

بررسی های علمی نیروی انسانی

بطوریکه جدول شماره ۱-۱ و نمودار فوق نشان
 می دهند، در فاصله سالهای ۱۳۳۰ تا ۱۳۴۳ تعدادی
 در حدود ۷۷۱۱۵۰ نفر یعنی بیش از نجاه درصد جمعیت
 سال ۱۳۳۰ به نفوس تهران اضافه شده است. این
 افزایش همانطور که قبلا نیز اشاره شد، بیشتر مربوط به
 مهاجرت است. مهاجرین که اکثرا برای یافتن کار از نقاط
 مختلف مملکت به پایتخت آمده اند، مسائل حیاتی و سختی
 را در مقابل شهرداری، شهریان، دادگستری، بهداشتی
 و برخی از سازمانهای دیگر دولتی و ملی، و بیش از همه
 در مقابل وزارت کار و امور اجتماعی قرار میدهند که با وجود
 مشکلات زیادی که در بر دارد طبیعا باید بنحوی حل شود

برای حل مشکلات فوق داشتن اطلاعات موثق
 و دقیق از وضع نیروی انسانی و خصوصیات دموگرافیک
 نهایت اهمیت را دارد. در این بررسی کوششی بعمل آمده
 است تا معلومات مورد نیاز از اجماع به ترکیب و خصوصیات
 دموگرافیک شهر تهران مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد.
 در جدول زیر اطلاعات مربوط به توزیع
 جمعیت شهر تهران بر حسب زن و مرد و گروههای سنی
 بر اساس نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی
 فروردینماه ۱۳۴۳ درج شده است.

۲۲۰۰
 ۱۳۱۸

جدول شماره ۱-۲ توزیع جمعیت شهر تهران به تفکیک گروههای سنی و جنس (فروردین ماه ۱۳۴۳)

گروههای سنی	جنس	مرد وزن	درصد نسبت به کل جمعیت	مرد	درصد نسبت به کل مردان	زن	درصد نسبت به کل زنان
کلیه سنین		۲۲۸۳۲۳۴	۱۰۰	۱۱۶۱۲۷۵	۱۰۰	۱۱۲۱۹۵۷	۱۰۰
کمتر از پنج ساله		۳۹۱۴۰۱	۱۷/۱	۱۹۴۸۱۵	۱۶/۸	۱۹۶۵۸۶	۱۷/۵
۱-۵ ساله		۳۳۸۸۰۱	۱۴/۸	۱۷۶۵۷۳	۱۵/۲	۱۶۲۲۲۸	۱۴/۵
۱۰-۱۴ ساله		۲۷۲۳۸۷	۱۱/۹	۱۴۲۷۴۷	۱۲/۳	۱۲۹۶۴۰	۱۱/۶
۱۵-۱۹ ساله		۲۰۲۰۷۶	۸/۹	۱۰۶۷۹۴	۹/۲	۹۵۲۸۲	۸/۵
۲۰-۲۴ ساله		۱۷۰۰۲۰	۷/۵	۷۶۶۸۶	۶/۶	۹۳۳۳۴	۸/۳
۲۵-۲۹ ساله		۳۳۷۳۸۴	۱۴/۸	۱۶۷۷۱۸	۱۴/۵	۱۶۹۶۶۶	۱۵/۱
۳۰-۳۴ ساله		۲۵۶۸۰۲	۱۱/۳	۱۴۸۹۴۵	۱۲/۸	۱۰۷۸۵۷	۹/۶
۳۵-۳۹ ساله		۱۳۹۳۸۱	۶/۱	۶۸۱۸۵	۵/۹	۷۱۱۹۶	۶/۳
۴۰-۴۴ ساله		۱۰۹۶۲۸	۴/۸	۴۹۰۵۸	۴/۲	۶۰۵۷۰	۵/۴
۴۵-۴۹ ساله		۶۴۴۶۷	۲/۸	۲۹۵۷۷	۲/۵	۳۴۸۹۰	۳/۱
۵۰-۵۴ ساله		۸۸۵	*	۱۷۷	*	۷۰۸	۰/۱

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

* در مواردیکه نسبت از ۰/۱ درصد کمتر بود از درج آن خود داری شده است

از بررسی ارقام جدول فوق نتایج زیر گرفته میشود .
 ۱- در شهر تهران نیز مانند اغلب شهرهای بزرگ دیگر نسبت افراد کمتر از ۲۰ ساله بالا است و در حدود ۲۷/۵ درصد کل جمعیت را تشکیل میدهد و بطور کلی میتوان گفت که جمعیت شهر تهران ، جمعیتی است جوان و لذا اتمام مسائل ناشی از جوانی جمعیت ، در مورد شهر تهران نیز صدق میکند . مثلاً در سالهای آینده ، عده کثیری بتدریج وارد بازار کار شدند و به جستجوی کار خواهند پرداخت . علاوه بر تقاضای کار این اردوی عظیم جوان از لحاظ طرز تفکر و در نتیجه نوع توقع و خواستهها نیز بطور کلی بانسلهای پیش از خود فرق دارند

جدول شماره ۶-۱ پیش‌بینی افزایش جمعیت شهر تهران تا

سال ۱۳۵۱ براساس نرخ ۵۶ در هزار

سال	جمعیت
۱۳۴۳	۲۲۸۳۲۳۲ *
۱۳۴۴	۲۴۱۱۰۹۲
۱۳۴۵	۲۵۴۶۱۱۲
۱۳۴۶	۲۶۸۸۶۹۴
۱۳۴۷	۲۸۳۹۲۶۰
۱۳۴۸	۲۹۹۸۲۵۸
۱۳۴۹	۳۱۶۶۱۶۰
۱۳۵۰	۳۳۴۳۴۶۴

* - مأخذ نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

اگر شدت جریان مهاجرت به عللی که در صفحات

قبل ذکر شد کاسته شود و جمعیت شهر تهران با نرخ

۲۵ در هزار (نرخ افزایش عمومی جمعیت مملکت) زیاد

شود در آن صورت احتمالات تغییرات جمعیت بشکلی خواهد بود

که در جدول زیر نشان داده شده است :

جدول شماره ۶-۲ پیش‌بینی افزایش جمعیت شهر تهران تا

سال ۱۳۵۰ براساس نرخ ۲۵ در هزار

سال	جمعیت
۱۳۴۳	۲۲۸۳۲۳۲ *
۱۳۴۴	۲۳۴۰۳۱۲
۱۳۴۵	۲۳۹۸۸۱۹
۱۳۴۶	۲۴۵۸۷۸۹
۱۳۴۷	۲۵۲۰۲۵۸
۱۳۴۸	۲۵۸۳۲۶۴
۱۳۴۹	۲۶۴۷۸۴۵
۱۳۵۰	۲۷۱۴۰۴۱

* - مأخذ نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

حرکات جمعیت

ولادت و مرگ و میر

طبق ارقام موجود در دفاتر اداره کل ثبت احوال (سرشماری عمومی نفوس و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی) وضع ولادت و فوت طی سالهای ۱۳۳۵-۱۳۴۳ در تهران بقراریست که در جدول زیر منعکس است:

جدول شماره ۸-۱ آمار ولادت و فوت در شهر تهران به تفکیک سال و جنس در فاصله بین سرشماری عمومی نفوس آبانماه ۱۳۳۵ و آمارگیری

نمونه ای نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳

سال	موالید		متوفیات	
	مرد	زن	مرد	زن
۱۳۳۵	۲۷۵۵۳	۲۴۹۶۳	۹۶۵۰	۷۳۱۶
۱۳۳۶	۳۰۵۹۷	۲۷۰۴۹	۹۸۹۸	۸۰۹۵
۱۳۳۷	۳۱۱۱۷	۲۸۹۱۵	۱۰۰۱۵	۷۹۲۷
۱۳۳۸	۳۳۸۰۴	۳۱۶۶۴	۱۱۱۸۷	۸۳۸۷
۱۳۳۹	۳۷۸۱۸	۳۵۲۶۶	۱۰۹۵۴	۸۴۳۱
۱۳۴۰	۴۰۸۶۸	۳۶۴۲۴	۱۲۹۹۵	۹۹۲۷
۱۳۴۱	۴۲۰۶۹	۳۹۳۱۳	۱۲۵۶۸	۹۹۷۰
۱۳۴۲	۴۳۰۴۲	۴۰۳۳۳	۱۳۵۵۹	۱۱۳۵۳
۱۳۴۳	۴۳۶۱۲	۳۹۵۳۹	۱۳۹۲۳	۱۲۱۳۰

منبع: اداره کل ثبت احوال تهران

با استفاده از ارقام جدول شماره ۱-۵ نرخ
ولادت و فوت شهر تهران طی سالهای ۳۵-۳۴۳ محاسبه شده است. جدول زیر نرخ ولادت و فوت شهر تهران را در سالهای ۱۳۳۵ تا ۳۴۳ نشان میدهد:

جدول شماره ۱-۱ برآورد جمعیت و نرخ ولادت و فوت شهر تهران در سالهای ۱۳۳۵ تا ۱۳۴۳

سال	جمعیت کل	جمع موالید (زن و مرد)	نرخ ولادت	جمع متوفیات	نرخ فوت
۱۳۳۵ *	۱۵۱۲۰۸۲	۵۲۵۱۶	۳۴ / ۷	۱۶۹۶۶	۱۱ / ۲
۱۳۳۶	۱۵۹۶۷۵۹	۵۷۶۴۶	۳۶ / ۱	۱۷۹۹۳	۱۱ / ۲
۱۳۳۷	۱۶۸۶۱۷۷	۶۰۰۳۲	۳۵ / ۶	۱۷۹۴۲	۱۰ / ۶
۱۳۳۸	۱۷۸۰۶۰۳	۶۵۴۶۸	۳۶ / ۷	۱۹۵۷۴	۱۰ / ۹
۱۳۳۹	۱۸۸۰۳۱۷	۷۳۰۸۴	۳۸ / ۸	۱۹۳۸۵	۱۰ / ۳
۱۳۴۰	۱۹۸۵۶۱۵	۷۷۲۹۲	۳۸ / ۹	۲۲۹۲۲	۱۱ / ۵
۱۳۴۱	۲۰۹۶۸۰۹	۸۱۳۸۲	۳۸ / ۸	۲۲۵۳۸	۱۰ / ۷
۱۳۴۲	۲۲۱۴۲۳۰	۸۳۳۷۵	۳۷ / ۶	۲۴۹۱۲	۱۱ / ۲
۱۳۴۳ •	۲۲۸۳۲۳۲	۸۳۱۵۱	۳۶ / ۴	۲۶۰۵۳	۱۱ / ۴
نرخ متوسط	—	—	۳۷ / ۱	—	۱۱

منبع: اداره کل ثبت احوال تهران،

* - مآخذ نتایج سرشماری عمومی نفوس ۱۳۳۵

• - مآخذ آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی ۱۳۴۳

از بررسی ارقام جدول فوق نتایج زیر گرفته میشود:

۱- متوسط نرخ ولادت در تهران از سال

۳۵-۴۳ در حدود ۳۷ / ۱ در هزار و متوسط نرخ فوت

۱۱ در هزار میباشد بدیهی است که رقم ۳۷ / ۱ در هزار

برای ولادت بالا است ثبت متوفیات نیز گرچه در تهران

نسبتاً منظم تر انجام میشود معذالک دقیق نیست و نرخ

فوت بایستی بیش از میزان فوق باشد بهر حال این

امیدواری هست که بتدریج بعزت آشناسدن مردم

با وظایف اجتماعی و همکاری بیشتر با اداره کل ثبت احوال

کار ثبت متوفیات نیز بهتر انجام شود و وقت دراعلام

و قایم نبود نیز که نوعی وظیفه اجتماعی است بیشتر

رعایت نمود و همچنین بسایید اشدن دلگرمی و علاقه

درین مأمورین مسئول، وظائف محوله بنحود تیغتری انجام
شود.

ازدواج

ازدواج، یا پیوند که مرد و زن را مجاز به زندگی
مشترک میکند، از آنجمله پدید هائیست که درآینده
شاید پیش از نمود های دیگر اجتماعی کشور مباد ستخوش
تغییر و تحول شود. در حال حاضر قوانین شرع و عرف
و آداب و مقرراتی که ازدیسر زمان بر رابطه زناشوئی
حاکم بوده است، حدود چارچوب آنرا معین میکند، ولی
از مدت های پیش در مقابل مقررات و آداب و رسوم مربوط به
آن - چه از جانب مردان و چه زنان بطور آشکار و نهان
نارضایتیهائی اظهار شده است که در اثر آن طبعاً
یا زود تحولی در این زمینه بوجود خواهد آورد و برای رابطه
زن و مرد مبنا و اصول دیگری ایجاد خواهد شد.

بند رسج نحوه تفکر مردم راجع به زندگی
زناشوئی عوض میشود و انتظارات و طرز تلقی آنان در این
باره تفاوت پیدا میکند و با احتمال زیاد این تغییرات بیشتر
در جهت انجام توقعات زنان سیر میکند و خوشبختانه رشد
فکری عمومی سبب شده است که تعداد قابل ملاحظه ای
از مرد ها نیز به این تحول - گرچه درجهت محدود کردن
حقوق و اختیارات مرد نیز هست - به امید معقولتر شدن
روابط زن و مرد، با خوشبینی نگاه کنند گوشه ای از تحول
مورد بحث بالا در نتایج حاصله از آمار گیری های مختلف

منعکس است و میتوان با مطالعه آنها آثار آنرا ملاحظه
کرد.

در شهر های مختلف ایران متناسب با میزان
پابندی به عرف و عادات و سنن و همچنین وضع اقتصادی
منطقه مقررات ازدواج تفاوت های دارد. سنن
ازدواج بطور کلی در سراسر مملکت پائین است ولی
در شهر ها و به خصوص شهر های بزرگ سن ازدواج بالاتر
است و مردم بتدریج به این نکته توجه پیدا کرده اند
که قبل از ازدواج پسرود دختر باید آمادگی کافی را برای
اینکار پیدا کنند و فهمیده اند که استحکام پیوند زناشوئی
آنان به این آمادگی وابسته است، البته عوامل اقتصادی
و عدم هماهنگی در قبول باره ای اصول و در نتیجه
ترس و اجتناب از ازدواج نیز به تعویق ازدواج و خود داری
پسرود دختر از تن دادن به قید زناشوئی کمک کرده و سبب
شده است که سن ازدواج بالا برود.

البته باید به این نکته توجه داشت که تهران
بصرف مرکزیت و زیادی جمعیت هنوز معلوم نیست بتواند
نقش مؤثری در اتخاذ روش صحیح در روابط زن و مرد
داشته باشد آنچه ظاهراًست اینست که در این شهر پسر ها
و دختر ها در قبول مسئولیت برای تشکیل خانواده کمی تردید
نشان میدهند. نتایج حاصله از آمار گیری نمونه ای نیروی
انسانی نیز گواه بر این مدعاست. در جدول زیر قسمتی
از نتایج آمار گیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ راجع
به وضع ازدواج درج شده است:

جدول شماره ۱۰-۱ وضع ازدواج بر حسب جنس و سن در جمعیت از ۱۵ ساله به بالا شهرستان تهران در سال ۱۳۴۳

وضع ازدواج سن و جنس	جمع	دارای همسر		بدون همسر		مجموع	اظهار نشده
		تعداد	درصد	در اثر طلاق	در اثر فوت		
مرد و زن	۱۲۸۰۶۴۳	۸۴۹۳۹۴	۶۶/۳	۱۹۸۳۷	۱۰۳۴۲۷	۴۰۵۵۰۶	۲۴۷۹
۱۵-۱۹ ساله	۲۰۲۰۷۶	۳۹۱۴۰	۱۹/۴	۳۵۴	—	۱۶۲۵۸۲	—
۲۰-۲۴ ساله	۱۷۰۰۱۰	۸۷۶۶۶	۵۱/۶	۱۲۴۰	—	۸۱۱۱۴	—
۲۵-۳۴ ساله	۳۳۷۳۸۴	۲۸۵۶۶۹	۸۴/۷	۳۷۲۰	۲۶۵۶	۴۵۱۶۲	۱۷۷
۳۵-۴۴ ساله	۲۵۶۸۰۲	۲۳۱۸۳۰	۹۰/۳	۶۱۹۹	۷۷۹۲	۱۰۹۸۱	—
۴۵-۵۴ ساله	۱۲۹۳۸۱	۱۰۷۱۴۸	۷۶/۹	۴۰۷۴	۲۴۶۱۷	۲۶۵۷	۸۸۵
۵۵-۶۴ ساله	۱۰۹۶۱۸	۶۷۶۵۵	۶۱/۷	۲۳۰۲	۳۶۱۲۹	۲۳۰۲	۱۲۴۰
۶۵ ساله به بالا	۶۴۴۶۷	۳۰۱۰۹	۴۶/۷	۱۴۱۷	۳۲۲۳۳	۵۳۱	۱۷۷
سنین اظهار نشده	۸۸۵	۱۷۷	۲۰	۵۳۱	—	۱۷۷	—
مرد	۶۴۷۱۱۰	۴۲۲۰۴۱	۶۵/۲	۴۶۰۵	۵۶۶۶	۲۱۴۲۹۷	۵۳۱
۱۵-۱۹ ساله	۱۰۶۷۰۴	۱۲۴۰	۱/۲	—	—	۱۰۵۵۵۴	—
۲۰-۲۴ ساله	۷۶۶۶۶	۱۴۳۴۵	۱۸/۷	—	—	۶۲۳۴۱	—
۲۵-۳۴ ساله	۱۶۷۷۰۸	۱۳۱۲۳۴	۷۸/۲	۸۸۶	۱۷۷	۳۵۲۴۴	۱۷۷
۳۵-۴۴ ساله	۱۴۸۹۱۵	۱۳۹۲۰۴	۹۳/۵	۱۵۹۴	۵۳۱	۷۶۱۶	—
۴۵-۵۴ ساله	۶۸۱۸۵	۶۴۲۸۹	۹۴/۳	۱۲۴۰	۸۸۵	۱۵۹۴	۱۷۷
۵۵-۶۴ ساله	۴۹۰۴۸	۴۶۴۰۲	۹۴/۶	۳۵۴	۷۰۸	۱۴۱۷	۱۷۷
۶۵ ساله به بالا	۲۹۵۰۷	۲۵۳۲۷	۸۵/۶	۵۳۱	۳۳۶۵	۳۵۴	—
سنین اظهار نشده	۱۷۷	—	—	—	—	۱۷۷	—
زن	۶۳۳۵۰۳	۴۲۷۳۵۳	۶۷/۵	۱۵۲۳۲	۹۷۷۶۱	۹۱۲۰۹	۱۹۴۸
۱۵-۱۹ ساله	۹۵۲۸۲	۳۷۹۰۰	۳۹/۸	۳۵۴	—	۵۷۰۲۸	—
۲۰-۲۴ ساله	۹۳۳۱۴	۷۳۳۲۱	۷۸/۶	۱۲۴۰	—	۱۸۷۷۳	—
۲۵-۳۴ ساله	۱۶۹۶۶۶	۱۵۴۴۳۵	۹۱	۲۸۳۴	۲۴۷۹	۹۹۱۸	—
۳۵-۴۴ ساله	۱۰۷۸۰۷	۹۲۶۲۶	۸۵/۹	۴۶۰۵	۷۲۶۱	۳۳۶۵	—
۴۵-۵۴ ساله	۷۱۱۶۶	۴۲۸۵۹	۶۰/۲	۲۸۳۴	۲۳۷۳۲	۱۰۶۳	۷۰۸
۵۵-۶۴ ساله	۶۰۵۷۰	۲۱۲۵۳	۳۵/۱	۱۹۴۸	۳۵۴۲۱	۸۸۵	۱۰۶۳
۶۵ ساله به بالا	۳۴۸۱۰	۴۷۸۲	۱۳/۷	۸۸۶	۲۸۸۶۸	۱۷۷	۱۷۷
سنین اظهار نشده	۷۸	۱۷۷	۲۵	۵۳۱	—	—	—

منبع: آمارگیری نمونه اعتیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳

نتایجی که از مطالعه جدول بالا گرفته میشود عبارتند

از :

۱- در گروه سنی ۱۵-۱۹ ساله درصد و $\frac{2}{1}$ درصد

مردان و $\frac{8}{39}$ درصد زنان دارای همسر بوده اند .

نسبت مردان و زنان دارای همسر نشاندهنده اینست که

در تهران زنان گروه سنی ۱۵-۱۹ ساله دارای همسر

شاید بعد از آبادان کمترین نسبت را داشته باشند ولی

در مورد مردان چون ۱۵-۱۹ سالگی تنه با سن ازدواج محسوب

نمیشود، طبیعتاً نسبت مردان دارای همسر خیلی کم است .

۲- در گروه سنی ۲۰-۲۴ ساله نسبت مردان

دارای همسر $\frac{7}{18}$ درصد و نسبت زنان $\frac{6}{78}$ درصد

برآورد شده است. تنهادر این گروه سنی نیست که در مقایسه

با شهرستانها، تهران از لحاظ میزان افراد دارای همسر

نسبت زیادتری را در آرمایشده بررسی ارقام نشان میدهد

که در تهران بطور نسبی ازدواج بیشتری صورت میگیرد که

البته باتوجه به وضع خاص اجتماعی و اقتصادی تهران این

امرجالب است . بهر حال بهتر است در آمار گیریهای بعدی

به این مورد توجه بیشتری بعمل آید .

۳- نسبت افراد دارای همسر در گروه ۲۵-۳۴-

سالیه به $\frac{7}{78}$ درصد برای مردان و $\frac{1}{91}$ درصد

برای زنان میرسد، باتوجه به اینکه سنین ۲۵-۳۴-

سالگی سالهای عمده تشکیل خانواده است

و در صورت فراهم بودن وسائل، اشخاص در این سنین

معمولاً تنه قبول مسئولیتهای زندگی زناشویی میدهند

این تغییر زیاد غیرعادی نیست . فقط نکته ای که قابل

تذکر است بالا بودن میزان آن نسبت به شهرستانها

است .

۴- در گروههای سنی ۳۵-۴۴ ساله ۴۵-۵۴ ساله

۵۵-۶۴ ساله و ۶۵ ساله به بالا به ترتیب $\frac{5}{93}$ درصد

$\frac{3}{94}$ درصد، $\frac{12}{94}$ درصد و $\frac{6}{85}$ درصد برای

مردان دارای همسر و $\frac{9}{85}$ درصد $\frac{2}{60}$ درصد

$\frac{1}{35}$ درصد و $\frac{7}{13}$ درصد برای زنهای است . ارقام مذکور

حاکی از اینست که برای زنان از چهل ساله به بالا امکان

داشتن همسر تا چه حدی محدود است بدینمعنی که مثلاً

در گروه ۵۵-۶۴ ساله در حالیکه $\frac{6}{94}$ درصد از مردان

دارای همسر میباشند که حتماً اغلب زنانی از گروههای سنی

خیلی پائین تر نیز اختیار کرده اند، زنهای گروه سنی ۵۵-۶۴

ساله دارای همسر فقط $\frac{1}{35}$ درصد را تشکیل میدهند .

بنظر میرسد این وضع به خصوصیات اجتماعی و احوال

خاص شهر تهران بی ارتباط نباشد

طلاق

بنابه ارقام جدول شماره ۱۰-۱ در گروههای

سنی ۱۵-۱۹ ساله و ۲۰-۲۴ ساله مرد بدون همسر

در اثر طلاق وجود نداشته است ولی در مورد زنان در گروه

۱۵-۱۹ ساله تعداد زن بدون همسر ۳۵۴ نفر و در گروه

۲۰-۲۴ ساله ۱۲۴۰ نفر بوده است . در این دو گروه سنی

مرد ها چون در اواائل راه زندگی هستند و تعداد کمی هم

بنابر این علاوه بر شغل مناسب خواهان تفریحات و شکل زندگی خاص و محیط و بطور کلی شرایط اجتماعی نوع دیگری نیز هستند که شناخت و حساب آوردن ————— بحساب نیاوردن اینها تأثیر جدی در وضع نسل آینده و میزان شریختی یا بیحاصلی این گروه عظیم خواهد داشت.

و همچنین تعداد زیادی رانیز زنان خانه دار تشکیل میدهند و از عده باقیمانده نیز تعدادی بیکار یا در جستجوی کار هستند. در اینصورت می بینیم که بطور نسبی عده کمی برای تغذیه و اداره تعداد متجاوز از دو میلیون جمعیت شهر تهران شانه به زیر بار مشکلات کسار زندگی میدهند.

۲- مجموع افراد گروههای سنی ۱۵-۱۶ ساله جمعیت شهر تهران ۵۳/۴ درصد کل جمعیت را تشکیل میدهد. اگر در نظر داشته باشیم که از این عده تعداد قابل ملاحظه ای از جوانان (۱۵-۲۴ ساله) به تحصیل اشتغال دارند و ملا کار دیگری غیر از تحصیل ندارند

۳- گروه سنی از ۱۵ ساله به بالای شهر تهران فقط ۲/۸ درصد کل جمعیت این شهر را تشکیل میدهد. در زیر برای ترسیم هرم سنی جمعیت شهر تهران جدول شماره ۱-۳ که در آن جمعیت کلاً به گروههای سنی ده ساله تفکیک گردیده آورده شده است.

جدول شماره ۱-۳ توزیع جمعیت شهر تهران بر حسب گروههای سنی ده ساله و جنس در فروردین ماه ۱۳۴۳

جنس / گروههای سنی	مرد و زن	درصد نسبت به کل جمعیت	مرد	درصد نسبت به مجموع مردان	زن	درصد نسبت به مجموع زنان
کلیه سنین	۲۲۸۳۲۳۲	۱۰۰	۱۱۶۱۲۷۵	۱۰۰	۱۱۲۱۹۵۷	۱۰۰
۱-۹ ساله	۷۳۰۲۰۲	۳۲/۴	۳۷۱۳۸۸	۳۲/۴	۳۵۸۸۱۴	۳۲/۴
۱۰-۱۹ ساله	۴۷۴۴۶۳	۲۰/۸	۲۴۹۵۴۱	۲۱/۴	۲۲۴۹۲۲	۲۰/۴
۲۰-۲۹ ساله	۳۴۰۲۱۷	۱۵/۴	۱۵۹۹۲۵	۱۳/۸	۱۸۰۲۹۲	۱۶/۱
۳۰-۳۹ ساله	۳۱۵۲۴۶	۱۳/۸	۱۶۸۰۷۲	۱۴/۵	۱۴۷۱۷۴	۱۳/۱
۴۰-۴۹ ساله	۱۸۴۱۹۰	۸/۴	۱۰۵۵۵۵	۹/۱	۷۸۶۳۵	۷/۴
۵۰-۵۹ ساله	۱۱۵۴۷۲	۵/۴	۵۱۰۰۶	۴/۴	۶۴۴۶۶	۵/۷
۶۰-۶۹ ساله	۸۲۸۸۵	۳/۶	۳۹۳۱۷	۳/۴	۴۳۵۶۸	۳/۹
۷۰-۷۹ ساله	۲۸۸۶۹	۱/۳	۱۳۱۰۶	۱/۱	۱۵۷۶۳	۱/۴
۸۰ ساله به بالا	۱۰۸۰۳	۰/۵	۳۱۸۸	۰/۳	۷۶۱۵	۰/۷
سنین اظهار نشده	۸۸۵	۰/۴	۱۷۷	۰/۴	۷۰۸	۰/۱

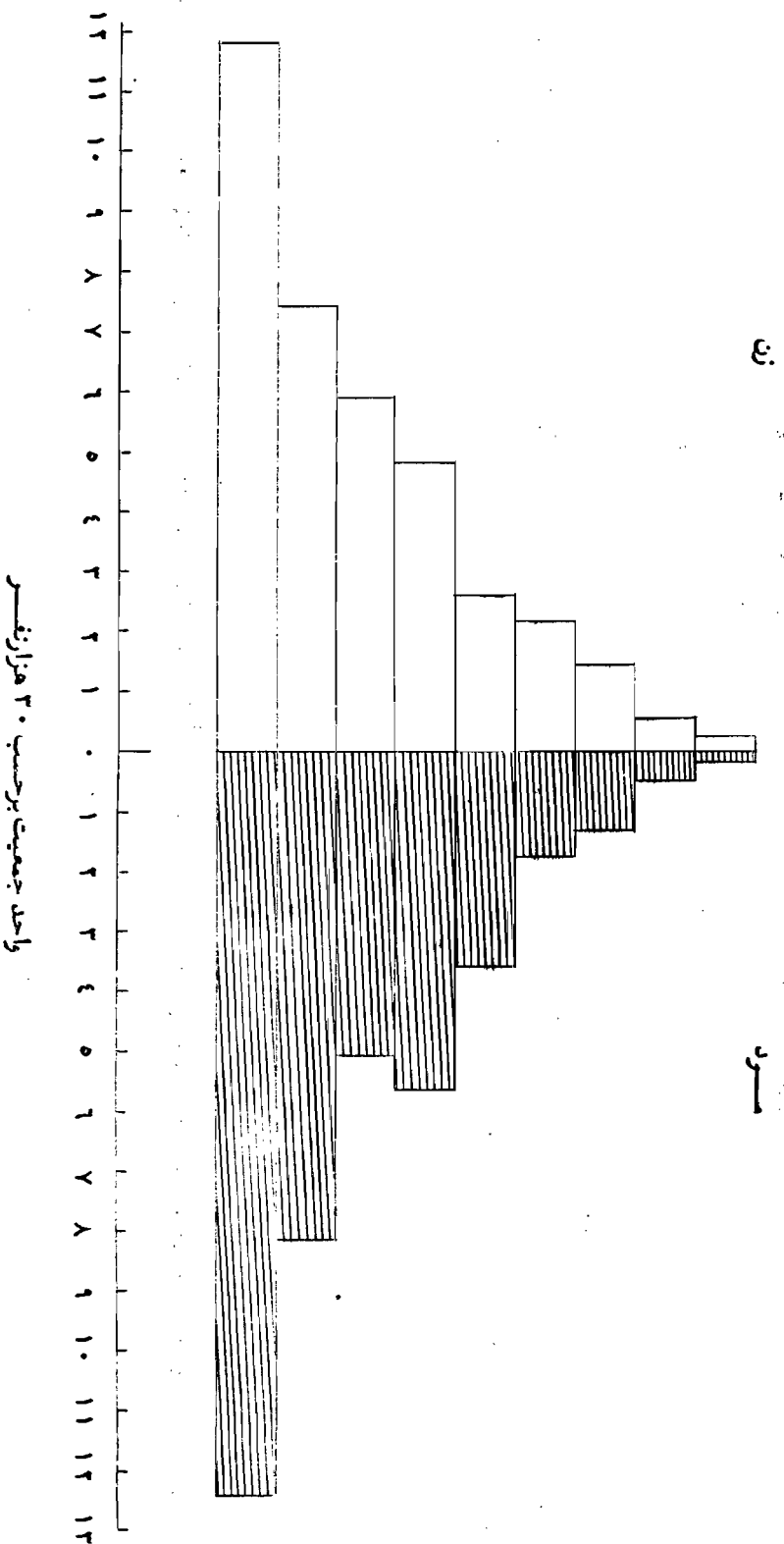
منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

چون نسبت از ۱/۰ درصد کمتر بوده درج نشده است

میزان ارزش افزوده ۱-۲ هر متری جمعیت شیرتوران بر حسب سر و جتن ۱۱ نور و دین سال ۱۳۴۳))

گروههای سنی

۸۰ ساله یا بالا
۷۰-۷۹ ساله
۶۰-۶۹ ساله
۵۰-۵۹ ساله
۴۰-۴۹ ساله
۳۰-۳۹ ساله
۲۰-۲۹ ساله
۱۰-۱۹ ساله
کمتر از ۱۰ سال

میان سنی

شهر تهران ۲۱/۷ بوده است

در زیر جدول شماره ۴-۱ برای مقایسه چگونگی

توزیع سنی جمعیت شهر تهران در دو آمارگیری مختلف
(سرشماری عمومی نفوس و آبانماه ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای
نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳) درج میگردد :

با استفاده از جدول فوق و توزیع فراوانی جمعیتی

میان سنی جمعیت شهر تهران ۱۸/۴ بدست آمده است
که در حدود ۳/۳ سال کمتر از میان سنی در سال ۱۳۳۵ -
است (بموجب سرشماری سال ۳۵ میان سنی جمعیت

جدول شماره ۴-۱ توزیع جمعیت شهر تهران بر حسب گروههای سنی و جنس (آبانماه ۱۳۳۵)

جنس / گروههای سنی	جمعیت کل	درصد نسبت به کل جمعیت	مرد	درصد نسبت به کل مردان	زن	درصد نسبت به کل زنان
کلیه سنین	۱۵۱۲۰۸۲	۱۰۰	۷۹۹۳۶۰	۱۰۰	۷۱۲۷۲۲	۱۰۰
کتر از پنجاه ساله	۲۱۳۸۱۱	۱۴/۱	۱۰۸۴۹۵	۱۳/۶	۱۰۵۳۱۶	۱۴/۸
۹-۵ ساله	۱۹۳۵۴۰	۱۲/۸	۹۸۰۳۳	۱۲/۳	۹۵۵۰۷	۱۳/۴
۱۴-۱۰ ساله	۱۵۲۴۸۸	۱۰/۱	۷۹۴۹۰	۹/۶	۷۲۹۹۸	۱۰/۳
۱۹-۱۵ ساله	۱۴۱۶۵۲	۹/۴	۷۴۵۵۲	۹/۳	۶۷۱۰۰	۹/۴
۲۴-۲۰ ساله	۱۶۳۴۵۴	۱۰/۸	۸۹۴۳۷	۱۱/۲	۷۴۰۱۷	۱۰/۴
۳۴-۲۵ ساله	۲۵۴۶۸۰	۱۶/۸	۱۴۱۸۵۵	۱۷/۸	۱۱۲۸۲۵	۱۵/۸
۴۴-۳۵ ساله	۱۶۱۵۷۶	۱۰/۷	۹۲۱۲۰	۱۱/۵	۶۹۴۵۶	۹/۷
۵۴-۴۵ ساله	۱۱۸۰۲۲	۷/۸	۵۹۳۹۷	۷/۴	۵۸۶۲۵	۸/۲
۶۴-۵۵ ساله	۶۸۸۴۱	۴/۶	۳۵۱۲۵	۴/۴	۳۳۷۱۶	۴/۷
۶۵ ساله به بالا	۴۳۰۸۳	۲/۸	۲۰۴۸۸	۲/۶	۲۲۵۹۵	۳/۲
سنین اظهار نشده	۹۳۵	۰/۱	۳۶۸	—	۵۶۷	۰/۱

منبع : سرشماری عمومی نفوس و آبانماه ۱۳۳۵

مقایسه جد اول شماره ۱-۲ و ۱-۴ معلوم میدارد که :

۱- نسبت گروه کمتر از پنجساله به کل جمعیت

بین دو آمارگیری سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ تغییر فاحشی

پیدا کرده است . در سال ۱۳۳۵ نسبت گروه کمتر

از پنجساله به کل جمعیت ۱/۱۴ درصد بوده و این نسبت

در سال ۱۳۴۳ به حدود ۱/۱۷ درصد برآورد شده است

گمان نمیرود که نرخ ولادت در تهران آنقدر زیاد شده باشد

که بتوانیم آنرا علت اصلی افزایش بدانیم ، آنچه بطور نسبتاً

مطمئن تری میتوان بد عنوان علت اصلی قبول شود در وهله اول-

امکانات بهداشتی بیشتر برای جلوگیری از مرگ و میر کودکان

در مرکز مملکت است و در وهله دوم گروه مهاجرینی است که

با کودکان خویش به تهران آمده اند و در نتیجه تعداد

خرد سالان با نسبت بیشتری افزایش یافته است .

۲- در گروههای سنی ۹-۵ ساله و ۱۰-۱۴ -

ساله نیز وضع مشابه با مورد بالا است بدین معنی که نسبتها

در گروه ۹-۵ ساله از ۸/۱۲ درصد به ۸/۱۴ درصد

و در گروه ۱۰-۱۴ ساله از ۱/۱۰ درصد به تقریباً ۱۱/۹

درصد فزونی یافته است .

۳- در مورد گروههای سنی ۱۰-۱۹ ساله

و ۲۰-۲۴ ساله وضع برعکس میشود بدین معنی که نسبت

گروههای مذکور به کل جمعیت که در سال ۱۳۳۵ به ترتیب

۹/۴ درصد و ۸/۱۰ درصد بوده است در سال ۱۳۴۳ به

۸/۱ درصد و ۷/۵ درصد کاهش یافته برای این تقلیل

ظواهر غیر از کم شدن میزان مهاجرت افراد گروههای مذکور

دلیل دیگری بنظر نمیرسد ولی مسئله خدمت زیر پرچم و تحصیل

در خارج تهران نیز ممکن است تا حدودی در این وضع مؤثر

باشد .

۴- در گروه سنی ۲۰-۲۴ ساله نیز تقلیل نسبی

در فاصله دو آمارگیری مشاهده میشود منتهی این تقلیل بیشتر

در مورد مردان صادق است بدین معنی که نسبت مردان این

گروه به کل مردان شهر تهران که در سال ۱۳۳۵ تقریباً

۸/۱۷ درصد بوده در سال ۱۳۴۳ به ۵/۱۴ درصد

تنزل کرده است در حالیکه نسبت زنان در سال ۱۳۳۵ در

حدود ۸/۱۰ درصد و در سال ۱۳۴۳ تقریباً ۱/۱۰ درصد

بوده است . با احتمال زیاد این تنزل از یک طرف با افزایش

مهاجرت مردان این گروه سنی از تهران و از طرف دیگر

با نقصان مهاجرت سنین مذکور به تهران ارتباط دارد .

۵- نسبت گروه سنی ۲۵-۴۴ ساله در فاصله

دو آمارگیری تغییر زیادی نکرده است . بدین معنی که در سال

۱۳۳۵ نسبت مذکور به کل جمعیت ۷/۱۰ درصد و در سال

۱۳۴۳ در حدود ۳/۱۱ درصد بوده است . در گروه سنی

۴۵-۵۴ ساله نیز در فاصله دو آمارگیری تغییر زیاد

رخ نداده است ، چه نسبت این گروه به کل جمعیت در سال

۱۳۳۵ در حدود ۸/۷ درصد بوده و در سال ۱۳۴۳ تقریباً

۱/۶ درصد برآورد شده است . گروه سنی ۵۵-۶۴ ساله

در دو آمارگیری وضع نسبی مشابهی داشته است . در سال

۱۳۳۵ نسبت این گروه به کل جمعیت ۶/۴ درصد بوده

و در سال ۱۳۴۳ تقریباً ۸/۴ درصد تخمین زده شده است .

افزایش جمعیت تهران

با استفاده از نتایج سرشماری عمومی نفوس سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ و با کمک فرمول $\bar{J} = a(1 + \mu)^x$ میزان افزایش جمعیت شهر تهران محاسبه گردید.

در فرمول بالا a عبارتست از برآورد جمعیت در سال مآخذ (۱۵۱۲۰۸۲ نفر) و μ نرخ افزایش طبیعی جمعیت فرض میشود.

\bar{J} عبارتست از تعداد جمعیت پس از گذشتن x سال (۲۲۸۳۲۳۲ نفر) و چون μ مساوی فاصله د و آمارگیری یعنی ۱۲/۵ است بنابراین برای μ رقمی در حدود ۵۶ در هزار بدست میآید.

نرخ ۵۶ در هزار برای افزایش جمعیت شهر تهران يك میزان عادی و متعارفی نیست و هیچوجه از تقاضا ملزمت و نیروی تولید نتیجه نمیشود بلکه از یکطرف نشان میدهد که جریان مهاجرت از خارج به داخل این شهر است. و از طرف دیگر علت اضافه شدن بعضی از دهات حومه به شهر تهران میباشد. گرچه با وضع موجود ملکت احتمال میرود که از شدت جریان مهاجرت به سوی تهران تا حدودی کاسته شود ولی از نظر احتیاط بهتر است برای سالهای آینده و در نوع پیشبینی برای افزایش جمعیت شهر تهران بعمل آوریم.

یکی پیشبینی براساس نرخ بالا و دیگری پیشبینی

۱- نسبت جمعیت ۶۵ ساله به بالا در سال ۱۳۳۵ تقریباً ۲/۸ درصد کل جمعیت را تشکیل میداده و در سال ۱۳۴۳ نیز نسبت آن ۲/۸ درصد برآورد شده است بنابراین از نسبت تغییرات گروههای مختلف سنی چنین برمیآید که علت عمده افزایش جمعیت شهر تهران از یکسو به مهاجرت و از سوی دیگر به مبارزه مؤثر با مرگ و میر اطفال بستگی داشته است.

تراکم جمعیت در تهران

بر حسب اطلاعیه شماره ۱۱۰۲۸ مورخه ۱۳/۱۰/۴۳ سازمان نقشه برداری سازمان برنامه مساحت شهر تهران ۱۲۶۸۰ هکتار یعنی ۸۰/۲۶ کیلومتر مربع میباشد. با توجه به اینکه جمعیت این شهر نیز طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳ در حدود ۲۲۸۳۲۳۲ نفر برآورد شده است بنابراین تراکم حسابی جمعیت در این شهر تقریباً ۱۸۰۰۰ نفر در کیلومتر مربع میشود که طبیعتاً خیلی زیاد است. اداره کردن شهر يك یا چند میلیون نفری اگر کارهای اصولی و دقیقتری انجام گیرد شاید کمتر اشکال داشته باشد ولی در يك شهر دو میلیون نفری با تراکم جمعیتی برابر یا ۱۸۰۰۰ نفر در کیلومتر مربع مشکلات متنوع و مختلف دیگری که بهم ارتباط دارند بقدری مسئله را حاد میکنند که طبیعتاً مشکلات اقتصادی و اجتماعی زیادی بوجود میآید.

بر مبنای این فرض که اقدامات اصلاحی اخیر مؤثر واقع نشده و بتدریج مهاجرت روستائیان به شهر و الی منظم و مناسبی پیدا نماید، و در نتیجه جمعیت شهر تهران متناسب با نیاز توسعه صنایع افزایش یابد، قبل از اقدام به پیش بینی جمعیت بنظر میرسد بهتر است بر اساس ارقام حاصله از و آمارگیری (سرشماری نفوس سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳) جمعیت هر یک از سالهای بین دو زمان مورد بحث را برآورد کنیم. در جدول زیر جمعیت تهران، در هر یک از سالهای بین ۱۳۳۵ و ۱۳۴۲ معلوم شده است.

جدول شماره ۱۰۵ - جمعیت شهر تهران به تفکیک سالهای بین ۳۵ - ۱۳۴۲ بر اساس نرخ افزایش ۵۶ در هزار

سال	جمعیت به نفر
۱۳۳۵	۱۵۱۲۰۸۲ *
۱۳۳۶	۱۵۹۶۷۵۹
۱۳۳۷	۱۶۸۶۱۷۷
۱۳۳۸	۱۷۸۰۶۰۳
۱۳۳۹	۱۸۸۰۳۱۷
۱۳۴۰	۱۹۸۵۶۱۵
۱۳۴۱	۲۰۹۶۸۰۹
۱۳۴۲	۲۲۱۴۲۳۰

* - مأخذ نتایج سرشماری عمومی نفوس سال ۱۳۳۵

در صورتیکه جمعیت شهر تهران از سال ۱۳۳۵ براساس نرخ ۵۶ در هزار افزایش مییافت و جریان مهاجرت به تهران در سالهای ۳۵ تا ۱۳۴۲ شدید نمی بود، جمعیت تهران در سال ۴۳ در حدود ۴۱۶۸۴۰ نفر کمتر از جمعیت برآورد شده میگردد. این افزایش غیر طبیعی صرف نظر از زیانهای که برای سایر نقاط مملکت داشته، برای شهر تهران نیز مشکلات زیادی ایجاد کرده است که در صورت ادامه یافتن این وضع با توجه به مشکلات مربوط به توسعه صنایع و ایجاد اشتغال، افزایش جمعیت شهر تهران اثرات مطلوبی نخواهد داشت. در زیر جمعیت تهران از سال ۱۳۴۳ تا ۱۳۵۰ بوسیله د نرخ پیش بینی شده است، اول بر اساس نرخ ۵۶ در هزار (نرخ افزایش سالهای اخیر) که طبق آن پس از محاسبه، نتیجه مطابق ارقام جدول زیر میشود:

از آنان (به ترتیب ۲/۱ درصد و ۷/۱۸ درصد) ازدواج — کرده اند طبعاً بععلت پائین بودن میزان ازدواج، طلاقها کمتر میشود مگر در مورد زنان که به عللی از قبیل تفاوت سن بین زن و شوهر و احیاناً عدم توافق طلاق بیشتر دیده میشود.

در گروههای سنی بالاتر تعداد زنانی که بععلت طلاق بدون شوهر مانده اند از نظر تعداد خیلی بیشتر از مردان است. علت این امر نیز همانطور که در مبحث ازدواج اشاره شد اینست که وقتی زن و شوهری از هم جدا شدند برای مرد امکان ازدواج مجدد حتی با زنان جوانتر از زن قبلی زیاد است در حالیکه این امکان برای زنان کمتر است.

تجرد

در شهرهایی که از یکطرف معاشرت زن و مرد ممنوع نیست و از طرف دیگر امکانات مادی برای تشکیل خانواده برای همه افراد آن جامعه وجود ندارد، روابط آزاد زن و مرد توسعه مییابد و مسائلی بوجود میآورد، که قابل تأمل است.

آنچه مادر اینجا به آن میبرد از مدت کلی روی ارقامی است که بموجب آن تعداد ۲۱۴۲۹۷ نفر مرد مجرد را در مقابل ۶۴۷۱۴۰ نفر کل جمعیت مرد از ۱۵ ساله به بالا و تعداد ۹۱۲۰۹ نفر زن مجرد را در مقابل ۶۳۳۵۰۳ نفر کل جمعیت زن از ۱۵ ساله به بالا شهر تهران قرار میدهد.

نکته دیگری که در امر توسعه تجرد باید فراموش نکرد علاقه اصولی و منطقی است که بعضی از مردان و زنان جوان شهر تهران به تأخیر در ازدواج بمنظور تهیه مقدمات بیشتر دارند و دیگر امر تحصیل است که عده ای از پسران و دختران علاقمندند که حتی المقدور قبل از اقدام به ازدواج تحصیلات عالیه خود را به اتمام برسانند و در صورت امکان برای خود شغل مناسبی هم دست و پا کنند، که درآمد آن میتواند زندگی راحتی را برایشان تأمین کند.

در جدول زیر وضع زناشویی و تجرد اهالی شهر تهران (در سالهای ۳۵ و ۴۳) برای مقایسه نشان داده شده است:

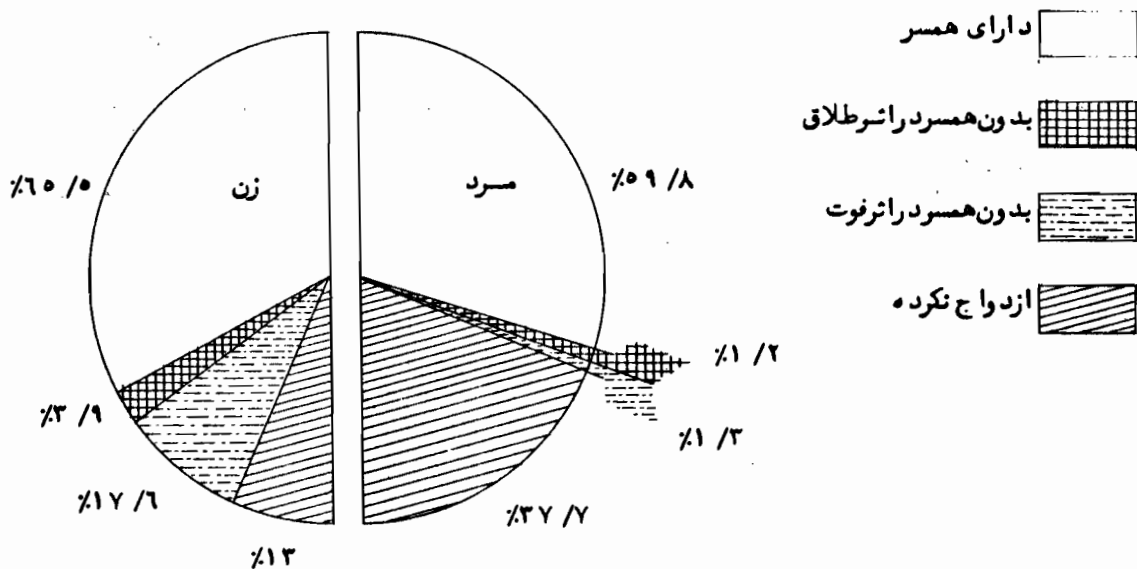
جدول شماره ۱۱-۱ توزیع زناشویی و مجرد در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ در شهرستان

سال آمارگیری	مرد					زن						
	جمع	دارای همسر	بدون همسر		ازدواج نکرده	اظهار نشده	جمع درصد	دارای همسر	بدون همسر		ازدواج نکرده	اظهار نشده
			در اثر طلاق	در اثر فوت					در اثر طلاق	در اثر فوت		
۱۳۳۵	۱۰۰	۵۹/۸	۱/۲	۱/۳	۳۷/۷	—	۱۰۰	۶۵/۵	۳/۹	۱۷/۶	۱۳/—	—
۱۳۴۳	۱۰۰	۶۵/۲	۰/۷	۰/۹	۳۳/۱	۰/۱	۱۰۰	۶۷/۵	۲/۴	۱۵/۴	۱۴/۴	۰/۳

منابع: سرشماری عمومی نفوس ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

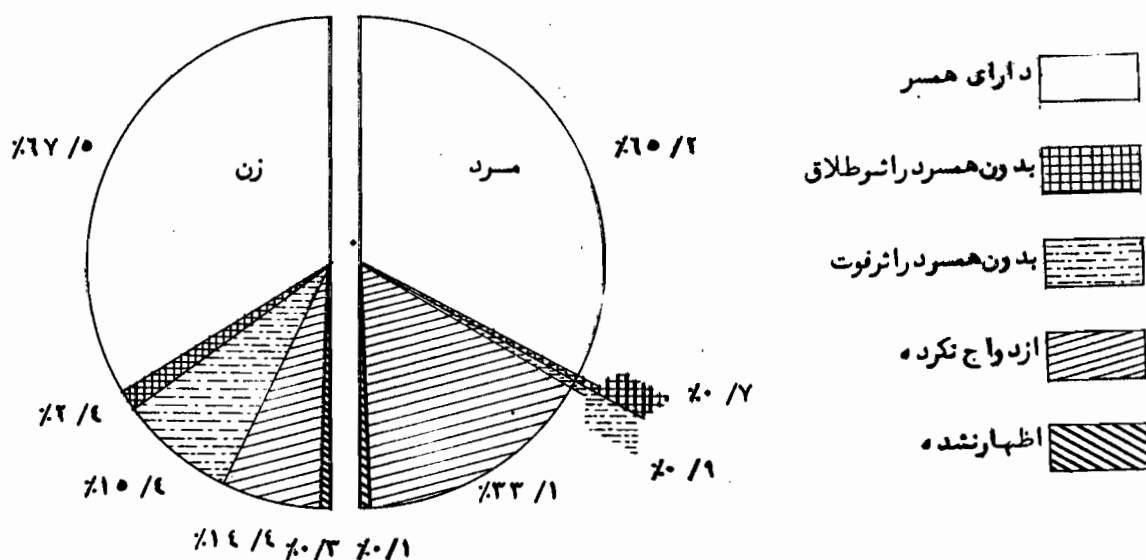
نمودار شماره ۱-۳ توزیع درصد وضع ازدواج در جمعیت بالاتراز ۵ سال شهرستان

"طبق سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵"

نمودار شماره ۱-۴ توزیع درصد وضع ازدواج - در جمعیت بالاتر از ۱۵ سال شهر تهران

"طبق آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳"

جدول شماره ۱۲-۱ آمار جمعیت و مهاجرت شهر تهران

در آبانماه ۱۳۳۵ و فروردینماه ۱۳۴۳

سال	جمعیت کل	جمع کل مهاجرین	درصد نسبت به کل جمعیت
۱۳۳۵	۱۵۱۲۰۸۲	۷۵۵۷۲۱	۵۰٪ / -
۱۳۴۳	۲۲۸۳۲۳۲	۱۱۱۵۲۸۶	۴۸٪ / ۸

منابع: سرشماری عمومی نفوس سال ۱۳۳۵ و آمارگیری

نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

مهاجرت

مسئله مهاجرت معمولاً به علت اثرات اقتصادی

و اجتماعی و سیاسی که دارد مورد بررسی قرار میگیرد. برای

این منظور ابتدا باید از کمیت آن اطلاع حاصل شود و سپس

کیفیت مطرح گردد. جدول زیر وضع مهاجرت به شهر

تهران را طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی

فروردینماه ۱۳۴۳ و سرشماری عمومی نفوس آبانماه ۱۳۳۵

نشان میدهد:

افزایش قابل ملاحظه ای یافته است طبعاً تعداد مهاجرین خیلی بیشتر از سال ۱۳۳۵ شده است.

در جدول زیر توزیع مهاجرین بر حسب جنس و گروههای مختلف سنی نشان داده شده است.

بطوریکه ارقام بالا نشان میدهد نسبت مهاجرین

شهر تهران در سال ۱۳۳۵ در حدود ۵۰ درصد و در سال

۱۳۴۳ در حدود ۴۸/۸ درصد بوده است. بنابراین

از مقایسه این ارقام چنین مینماید که نسبت مهاجرین تغییر

زیادی نیافته است ولی با توجه باینکه جمعیت تهران

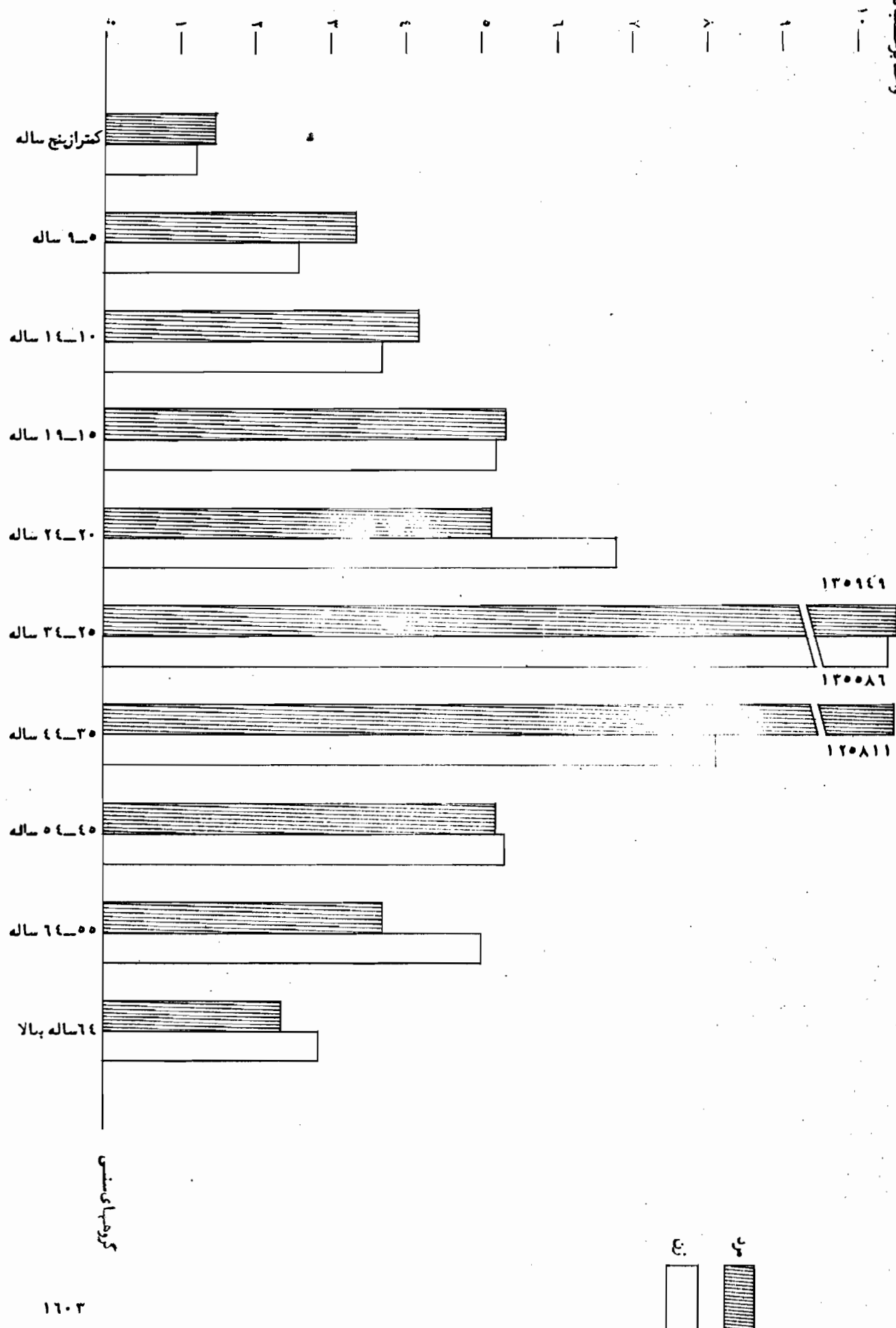
جدول شماره ۱۳-۱ توزیع مهاجرین شهر تهران بر حسب گروههای سنی و جنس در سال ۱۳۴۳

جنس / گروههای سنی		کل مهاجرین		مرد		زن	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
جمع کل		۱۱۱۵۲۸۶	۱۰۰	۵۶۸۲۳۳	۱۰۰	۵۴۷۰۵۳	۱۰۰
کتر از پنج ساله		۲۶۴۳۰	۲/۴	۱۳۹۳۹	۲/۵	۱۲۴۹۱	۲/۳
۵-۹ ساله		۵۹۳۷۵	۵/۳	۳۳۱۲۷	۵/۸	۲۶۲۴۸	۴/۸
۱۰-۱۴ ساله		۷۸۰۲۱	۷/۷	۴۱۲۷۳	۷/۳	۳۶۷۴۸	۶/۷
۱۵-۱۹ ساله		۱۰۵۱۷۵	۹/۴	۵۲۶۷۸	۹/۳	۵۲۴۹۷	۹/۶
۲۰-۲۴ ساله		۱۱۹۴۷۶	۱۰/۷	۵۱۵۹۲	۹/۱	۶۷۸۸۴	۱۲/۴
۲۵-۳۴ ساله		۲۷۱۵۳۵	۲۴/۳	۱۳۵۹۴۹	۲۳/۹	۱۳۵۵۸۶	۲۴/۸
۳۵-۴۴ ساله		۲۰۷۸۱۵	۱۸/۶	۱۲۵۸۱۱	۲۲/۱	۸۲۰۰۴	۱۵/۷
۴۵-۵۴ ساله		۱۰۶۶۲۳	۹/۶	۵۲۶۷۸	۹/۳	۵۳۹۴۵	۹/۹
۵۵-۶۴ ساله		۸۷۰۷۲	۷/۸	۳۷۱۱۰	۶/۵	۴۹۹۶۲	۹/۱
۶۵ ساله به بالا		۵۳۲۲۱	۴/۸	۲۴۰۷۶	۴/۲	۲۹۱۴۵	۵/۳
سنین اظهار نشده		۵۴۳	۰/۱	—	—	۵۴۳	۰/۱

منابع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳

واحد بر حسب ده هزار نفر

نمودار شماره ۱-۵ تعداد مهاجرین شهر تهران - بر حسب گروههای سنی
(فردین ماه ۱۳۴۳)

مرد
زن

از بررسی جدول شماره ۱۲-۱ نتایج زیر حاصل میشود:

۱- گروههای سنی کمتر از بیست ساله که اکثراً مهاجرین تبعی را تشکیل میدهند به ترتیب، گروه سنی کمتر از پنج ساله ۲/۴ درصد، ۵ تا ۹ ساله ۳/۳ درصد، ۱۰ تا ۱۴ ساله ۷/۴ درصد و ۱۵ تا ۱۹ ساله ۹/۴ درصد کل مهاجرین را تشکیل میداده اند.

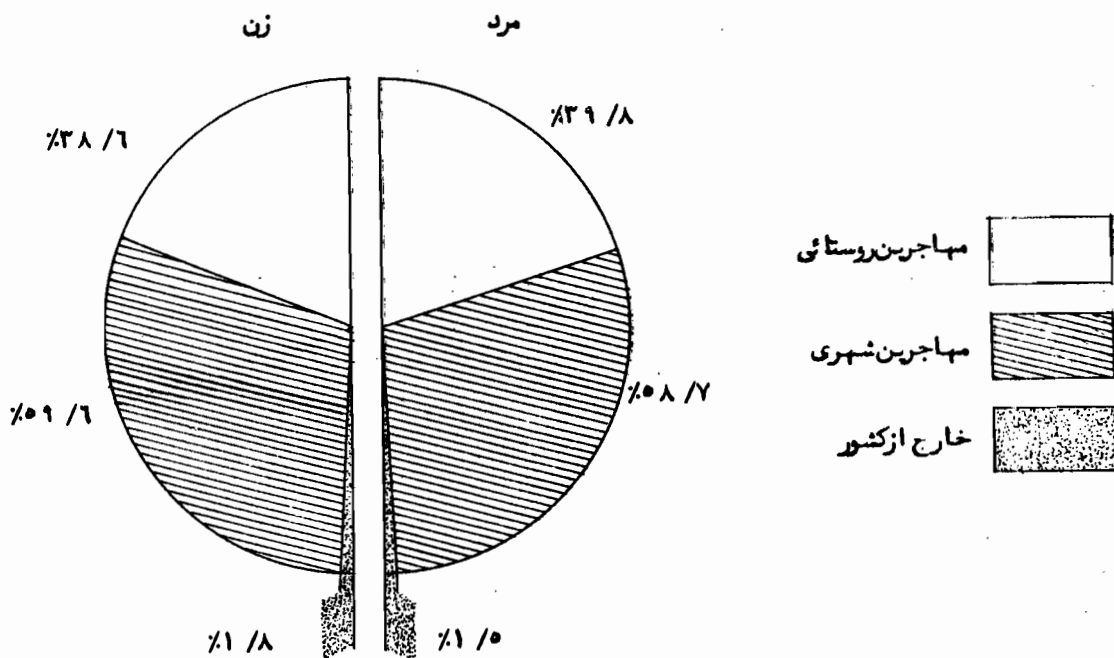
۲- دسته ای که حداکثر مهاجرین را تشکیل میداده اند افراد گروه سنی ۲۰-۳۴ ساله است و تقریباً بیشتر در این سنین است که افراد پس از خدمت نظام وظیفه یا پایان تحصیلات بر حسب ضرورت برای یافتن کار اقدام به

مهاجرت میکنند. ارقام جدول شماره ۱۲-۱ نشان میدهد که اختلاف بین نسبت و میزان مهاجرین گروه سنی ۲۰-۲۴ ساله و ۲۵-۳۴ ساله چقدر زیاد است از گروه سنی ۳۵-۴۴ ساله به بعد، میزان مهاجرین بشدت افت میکند. رویهمرفته در حدود ۵۲/۷ درصد مهاجرین در سنین بین ۲۰-۴۴ سالگی هستند، با توجه به اینکه گروه سنی مذکور شامل فعالترین افراد میباشد، بنا بر این میتوان نتیجه گرفت که در سالهایی که گذشت وضع اشتغال در نقاط دیگر مملکت زیاد مناسب نبوده است.

ارقام مندرجه در جدول و نمودار زیر مهاجرین موجود تهران را بر حسب منطقه ای که از آن مهاجرت کرده اند معین میکند.

نمودار شماره ۱-۶ توزیع درصد مهاجرین شهر تهران

بر حسب شهری و روستائی

جدول شماره ۱۱-۱ توزیع مهاجرین شهر تهران بر حسب سن و جنس و محل که آمده است در سال ۱۳۴۳

محل که از آن مهاجرت کرد مانند سن و جنس		جمع مهاجرین	استان مرکزی		بقیه استانها		خارج از کشور	اظهار نشده	
سن	جنس		شهر	ده	شهر	ده		شهر	ده
مردوزن		۱۱۱۵۲۸۶	۱۱۱۳۳۶	۱۳۴۵۰۷	۵۴۶۱۴۳	۲۹۴۱۵۹	۱۸۶۴۳	۲۱۷۲	۸۲۴۶
کثران نجساله		۲۶۴۳۰	۲۷۱۶	۳۶۲۲	۱۱۰۴۲	۷۹۶۴	۹۰۵	—	۱۸۱
۹-۵ ساله		۵۹۳۷۵	۶۱۵۶	۶۱۵۶	۲۷۶۹۵	۱۶۸۳۴	۱۴۴۸	—	۱۰۸۶
۱۰-۱۴ ساله		۷۸۰۲۱	۸۳۲۸	۸۵۰۱	۳۹۴۶۲	۱۹۹۱۲	۱۲۶۷	—	۵۴۳
۱۵-۱۹ ساله		۱۰۵۱۷۵	۷۶۰۳	۱۲۴۹۱	۵۵۰۳۱	۲۸۶۰۲	۵۴۳	۳۶۲	۵۴۳
۲۰-۲۴ ساله		۱۱۹۴۷۶	۱۱۹۴۸	۱۳۹۳۹	۵۹۰۱۴	۳۱۳۱۷	۲۳۵۳	—	۹۰۵
۲۵-۳۴ ساله		۲۷۱۵۳۵	۲۶۹۷۳	۳۵۴۸۰	۱۳۳۴۱۴	۷۰۶۰۰	۲۵۳۴	۷۲۴	۱۸۱۰
۳۵-۴۴ ساله		۲۰۷۸۱۵	۲۲۰۸۵	۲۱۹۰۵	۹۸۲۹۶	۵۹۰۱۳	۴۵۲۵	۵۴۳	۱۴۴۸
۴۵-۵۴ ساله		۱۰۶۶۲۳	۹۵۹۵	۱۱۹۴۸	۵۸۲۸۹	۲۳۷۱۴	۲۱۷۲	۳۶۲	۵۴۳
۵۵-۶۴ ساله		۸۷۰۷۲	۸۶۹۰	۱۱۴۰۵	۴۰۷۳۰	۲۳۸۹۴	۱۴۴۸	—	۹۰۵
۶۵ ساله به بالا		۵۳۲۲۱	۷۲۴۲	۹۰۵۲	۲۳۱۷۰	۱۱۷۶۶	۱۴۴۸	۱۸۱	۳۶۲
سپین اظهار نشده		۵۴۳	—	—	—	۵۴۳	—	—	—
مرد		۵۶۸۲۳۳	۵۵۷۵۹	۶۶۴۳۹	۲۷۶۴۲۰	۱۵۵۶۷۸	۸۶۸۸	۱۲۶۷	۳۹۸۲
کثران نجساله		۱۳۹۳۹	۱۴۴۹	۱۶۳۰	۵۶۱۱	۴۳۴۴	۷۲۴	—	۱۸۱
۹-۵ ساله		۳۳۱۲۷	۳۰۷۸	۳۲۵۹	۱۵۷۴۸	۱۰۳۱۸	۳۶۲	—	۳۶۲
۱۰-۱۴ ساله		۴۱۲۷۳	۴۸۸۸	۴۳۴۵	۲۱۵۴۱	۹۵۹۴	۵۴۳	—	۳۶۲
۱۵-۱۹ ساله		۵۲۶۷۸	۲۳۵۳	۷۰۶۰	۲۶۹۷۳	۱۵۲۰۶	۳۶۲	۱۸۱	۵۴۳
۲۰-۲۴ ساله		۵۱۵۹۲	۵۶۱۲	۶۱۵۵	۲۴۴۳۸	۱۴۶۶۳	۵۴۳	—	۱۸۱
۲۵-۳۴ ساله		۱۳۵۹۴۹	۱۳۹۳۹	۱۷۹۲۱	۶۵۳۵۰	۳۶۵۶۷	۱۰۸۶	۷۲۴	۳۶۲
۳۵-۴۴ ساله		۱۲۵۸۱۱	۱۳۳۹۶	۱۱۹۴۸	۶۲۲۷۲	۳۴۲۱۳	۲۸۹۶	—	۱۰۸۶
۴۵-۵۴ ساله		۵۲۶۷۸	۴۱۶۴	۶۳۳۶	۲۶۷۹۱	۱۴۱۲۰	۷۲۴	۳۶۲	۱۸۱
۵۵-۶۴ ساله		۳۷۱۱۰	۳۲۵۹	۴۱۶۴	۱۷۳۷۸	۱۰۸۶۱	۹۰۵	—	۵۴۳
۶۵ ساله به بالا		۲۴۰۷۶	۳۶۲۱	۳۶۲۱	۱۰۳۱۸	۵۷۹۲	۵۴۳	—	۱۸۱
سپین اظهار نشده		—	—	—	—	—	—	—	—
زن		۵۴۷۰۵۳	۵۵۵۷۷	۶۸۰۶۸	۲۶۹۷۲۳	۱۳۸۴۸۱	۹۹۵۵	۹۰۵	۴۳۴۴
کثران نجساله		۱۲۴۹۱	۱۲۶۷	۱۹۹۲	۵۴۳۱	۳۶۲۰	۱۸۱	—	—
۹-۵ ساله		۲۶۲۴۸	۳۰۷۸	۲۸۹۷	۱۱۹۴۷	۶۵۱۶	۱۰۸۶	—	۷۲۴
۱۰-۱۴ ساله		۳۶۷۴۸	۳۴۴۰	۴۱۶۴	۱۷۹۲۱	۱۰۳۱۸	۷۲۴	—	۱۸۱
۱۵-۱۹ ساله		۵۲۴۹۷	۵۲۵۰	۵۴۳۱	۲۸۰۵۸	۱۳۳۹۶	۱۸۱	۱۸۱	—
۲۰-۲۴ ساله		۶۷۸۸۴	۶۳۳۶	۷۷۸۴	۳۴۵۷۶	۱۶۶۵۴	۱۸۱۰	—	۷۲۴
۲۵-۳۴ ساله		۱۳۵۵۸۶	۱۳۰۳۴	۱۷۵۵۹	۶۸۰۶۴	۳۴۰۳۳	۱۴۴۸	—	۱۴۴۸
۳۵-۴۴ ساله		۸۲۰۰۴	۸۶۸۹	۹۹۵۷	۳۶۰۲۴	۲۴۸۰۰	۱۶۲۹	۵۴۳	۳۶۲
۴۵-۵۴ ساله		۵۳۹۴۵	۵۴۳۱	۵۶۱۲	۳۱۴۹۸	۹۵۹۴	۱۴۴۸	—	۳۶۲
۵۵-۶۴ ساله		۴۹۹۶۲	۵۴۳۱	۷۲۴۱	۲۳۳۵۲	۱۳۰۳۳	۵۴۳	—	۳۶۲
۶۵ ساله به بالا		۲۹۱۴۵	۳۶۲۱	۵۴۳۱	۱۲۸۵۲	۵۹۷۴	۹۰۵	۱۸۱	۱۸۱
سپین اظهار نشده		۵۴۳	—	—	—	۵۴۳	—	—	—

بررسی جدول شماره ۱۴-۱ معلوم میکند که بیش از ۶۰ درصد مهاجرین موجود شهر تهران را افراد شهری تشکیل میدهند. با توجه به وضع مهاجرین شهرستانهای بزرگ، این نتیجه حاصل میشود که بین مهاجرتهای سراسر کشور از یک لحاظ بخصوص سنخیت و شباهتی وجود دارد و آن عبارتست از توجه افراد بسوی مراکز جمعیتی که حتی المقدور از وسائل و تجهیزات کاملتری استفاده میکنند. بدین معنی که آنها که در روستاها و یا جاده ها و گوشه و زاوایای منفرد و دور افتاده زندگی میکنند بطرف مراکز جمعیت نسبتاً آباد تر روی میآورند، و آنها که در شهرهای درجه ۲ زندگی میکنند بتدریج، خود را به شهرهای درجه اول میرسانند و جمعیت شهرهای درجه اول تمایل زیادی به زندگی در تهران نشان میدهند. این تمایل گرچه از آن نظریه جهت که نشانه توجه روز افزون مردم به مزایای تمدن میباشد، تمایلی امید بخش و خویشت و حکایت از نوعی میل بزندگی بهتر میکند، ولی از نظر اثرات اقتصادی امری است که سبب این مهاجرتها شده است نمیتوان آنرا علامت مطلوبی دانست. زیرا حداقل نشان میدهد که یک عدم تعادلی در اوضاع اقتصادی و اجتماعی مملکت وجود دارد. اگر کار و زندگی در مملکت بر روال و اصول صحیحی استوار باشد و محیط زندگی و کار افراد جوابگوی توقعات آنان باشد بندرت ممکن است حاضر شوند از محیط مانوس خود بیرون آیند و راه دیار غریب پیش گیرند و سرنوشت خرد و خانوادها، خویش را به قمار تقدیر سپارند، زیرا مهاجرت اصولاً برای نیل به شرایط مساعد صورت میگیرد و شدت جریان مهاجرت

از یک نظر حکایت از نامطلوب بودن زندگی در مناطقی میکند که مهاجرین آنجا را ترک کرده اند. نسبت مهاجرین گروه سنی کمتر از پنجاه ساله شهری خیلی بیشتر از روستائی است و علت آن نیز اینست که اکثریت مهاجرین وارد به تهران را مهاجرین شهری تشکیل میدهند در نتیجه اطفال کمتر از پنجاه ساله آنان نیز طبقاً اکثریت دارند و این وضع در مورد گروههای سنی بالاتر نیز صادق است. نکته دیگری که از بررسی جدول شماره ۱۴-۱ مورد توجه قرار میگیرد وضع نسبی بین گروههای سنی مرد و زن است بدین معنی که تا سن ۴۴ سالگی با استثناء یک گروه سنی (۲۰-۲۴) اکثریت با مهاجرین مرد است و از آن به بعد اکثریت با زنان زیر مردان بعلمت جستجوی کار در سنین جوانی بیشتر از زنان مهاجرت میکنند و بعد از آن بعلمی که مهمترین آن مرگ و میر سرعتر مردان است تعداد زنان بیشتر میشود. در بین مهاجرین خارج از کشور زنان اکثریت دارند و بنا به ارقام مندرج در جدول شماره ۱۴-۱ از ۱۸۶۴۳ نفر مهاجر خارج از کشور ۹۹۵۵ نفر زن بوده اند بهر حال آنچه بطور کلی میتوان گفت اینست که تفاوت وضع زندگی در تهران و امتیازات و تسهیلات مختلفی که در مرکز کشور وجود دارد بیش از پیش موجب توسعه شهر تهران و تراکم بیش از حد جمعیت آن میگردد و در مقابل نقاط دیگر مملکت، نیروهای زنده خود را از دست میدهند. برای جلوگیری از این وضع توجه بیشتر به نقاط مختلف

مملکت و ایجاد بهبود در وضع شهرها و دهات مختلف است باید ترتیبی داده شود که ساکنین نقاط مختلف مملکت در موقع مقایسه وضع زادگاه خویش با نقاط دیگر خصوصاً پایتخت آنچنان اختلاف فاحشی مشاهده نکنند که سبب دل‌کندن آنها از محیط آب‌آباد و ایجاد بی‌وفایی و منجر به ترک شهر و دیار شود مهاجرت‌های غیرمطلوب سبب پراکندگی جمعیت از نقاط مهاجر فرست و تراکم در نقاط مهاجر پذیر شده و در نتیجه باعث بروز موانع و مشکلات جدی در راه اجرای برنامه‌های توسعه اقتصادی مملکت است. در گیسرودار بیکاری همه جا اگر چند سال قبل بطور مرتب در اداره کل مشاغل و کارایی مواردی پیش می‌آید که کارگران بیکار و بعملاً مستأصل و گریخته حاضر نمیشوند برای کار یا خانواده خود به نقاط دور دست مملکت نقل مکان کنند و صرفاً بامید و احتمال یافتن شغل دیگر یا گرسنگی و بیکاری می‌ساختند و کارهای نقاط دور افتاده را نمی‌پذیرفتند. معمولاً يك کارگر بیکار را نمیشود متهم به تجمل پرستی کرد. شخص بیکار آنقدر در فشار است که کافی است در جایی حداقل شرایط زندگی و تأمین معیشت وجود داشته باشد تا با میل و رغبت حاضر به

انتقال شود منتهی باید دید وضع نقاط پیشنهادی چقدر غیر قابل تحمل است که حتی يك کارگر بیکار هم نمیتواند آنرا تحمل کند وقتی وضع برای يك کارگر بیکار مقبول نباشد چطور میتوان از مهاجرت و ترك دیار افراد طبقات مرفه تر جلوگیری کرد و از آنان خواست که در زادگاه خویش بمانند و به آنچه دارند قناعت کنند. صحیح یا غلط این تصور در بین مردم خارج از پایتخت قوت گرفته و بعنوان حقیقتی مورد قبول واقع شده است که دولت و زعمای قوم پیش از هر جای دیگر فکر تهران هستند. بدیهی است که این اعتقاد فقط با اقدامات عملی برای دیگرگون کردن و بهبود بخشیدن حتی المقدور سریع نقاط مختلف مملکت تغییر می‌کند.

علل مهاجرت

در زیر با بررسی جدول شماره ۱۰-۱ به تحقیق اجمالی و کلی درباره علت مهاجرت و نسبت هريك از انواع مهاجرین می‌پردازیم. جدول شماره ۱۰-۱ توزیع مهاجرین موجود در تهران را بر حسب علت مهاجرت نشان میدهد.

جدول: ۱۵-۱ توزیع مهاجرین شهرستان بر حسب علل خصوصی مهاجرت (فروردین ماه ۱۳۴۳)

جمع مهاجرین		علل مهاجرت	جستجوی کار	جستجوی کار بهتر	ازدواج	تحصیل	تبعیت از خانواده	انتقال	علل دیگر	اظهار نشده
تعداد	۱۱۱۵۲۸۶	۱۹۳۳۳۰	۴۶۹۰۳۴	۸۸۵۲۱	۲۹۶۸۶	۱۱۰۶۰۷	۱۰۸۲۵۶	۵۴۱۲۲	۶۱۷۳۰	
درصد	۱۰۰	۱۷/۳	۴۲/۱	۷/۹	۲/۷	۱/۹	۹/۷	۴/۹	۵/۵	

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه در بالا ملاحظه میشود از تعهد داد

١١١٥٢٨٦ نفر کلیه مهاجرین ١٩٣٣٣٠ نفر، یعنی

بیش از ۱۷ درصد بیکارانی بوده اند که برای یافتن کار به

تهران آمد مانسبت و تعداد ۴۶۹۰۳۴ نفر، یعنی در حدود

۴۲ درصد از کلیه مهاجرین برای یافتن کار به تراقدا می‌روند

مهاجرت به تهران کرده اند . این ارقام نشان میدهد که

نزدیک به ۱۰ درصد کلیه مهاجرین شهر تهران بعلت

نداشتن کارویانداشتن کردلخواه ومناسب به تهران

روی آورده اند و بالاخره باز هم به این معنی است که

وضع استثنائی و نسبتاً بہتر تھراں موجب جذب گروہ کیسر

مهاجرین از نقاط دیگر مملکت شده است.

علل دیگر از قبیل تحصیل و ازدواج و تبعیت از خانواده

وغيره نسبت به د وعلت بالاسهم فوق العاده کمتری

• داشته اند

درجہ اول زیر توزیع مهاجرین شہر تہران بر حسب علل عمدہ

مهاجرت و به تفكيك زن و مرد و نو و مهاجرت آورد شد است .

جدول شماره ۱-۱ توزیع مهاجرین شهر تهران برحسب علت به تفکیک جنس و نوع مهاجرت
(فروردین ماه ۱۳۴۳)

مهاجرین تبعی			مهاجرین اصلی			نوع مهاجرت و جنس محل عمده مهاجرت
زن	مرد	جمع درصد	زن	مرد	جمع درصد	
۶۹/۳	۳۰/۷	۱۰۰	۱۸/۴	۸۱/۶	۱۰۰	جستجوی کار
۶۳/۳	۳۶/۷	۱۰۰	۳/۲	۹۶/۸	۱۰۰	جستجوی کار بهتر
۶۶/۷	۳۴/۳	۱۰۰	۹۹/۳	۰/۷	۱۰۰	ازدواج
۶۲/۶	۳۷/۴	۱۰۰	۴/۸	۹۵/۲	۱۰۰	انتقال
۶۰/۳	۳۹/۷	۱۰۰	۹/۹	۹۰/۱	۱۰۰	تحصیل
۴۹/۳	۵۰/۷	۱۰۰	۷۵/۸	۲۴/۲	۱۰۰	تبعیت از خانواده
۵۹/۱	۴۰/۹	۱۰۰	۳۱/۱	۶۸/۹	۱۰۰	سایر علل
۵۸/۷	۴۱/۳	۱۰۰	—	—	—	اظهاری نشده

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

ارقام جدول شماره ۱۶-۱ نشان میدهد که تعداد زنانیکه بعنوان مهاجر اصلی و برای جستجوی کار بادهست آوردن کار بهتر اقدام به مهاجرت کرده اند به ترتیب ۱۸/۴- درصد و ۲/۲ درصد است. مقایسه این ارقام با ارقام متناظر در مورد مردان بطور آشکار نشان میدهد عدم توزیع عادلانه مسئولتهای زندگی بین زن و مرد میباشد، این نتیجه گیری را علل ازدواج، انتقال و بقیه علل نیز تأیید میکند. مثلاً از هر صد نفر مهاجری که بخاطر ازدواج اقدام به مهاجرت کرده اند بیش از ۹۹ درصد زن و فقط کمتر از یک درصد مرد بوده است در مورد انتقال نیز بیش از ۹۰ درصد مرد و کمتر از ۱۰ درصد زن بوده اند. در اینجا نیز آشکار میشود که در روی صحنه کار زندگی سنگینی مسئولتها و مأموریتها بیشتر بر عهده مرد ها است و طبعاً همراه با مسئولیت سنگین تر اختیارات بیشتر نیز از آن مردانست.

در مورد تحصیل نیز از هر صد نفر مهاجری که برای تحصیل به تهران آمده اند بیش از ۹۰ درصد مرد و کمتر از ۱۰ درصد زن بوده است. این مورد هم مؤید نتیجه گیریهای بالاست و نشان میدهد که هنوز در محیط خارج و محیط خانواده برای دختر هر چه محدود تری قائل است و اجازه دربروزای و بلند پروازی کمتری به دختران داده میشود که این وضع طبعاً حکایت از تساوی کامل حقوق مرد و زن نمیکند و مسلماتاً موقعی هم که وضع تربیتی مردم و ارزش اقتصادی و اجتماعی زنان بعد مطلوب نرسد، نمیتوانند توقع استفاده کامل از سربری مساوات همه جانبه را داشته باشند زیرا آنها اعطای

اختیارات و حقوق مساوی با مردان کافی نیست بلکه اینکسار تدبیر و جفا و همراه با بالا رفتن سطح فهم و فرهنگ عمومی میباید عملی گردد.

روند مهاجرت به شهر تهران

جهان مهاجرت بسوی تهران روال منظم و جریان پیوسته ای داشته است. از ارقام جدول فوق چنین برمیآید که بیش از ۹۰ درصد مهاجرین این شهر متعلق به سالهای قبل از ۱۳۳۰ و نزدیک به چهل درصد دیگر به سالهای قبل از ۱۳۳۰ تا ۴۳ بوده اند. تفاوت نسبتاً کمی مربوط به سالهای ۳۵ تا ۴۳ بوده اند. این موضوع نشان میدهد که هنوز عوامل تخفیف دهنده مهاجرت های غیر مطلوب از نقاط مختلف بسوی تهران تا آن حد مفید و مؤثر نبوده است که بتواند متقاضیان کار و جویندگان شرایط بهتر کار و زندگی را متقاعد و راضی کرده و در رزادگاه خودشان متوقف و مشغول کند. شاید کوششهایی که برای توسعه شرکتهای تعاونی روستائیی و کمک فنی و مالی به روستائیان بعمل میاید و همچنین توسعه فعالیتهای صنعتی در شهرستانها سبب شود که بتدریج اثر مثبت برنامه های توسعه اقتصاد و اقدامات مربوط به بهبود وضع اجتماعی جریان مهاجرت های داخلی را از صورت نامطلوب کنونی خارج سازد و به آن نظم و روالی منطقی ببخشد.

از نظر بررسی روند تغییرات مهاجرت به شهر تهران در سالهای بین سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۰ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳ جدول

شماره ۱۷-۱ تنظیم شده است.

جدول شماره ۱۷-۱ توزیع مهاجرین شهر تهران در سالهای ۱۳۳۵ - ۱۳۴۳

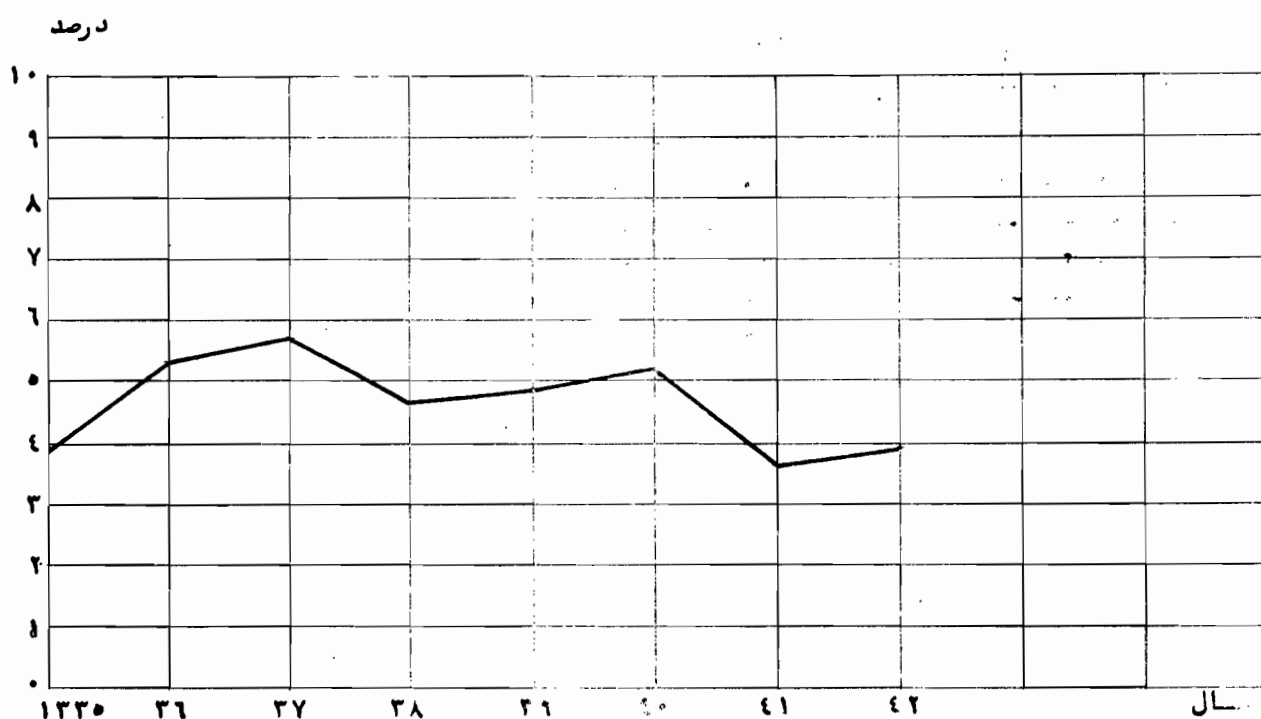
سال مهاجر مرد وزن	جمع	قبل از سال ۱۳۳۵	سال ۱۳۳۵	سال ۱۳۳۶	سال ۱۳۳۷	سال ۱۳۳۸	سال ۱۳۳۹	سال ۱۳۴۰	سال ۱۳۴۱	سال ۱۳۴۲	اظهار نشده
تعداد	۱۱۵۲۸۶	۶۹۲۰۵۲	۴۳۴۴۵	۵۹۰۱۷	۶۳۵۴۳	۵۱۰۴۷	۵۵۳۱۲	۵۸۱۱۲	۴۰۰۰۳	۴۴۵۶۹	۸۳۲۶
درصد	۱۰۰	۶۲/۱	۳/۹	۵/۳	۵/۷	۴/۶	۴/۹	۵/۲	۳/۶	۴/۷	۰/۷

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی فروردین ماه ۱۳۴۳

سالهای ۱۳۳۶ و ۱۳۴۰ نیز از نظر تعداد و نسبت کاملاً قابل توجه هستند، در حالیکه سال ۱۳۴۱ شهر تهران کمترین عده مهاجرین را پذیرفته است.

بطوریکه ملاحظه میشود شهر تهران در سال ۱۳۳۷ بیش از سالهای دیگر مهاجر پذیر بوده است و ۵/۷ درصد کل مهاجرین این شهر در سال مذکور به تهران آمده اند.

نمودار شماره ۷-۱ توزیع درصد مهاجرین به شهر تهران در سالهای ۱۳۳۰ تا ۱۳۴۲

شغل و فعالیت مهاجرین

مشاغل و فعالیتهای مذکور در شهر تهران است .
جدول شماره ۸-۱ توزیع مهاجرین را بر حسب
فعالیتهای اقتصادی قبل و بعد از مهاجرت به تهران نشان
میدهد :

مسئله دیگری که در امر مهاجرت مورد بررسی قرار
میگیرد، موضوع شغل و فعالیتهای اقتصادی قبل و
بعد از مهاجرت است این امر هم وضع فعالیتهای مختلف
اقتصادی نقاط دیگر را نشان میدهد و هم معرف چگونگی

جدول شماره ۱۸-۱ توزیع مهاجرین شهر تهران بر حسب فعالیتهای اقتصادی قبل و بعد از مهاجرت (فروردینماه ۱۳۴۳)

شرح فعالیتها	قبل از مهاجرت	بعد از مهاجرت
کل———یه فعالیتها	۱۰۰	۱۰۰
خارج از نیروی کار	۶۷/۱	۵۷/۱
در جستجوی کار	۵/۵	۴/۲
کشاورزی - جنگلبانی - شکار و صید ماهی	۱/۷	۰/۴
استخراج معادن و کارگاههای وابسته بآن	—	*
صنایع	۴/۸	۱/۷
ساختمان	۱/۵	۳/۶
برق - گاز - آب - خدمات بهداشتی و آتش نشانی	۰/۱	۰/۳
تجارت و بانک و بیمه و مستغلات	۳/۲	۸/۳
حمل و نقل و ارتباطات و انبار داری	۱/۱	۳/۱
خدمات	۴/۸	۱۳/۶
فعالیتهای غیر مشخص	۱/۴	۰/۴

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

* - چون درصد کمتر از ۰/۱ بوده از درج آن صرف نظر شده است

بطوریکه از ارقام جدول شماره ۱۸-۱ برمیآید اکثریت (۶۷/۱ درصد) مهاجرین شهر تهران قبل از مهاجرت خارج از نیروی کار بوده اند و این بدان معنی است که مهاجرت به شهر تهران غالباً بصورت خانوار صورت گرفته و اغلب مهاجرین بازن و فرزندان متعددی بطوریکه از ارقام جدول شماره ۱۸-۱ برمیآید خوشبختانه تهران آمده اند .

نزدیک به ده درصد از مهاجرین قبل از مهاجرت بکشاوری، جنگلبانی، شکار و صید ماهی، اشتغال داشته اند . طبیعی است که شهر تهران از لحاظ فعالیت های فوق مهاجریند پر نیست و همین جهت نیز نسبت مهاجرینی که

بیش از سایر نقاط زمینه داشته است و با وجودیکه احتمالاً کلیه
 ۳/۲ درصد مهاجرین شاغل در این رشته ها را جذب کرد
 تعدادی از افراد دیگر را نیز مشغول کرده است و میتوان
 گفت که گرچه کارهای تجاری و بانک و بیمه باندازه خدمات
 رواج نداشته معذالک با فعالیتهای صنعتی قابل
 مقایسه بوده است.

رو به رفته تا آنجا که ارقام جدول فوق نشان میدهد
 در تهران با استثناء کشاورزی، در زمینه های دیگر فعالیتهای
 اقتصادی امکاناتی برای ارجاع شغل وجود داشته
 است.

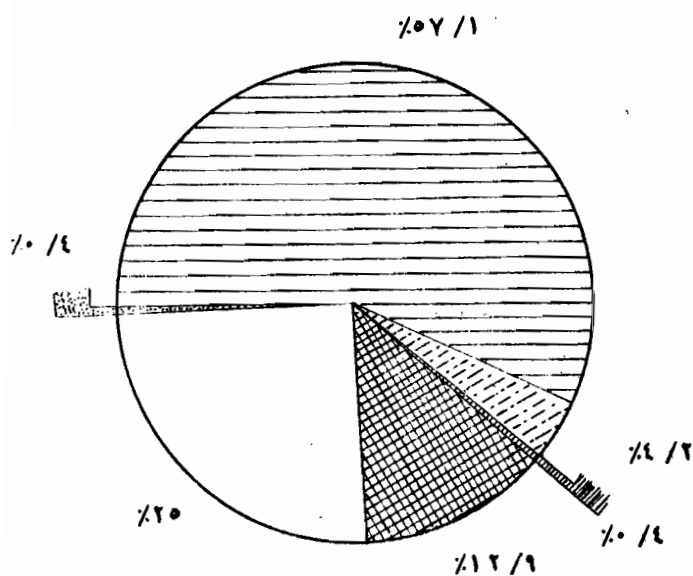
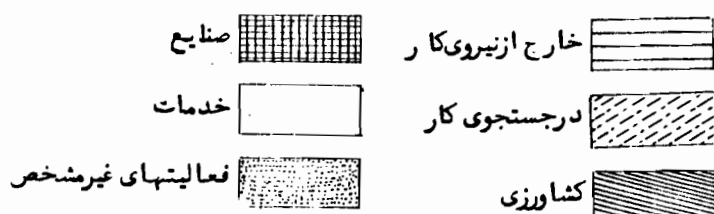
بعد از مهاجرت به تهران به فعالیتهای بالا پرداختانده کمتر
 از نیم درصد بوده است.

وضع صنایع در تهران بهتر از اکثر نقاط دیگر کشور
 بود ماست بطوریکه در حدود ۹ درصد از کلیه مهاجرین وارد
 به تهران را جذب کرده است، در حالیکه قبل از مهاجرت
 نسبت مهاجرین شاغل در صنایع کمتر از ۵ درصد بود ماست.
 رواج نسبتاً بیشتر کارهای مربوط به بخش خدمات در تهران
 همچنین سبب شده است که این فعالیت نزدیک به
 چهارده درصد مهاجرین را بکار بگیرد.

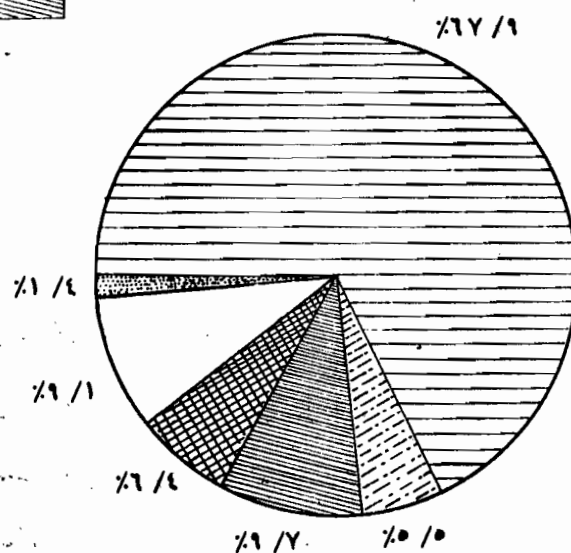
کارهای مربوط به تجارت و بانک و بیمه نیز در تهران

نمودار شماره ۸-۱ و ۹-۱ توزیع سنی مهاجرین شهر تهران بر حسب فعالیتهای اقتصادی

قبل و بعد از مهاجرت (فروردین ماه ۱۳۴۳)

نمودار شماره ۹-۱ بعد از مهاجرت

نمودار شماره ۸-۱ قبل از مهاجرت

در جدول شماره ۱۹-۱ توزیع مهاجرین شهر تهران بر حسب مشاغل قبل و بعد از مهاجرت نشان داده شده است .

جدول شماره ۱۹-۱ توزیع مهاجرین شهر تهران بر حسب مشاغل قبل و بعد از مهاجرت
(فروردینماه ۱۳۴۳)

کد مشاغل	گروههای عمده مشاغل	قبل از مهاجرت	بعد از مهاجرت
	کلیه مشاغل	۱۱۱۵۲۸۶	۱۱۱۵۲۸۶
-	خارج از نیروی کار	۷۵۶۸۵۹	۶۳۶۳۰۰
-	در جستجوی کار	۶۱۱۸۶	۴۶۵۲۲
۰	مشاغل تخصصی و فنی	۱۲۲۱۵	۲۶۶۱۰
۱	مدیریت و مشاغل اداری	۵۷۹۳	۱۳۷۵۸
۲	مشاغل دفتری	۱۵۹۳۰	۴۲۷۲۰
۳	فروش و مشاغل مربوطه	۳۱۸۶۰	۷۶۵۷۲
۴	مشاغل کشاورزی	۱۰۷۷۰۹	۴۵۲۶
۵	حفاری و استخراج معدن	-	-
۶	حمل و نقل و ارتباطات	۱۰۱۳۷	۳۲۹۴۶
۷-۸	حرفه‌های صنعتی و تولیدی	۷۳۳۱۴	۱۴۲۲۸۵
۹	مشاغل مربوط به خدمات	۱۹۵۵۱	۸۳۶۳۴
x	مشاغل ارتشی و متفرقه	۱۹۷۳۲	۸۳۲۷
-	اظهار نشده	-	۱۰۸۶

چنانچه ملاحظه میشود بالاترین رقم را در بین

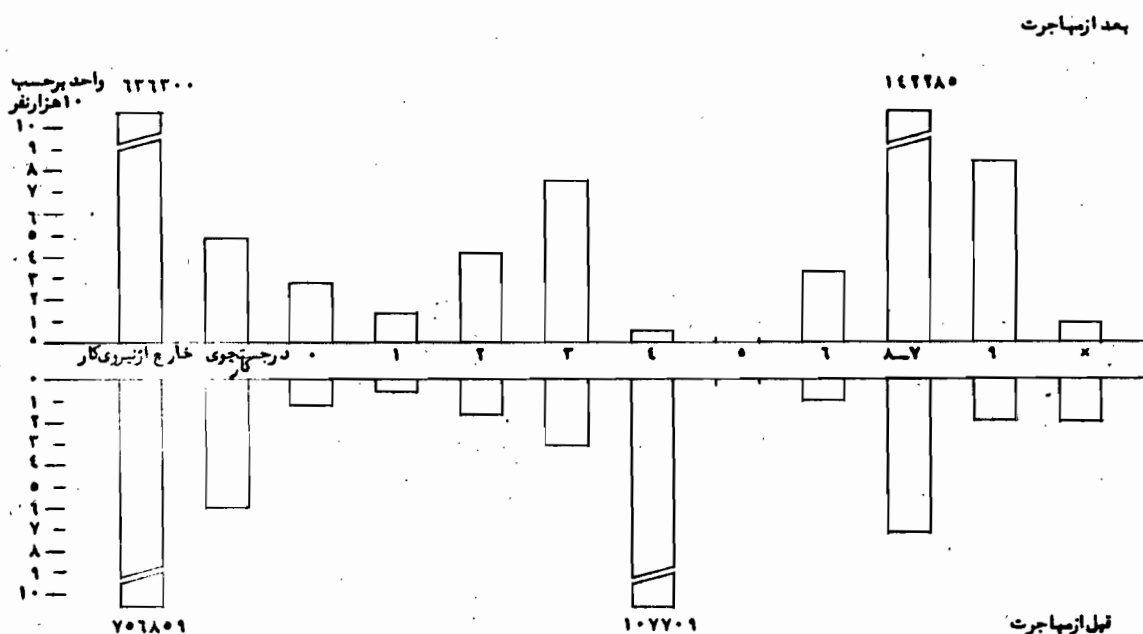
مهاجرین شهر تهران، افراد خارج از نیروی کار (کودکان محصلین و زنان خانه دار) تشکیل میدهند و عدای نیز در جستجوی کار هستند (۶۵۲۲ نفر)، در حالیکه تعداد افراد بیکار در جستجوی کار که به تهران آمده اند قبل از مهاجرت ۶۱۱۸۶ نفر بوده است و بدینقرار در حدود ۱۴۶۶۴ نفر از مهاجرین بیکار در این شهرکار پیدا کرده اند.

از نظر گروههای اصلی مشاغل، بالاترین رقم مهاجرین در حرفه های صنعتی و تولیدی دیده میشوند (۱۴۲۲۸۵ نفر) در صورتیکه فقط ۷۳۳۱۴ نفر از مهاجرین قبل از مهاجرت شغل صنعتی داشته اند.

علاوه بر صنعت، مشاغل مربوط به خدمات، حمل و

نقل و ارتباطات، فروش، مشاغل اداری و دفتری و کارهای فنی و تخصصی نیز عده کم و بیش زیادی از مهاجرین را به خود جذب نموده اند، که این افراد قبل از مهاجرت غالباً به کشاورزی و جنگلبانی و شکار و صید ماهی مشغول بودند، زیرا بطوریکه جدول فوق نشان میدهد، در حدود ۱۷۷۰۹ نفر از مهاجرین شهر تهران قبل از مهاجرت به مشاغل کشاورزی مشغول بوده اند و این بالاترین رقم در گروههای مشاغل است، در حالیکه پس از مهاجرت فقط ۴۵۲۶ نفر از مهاجرین این شهر مشاغل نظیر کشاورزی و شکار و غیره داشته اند.

نمودار شماره ۱۰-۱ توزیع مهاجرین شهر تهران بر حسب مشاغل قبل و مشاغل فعلی

فصل دوم

بررسی مسائل آموزشی در شهر تهران

مقدمه

برنامه ریزی آموزشی برای شهر تهران که جمعیت آن در اثر مهاجرت های دائمی از روستا ها و سایر شهر های کشور بخصوص در سنوات اخیر رو به افزایش بوده است یکی از مسائل مهم و قابل توجه و درخور اهمیت است. تأمین تسهیلات و امکانات آموزشی برای همه کودکان لازم التعلیم و پیش بینی کلیه احتیاجات آموزشی از قبیل کسادر تعلیماتی و مؤسسات آموزشی و وسایل لازم برای آینده که متناسب با رشد جمعیت و نیازمندی های وسیع این شهر باشد بایستی با دقت هرچه بیشتر صورت گرفته و متکی به آمار های دقیق از چگونگی تغییرات جمعیت و کیفیت و هدف های توسعه اقتصادی باشد.

اجرای قانون تعلیمات اجباری از دیرباز هدف عمده وزارت آموزش و پرورش بوده است و برای نیل به این هدف کوشش ها و تلاش های فراوانی نیز تا کنون بعمل آمده و موفقیت هایی نیز بدست آمده است. بطوریکه نتایج آمارگیری اداره کل مطالعات نیروی انسانی و آمار وزارت کار در سال ۱۳۴۳ نشان میدهد افراد با سواد کلاس دیده شهر تهران نسبت به سال ۱۳۳۵ (اولین سرشماری عمومی کشور) از لحاظ

تعداد تقریباً دو برابر و از لحاظ نسبی از ۲۸ / ۸ درصد کل جمعیت از ۱۰ ساله بی بالا به ۵۴ / ۴ درصد افزایش یافته است. هم اکنون ارقام و آمار موجود نشان میدهد که متجاوز از ۷۰ درصد کودکان سنین ۶-۹ ساله شهر تهران در دبستانها مشغول به تحصیل می باشند.

اطلاعات آماری سالهای پیشین شاگردان پسر و دختر از لحاظ کیفیت تفاوت فاحشی را نشان میدهد. حال آنکه طبق آخرین آمار وزارت آموزش و پرورش از کلیه شاگردان تحت تعلیم کل کشور در سال تحصیلی ۴۲-۱۳۴۳ و همچنین آمار اداره کل مطالعات نیروی انسانی و آمار از وضع سواد جمعیت از ۶ ساله بی بالای شهر تهران در فروردین ماه ۱۳۴۳ این تفاوت در دوره آموزش ابتدائی در گروه های سنی ۶-۷ ساله به نحو بارزی روبه کاهش گذاشته و در دوره اول متوسطه نیز تفاوت زیاد نبوده است دلیل عمده اینکه سال بسال عمده بیشتری با اشتیاق فراوان به دبستانها و دبیرستانها روی می آورند و نسبت به علم و فرهنگ تمایل بیشتری از خود نشان میدهند، بیشتر مریضون شناخته شدند ارزش های واقعی علوم و معارف جدید در پیشرفت های اقتصادی

و اجتماعی است . قاطبه افراد امروز تشخیص داده اند که بباطنی مدارج مختلف تحصیلی به تناسب سواد و تخصصی که می آموزند شانس برخورداری از مشاغل و موقعیت های بهتری داشته و بدین وسیله از درآمد بیشتر و رفاه بهتر و موقعیت ممتازتری برخوردار خواهند شد .

آموزش حرفه ای در چند سال اخیر در شهر تهران با ایجاد مراکز جدید آموزش حرفه ای در بخش دولتی و خصوصی رویه توسعه و بهبود گذاشته و انتظار میرود که در آینده کمبودی که از لحاظ کارگران ماهر و متخصص بخصوص متخصصین حد وسط مانند تکنیسین ها در بخش های مختلف اقتصاد و بخصوص در صنعت تاکنون مشهود بوده از این راه جبران گردد و بدین وسیله بازوی صنعتی کشور یادداشتن تکنیسین ها و متخصصین داخلی توانا گردد . در حال حاضر مؤسسات آموزش حرفه ای بیشتر در تهران متمرکز است . طبق آمار موجود اکنون بیش از ۳۰ درصد شاگردان آموزشگاه های حرفه ای کل کشور در شهر تهران تعلیم می بینند و انتظار میرود که در آینده ظرفیت این آموزشگاه ها باز هم افزایش پیدا نماید .

تعلیمات دانشگاهی در تهران با سابقه نسبتاً طولانی خود سال بسال توسعه بیشتری پیدا میکند . اکنون فارغ التحصیلان دانشگاه تهران و ملی تکنیک تهران و سایر مؤسسات عالی آموزشی در کلیه مشغولین اجتماعی و اقتصادی کشور نقش مؤثری دارند بطوریکه امید میرود با رفع پارهای نواقص موجود و ایجاد رشته های تخصصی مالی برای رشته های مختلف فنی و صنعتی ، احتیاجات کشور

را در آینده به متخصصین و کارشناسان خارجی برطرف سازد . طبق آخرین آمار وزارت آموزش و پرورش در مؤسسات آموزش عالی (دانشگاهی) شهر تهران ۱۸۰۱۲ نفر مشغول تحصیل می باشند و علاوه بر آن همه ساله نیز عدد زیادی از دانشکده ها و دانشگاه های سایر شهرها فارغ التحصیل میشوند و بنیة اجتماعی را از لحاظ نیروی انسانی تعلیم دیده و ماهر و متخصص در سطوح عالی تخصص بالا میبرند .

جای هیچگونه تردید نیست که وجود و توسعه دائمی مراکز تعلیمات حرفه ای و تعلیمات عالی دانشگاهی و تخصصی در کشور آرزوی نهائی هر فرد علاقمند به پیشرفت میباشد ولی آنگاه این آرزوها به ثمر خواهد رسید که تعلیم و تربیت افراد ماهر و متخصص و همچنین سرمایه گذارهای خاصی که در این راه بعمل میآید از روی اصول صحیح و علمی و منطبق با احتیاجات حال و آینده برنامه های توسعه اقتصاد و اجتماعی کشور باشد بطوری که بتوان در آینده حد اکثر استفاده را از اینگونه افراد بعمل آورد . بطور کلی سرمایه گذارهای فرهنگی که پیوسته رقم عمده ای از سودجه عمومی را تشکیل میدادند ، همبسته ، زمانی در حد مطلوب خواهد بود که در تنظیم برنامه های جاری و انطباق هدف های آموزشی با مهارتها و تخصص های مورد پیش بینی در کلیه مشاغل و فعالیت های مختلف اقتصادی وقت کافی بعمل آمد باشد . گرچه مسئولین آموزش حرفه ای و دانشگاهی به مسئله فوق آگاهی کامل دارند و میکوشند تا وضع تربیت کادرها

فنی را با احتیاجات توسعه اقتصادی کشور وفق دهند ، ولی
 بعلمت در دست نداشتن ملاکهای صحیح و برآورد دقیق
 احتیاجات به نیروی انسانی تعلیم یافته و مورد احتیاج وعدم
 هماهنگی های لازم در شئون مختلف در کارهای خود کمتر
 توفیق یافته اند .

هم اکنون در اداره کل مطالعات نیروی انسانی و آمار
 در جهت تجزیه و تحلیل مسائل نیروی انسانی مراکز شهری
 و روستائی ایران تحقیقاتی انجام میشود که نیازمندیهای
 به نیروی انسانی را در کلیه بخشهای اقتصادی برآورد
 و پیش بینی می نماید . یکی از فصول عمده طرح احتیاجات
 را نیازمندیهای به نیروی انسانی تعلیم یافته فنی و علمی مانند
 دانشمندان ، متخصصین عالی ، استادان ، مربیان
 و معلمان رشته های مختلف تخصصی ، مهندسان ، طراحان
 تکنیسین ها ، مکانیسین ها ، استادکاران و سایر گروه های
 تخصصی مورد نیاز تشکیل میدهند چون حدود پیش بینی
 طرح مزبور (که قسمتی از آن آماده گردیده و بقیه آن در دست
 تهیه است) تا آخر دوره برنامه چهارم عمرانی میباشد

متصدیان برنامه ریزی تعلیمات عالی کشور فرصت مناسبی
 جهت هم آهنگ ساختن و تطبیق برنامه های خود با میزان
 احتیاجات رشته های مختلف علمی و فنی خواهند
 داشت .

بررسی سواد در کل جامعه شهر تهران و مقایسه آن در سالها ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳

بر اساس نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی
 که در فروردین ماه سال ۱۳۴۳ در شهر تهران انجام
 گرفته است توزیع جمعیت مرد و زن از ۶ ساله به بالای
 شهر تهران بر حسب سواد بقرا زیر بوده است .

جدول شماره ۱-۲ توزیع جمعیت ۶ ساله به بالای شهر تهران بر حسب جنس و وضع سراد در فروردین ماه سال ۱۳۴۳

جنس	وضع سراد	جمع از ۶ ساله به بالا		باسواد		بیسواد		اظهار نشده	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
مرد و زن	مرد و زن	۱۸۱۶۷۳۸	۱۱۳۰۲۸۱	۶۲/۲	۶۸۴۸۶۴	۳۷/۷	۱۵۹۳	۰/۱	۰/۱
	مرد	۹۲۸۲۰۰	۶۷۲۴۶۶	۷۲/۴	۲۵۵۰۳۱	۲۷/۵	۷۰۸	۰/۱	۰/۱
	زن	۸۸۸۵۳۳	۴۵۷۸۱۵	۵۱/۵	۴۲۹۸۳۳	۴۸/۴	۸۸۵	۰/۱	۰/۱

منبع: آمارگیری نمونه انبوهی انسانی سال ۱۳۴۳

همانطور که جدول فوق نشان می دهد در حدود

۶۲/۲ درصد جمعیت ۶ ساله به بالای شهر تهران با سواد و ۳۷/۷ درصد جمعیت از ۶ ساله به بالا را تشکیل می دهد بی سواد می باشند . هرگاه نسبت های فوق را با ارقام حاصله از آمارگیری های سال های قبل مقایسه کنیم معلوم خواهد شد که چه تغییرات کمی در قلمرو سواد و بی سواد می طی سال های اخیر ایجاد شده است . این آمار وسیله خوبی برای ارزشیابی برنامه ریزی های جاری آموزشی و ادامه و یا تجدید نظر در روش ها و سیستم های جاری است .

برای مقایسه نتایج آمارگیری اخیر نیروی انسانی با ارقام آمارهای دیگر جز نتایج سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارهای در دست نیست مقایسه نتایج دو آمارگیری منبوه با فاصله زمانی تقریباً ۸ سال از لحاظ وضع سواد و میزان پیشرفت و کیفیت آن در این زمینه میتواند بسیار سودمند باشد .

جمعیت شهر طهران بخصوص در طی سال های

اخیر افزایش سریعی یافته است طبق نتایج سرشماری سال ۱۳۳۵ کل جمعیت شهر تهران ۱۵۱۲۰۸۲ نفر بود و بنا به نتایج آمارگیری نمونه انبوهی انسانی در فروردین ماه سال ۱۳۴۳ این جمعیت به ۲۲۸۳۲۳۲ نفر رسیده است طبق سرشماری سال ۱۳۳۵ جمعیت ده ساله به بالای شهر تهران ۱۰۴۷۳۱ نفر بود و مطابق آمارگیری نمونه انبوهی نیروی انسانی این رقم به ۱۵۵۳۰۳۰ نفر افزایش یافته است .

طبق نتایج سرشماری سال ۱۳۳۵ از کلیه افراد با سواد بالاتر از ده سال ۳۸/۸ درصد سواد رسمی و کلاسیک ابتدائی ، متوسطه و عالی داشته اند ، در صورتیکه این نسبت طبق نتایج آمارگیری نمونه انبوهی انسانی سال ۱۳۴۳ به ۵۴/۵ درصد بالغ گردیده است . در جدول زیر وضع سواد جمعیت ده ساله به بالای شهر تهران طبق سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه انبوهی انسانی سال ۱۳۴۳ داده شده است

جدول شماره ۲-۲ توزیع افراد از ۱۰ ساله به بالای شهر تهران بر حسب سواد و جنس طبق نتایج سرشماری ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی فروردین ماه ۱۳۴۳

سواد جنس	جمع کل جمعیت از ۱۰ ساله به بالا	باسواد						بیسواد ()		وضع سواد اظهار نشده	
		جمع باسواد		باسواد کلاس دیده		باسواد کلاس ندیده		تعداد	درصد بکل جمعیت		
		تعداد	درصد بکل جمعیت	تعداد	درصد بکل جمعیت	تعداد	درصد بکل جمعیت			تعداد	درصد
سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵											
مرد و زن	۱۱۰۴۷۳۱	۵۰۶۵۳۷	۴۵/۱	۴۲۸۱۱۹	۳۸/۸	۷۷۶۱۸	۷	۵۹۳۱۳۷	۵۳/۷	۵۰۵۷	۰/۵
مرد	۵۹۲۸۳۲	۳۲۵۱۵۱	۵۴/۸	۲۶۹۱۰۲	۴۵/۴	۵۶۰۴۹	۱/۵	۲۶۵۶۲۱	۴۴/۸	۲۰۶۰	۰/۳
زن	۵۱۱۸۹۹	۱۸۱۳۸۶	۳۵/۴	۱۵۹۸۱۷	۳۱/۲	۲۱۵۶۹	۴/۲	۳۲۷۵۱۶	۶۴/—	۲۹۹۷	۰/۱
آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی ۱۳۴۳											
مرد و زن	۱۵۵۳۰۳۰	۹۴۴۳۲۲	۶۰/۸	۸۴۵۶۷۵	۵۴/۵	۹۸۶۴۷	۶/۳	۶۰۷۱۱۵	۳۹/۱	۱۵۹۳	۰/۱
مرد	۷۸۹۸۸۷	۵۷۳۱۱۱	۷۲/۶	۵۰۲۹۷۸	۶۳/۷	۷۰۱۳۳	۸/۱	۲۱۶۰۶۸	۲۷/۴	۷۰۸	—
زن	۷۶۳۱۴۳	۳۷۱۲۱۱	۴۸/۶	۳۴۲۶۹۷	۴۴/۶	۲۸۵۱۴	۳/۸	۳۹۱۰۴۷	۵۱/۲	۸۸۵	۰/۱

* — در جدول شماره ۵ جلد دوم نشریه آمار عمومی سرشماری سال ۱۳۳۵ تعداد افرادی که در جمعیت از ۱۰ ساله به بالای شهر تهران دارای یک تا چند سال تحصیلات رسمی می باشند جمعا ۴۳۰۱۲۰ نفر زکشته در حالی که در جدول شماره ۶ همین نشریه که دارندگان تحصیلات رسمی کلاسیک به تفکیک پایه های تحصیلی آمده تعداد افراد باسواد کلاس دیده — ۴۲۸۱۱۹ نفر قید شده است . اختلاف این دو رقم که ۱۲۰۱ نفر می باشند احتمالا مربوط به افراد باسواد کلاس دیده ای بوده که درجه تحصیلات خود را اظهار ننموده و یا اینکه در مدارس قدیمه و نظایر آن کسب تحصیل مینموده اند . از این رو برای مقایسه نتایج این دو آمارگیری رقم ۱۲۰۱ از ستون باسوادان کلاس دیده در جدول ۲-۲ کسریه رقم باسوادان کلاس ندیده در همان جدول اضافه گردیده است .

* * — در نشریه آمار عمومی سرشماری سال ۱۳۳۵ کلیه افرادی که فقط میتوانند بخوانند بطور جداگانه آمده است . در صورتی که در آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ این عده جزو بیسوادان منظور گردیده است . از این جهت برای مقایسه نتایج این دو آمارگیری افرادی که در سال ۱۳۳۵ فقط میتوانند بخوانند جزو جامعه بیسوادان آمده است .

بررسی تحصيلات رسمی و یا کلاسیک در جامعه شهر تهران

مقایسه توزیع درصد افراد با سواد کلاس دید ه
به تفکیک پایه های مختلف تحصیلی در فاصله دوتا چند
آمارگیری بخوبی میتواند روند توسعه تحصيلات رسمی را نشان
دهد .

در نتایج سرشماری سال ۱۳۳۵ توزیع افراد با سواد
کلاس دیده شهر تهران در گروه های سنی از ۱۰ ساله به بالا
در پایه های مختلف تحصیلی به ترتیب از دوره ابتدائی
و متوسطه تا تحصيلات عالی آورده شده است و در آمارگیری
نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ توزیع افسراد با سواد
کلاس دیده در این شهر در گروه های سنی از ۶ ساله به بالا
مشخص گردیده که برای مقایسه توزیع مزبور برای گروه های
سنی ۱۰ به بالا محاسبه شده است و در جدول زیر توزیع
افراد با سواد کلاس دیده شهر طهران در پایه های مختلف
تحصیلی در سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی
انسانی سال ۱۳۴۳ داده شده است .

بطوریکه در جدول فوق مشاهده میشود در فاصله
دو آمارگیری که تقریباً ۸ سال میباشد نسبت افراد با سواد
در جمعیت از ده ساله بیالا از ۴۵ / ۱ درصد به ۶۰ / ۸ -
درصد افزایش یافته است و این افزایش در جامعه مردان
از ۵۴ / ۸ درصد به ۷۲ / ۶ درصد و در زنان از ۳۵ / ۴ درصد
به ۴۸ / ۶ درصد رسیده است و میتوان نتیجه گرفت که
آهنگ رشد و توسعه سواد در جامعه مردان بیشتر از زنان
بوده است . از طرفی در مقایسه نسبت افراد با سواد
کلاس دیده در جمعیت از ۱۰ ساله بیالا طبق جدول بالا
می بینیم که این نسبت از ۳۸ / ۸ درصد در سال ۱۳۳۵ به
۵۴ / ۵ درصد در سال ۱۳۴۳ بالغ گردیده است .
حال آنکه نسبت افراد با سواد کلاس ندیده
از ۷ درصد به ۶ / ۳ درصد تنزل یافته است و این مسئله
نمودار آنست که تحصيلات غیر کلاسیک و یا غیر رسمی تدریجاً
با گسترش مدارس رسمی جاری رو بزوال گذاشته است .

جدول شماره ۳-۲ توزیع افراد باسواد کلاس دیده شهر تهران در گروه های سنی ۱۰ ساله به بالا و مقایسه آن در سرشماری آبانماه

۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی فروردین ماه ۱۳۴۳

سال آمارگیری		سرشماری سال ۱۳۳۵		آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی ۱۳۴۳	
پایه های تحصیلی	تعداد	درصد به جمعیت	تعداد	درصد به جمعیت	تعداد
	از ۱۰ ساله بی‌الا	از ۱۰ ساله بی‌الا	از ۱۰ ساله بی‌الا	از ۱۰ ساله بی‌الا	از ۱۰ ساله بی‌الا
	۱۱۰۴۷۳۱	۱۰۰	۱۵۵۳۰۳۰	۱۰۰	کل جمعیت از ۱۰ ساله به بالا
	۴۲۸۹۱۹	۳۸ / ۸	۸۴۵۶۷۵	۵۴ / ۵	جمع باسواد کلاس دیده
	۱۴۰۷۷۰	۱۲ / ۷	۳۰۷۸۰۷	۱۹ / ۸	اول تا پنجم ابتدائی
	۱۲۵۱۴۳	۱۱ / ۳	۲۰۰۱۳۲	۱۲ / ۹	ششم ابتدائی
	۳۷۳۸۲	۳ / ۴	۷۲۴۳۵	۴ / ۷	اول و دوم متوسطه
	۴۲۱۱۰	۳ / ۸	۷۳۳۱۹	۴ / ۷	سوم متوسطه
	۳۸۳۷۴	۳ / ۵	۵۰۴۷۴	۳ / ۳	چهارم و پنجم متوسطه
	۲۵۰۴۴	۲ / ۳	۷۷۵۷۳	۵ / —	ششم متوسطه
	۲۰۰۹۶	۱ / ۸	۵۵۰۸۰	۳ / ۵	تحصیلات عالی
	—	—	۸۸۵۵	۰ / ۶	اظهار نشده

منابع : سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

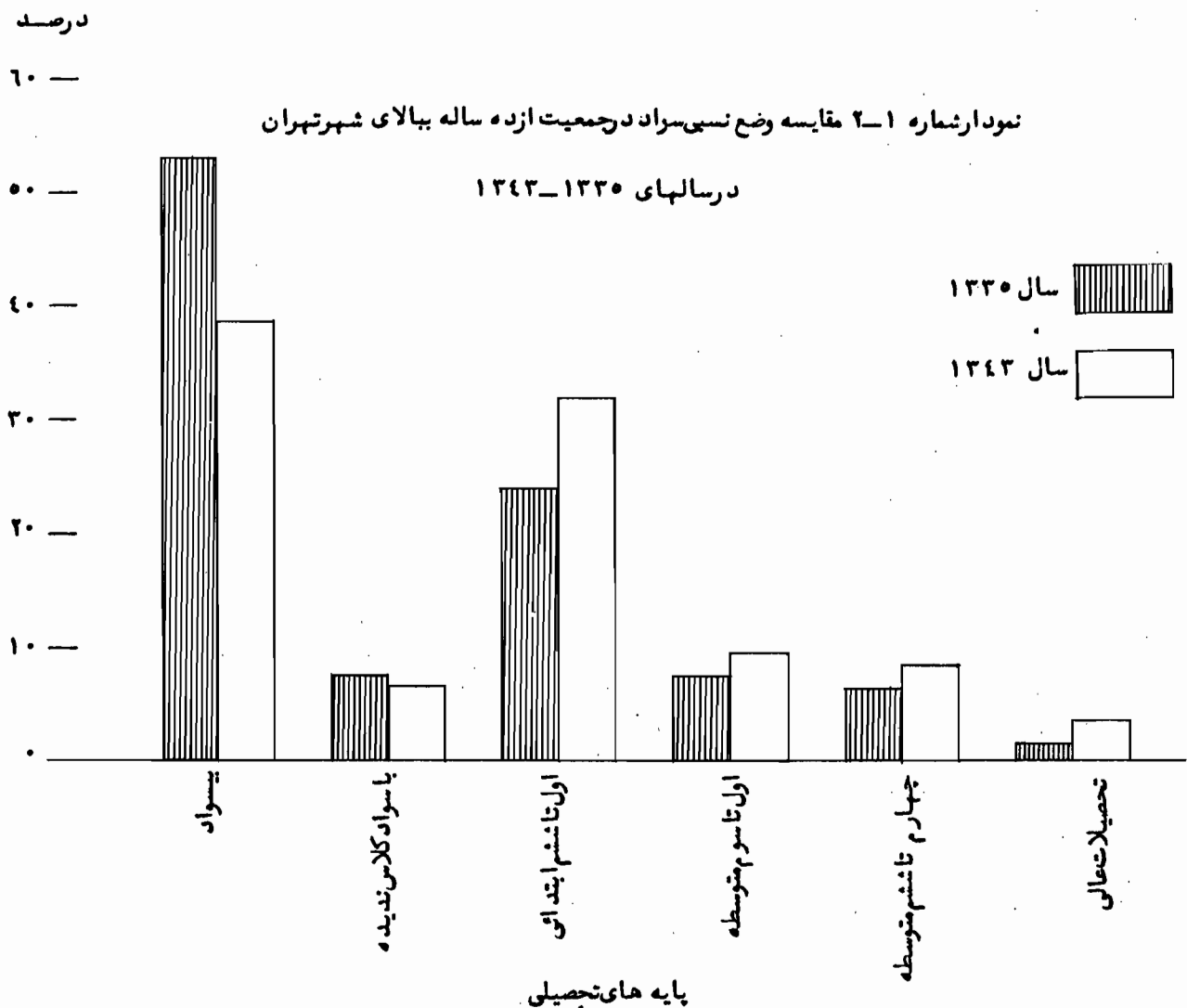
نیز به همین ترتیب باشد برای باسواد کردن تقریباً ۴۰ درصد جمعیت از ۱۰ ساله بیالای شهر تهران که بیسواد بوده اند مدتی برابر تقریباً ۲۱ سال وقت لازم خواهد بود. دورنمای موجود ضرورت یک برنامه ریزی وسیع و فشرده آموزشی مبارزه با بیسوادی را قبل از هر چیز در جامعه شهر تهران ایجاب مینماید که در آن تمام سازمانها، علم ازبخت دولتی و خصوصی

بطوریکه توزیع بالانشان میدهد در فاصله این د و آمارگیری یعنی تقریباً مدت ۸ سال نسبت افراد باسواد کلاس دیده در جمعیت از ۱۰ ساله بیالای شهر تهران از ۳۸ / ۸ درصد به ۵۴ / ۵ درصد رسیده یعنی ۱۵ / ۷ درصد افزایش یافته است. این رشد افزایش بطور متوسط در هر سال کمی کمتر از ۲ درصد بود و هرگاه آهنگ این رشد در آینده

در مبارزه پیگیر و مشترک در ریشه کن کردن بیسوادی در محیط کارگاهی و یا خارج از آن می بایستی مشارکت داشته باشند .
در مقایسه بالا آنچه که بیشتر قابل توجه است افزایش نسبت تحصیلات عالی و ششم متوسطه میباشد که در این فاصله تقریباً به دو برابر رسیده است . بطوری که —————
فارغ التحصیلان ششم متوسطاً از ۲/۳ درصد به ۵ درصد و دارندگان تحصیلات عالی از ۱/۸ درصد به ۳/۵ درصد افزایش یافته است ضمناً در تحصیلات ابتدائی از اول تا پنجم مطابق توزیع بالا بطور متوسط ۱/۷ درصد افزایش مشاهده

میشود زیرا که دارندگان تحصیلات پنج ساله ابتدائی از ۱۲/۷ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۱۹/۸ درصد در سال ۱۳۴۳ رسیده است . در قیاس سطوح تحصیلی تغییرات قابل توجهی رخ نداده است .

جهت مقایسه به ترویج دادن روندی از تغییرات نرخ بیسوادی در پایه های مختلف تحصیلی نمودار درصد باسوادان در جمعیت از ۱۰ ساله به بالای شهر تهران طبق سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای پیروی انسانی سال ۱۳۴۳ داده شده است :

مقایسه نرخ میسودی شهر تهران با چند شهر عمده ایران

فاصله این د و آمارگیری نشان می دهد و وسیله آن میتوان نرخ توسعه فرهنگی و سواد را طی سالهای اخیر یا یکدیگر مقایسه نمود این جدول ارقام گویائی از تأثیر برنامه های جاری مبارز با بیسوادی و میزان توسعه با سواد ی را بدست می دهد .

در جدول زیر بعنوان مقایسه وضع بیسواد ی در چند شهر عمده ایران در سال ۱۳۳۵ و سال ۱۳۴۳ داده شده که در عین حال روند کاهش بیسوادی را در هر شهرستانی

جدول شماره ۲-۴ توزیع جمعیت ۱۰ سال به بالا و افراد بیسواد و نرخ بیسواد ی در شهر تهران و چند شهر عمده دیگر طبق سرشماری

عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

نام شهر هسا	سرشماری سال ۱۳۳۵			آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی ۱۳۴۳			تفاوت درصد
	کل جمعیت ۱۰ ساله به بالا	تعداد افراد بیسواد	درصد	کل جمعیت ۱۰ ساله به بالا	تعداد افراد بیسواد	درصد	
تهران	۱۱۰۴۷۳۱	۵۹۳۱۳۷	۵۳/۷	۱۵۵۳۰۳۰	۶۰۷۱۱۵	۳۹/۱	۱۴/۶
تبریز	۲۰۸۱۹۰	۱۴۸۶۱۵	۷۱/۴	۲۷۳۸۶۷	۱۶۳۴۵۷	۵۹/۷	۱۱/۷
اصفهان	۱۷۹۵۸۶	۱۲۰۱۳۳	۶۶/۱	۲۰۳۳۳۹	۹۶۵۴۴	۴۷/۵	۱۹/۴
مشهد	۱۷۵۳۹۶	۱۲۰۶۱۱	۶۸/۸	۲۲۶۲۶۴	۱۲۳۴۵۳	۵۴/۶	۱۴/۲
شیراز	۱۱۹۶۲۵	۷۰۴۹۲	۵۸/۱	۱۵۵۰۲۵	۷۲۳۴۳	۴۶/۷	۱۲/۲
کرمانشاه	۸۹۱۶۸	۶۰۹۰۳	۶۸/۳	۱۰۱۴۶۰	۵۳۷۴۹	۵۳/۷	۱۵/۳
رشت	۸۰۳۵۳	۴۷۵۸۴	۵۹/۲	۸۹۳۲۰	۴۲۷۲۲	۴۷/۸	۱۱/۴
آبادان	۱۴۴۱۷۶	۹۵۷۱۶	۶۶/۴	۲۲۰۳۵۳	۱۰۶۰۰۴	۴۸/۱	۱۸/۳

منبع: سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی ۱۳۴۳

و کرمانشاه و تهران کاهش یافته است . کاهش نرخ بیسوادی در شهرهای شیراز، رشت و مخصوص شهر تبریز در فاصله این د و آمارگیری کمتر از سایر شهرهای بالا بوده است . مطابق با

بطوری که ملاحظه میشود در فاصله این د و آمارگیری یعنی بدت تقریباً ۸ سال در چند شهر عمده بالا، نرخ بیسوادی پیش از همه در شهرهای اصفهان و سپس آبادان

وضع سواد و گروه‌های سنی

جدول بالا بزرگترین رقم افت بیسوادی مربوط به شهرهای

اصفهان به میزان ۱۹/۴ درصد و آبادان به میزان

۱۸/۳ درصد بوده است زیرا نسبت بیسوادی از سال

۱۳۳۵ تا سال آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

در شهرهای فوق به ترتیب از ۶۶/۹ درصد و ۶۶/۴ درصد

به ۴۷/۵ درصد و ۴۸/۱ درصد تقلیل یافته است .

در جدول زیر توزیع افراد با سواد به تفکیک

مرد و زن، در گروه‌های مختلف سنی بر اساس نتایج آمارگیری

نیروی انسانی ۱۳۴۳ نشان داده شده است :

جدول شماره ۲-۵ توزیع جمعیت کل و جمعیت با سواد از ۶ ساله بیالای شهر تهران در گروه‌های مختلف سنی و جنس در فروردین ماه ۱۳۴۳

مرد و زن			مرد			زن			گروه‌های سنی
کل جمعیت	با سواد	درصد	کل جمعیت مرد	با سواد	درصد	کل جمعیت زن	با سواد	درصد	
۱۸۱۶۷۳۸	۱۱۳۰۲۸۱	۶۲/۲	۹۲۸۲۰۵	۶۷۲۴۶۶	۷۲/۴	۸۸۸۵۳۳	۴۵۷۸۱۵	۵۱/۵	جمع از ۶ ساله به بالا
۲۶۳۷۰۸	۱۸۵۹۵۹	۷۰/۵	۱۳۸۳۱۸	۹۹۳۵۵	۷۱/۸	۱۲۵۳۹۰	۸۶۶۰۴	۶۹/۱	۶-۹ ساله
۲۷۲۳۸۷	۲۴۶۳۵۳	۹۰/۴	۱۴۲۷۴۷	۱۳۰۵۲۷	۹۱/۴	۱۲۹۶۴۰	۱۱۵۸۲۶	۸۹/۳	۱۰-۱۴ ساله
۲۰۲۰۷۶	۱۶۰۱۰۲	۷۹/۲	۱۰۶۷۹۴	۹۲۹۸۰	۸۷/۱	۹۵۲۸۲	۶۷۱۲۲	۷۰/۴	۱۵-۱۹ ساله
۱۷۰۰۲۰	۱۱۳۸۷۸	۶۷/—	۷۶۶۸۶	۶۳۰۴۹	۸۲/۲	۹۳۳۳۴	۵۰۸۲۹	۵۴/۵	۲۰-۲۴ ساله
۳۳۷۳۸۴	۱۷۹۲۳۱	۵۳/۱	۱۶۷۷۱۸	۱۱۲۴۶۲	۶۷/۱	۱۶۹۶۶۶	۶۶۷۶۹	۳۹/۴	۲۵-۳۴ ساله
۲۵۶۸۰۲	۱۳۰۸۸۰	۵۱/—	۱۴۸۹۴۵	۹۱۷۴۰	۶۱/۶	۱۰۷۸۵۷	۳۹۱۴۰	۳۶/۳	۳۵-۴۴ ساله
۱۳۹۳۸۱	۶۲۶۹۵	۴۵/—	۶۸۱۸۵	۴۲۶۸۲	۶۲/۳	۷۱۱۹۶	۲۰۰۱۳	۲۸/۱	۴۵-۵۴ ساله
۱۰۹۶۲۸	۳۴۱۸۱	۳۱/۲	۴۹۰۵۸	۲۵۶۸۰	۵۲/۳	۶۰۵۷۰	۸۵۰۱	۱۴/—	۵۵-۶۴ ساله
۶۴۴۶۷	۱۷۰۰۲	۲۶/۴	۲۹۵۷۷	۱۳۹۹۱	۴۷/۳	۳۴۸۹۰	۳۰۱۱	۸/۶	۶۵ ساله و بیالای
۸۸۵	—	—	۱۷۷	—	—	۷۰۸	—	—	سنین اظهار نشده

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه در جدول فوق مشاهده میشود درصد باسوادها نسبت بکل جمعیت در گروههای سنی جوان خیلی زیاد تر از گروههای سنی بالاتر میباشد، این تفاوت در مورد زنان محسوس تر است بطوریکه درصد زنان باسواد نسبت بکل جمعیت همان گروه در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله ۸۱/۳ درصد و در گروه سنی ۱۴-۱۵ ساله ۶۵ درصد و ۱۴ ساله و ۱۵ ساله ۳۶/۳ درصد و در گروه سنی ۸/۱۶ درصد است در صورتیکه در گروههای مختلف سنی مردان تفاوت باین زیادی نیست و این موضوع نمودار آنست که در گذشته بهعلل مختلف فرصت های تحصیل برای زنان

خیلی کمتر از مردان بوده است و معرور این موانع که بیشتر ناشی از عدم اشتغال زنان بکار و عدم آشنائی به ارزش تحصیلات و عقب ماندگی های فکری بصورت مخالفت والدین و غیره بوده است بتدریج از پیشربای جامعه زنان برداشته میشود و زنان و مردان با حقوق مساوی در تمام فعالیت های اجتماعی و اقتصادی شرکت میکنند.

توزیع جمعیت در پایه های مختلف تحصیلی

جدول زیر توزیع افراد ۶ ساله به بالا را بر حسب میزان تحصیلات در شهر تهران نشان میدهد:

جدول شماره ۶-۲ توزیع درصد جمعیت ۶ ساله به بالا بر حسب میزان تحصیلات و جنس در شهر تهران (فروردینماه ۱۳۴۳)

جنس	کل جمعیت ۶ ساله به بالا	تحصیلات عمومی								تحمیلات باسواد کلاس ندیده	ظهور نشده
		اول تا پنجم ابتدائی	ششم ابتدائی	اول و دوم متوسطه	سوم متوسطه	چهارم و پنجم متوسطه	ششم متوسطه	ظهور نشده	عالی		
مرد و زن	۸۱۶۷۳۸	۲۷/۲	۱۱/۷	۴	۴	۲/۸	۴/۳	۰/۵	۳	۵/۴	۳۷/۷
مرد	۹۲۸۲۰۰	۲۹/۴	۱۲/۲	۴/۷	۴/۵	۳/۲	۵	۰/۶	۵/۲	۷/۶	۲۷/۵
زن	۸۸۸۰۳۳	۲۴/۸	۹/۸	۳/۲	۳/۶	۲/۳	۳/۵	۰/۴	۰/۷	۳/۲	۴۸/۴

منبع: آمارگیری نمونه این پروی انسانی سال ۱۳۴۳

آنچه که در توزیع فوق ملاحظه میشود آنست که معمولاً در مقاطع تحصیلی سالهای ششم ابتدائی، سوم متوسطه ششم متوسطه، نسبتها بیشتر از سایر سالهای تحصیلی بینابین میباشد. زیرا یکی از هدفهای عمده افراد از ادامه تحصیلات اخذ گواهی نامه های دوره نهائی است و بسیاری از شاگردان به این ذوق و علاقه واستعداد وامكانات خود تا پایان یکی از دوره های ابتدائی و یا اول و دوم متوسطه و عالی تحصیلات خود را ادامه داده و سپس ترك تحصیل میکنند. بالا بودن نسبت در ششم متوسطه محتملاً بدو دلیل میباشد:

- ۱- عده ای در این مرحله از تحصیل چون نمیتوانند بدانشگاهها راه پیدا کنند تحصیلاتشان متوقف میشود و یا امید شرکت در مسابقات بعدی دانشگاه و گریز از نظام وظیفه در دبیرستانها مجدداً ثبت نام میکنند
- ۲- عده ای نیز در این مرحله از تحصیل پس از بدست آوردن گواهینامه ششم متوسطه وارد کار و فعالیت

شده و جذب مشاغل مختلف میگردند و بدین ترتیب در این پایه از تحصیل باقی میمانند.

در جدول بالا آنچه که بیشتر جلب توجه است نسبت تحصیلات حرفه ای و عالی است. توزیع جدول بالا نشان میدهد که تقریباً ۲/۵ درصد مردان از ۱۶ ساله پیالای شهر تهران در سال ۱۳۴۳ دارای تحصیلات عالی و حرفه ای بوده اند، این نسبت در مورد زنان در همین گروه سنی در حدود ۷/۰ درصد بوده است. در حالیکه در سطح ششم متوسطه نسبت مردان و زنان تا این حد بایکدیگر فاصله ندارند. در هر صورت این نسبت ها مؤید آنست که زنان در تعلیمات فنی و حرفه ای و دوره های تخصصی عالی در مقام مقایسه با مردان شرکت کمتری داشته و اکثر آنرا در سال ششم متوسطه به تحصیلات خود پایان میدهند.

بررسی بیسوادی و علل آن در شهر تهران

مسئله بیسوادی همچنان از حاد ترین مسائل مورد بحث است. باید دانست که در سالهای اخیر کوششهای تازه ای برای از بین بردن مبارزه با آن آغاز شده است. کنگره اخیر مبارزه با بیسواد ی که با شرکت کشورهای عضو یونسکو و اخیراً در تهران انعقاد یافت طی جلسات متعدد در باره موضوع بیسواد ی که مهمترین مسئله کشورهای ربه رشد آسیائی و آفریقائی و کشورهای امریکای لاتین و سایر نقاط می باشد و همچنین شیوه های مبارزه با آن تا اندازه ای بحث و تحقیق نمود و راه حل هائی ارائه داده شد که نتایج آن میتواند در انتخاب روش های صحیح مبارزه با بیسواد ی و برنامه ریزیهای جدید آموزشی بمنظور تحت تعلیم در آوردن کلیه جمعیت لازم التعلیم در گروههای مختلف سنی در جامعه مردان و زنان و افراد شاغل و غیر شاغل و برنامه ریزیهای جد اگانه ای به خاطر بالا بردن سطح تحصیلات عمومی، مفید باشد.

باید دانست که مسئله بیسواد ی بخصوص در کشورهای در حال رشد که تازه براه سلامت اقتصادی افتاده و بامی افتند، مسئله مجرد وجد از سایر عوامل نمیتواند باشد. ایجاد مؤسسات جدید آموزشی و تأمین کادر لازم تعلیماتی مبارزه با بیسواد ی در کلیه شهر ها و روستاها بهمان اندازه اهمیت دارد که اصلاح وضع اقتصادی

و بهبود سطح زندگی عمومی. برنامه ریزیهای جدید آموزشی اعم از برنامه ریزیهای مبارزه با بیسواد ی، بمنظور تحت تعلیم در آوردن افراد لازم التعلیم و برنامه ریزیهای تعلیمات متوسطه عمومی و اختصاصی و آموزشی حرفه ای و عالی، فقط در انطباق با سایر برنامه های توسعه اقتصادی و تشخیص میبازان احتیاجات به نیروی انسانی تعلیم دیده در سطوح مختلف مهارت و تخصص صورت میگیرد.

برای تحت تعلیم در آوردن گروه لازم التعلیم بخصوص در گروههای بالاتر سنی که اغلب به کار اشتغال دارند لازم است برنامه ریزیهای مبارزه با بیسواد ی منطقه ای به شکلی تدوین گردد و بصورتی قابلیت انعطاف داشته باشد که مغایر با کار و کسب و مانع درآمد جاری آنها نباشد این کلاسها میتواند بصورت شبانه و یا حتی در مواردی که افزایش سطح تحصیلات مطرح است بصورت مکاتبه انجام گیرد و در مواردی که لازم تشخیص داده شود در برنامه های مبارزه با بیسواد ی و تعلیماتی کمک هزینه های تحصیلی و مدد معاش برای شاگردان منظور گردد.

بر اساس نتایج آمار گیری نمونه ای نیروی انسانی در فروردین ماه ۱۳۴۳ از کلیه جمعیت از ۱۶ ساله به بالا ی شهر تهران در حدود ۱۸۴۸۶۴ نفر و یا تقریباً ۲۷/۲ درصد آن بیسواد بوده اند در جدول شماره ۲-۷ درصد بیسوادان

در جامعه شهر تهران در گروه‌های مختلف سنی از ۱۰ ساله
ببالا به تفکیک مرد و زن در سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری
نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ بایکدیگر مقایسه شده
است. براساس این جدول از ۱۵۵۳۰۳۰ نفر جمعیت

مرد و زن از ۱۰ ساله ببالای شهر تهران در حدود ۶۰۷۱۱۵
نفر و ۱/۳۹ درصد آن در سال ۱۳۴۳ پیسواد بوده‌اند.
این جدول می‌تواند ملاک خوبی برای عملکرد برنامه‌های جاری
آموزشی باشد.

جدول شماره ۲-۷ توزیع جمعیت ده ساله بیالای شهر تهران بر حسب نرخ بیسوادی در گروههای مختلف سنی به تفکیک زن و مرد سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

گروههای سنی و جنس	سرشماری سال ۱۳۳۵			آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی ۱۳۴۳		
	کل جمعیت	تعداد افراد بیسواد	درصد	کل جمعیت	تعداد افراد بیسواد	درصد
مردوزن						
جمع از ده ساله بیالا	۱۱۰۴۷۳۱	۵۶۳۱۳۷	۵۳/۷	۱۵۵۳۰۳۰	۶۰۷۱۱۵	۳۹/۱
۱۰-۱۴ ساله	۱۵۲۴۸۸	۳۶۷۹۹	۲۴/۱	۲۷۲۳۸۷	۲۵۶۸۰	۹/۴
۱۵-۱۹ ساله	۱۴۱۶۵۲	۵۹۴۹۹	۴۲/—	۲۰۲۰۷۶	۴۱۹۷۴	۲۰/۸
۲۰-۲۴ ساله	۱۶۳۴۵۴	۸۹۴۱۱	۵۴/۷	۱۷۰۰۲۰	۵۵۹۶۵	۳۲/۹
۲۵-۳۴ ساله	۲۵۴۶۸۰	۱۴۳۱۵۴	۵۶/۲	۳۳۷۳۸۴	۱۵۷۶۲۲	۴۶/۷
۳۵-۴۴ ساله	۱۶۱۵۷۶	۹۸۳۷۱	۶۰/۹	۲۵۶۸۰۲	۱۲۵۵۶۸	۴۸/۹
۴۵-۵۴ ساله	۱۱۸۰۲۲	۸۳۱۱۴	۷۰/۴	۱۳۹۳۸۱	۷۶۶۸۶	۵۵/—
۵۵-۶۴ ساله	۶۸۸۴۱	۴۹۲۶۰	۷۱/۶	۱۰۹۳۲۸	۷۵۲۷۰	۶۸/۸
۶۵ ساله به بالا	۴۳۰۸۳	۳۳۰۲۰	۷۶/۶	۶۴۴۶۷	۴۷۴۶۵	۷۳/۶
سنین اظهار نشده	۹۳۵	۵۰۹	۵۴/۴	۸۸۵	۸۸۵	۱۰۰
مرد						
جمع از ده ساله بیالا	۵۹۲۸۳۲	۲۶۵۶۲۱	۴۴/۸	۷۸۹۸۸۷	۲۱۶۰۶۸	۲۷/۴
۱۰-۱۴ ساله	۷۹۴۹۰	۱۶۷۳۶	۲۱/۱	۱۴۲۷۴۷	۱۲۲۲۰	۸/۶
۱۵-۱۹ ساله	۷۴۵۵۲	۲۶۸۰۵	۳۶/—	۱۰۶۷۹۴	۱۳۸۱۴	۱۲/۹
۲۰-۲۴ ساله	۸۹۴۳۷	۴۱۰۲۱	۴۵/۹	۷۶۶۸۶	۱۳۶۳۷	۱۷/۸
۲۵-۳۴ ساله	۱۴۱۸۵۵	۶۷۳۰۸	۴۷/۴	۱۶۷۷۱۸	۵۴۹۰۲	۳۲/۷
۳۵-۴۴ ساله	۹۲۱۲۰	۴۶۴۱۳	۵۰/۴	۱۴۸۹۴۵	۵۷۰۲۸	۳۸/۳
۴۵-۵۴ ساله	۵۹۳۹۷	۳۳۰۸۱	۵۵/۷	۶۸۱۸۵	۲۵۵۰۳	۳۷/۴
۵۵-۶۴ ساله	۳۵۱۲۵	۲۰۶۲۵	۵۸/۷	۴۹۰۵۸	۲۳۲۰۱	۴۷/۳
۶۵ ساله به بالا	۲۰۴۸۸	۱۳۴۳۲	۶۵/۶	۲۹۵۷۷	۱۵۵۸۶	۵۲/۷
سنین اظهار نشده	۳۱۸	۲۰۰	۵۴/۳	۱۷۷	۱۷۷	۱۰۰
زن						
جمع از ده ساله به بالا	۵۱۱۸۹۹	۳۲۷۵۱۶	۶۴/—	۷۶۳۱۴۳	۳۹۱۰۴۷	۵۱/۲
۱۰-۱۴ ساله	۷۲۹۹۸	۲۰۰۶۳	۲۷/۵	۱۲۹۶۴۰	۱۳۴۶۰	۱۰/۴
۱۵-۱۹ ساله	۶۷۱۰۰	۳۲۶۹۴	۴۸/۷	۹۵۲۸۲	۲۸۱۶۰	۲۹/۶
۲۰-۲۴ ساله	۷۴۰۱۷	۴۸۳۹۰	۶۵/۴	۹۳۳۳۴	۴۲۳۲۸	۴۵/۴
۲۵-۳۴ ساله	۱۱۲۸۲۵	۷۶۸۴۶	۶۷/۲	۱۶۹۶۶۶	۱۰۲۷۲۰	۶۰/۵
۳۵-۴۴ ساله	۶۹۴۵۶	۵۱۹۵۸	۷۴/۸	۱۰۷۸۵۷	۶۸۵۴۰	۶۳/۵
۴۵-۵۴ ساله	۵۸۶۲۵	۵۰۰۳۳	۸۵/۳	۷۱۱۹۶	۵۱۱۸۳	۷۱/۹
۵۵-۶۴ ساله	۳۳۷۱۶	۲۸۶۳۵	۸۴/۹	۶۰۵۷۰	۵۲۰۶۹	۸۶/—
۶۵ ساله به بالا	۲۲۵۹۵	۱۹۵۸۸	۸۶/۷	۳۴۸۹۰	۳۱۸۷۹	۹۱/۴
سنین اظهار نشده	۵۶۷	۳۰۹	۵۴/۵	۷۰۸	۷۰۸	۱۰۰

منابع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی ۱۳۴۳

از توزیع جدول فوق و مقایسه دو آمارگیری چنین برمیآید که در فاصله بین دو آمارگیری در شهر تهران نسبت افراد بیسواد در کل جمعیت بالاتر از ده سال کاهش قابل ملاحظه ای یافته است و از رقم $53/7$ درصد به $39/1$ درصد رسیده است. گرچه این تغییر در فاصله زمانی تقریباً ۸ سال چند ان قابل توجه نیست، ولی برای شهر تهران که جمعیت آن بطور غیر طبیعی افزایش پیدا میکند و اکثر افراد ای که به تهران مهاجرت میکنند و در آن سکونت دائم اختیار مینمایند بیسواد می باشند، تقلیل و تنزل نسبت بیسواد ی تا این درجه نسبتاً رضایت بخش است. بخصوص که مشاهده میشود که در گروه های سنی جوان تر $10-24$ ساله در کاهش تعداد و درصد بیسواد ان توفیق قابل ملاحظه ای حاصل شده است. زیرا در گروه سنی $10-14$ ساله نسبت افراد بیسواد به کل جمعیت آن گروه از $1/24$ درصد در سال 1335 به $4/9$ درصد در سال 1343 و در گروه سنی $15-19$ ساله از 2 درصد به $8/20$ درصد و در گروه سنی $20-24$ ساله از $7/54$ درصد به $9/32$ درصد کاهش یافته است.

کاهش تعداد و درصد بیسواد ان در گروه های سنی فوق در مورد زنان بیش از مردان میباشد. گرچه نسبت

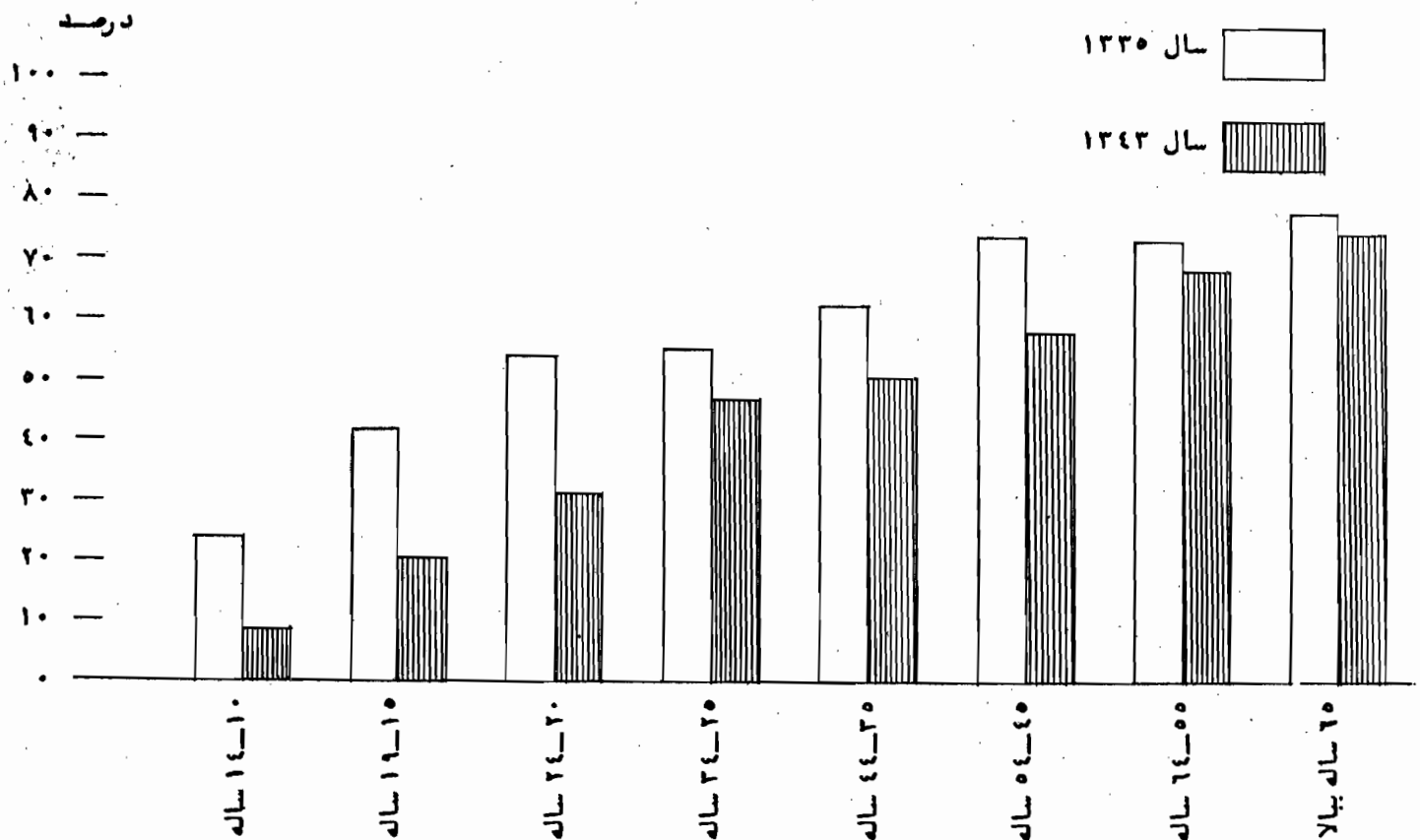
بیسواد ان در جامعه مردان کمتر از زنان است، ولی افت میزان بیسواد ی در گروه های سنی $10-14$ ساله از سال 1335 تا 1343 در جامعه زنان زیاد تر بود است. نکته ای که بیشتر جلب توجه مینماید کاهش مؤثر بیسواد ی در کلیه گروه های سنی بالاتر از 25 ساله مردان میباشد، بطوریکه ملاحظه میشود در کلیه سنین میزان بیسواد ی تقلیل یافته است در صورتیکه در مورد زنان در گروه های سنی بالا این تغییر بسیار ناچیز بوده است.

وضع فوق از طرفی استقبال مردم بخصوص مردان را از کلاس های مبارزه با بیسواد ی و کلاس های شبانه و کلاس های بزرگسالان نشان میدهد، و از طرف دیگر طبیعی است که ظرف این ۸ سال در جامعه تغییراتی حاصل شده و افراد باسواد که در سال 1335 در گروه های سنی پائینتری بوده اند اکنون بالاتر آمده و نسبت بیسواد ی را در گروه های سنی بالا پائین آورده اند.

به منظور مقایسه و تجسم بهتر تغییرات نرخ بیسواد ی در فاصله سرشماری سال 1335 و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال 1343 نمودار توزیع درصد بیسواد ی در گروه های مختلف سنی از ده ساله ببالاد زیر آورده شده است

نمودار شماره ۲-۲ توزیع درصد بیسوادان در گروههای مختلف سنی از ۱۰ ساله به بالا

شهر تهران (در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳)

گروههای سنی

علل بیسوادی

و تولیدی شناخته شده است باید دانست که به چه علت گروههای وسیعی از مردم از کسب سواد محروم مانده اند. بدینجهت اگر ما این عوامل و یا حداقل عوامل اصلی آنها را ندانیم، درازیمان برداشتن آن به نتیجه کاملاً مطلوب نخواهیم رسید. علل عمده ای که جامعه بیسواد شهر تهران درباره بیسوادی خود اظهار داشته اند به ترتیب اهمیت آن درج ذیل زیر منعکس گردیده است:

در آمارگیری نیروی انسانی فروردین ماه ۱۳۴۳ - برای کشف علت بیسوادی در بین جامعه بی سواد، علت و سبب عللی که موجب پیدایش و توسعه بیسوادی بوده است، تا حدود امکان مورد توجه واقع شده است و تردیدی نیست که برای مبارزه با بیسوادی و غلبه بر آن لازم است ابتدا عوامل ایجاد کننده آن شناخته گردد. بطور کلی در زمانی که سواد و مخصوص علوم و معارف جدید بایه و اساس مهارت ها و تخصص های مورد نیاز در تمام بخش های مختلف فعالیت های اقتصادی

جدول شماره ۸-۲ توزیع درصد افراد بیسواد شهرستان در جمعیت از ۶ ساله بیالای بفتکیک مرد وزن بر حسب علت بیسوادی

فروردین ماه ۱۳۴۳

علل بیسوادی	جمع از ۶ ساله بیالا		نبودن مدرسه	فقر مالی	مخالفت والدین	عدم علاقه	متفرقه	اظهار نشده
	تعداد	درصد						
مرد وزن	۶۸۴۸۶۴	۱۰۰	۳۶ / ۵	۲۷ / ۴	۱۶ / ۱	۵ / ۱	۱۳ / ۴	۰ / ۲
مرد	۲۵۵۰۳۱	۱۰۰	۳۲ / ۸	۳۴ / ۱	۴ / ۴	۷ / ۱	۱۹ / ۷	۰ / ۳
زن	۴۲۹۸۳۳	۱۰۰	۳۸ / ۸	۲۲ / ۱	۲۴ / ۳	۴ / ۲	۹ / ۱	۰ / ۲

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

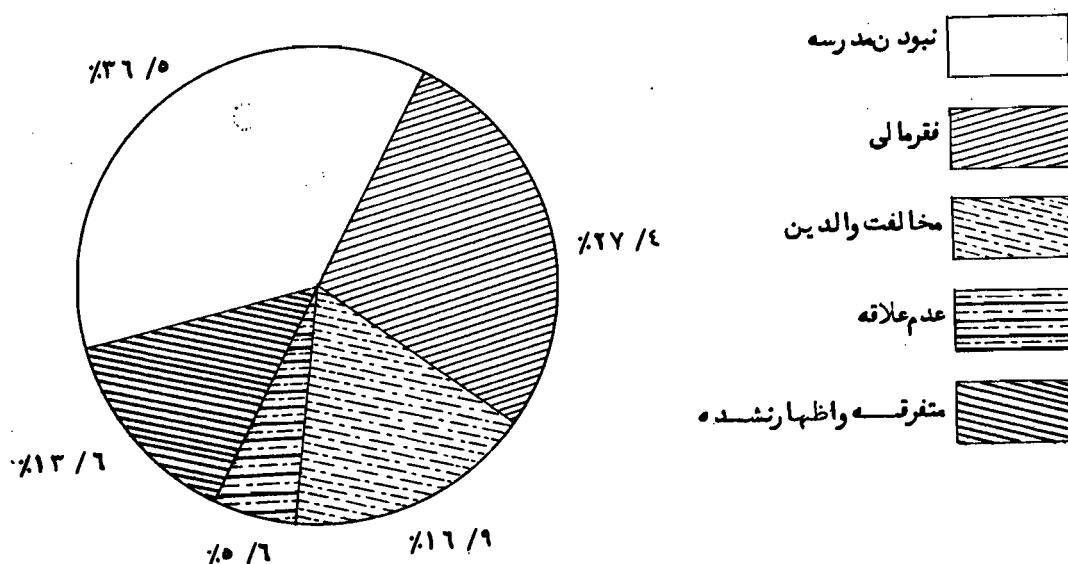
توزیع فوق نشان میدهد که مهمترین عامل بیسوادی در شهرستان نبودن مدرسه بوده است و همانطور که ملاحظه میشود عامل نبودن مدرسه در مورد بیسواد نگاهداشتن زنان بیش از مردان مؤثر بوده است در صورتیکه مهمترین عامل بیسوادی برای مردان فقر مالی

۳۴ / ۱ درصد میباشد .

در باره مخالفت والدین درصد مربوط به زنان قابل توجه است و بسیاری از زنان به علت مخالفت والدین بیسواد مانده اند زیرا ۲۴ / ۳ درصد کل زنان بیسواد عامل فوق را علت اصلی بیسوادی ذکر کرده اند .

نمودار شماره ۳-۲ توزیع درصد بیسوادان در جمعیت از ۶ ساله بیالای شهرستان بر حسب

علل بیسوادی طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۹-۲ توزیع درصد افراد بیسواد بر حسب علل بیسواد و گروه‌های سنی در جمعیت ۱۶ ساله بالای شهر تهران (فروردین ماه ۱۳۴۳)

علل بیسوادی / گروه‌های سنی	جمع	درصد	نبودن مدرسه	فقر مالی	مخالفت والدین	عدم علاقه	متفرقه	اظهار نشده
مرد وزن جمع از ۱۶ ساله به بالا	۶۸۴۸۶۴	۱۰۰	۳۶ / ۵	۲۷ / ۴	۱۶ / ۱	۵ / ۶	۱۳ / ۴	۰ / ۲
۱-۶ ساله	۷۷۷۴۹	۱۰۰	—	۵ / ۲	۱ / ۸	۰ / ۱	۱۲ / ۱	—
۱۰-۱۴ ساله	۲۵۶۸۰	۱۰۰	۳ / ۴	۵۹ / ۳	۱۳ / ۸	۱۳ / ۸	۱ / —	۰ / ۷
۱۵-۱۹ ساله	۴۱۹۷۴	۱۰۰	۱۰ / ۱	۵۴ / —	۲۳ / ۶	۱ / ۷	۲ / ۶	—
۲۰-۲۴ ساله	۵۵۹۶۵	۱۰۰	۲۶ / ۱	۳۶ / ۷	۲۶ / ۱	۲ / ۳	۱ / ۳	۰ / ۱
۲۵-۳۴ ساله	۱۵۷۶۲۲	۱۰۰	۳۴ / ۷	۳۲ / ۵	۲۰ / ۲	۲ / ۱	۴ / ۵	۰ / ۲
۳۵-۴۴ ساله	۱۲۵۵۶۸	۱۰۰	۴۲ / ۷	۳۰ / ۱	۱۸ / ۱	۵ / ۸	۳ / ۲	۰ / ۱
۴۵-۵۴ ساله	۷۶۶۸۶	۱۰۰	۴۶ / ۶	۲۵ / ۱	۱۹ / ۶	۴ / ۲	۳ / ۵	۰ / ۲
۵۵-۶۴ ساله	۷۵۲۷۰	۱۰۰	۶۷ / ۳	۱۳ / ۶	۱۳ / ۴	۳ / ۸	۱ / ۱	—
۶۵ ساله به بالا	۴۷۴۶۵	۱۰۰	۷۳ / ۱	۱۱ / ۱	۱۲ / ۷	۰ / ۴	۱ / ۵	۰ / ۴
سنین اظهار نشده	۸۸۵	۱۰۰	۶۰ / —	۲۰ / —	—	—	۲۰ / —	—

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

طبق جدول فوق علل عمده بیسوادی به

ترتیب زیر بیان میشود:

۱- نبودن مدرسه - بطوریکه ملاحظه میشود

۳۶ / ۵ درصد از کلیه افراد بیسواد شهر تهران که علت

بیسواد ی خود را نبودن مدرسه اظهار کرده اند، بیشتر

در گروه‌های سنی بالا قرار دارند، در گروه سنی ۱-۶ ساله

هیچ کس علت بیسواد بودن را نبودن مدرسه اظهار نداشته

است در سنین ۱۰-۱۴ ساله فقط ۳ / ۴ درصد افراد بیسواد

علت را نبودن مدرسه بیان کرده اند و از گروه سنی ۲۰-۲۴ ساله

به بالا این نسبت بطور منظم روافزایش است و در گروه

سنی ۶۵ ساله به بالا به بیش از ۷۳ درصد میرسد.

در سنین پایین تر علت توسعه دانی مراکز آموزشی

این عامل به میزان زیاد اثر خود را از دست داده است و در سنین بالاتر عدد کثیری از افراد بیسواد مهاجرین روستاها هستند که برای پیداکردن کار و کار بهتر به تهران مهاجرت کرده اند. همسر و سایر اعضای خانواده چون خواهر و مادر و غیره که به تبعیت آنان به تهران آمده اند بیشتر علت نبودن مدرسه بیسواد ماندند و گروهی دیگر نیز مریض بوده زمانی میباشند که مدارس و مراکز آموزش باندازه کافی موجود نداشته است.

۲- فقر مالی - بعد از عامل نبودن مدرسه از لحاظ اهمیت، فقر مالی یکی از علل عمده بیسوادی اظهار شده است بطوری که ۴/۲۷ درصد از افراد علت بیسوادی خود را فقر مالی اظهار داشته اند.

دوستون "فقر مالی و" نبودن مدرسه" در جدول فوق از لحاظ افزایش و کاهش نسبتها در گروههای سنی مختلف تقریباً معکوس یکدیگرند زیرا افرادیکه بیسوادی را علت فقر مالی اظهار کرده اند اکثر آن در گروههای سنی پایین هستند و حد اکثر آن در گروههای سنی ۱۰-۱۴ ساله و ۱۵-۱۹ ساله به ترتیب ۳/۵۹ درصد و ۴۵ درصد در حالیکه در گروه سنی ۶۵ ساله به بالا ۱۱/۱۱ درصد مشاهده میشود.

بنابراین باید توجه داشت که باضعیف کردن و یا از میان برداشتن يك عامل از عوامل بیسوادی توجه کمتری به از میان برداشتن علل و عوامل مؤثر دیگر موفقیّت کامل را در مبارزه با بیسوادی و توفیق و غلبه بر آن را تأمین نمی کند و لازم است که شکل فقر مالی را در مبارزه بر علیه بیسوادی مورد توجه جدی قرار

داد زیرا مبارزه با فقر خود مبارزه با جهل و بیسوادی است.

۳- مخالفت والدین - در حدود ۱/۱۶ درصد از افراد بیسواد شهر تهران به علت مخالفت والدین نتوانسته اند تحصیل کنند و از کسب سواد و معلومات محروم مانده اند و بطوریکه از جدول شماره ۸-۲ و ۹-۲ برمیآید اکثریت این افراد در جامعه زنان میباشند و این ارقام و نسبتها نشان میدهند که هنوز هم عددی از افراد کهنه پرست بدلائل نامعقول مانع از تحصیل فرزندان خود هستند. متأسفانه اکثریت این افراد در گروههای سنی جوان و در سنین ۱۵-۲۴ ساله میباشند. لیکن در گروه سنی ۶-۹ ساله این نسبت کاملاً ناچیز بوده و ۸/۱ درصد است.

۴- عدم علاقه - ۶/۵ درصد از افراد بیسواد به علت عدم علاقه بیسواد ماندند و اندکی میلی و عدم علاقه نسبت به تغییر محیط در کلیه افراد کم و بیش وجود دارد و هرگاه محیط مدرسه برای اطفال نوآموز مکانی خشک و عبوس و ساعتهای درس طولانی باشد این اطفال ترجیح میدهند که در خانه خود بمانند در صورتیکه محیط مدرسه و رفتار مجربان آموزش و پرورش بنحوی باشد که نوآموزان دبستگی بیشتری به مدرسه و دوستان و معلم پیدا کنند این علت یا عدم علاقه بقدریج از بین خواهد رفت مگر اینکه نقص روانی و جسمی در کودک وجود داشته باشد.

بطوریکه در جدول فوق مشاهده میشود گروه سنی ۶-۹ ساله کمتر از يك درصد بدین علت بیسواد ماندند و اند

هالاتیمن درصد در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله و ۱۵-۱۹ ساله
به ترتیب ۸/۱۳ درصد و ۷/۱۹ درصد مشاهده میشود.

۵- متفرقه - ۴/۱۳ درصد از افراد بیسواد علل
کوناگونی از قبیل ناخوشی - نایبائی - ضعف شنوائی -
نقص بیان - ناتوائی جسمی و روانی و غیره را برای بیسوادی
خود ذکر کرده اند - بالاترین نسبت در این ستون در گروه
سنی ۱-۶ ساله ۱/۱۲ درصد است.

بررسی ترك تحصیل و علل آن

همه ساله هزاران نفر به علل مختلف تحصیلات
خود را نیمه تمام گذاشته و غالباً بدون اینکه به هدفهای خود
در کسب سواد و تخصص کافی رسیده باشند محیط مدرسه
را در بهترین سنین عمود و روان شکستگی روحی و جسمی ترك
گفته و احتیاج به ادامه زندگی آنها را غالباً بطور زودرسی
وارد بازار کار میکند. بررسی این موضوع و کشف علل و آثار
بعدی آن در جامعه مسائل مهمی را از نظر برنامه ریزی
نیروی انسانی مطرح می سازد. تردیدی نیست که غرض
از تأسیس و ایجاد هرگونه مؤسسه آموزشی و پرورشی ایجاد
نسبوعی کفایت و مهارت و تخصص است و هنگامی که این
دوره های تحصیلی نیمه تمام گذاشته شوند باید علل
را در بین عوامل اقتصادی و اجتماعی از جمله نقص و نارسائی
دستگاههای آموزشی و تربیتی جستجو نمود که نتوانسته اند
بقدر کافی انتظارات جامعه را از نظر ایجاد و تخصص های
لازم و کمک به اشتغال افراد برآورند.

در ایران هنوز آمار دقیق درباره ترك تحصیل
و علل آن موجود نیست و تاکنون بحث جداگانه ای در این
زمینه کمتر بعمل آمده است. در آمارگیری نیروی انسانی
از شهرها و روستاهای ایران کوشش شده است که ضمن سایر
اقلام آماری کم و کیف این مسئله که قهراً به جامعیت
برنامه ریزیهای آموزشی درآیند کمک خواهد کرد تا
حدی روشن گردد.

بر اساس آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی از خانوارها
چگونگی وقوع ترك تحصیل به تمایل و اظهار نظر شخص
سؤال شوند و واگذار شده است. بطور مثال هرگاه
شخصی در نظر داشته است که فقط تا ششم ابتدائی تحصیل
کند و در این سطح نیز باقی ماند، باشد ترك تحصیل رخ نداده
است ولی اگر میل به ادامه تحصیل و کسب مدارج عالیتری
را داشته و بدان نرسیده است در این صورت ترك تحصیل
واقع شده است.

در جدول زیر توزیع کلیه افراد یک در آمارگیری
نمونه ای نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳ ترك تحصیل
کرده اند بر حسب علل ترك تحصیل و جنس نشان داده شده
است.

جدول شماره ۱۰-۲ توزیع افراد با سواد کلاس دیده در جمعیت ۶ ساله به بالای شهر تهران بر حسب علل ترك تحصیل و

تفکیک زن و مرد (فروردین ماه ۱۳۴۳)

جنس		مرد وزن		مرد		زن	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
علل ترك تحصیل							
جمع		۳۴۴۱۱۴	۱۰۰	۲۰۲۶۰۸	۱۰۰	۱۴۱۵۰۶	۱۰۰
فقر مالی		۱۳۱۷۶۶	۳۸/۳	۱۰۵۵۵۵	۵۲/۱	۲۶۲۱۱	۱۸/۵
ازدواج		۵۳۴۸۷	۱۵/۵	—	—	۵۳۴۸۷	۳۷/۸
اشتغال بکار		۴۱۴۴۳	۱۲/۱	۴۱۴۴۳	۲۰/۴	—	—
عدم علاقه		۳۹۳۱۷	۱۱/۴	۲۴۶۱۷	۱۲/۲	۱۴۷۰۰	۱۰/۴
متفرقه		۶۹۶۰۲	۲۰/۲	۲۷۲۷۵	۱۳/۵	۴۲۳۲۷	۲۹/۱
اظهار نشده		۸۴۹۹	۲/۵	۳۷۱۸	۱/۸	۴۷۸۱	۳/۴

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

همانطور که توزیع جدول بالا نشان می دهد در شهر

تهران در سال ۱۳۴۳ جمعاً در حدود ۳۴۴۱۱۴ نفر ترك

تحصیل داشته اند که علل عدم آن به ترتیب اهمیت فقر مالی،

ازدواج، اشتغال بکار و عدم علاقه ذکر شده است که

در زیر بطور مشروحتری هر يك را مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهیم:

۱- فقر مالی - بزرگترین نسبت از افراد یک در شهر

تهران ترك تحصیل کرده اند به علت فقر مالی بود است

و این نسبت در مردان ۵۲/۱ درصد و در زنان ۱۸/۵ درصد

بود است. گروه های کثیری از افراد یک به علت فقر مالی

نمی توانند به تحصیلات خود ادامه دهند برای کسب

معیشت و کمک به درآمد خانواده بناچار وارد بازار کار

شده اند و چون بدست آوردن کار در ایران بخصوص کارهای

ساده که احتیاجی به آموزش و یادگیری زیادی ندارد

برای مردان آسانتر است از اینرو است که نسبت مردان

در این مورد بیشتر از زنان است.

۲- ازدواج - بطوریکه ملاحظه میشود ۱۵/۵-

درصد کلیه افراد یک به علت ازدواج ترك تحصیل کرده اند

مربوط به جامعه زنان بوده است. تعداد زنانی که به علت

ازد واج محیط مدرسه رارها کرده و به خانه شوهر رفته اند
 ۵۳۴۸۷ نفر بوده که رو به معرفت ۳۷/۸ درصد کلیه زنان
 ترك تحصیل کرده را تشکیل می دهد. بدین ترتیب معلوم میشود
 که در این گونه موارد هدف از تحصیل سواد تا حد ود قابل
 ملاحظه ای فقط کسب سواد معمولی تا سطح خواندن و نوشتن
 و حساب مقداتی، بیشتر نمی باشد و کسب و احراز آنچنان
 مهارت و تخصصی که بتواند سهمی در جامعه اقتصادی و صنعتی
 ایفا نماید، کمتر مورد توجه بوده است. آمارهای موجود
 نشان داده که بسیاری از دختران در اولین فرصتی که
 پیدا میکنند در هر درجه از تحصیل که باشند به خاطر ازدواج
 آنرا ترك گفته و ازدواج را مقدم بر تحصیل می شمارند.

۳- اشتغال بکار - گروهی از جوانان بطوریکه
 در بالابدان اشاره شد بمناسبت فقر مالی دست از آموزش و تعلیم
 و تربیت میکشند و برای اینکه قسمتی از زندگی خود را خانواد
 خود را اداره کنند و در بازار کار میشوند و نیز گروه دیگر هم
 هستند که با داشتن امکانات مالی و مادی ترك تحصیل میکنند
 تا خواستها و تمایلات خود را که عبارت از داشتن استقلال
 مالی و استقلال معیشت باشد عملی سازند و بدین ترتیب همه
 ساله تعداد زیادی از دانش آموزان پیش از آنکه بتوانند
 در قلمرو تحصیلات و سواد به سطوح مطلوبی برسند از تحصیل
 کناره گیری میکنند.

بطوریکه جدول شماره ۱۰-۲ نشان میدهد کلیه
 افرادی که به علت اشتغال به کار ترك تحصیل کرده اند از
 جامعه مردان بوده است برآورد تعداد این افراد در تهران

۱۴۴۳ نفر بوده است و این نسبت ۱۲/۱ درصد کلیه
 افرادی است که در تهران ترك تحصیل کرده اند.

۴- عدم علاقه - همانطور که در جدول شماره
 ۱۰-۲ نشان میدهد عدم علاقه ای در تهران به علت عدم علاقه
 ترك تحصیل کرده اند بدین معنی که باآماده بودن مدرسه
 و وسایل تحصیلی و توانائی مالی و جسمی بنا به میل شخصی خود
 از ادامه تحصیل امتناع کرده اند. باید دانست که عامل
 عدم علاقه ای که اطفال را نسبت به کسب سواد بی میل میکند
 وضع سیستم آموزش و وسایل آموزشی از قبیل کتاب و معلم
 و چگونگی ترکیب کلاسها از لحاظ وضع فیزیکی و جسمی نوآموزان
 و سن و تجانس روحی کودکان میباشد. زیرا عدم رعایت این عواملی
 از این قبیل تأثیر منفی در وضع روحی پاره ای از کودکان
 میگذارد و آنها را نسبت به مسئله آموزش بی میلی و علاقه
 مینماید.

عامل دیگری که باعث عدم علاقه نوآموزان و
 شاگردان به محیط مدرسه و آموزش و پرورش میگردد پیدایش
 عوامل نامساعد دیگری در خارج از محیط مدرسه میباشد
 و در نهال خواستها و آرزای غریز و کوششهای دیگری غیر
 از کسب سواد میروند و از درس و دانش باز میمانند.

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد برآورد افرادیکه
 به علت عدم علاقه ترك تحصیل کرده اند در کل جامعه
 زن و مرد شهرستان تعداد ۳۹۳۱۷ نفر بوده که جمعا
 ۱۱/۴ درصد کلیه افراد ترك تحصیل کرده بوده است و از
 این عده ۲۴۶۱۷ نفر (۲/۱۲ درصد) مسرود

و ۲۰۰ ۱۴ نفر (۴/۱۰ درصد) زن بوده است. تحصیل بازمانده اند این گروه بیشتر در جامعه زنان مشاهده شده تا مردان. در جدول زیر کلیه افرادی که ترک افراد ترک تحصیل کرده را تشکیل می دهد به علل گوناگون از قبیل ناخوشی، حوادث مختلف و تغییر مکان و غیره ازاد آمده

تحصیل بازمانده اند این گروه بیشتر در جامعه زنان مشاهده شده تا مردان. در جدول زیر کلیه افرادی که ترک تحصیل داشته اند در گروه های مختلف سنی بر حسب علل ترک تحصیل نشان داده شده است:

جدول شماره ۱۱-۲ توزیع درصد افراد با سواد کلاس دیده شهر تهران بر حسب علل ترک تحصیل در گروه های مختلف سنی

(فروردین ماه ۱۳۴۳)

علائل ترک تحصیل	جمع از ۶ ساله بالا	درصد	فقر مالی	ازدواج	اشتغال بکار	عدم علاقه	متفرقه	اظهار نشده
مردوزن	۳۴۴۱۱۴	۱۰۰	۳۸/۳	۱۵/۵	۱۲/۱	۱۱/۴	۲۰/۲	۲/۵
۶-۹ ساله	۵۳۱	۱۰۰	۳۳/۳	—	—	۳۳/۳	۲۳/۴	—
۱۰-۱۴ ساله	۲۰۳۶۷	۱۰۰	۴۸/۷	—	۲/۶	۳۰/۴	۱۸/۳	—
۱۵-۱۹ ساله	۵۲۲۴۶	۱۰۰	۴۶/۱	۱۶/۶	۵/۴	۱۴/۹	۱۴/۹	۲/۱
۲۰-۲۴ ساله	۶۱۴۵۶	۱۰۰	۳۴/۹	۲۰/۲	۵/۵	۱۲/۷	۲۳/۶	۳/۱
۲۵-۳۴ ساله	۱۰۴۶۶۹	۱۰۰	۳۷/۹	۱۵/۷	۱۴/۷	۸/۸	۲۱/۴	۱/۵
۳۵-۴۴ ساله	۶۴۹۹۷	۱۰۰	۳۸/۲	۱۴/۷	۱۶/۶	۹/—	۱۸/۵	۳/—
۴۵-۵۴ ساله	۲۷۴۵۱	۱۰۰	۳۴/۲	۱۶/۸	۱۷/۴	۵/۲	۲۳/۸	۲/۶
۵۵-۶۴ ساله	۹۹۱۷	۱۰۰	۱۷/۹	۱۲/۵	۳۲/۱	۸/۹	۲۳/۲	۵/۴
۶۵ ساله به بالا	۲۴۸۰	۱۰۰	۲۱/۴	۲۱/۵	۲۱/۵	—	۷/۱	۲۸/۵
سنین اظهار نشده	—	—	—	—	—	—	—	—

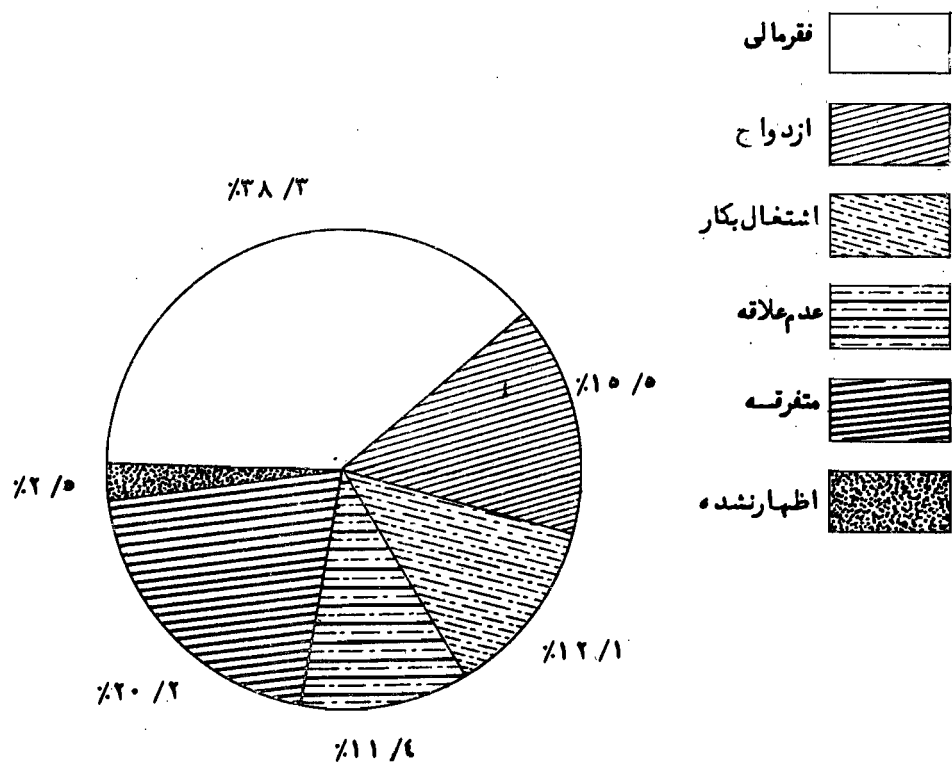
منبع: آمارگیری نمونه انبوهی انسانی سال ۱۳۴۳

مطابق توزیع جدول فوق بزرگترین رقی که در گروههای مختلف ترك تحصیل کرده اند مربوط به گروه های سنی ۲۰ تا ۴۴ ساله میباشد. در این گروه های سنی عامل اصلی ترك تحصیل فقر مالی و ازدواج بوده است و بزرگترین نسبت ازدواج در گروه سنی ۲۰-۲۴ ساله است. باید دانست که این عده ازدواج را بنا به تمایل شخصی و موجبات دیگری تحصیل ترجیح داده اند. در گروه سنی ۶-۹ ساله نسبت افرادي که ترك تحصیل کرده اند بسیار کم است ولی بطوریکه ملاحظه میشود در گروههای سنی ۱۰-۱۴ ساله و ۱۵-۱۹ ساله

این تعداد رویه افزایش است بطوریکه در گروههای سنی فوق افرادي که ترك تحصیل داشته اند در درجه اول بعلمت فقر مالی بوده و عوامل دیگر در این خصوص کمتر دخالت داشته است. از طرف دیگر در سالهای پیش برای اینکه افراد از نظر معیشت استقلال بیشتری داشته باشند ترك تحصیل میکردند و بکاری مشغول می شدند ولی در وضع حاضر بعلمت اینکه لازمه اشتغال بکار، داشتن معلومات و واحد ودی داشتن مهارت و تخصص است بخصوص در گروههای سنی پائین تر ترك تحصیل بعلمت اشتغال به کار کمتر اتفاق افتاده است.

نمودار شماره ۴-۲- توزیع درصد افراد با سواد کلاس دیده در جمعیت از ۶ ساله بیالای شهر تهران بر حسب

علل ترك تحصیل طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

افراد باسواد کلاس ندیده و علل نداشتن تحصیلات کلاسیک

بر اساس نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی در فروردین ماه ۱۳۴۳ رویمبرفته در شهر تهران ۹۹۰۰۱ نفر افراد باسواد کلاس ندیده وجود داشته است که این عده تقریباً ۵/۴ درصد کل جمعیت ۶ ساله بیالای ۳/۶ درصد کل افراد ۱۰ ساله بیالای شهر تهران را تشکیل میداده است ضمناً از این عده تقریباً ۷۰ درصد مرد و ۳۰ درصد بقیه زن می باشند.

در سرشماری سال ۱۳۳۵ نسبت افراد باسواد کلاس ندیده به کل جمعیت ۱۰ ساله بیالای شهر تهران

۷ درصد بوده است. بطوریکه ملاحظه میشود در فاصله بین دو آمارگیری نسبت افراد باسواد کلاس ندیده کاهش یافته است در صورتیکه نسبت افراد باسواد کلاس دیده از ۸/۳۸ درصد به ۵/۵۴ درصد افزایش یافته است. کاهش نسبت افراد باسواد کلاس ندیده و افزایش این نسبت در افراد باسواد کلاس دیده نشانه توسعه روزافزون مدارس جدید و منسوخ شدن تدریجی تعلیمات غیر کلاسیک و قدیمه میباشد.

در جدول زیر توزیع افراد باسواد کلاس ندیده در گروههای مختلف سنی و علل نداشتن سواد کلاسیک نشان داده شده است.

جدول شماره ۱۲-۱ توزیع افراد باسواد کلاس ندیده در شهر تهران بر حسب علل نداشتن تحصیلات کلاسیک در گروههای مختلف سنی (فروردین ماه ۱۳۴۳)

علل نداشتن تحصیلات کلاسیک		جمع از ۶ ساله بیالا		نبودن مدرسه		فقر مالی		مخالفت والدین		عدم علاقه		متفرقه		اظهار نداشتن	
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۹۹۰۰۱	۱۰۰	۳۸۴۳۵	۱۰۰	۳۱۸۷۹	۱۰۰	۱۴۵۲۲	۱۰۰	۵۳۱۲	۱۰۰	۷۷۹۱	۱۰۰	۱۰۶۲	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
۳۵۴	۰/۴	—	—	—	—	—	—	۱/۲	۱۷۷	—	—	۲/۳	—	—	—
۱۲۳۹	۱/۳	—	—	۷۰۸	۲/۲	۳۵۴	۲/۲	۲/۴	—	—	—	۲/۳	—	—	—
۳۵۴۳	۳/۶	۳۵۵	۰/۹	۱۹۴۸	۶/۱	۷۰۹	۴/۱	۴/۹	۳۵۴	۶/۷	۱۷۷	۲/۳	—	—	—
۵۱۳۶	۵/۲	۷۰۸	۱/۸	۱۹۴۹	۶/۱	۸۸۶	۶/۱	۶/۱	۷۰۸	۱۳/۳	۲۰۸	۱/۱	۱۷۷	۱۶/۷	۱۶/۷
۱۸۹۵۰	۱۹/۱	۶۱۰۸	۱۸	۴۴۲۷	۱۳/۱	۳۷۱۹	۲۵/۶	۱۵۹۴	۳۰/۷	۲۳۰۲	۲۹/۵	—	—	—	—
۲۴۴۴۰	۲۴/۷	۷۷۹۳	۲۰/۳	۱۰۰۹۵	۳۱/۷	۳۱۸۷	۲۱/۹	۱۵۹۴	۳۰/۷	۱۲۴۰	۱۵/۹	۵۳۱	۵۰/۷	—	—
۱۷۵۳۳	۱۷/۷	۷۴۳۹	۱۹/۳	۶۰۲۲	۱۸/۱	۲۶۵۶	۱۸/۳	۳۵۴	۶/۷	۱۰۶۲	۱۳/۶	—	—	—	—
۱۸۰۶۵	۱۸/۲	۹۲۱۰	۲۴/۷	۴۲۵۰	۱۳/۳	۲۳۰۳	۱۵/۹	۷۰۸	۱۳/۳	۱۴۱۷	۱۸/۲	۱۷۷	۱۶/۷	—	—
۹۷۴۱	۹/۸	۶۰۲۲	۱۵/۷	۲۴۸۰	۷/۸	۵۳۱	۳/۷	—	—	—	۵۳۱	۶/۸	۱۷۷	۱۶/۶	۱۶/۶

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول بالا نشان می‌دهد که در جمعیت از ۶ ساله بیالای شهر تهران جمعاً ۹۹۰۰۱ نفر با سواد کلاس ندیده و وجود داشته و این عدد نیز اکثر افراد رگروههای سنی بالا قرار داشته اند، که متعلق به دوره های گذشته می باشند. بطوری که از تمام عدد با سواد ان کلاس ندیده در حدود ۱۰ درصد آن در رگروههای سنی ۶-۲۴ ساله بوده و بقیه که تقریباً ۹۰ درصد می باشد در سنین از ۲۵ ساله بیالای قرار دارند.

در آمار گیری نمونه ای نیروی انسانی یکی از موارد تحقیق مطالعه در علل داشتن تحصیلات غیر رسمی و ناندیدن کلاسها و مدارس رسمی فرهنگی بوده است. از بین علل مختلف که اینگونه افراد بعنوان دلیل ندیدن کلاس های رسمی ذکر کرده اند بترتیب اهمیت میتوان نبودن مدرسه، فقر مالی، مخالفت والدین و عدم علاقه را ذکر کرد که اینک توضیحاتی به اختصار درباره هر یک داده میشود.

۱- نبودن مدرسه - اکثریت افراد با سواد که نداشتن تحصیلات رسمی را نبودن مدرسه عنوان کرده اند در سنین بالاتر از ۲۵ سالگی قرار داشته اند، و این موضوع نشان دهنده آنست که افراد مزبور اکثراً از مهاجرین شهر تهران بوده و در نقاطی که قبلاً بوده اند مدرسه وجود نداشته و یا کم بوده است و یا اینکه اگر از ساکنین خود طهران بود مانند در دوره های گذشته که قصد تحصیل داشته اند مدرسه های در اختیار آنها نبوده است.

۲- فقر مالی - پس از عامل نبودن مدرسه، فقر مالی

مهمترین عامل در نداشتن تحصیلات رسمی کلاسیک ذکر شده است. توزیع سنی جدول فوق نیز نشان میدهد که اکثریت این افراد در رگروههای سنی بالاتری قرار دارند و با امکانات بیشتر و تسهیلاتی که در قلمرو تعلیمات عمومی پدید میآید، عامل فقر مالی تدوینجا اهمیت و تأثیر سابق خود را از دست میدهد.

۳- مخالفت والدین - مطابق جدول بالا تقریباً ۱۴/۷ درصد کلیه افراد با سواد کلاس ندیده شهر تهران علت نداشتن تحصیلات رسمی را مخالفت والدین ذکر کرده اند توزیع بالا نیز نشان میدهد که در حدود ۸/۵ درصد این افراد در رگروههای سنی از ۲۵ ساله بیالای قرار گرفته اند و این موضوع مؤید آنست که در دوره های اخیر تدوینجا مردم به اهمیت و ضرورت تحصیلات رسمی و جاری واقف گردیده و عامل مخالفت والدین که نشانه عقب ماندگیهای اجتماعی است رویه کاهش گذاشته است.

۴- عدم علاقه - برآورد تعداد افراد یک در شهر تهران علت نداشتن تحصیلات رسمی را عدم علاقه ذکر کرده اند تقریباً ۳۱۲ نفر بوده است عدم علاقه گاهی ممکن است ناشی از وضع بدیك آموزشگاه و اولین تأثیر بدیك معلم بیروح یك نوآموز باشد ولی غالباً در اثر عدم تعادل روانی کودکان و علت های فیزیولوژیکی اینگونه بی میلی بوجود میآید.

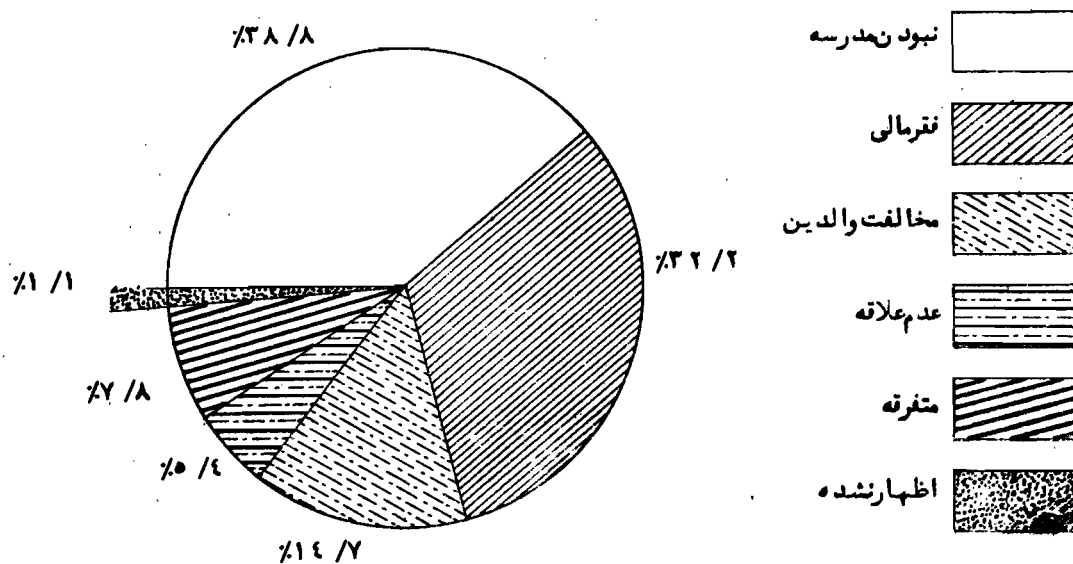
البته عامل اجتماعی آن وضع آموزشگاه و محیط آموزشی میباشد و همین دلیل هم هست که در رگروههای

در مسیر تعلیم و تربیت را بسوی شیوه های علمی و صحیح تغییر می دهند و به همین نسبت نیز وضع آموزشگاه ها از لحاظ ساختمان و وضع بهداشت و آموزش و وسایل بازی و سرگرمی بهتر شده است

سنی جوان از تعداد و درصد این افراد بطور یاری کاسته شده است زیرا رفته رفته آموزگاران تعلیم دیده و تربیت شده جای معلمین قدیمی وی اطلاع از فن آموزش و پرورش را گرفته

نمودار شماره ۵- توزیع درصد افراد با سواد کلاس ندیده در جمعیت از ۶ ساله ببالای شهر تهران بر حسب

علل نداشتن تحصیلات کلاسیک (نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳)

بررسی افراد تحت تعلیم در شهر تهران

بر اساس نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی در شهر تهران در فروردین ماه ۱۳۴۳ برآورد کلیه افرادی که در زمان آمارگیری به تحصیل اشتغال داشته اند اعم از دوره ابتدائی و متوسطه و تعلیمات حرفه ای و عالی و غیره جمعاً ۵۳۴۵۰۰ نفر بوده ، که توزیع آن در گروههای مختلف سنی و نسبت آن به کل جمعیت آن گروه سنی به قرار جـد ول زیر است :

جدول شماره ۱۳-۲ توزیع افراد تحت تعلیم در گروههای مختلف سنی در جمعیت ۶ ساله
بیالای شهر تهران (فروردین ماه ۱۳۴۳)

گروههای سنی	کل جمعیت	افراد تحت تعلیم	
		جمع	درصد
جمع از ۶ ساله بیالا	۱۸۱۶۷۳۸	۵۳۴۵۰۰	۲۹ / ۴
۶-۹ ساله	۲۶۳۷۰۸	۱۸۵۰۷۴	۷۰ / ۲
۱۰-۱۴ ساله	۲۷۲۳۸۷	۲۲۲۶۲۱	۸۱ / ۷
۱۵-۱۹ ساله	۲۰۲۰۷۶	۹۱۰۳۱	۴۵ / -
۲۰-۲۴ ساله	۱۷۰۰۲۰	۲۳۱۹۹	۱۳ / ۶
۲۵ ساله بیالا	۹۰۷۶۶۲	۱۲۵۷۵	۱ / ۴
سنین اظهار نشده	۸۸۵	-	-

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول فوق نشان میدهد که تقریباً ۳۰ درصد جمعیت از ۶ ساله بیالای شهر تهران در زمان آمارگیری مشغول تحصیل بوده اند. بالاترین درصد در سنین ۱۰-۱۴ ساله و کمترین آن در سنین ۲۵ ساله بیالامشاهده میشود. نسبت افراد تحت تعلیم در گروه سنی ۶-۹ ساله کمتر از نسبت گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله میباشد و علت این امر آنست که عده ای از اطفال که در سن شش سالگی میباشند در آن سال ثبت نام نکرده اند از اینرو نسبت افراد تحت تعلیم را به کل جمعیت در آن گروه سنی پائین آورده اند.

مطابق آماروزارت آموزش و پرورش کلیه افراد ۱۳۴۳-۴۲ سال تحصیلی در دوره های ابتدائی و متوسطه و حرفه ای و عالی در شهر تهران به تحصیل اشتغال داشته اند جمعا ۴۸۹۳۲۶ نفر بوده اند و بطوریکه ملاحظه میشود این رقم بارقم برآورد شده آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی ۵۳۴۵۰۰ نفر افراد تحت تعلیم در کلیه سطوح آموزشی در سنین بالاتر از ۱۶ ساله برآورد شده است تا حدودی تفاوت است و علت عمدتاً این تفاوت علاوه بر اشتباهی که طبعاً در هر آمارگیری وجود دارد یکی مناطق مورد آمارگیری نیروی انسانی میباشد که احتمالاً با مناطق مورد آمارگیری وزارت آموزش و پرورش تا اندازهای اختلاف داشته است. دیگر آمار سالنندان و کلاسهای شبانه بخصوص بزرگسالان است که در آماروزارت آموزش و پرورش که مورد مقایسه بوده تعداد آن برای شهر تهران ذکر نشده است مطابق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی در فروردین ماه ۱۳۴۳ کل جمعیت شهر تهران ۲۲۸۳۲۳۲

نفر برآورد شده است و مطابق آماروزارت آموزش و پرورش تعداد کلیه افراد تحت تعلیم در سال تحصیلی ۴۲-۱۳۴۳ اعم از ابتدائی، متوسطه، حرفه ای و عالی ۴۸۹۳۲۶ نفر بوده اند. توزیع این افراد بر حسب سطوح مختلف تحصیل بدین ترتیب است ۳۵۱۶۸۴ نفر نوآموزان کلاس اول تا کلاس ششم ابتدائی ۱۱۴۹۵۴ نفر دانش آموزان دوره اول و دوم تعلیمات عمومی متوسطه و ۴۱۷۶ نفر در تعلیمات حرفه ای هنرستان، آموزشگاه حرفه ای، دبیرستان بازرگانی و کشاورزی، دانشسرا و تربیت آموزگار و بقیه آن ۱۸۵۱۲ نفر دانشجویان دوره عالی هستند.

هرگاه کلیه افراد تحت تعلیم شهر تهران را (بجز کودکانها و تعلیمات عالی) با افراد تحت تعلیم مراکز شهری کل کشور مقایسه کنیم خواهیم دید که تقریباً ۱/۳۱ درصد کلیه نوآموزان دوره ابتدائی و ۳۴ درصد کلیه دانش آموزان دوره اول و دوم تعلیمات عمومی متوسطه و ۴/۳۰ درصد کلیه هنرآموزان مدارس حرفه ای اعم از هنرستانها، آموزشگاههای حرفه ای، دبیرستانهای کشاورزی، دانشسراها و مؤسسات تربیت معلم در شهر تهران به تحصیل اشتغال دارند. بدین ترتیب ملاحظه میشود که تقریباً $\frac{1}{3}$ ظرفیت آموزش ابتدائی، متوسطه و حرفه ای مناطق شهری کشور در این شهر متمرکز است.

توزیع افراد تحت تعلیم در شهر تهران در سال تحصیلی ۴۲-۱۳۴۳ مطابق آماروزارت آموزش و پرورش بر حسب پایه های تحصیلی مطابق جدول زیر میباشد.

جدول شماره ۱۴-۲ توزیع افراد تحت تعلیم شهر تهران به تفکیک جنس در پایه های مختلف تحصیلی و نوع تعلیمات
و درصد آن به کل افراد تحت تعلیم

جنس / پایه های تحصیلی	جمع		تعداد دختر
	تعداد	درصد	
کل افراد تحت تعلیم	۴۸۹۳۲۶	۱۰۰	۲۱۸۲۳۱
جمع نوآموزان دبستانها	۳۵۱۶۸۴	۷۱/۹	۱۶۷۳۰۱
نوآموزان پایه اول	۷۸۱۹۴		۳۸۲۰۴
نوآموزان پایه دوم	۶۸۴۲۱		۳۲۶۰۶
نوآموزان پایه سوم	۶۰۳۳۴		۲۸۱۷۳
نوآموزان پایه چهارم	۵۲۷۶۱		۲۵۰۱۳
نوآموزان پایه پنجم	۴۶۲۷۱		۲۲۰۲۳
نوآموزان پایه ششم	۴۵۷۰۳		۲۰۷۸۲
دانش آموزان دوره اول دبیرستان	۷۳۵۶۶	۱۵/۰	۳۰۳۳۹
دانش آموزان پایه اول	۳۱۴۸۴		۱۲۸۵۱
دانش آموزان پایه دوم	۳۱۵۶۷		۸۹۲۷
دانش آموزان پایه سوم	۲۰۵۱۵		۸۵۶۱
دانش آموزان دوره دوم دبیرستان	۴۱۳۸۸	۸/۵	۱۵۳۶۴
دانش آموزان پایه چهارم	۱۶۳۸۹		۶۳۵۰
دانش آموزان پایه پنجم	۱۲۶۶۱		۴۸۹۲
دانش آموزان پایه ششم	۱۲۳۳۸		۴۱۲۲
هنرآموزمدارس حرفه ای در سطح اول متوسطه	۱۵۹۸	۰/۳	۵۸۶
پایه اول	۸۰۹		۴۰۰
پایه دوم	۴۸۵		۱۶۱
پایه سوم	۳۰۴		۲۵
هنرآموزمدارس حرفه ای در سطح دوم دبیرستان	۱۳۴۱	۰/۳	۲۶۸
پایه چهارم	۴۲۳		۵۳
پایه پنجم	۳۵۷		۲۸
پایه ششم	۵۶۱		۱۸۷
دانشسراها و تربیت معلم	۱۲۳۷	۰/۲	۹۰۰
دانشسرای کثا و رزی و یازگانی	۴۹		—
تربیت معلم	۱۱۸۸		۹۰۰
آموزش عالی	۱۸۵۱۲	۳/۸	۳۴۷۳
دانشگاهها و دانشکده ها بجز مراکز آموزشی نظامی	۱۸۵۱۲		۳۴۷۳

منبع: نشریه آماری وزارت آموزش و پرورش، سال تحصیلی ۴۲-۱۳۴۳

توزیع افراد تحت تعلیم در مراکز تعلیمات عمومی
 دبستانها و دبیرستانها و تعلیمات حرفه ای و تربیت معلم
 و دانشگاههای شهر تهران به ترتیبی که در جدول بالا مندرج
 است نشان دهنده آنست که هنوز وضع آموزش در مسیر قبلی
 خود جریان دارد. بطوریکه ۹۹/۲ درصد افراد تحت تعلیم
 در مدارس تعلیمات عمومی و ابتدائی و متوسطه و دانشگاهها
 به تحصیل اشتغال داشته و فقط ۰/۸ درصد از افراد تحت
 تعلیم در آموزشگاههای حرفه ای تربیت معلم مشغول به
 تحصیل بوده اند. حساب دیگر در مقابل هر ۱۰۰۰ نفر
 دانش آموز دبیرستانهای عمومی شهر تهران ۲۶ نفر
 در مدارس حرفه ای و ۱۱ نفر در مراکز تربیت معلم تحت تعلیم
 بوده اند.

از طرفی دیگر در برابر هر ۱۰۰۰ نفر دانشگاهی
 مراکز تعلیمات عالی نیز ۱۶۰ نفر به آموزش حرفه ای اشتغال
 داشته اند لازم است یاد آور شود که آموزشگاههای حرفه ای
 بیشتر در سالهای اخیر شروع بکار کرده اند و از این رو در مقابل
 فارغ التحصیلان دانشگاهی، فارغ التحصیلان هنرستانها
 و افراد تعلیم دیده مراکز تعلیمات حرفه ای بسیار ناچیز است

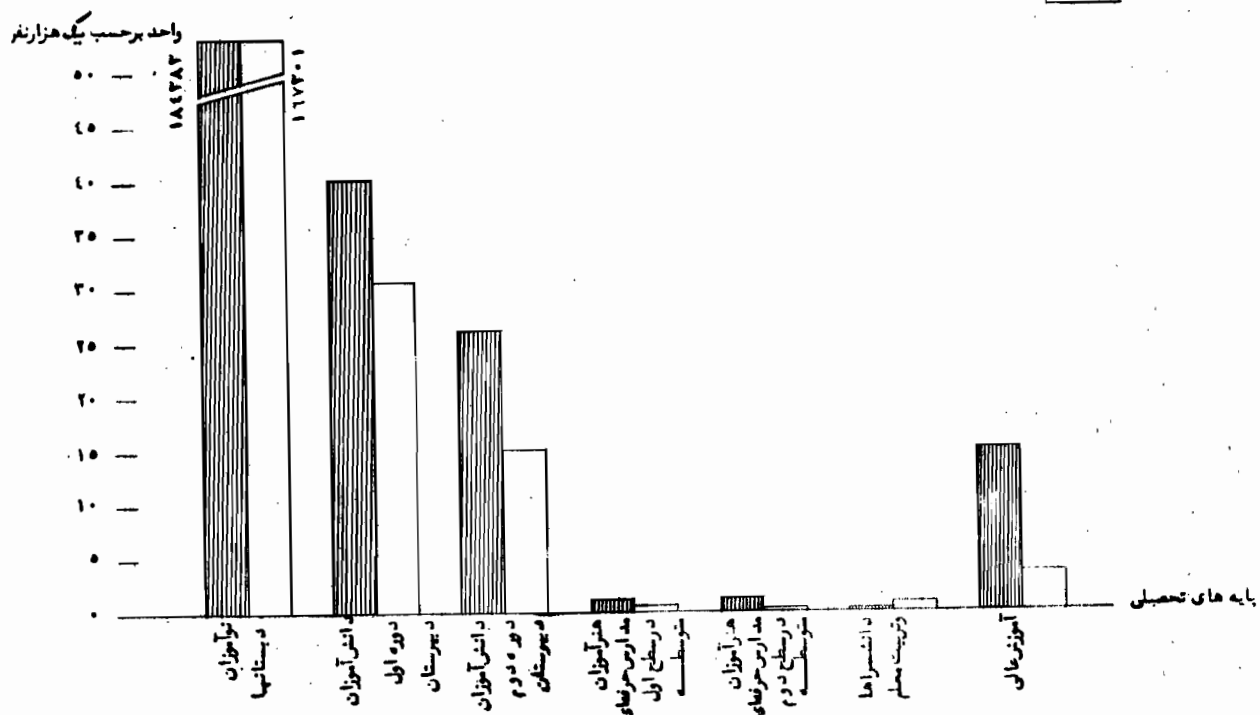
بجای که در حال حاضر در بازار کار تقاضا برای تکمیلینها
 بیشتر از مهندسين و دانشمندان در سطح عالی میباشد.
 بطوری کلی تا بحال کمبود تکمیلینهای بیشتر از کارگران واقع
 در سطح پائینتر تخصص، جبران نمیشد که دارای اطلاعات
 علمی و عملی کمتری بوده و غالباً از طریق کارآموزی ضمن کار
 و غیره کسب تخصص کرده بودند. آمارهای موجود از مالک
 پیشرفته صنعتی نشان میدهد که تعداد تکمیلینها
 که در مراکز صنعتی و سایر بخشهای اقتصادی کار میکنند
 به مراتب بیشتر از مهندسين و فارغ التحصیلان دانشگاهی
 میباشد و نقش آنها در پیشرفت و اداره صحیح صنایع
 بسیار زیاد است.

به منظور تجسم بهتر توزیع محصلین تحت تعلیم
 شهر تهران در پایه های مختلف تحصیلات ابتدائی
 متوسطه، حرفه ای و عالی نسبت های آن بین مردان و زنان
 در زیر نمودار آن بر اساس جدول شماره ۱۴-۲ داده شده
 است.

نمودار شماره ۶-۲- توزیع افراد تحت تعلیم شهر تهران در پایه های مختلف تحصیلی و نوع تعلیمات

در سال تحصیلی ۱۳۴۲-۱۳۴۳ (از نشریه آماری وزارت آموزش و پرورش)

پسر
دختر

گروه اکثریت از دواج و یا مخالفت والدین و غیره تسوگ تحصیل کرده اند و برداشتن اینگونه موانع و تشویق و ترغیب هم افراد فعال ام از مرد و زن به تحصیل با افزایش نیروی کار و دست های فعاله و مولد کشور کمک بسزائی میکند و در نتیجه با افزایش قدرت تولید و درآمد سرانه و ثروتهای ملی افزایش می یابد و رفاه و آسایش عمومی تحقق پیدا میکند.

با بیای توسعه صنایع جدید در شهر تهران و ایجاد مشاغل فنی و حرفه ای در رشته های مختلف فعالیت های اقتصادی برنامه های تعلیمات متوسطه را نیز

نکته ای که در جامعه تحت تعلیم تهران جالب توجه است وضع آموزش دختران میباشد و در تعلیمات ابتدائی تعداد افراد تحت تعلیم دختر و پسر تا حدودی بهم نزدیک بوده و اختلاف چندان زیادی ندارند و در حالیکه در تعلیمات متوسطه اعم از عمومی و حرفه ای و آموزشی عالی نسبت دخترها با اختلاف نسبتاً زیادی کمتر از پسرها میباشد و همچنین در قسمت ترك تحصیل اشاره نمودیم قسمت اعظم دخترها که ترك تحصیل کرده اند در سن بین ۱۵-۲۰ ساله و در سنین آموزش متوسطه بوده اند و این

۱۸ / ۸ درصد کل افراد تحت تعلیم جامعه خود را تشکیل میدهند. ولی این دانشجویان غالباً در رشته های ادبی و حقوق و هنرهای زیبا و آموزشگاه های عالی پرستاری تحصیل میکنند.

جدول زیر توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی شهر تهران را بر حسب جنس در رشته های مختلف تحصیلی نشان میدهد.

بایستی متناسب با احتیاجات آتی صنعتی و اقتصادی کشور متحول ساخت و کادرمورد احتیاج را در سطوح مورد نیاز تربیت کرد و از طرفی دیگر بایستی امکانات بیشتری در تعلیمات فنی و حرفه ای برای دختران پیش بینی کرد و با عوام مسلک باز دارند مدیگر مبارزه نمود تا از میزان ترك تحصیل آنان در بهترین دوره آموزش جلوگیری بعمل آید. در سطح آموزش عالی نیز دانشجویان دختر در شهر تهران

جدول شماره ۱۵-۲: توزیع دانشجویان شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۴۳-۴۲ بر حسب جنس در رشته های مختلف تحصیلی در دانشگاهها و مراکز تعلیمات عالی

جنس	رشته های تحصیلی	جمع		پسر		دختر	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
	جمع دانشجویان رشته های مختلف تحصیلی	۱۸۰۱۲		۱۵۰۴۹	۸۱/۲	۳۰۰۶۳	۱۸/۸
	دانشکده فنی	۸۱۶		۸۳۷		۹	
	دانشکده صنعتی	۶۵۰		۶۳۷		۱۳	
	دانشکده پزشکی	۲۴۶۱		۲۰۷۵		۳۸۶	
	داروسازی	۳۹۱		۴۶۶		۱۲۵	
	دندانپزشکی	۳۴۰		۴۶۷		۷۳	
	دامپزشکی	۲۵۲		۴۱۷		۳۵	
	کشاورزی	۴۸۳		۴۶۶		۱۷	
	دانشکده علوم و مؤسسات وابسته به آن	۱۶۶۴		۱۴۷۱		۲۲۳	
	هنرهای زیبا و معماری	۹۷۷		۸۷۱		۱۰۶	
	دانشکده حقوق و مؤسسات وابسته به آن	۴۱۶۵		۱۹۵۵		۲۱۰	
	دانشسرای عالی صنعتی	۲۰۰		۲۰۰		-	
	هنر سرای عالی	۱۸۵		۱۸۴		۱	
	آموزشگاه عالی پست و تلگراف	۳۱		۳۱		-	
	مدرسه عالی بازرگانی و بانکداری	۸۱۹		۵۹۵		۲۲۴	
	دانشکده ادبیات و مؤسسات وابسته به آن	۴۵۴۶		۲۹۷۹		۱۵۶۷	
	دانشکده معقول و منقول و مؤسسات وابسته به آن	۷۹۸		۷۹۷		۱	
	آموزشگاه عالی پرستاری و مامائی	۲۶۲		-		۲۶۲	
	تربیت دبیر	۹۸۷		۷۸۶		۲۰۱	
	تربیت مدیر و تهیه کارمند	۴۲۵		۴۰۵		۲۰	

منبع: نشریه آماری وزارت آموزش و پرورش ۱۳۴۳-۴۲

برآورد افراد لازم‌التعلیم

برنامه ریزیهای فرهنگی در شرایط موجود برود و اساس میتواند متکی باشد: یکی برنامه ریزی بمنظور یاسواد کردن و تحت تعلیم درآوردن آن دسته از افراد که در سنین ورود به دبستان میباشند ولی هنوز به علل گوناگون نتوانسته اند به مدرسه راه پیدا کنند، و دیگری لایا بودن کیفیت و کمیت مدارس متوسطه، بخصوص توسعه مدارس فنی و حرفه ای و تخصصی و غیره بمنظور فراهم ساختن امکانات و تسهیلات بیشتر آموزشی جهت ارامه تحصیل نسل جوان و جلوگیری از ترك تحصیل و استفاده حداکثر از نیروی انسانی در برنامه های توسعه اقتصادی و اجتماعی.

برای برنامه ریزی فرهنگی در مورد افراد در گروههای سنی لازم التعلیمی که هنوز به مدارس ابتدائی راه نیافته اند میتوان اطفال تحت تعلیم در دبستانها را محاسبه نمود و تعداد آنها را از گروههای سنی که معمولاً در سنین شرکت در مدارس ابتدائی میباشند کم کرد. مطابق جدول شماره ۱۴-۲ کلیه نوآموزان دوره ابتدائی در شهر تهران جمعاً ۳۵۱۶۸۴ نفر بوده اند - هرگاه توزیع این عدد بر حسب سن در دسترس بود میشد آنرا از کل افراد در آن گروه سنی کم کرد بدین ترتیب تعداد افراد لازم التعلیمی را که هنوز به مدرسه راه نیافته اند بدست آورد. با در نظر گرفتن قانون تعلیمات ابتدائی و سوابق امر سنین پذیرش و اشتغال به تحصیل در دبستانها سنین ۶ تا ۱۲ سالگی است.

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد دانشجویان

دختر اکثراد دانشگاه ادبیات، پزشکی، پرستاری و دامپزشکی مؤسسات بازاریگانی و بانکداری بوده اند. در دانشگاه فنی از تعداد ۸۴۶ نفر دانشجوی پسر و دختر فقط ۹ نفر آن دختر بوده و همچنین از ۳۸۵ نفر دانشجویان پسر و دختر دانشسرایعالی صنعتی و هنر سرایعالی فقط ۱ نفر آن دختر بوده است. در صورتیکه برای اجرای برنامه های آموزش حرفه ای دختران در دوره متوسطه به توسعه آن درآیند به معلمان زن که از هنر سرا و دانشسرایعالی فارغ التحصیل میشوند نیز احتیاج زیادی می باشد، از طرفی دیگر توزیع فعلی دانشجویان پسر در مؤسسات عالی آموزشی شهر تهران نشان میدهد که به دوره های تخصصی و فنی توجه کمتری مبذول شده ارقام جدول بالا بخوبی نشان میدهد که نسبت مهمی از دانشجویان در دانشگاه ادبیات، پزشکی و حقوق مشغول به تحصیل بوده اند، گرچه ممکن است کشور از لحاظ کادر پزشکی و قضائی و غیره کمبود داشته باشد ولی با جرات میتوان گفت که با برنامه های توسعه صنعتی که در پیش است کمبود مابه کادرهای فنی در قلمرو صنایع بیشتر است. از طرفی با توجه به دوره کوتاه دانشگاه و های ادبیات و حقوق و معقول و منقول تعداد فارغ التحصیلان این دانشگاه ها به نسبت بیشتری بوده و اشکالاتی از نظر بیکاری و کمکاری در این بخش در نتیجه افزایش احتمالی عرضه بر تقاضا بوجود خواهند آورد.

از طرفی بعلمت عقب ماندگیهای تحصیلی یعنی
 ماندن بیش از یک سال در یک کلاس و نظایر آن عده ای
 خارج از گروه سنی ۶ تا ۱۲ ساله در کلاسهای آموزش
 ابتدائی به تحصیل اشتغال دارند. این عده بنا به برآورد
 اداره مطالعات وزارت آموزش و پرورش ۱۹ درصد کل
 نوآموزان بوده است ولی چون امکانات بیشتری برای تحصیلات
 ابتدائی در شهرها وجود دارد نرخ عقب ماندگی را در شهرها
 ۱۵ درصد برآورد کرده اند.

بر اساس نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی کل
 جمعیت ۶ تا ۱۲ ساله شهر تهران ۳۵۸۶۳۶ نفر برآورد
 شده است. از طرفی نیز مطابق آمار وزارت آموزش و پرورش
 کل نوآموزان دوره ابتدائی شهر تهران ۳۵۱۶۸۴ نفر
 در سال تحصیلی ۱۳۴۲ - ۱۳۴۳ بوده است. چنانچه
 ۱۵ درصد این عده را که ۵۲۷۵۳ نفر بالغ میگردد از رقم
 فوق کم کنیم برآورد افراد تحت تعلیم در گروه سنی ۶ تا ۱۲ ساله
 بدست خواهد آمد که ۲۹۸۹۳۱ نفری باشد بنابراین
 اگر این عده را از کل جمعیت ۶ تا ۱۲ ساله کم کنیم رقم
 ۵۹۷۰۵ نفره افراد لازم التعلیمی خواهند بود که بعمل
 مختلف نتوانسته اند به مدرسه راه یابند.

هرگاه وزارت آموزش و پرورش در نظر داشته باشد که
 تعلیمات اجباری را در شهر تهران لا اقل برای این گروه سنی در
 طی یک دوره برنامه ریزی شده مثلاً ۵ ساله اجرا کند لازم است
 که ظرفیت مؤسسات آموزشی را متناسب با میزان رشد جمعیت
 و تا مواردین به گرو سنی لازم التعلیم و همچنین افراد لازم التعلیمی

که هنوز بمدیر سرانضام یافته اند توسعه و افزایش بد حد ۵۰ نرخ
 افزایش جمعیت شهر تهران طبق آمارهای موجود سرشماری
 ۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی ۵۶ در هزار برآورد شده
 است اگر نرخ افزایش طبیعی جمعیت را در ایران ۲۵ در هزار
 بدانیم بقیه ۳۱ در هزار نرخ مهاجرت را به تهران در مدت
 تقریباً ۸ سال گذشته نشان میدهد. هرگاه فرض کنیم
 که در آینده با اجرای طرحهای آبادانی در خارج از تهران
 و نیز اثرات ناشی از اجرای قانون اصلاحات ارضی
 و همچنین اشباع شدن جمعیت تهران از شدت مهاجرت
 روستائیان و سایر شهرستانیها به تهران کاسته شود،
 در آینده نرخ مهاجرت به تهران تا ۱۰ در هزار
 تقلیل خواهد یافت بنابراین برای پیش بینی و برآورد جمعیت
 شهر تهران برای سالهای آینده از دو نرخ ۵۶ در هزار
 و نرخ مفروض ۳۵ در هزار استفاده خواهد
 شد.

برآورد جمعیت لازم التعلیم شهر تهران

برای برنامه ریزی آموزشی بمدت ۵ سال
 لازم است که جمعیت افراد لازم التعلیم تا سال مورد
 نظر برای گروه سنی ۶ تا ۱۲ ساله محاسبه شود و چون
 جمعیت ۶-۱۲ ساله طبق آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی
 ۷/۱۵ درصد کل جمعیت تهران را تشکیل میدهد
 برآورد جمعیت لازم التعلیم طبق جدول زیر خواهد
 بود:

جدول شماره ۱۶-۲ برآورد کل جمعیت و همچنین افراد لازم التعلیم شهر تهران برای سالهای ۱۳۴۴-۱۳۴۸ بانرخ افزایش ۵۶ و ۳۵ هزار

سال	۱۳۴۴	۱۳۴۵	۱۳۴۶	۱۳۴۷	۱۳۴۸
برآورد جمعیت بانرخ ۵۶ هزار	۲۴۱۱۰۹۳	۲۵۴۶۱۱۴	۲۶۸۸۶۹۶	۲۸۳۹۲۶۳	۲۹۹۸۲۶۲
برآورد جمعیت بانرخ ۳۵ هزار	۲۳۶۳۱۴۵	۲۴۴۵۸۵۵	۲۵۳۱۴۶۰	۲۶۲۰۰۶۱	۲۷۱۱۷۶۳
جمعیت لازم التعلیم بانرخ ۵۶ هزار	۳۷۸۵۴۱	۳۹۹۷۴۰	۴۲۲۱۲۵	۴۴۵۷۶۴	۴۷۰۷۲۷
جمعیت لازم التعلیم بانرخ ۳۵ هزار	۳۷۱۰۱۴	۳۸۳۹۹۹	۳۹۴۳۹	۴۱۳۵۰	۴۲۵۷۴۷

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد همه ساله برعهده کودکانی که پایه سن آموزش میگذازند افزوده میشود و اگر مؤسسات آموزشی نتوانند بایای ازدیاد جمعیت توسعه پیدا کنند بر تعداد افسراد لازم التعلیم که از سواد ابتدائی محروم مانده اند افزوده میشود.

از طرف دیگر بنابه توضیحی که داده شد مطابق آمار وزارت آموزش و پرورش و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی ۹۷۰۵ است.

در سال تحصیلی ۱۳۴۲-۱۳۴۳ از گروه سنی ۱۲ تا ۱۵ ساله نتوانسته اند بمد رسه بروند و این افراد در برآورد جمعیت لازم التعلیم برای سالهای آینده بایستی منظور گردد و طبق برنامه های پیش بینی شده در مدت ۵ سال تحت تعلیم قرار گیرند مطابق آخرین آمار وزارت آموزش و پرورش وضع مدارس ابتدائی در سال تحصیلی ۱۳۴۲-۱۳۴۳ طبق جدول زیر بوده است.

جدول شماره ۱۷-۲ آمار کل نوآموزان و آموزگاران و دبستانهای شهر تهران ونسبت شاگرد به معلم و تراکم کلاسها در سال تحصیلی ۴۲-۴۳

کل نوآموزان	کل آموزگاران دبستانها	تعداد کلاسهای دبستانها	تعداد دبستانها	نسبت شاگرد به معلم	تراکم شاگرد در هر کلاس
۳۵۱۶۸۴	۱۰۴۷۶	۱۰۲۱۶	۸۴۰	۳۳/۶	۳۴

بنابه جدول فوق در سال تحصیلی ۱۳۴۲-۱۳۴۳ مجموعاً ۱۰۴۷۶ آموزگار و ۱۰۲۱۶ کلاس و ۸۴۰ دبستان ظرفیت آموزش ابتدائی شهر تهران را تشکیل میداده است طبق برآورد جدول ۱۶-۲ برای تحت تعلیم گرفتن کلیه افراد لازم التعلیم که بانرخ ۵۶ هزار محاسبه شده و ۱/۳ از افراد لازم التعلیمی که در سال تحصیلی ۴۲-۴۳ در ور از محیط آموزش مانده اند مؤسسات آموزش تا سال پیش بینی شده ۱۳۴۸ لازم است تا ۴۳۶۷ نفر آموزگار ۴۱۹۸ کلاس درسی و تقریباً یک هزار دبستان ۴ کلاسه توسعه پیدا میکند و بانرخ افزایش ۳۵ هزار وضع مؤسسات آموزشی تا سال مزبور

بدین ترتیب پیش بینی میشود - ۱۳۰۲۸ نفر آموزگار ۱۲۸۷۰ -

کلاس درسی و تقریباً ۱۱۱۰ دبستان ۴ کلاسه نوآموزان لحاظ

معلم و مدرسه و سایر وسایل آن بایستی افزایش دهند .

بررسی مهارت و تخصص فنی و رابطه آن با سواد

استفاده از منابع نیروی انسانی کار آموخته
ضرورت توسعه تعلیمات فنی و حرفه ای و آموزش ضمن کار

برای روشن شدن اینکه برنامه های آموزشی تا چه حد به هدفهای خود یعنی تربیت و پرورش نیروی کار ماهر و متخصص مورد نیاز جامعه نزدیک شده است بایستی وضع مهارت و تخصص در ترکیب نیروی کار موجود ارزشیابی شود هدف برنامه ریزی های آموزشی در مراحل اولیه تحصیلات عمومی ، بالا بردن فهم و درک عمومی و آماده ساختن افراد برای قبول مسئولیت در کارهای اجتماعی است در مراحل بعدی آموزش هدف عمده راهنمایی و جهت دادن نوآموزان بمنظور فراگرفتن فنون و حرفه هایی است که بدان وسیله افراد بتوانند موفقیت بیشتری در کارهای اجتماعی و اقتصادی داشته باشند و با اقبال به رشد و توسعه اقتصادی مملکت نیز کمک نمایند .

بطور کلی سنجش میزان تخصص و مهارت نیروی کار یکی از طرق ارزیابی نافع بودن تحصیلات بالاتر از دوره تعلیمات عمومی و ابتدائی است معمولاً از نظر مهارت و تخصص نیروی کار را در فعالیتهای اقتصادی به گروههای زیر طبقه بندی میکنند : کارگران ساده ، و کارگران ماهر ، سرکارگران ، استادکاران و کارگران متخصص ، تکمیلین های

حد وسط ، تکمیلین های عالی و بالاخره مدیران و کلیه افراد ی که تحصیلات دانشگاهی و بالاتر دارند در طبقه بندیهای متد اول دیگر ، درجات مهارت به ترتیب زیر آمده است : کارگران ساده ، نیمه ماهر ، ماهر ، استادکاران و کارگران متخصص ، تکمیلین ها ، دانشگاه دیده ها و بالاتر .

در هر حال یکی از وظایف مهم دستگاههای آموزش و پرورش ، تربیت نیروی کار ماهر و متخصص است بطرقی که بتواند جوابگوی نیازمندیهای مختلف فعالیتهای اقتصادی باشد . پرواضح است که هر چه تعداد کارکنان ساده بدون مهارت و یا افراد نیمه ماهر و نظایر آن در نیروی کار زیاد باشد سطح رشد علمی و فنی عمومی پائین تر بود و توسعه اقتصادی که مستلزم رشد همه جانبه فعالیتهای اقتصادی بخصوص صنعت و کشاورزی است کند تر خواهد بود .

در آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی فروردین ماه ۱۳۴۳ در شهر تهران ضمن بررسی وضع نیروی کار بررسی جداگانه ای درباره چگونگی مهارت و تخصص کلیه افراد

اغف از با سواد و بی سواد ، شاغل و بایکار و بطور کلی تمام افرادی که اطلاعات در کار داشته و ضمن کار مهارت و تخصصی کسب کرده اند بعمل آمده است و منظور از این بررسی این بود هاست که معلوم شود وضع عمومی جمعیت از لحاظ تخصص های پیشه علمی و فنی و نیز از لحاظ سواد و تحصیلات چگونه میباشد .

در این بررسی تعداد افراد ماهر ، متخصص و استاد کاران بر حسب سواد و در کلیه گروه های سنی بالاتر از ۱۰ سال برآورد شده است . مطابق تعاریف موجود در (دستور العمل آمارگیری کارگاه ها و نیروی انسانی از خانوارها) افراد ماهر

به کسی اطلاق شده است که در انجام قسمتی از یک کار بمسروز زمان و تحت تعلیم عملی مهارت کسب نموده و بدون سرپرستی نمیتواند کار مرجوعه را به استقلال انجام دهد و فسرده متخصص و استاد کار به کسی اطلاق شده است که بتواند کاری را تقریباً بطور کامل انجام داده و کارگران ماهر را در کارهای مرجوعه و عملی راهنمایی کند . جدول زیر توزیع نیروی کار ماهر و متخصص را بر حسب نوع مهارت (ماهر متخصص و استاد کار) و سواد در کل جمعیت ده ساله به بالای شهر تهران نشان میدهد .

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بر اساس جدول فوق در کل جمعیت ده ساله به بالای شهر تهران در حدود ۴۱۰۸۰۳ نفر آن دارای اطلاعات در کار بوده و در زیره افراد ما هر متخصص و استاد کار قلمداد شده اند.

بطوریکه ملاحظه میشود در حدود ۴۳ درصد کلیه اینگونه افراد در شهر تهران بیسواد هستند و سراز آن بالاترین نسبت متعلق به افرادی است که تا کلاس ششم ابتدائی درس خوانده اند. با سوادان کلاس ندیده نیز در حدود ۱۱ درصد کل افراد کارآموز رانندگی می دهند و این امر نشان دهنده این حقیقت است که اکثریت نیروی کار ما هر متخصص در شهر تهران به نسبت

قابل ملاحظه ای فاقد آموزش علمی و فنی بوده و تحصیلات متوسطه که در حقیقت مبنای تحصیلات تخصصی و فنی بوده و در تربیت نیروی کار ما هر متخصص و استاد کاران و تکنیسین ها سهم عمده ای ایفا میکند، در اینجا تقریباً

نقشی نداشته است و این موضوع بخوبی لزوم توجه بیشتر به گسترش تعلیمات فنی و حرفه ای و توسعه و تکمیل هنرستان ها را مدلل می سازد. در جدول زیر توزیع کلیه افراد کارآموز شهر تهران که دارای اطلاعات و تجربه و سابقه در کار بوده اند بر حسب سن و درجه مهارت و تخصص آنها داده شده است که میتواند تصویر گویائی از وضع مهارت و تخصص جامعه شهر تهران در گروه های مختلف سنی بدست دهد.

جدول شماره ۱۹-۲ توزیع درصد افراد کارآموز شهر تهران (فروردین ماه ۱۳۴۳)

سن / مهارت	جمع		کمتراز	۱۹-۱۵ ساله	۲۴-۲۰ ساله	۳۴-۲۵ ساله	۴۴-۳۵ ساله	۵۴-۴۵ ساله	۶۴-۵۵ ساله	۶۵ ساله
	تعداد	درصد								
کلیه مشاغل										
جمع افراد ما هر متخصص و استاد کار	۴۱۰۸۰۳	۱۰۰	۱/۵	۹/۴	۱۲/۳	۳۱/۷	۲۵/۶	۱۰/—	۶/۲	۳/۳
افراد ماهر	۳۶۱۰۰۷	۱۰۰	۱/۷	۱۰/۷	۱۳/۶	۳۲/۴	۲۳/۶	۸/۸	۶/—	۳/۲
متخصص و استاد کاران	۴۹۲۹۶	۱۰۰	—	۰/۳	۲/۸	۲۶/۶	۳۹/۷	۱۸/۵	۷/۵	۴/۶

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد اکثریت افسران کارآمخته در شهر تهران در گروههای سنی ۲۵-۳۴ ساله و ۳۵-۴۴ ساله قرار دارند. و نیز همانکه در جدول شماره ۱۸-۲ ملاحظه شد در حدود ۱/۶۷ درصد کلیه افسران ماهر و متخصص و استاد کاران شهر تهران بیسواد و یا سواد کلاس ندیده بوده و با دارای تحصیلات کمتر از ششم ابتدایی می باشند و اگر تحصیلات کمتر از سیکل اول متوسطه را نیز بدان اضافه نمائیم این نسبت در حدود ۲/۸۸ درصد میشود.

بطور کلی علت عمده ای که افراد ماهر و متخصص در گروههای سنی بالاتر و بیشتر از ۲۵ ساله ببالا قرار دارند آنست که در سالهای پیش مدارس حرفه ای و هنرستانها

توسعه چندانی نداشته است و تخصصهای ضمن کار تا مرحله استادکاری و غیره مستلزم مرور زمان و موقوف به تجربه عملی بوده گذشته از این افراد متخصص و استادکار در مقام مقایسه با افراد ماهر که تخصص کمتری دارند در گروههای سنی بالاتری قرار دارند. و علت آن همانطور که قبلاً یادآوری شد آنست که در قلمرو تخصصهایی که بیشتر ضمن کار پیدا شده و مستلزم سابقه طولانی تر و گذشت زمان بیشتریست عامل سنی و مرور زمان خود بخود یک ضابطه تعیین کننده سطح مهارت است.

فصل سوم

بررسی نیروی کار شهر تهران

مبحث اول جمعیت فعال

۱- تعریف جمعیت فعال

این دلیل که ورود آنها به بازار کار امکان ندارد مانده نیروهای مسلح، محصلین، زنان خانه دار مستقر بکیران زندانیان و دیگر افراد نظیر آن را کسر نمائیم نیروی انسانی آماده بکار خواهیم داشت. ضمناً در گروهی از کشورها نظیر کشور ما چون تعداد کودکان شاغل کمتر از ۱۵ سال و افراد شاغل بالاتر از ۶۵ سال نسبتاً قابل ملاحظه میباشند، به جمعیت فعال اضافه میشوند.

در جدول شماره ۱-۳ توزیع جمعیت فعال و غیر فعال شهر تهران به تفکیک زن و مرد نشان داده شده است.

ساکنین يك کشور به دو گروه تقسیم میشوند: گروه اول شامل کلیه افرادی است که قادر بکار بوده و از آنها میتوان در فعالیتهای اقتصادی کشور استفاده نمود این گروه اصطلاحاً "ظرفیت انسانی" یا (Potentiel Humain) نامیده میشود. گروه دوم شامل افرادی است که قادر بکار کردن نیستند نظیر معلولین، اطفال کمتر از ۱۵ سال و بیمردان پیش از ۶۵ سال.

چنانچه از "ظرفیت انسانی" اشخاصی را که قادر بکار کردن هستند ولی عملاً کار نمیکنند و یا در صد انجام کاری نیز نمیباشند، خواه به دلیل آنکه هزینه زندگی آنها بعهده دیگران است و یا اینکه شخصاً بایل بکار کردن نیستند و یا به

جدول شماره ۱-۳ توزیع جمعیت فعال و غیر فعال شهر تهران به تفکیک زن و مرد (فروردین ماه ۱۳۴۳)

وضع جمعیت جنس	جمعیت کل	جمعیت فعال				جمعیت غیر فعال			ظہار
		شاغل	بیکار	حاصل	زنان خاندار	طفل	سایرین	نشده	
مرد و زن	۲۲۸۳۲۳۲	۵۵۸۶۰۷	۶۴۴۴۴	۵۲۰۶۸۳	۵۴۱۹۳۰	۵۳۶۳۲۳	۵۹۶۸۰	۱۵۶۵	
مرد	۱۱۶۱۲۷۵	۴۹۵۵۳۶	۵۸۲۸۹	۲۹۱۸۱۳	—	۲۶۶۵۹۶	۴۷۴۷۶	۱۵۶۵	
زن	۱۱۲۱۹۵۷	۶۳۰۷۱	۶۱۵۵	۲۲۸۸۷۰	۵۴۱۹۳۰	۲۶۹۷۲۷	۱۲۲۰۴	—	

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

چنانچه ملاحظه می شود طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی فروردین ماه سال ۱۳۴۳ جمعیت فعال شهر تهران به ۶۲۳۰۵۱ نفر برآورد میشود که از این عده در حدود ۸۹/۷ درصد (۵۵۸۶۰۷ نفر) شاغل و ۱۰/۳ درصد (۶۴۴۴۴ نفر) بیکاران در جستجوی کار بوده اند. نسبت نیروی کار بکل جمعیت ۲۷۳ در هزار و نسبت به جمعیت ازده سال ببالا ۴۰۱ در هزار است.

نسبت گروهی از جامعه که در سنین ازده سال ببالا قرار دارند به بکل جمعیت ۶۸ درصد برآورد شده است.

واژکل جمعیت در سن فعالیت (۱۵-۶۴ ساله) در حدود ۴۸ درصد متعلق به نیروی کار بوده و بقیه (قریب به ۵۲ درصد) از شمار نیروی کار بیرونند.

از مجموع ۵۵۸۶۰۷ نفر شاغلین شهر تهران ۴۹۵۵۳۶ نفر مردان و ۶۳۰۷۱ نفر زنان تشکیل داده اند و از ۶۴۴۴۴ نفر بیکاران در جستجوی کاری ۵۸۲۸۹ نفر مرد و ۶۱۵۵ نفر زن بوده اند و بدین ترتیب نرخ فعالیت مردان ۴۷۷ در هزار و نرخ فعالیت زنان نزدیک به ۶۲ در هزار میباشد.

با ۲۷۳ در هزار است.

۲- نرخ فعالیت

جدول شماره ۲-۳ و ۳-۳ نرخ فعالیت

رایر حسب جنس در کل جمعیت و در جمعیت از ده ساله

نرخ فعالیت عبارتست از نسبت نیروی کار به کل

جامعه بر حسب هزار نفر.

بیای شهر تهران نشان میدهند.

طبق این تعریف نرخ فعالیت در شهر تهران برابر

جدول شماره ۲-۳ توزیع جمعیت فعال و نرخ آن بر حسب جنس در کل جمعیت شهر تهران (فروردینماه ۱۳۴۳)

زن و مرد			زن			زن و مرد		
کل جمعیت	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	کل جمعیت	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	کل جمعیت	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)
۲۲۸۳۲۳۲	۶۲۳۰۵۱	۲۷۳	۱۱۲۱۹۵۷	۶۹۲۲۶	۶۲	۱۱۶۱۲۷۵	۵۵۳۸۲۵	۴۷۷

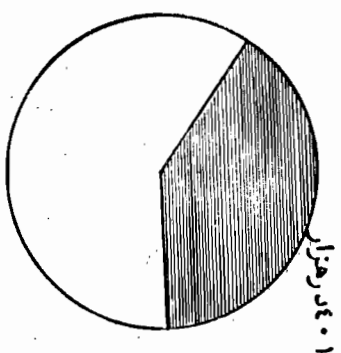
منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی (سال ۱۳۴۳)

جدول شماره ۳-۳ توزیع جمعیت فعال و نرخ آن بر حسب جنس در جمعیت از ده ساله به بالای شهر تهران (فروردینماه ۱۳۴۳)

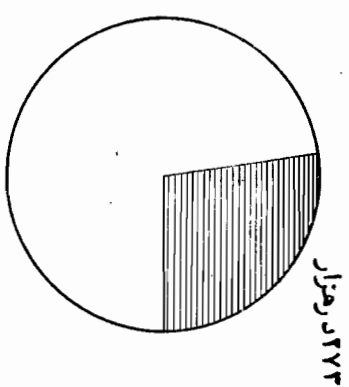
زن و مرد			زن			زن و مرد		
کل جمعیت	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	کل جمعیت	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	کل جمعیت	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)
۱۵۵۳۰۳۰	۶۲۳۰۵۱	۴۰۱	۷۶۳۱۴۳	۶۹۲۲۶	۹۱	۷۸۹۸۸۷	۵۵۳۸۲۵	۷۰۱

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

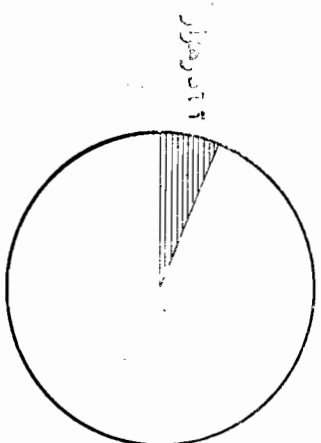
نمودار شماره ۲ - نسبت جمعیت فعال به جمعیت ازده سال بالای شهرستان

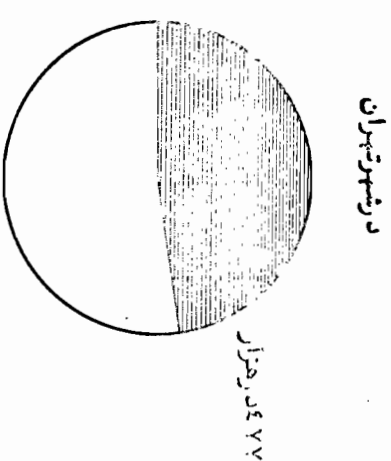
نمودار شماره ۳ - نسبت جمعیت فعال به کل جمعیت (نرخ فعال) در شهرستان

نمودار شماره ۴ - نسبت جمعیت فعال به کل جمعیت (نرخ فعال) در شهرستان

نمودار شماره ۵ - نسبت جمعیت فعال به کل جمعیت (نرخ فعال) در شهرستان

بمنظور بررسی و مطالعه در تغییرات حاصله
در توزیع جمعیت فعال و نرخ فعالیت در فاصله زمانی بین
سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی
انسانی فروردینماه سال ۱۳۴۳ توزیع جمعیت فعال برحسب
جنس و نرخ فعالیت در جمعیت ازده ساله به بالای ششپنجه
تهران برحسب نتایج سرشماری سال ۱۳۳۵ در جدول
شماره ۳-۴ آورده شده است. مقایسه نرخهای فعالیت

طبق جدول شماره ۳-۴ و ۳-۳ نشان میدهد که نرخ
فعالیت در جمعیت ازده ساله به بالای شهر تهران در سال
۱۳۴۳ نسبت به سال ۳۵ برابر ۳ درصد برای زنان
و ۸۳ درصد برای مردان کاهش یافته است و نرخ فعالیت
برای کل جمعیت ازده ساله به بالا نیز در حدود ۶۳ درصد
تقلیل پیدا کرده است.

جدول شماره ۳-۴ توزیع جمعیت فعال و نرخ آن برحسب جنس در جمعیت ازده ساله به بالای شهر تهران (آبانماه ۱۳۳۵)

زن و مرد			زن			زن و مرد		
کل جمعیت	جمعیت فعال	نرخ (در هزار)	کل جمعیت	جمعیت فعال	نرخ (در هزار)	کل جمعیت	جمعیت فعال	نرخ (در هزار)
۱۱۰۴۷۳۱	۵۱۲۹۶۰	۴۶۴	۵۱۱۸۹۹	۴۷۹۴۵	۹۴	۵۹۲۸۳۲	۴۶۵۰۱۵	۷۸۴

منبع: سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵ - اداره کل آمار عمومی

نمونه ای نیروی انسانی فروردینماه سال ۱۳۴۳ آورده
شده است.

در جدول شماره ۳-۵ نرخ فعالیت در گروههای
سنی بالاتر از ده سال شهر تهران - طبق نتایج آمارگیری

جدول شماره ۳-۵ توزیع جمعیت و نرخ فعالیت در گروههای سنی بالاتر از ده سال شهر تهران (فروردینماه ۱۳۴۳)

گروههای سنی	جمعیت	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)
جمعیت از ۱۰ سال به بالا	۱۵۵۳۰۳۰	۶۲۳۰۵۱	۴۰۱
۱۰-۱۴ ساله	۲۷۲۳۸۷	۲۹۲۶۳	۱۰۷
۱۵-۱۹ ساله	۲۰۲۰۷۶	۵۱۷۴۳	۲۵۶
۲۰-۲۴ ساله	۱۷۰۰۲۰	۶۴۰۳۸	۳۷۷
۲۵-۳۴ ساله	۳۳۷۳۸۴	۱۸۳۹۲۴	۵۴۵
۳۵-۴۴ ساله	۲۵۶۸۰۲	۱۶۴۲۲۸	۶۴۰
۴۵-۶۴ ساله	۲۴۹۰۰۹	۱۱۷۶۸۰	۴۷۳
۶۵ ساله به بالا	۶۴۴۶۷	۱۲۱۷۵	۱۸۹
اظهار نشده	۸۸۵	—	—

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

۱۵-۱۹ ساله ۲۵۶ در هزار و ۶۵ ساله به بالا ۱۸۹ در هزار.
برای مقایسه تغییرات حاصله در نرخ فعالیت
گروههای سنی بالاتر از ده سال شهر تهران در فاصله بین
سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی
فروردینماه ۱۳۴۳ جدول شماره ۳-۶ بدست داده شده
است.

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد بالاترین نرخ
فعالیت در گروه سنی ۳۵-۴۴ ساله (۶۴۰ در هزار)
و پایینترین نرخ در گروه ۱۰-۱۴ ساله (۱۰۷ در هزار)
میباشد. نرخ فعالیت در سایر گروههای سنی به ترتیب
از قرار زیر است.
۲۵-۳۴ ساله ۵۴۵ در هزار - ۴۵-۶۴ ساله
۴۷۳ در هزار - ۲۰-۲۴ ساله ۳۷۷ در هزار

جدول شماره ۶-۳ مقایسه نرخ فعالیت گروههای سنی بالاتر از ده سال شهر تهران طبق سرشماری سال ۱۳۳۰

و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی (فروردینماه ۱۳۴۳)

گروههای سنی	سال ۱۳۳۰ نرخ فعالیت (در هزار)	سال ۱۳۴۳ نرخ فعالیت (در هزار)	تفاوت
جمع از ده سال بیالا	۴۶۴	۴۰۱	- ۶۳
۱۰-۱۴ ساله	۱۱۴	۱۰۷	- ۷
۱۵-۱۹ ساله	۳۵۸	۲۵۶	- ۱۰۲
۲۰-۲۴ ساله	۵۰۵	۳۷۷	- ۱۲۸
۲۵-۳۴ ساله	۵۷۸	۵۴۵	- ۳۳
۳۵-۴۴ ساله	۶۱۳	۶۴۰	+ ۲۷
۴۵-۶۴ ساله	۵۳۶	۴۷۳	- ۶۳
۶۵ ساله بیالا	۳۶۰	۱۸۹	- ۱۷۱

است .

۳- نسبت فعالیت

منظور از نسبت فعالیت، نسبت نیروی کار هر گروه سنی

به کل جمعیت فعال میباشد . این نسبتها وزن خاص هر گروه

سنی را در فعالیتهای اقتصادی نشان میدهند .

در جدول شماره ۷-۳ توزیع جمعیت فعال و نسبت فعالیت

گروههای سنی شهر تهران، طبق آمارگیری نمونه ای نیروی

انسانی در فروردینماه ۱۳۴۳ آورده شده است .

بطوریکه ملاحظه می شود، اختلاف قابل توجهی

در نرخهای فعالیت گروههای سنی شهر تهران در سالهای

۱۳۳۰ و ۱۳۴۳ مربوط به سه گروه ۲۰-۲۴ ساله و ۱۵-۱۹ ساله

ساله و ۶۵ ساله بیالا میباشد که تقلیل نرخ نیروی کار در آنها به

ترتیب برابر ۱۲۸ و ۱۰۲ و ۱۷۱ در هزار بوده است . این

کاهش را در مورد دو گروه سنی ۱۵-۱۹ ساله و ۲۰-۲۴ ساله

میتوان معلول توسعه فرهنگ و افزایش تعداد دانشآموزان

و دانشجویان دانست و در مورد گروه ۶۵ ساله به بالانیزعلت

تقلیل نرخ نیروی کار محقق مربوط به اجرای قانون کار و اقدامات

وسیع سازمان بیمه های اجتماعی کارگران در بازنشستگی

کردن کارگران پیر و از کار افتاد و میاخرید حقوق آنان بوده

جدول شماره ۲-۳ توزیع جمعیت فعال و نسبت فعالیت
برحسب گروههای سنی در جمعیت ازده ساله بیالای شهر
تهران (فروردینماه ۱۳۴۳)

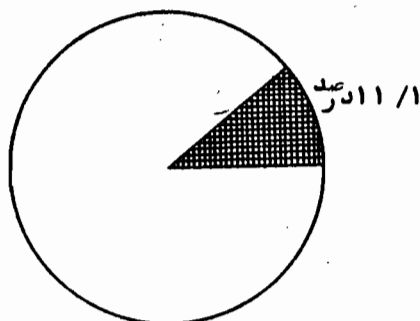
گروههای سنی	جمعیت فعال	نسبت فعالیت
جمع ازده سال بیالا	۶۲۳۰۵۱	۱۰۰
۱۰-۱۴ ساله	۲۹۲۶۳	۴/۷
۱۵-۱۹ ساله	۵۱۷۴۳	۸/۳
۲۰-۲۴ ساله	۶۴۰۳۸	۱۰/۳
۲۵-۳۴ ساله	۱۸۳۹۲۴	۲۹/۵
۳۵-۴۴ ساله	۱۶۴۲۲۸	۲۶/۳
۴۵-۶۴ ساله	۱۱۷۶۸۰	۱۸/۹
۶۵ ساله بیالا	۱۲۱۷۵	۲/-

بطوریکه مشاهده میگردد ۷/۲۶ درصد یعنی بیش
از یک نیروی کار شهر تهران را گروههای سنی ۲۵ ساله به بالا
تشکیل داده و ۳/۲۳ درصد بقیه نیروی کار مربوط به سکروه
۱۰ تا ۲۴ ساله بوده است توزیع جمعیت فعال به شکل مذکور
مبین آنستکه گروههای سنی کمتر از ۲۴ ساله نقش چندانی
در فعالیت اقتصادی نداشته و بیشتر به تحصیل اشتغال
دارند. به علاوه اجرای قانون کار که سن قانونی اشتغال
به کار را ۱۴ سالگی و سال پایان آنرا ۶۵ سالگی تعیین نموده
است، در تغییرات ترکیبی جمعیت فعال نسبت به سال
۱۳۳۵ برحسب گروههای سنی بی تأثیر نبوده است.
از نظر فعالیت برحسب زن و مرد ۹/۸۸ درصد کل
جمعیت فعال شهر تهران (۵۵۳۸۲۵ نفر) — مرد
و ۱۱/۱ درصد (۶۹۲۲۶ نفر) زن بوده است.

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

نمودار شماره ۳-۵ نسبت جمعیت فعال زن
به کل جمعیت فعال شهر تهران

زن فعال
مردان فعال

مبحث دوم - اشتغال

۱- نرخ اشتغال

نرخ اشتغال عبارت است از نسبت شاغلین به کل جمعیت بر حسب هزار نفر. طبق این تعریف بنا بر نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳ نرخ اشتغال در شهرستان ۲۴۰ در هزار است و همین نرخ برای جمعیت بالاتر از ده سال ۲۶۰ در هزار میباشد.

نرخ اشتغال مردان شهرستان ۴۲۷ در هزار و نرخ اشتغال زنان ۵۶ در هزار است. جدول شماره ۸-۲ توزیع شاغلین را بر حسب جنس و نرخ اشتغال را در کل جمعیت شهرستان نشان میدهد.

جدول شماره ۸-۲ نرخ اشتغال و توزیع جمعیت و شاغلین بر حسب جنس در شهرستان (فروردین ماه ۱۳۴۳)

زن و مرد			زن			مرد		
کل جمعیت	شاغلین	نرخ اشتغال در هزار	جمعیت	شاغلین	نرخ اشتغال در هزار	جمعیت	شاغلین	نرخ اشتغال در هزار
۲۲۸۳۲۳۲	۵۵۸۶۰۷	۲۴۰	۱۱۲۱۹۵۷	۶۳۰۷۱	۵۶	۱۱۶۱۲۷۵	۴۹۵۵۳۶	۴۲۷

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

برای امکان مقایسه نرخهای اشتغال طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی (فروردینماه ۱۳۴۳) با نرخهای اشتغال بدست آمده از سرشماری آبانماه ۱۳۳۵ نرخ اشتغال در جمعیت بالاتر از ده سال شهرستان دیپلا آورده میشود.

جدول شماره ۹-۳ نرخ اشتغال جمعیت بالاتر از ده سال شهرستان را طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی نشان میدهد.

جدول شماره ۹-۳ نرخ اشتغال و توزیع شاغلین بر حسب جنس در جمعیت ازده ساله به بالای شهر تهران (فروردین ماه ۱۳۴۳)

زن و مرد			زن			زن و مرد		
نرخ اشتغال (در هزار)	شاغلین	جمعیت	نرخ اشتغال (در هزار)	شاغلین	جمعیت	نرخ اشتغال (در هزار)	شاغلین	جمعیت ازده ساله به بالا
۶۲۷	۴۹۵۵۳۶	۷۸۹۸۸۷	۸۳	۶۳۰۷۱	۷۶۴۱۴۳	۳۶۰	۵۵۸۶۰۷	۱۵۵۳۰۳۰

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

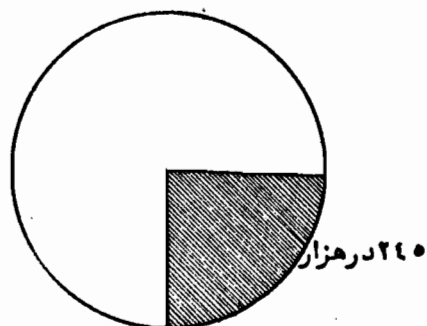
نمودار شماره ۶-۳ نسبت شاغلین به کل جمعیت

(نرخ اشتغال) در شهر تهران

شاغل

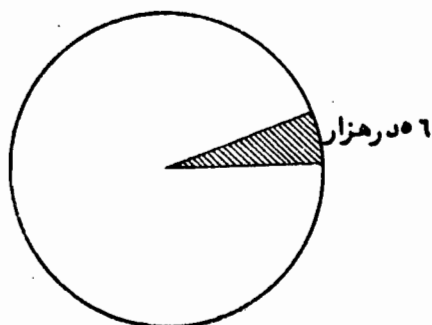

غیر شاغل

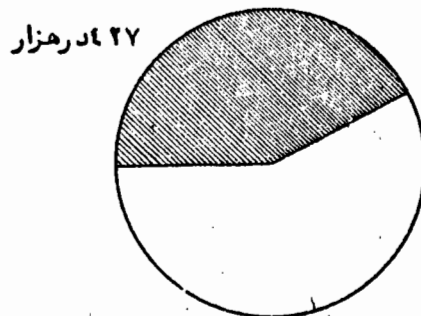
نمودار شماره ۸-۳ نسبت شاغلین زن به کل جمعیت زنان

(نرخ اشتغال زنان) در شهر تهران

نمودار شماره ۷-۳ نسبت شاغلین مرد به کل جمعیت مردان

(نرخ اشتغال مردان) در شهر تهران

در جدول شماره ۱۰-۳ توزیع شاغلین و نرخ اشتغال
بر حسب جنس در جمعیت ازده ساله بیالای شهر تهران
طبق نتایج سرشماری عمومی آبانماه ۳۵ آورده شده است.

جدول شماره ۱۰-۳ نرخ اشتغال و توزیع شاغلین بر حسب جنس در جمعیت ازده ساله بیالای شهر تهران

(آبانماه ۱۳۳۵)

زین و مرد			زن			مرد		
جمعیت ازده ساله به بالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت ازده ساله به بالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت ازده ساله به بالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)
۱۱۰۴۷۳۱	۴۹۰۷۲۷	۴۴۴	۵۱۱۸۹۹	۴۷۶۰۴	۹۳	۵۹۲۸۳۲	۴۴۳۱۲۳	۷۴۷

منبع: سرشماری عمومی آبانماه سال ۱۳۳۵ - اداره کل آمار عمومی

مقایسه نرخهای اشتغال فوق الذکر معلوم میکند
که در طی قریب به ۸ سال نرخ اشتغال زنان شهر تهران برابر
ده در هزار و نرخ اشتغال مردان در حدود ۱۲۰ در هزار
کاهش یافته است. همانطور که در بررسی جمعیت فعال
اشاره شد بنظر میرسد که این تقلیل بیشتر ناشی از خروج
نیروی کار کمتر از ده ساله از بازار کار و افزایش تعداد
دانش آموزان و دانشجویان پسر و دختر باشد لیکن آنچه
در این بررسی قابل تأمل است، افزایش بار معیشت شاغلین
در سال ۱۳۴۳ نسبت به سال ۱۳۳۵ میباشد. بهر
معیشت یک جامعه عبارت است از نسبت کل جمعیت به
تعداد شاغلین آن، این نسبت نشان دهنده آنستکه یک نفر
شاغل تأمین معیشت چند نفر را بعهده دارد.
آمار فوق نشان میدهد که بار معیشت در سال
۱۳۳۵ برای شاغلین شهر تهران ۳/۱ بوده و در سال
۱۳۴۳ به میزان ۴/۱ افزایش یافته است.
با در نظر گرفتن این نکته که متوسط سن در ایران
۴۵ سال است و باز نشستگانی که در سن ۶۵ سالگی از نیروی کار
خارج میشوند، غالباً تا پایان عمر قادر به تأمین معیشت افراد
تحت تکفل خود نخواهند بود، چنانچه افزایش بار معیشت
فوق الذکر توأم با افزایش نسبی دستمزدها و تأمین رفاه اجتماعی
باشد، تأثیر چندانی نخواهد داشت لیکن در صورتیکه
دستمزدها افزایش کافی حاصل ننموده و بر نیروی کار
اجتماعی به حدی که جوابگوی نیازمندیهای عمری باشد، نرسد
نشانه آنستکه آلام اجتماعی ناشی از تقلیل حجم اشتغال
در شهر تهران افزایش یافته است.
از نظر وضع اشتغال بر حسب زن و مرد - جدول

فوق الذکر نشان میدهند که از مجموع شاغلین شهر تهران ۱۱/۳ درصد (۶۳۰۷۱ نفر) زن میباشند.

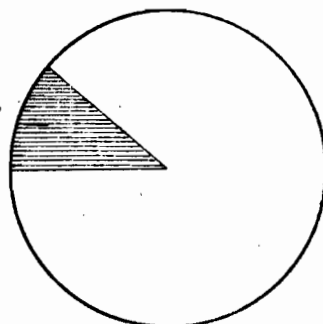
۸۸/۷ درصد (۴۹۵۵۳۶ نفر) مرد بوده و فقط

نمودار شماره ۱-۳ نسبت شاغلین زن به کل شاغلین شهر تهران

شاغلین زن

شاغلین مرد

۱۱/۳ درصد

نمونه ای پیروی انسانی (فروردین ماه ۱۳۴۳) اقتباس شده

است. توزیع شاغلین و نرخ اشتغال را بر حسب گروههای

سنی نشان میدهد:

۲- توزیع شاغلین و نرخ اشتغال در گروههای سنی

جدول شماره ۱۱-۳ که از نتایج آمارگیری

جدول شماره ۱۱-۳ توزیع شاغلین و نرخ اشتغال بر حسب گروههای سنی در شهر تهران (فروردین ماه ۱۳۴۳)

گروههای سنی	جمعیت	تعداد شاغلین	نرخ اشتغال در هزار
جمع از ده ساله ببالا	۱۵۵۳۰۳۰	۵۵۸۶۰۷	۳۶۰
۱۰-۱۴ ساله	۲۷۲۳۸۷	۲۳۶۵۱	۸۷
۱۵-۱۹ ساله	۲۰۲۰۷۶	۳۹۰۷۲	۱۹۳
۲۰-۲۴ ساله	۱۷۰۰۲۰	۵۲۲۷۲	۳۰۷
۲۵-۲۹ ساله	۳۳۷۳۸۴	۱۷۰۵۲۸	۵۰۵
۳۰-۳۴ ساله	۲۵۶۸۰۲	۱۵۶۶۲۵	۶۱۰
۳۵-۳۹ ساله	۲۴۹۰۰۹	۱۰۴۲۸۴	۴۱۹
۴۰-۴۴ ساله	۶۴۴۶۷	۱۲۱۷۵	۱۸۱
۴۵-۴۹ ساله	۸۸۵	-	-
۵۰-۵۴ ساله	-	-	-
۵۵-۵۹ ساله	-	-	-
۶۰-۶۴ ساله	-	-	-
۶۵-۶۹ ساله	-	-	-
۷۰-۷۴ ساله	-	-	-
۷۵-۷۹ ساله	-	-	-
۸۰-۸۴ ساله	-	-	-
۸۵-۸۹ ساله	-	-	-
۹۰-۹۴ ساله	-	-	-
۹۵-۹۹ ساله	-	-	-
۱۰۰ ساله و بالاتر	-	-	-

در جدول شماره ۱۲-۳ نرخ اشتغال در گروههای سنی بالاتر از ده سال برای شاغلین شهر تهران طبق سرشماری سال ۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی فروردینماه سال ۴۳ مقایسه شده و تفاوتهای حاصله در نرخ اشتغال گروههای سنی نشان داده شده است.

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد گروه سنی ۳۵-۴۴ ساله بارقم ۶۱۰ در هزار بالاترین نرخ اشتغال را دارا بوده و سپس گروههای سنی ۲۵-۳۴ ساله بارقم ۵۰۵ در هزار و ۴۵-۶۴ ساله بارقم ۴۱۹ در هزار و ۲۰-۲۴ ساله بارقم ۳۰۷ در هزار در ردیفهای بعد قرار گرفته اند.

جدول شماره ۱۲-۳ مقایسه نرخ اشتغال در گروههای سنی بالاتر از ده سال شهر تهران در سالهای ۳۳ و ۴۳

تفاوت	سال ۱۳۴۳	سال ۱۳۳۵	سال آمارگیری
	نرخ اشتغال در هزار	نرخ اشتغال در هزار	گروههای سنی
۸۴ -	۳۶۰	۴۴۴	جمع از ۱۰ ساله بیالا
۲۳ -	۸۷	۱۱۰	۱۰-۱۴ ساله
۱۳۴ -	۱۹۳	۳۲۷	۱۵-۱۹ ساله
۱۷۳ -	۳۰۷	۴۸۰	۲۰-۲۴ ساله
۵۷ -	۵۰۵	۵۶۲	۲۵-۳۴ ساله
۱۱ +	۶۱۰	۵۹۹	۳۵-۴۴ ساله
۹۲ -	۴۱۹	۵۱۱	۴۵-۶۴ ساله
۱۲۶ -	۱۸۹	۳۱۵	۶۵ ساله بیالا

منابع: سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی (فروردینماه ۱۳۴۳)

۳۵-۴۴ ساله کاهش یافته است. این تقلیل به ترتیب مربوط به گروههای سنی ۲۰-۲۴ ساله برابر ۱۷۳ در هزار و ۱۵-۱۹ ساله برابر ۳۴ در هزار و ۶۵ ساله بیالا برابر

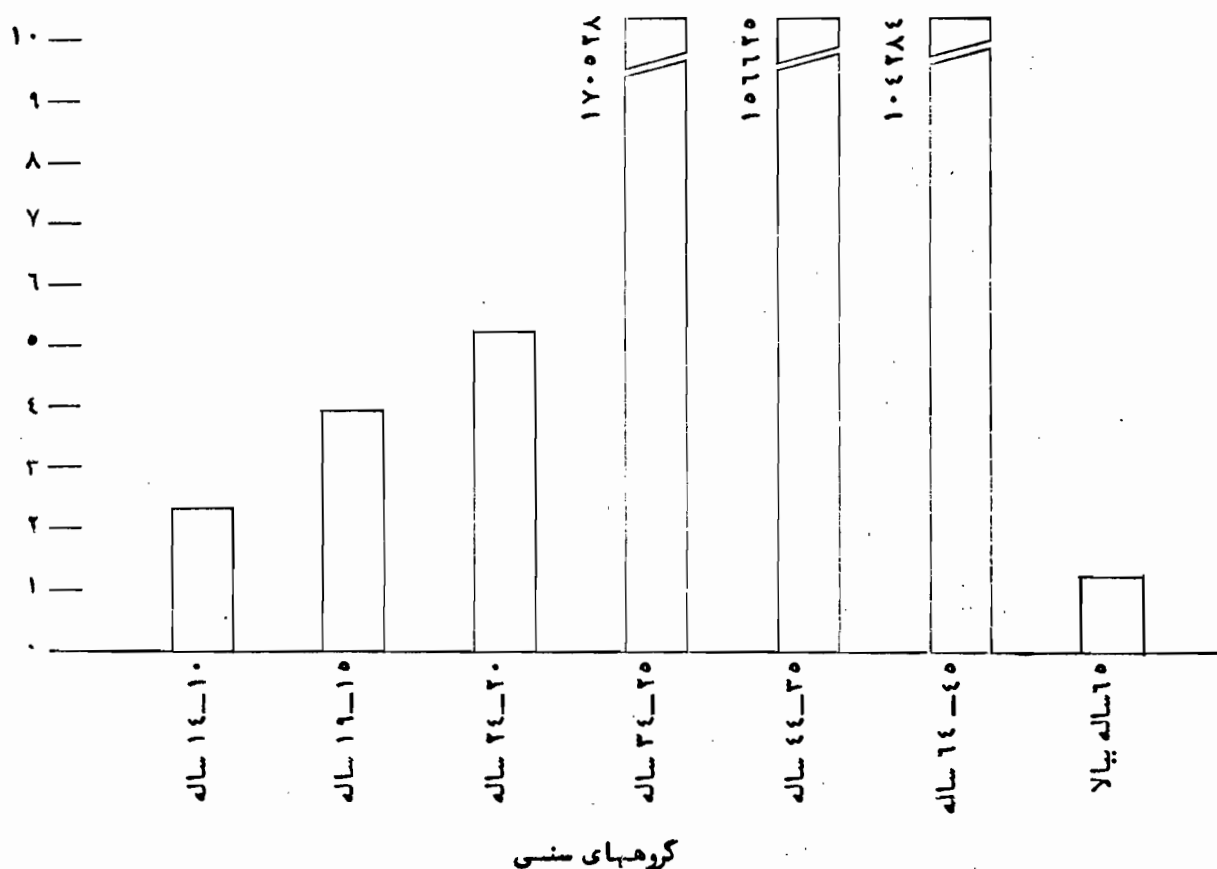
تفاوتهای حاصله در نرخ اشتغال طبق جدول فوق مبین آنستکه طی سالهای ۱۳۳۵-۱۳۴۳ نسبت شاغلین شهر تهران در تمام گروههای سنی به استثنای گروه سنی

۱۲۶ در هزار - ۶۴-۴۵ ساله برابر ۹۲ در هزار - برابر ۲۳ در هزار بوده است

۳۴-۲۵ ساله برابر ۵۷ در هزار و ۱۴-۱۰ ساله

نمودار شماره ۱۰-۳ توزیع شاغلین شهر تهران بر حسب گروههای سنی (فروردین ماه ۱۳۴۳)

واحد بر حسب ۱۰ هزار نفر

اصلی مشاغل بشرح زیر توزیع شده اند

در حرفه های صنعتی و عملیات تولیدی در حدود

۱ / ۳۳ درصد در مشاغل مربوط به فروش ۷ / ۱۷ درصد

در خدمات ۴ / ۱۴ درصد در مشاغل دفتری ۷ / ۱۱ درصد

در مشاغل مربوط به حمل و نقل ۹ / ۷ درصد در مشاغل تخصصی

۳- توزیع شاغلین در گروههای اصلی مشاغل

طبق جدول شماره ۱۳-۳ که از نتایج آمارگیری

نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳ اقتباس شده است

شاغلین شهر تهران به ترتیب اکثریت اشتغال در گروههای

وفنی ۷ درصد - در مشاغل مربوط به ارتش ۳/۵ درصد
 در مشاغل مدیریت و اموراتاری ۳/۳ درصد، و در مشاغل
 مربوط به کشاورزی ۱/۱ درصد.
 در مورد مشاغل مربوط به استخراج معادن نظر به
 اینکه کارگاههای مربوطه خارج از محدوده شهر قرار دارند
 از تعداد شاغلین، آماري به دست نیامده است. همچنین
 در مورد مشاغل مربوط به کشاورزی، این نکته قابل تأمل است
 که بیشتر کشاورزان و مشاغل مربوط به کشاورزی نیز در روستاها
 قرار گرفته و به همین جهت رقم مربوط به توزیع شاغلین
 کشاورزی با ۱/۱ درصد پائین ترین نسبت توزیع شاغلین
 را دارا است.

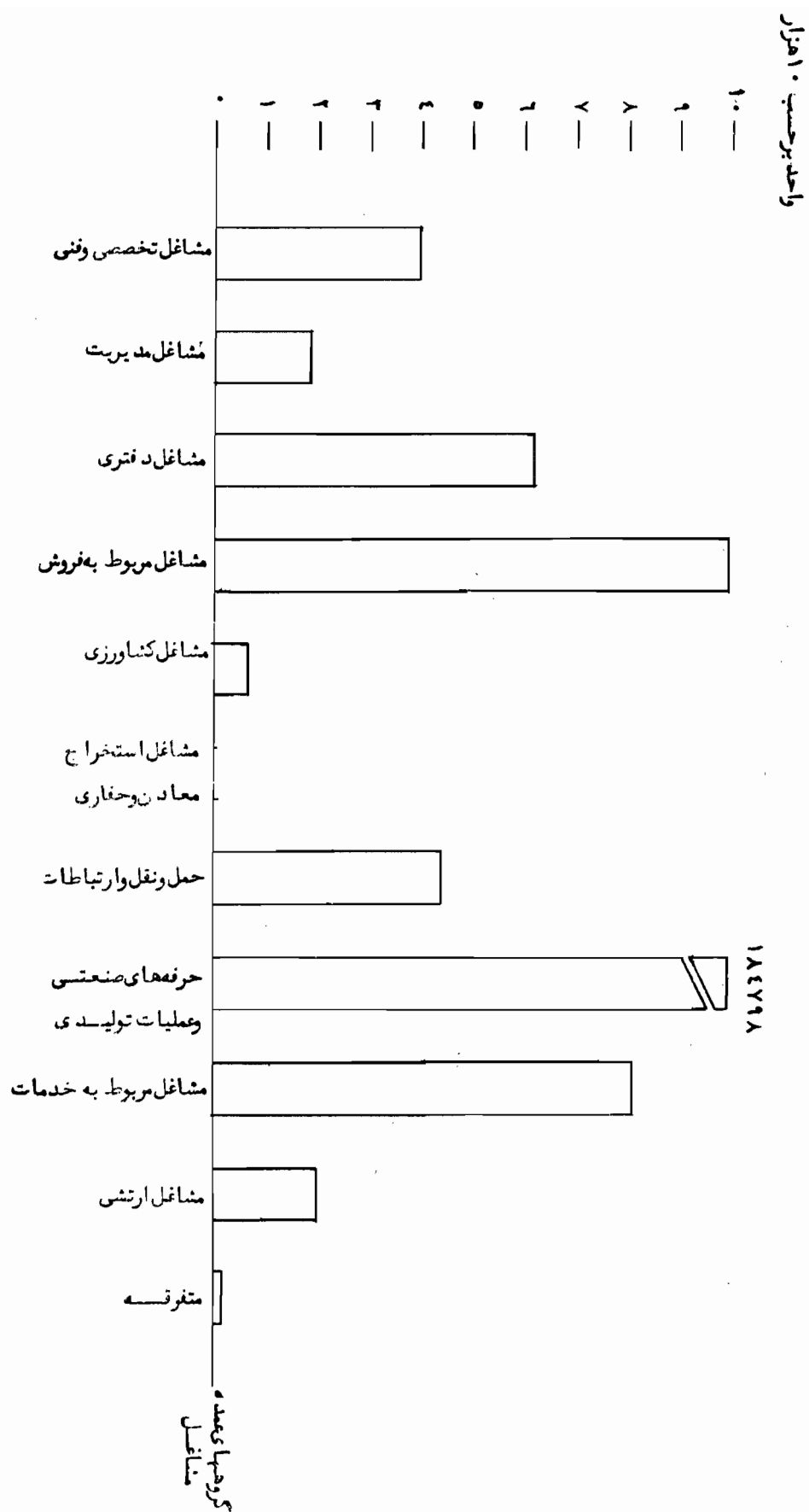
جدول شماره ۱۳-۳ توزیع شاغلین بر حسب گروههای اصلی مشاغل و نسبت اشتغال در شهر تهران (فروردین ماه ۱۳۴۳)

کد مشاغل	گروههای اصلی مشاغل	شاغلین	درصد
	جمع	۵۵۸۶۰۷	۱۰۰
۰	مشاغل تخصصی و فنی	۳۹۰۰۵	۷
۱	مشاغل مدیریت و اموراتاری	۱۸۳۴۷	۳/۳
۲	مشاغل دفتری	۶۵۵۷۵	۱۱/۷
۳	مشاغل مربوط به فروش	۹۸۹۲۹	۱۷/۷
۴	مشاغل کشاورزی و شکار و صید ماهی	۶۳۰۶	۱/۱
۵	مشاغل مربوط به حفاری و استخراج معادن	-	-
۶	مشاغل مربوط به حمل و نقل و ارتباطات	۴۳۸۲۱	۷/۹
۷-۸	مشاغل مربوط به حرفه های صنعتی و تولیدی	۱۸۴۷۹۸	۳۳/۱
۹	مشاغل مربوط به خدمات	۸۰۴۸۷	۱۴/۴
x	مشاغل مربوط به ارتش	۱۹۵۶۴	۳/۵
-	متفرقه	۱۷۷۵	۰/۳

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

نمودار شماره ۱۱ توزیع شاغلین برحسب گروههای اصلی مشاغل در شهر تهران

(فروردینماه ۱۳۴۳)

جدول شماره ۱۴-۳ تغییرات حاصله در توزیع شاغل نشان می‌دهد .
شاغلین را طی سالهای ۳۵ و ۱۳۴۳ در گروههای اصلی

جدول شماره ۱۴-۳ توزیع شاغلین در گروههای اصلی مشاغل و مقایسه آنها در سالهای ۳۵-۱۳۴۳ در شهر تهران

تفاوت درصد	سال ۱۳۴۳		سال ۱۳۳۵		سالهای آماری	گروههای اصلی مشاغل
	درصد	شاغلین	درصد	شاغلین		
	۱۰۰	۵۵۸۶۰۷	۱۰۰	۴۹۰۷۲۷	جمع	
+۲/۴	۷	۳۹۰۰۵	۴/۶	۲۲۶۳۸		مشاغل تخصصی و فنی و حرفه ای
+۳/۶	۱۵/—	۸۳۹۲۲	۱۱/۴	۵۶۰۹۶		مشاغل مدیریت و امور دفتری
+۲/۷	۱۷/۷	۹۸۹۲۹	۱۵	۷۳۶۲۸		مشاغل مربوط به فروش
—۰/۵	۱/۱	۶۳۰۶	۱/۶	۷۷۵۹		مشاغل کشاورزی و شکار و صید ماهی
—۱/۵	—	—	۱/۵	۷۲۷۰		مشاغل حفاری و استخراج معادن
+۲/—	۷/۹	۴۳۸۲۱	۵/۹	۲۸۷۴۳		مشاغل حمل و نقل و ارتباطات
+۰/۱	۳۳/۱	۱۸۴۷۹۸	۳۳	۱۶۲۰۷۶		مشاغل حرفه های صنعتی و تولیدی
—۴/۳	۱۴/۴	۸۰۴۸۷	۱۸/۷	۹۱۹۹۰		مشاغل خدمات
—۴/۵	۳/۸	۲۱۳۳۹	۸/۳	۴۰۵۲۷		مشاغل ارتش و متفرقه

منبع : سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی (فروردینماه ۱۳۴۳)

مطالعه جدول شماره ۱۴-۳ نشان می‌دهد که در فاصله سالهای ۳۵-۱۳۴۳ در حدود ۸/۸ درصد شاغلین تهران از گروه مشاغل ارتش و خدمات کاسته شده و بسوی مشاغل مدیریت و امور اداری فروش، مشاغل تخصصی و فنی، حمل و نقل و ارتباطات روبروده اند . نسبت تغییرات حاصله در توزیع شاغلین در مرحله اول مربوط به مشاغل مدیریت و امور اداری برابر ۳/۶ درصد و در سه گروه دیگر به ترتیب برابر ۲/۷ و ۲/۴ و ۲ درصد بوده است .

۴- توزیع شاغلین بر حسب وضع در شغل

طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی
فروردینماه سال ۱۳۴۳ در حدود ۳۷ درصد شاغلین شهر
تهران را کارکنان مزد و حقوق بگیر - ۱/۳۰ درصد را کارمندان
دولت - ۱/۲۵ درصد را کارفرمایان و کارکنان مستقل -
۱/۵ درصد را خدمه منزل - ۱/۱ درصد را کارآموزان
و کارکنان فامیلی تشکیل داده اند . نسبتهای ذکر شده
در مقایسه با نسبتهای توزیع شاغلین شهر تهران در سال

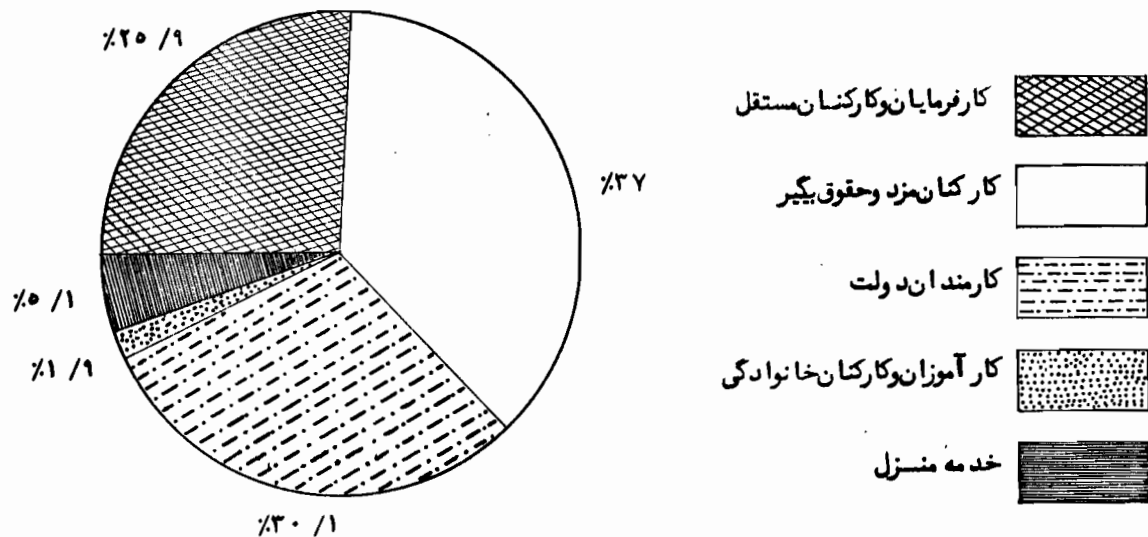
۱۳۳۵ نشان میدهد که تغییرات حاصله در مرحله
اول مربوط به کارکنان مزد و حقوق بگیر بوده است که در حدود
۱/۱۷ درصد در سال ۴۳ کاهش داشته و در مقابل
۱/۴ درصد به کارفرمایان و کارکنان مستقل و ۷/۶ درصد
به نسبت کارمندان دولت افزوده شده است . معنی این
تغییر آنستکه ظاهراً در حدود ۱۲ درصد مزد و حقوق بگیران
موفق شده اند بصورت کارفرمای مستقل یا کارمند دولت
وضع اشتغال خود را بهبود بخشند .

جدول شماره ۱۵-۳ توزیع شاغلین شهر تهران بر حسب وضع در شغل و مقایسه آن در سالهای ۳۵ و ۱۳۴۳

تفاوت درصد	سال ۱۳۴۳		سال ۱۳۳۵		وضع در شغل
	درصد	شاغلین	درصد	شاغلین	
	۱۰۰	۵۵۸۶۰۷	۱۰۰	۴۹۰۷۲۷	جمع
+ ۴/۱	۲۵/۱	۱۴۴۵۷۸	۲۱	۱۰۳۱۴۵	کارفرمایان و کارکنان مستقل
- ۱۷/۱	۳۷/-	۲۰۶۷۲۴	۵۴/۱	۲۶۵۴۲۸	کارکنان مزد و حقوق بگیر
+ ۶/۷	۳۰/۱	۱۶۷۹۹۸	۲۳/۴	۱۱۴۹۸۸	کارمندان دولت
+ ۱/۳	۱/۵	۸۴۷۲	۰/۲	۷۶۲	کارکنان خانوادگی
+ ۵/۱	۵/۱	۲۸۶۴۲	-	-	خدمه منزل
+ ۰/۴	۰/۴	۲۱۴۳	-	-	کارآموزان
- ۱/۳	-	-	۱/۳	۶۴۰۴	اظهار نشده

منابع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی فروردین ماه ۱۳۴۳ و سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵

نمودار شماره ۱۲-۲ توزیع درصد کارکنان بر حسب وضع در شغل در شهر تهران (فروردین ماه ۱۳۴۳)

فروردینماه سال ۱۳۴۳ توزیع شغلین شهر تهران
در رشته های عمده فعالیت های اقتصادی بشرح جدول
شماره ۱۶-۲ بوده است :

۵- توزیع شاغلین در رشته های عمده فعالیت اقتصاد

طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی

جدول شماره ۱۶-۳ توزیع شاغلین شهر تهران در رشته های عمده فعالیت اقتصادی (فروردینماه ۱۳۴۳)

کد فعالیت	رشته های عمده فعالیت اقتصادی	تعداد شاغلین	درصد	توزیع در سه بخش فعالیت	درصد
	جمع	۵۵۸۶۰۷	۱۰۰	۵۵۸۶۰۷	۱۰۰
۰	کشاورزی و جنگلبانی و شکار و ...	۶۵۹۶	۱/۲	۶۵۹۱ (کشاورزی)	۱/۲
۱	استخراج معادن	۳۳۷	۰/۱		
۲-۳	صنایع	۱۳۸۸۱۹	۲۴/۸	۱۸۸۶۲۷ (صنعت)	۳۳/۸
۴	ساختمان	۴۴۹۹۳	۸/۱		
۵	برق و گاز و آب و ...	۴۴۷۸	۰/۸		
۶	تجارت - بانک - بیمه و ...	۱۲۱۱۴۲	۲۱/۷		
۷	حمل و نقل و ارتباطات	۴۸۹۷۹	۸/۸	۳۵۶۸۶۰ (خدمات)	۶۳/۱
۸	خدمات	۱۸۶۷۳۹	۳۳/۴		
۹	فعالیت های غیر مشخص	۶۵۲۹	۱/۱	۶۵۲۹ (غیر مشخص)	۱/۱

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

بطوریکه جدول فوقی نشان میدهد از مجموع

۵۵۸۶۰۷ نفر شاغلین شهر تهران (در فروردینماه ۱۳۴۳)

به ترتیب ۶۳/۱ درصد و در بخش خدمات (تجارت - بانک

بیمه - مستغلات - حمل و نقل - ارتباطات - انبارداری

خدمات) ۳۳/۸ درصد و در بخش صنعت (استخراج

معادن - صنایع کارخانه ای - ساختمان - برق و گاز و آب

و سرویس های بهداشتی و آتش نشانی) و ۱/۲ درصد در بخش

کشاورزی به کار اشتغال داشته اند. طبق این ارقام تعداد

شاغلین بخش خدمات در حدود دو برابر شاغلین بخش

صنعت بوده است.

برای مقایسه تغییرات حاصله در توزیع شاغلین

شهر تهران طی هشت سال فاصله بین سرشماری عمومی سال

۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ و مطالعه

وضع اشتغال در سه بخش مهم فعالیت اقتصادی (کشاورزی

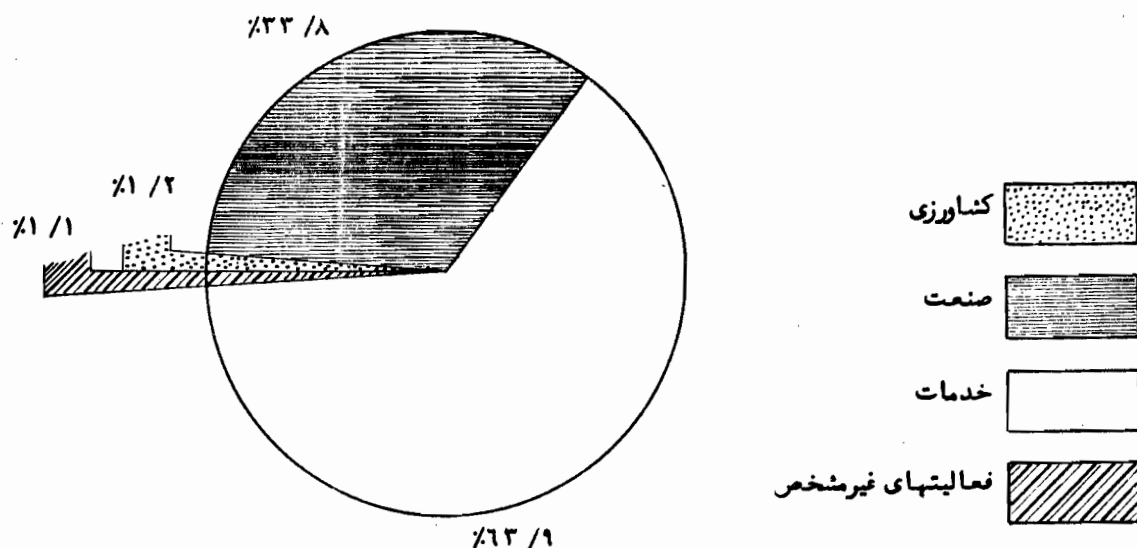
صنعت - خدمات) توزیع شاغلین شهر تهران طبق نتایج

سرشماری سال ۱۳۳۵ اداره کل آمار عمومی در جدول

شماره ۳-۱۷ آورده شده است.

نمودار شماره ۳-۱۳ توزیع درصد شاغلین در بخشهای سه گانه

فعالیت اقتصادی در شهر تهران (فروردین سال ۱۳۴۳)

جدول شماره ۳-۱۷ توزیع شاغلین شهر تهران در رشته های عمده فعالیت های اقتصادی (آبانماه سال ۱۳۳۵)

کد	رشته های عمده فعالیت اقتصادی	تعداد شاغلین	درصد	توزیع در سه بخش عمده فعالیت	درصد
فعالیت	جمع	۴۹۰۷۲۷	۱۰۰	۴۹۰۷۲۷	۱۰۰
۰	کشاورزی و جنگل‌بانی و شکار و صید	۷۸۵۴	۱ / ۶	۷۸۵۴ (کشاورزی)	۱ / ۶
۱	استخراج معادن	۵۱۸	۰ / ۱		
۲-۳	صنایع	۱۱۳۴۳۷	۲۳ / ۱	۱۷۰۸۳۴ (صنعت)	۳۴ / ۸
۴	ساختمان	۵۳۵۷۱	۱۰ / ۱		
۵	برق - گاز و آب و خدمات بهداشتی	۳۳۰۸	۰ / ۷		
۶	تجارت - بانک - بیمه - مستغلات	۸۰۳۲۰	۱۶ / ۴		
۷	حمل و نقل و ارتباطات	۴۱۳۱۷	۸ / ۴	۲۹۰۱۵۷ (خدمات)	۵۹ / ۲
۸	خدمات	۱۶۸۵۲۰	۳۴ / ۴		
۹	فعالیت های غیر مشخص	۲۱۸۸۲	۴ / ۴	۲۱۸۸۲ (غیر مشخص)	۴ / ۴

منبع: سرشماری عمومی (آبانماه ۱۳۳۵)

بطوریکه از مقایسه نسبت‌های توزیع شاغلین در سه بخش عمده فعالیت اقتصادی در طی سالهای ۳۵ و ۱۳۴۳ استفاده می‌شود در نسبت شاغلین بخش صنعت در سال ۴۳ نسبت به سال ۳۵ برابر ۱ درصد کاهش و در بخش خدمات معادل ۴/۷ درصد افزایش بنظر می‌رسد. تغییرات ترکیبی مذکور در ساختمان فعالیت‌های اقتصادی شهرستان مؤید آنستکه بخش صنعت طی هشت سال فاصله د و آمارگیری ۳۵-۱۳۴۳ نه تنها رشد موزونی نداشته، بلکه تاحدی دچار کاهش نیز گردیده است. افزایش شاغلین بخش خدمات معلول توسعه شهرسازی تهران و ازدیاد جمعیت میباشد. در بخش کشاورزی که تعداد شاغلین ناچیز بوده - نیز تغییر محسوسی از نظر تقلیل تعداد و نسبت شاغلین دیده میشود. البته باید توجه داشت که محل کار اغلب کشاورزان از محدوده آمارگیری خارج بوده است.

در بخشهای سه گانه فعالیت اقتصادی وضع

در شغل کارکنان شهرستان، طبق آمارگیری نمونه ای پیروی انسانی (فروردین ماه ۱۳۴۳) بشرح زیر بوده است.

I در بخش کشاورزی در حدود ۱۴/۲ درصد شاغلین کارفرما و کارکنان مستقل - ۲۶/۳ درصد مزد و حقوق بگیر - ۲/۴ درصد کارمند دولت و ۱/۷ درصد کارکن فامیلی بوده اند.

II در بخش صنعت در حدود ۲۱/۴ درصد شاغلین کارفرما و کارکن مستقل - ۶۷/۷ درصد مزد و حقوق بگیر - ۸/۵ درصد کارمند دولت و ۲/۴ درصد کارآموز و کارکن فامیلی برآورد شده است.

III در بخش خدمات نیز در حدود ۲۹ درصد کارفرما و کارکن مستقل - ۱۹/۲ درصد مزد و حقوق بگیر و ۴۲/۵ درصد کارمند دولت ۸ درصد خدمه منزل و ۱/۳ درصد کارکن فامیلی بوده اند. جدول شماره ۱۸-۳ وضع در شغل شاغلین شهرستان را در بخشهای سه گانه، فعالیت اقتصادی نشان میدهد.

جدول شماره ۳-۱۸ توزیع شاغلین شهر تهران بر حسب وضع در شغل در سه بخش حده فعالیت اقتصادی (فروردینماه ۱۳۴۳)

بخشهای فعالیت اقتصادی	شاغلین	درصد	کارفرمایان و کارکنان مستقل	درصد	مزد و حقوق بگیران	درصد	کارمندان دولت	درصد	کارکنان خانوادگی	درصد	خدمه منزل	درصد	کارآموزان	درصد
جمع	۵۵۸۶۰۷	۱۰۰	۱۴۴۵۷۸	۲۵/۱	۲۰۶۷۷۶	۳۷	۱۱۷۹۱۸	۳۰/۱	۸۴۷۲	۱/۵	۲۸۶۴۲	۵/۱	۲۱۴۳	۰/۱
کشاورزی	۶۵۹۱	۱۰۰	۹۳۴	۱۴/۲	۵۰۳۰	۷۶/۳	۱۶۰	۲/۴	۴۶۷	۷/۱	-	-	-	-
صنعت	۱۸۸۶۲۷	۱۰۰	۴۰۳۴۴	۲۱/۴	۱۲۷۸۱۳	۶۷/۷	۱۵۹۸۵	۸/۵	۳۲۲۹	۱/۷	-	-	۱۲۵۶	۰/۷
خدمات	۳۵۶۸۶۰	۱۰۰	۱۰۳۳۰۰	۲/۱	۶۸۴۸۸	۱۹/۲	۳۱۶۵۴	۱۲/۵	۴۷۷۶	۱/۳	۲۸۶۴۲	۸	-	-
فعالتهای غیر مشخص	۶۵۲۹	۱۰۰	-	-	۵۴۴۳	۸۳/۴	۱۹۹	۲/-	-	-	-	-	۸۸۷	۱۳/۱

منبع: آمارگیری نمونه نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۳-۱۹ توزیع شاغلین شهر تهران بر حسب میزان

سواد در فروردینماه ۱۳۴۳

میزان سواد	شاغلین	درصد
جمع	۵۵۸۶۰۷	۱۰۰
بیسواد	۲۰۲۹۹۳	۳۶/۳
باسواد کلاس ندیده	۵۶۹۸۰	۱۰/۲
اول تا پنجم ابتدائی	۶۷۲۹۲	۱۲/۱
ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه	۱۰۴۸۷۰	۱۸/۸
سوم و چهارم متوسطه	۳۱۳۵۵	۵/۶
پنجم و ششم متوسطه	۵۳۶۱۷	۹/۶
تحصیلات عالی	۳۶۵۳۴	۶/۵
اظهار نشده	۴۹۶۶	۰/۱

منبع: آمارگیری نمونه نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

اشغال و وضع سواد

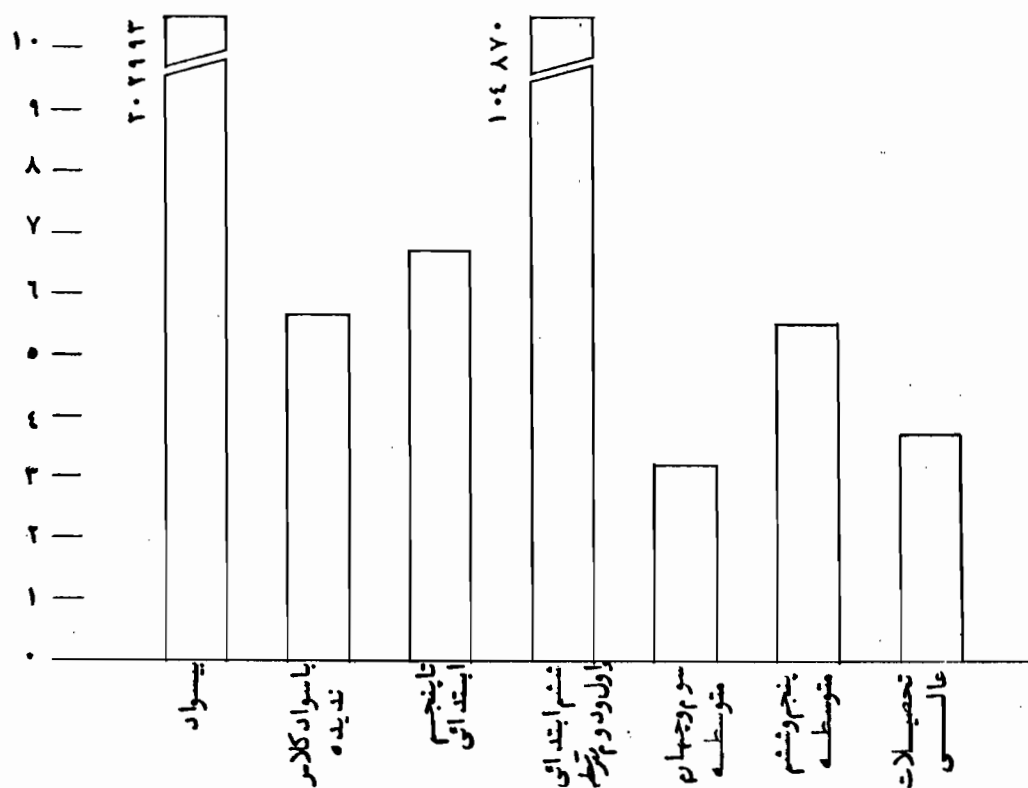
در آمارگیری نمونه نیروی انسانی وضع سواد

شاغلین شهر تهران طبق جدول شماره ۳-۱۹ بشرح ذیل برآورد شده است.

در حدود ۳۶/۳ درصد شاغلین شهر تهران بیسواد هستند و ۱۰/۲ درصد باسواد کلاس ندیده اند و ۱۲/۱ درصد سواد تا پنجم ابتدائی دارند، ۱۸/۸ درصد سواد ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه - ۵/۶ درصد - سواد سوم و چهارم متوسطه ۹/۶ درصد سواد پنجم و ششم متوسطه دارند و ۶/۵ درصد دارای تحصیلات عالی هستند.

نمودار شماره ۱۴-۳ تعداد شاغلین برحسب سواد در شهر تهران (فروردین ماه ۱۳۴۳)

واحد بر حسب ۱۰ هزار نفر

در جدول شماره ۲۰-۳ توزیع درصد شاغلین بر حسب
 آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی آورده شده است .
 رشته های عمده فعالیت اقتصادی و میزان سواد طبق نتایج

جدول شماره ۲۰-۳ توزیع درصد شاغلین شهر تهران بر حسب فعالیتهای عمده اقتصادی و وضع سواد (فروردینماه ۱۳۴۳)

شرح فعالیت	وضع سواد		درصد	بیسواد	کلاس پنجم ندیده	اول تا پنجم ابتدائی	ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه	سوم و چهارم متوسطه	پنجم و ششم متوسطه	تحصیلات عالی نشده	اظهار
مجموع فعالیتها	۱۰۰	۳۶/۳	۱۰/۲	۱۲/۱	۱۸/۸	۵/۶	۹/۶	۶/۵	۰/۱		
کشاورزی و	۱۰۰	۷۸/۸	۱۰/۶	۷/۱	۳/۵	—	—	—	—	—	—
استخراج معادن	۱۰۰	—	—	—	—	—	—	—	—	۵۰/۱	—
صنایع	۱۰۰	۴۱/۶	۱۱/۶	۱۹/۱	۲۱/۲	۲/۸	۲/۵	۲/۷	۰/۵	—	—
ساختمان	۱۰۰	۶۲/۱	۱۰/—	۸/۳	۱۰/۴	—	۵/۴	۲/۲	۰/۸	—	—
برق و گاز و آب و	۱۰۰	۸/—	۱۶/—	۴	۲۸/۵	۸/۱	۳/۶	۲۲/۶	۸/۴	—	—
تجارت و بانک و بیمه و	۱۰۰	۳۱/۵	۱۳/۲	۱۲/۶	۲۰/۶	۵/۷	۱۱/۱	۳/۹	۱/۴	—	—
حمل و نقل و ارتباطات	۱۰۰	۳۲/۱	۱۰/۳	۱۴/۵	۲۱/۳	۸/۶	۱۰/۲	۳/—	—	—	—
خدمات	۱۰۰	۲۹/۱	۷/۳	۷	۱۷/۳	۸/۲	۱۵/۱	۱۴/۲	۱/—	—	—

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

بطوریکه ملاحظه میشود نسبت بیسوادان در اکثر
 فعالیتهای اقتصادی نسبتاً زیاد و قابل توجه بوده است
 در کشاورزی ۷۸/۸ درصد ، ساختمان ۶۲/۱ درصد
 صنایع ۴۱/۶ درصد - حمل و نقل ۳۲/۱ درصد تجارت
 و بانک و بیمه و مستغلات ۳۱/۵ درصد - خدمات ۲۹/۱ در
 صد و فقط در فعالیت مربوط به برق و گاز و آب است که تعداد
 بیسوادان بسیار کم و در حدود ۸ درصد کل شاغلین این رشته
 فعالیت است در حالیکه در این رشته بالاترین نسبت
 با سوادان کلاس نهم (۱۶ درصد) دیده می شود .
 کارکنان دارای سواد ابتدائی غالباً در صنایع ، حمل و نقل
 و ارتباطات ، تجارت و خدمات شاغل هستند و بالاترین
 نسبت کارکنان دارای سواد پنجم و ششم متوسطه در فعالیت

مربوط به استخراج معدن (۹۱/۹ درصد) و سپر در -
 خدمات - تجارت و بانک و بیمه و حمل و نقل و ارتباطات مشاهده
 میگردد .

رأد خود متمرکز ساخته اند ، در حالیکه بیشترین رقم درصد
 بیسوادان در کشاورزی و ساختمان و صنایع دیده می شود
 که کمترین عدد با سوادان متعلق به آنهاست .

بالاترین نسبت با سوادان دارای تحصیلات عالیه
 متعلق به فعالیت استخراج معدن (۱ / ۵۰ درصد)
 و سپس برق و گاز و آب (۶ / ۲۲ درصد) و خدمات (۲ / ۱۴ درصد)
 صد) استواین فعالیت ها بطور نسبی کمترین عدد بیسوادان

در جدول زیر توزیع شاغلین شهر تهران بر حسب وضع
 در شغل و میزان سواد نشان داده شده است .

جدول شماره ۲۱-۳ توزیع درصد افراد شاغل بر حسب وضع در شغل و میزان سواد در شهر تهران (فروردینماه ۱۳۴۳)

میزان سواد	وضع در شغل	درصد	بیسواد	با سواد کلاس ندیده	اول اینچم ابتدائی	ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه	سوم و چهارم متوسطه	پنجم و ششم متوسطه	تحصیلات عالی	اظهار نشده
کارفرمایان و کارکنان مستقل	۱۰۰	۴۰ / ۹	۱۵ / ۹	۱۱ / ۷	۱۹	۳ / ۴	۵ / ۵	۲ / ۴	۱ / ۲	
کارکنان مزد و حقوق بگیر	۱۰۰	۴۵ / ۶	۸ / ۹	۱۶ / -	۱۸ / ۹	۳ / ۲	۵ / ۴	۱ / ۶	۰ / ۴	
کارمندان دولت	۱۰۰	۱۳ / -	۸ / ۳	۶ / ۵	۲۱ / ۵	۱۱ / ۴	۲۰ / ۴	۱۷ / ۷	۱ / ۲	
کارکنان فامیلی	۱۰۰	۲۸ / ۵	۸ / ۵	۲۴ / ۸	۲۳ / ۵	۸ / ۴	۲ / ۱	-	۴ / ۲	
خدمه منزل	۱۰۰	۸۷ / ۲	۳ / ۴	۸ / ۳	۱ / ۱	-	-	-	-	
کارآموزان	۱۰۰	۸ / ۴	-	۹۱ / ۶	-	-	-	-	-	

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

- I کارکنان کشاورزی
 II کارکنان ساده
 III کارکنان ماهر
 IV کارکنان متخصص
 V کارکنان متخصص عالی

اشغال و مهارت و بررسی دستمزد و حقوق و ساعات کار

آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی مهارت هار ا بشروح
 زیر طبقه بندی نموده است :

مجموع مزد و حقوق بگیران شهر تهران طبق
 نتایج این آمارگیری ۴۰۳۴۱۴ نفر برآورد گردیده است که
 از این عده ۱۳۴۵۶۵ نفر را عاملین بخش دولتی و خصوصی
 و ۲۶۸۸۴۹ نفر دیگر را غیر عاملین و بخش مذکور تشکیل
 داده اند.

میانگین دستمزد و حقوق و ساعات کار هفتگی عاملین
 بر حسب سطوح مختلف مهارت، در مجموع فعالیت های
 اقتصادی شهر تهران در جدول شماره ۲۲-۳ آورده شده
 است.

جدول شماره ۲۲-۳ میانگین ساعات کار و دستمزد و حقوق هفتگی کارکنان عامل بر حسب سطوح مختلف مهارت در مجموع
 فعالیت های اقتصادی شهر تهران (فروردین ماه ۱۳۴۳)

درجات مهارت	تعداد شاغلین عامل	میانگین ساعات کار در هفته	میانگین دستمزد و حقوق هفتگی به ریال	میانگین دستمزد و حقوق برای یک ساعت کار
کارکنان کشاورزی	۵۲۶۴	۷۱/۴	۶۲۷/۸	۸/۸
کارکنان ساده	۳۲۳۷۸	۶۴/۷	۳۷۳/۹	۵/۸
کارکنان ماهر	۸۸۵۹۹	۶۱/۵	۷۹۱/۶	۱۲/۹
کارکنان متخصص	۶۸۱۸	۶۲/۸	۱۱۶۱/۳	۲۶/۵
کارکنان متخصص عالی	۱۵۱۴	۴۲/۸	۵۵۹۶/۵	۱۳۰/۸
جمع	۱۳۴۵۶۵	۶۲/۵	۷۸۲/۸	۱۲/۵

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

بدین ترتیب میانگین مزد و حقوق کارکنان عامل شهر
 تهران بر حسب سطوح مختلف مهارت در هشت ساعت
 کار روزانه بشرح زیر بوده است:

کارکنان کشاورزی ۷۰/۳ ریال - کارکنان
 ساده ۴۶/۲ ریال - کارکنان ماهر ۱۰۳ ریال
 کارکنان متخصص ۲۱۱/۶ ریال - و کارکنان

متخصص عالی ۱۰۴۶/۱ ریال.

توزیع مزد و حقوق بگیران غیر عامل نیز بر حسب میانگین
 دستمزد و حقوق و ساعات کار هفتگی در مجموع فعالیت های
 اقتصادی شهر تهران در جدول شماره ۲۳-۳ آورده شده
 است.

جدول شماره ۲۳- توزیع مزد و حقوق بگیران غیرعامل برحسب میانگین دستمزد و حقوق وساعات کار هفتگی در رشته های عمده

فعالیت اقتصادی شهرستان (فروردین ماه ۱۳۴۳)

بخش دولتی			بخش خصوصی			تعداد مزد و حقوق بگیران غیرعامل	وضع دستمزد و حقوق وساعات کار	شرح فعالیت
تعداد	میانگین مزد و حقوق	میانگین ساعات کار	تعداد	میانگین مزد و حقوق	میانگین ساعات کار			
۱۵۷۳۰۲	۱۹۰۶/۸	۴۴/۵	۱۱۱۵۴۷	۹۲۳/۶	۶۷/۲	۲۶۸۸۴۹		مجموع فعالیتها
۱۶۰	۱۳۳۶	۴۲/۷	—	—	—	۱۶۰		کشاورزی
—	—	—	۱۶۹	—	—	۱۶۹		استخراج معادن
۲۸۲۰	۱۵۹۳	۵۰/۸	۵۹۳۱	۱۴۴۱/۱	۶۰	۸۷۵۱		صنایع
۵۱۹	۹۴۶/۷	۵۹	۲۴۷۶	۱۵۰۲/۶	۵۸/۵	۲۹۹۵		ساختمان
۱۹۵۰	۳۲۶۱/۴	۴۲/۱	۳۹۸	۱۳۳۰	۶۰	۲۳۴۸		برق-گاز-آب و ...
۱۳۱۴۲	۱۸۸۰/۱	۴۱/۸	۳۲۷۴۳	۱۰۲۹/۵	۶۲/۸	۴۵۸۸۵		تجارت - بانک - بیمه و مستغلات
۲۱۹۹۳	۱۴۹۲/۵	۴۹/۹	۱۴۸۸۵	۱۲۳۹/۷	۷۱/۷	۳۶۸۷۸		حمل و نقل و ارتباطات
۱۱۶۵۱۹	۱۹۷۲/۱	۴۳/۴	۴۹۵۰۲	۵۷۹/۱	۷۰/۵	۱۶۶۰۲۱		خدمات
۱۹۹	۲۸۰۰	۶۰	۵۴۴۳	۱۱۶۰/۲	۵۸/۸	۵۶۴۲		فعالیت های غیر مشخص

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

داشته است. در سایر فعالیتها نیز مقایسه بین میانگین های دستمزد و حقوق وساعات کار هفتگی کارکنان دولتی و خصوصی نشان میدهد که در اکثر فعالیتها میانگین ساعات کار هفتگی کارکنان دولتی بدرجات کمترین بخش خصوصی است در حالیکه میانگین دستمزد و حقوق کارکنان بخش دولتی به استثنای رشته ساختمان از میانگین دستمزد و حقوق کارکنان بخش خصوصی برتر است. کمترین میانگین

طبق جدول فوق تفاوت قابل ملاحظه در مقایسه وضع مزد و حقوق وساعات کار هفتگی کارکنان غیرعامل در بخش دولتی و خصوصی در درجه اول متعلق به فعالیت برق و گاز و آب و خدمات بهداشتی میباشد که در بخش دولتی میانگین ساعات کار در هفته ۱۷/۱ ساعت کمترین بخش خصوصی بود. در حالیکه میانگین دستمزد و حقوق در بخش دولتی نسبت به بخش خصوصی ۱۹۳۱/۴ ریال فزونی

دستمزد و حقوق کارکنان شهر تهران در بخش خصوصی و در شهر تهران برحسب میانگین دستمزد و حقوق و ساعات کار
 فعالیت مربوط به خدمات دیده میشود .
 هفتگی در طبقات عمده مشاغل آورده شده است .

در جدول زیر توزیع مزد و حقوق بگیران غیرعامل

جدول شماره ۲۴-۳ توزیع مزد و حقوق بگیران غیرعامل برحسب میانگین دستمزد و حقوق و ساعات کار هفتگی در طبقات عمده مشاغل

شهر تهران (فروردین ماه ۱۳۴۳)

وضع دستمزد و حقوق و ساعات کار			بخش دولتی			بخش خصوصی	
شرح مشاغل	تعداد	مزد و حقوق بگیران غیرعامل	تعداد	میانگین دستمزد و حقوق	میانگین ساعات کار	تعداد	میانگین دستمزد و حقوق
مجموع مشاغل	۲۶۸۸۴۹	۱۵۷۳۰۲	۱۹۰۶/۸	۴۴/۵۰	۱۱۱۵۴۷	۹۲۳/۶	۶۷/۲
مشاغل تخصصی و فنی	۳۲۶۱۷	۲۹۲۵۴	۲۴۴۸	۳۲/۴	۳۳۶۳	۱۷۶۶/۴	۳۸/۵
مدیریت و امور اداری	۱۱۱۰۹	۹۷۶۲	۴۰۵۸/۴	۳۸/۶	۱۳۴۷	۶۸۴۲/۸	۵۱/۳
مشاغل دفتری	۶۴۷۷۹	۴۷۶۸۹	۱۸۹۵/۵	۴۱/۸	۱۷۰۹۰	۱۶۹۸/۲	۴۸/۵
مشاغل مربوط به فروش	۲۴۰۲۱	۲۴۹۱	۱۱۰۸/۴	۴۷/۴	۲۱۵۳۰	۶۹۳/۸	۷۰/۱
مشاغل کشاورزی و ...	—	—	—	—	—	—	—
"مربوط به حفاری و استخراج معادن"	—	—	—	—	—	—	—
"مربوط به حمل و نقل و ارتباطات"	۳۲۵۴۸	۱۶۹۱۱	۱۲۲۱/۳	۵۲/۳	۱۵۶۳۷	۱۱۳۲	۷۱/۴
"صنعتی و حرفه های تولیدی"	۱۲۹۱۷	۹۸۶۸	۱۱۵۸/۵	۵۰/۲	۳۰۴۹	۱۰۸۰/۱	۶۱/۶
"مربوط به خدمات"	۷۰۴۰۶	۲۱۷۶۳	۱۰۶۳	۵۵/۲	۴۸۶۴۳	۵۱۴/۳	۷۳/۸
متفرقه و اظهار نشده	۸۸۸	—	—	—	۸۸۸	۱۲۵	۵۴
مشاغل ارتشی	۱۹۵۶۴	۱۹۵۶۴	۲۰۵۳/۸	۵۱/۳	—	—	—

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

چنانچه ملاحظه می شود، در مورد شاغلین نیز مانند رشته های عمده فعالیت های اقتصادی - غالباً در بخش دولتی سطح عمومی دستمزدها بالاتر و میزان ساعت کار کمتر از بخش خصوصی است و این مطلب با استثنای مشاغل مربوط به مدیریت در همه گروه های اصلی مشاغل دیده میشود. تفاوت فاحش میانگین های مربوط به دستمزد و حقوق و ساعات کار طبقات عمده مشاغل شهرستان در وهله اول مربوط به مشاغل مربوط به خدمات و امور ورزشی و تفریحی میباشد که میانگین ساعات کار در بخش خصوصی ۱۸/۶ - ساعت بیشتر از بخش دولتی و میانگین دستمزد و حقوق ۵۴۸/۷ ریال کمتر از بخش دولتی است. سپس این اختلاف در مشاغل تخصصی و فنی قابل توجه است، بطوریکه جدول فوق میانگین ساعات کار هفتگی بخش دولتی را نسبت به بخش خصوصی ۶/۱ ساعت کمتر و میانگین دستمزد و حقوق را برابر ۶۸۱/۶ - ریال بیشتر نشان میدهد. پایین ترین میانگین دستمزد و حقوق هفتگی متعلق به کارکنان متفرقه بخش خصوصی (۲۵۰ ریال) و بالاترین آن نیز متعلق به مشاغل مدیریت و اموراتی (در بخش خصوصی) معادل ۶۸۴۲/۸ ریال در هفته است.

اشتغال از نظر کارایی و محل کار

طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳ از مجموع ۵۵۸۶۰۷ نفر برآورد شاغلین تهران ۲۳۸۲۰۰ نفر (۴۲/۶ درصد) در کارگاه های خصوصی فردی - ۳۱۲۹۴ نفر (۵/۶ درصد) در خانه ها

۹۰۵۴۸ نفر (۱۶/۲ درصد) بطور غیر ثابت ۲۸۴۴۷ نفر (۵/۱ درصد) در شرکتها - ۷۱۵ نفر (۱/۰ درصد) در مؤسسات تعاونی ۱۱۶۲۳۸ نفر (۱۹/۲۰ درصد) در مؤسسات دولتی - ۵۱۷۶۰ نفر (۳/۹ درصد) (در مؤسسات عمومی مشغول بکار بوده اند و ۴۰۵ نفر (۲/۰ درصد) نیز محل کار خود را اظهار نکرده اند. از لحاظ نحوه کارایی برای افرادی که طی ۱۲ ماه قبل از آمارگیری بکار مشغول شده اند درصد ۳۷ درصد بوسیله دوستان و آشنایان - ۲۷/۲ درصد از طریق مراجعات مستقیم به کارفرمایان و ۱۶/۸ درصد بطریق دیگر توفیق اشتغال به کار حاصل نموده و ۹ درصد بقیه به سؤال آمارگیران در این مورد پاسخ نداده اند.

در آمارگیری نیروی انسانی رضایت از کار نیز مورد بررسی قرار گرفته است، از مجموع شاغلین شهرستان درصد ۸۲/۵ درصد از کار خود اظهار رضایت کرده و مایل به ادامه آن بوده اند، ۱۰ درصد بشرط اضافه شدن دستمزد بهبود شرایط کار حاضر به ادامه کار بوده و ۹ درصد باقی مانده به علت کم دستمزد و شرائط نامساعد دیگر میخواسته اند تغییر شغل بدهند. درصد ۸۰ درصد کارفرمایان و کارکنان مستقل - ۷۵ درصد مزد و حقوق بگیران - ۹۰ درصد کارمندان دولت - ۸۹ درصد کارکنان مأموریت و ۹۱ درصد خدمت منازل از کار خود اظهار رضایت کرده و بقیه افراد گروه های فوق به علت کم دستمزد و نامساعد بودن شرائط کار مایل به ترک کار خود بوده اند.

اشتغال در فصول مختلف سال

بررسی تغییرات حجم اشتغال در رشته های فعالیت اقتصادی در فصول مختلف سال حائز اهمیت است در این بررسی معلوم میشود که حجم اشتغال رشته های مختلف فعالیت اقتصادی در چه فصولی تغییر حاصل کرده و میتوان تغییرات حاصله در چه حدودی بوده است.

در کشورهایی که برنامه ریزی اقتصادی معمول است اطلاعات واصله از طریق آمارگیرهای نیروی کار در خصوص تغییرات فصلی جمعیت فعال برای برنامه ریزی نیروی انسانی و ایجاد اشتغال مورد استفاده قرار میگیرد و بدینوسیله از تقلیل حجم اشتغال و اتلاف نیروی کار در فصول مورد نظر جلوگیری میشود به همین جهت در آمارگیری نمونه های نیروی انسانی اطلاعات مربوط به وضع اشتغال در فصول مختلف سال مورد بررسی قرار گرفته و نتایج آن در جدول شماره ۲۵-۳ آورده شده است.

جدول شماره ۲۵-۳ توزیع افراد شاغل شهر تهران بر حسب کار در فصول مختلف سال (سال ۱۳۴۲) در رشته های عمده فعالیت

اقتصادی

شرح فعالیت فصل سال	مجموع فعالیتها	کشاورزی	استخراج معادن *	صنایع	ساختمان	برق و گاز و آب	تجارت بانک بیمه مستغلات	حمل و نقل و ارتباطات	خدمات	فعالیت های غیر مشخص
بهار	۵۱۸۴۲۷	۶۲۱۲	۱۶۹ *	۱۲۳۹۳۳	۳۷۷۶۳	۴۲۹۹	۱۱۵۶۳۸	۴۷۰۳۷	۱۷۷۶۲۴	۵۷۵۲
تابستان	۵۰۰۰۳۶	۶۲۸۸	۱۶۹ *	۱۲۵۰۶۹	۳۸۳۶۰	۴۱۲۰	۱۱۴۸۰۱	۴۶۰۰۵	۱۵۹۳۹۴	۵۸۳۰
پائیز	۵۱۶۷۰۲	۶۲۱۳	۱۶۹ *	۱۲۶۸۶۲	۳۰۴۷۳	۴۱۸۰	۱۱۵۹۳۷	۴۶۷۹۴	۱۸۰۳۲۲	۵۷۵۲
زمستان	۵۱۵۷۵۲	۶۱۳۷	۱۶۹ *	۱۲۸۸۹۵	۲۵۵۷۴	۴۲۹۹	۱۱۶۲۳۷	۴۶۴۹۰	۱۸۲۱۲۱	۵۸۳۰

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی - فروردین ماه ۱۳۴۳

* - درباره توزیع شاغلین در فعالیت مربوط به استخراج معادن چون در آمارگیری فقط دو نمونه از این فعالیت وجود داشته نتیجه تغییرات کامل در فصول مختلف سال بدست نیامده است.

فصل دیگر تغییرات قابل ملاحظه ای در مجموع فعالیتها حاصل نشده است تغییرات حاصله در فعالیت های مختلف بر حسب فصول سال در درجه اول مربوط به فعالیت ساختمان

جدول فوق نشان میدهد که تقلیل حجم اشتغال در مجموع فعالیتها در فصول تابستان و پائیز از سایر فصول بوده (۱۸۳۹۱ نفر نسبت به فصل بهار) لیکن در سه

بوده که در فصل زمستان نسبت به تابستان برابر ۲۷۸۶ نفر
کاهش یافته و رجالیکه فعالیت خدمات نسبت به فعالیت
ساختمان حالت معکوس داشته است (۲۲۲۷ نفر افزایش)

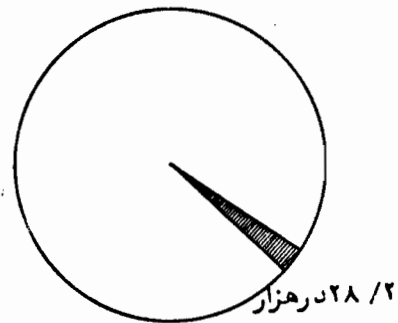
در فصل زمستان نسبت به تابستان) •
تغییرات سایر فعالیتها در شهر تهران بین فصول
چهارگانه بسیار ناچیز بوده است •

مبحث سوم - بیکاری

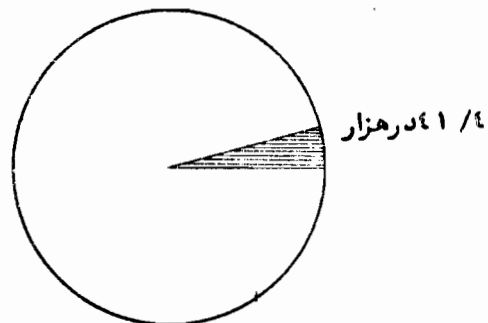
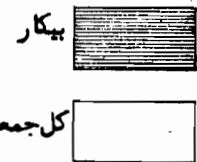
آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳
تعداد بیکاران در جستجوی کار شهر تهران را ۶۴۴۴۴ نفر
برآورد نموده است که چنانچه (۹۰۸۷۴ نفر) محصلین
وزنان خانه دار و سایر افراد بیکار مایل بکار را نیز آن اضافه
کنیم جمع بیکاران شهر تهران بالغ بر ۱۵۵۳۱۸ نفر
میگردد •

طبق نتایج آیین آمارگیری با احتساب بیکاران مطلق
در جستجوی کار نرخ بیکاری در شهر تهران نسبت به کل
جمعیت ۲/۲۸ در هزار و نسبت به جمعیت ازده ساله به بالا
۴/۴۱ در هزار بوده و نسبت بیکاران به کل جمعیت
فعال این شهر بالغ بر ۱۰ درصد بوده است •

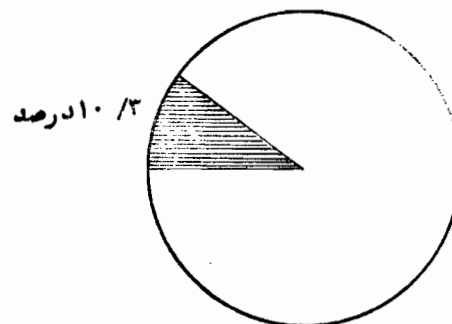
نمودار شماره ۱۵-۳ نسبت بیکاران بکل جمعیت (نرخ بیکاری)
در شهر تهران

نمودار شماره ۱۶-۳ نسبت بیکاران به جمعیت از ده سال به بالای
شهر تهران

نمودار شماره ۱۷-۳ نسبت بیکاران به جمعیت فعال شهر تهران

توزیع بیکاران و نرخ بیکاری در گروههای بالاتر از ده سال شهر تهران در جدول شماره ۲۶-۳ نشان داده می شود .

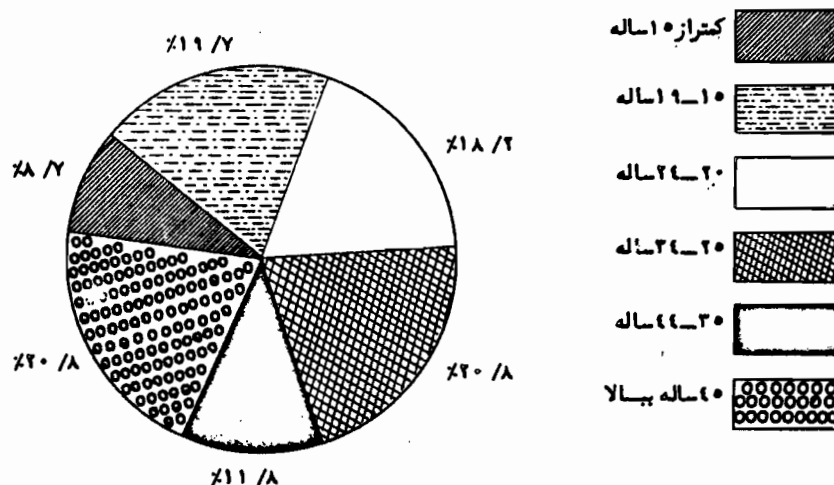
جدول شماره ۲۶-۳ توزیع بیکاران و نرخ بیکاری در جمعیت بالاتر از ده سال شهر تهران (فروردین ماه ۱۳۴۳)

گروههای سنی	جمعیت	تعداد بیکاران	نرخ بیکاری در هزار
جمع از ده ساله به بالا	۱۵۵۳۰۳۰	۶۴۴۴۴	۴۱ / ۴
۱۰-۱۴ ساله	۲۷۲۳۸۷	۵۶۱۲	۲۱
۱۵-۱۹ ساله	۲۰۲۰۷۶	۱۲۶۷۱	۶۳
۲۰-۲۴ ساله	۱۷۰۰۲۰	۱۱۷۶۶	۶۹
۲۵-۳۴ ساله	۳۳۷۳۸۴	۱۳۳۹۶	۴۰
۳۵-۴۴ ساله	۲۵۶۸۰۲	۷۶۰۳	۳۰
۴۵-۶۴ ساله	۲۴۹۰۰۹	۱۳۳۹۶	۵۴
۶۵ ساله به بالا	۶۴۴۶۷	—	—
اظهار نشده	۸۸۵	—	—

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی (سال ۱۳۴۳)

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد بالاترین نرخ بیکاری در گروههای سنی ۱۵-۱۹ ساله و ۲۰-۲۴ ساله بوده است .
و کمترین نرخ در گروه ۱۰-۱۴ ساله و ۳۵-۴۴ ساله

نمودار شماره ۱۸-۳ توزیع درصد افراد بیکار بر حسب سن در شهر تهران (فروردین ماه ۱۳۴۳)

توزیع بیکاران بر حسب سن و مدت بیکاری

در جدول زیر توزیع افراد بیکار شهر تهران بر حسب سن و مدت بیکاری آورده شده است .

جدول شماره ۲۷-۳ توزیع افراد بیکار شهر تهران بر حسب سن و مدت بیکاری (فروردینماه ۱۳۴۳)

مدت بیکاری گروههای سنی	جمع	کمتر از یکسال	یکسال و بیشتر	اظهار نشده
جمع از ۱۰ ساله ببالا	۶۴۴۴۴	۲۰۶۳۷	۱۷۰۱۶	۲۶۷۹۱
۱۰-۱۴ ساله	۵۶۱۲	۱۲۶۷	۱۰۸۶	۳۲۵۹
۱۵-۱۹ ساله	۱۲۶۷۱	۳۰۷۷	۳۸۰۲	۵۷۹۲
۲۰-۲۴ ساله	۱۱۷۶۶	۳۶۲۱	۳۹۸۲	۴۱۶۳
۲۵-۳۴ ساله	۱۳۳۹۶	۷۰۶۰	۲۳۵۳	۳۹۸۳
۳۵-۴۴ ساله	۷۶۰۳	۳۴۴۰	۱۲۶۷	۲۸۹۶
۴۵ ساله ببالا	۱۳۳۹۶	۲۱۷۲	۴۵۲۶	۶۶۹۸

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

تقاضای ارجاع کارهای صنعتی و حرفه ای داشته اند ، و شغل
مورد تقاضای سایر بیکاران بر حسب اکثریت افراد به ترتیب
ذیل بوده است

مشاغل دفتری ۹۰۵۱ نفر، خدمات ۷۷۸۴ نفر
حمل و نقل ۵۶۱۲ نفر، مشاغل تخصصی و فنی ۳۸۰۲ نفر
فروشنده ۲۸۹۶ نفر و کشاورزی ۱۴۴۸ نفر .

طبق جدول فوق ۲۶ درصد بیکاران شهر تهران
بیش از یکسال بیکار بوده و مدت بیکاری ۳۳ درصد کمتر
از یکسال بوده است و ۴۲ درصد بقیه نیز مدت بیکاری خود
را اظهار ننموده اند .
از نظر شغل مورد تقاضای افراد در جستجوی کار شهر
تهران از مجموع ۶۴۴۴۴ نفر بیکاران این شهر ۳۱۴۹۸ نفر

این افراد غالباً منظور خود را از تقاضای کار
امرار معیشت ذکر کرده اند و عده کمی نیز قصد شان را تأمین
مخارج تحصیلی اعلام نموده اند .

بیکاری و وضع سواد و مهارت

طبق نتایج آمارگیری نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳
توزیع بیکاران و نسبت آنها بر حسب سواد بشرح جدول
زیر بوده است .

جدول شماره ۲۸- توزیع بیکاران شهر تهران بر حسب وضع

سواد (فروردینماه ۱۳۴۳)

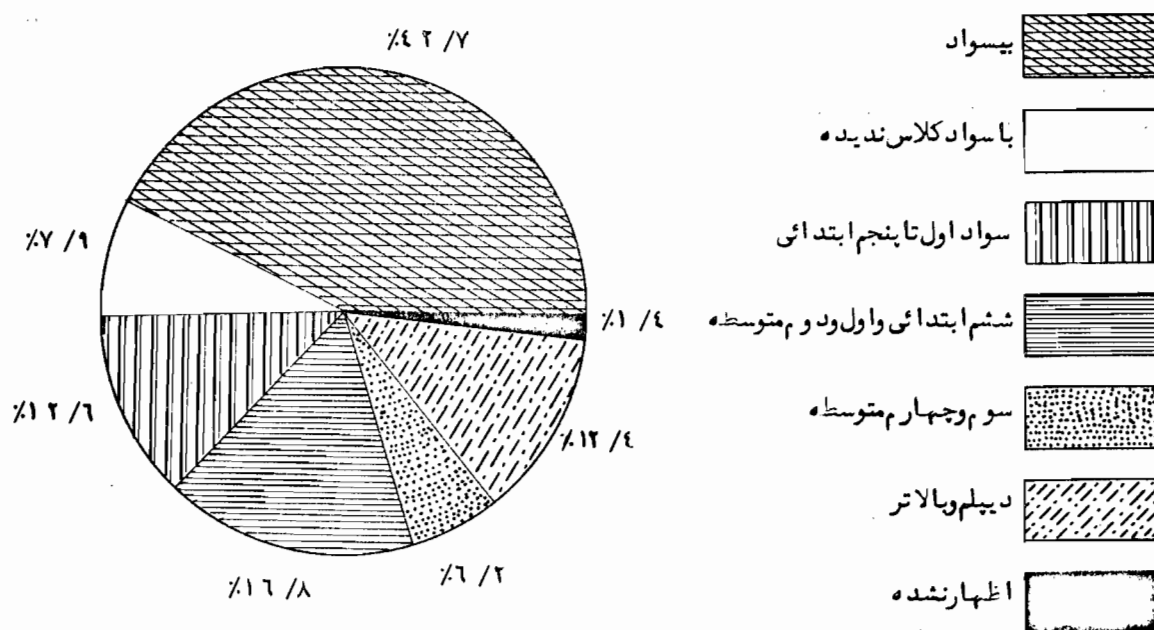
میزان سواد	تعداد بیکاران	درصد
جمع	۶۴۴۴۴	۱۰۰
بیسواد	۲۷۵۱۵	۴۲/۷
با سواد کلاس نندیده	۵۰۶۹	۷/۹
اول تا پنجم ابتدائی	۸۱۴۶	۱۲/۶
ششم ابتدائی تا دهم متوسطه	۱۰۸۶۱	۱۶/۸
سوم و چهارم متوسطه	۳۹۸۳	۶/۲
دیپلمه و بالاتر	۷۹۶۵	۱۲/۴
اظهار نشده	۹۰۵	۱/۴

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه ملاحظه میشود از مجموع بیکاران شهر
تهران در حدود ۴۲/۷ درصد بیسواد بوده اند و این مطلب
با توجه به اینکه مجموع بیسوادان این شهر ۱/۳۹ درصد
جمعیت کل از ده ساله ببالا است ، نشان میدهد که
بالاترین نرخ بیکاری متعلق به جامعه بیسواد است علاوه
بر بیسوادان ۷/۹ درصد بیکاران شهر تهران را با سوادان
کلاس نندیده تشکیل میدهند . بقیه درصد بیکاران متعلق
به کسانی است که کم و بیش سواد رسمی کلاسیک داشته اند .
(۴/۱۲ درصد بیکاران این شهر نیز دیپلم و بالاتر بوده اند)
و بدین ترتیب ملاحظه میگردد که نسبت بیکاران با سواد نیز
در شهر تهران کاملاً قابل توجه است .

ارقام آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی نشان میدهد
که در بررسی وضع بیکاران شهر تهران برخلاف شهرهای دیگر
(از دهه که سواد مشابه داشته اند آن عده که دارای مهارت
و اطلاعاتی در کار بوده اند از امکان اشتغال بیشتری بهره مند
می شده اند) در این شهر نسبت بیکاران دارای مهارت پیش از
بیکارانی است که هیچگونه اطلاعات فنی و تخصصی ندارند .

نمودار شماره ۱۹-۳ توزیع درصد افراد بیکار بر حسب میزان سواد در شهر تهران (فروردین ماه ۱۳۴۳)

در جدول شماره ۲۱-۳ توزیع بیکاران شهر تهران بر حسب میزان سواد و مهارت آورده شده است.

جدول شماره ۲۱-۳ توزیع بیکاران بر حسب وضع سواد و میزان مهارت در شهر تهران (فروردین ماه ۱۳۴۳)

وضع سواد	درصد	بدون مهارت	ماهر و متخصص
جمع بیکاران	۱۰۰	۴۵ / ۸	۵۴ / ۲
بی سواد	۱۰۰	۳۴ / ۹	۶۵ / ۱
با سواد کلاس ندیده	۱۰۰	۳۵ / ۷	۶۴ / ۳
اول تا پنجم ابتدائی	۱۰۰	۵۵ / ۶	۴۴ / ۴
ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه	۱۰۰	۴۸ / ۳	۵۱ / ۷
سوم و چهارم متوسطه	۱۰۰	۶۳ / ۶	۳۶ / ۴
دیپلم و بالاتر	۱۰۰	۶۵ / ۱	۳۴ / ۱
اظهار نشده	۱۰۰	۶۰	۴۰

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

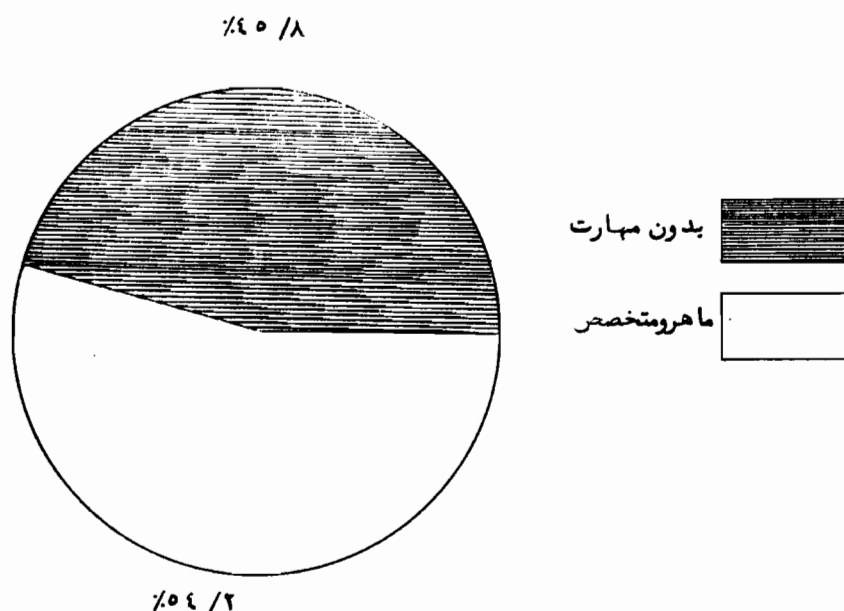
اطلاعات فنی و مهارت دارند و در حدود ۸/۴۵ درصد بیکاران

ملاحظه می شود که در حدود ۲/۵۴ درصد

این شهر افراد ساده و بدون مهارت هستند .

مجموع بیکاران شهر تهران کسانی هستند که در رشته ای

نمودار شماره ۲۰- توزیع درصد بیکاران بر حسب میزان مهارت در شهر تهران (فروردین ماه ۱۳۴۳)

از ۲۵ سال داشته اند . از نظر علل بیکاری ، در حدود

۲۱۷۲ نفر از بیکاران فوق کمی درآمد را علت بیکاری خود ذکر

کرده و ۱۲۶۷ نفر دیگر علت افزایش اتوماسیون و تقلیل کارگر

بیکار گشته اند ، ۱۵۳۸۷ نفر از بیکاران نیز علل دیگری

مانند موقتی ، غیر ثابت بودن کار تعطیل کارگاه بیماری و غیره را

برای بیکاری خود ذکر نموده اند .

بررسی علت بیکاری

طبق آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی تعداد افراد یکسه

در سال ۱۳۴۲ (یکساله قبل از آمارگیری) بیکار شده اند

۲۴۰۷۶ نفر برآورد شده است . که از این عدد ۱۷۱۹۷ نفر

در سنین بالاتر از ۲۵ سالگی بوده و ۶۸۷۹ نفر بقیه کمتر

جدول شماره ۳۰-۳ توزیع سنی افراد بیکه در ۱۲ ماهه قبل از آمارگیری بیکار شده اند بر حسب سن و علل بیکاری در شهر تهران

(فروردینماه ۱۳۴۳)

علل بیکاری گروههای سنی	تعداد	درآمد کم	تقلیل کارگر	علل دیگر	اظهار نشده
جمع	۲۴۰۷۶	۲۱۷۲	۱۲۶۷	۱۵۳۸۷	۵۲۵۰
۱۴-۱۰ ساله	۱۲۶۷	—	—	۱۰۸۶	۱۸۱
۱۹-۱۵ ساله	۲۸۹۷	۱۸۱	۵۴۳	۱۶۳۰	۵۴۳
۲۴-۲۰ ساله	۲۷۱۵	۵۴۳	—	۱۶۲۹	۵۴۳
۳۴-۲۵ ساله	۸۱۴۶	۷۲۴	۱۸۱	۵۷۹۳	۱۴۴۸
۳۵ ساله به بالا	۹۰۵۱	۷۲۴	۵۴۳	۵۲۴۹	۳۵۳۵

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

فعالیت داشته اند، جدول شماره ۳۱-۳ آورده شده است

از نظر بررسی رشته های فعالیت اقتصادی که

۲۴۰۷۶ نفر بیکاران فوق الذکر قبل از بیکاری در آن رشته ها

جدول شماره ۳۱-۳ توزیع بیکارانیکه در ۱۲ ماهه قبل از آمارگیری از کار برکنار شده اند بر حسب فعالیتهای اقتصادی و علل

بیکاری در شهر تهران (فروردینماه ۱۳۴۳)

شرح فعالیت	علل بیکاری	جمع	درآمد کم	تقلیل کارگر	علل دیگر	اظهار نشده
جمع		۲۴۰۷۶	۲۱۷۲	۱۲۶۷	۱۵۳۸۷	۵۲۵۰
کشاورزی		۱۴۴۸	۱۸۱	—	۷۲۴	۵۴۳
استخراج معادن		۱۸۱	—	—	۱۸۱	—
صنایع		۹۵۹۵	۹۰۵	۹۰۵	۵۹۷۴	۱۸۱۱
ساختمان		۴۵۲۶	۱۸۱	—	۳۶۲۱	۷۲۴
برق - گاز - آب		۳۶۲	—	۱۸۱	۱۸۱	—
تجارت و بانک و بیمه		۱۹۹۱	۷۲۴	۱۸۱	۵۴۳	۵۴۳
حمل و نقل و ارتباطات		۳۰۷۷	—	—	۲۷۱۵	۳۶۲
خدمات		۱۹۹۱	۱۸۱	—	۱۲۶۷	۵۴۳
فعالیت های غیر مشخص		۹۰۵	—	—	۱۸۱	۷۲۴

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

توجه است. بدین قرار بنظر می رسد که با وجود اینکه عدد زیادی از بیکاران شهر تهران، مهاجرین از روستاها و ولایات مختلف کشور هستند ولی با این همه فعالیت کشاورزی عددی بالنسبه کمتری را بجرکه بیکاران افزوده است.

ملاحظه می شود که ۹۵۹۵ نفر از بیکاران شهر تهران قبلاً در صنایع شاغل بوده اند و این رقم نزدیک به ۴۰ درصد مجموع بیکاران مورد نظر است. سپس ساختمان با ۴۵۲۶ نفر و حمل و نقل و ارتباطات ۳۰۷۷ نفر قایل

ضمیمه

کلیاتی در خصوص طرح آماری

یاد شده در این آمارگیری از آن استفاده نمود بسیار متنوع
میباشد که در این نشریه مهمترین آنها مورد بررسی قرار گرفته
است.

۳- زمان آمارگیری

آمارگیری نیروی انسانی در شهر تهران از اول فروردین
ماه سال ۱۳۴۳ بمدت یکماه انجام گرفته است.

۴- جامعه آماری

جامعه آماری شامل کلیه افرادی است که در زمان
آمارگیری در شهر تهران سکونت داشته اند لیکن از افراد
ساکن در سرپازخانه ها و آسایشگاهها و زندانیها و نظایر
آن و غائبین از خانوار که در خارج از شهر تهران بوده و کسی
بهر حال به خانواده شان که در شهر تهران سکونت
داشته اند وابسته بوده اند - از طریق خانوار آمارگیری
شده اند.

طرح آمارگیری نیروی انسانی از طریق خانوار
که در نشریه تحقیقی شماره ۲ این اداره کل در آبانماه
۱۳۴۳ - انتشار یافته مشروحاً بیان گردیده است - لذا
در این قسمت فقط بذکر کلیاتی از طرح که شامل هدفها
و روش و تعاریف و فرمولهای مربوطه میباشد اکتفا میگردد.

۱- هدف و فوائد طرح

بطور خلاصه هدف از اجرای طرح آمارگیری
نیروی انسانی جمع آوری ارقام و اطلاعات در زمینه های
مربوط به جمعیت ، آموزش ، اشتغال ، بیکاری و کم کاری
است بطوریکه زیربنای آماری مربوط به مسائل مختلف
نیروی انسانی تا حدود امکان آماده گردد - فایده طرح
مزبور و شناسا شدن وضع نیروی انسانی برای استفاده
برنامه های عمرانی و تولیدی و تعلیماتی و ایجاد هماهنگی
بین عوامل مختلف تولید از نظر تأمین اشتغال نامی باشد.

۲- جد اول آماری

جد اول آماری که بتوان برای تأمین هدفهای

۵- واحد آماری

در این آمارگیری واحد آماری - دونوع است - یکی خانوار و دیگری فرد خانوار - خانوار شامل افرادی میباشد که عموماً در محل مسکونی معینی اقامت دارند و در عین حال هم خرج و همسره هستند در اینصورت افرادی که موقتاً از محل مسکونی خانوار بعللی خارج شده اند جزو افراد خانوار منظور میگردد . طبق این تعریف هر یک واحد مسکونی افرادی که بین آنان رابطه خانوادگی وجود نداشته باشد و افراد فعالی که درآمد جداگانه حساب مجزائی داشته باشند ولی در مخارج منزل با هم شرکت نمایند جزو افراد یک خانوار محسوب میشوند .

واحد دیگر همانطوریکه گفته شد فرد خانوار است و برای هر یک از افراد از طریق خانوار پرسشنامه فردی تکمیل گردیده است و در مورد اطلاعاتیکه منحصرأ مربوط به خانوار بوده - از رئیس خانوار اطلاعات مورد نیاز پرسش شده است و چون تعداد خانوار معادل عدد روسای آنهاست اشکالی در تخمین ها بوجود نخواهد آورد .

۶- حوزه آماری

حوزه آماری در این آمارگیری شهر تهران میباشد تا حدی که از مناطق روستائی جدا تشخیص داده شده است .

۷- روش آماری

روش آمارگیری نیروی انسانی دو مرحله ای است بدین ترتیب که ابتدا پس از درج شماری از بین کلیه بلوکهای واقع در شهر تعدادی بلوک نمونه براساس احتمال متناسب با وسعت بلوک (تعداد درج) انتخاب گردیده است و سپس در داخل هر بلوک نمونه خانوار نمونه بتعداد ثابت و با شانس مساوی انتخاب و برای هر یک از افراد آنها پرسشنامه از طریق مصاحبه مستقیم با خود آنان و یا باریس خانوار تکمیل شده است .

۸- فرمولهای برآورد

باتوجه به طرح نمونه گیری فرمولهای برآورد اقلام آماری مورد نیاز بشرح زیر است :

M' عدد کل درجهادرشهر

M'_i عدد درجهادر بلوک شماره i ام

M عدد کل خانوارها در شهر

M_i عدد خانوارها در بلوک شماره i ام

n عدد بلوکهای نمونه در شهر

m_i عدد خانوارهای نمونه در بلوک شماره i ام

$Z_i = \frac{M'_i}{M'}$ نسبت نمونه گیری در بلوک شماره i ام

y_i مجموع صفت متغیر مورد بررسی در بلوک شماره i ام

مقدار صفت متغیر مورد بررسی در خانوار شماره j ام و بلوک

y_{ij} شماره i ام

برآورد کل خانوارها در شهر $\hat{M} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \frac{M_i}{Z_i}$

برآورد مجموع صفت متغیر مورد بررسی در شهر

$$\hat{Y} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \frac{Y_i}{Z_i}$$

برآورد میانگین صفت متغیر مورد بررسی در خانوارهای

$$\hat{\bar{y}} = \bar{\bar{y}} = \frac{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^{m_i} y_{ij}}{\sum_{i=1}^n m_i}$$

شهر
برآورد کل صفت متغیر مورد بررسی در شهر $\hat{Y} = M \bar{\bar{y}}$

برآورد واریانس

$$V(\bar{\bar{y}}) = \frac{1}{nm^2} \sum_{i=1}^n \left\{ \frac{M_i'}{M_i} \left(Y_i - Y \frac{M_i'}{M_i'} \right)^2 + \frac{M_i - m_i}{K} S_i^2 \right\}$$

که در فرمول واریانس K عبارتست از $\frac{1}{n}$ نسبت نمونه گیری

از خانوارها در کل شهر و Y واریانس بین خانوارهای بسوک

شماره i می باشد

۹- هزینه جمع آوری اطلاعات و آمار

هزینه آمارگیری نیروی انسانی در شهر تهران جمعاً

به / ۲۸۱۰۰۰ ریال بالغ گردیده که بابت دستمزد و حقوق

آمارگیران پرداخت شده است. ضمناً عملیات در ب شماری

و نمونه گیری از خانوارهای شهر تهران نیز توسط کارمندان اداری

صورت گرفته که هزینه آن در مبلغ فوق منظور نشده است.

۱۰- تعاریف

اقلام و اطلاعاتیکه برای بررسی نیروی انسانی تعیین

شده است بشرح زیر مشخص و تعریف میگردد:

۱-۱۰ سن - در این آمارگیری برای سن اشخاص فقط

تعداد سال در نظر گرفته شده و از ماهها و کسرهای سال

صرف نظر گردیده است.

۱-۱۰-۲ وضع ازدواج - برای وضع ازدواج چهار

حالت در نظر گرفته شده که بشرح زیر میباشد:

مجرد (یا ازدواج نکرده) کسی است که تا موقع آمارگیری

ازدواج نکرده است.

متاهل (یا همسر دار) کسی است که در موقع آمارگیری

همسر دارد.

طلاق داده شده - موردی است که شخص در موقع

آمارگیری همسر ندارد ولی در گذشته داشته و طلاق داده و یا

طلاق گرفته است.

همسر فوت شده - موردی است که شخص در زمان آمارگیری

همسر ندارد ولی در گذشته داشته و همسرش فوت کرده است.

۳-۱۰ وضع سواد - در مورد وضع سواد جنبه های

مختلفی پیشبینی شده که به ترتیب درباره هر يك از آنها

توضیح داده میشود.

بیسواد - کسی است که سواد خواندن و نوشتن ندارد

و در صورتیکه کسی فقط خواندن را بداند باز بیسواد منظور

گردیده است.

باسواد کلام ندیده - کسی است که سواد خواندن

و نوشتن دارد لیکن این سواد را در کلاسهای تعلیماتی رسمی

فرا نگرفته است.

باسواد کلام ندیده - کسی است که تحصیلات خود

را در هر درجه ای که باشد در کلاسهای تعلیماتی رسمی طی

کرده و گواهینامه دارد و کسانی که در زمان آمارگیری در کلاس

اول ابتدائی بودند مانند در گروه افراد با سواد کلام ندیده

منظور شده اند.

رشته تحصیلی - موضوعی است که شخص بطور عمدۀ در باره آن تحصیل کرده و گواهینامه یا کارنامه رسمی دریافت کرده است.

بالاترین مدرک تحصیلی - آخرین گواهینامه یا کارنامه‌ای است که شخص با سواد کلام دیده در رشته مربوطه بدست آورده است.

۱-۴-۱۰- اطلاعات در کار - عبارت است از نوع کار و درجه مهارت در آن کار که شخص بر مبنای تجربه کسب کرده است و در اینجا برای درجه مهارت دو حالت (ماه - متخصص) منظور گردیده که هر یک از حالات بعداً تعریف خواهد شد.

۱-۴-۱۰-۵- مهاجرت‌های داخلی - در مورد مهاجرت‌های داخلی توضیحات زیر مورد نظر بوده است.

مهاجر - مهاجر کسی است که بععلل اصلی و یا تبعی محل اقامت یا زادگاه خود را برای همیشه ترک کرد و برای اقامت عازم مرکز جمعیت دیگری شده است.

مدت اقامت - منظور از مدت اقامت مدتی است که شخص بطور دائم و ثابت در این شهر اقامت داشته است بدین معنی که اگر شخص مدتی در این شهر اقامت داشته ولیکن در این فاصله بشناوب مسافرت‌های موقت کسب کرده است مدت اقامت بدون توجه بمسافرت‌های مزبور منظور گردیده است. و یا اگر شخص در گذشته در این محل ساکن بوده و سپس بطور دائم این محل را ترک نموده پس از مدتی مجدداً

به ایسن محل آمده و اقامت دائم گردیده است در این صورت فقط مدت مربوط به اقامت اخیر بحساب آمده است.

محل مهاجرت - برای محلی که شخص از آنجا مهاجرت کرده است محل‌های زیر منظور گردیده: شهر و دهی که تابع شهر مورد آمارگیری است - ده یا شهر - که تابع شهرستان‌های دیگر است - و خارج از کشور.

علل مهاجرت - عللی که موجب مهاجرت شخص از محل اقامت یا زادگاه خود بیک مرکز جمعیت دیگری بشود بطور کلی بر دو نوع است یا اصلی و یا تبعی. هرگاه علل مهاجرت مربوط به شخص مهاجر باشد اصلی و در غیر این صورت تبعی است.

شغل و فعالیت قبل از مهاجرت - منظور شغل و فعالیت است که شخص قبل از مهاجرت به این شهر داشته است. لیکن افرادی که قبل از مهاجرت غیر فعال بوده‌اند (خانه دار - محصل و طفل و غیره) در گروه افراد خارج از نیروی کار و افرادی که بیکار بوده‌اند در گروه در جستجوی کار منظور شده است.

۱-۴-۱۰-۶- غیبت موقت افراد از خانوار - برای افرادی که بععلی بطور موقت خانوار خود را ترک کرده‌اند سه نوع اطلاعات در نظر گرفته شده که ذیل در باره هر یک از آنها توضیحاتی داده میشود:

- مدت غیبت - مدتی است که شخص تا زمان آمارگیری از خانوار غیبت کرده است.

— محلی که رفته است — برای محلی که شخص بطور

موقت مسافرت کرده سه مورد زیر منظور شده است :

تهران — کلیه نقاط کشور باستثنای تهران — و خارج از کشور .

— منظور از غیبت — مقصود و منظور عمد های که شخص

غایب در ترك خارج داشته است .

۷-۱۰ — وضع کار در هفته گذشته — برای تعیین

وضع کار هر فرد ساعات کار ملاک قرار گرفته است بدین

معنی که اگر شخصی به دو نوع کار که از لحاظ وضع بایکدیگر

مقاوت است اشتغال داشته، وضع کاری ملاک قرار گرفته

که شخص وقت بیشتری برای آن صرف کرده است .

در مورد وضع کار هر فرد در هفته گذشته چند حالت

پیشینی شده است که ذیلاً هر یک از حالات توضیح

داده میشود .

— مالک کارکن (یا کارکن مالک) — کسی است که

مالک کارگاه بوده و در اداره آن شخصاً دخالت مینماید و

بعبارت دیگر مسئولیت فنی و اقتصادی کارگاه را برعهده

دارد ام از اینکه افرادی را بعنوان مزد و حقوق بگير

بکارگمارده باشد یا نه .

— مزد و حقوق بگیر — کسی است که در مقابل کاری که

برای ازانحای انجام میدهد دستمزد و حقوق دریافت میکند

بطور کارمزد دریافت میدارد .

— کارمند دولت — کسی است که در مقابل دستمزد

و یا حقوق برای مؤسسات دولتی و عمومی کار میکند .

— کارآموز — کسی است که برای فراگرفتن شغلی در

یک کارگاه کار میکند ولی دستمزدی دریافت نمیدارد . حداکثر

مدت کارآموزی در این آمارگیری دو سال در نظر گرفته شده

است .

— کارکن فامیلی — کسی است که یکی از اعضاء خانوار

و یا از بستگان مالک کارگاه بوده و حداقل یک سوم وقت معمولی

روزانه را در کارگاه کار میکند و در مقابل کار خود دستمزدی

دریافت نمینماید .

— خدمه منزل — کسی است که در کارهای منزل

به خانوار کمک نموده و فعالیتهای مختلفی انجام میدهد .

لیکن باغبان و راننده و نظایر آن جزو مزد و حقوق بگیران

منظور گردیده اند .

— در جستجوی کار — افراد در جستجوی کار و یا

بعبارت دیگر بیکاران کسانی هستند که توانائی کار کردن

دارند و در جستجوی کار میباشند .

— خانه دار — خانه دار جزو جمعیت غیر فعال منظور

شده و کسی است که بیش از $\frac{1}{3}$ وقت معمولی روزانه را

بخانه داری میگذراند .

— محصل — در این آمارگیری محصل در گروه افراد

غیر فعال در نظر گرفته شده و کسی است که بیش از $\frac{1}{3}$ وقت

معمولی روزانه را صرف تحصیل میکند .

۸-۱۰ — شغل و فعالیت — شغل و فعالیت شخصی

شاغل بصورت زیر توضیح گردیده است :

— شغل — عبارت است از کاری که شخص بمنظور

کسب سود یا اخذ دستمزد و حقوق انجام میدهد. باین ترتیب هر نوع کاری که شخص برای تأمین معیشت خود مینماید شغل او محسوب میگردد.

فعالت - فعالت هر شخص فعالت اقتصادی است که او با افراد دیگر بطور دسته جمعی انجام میدهد. بعبارت دیگر فعالت محل کار هر شخص فعالت او محسوب میشود و بدین جهت آنرا فعالت دسته جمعی نیز میگویند.

۱-۱۰- مهارت - در مورد مهارت اطلاعات زیر منظور گردیده است:

- کارگر کشاورز - کلبه کارگران کشاورز در هر مرحله از کار کشاورزی که باشند در یک گروه قرار داده شده اند و در این آمارگیری تشخیص مهارت آنان منظور نبوده است.

- کارگر ساده - کارگر ساده کسی است که بشغلی اشتغال دارد که مستلزم احراز هیچ نوع تخصصی نباشد و هر کس که توانائی متعارف کار کردن داشته باشد به انجام آن شغل قادر است.

- کارگر ماهر - کسی است که به روز زمان و تحت تعلیم عملی در انجام قسمتی از یک کار کسب مهارت کرده است ولی هنوز نمیتواند کار مرجوعه را تماماً بالاستقلال و بدون سرپرستی متخصص فنی انجام دهد.

- کارگر متخصص و استادکار - کسی است که میتواند یک کار را بطور کامل انجام دهد و احتیاج به سرپرست نداشته باشد و میتواند کارگران ماهر را در انجام کارهای

خود رهبری کند.

- متخصص عالی - شامل کارشناسان و تکنیسین ها و متخصصانی میشود که در رشته خود تحصیلات عالی به بالاتر از دیپلم داشته و در انجام کارهای کارگران ماهر و متخصص نظارت کرده و آنان را هدایت نمایند.

۱۰-۱۰- مدت کار - منظور از مدت کار تعداد روز و ساعات کاری است که شخص در آخرین هفته قبل از آمارگیری انجام داده است.

۱۱-۱۰- دستمزد و حقوق - دستمزد و حقوق مجموع مبلغی است که شخص در آخرین هفته قبل از آمارگیری در مقابل کار خود دریافت کرده است و به این ترتیب شامل حقوق اسمی، اضافه کار، انعام و پاداش، دستمزد جنسی و نظایر آن قبل از کسر مالیات و عوارض و حق بیمه میگردد.

۱۲-۱۰- شخصیت حقوقی کارگاه - انواع مختلف وضع حقوقی که در این آمارگیری پیشبینی شده با توضیحات زیر بنظر میرسد:

- کارگاه فردی - کارگاهی است که متعلق به یک نفر باشد و در صورتیکه کارگاهی بصورت شرکت اداره شود لیکن بطور رسمی به ثبت نرسیده باشد در این آمارگیری جزو کارگاههای فردی بحساب آمده اند.

- شرکت خصوصی - منظور از شرکت خصوصی در این آمارگیری شرکت های رسمی است که به ثبت رسیده باشند و ممکن است بصورت شرکت سهامی، تضامنی، یا مسئولیت

محدود و نظایران باشد (شرکتهای تعاونی از این

گروه مستثنی میباشند) *

— شرکت تعاونی — شامل شرکتهای تعاونی اسم

از تولید، توزیع مصرف و وام و اعتبار و نظایران میباشد *

— مؤسسات دولتی — شامل کلیه ادارات دولتی

مرکزی و محلی میگرد که فعالیتهای متنوعی در زمینههای

اداری انجام میدهند *

— مؤسسات عمومی — مؤسسات عمومی سازمانهایی

هستند که با مقررات و قوانین عمومی بوجود آمده اند و مالکیت

آنها کلاً یا بطور عمده بدولت و یا عموم مردم تعلق دارد مانند

شهرداریها، سازمان بیمه های اجتماعی و نظایران * در تحت

این عنوان علاوه بر مؤسسات عمومی بنگاههای دولتی نیز

به حساب آمده اند بنگاههای دولتی شامل مؤسساتی است

که از لحاظ مالی بودجه آنها جزو بودجه عمومی کشور منظور

میشود لیکن فعالیتهای تولیدی اعم از کالاها و خدمات

اشتغال دارند * مانند کارخانجات دولتی، شرکت سهامی

بیمه ایران، بانک ملی ایران، شاه راه آهن دولتی، شرکت

برق، شرکت واحد اتوبوسرانی و نظایران *

— مؤسسات عام المنفعه خصوصی — مؤسساتی

هستند که هدف آنها بطور عمده انجام خدمت برای عموم

مردم میباشد نه کسب سود و درآمد بیشتر این مؤسسات

ممکن است بصورت انجمن و کلوپ و نظایران باشد *

۱۰-۱۲- رضایت و عدم رضایت از کار - برای این

منظور مطالبی مورد توجه قرار گرفته که ذیلاً درباره آنها

توضیح داده میشود *

— میل با دانه کار - این عنوان مربوط به کسانی

است که از کار خود راضی هستند و علاقه به تغییر آن ندارند *

— میل به ادامه کار بطور مشروط - موردی است که

شخص از کار خود بطور کلی رضایت دارد لیکن يك یا چند

مشکل برای شخص وجود دارد که بابرطرف شدن آنها

مایل با دانه کار اصلی میباشد *

— درخواست کار اضافی - این عنوان مربوط به

کسانی است که از کار موجود خود و میزان دستمزدها و مسائل

دیگر مربوط به کار رضایت دارند لیکن برای تأمین معیشت

خود احتیاج بکار اضافی داشته و وقت کار کردن اضافه را

نیز دارند *

— میل به تغییر شغل - موردی است که شخص

بعللی میل به تغییر کار دارد و در پی هر فرته شغل فعلی را

متناسب با توانائی و احتیاجات خود نمیداند علی که

پیش بینی شده ذیلاً در دو قسمت بیان میگردد *

الف - درآمد کم - موردی است که درآمد شخصی

از دستمزدها متعارف محلی یا حداقل بودجه خانوار کمتر

بوده و در نتیجه شخص درآمد خود را نسبت به کاری که انجام

میدهد کافی نمیداند *

ب - علل دیگر - عللی که تحت عنوان دیگر مورد

توجه قرار گرفته عبارت است از موقتی و غیر ثابت بودن کار،

عدم علاقه باین کار، کسالت، کبر سن و نظایران *

۱۰-۱۴- کاریابی - در مورد افراد شاغلی که

کار فعلی را در عرض ۱۲ ماه قبل از زمان آمارگیری پیـــــدا
کرد مانند اطلاعات زیر توضیح داده میشود :

— طریق پیدا کردن کار — طرق و شیوههایی است که
شخص برای پیدا کردن کار آن را بکار برده و موفق شده است
از قبیل مراجعه بکارگاهها یا تقاضای کار از اداره کـــــل
مشاغل و کارهای و نظایر آن .

— علل ترك کار قبلی — عللی که برای ترك کار قبلی
مورد توجه قرار گرفته عبارت است از اخراج از کار، درآمد کم،
موقتی و غیر ثابت بودن کار، عدم علاقه، کسالت، کـــــر
سن و نظایر آن .

۱۵- ۱۰- منظور از تقاضای کار — در این مورد علت

اماسی بشرح زیر در نظر بوده است :

— تأمین معیشت — موردی است که شخص بطـــــور

عمده برای تأمین معیشت کار میخواهد .

— تأمین مخارج تحصیلی — موردی است کـــــه

شخص متقاضی کار محصل بوده و برای تأمین مخارج تحصیلات
خود ناگزیر به کار کردن میباشد .

— علل دیگری — علل دیگری که موجب شـــــده

تا شخص متقاضی کار باشد عبارت است از رفع بـــــکاری

(نه کسب سود و تأمین معیشت) داشتن وقت آزاد —

(بخصوص برای زنان و دانشجویانی که هیچ نوع کاری بجز

انجام امور خانه داری ندارند) و نظایر

آن .

مکتبہ بنی شامی دارالکتاب

تکسندہ

کاظم محمد تقی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

کتابخانه

کتابخانه

فهرست مندرجات

شماره صفحه	عنوان
۱۷۰۷	فصل اول کلیات
۱۷۰۷	مقدمه
۱۷۰۸	هدف - تعریف مشاغل
۱۷۰۹	روش کار - روشهای ارزیابی مشاغل
۱۷۱۷	پایه و اساس طبقه بندی
۱۷۲۲	روشنر گذاری عوامل - تعریف عوامل
۱۷۲۵	فصل دوم تئوریه‌ها و فرمولهای آماری بکار رفته و توضیحات مربوط بآن
۱۷۲۵	تابع تشخیص
۱۷۲۸	آزمون F - گروه بندی مشاغل بوسیله محاسبه L.S.D
۱۷۲۹	فصل سوم عملیات مربوط به محاسبات عددی - نمونه گیری - محاسبات عددی تابع تشخیص
۱۷۳۵	محاسبه تابع تشخیص $Z_3 - Z_4 - Z_5 - Z_6$ و X
۱۷۴۵	آزمون F - محاسبه مقدار L.S.D
۱۷۴۷	فصل چهارم نتیجه گیری
۱۷۴۷	نتایج آماری
۱۷۴۸	گزارش نهائی - درمورد طبقه بندی اول
۱۷۴۹	درمورد طبقه بندی دوم
۱۷۵۱	جدول شماره ۱ - امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل
۱۷۸۱	جدول شماره ۲ - امتیازات مشاغل در گروههای فرعی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۱۹ گانه
۱۸۱۱	جدول شماره ۳ - طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران
۱۸۳۹	جدول شماره ۴ - طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل
۱۸۶۹	جدول شماره (۵-الف) امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه بین المللی
۱۸۷۰	جدول شماره (۵-ب) امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه خاص کشور ایران
۱۸۷۱	منابع و مآخذ

سخنی چند با خوانندگان

این تحقیق از يك دانشجوی عراقی است که در-
ایران دوره فوق لیسانس آمارشناسی دیده ، و اینک برسییل
سپاس از ایران و تشکر از مردم این سامان و بخصوص از اساتید
ودستان عزیزى که این کار را راهنمائى و کمک آنان انجام گرفته
است ، این خطوط را می نگارد . زیانتر قاصر است و قلمش
ناتوان . و نمیداند که آیا خواهد توانست ستایشی را که قلباً
نثار انسانهای این خطه میکند ، متجلی سازد ؟ از خدایارى
مطلبد و امید دارد که این بند سطر حداقل تظاهراتی
از تشکرات باطنیش باشد .

دانشگاه تهران ، حق بر من دارد بی حساب .
از اولیای آن مننون و از اولیاء دانشکده علوم که مرکز تحصیل
من بوده و از اساتید گرام و دانشمند مؤسسه آمار دانشگاه
بویژه سپاسگزارم بی نهایت .

استاد عزیز و ارجمندم ، آقای دکتر عباسقلی خواجه
نوری ، هیچگاه فراموش خاطر نمخواهد شد . انرا ایشان
نمی بودند ، این تحقیق هرگز عملی نمیشد ، کمکها کردند
و راهنمائى ها فرمودند ، پیش از هرکسى و هرچیزى

از ایشان فیض ها بردم و چیزها آموختم . حق بدری برینده
دارند و بل بالاتر از آن . میدانم که هرگز باس الطافشان
را نخواهم توانست گزارد .

آقای دکتر عباس جامعی ، استاد ارجمند دیگرم
محبت ها بر من کردند ، و لطف بی دریغشان همواره شامل
حال من بود . از راهنمائى ها و تشکیلات آماری و تحقیقاتی
ایشان در اداره کل مطالعات نیروی انسانی و آمار وزارت کار
و امور اجتماعی ، استفاده ها کردم و تجربه ها اندوختیم
امید موفقیت بیشترشان را دارم و سعادتشان را خواهانم .
دوستان ایرانیم ، یاران با محبت ایرانیم رهین
منتم ساخته اند . از همه شان متشکرم . از طرف خود
و از سوی جامعه ای که من فردی از افراد آن هستم . از طرف
مردم عراق .

دوستان عزیزم آقایان کریم منصورفر ، جمشید شکرزاده
مهندس احمد خیرپور و محمد رضا مشایخی ، محققان و آمارشناسان
اداره کل مطالعات نیروی انسانی و آمار در مراحل مختلف تهیه
این رساله یار و مددکار بوده اند . همواره پیادشان خواهم
بود و محبت هایشان را هیچگاه فراموش نخواهم کرد .
ارجشان بر قدرت و لطفشان مستدام باد .

کاظم — محمد تقی

قسمت اول - کلیات

۱ - مقدمه

یکی از موضوعات تحقیقی اداره کل مطالعات نیروی - انسانی و آمار، طبقه بندی مشاغل بر اساس عوامل و ضوابط موجود در ایران میباشد. برای ورود در چنین بررسی - لازم است که اطلاعات کافی تهیه گردیده و زمینه مساعدی فراهم شود.

با توجه باینکه یکی از مقاصد استاندارد بین المللی طبقه بندی مشاغل، که بوسیله دفتر بین المللی کار تهیه شده، راهنمایی کشورهای نیست که به توسعه و یا اصلاح طبقه بندی مشاغل خود علاقمند هستند و نظریات ارزش طبقه بندی مزبور و تاثیر آن در بررسی مشاغل در ایران و منظور تهیه زیر بنای تحقیقاتی مشاغل، کتاب استاندارد بین المللی طبقه بندی مشاغل ترجمه و منتشر گردید، سپس قسمتهای مشکله آن که شامل گروه های اصلی و فرعی مشاغل رشته های مشاغل و مشاغل جزء میباشد مورد بررسی قرار گرفت.

در این مورد مساله اساسی مورد توجه ما، این مطلب بود که آیا طبقه بندی بین المللی مشاغل، با تمام خصوصیاتش میتواند همه مشاغل موجود در ایران را در بر گرفته و گروه بندی نماید؟ و آیا اینکار چه صورتی عملی خواهد شد؟

با مطالعات مقدماتی که در این مورد بعمل آمد، مشخص گردید که مشاغلی وجود دارند که مختص جامعه ایرانی هستند

و طبیعتاً در طبقه بندی بین المللی مشاغل نامی از آنها - برده نشده است، این مشاغل تعدادشان بالنسبه زیاد است، و برای مثال میتوان مینا کاری، خاتم کاری، سوار سازی، دعانویسی، حلیم پزی، فربنی پزی، و سیر آبی پزی و نقالی را نامبرد. بهر حال میبایستی در طبقه بندی مشاغل وارد شوند، چه اگر خواهیم آنها را نادیده بگیریم، دانسته تعداد زیادی از مشاغل را، از جامعه مشاغل خودمان مستثنی کرده ایم.

بنابراین برای احتراز از اینکار تهیه کردن لیست تمام مشاغل موجود در ایران میبایستی مشاغلی را که در طبقه بندی بین المللی وجود ندارد بیک از گروه های مشاغل منتسب کنیم، و بدین ترتیب در مرحله اول مجبور خواهیم بود به سیستم طبقه بندی بین المللی و ملاکهای که در آن برای گروه بندی در نظر گرفته شده اند توجه نمائیم و ببینیم که آیا این گروه بندی بر مبنای صحیح آماری هست یا نه؟ اگر این گروه بندی بر روش آماری استوار باشد کار ما تا حدی ساده است بدین معنی که صفات و مشخصات گروههای مشاغل را در قالب فرمولهای آماری میریزیم و مشاغلی را که در ایران وجود دارد و جزو این طبقه بندی نیست بعنوان مشاغل مشکوک فرض کرده و صفات و مشخصات

این مشاغل را در فرمول آماری محاسبه شده (تابع تشخیص) قرار میدهم و راجع به منتسب کردن آنها در گروه مشاغل بین المللی تصمیم میگیرم. ولی اگر معلوم شد که طبقه بندی بین المللی بر مبنای روشهای آماری نیست و یا اصول مدونی را طبقه بندی مشاغل بکار نرفته است در این صورت مجبور خواهم بود صفات و ملاکهای برای طبقه بندی مشاغل موجود در ایران بر اساس روشهای آماری (مثلاً بر مبنای تابع تشخیص) وضع کنیم و سپس بطبقه بندی اصولی بپردازم.

۲- هدف

بطور کلی، منظور از طبقه بندی مشاغل بهر روش و سیستمی که تهیه و تدوین شده باشد استفاده سیستماتیک در بررسیهای مربوط به اشتغال و ایجاد زمینه های مساعد در طرحهای آماری است. مانیز در این رساله در درجه اول میخواسته ایم مشاغل خاص جامعه ایران را که در طبقه بندی بین المللی مشاغل نیست، گروه بندی کنیم و در درجه دوم ارزیابی طبقه بندی بین المللی آنچنانکه در کتاب "استاندارد بین المللی طبقه بندی مشاغل" آمده است مورد نظر ما بوده، و بدین ترتیب هدف ما از تحقیق در طبقه بندی مشاغل، بر مبنای شرایط و عوامل موجود در ایران بشر زیر میباشد:

الف- تعیین گروههای همگن مشاغل بر مبنای شرایط و عوامل موجود در کشور.

ب- تعیین جهت و حدود اختلاف طبقه بندی جدید با طبقه بندی بین المللی مشاغل.

ج- تعیین حدود قابلیت توجیه طبقه بندی بین المللی مشاغل در کشور با توجه به طبقه بندی جدید.

د- توصیف مشاغل خاص کشور ایران که ناچار از لحاظ بین المللی نیز دارای اهمیت هستند.

۳- تعریف مشاغل

روش تعریف مشاغل در اینجا، همان روشی است که برای تعریف مشاغل در د و کتاب طبقه بندی بین المللی مشاغل که توسط دفتر بین المللی کار سازمان ملل متحد تهیه و تدوین شده بکار رفته است، که این تعریف در مورد گروههای مشاغل اصلی و فرعی و همچنین رشته های مشاغل اولاً باید کلی باشد و ثانیاً موجبات تمیز دادن بین آنها فراهم آورد و ملاکهای برای تشخیص این رشته ها از همدیگر پیدا نماید. بدیهی است در مورد رشته های مشاغل شرح بیشتری داده شده است، بدین طریق که در قسمت اول - حدود فعالیت های مشترک مربوط به تمام مشاغل آن رشته را مشخص کرده و در قسمتهای بعدی اعمالیکه در هر يك از این مشاغل انجام میگیرد ذکر گردیده است. این قسمتها بوسیله خطوط فاصله یا شماره هائی بترتیب از همدیگر جدا شده و ضمناً رعایت ترتیب و توالی مشاغل نیز بعمل آمده و برای هر شغلی رقمی ذکر گردیده است و باین ترتیب بدون اینکه تعریف جداگانه هر يك از مشاغل در نظر گرفته شود، همه

ویرآورد کمبود نیروی انسانی متخصص و ماهر در هر یک از مشاغل موجود در ایران و طریق پرورش این قبیل کارکنان متخصص یکی از هدفهای اساسی سازمانهای بررسی نیروی انسانی و ادارات مشاغل و کارایی است .

ع- روش کار

بطور خلاصه روش کار این رساله بشرح زیر توضیح

میکردد :

- ۱-۱- مطالعه در روش طبقه بندی بین المللی مشاغل که در این مورد یکی از دو حالت زیر پیش خواهد آمد :
- ۱-۱-۱- اگر اصولی عینی و ابژکتیو در این طبقه بندی رعایت شده باشد طرز کار یا بصورت خواهد بود که مشاغل مختص ایران را تفکیک کرده و از روی صفات گروههای مشاغل بین المللی ، فرمول آماری (تابع تشخیص) مورد نظر را محاسبه کرده و راجع بانتمایب مشاغل مشکوک تصمیم میگیریم.
- ۱-۱-۲- اگر در طبقه بندی بین المللی اصولی عینی و ابژکتیو برای تفکیک مشاغل رعایت نشده باشد ، ما خود رأساً ملاکها و صفات اصولی برای طبقه بندی و تفکیک مشاغل از همدیگروضع نمود و مشاغل ایران را بر این مبنا طبقه بندی میکنیم ، که اگر ملاکها و روشهای بکار برده شده نظیر دانشمندان و محققین صاحب نظر ایرانی را اقتناع نمود در عرضه این قدم اساسی "بر مبنای روشهای علمی" بدقت بین الملل کار اقدام خواهد شد .
- ۱-۲- در این بررسی برای آنکه حجم کار در حدود یک

رساله فوق لیسانس باشد ، فقط بتفکیک گروههای اصلی مشاغل از هم اقدام خواهد شد ، و همچنین در صورت امکان با این روش در داخل گروههای اصلی طبقه بندی بین المللی مشاغل تفکیک گروههای فرعی بعمل خواهد آمد .

البته باید توجه داشت که برای انتخاب یک روش مناسب سیستمهای ارزیابی مشاغل که هر یک دارای محاسن و معایبی هستند ، بطور همه جانبه مورد تجزیه و تحلیل قرار میگیرند . بنا بر مطالعات مقدماتی که در این زمینه صورت گرفته ، در این طرح طبقه بندی ، روش "نمره گذاری یا امتیاز دادن" که یک بررسی کمی خواهد بود اتخاذ گردیده که در قسمتهای بعد درباره آن توضیحات لازم داده خواهد شد .

در طرح فعلی برای آنکه طبقه بندی مشاغل در قالبی ریخته شود که تا اندازه ای از استاندارد بین المللی متابعت نماید ۱۹ عامل تشخیص در نظر گرفته شده ، که ۸ ملاک آن از گروههای اصلی طبقه بندی بین المللی میباشد و ۱۱ - ملاک دیگر از متد (کرس) در مورد مشاغل که برای تعمیم در کلیه مشاغل تغییرات جزئی در آنها داده شده منظور گردیده است .

۷- روشهای ارزیابی مشاغل

روشهای اصلی ارزیابی مشاغل عبارتند از: (۳)

- (۳) - مراجعه شود به کتاب "انتخاب روش ارزیابی مشاغل" تألیف Otis ترجمه دکتر بهروز ذکا* (پلی کی منتشر شده از طرف شورای عالی اداری)

— روش درجه بندی

Ranking Method

— روش طبقه بندی یا رتبه بندی

Classification or Grading Method.

— روش نمره گذاری یا امتیاز دادن

Point Method

— روش مقایسه عوامل

Factor Comparison Method

هر يك از این روشها دارای مزایا و معایبی هستند و بدینجهت برای کشف بهترین و مناسبترین آنها در زیر هر يك از این روشها را تجزیه و تحلیل میکنیم .

۱-۷- سیستم درجه بندی

در این سیستم، مشاغل بطور کلی بایکدیگر مقایسه میشود و فقط سنجش نسبی بعمل میآید، باین ترتیب طبق این روش، شغلی در پایینترین سطح قرار خواهد گرفت که وظایف مربوط بآن به ساده ترین و عادی ترین نحو انجام شود و هر قدر برد شواری وظایف از لحاظ مسئولیت و شرایط مختلفه کار افزوده گردد، مشاغل بترتیب در درجات بالاتری قرار میگیرند .

۱-۱-۷- مزایای این سیستم

— استفاده از این سیستم بالنسبه آسان است .
— عمل درجه بندی را میتوان بسرعت انجام داد .
— بکار بردن این سیستم متضمن خرج زیادی نیست

۲-۱-۷- معایب این سیستم

— برای تعیین درجه هیچگونه ضابطه معینی

و محسوسی وجود ندارد .

— عمل درجه بندی ممکن است بطور سطحی صورت

گیرد و مزایا هیچگونه بررسی منطقی و دقیقی در مورد عوامل اساسی مشاغل بعمل نمیآید .

— همانندی و تشابه عناوین شغلی احتمال تداخل

و اشتباهات را زیاد مینماید .

— پیدا کردن کارشناسان مورد احتیاج برای درجه

بندی مشاغل که دارای اطلاعات کافی در خصوص کلیه مشاغل باشد کار مشکلی است .

— هر قدر ربر تعداد و پیچیدگی مشاغل افزوده شود

استفاده از این سیستم نیز مشکلتر میگردد .

— در این سیستم بیسم آن می رود که کارشناسان

بجای درجه بندی مشاغل متصدیان آنها را درجه بندی نمایند .

۲-۲- سیستم طبقه بندی یا رتبه بندی

این سیستم مقیاس و ضابطه ای را بدست آرنساب

میدهد تا در سنجش اختلافات مشاغل از آن استفاده نماید .

این مقیاس شامل يك رشته عوامل و مشخصات کلی است

که بر مبنای آنها (در حیطه مشاغل مورد ارزیابی) تعریف

و تعیین شده اند . این مقیاس عبارتست از همان تعاریف

رتبه ها که مشاغل بر حسب مشخصات کلی از حیث سادگی

و دشواری وظایف و مسئولیتها از پایین به بالا بترتیب در طبقات

و یا رتبه های مجزا قرار میگیرند . در این سیستم مشاغل

بر حسب اجزا، مرکب شان، مورد تجزیه و تحلیل قرار نمیگیرند بلکه هریک از آنها من حیث المجموع و بدون توجه بازش - جدا گانه هریک از اجزا، مرکب مورد توجه هستند .

۱-۲-۷- مزایای این سیستم

- استفاده از این سیستم به سهولت انجام میگردد .
- درك آن آسان است
- برقراری و اجرای این سیستم نسبتاً آسانی صورت میگیرد .

- نتایج حاصله از این سیستم نسبت به سیستم قبلی تا حد زیادی رضایت بخش است

۲-۲-۷- معایب این سیستم :

- چون تجزیه و تحلیل منطقی بعمل نیاید بنابراین قضاوت کلی راجع به تمام مشاغل ممکن است طبقه بندی را از طریق نرمال منحرف سازد .

- هیچ نوع ورقه وجد و دل ارزیابی از طرف ارزیابان بکار برده نمیشود که ارزش و مقام واقعی مشاغل را معلوم سازد .
- در این سیستم ممکن است مشاغل در آن واحد از جهاتی متعلق بیک طبقه و از جهاتی دیگر متعلق به طبقه دیگری باشند .

- امکان اینکه مأموران ارزیابی به تنهایی با کلیه مشاغل آشنائی داشته باشند بسیار ضعیف است .

- هر قدر که بر تعداد و پیچیدگی مشاغل افزوده شود استفاده از این سیستم نیز مشکلتر خواهد شد .
- تهیه تعاریف رتبه ها و باطبقات امری بالنسبه

مشکل است .

يك مثال برای آشنا شدن با طرز کار در این سیستم آورده - میشود . (۴)

طبقه بندی منشی

۱- منشی صنف سم - کسی است که فقط يك کار عادی منحصر بفرد انجام میدهد (مثلاً منشی ای که تمام وقت خود را فقط کار بن بین ورقه های کاغذ قرار میدهد تا يك موضوع در چند نسخه تایپ شود) این شخص فقط به سرعت عمل و دقت در کار احتیاج دارد که تحت نظر سرپرست مربوطه کار میکند و مسئولیت ممکن است داشته و یا نداشته باشد .

۲- منشی صنف دم - کسی است که سرپرست دیگران نیست و در این شغل تخصص دارد ، حرفه اش به تفنن و ابداع احتیاج ندارد ، سرعت و دقت در کار مورد احتیاج است .

۳- منشی صنف اول - کسی است که دارای مشخصات منشی صنف دم است ، فقط مسئولیتش بیشتر از آن میباشد .
۴- منشی با سابقه - کسی است که بقواعد و اصول منشی گری کاملاً وارد است . وارد بودن با امور مختلف و آرا ف کردن قسمت محدود و تکمیلین بودن از مشخصات مخصوص این صنف میباشد .

۵- منشی مفسر و مترجم Interpretive کسی است که در امور ریاست شعبه و سرپرستی دیگران و تعبیر و تفسیر

4- " Personnel Management" By Michael.
J. Jucius:
1955 - Page : No. 405.

مسائل مربوط به حرفه خود تخصص دارد. کارهای مربوط به باین صنف پیچیده بوده و وابستگی کار و کاردانی احتیاج دارد.

۳-۷- سیستم نمره گذاری یا امتیاز دادن

این روش نیز معیار و میزانی بدست ارزیابی میدهد که بوسیله آن میتواند اختلافات موجود در مشاغل را اندازه گیری نماید مع الوصف این معیار یا معیاری که در سیستم طبقه بندی یا رتبه بندی ذکر شد تفاوت کلی دارد. برای ایجاد سیستم نمره گذاری مراحل اقدام به قرار زیر است:

— عوامل مشترك مشاغلی که باید مورد ارزیابی قرار گیرند، انتخاب و تشریح میگردند.

— هر عامل بتعداد معینی از درجات تقسیم و برای هر درجه بنوبه خود تعریفی تهیه میشود.

— هر يك از عوامل اصلی یا يك دیگر مقایسه میشود.

— برای درجات هر يك از عوامل امتیاز یا نمراتی تعیین میگردد.

شغل مورد ارزیابی با توجه به يك يك عوامل در برابر معیاری که تهیه شده سنجیده میشود و درجه عاملی که بیشتر از درجات دیگر با عامل قید شده در شغل تناسب و توافق داشته باشد بعنوان درجه عامل شغل مزبور انتخاب و امتیازی که در طرح ارزیابی بدرجه مزبور تعلق گرفته بشغل مورد نظر داده میشود. هنگامی که درجه تناسب برای هر عامل از شغل انتخاب گشت و امتیازات مربوطه بد درجات

زیر هم نوشته شد، آنوقت این نمرات یا امتیازات جمع زده میشوند. مجموع ارقام و یا امتیازات ارزش شغل مورد نظر را تعیین میکنند و این ترتیب در این سیستم هر شغل بر حسب اجزاء مرکبه آن مورد تجزیه و تحلیل قرار میگیرد.

۱-۳-۷- مزایای این سیستم:

— نوع معیاری که بکار برده میشود تشریحی بوده و و آسانی میتوان آنرا نمایش داد، از این رو بعقیده بسیاری از صاحب نظران از هر روش دیگری قابلیت اعتماد و اعتبار آن بیشتر است.

— استفاده از تعاریف درجات عوامل نسبتاً آسان میباشد زیرا این تعاریف بطوری نوشته شده اند که قابل انطباق بر انواع مشاغل مورد ارزیابی میباشد.

— نمرات یا امتیازات مشاغل، اختلافات نسبی موجود بین آنها را بر حسب رقم نشان میدهد.

— این سیستم، عمل تخصیص یا قرارداد در مشاغل را در طبقات کاملاً ساده و آسان مینماید.

— در این سیستم، با مقایسه با سیستم های دیگر امکان دخل تصرف کمتر میباشد.

۲-۳-۷- معایب این سیستم:

— انتخاب عوامل و درجات صحیح و نوشتن تعاریف روشن و قابل فهم راجع بآنها مستلزم داشتن مهارت و دقت فراوان است.

— تخصیص امتیازات دقیق عددی برای عوامل، و همچنین تعیین امتیاز درجات امر نسبتاً مشکلی است.

– برقراری این سیستم با توجه به سیستمهای دیگر مستلزم صرف وقت بیشتری است •

مثال – طرز نمره گذاری و انتخاب عوامل در طرح يك مؤسسه تجارتي (۵)

درجه	درجه	درجه	درجه	درجه	عامل	Factor
۵	۴	۳	۲	۱		
					مهارت :	Skill
۷۰	۵۶	۴۲	۲۸	۱۴	۱ – سواد	Education
۱۱۰	۸۸	۶۶	۴۴	۲۲	۲ – تجربه	Experience
۷۰	۵۶	۴۲	۲۸	۱۴	۳ – ابداع و ابتکار	Initiative & Ingenuity
					توانائی کار :	Effort
۵۰	۴۰	۳۰	۲۰	۱۰	۴ – احتیاج بقدرت جسمی	Physical Demand
					۵ – احتیاج بقدرت ذهنی یا بصری	Mental or Visual
۲۵	۲۰	۱۵	۱۰	۵		Demand
					مسئولیت :	Responsibility
۲۵	۲۰	۱۵	۱۰	۵	۶ – تجهیزات یا نحوه عمل	Equipment or Process
۲۵	۲۰	۱۵	۱۰	۵	۷ – مواد اولیه یا تولیدات	Material or Product
۲۵	۲۰	۱۵	۱۰	۵	۸ – تأمین سلامتی دیگران	Safety of others
۲۵	۲۰	۱۵	۱۰	۵	۹ – کار دیگران	Work of others
					شرایط شغلی :	Job conditions
۵۰	۴۰	۳۰	۲۰	۱۰	۱۰ – شرایط کار	Working conditions
۲۵	۲۰	۱۵	۱۰	۵	۱۱ – خطرات غیر قابل اجتناب	Unavoidable Hazards

۵ " Job Evaluation " , by C. W. Lytel. page ; No. 43.

در این سیستم مشاغل بوسیله بعضی از عوامل برگزیده که معمولاً تعداد آنها ۵ میباشد مورد تجزیه و تحلیل قرار میگیرند. در اینجا مشاغل بعنوان کلیدی بمنظور نشان دادن سطوح عمده وظایف و مسئولیتهای تعیین میشوند. و مهارتهای لازم برای انجام کار و مشاغلی که در حیطه ارزیابی قرار دارند انتخاب میگردد. این مشاغل بر حسب هریک از عوامل و بترتیب اهمیت نسبی آنها درجه بندی شده و بدین نحو با توجه بیک یک عوامل باید یکدیگر مقایسه میشوند.

مثلاً اگر دو فقره از عوامل مزبور "قوای ذهنی" و "مهارت" باشند ارزیابی ابتدا مشاغل مفتاح یا کلید را از پائین به بالا از نظر مهارت لازم درجه بندی مینماید و سپس با توجه بارزش کلی و جاری شغل ارزش عاملی را که مورد ارزیابی قرار گرفته تعیین و در مقابل آن قید مینماید. مثلاً فرض میکنیم بهای جاری یکی از مشاغل مفتاح، یک دلار و نیم در ساعت است. در این صورت ارزیابی تعیین میکند که چه مقدار از این مبلغ باید برای عامل قوای ذهنی لازم در این شغل تخصیص داده شود و چه مقدار باید به عامل مهارت تعلق گیرد. این روش سه مرتبه در فواصل تقریباً دو هفته ای تکرار میشود. سپس معدل هر سه مرحله استخراج و بدینوسیله معلوم میگردد که چه مقدار پول بایستی برای هر عامل از شغل اختصاص داده شود. با طی این مراحل جدولی تهیه میشود که بترتیب مشاغل مفتاح را تحت هر عامل مذکور با بهای پولی آن نشان میدهد. سپس مشاغل دیگر عامل به عامل

با مشاغل مفتاحی که در این جدول قرار دارد مقایسه میگردد تا باین ترتیب موقعیت و درجات آنها نسبت به مشاغل مفتاح (که قبلاً ارزیابی گردیده اند) تعیین بشود. سپس ارزشهایی که برای عوامل مختلف در نظر گرفته شده با یکدیگر جمع زده میشوند. تا باین ترتیب بهای کلی شغل معلوم گردد. و آنگاه کلیه مشاغل بر حسب ارزش کلی که بارزش فوق بدست آمده بترتیب از پائین به بالا منظم میگردد.

۷-۴-۱- مزایای این سیستم :

- مقایسه شغل با شغل این حسن را دارد که مشاغل از لحاظ عوامل قابل مقایسه با یکدیگر سنجیده میشوند. - با قبول این سیستم برای هر سازمانی میزان خاص تهیه میگردد و باین ترتیب میتوان اطمینان حاصل نمود که طرح قبول شده از هر حیث متناسب با احتیاجات سازمان مورد نظر میباشد.

- بمجرد اینکه این میزان تهیه شده استفاده از آن - برای ارزیابی سایر مشاغل امر نسبتاً آسانی خواهد بود. - این میزان بر مبنای واحد پول ایجاد میگردد و بنابراین مجدداً احتیاجی به تفسیر صورت آن نیست.

۷-۴-۲- معایب این سیستم :

اگر در مشاغل مفتاح که بعنوان میزان بکار رفته بیعدالتی هایی از نظر تعیین ارزش حقیقی عوامل رخ داده باشد در این صورت بعلمت اینکه مقیاسی بر اساس پولی ایجاد گردیده این بیعدالتی بصورت بدعتی باقی خواهد ماند. - چون بهای مشاغل ثابت و دائمی نیست بنابراین

پایه و اساسی که بعنوان مقیاس ارزیابی تعیین شده
 ممکن است در اثر نوسان ارزشها تعادل خود را از دست

بدهد.
 برای اینکه نحوه عمل در سیستم مقایسه عوامـل

تغییر در وظایف یکی از مشاغل مفتاح که بعنوان

میزان ارزیابی بکار رفته ممکن است میزان را از وقت و صحت

اولیه خود خارج سازد.

ایجاد ضابطه ارزیابی امر پیچیده ای بوده و -

تشریح آن برای کارمندان دشوار است.

درجه بندی و ارزش عوامـل

مشاغل	مجموع نرخها	احتیاج ذهنی		احتیاج مهارت		احتیاج بقدرت جسمی		مسئولیت		شرط کار	
		درجه	نرخ	درجه	نرخ	درجه	نرخ	درجه	نرخ	درجه	نرخ
شماره ۱	۱/۴۷	۱	۰/۳۷	۱	۰/۵۰	۵	۰/۲۵	۲	۰/۲۵	۵	۰/۱۰
شماره ۲۰	۱/۳۹	۳	۰/۲۵	۲	۰/۴۰	۳	۰/۳۳	۱	۰/۳۰	۴	۰/۱۱
شماره ۲۵	۱/۳۱	۲	۰/۳۱	۳	۰/۳۳	۴	۰/۳۰	۳	۰/۲۲	۲	۰/۱۵
شماره ۷۰	۱/۲۳	۴	۰/۲۴	۴	۰/۳۱	۲	۰/۴۰	۵	۰/۱۵	۳	۰/۱۳
شماره ۱۲۰	۱/۱۶	۵	۰/۱۶	۵	۰/۲۳	۱	۰/۴۳	۴	۰/۱۸	۱	۰/۱۶

6- "Personnel Management" by Micheal

J. Jucius Page: No. 1830 .

در این مثال با توجه با اهمیت هر يك از عوامل پنجگانه در گروه ۱ مشاغل مفتاح يك مشغله نسبت شدت وضعف اهمیت تغییرات آن مشغل بهر يك از عوامل مشاغل ۱ از دیگران تفكیک میگردد بطوریکه اهمیت احتیاج ذهنی در هر يك از پنج گروه مشاغل بشرح زیر است .

اهمیت احتیاج ذهنی در مشغل شماره ۱ از همه بیشتر است و درجه ۱ بآن داده شده است و در حالی که در گروه مشغل شماره ۱۲۰ اهمیت این عامل بسیار ضعیف است و درجه ۵ بآن متعلق میگردد و در صورتیکه اهمیت قدرت جسمی درست برعکس عامل اول (احتیاج ذهنی) میباشد و عبارت دیگر میتوان اظهار نظر کرد که مشغل شماره يك بیشتر احتیاج بابداع و ابتکار و تنوع دارد و در این مشغل احتیاج بقدرت جسمی بسیار کم است و البته این کمی زیاد است - احتیاج در مقام مقایسه با سایر مشاغل میباشد .

اساس پرداخت نوبت به ارزش و اهمیت هر يك از عوامل پنجگانه است که ارزش هر يك از این عوامل پنجگانه در هر يك از مشاغل ارزیابی میگردد و مجموع کل ارزش های پولسی و یا نرخها میزان دستمزدها و حقوق هر يك از مشاغل را تعیین خواهد کرد .

۷-۵ مقایسه چهار سیستم اساسی

سیستمهای ارزیابی را در روش اول میتوان از نظر کسی و یا غیر کسی بودن روش ارزیابی مورد مقایسه قرار داد . منظور از کسی بودن اینست که مشاغل با جزاء مرکبه خود تقسیم میگردد و هر یک از آنها تجزیه و تحلیل شده و ارزش آن از لحاظ

درجه امتیاز یا پول تعیین میگردد و ارزش زمانی هر شغل عبارت از جمع امتیازات یا جمع پولی میباشد که برای کلیه اجزاء بطور جداگانه اختصاص داده شده است . اما منظور از غیر کسی بودن روش ارزیابی اینست که مشاغل با جزاء مرکبه خود تقسیم میگردد و ولی هر يك از اجزاء دارای ارزش جداگانه ای نمیشود بلکه در این روش هر شغلی بطور کلی در نظر گرفته میشود و دیدن قرار سیستمهای روش کسی بکار میبرند، جنبه تحلیل آنها بیشتر از سیستمهای غیر کسی است . سیستم نمره گذاری و سیستم مقایسه عوامل از جمله سیستمهای کمی و سیستمهای درجه بندی و طبقه بندی در ردیف سیستمهای غیر کسی قرار دارند .

مبنای دوم برای مقایسه سیستم های ارزیابی عبارت از اینست که به بینیم آیا سیستمها در خارج معیاری بدست مایند و یا آن بتوان مشاغل را سنجید یا اینکه مشاغل صرفاً با یکدیگر مورد مقایسه و سنجش قرار میگیرند .

سیستم نمره گذاری و سیستم طبقه بندی قبلاً معیاری بدست مایند و یا آن مشاغل را سنجید میشوند (هر چند که معیارهای تهیه شده بوسیله این دو سیستم مشابه نیستند) لیکن در سیستم مقایسه عوامل و سیستم درجه بندی مشاغل صرفاً با یکدیگر مقایسه میشوند ولی معدلک در این دو سیستم نیز نحوه انجام مقایسه با یکدیگر متفاوت است زیرا در سیستم مقایسه عوامل عامل شغلی با عامل شغل دیگر و در سیستم درجه بندی کل شغل با کل شغل مقایسه میشود .

دروهله سم و چهارم طرح ارزیابی را ممکن است از این نظر مقایسه نمود که کدامیک از آنها برای ارزیابی مشاغل که دارای پیچیدگی و پاتجاس بیشتری است مناسبتر میباشد . بطور کلی سیستم های درجه بندی و یا طبقه بندی برای ارزیابی مشاغل ساده کفایت میکنند، ولی مشاغل پیچیده را بوسیله سیستمهای نمره گذاری با مقایسه عوامل بهتر میتوان مورد بررسی قرار داد .

۸- پایه و اساس طبقه بندی

پس از تعیین هدفهای این رساله، کتاب فرهنگ جدید استاندارد بین المللی طبقه بندی مشاغل (I. S. C.) بدست ماریسید و مورد مطالعه و ترجمه قرار گرفت و ملاحظه گردید که اصول متخذ در این طبقه بندی بیشتر بر اساس اصولی ذهنی و سوبژکتیف بوده نه اصولی عینی و ابژکتیف، و بدین لحاظ با توجه بمطالعی که قبلاً درباره مقایسه چهار سیستم ارزیابی مشاغل ذکر گردید، قاعده میبایستی روش "نمره گذاری یا امتیاز دادن" بیش از سه روش دیگر مورد توجه ما قرار گیرد زیرا در روش "درجه بندی" و "طبقه بندی" یا رتبه بندی که در طبقه بندی بین المللی مشاغل مورد توجه سازمان ملل متحد بوده اند، کلاً جنبه ذهنی و سوبژکتیف دارند و بنابراین نمیتوانند در این رساله مورد استفاده ما باشند . از در روش مقایسه عوامل "نمره گذاری یا امتیاز دادن" نیز که ابژکتیف و عینی هستند، روش مقایسه عوامل همچنانکه ذکر شد، معمولاً مشاغل را با بهای جاری آن (پول)

میسنجند و اینکار اشکالاتی در پی دارد که قبلاً شرح داده شده لذا این روش نیز مورد نظرمان نیست و در نتیجه روش انتخابی ما برای ارزیابی مشاغل روش "نمره گذاری یا امتیاز دادن" خواهد بود .

برای اقدام به ارزیابی مشاغل، بر طبق روش انتخاب شده فوق لازم است، تعیین عوامل و طرز نمره گذاری طوری باشد که مطابق با عوامل و ضوابط موجود در ایران گردد، بدین منظور ابتدا این موضوع با کارشناسان و متخصصین عالیه در کشور میان گذاشته شد، و پس از شور و بررسی در این زمینه و راهنماییهای مفید صاحب نظران، قرار بر این شد که متدهای مختلف انتخاب عوامل ارزیابی و همچنین طرز نمره گذاری عوامل مورد مطالعه دقیق قرار گیرد، و منابعی (بشرح ذیل) در این مورد تهیه گردید و در متدهای آنها بررسی شده (۷)

طبقه بندی در کتاب اول و دوم کاولین بار برای مطالعه انتخاب گردید بصورت زیر بوده است، در کتاب اول بطور کلی طبقه بندی مربوط بمشاغل اداری و سازمانهای دولتی بوده و صفات مربوطه در حدود همین مشاغل تعیین گردیده

(۷)

- 1- AEC Benchmark Job Description.
- 2- U.S. Atomic Eenergy Commission. 1960
- 3- I. L. O Job Evaluation. 1960
- 4- " Job Evaluation Methods" By Lytel 1954
- 5- " Job Evaluation " By Otis and Leukart 1954
- 6- " Personnel Management" By Michael J. Jucius

و علاوه بر يك از طبقات بر مبنای شماره های قراردادی (كد) تعريف نشده بود بنا بر این نظر ما را در مورد انتخاب عوامل برای طبقه بندی جدید تامین نمی کرد. در کتاب دوم مشاغل عمده ای که تدوین شده از بعضی جهات قابل انطباق با طبقه بندی بین المللی مشاغل است و ولی هدف اساسی در این کتاب طبقه بندی کارکنان در مشاغل اداری از لحاظ حقوق و درآمد آنها است و در نتیجه این متد نیز نمیتوانست در انتخاب عوامل مورد استفاده کامل ما واقع گردد.

در کتاب شماره ۳ (I. L. O. Job Evaluation) روشهایی درج شده است که کشورهای مختلف از قبیل انگلستان - هندوستان - آلمان غربی و آمریکا برای

طبقه بندی مشاغل در سطح کشوری و یا در بعضی از سازمانها خود آنها را بکار برده اند و کلیه این روشها منطبق بر روش "نمره گذاری یا امتیاز دادن" میباشد که هر کشور با توجه به شرایط و عوامل موجود و عوامل و امتیازات خاص و متفاوتی را در نظر گرفته است. بر اساس بررسیهایی که در سیستمهای مختلف نمره گذاری صورت گرفت و سیستم نمره گذاری در کشور آمریکا از نظر قابل توجیه بودن در ایران بیشتر مورد توجه واقع شد و تصمیم گرفته شد که کتاب شماره ۴ ارزیابی مشاغل (" Job Evaluation Methods " By Lytel 1954)

که در کشور آمریکا تهیه و تدوین شده است مورد مطالعه قرار گیرد. با مراجعه باین کتاب مشاهده گردید که برای نمره گذاری یا امتیاز دادن یکی از سه متد ذیل (که در جدول زیر آمده است) انتخاب گردیده است.

متد وید Weed	متد کرس Kress	متد بنج Benge	مشخصات
۱- ذکاوت ۲- مهارت	۱- سواد ۱- تجربه ۳- ابداع و ابتکار	۱- احتیاجات فکری ۲- احتیاجات مهارت	مهارت
۳- استعداد ذهنی (فکری) ۴- استعداد جسمی	۴- احتیاج بقدرت جسمی ۵- احتیاج بقدرت ذهنی یا بصری	۳- احتیاج بقدرت جسمی	توانایی
۵- مسئولیت	۶- تجهیزات یا نحوه عمل ۷- مواد اولیه یا تولیدات ۸- تأمین سلامتی دیگران ۹- کار دیگران	۴- مسئولیت	مسئولیت
۶- شروط کار	۱۰- شروط کار ۱۱- خطرات غیر قابل اجتناب	۵- شروط کار	شرایط کار

البته عوامل اصلی مندرج در ستون مشخصات -

جدول فوق اولین بار وسیله دانشمند امریکائی بنام

در کتاب (Asa S. Knowles)

(Job Evaluation for Hourly & Salaried)

تعیین گردید. برای اینکه ارزیابی اجزای هر یک از مشاغل بنحو

بهتری صورت پذیرد و عواملی انتخاب شود که تاحدودی

هدفهای ما را تأمین نماید، بدو امتد های جدول مسوق

و نتایج حاصله از آنها مورد بررسی دقیق قرار گرفت، و با توجه

به اینکه از بین سه امتد نامبرده، امتد کرس در موسسات مختلفی

مورد استفاده قرار گرفته و نتایج بهتری داده است و از طرفی

عوامل مربوط باین امتد از هر جهت قابل استفاده در طبقه

بندی ما بوده و همچنین مورد قبول صاحب نظران کشور ما واقع

شده است لذا امتد نمره گذاری کرس در این رساله

انتخاب گردید. در این امتد که قبلاً در دو موسسه بزرگ

آمریکائی (۸) بمنظور ارزیابی هر یک از اجزای مشاغل بکار رفته

است، برای هر یک از عوامل مقیاس نسبی با ۵ درجه

وجود دارد که در هر درجه تعداد معینی امتیاز بر اساس

قضاوتی که به نسبت اهمیت عامل شده، تعیین گردیده است.

در طبقه بندی مانیز برای تفکیک گروه های مشاغل اصلی و فرعی

و رشته های مشاغل از یکدیگر ابتدا لازم بود که طبقه بندی -

بین المللی مشاغل بر مبنای سیستم امتد نمره گذاری کرس

کد گذاری شود. و چون وزنهای انتخاب شده برای هر یک

از درجات این امتد، مربوط به مشاغل محدود در موسسات

بخصوصی بوده است، لذا با در نظر گرفتن عوامل انتخابی

کرس، شماره های ۰ و ۱ و ۲ و ۳ که نظیر آنها -

در کتاب فیشر نیز داده شده است (۹) بترتیب برای

• درجه منظور گردید، و قبلاً در باره نحوه طبقه بندی

مشاغل و کد گذاری آنها با شماره های فوق مذاکراتی

با کارشناسان و متخصصین کشور بعمل آمد و در نظر جهت

پی ریزی کار پیشنهاد گردید، که یکی از این دو موقع اجرا

گذارد، شود، اول اینکه طبقه بندی مشاغل از کل به جز

(بترتیب گروههای اصلی و فرعی - رشته های مشاغل و مشاغل

انجام گیرد. و دوم اینکه طبقه بندی از جز به کل (بترتیب

مشاغل، رشته مشاغل و در گروههای فرعی و اصلی) صورت پذیرد.

ابتدا طبقه بندی از کل به جز در نظر گرفته شد و تحقیق موردی

در این زمینه بعمل آمد، مشاهده گردید که در این روش -

امتیاز ثابتی برای ارزیابی عوامل وجود ندارد و طبقه بندی

امکان پذیر نیست، و ضمناً عوامل تجهیزات یا نحوه عمل

و مواد اولیه یا تولیدات در این طبقه بندی مؤثر نمیشد

و علاوه در ضمن این تجربه معلوم گردید که شماره های کد

۰ و ۱ و ۲ و ۳، بهر صورت مقیاس خوبی برای مانیز باشند،

زیرا با این طرز عمل، تشخیص درجه اهمیت هر عامل کار

مشکلی بوده و انتساب عوامل یکی از شماره ها ما را دچار

(8) "National Metal Trades Association" &
National Electrical Manufacturers Association"

(9) "Statistical Method for Research Workers".
By Fisher Pp. 285-295.

شك و تردید میسازد و بدین لحاظ ممکن است اشتباهات زیادی در نمره گذاری عوامل رخ دهد و یا برای تشخیص هر شغل مشکوکی احتیاج به کارشناس مربوطه باشد و کما در موارد مختلف انجام آن کار آسانی نخواهد بود.

ضمن مطالعه دقیق که مجدداً در متد کرس صورت گرفت، معلوم گردید علاوه بر تعاریفی که برای هر يك از عوامل یازده گانه وضع شده، تعاریفی نیز برای هر يك از درجات مربوطه قائل گردیده است. با مطالعه و ترجمه تعاریف مزبور و تجربه ای که قبلاً درباره اهمیت تاثیر عوامل "احتیاج بقدرت حسی" و "مسئولیت مالی" در تشخیص و تفکیک مشاغل بدست آمد، ما را بر آن داشت که در عوامل یازده گانه کرس دو عامل نامبرد را جایگزین عوامل "تجهیزات یا نحوه عمل" و "مواد اولیه یا تولیدات" نمائیم. در بررسیهای بعدی تشخیص داده شد که عوامل یازده گانه تعدیل شده کرس برای ارزیابی عوامل کاملاً مناسب هستند و ولی برای تشکیل گروههای مشاغل، عوامل دیگری را نیز باید در مورد وضع مشاغل در نظر گرفت.

بنابراین برای طبقه بندی مشاغل از جزء بکامل ابتدا ۹ گروه از ۱۰ گروه اصلی طبقه بندی بین المللی مشاغل انتخاب گردید و تغییراتی در آنها بصورت زیر بعمل آمد: ترکیب گروه اصلی ۸/۷ طبقه بندی بین المللی مشاغل را يك گروه (شغل صنعتی) و ترکیب گروههای اصلی ۱ و ۲ همین طبقه بندی را يك گروه دیگر (شغل اداری) در نظر گرفتیم و بدین ترتیب ۷ گروه بدست آمد و از ۹ گروه

فوق، با اضافه گروه انتخابی جدیدی که بعنوان شغل متفرقه در نظر گرفته شده، بعنوان ۸ عامل تشخیص دیگر انتخاب و یازده عامل قبلی اضافه گردید.

توضیح اینکه چون اغلب اجزاء گروه اصلی صفر در طبقه بندی بین المللی مشاغل، در طبقه بندی مورد بحث ما جزو گروههای اصلی دیگر منظور میگردند و همچنین گروه اصلی متفرقه (x) همین طبقه بندی تشکیل يك شغل مستقل را میدهد و لزومی بتفکیک آن نمیشد، لذا گروههای اصلی صفر و x جزو عوامل تشخیص انتخاب نگردیده اند. بدین ترتیب جمعا ۱۹ عامل تشخیص مورد توجه ما قرار داشته که بطور خلاصه عبارتند از:

- ۱- آیا شغل مورد نظر سود لازم دارد؟ و اگر دارد تا چه اندازه؟
- ۲- آیا شغل مورد نظر تجربه لازم دارد؟
- ۳- ابداع و ابتکار ضروری است یا خیر؟
- ۴- کار بدنی است یا خیر؟
- ۵- کار فکری است یا خیر؟
- ۶- احتیاج بقدرت حسی مخصوص دارد یا خیر؟ (یعنی برای اجرای کار یکبار بردن يك یا چند حساسیت مخصوص دارد یا خیر؟)
- ۷- مسئولیت مالی دارد یا خیر؟
- ۸- مسئولیت تأمین جانی دیگران دارد یا خیر؟
- ۹- مسئولیت نسبت به کار و اداره کردن دیگران دارد یا خیر؟
- ۱۰- آیا در این شغل شرایط بهداشتی کار مناسب است یا خیر؟

۱۱- خطرات جانی دارد یا خیر ؟

۱۲- آیا شغل مورد نظر صنعتی است ؟

۱۳- آیا شغل مورد نظر اداری است ؟

۱۴- آیا شغل مورد نظر فروشندگی است ؟

۱۵- آیا شغل مورد نظر کشاورزی است ؟

۱۶- آیا شغل مورد نظر معدنی است ؟

۱۷- آیا شغل مورد نظر در امور حمل و نقل می باشد ؟

۱۸- آیا شغل مورد نظر از خدمات است ؟

۱۹- شغل مورد نظر متفرقه است ؟

برعکس خواهد بود ، عبارت دیگر شرایط بهداشتی کار کاملاً مساعد بود عدد ۱ داده میشود . بدیهی است که ۸ عامل از عوامل یاد شده که همان گروههای اصلی طبقه بندی بین المللی میباشد با هم برای نمره گذاری يك شغل مورد نظر کار میروند بدین معنی ، بیک عامل که وضع شغل مربوط بآن میباشد عدد ۱ و به ۲ عامل دیگر عدد ۱ داده خواهد شد .

۱۰- تعریف عوامل

- ۱- سواد مدت دوره تحصیل - منظور سواد حد اقل مدت تحصیلی است که برای شغل مورد نظر لازم است .
- ۲- تجربه - منظور آزمودگی است که برای انجام امور مربوط به شغل مورد نظر نحو احسن لازم میباشد .
- ۳- ابداع و ابتکار - عبارتست از قدرت طرح کردن نقشه و تحقیق نمودن و قضاوتی که برای شغل مورد نظر ضروری است .
- ۴- کاربدنی - عبارتست از امور مربوط به شغل مورد نظر که احتیاج بقدرت جسمی دارند .
- ۵- کارفکری - عبارتست از امور مربوط به شغل مورد نظر که احتیاج بتمرکز ذهنی و فکری دارند .
- ۶- قدرت حسی مخصوص - عبارتست از يك یا چند حس از حواس ششگانه که در شغل مورد نظر دارای اهمیت مخصوص میباشد .

۹- روش نمره گذاری عوامل

بطوریکه قبلاً در مورد طبقه بندی مشاغل از کمال بجزء بیان گردید ، برای ارزیابی اجزاء مرکبه مشاغل امتیاز ۰ و ۱ و ۲ و ۳ مقیاس خوبی نمیباشند ، زیرا انتساب هر يك از عوامل بیک از ۵ امتیاز فوق کار آسانی نبوده و بیشتر اختیاری است و ما را در اختیار امتیاز به نسبت اهمیت عامل دچار اشکال مینماید ، لذا برای اجتناب از هرگونه اشکال و اشتباه و همچنین برای قضاوت درست در چگونگی عامل جمعاً و امتیاز (۱۰) که اختیاری نیست در نظر گرفته شده است ، بجز در مورد عامل سواد که سالهای دوره تحصیل امتیاز مورد نظر ما میباشد ، عاملی که در يك شغل موجود نباشد و یا اینکه وجود آن عامل مفید بوده ولی ضروری نباشد ، عدد صفر بآن داده میشود و در غیر این صورت عدد ۱ منظور میگردد . در مورد عامل مربوطه به شرایط بهداشتی کار طرز نمره گذاری

۷- مسئولیت مالی - عبارتست از مسئولیت در حفظ امور مربوط بشغل مورد نظر که این مورد دارای اهمیت مالی میباشد.

۸- مسئولیت تامین جانی دیگران - عبارتست از مسئولیت در امور مربوط به شغل مورد نظر در مواردی که ممکنست صدمه وآسیبی بدیگران برسد .

۹- مسئولیت نسبت بکارو اداره کردن دیگران عبارتست از سرپرستی بامعاونت ویا تعلیم دیگران در شغل مورد نظر، بدیهی است که این تعریف شامل کلیه مسئولیتها در شغل میباشد .

۱۰- شرایط بهداشتی - شرایطی است که نحوه آن باتوجه بعناصری چون گرد و خاک ، کثافت - دود ، گرما ، سرما - سرو صدا ، لرزش ، رطوبت ، تاریکی ، آفتاب وغیره معین میگردد . وجود یا عدم این عناصر موجب مساعد ویا نامساعد بودن شرایط بهداشتی در شغل مورد نظر میشود .

۱۱- خطرات جانی - شامل کلیه حوادث و اتفاقاتی است که در حین انجام امور مربوط بشغل مورد نظر موجب مرگ ویا صدمه وضرب وجرح افراد گردد .

۱۲- شغل صنعتی - شغلی است که امور مربوط بآن جنبه صنعتی داشته ومستقیما مربوط بتغییر شکل دادن و تجمع مواد اولیه آلی وغیرآلی وتبدیل بکالا های صنعتی باشد، خواه این عمل بادیست انجام گیرد خواه بوسیله ماشین و همچنین کارهاییکه مربوط بحفاظت وتعمیر کالا وفرآورده های ماشینی ویا مربوط بساختن محل سکنی وطرق وشوارع

و یا بها وکلیه ساختمانهای عام المنفعه است ویا مربوط به اجرای اعمالی جزئی وتکمیلی که دنباله تولید محصولات صنعتی میباشد از قبیل بسته بندی ، انبارداری ونقل وانتقال کالاها ومحصولات وحفاظت سیستم وسائل وهمچنین مشاغلی که در قسمتهای دیگر طبقه بندی بین المللی مشاغل طبقه بندی نشده اند .

۱۳- شغل اداری شغلی است که کارکنان مربوط بآن بعنوان اعضا انتخابی وانتصابی هیئتهای تقنینی ملی یا محلی در تعیین خط ومشی جامعه تصمیم گرفته وبعنوان اعضا اداری واجرائی دولتهای ملی ومحلی ویا ناحیه ای، اجرای قواعد وقوانین اداره امور عمومی وانجام مصوبات قوه تقنینیه رابعهده دارند ویا بعنوان مدیران وروسای سازمانها خصوصی وعمومی (ویا یک یاچند دایره از این سازمان ها) انجام کارهای مربوطه رارهبری واداره میکنند ، وهمچنین کارکنانی که گزارشات مربوط بمبادلات مالی وسایر فعالیتهای اقتصادی راگردآوری وحفظ مینمایند ویا اداره صندوق يك سازمان رابعهده داشته ، وگزارشات کتبی ویا شفاهی را (با تند نویسی وتایپ وغیره) تهیه میکنند وسایر وظایف دفتری راانجام میدهند .

۱۴- شغل فروشندگی - شغلی است که کارکنان مربوط بآن بفروش انواع کالاها وخدمات مشغول بوده یا در این کار همکاری مستقیم دارند ودر عمد وجزئی فروشی با سرمایه خودشان اقدام میکنند .

۱۵- شغل کشاورزی - شغلی است که کارکنان

مربوط بآن در کشاورزی ، جنگلداری ، شکار و صید ماهی و امور مربوطه فعالیت مستقیم یا همکاری جدی دارند و فعالیت اصلی آنها بمنظور عمل آوردن و درو کردن محصولات پرورش مراقبت ، شکار ، ویدام انداختن حیوانات ، درخت کاری و مواظبت و توسعه نگهداری جنگلهای جمع آوری محصولات جنگلی ، ماهیگیری و جمع آوری پرورش ماهی یا سایر انواع حیوانات آبزی ، بعمل میآید .

۱۶- شغل معدنی - شغلی است که کارکنان مربوط بآن با استخراج مواد جامد ، نیمه مایع ، مایع و گاز از زمین و عمل با این مواد قبل از استعمال مستقیم و عملیات بعدی که ممکن است بر روی آنها انجام شود مشغول میباشند .

۱۷- شغل مربوط به حمل و نقل - شغلی است که کارکنان مربوط بآن مستقیماً در امر حرکت و کنترل وسایل حمل و نقل مسافر یا بار در حالت داشته و یا با سایر مربوط به ارتباطات اشتغال دارند .

۱۸- شغل خدماتی - این شغل شامل حفاظت اجتماعی و خدمات شخصی و خانگی و یا خدماتی مانند عکاسی و فعالیتهای ورزشی و تفریحی میباشد .

۱۹- شغل متفرقه - شامل بعضی از مشاغل موجود در گروه اصلی صفر در طبقه بندی بین المللی مشاغل است ، که نمیتوانند جزو گروههای دیگر مشاغل منظور گردند .

تذکره - کارکنانی که در جستجوی کار هستند و یا شغل خود را غیر مشخص یا ناکافی اظهار کرده اند بطوریکه شغل آنها قابل طبقه بندی در گروههای دیگر نیست و همچنین کارکنانی که شغل خود را اظهار نکرده اند بصورت سوپرکتیف در یک گروه اصلی جداگانه منظور خواهند گشت .

قسمت دوم

تئوریها و فرمولهای آماری بکار رفته و توضیحات مربوط بدان

۱- تابع تشخیص

۱-۱- تعریف تابع تشخیص - اساس تئوری

این بررسی تحلیل چند متغیره است، باین ترتیب که در داخل دو یا چند جامعه (در بررسی ما هر جامعه، مشاغل مربوط به يك گروه فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل است) تعدادی نمونه گرفته و از هر فرد نمونه (شغل) X عامل متغیر X_1, X_2, \dots, X_K را اندازه گرفته و بیخواهیم بیازمائیم که آیا بین این جامعه ها از حیث عوامل مورد مطالعه تفاوت معنی داری وجود دارد؟ عبارت دیگر آیا میتوانیم جامعه های جزء را از نظر کلیه X عامل اندازه گیری شده با هم یکی بدانیم؟ برای این منظور ابتدا تابعی بصورت

$$X = b_1 x_1 + b_2 x_2 + \dots + b_K x_K \quad (1)$$

چنان تعیین میکنیم که بوسیله آن بتوان هر فرد جدید را یکی از جامعه ها نسبت داد.

بطوریکه قبلاً ذکر شد در بررسی ما جامعه های جزء عبارتند از گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل که در داخل هر گروه تعدادی مشاغل نمونه انتخاب شده و از این عوامل ۱۹ گانه پاکد های مورد نظر در هر شغل و با محاسبه تابع تشخیص

$$X = b_1 x_1 + b_2 x_2 + \dots + b_{19} x_{19} \quad (2)$$

برای هر شغل عدد ثابتی بدست میآید و بدین ترتیب میتوان با مرتب کردن این اعداد کلیه مشاغل را گروه بندی کرد در رابطه (۲) b_1, b_2, \dots, b_{19} ضرایب عددی هستند و آنها را طوری تعیین میکنیم که اگر اقلاً از لحاظ یکی از عوامل ۱۹ گانه تفاوتی بین گروههای فرعی موجود است، این تفاوت بوسیله آزمون F به بهترین وجه نشان داده شود و عبارت دیگر بزرگترین F ممکن بدست آید. برای اینکار b ها را طوری باید تعیین کرد که درجه آزادی واریانس متغیر X مقدار F حداکثر گردد. یعنی

$$F = 0 \quad \frac{SS_L(X)}{SS_E(X)} \quad (3)$$

ماگرم شود که در آن b نسبت درجه آزادی b بدوجه

آزادی که است و در هر مسئله معین این نسبت مفید ثابتی است و بنابراین در محاسبات مشتق گیری کسسه بمنظور یافتن نقطه ماگرم صورت میگیرد دخالتی ندارد.

۱-۲- محاسبه ضرایب تابع تشخیص

توضیح - برای اینکه کسر $\frac{U}{V}$ ماگرم بیا می نیم شود باید مشتق آنرا مساوی صفر قرار داد.

$$\frac{U'V - UV'}{V^2} = 0 \quad \text{یعنی} \quad (4)$$

و همچنین برای ماگرم با می نیم بودن کسر $\frac{U}{U+V}$ بایستی

رابطه (۴) برقرار شود. پس در نقطه ماگرم یامی نیم دو تابع $\frac{U}{V}$ و $\frac{U}{U+V}$ بر حسب مقادیر متغیر مطلق که متناظر با ماگرم یامی نیم ها هستند هم ارزی باشند.

با توجه بتوضیحاتی که در فوق داده شد، بجای آنکه $F = 0 \frac{SS_L}{SS_E}$ را ماگرم کنیم برای سهولت محاسبات نسبت $\frac{SS_L}{SS_L + SS_E}$ را که مساوی $\frac{SS_L}{SS_{کل}}$ است در نظر گرفته و آنرا ماگرم مینمائیم (۱)

$$\frac{SS_L}{SS_{کل}} = \frac{U}{V} = \lambda \quad (۵)$$

$$U - V\lambda = 0 \quad (۶)$$

$$SS_L = b'(SP_B)b \quad (۷)$$

$$SS = b(SP)b \quad (۸)$$

در رابطه های ۷، ۸، و ۹ عبارتست

$$b = [b_1, b_2, \dots, b_K]$$

$$b' = \begin{bmatrix} b_1 \\ \vdots \\ b_K \end{bmatrix}$$

و د ماتریس (SP) و (SP_B) شرح زیر میباشد:

فرض کنیم شماره ترتیب عوامل $K = 1, 2, \dots, K$

و شماره ترتیب نمونه ها $P_k = 1, 2, \dots, P_k$

و شماره ترتیب جامعه های جزء (گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل) $h = 1, \dots, h$ باشد.

نیز x_{hjk} عبارت خواهد بود از اندازه عامل شماره hjk

برای فرد (شغل) hjk از جامعه جزء (گروه فرعی) (۱)

$$h, j, k, \dots, h, j, k, \dots, h, j, k, \dots$$

عبارتند از میانگین های عوامل در گروه فرعی hjk و

$$\bar{x}_h, \bar{x}_j, \bar{x}_k, \dots, \bar{x}_h, \bar{x}_j, \bar{x}_k, \dots, \bar{x}_h, \bar{x}_j, \bar{x}_k, \dots$$

میانگین های عوامل در مجموع جامعه های جزء میباشد. در ماتریس (SP) مجموع مجزورات و مجموع حاصل ضرب های انحرافات که عناصر آن ماتریس هستند با علامت SP_{jz} نشان داده میشوند که بصورت زیر خواهند بود.

$$SP_{jz} = \begin{cases} SP_{jj} & j = j' \\ SP_{jj'} & j \neq j' \end{cases}$$

بنابراین وقتی $j = j'$ است

$$SP_{jj} = \sum_h \sum_i (x_{hji} - \bar{x}_j)^2$$

وقتی $j \neq j'$ است

$$SP_{jj'} = \sum_h \sum_i (x_{hji} - \bar{x}_j)(x_{hj'i} - \bar{x}_{j'})$$

بعبارت دیگر برای مجموع مجزورات و مجموع حاصل ضرب ها

$$SP_{jj} = \sum_h \sum_i x_{hji} x_{hji} - \frac{(\sum_h \sum_i x_{hji})^2}{\sum_h n_h} \quad \text{دارم}$$

و اگر ماتریس SP_{jz} را با علامت (SP) نشان دهیم،

$$(SP) = \begin{pmatrix} SP_{11} & \dots & SP_{1K} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ SP_{K1} & \dots & SP_{KK} \end{pmatrix} \quad \text{دارم}$$

بهین ترتیب در مورد ماتریس (SP_B) هر يك از عناصر

$$SP_{B,jz} = n_h \sum_h (\bar{x}_{hj} - \bar{\bar{x}})(\bar{x}_{hz} - \bar{\bar{x}}) \quad \text{و یا} \\ SP_{B,jz} = \frac{\sum_{h=1}^L (\sum_{i=1}^{n_h} x_{hij})(\sum_{i=1}^{n_h} x_{hiz})}{n_h} - \frac{(\sum_{h=1}^L \sum_{i=1}^{n_h} x_{hij})(\sum_{h=1}^L \sum_{i=1}^{n_h} x_{hiz})}{\sum_{h=1}^L n_h}$$

که در آن n_h تعداد افرادی است که از هر جامعه

جزء نمونه گرفته شده و بنابراین داریم

$$SP_B = \begin{pmatrix} SP_{B11}, & \dots, & SP_{B1K} \\ \vdots & & \vdots \\ SP_{BK1}, & \dots, & SP_{BKK} \end{pmatrix}$$

پس رابطه (۵) را میتوان چنین نوشت

$$\frac{b'(SP_B)b}{b'(SP)b} = \lambda \quad (9)$$

از طرفین وسطین کردن رابطه (۹) داریم

$$b' \left[(SP_B) - \lambda (SP) \right] b = 0 \quad (10)$$

رابطه بالا یک دستگاه K معادله K مجهولی

درجه دوم همگن است، که مجهولات آن b_K, \dots, b_1

هستند و شرط اینکه این رابطه با وجود همگن بودن جواب

داشته باشد اینست که در مینان ضرایب آن صفر باشد

$$\left| (SP_B) - \lambda (SP) \right| = 0 \quad (11) \quad \text{یعنی}$$

حال برای پیدا کردن مقدار λ رابطه بالا را حل میکنیم

و این معادله بصورت زیر میآید

$$\begin{vmatrix} SP_{B11} - \lambda SP_{11}, & \dots, & SP_{B1K} - \lambda SP_{1K} \\ \vdots & & \vdots \\ SP_{BK1} - \lambda SP_{K1}, & \dots, & SP_{BKK} - \lambda SP_{KK} \end{vmatrix} = 0$$

پس در مینان طرف چپ این معادله λ يك معادله درجه

K بر حسب λ بدست میآید و چون میخواهیم

مقدار λ ماگرم شود، و از طرف دیگر $\frac{SS_{\bar{X}}}{SS_{\bar{Y}}}$

همیشه عددی است بین صفر و يك، پس بزرگترین جواب

بدست آمده بین صفر و يك را برای λ انتخاب میکنیم

و پس از بدست آوردن مقدار λ آنرا در رابطه (۱۱) قرار

میدهم. چون شرط ماگرم شدن کسر $\frac{u}{v}$ این است که

$$\frac{u}{v} = \frac{u'}{v'} = \lambda \quad \text{باشد، بنابراین } b \text{ ها}$$

را باید طوری انتخاب کرد که رابطه زیر برقرار باشد $u = \lambda v$ (۱۲)

رابطه (۱۲) بصورت زیر نوشته میشود

$$\frac{\partial}{\partial b_j} [b'(SP_B)b] = \lambda \frac{\partial}{\partial b_j} [b'(SP)b]$$

$$\frac{\partial b'(SP_B)b}{\partial b_j} = 2b' (SP_{B,jz}) \quad \text{از طرف دیگر داریم}$$

$$\frac{\partial b'(SP)b}{\partial b_j} = 2b' (SP_{jz})$$

که در آن $(SP_{B,jz})$ و (SP_{jz}) بترتیب بردارهای ستونی

وسطری j ماتریسهای (SP) و (SP_B) هستند

که پس از قرار دادن در رابطه (۱۰) داریم

$$b' (SP_{B,jz}) = b' \lambda (SP_{jz})$$

و چون نظایر این معادلات را برای کلیه j ملاحظه

میتوان چنین نوشت

۲- گروه بندی مشاغل بوسیله محاسبه

L.S.D

بمنظور گروه بندی مشاغل بایک روش تقریبی ابتدا

کمترین تفاوت معنی دار یعنی L.S.D. را حساب میکنیم.

$$L.S.D = \sqrt{\frac{2MS_e}{\bar{n}_h}} \quad (15)$$

که در آن \bar{n}_h عبارتست از میانگین هارمونیک تعداد

نمونه هر جامعه جزء و MS_e میانگین مجنورات اشتباه

است که بصورت زیر محاسبه میشود.

$$SS_e = b'(SP) b - b'(SP_B) b$$

و پس از محاسبه SS_e داریم

$$MS_e = \frac{SS_e}{L - h}$$

بدین ترتیب با محاسبه L.S.D. میتوان کلیه مشاغل

را گروه بندی کرد.

(۱) - میانگین هارمونیک طبق این فرمول محاسبه شده است

$$\bar{n}_h = \frac{1}{\frac{1}{L} \sum_{h=1}^L \frac{1}{n_h}}$$

$$b'[(SP_B) - \lambda(SP)] = 0$$

$$b'(A) = 0$$

یعنی (۱۲)

$$A = (SP_B) - \lambda(SP)$$

که در آن

دترمینان ضرایب رابطه (۱۲) برابر صفر است و کلیه

دستگاه K معادله K مجهولی درجه اول میباشد

اگر یکی از z ها را با اختیار مساوی واحد قرار دهیم، میتوان

بقیه b ها را با سهولت محاسبه کرد، و این ترتیب

با قرارداد n مقادیر z ها در رابطه (۲) تابع تشخیص

محاسبه میشود.

۲- آزمون F

اگر میانگین هارمونیک کلیه افراد نمونه

جامعه های جزء را به \bar{n}_h (۱) و ده جامعه های جزء

را به L و ده عوامل را به K نشان دهیم، آزمون

F بصورت زیر انجام میگردد.

$$F = \frac{L - \bar{n}_h - K - 1}{\bar{n}_h + K} \cdot \frac{\lambda}{1 - \lambda} \quad (14)$$

رابطه (۱۴) تقریباً دارای توزیع F است با

$$n_2 = L - \bar{n}_h - K - 1, \quad n_1 = \bar{n}_h + K$$

درجه آزادی پس میتوان آنرا با جدول F آزمون کرد

در صورتیکه این آزمون معنی دار نشد، نتیجه میشود که

هیچ یک از عوامل (توهم ها) برای تشخیص ما پارامترهای

مناسبی نیستند ولی اگر معنی دار شد، میتوان قضاوت کرد

که اقلاً یکی از عوامل برای تشخیص مناسب است.

قسمت سوم

عملیات مربوط به محاسبات عددی

۱- نمونه گیری

روش نمونه گیری در این طرح روش طبقه بندی می باشد بدین ترتیب که برای بدست آوردن طبقات همگن ۷۰ گروه فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل در نظر گرفته شده است که هر گروه شامل مشاغل عمومی و اختصاصی داخل رشته های مشاغل فرعی است و از لحاظ امتیازات مربوطه نیز تقریباً اختلاف زیادی بین آنها موجود نیست. پس از بدست آوردن گروه های فوق در داخل هر گروه تعدادی مشاغل بصورت زیر انتخاب شده است. گروه هایی که دارای ۱۰ شغل و یا کمتر می باشند همه مشاغل و گروه هایی که شامل بیش از ۱۰ شغل هستند تعداد ۱۰ شغل نمونه با روش تصادفی انتخاب گردیده است. (۱)

(۱) - طبق جدول شماره ۱ پیوست امتیازات مشاغل بر حسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروه های فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل مشخص شده است.

۲- محاسبات عددی تابع تشخیص

قبل از اینکه بمحاسبه تابع تشخیص بپردازیم لازم است آزمون کنیم که آیا بین جامعه های جزء (۷۰ گروه فرعی) از لحاظ هر یک از عوامل ۱۹ گانه فرق معنی داری وجود دارد یا خیر؟ برای این منظور تجزیه واریانس ساده هر یک از عوامل پرداخته و آزمون F را مورد استفاده قرار می دهیم و بدین ترتیب برای عامل j داریم

$$F_j = \frac{\frac{SS_{Lj}}{L-1}}{\frac{SS_{Ej}}{m-L}}$$

که در آن $L=70$ تعداد گروه های فرعی و $m=11$ تعداد مشاغل نمونه در کل گروه های فرعی است بدین معنی که از ۱۳۴۰ شغل طبقه بندی بین المللی مشاغل در هر گروه تعدادی نمونه انتخاب شده که جمعاً ۱۱ شغل نمونه گردیده است.

و SS_L و SS_E بصورت زیر می باشد.

$$SS_{Lj} = \sum_{h=1}^L \frac{(\sum_{i=1}^{n_h} x_{hij})^2}{n_h} - CF_j$$

$$CF_j = \frac{(\sum_{h=1}^L \sum_{i=1}^{n_h} x_{hij})^2}{m} \quad j=1, \dots, 19$$

$$SS_{Ej} = \sum_{h=1}^L \sum_{i=1}^{n_h} x_{hij}^2 - \sum_{h=1}^L \frac{(\sum_{i=1}^{n_h} x_{hij})^2}{n_h}$$

پس F های محاسبه شده برای ۱۹ عامل پشروح

زیرمیباشد .

$F_1 = 34/59$	$F_{11} = 14/59$
$F_2 = 8/7$	$F_{12} = 104/37$
$F_3 = 11/88$	$F_{13} = 220$
$F_4 = 15/56$	$F_{14} = 62/5$
$F_5 = 53/84$	$F_{15} = 77/33$
$F_6 = 37/27$	$F_{16} = 54/41$
$F_7 = 6/21$	$F_{17} = 233/23$
$F_8 = 7/44$	$F_{18} = 86/17$
$F_9 = 9/35$	$F_{19} = 70$
$F_{10} = 27/4$	

از روی جدول F در سطح ۰/۹۹ و ۰/۹۹ و ۰/۹۵ و ۰/۹۰

درجات آزادی

$$n_2 = 500 \quad n_1 = 70$$

$$F_{\%0} (70, 500) = 1/37 \quad F \text{ هاء عبارتند از}$$

$$F_{\%1} (70, 500) = 1/56$$

$$F_{\%0/1} (70, 500) =$$

باتوجه به F های محاسبه شده معلوم میشود اختلاف

بین گروههای فرعی از نظر هر يك از عوامل كاملاً معنی دار است

بعبارت دیگر میتوان ۷۰ گروه فرعی را بر حسب عوامل ۱۹ گانه

از هم تفکیک کرد . همانطوریکه قبلاً بیان گردید تابع تشخیص

به صورت زیر نوشته میشود $X = b_1 x_1 + b_2 x_2 + \dots + b_{19} x_{19}$

که در آن x_1, x_2, \dots, x_{19} از اندازه های عوامل

b_1, b_2, \dots, b_{19} ضرایب عددی هستند و بنا بر آنچه درباره تئوری

تابع تشخیص گفته شده b ها را بایستی طوری انتخاب

کرد که F تابع تشخیص (رابطه ۳) حداکثر

گردد . برای این منظور رابطه (۱۱) را که در ترمینان ضرایب

میباشند باید حل نمود . این در ترمینان يك در ترمینان K

ستون و K سطری است و چون حل آن مستلزم وسائل

محاسبات دقیق بوده و این کار از حدود امکانات ما خارج

است ، لذا برای سهولت امر و ادامه این بررسی بیک

راه حل تقریبی رضایت بخش متوسل شدیم بآن معنی که ابتدا

۱۹ عامل تعیین شده به شش گروه عوامل تقسیم گردیدند

و برای هر گروه g تابع تشخیص جداگانه ای محاسبه شد

و بدین ترتیب تابع تشخیص را بیک تابع g متغیره Z_1, \dots, Z_{19}

(که $g=1, \dots, 6$ باشد)

تبدیل گردیده که متغیرهای آن همان توابع تشخیص

محاسبه شده هستند و بدین است که با این روش محاسبه

تابع تشخیص g مقدار ماگزیم λ از ایتیمم

قدری دور شده و با عبارت دیگر از وقت تشخیص در مورد

انتساب هر يك از مشاغل به گروه مربوط بآن کاسته میشود

ولی در عرض چنین توزیع متغیرهای Z به نرمال نزدیکتر

است تجزیه واریانس و $L.S.D$ بدقت نزدیکتر خواهد

بود ، شش گروه عوامل پشروح زیرمیباشد .

شماره گروه عوامل	مشخصات عوامل	شماره عوامل ۱۹ گانه
۱	۱ - مدت دوره تحصیل	۱
۲	۱ - ابداع و ابتکار ۲ - کار بدنی ۳ - کار فکری ۴ - قدرت حسی	۳ ۴ ۵ ۶
۳	۱ - تجربه ۲ - مسئولیت مالی ۳ - مسئولیت تأمین جانی دیگران ۴ - مسئولیت کار و اداره کردن دیگران	۲ ۷ ۸ ۹
۴	۱ - شرایط بهداشتی ۲ - خطرات جانی	۱۰ ۱۱
۵	۱ - شغل صنعتی ۲ - شغل کشاورزی ۳ - شغل معدنی	۱۲ ۱۵ ۱۶
۶	۱ - شغل اداری ۲ - شغل فروشنده ۳ - حمل و نقل ۴ - خدمات ۵ - متفرقه	۱۳ ۱۴ ۱۷ ۱۸ ۱۹

شش تابع تشخیصی جزء عبارتند از

$$Z_1 = x_1$$

$$Z_2 = b_3 x_3 + b_6 x_6 + b_8 x_8 + b_9 x_9$$

$$Z_3 = b_3 x_3 + b_7 x_7 + b_8 x_8 + b_9 x_9$$

$$Z_4 = b_{10} x_{10} + b_{11} x_{11}$$

$$Z_5 = b_{12} x_{12} + b_{15} x_{15} + b_{16} x_{16}$$

$$Z_6 = b_{13} x_{13} + b_{14} x_{14} + b_{17} x_{17} + b_{18} x_{18} + b_{19} x_{19}$$

چون تابع اول دارای يك متغیر است احتیاج به محاسبات تابع تشخیص ندارد ولی در مورد تابع

$$Z_2 = b_3 x_3 + b_6 x_6 + b_8 x_8 + b_9 x_9$$

پس از محاسبات لازم نتایج زیر را بدست آوردیم

$$(SP) = \begin{pmatrix} 127/7 & -47/61 & 62/46 & 47/4 \\ -47/61 & 123/3 & -72/5 & -35/64 \\ 62/46 & -72/5 & 108/4 & 38/48 \\ 47/4 & -35/64 & 38/48 & 11/8 \end{pmatrix}$$

$$(SP_B) = \begin{pmatrix} 83/2 & -44/31 & 60/86 & 45/7 \\ -44/31 & 87/5 & -68/4 & -25/24 \\ 60/86 & -68/4 & 16/8 & 38/78 \\ 45/7 & -25/24 & 38/78 & 85/4 \end{pmatrix}$$

برای محاسبه λ دترمینان زیر را مینویسیم

$$|(SP_B) - \lambda(SP)| = 0$$

حال این دترمینان را بسط داده و بجای عناصر ماتریسهای (SP_B) و (SP) مفاد بر عددی آنها را قرار میدهم

$$\begin{vmatrix} 83/2 - 8127/7 & 44/31 + 847/71 & 60/87 - 862/47 & 40/7 - 847/4 \\ -44/31 + 847/71 & 87/5 - 8123/3 & -68/4 + 873/5 & -20/24 + 830/74 \\ 60/87 - 862/47 & -68/4 + 873/5 & 96/8 - 8108/4 & 38/78 - 838/48 \\ 40/7 - 847/4 & -20/24 + 830/74 & 38/78 - 838/48 & 80/4 - 899/8 \end{vmatrix} = 0$$

مقدار	مقدار دترمینان
0	+ 10136275 / 000
0 / 5	- 2547 / 000
0 / 9	- 11695 / 000
0 / 92	- 568 / 86
0 / 9200	- 163 / 942
0 / 9207	+ 8 / 126
0 / 921	+ 257 / 714
0 / 923	+ 2047 / 81
0 / 95	+ 38068 / 11
1 / -	+ 189898 / 53

در این دترمینان λ همیشه بین صفویك بدست
و برای آن چهار مقدار بدست میآید که بمنظور بدست آوردن
ماگزیما λ از بین جوابها، جواب بزرگتر را انتخاب میکنیم
و از طرفی چون بسط دترمینان فوق معادله درجه چهارم
میشود، از طریق نقطه یابی مقدار ماگزیما برای λ آنچنان
انتخاب میکنیم که بازه آن دترمینان منبسط تقریباً مساوی
صفر شود. بدیهی است در صورتیکه در محاسبات قبلی
اشتباهی رخ داده باشد با این طریق محاسبه اشتباه
منبسط معلوم میشود. بدینمعنی که بازه مقادیر
مختلف λ جوابهای دترمینان کلا مثبت و یا منفی گردیده
و نقطه صفری وجود نخواهد داشت. بنابراین بازه مقادیر
مختلف λ مقادیر زیر برای دترمینان بدست میآید.

که در آن $\lambda = 0 / 9207$ جواب دترمینان است و این مقدار λ را در رابطه $\delta'[(SP_B) - \lambda(SP)] = 0$

قرار داده و با اینصورت زیر محاسبه میکنیم.

$$\begin{pmatrix} \delta_3 \\ \delta_4 \\ \delta_5 \\ \delta_6 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} -34/373 & -0/475 & +3/353 & +2/059 \\ -0/475 & -26/022 & -0/729 & +7/574 \\ +3/353 & -0/729 & -3/004 & +3/351 \\ +2/059 & +7/574 & -3/351 & -6/487 \end{pmatrix} = 0$$

اگر در این رابطه δ_3 را مساوی واحد بگیریم يك دستگاه 4 معادله 3 مجهولی غیر مستقل بصورت زیر نوشته میشود.

$$\begin{cases} -34/372\delta_2 - 0/470\delta_4 + 2/303\delta_5 + 2/009 = 0 \\ -0/470\delta_2 - 26/022\delta_4 - 0/721\delta_5 + 7/074 = 0 \\ 2/303\delta_2 - 0/721\delta_4 - 3/004\delta_5 + 2/301 = 0 \\ 2/009\delta_2 + 7/074\delta_4 + 3/301\delta_5 - 6/486 = 0 \end{cases}$$

پس از حل این معادلات نتایج زیر بدست میآید .

$$\delta_2 = 0/178$$

$$\delta_4 = 0/202$$

$$\delta_5 = 0/204$$

$$\delta_6 = 1$$

وتابع تشخیص Z عبارتست از

$$Z_2 = 0/178x_2 + 0/202x_4 + 0/204x_5 + x_6$$

برای آزمون F در این تابع تشخیص داریم

$$F = \frac{L - \bar{p}_h - K - 1}{\bar{p}_h + K} \cdot \frac{\lambda}{1 - \lambda}$$

که در آن $L = 70$ تعداد گروهها و $K = 4$ تعداد عوامل و $\bar{p}_h = 0/6$ میانگین هارمونیک کلیه افراد نمونه در گروهها است

$$F = \frac{70 - 0/6 - 4 - 1}{0/6 + 4} \cdot \frac{0/1207}{1 - 0/1207} = 71/84 \quad ***$$

از جدول F با درجات آزادی ۱۰ و ۶۰ داریم

$$F_{0.05}(10, 60) = 1/19$$

$$F_{0.01}(10, 60) = 2/63$$

$$F_{0.001}(10, 60) =$$

بمقایسه F محاسبه شده با F های جدول معلوم میشود که این آزمون کاملاً معنی دار است بعبارت دیگر آتلاً یکسری از عوامل برای تشخیص مناسب میباشد کنا البته قبلاً در تجزیه واریانس های ساده گفتید بودن کلیه عوامل نشان داده شده بود .

محاسبه تابع تشخیص Z_3

$$Z_3 = b_2 x_2 + b_7 x_7 + b_8 x_8 + b_9 x_9$$

نتایج محاسبات عددی بشرح زیر است .

$$(SP) = \begin{pmatrix} 16/1 & 1/1 & 0/0.2 & 22/5 \\ 1/1 & 32/61 & 2/47 & 19/1 \\ 0/0.2 & 2/47 & 86/3 & 1/73 \\ 22/5 & 19/1 & 1/73 & 50/15 \end{pmatrix}$$

$$(SP_B) = \begin{pmatrix} 50/15 & 8 & -1/28 & 17/8 \\ 8 & 16/0.1 & 1/57 & 15/1 \\ -1/28 & 1/57 & 46/5 & 8/13 \\ 17/8 & 15/1 & 8/13 & 30/25 \end{pmatrix}$$

و λ از حل دترمینان زیر بدست میآید .

$$\begin{vmatrix} 50/15 - \lambda 16/1 & 8 - \lambda 1/1 & -1/28 - \lambda 0/0.2 & 17/8 - \lambda 22/5 \\ 8 - \lambda 1/1 & 16/0.1 - \lambda 32/61 & 1/57 - \lambda 2/47 & 15/1 - \lambda 19/1 \\ -1/28 - \lambda 0/0.2 & 1/57 - \lambda 1/47 & 46/5 - \lambda 86/3 & 8/13 - \lambda 1/73 \\ 17/8 - \lambda 22/5 & 15/1 - \lambda 19/1 & 8/13 - \lambda 1/73 & 30/25 - \lambda 50/15 \end{vmatrix} = 0$$

بنابراین جواب این دترمینان $\lambda = 0.49$ میباشد که با قرار دادن آن در رابطه

$$b'[(SP_B) - \lambda (SP)] = 0 \quad \text{مقدار } \delta \text{ بصورت زیر محاسبه میشود .}$$

$$\begin{pmatrix} \delta_2 \\ \delta_7 \\ \delta_8 \\ \delta_9 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 8/519 & 3/541 & -1/290 & 7/285 \\ 3/542 & 0/0.31 & 0/360 & 5/741 \\ -1/290 & 0/360 & 4/213 & 3/362 \\ 7/285 & 5/741 & 3/362 & 5/432 \end{pmatrix} = 0$$

باز: $b_1 = 1$ یک دستگاه ۴ معادله سه مجهولی غیرمستقل بصورت زیر نوشته میشود .

$$\begin{cases} 8/519b_2 + 3/541b_7 - 1/29b_8 + 6/280 = 0 \\ 3/541b_2 + 0/31b_7 + 0/36b_8 + 5/741 = 0 \\ -1/29b_2 + 0/36b_7 + 4/213b_8 + 3/362 = 0 \\ 6/280b_2 + 5/741b_7 - 3/362b_8 + 5/432 = 0 \end{cases}$$

پس از حل این دستگاه b های زیر نتیجه میشود

$$b_2 = -1/527$$

$$b_7 = 1/393$$

$$b_8 = -1/300$$

$$b_1 = 1$$

بدین ترتیب تابع تشخیص عبارت است از

$$Z_7 = -1/527 x_7 + 1/393 x_7 - 1/300 x_8 + x_9$$

و برای آزمون F داریم

$$F = \frac{70 - 5/7 - 1 - 1}{5/7 + 4} \cdot \frac{0/49}{1 - 0/49} = 0/945$$

و از جدول F با درجات آزادی ۱۰ و ۶۰ نتیجه میشود .

$$F_{0.5}(10, 60) = 1/11$$

$$F_{0.1}(10, 60) = 2/63$$

$$F_{0.01}(10, 60) =$$

بنابراین F محاسبه شده کاملاً معنی دار بوده و احتمالاً یکی از عوامل برای تشخیص مناسب میباشد

محاسبه تابع تشخیص Z_7

$$Z_7 = b_{10} x_{10} + b_{11} x_{11}$$

پس از انجام محاسبات داریم .

$$(SP) = \begin{pmatrix} 126/1 & -22/6 \\ -22/6 & 88/6 \end{pmatrix} \text{ و } (SP_B) = \begin{pmatrix} 102/2 & -18/8 \\ -18/8 & 61/8 \end{pmatrix}$$

و λ از حل دترمینان زیر دست می‌آید .

$$\begin{vmatrix} 102/2 - 8126/1 & -18/8 + 822/6 \\ -18/8 + 822/6 & 61/8 - 888/6 \end{vmatrix} = 0$$

از حل این دترمینان نتیجه می‌شود $\lambda = 0.8105$ که با قرار دادن این مقدار λ در رابطه

$$b'[(SP_B) - \lambda(SP)] = 0 \quad \text{مقدار } \delta \text{ بصورت زیر محاسبه می‌شود .}$$

$$\begin{pmatrix} \delta_{10} \\ \delta_{11} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 0.059 & -0.494 \\ -0.494 & -1.166 \end{pmatrix} = 0$$

از رابطه فوق یک دستگاه دو معادله دو مجهولی غیرمستقل به ترتیب زیر دست می‌آید .

$$\begin{cases} 0.059\delta_{10} - 0.494\delta_{11} = 0 \\ 0.494\delta_{10} - 1.166\delta_{11} = 0 \end{cases}$$

اگر در این دستگاه δ_{10} مساوی واحد قرار دهیم از معادله اول نتیجه می‌شود $\delta_{11} = 0.119$

$$Z_{\xi} = x_{10} + 0.119 x_{11} \quad \text{وتابع تشخیص عبارتست از}$$

برای آزمون F داریم

$$F = \frac{70.5/6-2-1}{0.6+2} \cdot \frac{0.8105}{1-0.8105} = 34.554 \quad ***$$

از روی جدول F با ۸ و ۶۰ درجه آزادی

$$F_{0.05}(8, 60) = 2.10$$

$$F_{0.01}(8, 60) = 2.82$$

$$F_{0.001}(8, 60) =$$

بنابراین F محاسبه شده کاملاً معنی دار بوده و اقلاً یکی از دو عامل برای تشخیص مناسب می‌باشد

محاسبه تابع تشخیص Z_5

$$Z_5 = \delta_{12} x_{12} + \delta_{10} x_{10} + \delta_{16} x_{16}$$

پس از انجام محاسبات لازم داریم

$$(SP) = \begin{pmatrix} 122/6 & -19/16 & -11/97 \\ -19/16 & 43/5 & -2/81 \\ -11/97 & -2/81 & 28/2 \end{pmatrix} \quad (SP_B) = \begin{pmatrix} 110/4 & -18/26 & -9/57 \\ -18/26 & 40/2 & -2/71 \\ -9/57 & -2/71 & 20/2 \end{pmatrix}$$

و λ از حل دترمینان زیر حاصل میشود.

$$\begin{vmatrix} 110/4 - \lambda 122/6 & -18/26 + \lambda 19/16 & -9/57 + \lambda 11/97 \\ -18/26 + \lambda 19/16 & 40/2 - \lambda 43/5 & -2/71 + \lambda 2/81 \\ -9/57 + \lambda 11/97 & -2/71 + \lambda 2/81 & 20/2 - \lambda 28/2 \end{vmatrix} = 0$$

از حل دترمینان فوق جواب $\lambda = 0/90$ بدست میآید که اگر این مقدار را در رابطه

$$\delta [(SP_B) - \lambda (SP)] = 0 \quad \text{قرار دهیم مقدار } \delta \text{ بصورت زیر محاسبه میشود}$$

$$\begin{pmatrix} \delta_{12} \\ \delta_{15} \\ \delta_{16} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} -1/7 & -0/06 & 1/8 \\ -0/06 & -1/12 & -1/04 \\ +1/8 & -0/04 & -1/56 \end{pmatrix} = 0$$

بازا $\delta_{16} = 1$ یک دستگاه سه معادله درجه اولی غیر مستقل بصورت زیر نوشته میشود.

$$\begin{cases} -1/7 \delta_{12} - 0/06 \delta_{15} + 1/8 = 0 \\ -0/06 \delta_{12} - 1/12 \delta_{15} - 0/04 = 0 \\ +1/8 \delta_{12} - 0/04 \delta_{15} - 1/56 = 0 \end{cases}$$

پس از حل این دستگاه δ های زیر نتیجه میشود.

$$\delta_{12} = 0/166$$

$$\delta_{15} = 0/109$$

$$\delta_{16} = 1$$

بنابراین تابع تشخیص عبارتست از

$$Z_0 = 0/166 x_{12} + 0/109 x_{15} + x_{16}$$

و برای آزمون F داریم

$$F = \frac{70 - 5/6 - 2 - 1}{5/6 + 2} \cdot \frac{0/109}{1 - 0/109} = 133/442 \quad ***$$

از روی جدول F با درجات آزادی ۱ و ۶۰ داریم

$$F_{.05} (1, 60) = 2.00$$

$$F_{.01} (1, 60) = 2.72$$

$$F_{.0/1} (1, 60) =$$

بامقایسه F محاسبه شده با F های جدول معلوم میشود F تابع تشخیص کاملاً معنی دار است
بعبارت دیگر آنگاه یکی از عوامل برای تشخیص مناسب میباشد.

محاسبه تابع تشخیص Z

$$Z_1 = \delta_{12} x_{12} + \delta_{14} x_{14} + \delta_{17} x_{17} + \delta_{18} x_{18} + \delta_{19} x_{19}$$

پس از انجام محاسبات لانه داریم

$$(SP) = \begin{pmatrix} 31/7 & -0/002 & -0/004 & -0/002 & 0 \\ -0/002 & 19/2 & -0/004 & -0/016 & 0 \\ -0/004 & -0/004 & 09/7 & -0/004 & 0 \\ -0/002 & -0/016 & -0/004 & 77/3 & -0/004 \\ 0 & 0 & 0 & -0/004 & 10/8 \end{pmatrix}$$

$$(SP_B) = \begin{pmatrix} 30/8 & 0/098 & 0/196 & 0/098 & 0 \\ 0/098 & 17/4 & 0/196 & 0/784 & 0 \\ 0/196 & 0/196 & 08/1 & 0/2 & 0 \\ 0/098 & 0/784 & 0/2 & 71/8 & 0/196 \\ 0 & 0 & 0 & 0/196 & 9/9 \end{pmatrix}$$

λ از محل دترمینان زیر حاصل میشود.

$$\begin{vmatrix} 30/8 - \lambda 31/7 & 0/098 + \lambda 0/002 & 0/196 + \lambda 0/004 & 0/098 + \lambda 0/002 & 0 \\ 0/098 + \lambda 0/002 & 17/4 - \lambda 19/2 & 0/196 + \lambda 0/004 & 0/784 + \lambda 0/016 & 0 \\ 0/196 + \lambda 0/004 & 0/196 + \lambda 0/004 & 08/1 - \lambda 09/7 & 0/2 + \lambda 0/004 & 0 \\ 0/098 + \lambda 0/002 & 0/784 + \lambda 0/016 & 0/2 + \lambda 0/004 & 71/8 - \lambda 77/3 & 0/196 + \lambda 0/004 \\ 0 & 0 & 0 & 0/196 + \lambda 0/004 & 9/9 - \lambda 10/8 \end{vmatrix} = 0$$

از حل دترمینان فوق نتیجه میشود که $\lambda = 0.192$ است و اگر این مقدار λ را در رابطه

$$\delta'[(SP_B) - \lambda (SP)] = 0 \quad \text{قرار دهیم } b' \text{ بصورت زیر محاسبه میشود.}$$

$$\begin{pmatrix} \delta_{13} \\ \delta_{14} \\ \delta_{17} \\ \delta_{18} \\ \delta_{19} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} -0.746 & +0.1 & +0.2 & +0.1 & 0 \\ +0.1 & -1.746 & +0.2 & +0.8 & 0 \\ +0.2 & +0.2 & -1.122 & +0.204 & 0 \\ +0.1 & +0.8 & +0.204 & -4.882 & 0.2 \\ 0 & 0 & 0 & +0.2 & -0.814 \end{pmatrix} = 0$$

باز $b_{19} = 1$ وسط رابطه فوق یک دستگاه ۵ معادله ۴ مجهولی غیرمستقل بصورت زیر نوشته میشود.

$$\begin{cases} -0.746\delta_{13} + 0.1\delta_{14} + 0.2\delta_{17} + 0.1\delta_{18} + 0 = 0 \\ +0.1\delta_{13} - 1.746\delta_{14} + 0.2\delta_{17} + 0.8\delta_{18} + 0 = 0 \\ +0.2\delta_{13} + 0.2\delta_{14} - 1.122\delta_{17} + 0.204\delta_{18} + 0 = 0 \\ +0.1\delta_{13} + 0.8\delta_{14} + 0.204\delta_{17} - 4.882\delta_{18} + 0.2\delta_{19} = 0 \\ 0.2\delta_{18} - 0.814\delta_{19} = 0 \end{cases}$$

پس از حل این دستگاه δ های زیر نتیجه میشود.

$$\delta_{13} = 0.006$$

$$\delta_{14} = 0.181$$

$$\delta_{17} = 0.289$$

$$\delta_{18} = 0.407$$

$$\delta_{19} = 1$$

بنابراین تابع تشخیص عبارتست از

$$Z = 0.006x_{13} + 0.181x_{14} + 0.289x_{17} + 0.407x_{18} + x_{19}$$

در فصل دوم این نشریه آمده ، تاجائی که ممکن بود ، مسائل آموزشی این شهر بصورتی که مورد استفاده ی —————
برنامه ریزی نوین آموزشی باشد ، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است . از سرشماری سال ۱۳۳۵ تا به امروز نزدیک
به ۸ سال میگذرد و در این فاصله برنامه عمرانی هفتساله دوم و قسمت عمدتاً ای نیز از برنامه پنجساله سوم انجام
شده است ، تغییراتی که در این فاصله در وضع سواد و سطح عمومی تخصص نیروی کار شهر تهران رخ داده به
چه کیفیتی بوده و به چه عواملی بستگی داشته ؟ و چگونه میتوان یاد ر نظر گرفتن امکانات موجود و آینده ای ———
تغییرات را در جهت مساعد ، سوق داد و یا آنرا تسریع کرد ؟ اینها و نظایر اینها از جمله مسائلی است که در این
بررسی بدون پاسخ نمانده است .

باید دانست که در تمام زمینه ها منجمده در قلمرو آموزش و پرورش ، بسیاری از مسائل ریشه های اقتصادی و اجتماعی
دارند که در برنامه ریزیهای توسعه اقتصادی و صنعتی که تحولات عمیق و اصولی مورد نظر است ، نمیتوانند
مورد توجه قرار نگیرند . بطور مثال در بررسی بیسواد ی و مسئله ترك تحصیل به افراد زیادی در جامعه —————
شهر تهران برخورد شده است که وسائل کسب سواد و ادامه تحصیلات برای آنها کم و بیش در محل فراهم بوده
ولی بعلمت محرومیت از سایر مزایا و امکانات ، موفق به کسب سواد و ادامه تحصیلات نشده اند . این موضوع
ثابت میکند که هرگاه در زمینه مبارزه با بیسوادی و توسعه آموزش و پرورش ، در بعضی از نقاط ، مدارس را توسعه
دهیم و وسائل تحصیل مانند معلم و کتاب و غیره را نیز فراهم کنیم ، هرگاه عوامل اجتماعی و اقتصادی اجازه ندهند که
بسیاری از افراد در سنین تحصیل به مدرسه رانند ، باز هم عدت ای بیسواد مانده و یا موفق به ادامه تحصیل
نخواهند شد . موضوع اشتغال بکار برای مردان و مسئله ازدواج برای زنان و عامل فقر مالی و مخالفت والدین
از عوامل عمدتاً بیسوادی و ترك تحصیل بوده اند که در بررسی مسائل آموزش شهر تهران بطور مشروح بیـــــان
گردیده اند ، بطوری که میتواند بسهم خود به جامعیت يك برنامه ریزی وسیع آموزشی و مبارزه قطعی با بیسوادی
و بالا بردن سطح سواد و تحصیلات کمک نماید . علاوه بر این در همین فصل برای تحت تعلیم در آوردن اطفال
لازم التعلیمی که در سن شرکت در مدارس ابتدائی میباشند ولی فعلاً به مدرسه راه نیافته اند ، پیش بینی های
لازم بعمل آمده است .

فصل سوم این بررسی اختصاص به نیروی کار دارد که در آن طی سه مبحث جداگانه ، جمعیت فعال ، اشتغال

ویکاری در شهر تهران تا جایی که مورد استفاده برنامه ریزی نیروی انسانی بود، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در این فصل در ضمن بررسی تغییرات نرخ فعالیت و نرخ اشتغال و نرخ بیکاری، روند تغییرات جمعیت فعال شهر تهران در فاصله سرشماری آبانماه ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نشان داده شده است. در طی همین فصل وضع اشتغال در شهر تهران به تفکیک مرد و زن و گروه های مختلف سنی بدست داده شده و تغییرات آن در فاصله سرشماری سال ۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ با ذکر علل وجوهات آن بررسی گردیده است که میتواند در برنامه ریزی های توسعه اقتصاد منطقه ای بمنظور کاهش بیکاری مورد استفاده قرار گیرد. توزیع شاغلین فعلی شهر تهران در گروه های اصلی مشاغل و فعالیت های اقتصادی و همچنین وضع اشتغال آنها در فصول مختلف سال و تناسبی که در بین مشاغل و تخصص های موجود با سواد و تحصیلات رسمی و غیره حکم فرماست، مجموعاً میتواند به اتخاذ یک برنامه ریزی نیروی انسانی منتهی گردد که در آن برنامه های آموزشی در جهت تأمین احتیاجات بازار کار به نیروی انسانی ماهر و متخصص ریزی میشود.

بررسی بیکاران و تشخیص وضع عمومی آنان از نظر سن و جنس و طول مدت بیکاری و میزان سواد و مهارت که در فصل سوم این بررسی مشروحاً بیان گردیده است، از مسائلی است که آگاهی از آنها در برنامه های ایجاد اشتغال و تقلیل و رفع بیکاری ضرورت دارد. داشتن آمار قابل اعتماد از تعداد بیکاران و وضع آنان از لحاظ سواد و تخصص بما کمک میکند که یک برنامه آموزشی برای بیکارانی که اطلاعات در کار و سواد و تخصص کافی ندارند ترتیب داده و برای آن عده از بیکاران که سواد و مهارت کافی برای کار کردن دارند از طریق سرمایه گذاری به منظور توسعه سطح اشتغال مشاغل مناسب فراهم آوریم.

علاوه بر این در آخرین قسمت بررسی مسائل نیروی انسانی شهر تهران، کلیاتی در خصوص طرح آماری بعنوان "ضمیمه" که هدف و روش آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ و تعاریف مفاهیم موجود در آن را بیان میکند، برای مزید اطلاع آورده شده است.

$7782300 - 81234$	$1291308 - 812887716$	$-129071 - 8212220$	$309438 - 8110511$	$-318220 + 8317070$	$132887 - 8128421$
$1291308 - 812887716$	$3223721 - 8302377$	$-23061 + 8027717$	$129141 - 8127071$	$-12914 + 827310$	$28144 - 828844$
$-129071 - 8212220$	$-2/3061 + 8027717$	$-203781 - 8404142$	$297100 - 80/111$	$12970 + 8127021$	$-8300 + 82781$
$309438 - 8110511$	$129141 - 8127071$	$297100 - 80/111$	$107822 - 8127083$	$-329223 + 8329183$	$129763 - 811448$
$-318220 + 8317070$	$-12914 + 827310$	$12970 + 8127021$	$-329223 + 8329183$	$1129211 - 8118047$	$-329600 + 8329214$
$132887 - 8128421$	$28144 - 828844$	$-8300 + 82781$	$129763 - 811448$	$329600 + 8329214$	$20914 - 822710$

طریق نقطه یابی بازه مقادیر مختلف λ مقادیر تریتمیان بصورت زیر بدست می آید (۱۱)

مقدار λ	مقدار تریتمیان	مقدار λ	مقدار تریتمیان
$0/8427$	0	0	$+10565902822014$
$0/85$	-016010834	$0/5$	-114211111713
$0/1$	-1291427708	$0/7$	-1402323231
1	-486182190	$0/8$	-703103101

۱- روش حل در این تریتمیان ' روش حذفی است ' بدین ترتیب که عناصر هر سطر را به عناصر اول همان سطر تقسیم کرده و این عنصر را ضرب در تریتمیان قرار میدهند و سپس مقادیر هر سطر را از عناصر سطر در سطر اول کم میکنند . بنابراین در ستون اول عناصر اول به واحد و عناصر دیگر به صفر تبدیل میگردد که با ادامه این عمل حل در تریتمیان به سهولت

انجام میشود .

باتوجه بمقادیری که برای دترمینان بدست آمد مقدار $\lambda = 0/8427$ جواب این دترمینان است .

ازقراردادن جواب مزبور در رابطه $\delta' [(SP_{\delta}) - \lambda (SP)] = 0$ مقدار δ'

بصورت زیر محاسبه میشود .

$$\begin{pmatrix} \delta_1 \\ \delta_2 \\ \delta_3 \\ \delta_4 \\ \delta_5 \\ \delta_6 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} +0/808 & +121/812 & -370/822 & +127/191 & -01/747 & -14/129 \\ +121/812 & +20/874 & +48/030 & +7/167 & -10/076 & +3/827 \\ -370/822 & +48/030 & -127/781 & +27/437 & +20/478 & -0/058 \\ +127/191 & +7/167 & +27/437 & -7214 & -11/828 & +2/116 \\ -01/747 & -10/076 & +20/478 & -11/828 & +12/392 & -3/054 \\ -14/129 & +3/827 & -0/058 & +2/116 & -3/054 & +1/136 \end{pmatrix} = 0$$

اگردراین رابطه $\delta_6 = 1$ قرار دهیم يك دستگاه 6 معادله 5 مجهولی غیرمستقل بصورت زیر نوشته میشود .

$$\begin{cases} +0/808\delta_1 + 121/812\delta_2 - 370/822\delta_3 + 127/191\delta_4 - 01/747\delta_5 - 14/129 = 0 \\ +121/812\delta_1 + 20/874\delta_2 + 48/030\delta_3 + 7/167\delta_4 - 10/076\delta_5 + 3/827 = 0 \\ -370/822\delta_1 + 48/030\delta_2 - 127/781\delta_3 + 27/437\delta_4 - 20/478\delta_5 - 0/058 = 0 \\ + 127/191\delta_1 + 7/167\delta_2 + 27/437\delta_3 - 0/214\delta_4 - 11/828\delta_5 + 2/116 = 0 \\ - 01/747\delta_1 - 10/076\delta_2 + 20/478\delta_3 - 11/828\delta_4 + 12/392\delta_5 - 3/054 = 0 \\ - 14/129\delta_1 + 3/827\delta_2 - 0/058\delta_3 + 2/116\delta_4 - 3/054\delta_5 + 1/136 = 0 \end{cases}$$

پس ازحل این دستگاه 6 معادله 5 مجهولی جوابهای زیر بدست آمد .

$$\delta_1 = +0/2160$$

$$\delta_4 = +0/329$$

$$\delta_2 = -0/136$$

$$\delta_5 = +1/888$$

$$\delta_3 = -0/232$$

$$\delta_6 = 1$$

بنابراین تابع تشخیص عبارتست از

$$X = 0/2160Z_1 - 0/136Z_2 - 0/232Z_3 + 0/329Z_4 + 1/888Z_5 + Z_6$$

پس ازسطح این تابع و با قراردادن توابع Z دراین معادله نتیجه چنین میشود .

و برای آزمون F داریم

$$F = \frac{70 - 5 / 6 - 5 - 1}{5 / 6 + 5} \cdot \frac{0 / 992}{1 - 0 / 992} = 682 / 170 \quad ***$$

از روی جدول F با درجات آزادی (۱۱ و ۶۰) داریم

$$F_{0.05} (11, 60) = 1 / 95$$

$$F_{0.01} (11, 60) = 2 / 56$$

$$F_{0.001} (11, 60) =$$

بنابراین F محاسبه شده کاملاً معنی دار بوده و اقلاً یکی از عوامل برای تشخیص مناسب میباشد.

با توجه به نتایجی که درباره آزمون F هر یک از توابع تشخیص جزء بدست آمد. معلوم گردید که متغیرهای جدید Z_1 و Z_7 برای انتساب هر یک از مشاغل به گروههای مربوطه مناسب میباشد. حال بمنظور محاسبه تابع تشخیص با متغیرهای Z_1 و Z_7 امتیازات مشاغل (مقادیر متغیرهای جدید) را در گروههای فرضی بر حسب مشاغل نمونه و عوامل ششگانه را طبق جدول شماره (۲) پیوست نشان میدهم:

$$X = b_1 Z_1 + b_2 Z_2 + b_3 Z_3 + b_4 Z_4 + b_5 Z_5 + b_6 Z_6 + b_7 Z_7$$

محاسبه تابع تشخیص X

$$X = b_1 (x_1) + b_2 (b_3 x_2 + b_4 x_3 + b_5 x_4 + b_6 x_5 + b_7 x_6) + b_3 (b_2 x_2 + b_4 x_3 + b_5 x_4 + b_6 x_5 + b_7 x_6) + b_4 (b_1 x_1 + b_3 x_3 + b_5 x_5 + b_6 x_6 + b_7 x_7) + b_5 (b_1 x_1 + b_2 x_2 + b_3 x_3 + b_4 x_4 + b_6 x_6 + b_7 x_7) + b_6 (b_1 x_1 + b_2 x_2 + b_3 x_3 + b_4 x_4 + b_5 x_5 + b_7 x_7) + b_7 (b_1 x_1 + b_2 x_2 + b_3 x_3 + b_4 x_4 + b_5 x_5 + b_6 x_6 + b_7 x_7)$$

[Handwritten signature]

برای محاسبه این تابع ماتریس را (SP) و (SP_B) را برای Z ماتریس زیر محاسبه کرده ایم

$$(SP) = \begin{pmatrix} 9234 & 1387/796 & 292/220 & 211/519 & -316/570 & 128/416 \\ 1387/796 & 359/277 & -59/797 & 66/076 & -67/210 & 28/844 \\ 292/220 & -59/797 & 404/142 & 0/199 & -16/029 & -9/786 \\ 211/519 & 66/076 & 0/199 & 121/083 & -32/983 & 11/448 \\ -316/570 & -67/210 & -16/029 & -32/983 & 118/547 & -39/214 \\ 128/416 & 28/844 & -9/786 & 11/448 & -39/214 & 22/610 \end{pmatrix}$$

$$(SP_B) = \begin{pmatrix} 7782/3 & 1291/308 & -129/579 & 300/438 & -318/520 & 93/287 \\ 1291/308 & 323/721 & -2/356 & 62/649 & -66/784 & 28/141 \\ -129/579 & -2/356 & -203/789 & 29/600 & 11/970 & -8/300 \\ 300/438 & 62/649 & 19/600 & 101/822 & -39/623 & 11/763 \\ -318/520 & -66/784 & 11/970 & -39/623 & 112/261 & -36/600 \\ 93/287 & 28/141 & -8/300 & 11/763 & 36/600 & 20/994 \end{pmatrix}$$

و λ از مدل در مینان زیر محاسبه میشود

$$\begin{aligned}
 X = & . / 2160 x_1 + . / 304 x_2 - . / 024 x_3 - . / 024 x_4 - . / 1700 x_5 - . / 136 x_6 \\
 & - . / 322 x_7 + . / 302 x_8 - . / 232 x_9 + . / 329 x_{10} + . / 029 x_{11} + . / 824 x_{12} \\
 & + . / 006 x_{13} + . / 181 x_{14} + . / 8106 x_{15} + . / 888 x_{16} + . / 289 x_{17} \\
 & + . / 407 x_{18} + x_{19}
 \end{aligned}$$

۳- آزمون F

برای آزمون F داریم

$$F = \frac{70.5 / 7-1}{5 / 7+1} \cdot \frac{. / 8427}{1 - . / 8427} = 26 / 509 \quad ***$$

و از روی جدول F با درجات آزادی ۱۲ و ۵۵

$$F_{.05} (12, 55) = 1 / 93$$

$$F_{.01} (12, 55) = 2 / 53$$

$$F_{.001} (12, 55) =$$

بنابراین F محاسبه شده کاملاً معنی دار است

۴- محاسبه مقدار L.S.D

بمنظور گرومبندی مشاغل بایک روش تقریبی ابتدا L.S.D بصورت زیر محاسبه شده است

$$L.S.D = \sqrt{\frac{2MS_e}{n_b}} \quad , \quad MS_e = \frac{SS_e}{L-k}$$

$$SS_e = b'(SP)b - b'(SP_B)b$$

$$b'(SP)b = 489, 231$$

$$b'(SP_B)b = +40.4 / 589$$

$$SS_e = 489 / 231 - 40.4 / 589 = 84 / 742$$

$$MS_e = \frac{84 / 742}{70-7} = 1 / 322031$$

$$L.S.D = \sqrt{\frac{2 \times 1 / 322031}{5 / 7}} = . / 687260$$

و پس از محاسبات لازم داریم

سپس عوامل مربوطه به هر شغل نمونه را در تابع تشخیص اخیر قرار داده و ۱۱ مقدار را محاسبه کرده ایم که این مقادیر در جدول شماره (۳) پیوست نشان داده شده و وسیله $L.S.D$ گروه بندی شده اند طبقه بندی مشاغل نمونه بدین ترتیب انجام شده است که بابتدای مشاغل را بر حسب بزرگی مقدار محاسبه شده مرتب و $L.S.D$ را از بزرگترین مقدار کم کرده ایم و تفاضل بدست آمده در فاصله ای که قرار میگیرد اولین گروه جدید را مشخص مینماید و با تکرار این عمل گروههای دیگر نیز تعیین میگردد. بنابراین با مراجعه به جدول شماره (۳) ملاحظه میشود که جمعاً ۸ گروه بدست آمده و این گروهها با ترتیب نسبت با اهمیت مشاغل بر حسب عوامل ۱۹ گانه نوشته شده اند. این گروه بندی همان طبقه بندی جدید ما است که در آن مقدار عددی تابع تشخیص برای هر شغل بمنزله شماره قراردادی (کد) میباشد.

بطوریکه قبلاً اشاره شد در این بررسی به طبقه بندی مشاغل از لحاظ گروههای اصلی اکتفا میشود و در صورتیکه بخواهند طبقه بندی نسبت به گروههای فرعی ورشته مشاغل بعمل آید، بایستی در داخل هر یک از گروههای بدست آمده مطالعاتی نظیر بررسی انجام شده در این رساله صورت گیرد.

پس از انجام طبقه بندی فوق، بمنظور مطالعه در طبقه بندی بین المللی مشاغل با ایسن روش اثر کتیف و همچنین تغییر هر یک از هدفها بنحوی بهتر، اقدام به گروه بندی در داخل طبقه بندی بین المللی مشاغل با محاسبات انجام شده بشرح زیر گردیده است.

ابتدا بقرض اینکه در گروههای اصلی تغییری پیداننده، ۱۱ گروه اصلی طبقه بندی بین المللی در نظر گرفته شده و در داخل هر گروه اصلی با استثنای گروههای صفر و \times تفکیک گروههای فرعی بترتیبی که در مورد جدول (۳) بکار رفته انجام گردید. ولی در مورد گروه صفر چون این گروه در محاسبات ما بعنوان عامل تشخیص محسوب نشده و در حقیقت اجزای آن در گروههای اصلی دیگر منظور شده بود، لذا گروه بندی فرعی بعمل نیامد. بلکه فقط مقادیر عددی در هر گروه فرعی نسبت بزرگی آنها مرتب گردید و همچنین در مورد گروه اصلی \times بعلت مستقل بودن مشاغل مربوط بآن طبقه بندی صورت نگرفت. بدین ترتیب یک طبقه بندی دیگری بر اساس طبقه بندی بین المللی مشاغل بدست آمده که در جدول شماره (۴) پیوست نشان داده شده است.

قسمت چهارم - نتیجه گیری

گردید و ابتدا برای آنکه معلوم شود بین گروههای فرضی فرق معنی داری وجود دارد یا خیر؟ آزمون F بر حسب هر يك از عوامل ۱۹ گانه بعمل آمد و با محاسبه F و F_{19} معلوم گردید که تفاوت بین ۷۰ گروه فرضی بر حسب ۱۹ عامل کاملاً معنی دار است.

۵-۱- چون برای محاسبه ضرایب عددی تابع تشخیص احتیاج به حلیك در ترمینان ۱۹ سطرو ۱۹ ستونی بود و اینکار به علت نداشتن وسائل محاسباتی کافی امکان پذیر نبود، لذا ضرایب عددی از طریق محاسبه ۵ تابع تشخیص جزء Z بدست آمده است که متغیرهای توابع مذکور همان ۱۹ عامل (بجز عامل تحصیل) در نظر گرفته شده است.

۶-۱- آزمون F در هر يك از توابع تشخیص بعمل آمد، و معلوم گردید که بین ۱۴ میانگین مشاغل (تعداد متغیر $K = 14$) هر تابع فوق کاملاً معنی داری وجود دارد. عبارت دیگر عوامل بکار رفته در هر تابع پس برای تشخیص شغل مناسب میباشد.

۷-۱- پس از محاسبه توابع تشخیص جزء يك تابع تشخیص X باشش متغیر (صفحه ۷۹۱) محاسبه گردید که ۵ متغیر آن همان توابع تشخیص جزء و متغیر ششم عامل تحصیل میباشد و در نتیجه تابع تشخیص زیر بدست آمد.

بر اساس هدفهایی که برای طبقه بندی مشاغل با شرایط و عوامل موجود در ایران اتخاذ شد، و تحقیقات لازم که برای تأمین هدفهای مزبور در این رساله بعمل آمد، نتایج زیر حاصل گردید.

۱- نتایج آماری:

۱-۱- هدف تحقیق محاسبه يك تابع تشخیص ۱۹ متغیره است (که متغیرهای آن همان عوامل تشخیص يك شغل هستند) تا بوسیله آن بتوان هر شغل مشکوک را در گروه فرضی ورشته مشاغل مربوط بخود قرارداد.

۲-۱- عوامل تشخیص مرکب است از ۸ عامل ترکیبی از گروههای اصلی طبقه بندی بین المللی مشاغل و ۱۱ عامل تعدیل شده متد کرس، که جمعاً ۱۹ پارامتره برای تجزیه و تحلیل آماری در نظر گرفته شده است.

۳-۱- اطلاعات مورد نیاز این بررسی در دو مرحله و مستقیماً کسب شده است. در مرحله اول انتخاب مشاغل نمونه بطور تصادفی از طبقه بندی بین المللی مشاغل بعمل آمده و در مرحله دوم از طریق امتیاز دادن بوسیله صاحبان مشاغل مورد نظر صورت گرفته است.

۴-۱- بمنظور انجام این بررسی ۱۱ شغل در ۷۰ گروه فرضی طبقه بندی بین المللی مشاغل انتخاب.

$$X = 1/2160x_1 + 0/304x_2 - 0/24x_3 - 0/34x_4 - 0/1700x_5 - 0/136x_6 - 0/323x_7 \\ + 0/303x_8 - 0/234x_9 + 0/329x_{10} + 0/39x_{11} + 1/824x_{12} + 0/06x_{13} + 0/181x_{14} \\ + 1/8106x_{15} + 1/888x_{16} + 0/289x_{17} + 0/407x_{18} + x_{19}$$

عوامل ۱۹ گانه ارزیابی گردید و بنا بر محاسباتی که بارونهای علمی آماری در زمینه این بررسی بعمل آمد، مشاغل مورد نظر طبق جداول (۴ و ۳) گروه بندی گردید و برای هر شغل عددی محاسبه شده است.

در مورد طبقه بندی اول

۱-۲- با مقایسه طبقه بندی جدید (جدول شماره ۳) و طبقه بندی بین المللی مشاغل، و نظریه ای که هر يك از عوامل برای شغل مورد نظر دارد، سهولت مشاهده میشود که هر يك از مشاغل با توجه بگروه مربوطه مشاغل در طبقه بندی بین المللی مشاغل، در طبقه بندی مانپیز در گروه مناسبی قرار گرفته است.

بعبارت دیگر مشاغلی که احتیاج به شرایط خاص بیشتری دارند در گروههای بالاتر و در غیر این صورت در گروههای پائین تر قرار میگیرند. برای مثال مشاغل گروه اصلی صفر طبقه بندی بین المللی مشاغل در گروههای ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۵ و ۶ و ۷ و ۸ طبقه بندی بعد توزیع گردیده است. و این میرساند کلیه مشاغل به گروههایی تفکیک شده است که هر يك از آنها دارای مشاغل هستند که از لحاظ ارزش بهم

۸-۱- بر اساس آزمون F که در تابع تشخیص X بعمل آمد، معلوم گردید که بین ۱۱ میانگین مشاغل فوق که فرق کاملاً معنی داری وجود دارد، بعبارت دیگر تابع مزبور میتواند مشاغل را کاملاً تفکیک و طبقه بندی نماید. ۱-۱- بكمك معادله تابع تشخیص مقدار X برای ۱۱ شغل محاسبه و بترتیب بزرگی مرتب گردید و سپس بوسیله D. S. L. طبقه بندی در آنها صورت گرفته که در جدول شماره (۳) نشان داده شده است. و بدین ترتیب ۸ گروه بدست آمده است.

۱-۱-۱- از بین بقیه مشاغل طبقه بندی بین المللی مشاغل ۱۴ شغل نمونه بصادف انتخاب گردید و ۱۴ شغل دیگر خاص کشور ایران در نظر گرفته شد و پس از ارزیابی و محاسبه X های این مشاغل (جدول شماره ۵ پیوست) مقدار آنها در گروههای مربوط به خود با علامت ستاره در جدول (۴ و ۳) نشان داده شده است.

۲- گزارش نهایی

بطوریکه قبلاً اشاره شد برای این بررسی ۱۱ شغل از طبقه بندی بین المللی مشاغل انتخاب و هر کدام از آنها با رعایت شرایط و عوامل موجود در ایران و بر حسب

نزدیکتر میباشند.

در مورد طبقه بندی دوم

۲-۲- باتوجه بمقادیری که (جدول شماره ۴) در

هر گروه قرار دارد ملاحظه میشود که بین آنها چندان تفاوتی وجود ندارد بنا براین میتوان چنین استنباط کرد که مشاغل مربوط به هر گروه مشابه بوده و از لحاظ ارزش همگن هستند.

۲-۳- بامقایسه گروههای فرعی در رشته مشاغل

و مشاغل در طبقه بندی بین المللی و طبقه بندی انجام شده در این رساله بترتیب حدود وجهت اختلاف ایند و شرح زیر روشن میشود.

۲-۳-۱- تعداد گروههای فرعی در طبقه بندی

ما از تعداد گروههای فرعی در طبقه بندی بین المللی مشاغل کمتر بوده و در حقیقت از ۷۰ به ۵۵ گروه تقلیل یافته است.

۲-۳-۲- تعداد گروههای فرعی در هر یک

از گروههای اصلی طبقه بندی ما با تعداد گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی گاهی مساوی و گاهی متفاوت در آمده

است. بدین ترتیب که تعداد گروههای فرعی در گروههای اصلی صفر ۲ و ۵ مساوی و در گروههای اصلی دیگر متفاوت

است.

۲-۳-۳- در این طبقه بندی بعضی از مشاغل

از گروه فرعی مربوط به طبقه بندی بین المللی خارج شده و در گروه دیگر مشاهده شده است. برای مثال شغل "سیم کش"

از گروه ۶-۷ به گروه ۱-۷ انتقال یافته است.

۲-۳-۴- در طبقه بندی مشاهده میشود که

در داخل بعضی از گروههای فرعی ردیفی که مشاغل در طبقه

بندی بین المللی داشتند تغییر کرده و یا احیاناً مشاغل

از گروه دیگری باین گروه آمده اند، و بدین جهت رشته های

جدید مشاغل بوجود آمده است. گروههای مشاغل نیز که در

طبقه بندی بین المللی تشکیل یک رشته را میدهند به دو رشته

کاملاً جدا از هم تبدیل شده اند. و یا اصلاً اینکه یک گروه

فرعی طبقه بندی بین المللی یک رشته شغل تبدیل گردیده

است. مانند گروههای فرعی ۱-۹ و ۲-۱ که بترتیب

بصورت دو رشته در آمده اند.

۲-۳-۵- در این طبقه بندی تعداد گروههای

فرعی در دو گروه اصلی ۱ و ۳ افزایش یافته است بدین معنی

که گروههای جدیدی متمایز از گروههای بین المللی مشخص

شده است و در مورد گروههای اصلی ۴ و ۶ و ۷ و ۸ و ۹ که

تعداد گروههای فرعی در هر کدام از آنها در طبقه بندی ما

کمتر از تعداد گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی

مشاغل است، نتیجه میشود که بعضی از گروههای فرعی

طبقه بندی بین المللی بر حسب ارزش مشاغل از هم متمایز

نبوده و در یک گروه بایستی محسوب شوند.

۲-۳-۶- نظر باینکه قسمتی از امتیازات عوامل

که بهر شغل در این طبقه بندی داده شده بر اساس

تخصص صورت گرفته است، در هر گروه فرعی مشاغل "عمومی"

برعکس طبقه بندی بین المللی مشاغل در ردیفهای آخر

قرار گرفته است. برای مثال در گروه اصلی ۲ مشاغل

از قبیل "متصدی امور حقوقی" در ردیف بالاتر و مشاغل مانند

"منشی بطور کلی" در ردیف پایین تری قرار گرفته است .

۴-۲- با توجه به مطالبی که در مورد افتراق طبقه

بندی بین المللی مشاغل و طبقه بندی مابیان گردید معلوم

میشود که طبقه بندی بین المللی مشاغل بر مبنای گروه های

فرعی ورشته مشاغل کاملاً قابل توجه در ایران نمیباشد .

۵-۲- پس از انجام این طبقه بندی ، برای

آنکه معلوم گردد مشاغل خاص کشور ایران در چه گروه هایی

ممکن است قرار گیرند تعدادی از مشاغل مندرج در

انتخاب و گروه بندی شده است . و بدین ترتیب معلوم

گردیده که بر اساس این طبقه بندی میتوان هر يك از مشاغل

موجود در ایران را بر حسب گروه اصلی و فرعی ورشته مشاغل

بسهولت تعریف و توصیف کرد . برای مثال میتوان گفت

که شغل "حناساب" جز "کدام مشاغل صنعتی بحساب

میآید .

جدول شماره ۱- امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۶ گانه و مشاغل نمونه در گروه های فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

X ₁₉	X ₁₈	X ₁₇	X ₁₆	X ₁₅	X ₁₄	X ₁₃	X ₁₂	X ₁₁	X ₁₀	X ₉	X ₈	X ₇	X ₆	X ₅	X ₄	X ₃	X ₂	X ₁	X _j کد مشاغل نمونه
																			۰-۰
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱۶	۰-۰۱-۲۰
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱۶	۰-۰۲-۰۲
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱۶	۰-۰۲-۲۴
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱۷	۰-۰۲-۲۶
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱۶	۰-۰۲-۴۰
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱۶	۰-۰۲-۵۶
۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱۶	۰-۰۲-۶۴
۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱۶	۰-۰۲-۷۶
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱۴	۰-۰۳-۲۰
۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱۵	۰-۰۳-۳۰
																			۰-۱
۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱۵	۰-۱۱-۱۰
۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱۵	۰-۱۱-۵۰
۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱۵	۰-۱۱-۳۰
۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱۵	۰-۱۲-۱۰
۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱۵	۰-۱۲-۲۰
۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱۵	۰-۱۲-۵۰
۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱۵	۰-۱۲-۸۰
۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱۵	۰-۱۲-۳۰

سیارات مشاغل بر حسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروههای فرضی طبقه بندی بین المللی مشاغل

X _j کد مشاغل نمونه	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	X ₁₃	X ₁₄	X ₁₅	X ₁₆	X ₁₇	X ₁₈	X ₁₉
۰-۱۹-۲۰	۱۵	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱
۰-۱۹-۵۰	۱۵	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱
۰-۲																			
۰-۲۱-۱۰	۱۷	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-۲۲-۱۰	۱۵	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-۲۲-۲۰	۱۶	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۰-۲۲-۳۰	۱۶	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱
۰-۲۲-۵۰	۱۷	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-۲۳-۲۰	۱۶	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۰-۲۳-۳۰	۱۶	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۰-۲۳-۴۰	۱۶	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۰-۲۳-۵۰	۱۵	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۰-۲۳-۶۰	۱۳	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۰-۳																			
۰-۳۱-۱۰	۱۸	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-۳۱-۲۰	۲۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-۳۱-۳۰	۱۵	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-۳۱-۴۰	۱۸	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-۳۱-۵۰	۱۹	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-۳۱-۶۰	۱۹	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰

جدول شماره ۱- امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

X_j	X_{19}	X_{18}	X_{17}	X_{16}	X_{15}	X_{14}	X_{13}	X_{12}	X_{11}	X_{10}	X_9	X_8	X_7	X_6	X_5	X_4	X_3	X_2	X_1	کد مشاغل نمونه
۰-۳۲-۱۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱۷	۰-۴
۰-۴۱-۱۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱۳	۰-۴۱-۲۰
۰-۴۱-۲۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱۵	۰-۴۱-۳۰
۰-۴۱-۳۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱۴	۰-۴۱-۴۰
۰-۴۱-۴۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱۴	۰-۴۲-۱۰
۰-۴۲-۱۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱۵	۰-۴۹-۲۰
۰-۴۹-۲۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱۱	۰-۵
۰-۵۱-۱۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱۵	۰-۵۲-۱۰
۰-۵۲-۱۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۲۱	۰-۵۳-۲۰
۰-۵۳-۲۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱۶	۰-۵۳-۳۰
۰-۵۳-۳۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱۵	۰-۵۳-۴۰
۰-۵۳-۴۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱۴	۰-۵۹-۲۰
۰-۵۹-۲۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱۵	۰-۵۹-۳۰
۰-۵۹-۳۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۲۱	۰-۵۹-۴۰
۰-۵۹-۴۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱۸	۰-۶
۰-۶۱-۲۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱۹	۰-۶۱-۳۰
۰-۶۱-۳۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۲۱	

جدول شماره ۱- امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

کد مشاغل نمونه	X_j	X 1	X 2	X 3	X 4	X 5	X 6	X 7	X 8	X 9	X 10	X 11	X 12	X 13	X 14	X 15	X 16	X 17	X 18	X 19
۰-۶۹-۲۰	۱۳	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-۶۹-۳۰	۱۳	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-۶۹-۴۰	۱۵	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-۷																				
۰-۷۱-۲۰	۱۹	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-۷۱-۳۰	۱۵	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-۸																				
۰-۸۱-۱۰	۱۵	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-۸۱-۲۰	۱۵	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-۸۱-۳۰	۱۵	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-۸۱-۳۵	۱۵	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-۸۱-۴۰	۱۵	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-۸۱-۵۰	۱۵	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-۹																				
۰-۹۱-۲۰	۱۶	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-۹۱-۳۵	۱۶	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-۹۱-۵۰	۱۶	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-۹۲-۲۰	۱۵	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-۹۲-۳۰	۱۵	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-۹۲-۵۰	۱۵	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰

جدول شماره ۱ - امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروه ای فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

X _j	کد مشاغل نمونه	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	X ₁₃	X ₁₄	X ₁₅	X ₁₆	X ₁₇	X ₁₈	X ₁₉
۰-۹۳-۲۰	۰-۹۳-۲۰	۱۵	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-۹۳-۲۵	۰-۹۳-۲۵	۱۵	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-۹۳-۲۰	۰-۹۳-۲۰	۱۴	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-۹۳-۴۰	۰-۹۳-۴۰	۱۵	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰-x	۰-x																			
۰-x۱-۱۰	۰-x۱-۱۰	۱۴	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-x۱-۱۵	۰-x۱-۱۵	۱۴	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-x۱-۲۰	۰-x۱-۲۰	۱۴	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-x۱-۲۵	۰-x۱-۲۵	۱۴	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-x۱-۲۸	۰-x۱-۲۸	۱۴	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-x۱-۳۰	۰-x۱-۳۰	۱۴	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-x۱-۳۵	۰-x۱-۳۵	۱۴	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-x۱-۴۰	۰-x۱-۴۰	۱۴	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-x۹-۳۰	۰-x۹-۳۰	۱۵	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-x۹-۴۰	۰-x۹-۴۰	۱۵	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-y	۰-y																			
۰-y۱-۱۰	۰-y۱-۱۰	۱۵	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-y۱-۲۰	۰-y۱-۲۰	۱۹	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-y۲-۱۰	۰-y۲-۱۰	۱۵	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-y۳-۲۰	۰-y۳-۲۰	۱۳	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰

جدول شماره ۱- امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

کد مشاغل نمونه	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	X ₁₃	X ₁₄	X ₁₅	X ₁₆	X ₁₇	X ₁₈	X ₁₉
۰-۲۰-۴-۶	۱۹	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-۴۰-۴-۶	۲۰	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-۲۰-۹-۶	۱۹	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-۲۳-۹-۶	۱۶	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-۲۶-۹-۶	۱۵	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-۳۵-۹-۶	۲۰	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱-۰																			
۰-۲۰-۱-۰	۲۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-۵۰-۱-۰	۱۸	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰-۶۰-۱-۰	۱۵	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱-۱																			
۱-۲۰-۱۱-۱	۱۶	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۱-۳۰-۱۱-۱	۱۶	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۱-۴۰-۱۱-۱	۱۶	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۱-۵۰-۱۱-۱	۱۶	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۱-۳۰-۱۲-۱	۱۵	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۱-۲۰-۱۳-۱	۱۸	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۱-۲۰-۱۴-۱	۱۵	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۱-۳۰-۱۴-۱	۱۵	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۱-۳۰-۱۵-۱	۱۵	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰

جدول شماره ۱- امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

کد مشاغل نمونه	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	X ₁₃	X ₁₄	X ₁₅	X ₁₆	X ₁₇	X ₁₈	X ₁₉
۱-۱۹-۳۰	۱۵	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۲-۰																			
۲-۰-۱-۱۰	۱۲	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲-۰-۱-۲۰	۱۲	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲-۰-۱-۳۰	۹	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲-۰-۱-۴۰	۹	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲-۰-۱-۵۰	۱۲	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲-۱																			
۲-۱-۱-۱۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲-۱-۱-۲۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲-۱-۱-۳۰	۹	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲-۱-۱-۴۰	۹	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲-۱-۱-۵۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲-۱																			
۲-۱-۱-۲۰	۹	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲-۱-۱-۳۰	۹	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲-۱-۱-۴۰	۹	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲-۱-۱-۵۰	۹	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲-۱-۱-۱۰	۹	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲-۱-۱-۱۵	۹	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰

جدول شماره ۱- امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

X _j کد مشاغل نمونه	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	X ₁₃	X ₁₄	X ₁₅	X ₁₆	X ₁₇	X ₁₈	X ₁₉
۲-۱۹-۱۸	۱۲	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲-۱۹-۲۷	۱۲	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲-۱۹-۳۰	۱۴	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲-۱۹-۳۶	۱۴	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳-۰																			
۳-۰-۱-۲۰	۱۵	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۳-۰-۲-۲۰	۱۵	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۳-۱																			
۳-۱۱-۲۰	۹	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۳-۱۱-۳۰	۹	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۳-۱۱-۴۰	۹	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۳-۱۱-۵۰	۹	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۳-۱۱-۶۰	۹	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۳-۱۱-۷۰	۹	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۳-۲																			
۳-۲۱-۲۰	۱۵	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۳-۲۱-۳۰	۱۵	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۳-۳																			
۳-۳۱-۲۰	۹	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۳-۳۱-۳۰	۹	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰

جدول شماره ۱- امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

X _j	کد مشاغل نمونه	X ₁₉	X ₁₈	X ₁₇	X ₁₆	X ₁₅	X ₁₄	X ₁₃	X ₁₂	X ₁₁	X ₁₀	X ₉	X ₈	X ₇	X ₆	X ₅	X ₄	X ₃	X ₂	X ₁
۳-۳۱-۴۰	۶	۱	.	.	.	۱
۳-۳۲-۳۰	۲	۱	۱
۳-۳۲-۴۰	۲	۱
۳-۳۲-۲۰	۶	۱	.	.	.	۱	.	.	۱
۳-۳۹-۲۰	۶	۱
۳-۳۹-۳۰	۱	۱	.	.	.	۱	۱	۱	۱	۱
۴-۰																				
۴-۰۱-۱۰	۲	.	.	.	۱	۱	۱	.	۱	۱	۲
۴-۰۱-۱۴	۲	.	.	.	۱	۱	۱	.	۱	۱	۲
۴-۰۱-۱۶	۲	.	.	.	۱	۱	۱	.	۱	۱	۲
۴-۰۱-۱۸	۲	.	.	.	۱	۱	۱	.	۱	۱	۲
۴-۰۱-۲۰	۲	.	.	.	۱	۱	۱	.	۱	۱	۲
۴-۰۱-۲۲	۲	.	.	.	۱	۱	۱	.	۱	۱	۲
۴-۰۱-۲۴	۲	.	.	.	۱	۱	۱	.	۱	۱	۱	۲
۴-۰۱-۲۶	۲	.	.	.	۱	۱	۱	.	۱	۱	۲
۴-۰۱-۴۲	۲	.	.	.	۱	۱	۱	۱	۲
۴-۰۱-۴۸	۲	.	.	.	۱	۱	۲
۴-۱																				
۴-۱۱-۱۰	۲	.	.	.	۱	۱	۱	.	.	.	۲
۴-۱۱-۱۵	۲	.	.	.	۱	۱	۱	.	.	.	۲

جدول شماره ۱- امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه مشاغل نمونه در گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

کد X_j مشاغل نمونه	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7	X_8	X_9	X_{10}	X_{11}	X_{12}	X_{13}	X_{14}	X_{15}	X_{16}	X_{17}	X_{18}	X_{19}
۴-۱۱-۲۰	۲	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۴-۱۱-۲۵	۶	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۴-۱۱-۳۰	۶	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۴-۱۱-۴۰	۶	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۴-۱۱-۳۵	۶	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۴-۱۱-۴۵	۶	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۴-۱۱-۶۵	۲	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۴-۱۱-۷۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۴-۲																			
۴-۲۱-۲۰	۶	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۴-۲۱-۳۰	۶	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۴-۲۱-۴۰	۶	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۴-۳																			
۴-۳۱-۱۵	۹	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۴-۳۱-۲۰	۶	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۴-۳۱-۳۰	۹	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۴-۳۱-۵۰	۹	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۴-۳۱-۶۰	۹	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۴-۳۱-۷۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۴-۳۱-۸۰	۹	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰

جدول شماره ۱- امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروه های فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

X_j																			کد مشاغل نمونه
X 19	X 18	X 17	X 16	X 15	X 14	X 13	X 12	X 11	X 10	X 9	X 8	X 7	X 6	X 5	X 4	X 3	X 2	X 1	
.	.	.	.	۱	.	.	.	۱	۱	۱	۱	۹	۴-۳۱-۴۰
																			۴-۴
.	.	.	.	۱	.	.	.	۱	۱	.	.	۶	۴-۴۱-۱۰
.	.	.	.	۱	.	.	.	۱	۱	.	.	۶	۴-۴۱-۱۵
.	.	.	.	۱	.	.	.	۱	۱	.	.	۶	۴-۴۱-۲۰
.	.	.	.	۱	.	.	.	۱	۱	.	.	۶	۴-۴۱-۲۵
.	.	.	.	۱	.	.	.	۱	۱	.	.	۶	۴-۴۱-۳۰
.	.	.	.	۱	.	.	.	۱	۱	.	.	۶	۴-۴۱-۳۵
.	.	.	.	۱	.	.	.	۱	۱	.	.	۶	۴-۴۱-۴۰
.	.	.	.	۱	.	.	.	۱	۱	.	.	۶	۴-۴۱-۴۵
.	.	.	.	۱	.	.	.	۱	۱	.	.	۶	۴-۴۱-۵۵
.	.	.	.	۱	.	.	.	۱	۱	.	.	۶	۴-۴۱-۵۰
																			۵-۰
.	.	.	۱	۱	۱	.	.	۶	۵-۰۱-۱۰
.	.	.	۱	۱	۱	.	.	۶	۵-۰۱-۲۰
.	.	.	۱	۱	۱	.	.	۹	۵-۰۱-۳۰
.	.	.	۱	۱	۱	.	.	۶	۵-۰۱-۴۰
.	.	.	۱	۱	۱	.	.	۶	۵-۰۱-۵۰
.	.	.	۱	۱	۱	.	.	۶	۵-۰۱-۶۰
																			۵-۱

جدول شماره ۱- امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروههای فرض طبقه بندی بین المللی مشاغل

کد مشاغل نمونه	X_j																		
	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	X ₁₃	X ₁₄	X ₁₅	X ₁₆	X ₁₇	X ₁₈	X ₁₉
۵-۱۱-۱۰	۹	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۵-۱۱-۲۰	۹	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۵-۱۱-۳۰	۹	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۵-۱۱-۴۰	۹	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۵-۱۱-۵۰	۹	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۵-۱۱-۶۰	۱۶	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۵-۱۱-۸۰	۹	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۵-۲																			
۵-۳۱-۲۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۵-۲۱-۳۰	۱۲	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۵-۲۱-۴۰	۱۲	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۵-۲۱-۵۰	۱۲	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۵-۲۱-۶۰	۱۵	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۵-۲۱-۷۰	۱۵	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۲-۹																			
۵-۹۹-۲۰	۱۲	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۵-۹۹-۳۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۵-۹۹-۴۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۵-۹۹-۵۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۵-۹۹-۶۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰

جدول شماره ۱- امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۱ گانه و مشاغل نمونه در گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

کد مشاغل نمونه X_j	X 1	X 2	X 3	X 4	X 5	X 6	X 7	X 8	X 9	X 10	X 11	X 12	X 13	X 14	X 15	X 16	X 17	X 18	X 19
۵-۹۹-۷۰	۱۶	.	.	.	۱	۱	.	.	.
۵-۹۹-۸۰	۱۶	.	.	.	۱	۱	.	.	.
۶-۰																			
۶-۰۱-۱۵	۱۶	۱	۱	.	۱	۱	.	۱	۱	.	۱	۱	.	.
۶-۰۱-۲۰	۱۶	۱	۱	.	۱	۱	.	۱	۱	.	۱	۱	.	.
۶-۰۱-۳۰	۱۶	۱	۱	.	۱	۱	.	۱	۱	.	۱	۱	.	.
۶-۰۱-۴۰	۱۶	۱	۱	.	۱	۱	.	۱	۱	.	۱	۱	.	.
۶-۰۱-۵۰	۱۴	۱	۱	.	۱	۱	.	۱	.	.	۱	۱	.	.
۶-۰۲-۱۵	۱۶	۱	۱	.	۱	.	.	۱	۱	.	۱	۱	.	.
۶-۰۲-۲۰	۱۶	۱	۱	.	۱	.	.	۱	.	.	۱	۱	.	.
۶-۰۲-۳۰	۱۶	۱	۱	.	۱	.	.	۱	۱	.	۱	۱	.	.
۶-۱																			
۶-۱۱-۱۵	۱۲	۱	.	۱	۱	۱	۱	۱	.	.
۶-۱۱-۲۰	۱۴	.	.	۱	۱	۱	۱	.	.
۶-۱۱-۳۰	۱۲	.	.	۱	۱	۱	۱	.	.
۶-۱۱-۴۰	۹	.	.	۱	.	۱	۱	.	.	۱	۱	۱	.	.
۶-۱۲-۱۵	۱۴	.	.	.	۱	۱	۱	۱	.	.
۶-۱۲-۲۰	۶	.	.	۱	۱	۱	.	.
۶-۱۲-۳۰	۶	.	.	۱	۱	۱	.	.
۶-۱۲-۴۰	۶	.	.	۱	۱	۱	.	.

جدول شماره ۱- امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروههای فرعی طبقه بند تعیین المللی مشاغل

کد مشاغل نمونه	X_j																		
	X_{19}	X_{18}	X_{17}	X_{16}	X_{15}	X_{14}	X_{13}	X_{12}	X_{11}	X_{10}	X_9	X_8	X_7	X_6	X_5	X_4	X_3	X_2	X_1
۶-۲																			
۶-۱۲-۱۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱۵
۶-۲۱-۲۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱۶
۶-۲۱-۳۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱۶
۶-۲۱-۴۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱۶
۶-۳																			
۶-۳۱-۱۵	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱۲
۶-۳۱-۲۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۶
۶-۳۱-۳۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱۲
۶-۳۱-۴۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۹
۶-۳۱-۵۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱۲
۶-۳۱-۶۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۹
۶-۳۱-۷۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱۲
۶-۴																			
۶-۴۱-۲۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱		۰	۹
۶-۴۱-۳۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱		۰	۱۲
۶-۴۱-۴۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱		۱	۹
۶-۴۱-۵۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱		۱	۹
۶-۴۱-۶۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱		۰	۶
۶-۴۲-۱۵	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱		۰	۶

جدول شماره ۱- امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه در رشته های فنی طبقه بندی بین المللی مشاغل

X_{19}	X_{18}	X_{17}	X_{16}	X_{15}	X_{14}	X_{13}	X_{12}	X_{11}	X_{10}	X_9	X_8	X_7	X_6	X_5	X_4	X_3	X_2	X_1	X_j کد مشاغل نمونه
.	.	۱	۱	.	۱	.	.	۶	۶-۴۲-۲۰
.	.	۱	۱	.	۱	.	.	۶	۶-۴۳-۱۰
.	.	۱	۱	.	۱	.	.	۶	۶-۴۳-۲۰
																			۶-۵
.	.	۱	۱	۱	.	.	۶	۶-۵۱-۱۰
.	.	۱	۱	.	۱	.	۱	.	۱	.	.	۶	۶-۵۱-۲۰
																			۶-۶
.	.	۱	۱	۱	.	.	.	۱	.	۱	۱	۱۵	۶-۶۱-۱۰
.	.	۱	۱	۱	.	.	.	۱	.	۱	۱	۱۵	۶-۶۱-۲۰
.	.	۱	۱	۱	۱	۱	.	۱	.	۱	۱	۱۵	۶-۶۱-۳۰
.	.	۱	۱	.	.	۱	۹	۶-۶۱-۴۰
.	.	۱	۱	۱	.	۱	.	.	.	۱	.	۱۵	۶-۶۲-۱۰
.	.	۱	۱	۱۳	۶-۶۲-۲۰
.	.	۱	۱	۱۳	۶-۶۲-۳۰
.	.	۱	۱	.	۱	.	۱	۱۳	۶-۶۲-۴۰
.	.	۱	۱	.	۱	.	.	.	۱	.	.	۹	۶-۶۲-۵۰
.	.	۱	۱	۹	۶-۶۲-۶۰
																			۶-۷
.	.	۱	۱	.	.	.	۱	۱۳	۶-۷۱-۱۰
.	.	۱	۱	.	.	.	۱	۱۳	۶-۷۱-۲۰

جدول شماره ۱- امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه مشاغل نمونه در گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

کد مشاغل نمونه X_j	X 1	X 2	X 3	X 4	X 5	X 6	X 7	X 8	X 9	X 10	X 11	X 12	X 13	X 14	X 15	X 16	X 17	X 18	X 19
۶-۷۱-۳۰	۱۳	۱	.	.	.	۱	۱	.	.
۶-۷۱-۴۰	۱۳	۱	.	.	.	۱	۱	.	.
۶-۷۲-۱۵	۱۶	.	۱	.	.	۱	.	.	.	۱	۱	.	.
۶-۷۲-۲۰	۱۶	.	۱	.	.	۱	.	.	.	۱	۱	.	.
۶-۷۲-۳۰	۱۶	۱	.	.	.	۱	۱	.	.
۶-۷۲-۴۰	۱۶	۱	.	.	.	۱	۱	.	.
۶-۸																			
۶-۸۱-۱۰	۹	۱	.	۱	۱	.	.
۶-۸۲-۱۰	۹	۱	.	۱	۱	.	.
۶-۹																			
۶-۹۱-۱۰	۱۳	۱	۱	۱	۱	۱	.	.
۶-۹۲-۲۰	۹	.	.	۱	۱	۱	.	۱	۱	.	.
۶-۹۲-۳۰	۱۳	.	.	۱	.	۱	.	.	.	۱	۱	.	.
۶-۹۳-۱۰	۹	.	.	۱	۱	.	.	۱	۱	.	.
۷-۰																			
۷-۰۱-۱۵	۶	۱
۷-۰۲-۲۰	۶	۱
۷-۰۳-۳۵	۶	۱
۷-۰۳-۶۰	۶	۱
۷-۰۴-۲۰	۶	۱

جدول شماره ۱- امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

X_j																			کد مشاغل نمونه
X_{19}	X_{18}	X_{17}	X_{16}	X_{15}	X_{14}	X_{13}	X_{12}	X_{11}	X_{10}	X_9	X_8	X_7	X_6	X_5	X_4	X_3	X_2	X_1	
.	۱	۱	۹	۷-۰۶-۲۰
.	۱	۱	۹	۷-۰۶-۳۰
.	۱	۱	۹	۷-۰۶-۳۵
.	۱	.	۱	۱	۱	.	۶	۷-۰۹-۲۵
.	۱	.	۱	۱	۱	.	۶	۷-۰۹-۳۵
																			۷-۱
.	۱	.	۱	۱	۱	۱	۱۴	۷-۱۱-۳۰
.	۱	.	۱	۱	۱	.	۹	۷-۱۲-۱۰
.	۱	.	۱	۱	۱	۱	۹	۷-۱۲-۲۰
.	۱	.	۱	۱	.	۱	۹	۷-۱۲-۴۰
.	۱	.	۱	۹	۷-۱۳-۱۰
.	۱	.	۱	۱	.	.	۹	۷-۱۴-۲۰
.	۱	.	۱	۱	۱	۱	۹	۷-۱۵-۲۰
.	۱	.	۱	۱	.	.	۹	۷-۱۶-۲۰
.	۱	.	۱	۱	.	.	۹	۷-۱۹-۱۰
.	۱	.	۱	۱	.	.	۹	۷-۱۹-۲۰
																			۷-۲
.	۱	.	۱	۱	.	۱	۶	۷-۲۱-۱۰
.	۱	.	۱	۱	.	۱	۶	۷-۲۱-۲۰
.	۱	.	۱	۱	.	.	۶	۷-۲۱-۳۰

جدول شماره ۱- امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

X _j کد مشاغل نمونه	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	X ₁₃	X ₁₄	X ₁₅	X ₁₆	X ₁₇	X ₁₈	X ₁₉
Y-۲۲-۱۵	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۲۲-۳۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۲۲-۳۵	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۲۲-۴۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۲۳-۲۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۲۹-۱۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۲۹-۳۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۳																			
Y-۳۱-۱۵	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۳۱-۲۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۳۱-۵۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۳۲-۲۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۳۲-۳۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۳۳-۲۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۳۴-۲۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۳۵-۲۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۳۶-۲۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۳۹-۳۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۴																			
Y-۴۱-۱۵	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰

جدول شماره ۱- امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۶ گانه و مشاغل نمونه در گروه های فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

کد مشاغل نمونه	X_j	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7	X_8	X_9	X_{10}	X_{11}	X_{12}	X_{13}	X_{14}	X_{15}	X_{16}	X_{17}	X_{18}	X_{19}
۷-۴۱-۲۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۷-۴۱-۳۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۷-۴۱-۵۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۷-۴۲-۱۰	۹	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۷-۴۲-۲۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۷-۴۲-۴۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۷-۴۲-۵۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۷-۴۲-۶۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۷-۴۲-۷۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۷-۵۰																				
۷-۵۰-۱۵	۱۳	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۷-۵۰-۲۵	۱۳	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۷-۵۰-۷۵	۱۳	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۷-۵۱-۱۰	۱۳	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۷-۵۱-۳۵	۱۳																			
۷-۵۲-۱۰	۱۳																			
۷-۵۲-۲۵	۱۳	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۷-۵۳-۴۰	۱۳	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۷-۵۵-۴۰	۱۳	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۷-۵۶-۵۰	۱۳	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰

جدول شماره ۱- امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

X_j																			کد مشاغل نمونه
X 19	X 18	X 17	X 16	X 15	X 14	X 13	X 12	X 11	X 10	X 9	X 8	X 7	X 6	X 5	X 4	X 3	X 2	X 1	
																			Y-6
.	1	1	1	.	1	.	.	.	1	1	.	16	Y-61-10
.	1	1	1	.	1	.	.	.	1	1	.	16	Y-61-20
.	1	1	1	.	1	.	.	.	1	1	.	16	Y-62-10
.	1	1	1	.	1	.	.	.	1	1	.	14	Y-62-60
.	1	1	1	1	1	.	14	Y-63-10
.	1	1	1	1	.	.	12	Y-64-20
.	1	1	1	.	1	.	.	.	1	.	.	9	Y-65-20
.	1	1	1	1	.	.	9	Y-65-40
.	1	1	1	.	1	.	.	.	1	1	.	9	Y-69-20
.	1	1	1	.	1	.	.	.	1	1	.	12	Y-69-60
																			Y-7
.	1	.	1	1	.	.	9	Y-71-10
.	1	.	1	.	1	.	.	.	1	1	1	9	Y-71-20
.	1	.	1	1	.	.	9	Y-71-40
.	1	.	1	1	1	.	9	Y-72-10
.	1	9	Y-73-30
.	1	9	Y-73-20
.	1	.	1	1	.	9	Y-73-50
.	1	.	1	1	1	.	9	Y-79-20

جدول شماره ۱۵ امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

X _j کد مشاغل نمونه	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	X ₁₃	X ₁₄	X ₁₅	X ₁₆	X ₁₇	X ₁₈	X ₁₉
Y-۷۹-۲۵	۹	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۷۹-۴۰	۹	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۸																			
Y-۸۱-۲۰	۹	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۸۱-۳۰	۹	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۸۱-۴۰	۹	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۸۱-۵۰	۹	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۸۲-۲۰	۱۲	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۸۲-۳۰	۶	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۸۲-۴۰	۹	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۹																			
Y-۹۱-۱۵	۶	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۹۲-۱۰	۶	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۹۲-۳۰	۶	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۹۳-۲۰	۶	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۹۳-۳۰	۶	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۹۴-۳۰	۶	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۹۵-۳۰	۶	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۹۹-۲۵	۶	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
Y-۹۹-۴۵	۶	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰

جدول شماره ۱- امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

X _j کد مشاغل نمونه	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	X ₁₃	X ₁₄	X ₁₅	X ₁₆	X ₁₇	X ₁₈	X ₁₉
۷-۱۹-۶۵	۶	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۰																			
۸-۰۱-۱۰	۱۲	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۰۱-۳۰	۱۲	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۰۱-۵۵	۱۲	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۰۲-۲۰	۱۲	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۰۲-۸۰	۱۲	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۰۴-۲۰	۱۲	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۰۵-۱۰	۱۲	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۰۵-۷۰	۱۲	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۰۶-۲۰	۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۰۹-۳۰	۱۲	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۱																			
۸-۱۱-۲۰	۹	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۱۱-۳۵	۹	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۱۱-۸۰	۹	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۱۲-۱۰	۶	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۱۲-۲۰	۶	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۱۲-۱۵	۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۱۳-۳۰	۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰

جدول شماره ۱ - امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

کد مشاغل نمونه	X_j																		
	X_{19}	X_{18}	X_{17}	X_{16}	X_{15}	X_{14}	X_{13}	X_{12}	X_{11}	X_{10}	X_9	X_8	X_7	X_6	X_5	X_4	X_3	X_2	X_1
۸-۱۴-۲۰	۱	.	.	.	۱	.	.	.	۱	۱	۱	۶
۸-۱۴-۶۰	۱	۱	۱	.	۶
۸-۱۹-۶۰	۱	۱	۱	۱	۶
۸-۲																			
۸-۲۱-۲۰	۱	۱	.	۱	۱	.	.	۶
۸-۲۲-۱۰	۱	.	.	۱	۱	.	.	۶
۸-۲۳-۲۰	۱	.	.	۱	۱	۱	۱	۹
۸-۲۴-۱۵	۱	.	.	۱	۱	.	۱	۹
۸-۲۴-۵۰	۱	.	.	۱	۱	.	۱	۹
۸-۲۵-۱۰	۱	۱	۱	۱	۹
۸-۳۹-۵۰	۱	.	۱	۱	.	.	۶
۸-۲۶-۲۰	۱	۱	.	.	۶
۸-۲۷-۶۰	۱	.	۱	۱	.	.	۹
۸-۲۹-۲۵	۱	.	۱	۱	۱	.	۶
۸-۳																			
۸-۳۱-۶۰	۱	.	.	.	۱	.	.	۱	.	۱	.	۱۶
۸-۳۱-۴۰	۱	.	.	.	۱	.	.	۱	.	۱	.	۱۶
۸-۳۲-۲۵	۱	۱	.	۱	.	۱۶
۸-۳۳-۴۰	۱	۱	.	.	۹
۸-۳۴-۴۰	۱	۱	.	.	۹

جدول شماره ۱- امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

X _j	کد مشاغل نمونه	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	X ₁₃	X ₁₄	X ₁₅	X ₁₆	X ₁₇	X ₁₈	X ₁₉
۶	۸-۳۵-۲۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۹	۸-۳۵-۶۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۶	۸-۳۹-۲۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۶	۸-۳۹-۵۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۲	۸-۳۹-۶۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	۸-۴																			
۶	۸-۴۱-۳۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۶	۸-۴۱-۲۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۹	۸-۴۱-۷۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۹	۸-۴۱-۴۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۶	۸-۴۱-۵۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۶	۸-۴۱-۶۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۶	۸-۴۲-۲۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۶	۸-۴۲-۳۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۹	۸-۴۹-۱۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	۸-۵																			
۹	۸-۵۱-۲۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۹	۸-۵۲-۴۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۹	۸-۵۳-۲۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۶	۸-۵۴-۴۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰

جدول شماره ۱- امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروه های فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

X _j کد مشاغل نمونه	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	X ₁₃	X ₁₄	X ₁₅	X ₁₆	X ₁₇	X ₁₈	X ₁₉
۸-۵۴-۵۵	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۵۵-۴۰	۱۳	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۵۶-۱۵	۱۲	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۵۷-۴۵	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۵۸-۲۵	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۵۹-۳۰	۲	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۶																			
۸-۶۱-۲۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۶۱-۳۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۶۱-۴۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۶۱-۵۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۶۱-۶۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۶۱-۷۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۷																			
۸-۷۱-۴۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۷۱-۸۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۷۲-۴۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۷۲-۶۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۷۳-۱۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۷۴-۲۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰

جدول شماره ۱ - امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

کد مشاغل نمونه	X _j	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	X ₁₃	X ₁₄	X ₁₅	X ₁₆	X ₁₇	X ₁₈	X ₁₉
۸-۷۴-۶۵	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۷۵-۴۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۷۶-۲۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۷۶-۳۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۸																				
۸-۸۱-۲۰	۶	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰
۸-۸۱-۳۰	۶	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰
۸-۸۱-۴۰	۶	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰
۸-۸۱-۵۰	۶	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰
۸-۸۱-۶۰	۶	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰
۸-۹																				
۸-۹۹-۲۰	۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸-۹۹-۳۰	۶	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۹-۰																				
۹-۰۱-۱۰	۹	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۰۱-۲۰	۹	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۰۱-۳۰	۹	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۰۲-۱۰	۹	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۰۲-۲۰	۹	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۰۹-۲۰	۱۲	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰

جدول شماره ۱ - امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروه های فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

X _j کد مشاغل نمونه	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	X ₁₃	X ₁₄	X ₁₅	X ₁₆	X ₁₇	X ₁₈	X ₁₉
۹-۰۹-۳۰	۶	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۰۹-۴۰	۹	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۱																			
۹-۱۱-۲۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۱۱-۳۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۱۱-۴۰	۹	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۱۱-۵۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۱۱-۶۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۱۲-۴۰	۹	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۱۲-۲۰	۹	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۱۲-۳۰	۹	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۱۹-۴۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۱۹-۳۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۲																			
۹-۲۱-۱۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۲۱-۱۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۲۱-۲۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۲۱-۳۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۳																			
۹-۳۱-۲۰	۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰

جدول شماره ۱- امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

X _j کد مشاغل نمونه	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	X ₁₃	X ₁₄	X ₁₅	X ₁₆	X ₁₇	X ₁₈	X ₁₉
۱-۳۱-۳۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۱-۳۱-۴۰	۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۱-۳۲-۲۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۱-۳۲-۳۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۱-۳۲-۴۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۱-۴																			
۱-۴۱-۲۰	۱۳	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۱-۴۱-۳۰	۱۴	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۱-۴۱-۴۰	۱۴	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۱-۴۱-۵۰	۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۱-۴۱-۶۰	۱۲	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۱-۴۱-۷۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۱-۵																			
۱-۵۱-۱۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۱-۵۱-۲۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۱-۵۱-۳۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۱-۵۱-۴۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۱-۵۱-۵۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۱-۵۱-۶۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۱-۵۱-۷۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰

جدول شماره ۱ - امتیازات مشاغل برحسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروههای فرعی طبقه بندی بین المللی مشاغل

X_j کد مشاغل نمونه	X 1	X 2	X 3	X 4	X 5	X 6	X 7	X 8	X 9	X 10	X 11	X 12	X 13	X 14	X 15	X 16	X 17	X 18	X 19
۹-۶																			
۹-۶۱-۲۰	۹	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۶۱-۳۰	۱۳	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۶۱-۴۰	۱۴	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۶۱-۵۰	۱۲	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۷																			
۹-۷۱-۱۰	۱۲	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۹-۷۱-۲۰	۱۲	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۹-۷۱-۳۰	۱۴	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۹-۷۱-۴۰	۱۴	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۹-۷۱-۵۰	۱۵	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۹-۷۱-۶۰	۱۵	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۹-۸																			
۹-۸۱-۲۰	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۸۱-۳۰	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۹																			
۹-۹۱-۲۰	۶	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۹۱-۳۰	۹	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۹۱-۴۰	۹	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۹۱-۵۰	۹	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰

جدول شماره ۱- امتیازات مشاغل بر حسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه در گروههای فرض طبقه بندی بین المللی مشاغل

X _j کد مشاغل نمونه	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	X ₁₃	X ₁₄	X ₁₅	X ₁₆	X ₁₇	X ₁₈	X ₁₉
	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۹-۱۱-۶۰																			

جدول شماره ۲- امتیازات مشاغل در گروه‌های فرعی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

Z_6	Z_5	Z_4	Z_3	Z_2	Z_1	Z_r کد مشاغل نمونه
						۰-۰
۰	۰/۹۶۶	۱	۱/۰۸۸	۲/۴۳۲	۱۶	۰-۰۱-۲۰
۰	۰/۹۶۶	۰	۲/۳۹۳	۲/۴۳۲	۱۶	۰-۰۲-۰۲۰
۰	۰/۹۶۶	۰/۱۱۹	۱/۰۸۸	۲/۴۳۲	۱۶	۰-۰۲-۲۴
۰	۰/۹۶۶	۰/۱۱۹	۱/۰۸۸	۲/۴۳۲	۱۷	۰-۰۲-۲۶
۰	۰/۹۶۶	۰	۱/۰۰۰	۲/۶۸۴	۱۶	۰-۰۲-۴۰
۰	۰/۹۶۶	۰	۰/۳۰۰	۲/۶۸۴	۱۶	۰-۰۲-۵۶
۰	۱	۰/۱۱۹	۰	۲/۴۳۲	۱۶	۰-۰۲-۶۴
۰	۱	۰/۱۱۹	۰/۳۰۰	۲/۶۸۴	۱۶	۰-۰۲-۷۶
۰	۰/۹۶۶	۰	۰	۲/۴۳۲	۱۴	۰-۰۳-۲۰
۰	۱	۰	۰	۲/۴۳۲	۱۵	۰-۰۳-۳۰
						۰-۱
۱	۰	۱/۱۱۹	۰/۳۰۰	۲/۴۳۲	۱۵	۰-۱۱-۱۰
۱	۰	۱	۰	۲/۴۳۲	۱۵	۰-۱۱-۵۰
۱	۰	۱	۰	۲/۴۳۲	۱۵	۰-۱۱-۳۰
۱	۰	۱	۰	۲/۴۳۲	۱۵	۰-۱۲-۱۰
۱	۰	۱	۰	۲/۶۸۴	۱۵	۰-۱۲-۲۰
۱	۰	۱	۰	۲/۴۳۲	۱۵	۰-۱۲-۵۰
۱	۰	۰/۱۱۹	۰/۳۰۰	۲/۴۳۲	۱۵	۰-۱۲-۸۰
۱	۰	۱	۰	۲/۴۳۲	۱۵	۰-۱۲-۳۰

جدول شماره ۲- امتیازات مشاغل در گروه‌های فرعی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

Z_6	Z_5	Z_4	Z_3	Z_2	Z_1	کد مشاغل نمونه Z_r
۱	۰	۱	-۱/۳۰۵	۲/۴۳۲	۱۵	۰-۱۹-۲۰
۱	۰	۱	۰	۲/۴۳۲	۱۵	۰-۱۹-۵۰
						۰-۲
۰/۴۰۷	۰	۰/۱۱۹	-۱/۳۰۵	۲/۴۳۲	۱۷	۰-۲۱-۱۰
۰/۴۰۷	۰	۱	۰	۲/۴۳۲	۱۵	۰-۲۲-۱۰
۰	۰/۹۵۹	۱	۰	۲/۴۳۲	۱۶	۰-۲۲-۲۰
۱	۰	۰/۱۱۹	-۱/۳۰۵	۲/۴۳۲	۱۶	۰-۲۲-۳۰
۰	۰/۹۶۶	۱	-۱/۳۰۵	۲/۴۳۲	۱۷	۰-۲۲-۵۰
۰	۰/۹۵۹	۱	۰	۱/۴۳۲	۱۶	۰-۲۳-۲۰
۰	۰/۹۵۹	۱	۰	۱/۴۳۲	۱۶	۰-۲۳-۳۰
۰	۰/۹۵۹	۱/۱۱۹	۰	۱/۴۳۲	۱۶	۰-۲۳-۴۰
۰	۰/۹۵۹	۱	۰	۱/۴۳۲	۱۵	۰-۲۳-۵۰
۰	۰/۹۵۹	۱	-۱/۵۳۷	۲/۴۳۲	۱۳	۰-۲۳-۶۰
						۰-۳
۰/۴۰۷	۰	۱	-۱/۳۰۵	۱/۴۳۲	۱۸	۰-۳۱-۱۰
۰/۴۰۷	۰	۱	-۱/۳۰۵	۲/۶۸۴	۲۱	۰-۳۱-۲۰
۰/۴۰۷	۰	۱	-۰/۳۰۵	۲/۴۳۲	۱۵	۰-۳۱-۳۰
۰/۴۰۷	۰	۱	۰	۲/۴۳۲	۱۸	۰-۳۱-۴۰
۰/۴۰۷	۰	۱	-۱/۳۰۵	۲/۴۳۲	۱۹	۰-۳۱-۵۰
۰/۴۰۷	۰	۱	-۱/۳۰۵	۲/۴۳۲	۱۹	۰-۳۱-۶۰

جدول شماره ۲. امتیازات مشاغل ب رگروههای فرعی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

Z_6	Z_5	Z_4	Z_3	Z_2	Z_1	کد مشاغل نمونه Z_r
۰/۴۰۷	۰	۱	-۱/۳۰۵	۲/۴۳۲	۱۷	۰-۳۲-۱۰ ۰-۴
۰/۴۰۷	۰	۱	-۰/۳۰۵	۱/۲۵۴	۱۳	۰-۴۱-۱۰
۰/۴۰۷	۰	۱	-۱/۳۰۵	۱/۴۳۲	۱۵	۰-۴۱-۲۰
۰/۴۰۷	۰	۱	-۱/۳۰۵	۱/۴۳۲	۱۴	۰-۴۱-۳۰
۰/۴۰۷	۰	۱	-۰/۳۰۵	۱/۴۳۲	۱۴	۰-۴۱-۴۰
۰/۴۰۷	۰	۱	۰/۰۸۸	۱/۴۳۲	۱۵	۰-۴۲-۱۰
۰/۴۰۷	۰	۱	۰	۱/۵۰۶	۱۱	۰-۴۹-۲۰ ۰-۵
۰/۱۸۱	۰	۱	-۲/۸۳۲	۲/۴۳۲	۱۵	۰-۵۱-۱۰
۰/۴۰۷	۰	۱	-۱/۳۰۵	۲/۴۳۲	۲۱	۰-۵۲-۱۰
۰/۴۰۷	۰	۱	-۱/۳۰۵	۲/۴۳۲	۱۶	۰-۵۳-۲۰
۰/۴۰۷	۰	۱	-۱/۳۰۵	۲/۷۸۴	۱۵	۰-۵۳-۳۰
۰/۴۰۷	۰	۰	-۱/۳۰۵	۲/۴۳۲	۱۴	۰-۵۳-۴۰
۰/۴۰۷	۰	۱	-۲/۳۰۵	۲/۷۸۴	۱۵	۰-۵۹-۲۰
۰/۴۰۷	۰	۱	-۱/۳۰۵	۲/۴۳۲	۲۱	۰-۵۹-۳۰
۰/۴۰۷	۰	۱	۰	۲/۴۳۲	۱۸	۰-۵۹-۴۰ ۰-۶
۰/۴۰۷	۰	۱	۱/۵۲۷	۲/۴۳۲	۱۹	۰-۶۱-۲۰
۰/۴۰۷	۰	۱	-۲/۸۳۲	۲/۴۳۲	۲۱	۰-۶۱-۳۰

جدول شماره ۲- امتیازات مشاغل در گروههای نرعی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

Z_6	Z_5	Z_4	Z_3	Z_2	Z_1	Z_r / کد مشاغل نمونه
۰/۴۰۷	۰	۱	۰	۲/۴۳۲	۱۳	۰-۶۹-۲۰
۰/۴۰۷	۰	۱	۰	۱/۴۳۲	۱۳	۰-۶۹-۳۰
۰/۴۰۷	۰	۱	۰	۱/۴۳۲	۱۵	۰-۶۹-۴۰
						۰-۷
۰/۴۰۷	۰	۱/۱۱۹	۰/۵۲۷	۱/۴۳۲	۱۹	۰-۷۱-۲۰
۰/۴۰۷	۰	۱	۰	۱/۴۳۲	۱۵	۰-۷۱-۳۰
						۰-۸
۰/۴۰۷	۰	۱	۰	۱/۴۳۲	۱۵	۰-۸۱-۱۰
۰/۴۰۷	۰	۱	۰/۵۲۷	۱/۴۳۲	۱۵	۰-۸۱-۲۰
۰/۴۰۷	۰	۱/۱۱۹	۰/۸۳۲	۱/۴۳۲	۱۵	۰-۸۱-۳۰
۰/۴۰۷	۰	۱/۱۱۹	۰/۸۳۲	۱/۴۳۲	۱۵	۰-۸۱-۳۵
۰/۴۰۷	۰	۱/۱۱۹	۰/۸۳۲	۱/۴۳۲	۱۵	۰-۸۱-۴۰
۰/۴۰۷	۰	۱	۲/۳۹۳	۱/۲۵۴	۱۵	۰-۸۱-۵۰
						۰-۹
۰	۰/۹۶۶	۱	۰	۲/۶۸۴	۱۶	۰-۹۱-۲۰
۰	۰/۹۶۶	۱	۰	۲/۶۸۴	۱۶	۰-۹۱-۳۵
۰	۰/۹۶۶	۱	۰/۳۰۵	۲/۶۸۴	۱۶	۰-۹۱-۵۰
۰/۴۰۷	۰	۱	۰/۵۲۷	۲/۴۳۲	۱۵	۰-۹۲-۲۰
۰/۴۰۷	۰	۱/۱۱۹	۰/۵۲۷	۲/۴۳۲	۱۵	۰-۹۲-۳۰
۰/۴۰۷	۰	۰/۱۱۹	۰/۳۰۵	۲/۴۳۲	۱۵	۰-۹۲-۵۰

جدول شماره ۲- امتیازات مشاغل در گروه‌های عربی بر حسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

Z ₆	Z ₅	Z ₄	Z ₃	Z ₂	Z ₁	Z _r کد مشاغل نمونه
•/۴۰۷	•	۱/۱۱۹	•	۲/۶۸۴	۱۵	•-۹۳-۲۰
•/۴۰۷	•	۱	•	۲/۶۸۴	۱۵	•-۹۳-۲۵
•/۴۰۷	•	۱	•	۱/۴۳۰	۱۴	•-۹۳-۳۰
•/۴۰۷	•	۱	-۱/۵۲۷	۲/۶۸۴	۱۵	•-۹۳-۴۰
						•-x
•	•/۹۶۶	۱	•	۲/۴۳۲	۱۴	•-x۱-۱۰
•	•/۹۶۶	۱	•	۲/۴۳۲	۱۴	•-x۱-۱۵
•	•/۹۶۶	۱	-۱/۳۰۵	۲/۴۳۲	۱۴	•-x۱-۲۰
•	•/۹۶۶	۱	-۱/۳۰۵	۲/۴۳۲	۱۴	•-x۱-۲۵
•	•/۹۶۶	۱	-۱/۳۰۵	۲/۴۳۲	۱۴	•-x۱-۲۸
•	•/۹۶۶	۱	-۱/۳۰۵	۲/۴۳۲	۱۴	•-x۱-۳۰
•	•/۹۶۶	۱	•	۲/۴۳۲	۱۴	•-x۱-۳۵
•	•/۹۶۶	•/۱۱۹	-۱/۳۰۵	۲/۶۸۴	۱۴	•-x۱-۴۰
•	•/۹۶۶	۱	۱/۰۸۸	۲/۴۳۲	۱۵	•-x۹-۳۰
•	•/۹۶۶	۱	•	۲/۴۳۲	۱۵	•-x۹-۴۰
						•-y
•/۰۰۶	•	۱	•/۸۶۶	۲/۴۳۲	۱۵	•-y۱-۱۰
•/۰۰۶	•	۱	۱	۲/۴۳۲	۱۹	•-y۱-۲۰
•/۰۰۶	•	۱	-۱/۳۰۵	۱/۴۳۲	۱۵	•-y۲-۱۰
•/۰۰۶	•	۱	•	۱/۴۳۲	۱۳	•-y۳-۲۰

جدول شماره ۲- امتیازات مشاغل در گروههای فرضی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

کد مشاغل نمونه	Z_r	Z_1	Z_2	Z_3	Z_4	Z_5	Z_6
۰-۷۴-۲۰	۱۹	۲/۴۳۲	۱	۱	۱	۰	۰/۰۰۶
۰-۷۴-۴۰	۲۰	۲/۴۳۲	۱	۱	۱	۰	۰/۰۰۶
۰-۷۹-۲۰	۱۹	۱/۴۳۲	-۱/۳۰۰	۱/۱۱۹	۱	۰	۰/۰۰۶
۰-۷۹-۲۳	۱۶	۱/۴۳۲	۰	۱	۱	۰	۰/۰۰۶
۰-۷۹-۲۶	۱۵	۱/۴۳۲	۰	۱	۱	۰	۰/۰۰۶
۰-۷۹-۳۵	۲۰	۲/۴۳۲	۰	۱	۱	۰	۰/۰۰۶
۱-۰							
۱-۰۱-۲۰	۲۰	۲/۴۳۲	۰/۸۶۶	۱/۱۱۹	۱	۰	۰/۰۰۶
۱-۰۱-۵۰	۱۸	۲/۴۳۲	۰/۸۶۶	۱	۱	۰	۰/۰۰۶
۰-۰۱-۶۰	۱۵	۲/۴۳۲	۲/۳۹۳	۱/۱۱۹	۱	۰	۰/۰۰۶
۱-۱							
۱-۱۱-۲۰	۱۶	۱/۴۳۲	-۰/۴۳۹	۱/۱۱۹	۱	۱	۰
۱-۱۱-۳۰	۱۶	۱/۴۳۲	۰/۸۶۶	۱/۱۱۹	۱	۰/۹۶۶	۰
۱-۱۱-۴۰	۱۶	۱/۴۳۲	۰/۸۶۶	۱	۱	۰/۹۶۶	۰
۱-۱۱-۵۰	۱۶	۱/۴۳۲	-۰/۴۳۹	۱	۱	۰/۹۶۶	۰
۱-۱۲-۳۰	۱۵	۱/۴۳۲	۰/۸۶۶	۱	۱	۰	۰/۱۸۱
۱-۱۳-۲۰	۱۸	۱/۴۳۲	-۰/۴۳۹	۱/۱۱۹	۱	۰	۰/۰۰۶
۱-۱۴-۲۰	۱۵	۱/۴۳۲	۰/۸۶۶	۱	۱	۰	۰/۲۸۹
۱-۱۴-۳۰	۱۵	۱/۴۳۲	-۰/۴۳۹	۱	۱	۰	۰/۲۸۹
۱-۱۵-۳۰	۱۵	۱/۴۳۲	-۰ ۰۲۷	۱	۱	۰	۰/۴۰۷

جدول شماره ۲ - امتیازات مشاغل در گروه های فرضی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

Z_6	Z_5	Z_4	Z_3	Z_2	Z_1	کد Z_r مشاغل نمونه
•	• / ۹۵۹	۱	-۱ / ۸۳۲	۱ / ۴۳۲	۱۵	۱-۱۹-۳۰
						۲-۰
• / ۰۰۶	•	۱	•	۲ / ۲۵۴	۱۲	۲-۰۱-۱۰
• / ۰۰۶	•	۱	•	۱ / ۴۳۲	۱۲	۲-۰۱-۲۰
• / ۰۰۶	•	۱ / ۱۱۹	۱ / ۳۹۳	۱ / ۲۵۴	۹	۲-۰۱-۳۰
• / ۰۰۶	•	۱ / ۱۱۹	۱ / ۳۹۳	۱ / ۲۵۴	۹	۲-۰۱-۴۰
• / ۰۰۶	•	۱ / ۱۱۹	۱ / ۳۹۳	۱ / ۲۵۴	۱۲	۲-۰۱-۵۰
						۲-۱
• / ۰۰۶	•	۱	•	• / ۲۵۲	۹	۲-۱۱-۱۰
• / ۰۰۶	•	۱	•	• / ۲۵۲	۹	۲-۱۱-۲۰
• / ۰۰۶	•	۱	•	• / ۶۳۰	۹	۲-۱۱-۳۰
• / ۰۰۶	•	۱	•	۱ / ۴۳۲	۹	۲-۱۱-۴۰
• / ۰۰۶	•	۱	•	• / ۲۵۲	۹	۲-۱۱-۵۰
						۲-۹
• / ۰۰۶	•	۱	۱ / ۳۹۳	۱ / ۲۵۴	۹	۲-۹۱-۲۰
• / ۰۰۶	•	۱	•	•	۹	۲-۹۱-۳۰
• / ۰۰۶	•	۱	•	۱ / ۲۵۴	۹	۲-۹۱-۴۰
• / ۰۰۶	•	۱	•	۱ / ۲۵۴	۹	۲-۹۱-۵۰
• / ۰۰۶	•	۱	•	•	۹	۲-۹۹-۱۰
• / ۰۰۶	•	۱	•	۱ / ۲۵۴	۹	۲-۹۹-۱۵

جدول شماره ۲- امتیازات مشاغل در گروههای فرعی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

Z_6	Z_5	Z_4	Z_3	Z_2	Z_1	کد مشاغل نمونه Z_r
۰/۰۰۶	۰	۱	۰	۱/۴۳۲	۱۲	۲-۱۹-۱۸
۰/۰۰۶	۰	۱	۰	۱/۴۳۲	۱۲	۲-۱۹-۲۷
۰/۰۰۶	۰	۱	۱/۳۹۳	۱/۴۳۲	۱۴	۲-۱۹-۳۰
۰/۰۰۶	۰	۱	۰	۱/۴۳۲	۱۴	۲-۱۹-۳۶
						۳-۰
۰/۱۸۱	۰	۱	۰/۸۶۶	۱/۴۳۲	۱۵	۳-۰۱-۲۰
۰/۱۸۱	۰	۱	۰/۸۶۶	۱/۴۳۲	۱۵	۳-۰۲-۲۰
						۳-۱
۰/۱۸۱	۰	۱	۰/۸۶۶	۱/۴۳۲	۹	۳-۱۱-۲۰
۰/۱۸۱	۰	۱	۰/۵۲۷	۱/۴۳۲	۹	۳-۱۱-۳۰
۰/۱۸۱	۰	۱	۰/۸۶۶	۱/۴۳۲	۹	۳-۱۱-۴۰
۰/۱۸۱	۰	۱	۰/۵۲۷	۱/۴۳۲	۹	۳-۱۱-۵۰
۰/۱۸۱	۰	۱	۰/۵۲۷	۱/۴۳۲	۹	۳-۱۱-۶۰
۰/۱۸۱	۰	۱	۰/۵۲۷	۱/۴۳۲	۹	۳-۱۱-۷۰
						۳-۲
۰/۱۸۱	۰	۱	۰/۵۲۷	۲/۴۳۲	۱۵	۳-۲۱-۲۰
۰/۱۸۱	۰	۱	۰/۵۲۷	۳/۴۳۲	۱۵	۳-۲۱-۳۰
						۳-۳
۰/۱۸۱	۰	۱	۰/۱۳۴	۰/۱۷۸	۹	۳-۳۱-۲۰

جدول شماره ۲- امتیازات مشاغل در گروه‌های فرعی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

کد مشاغل نمونه	Z_r	Z_1	Z_2	Z_3	Z_4	Z_5	Z_6
۳-۳۱-۳۰	۹	۰/۱۷۸	۰/۱۳۴	۱	۰	۰/۱۸۱	۰/۱۸۱
۳-۳۱-۴۰	۶	۰	۰	۱	۰	۰/۱۸۱	۰/۱۸۱
۳-۳۲-۳۰	۲	۰/۲۵۲	۰	۰	۰	۰/۱۸۱	۰/۱۸۱
۳-۳۲-۴۰	۲	۰	۰	۰	۰	۰/۱۸۱	۰/۱۸۱
۳-۳۲-۲۰	۶	۰	۱/۳۹۳	۱	۰	۰/۱۸۱	۰/۱۸۱
۳-۳۹-۲۰	۶	۰	۰	۰	۰	۰/۱۸۱	۰/۱۸۱
۳-۳۹-۳۰	۹	۰/۱۷۸	۱/۵۲۷	۱	۰	۰/۱۸۱	۰/۱۸۱
۴-۰							
۴-۰۱-۱۰	۲	۰/۲۵۲	۱/۵۲۷	۱	۰/۹۵۹	۰	۰
۴-۰۱-۱۴	۲	۰/۲۵۲	۱/۵۲۷	۱	۰/۹۵۹	۰	۰
۴-۰۱-۱۶	۲	۰/۲۵۲	۱/۵۲۷	۱	۰/۹۵۹	۰	۰
۴-۰۱-۱۸	۲	۰/۲۵۲	۱/۵۲۷	۱	۰/۹۵۹	۰	۰
۴-۰۱-۲۰	۲	۰/۲۵۲	۱/۵۲۷	۱	۰/۹۵۹	۰	۰
۴-۰۱-۲۲	۲	۰/۲۵۲	۱/۵۲۷	۱	۰/۹۵۹	۰	۰
۴-۰۱-۲۴	۲	۰/۲۵۲	۱/۵۲۷	۱	۰/۹۵۹	۰	۰
۴-۰۱-۲۶	۲	۰/۲۵۲	۱/۵۲۷	۱	۰/۹۵۹	۰	۰
۴-۰۱-۴۲	۲	۰	۱/۵۲۷	۱	۰/۹۵۹	۰	۰
۴-۰۱-۴۸	۲	۰	۰	۱	۰/۹۵۹	۰	۰
۴-۱							
۴-۱۱-۱۰	۲	۰/۲۵۲	۰	۱	۰/۹۵۹	۰	۰

جدول شماره ۲ - امتیازات مشاغل در گروههای فرعی برحسب مدل اتل نمونه و عوامل ۶ گانه

کد Z_r مشاغل نمونه	Z_1	Z_2	Z_3	Z_4	Z_5	Z_6
۴-۱۱-۱۵	۲	۰/۲۵۲	۰	۱	۰/۹۵۹	۰
۴-۱۱-۲۰	۲	۰/۲۵۲	۰	۱	۰/۹۵۹	۰
۴-۱۱-۲۵	۶	۰	-۱/۵۲۷	۱	۰/۹۵۹	۰
۴-۱۱-۳۰	۶	۰	-۱/۵۲۷	۱	۰/۹۵۹	۰
۴-۱۱-۴۰	۶	۰	-۱/۵۲۷	۱	۰/۹۵۹	۰
۴-۱۱-۳۵	۶	۰	-۱/۵۲۷	۱/۱۱۹	۰/۹۵۹	۰
۴-۱۱-۴۵	۶	۰	-۱/۵۲۷	۱	۰/۹۵۹	۰
۴-۱۱-۶۵	۲	۰/۲۵۲	-۱/۵۲۷	۱	۰/۹۵۹	۰
۴-۱۱-۷۰	۰	۰	۰	۱/۱۱۹	۰/۹۵۹	۰
۴-۲						
۴-۲۱-۲۰	۶	۰/۴۳۰	-۱/۵۲۷	۰/۱۱۹	۰/۹۵۹	۰
۴-۲۱-۳۰	۶	۰/۴۳۰	-۱/۵۲۷	۰/۱۱۹	۰/۹۵۹	۰
۴-۲۱-۴۰	۶	۰	-۲/۸۳۲	۰/۱۱۹	۰/۹۵۹	۰
۴-۳						
۴-۳۱-۱۵	۹	۰/۴۳۰	-۱/۵۲۷	۰/۱۱۹	۰/۹۵۹	۰
۴-۳۱-۲۰	۶	۰/۴۳۰	-۱/۵۲۷	۰/۱۱۹	۰/۹۵۹	۰
۴-۳۱-۳۰	۹	۰/۴۳۰	-۱/۵۲۷	۰/۱۱۹	۰/۹۵۹	۰
۴-۳۱-۵۰	۹	۰/۴۳۰	-۱/۵۲۷	۰/۱۱۹	۰/۹۵۹	۰
۴-۳۱-۶۰	۹	۰/۴۳۰	-۱/۵۲۷	۰/۱۱۹	۰/۹۵۹	۰
۴-۳۱-۷۰	۹	۰/۲۵۲	۰	۰	۰/۹۵۹	۰

جدول شماره ۲ - امتیازات مشاغل در گروههای فرعی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

Z_6	Z_5	Z_4	Z_3	Z_2	Z_1	Z_T کد مشاغل نمونه
.	۰/۹۵۹	۰/۱۱۹	-۱/۵۲۷	۰/۴۳۰	۹	۴-۳۱-۸۰
.	۰/۹۵۹	۰/۱۱۹	-۱/۵۲۷	۰/۴۳۰	۹	۴-۳۱-۴۰
						۴-۴
.	۰/۹۵۹	۰/۱۱۹	.	۰/۲۵۲	۶	۴-۴۱-۱۰
.	۰/۹۵۹	۰/۱۱۹	.	۰/۲۵۲	۶	۴-۴۱-۱۵
.	۰/۹۵۹	۰/۱۱۹	.	۰/۲۵۲	۶	۴-۴۱-۲۰
.	۰/۹۵۹	۰/۱۱۹	.	۰/۲۵۲	۶	۴-۴۱-۲۵
.	۰/۹۵۹	۰/۱۱۹	.	۰/۲۵۲	۶	۴-۴۱-۳۰
.	۰/۹۵۹	۰/۱۱۹	.	۰/۲۵۲	۶	۴-۴۱-۳۵
.	۰/۹۵۹	۰/۱۱۹	.	۰/۲۵۲	۶	۴-۴۱-۴۰
.	۰/۹۵۹	۰/۱۱۹	.	۰/۲۵۲	۶	۴-۴۱-۴۵
.	۰/۹۵۹	۰/۱۱۹	.	۰/۲۵۲	۶	۴-۴۱-۵۵
.	۰/۹۵۹	۰/۱۱۹	.	۰/۲۵۲	۶	۴-۴۱-۵۰
						۵-۰
.	۱	۰/۱۱۹	.	۰/۲۵۲	۶	۵-۰۱-۱۰
.	۱	۰/۱۱۹	.	۰/۲۵۲	۶	۵-۰۱-۲۰
.	۱	۰/۱۱۹	.	۰/۲۵۲	۹	۵-۰۱-۳۰
.	۱	۰/۱۱۹	.	۰/۲۵۲	۶	۵-۰۱-۴۰
.	۱	۰/۱۱۹	.	۰/۲۵۲	۶	۵-۰۱-۵۰
.	۱	۰/۱۱۹	.	۰/۲۵۲	۶	۵-۰۱-۶۰

جدول شماره ۲- امتیازات مشاغل در گروههای فرعی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

Z_6	Z_5	Z_4	Z_3	Z_2	Z_1	کد Z_r مشاغل نمونه
						۵-۱
.	۱	۰/۱۱۹	-۱/۵۲۷	۰/۲۵۲	۹	۵-۱۱-۱۰
.	۱	۰/۱۱۹	-۱/۵۲۷	۰/۲۵۲	۹	۵-۱۱-۲۰
.	۱	۰/۱۱۹	-۱/۵۲۷	۰/۲۵۲	۹	۵-۱۱-۳۰
.	۱	۰/۱۱۹	-۱/۵۲۷	۰/۲۵۲	۹	۵-۱۱-۴۰
.	۱	۰/۱۱۹	-۱/۵۲۷	۰/۲۵۲	۹	۵-۱۱-۵۰
.	۹	۰/۱۱۹	.	۱/۲۵۴	۱۶	۵-۱۱-۶۰
.	۱	۰/۱۱۹	-۱/۵۲۷	۰/۲۵۲	۹	۵-۱۱-۸۰
						۵-۲
.	۱	.	.	۰/۲۵۲	۹	۵-۲۱-۲۰
.	۱	.	.	۰/۲۵۲	۱۲	۵-۲۱-۳۰
.	۱	.	.	۰/۲۵۲	۱۲	۵-۲۱-۴۰
.	۱	.	.	.	۱۲	۵-۲۱-۵۰
.	۱	.	.	۰/۲۵۲	۱۵	۵-۲۱-۶۰
.	۱	.	.	.	۱۵	۵-۲۱-۷۰
						۵-۹
.	۱	۰/۱۱۹	-۱/۳۰۵	۰/۲۵۲	۱۲	۵-۹۹-۲۰
.	۱	.	-۱/۳۰۵	۰/۲۵۲	۶	۵-۹۹-۳۰
.	۱	.	.	۰/۲۵۲	۶	۵-۹۹-۴۰
.	۱	.	۱/۳۰۵	۰/۲۵۲	۹	۵-۹۹-۵۰

جدول شماره ۲- امتیازات مشاغل در گروههای فرعی برحسب مشاغل نمونه وعوامل ۶ گانه

Z_6	Z_5	Z_4	Z_3	Z_2	Z_1	Z_r کد مشاغل نمونه
.	۱	.	.	.	۹	۵-۹۹-۶۰
.	۱	.	.	۱/۲۵۴	۱۶	۵-۹۹-۷۰
.	۱	.	.	۱/۲۵۴	۱۶	۵-۹۹-۸۰
						۶-۰
۰/۲۸۹	.	۰/۱۱۹	-۱/۸۳۲	۲/۴۳۲	۱۶	۶-۰۱-۱۵
۰/۲۸۹	.	۰/۱۱۹	-۱/۸۳۲	۲/۴۳۲	۱۶	۶-۰۱-۲۰
۰/۲۸۹	.	۰/۱۱۹	-۱/۸۳۲	۲/۴۳۲	۱۶	۶-۰۱-۳۰
۰/۲۸۹	.	۰/۱۱۹	-۱/۸۳۲	۲/۴۳۲	۱۶	۶-۰۱-۴۰
۰/۲۸۹	.	۰/۱۱۹	-۲/۸۳۲	۲/۴۳۲	۱۴	۶-۰۱-۵۰
۰/۲۸۹	.	۰/۱۱۹	-۱/۸۳۲	۱/۴۳۲	۱۶	۶-۰۲-۱۵
۰/۲۸۹	.	۰/۱۱۹	-۲/۸۳۲	۱/۴۳۲	۱۶	۶-۰۲-۲۰
۰/۲۸۹	.	۰/۱۱۹	-۱/۸۳۲	۱/۴۳۲	۱۶	۶-۰۲-۳۰
						۶-۱
۰/۲۸۹	.	۱/۱۱۹	-۰/۵۲۷	۰/۲۵۲	۱۲	۶-۱۱-۱۵
۰/۲۸۹	.	۱/۱۱۹	.	۰/۲۵۲	۱۴	۶-۱۱-۲۰
۰/۲۸۹	.	۱/۱۱۹	.	۰/۲۵۲	۱۲	۶-۱۱-۳۰
۰/۲۸۹	.	۱/۱۱۹	.	۱/۵۰۶	۹	۶-۱۱-۴۰
۰/۲۸۹	.	۰/۱۱۹	.	۱/۵۰۶	۱۴	۶-۱۲-۱۵
۰/۲۸۹	.	۰/۱۱۹	.	۰/۲۵۲	۶	۶-۱۲-۲۰
۰/۲۸۹	.	۰/۱۱۹	.	۰/۲۵۲	۶	۶-۱۲-۳۰

جدول شماره ۲- امتیازات مشاغل در گروههای فرعی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

Z_6	Z_5	Z_4	Z_3	Z_2	Z_1	Z_r کد مشاغل نمونه
۰/۲۸۹	.	۰/۱۱۹	.	۰/۲۵۲	۶	۶-۱۲-۴۰
						۶-۲
۰/۲۸۹	.	۱/۱۱۹	-۲/۸۳۲	۲/۴۳۲	۱۵	۶-۲۱-۱۰
۰/۲۸۹	.	۱/۱۱۹	-۲/۸۳۲	۲/۴۳۲	۱۶	۶-۲۱-۲۰
۰/۲۸۹	.	۱/۱۱۹	-۱/۳۰۵	۲/۶۸۴	۱۶	۶-۲۱-۳۰
۰/۲۸۹	.	۱/۱۱۹	-۱/۳۰۵	۲/۶۸۴	۱۶	۶-۲۱-۴۰
						۶-۳
۰/۲۸۹	.	۱	-۲/۸۳۲	۱/۴۳۰	۱۲	۶-۳۱-۱۵
۰/۲۸۹	.	.	.	۱/۲۵۲	۶	۶-۳۱-۲۰
۰/۲۸۹	.	۱	-۲/۸۳۲	۱/۴۳۰	۱۲	۶-۳۱-۳۰
۰/۲۸۹	.	۱	-۱/۳۰۵	۱/۲۵۲	۹	۶-۳۱-۴۰
۰/۲۸۹	.	۱	-۲/۸۳۲	۱/۴۳۰	۱۲	۶-۳۱-۵۰
۰/۲۸۹	.	۱	-۱/۳۰۵	۱/۲۵۲	۹	۶-۳۱-۶۰
۰/۲۸۹	.	۱	-۲/۸۳۲	۱/۴۳۰	۱۲	۶-۳۱-۷۰
						۶-۴
۰/۲۸۹	.	.	-۱/۳۰۵	۱/۲۵۲	۹	۶-۴۱-۲۰
۰/۲۸۹	.	.	-۱/۳۰۵	۱/۲۵۲	۱۲	۶-۴۱-۳۰
۰/۲۸۹	.	.	-۱/۵۲۷	۱/۲۵۲	۹	۶-۴۱-۴۰
۰/۲۸۹	.	.	-۱/۵۲۷	۱/۲۵۲	۹	۶-۴۱-۵۰
۰/۲۸۹	.	.	.	۱/۲۵۲	۶	۶-۴۱-۶۰

جدول شماره ۲ - امتیازات مشاغل در گروههای فرعی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

Z_6	Z_5	Z_4	Z_3	Z_2	Z_1	Z_r کد مشاغل نمونه
• / ۲۸۹	•	•	•	۱ / ۲۵۲	۶	۶-۴۲-۱۵
• / ۲۸۹	•	•	•	۱ / ۲۵۲	۶	۶-۴۲-۲۰
• / ۲۸۹	•	•	•	۱ / ۲۵۲	۶	۶-۴۳-۱۵
• / ۲۸۹	•	•	•	۱ / ۲۵۲	۶	۶-۴۳-۲۰
						۶-۵
• / ۲۸۹	•	۱	•	• / ۲۵۲	۶	۶-۵۱-۱۵
• / ۲۸۹	•	۱	-۱ / ۳۰۵	۱ / ۲۵۲	۶	۶-۵۱-۲۰
						۶-۶
• / ۲۸۹	•	۱	-۰ / ۵۲۷	۱ / ۴۳۲	۱۵	۶-۶۱-۱۵
• / ۲۸۹	•	۱	-۰ / ۵۲۷	۱ / ۴۳۲	۱۵	۶-۶۱-۲۰
• / ۲۸۹	•	۱	-۰ / ۴۳۹	۱ / ۴۳۲	۱۵	۶-۶۱-۳۰
• / ۲۸۹	•	۱	۱ / ۳۹۳	•	۹	۶-۶۱-۴۰
• / ۲۸۹	•	۱ / ۱۱۹	-۱ / ۳۰۵	• / ۱۷۸	۱۵	۶-۶۲-۱۵
• / ۲۸۹	•	۱	•	•	۱۳	۶-۶۲-۲۰
• / ۲۸۹	•	۱	•	•	۱۳	۶-۶۲-۳۰
• / ۲۸۹	•	۱	-۱ / ۳۰۵	۱	۱۳	۶-۶۲-۴۰
• / ۲۸۹	•	۱	-۱ / ۳۰۵	• / ۲۵۲	۹	۶-۶۲-۵۰
• / ۲۸۹	•	۱	•	•	۹	۶-۶۲-۶۰
						۶-۷
• / ۲۸۹	•	۱	•	۱	۱۳	۶-۷۱-۱۵

جدول شماره ۲- امتیازات مشاغل در گروههای فرضی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

کد مشاغل نمونه Z_r	Z_1	Z_2	Z_3	Z_4	Z_5	Z_6
۶-۷۱-۲۰	۱۳	۱	۰	۱	۰	۰/۲۸۹
۶-۷۱-۳۰	۱۳	۱	۰	۱	۰	۰/۲۸۹
۶-۷۱-۴۰	۱۳	۱	۰	۱	۰	۰/۲۸۹
۶-۷۲-۱۵	۱۶	۱/۱۷۸	۰	۱	۰	۰/۲۸۹
۶-۷۲-۲۰	۱۶	۱/۱۷۸	۰	۱	۰	۰/۲۸۹
۶-۷۲-۳۰	۱۶	۱	۰	۱	۰	۰/۲۸۹
۶-۷۲-۴۰	۱۶	۱	۰	۱	۰	۰/۲۸۹
۶-۸						
۶-۸۱-۱۰	۹	۰/۲۵۲	-۱/۵۲۷	۰	۰	۰/۲۸۹
۶-۸۲-۱۰	۹	۰/۲۵۲	-۱/۵۲۷	۰	۰	۰/۲۸۹
۶-۹						
۶-۹۱-۱۰	۱۳	۰/۱۷۸	-۰/۵۲۷	۱	۰	۰/۲۸۹
۶-۹۲-۲۰	۹	۰/۲۵۲	-۱/۳۰۵	۱/۱۱۹	۰	۰/۲۸۹
۶-۹۲-۳۰	۱۳	۱/۲۵۲	۰	۱	۰	۰/۲۸۹
۶-۹۳-۱۰	۹	۰/۲۵۲	۱/۳۹۳	۱	۰	۰/۲۸۹
۷-۰						
۷-۰۱-۱۵	۶	۰/۲۵۲	۰	۰	۰/۱۶۶	۰
۷-۰۲-۲۰	۶	۰/۲۵۲	۰	۰	۰/۱۶۶	۰
۷-۰۳-۳۵	۶	۰/۲۵۲	۰	۰	۰/۱۶۶	۰
۷-۰۳-۶۰	۶	۰	۰	۰	۰/۱۶۶	۰

جدول شماره ۲- امتیازات مشاغل در گروههای فرعی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

Z_6	Z_5	Z_4	Z_3	Z_2	Z_1	Z_r کد مشاغل نمونه
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۲۵۲	۶	۷-۰۴-۲۰
.	۰/۹۶۶	.	-۱/۵۲۷	.	۹	۷-۰۶-۲۰
.	۰/۹۶۶	.	-۱/۵۲۷	.	۹	۷-۰۶-۳۰
.	۰/۹۶۶	.	-۱/۵۲۷	.	۹	۷-۰۶-۳۵
.	۰/۹۶۶	۱	.	۰/۴۳۰	۶	۷-۰۹-۲۵
.	۰/۹۶۶	۱	.	۰/۴۳۰	۶	۷-۰۹-۳۵
						۷-۱
.	۰/۹۶۶	۱	-۱/۵۲۷	۰/۴۳۰	۱۴	۷-۱۱-۳۰
.	۰/۹۶۶	۱	.	۰/۴۳۰	۹	۷-۱۲-۱۰
.	۰/۹۶۶	۱	-۱/۵۲۷	۰/۴۳۰	۹	۷-۱۲-۲۰
.	۰/۹۶۶	۱	-۱/۵۲۷	۰/۲۵۲	۹	۷-۱۲-۴۰
.	۰/۹۶۶	۱	.	.	۹	۷-۱۳-۱۰
.	۰/۹۶۶	۱	.	۰/۲۵۲	۹	۷-۱۴-۲۰
.	۰/۹۶۶	۱	-۱/۵۲۷	۰/۴۳۰	۹	۷-۱۵-۲۰
.	۰/۹۶۶	۱	.	۰/۲۵۲	۹	۷-۱۶-۲۰
.	۰/۹۶۶	۱	.	۰/۲۵۲	۹	۷-۱۹-۱۰
.	۰/۹۶۶	۱	.	۰/۲۵۲	۹	۷-۱۹-۲۰
						۷-۲
.	۰/۹۶۶	۱	-۱/۵۲۷	۰/۲۵۲	۶	۷-۲۱-۱۰
.	۰/۹۶۶	۱	-۱/۵۲۷	۰/۲۵۲	۶	۷-۲۱-۲۰

جدول شماره ۲- امتیازات مشاغل در گروههای فرضی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

Z ₆	Z ₅	Z ₄	Z ₃	Z ₂	Z ₁	Z _r کد مشاغل نمونه
.	۰/۹۶۶	۱	.	۰/۲۵۲	۶	۷-۲۱-۳۰
.	۰/۹۶۶	۱	۰/۵۶۷	۰/۴۳۰	۹	۷-۲۲-۵۰
.	۰/۹۶۶	۱	.	۰/۲۵۲	۶	۷-۲۲-۳۰
.	۰/۹۶۶	۱	.	۰/۲۵۲	۶	۷-۲۲-۳۵
.	۰/۹۶۶	۱	.	۰/۲۵۲	۶	۷-۲۲-۴۰
.	۰/۹۶۶	۱	.	۰/۲۵۲	۶	۷-۲۳-۲۰
.	۰/۹۶۶	۱	.	۰/۲۵۲	۶	۷-۲۹-۱۰
.	۰/۹۶۶	۱	.	۰/۲۵۲	۶	۷-۲۹-۳۰
						۷-۳
.	۰/۹۶۶	۰/۱۱۹	۱/۳۹۳	۰/۲۵۲	۶	۷-۳۱-۱۵
.	۰/۹۶۶	۰/۱۱۹	۱/۳۹۳	۰/۲۵۲	۶	۷-۳۱-۲۰
.	۰/۹۶۶	۰/۱۱۹	۱/۳۹۳	۰/۲۵۲	۶	۷-۳۱-۵۰
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۲۵۲	۶	۷-۳۲-۲۰
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۲۵۲	۶	۷-۳۲-۳۰
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۲۵۲	۶	۷-۳۳-۲۰
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۲۵۲	۶	۷-۳۴-۲۰
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۲۵۲	۶	۷-۳۵-۲۰
۱	۰/۹۶۶	.	.	۰/۲۵۲	۶	۷-۳۶-۲۰
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۲۵۲	۶	۷-۳۹-۳۰
						۷-۴

جدول شماره ۲- امتیازات مشاغل در گروههای فرعی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

Z_6	Z_5	Z_4	Z_3	Z_2	Z_1	Z_r کد مشاغل نمونه
.	۰/۹۶۶	۱	-۱/۵۲۷	۱/۱۷۸	۹	۷-۴۱-۱۵
.	۰/۹۶۶	۱	.	۱/۱۷۸	۹	۷-۴۱-۲۰
.	۰/۹۶۶	۱	.	۱/۱۷۸	۹	۷-۴۱-۳۵
.	۰/۹۶۶	۱	.	۱/۱۷۸	۹	۷-۴۱-۵۰
.	۰/۹۶۶	۱	-۱/۵۲۷	۱/۱۷۸	۹	۷-۴۲-۱۰
.	۰/۹۶۶	۱	.	۱/۱۷۸	۹	۷-۴۲-۳۰
.	۰/۹۶۶	۱	.	۱/۱۷۸	۹	۷-۴۲-۴۰
.	۰/۹۶۶	۱	.	۱/۱۷۸	۹	۷-۴۲-۵۰
.	۰/۹۶۶	۱	.	۱/۱۷۸	۹	۷-۴۲-۶۰
.	۰/۹۶۶	۱	.	۱/۱۷۸	۹	۷-۴۲-۷۰
						۷-۵۰
.	۰/۹۶۶	۱	.	۰/۴۳۰	۱۳	۷-۵۰-۱۵
.	۰/۹۶۶	۱	.	۰/۴۳۰	۱۳	۷-۵۰-۲۵
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۴۳۰	۱۳	۷-۵۰-۷۵
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۴۳۰	۱۳	۷-۵۱-۱۰
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۴۳۰	۱۳	۷-۵۱-۳۵
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۴۳۰	۱۳	۷-۵۲-۱۰
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۴۳۰	۱۳	۷-۵۲-۲۵
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۴۳۰	۱۳	۷-۵۳-۴۰
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۴۳۰	۱۳	۷-۵۵-۴۰

جدول شماره ۲ - امتیازات مشاغل در رگروههای فرعی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ تانه

Z_6	Z_5	Z_4	Z_3	Z_2	Z_1	کد مشاغل نمونه Z_r
.	۰/۹۶۶	.	.	۱/۴۳۰	۱۳	۷-۵۶-۵۰ ۷-۶
.	۰/۹۶۶	۱/۱۱۹	-۱/۳۰۵	۰/۴۳۰	۱۶	۷-۶۱-۱۰
.	۰/۹۶۶	۱/۱۱۹	-۱/۳۰۵	۰/۴۲۰	۱۶	۷-۶۱-۲۵
.	۰/۹۶۶	۱/۱۱۹	-۱/۳۰۵	۰/۴۲۰	۱۶	۷-۶۲-۱۵
.	۰/۹۶۶	۱/۱۱۹	-۱/۳۰۵	۰/۴۳۰	۱۴	۷-۶۲-۶۵
.	۰/۹۶۶	۱/۱۱۹	.	۰/۴۳۰	۱۴	۷-۶۳-۱۰
.	۰/۹۶۶	۱/۱۱۹	.	۰/۲۵۲	۱۲	۷-۶۴-۲۰
.	۰/۹۶۶	۱/۱۱۹	-۱/۳۰۵	۰/۲۵۲	۹	۷-۶۵-۲۰
.	۰/۹۶۶	۱/۱۱۹	.	۰/۲۵۲	۹	۷-۶۵-۴۰
.	۰/۹۶۶	۱/۱۱۹	-۱/۳۰۵	۰/۴۳۰	۹	۷-۶۹-۲۰
.	۰/۹۶۶	۱/۱۱۹	-۱/۳۰۵	۰/۴۳۰	۱۲	۷-۶۹-۶۰ ۷-۷
.	۰/۹۶۶	۱	.	۰/۲۵۲	۹	۷-۷۱-۱۰
.	۰/۹۶۶	۱	-۲/۸۳۲	۰/۴۳۰	۹	۷-۷۱-۲۰
.	۰/۹۶۶	۱	.	۰/۲۵۲	۹	۷-۷۱-۴۰
.	۰/۹۶۶	۱	.	۰/۴۳۰	۹	۷-۷۲-۱۰
.	۰/۹۶۶	.	.	.	۹	۷-۷۳-۳۵
.	۰/۹۶۶	.	.	.	۹	۷-۷۳-۲۰
.	۰/۹۶۶	۱	.	۰/۱۷۸	۹	۷-۷۳-۵۵

جدول شماره ۲- امتیازات مشاغل در گروههای فرعی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

کد مشاغل نمونه	Z_1	Z_2	Z_3	Z_4	Z_5	Z_6
۷-۷۹-۲۰	۱	۰/۴۳۰	۰	۱	۰/۱۶۶	۰
۷-۷۹-۲۵	۱	۰/۴۳۰	۰	۱	۰/۱۶۶	۰
۷-۷۹-۴۰	۱	۰/۲۵۲	۰	۰	۰/۱۶۶	۰
۷-۸						
۷-۸۱-۲۰	۱	۰/۴۳۰	۰	۰	۰/۱۶۶	۰
۷-۸۱-۳۰	۱	۰/۲۵۲	۰	۰	۰/۱۶۶	۰
۷-۸۱-۴۰	۱	۰/۲۵۲	۰	۰	۰/۱۶۶	۰
۷-۸۱-۵۰	۱	۰/۲۵۲	۰	۱	۰/۱۶۶	۰
۷-۸۲-۲۰	۱۲	۰/۴۳۰	۰	۰	۰/۱۶۶	۰
۷-۸۲-۳۰	۶	۰/۲۵۲	۰	۰	۰/۱۶۶	۰
۷-۸۲-۴۰	۱	۰/۲۵۲	۰	۰	۰/۱۶۶	۰
۷-۹						
۷-۹۱-۱۵	۶	۰/۲۵۲	۰	۰	۰/۱۶۶	۰
۷-۹۲-۱۰	۶	۰/۲۵۲	۰	۰	۰/۱۶۶	۰
۷-۹۲-۳۰	۶	۰/۲۵۲	۰	۰	۰/۱۶۶	۰
۷-۹۳-۲۰	۶	۰/۲۵۲	۰	۰	۰/۱۶۶	۰
۷-۹۳-۳۰	۶	۰/۴۳۰	۰	۰	۰/۱۶۶	۰
۷-۹۴-۳۰	۶	۰/۲۵۲	۰	۰	۰/۱۶۶	۰
۷-۹۵-۳۰	۶	۰/۲۵۲	۰	۰	۰/۱۶۶	۰
۷-۹۹-۲۵	۶	۰/۴۳۰	۰	۰	۰/۱۶۶	۰

جدول شماره ۲- امتیازات مشاغل در گروه‌های فرعی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

Z_6	Z_5	Z_4	Z_3	Z_2	Z_1	کد Z_r مشاغل نمونه
.	۰/۹۶۶	.	۰	۰/۲۵۲	۶	۷-۹۹-۴۵
.	۰/۹۶۶	.	۰	۰/۴۳۰	۶	۷-۹۹-۶۵
						۸-۰
.	۰/۹۶۶	.	-۱/۵۲۷	۱/۴۳۰	۱۲	۸-۰۱-۱۰
.	۰/۹۶۶	.	-۱/۵۲۷	۱/۴۳۰	۱۲	۸-۰۱-۳۰
.	۰/۹۶۶	.	-۱/۵۲۷	۱/۴۳۰	۱۲	۸-۰۱-۵۵
.	۰/۹۶۶	.	-۱/۵۲۷	۱/۴۳۰	۱۲	۸-۰۲-۲۰
.	۰/۹۶۶	.	-۱/۵۲۷	۱/۴۳۰	۱۲	۸-۰۲-۸۰
.	۰/۹۶۶	.	-۱/۵۲۷	۱/۴۳۰	۱۲	۸-۰۴-۲۰
.	۰/۹۶۶	.	-۱/۵۲۷	۱/۴۳۰	۱۲	۸-۰۵-۱۰
.	۰/۹۶۶	.	-۱/۵۲۷	۱/۴۳۰	۱۲	۸-۰۵-۷۰
.	۰/۹۶۶	.	۰	۰/۲۵۲	۶	۸-۰۶-۲۰
.	۰/۹۶۶	.	-۱/۵۲۷	۱/۴۳۰	۱۲	۸-۰۹-۳۰
						۸-۱
.	۰/۹۶۶	.	-۱/۵۲۷	۰/۴۳۰	۹	۸-۱۱-۲۰
.	۰/۹۶۶	.	۰	۰/۲۵۲	۹	۸-۱۱-۳۵
.	۰/۹۶۶	.	-۱/۳۰۵	۰/۲۵۲	۹	۸-۱۱-۸۰
.	۰/۹۶۶	.	-۱/۵۲۷	۰/۴۳۰	۶	۸-۱۲-۱۰
.	۰/۹۶۶	.	-۱/۵۲۷	۰/۴۳۰	۶	۸-۱۲-۲۰
.	۰/۹۶۶	.	۰	۰/۲۵۲	۶	۸-۱۲-۱۵

جدول شماره ۲- امتیازات مشاغل در گروه‌های فرعی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

کد مشاغل نمونه Z_r	Z_1	Z_2	Z_3	Z_4	Z_5	Z_6
۸-۱۳-۳۰	۶	۰/۲۵۲	۰	۰	۰/۹۶۶	۰
۸-۱۴-۲۰	۶	۰/۴۳۰	-۲/۸۳۲	۰	۰/۹۶۶	۰
۸-۱۴-۶۰	۶	۰/۴۳۰	۰	۰	۰/۹۶۶	۰
۸-۱۹-۶۰	۶	۰/۴۳۰	-۱/۵۲۷	۰	۰/۹۶۶	۰
۸-۲						
۸-۲۱-۲۰	۶	۰/۲۵۲	۱	۰/۱۱۹	۰/۹۶۶	۰
۸-۲۲-۱۰	۶	۰/۲۵۲	۱	۰	۰/۹۶۶	۰
۸-۲۳-۲۰	۹	۰/۴۳۰	-۰/۵۲۷	۰	۰/۹۶۶	۰
۸-۲۴-۱۵	۹	۰/۲۵۲	-۰/۵۲۷	۰	۰/۹۶۶	۰
۸-۲۴-۵۰	۹	۰/۲۵۲	-۰/۵۲۷	۰	۰/۹۶۶	۰
۸-۲۵-۱۰	۹	۰/۴۳۰	-۱/۵۲۷	۰	۰/۹۶۶	۰
۸-۲۹-۵۰	۶	۰/۲۵۲	۰	۱	۰/۹۶۶	۰
۸-۲۶-۲۰	۶	۰/۲۵۲	۰	۰	۰/۹۶۶	۰
۸-۲۷-۶۰	۹	۰/۲۵۲	۰	۱	۰/۹۶۶	۰
۸-۲۹-۲۵	۶	۰/۴۳۰	۰	۱	۰/۹۶۶	۰
۸-۳						
۸-۳۱-۲۰	۱۶	۱/۴۳۲	-۱/۳۰۵	۰	۰/۹۶۶	۰
۸-۳۱-۴۰	۱۶	۱/۴۳۲	-۱/۳۰۵	۰	۰/۹۶۶	۰
۸-۳۲-۲۵	۱۶	۱/۴۳۲	۰	۰	۰/۹۶۶	۰
۸-۳۳-۴۰	۹	۰/۲۵۲	۰	۰	۰/۹۶۶	۰

جدول شماره ۲- امتیازات مشاغل در گروههای فرعی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

Z_6	Z_5	Z_4	Z_3	Z_2	Z_1	Z_r / کد
						مشاغل نمونه
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۲۵۲	۹	۸-۳۴-۴۰
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۲۵۲	۶	۸-۳۵-۲۰
.	۰/۹۶۶	.	.	.	۹	۸-۳۵-۶۰
.	۰/۹۶۶	.	-۱/۳۰۵	۱/۴۳۲	۱۶	۸-۳۹-۲۰
.	۰/۹۶۶	.	-۱/۳۰۵	۱/۴۳۲	۱۶	۸-۳۹-۵۰
.	۰/۹۶۶	.	.	۱/۴۳۲	۱۲	۸-۳۹-۶۵
						۸-۴
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۲۵۲	۶	۸-۴۱-۳۰
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۲۵۲	۶	۸-۴۱-۲۰
.	۰/۹۶۶	.	.	.	۹	۸-۴۱-۷۰
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۲۵۲	۹	۸-۴۱-۴۰
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۲۵۲	۶	۸-۴۱-۵۰
.	۰/۹۶۶	.	.	.	۶	۸-۴۱-۶۰
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۲۵۲	۶	۸-۴۲-۲۰
.	۰/۹۶۶	.	.	.	۶	۸-۴۲-۳۰
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۲۵۲	۹	۸-۴۹-۲۰
						۸-۵
.	۰/۹۶۶	۱	.	۰/۴۳۰	۹	۸-۵۱-۲۰
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۲۵۲	۹	۸-۵۲-۴۰
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۲۵۲	۹	۸-۵۳-۲۰

جدول شماره ۲- امتیازات مشاغل در گروههای فرض برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

Z_6	Z_5	Z_4	Z_3	Z_2	Z_1	کد مشاغل نمونه Z_r
.	./۹۶۶	.	.	./۲۵۲	۶	۸-۵۴-۴۵
.	./۹۶۶	.	.	./۲۵۲	۹	۸-۵۴-۵۵
.	./۹۶۶	۱	-۱/۵۲۷	۱/۱۷۸	۱۳	۸-۵۵-۴۰
.	./۹۶۶	۱	-۱/۵۲۷	۱/۴۳۰	۱۲	۸-۵۶-۲۵
.	./۹۶۶	.	.	./۲۵۲	۹	۸-۵۷-۴۵
.	./۹۶۶	.	.	./۲۵۲	۶	۸-۵۸-۳۵
.	./۹۶۶	.	.	./۲۵۲	۲	۸-۵۹-۳۰
						۸-۶
.	./۹۶۶	۱	.	./۲۵۲	۶	۸-۶۱-۲۰
.	./۹۶۶	۱	.	./۲۵۲	۶	۸-۶۱-۳۰
.	./۹۶۶	.	.	./۲۵۲	۶	۸-۶۱-۴۰
.	./۹۶۶	۱	.	./۲۵۲	۶	۸-۶۱-۵۰
.	./۹۶۶	۱	.	./۲۵۲	۶	۸-۶۱-۶۰
.	./۹۶۶	۱	.	./۲۵۲	۶	۸-۶۱-۷۰
						۸-۷
.	./۹۶۶	.	-۱/۳۰۵	./۲۵۲	۹	۸-۷۱-۴۰
.	./۹۶۶	./۱۱۹	-۱/۳۰۵	./۲۵۲	۹	۸-۷۱-۸۰
.	./۹۶۶	./۱۱۹	-۱/۳۰۵	./۲۵۲	۹	۸-۷۲-۴۰
.	./۹۶۶	./۱۱۹	-۱/۳۰۵	./۲۵۲	۹	۸-۷۲-۶۰
.	./۹۶۶	./۱۱۹	-۱/۳۰۵	./۲۵۲	۹	۸-۷۳-۱۰

جدول شماره ۲ - امتیازات مشاغل در گروههای فرضی برحسب مشاغل نمونه وموامل ۶ گانه

Z_6	Z_5	Z_4	Z_3	Z_2	Z_1	کد Z_r مشاغل نمونه
.	۰/۹۶۶	۰/۱۱۹	-۱/۳۰۵	۰/۲۵۲	۹	۸-۷۴-۲۰
.	۰/۹۶۶	۰/۱۱۹	-۱/۳۰۵	۰/۲۵۲	۹	۸-۷۴-۶۵
.	۰/۹۶۶	۰/۱۱۹	-۱/۳۰۵	۰/۲۵۲	۹	۸-۷۵-۴۰
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۲۵۲	۹	۸-۷۶-۲۰
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۲۵۲	۹	۸-۷۶-۳۰
						۸-۸
۰/۲۸۹	.	.	.	۰/۲۵۲	۶	۸-۸۱-۲۰
۰/۲۸۹	.	.	.	۰/۲۵۲	۶	۸-۸۱-۳۰
۰/۲۸۹	.	.	.	۰/۲۵۲	۶	۸-۸۱-۴۰
۰/۲۸۹	.	.	.	۰/۲۵۲	۶	۸-۸۱-۵۰
۰/۲۸۹	.	.	.	۰/۲۵۲	۶	۸-۸۱-۶۰
						۸-۹
.	۰/۹۶۶	.	.	.	۶	۸-۹۹-۲۰
.	۰/۹۶۶	.	.	۰/۲۵۲	۶	۸-۹۹-۳۰
						۹-۰
۰/۴۰۷	.	۰/۱۱۹	-۱/۳۰۵	۰/۴۳۰	۹	۹-۰۱-۱۰
۰/۴۰۷	.	۰/۱۱۹	.	۰/۴۳۰	۹	۹-۰۱-۲۰
۰/۴۰۷	.	۰/۱۱۹	-۱/۳۰۵	۰/۴۳۰	۹	۹-۰۱-۳۰
۰/۴۰۷	.	۰/۱۱۹	-۱/۳۰۵	۰/۴۳۰	۹	۹-۰۲-۱۰
۰/۴۰۷	.	۰/۱۱۹	-۱/۳۰۵	۰/۴۳۰	۹	۹-۰۲-۲۰

جدول شماره ۲ - امتیازات مشاغل در گروههای فرضی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

Z_6	Z_5	Z_4	Z_3	Z_2	Z_1	کد مشاغل نمونه Z_T
۰/۴۰۷	۰	۰/۱۱۹	-۱/۳۰۵	۰/۴۳۰	۱۲	۹-۰۹-۲۰
۰/۴۰۷	۰	۰/۱۱۹	-۱/۳۰۵	۰/۴۳۰	۶	۹-۰۹-۳۰
۰/۴۰۷	۰	۰/۱۱۹	-۱/۳۰۵	۰/۴۳۰	۹	۹-۰۹-۴۰
						۹-۱
۰/۴۰۷	۰	۱	۰	۰/۲۵۲	۹	۹-۱۱-۲۰
۰/۴۰۷	۰	۱	۰	۰/۲۵۲	۹	۹-۱۱-۳۰
۰/۴۰۷	۰	۱	۱/۳۹۳	۰	۹	۹-۱۱-۴۰
۰/۴۰۷	۰	۱	۰	۰/۲۵۲	۹	۹-۱۱-۵۰
۰/۴۰۷	۰	۱	۰	۰/۲۵۲	۶	۹-۱۱-۶۰
۰/۴۰۷	۰	۰	۰	۰/۴۳۰	۹	۹-۱۲-۴۰
۰/۴۰۷	۰	۰	-۰/۵۲۷	۰/۴۳۰	۹	۹-۱۲-۲۰
۰/۴۰۷	۰	۰	۰	۰/۴۳۰	۹	۹-۱۲-۳۰
۰/۴۰۷	۰	۰	۰	۰/۲۵۲	۶	۹-۱۹-۴۰
۰/۴۰۷	۰	۰	۰	۰/۲۵۲	۶	۹-۱۹-۳۰
						۹-۲
۰/۴۰۷	۰	۱	۰	۰/۲۵۲	۹	۹-۲۱-۱۰
۰/۴۰۷	۰	۱	۰	۰/۲۵۲	۹	۹-۲۱-۱۰
۰/۴۰۷	۰	۱	۰	۰/۲۵۲	۹	۹-۲۱-۲۰
۰/۴۰۷	۰	۱	۰	۰/۲۵۲	۹	۹-۲۱-۳۰
						۹-۳

جدول شماره ۲- امتیازات مشاغل در گروه‌های فرعی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

Z_6	Z_5	Z_4	Z_3	Z_2	Z_1	کد Z_r مشاغل نمونه
• / ۴۰۷	•	•	•	•	۶	۹-۳۱-۲۰
• / ۴۰۷	•	•	•	• / ۲۵۲	۶	۹-۳۱-۳۰
• / ۴۰۷	•	•	•	•	۶	۹-۳۱-۴۰
• / ۴۰۷	•	•	•	• / ۲۵۲	۶	۹-۳۲-۲۰
• / ۴۰۷	•	•	•	• / ۲۵۲	۶	۹-۳۲-۳۰
• / ۴۰۷	•	•	•	• / ۲۵۲	۶	۹-۳۲-۴۰
						۹-۴
• / ۴۰۷	•	۱	•	• / ۴۳۰	۱۳	۹-۴۱-۲۰
• / ۴۰۷	•	۱	•	• / ۴۳۰	۱۴	۹-۴۱-۳۰
• / ۴۰۷	•	۱	•	• / ۴۳۰	۱۱	۹-۴۱-۴۰
• / ۴۰۷	•	۱	•	• / ۲۵۲	۶	۹-۴۱-۵۰
• / ۴۰۷	•	۱	•	• / ۴۳۰	۱۲	۹-۴۱-۶۰
• / ۴۰۷	•	•	•	• / ۲۵۲	۶	۹-۴۱-۷۰
						۹-۵
• / ۴۰۷	•	۱	•	• / ۲۵۲	۶	۹-۵۱-۱۰
• / ۴۰۷	•	۱	•	• / ۲۵۲	۶	۹-۵۱-۲۰
• / ۴۰۷	•	۱	•	• / ۲۵۲	۶	۹-۵۱-۳۰
• / ۴۰۷	•	۱	•	• / ۲۵۲	۶	۹-۵۱-۴۰
• / ۴۰۷	•	۱	•	• / ۲۵۲	۶	۹-۵۱-۵۰
• / ۴۰۷	•	۱	•	• / ۲۵۲	۶	۹-۵۱-۶۰

جدول شماره ۲- امتیازات مشاغل در گروههای فرضی برحسب مشاغل نمونه و عوامل ۶ گانه

کد مشاغل نمونه	Z_r	Z_1	Z_2	Z_3	Z_4	Z_5	Z_6
۹-۵۱-۷۰	۶	۰/۲۵۲	.	.	۱	.	۰/۴۰۷
۹-۶							
۹-۶۱-۲۰	۹	۰/۲۵۲	۰/۵۲۷	۱/۱۱۹	.	.	۰/۴۰۷
۹-۶۱-۳۰	۱۳	۰/۴۳۰	۰/۵۲۷	۱	.	.	۰/۴۰۷
۹-۶۱-۴۰	۱۴	۰/۴۳۰	۰/۵۲۷	۱	.	.	۰/۴۰۷
۹-۶۱-۵۰	۱۲	۰/۴۳۰	۰/۵۲۷	۱	.	.	۰/۴۰۷
۹-۷							
۹-۷۱-۱۰	۱۲	۱/۱۷۸	.	.	۱	۰/۹۶۶	.
۹-۷۱-۲۰	۱۲	۱/۱۷۸	.	.	۱	۰/۹۶۶	.
۹-۷۱-۳۰	۱۴	۱/۱۷۸	.	.	۱	۰/۹۶۶	.
۹-۷۱-۴۰	۱۴	۱/۱۷۸	.	.	۱	۰/۹۶۶	.
۹-۷۱-۵۰	۱۵	۱/۱۷۸	.	.	۱	۰/۹۶۶	.
۹-۷۱-۶۰	۱۵	۱/۱۷۸	.	.	۱	۰/۹۶۶	.
۹-۸							
۹-۸۱-۲۰	۲	۰/۲۵۲	۰/۴۰۷
۹-۸۱-۳۰	۲	۰/۲۵۲	۰/۴۰۷
۹-۹							
۹-۹۹-۲۰	۶	۰/۴۳۰	.	.	۱	.	۰/۴۰۷
۹-۹۹-۳۰	۹	۰/۱۷۸	.	.	۱	.	۰/۴۰۷
۹-۹۹-۴۰	۹	۰/۲۵۲	.	.	۱	.	۰/۴۰۷

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
گروه اول	۵/۲۱۲۹۷۴ - ۵/۱۸۷۲۶۵ - ۵/۱۰۰۲۳۹	
۷۶۱۱۰	متخصص برق (بطور کلی)	۵/۱۰۰۲۳۹
۷۶۱۲۵	متخصص برق (سواپیما)	۵/۱۰۰۲۳۹
۷۶۲۱۵	متصدی نصب و تعمیر ادوات و موتور ها و دینام ها	۵/۱۰۰۲۳۹
۰۲۲۵۰	دارو شناس	۵/۸۰۵۳۱۶
۱۱۱۲۰	مدیر (حفاری و استخراج معدن)	۵/۶۲۷۲۳۷
۱۱۹۳۰	مدیر (صید ماهی)	۵/۶۱۷۳۶۴
۰۶۱۳۰	استاد دانشگاه (در رشته های علمی)	۵/۶۰۸۷۷۲
۱۱۱۵۰	مدیر (خدمات بهداشتی و برق گاز - آب)	۵/۵۲۳۹۰۳
۷۱۱۳۰	خیاط (زنانه دوز)	۵/۴۷۹۵۹۲
۷۶۲۶۵	متصدی نصب و تعمیر وسائل الکتریکی خانگی	۵/۴۶۷۲۳۹
۰۲۳۴۰	کارشناس (امور جنگلبانی) (تکثیر گیاه و حیوان)	۵/۴۴۷۹۹۱
۸۳۹۲۰	متصدی راکتور (نفت خام)	۵/۴۴۷۳۲۰
۸۳۹۵۰	متصدی تصفیه بنزین	۵/۴۴۷۳۲۰
۰۲۳۲۰	متخصص اصلاح بذر	۵/۴۰۸۸۴۰
۰۲۳۳۰	کارشناس (درستانکاری علمی)	۵/۴۰۸۸۴۰
۸۳۱۲۰	متصدی تقطیر مواد شیمیائی (با استثنای نفت خام) بوسیله دستگاه تقطیر پیچ	۵/۳۹۵۸۱۶
۸۳۱۴۰	متخصص تقطیر نفت خام	۵/۳۹۵۸۱۶
۰۹۱۵۰	طراح تزئینات داخلی (دکوراتور)	۵/۳۲۲۵۴۴
۰۲۲۲۰	گیاه شناس	۵/۲۷۲۸۴۰

جدول شماره ۳ طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۱۱۱۳۰	مدیر (امور صنعتی)	۵ / ۲۶۰۲۹۵
۰۵۲۱۰	چشم پزشکی	۵ / ۲۵۴۵۰۸
۰۵۹۳۰	پزشک معالج دست و پا (متخصص گچ گرفتن و غیره)	۵ / ۲۵۴۵۰۸
۰۹۱۲۰	نقاش مبتکر و خلاق	۵ / ۲۵۱۷۸۴
۰۹۱۳۵	مجسمه ساز مبتکر و خلاق	۵ / ۲۵۱۷۸۴
۹۷۱۵۰	متصدی دوربین و دستگاه فیلمبرداری (سینما)	۵ / ۲۴۰۱۰۰
۹۷۱۶۰	متصدی دوربین و دستگاه فیلمبرداری (تلویزیون)	۵ / ۲۴۰۱۰۰
۱۱۱۴۰	مدیر (امور ساختمان سازی)	۵ / ۲۲۱۱۴۴
۵۱۱۶۰	متصدی تجزیه نمونه نفت خام و گاز	۵ / ۲۲۰۶۰۷
۰۳۱۲۰	جراح (عمومی)	۵ / ۲۲۰۲۳۶
گروه دوم	۵ / ۲۱۲۹۷۴	
۰۲۳۵۰	عالم خاک شناسی کشاورزی	۵ / ۱۹۲۳۴۰
۵۹۹۷۰	متصدی نمونه (مسطوره) اجسام معدنی	۵ / ۱۸۱۴۵۶
۵۹۹۸۰	متصدی تجزیه نفت خام	۵ / ۱۸۱۴۵۶
۷۶۳۱۰	متخصص تعمیر رادیو و تلویزیون	۵ / ۱۶۴۴۷۹
۸۵۵۴۰	متخصص چاپ عکس	۵ / ۱۶۱۳۶۴
۰ × ۱۲۰	نقشه کش در امور ساختمانی	۵ / ۱۵۵۸۱۶
۰ × ۱۲۵	نقشه کش در ساختمان کشتی و غیره	۵ / ۱۵۵۸۱۶
۰ × ۱۲۸	نقشه کش در ساختمان هواپیما	۵ / ۱۵۵۸۱۶
۰ × ۱۳۰	نقشه کش در امور الکتریکی	۵ / ۱۵۵۸۱۶

جدول شماره ۳ طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۰۰۲۰۸	مهندس شهرسازی و راه و ساختمان (ساختمان فرودگاه)	* ۵ / ۱۳۸۵۰۰
۵۲۱۷۰	متصدی جدا کردن جسم از محلول (ته نشین ساختن)	۵ / ۱۳۵۵۰۰
۰۰۲۷۶	مهندس معدن (فلز)	۵ / ۰۹۶۸۸۷
۰۲۲۲۵	متصدی دستگاه تیغیر	۵ / ۰۹۳۰۵۶
۵۲۱۶۰	متصدی استخراج طلا و نقره از سنگهای معدنی	۵ / ۰۷۷۰۲۰
۰ × ۱۴۰	متخصص فنی (در آزمایشگاه مربوط با مورد صنعتی)	۵ / ۰۶۹۳۵۶
۰۰۲۶۴	مهندس شیمی (نفت خام)	۵ / ۰۶۰۳۹۹
۷۶۹۶۰	متصدی دستگاه پرورکتور سینما	۵ / ۰۳۴۲۳۹
۰۰۱۲۰	معمار ساختمان	۵ / ۰۳۳۶۴۰
۰۲۳۶۰	طراح و متخصص تزئینات و چشم اندازها (ایجاد پارک، درختکاری و غیره)	۴ / ۹۹۷۴۰۴
۰۰۲۵۶	مهندس مکانیک (دریانوردی)	۴ / ۹۹۳۵۴۴
۰۰۲۲۶	مهندس الکترونیک	۴ / ۹۶۰۲۹۱
۸۵۶۲۵	سازنده آلات موسیقی (بادی - فلزی)	۴ / ۹۱۰۵۹۲
۷۵۰۱۵	ابزار ساز (سازنده ابزار آلات فلزی)	۴ / ۹۰۸۸۲۸
۷۵۰۲۵	الگوساز کارخانه ذوب فلزات	۴ / ۹۰۸۸۲۸
۰۶۱۲۰	استاد دانشگاه (در رشته های فنی و هنری)	۴ / ۸۷۳۰۱۲
۰ × ۱۴۰	نقشه کش در امور زمین شناسی	۴ / ۸۶۵۹۶۷
۰ × ۱۱۰	نقشه کش (عمومی)	۴ / ۸۵۳۰۵۶
۰ × ۱۱۵	نقشه کش معماری (آرشیکت)	۴ / ۸۵۳۰۵۶
۰ × ۱۳۵	نقشه کش در امور مکانیکی	۴ / ۸۵۳۰۵۶

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۰۳۱۵۰	آسیب شناس (باتولوژیست) در امور طبی	۴/۸۲۱۵۰۸
۰۳۱۶۰	زهر شناس (سم شناس)	۴/۸۲۱۵۰۸
۰۴۹۳۰	متخصص فنی (در آزمایشگاه تحقیقات علمی)	۴/۸۱۶۹۴۰
۰۷۱۲۰	روحانیرن میسیونرانی که کار آنها تبلیغ در امور دینی میباشد	۴/۸۱۶۱۶۳
۰۰۳۳۰	مساح (معدن)	۴/۸۰۴۷۴۸
۰۲۲۳۰	جانور شناسی	۴/۸۰۴۱۵۹
۵۹۹۲۰	لوکوموتیوران معدن	۴/۷۶۹۴۳۱
۷۶۴۲۰	متخصص نصب تلفن و تلگراف	۴/۷۵۵۶۸۷
۰۰۲۲۴	مهندس الکتریک (عمومی)	۴/۷۴۳۷۹۱
۰۳۱۱۰	پزشک (عمومی)	۴/۷۴۱۰۰۸
۰۰۲۰۴	مهندس شهرسازی و راه و ساختمان (ساختمان)	* ۴/۷۰۵۵۰۰
۷۷۱۲۰	نجار (صحنه و استودیو)	۴/۶۹۹۸۵۲
۰۰۲۴۰	مهندس مکانیک (ماشین و ابزار آلات)	۴/۶۹۰۷۸۴
۹۷۱۱۰	عکاسی (بطور کلی)	۴/۵۹۰۶۰۰
۹۷۱۲۰	عکاسی (پیکر - تصویر)	۴/۵۹۰۶۰۰
۹۷۱۳۰	عکاس (تصاویر تجاری)	۴/۵۹۰۶۰۰
۹۷۱۴۰	عکاس (روزنامه - خبری)	۴/۵۹۰۶۰۰
۰۱۲۸۰	فیزیک دان (متخصص علمی)	۴/۵۸۷۶۵۹
۰۱۱۱۰	شیمی دان (عمومی)	۴/۵۸۷۶۵۹
۸۰۱۱۰	متصدی چاپ (بطور کلی)	۴/۵۸۱۵۹۲

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۸۰۱۳۰	متصدی ماشین حروف چینی (لینوتايب)	۴/۵۸۱۵۹۲
۸۰۱۵۵	متصدی ماشین سوار کردن و نصب کلیشه	۴/۵۸۱۵۹۲
۸۰۲۲۰	متصدی ماشین چاپ با حروف چاپی کف تخت یا مسطح	۴/۵۸۱۵۹۲
۸۰۲۸۰	متصدی چاپ نقشر روی منسوجات	۴/۵۸۱۵۹۲
۸۰۴۲۰	حكاك گراور ساز (صفحه فلزی و استوانه فلزی چاپ) (دستی)	۴/۵۸۱۵۹۲
۸۰۵۱۰	گراور سازان عكس	۴/۵۸۱۵۹۲
۸۰۵۷۰	متصدی رتوش (كلیشه های چاپ)	۴/۵۸۱۵۹۲
۸۰۹۳۰	متصدی چاپ اسکرین با پارچه ابریشمی	۴/۵۸۱۵۹۲
۷۵۰۷۵	متصدی نصب و بکار انداختن دستگاه سنگ زنی و پرداخت دقیق (فلزکاری)	۴/۵۷۹۸۲۸
۷۵۱۱۰	متصدی ماشین ابزار (فلزکاری عمومی)	۴/۵۷۹۸۲۸
۷۵۱۳۵	متصدی ماشین صفحه تراش (فلزکاری) (صفحه ثابت تیغ محرك)	۴/۵۷۹۸۲۸
۷۵۲۱۰	متصدی نصب و سوار کردن محصولات فلزی (بطور کلی)	۴/۵۷۹۸۲۸
۷۵۲۲۵	متصدی نصب و سوار کردن ماشینهای استخراج معدن	۴/۵۷۹۸۲۸
۷۵۳۴۰	تعمیر کننده ماشین (ماشینهای بخاری)	۴/۵۷۹۸۲۸
۷۵۵۴۰	متصدی سوار کردن و متصل کردن لوله	۴/۵۷۹۸۲۸
۰۱۹۲۰	ژوفيزيك دان	۴/۵۴۸۵۰۸
گروه سوم	۴/۵۲۵۷۰۹	
۰۰۳۲۰	ساح (زمین)	۴/۵۲۴۰۵۶
۵۲۱۵۰	متصدی شستشو با آب شور کردن اجسام معدنی	۴/۴۸۶۰۰۰
۰۸۱۳۰	وکیل دعاوی	۴/۴۸۴۹۲۳

جدول شماره ۳ طبقه بندی مشاغل بر حسب عوامل و ضوابط موجود در ایران

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۰۸۱۳۵	مدعی العموم (دادستان و دادیار)	۴/۴۸۴۹۲۳
۰۸۱۴۰	قاضی	۴/۴۸۴۹۲۳
۶۲۱۲۰	خلبان هواپیما (متخصص)	۴/۴۴۷۴۲۳
۷۵۶۵۰	متخصص برش فلزات بوسیله مشعل جوشکاری کاربرد (مانین)	۴/۴۴۳۸۲۸
۵۲۱۳۰	متصدی خرد کردن اجسام معدنی	۴/۴۲۷۵۲۰
۵۲۱۴۰	متصدی غربال کردن مواد معدنی	۴/۴۲۷۵۲۰
۷۱۲۴۰	متصدی برش (پوست - خز)	۴/۴۲۱۳۰۰
۷۶۵۲۰	سیم کتر (نیروی برق با فشار قوی و فشار ضعیف)	۴/۴۰۸۹۴۷
۰۰۲۰۲	مهندس شهرسازی و راه و ساختمان (عمومی)	۴/۴۰۱۸۸۰
۷۱۲۲۰	الگوساز (پوست - خز)	۴/۳۹۷۰۹۲
۷۲۴۵۰	دورزدگی کفش (مانینی)	۴/۳۹۷۰۹۲
۷۱۵۲۰	الگوساز (لباس)	۴/۳۹۷۰۹۲
۰۳۲۱۰	دندانپزشک	۴/۳۸۸۵۰۸
۷۶۹۲۰	متصدی سوار کردن (لوانم برق)	۴/۳۸۴۷۳۹
۷۸۲۲۰	نقاش (نقاشی با قلم مو)	۴/۳۶۳۳۲۸
۰۷۹۳۵	ریاضی دان	۴/۳۳۴۲۴۸
۰۳۱۴۰	عالم علم وظایف الاعضاء (فیزیولوژیست) در امور طبی	۴/۳۰۲۲۴۸
۰۵۹۴۰	متخصص رژیم غذایی	۴/۳۰۲۲۴۸
۷۴۱۱۵	ساعت ساز (مچی و دیواری)	۴/۲۹۵۳۶۴
۷۴۲۱۰	جواهر ساز (بطور کلی)	۴/۲۹۵۳۶۴

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۰۱۱۳۰	شیمی دان (متخصص در شیمی آلی)	۴/۲۴۵۷۴۸
۰۱۱۵۰	شیمی دان (متخصص در شیمی فیزیک)	۴/۲۴۵۷۴۸
۰۱۲۱۰	فیزیک دان (عمومی)	۴/۲۴۵۷۴۸
۰۱۲۳۰	فیزیک دان (متخصص حرارت)	۴/۲۴۵۷۴۸
۰۱۲۵۰	فیزیک دان (متخصص صوت)	۴/۲۴۵۷۴۸
۰۱۹۵۰	منجم (ستاره شناس)	۴/۲۴۵۷۴۸
۶۲۱۱۰	خلبان هواپیما (عمومی)	۴/۲۳۰۹۲۳
۸۳۹۶۵	متصدی دستگاه متبلور ساختن مواد (در تصفیه قند و شکر)	۴/۲۲۷۰۵۶
۰۱۲۲۰	فیزیک دان (متخصص میکانیک)	۴/۲۱۱۴۷۶
۵۱۱۱۰	متصدی برج منجنیق (دکل) (در جاهای نفت و گاز)	۴/۱۹۵۶۴۳
۵۱۱۲۰	متصدی مته دوار (در جاهای نفت و گاز)	۴/۱۹۵۶۴۳
۵۱۱۳۰	متصدی مته کابل (در جاهای نفت و گاز)	۴/۱۹۵۶۴۳
۵۱۱۴۰	متصدی سیمانکاری (در جاهای نفت و گاز)	۴/۱۹۵۶۴۳
۵۱۱۵۰	متصدی تعمیر و تنقیح (در جاهای نفت و گاز)	۴/۱۹۵۶۴۳
۵۱۱۸۰	متصدی حفرچاه بوسیله مته (باستثنای چاههای نفت و گاز)	۴/۱۹۵۶۴۳
۶۶۲۱۵	مأمور کنترل آمدورفت هواپیما	۴/۱۸۳۲۰۳
۱۱۳۲۰	مدیر (بانک و سایر مؤسسات مالی)	۴/۱۷۸۲۴۷
۱۰۱۲۰	مأمور انتخاباتی دولت	۴/۱۷۲۴۸۷
۰۵۳۲۰	متخصص فیزو تراپی	۴/۱۷۲۰۰۸
۰۸۱۲۰	مشاور حقوقی	۴/۱۴۳۰۱۲

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۷۰۶۲۰	رنگرزنخ تابیده	۴/۱۲۶۵۷۲
۷۰۶۳۰	رنگرزلباس	۴/۱۲۶۵۷۲
۷۰۶۳۵	متصدی شستشوی منسوج	۴/۱۲۶۵۷۲
۷۱۵۴۰	سیم کثر (تلفن و تلگراف)	۴/۱۰۶۱۸۷
۰۷۴۴۰	آمارشناس	۴/۱۰۲۲۴۸
۷۱۳۱۰	کلاه دوز (زنانه و بیگانه)	۴/۱۰۱۳۰۸
۰۲۱۱۰	دامپزشک (عمومی)	۴/۰۹۸۶۵۹
۴۳۱۱۵	ماهگیر (دریای عمیق)	۴/۰۹۴۰۲۷
۴۳۱۳۰	گردآورنده صدف (گوشت ماهی)	۴/۰۹۴۰۲۷
۴۳۱۴۰	غواص (اسفنج و مروارید)	۴/۰۹۴۰۲۷
۴۳۱۵۰	صیاد بالن بوسیله زوبین	۴/۰۹۴۰۲۷
۴۳۱۶۰	ماهگیر یا صیاد (خوک آبی)	۴/۰۹۴۰۲۷
۴۳۱۸۰	متصدی پرورش صدف	۴/۰۹۴۰۲۷
۶۲۱۳۰	راهنمای پرواز	۴/۰۹۳۱۵۹
۶۲۱۴۰	مهندس پرواز	۴/۰۹۳۱۵۹
۰۴۱۲۰	پرستار متخصص (در رشته اختصاصی)	۴/۰۹۱۵۰۸
۰۵۱۱۰	داروساز	۴/۰۸۳۷۷۲
۵۹۹۵۰	ترمزیانان معدن (سوزن بان)	۴/۰۸۰۷۸۰
۸۷۱۸۰	سوخت انداز (دیگ بخار)	۴/۰۷۹۹۴۷
۸۷۲۴۰	متصدی جراثقال متحرك	۴/۰۷۹۹۴۷

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۸۷۲۶۰	متصدی دستگاه بالابر (ساختمان)	۴/۰۷۹۹۴۷
۸۷۳۱۰	متصدی تنظیم دستگاه جرقه (بالابر) در کارگاهها (بطور کلی)	۴/۰۷۹۹۴۷
۸۷۴۲۰	متصدی ماشین حفركودال	۴/۰۷۹۹۴۷
۸۷۴۶۵	متصدی دستگاه مخلوط كن (بتون)	۴/۰۷۹۹۴۷
۸۷۵۴۰	راننده دستگاه حمل تیرودرخت والوار	۴/۰۷۹۹۴۷
۷۷۳۵۵	متصدی نصب واستقرار و کار ماشین رنده (رنده کندی ماشین شکل دهند به اشیا چوبی)	۴/۰۷۷۱۰۰
۸۲۷۶۰	بستنی ساز	۴/۰۷۶۰۳۶
۸۱۱۲۰	شیشه گر (وسایل آزمایشگاه)	۴/۰۶۸۰۹۲
۸۲۵۱۰	خوراک پز (برای کسرو و مواد غذایی) (بطور کلی)	۴/۰۶۸۰۹۲
۷۱۴۲۰	متصدی رویه کشیدن (مبل)	۴/۰۶۷۰۳۶
۷۱۶۲۰	دوزنده دست دوز لباسهای پوستی	۴/۰۶۷۰۳۶
۷۱۹۱۰	سازندگان بادبان - چادر و سایبان (بطور کلی)	۴/۰۶۷۰۳۶
۷۱۹۲۰	چتر ساز	۴/۰۶۷۰۳۶
۷۷۱۱۰	نجار (بطور کلی)	۴/۰۶۷۰۳۶
۷۷۱۴۰	درودگر کشتی (سازنده میز و صندلی و متصل کننده قسمت های چوبی کشتی)	۴/۰۶۷۰۳۶
۷۸۱۵۰	کافه چسبان	۴/۰۶۷۰۳۶
۸۵۲۴۰	لاستیک ساز (سازنده تایرهای لاستیک)	۴/۰۶۷۰۳۶
۸۵۳۲۰	متخصص ورقه ورقه کردن پلاستیک	۴/۰۶۷۰۳۶
۸۵۴۵۵	چرم ساز (متصدی ماشین تکمیل چرم)	۴/۰۶۷۰۳۶
۸۵۷۴۵	متصدی پرداخت سنگ (بوسیله ماشین)	۴/۰۶۷۰۳۶

جدول شماره ۳ طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۰۹۲۳۰	نفساد	۴/۰۴۶۱۶۳
۷۱۲۱۰	خیاط (پوست-خز)	۴/۰۴۲۸۲۸
۷۷۲۱۰	قفسه ساز	۴/۰۴۲۸۲۸
۷۷۹۲۰	کاری ساز (چوبی)	۴/۰۴۲۸۲۸
۷۷۹۲۵	چرخ ساز (چوبی)	۴/۰۴۲۸۲۸
۸۵۱۲۰	سبد ساز	۴/۰۴۲۸۲۸
۸۷۱۴۰	متصدی موتور (کبیری هوا)	۴/۰۴۰۷۹۶
۸۱۱۸۰	متصدی ماشین پرداخت (صیقل) عدسی	۴/۰۴۰۷۹۶
۰۹۲۲۰	مصنّف	۴/۰۰۷۰۱۲
۰۹۳۴۰	آهنگساز (مصنّف)	۴/۰۰۷۰۱۲
۰۷۹۲۰	جامعه شناسی	۳/۹۹۰۱۳۹
۶۷۲۳۰	متصدی رادیو (کشتی)	۳/۹۴۶۰۰۰
۶۷۲۴۰	متصدی رادیو (هواپیما)	۳/۹۴۶۰۰۰
۷۴۱۲۰	تعمیرکار (ساعت مچی و دیواری)	۳/۹۴۱۱۰۰
۷۴۱۳۵	عینک ساز و دوربین ساز	۳/۹۴۱۱۰۰
۷۴۱۵۰	نصب کننده و جفت کننده (آلات دقیق)	۳/۹۴۱۱۰۰
۷۴۲۳۰	متصدی تراش و پرداخت جواهر	۳/۹۴۱۱۰۰
۷۴۲۴۰	متصدی نصب جواهر	۳/۹۴۱۱۰۰
۷۴۲۵۰	زرگر و نقره کار	۳/۹۴۱۱۰۰
۷۴۲۶۰	روکش ساز فلزات قیمتی (مانند روکش طلا جهت دندان)	۳/۹۴۱۱۰۰

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تخمین
۷۴۲۷۰	سازنده ورقه های نازک فلزات قیمتی	۳/۹۴۱۱۰۰
۰۵۹۲۰	شکسته بند	۳/۹۲۱۲۳۶
۰۵۳۳۰	متخصص ماساژ	۳/۹۲۱۲۳۶
۶۷۲۱۵	متصدی ایستگاه پخش برنامه های رادیویی	۳/۹۲۱۷۹۴
۶۷۲۲۰	متصدی ایستگاه پخش برنامه های تلویزیونی	۳/۹۲۱۷۹۲
۱۱۵۳۰	مدیر (خدمات تفریحی)	۴/۹۱۱۰۱۲
۶۰۱۱۵	ناخدای کشتی (در دریا)	۳/۸۸۶۴۲۳
۶۰۱۲۰	ناخدای کشتی (در آبهای داخلی - مصب ها و بنادر)	۳/۸۸۶۴۲۳
۶۰۱۳۰	افسرنایر (ملوان و درجه دار کشتی) (در دریا)	۳/۸۸۶۴۲۳
۶۰۱۴۰	افسرنایر (ملوان و درجه دار کشتی) (در آبهای داخلی - بنادر و مصب ها)	۳/۸۸۶۴۲۳
۶۰۱۵۰	راهنمای کشتی	۴/۸۸۶۴۲۳
۶۰۲۱۵	سرمهندس مکتبی	۳/۸۸۶۴۲۳
۶۰۲۲۰	مهندس مکتبی (در داخل کشتی)	۳/۸۸۶۴۲۳
۶۰۲۳۰	مهندس مکتبی (در لنگرگاه و دریا و غیره)	۳/۸۸۶۴۲۳
۰۷۱۲۰	ممیز (بازر من حساب داری)	۳/۸۸۵۷۴۸
۰۷۴۲۰	اقتصاد دان	۳/۸۸۵۷۴۸
۰۴۱۳۰	پرستار (در بیمارستان های صنعتی)	۳/۸۷۵۰۰۸
۸۲۴۱۵	آبجوساز	۳/۸۶۰۳۰۰
۸۲۴۵۰	شراب ساز	۳/۸۶۰۳۰۰
۵۰۱۳۰	متصدی ماشین برش (معدن)	۳/۸۴۱۴۷۹

جدول شماره ۳ طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
گروه چهارم	۳ / ۸۳۸۴۴۴	
۵۹۹۶۰	متصدی آسانسور معدن	۳ / ۸۳۶۵۰۰
۸۲۳۲۰	شکلات ساز	۳ / ۸۳۶۰۹۲
۴۱۱۳۵	کارگر کشاورزی (پرورش زنبور عسل)	۳ / ۸۳۳۰۰۷
۹۶۱۴۰	مأمور رسمی ورزشهای تفریحی (داور فوتبال - گرداننده مسابقات اتومبیل و موتورسیکلت)	۳ / ۸۳۰۷۸۴
۴۲۱۴۰	راهنمای (بلد) شکار و ماهیگیری	۳ / ۸۰۵۷۶۷
۶۶۱۱۵	بازرسی بنگاه حمل و نقل (راه آهن)	۳ / ۷۹۳۰۱۲
۶۶۱۲۰	بازرسی بنگاه حمل و نقل (راه شوسه)	۳ / ۷۹۳۰۱۲
۴۱۱۲۵	کارگر پرورش مرغ و خروس و بوقلمون و جوجه (کارگر جوجه کشی)	۳ / ۷۹۲۸۵۶
۴۱۱۳۰	کارگر کشاورزی (حیوانات خردار)	۳ / ۷۹۲۸۵۶
۴۱۱۴۰	کارگر کشاورزی (پرورش کرم ابریشم)	۳ / ۷۹۲۸۵۶
۴۱۱۴۵	متصدی وسائل کشت و زرع موتوری	۳ / ۷۹۲۸۵۶
۰۶۹۴۰	معلم (دبیرستان)	۳ / ۷۸۸۷۴۸
۰۷۱۳۰	کارکنان امور مذهبی که دارای سمت رسمی نمیشوند	۳ / ۷۸۸۷۴۸
۰۸۱۱۰	حقوق دان (عمومی)	۳ / ۷۸۸۷۴۸
۳۲۱۲۰	عامل فروش (سیار) کالاهای تجارتي	۳ / ۷۸۱۰۱۲
۳۲۱۳۰	نماینده کارخانه داران	۳ / ۷۸۱۰۱۲
۵۲۱۲۰	متصدی شکستن و ترکانیدن سنگ	۳ / ۷۷۸۰۲۰
۶۶۱۳۰	رئیس ایستگاه راه آهن	۳ / ۷۷۲۵۹۶
۱۱۴۳۰	مدیر (انبارداری و انبار کردن)	۳ / ۷۷۲۵۹۶

جدول شماره ۳ طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران

شماره کد بین المللی	مـشـاـغـل	مقدار تابع تشخیص
۷۷۳۲۰	متصدی اړه مکانیکی (درکارخانه چوب پری) (بطورکلی)	۳ / ۷۷۲۳۰۸
۷۷۳۳۵	متصدی برش ورقه های بسیار نازک چوبی (ورقه های چوبی زیبا ۰۰۰)	۳ / ۷۷۲۳۰۸
۸۳۵۶۰	متصدی ماشین اندود کردن کاغذ	۳ / ۷۷۲۳۰۸
۸۴۱۷۰	متصدی ماشین توتون پری	۳ / ۷۷۲۳۰۸
۷۰۱۲۰	متصدی اختلاط و ترکیب الیاف	۳ / ۷۷۲۰۰۰
۷۲۱۱۰	کفاش (بطورکلی)	۳ / ۷۷۱۸۰۰
۷۲۱۲۰	کفاش کفشهای طبی	۳ / ۷۷۱۸۰۰
۰۴۲۱۰	قابله	۳ / ۷۶۸۳۳۲
۷۷۹۴۰	چوب خشک کنی (متخصص خشک کردن چوب والوار و غیره)	۳ / ۷۲۸۰۳۶
۷۸۱۳۰	نقاش (اسکلت فلزی بناها و بدنه کشتی)	۳ / ۷۲۸۰۳۶
۷۸۱۴۰	نقاش علامات (علامت راهنمایی و غیره)	۳ / ۷۲۸۰۳۶
۷۸۲۴۰	نقاش نقاشی بوسیله غوطه و رساختن اشیاء در رنگ (رنگرز)	۳ / ۷۲۸۰۳۶
۸۱۱۳۵	متصدی پرم کردن (فشار) شیشه (دستی)	۳ / ۷۲۸۰۳۶
۸۳۳۴۰	متصدی ماشین پخش و مخلوط کردن (لاستیک)	۳ / ۷۲۸۰۳۶
۸۳۴۴۰	متصدی دستگاه سفید کردن و رنگ زدائی (خمیر کاغذ)	۳ / ۷۲۸۰۳۶
۸۴۱۴۰	متخصص ملایم یا معتدل کردن (دارای شرایط لازم نمودن) تنها کو	۳ / ۷۲۸۰۳۶
۸۴۹۲۰	متخصص ساختن انقبیه	۳ / ۷۲۸۰۳۶
۸۷۶۲۰	روغن زدن و گریس کار موتورهای ثابت و ماشین آلات	۳ / ۷۲۸۰۳۶
۸۷۶۳۰	روغن زدن و گریس کار موتورهای وسائط نقلیه	۳ / ۷۲۸۰۳۶
۴۳۱۷۰	متصدی سد در بچه دار جهت صید ماهی	۳ / ۷۲۴۸۲۰

جدول شماره ۳ طبقه بندی مشاغل بر حسب عوامل و ضوابط موجود در ایران

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۰۳۱۳۰	مختص امور طبی یا جراحی	۳/۷۲۳۵۰۸
۸۱۴۲۰	قلم زن (شیشه) (حکاک)	۳/۷۲۱۳۵۲
۷۸۱۲۰	نقاش (ساختمان)	۳/۷۱۳۸۲۸
۹۴۱۳۰	مختص آرایش صورت (گرم) (در صحنه و استودیو)	۳/۷۰۸۵۲۰
۹۴۱۴۰	آرایشگر مو (زنانه)	۳/۷۰۸۵۲۰
۱۰۱۵۰	مدیر رئیس اداری دولت	۳/۷۰۰۳۳۶
۰۷۲۱۰	مددکار اجتماعی (عمومی)	۳/۶۹۰۵۰۸
۱۱۴۴۰	مدیر (ارتباطات)	۳/۶۸۰۵۰۰
۶۳۱۱۵	راننده لوکوموتیو (بخاری)	۳/۶۷۸۵۴۴
۶۳۱۲۰	راننده لوکوموتیو (برقی یا دیزل برقی)	۳/۶۷۸۵۴۴
۶۳۱۵۰	راننده لوکوموتیو (با احتراق داخل)	۳/۶۷۸۵۴۴
۶۳۱۷۰	راننده ترن هوایی یا زیرزمینی	۳/۶۷۸۵۴۴
۰۹۲۵۰	خبرنگار	۳/۶۶۵۶۵۹
۰۹۳۲۰	هنرپیشه	۳/۶۵۷۶۲۷
۶۱۱۲۰	مأمور مسئول دستگاههای مربوط براندن کشتی	۳/۶۵۴۸۷۷
۰۲۲۱۰	زیست شناسی (عمومی)	۳/۶۵۲۷۴۸
۰۴۱۴۰	پرستار (بهداشت عمومی)	۳/۶۴۳۰۰۸
۰۹۳۲۵	نوازنده	۳/۶۱۸۴۷۶
۹۱۱۳۰	سرپرست خدمت (خانه شخصی)	۳/۶۱۴۲۸۴
۰۷۹۲۳	مردم شناسی	۳/۶۰۴۲۴۸

جدول شماره ۳ طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران

نمارة كد بين المللى	مـشـاـغـل	مقدار تابع تشخيص
۶۶۲۴۰	ديد بان راه آهن	۳/۵۹۹۲۶۰
۰۹۳۳۰	رقاص	۳/۵۷۲۵۰۲۰
۶۹۱۱۰	متصدى اتوبوس يا ترامواى	۳/۵۳۰۵۵۶
۹۴۱۲۰	متخصص زباني	۳/۴۹۲۰۲۰
۱۱۴۲۰	مدیر (حمل و نقل)	۳/۴۶۹۸۳۶
۰۴۱۱۰	پرستار (متخصص عمومى)	۳/۴۵۱۹۴۰
۴۲۱۲۰	شكارچى	۳/۴۴۴۵۲۷
۴۲۱۳۰	دام نه (تلفانداز)	۳/۴۴۴۵۲۷
۴۳۱۲۰	ماهيگر (آبهاى داخل و ساحلى)	۳/۴۴۴۵۲۷
۶۶۲۲۰	مأمور اعزام (هوايىما)	۳/۴۳۲۵۰۰
۶۶۲۳۰	مأمور اعزام (راه آهن)	۳/۴۳۲۵۰۰
۵۹۹۳۰	متصدى واگن حمل مواد استخراج شده از معدن	۳/۴۳۱۲۸۰
۸۱۲۱۰	كوزه گر	۳/۴۱۸۵۹۲
۸۱۲۲۰	قالب ساز (ظروف سفالى و چيني)	۳/۴۱۸۵۹۲
۸۱۹۶۰	متخصص ساختن لعاب	۳/۴۱۸۵۹۲
۷۲۱۳۰	تعميركننده كفش (پينه دوز)	۳/۴۱۷۵۳۶
۷۲۲۳۰	تهيه كننده رويه كفش	۳/۴۱۷۵۳۶
۷۲۲۳۵	متصدى پرش تخت كفش	۳/۴۱۷۵۳۶
۷۲۲۴۰	متصدى وصل كردن تخت كفش	۳/۴۱۷۵۳۶
۷۲۳۲۰	پراق ساز - سراج	۳/۴۱۷۵۳۶

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۷۲۹۱۰	سازنده محصول چرمی (بطور کلی)	۳/۴۱۷۵۳۶
۷۲۹۳۰	چرم دوز دستی (با استثنای کفش - دستکش جامه های چرمی)	۳/۴۱۷۵۳۶
۸۲۹۵۰	ماکارونی ساز	۳/۴۱۷۵۳۶
۸۶۱۲۰	متصدی ماشین پرکردن ظرف از ماده مربوطه	۳/۴۱۷۵۳۶
۸۶۱۳۰	متصدی ماشین سروشگراری و درزگیری (در بطری - قوطی و غیره)	۳/۴۱۷۵۳۶
۸۶۱۵۰	متصدی ماشین پیچیدن بسته ها	۳/۴۱۷۵۳۶
۸۶۱۶۰	بسته بند (ماشین)	۳/۴۱۷۵۳۶
۸۶۱۷۰	پرچسب زن (ماشین)	۳/۴۱۷۵۳۶
۰۵۳۴۰	متصدی اشعه (x) ایکس در امور طب	۳/۴۱۰۰۰۸
۹۶۱۵۰	مریسی (تربیت بدنی)	۳/۳۹۷۷۸۴
۷۰۹۲۵	گلابتون و نواری قیطان دوز (دستی)	۳/۳۹۳۳۲۸
۷۰۹۳۵	قلاب دور (دستی)	۳/۳۹۳۳۲۸
۸۲۹۲۵	قهوه مخلوط کن	۳/۳۹۳۳۲۸
۰۷۹۲۶	مورخ	۳/۳۸۷۷۴۸
۳۰۱۲۰	مالکان کارکن (عمده فروشی)	۳/۳۸۶۰۴۴
۳۰۲۲۰	مالکان کارکن (خرده فروشی)	۳/۳۸۶۰۴۴
۱۱۲۳۰	مدیر (خرده فروشی)	۳/۳۶۱۸۳۶
۰۶۹۳۰	معلم (دبستان)	۳/۳۵۵۷۴۸
۶۱۱۱۵	سرپرست کارگران و ملاحان کشتی	۳/۳۴۳۱۴۱
	مینا کاری	۳/۳۱۷۰۰۰*

جدول شماره ۳ طبقه بندی مشاغل بر حسب عوامل و ضوابط موجود در ایران

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۶۷۱۱۵	متصدی صفحه کلید تلفن (خدمات عمومی)	۳/۲۹۶۵۰۰
۶۷۱۲۰	متصدی صفحه کلید تلفن (مرکز تلفن خصوصی)	۳/۲۹۶۵۰۰
۶۷۱۳۰	تلگرافچی	۳/۲۹۶۵۰۰
۶۷۱۴۰	متصدی ماشین مرسى تلگرافى	۳/۲۹۶۵۰۰
	خاتم کاری	* ۳/۲۸۳۰۰۰
۹۴۱۶۰	متخصص مانیکور	۳/۲۷۵۵۲۰
۶۹۲۳۰	متصدی فانوس دریائی (برج نور)	۳/۲۶۲۲۲۸
۰۸۱۵۰	سرد فتر	۳/۲۵۷۷۸۰
۰۶۹۲۰	معلم (آموزشگاه پرستاری)	۳/۲۱۹۷۴۸
۶۱۱۳۰	ملوان مسئول انجام کارهای ضروری کشتی	۳/۲۱۸۸۷۹
۲۹۹۳۶	متصدی امور حقوقی	۳/۱۹۵۴۵۶
۵۰۱۱۰	معدنچی بطور کلی	۳/۱۹۱۸۷۹
۵۰۱۲۰	کارگر استخراج سنگ بطور کلی	۳/۱۹۱۸۷۹
۵۰۱۴۰	متصدی ماشین مته (در حفاری معدن)	۳/۱۹۱۸۷۹
۵۰۱۵۰	مأمور انفجار	۳/۱۹۱۸۷۹
۵۰۱۶۰	مأمور تخته بندی سقف معدن و برای جلوگیری از ریزش (مأمور حفاظت معدن از ریزش)	۳/۱۹۱۸۷۹
۶۱۲۱۵	مکانیک موتور (کشتی)	۳/۱۵۴۳۳۵
گروه پنجم	۳/۱۵۱۱۷۹	
۵۹۹۴۰	راننده وسیله نقلیه غیر موتوری معدن (وسیله ای که با حیوانات کشیده میشود)	۳/۱۲۸۵۲۰
۷۰۳۶۰	یالنده قالی (کارگاه ماشینی)	۳/۱۲۲۸۰۸

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۸۴۱۶۰	متخصص باریک کردن تنباکو (ماشینی)	۳/۱۲۲۸۰۸
۸۴۲۳۰	سازنده سیگار برگ (ماشینی)	۳/۱۲۲۸۰۸
۸۹۹۲۰	کارگر کارهای بدنی سبک	۳/۱۲۲۸۰۸
۹۴۱۱۰	مأمور تهیه تنه درخت (بطور کلی)	۳/۱۱۴۴۷۱
۴۴۱۱۵	مأمور بررسی و تحقیق درباره تهیه تیر و الوار (تخمین تعداد درختان جنگل و اندازمگیری قطر)	۳/۱۱۴۴۷۱
۴۴۱۲۰	مأمور صعود از درختان بلند (برای بریدن شاخه)	۳/۱۱۴۴۷۱
۴۴۱۲۵	مأمور قطع درخت	۳/۱۱۴۴۷۱
۴۴۱۳۰	متصدی برش زدن تنه درخت (برای تهیه الوار)	۳/۱۱۴۴۷۱
۴۴۱۳۵	مأمور تهیه تخته های نازک از تنه درخت (اندازمگیری تنه درخت)	۳/۱۱۴۴۷۱
۴۴۱۴۰	کلیک ساز (متصدی ساخت کلیک)	۳/۱۱۴۴۷۱
۴۴۱۴۵	مأمور حمل تنه درخت در رودخانه	۳/۱۱۴۴۷۱
۴۴۱۵۰	مأمور استخراج شیره درخت	۳/۱۱۴۴۷۱
۴۴۱۵۵	مأمور تهیه ذغال در جنگل	۳/۱۱۴۴۷۱
۸۲۱۵۰	آسیابان (دانه های روغنی)	* ۳/۰۸۹۰۰۰
۸۱۲۱۵	مدل ساز (ظروف سفالی و چینی)	۳/۰۸۸۵۳۶
۷۰۱۱۵	خبیره (متخصص) درجه بندی و طبقه بندی الباف و تعیین نوع یشم	۳/۰۸۸۵۲۶
۷۰۲۲۰	رپسنده (نخ و نخ تابیده)	۳/۰۸۸۵۳۶
۷۰۳۳۵	بافنده پرده دیوار کوب (دستی)	۳/۰۸۸۵۳۶
۷۰۴۲۰	رفوگر (با ماشین دستی)	۳/۰۸۸۵۳۶
۷۳۲۲۰	متصدی نرم کردن و بحال عادی در آوردن فلز	۳/۰۸۸۵۳۶

شماره کد بین المللی	مـشـاـغـل	مقدار تابع تشخیص
۷۳۲۳۰	متصدی سخت کردن فلز	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۳۳۲۰	متصدی ماشین فرز یا نورد فلزات (محصولات نیمه تمام)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۳۴۲۰	آهنگر	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۳۵۲۰	ریخته گرجدن ریزکه کارهای خود را روی میز کار انجام میدهد	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۳۶۲۰	سیم ساز (دستی)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۳۹۳۰	متصدی تمیز کردن سطح قطعات فلزی پس از اتمام	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۸۲۳۰	نقاش (نقاشی بوسیله پمپ و پیستوله)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۹۱۱۵	بنا (ساختمان)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۹۲۱۰	اندود کار (بطور کلی)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۹۲۳۰	اندود کار (سفید کاری و گچ بری)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۹۳۲۰	سیمان کار (تکمیل کاری)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۹۴۳۰	متخصص عایق کردن (ساختمان) (ماشینی)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۹۵۳۰	شیشه بر (پنجره - سقف و شیروانی) (بدون بتونه)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۹۹۴۵	تعمیر کار ساختمان	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۸۰۶۲۰	صحاف (دستی)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۸۱۳۳۰	کوره یز (سرد کردن شیشه)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۸۲۶۲۰	سلاخ (کشتار کننده)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۸۳۵۲۰	کاغذ ساز (دستی)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۸۴۱۲۰	متخصص درجه بندی (تنباکو - توتون)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۸۴۱۳۰	متخصص مخلوط کردن (تنباکو - توتون)	۳ / ۰۸۸۵۳۶

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۸۴۱۵۰	متخصص باریک کردن تنباکو (دستی)	۳/۰۸۸۵۳۶
۸۴۲۲۰	سازنده سیگار برگ (دستی)	۳/۰۸۸۵۳۶
۸۵۴۴۵	دباغ (متصدی ماشین تبدیل پوست بچرم)	۳/۰۸۸۵۳۶
۸۵۸۳۵	متصدی ساخت جعبه مقوایی (ماشینی)	۳/۰۸۸۵۳۶
۸۶۱۴۰	بسته بندی (دستی)	۳/۰۸۸۵۳۶
۸۹۹۳۰	کارگر کارهای بدنی سنگین	۳/۰۸۸۵۳۶
۲۹۹۳۹	متصدی کتابخانه (کتابدار)	*۳/۰۸۳۰۰۰
	بازرس (اداره دولتی)	*۳/۰۸۳۰۰۰
۷۹۹۲۵	سقف ساز (سنگ موزائیک و غیره)	۳/۰۶۴۳۲۸
۷۹۳۳۰	متصدی آجر فرش (موزائیک و غیره)	۳/۰۶۴۳۲۸
۷۹۹۶۵	متصدی سنگ فرش و اسفالت کردن	۳/۰۶۴۳۲۸
۸۱۴۶۰	نقاش (رنگ آمیزی ظروف سفالی) (دستی)	۳/۰۶۴۳۲۸
۰۷۱۱۰	حسابدار متخصص	۳/۰۵۰۸۳۶
۹۶۱۲۰	ورزشکار	۳/۰۴۳۶۴۳
۱۱۲۲۰	مدیر (عمده فروشی)	*۳/۰۳۳۰۰۰
۶۴۱۳۰	راننده اتوبوس	۳/۰۱۹۴۸۸
۰۷۳۲۰	بایگان	۲/۹۵۴۷۴۸
۴۰۱۴۲	متصدی جوجه کشی	۲/۹۲۶۸۵۶
۰۴۹۲۰	پرستار عملی	۲/۹۱۲۶۸۴
	شاطر	*۲/۹۰۶۰۰۰

جدول شماره ۳ طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۸۲۱۲۰	آسیابان (غله)	۲ / ۸۹۵۶۸۷
۴۰۱۱۲	کشاورز (محصول) بطور کلی	*۲ / ۸۹۲۶۰۰
۴۰۱۴۵	کشاورز (لبنیات)	*۲ / ۸۹۲۶۰۰
۴۰۱۱۰	کشاورز (بطور کلی)	۲ / ۸۹۲۵۸۴
۴۰۱۱۴	کشاورز (غله حبوبات و علوفه بغیر از برنج)	۲ / ۸۹۲۵۸۴
۴۰۱۱۶	کشاورز (برنج کار)	۲ / ۸۹۲۵۸۴
۴۰۱۱۸	کشاورز (کتان)	۲ / ۸۹۲۵۸۴
۴۰۱۲۰	کشاورز سبزیکار (جهت عرضه بیابازار)	۲ / ۸۹۲۵۸۴
۴۰۱۲۲	کشاورز (میوه درختان گرد و فندق و پسته و غیره)	۲ / ۸۹۲۵۸۴
۴۰۱۲۴	کشاورز (شراب ساز)	۲ / ۸۹۲۵۸۴
۴۰۱۱۶	کشاورز (تنباکو)	۲ / ۸۹۲۵۸۴
۴۱۱۶۵	باغبان	۲ / ۸۹۲۵۸۴
۶۶۲۲۰	متصدی سد ریجه دار (کانال و بندر)	۲ / ۸۷۴۱۳۹
۲۹۹۳۰	متصدی امور مالی	۲ / ۸۷۲۲۸۰
۸۲۲۱۰	نانوا بطور کلی	۲ / ۸۵۶۵۳۶
۶۹۳۱۰	متصدی ارسال مراسلات (بسته های پستی و غیره)	۲ / ۸۵۵۴۰۴
۶۶۲۵۰	مأمور تعویض خط (تغییر جهت ترن)	۲ / ۸۳۴۹۸۸
۷۳۱۱۵	متصدی (آتشکار) کوره دم دار (برای گداختن سنگها و کلوخه های معدنی)	۲ / ۸۰۴۵۱۱
۷۳۱۲۰	(آتشکار) کوره روباز (Martine) (برای تهیه فولاد)	۲ / ۸۰۴۵۱۱
۷۳۱۵۰	متصدی (آتشکار) کوره ذوب فلز (الکتریکی)	۲ / ۸۰۴۵۱۱

جدول شماره ۳ طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۳۳۹۳۰	کسی که نمونه کالاها را جهت فروش نشان و شرح میدهد	۲/۷۸۸۵۵۶
۲۹۱۶۰	متصدی ماشین جدول بندی اوراق منگنه شده	۲/۷۸۱۶۰۰
۲۹۹۱۸	متصدی تعیین هزینه	۲/۷۶۲۴۵۶
۲۹۹۲۷	متصدی امور کارگرفتنی	۲/۷۶۲۴۷۶
۲۰۱۲۰	دفتردار (منشی کارمند و دفتری)	۲/۷۳۸۲۴۸
۱۰۱۶۰	مأمور اجرائی دولت	۲/۷۳۵۷۲۳
۶۳۱۴۰	کمک راننده لوکوموتیو (برقی یا دیزل برقی)	۲/۶۹۸۹۸۸
۶۳۱۶۰	کمک راننده لوکوموتیو (با احتراق داخلی)	۲/۶۹۸۹۸۸
۹۹۹۳۰	مانکن	۲/۶۵۹۷۹۲
۹۹۹۵۰	تهیه کننده کتابهای ورزشی	۲/۶۵۹۷۹۲
۹۱۱۲۰	سربشخدمت (غیر از خانه شخصی)	۲/۶۵۰۲۲۸
۹۱۱۳۰	سربشخدمت (خانه شخصی)	۲/۶۵۰۲۲۸
۹۱۱۵۰	پیشخدمت آبدارخانه (مفروضه یا میز)	۲/۶۵۰۲۲۸
۹۲۱۱۰	پیشخدمت (بطور کلی)	۲/۶۵۰۲۲۸
۹۲۱۱۵	پیشخدمت رسمی	۲/۶۵۰۲۲۸
۹۲۱۲۰	پیشخدمت در مجلس میگساری (پیشخدمت مخصوص شراب در کلوبها و رستورانها و غیره)	۲/۶۵۰۲۲۸
۹۲۱۳۰	متصدی بار	۲/۶۵۰۲۲۸
۹۴۱۵۰	آرایشگر و صورت (مردانه)	۲/۶۵۰۲۲۸
۹۹۹۴۰	خانمی که متصدی اشکاف لباسهای صحنه و استودیو میباشد	۲/۶۵۰۲۲۸
۹۹۹۶۰	متصدی جمع آوری پولهای روی میز قمار بوسیله چوب مخصوص	۲/۶۵۰۲۲۸

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران

جدول شماره ۳

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۳۱۱۶۰	دلال حراج	۲/۶۴۲۲۲۰
۳۱۱۷۰	ارزیاب (مقوم)	۲/۶۴۲۲۲۰
۹۰۱۱۰	آتش نشان (بطور کلی)	۲/۶۳۸۹۳۱
۹۰۱۳۰	متخصص نجات از آتش	۲/۶۳۸۹۳۱
۹۰۲۱۰	مأمور پلیس نگهبان / پاسبان / پلیس خصوصی	۲/۶۳۸۹۳۱
۹۰۲۲۰	کارآگاه	۲/۶۳۸۹۳۱
۹۰۹۴۰	مستحفظ	۲/۶۳۸۹۳۱
۲۰۱۱۰	دفتر دار و حسابدار (عمومی)	۲/۶۲۶۴۵۶
۴۰۱۴۸	کشاورز (گوسفند)	۲/۵۷۲۵۹۲
۶۶۲۶۰	مأمور اعزام (در راههای شوسه)	۲/۵۶۶۵۰۰
۶۸۱۱۰	مأمور پست (پستی)	۲/۵۵۷۴۹۲
۶۸۲۱۰	قاصد (پیک)	۲/۵۵۷۴۹۲
	کلاه مال	۲/۵۵۲۰۰۰
۸۱۲۳۰	متصدی سرند کردن (خاک سفال و چینی)	۲/۵۵۲۰۰۰
۴۱۱۱۰	کارگر کشاورزی (بطور کلی)	۲/۵۳۸۳۲۰
۴۱۱۱۵	کارگر کشاورزی (برای محصول)	۲/۵۳۸۳۲۰
۴۱۱۲۰	کارگر کشاورزی (برای دامداری)	۲/۵۳۸۳۲۰
۲۰۱۵۰	صنعتدار گیشه (در مغازه های خرده فروشی و تاترو سینما و غیره)	۲/۴۷۸۴۳۱
۳۳۱۲۰	فروشنده (عمده فروشی)	۲/۴۶۵۳۸۰
۳۳۱۳۰	فروشنده (خرده فروشی)	۲/۴۶۵۳۸۰

مقدار تابع تشخیص	مشاغل	شماره کد بین المللی
	۲/۴۶۳۹۱۴	گروه ششم
۲/۴۲۱۴۹۲	راننده کامیون و بارکشهای سنگین	۶۴۱۴۰
۲/۴۲۱۴۹۲	راننده کامیون و بارکشهای سبک	۶۴۱۵۰
۲/۴۱۹۲۸۴	سراشپز	۹۱۲۲۰
۲/۴۱۰۲۲۰	فروشنده مستقلات (ملك) (معاملات ملکی - اجاره) (آپارتمان)	۳۱۱۳۰
۲/۴۱۰۲۲۰	فروشر خدمات (از قبیل اعلانات مطبوعات تجاری و خدمات حفاظی)	۳۱۱۵۰
۲/۴۰۰۸۳۵	ملوان معمولی - کارگر عرشه (کشتی - کرجی - قایق)	۶۱۱۴۰
۲/۳۶۹۹۸۸	راننده تاکسی و اتومبیل های شخصی	۶۴۱۲۰
۲/۳۶۱۳۲۴	ناظر خرج (پیشکار)	۹۱۱۴۰
۲/۳۳۶۱۷۱	متخصص جلوگیری از آتش	۹۰۱۲۰
۲/۲۹۷۰۲۰	آشپز (باستثنای خانه شخصی)	۹۱۲۳۰
۲/۲۹۷۰۲۰	آشپز (خانه شخصی)	۹۱۲۴۰
۲/۲۸۸۴۳۱	مأمور بازرجانی (خصوصی)	۹۰۹۲۰
۲/۲۸۳۵۰۰	منشی (بطور کلی)	۲۹۹۱۰
۲/۲۸۳۵۰۰	متصدی ماشین حساب	۲۹۱۳۰
۲/۲۶۲۰۰۰	نعلبند	
۲/۲۴۹۲۲۸	تند نویسی - ماشین نویس (عمومی)	۲۱۱۱۰
۲/۲۴۹۲۲۸	منشی تند نویسی	۲۱۱۲۰
۲/۲۴۹۲۲۸	ماشین نویسی	۲۱۱۵۰
۲/۲۴۳۳۲۴	متصدی کالا (در راه آهن)	۶۶۱۴۰

جدول شماره ۳ طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تا بـم تشخیص
۲۱۱۳۰	تند نویسی و ماشین نویسی (تخصصی)	۲ / ۲۲۵۰۲۰
۷۰۳۶۵	با فنده تور (ماشینی)	*۲ / ۲۲۳۰۰۰
	حناساب	*۲ / ۲۲۳۰۰۰
	کباب پزی	*۲ / ۲۲۳۰۰۰
	جگر پزی	*۲ / ۲۲۳۰۰۰
	ساختن گالرازا ستیک توئی اتومبیل	*۲ / ۲۲۳۰۰۰
۸۵۹۳۰	جاروب ساز	۳ / ۲۲۲۵۳۶
	کتیر پاک کنی	*۲ / ۲۰۹۶۰۰
۴۱۱۷۰	زمین پا (کشتبان)	۲ / ۱۷۸۷۴۳
۲۹۱۴۰	متصدی ماشین منگه زنی	۲ / ۱۱۲۹۵۶
۲۹۱۵۰	متصدی ماشین دستبندی اوراق منگه شده	۲ / ۱۱۲۹۵۶
۲۹۹۱۵	متصدی آمار و احصائیه	۲ / ۱۱۲۹۵۶
۲۱۱۴۰	خبرنگار شفاهی (کلمه بکلمه)	۲ / ۰۸۸۷۴۸
۳۱۱۲۰	فروشنده (بیمه) نماینده انعقاد قرارداد بیمه	۲ / ۰۸۷۰۴۴
۳۱۱۴۰	فروشنده (فروش اوراق بهادار)	۲ / ۰۸۷۰۴۴
۶۵۱۲۰	ترمزبان راه آهن	۲ / ۰۴۹۴۸۸
۹۱۱۶۰	سرپرست خانه	۲ / ۰۰۰۷۲۸
۹۵۱۱۰	لبا ششو (بطور کلی)	۲ / ۰۰۰۷۲۸
۹۵۱۲۰	متصدی ماشین لباسشویی	۲ / ۰۰۰۷۲۸
۹۵۱۳۰	متصدی ماشین خشک شویی	۲ / ۰۰۰۷۲۸

جدول شماره ۳ طبقه بند مشاغل بر حسب عوامل و ضوابط موجود در ایران

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۹۵۱۴۰	متصدی خشك شوئی (دستی)	۲ / ۰۰۰۷۲۸
۹۵۱۵۰	لكهگیر (نظافت با بنزین وغيره)	۲ / ۰۰۰۷۲۸
۹۵۱۶۰	اطوكشى (ماشين)	۲ / ۰۰۰۷۲۸
۹۵۱۷۰	اطوكشى (دستی)	۲ / ۰۰۰۷۲۸
۹۰۹۳۰	نگهبان زندان	۱ / ۹۸۹۴۳۱
۹۹۹۲۰	ندیم و ندیمه	۱ / ۹۷۶۵۲۰
۶۵۱۱۵	متصدی قطار راه آهن و متصدی واگنهای سالن دار	۱ / ۸۸۲۷۲۸
۲۰۱۳۰	صندوقدار (اداره - دفتر)	۱ / ۸۲۸۹۳۱
۲۰۱۴۰	تحويلدار (بانك) (متصدی دریافت و پرداخت)	۱ / ۸۲۸۹۳۱
۳۳۱۴۰	كمك فروشنده (خرده فروشى)	۱ / ۸۰۹۰۰۰
۳۹۱۲۰	متصدی ماشین حسابداری	۱ / ۷۸۹۷۸۰
گروه هفتم	۱ / ۷۷۶۶۴۹	
۹۳۱۲۰	دریان (خانه آپارتمان)	۱ / ۷۰۶۰۰۰
۹۳۱۴۰	مأمور تعیین جا (کلید دار)	۱ / ۷۰۶۰۰۰
۹۱۹۷۰	دریان هتل	* ۱ / ۶۷۲۰۰۰
۹۱۹۳۰	خدمتکار (بنگاه خصوصى)	۱ / ۶۷۱۷۲۸
۹۱۹۴۰	خدمتکار (شخصى)	۱ / ۶۷۱۷۲۸
۹۳۱۳۰	سرایدار	۱ / ۶۷۱۷۲۸
۹۳۲۲۰	كلفت روزانه (نظافت چى زن)	۱ / ۶۷۱۷۲۸
۹۳۲۳۰	شیشه پاک کى	۱ / ۶۷۱۷۲۸

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابلیم تشخیص
۹۳۲۴۰	نظافت چمن و دودکش بخاری	۱/۶۷۱۷۲۸
۹۴۱۷۰	خدمتکار حمام (دلاک)	۱/۶۷۱۷۲۸
۶۱۱۲۰	آتشکار (سوخت انداز) کشتی (ذغال سنگ)	۱/۵۹۲۸۷۹
۶۱۱۳۰	آتشکار (سوخت انداز) کشتی (مواد نفتی)	۱/۵۹۲۸۷۹
۶۱۱۴۰	متصدی نفت و روغن کشتی (روغنکاری و گریس کاری)	۱/۵۹۲۸۷۹
	مداح	*۱/۵۷۰۰۰۰
۸۸۱۲۰	مأمور بارگیری و بارخالی کشتی	۱/۵۵۳۷۲۸
۸۸۱۳۰	مأمور بارگیری قایق با کشتی نفت کشت	۱/۵۵۳۷۲۸
۸۸۱۴۰	مأمور بارگیری وسائط نقلیه زمینی (حمل و نقل بوسیله راه آهن شوسه)	۱/۵۵۳۷۲۸
۸۸۱۵۰	مأمور بارگیری هواپیما	۱/۵۵۳۷۲۸
۸۸۱۶۰	باربر مخازن و انبارها	۱/۵۵۳۷۲۸
۳۳۲۲۰	فروشنده (دستفروشی)	۱/۴۸۵۸۲۴
۳۳۹۲۰	خدمتکار مهمانپذیرین و نارگاه اتوشویی	۱/۴۸۰۰۰۰
	کرایه ظسروف	*۱/۴۸۰۰۰۰
۶۳۱۲۰	سوخت انداز (آتشکار) لوکوموتیو (بخاری)	۱/۴۱۷۷۲۸
۶۴۱۶۰	راننده موتورسیکلت	۱/۴۱۷۷۲۸
۶۴۲۱۵	راننده وسائط نقلیه غیرموتوری (مسافری) - درشکچی	۱/۴۱۷۷۲۸
۶۴۲۲۰	راننده وسائط نقلیه غیرموتوری (باری) - گاریچی	۱/۴۱۷۷۲۸
۶۴۳۱۵	راننده وسیله نقلیه رکاب دار	۱/۴۱۷۷۲۸
۶۴۳۲۰	راننده وسیله نقلیه یک یا دو سوارنده میشود	۱/۴۱۷۷۲۸

مقدار تابع تشخیص	مشاغل	شماره کد بین المللی
	۱ / ۰۸۹۳۸۴	گروه هشتم
*۰ / ۹۰۶۰۰۰	سقا	
*۰ / ۸۰۶۰۰۰	نوکر (بنگاه خصوصی)	۹۱۹۵۰
۰ / ۸۰۵۷۲۸	متصدی خوشبو کردن اجساد	۹۸۱۲۰
۰ / ۸۰۶۷۲۸	متصدی کفن و دفن	۹۸۱۳۰
۰ / ۶۱۴۰۰۰	روزنامه فروشی	۳۳۲۴۰
۰ / ۵۷۹۷۲۸	فروشنده دورگرد	۳۳۲۳۰

طبقه بندی مشاغل بر حسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروه های اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابلیم تشخیص
۰		
۰-۰		
۰۰۲۰۸	مهندس شهرسازی و راه و ساختمان (ساختمان فرودگاه)	۴۰ / ۱۳۸۵۰۰
۰۰۲۷۶	مهندس معدن (فلز)	۵ / ۰۹۶۸۸۷
۰۰۲۶۴	مهندس شیمی (نفت خام)	۵ / ۰۶۰۳۹۹
۰۰۱۲۰	معمار ساختمان	۵ / ۰۳۳۶۴۰
۰۰۲۵۶	مهندس مکانیک (دریانوردی)	۴ / ۹۹۳۵۴۴
۰۰۲۲۶	مهندس الکترونیک	۴ / ۹۶۰۲۹۱
۰۰۳۳۰	مساح معدن	۴ / ۸۰۴۷۴۸
۰۰۲۲۴	مهندس الکتریک (عمومی)	۴ / ۷۴۳۷۹۱
۰۰۲۰۴	مهندس شهرسازی و راه و ساختمان (ساختمان)	۴ / ۷۰۵۵۰۰
۰۰۲۴۲	مهندس مکانیک توربین ها (با استثنای توربین های مربوط به دریانوردی و هوانوردی)	۴ / ۶۹۰۷۸۴
۰۰۳۲۰	مساح (زمین)	۴ / ۵۲۴۰۵۶
۰۰۲۰۲	مهندس شهرسازی و راه و ساختمان (عمومی)	۴ / ۴۰۱۸۸۰
۰-۱		
۰۱۱۱۰	شیمی دان (عمومی)	۴ / ۵۸۷۶۵۹
۰۱۲۸۰	فیزیک دان (متخصصانم)	۴ / ۵۸۷۶۵۹
۰۱۹۲۰	ژئوفیزیک دان	۴ / ۵۴۸۵۰۸
۰۱۱۵۰	شیمی دان (متخصص در شیمی فیزیک)	۴ / ۲۴۵۷۴۸
۰۱۱۳۰	شیمی دان (متخصص در شیمی آلی)	۴ / ۲۴۵۷۴۸

جدول شماره ۴

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۰۱۲۱۰	فیزیک دان (عمومی)	۴/۲۴۵۷۴۸
۰۱۲۵۰	فیزیک دان (متخصص صوت)	۴/۲۴۵۷۴۸
۰۱۲۳۰	فیزیک دان (متخصص حرارت)	۴/۲۴۵۷۴۸
۰۱۹۵۰	منجم (ستاره شناس)	۴/۲۴۵۷۴۸
۰۱۲۲۰	فیزیک دان (متخصص مکانیک)	۴/۲۱۱۴۷۶
۰-۲		
۰۲۲۵۰	داروشناس	۵/۸۰۵۳۱۶
۰۲۳۴۰	کارشناس در امور جنگل‌بانی (تکثیر گیاه و حیوان)	۵/۴۴۷۹۹۱
۰۲۳۲۰	متخصص اصلاح بذر	۵/۴۰۸۸۴۰
۰۲۳۳۰	کارشناس (درستانکاری علمی)	۵/۴۰۸۸۴۰
۰۲۲۲۰	گیاه شناس	۵/۲۷۲۸۴۰
۰۲۳۵۰	عالم خاک شناس کشاورزی	۵/۱۹۲۳۴۰
۰۲۳۶۰	طراح و متخصص تزئینات و چشم اندازها (ایجاد پارک درختکاری و غیره)	۴/۹۹۷۴۰۴
۰۲۲۳۰	جانورشناسی	۴/۸۰۴۱۵۹
۰۲۱۱۰	دامپزشک (عمومی)	۴/۰۹۸۶۵۹
۰۲۲۱۰	زیست شناس (عمومی)	۳/۶۵۲۷۴۸
۰-۳		
۰۳۱۲۰	جراح عمومی	۵/۲۲۰۲۳۶
۰۳۱۵۰	آسیب شناسی (پاتولوژیست) در امور طب	۴/۸۲۱۵۰۸
۰۳۱۶۰	زهرشناس (سم شناس)	۴/۸۲۱۵۰۸

جدول شماره ۴

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران برپنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۰۳۱۱۰	پزشك (عمومی)	۴/۷۴۱۰۰۸
۰۳۲۱۰	دندانپزشك	۴/۳۸۸۵۰۸
۰۳۱۴۰	عالم علم وظایف الاعضاء (فیزیکولوژیست) در امور طب	۴/۳۰۲۲۴۸
۰۳۱۳۰	متخصص امور طب یا جراحی	۳/۷۲۳۵۰۸
۰-۴		
۰۴۱۲۰	پرستار متخصص (در رشته اختصاصی)	۴/۰۹۱۵۰۸
۰۴۱۳۰	پرستار (در رنگاهای صنعتی)	۳/۸۷۵۰۰۸
۰۴۲۱۰	قابله	۳/۷۶۸۳۳۲
۰۴۱۴۰	پرستار (بهداشت عمومی)	۳/۶۴۳۰۰۸
۰۴۱۱۰	پرستاران متخصص (عمومی)	۳/۴۵۱۹۴۰
۰۴۱۲۰	پرستار عملی	۲/۹۱۲۶۸۴
۰-۵		
۰۵۲۱۰	چشم پزشك	۵/۲۵۴۵۰۸
۰۵۱۳۰	پزشك معالج دست و پا (متخصص گچ گرفتن و غیره)	۵/۲۵۴۵۰۸
۰۵۱۴۰	متخصص رژیم غذایی	۴/۳۰۲۲۴۸
۰۵۳۲۰	متخصص فیزیوتراپی	۴/۱۷۲۰۰۸
۰۵۱۱۰	داروساز	۴/۰۸۳۷۷۲
۰۵۳۳۰	متخصص ماساژ	۳/۹۲۱۴۳۶
۰۵۱۲۰	شکسته بند	۳/۹۲۱۴۳۶
۰۵۳۴۰	متصدی اشعه x ایکس در امور طب	۳/۴۱۰۰۰۸

طبقه بندی مشاغل بر حسب عوامل و روابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۰-۶		
۰۶۱۳۰	استاد دانشگاه (در رشته های علمی)	۵ / ۶۰۸۷۷۲
۰۶۱۲۰	استاد دانشگاه (در رشته های فنی و هنری)	۴ / ۸۷۳۰۱۲
۰۶۱۴۰	معلم (دبیرستان)	۳ / ۷۸۸۷۴۸
۰۶۱۳۰	معلم (دبستان)	۳ / ۳۵۵۷۴۸
۰۶۱۲۰	معلم (آموزشگاه پرستاری)	۳ / ۲۱۹۷۴۸
۰-۷		
۰۷۱۲۰	روحانیون میسیونرهاییکه کار آنها تبلیغ د را مورد پنی میباشد	۴ / ۸۱۶۱۶۳
۰۷۱۳۰	کارکنان امور مذهبی که دارای سمت رسمی نمیشوند	۳ / ۷۸۸۷۴۸
	مداح	۱ / ۵۷۰۰۰۰
۰-۸		
۰۸۱۳۰	وکیل دعاوی	۴ / ۴۸۴۹۲۳
۰۸۱۳۵	مدعی العموم (دادستان و دادیار)	۴ / ۴۸۴۹۲۳
۰۸۱۴۰	قاضی	۴ / ۴۸۴۹۲۳
۰۸۱۲۰	مشاور حقوقی	۴ / ۱۴۳۰۱۲
۰۸۱۱۰	حقوقدان (عمومی)	۴ / ۷۸۸۷۴۸
۰۸۱۵۰	سر دفتر	۳ / ۲۵۷۷۸۰
۰-۹		
۰۹۱۵۰	طراح تزئینات داخلی (دکوراتور)	۵ / ۳۲۲۵۴۴
۰۹۱۲۰	نقاش مبتکر و خلاق	۵ / ۲۵۱۷۸۴

جدول شماره ۴

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کسب بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۰۹۱۳۰	مسجده ساز مبتکر و خلاق	۵/۲۵۱۷۸۴
۰۹۲۳۰	نقاد	۴/۰۴۶۱۶۳
۰۹۲۲۰	مصنف	۴/۰۰۷۰۱۲
۰۹۳۴۰	آهنگساز (مصنف)	۴/۰۰۷۰۱۲
۰۹۲۵۰	خبرنگار	۳/۶۶۵۶۵۹
۰۹۳۲۰	هنرپیشه	۳/۶۵۷۶۲۷
۰۹۳۲۵	نوازنده	۳/۶۱۸۴۷۶
۰۹۲۳۰	رقاص	۳/۵۷۲۵۲۰
۰-۴	میناکاری	۳۳/۳۱۷۰۰۰
۰۴۱۲۰	نقش کشی در امور ساختمان	۵/۱۵۵۸۱۶
۰۴۱۲۵	نقش کشی در ساختمان کشتی و غیره	۵/۱۵۵۸۱۶
۰۴۱۲۸	نقشه کش در ساختمان هواپیما	۵/۱۵۵۸۱۶
۰۴۱۳۰	نقشه کشی در امور الکتریکی	۵/۱۵۵۸۱۶
۰۴۱۴۰	متخصص فنی (در آزمایشگاه مربوط به امور صنعتی)	۵/۰۶۹۳۵۶
۰۴۱۴۰	نقشه کشی در امور زمین شناسی	۴/۸۶۵۹۶۷
۰۴۱۳۵	نقشه کشی در امور مکانیکی	۴/۸۵۳۰۵۶
۰۴۱۱۵	نقشه کشی معماری (آرشیست)	۴/۸۵۳۰۵۶
۰۴۱۱۰	نقشه کشی (عمومی)	۴/۸۵۳۰۵۶
۰۴۱۳۰	متخصص فنی (در آزمایشگاه تحقیقات علمی)	۴/۸۱۶۹۴۰

طبقه بندی مشاغل بر حسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره گند بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۰-۷		
۰۷۹۳۰	ریاضی دان	۴/۳۳۴۲۴۸
۰۷۴۴۰	آمار شناسی	۴/۱۰۲۲۴۸
۰۷۹۲۰	جامعه شناسی	۳/۹۹۰۱۳۹
۰۷۴۲۰	اقتصاد دان	۳/۸۸۰۷۴۸
۰۷۱۲۰	میز (بازرسی حسابداری)	۳/۸۸۰۷۴۸
۰۷۲۱۰	مددکار اجتماعی (عمومی)	۳/۶۹۰۰۰۸
۰۷۹۲۳	مردم شناسی	۳/۶۰۴۲۴۸
۰۷۹۲۶	مورخ	۳/۳۸۷۷۴۸
۰۷۱۱۰	حسابداری متخصص	۳/۰۰۰۸۳۶
۰۷۳۲۰	بایگان	۲/۹۰۴۷۴۸
۱		
۱۱۱۲۰	مدیر (حفاری و استخراج معدن)	۰/۶۲۷۲۴۷
۱۱۹۳۰	مدیر (صید ماهی)	۰/۶۱۷۳۶۴
۱۱۱۵۰	مدیر (خدمات بهداشتی و برق - گاز - آب)	۰/۰۲۳۹۰۴
۱۱۱۳۰	مدیر (امور صنعتی)	۰/۲۶۰۲۹۰
۱۱۱۴۰	مدیر (امور ساختمانی)	۰/۲۲۱۱۴۴
	۴/۹۳۹۹۸۲	
	۴/۲۰۲۷۱۷	

جدول شماره ۴

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۱۱۳۲۰	مدیر (بانک و سایر مؤسسات مالی)	۴ / ۱۷۸۲۴۷
۱۰۱۲۰	مأمور انتخابی دولت	۴ / ۱۷۲۴۸۷
۱۱۵۳۰	مدیر (خدمات تفریحی)	۳ / ۱۱۱۰۱۲
۱۱۴۳۰	مدیر (انبارداری و انبار کردن)	۳ / ۷۷۴۵۹۶
۱۰۱۵۰	مدیر رئیس اداری دولت	۳ / ۷۰۰۳۳۶
۱۱۴۴۰	مدیر (ارتباطات)	۳ / ۶۸۰۵۰۰
	۳ / ۵۶۵۴۵۲	
۱۱۴۲۰	مدیر (حمل و نقل)	۳ / ۴۶۹۸۳۶
۱۱۲۳۰	مدیر (خرده فروششی)	۳ / ۳۶۱۸۳۶
	بازرسی (اداره دولتی)	۳ / ۰۸۳۰۰۰
۱۱۲۲۰	مدیر عمده فروششی	۳ / ۰۳۳۰۰۰
	۲ / ۸۷۸۱۸۷	
۱۰۱۶۰	مأمور اجرائی دولت	۲ / ۷۳۵۷۲۳
۲		
۲۹۹۳۶	متصدی امور حقوقی	۳ / ۱۹۵۴۵۶
۲۹۹۳۹	متصدی کتابخانه (کتابدار)	۳ / ۰۸۳۰۰۰
۲۹۹۳۰	متصدی امور مالی	۲ / ۸۷۲۲۸۰
۲۹۱۶۰	متصدی ماشین جدول بندی اوراق منگنه شده	۲ / ۷۸۶۵۰۰
۲۹۹۲۷	متصدی امور کارگزینی	۲ / ۷۶۲۴۵۶
۲۹۹۱۸	متصدی تعیین هزینه	۲ / ۷۶۲۴۵۶

جدول شماره ۴

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۲۰۱۲۰	دفتردار (منشی - کارمند دفتری)	۲/۷۳۸۲۴۸
۲۰۱۱۰	دفتردار و حسابدار (عمومی)	۲/۶۲۶۴۵۶
	۲/۵۰۸۱۹۱	
۲۰۱۵۰	صندوق دار گیشه (در مغازه های خرده فروشی و تاترو سینما و غیره)	۲/۴۷۸۴۳۱
۲۹۱۳۰	متصدی ماشین حساب	۲/۲۸۳۵۰۰
۲۹۹۱۰	منشی (بطور کلی)	۲/۲۸۳۵۰۰
۲۱۱۱۰	تند نویسی - ماشین نویسی (عمومی)	۲/۲۴۹۲۲۸
۲۱۱۲۰	منشی تند نویسی	۲/۲۴۹۲۲۸
۲۱۱۵۰	ماشین نویسی	۲/۲۴۹۲۲۸
۲۱۱۳۰	تند نویسی و ماشین نویسی (تخصص)	۲/۲۲۵۰۲۰
۲۹۱۴۰	متصدی ماشین منگه زنی	۲/۱۱۲۹۵۶
۲۹۱۵۰	متصدی ماشین دسته بندی اوراق منگه شده	۲/۱۱۲۹۵۶
۲۹۹۱۵	متصدی آمار و احصائیه	۲/۱۱۲۹۵۶
۲۱۱۴۰	خبرنگار شفاهی (کلمه بکلمه)	۲/۰۸۸۷۴۸
۲۰۱۳۰	صندوقدار (اداره - دفتر)	۱/۸۲۸۹۳۱
۲۰۱۴۰	تحویلدار (بانک) متصدی دریافت و پرداخت	۱/۸۲۸۹۳۱
	۱/۸۲۰۹۲۶	
۲۹۱۲۰	متصدی ماشین حساب داری	۱/۷۸۹۷۸۰
۳		
۳۲۱۲۰	عامل فروش (سیار) کالاهای تجاری	۳/۷۸۱۰۱۲

جدول شماره ۴

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۳۲۱۴۰	نماینده کارخانه داران	۳/۷۸۱۰۱۲
۳۰۱۲۰	مالکان کارکن (عمده فروشی)	۳/۳۸۶۰۴۴
۳۰۲۲۰	مالکان کارکن (خرده فروشی)	۳/۳۸۶۰۴۴
	۳/۰۹۳۷۴۷	
۳۳۱۳۰	کسیکه نمونه کالاها را جهت فروش نشان و شرح میدهد	۲/۷۸۸۵۵۶
۳۱۱۶۰	دلال حراج	۲/۶۴۲۲۲۰
۳۱۱۷۰	ارزیاب (مقیم)	۲/۶۴۲۲۲۰
۳۳۱۲۰	فروشنده (عمده فروشی)	۲/۴۶۵۳۸۰
۳۳۱۳۰	فروشنده (خرده فروشی)	۲/۴۶۵۳۸۰
۳۱۱۳۰	فروشنده مستغلات (ملك) معاملات ملكی - اجاره آپارتمان ملك وغيره	۲/۴۱۰۲۲۰
۳۱۱۵۰	فروش خدمات (از قبیل اعلانات مطبوعات تجاری و خدمات حفاظتی)	۲/۴۱۰۲۲۰
	۲/۴۰۶۴۸۲	
۳۱۱۲۰	فروشنده (بیمه) نماینده انعقاد قرارداد بیمه	۲/۰۸۷۰۴۴
۳۱۱۴۰	فروشنده (فروش اوراق بهادار)	۲/۰۸۷۰۴۴
۳۳۱۴۰	كمك فروشنده (خرده فروشی)	۱/۸۰۹۰۰۰
۳۳۲۲۰	فروشنده (دستفروش)	۱/۴۸۵۸۲۴
	۱/۷۱۹۲۱۷	
۳۳۱۲۰	خدمتکار مصب بنزین و کارگاه اتومبیل	۱/۴۸۰۰۰۰
	کرایه ظروف	۱/۴۸۰۰۰۰
	۱/۰۳۱۹۵۲	

جدول شماره ۴

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
	سقا	۰ / ۹۰۹۰۰۰
۳۳۱۴۰	روزنامه فروشی	۰ / ۶۱۴۰۰۰
۳۳۲۳۰	فروشنده (دوره گرد)	۰ / ۵۷۹۷۲۸
۴		
۴۳۱۱۵	ماهیگیر (دریای عمیق)	۴ / ۰۹۴۰۲۷
۴۳۱۳۰	گرد آورنده صدف	۴ / ۰۹۴۰۲۷
۴۳۱۵۰	صیاد بالن بوسیله زوبین	۴ / ۰۹۴۰۲۷
۴۳۱۶۰	ماهیگیر یا صیاد (خوک آبی)	۴ / ۰۹۴۰۲۷
۴۳۱۸۰	متصدی پرورش صدف	۴ / ۰۹۴۰۲۷
۴۳۱۴۰	غواص (اسفنج و مروارید)	۴ / ۰۹۴۰۲۷
۴۱۱۳۵	کارگر کشاورزی (پرورش زنبور عسل)	۳ / ۸۳۲۰۰۷
۴۲۱۴۰	راهنمای (بلد) شکار و ماهیگیر	۳ / ۸۰۵۷۶۷
۴۱۱۲۵	کارگر پرورش مرغ و خروس و بوقلمون و جوجه کشی (کارگر جوجه کشی)	۳ / ۷۹۲۸۵۶
۴۱۱۳۰	کارگر کشاورزی (حیوانات خردار)	۳ / ۷۹۲۸۵۶
۴۱۱۴۰	کارگر کشاورزی (پرورش کرم ابریشم)	۳ / ۷۹۲۸۵۶
۴۱۱۴۵	متصدی وسائل کشت و زرع موتوری	۳ / ۷۹۲۸۵۶
۴۳۱۷۰	متصدی سد دریاچه در جهت صید ماهی	۳ / ۷۲۴۸۲۰
۴۳۱۲۰	ماهیگیر (آبهای داخلی و ساحلی)	۳ / ۴۴۴۵۲۷
۴۲۱۲۰	شکارچی	۳ / ۴۴۴۵۲۷
۴۲۱۳۰	دام نه (تله انداز)	۳ / ۴۴۴۵۲۷

جدول شماره ۴

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
	۳/۴۰۶۷۶۲	
۴۴۱۱۰	مأمور تهیه تنه درخت بطور کلی	۳/۱۱۴۴۷۱
۴۴۱۱۵	مأمور بررسی و تحقیق درباره تیر و الوار (تخمین تعداد درختان جنگلی و اندازه گیری قطر	۳/۱۱۴۴۷۱
۴۴۱۲۰	مأمور صعود از درختان بلند (برای بردن شاخه) و ارتفاع درخت	۳/۱۱۴۴۷۱
۴۴۱۲۵	مأمور قطع درخت	۳/۱۱۴۴۷۱
۴۴۱۳۰	متصدی برش زدن تنه درخت (برای تهیه الوار)	۳/۱۱۴۴۷۱
۴۴۱۳۵	مأمور تهیه تخته های نازک از تنه درخت (اندازه گیری تنه درخت بمنظور برش آن برای	۳/۱۱۴۴۷۱
۴۴۱۴۰	کلك ساز (متصدی ساخت کلك) تهیه الوار	۳/۱۱۴۴۷۱
۴۴۱۴۵	مأمور حمل تنه درخت در رودخانه	۳/۱۱۴۴۷۱
۴۴۱۵۰	مأمور استخراج شیره درخت	۳/۱۱۴۴۷۱
۴۴۱۵۵	مأمور تهیه ذغال در جنگل	۳/۱۱۴۴۷۱
۴۰۱۴۲	متصدی جوجه کشی	۲/۹۲۶۸۵۶
۴۰۱۲۶	کشاورز (تنباکو)	۲/۸۹۲۵۸۴
۴۰۱۱۴	کشاورز (غله - حبوبات و علوفه بغیر از برنج)	۲/۸۹۲۵۸۴
۴۰۱۱۶	کشاورز (برنج کار)	۲/۸۹۲۵۸۴
۴۰۱۱۸	کشاورز (کتان)	۲/۸۹۲۵۸۴
۴۰۱۲۰	کشاورز سبزی کار صیفی کاری (جهت عرضه بیابزار)	۲/۸۹۲۵۸۴
۴۰۱۲۲	کشاورز خشکبار (میوه درختان گردو - فندق - پسته و غیره)	۲/۸۹۲۵۸۴
۴۰۱۲۴	کشاورز (شراب ساز)	۲/۸۹۲۵۸۴
۴۰۱۱۰	کشاورز بطور کلی	۲/۸۹۲۵۸۴

جدول شماره ۴

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۴۱۱۶۵	باغبان	۲/۸۹۲۵۸۴
۴۰۱۱۲	کشاورز (محصول) بطور کلی	*۲/۸۹۲۵۸۴
۴۰۱۴۵	کشاورز (لبنیات)	*۲/۸۹۲۵۸۴
	۲/۷۱۹۴۹۷	
۴۰۱۴۸	کشاورز (گوسفند)	۲/۵۷۲۵۹۲
۴۱۱۱۰	کارگر کشاورزی (بطور کلی)	۲/۵۳۸۳۲۰
۴۱۱۱۵	کارگر کشاورزی (برای محصول)	۲/۵۳۸۳۲۰
۴۱۱۲۰	کارگر کشاورزی (برای دامداری)	۲/۵۳۸۳۲۰
	کتیرایاک کی	*۲/۲۰۹۶۰۰
۴۱۱۷۰	زمین پا (کشتبان)	۲/۱۷۸۷۴۳
	۲/۰۳۲۲۳۲	
۵		
۵۱۱۶۰	متصدی تجزیه نمونه نفت خام و گاز	۵/۲۲۰۶۰۷
۵۹۹۷۰	متصدی نمونه (مسطوره) اجسام معدنی	۵/۱۸۱۴۵۶
۵۹۹۸۰	متصدی تجزیه نفت خام	۵/۱۸۱۴۵۶
۵۲۱۷۰	متصدی جدا کردن جسم از محلول (ته نشین ساختن)	۵/۱۳۵۵۰۰
۵۲۱۶۰	متصدی استخراج طلا و نقره از سنگهای معدنی	۵/۰۷۷۰۲۰
۵۹۹۲۰	لوکوموتیوران معدن	۴/۷۶۹۴۳۱
	۴/۵۳۳۴۳۲	
۵۲۱۵۰	متصدی شستشوی آب شور کردن اجسام معدنی	۴/۴۸۶۰۰۰

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۵۲۱۳۰	متصدی خرد کردن اجسام معدنی	۴/۴۲۷۵۲۰
۵۲۱۴۰	متصدی غربال کردن مواد معدنی	۴/۴۲۷۵۲۰
۵۱۱۱۰	متصدی برج منجنیق (دکل) در چاههای نفت و گاز	۴/۱۹۵۶۴۳
۵۱۱۲۰	متصدی مته دوار در چاههای نفت و گاز	۴/۱۹۵۶۴۳
۵۱۱۳۰	متصدی مته کابل (در چاههای نفت و گاز)	۴/۱۹۵۶۴۳
۵۱۱۴۰	متصدی سیمانکاری در چاههای نفت و گاز	۴/۱۹۵۶۴۳
۵۱۱۵۰	متصدی تعمیر و تنقیح در چاههای نفت و گاز	۴/۱۹۵۶۴۳
۵۱۱۸۰	متصدی حفر چاه بوسیله مته (با استثنای چاههای نفت و گاز)	۴/۱۹۵۶۴۳
۵۱۹۵۰	ترمیزبان معدن (سوزن بان)	۴/۰۸۰۷۸۰
	۳/۸۴۶۰۷۷	
۵۰۱۳۰	متصدی ماشین برش (معدن)	۳/۸۴۱۳۷۹
۵۱۹۶۰	متصدی آسانسور معدن	۳/۸۳۶۵۰۰
۵۲۱۲۰	متصدی شکستن و ترکانیدن سنگ	۳/۷۷۸۰۲۰
۵۱۹۳۰	متصدی واگن حمل مواد استخراج شده از معدن	۳/۴۳۱۲۸۰
۵۰۱۱۰	معدنچی بطور کلی	۳/۱۹۱۸۷۹
۵۰۱۲۰	کارگر استخراج سنگ بطور کلی	۳/۱۹۱۸۷۹
۵۰۱۴۰	متصدی ماشین مته (در حفاری معدن)	۳/۱۹۱۸۷۹
۵۰۱۵۰	مأمور انفجار	۳/۱۹۱۸۷۹
۵۰۱۶۰	مأمور تخته بندی سقف معدن برای جلوگیری از ریزش (مأمور حفاظت معدن ریزه)	۳/۱۹۱۸۷۹
	۳/۷۵۸۸۱۲	

طبقه بندی مشاغل بر حسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۵۹۹۴۰	راننده وسیله نقلیه غیر موتوری معدن (وسیله ای که با حیوانات کشیده میشود)	۳ / ۱۲۸۵۱۰
۶		
۶۲۱۲۰	خلبان هواپیما تخصصی	۴ / ۴۴۷۴۲۳
۶۲۱۱۰	خلبان هواپیما (عمومی)	۴ / ۲۳۰۹۲۳
۶۶۲۱۵	مأمور کنترل آمد و رفت هواپیما	۴ / ۱۸۳۲۰۳
۶۲۱۳۰	راهنمای پرواز	۴ / ۰۹۳۱۵۹
۶۲۱۴۰	مهندس پرواز	۴ / ۰۹۳۱۵۹
۶۷۲۳۰	متصدی رادیو (کشتی)	۳ / ۹۴۶۰۰۰
۶۷۲۴۰	متصدی رادیو (هواپیما)	۳ / ۹۴۶۰۰۰
۶۷۲۱۵	متصدی ایستگاه پخش برنامه های رادیویی	۳ / ۹۲۱۷۹۲
۶۷۲۲۰	متصدی ایستگاه پخش برنامه های تلویزیونی	۳ / ۹۲۱۷۹۲
۶۰۱۱۵	ناخدای کشتی (در دریا)	۳ / ۸۸۶۴۳۳
۶۰۱۲۰	ناخدای کشتی (در آبهای داخلی - مصب ها و بنادر)	۳ / ۸۸۶۴۲۳
۶۰۱۳۰	افسرنایر (ملوان و درجه دار کشتی) (در دریا)	۳ / ۸۸۶۴۲۳
۶۰۱۴۰	افسرنایر (ملوان و درجه دار کشتی) (در آبهای داخلی مصب ها و بنادر)	۳ / ۸۸۶۴۲۳
۶۰۱۵۰	راهنمای کشتی	۳ / ۸۸۶۴۲۳
۶۰۲۱۵	سرمهندس کشتی	۳ / ۸۸۶۴۲۳
۶۰۲۲۰	مهندس کشتی (در داخل کشتی)	۳ / ۸۸۶۴۲۳
۶۰۲۳۰	مهندس بازرس فنی کشتی (در لنگرگاه و دریا و غیره)	۳ / ۸۸۶۴۲۳
۶۱۱۵	بازرس بنگاه حمل و نقل (راه آهن)	۳ / ۷۹۳۰۱۲

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۶۶۱۲۰	بازرسی بنگاه حمل و نقل (راه شوسه)	۳/۷۹۳۰۱۲
۶۶۱۳۰	رئیس ایستگاه راه آهن	۳/۷۷۲۵۹۶
	۳/۷۶۰۱۵۸	
۶۳۱۱۵	راننده لوکوموتیو (بخاری)	۳/۶۷۸۵۴۴
۶۳۱۳۰	راننده لوکوموتیو (برقی یا دیزل برقی)	۳/۶۷۸۵۴۴
۶۳۱۵۰	راننده لوکوموتیو (با احتراق داخلی)	۳/۶۷۸۵۴۴
۶۳۱۷۰	راننده ترن هوایی یا زیرزمینی	۳/۶۷۸۵۴۴
۶۱۱۲۰	مأمور مسئول دستگاههای مربوط به راندن کشتی	۳/۶۵۴۸۷۷
۶۶۲۴۰	دیدهبان راه آهن	۳/۵۹۹۲۶۰
۶۹۱۱۰	متصدی اتوبوس یا تراموای	۳/۵۳۰۵۵۶
۶۶۲۲۰	مأمور اعزام (هواپیما)	۳/۴۳۲۵۰۰
۶۶۲۳۰	مأمور اعزام (راه آهن)	۳/۴۳۲۵۰۰
۶۱۱۱۵	سرپرست کارگران و ملاحان کشتی	۳/۳۴۳۱۴۱
۶۷۱۱۵	متصدی صفحه کلید تلفن (خدمات عمومی)	۳/۲۹۶۵۰۰
۶۷۱۲۰	متصدی صفحه کلید تلفن (مرکز تلفن خصوصی)	۳/۲۹۶۵۰۰
۶۷۱۳۰	تلگرافچی	۳/۲۹۶۵۰۰
۶۷۱۴۰	متصدی ماشین مرس تلگرافی	۳/۲۹۶۵۰۰
۶۹۲۳۰	متصدی فانوس دریائی (برج نور)	۳/۲۶۲۲۲۸
۶۱۱۳۰	ملوان مسئول انجام کارهای ضروری کشتی	۳/۲۱۸۸۷۹
۶۱۲۱۵	مکانیک موتور (کشتی)	۳/۱۵۴۳۳۵

جدول شماره ۴

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
	۳ / ۰۷۲۸۹۳	
۶۴۱۳۰	راننده اتوبوس	۳ / ۰۱۹۴۸۸
۶۹۲۲۰	متصدی سد دریچه دار (کانال و بندر)	۲ / ۸۷۴۱۳۹
۶۹۳۱۰	متصدی ارسال مراسلات (پسته های پستی و غیره)	۲ / ۸۵۵۴۰۴
۶۶۲۵۰	مأمور تعویض خط (تغییر جهت ترن)	۲ / ۸۳۴۹۸۸
۶۳۱۴۰	کک راننده لوکوموتیو (برقی یا دیزل برقی)	۲ / ۶۹۸۹۸۸
۶۳۱۶۰	کک راننده لوکوموتیو (با احتراق داخلی)	۲ / ۶۹۸۹۸۸
۶۶۲۶۰	مأمور اعزام (در راههای شوسه)	۲ / ۵۶۶۵۰۰
۶۸۱۱۰	مأمور پست (پستی)	۲ / ۵۵۷۴۹۲
۶۸۲۱۰	قاصد (پیک) (پیغام بر)	۲ / ۵۵۷۴۹۲
۶۴۱۴۰	راننده کامیون و بارکشهای سنگین	۲ / ۴۲۱۴۹۲
۶۴۱۵۰	راننده کامیون و بارکشهای سبک	۲ / ۴۲۱۴۹۲
۶۱۱۴۰	ملوان معمولی -- کارگر عرشه (کشتی -- کرجی -- قایق)	۲ / ۴۰۰۸۳۵
	۲ / ۳۸۵۶۲۸	
۶۴۱۲۰	راننده تاکسی و اتومبیل های شخصی	۲ / ۳۶۹۹۸۸
۶۶۱۴۰	متصدی کالا (در راه آهن)	۲ / ۲۴۳۳۲۴
۶۵۱۲۰	ترمزبان راه آهن	۲ / ۰۴۹۴۸۸
۶۵۱۱۵	متصدی قطار راه آهن و متصدی واگنهای سالن دار	۱ / ۸۸۲۷۲۸
	۱ / ۶۹۸۳۶۳	
۶۱۲۲۰	آتشکار -- سوخت انداز (کشتی) (ذغال سنگ)	۱ / ۵۹۲۸۷۹

جدول شماره ۴

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۶۱۲۳۰	آتشکار (سوخت انداز) کشتی (مواد نفتی)	۱/۵۹۴۸۷۹
۶۱۲۴۰	متصدی نفت و روغن کشتی (روغنکاری و گریس کار)	۱/۵۹۲۸۷۹
۶۳۱۲۰	سوخت انداز (آتشکار) لوکوموتیو (بخاری)	۱/۴۱۷۷۲۸
۶۴۱۶۰	راننده موتورسیکلت	۱/۴۱۷۷۲۸
۶۴۲۱۵	راننده وسائط نقلیه غیرموتوری (مسافری) در شبکه جی	۱/۴۱۷۷۲۸
۶۴۲۲۰	راننده وسائط نقلیه غیرموتوری (باری) گاری جی	۱/۴۱۷۷۲۸
۶۴۳۱۵	راننده وسیله نقلیه رکاب دار	۱/۴۱۷۷۲۸
۶۴۳۲۰	راننده وسیله نقلیه با دست رانده میشود	۱/۴۱۷۷۲۸
۷		
۷۶۱۱۰	متخصص برق (بطور کلی)	۵/۹۰۰۲۳۹
۷۶۱۲۵	متخصص برق هواپیما	۵/۹۰۰۲۳۹
۷۶۲۱۵	متصدی نصب و تعمیر ادوات و موتور ها و دینام ها	۴/۹۰۰۲۳۹
۷۱۱۳۰	خیاط (زنانه و دوز)	۵۰/۴۷۹۵۹۲
۷۶۲۶۵	متصدی نصب و تعمیر وسائل الکتریکی خانگی	۵/۴۶۷۲۳۹
	۵/۲۱۲۹۷۴	
۷۶۳۱۰	متخصص تعمیر رادیو و تلویزیون	۵/۱۶۴۴۷۹
۷۶۹۶۰	متصدی دستگاه پروژکتور سینما	۵/۰۳۴۲۳۹
۷۵۰۱۵	ابزار ساز (سازنده ابزار آلات فلزی)	۴/۹۰۸۸۲۸
۷۵۰۲۵	الگوساز کارخانه ذوب فلزات	۴/۹۰۸۸۲۸
۷۶۴۲۰	متخصص نصب تلفن و تلگراف	۴/۷۵۵۶۸۷

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۷۷۱۲۰	نجار (صحنه و استودیو)	۴/۶۹۹۸۵۲
۷۵۱۱۰	متصدی ماشین ابزار (فلزکاری عمومی)	۴/۵۷۹۸۲۸
۷۵۱۳۵	متصدی ماشین صفحه تراش (فلزکاری) (صفحه ثابت تیغ محرک)	۴/۵۷۹۸۲۸
۷۵۲۱۰	متصدی نصب و سوار کردن محصولات فلزی بطور کلی	۴/۵۷۹۸۲۸
۷۵۲۲۵	متصدی نصب و سوار کردن ماشینهای استخراج معدن	۴/۵۷۹۸۲۸
۷۵۳۴۰	تعمیرکننده ماشین (ماشینهای نجاری)	۴/۵۷۹۸۲۸
۷۵۵۴۰	متصدی سوار کردن و متصل کردن لوله	۴/۵۷۹۸۲۸
۷۵۰۷۵	متصدی نصب ویکارانداختن دستگاه سنگ زنی و پرداخت دقیق (فلزکاری)	۴/۵۷۹۸۲۸
	۴/۵۲۵۷۰۹	
۷۵۶۵۰	متخصص برش فلزات بوسیله (مشعل جوشکاری کاربید (ماشینی)	۴/۴۴۳۸۲۸
۷۱۲۴۰	متصدی برش (پوست - خز)	۴/۴۲۱۳۰۰
۷۶۵۲۰	سیم کشی (نیروی برق)	۴/۴۰۸۹۴۷
۷۱۲۲۰	الکوساز (پوست خز)	۴/۳۹۷۰۹۲
۷۱۵۲۰	الکوساز (لباس)	۴/۳۹۷۰۹۲
۷۲۲۵۰	دوزندگان کفش (ماشینی)	۴/۳۹۷۰۹۲
۷۶۹۲۰	متصدی سوار کردن (لوازم برقی)	۴/۳۸۴۷۳۹
۷۸۲۲۰	نقاش (نقاشی قلم مو)	۴/۳۶۳۳۲۸
۷۴۱۱۵	ساعت ساز (مچی و دیواری)	۴/۲۹۵۳۶۴
۷۴۲۱۰	جواهر ساز (بطور کلی)	۴/۲۹۵۳۶۴
۷۰۶۲۰	رنگرزنخ تابیده	۴/۱۲۶۵۷۲

جدول شماره ۴

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۷۰۶۳۰	رنگر لباس	۴/۱۲۶۵۷۲
۷۰۶۳۵	متصدی شستشوی منسوج	۴/۱۲۶۵۷۲
۷۶۵۴۰	سیم کش (تلفن و تلگراف)	۴/۱۰۶۱۸۷
۷۱۳۱۰	کلاه دوز (زنانه و بیگانه)	۴/۱۰۱۳۰۸
۷۷۳۵۵	متصدی نصب و استقرار و کار ماشین رنده کدگی ماشین شکل دهند با شیا چوبی	۴/۰۷۷۱۰۰
۷۷۱۱۰	نجار بطور کلی	۴/۰۶۷۰۳۶
۷۷۱۴۰	درودگر کشتی (سازنده میز و صندلی و متصل کننده قسمتهای چوبی کشتی)	۴/۰۶۷۰۳۶
۷۸۱۵۰	کاغذ چسبان	۴/۰۶۷۰۳۶
۷۱۴۲۰	متصدی رویه کشیدن (مبل)	۴/۰۶۷۰۳۶
۷۱۶۲۰	دوزنده دست دوز لباسهای پوستی	۴/۰۶۷۰۳۶
۷۱۹۱۰	سازنده بادبان - چادر و سایبان (بطور کلی)	۴/۰۶۷۰۳۶
۷۱۹۲۰	چتر ساز	۴/۰۶۷۰۳۶
۷۱۲۱۰	خیاط (پوست - خز)	۴/۰۴۲۸۲۸
۷۷۲۱۰	قفسه ساز	۴/۰۴۲۸۲۸
۷۷۹۲۰	کاری ساز (چوبی)	۴/۰۴۲۸۲۸
۷۷۹۲۵	چرخ ساز (چوبی)	۴/۰۴۲۸۲۸
۷۴۱۲۰	تعمیرکار (ساعت مچی و دیواری)	۳/۱۴۱۱۰۰
۷۴۱۳۵	عینک ساز - دوربین ساز	۳/۱۴۱۱۰۰
۷۴۱۵۰	نصب کننده و جفت کننده (آلات دقیق)	۳/۱۴۱۱۰۰
۷۴۲۳۰	متصدی تراش و پرداخت جواهر	۳/۱۴۱۱۰۰

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۷۴۲۴۰	متصدی نصب جواهر	۳/۹۴۱۱۰۰
۷۴۲۵۰	زرگرو نقره کار	۳/۹۴۱۱۰۰
۷۴۲۶۰	روکش ساز فلزات قیمتی (مانند روکش طلا جهت دندان)	۳/۹۴۱۱۰۰
۷۴۲۷۰	سازنده ورقه های نازک فلزات قیمتی	۳/۹۴۱۱۰۰
۳/۸۳۸۴۴۴		
۷۷۳۳۵	متصدی برش ورقه های بسیار نازک چوبی (ورقه های چوبی زیبا و قیمتی که برای روکش کردن)	۳/۷۷۲۳۰۸
۷۷۳۲۰	متصدی ااره مکانیکی (در کارخانه چوب بری) بطور کلی بکار برده میشوند	۳/۷۷۲۳۰۸
۷۰۱۲۰	متصدی اختلاط و ترکیب الیاف	۳/۷۷۲۰۰۰
۷۲۱۱۰	کفاشی بطور کلی	۳/۷۷۱۸۰۰
۷۲۱۲۰	کفاشی کفشهای طبی	۳/۷۷۱۸۰۰
۷۷۹۴۰	چوب خشک کنی (متخصص خشک کردن چوب والوار و غیره)	۳/۷۲۸۰۳۶
۷۸۱۳۰	نقاش (اسکلت فلزی بناها و بدنه کشتی)	۳/۷۲۸۰۳۶
۷۸۱۴۰	نقاش (علامات راهنمایی و غیره)	۳/۷۲۸۰۳۶
۷۸۲۴۰	نقاش (نقاش بوسیله غوطه و رساختن اشیاء در رنگ)	۳/۷۲۸۰۳۶
۷۸۱۲۰	نقاش (ساختمان)	۳/۷۱۳۸۲۸
۷۲۱۳۰	تعمیر کننده کفش (پیسنه دوز)	۳/۴۱۷۰۳۶
۷۲۲۳۰	تهیه کننده رویه کفش	۳/۴۱۷۰۳۶
۷۲۲۳۵	متصدی برش تخت کفش	۳/۴۱۷۰۳۶
۷۲۲۴۰	متصدی وصل کردن تخت کفش	۳/۴۱۷۰۳۶
۷۲۳۲۰	براق ساز-مراج	۳/۴۱۷۰۳۶

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۷۲۹۱۰	سازنده محصول چرمی (بطور کلی)	۳ / ۴۱۷۵۳۶
۷۲۹۳۰	چرم دوز دستی (باستثنای کفش - دستکش و جامه های چرمی)	۳ / ۴۱۷۵۳۶
۷۰۹۲۵	گلایستون و نواری قیطان دوز (دستی)	۳ / ۳۹۳۳۲۸
۷۰۹۳۵	قلاب دوز (دستی)	۳ / ۳۹۳۳۲۸
	خاتشم کاری	۳ / ۲۸۳۰۰۰
	۳ / ۱۵۱۱۷۹	
۷۰۳۶۰	بافنده قالی (کارگاه ماشینی)	۳ / ۱۲۲۸۰۸
۷۰۱۱۵	خبیره (متخصص) درجه بندی و طبقه بندی الیاف و تعیین نوع پشم)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۰۲۲۰	ریستنده (نخ و نخ تابیده)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۰۳۳۵	بافنده پرده دیوار کوب (دستی)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۰۴۲۰	رفوگر (با مشین دستی)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۳۲۲۰	متصدی نرم کردن و بحال عادی درآوردن فلز	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۳۲۳۰	متصدی سخت کردن فلز	۴ / ۰۸۸۵۳۶
۷۳۳۲۰	متصدی ماشین فرز یا نورد فلزات (محصول نیمه تمام)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۳۴۲۰	آهنگر	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۳۵۲۰	ریخته گریچدن ریزه کارهای خود را روی میز کار انجام میدهد	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۳۶۲۰	سیم ساز (دستی)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۳۹۳۰	متصدی تمیز کردن سطح قطعات فلزی پس از اتمام	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۸۲۳۰	نقاش (نقاشی بوسیله پمپ و پیستوله)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۹۱۱۵	بنا (ساختمان)	۳ / ۰۸۸۵۳۶

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار جمع تشخیص
۷۹۲۱۰	اندود کار (بطور کلی)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۹۲۳۰	اندود کار (سفید کاری گچ بری)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۹۳۲۰	سیمان کار (تکمیل کاری)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۹۴۳۰	متخصص عایق کردن (ساختمان) (ماشین)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۹۵۳۰	شیشه بر (پنجره - سقف و شیروانی) (بدون بتونه)	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۹۹۴۵	تعمیر کار ساختمان	۳ / ۰۸۸۵۳۶
۷۹۳۳۰	متصدی آجر فرور (موزائیک و غیره)	۳ / ۰۶۴۳۲۸
۷۹۹۲۵	سقف ساز (سنگ - موزائیک و غیره)	۳ / ۰۶۴۳۲۸
۷۹۹۶۵	متصدی سنگ فر شو و سفالت کردن	۳ / ۰۶۴۳۲۸
۷۳۱۱۵	متصدی (آتشکار) کوره دم دار (برای گداختن سنگها و کلوخه های معدنی)	۲ / ۸۰۴۵۱۱
۷۳۱۲۰	(آتشکار) کوره رویاز (Martine) (برای تهیه فولاد)	۲ / ۸۰۴۵۱۱
۷۳۱۵۰	متصدی (آتشکار) کوره ذوب فلز (الکتریکی)	۲ / ۸۰۴۵۱۱
	کلاه مال	*۲ / ۵۵۲۰۰۰
	۲ / ۴۶۳۹۱۴	
	نعلبند	*۲ / ۲۶۲۰۰۰
۷۰۳۶۵	با فنده تور (ماشین)	*۲ / ۲۲۳۰۰۰
۸		
۸۳۹۲۰	متصدی راکتور (نفت خام)	۵ / ۴۴۷۳۲۰
۸۳۹۵۰	متخصص تصفیه بنزین	۵ / ۴۴۷۲۱۰
۸۳۱۲۰	متصدی تقطیر مواد شیمیائی (با استثنای نفت خام) بوسیله دستگاه تقطیر برج	۵ / ۳۹۵۸۱۶

جدول شماره ۴

طبقه بندی مشاغل بر حسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۸۳۱۴۰	متخصص تقطیر نفت خام	۵/۳۹۵۸۱۶
۸۵۵۴۰	متخصص چاپ عکس	۵/۱۶۱۳۶۴
۸۳۲۲۵	متصدی دستگاه تبخیر	۵/۰۹۳۰۵۶
۸۵۶۲۵	سازنده آلات موسیقی (بادی - فلزی)	۴/۹۱۰۵۹۲
	۴/۷۶۰۰۵۵	
۸۰۱۱۰	متصدی چاپ (بظور کلی)	۴/۵۸۱۵۹۲
۸۰۱۲۰	حروف چین (دستی)	۴/۵۸۱۵۹۲
۸۰۱۵۵	متصدی ماشین سوار کردن و نصب کلیشه	۴/۵۸۱۵۹۲
۸۰۲۲۰	متصدی ماشین چاپ با حروف چاپی کف تخت یا مسطح	۴/۵۸۱۵۹۲
۸۰۲۸۰	متصدی چاپ نقش روی منسوجات	۴/۵۸۱۵۹۲
۸۰۴۲۰	حکاک گراور ساز (صفحه فلزی و استوانه فلزی چاپ) (دستی)	۴/۵۸۱۵۹۲
۸۰۵۱۰	گراور سازان عکس	۴/۵۸۱۵۹۲
۸۰۵۷۰	متصدی رتوش (کلیشه ای چاپ)	۴/۵۸۱۵۹۲
۸۰۹۳۰	متصدی چاپ اسکرین یا پارچه ابریشمی	۴/۵۸۱۵۹۲
۸۳۹۶۵	متصدی دستگاه متبلور ساختن مواد (در تصفیه قند و شکر)	۴/۲۲۷۰۵۶
۸۷۱۸۰	سوخت انداز (دیگ بخار)	۴/۰۷۹۹۴۷
۸۷۲۴۰	متصدی جراثقال متحرك	۴/۰۷۹۹۴۷
۸۷۲۶۰	متصدی دستگاه بالابر (ساختمان)	۴/۰۷۹۹۴۷
۸۷۳۱۰	دستی تنظیم دستگاه جرقه (بالابر) در کارگاهها (بظور کلی)	۴/۰۷۹۹۴۷
۸۷۴۲۰	متصدی ماشین حفر گودال	۴/۰۷۹۹۴۷

جدول شماره ۴

طبقه بندی مشاغل بر حسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۸۷۴۶۵	متصدی دستگاه مخلوط کن (بتون)	۴/۰۷۹۹۴۷
۸۷۵۴۰	راننده دستگاه حمل و نقل تیرودرخت والوار	۴/۰۷۹۹۴۷
۸۲۷۶۰	بستنی ساز	۴/۰۷۶۰۳۶
	۴/۰۷۲۷۹۰	
۸۲۵۱۰	خوراک پز (برای کسرو مواد غذایی) بطور کلی	۴/۰۶۸۰۹۲
۸۱۱۲۰	شیشه گر (وسایل آزمایشگاه)	۴/۰۶۸۰۹۲
۸۵۲۴۰	لاستیک ساز (سازنده تایرهای لاستیک)	۴/۰۶۷۰۳۶
۸۵۳۲۰	متخصص ورقه ورقه کردن پلاستیک	۴/۰۶۷۰۳۶
۸۵۴۵۵	چرم ساز (متصدی ماشین تکمیل چرم)	۴/۰۶۷۰۳۶
۸۵۷۴۵	متصدی پرداخت سنگ (بوسیله ماشین)	۴/۰۶۷۰۳۶
۸۵۱۲۰	سید ساز	۴/۰۴۲۸۲۸
۸۷۱۴۰	متصدی موتور (کمپرسی و...) (وا)	۴/۰۴۰۷۹۶
۸۱۱۸۰	متصدی ماشین پرداخت (حیقل) مدسی	۴/۰۴۰۷۹۶
۸۲۴۱۵	آبجوساز	۳/۸۶۰۳۰۰
۸۲۴۵۰	شراب ساز	۳/۸۶۰۳۰۰
۸۲۳۲۰	شکلات ساز	۳/۸۳۶۰۹۲
۸۳۵۶۰	متصدی ماشین اندود کردن کاغذ	۳/۷۷۲۳۰۸
۸۴۱۷۰	متصدی ماشین توتون بری	۳/۷۷۲۳۰۸
۸۱۱۳۵	متخصص بریدن کردن (فشار) شیشه (دستی)	۳/۷۳۸۰۳۶
۸۳۳۴۰	متصدی ماشین پختن و مخلوط کردن (لاستیک)	۳/۷۳۸۰۳۶

جدول شماره ۴

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۸۳۴۴۰	متصدی دستگاه سفید کردن و رنگ زدائی (خمیر کاغذ)	۳/۷۲۸۰۳۶
۸۴۱۴۰	متصدی ملایم یا معتدل کردن (دارای شرایط لازم نمودن) (تنباکو)	۳/۷۲۸۰۳۶
۸۴۱۲۰	متخصص ساختن انقبه	۳/۷۲۸۰۳۶
۸۷۶۲۰	روغن زن و گریس کار موتورهای ثابت و ماشین آلات	۳/۷۲۸۰۳۶
۸۷۶۳۰	روغن زن و گریس کار موتورهای وسائط نقلیه	۳/۷۲۸۰۳۶
۸۱۴۲۰	قلم زن (شیشه) (حکاک)	۳/۷۲۱۳۵۲
۸۱۲۱۰	کوزه گسر	۳/۴۱۸۵۹۲
۸۱۲۲۰	قالب ساز (ظروف سفالی و چینی)	۳/۴۱۸۵۹۲
۸۱۱۶۰	متخصص ساختن لعاب	۳/۴۱۸۵۹۲
۸۲۹۵۰	ماکارونی ساز	۳/۴۱۷۵۳۶
۸۶۱۲۰	متصدی ماشین بر کردن ظرف از ماده مربوطه	۳/۴۱۷۵۳۶
۸۶۱۳۰	متصدی ماشین سریشی گزاری و درزگیری (در بطری - قوطی و غیره)	۳/۴۱۷۵۳۶
۸۶۱۵۰	متصدی ماشین پیچیدن بسته ها	۳/۴۱۷۵۳۶
۸۶۱۶۰	بسته بند (ماشین)	۳/۴۱۷۵۳۶
۸۶۱۷۰	برجسب زن (ماشین)	۳/۴۱۷۵۳۶
۸۲۹۲۵	قهوه مخلوط کن	۳/۳۹۳۳۲۸
	۳/۳۸۵۵۲۵	
۸۴۱۶۰	متخصص باریک کردن تنباکو (ماشین)	۳/۱۲۲۸۰۸
۸۴۲۳۰	سازنده سیگار برگ (ماشینی)	۳/۱۲۲۸۰۸
۸۶۱۲۰	کارگر کارهای بدنی سبک	۳/۱۲۲۸۰۸

جدول شماره ۴

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۸۲۱۵۰	آسیابان (دانه های روغنی)	۳/۰۸۹۰۰۰
۸۰۶۲۰	صاف (دستی)	۳/۰۸۸۵۳۶
۸۱۲۱۵	مدل ساز (ظروف سفالی و چینی)	۳/۰۸۸۵۳۶
۸۱۳۳۰	کوره پز (سرد کردن شیشه)	۳/۰۸۸۵۳۶
۸۲۶۱۰	قصاب (بطور کلی)	۳/۰۸۸۵۳۶
۸۳۵۲۰	کاغذ ساز (دستی)	۳/۰۸۸۵۳۶
۸۴۱۳۰	متخصص مخلوط کردن (تنباکو-توتون)	۳/۰۸۸۵۳۶
۸۴۱۲۰	متخصص درجه بندی (تنباکو-توتون)	۳/۰۸۸۵۳۶
۸۴۱۵۰	متخصص باریک کردن (دستی) تنباکو	۳/۰۸۸۵۳۶
۸۴۲۲۰	سازنده سیگار برگ (دستی)	۳/۰۸۸۵۳۶
۸۵۴۴۵	دباغ (متصدی ماشین تبدیل پوست بچرم)	۳/۰۸۸۵۳۶
۸۵۸۳۵	متصدی ساخت جعبه مقوایی (ماشین)	۳/۰۸۸۵۳۶
۸۶۱۴۰	بسته بند (دستی)	۳/۰۸۸۵۳۶
۸۶۹۳۰	کارگر کارهای بدنی سنگین	۳/۰۸۸۵۳۶
۸۱۴۶۰	نقاش (رنگ آمیزی ظروف سفالی) (دستی)	۳/۰۶۴۳۲۸
	ناظر	۳/۰۹۰۶۰۰۰
۸۲۱۲۰	آسیابان (غله)	۲/۸۹۵۷۸۷
۸۲۲۱۰	نانوای بطور کلی	۲/۸۵۶۵۳۶
۸۱۲۳۰	متصدی سرند کردن (خاک سفال و چینی)	۳/۰۵۵۲۰۰۰
	حناساب	۲/۲۲۳۰۰۰

جدول شماره ۴

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۸۵۹۳۰	چاروب ساز	۲/۲۲۲۵۳۶
	کباب پز	*۲/۲۲۳۰۰۰
	جگر پز	*۲/۲۲۳۰۰۰
	گالش ساز (ازلاستیک توتی اتومبیل)	*۲/۲۲۳۰۰۰
	۲/۰۱۰۹۹۵	
۸۸۱۲۰	مأمور بارگیری و بار خالی کن	۱/۵۵۳۷۲۸
۸۸۱۳۰	مأمور بارگیری تایید یا کشتی نفت کش	۱/۵۵۳۷۲۸
۸۸۱۴۰	مأمور بارگیری وسائط نقلیه زمینی (حمل و نقل بوسیله راه آهن و شوسه)	۱/۵۵۳۷۲۸
۸۸۱۵۰	مأمور بارگیری هواپیما	۱/۵۵۳۷۲۸
۸۸۱۶۰	باربر مخازن و انبارها	۱/۵۵۳۷۲۸
۹		
۹۷۱۵۰	متصدی دوربین دستگاه فیلمبرداری (سینما)	۵/۲۴۰۱۰۰
۹۷۱۶۰	متصدی دوربین دستگاه فیلمبرداری (تلویزیون)	۵/۲۴۰۱۰۰
۹۷۱۱۰	عکاس بطور کلی	۴/۵۹۰۶۰۰
۹۷۱۲۰	عکاس (پیکره - تصویر)	۴/۵۹۰۶۰۰
۹۷۱۳۰	عکاس (تصاویر تجاری)	۴/۵۹۰۶۰۰
۹۷۱۴۰	عکاس (روزنامه - خبری)	۴/۵۹۰۶۰۰
	۴/۵۵۲۸۳۵	
	۳/۸۶۵۵۷۰	

طبقه بندی مشاغل بر حسب عوامل و ضوابط موجود در ایران پرمبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۹۶۱۴۰	مأمور رسمی ورزشهای تفریحی (داور فوتبال - گرداننده مسابقات - تومبیل - موتورسیکلت و غیره)	۳ / ۸۳۰۷۸۴
۹۶۱۳۰	متخصص آرایش صورت (گرم) در صحنه و استودیو	۳ / ۷۰۸۵۲۰
۹۶۱۴۰	آرایشگر مو (زنانه)	۳ / ۷۰۸۵۲۰
۹۶۱۳۰	آموزگار ورزش	۳ / ۶۱۴۲۸۴
۹۶۱۲۰	متخصص زیبایی	۳ / ۶۱۲۰۲۰
۹۶۱۵۰	مری (تزیین بدن)	۳ / ۳۱۷۷۸۴
۹۶۱۶۰	متخصص مانیکور	۳ / ۲۷۵۵۲۰
	۳ / ۱۷۸۳۰۵	
۹۶۱۲۰	ورزشکار	۳ / ۰۴۳۶۴۳
۹۶۱۳۰	مانکن	۲ / ۶۵۱۷۱۲
۹۶۱۵۰	تهیه کننده کتابهای ورزش	۲ / ۶۵۱۷۱۲
۹۶۱۴۰	خانمی که متصدی اشکاف لباسهای صحنه و استودیو میباشد	۲ / ۶۵۰۲۲۸
۹۶۱۶۰	متصدی جمع آوری پولهای روی میز قمار و سوله چوب مخصوص	۲ / ۶۵۰۲۲۸
۹۶۱۵۰	آرایشگر مو و صورت (مردانه)	۲ / ۶۵۰۲۲۸
۹۶۱۵۰	پیشخدمت آبدارخانه (سفره بامیز)	۲ / ۶۵۰۲۲۸
۹۶۱۱۵	پیشخدمت رسمی	۲ / ۶۵۰۲۲۸
۹۶۱۲۰	پیشخدمت در مجلس میگساری (پیشخدمت مخصوص شراب در کلوبها و رستورانها و غیره)	۲ / ۶۵۰۲۲۸
۹۶۱۳۰	متصدی بار	۲ / ۶۵۰۲۲۸
۹۶۱۲۰	سرپیشخدمت (غیر از خانه شخصی)	۲ / ۶۵۰۲۲۸
۹۶۱۳۰	سرپیشخدمت (خانه شخصی)	۲ / ۶۵۰۲۲۸

جدول شماره ۴

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۹۲۱۱۰	پیشخدمت (بطور کلی)	۲ / ۶۵۰۲۲۸
۹۰۱۱۰	آتش نشان (بطور کلی)	۲ / ۶۳۸۹۳۱
۹۰۱۳۰	متخصص نجات از آتش	۲ / ۶۳۸۹۳۱
۹۰۲۱۰	مامور پلیس نگهبان، پاسبان، پلیس خصوصی	۲ / ۶۳۸۹۳۱
۹۰۲۲۰	کارآگاه	۲ / ۶۳۸۹۳۱
۹۰۹۴۰	مستحفظ	۲ / ۶۳۸۹۳۱
	۲ / ۴۹۱۰۴۰	
۹۱۲۲۰	سرآشپز	۲ / ۴۱۹۲۸۴
۹۱۱۴۰	ناظر خرج (پیشکار)	۲ / ۳۶۱۳۲۴
۹۰۱۲۰	متخصص جلوگیری از آتش	۲ / ۳۳۶۱۷۱
۹۱۲۴۰	آشپز (خانه شخصی)	۲ / ۲۹۷۰۲۰
۹۱۲۳۰	آشپز (باستثای خانه شخصی)	۲ / ۲۹۷۰۲۰
۹۰۹۲۰	مامور بازجویی (خصوصی)	۲ / ۲۸۸۴۳۱
۹۵۱۶۰	اطوکنش (ماشینی)	۲ / ۰۰۰۷۲۸
۹۵۱۲۰	متصدی ماشین لباسشویی	۲ / ۰۰۰۷۲۸
۹۵۱۳۰	متصدی ماشین خشک شویی	۲ / ۰۰۰۷۲۸
۹۵۱۴۰	متصدی خشک شویی (دستی)	۲ / ۰۰۰۷۲۸
۹۵۱۵۰	لکهگیر (نظافت با بنزین و غیره)	۲ / ۰۰۰۷۲۸
۹۵۱۷۰	اطوکنش (دستی)	۲ / ۰۰۰۷۲۸
۹۵۱۱۰	لیا شوی (بطور کلی)	۲ / ۰۰۰۷۲۸

جدول شماره ۴

طبقه بندی مشاغل برحسب عوامل و ضوابط موجود در ایران بر مبنای گروههای اصلی بین المللی مشاغل

شماره کد بین المللی	مشاغل	مقدار تابع تشخیص
۹۱۱۶۰	سرپرست خانه	۲/۰۰۰۷۲۸
۹۰۹۳۰	نگهبان زندان	۱/۹۸۹۴۳۱
۹۱۹۲۰	ندیم و ندیمه	۱/۹۷۶۵۲۰
	۱/۸۰۳۷۷۵	
۹۳۱۲۰	دریان (خانه آبارتانی)	۱/۷۰۶۰۰۰
۹۳۱۴۰	مامور تعیین جا (کلید دار)	۱/۷۰۶۰۰۰
۹۱۹۷۰	دریان هتل	*۱/۶۷۲۰۰۰
۹۳۲۲۰	کلفت روزانه (نظافت چی زن)	۱/۶۷۱۷۲۸
۹۳۲۳۰	شیشه پاک کن	۱/۶۷۱۷۲۸
۹۳۲۴۰	نظافت چی دودکش بخاری	۱/۶۷۱۷۲۸
۹۴۱۷۰	خدمتکار حمام (دلاک)	۱/۶۷۱۷۲۸
۹۱۹۴۰	خدمتکار (شخصی)	۱/۶۷۱۷۲۸
۹۱۹۳۰	خدمتکار (بنگاه خصوصی)	۱/۶۷۱۷۲۸
۹۳۱۳۰	سرایدار	۱/۶۷۱۷۲۸
	۱/۱۱۶۵۱۰	
۹۱۹۵۰	نوکر بنگاه (خصوصی)	*۰/۸۰۶۰۰۰
۹۸۱۲۰	متصدی خوشبو کردن اجساد	۰/۸۰۵۷۲۸
۹۸۱۳۰	متصدی کفن و دفن	۰/۸۰۵۷۲۸

جدول شماره (۵ - الف) امتیازات مشاغل بر حسب عوامل ۱۹ گانه مشاغل نمونه بین المللی

X	عوامل شماره کد																			شماره ردیف
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	
۴/۷۰۵۵	۱۶	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱
۵/۱۳۸۵	۱۸	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲
۳/۰۳۳۰	۱۵	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۳
۳/۶۸۰۵	۱۶	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۴
۲/۷۸۶۵	۱۳	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۵
۳/۰۸۳۰	۱۵	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۶
۲/۸۹۲۰	۲	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۷
۲/۸۹۲۰	۲	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۸
۳/۷۷۶۰	۶	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۹
۲/۵۵۲۰	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۰
۲/۵۵۲۰	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۱
۳/۰۸۹۰	۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۲
۱/۶۷۲۰	۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱۳
۰/۸۰۶۰	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱۴

جدول شماره (۵ - ب) امتیازات مشاغل بر حسب عوامل ۱۹ گانه و مشاغل نمونه خاص کشور ایران

رتبه نمونه	عوامل مشاغل	x _۱	x _۲	x _۳	x _۴	x _۵	x _۶	x _۷	x _۸	x _۹	x _{۱۰}	x _{۱۱}	x _{۱۲}	x _{۱۳}	x _{۱۴}	x _{۱۵}	x _{۱۶}	x _{۱۷}	x _{۱۸}	x _{۱۹}	X
		۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	
۱	گالش ساز	۲	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲/۲۲۳۰
۲	تعلبنند	۲	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲/۲۶۲۰
۳	مینا کار	۶	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳/۳۱۷۰
۴	خاتم کار	۶	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳/۲۸۳۰
۵	کلامه مال	۲	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲/۵۵۲۰
۶	حنا ساب	۲	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲/۲۲۳۰
۷	سقا	۲	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰/۹۰۹۰
۸	کرایه ظروف	۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱/۴۸۰۰
۹	کباب پز	۲	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲/۲۲۳۰
۱۰	شاطر	۲	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲/۹۰۶۰
۱۱	چگریزی	۲	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲/۲۲۳۰
۱۲	مداح	۶	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱/۵۷۰۰
۱۳	کتیرا پالکن	۲	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۲/۲۰۹۶
۱۴	بازرس اداره و لش	۱۵	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۳/۰۸۳۰

منابع و مأخذ

- 1- " AEC Benchmark Job Description
By : U.S. Atomic Energy Commission; 1954
- 2- " Salary Administration, Position Evaluation "
By : U.S. Atomic Energy Commission ; 1960
- 3- " Job Evaluation,"
By : International Labour Office (I. L. O) ; 1960
- 4- " Job Evaluation "
By : Otis and Loukart ; 1954
- 5- " Job Evaluation Methods"
By : C. W. Lytle ; 1954
- 6- " Personnel Management "
By : Michael J. Jucius; 1955
- 7- " Statistical Method for Research Workers "
By : Sir Ronald A. Fisher, London; 1958
- 8- " Determinants & Matrices, "
By : A. C. Itken, Lonson; 1961
- 9- " Modern Computing Method,
By : National Physical Laboratory ; 1960
- 10- " International Classification of Occupations for Migration and Employment Placement " , (I. C. O. M. E. P.) ,
By : ILO ; 1952
- 11- " International Standard Classification of Occupations : , (I. S. C. O)
By : ILO ; 1958

۱۲ - "گروه بندی مشاغل از نظر سواد"

رساله فوق لیسانس آمار شناسی خانم کاراپتیان ۱۳۴۲

۱۳ - "روشهای مقدماتی آماری" تألیف دکتر عباسقلی خواجه نوری ۱۹۶۲

۱۴ - "طبقه بندی مشاغل" نشریه تحقیقی شماره ۶

اداره کل مطالعات نیروی انسانی و آمار ۱۳۴۳

۱۵ - "طبقه بندی مشاغل و حرف برای تنظیم امور بازار کار"

اداره کل مشاغل و کاریابی ۱۳۴۳

شماره نشریه	عنوان	فهرست نشریات جلد سوم بررسی کننده
نشریه شماره ۲۷- بررسی مسائل نیروی انسانی شهرستان	مکرده تحقیق مسائل نیروی انسانی	۱۵۷۹-۱۷۰۶
نشریه شماره ۲۸- طبقه بندی مشاغل در ایران	کاکلم محمد تقی	۱۷۰۷-۱۸۷۱
نشریه شماره ۲۹- بررسی مسائل نیروی انسانی شهرستان	مکرده تحقیق مسائل نیروی انسانی	۱۸۷۲-۱۹۵۲
نشریه شماره ۳۰- بررسی وضع فرهنگ ایران در نیم قرن اخیر	دکتر بهمان خواجسته	۱۹۵۳-۲۰۵۱
نشریه شماره ۳۱- بررسی مسائل نیروی انسانی شهر قم	مکرده تحقیق مسائل نیروی انسانی	۲۰۵۳-۲۱۲۹
نشریه شماره ۳۲- بررسی مسائل نیروی انسانی شهر اهواز	مکرده تحقیق مسائل نیروی انسانی	۲۱۳۱-۲۲۰۵
نشریه شماره ۳۳- بررسی مسائل نیروی انسانی جامعه شهری ایران	مکرده تحقیق مسائل نیروی انسانی	۲۲۰۷-۲۳۴۱
نشریه شماره ۳۴- بررسی مسائل نیروی انسانی جامعه روستائی ایران	مکرده تحقیق مسائل نیروی انسانی	۲۳۴۳-۲۴۳۸

فهرست مندرجات

شماره صفحه

عنوان

۱۸۷۳	مقدمه
۱۸۸۰	بررسی جمعیت و منابع نیروی انسانی - توزیع جمعیت بر حسب جنس
۱۸۸۶	میانۀ سنی - افزایش جمعیت
۱۸۸۷	ازدواج - طلاق - ولادت و مرگ و میر
۱۸۹۵	مهاجرت - علل مهاجرت - روند مهاجرت

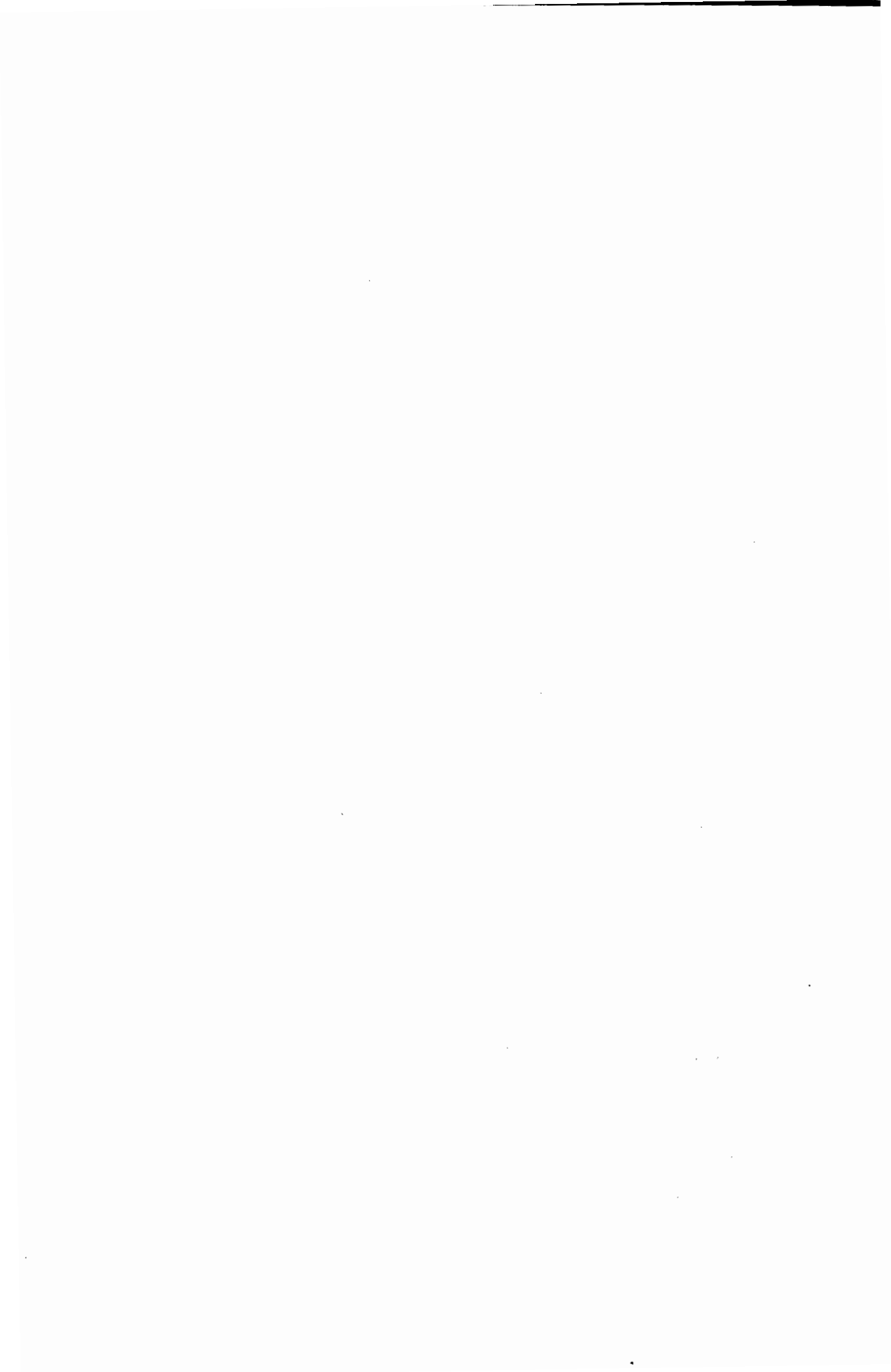
فصل اول

۱۹۰۳	۱۳۴۳-۳۵	بررسی مسائل آموزشی شهر همدان و مقایسه آن در سالهای
۱۹۰۵		بررسی تحصیلات رسمی
۱۹۰۸		مقایسه وضع سواد شهر همدان با چند شهر بزرگ کشور
۱۹۱۱		بررسی ترک تحصیل و علل آن
۱۹۱۶		بررسی مسئله بیسوادی و علل آن
۱۹۲۱		بررسی افراد تحت تعلیم - برآورد افراد لازم التعلیم
۱۹۲۵		بررسی وضع مهارت و تخصص در جمعیت شهر همدان
۱۹۲۶		رابطه سواد و مهارت و تخصص

فصل دوم

۱۹۲۸		بررسی نیروی کار شهر همدان - مبحث اول - جمعیت فعال - تعریف جمعیت فعال
۱۹۲۹		نرخ فعالیت - نسبت فعالیت
۱۹۳۲		مبحث دوم - اشتغال - نرخ اشتغال
۱۹۳۴		توزیع شاغلین و نرخ اشتغال بر حسب گروههای سنی
۱۹۳۵		توزیع شاغلین بر حسب گروههای اصلی مشاغل
۱۹۳۷		توزیع شاغلین بر حسب وضع در شغل
۱۹۳۸		توزیع شاغلین در رشته های عمده فعالیت اقتصادی
۱۹۴۱		اشتغال و کاریابی - اشتغال در فصول مختلف سال
۱۹۴۳		اشتغال و وضع سواد
۱۹۴۵		اشتغال و مهارت و بررسی دستمزدها و حقوق ساعت کار شاغلین
۱۹۴۹		مبحث سوم - بیکاری
۱۹۵۰		توزیع بیکاران بر حسب سن و مدت بیکاری
۱۹۵۱		بیکاری و سواد و مهارت
۱۹۵۲		بررسی علت بیکاری

فصل سوم

مقدمه

شهر همدان در دامنه شمالی قسمت اصلی جبال الوند بر روی تخته سنگهای گرانیتی این کوه بنا شده است. قدمت این شهر بطور دقیق معلوم نیست ولی آنچه که مسلم است و از نحوای نوشته همدان مورخین باستانی برمیآید بنای این شهر حتی از دیوکو^۱ و آزدوهاک^۲ نخستین و معروفترین سلاطین مادی پیشتر بوده است. از آثار پیش از اسلام آنچه که تاکنون در این شهر بدست آمده است، اول بقایای يك قلعه سنگی وگلی بایك آتشگاه مخروبه بر روی تپه مصلی در مشرق شهر همدان است. و دوم "سنگ شیر" در شمال شرقی همدان که يك قطعه سنگ از نوع سنگ سماک است که بشکل شیر تراشیده شده و قطعات خرد شده دیگر نیز در فاصله دورتر از يك این محل مشاهده میشود. طبق نوشته مورخان در این مکان یکی از دروازههای بزرگ شهر همدان که قلعه و حصار شهر را با خارج مربوط میساخته وجود داشته است و بر بالا یا در جلوگاه این دروازه مجسمه دوشیرسنگی بعنوان نگهبانان دروازه بکار گذاشته بودند. این دروازه در حمله اعراب منهدم گردید و شیرها را بزمین انداخته و خرد کردند. لیکن یکی از آن دوشیر که آسیب کمتری دیده بود امروزه توسط وزارت فرهنگ و هنر بر بالای سکوئی از سنگ گرانیت در همین محل بنام "دروازه سنگ شیر" به پایستاده است.

سومین اثر باستانی این شهر کتیبهای به خط میخی است که در دره عباسآباد بر سر راه قلعه الوند واقع شده. این کتیبه بر روی تخته سنگ عظیمی از گرانیت حک گردیده و گویا در زمان خشایار شاه در موقع حمله به یونان نوشته شده است. در افواه عموم این کتیبه معروف به "گج نامه" است و عوام راعقیده بر این است که در این مکان گجی از سلاطین پیشین مدفون است و این کتیبه کلید رمز این گج و شرح حال آن میباشد.

چهارم - مقبره استرومردخای (در اول خیابان عباسآباد) متعلق به دوتن از بزرگان یهود. عقیده بر این است که استر همسر کورشر کبیر و مردخای عموی استر بوده است و هنگامیکه کورشر شهر بابل را فتح

۱-DIUOCCO

۲ - AZIDCHAK

کرد و اسرای یهود رانجات داد جمعی از این یهودیها بهمراهی کورثیه همدان آمدند و در آنجا ساکن شدند . اصل دخمه يك دروازه سنگی آن بسیار قدیمی است و گویا آثار قدیمی فراوانی در این دخمه بوده که قسمتی از اشیاء زینتی آن در سالهای پیشتر به سرقت رفته و در موزههای مالک دیگر میباشد . هرگاه در شهر همدان تحقیقات باستانشناسی دامنه‌داری بعمل آید محققا آثار پرازش دیگری بر آنچه که فعلا موجود است افزوده خواهد شد .

از آثار تاریخی بعد از اسلام آنچه که فعلا در این شهر موجود است موارد زیر را میتوان نامبرد :

اول - "برج قریان" که مقبره‌ای است بصورت يك برج بلند و بشکل يك هرم هشت پهلو و متعلق به قرن ششم هجری میباشد . این مقبره در سال ۱۳۲۹ بطور اساسی توسط وزارت فرهنگ تعمیر گردید .

دوم - گنبد علویان در شمال همدان نزدیک مقبره باباطاهر . اصل این ساختمان متعلق به قرن هشتم هجری میباشد و در دخمه‌های زیر زمین آن چند قبر مشاهده میشود، قسمت داخلی این مقبره بصورت معبدی است چند ضلعی که با گچ بریهای بسیار زیبا و آیات قرآن زینت یافته است . درباره راههای زیرزمینی این مقبره افسانه‌هایی در بین مردم همدان وجود دارد . در جوار این مقبره مسجد قدیمی بزرگی است که از لحاظ قدمت پیش از گنبد علویان میباشد و بنا به سنگ نوشته‌هایی که در سالهای اخیر بدست آمده و توسط اداره کل فرهنگ همدان در گنبد علویان نگهداری میشود، قدمت بنای مسجد فوق به قرن سوم و چهارم هجری میرسد .

از جاهای دیدنی این شهر یکی آرامگاه باباطاهر عریان شاعر و عارف معروف میباشد که در شمال غربی همدان بر بالای يك تپه خاکی بنا شده است . و دیگر آرامگاه فیلسوف و دانشمند بزرگ ایرانی ابن سینا است که در خیابان پهلوی همدان بنا شده و یکی از باشکوهترین و بهترین بناهای این شهر میباشد .

از لحاظ گردشگاهها، دامنه کوهساران الوند، دره‌های سبز و خرم با آب و هوای بیلاتی فراوان وجود دارد . که معروفترین این دره‌ها که از لحاظ گردش و تفریح برای مردم همدان دارای اهمیت بسیار است دره -

مراد بیگ باباغهای گیلان و گلای و چشمه سارهای زیبا و فراوان است که میتواند یکی از بهترین مراکز ییلاتی ایران باشد. دره عباس آباد که برق آبی همدان در آنجا بکار گذاشته شده است از گردشگاههای نزدیک و باصفای این شهر است و دره فقیره - تفرجیان - آشینسه - دره سیمین و یلقان از مراکز ییلاتی و خوش آب و هوای الوند میباشد.

وضع هوای همدان - آب و هوای همدان از لحاظ اختلاف فاحش درجه حرارت بین حداقل و حداکثر کاملاً برّی است. بنابه ارقام اداره کل هواشناسی کشور حداقل درجه حرارت در زمستان ۱۹- درجه سانتیگراد و حداکثر آن در تابستان ۳۹ درجه سانتیگراد و تغییرات متعارفی آن ۵۸ درجه است. در فصول مختلف باد های شدیدی از سوی الوند و بالعکس در شهر میوزد و در فصل زمستان این بادهای همراه باتوفان و برف و سرما است در باره وزش شدید باد در همدان افسانه هایی در سر زبانهای مردم وجود دارد و بعلت سرمای شدید و باد های برگرد و خاک امراض روی بخصوص سل در این شهر زیاد دیده میشود.

آب آشامیدنی شهر همدان - بطوریکه اشاره شد، شهر همدان روی صخره های عظیم سنگ گرانیت بنا شده است این سنگها و صخره ها امکان احداث قنات و یا حفر چاه های عمیق را از ساکنان شهر سلب کرده اند. آب آشامیدنی و مصرفی شهر منحصر به چشمه های متعددی است که در اماکن مسکونی ظاهر میگردد و این آبها بوسیله کانالهای زیر زمینی از خانه های به خانه دیگر جریان مییابد و ساکنین خانه ها کلیه احتیاجات خود را اعم از آب آشامیدنی و شستشو را از این آبها تأمین میکنند. بطوریکه آب یک چشمه پس از اینکه از چند خانه گذشت رنگ آن کاملاً عوض شده و قشری از کف صابون و چربی روی آنرا میپوشاند. اکثر ساکنین خانه ها آب آشامیدنی خود را پس از نیمه های شب و نزدیک طلوع آفتاب بر میدارند. در خانه هایی که چشمه وجود ندارد اغلب چاه های دستی حفر میکنند و آب مورد نیاز خود را بدان وسیله تأمین مینمایند. از چند سال پیش برای تأمین آب شهر پروژه ساختمان سد شهناز بوسیله سازمان برنامه عملی گردید و لسی هنوز لوله گذاری بین سد تا شهر همدان و شبکه توزیع آب ناتمام است.

وضع اجتماعی و اقتصادی شهر همدان - با اینکه شرایط آب و هوایی در این شهر تاحدی سختگیراست و در سال حداکثر بیش از هفت ماه فصل کار در مزارع و کشتزارها نیست و بعلت سرما و یخ بندان در بقیه ماههای سال کاری از پیش نمیرود، لیکن جلگه‌های حاصلخیز و پر برکت اطراف که از آبرفت‌های رودخانه‌ها و جویبارهای الوند تشکیل شده‌اند بابازدهی برکت زاتحادودی کوتاه بودن زمان کار را جبران مینمایند. مردم همدان طبیعتاً افرادی فعال و پشتکاردار و قانع و صمیمی هستند و با اینکه معتقدات مذهبی بین اکثریت مردم کاملاً استوار است ولی در قبال اقلیت‌های مذهبی، چون کلیسیاها، آشورپها و ارمنه هیچگونه تعصب از خود نشان نداده بلکه قرینهاست که با آرامش و دوستی بایکدیگر زندگی میکنند.

در شهر همدان مجموعاً چهار بیمارستان خصوصی و دولتی با ۲۰ نفر پزشک و ۳ نفر دندانپزشک در خدمت بهداشت شهر میباشند.

طبق آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ جمعیت شهر همدان ۱۱۲۱۴۹ نفر بوده است که هر گاه نسبت جمعیت شهر را به تعداد پزشک در نظر بگیریم برای هر ۵۰۰۰ نفر یک پزشک میرسد و اگر جمعیت روستاها نیز که برای معالجه به شهر می‌آیند در نظر گرفته شود، نارسائی تجهیزات درمانی و بهداشتی بطور واضحی بچشم می‌خورد. بنابراین هنوز بازار حکیم باشی‌ها و شکسته بندهای قدیمی، در این شهر رواج کامل دارد.

فعالیت‌های اقتصادی بجز کشاورزی در شهر همدان توسعه چندانی نیافته است. مهمترین رشته فعالیت صنعتی در این شهر قالی بافی، چرمسازی و ساختن ظروف سفالی میباشد که این رشته از صنایع نیز بومی این شهر بوده و از زمانهای پیش وجود داشته‌اند و در سالهای اخیر تاحدودی توسعه یافته اند. رشته صنایع فلزی این شهر را بدودسته باید تقسیم کرد، نخست کارگاههای قدیمی با همان سبک و شیوه کهن که عمده تولیدات آنها ساختن وسایل کشاورزی مانند بیل و کلنگ و گاواهن، داس تیشه و غیره میباشد. دیگر کارگاههای جدید با وسایل ماشینی و نو که کار این کارگاهها بیشتر تعمیر لوازم و وسائط نقلیه و ماشین آلات - کشاورزی میباشد و نوسازی در این رشتهها بسیار ناچیز است.

علت عمده عدم موفقیت و رشد فعالیت‌های صنعتی در این شهر اینک امکانات زیادی برای توسعه پارامای از صنایع وجود دارد. فرار سرمایه از این شهر است. بازرگانان و صاحبان صنایع تولیدی پس از فراهم کردن سرمایه کافی تمایل کمتری به اقامت و ادامه کار در همدان از خود نشان می‌دهند و در فرصت مناسب از این شهر مهاجرت می‌کنند. و با بیرون رفتن صاحبان سرمایه و متوقف شدن تولیدات صنعتی، نیروی کار نیز بالتبع مجبور به مهاجرت و جلائی وطن می‌گردد و تصویری که نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی از جمعیت شهر همدان و صفات و خصوصیات این جمعیت بدست داده است مؤید وضع فوق می‌باشد.

بنابر نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی، از لحاظ نیروی کار - نرخ فعالیت در جمعیت بالاتر از ده ساله شهر همدان در فاصله دو آمارگیری (سرشماری عمومی آبان‌ماه ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳) از ۴۲۶ هزار به ۳۸۵ هزار کاهش یافته است. نرخ اشتغال نیز به همین ترتیب از ۴۰۳ هزار به ۳۴۸ هزار رسیده است و بدین‌قرار کل جمعیت شاغل شهر همدان از ۲۸۲۶۳ نفر (در سال ۳۵) به ۲۵۹۷۳ نفر (در سال ۱۳۴۳) تقلیل پیدا کرده است.

بر اثر مهاجرت‌های روستائیان به شهر و رشد طبیعی جمعیت نرخ افزایش جمعیت برای مراکز شهری ایران طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی - ۴۴ هزار برآورد شده است. در صورتیکه در طی همین مدت نرخ افزایش جمعیت شهر همدان در حدود ۱۵ هزار بوده است. و اکثر این افزایش نیز در گروه‌های سنی کمتر از ۱۵ ساله بوده و در گروه‌های سنی بالاتر از ۱۵ سال بعلت مهاجرت از این شهر می‌توان افزایش بسیار ناچیز می‌باشد.

وضع سواد و آموزش - از سال ۱۳۳۵ تا سال ۱۳۴۳ در وضع سواد عمومی شهر همدان تغییرات قابل ملاحظه‌ای روی داده است. امروزه در حدود ۴۸ درصد جمعیت ۶ ساله بی‌سواد و ۴۵ درصد جمعیت ۱۰ ساله بی‌سواد شهر همدان طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی با سواد می‌باشند. در حالیکه نسبت افراد با سواد در جمعیت از ۱۰ سال بی‌سواد این شهر در سال ۱۳۳۵ در حدود ۳۰ درصد بوده است. و چنانکه ملاحظه می‌شود این نسبت تا حدود ۱۵ درصد افزایش یافته است. این افزایش

در کلیه سطوح و درجات سواد دیده میشود و فی المثل تعداد کسانی که دیپلمه شده و با تحصیلات عالی دیده‌مانده در عرض ۸ سال گذشته در حدود ۲ تا ۳ برابر افزایش یافته است.

هرگاه برنامه تحصیلات فنی و حرفه‌ای نیز در این شهر برای تربیت کارگران ماهر و در سطح بالاتر برای تهیه و تربیت تکنیسین‌ها و استادکاران به مرحله اجرا گذاشته شود و صاحبان صنایع در سرمایه گذاری در بخش صنعت بوسیله سازمانهای دولتی تشویق و ترغیب شوند با موقعیتی که شهر همدان از لحاظ شاهراهها و مراکز جمعیت و دسترسی به منابع اولیه دارا میباشد انتظار میرود که رشد اقتصادی و صنعتی این شهر مجدداً آغاز گردد.

در بررسی حاضر مسائل مختلف نیروی انسانی شهر همدان - بر مبنای نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه سال ۱۳۴۳ - در طی سه فصل آورده شده است:

در فصل اول - مسائل مربوط به جمعیت و منابع نیروی انسانی شامل ساختمان جمعیت - تراکم و افزایش جمعیت - وضع ازدواج و طلاق - ولادت و مرگ و میر - وضع مهاجرت مورد بررسی قرار گرفته.

در فصل دوم - بررسی مسائل آموزشی شهر همدان - که موضوعات زیر را در بر میگیرد - مورد نظر بوده:

بررسی سواد در کل جامعه - تعیین تعداد با سوادها - بررسی افراد لایزال تعلیم و تحت تعلیم - ترک تحصیل و علل آن - میزان بیسواد و علل آن - مهارت و تخصص فنی و رابطه آن با سواد و تحصیلات.

در فصل سوم - بررسی نیروی کار شهر همدان بعمل آمده و جمعیت فعال - نرخ فعالیت و نسبت فعالیت - وضع اشتغال در رشتههای مختلف مشاغل و فعالیت اقتصادی - مقایسه اشتغال و میزان سواد و مهارت - وضع دستمزد و حقوق و ساعت کار - بیکاری - بیکاری و سواد و مهارت و علل بیکاری مورد بررسی قرار گرفته است.

ضمناً برای روشن شدن مفاهیم اقلام آماری و هدف از آمارگیری و متد روشهایی که در محاسبه و برآورد اطلاعات جمع آوری شده بکاررفته است توضیحاتی درباره طرح آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی ضروری مینموده که چون این توضیحات در اول مجموعه حاضر (بعنوان ضمیمه‌ای بر بررسی نیروی انسانی شهر تهران) آورده شده است لذا خوانندگان محقق و صاحب نظر را به آنجا حواله میدهم.

فصل اول

بررسی جمعیت و منابع نیروی انسانی

توزیع جمعیت بر حسب جنس

مقایسه ارقام جدول فوق نشان میدهد که در فاصله دو آمارگیری در حدود ۱۲۲۴۰ نفر به جمعیت شهر همدان اضافه شده که از این عدد ۷۵۸۹ نفر مرد و ۴۶۵۱ نفر زن بوده است. این مقایسه نشان میدهد که افزایش نسبی مردان بیشتر از زنان بوده است. علت این امر، مهاجرت مردان از نقاط مختلف به شهر همدان بوده است.

توزیع جمعیت بر حسب گروههای سنی

برای بررسی ترکیب سنی جمعیت از جدول زیر استفاده بعمل آمده است. این جدول جمعیت شهر همدان را بر حسب گروههای سنی و جنس نشان میدهد:

طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ جمعیت شهر همدان ۱۱۲۱۴۹ نفر برآورد شده است. از این عدد ۵۸۰۱۵ نفر مرد و ۵۴۱۳۴ نفر زن میباشند. نسبت مردان این شهر بکل جمعیت ۵۱/۷ درصد و نسبت زنان ۴۸/۳ درصد میباشد.

جدول شماره ۱-۱ توزیع جمعیت شهر همدان را به تفکیک جنس در دو آمارگیری سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ نشان میدهد.

جدول شماره ۱-۱ توزیع جمعیت شهر همدان به تفکیک

جنس در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳

سال	جمعیت کل	مرد		زن	
		تعداد	درصد نسبت بکل جمعیت	تعداد	درصد نسبت بکل جمعیت
۱۳۳۵	۹۹۹۰۹	۵۰۴۲۶	۵۰/۵	۴۹۴۸۳	۴۹/۵
۱۳۴۳	۱۱۲۱۴۹	۵۸۰۱۵	۵۱/۷	۵۴۱۳۴	۴۸/۳

منابع: سرشماری عمومی نفوس و آمارگیری ۱۳۳۵ و آمارگیری

نمونه‌ای نیروی انسانی - اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

جدول شماره ۱-۲ توزیع جمعیت شهر همدان بر حسب گروه سنی و جنس در اردیبهشت ماه

۱۳۴۳

گروههای سنی	جنس	جمعیت کل	درصد نسبت بکل جمعیت	مرد		زن	
				تعداد	درصد نسبت به مجموع مردان	تعداد	درصد نسبت به مجموع زنان
کلیه سنین		۱۱۲۱۴۹	۱۰۰	۵۸۰۱۵	۱۰۰	۵۴۱۳۴	۱۰۰
کمتر از پنج ساله		۱۸۸۱۳	۱۶/۸	۱۰۰۰۵	۱۷/۲	۸۸۰۸	۱۶/۳
۱-۵ ساله		۱۸۷۰۷	۱۶/۷	۹۶۴۱	۱۶/۶	۹۰۶۶	۱۶/۷
۱۰-۱۴ ساله		۱۴۲۹۶	۱۲/۷	۷۶۱۱	۱۳/۱	۶۶۸۵	۱۲/۴
۱۵-۱۹ ساله		۹۴۷۲	۸/۵	۴۹۲۶	۸/۵	۴۵۴۶	۸/۴
۲۰-۲۴ ساله		۷۶۵۶	۶/۸	۳۴۲۶	۵/۹	۴۲۳۰	۷/۸
۲۵-۳۴ ساله		۱۴۲۶۵	۱۲/۷	۷۱۷۱	۱۲/۴	۷۰۹۴	۱۳/۱
۳۵-۴۴ ساله		۱۲۶۱۳	۱۱/۲	۶۸۵۲	۱۱/۸	۵۷۶۱	۱۰/۷
۴۵-۵۴ ساله		۷۴۷۴	۶/۷	۳۵۶۳	۶/۱	۳۹۱۱	۷/۲
۵۵-۶۴ ساله		۵۰۹۴	۴/۵	۲۶۹۸	۴/۷	۲۳۹۶	۴/۴
۶۵ ساله و بالاتر		۳۷۵۹	۳/۴	۲۱۲۲	۳/۷	۱۶۳۷	۳/-

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

از مطالعه جدول بالا معلوم میشود که:

اساسی و عمده است.

۱- نسبت گروههای سنی کمتر از ۲۰ ساله به کل

۲- نسبت گروههای سنی ۲۰-۶۴ ساله که قسمت

جمعیت در حدود ۵۵ درصد است. بنابراین شهر همدان

عمده جمعیت فعال را تشکیل میدهند، در حدود ۴۲ درصد

دارای جمعیت جوانی است و بدین ترتیب در این شهر نیز

است.

مانند اغلب شهرهای بزرگ ایران مسئله ایجاد شغل برای

۳- نسبت گروههای سنی برای زن و مرد تقریباً

نیروی کاری که در آینده وارد بازار کار میشوند یکی از مسائل

یکسان است و تفاوت آشکاری بچشم نمیخورد.

۴- نسبت گروه غیرفعال ۶۵ ساله به بالا بـکل

ذیلاً برای ترسیم هرم سنی جمعیت شهرهمدان

جمعیت در حدود ۳ درصد است یعنی تعداد افراد پیر

جدول شماره ۱-۳ که در آن جمعیت تماماً به گروههای سنی

و من فوق العاده کم است.

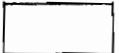
ده ساله تفکیک گردیده آورده شده است.

جدول شماره ۱-۳ توزیع جمعیت شهرهمدان بر حسب گروههای سنی و جنس در سال ۱۳۴۳

جنس / گروههای سنی	جمعیت کل	درصد نسبت بکل جمعیت	مرد		زن	
			تعداد	درصد نسبت به مجموع مردان	تعداد	درصد نسبت به مجموع زنان
کلیه سنین	۱۱۲۱۴۹	۱۰۰	۵۸۰۱۵	۱۰۰	۵۴۱۳۴	۱۰۰
کمتر از ده سال	۳۷۵۲۰	۳۳ / ۵	۱۹۶۴۶	۳۳ / ۹	۱۷۸۷۴	۳۳ / -
۱۰-۱۹ ساله	۲۳۷۶۸	۲۱ / ۲	۱۲۵۳۷	۲۱ / ۶	۱۱۲۳۱	۲۰ / ۸
۲۰-۲۹ ساله	۱۴۸۵۷	۱۳ / ۲	۶۸۰۷	۱۱ / ۷	۸۰۵۰	۱۴ / ۹
۳۰-۳۹ ساله	۱۳۶۱۳	۱۲ / ۱	۷۰۹۵	۱۲ / ۲	۶۵۱۸	۱۲ / -
۴۰-۴۹ ساله	۹۸۳۹	۸ / ۸	۵۴۱۲	۹ / ۳	۴۴۲۷	۸ / ۲
۵۰-۵۹ ساله	۶۰۱۹	۵ / ۴	۲۹۲۶	۵ / ۱	۳۰۹۳	۵ / ۷
۶۰-۶۹ ساله	۴۲۷۵	۳ / ۸	۲۳۳۴	۴ / -	۱۹۴۱	۳ / ۶
۷۰-۷۹ ساله	۱۶۵۲	۱ / ۵	۹۴۰	۱ / ۶	۷۱۲	۱ / ۳
۸۰ ساله به بالا	۶۰۶	۰ / ۵	۳۱۸	۰ / ۶	۲۸۸	۰ / ۵

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

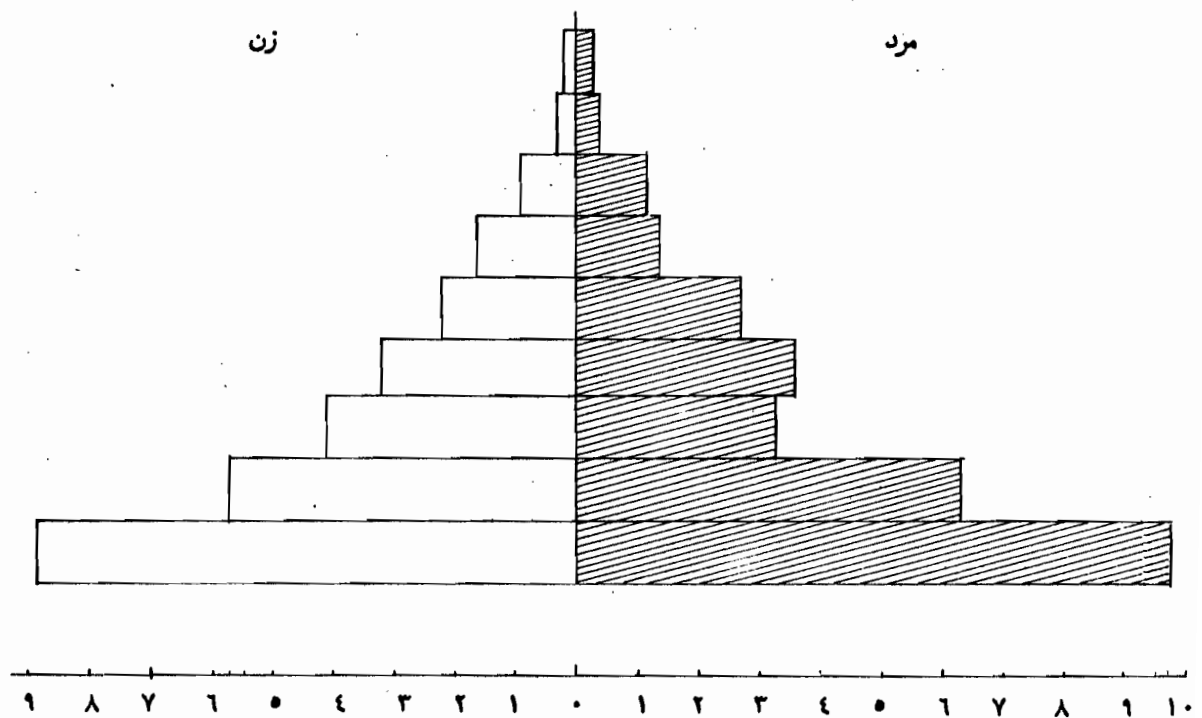
در زیر هرم سنی شهر همدان و نمودار شماره ۱ برای واضح تر کردن وضع جمعیت بر حسب گروههای سنی رسم شده.

مرد
زن

هرم سنی جمعیت شهر همدان بر حسب سن و جنس در سال ۱۳۴۳

گروههای سنی

۸۰ ساله و بالاتر
۷۰-۷۹ ساله
۶۰-۶۹ ساله
۵۰-۵۹ ساله
۴۰-۴۹ ساله
۳۰-۳۹ ساله
۲۰-۲۹ ساله
۱۰-۱۹ ساله
کمتر از ۱۰ ساله

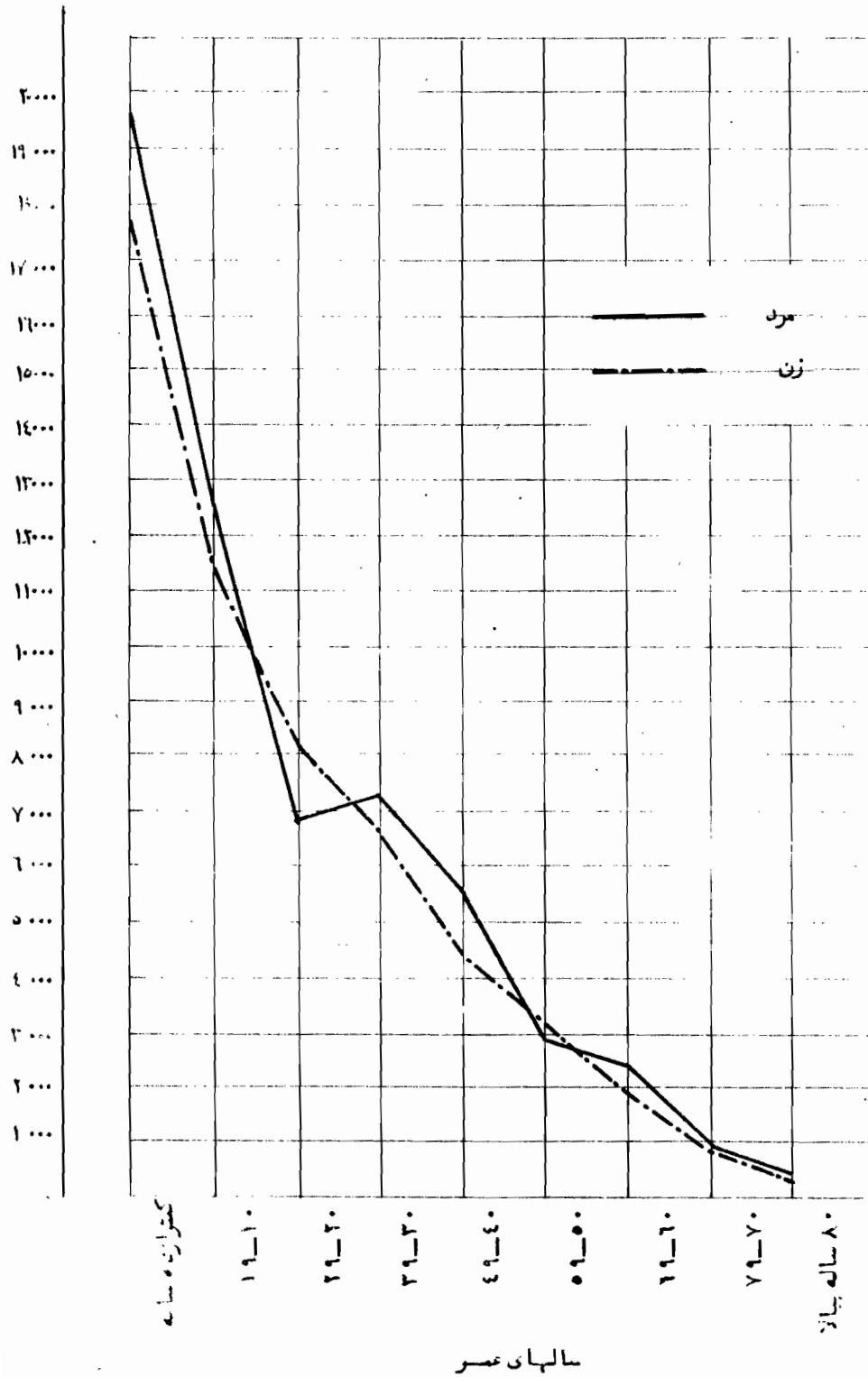

جمعیت بر حسب ده هزار نفر

نمودار شماره ۱ توزیع جمعیت شهرمدان بر حسب جنس و گروه سنی در

(آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی - اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

تعداد

بطور کلی در وضع هرم سنی و نمودار جمعیت شهر همدان چیزی که زیاد باشد شهرهای بزرگ دیگر مملکت فرق داشته باشد ملاحظه نمیشود. آنچه بطور کلی میتوان گفت اینست که شهر همدان دارای جمعیت جوانی است و از گروههای سنی کمتر از ده ساله و نواحی ۱۰-۱۹ ساله که بگذریم هرم، نواخت معتدلی دارد و در هیچ نقطه افت معنی داری به چشم نمیخورد. تفاوت زیاد گروههای سنی کمتر از بیست

سال نسبت به گروههای سنی بالاتر ممکن است تا حدی حاکی از نتیجه بخش بودن اقدامات بهداشتی سالهای اخیر برای جلوگیری از مرگ و میر اطفال باشد.

در زیر جدول شماره ۴-۱ (که مستخرج از نتایج سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵ است) برای مقایسه توزیع سنی جمعیت شهر همدان در سالهای ۳۵ و ۴۳ آورده میشود.

جدول شماره ۴-۱ توزیع جمعیت شهر همدان بر حسب گروههای سنی و جنس طبق نتایج سرشماری عمومی نفوس

(آبانماه ۱۳۳۵)

جنس / گروههای سنی	جمعیت کل	درصد نسبت بکل جمعیت	مرد		زن	
			تعداد	درصد نسبت به مجموع مردان	تعداد	درصد نسبت به مجموع زنان
کلیه سنین	۹۹۹۰۹	۱۰۰	۵۰۴۲۶	۱۰۰	۴۹۴۸۳	۱۰۰
کمتر از پنج ساله	۱۴۹۱۹	۱۴/۱	۷۷۱۵	۱۵/۳	۷۲۰۴	۱۴/۶
۵-۹ ساله	۱۴۹۱۰	۱۴/۱	۷۸۲۶	۱۵/۵	۷۰۸۴	۱۴/۳
۱۰-۱۴ ساله	۱۱۳۶۴	۱۱/۴	۶۱۶۳	۱۲/۲	۵۲۰۱	۱۰/۵
۱۵-۱۹ ساله	۸۲۵۵	۸/۳	۴۰۸۸	۸/۱	۴۱۶۷	۸/۴
۲۰-۲۴ ساله	۶۴۷۶	۶/۵	۲۵۳۹	۵/-	۳۹۳۷	۷/۱
۲۵-۳۴ ساله	۱۳۸۱۶	۱۳/۸	۶۴۴۴	۱۲/۸	۷۳۷۲	۱۴/۹
۳۵-۴۴ ساله	۱۰۶۶۸	۱۰/۷	۵۶۶۸	۱۱/۳	۵۰۰۰	۱۰/۱
۴۵-۵۴ ساله	۸۶۸۲	۸/۷	۴۲۵۲	۸/۴	۴۴۳۰	۹/۰
۵۵-۶۴ ساله	۵۸۳۶	۵/۸	۳۱۲۰	۶/۲	۲۷۱۶	۵/۵
۶۵ ساله و بالاتر	۴۹۵۲	۵/-	۲۵۹۱	۵/۲	۲۳۶۱	۴/۸
سنین اظهار نشده	۳۱	-	۲۰	-	۱۱	-

منبع: سرشماری عمومی نفوس آبانماه سال ۱۳۳۵

از مقایسه ارقام جداول شماره ۲-۱ و ۳-۱ نتایج زیر حاصل میشود:

۱- طبق سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ نسبت

گروههای سنی کمتر از ۱۵ ساله بکل جمعیت در حدود ۴۱

درصد بوده در صورتیکه این نسبت طبق آمارگیری نمونه‌ای

نیروی انسانی ۱۳۴۳ به ۴۶ درصد رسیده است. افزایش

مذکور نشانه اینست که نرخ ولادت بالا بوده است، وضع

بهداشت بهبود یافته و مرگ و میر اطفال کم شده است.

۲- نسبت افراد ۱۵-۶۴ ساله که در سن فعالیت

اقتصادی قرار دارند در سال ۱۳۳۵ در حدود ۵۴ درصد

بوده در حالیکه این نسبت در سال ۱۳۴۳ تقریباً به

۵۰ درصد رسیده این موضوع نشان میدهد که نسبت

افرادیکه در سنین فعالیت اقتصادی قرار دارند در فاصله

دو آمارگیری کاهش یافته است.

۳- نسبت جمعیت از ۶۵ ساله به بالا در سرشماری

سال ۱۳۳۵ - ۵ درصد بوده است و در آمارگیری نمونه‌ای

نیروی انسانی ۱۳۴۳ به ۳/۴ درصد رسیده است و

بدین ترتیب در این گروه سنی نیز نسبتها تنزل

کرده است.

میان سنی

با استفاده از جدول شماره ۳-۱ و توزیع فراوانی

تجمعی میانه سنی شهر همدان ۱۷/۲۵ سال بدست

میآید با توجه به اینکه در حدود ۵۵ درصد جمعیت را افراد

کمتر از ۲۰ ساله تشکیل میدهند رقم مذکور غیر عادی

نیست.

افزایش جمعیت

طبق نتایج سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵ و آمارگیری

نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ نرخ افزایش

سالانه جمعیت شهر همدان به ترتیب زیر محاسب میگردد.

در معادله $A(1+x)^n$ که در آن x نرخ

افزایش جمعیت است.

با استفاده از معادله فوق اگر جای A رقم

۱۹۹۰۹ (جمعیت در سال ۱۳۳۵) و جای n رقم

۱۱۲۱۴۹ (جمعیت در سال ۱۳۴۳) را بگذاریم و x

رامساوی $۷/۵$ (فاصله زمانی دو آمارگیری) بگیریم برای

x عددی در حدود ۱۵ در هزار بدست میآید. بنظر

میرسد قلت این رقم به مهاجرت فرست بودن شهر همدان

مربوط است. و ذیلا بر اساس نرخ بالا جمعیت این شهر در

سالهای ۴۲ تا ۴۵ برآورد میگردد: سال (۱۴۰۸) (انفر)

سال (۲۹۲۹) (انفر) - سال (۴۴۷۳) (انفر) - سال

۳۹ (۶۰۴۰) (انفر) - سال (۴۰) (۷۶۳۱) (انفر) - سال ۴۱

(۹۲۴۵) (انفر) - سال (۴۲) (۸۸۴) (انفر)

پیش‌بینی جمعیت

جدول شماره ۱-۶ پیش‌بینی افزایش جمعیت شهر همدان

از سال ۱۳۴۳ تا ۱۳۵۰ براساس نرخ ۱۵ در هزار

سال	جمعیت
۱۳۴۳	۱۱۲۱۴۹
۱۳۴۴	۱۱۳۸۳۱
۱۳۴۵	۱۱۵۵۳۸
۱۳۴۶	۱۱۷۲۷۱
۱۳۴۷	۱۱۹۰۳۰
۱۳۴۸	۱۲۰۸۱۵
۱۳۴۹	۱۲۲۶۲۷
۱۳۵۰	۱۲۴۴۶۶

یکی از هدف‌های این بررسی پیش‌بینی جمعیت

در سال‌های آینده است که طبق محاسبات زیر براساس

دو نرخ تا سال ۱۳۵۰ پیش‌بینی می‌گردد، یکی براساس

نرخ ۲۵ در هزار (نرخ افزایش عمومی جمعیت کل کشور)

و دیگری با نرخ ۱۵ در هزار (نرخ افزایش جمعیت شهر

همدان در سال‌های ۳۵ و ۱۳۴۳)

جدول شماره ۱-۵ پیش‌بینی افزایش شهر همدان از سال

۱۳۴۳ تا سال ۱۳۵۰ براساس نرخ ۲۵ در هزار

سال	جمعیت
۱۳۴۳	۱۱۲۱۴۹
۱۳۴۴	۱۱۴۹۵۳
۱۳۴۵	۱۱۷۸۲۷
۱۳۴۶	۱۲۰۷۷۳
۱۳۴۷	۱۲۳۷۹۲
۱۳۴۸	۱۲۶۸۸۷
۱۳۴۹	۱۳۰۰۵۹
۱۳۵۰	۱۳۳۳۱۱

ازدواج

در مورد شهر همدان طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای

نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نسبت مردان دارای همسر

۱/۶۶ درصد مجموع مردان از ۱۵ ساله به بالا و نسبت

زنان دارای همسر ۸/۶۹ درصد مجموع زنان بالاتر

از ۱۵ ساله می‌باشد.

جدول زیر وضع ازدواج و طلاق شهر همدان

را طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ -

نشان می‌دهد.

چنانکه افزایش جمعیت آهنگ سال‌های گذشته

را داشته باشد جمعیت شهر همدان از سال ۱۳۴۳ تا ۱۳۵۰

به صورت زیر پیش‌بینی می‌گردد.

جدول شماره ۷- اوضاع زناشویی بر حسب جنس و سن در جمعیت از ۱۵ ساله پیاپی

شهر همدان در سال ۱۳۴۳

وضع ازدواج جنس و سن	جمع	دارای همسر		بدون همسر		ازدواج نکرده	اظهار نشده
		تعداد	درصد	در اثر طلاق	در اثر فوت		
مردوزن	۶۰۳۳۳	۴۱۲۰۳	۶۸ / ۳	۸۳۴	۵۱۲۳	۱۳۰۵۲	۱۲۱
۱۹-۱۵ ساله	۹۴۷۲	۱۷۲۷	۱۸ / ۲	۶۱	—	۷۶۸۴	—
۲۰-۲۴ ساله	۷۶۵۶	۴۱۹۹	۵۴ / ۸	۱۰۶	—	۳۴۳۶	۱۵
۲۵-۳۴ ساله	۱۴۲۶۵	۱۲۲۷۹	۸۶ / ۱	۱۵۲	۱۵۱	۱۶۵۳	۳۰
۳۵-۴۴ ساله	۱۲۶۱۳	۱۱۶۵۸	۹۲ / ۴	۱۹۷	۵۷۶	۱۸۲	—
۴۵-۵۴ ساله	۷۴۷۴	۵۷۰۰	۷۶ / ۳	۲۱۲	۱۴۷۱	۷۶	۱۵
۵۵-۶۴ ساله	۵۰۹۴	۳۵۴۸	۶۹ / ۷	۷۶	۱۳۶۴	۶۰	۴۶
۶۵ ساله پیاپی	۳۷۵۹	۲۰۹۲	۵۵ / ۷	۳۰	۱۵۶۱	۶۱	۱۵
مرد	۳۰۷۵۸	۲۰۵۷۲	۶۶ / ۹	۲۴۳	۳۷۸	۹۵۰۵	۶۰
۱۹-۱۵ ساله	۴۹۲۶	۱۵	— / ۳	—	—	۴۹۱۱	—
۲۰-۲۴ ساله	۳۴۲۶	۵۹۱	۱۷ / ۳	—	—	۲۸۲۰	۱۵
۲۵-۳۴ ساله	۷۱۷۱	۵۵۹۴	۷۸ / —	۶۱	۱۵	۱۴۷۱	۳۰
۳۵-۴۴ ساله	۶۸۵۲	۶۵۶۴	۹۵ / ۸	۶۱	۶۰	۱۶۷	—
۴۵-۵۴ ساله	۳۵۶۳	۳۳۸۱	۹۴ / ۹	۹۱	۶۱	۳۰	—
۵۵-۶۴ ساله	۲۶۹۸	۲۶۰۸	۹۶ / ۷	—	۴۵	۴۵	—
۶۵ ساله پیاپی	۲۱۲۲	۱۸۱۹	۸۵ / ۷	۳۰	۱۹۷	۶۱	۱۵
زن	۲۹۵۷۵	۲۰۶۳۱	۶۹ / ۸	۵۹۱	۴۷۴۵	۳۵۴۷	۶۱
۱۹-۱۵ ساله	۴۵۴۶	۱۷۱۲	۳۷ / ۷	۶۱	—	۲۷۷۳	—
۲۰-۲۴ ساله	۴۲۳۰	۳۶۰۸	۸۵ / ۳	۱۰۶	—	۵۱۶	—
۲۵-۳۴ ساله	۷۰۹۴	۶۶۸۵	۹۴ / ۲	۹۱	۱۳۶	۱۸۲	—
۳۵-۴۴ ساله	۵۷۶۱	۵۰۹۴	۸۸ / ۴	۱۳۶	۵۱۶	۱۵	—
۴۵-۵۴ ساله	۳۹۱۱	۲۳۱۹	۵۹ / ۳	۱۲۱	۱۴۱۰	۴۶	۱۵
۵۵-۶۴ ساله	۲۳۹۶	۹۴۰	۳۹ / ۲	۷۶	۱۳۱۹	۱۵	۴۶
۶۵ ساله پیاپی	۱۶۳۷	۲۷۳	۱۶ / ۷	—	۱۳۶۴	—	—

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

در جدول زیر وضع زناشویی شهر همدان در سال ۱۳۳۵ برای مقایسه با چگونگی زناشویی در سال ۱۳۴۳ درج میگردد .
جدول شماره ۸ - وضع زناشویی بر حسب جنس و سن در جمعیت از ۱۵ ساله به بالا

شهر همدان در سال ۱۳۳۵

وضع ازدواج جنس و سن	جمع	دارای همسر		بدون همسر		ازدواج نکرده
		تعداد	درصد	دائرنفوس	دائرنطیلاق	
مرد وزن	۵۸۷۱۶	۳۸۴۳۰	۶۵/۵	۶۶۴۴	۱۱۰۴	۱۲۵۳۸
۱۹-۱۵ ساله	۸۲۵۵	۱۶۴۸	۲۱/۲	۴	۷۸	۶۴۲۵
۲۰-۲۴ ساله	۶۴۷۶	۳۶۲۰	۵۵/۱	۴۶	۱۴۶	۲۶۶۴
۲۵-۳۴ ساله	۱۳۸۱۶	۱۰۸۰۰	۷۸/۲	۲۳۱	۳۲۷	۲۴۵۸
۳۵-۴۴ ساله	۱۰۶۶۸	۹۱۹۷	۸۶/۲	۶۵۰	۲۳۴	۵۸۷
۴۵-۵۴ ساله	۸۶۸۲	۶۵۴۵	۷۵/۴	۱۷۳۸	۱۷۰	۲۲۹
۵۵-۶۴ ساله	۵۸۳۶	۳۸۱۷	۶۵/۴	۱۸۲۲	۸۸	۱۰۶
۶۵ ساله به بالا	۴۹۵۲	۲۶۸۶	۵۴/۲	۲۱۵۳	۶۱	۵۲
سنین اظهار نشده	۳۱	۱۷	#	-	-	۱۴
مرد	۲۸۷۲۲	۱۹۰۲۲	۶۶/۲	۴۹۳	۳۲۳	۸۸۸۴
۱۹-۱۵ ساله	۴۰۸۸	۵۴	۱/۳	۱	۲	۴۰۳۱
۲۰-۲۴ ساله	۲۵۳۹	۴۶۵	۱۸/۳	۳	۱۲	۲۰۵۹
۲۵-۳۴ ساله	۶۴۴۴	۴۲۸۱	۶۶/۴	۲۳	۹۳	۲۰۴۷
۳۵-۴۴ ساله	۵۶۶۸	۵۰۴۰	۸۸/۱	۵۷	۸۴	۴۸۷
۴۵-۵۴ ساله	۴۲۵۲	۳۹۴۶	۹۲/۸	۹۰	۵۹	۱۵۷
۵۵-۶۴ ساله	۳۱۲۰	۲۸۸۰	۹۲/۳	۱۳۲	۴۱	۶۷
۶۵ ساله به بالا	۲۵۹۱	۲۳۴۶	۹۰/۵	۱۸۷	۳۲	۲۶
سنین اظهار نشده	۴۰	۱۰	#	-	-	۱۰
زن	۲۹۹۹۴	۱۹۴۰۸	۶۴/۷	۶۱۵۱	۷۸۱	۳۶۵۴
۱۹-۱۵ ساله	۴۱۶۷	۱۶۹۴	۴۰/۷	۳	۷۶	۲۳۹۴
۲۰-۲۴ ساله	۳۹۳۷	۳۱۵۵	۸۰/۱	۴۳	۱۳۴	۶۰۵
۲۵-۳۴ ساله	۷۳۷۲	۶۵۱۹	۸۸/۴	۲۰۸	۲۳۴	۴۱۱
۳۵-۴۴ ساله	۵۰۰۰	۴۱۵۷	۸۳/۱	۵۹۳	۱۵۰	۱۰۰
۴۵-۵۴ ساله	۴۴۳۰	۲۵۹۹	۵۸/۷	۱۶۴۸	۱۱۱	۷۲
۵۵-۶۴ ساله	۲۷۱۶	۹۳۷	۳۴/۵	۱۶۹۰	۴۷	۴۲
۶۵ ساله به بالا	۲۳۶۱	۳۴۰	۱۴/۴	۱۹۶۶	۲۹	۲۶
سنین اظهار نشده	۱۱	۷	#	-	-	۴

* - در مواردیکه جمع کل کمتر از ۱۰۰ باشد درصد نشان داده نمیشود .

منبع : سرشماری عمومی نفوس سال ۱۳۳۵

ازمقایسه ارقام جداول شماره ۷-۸ و ۱-۸ چنین نتیجه میشود:

۱- نسبت مردان و زنان دارای همسر گروه ۱۵-۱۹ ساله در سال ۱۳۳۵ بترتیب در حدود ۳/۱ درصد و ۷/۴۰ درصد بوده ولی در سال ۱۳۴۳ این نسبتها به ۳/۰ درصد و ۷/۳۷ درصد تنزل کرده است.

در گروههای سنی ۲۰-۲۴ ساله نیز در فاصله دو آمارگیری نسبتهای مذکور بترتیب در مورد مردان و زنان از ۳/۱۸ درصد و ۱/۸۰ درصد به ۳/۱۷ درصد و ۳/۸۵ درصد رسیده است. بطوریکه ملاحظه میگردد نسبتهای فوق در مورد مردان تقلیل و در مورد زنان افزایش یافته است البته علت اینستکه سنین ۲۰-۲۴ سالگی برای زنان سن مناسب ازدواج است ولی مردان گروه سنی فوق بعلت اشتغال به تحصیل یا جستجوی کار و این قبیل مسائل کمتر آمادگی برای ازدواج نشان میدهند.

۲- در گروههای سنی ۲۵-۳۴ ساله، ۳۵-۴۴ ساله، ۴۵-۵۴ ساله و ۵۵-۶۴ ساله در سال ۱۳۳۵ نسبت مردان دارای همسر بترتیب ۴/۶۶ درصد و ۹/۸۸ درصد و ۸/۹۲ درصد و ۳/۹۲ درصد بوده و نسبت زنان دارای همسر در گروههای فوق بترتیب ۴/۸۸ درصد و ۱/۸۳ درصد و ۷/۵۸ درصد و ۵/۳۴ درصد بوده و این نسبتها در سال ۱۳۴۳ در مورد مردان بترتیب ۸/۷۸ درصد و ۹/۹۴ درصد و ۷/۹۶ درصد و در مورد زنان به ۲/۹۴ درصد و ۴/۸۸ درصد و ۳/۵۹ درصد و ۲/۳۹ درصد

درصد رسیده است.

از ارقام بالا باین نتیجه میرسیم که نسبت زنان و مردان دارای همسر افزایش یافته است البته دلیل آن احتمالا بهبود وضع زندگی و رفاه بیشتر میباشد. درین زنان هر قدر به گروههای سنی بالاتر برسیم میزان ازدواج ها کاهش میابد زیرا امکان ازدواج مجدد برای زنان بیوه خیلی کمتر از مردان است.

۳- در گروه سنی بالاتر از ۶۵ ساله در سال ۱۳۳۵ نسبت مردان دارای همسر ۵/۹۰ درصد و نسبت زنان ۴/۱۴ درصد بوده است. این نسبتها در سال ۱۳۴۳ به ترتیب به ۷/۸۵ درصد و ۷/۱۶ درصد رسیده است. اختلاف بین نسبت مردان و زنان همانطور که در بالا ذکر شد به امکان بیشتر برای ازدواج مجدد مردان بدون همسر مربوط است.

طلاق

طبق نتایج سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵ تعداد مردان بدون همسر در اثر طلاق در گروههای سنی ۱۵-۱۹ و ۲۰-۲۴ ساله به ترتیب ۱۲ نفر و تعداد زنان بدون همسر در گروههای مذکور به ترتیب ۷۶ و ۱۳۴ نفر بوده است. ولی طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ اصولا مرد بدون همسر بعلت طلاق مشاهده نشده ولی تعداد زنان این دو گروه که بعلت طلاق بدون همسر شده‌اند بترتیب ۱۱ و ۱۰۶ نفر بوده است. ازمقایسه

ارقام فوق باین نتیجه میرسیم که میزان وقایع طلاق در فاصله دو آمارگیری مختصری کاهش یافته است که دلیل آن بیشتر مربوط به تقلیل میزان ازدواج در سنین پائین می باشد .

در گروه های سنی ۲۵-۳۴ ساله و ۳۵-۴۴ ساله در سال ۱۳۳۵ تعداد مردان بدون همسر در اثر طلاق ۸۴ و ۹۳ نفر بود و تعداد زنان ۲۳۴ و ۱۵۰ نفر بوده است و در سال ۱۳۴۳ در مورد مردان تعداد ۶۱ واقع طلاق مشاهده شده و تعداد زنان مطلقه به ترتیب ۹۱ و ۱۳۶ نفر بوده است .

در گروه سنی ۴۵-۵۴ ساله در سال ۱۳۳۵ تعداد مردان و زنان بدون همسر در اثر طلاق به ترتیب ۵۹ و ۱۱۱ نفر بوده و در سال ۱۳۴۳ نسبت های مذکور ۹۱ و ۱۲۱ نفر بوده است .

در گروه سنی ۵۵-۶۴ ساله بر طبق سرشماری سال ۱۳۳۵ در مورد مردان و زنان به ترتیب تعداد ۴۱ و ۴۷ واقع طلاق مشاهده شده و در سال ۱۳۴۳ در مورد مردان اصلا طلاقی اتفاق نیافتاده ولی تعداد ۷۶ زن مطلقه ملاحظه شده است .

در گروه سنی ۶۵ ساله بیابا در سال ۱۳۳۵ تعداد مردان و زنان بدون همسر علت طلاق به ترتیب ۳۲ و ۲۹ نفر

بوده است و در سال ۱۳۴۳ تعداد مردان با همسر در اثر طلاق ۳۰ نفر و بطور کلی زن بدون همسر در اثر طلاق مشاهده نشده است .

از مقایسه ارقام فوق باین نتیجه میرسیم که در فاصله دو آمارگیری میزان وقایع طلاق در مجموع کاهش یافته است ولی تعداد زنان بدون همسر در اثر طلاق بیشتر از مردان بوده است زیرا معمولا امکان ازدواج مجدد برای این قبیل زنان کمتر از مردان است .

از مطالعه ارقام جداول فوق مربوط به افراد بدون همسر در اثر فوت معلوم میشود که در سال ۱۳۳۵ تعداد مردان و زنان بدون همسر در اثر فوت به ترتیب ۹۳ و ۱۱۵ نفر بوده است و در سال ۱۳۴۳ نسبت های مذکور به ۲۷۸ و ۴۷۴ نفر رسیده است .

میزان ازدواج نکراه ها طی دو آمارگیری در مورد مردان افزایش یافته است ولی در مورد زنان تغییر زیادی نکرده است یعنی در سال ۱۳۳۵ تعداد مردان و زنان ازدواج نکرده به ترتیب ۸۸۸۴ و ۳۶۵۴ نفر بوده و در سال ۱۳۴۳ این نسبت ها به ۹۵۰۵ و ۳۵۴۷ نفر رسیده است .

جدول شماره ۹-۱ وضع سن زناشویی را طبق نتایج سرشماری عمومی نفوس و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ نشان میدهد :

جدول شماره ۱-۹ توزیع زناشویی و مجرد در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ در شهر همدان

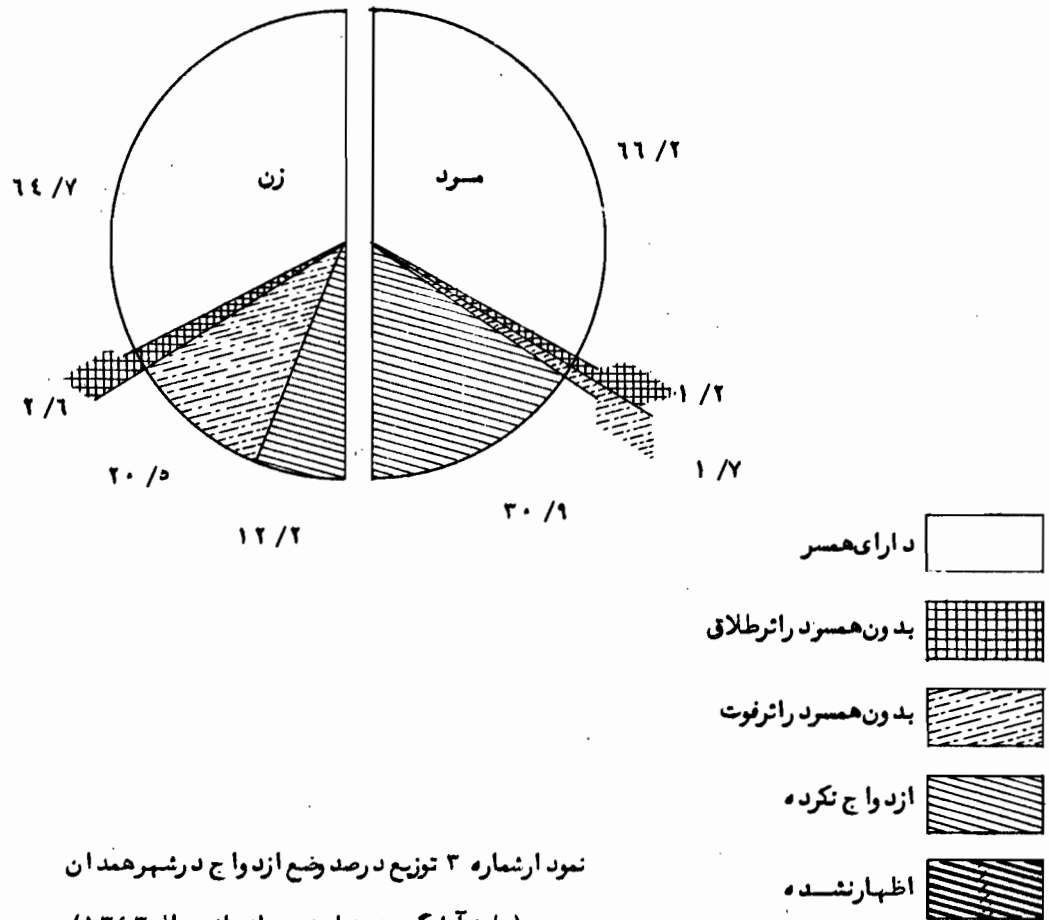
زن						مرد						سال آمارگیری
ظاهر نشده	ازدواج نکرده	بدون همسر		دارای همسر	جمع درصد	ظاهر نشده	ازدواج نکرده	بدون همسر		دارای همسر	جمع درصد	
		درانتر فوت	درانتر طلاق					درانتر فوت	درانتر طلاق			
—	۱۲/۲	۲۰/۵	۲/۶	۶۴/۷	۱۰۰	—	۳۰/۹	۱/۷	۱/۲	۶۶/۲	۱۰۰	۱۳۳۵
۰/۲	۱۲/—	۱۶/—	۲/—	۶۹/۸	۱۰۰	۰/۲	۳۰/۹	۱/۲	۰/۸	۶۶/۹	۱۰۰	۱۳۴۳

منابع: سرشماری نفوس ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی ۱۳۴۳

نمودارهای شماره ۳ و ۲ توضیح درصد و جمع ازدواج را در دو
 آمارگیری (سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری
 نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳) — نشان می دهد:

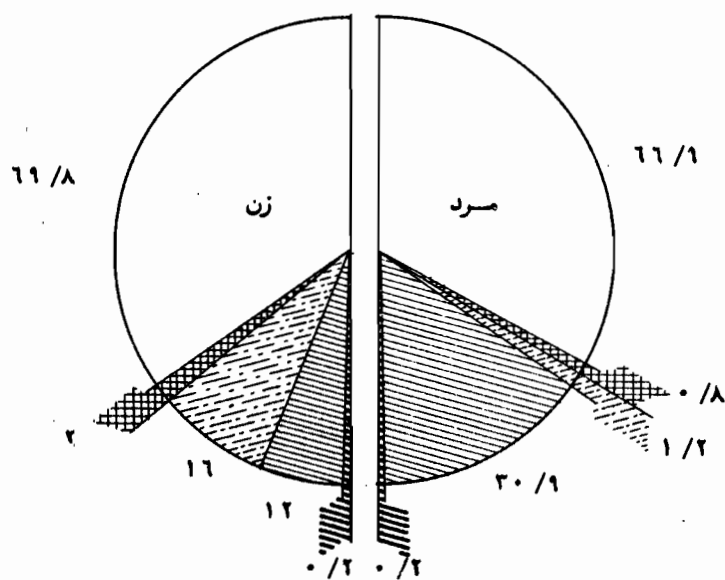
نمودار شماره ۲ توزیع درصد وضع ازدواج در شهر همدان

(طبق سرشماری عمومی سال ۱۳۳۰)

نمودار شماره ۳ توزیع درصد وضع ازدواج در شهر همدان

(طبق آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳)

از ارقام جدول شماره ۹-۱ و وضع نمودارهای شماره ۳ و ۲ -

۴- نسبت افراد ازدواج نکرده در مورد هر دو جنس

چنین برمیآید که :

مرد وزن تغییر زیادی نکرده است .

۱- نسبت افراد دارای همسر چه در مورد مردان و چه

در مورد زنان در فاصله دو آمارگیری ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ افزایش

یافته است ۰ (از ۶۶ / ۲ درصد و ۶۴ / ۷ درصد به ۶۶ / ۹ درصد

و ۶۹ / ۸ درصد رسیده است) .

ولادت و مرگ و میر

بنابر ارقامیکه از دفاتر اداره کل ثبت احوال بدست

آمده وضع ولادت و فوت شهروندان در طی دو آمارگیری

(سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی

انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳) بترتیب جدول

زیر است .

۲- نسبت مردان و زنان بدون همسر بعلت طلاق

کاهش شده است ۰ (از ۱ / ۲ درصد و ۲ / ۶ درصد به ۰ / ۸ -

درصد و ۲ درصد کاهش یافته است) .

۳- نسبت مردانیکه بعلت فوت همسر در حال تجرد

بود مانند نیز بطور کلی تقلیل یافته است .

جدول شماره ۱۰-۱ آمار ولادت و فوت در شهر همدان به تفکیک سال و جنس در فاصله بین " سرشماری عمومی ۱۳۳۵ و

آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی ۱۳۴۳ "

سال	مردان و زنان			متوفیات		
	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع
۱۳۳۵	۲۷۱۹	۲۰۷۳	۴۷۹۲	۵۵۰	۲۷۸	۸۲۸
۱۳۳۶	۱۹۹۰	۱۶۷۴	۳۶۶۴	۶۹۳	۲۹۰	۹۸۳
۱۳۳۷	۲۱۹۸	۲۰۰۵	۴۲۰۳	۵۷۸	۲۰۹	۷۸۷
۱۳۳۸	۲۲۸۲	۱۹۳۰	۴۲۱۲	۴۸۶	۱۱۳	۵۹۹
۱۳۳۹	۲۴۸۶	۲۱۲۳	۴۶۰۹	۵۰۷	۲۰۱	۷۰۸
۱۳۴۰	۲۶۲۳	۲۱۲۴	۴۷۴۷	۵۴۷	۱۸۳	۷۳۰
۱۳۴۱	۲۷۷۸	۲۲۴۲	۵۰۲۰	۴۹۴	۱۵۹	۶۵۳
۱۳۴۲	۳۱۲۸	۲۷۳۵	۵۸۶۳	۴۰۸	۱۶۵	۵۷۳

منبع - اداره کل ثبت احوال تهران

طبق ارقام جدول فوق (با فرض صحت ارقام مربوط به ثبت ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ به قرار زیر تعیین می شود)

فوت (نرخ ولادت و فوت در سالهای) همیشه :

جدول شماره ۱۱-۱ برآورد جمعیت و نرخ ولادت و فوت شهر همدان در سالهای ۱۳۳۵ تا ۱۳۴۳

سال	جمعیت کل	جمع موالید (زن و مرد)	نرخ ولادت	جمع متوفیات (زن و مرد)	نرخ فوت
۱۳۳۵	۹۹۹۰۹	۴۷۹۲	۴۸	۸۲۸	۸ / ۳
۱۳۳۶	۱۰۱۴۰۸	۳۶۶۴	۳۶ / ۱	۹۸۳	۹ / ۷
۱۳۳۷	۱۰۲۹۲۹	۴۲۰۳	۴۰ / ۸	۷۸۷	۷ / ۷
۱۳۳۸	۱۰۴۴۷۳	۴۲۱۲	۴۰ / ۳	۵۹۹	۵ / ۷
۱۳۳۹	۱۰۶۰۴۰	۴۶۰۹	۴۳ / ۵	۷۰۸	۶ / ۷
۱۳۴۰	۱۰۷۶۳۱	۴۷۴۷	۴۴ / ۱	۷۳۰	۶ / ۸
۱۳۴۱	۱۰۹۲۴۵	۵۰۲۰	۴۶	۶۵۳	۶
۱۳۴۲	۱۱۰۸۸۴	۵۸۶۳	۵۲ / ۹	۵۷۳	۵ / ۲

منبع - اداره کل ثبت احوال تهران

از مطالعه ارقام جدول بالا باین نتیجه میرسیم که :

مهاجرت

۱- متوسط نرخ ولادت در شهر همدان در حدود

۴۴ در هزار است . و طبعاً رقم خیلی زیادی است .

۲- نرخ فوت در شهر مذکور بعلمت عدم ثبت دقیق

متوفیات کمتر از حد واقع بنظر میرسد . این وضع تقریباً

در مورد ثبت متوفیات کلیه شهرها وجود دارد .

در مورد ثبت موالید بعلمت آگاهی مردم از مشکلات نداشتهن

شناسنامه ، میزان دقت بیشتر بوده است .

جدول زیر تعداد مهاجرین شهر همدان

و درصد آنها را نسبت بکل جمعیت طبق نتایج سرشماری

عمومی نفوس سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیی - روی

انسانی سال ۱۳۴۳ نشان میدهد .

جدول شماره ۱۲-۱ جمعیت و مهاجرت شهر همدان در

سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳

سال	تعداد جمعیت	تعداد مهاجرین	درصد مهاجرین نسبت به کل جمعیت
۱۳۳۵	۹۹۹۰۹	۴۶۸۳	۴/۷
۱۳۴۳	۱۱۲۱۴۹	۱۲۴۹۸	۱۱/۱

از مطالعه ارقام جدول فوق معلوم میشود که نسبت مهاجرین شهر همدان چندان زیاد نیست. بدین معنی که در سال ۱۳۳۵ نسبت مهاجرین بکل جمعیت در حدود ۴/۷ درصد و در سال ۱۳۴۳ این نسبت به ۱۱/۱ درصد رسیده است. ولی بطور کلی در فاصله دو آمارگیری سالهای ۱۳۳۵-۱۳۴۳ نسبت مهاجرین افزایش یافته است.

منابع: سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای

جدول شماره ۱۳-۱ توزیع مهاجرین شهر همدان را بر حسب گروه سنی و جنس نشان میدهد:

نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

جدول شماره ۱۳-۱ توزیع مهاجرین شهر همدان بر حسب گروههای سنی و جنس در سال ۱۳۴۳

گروههای سنی	کل مهاجرین		مرد		زن	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
جمع	۱۲۴۹۸	۱۰۰	۶۵۷۲	۱۰۰	۵۹۲۶	۱۰۰
کثر از ۵ سال	۲۷۰	۲/۲	۱۳۵	۲/۱	۱۳۵	۲/۳
۵-۹ ساله	۹۱۷	۷/۳	۵۱۱	۷/۸	۴۰۶	۶/۹
۱۰-۱۴ ساله	۱۰۸۳	۸/۷	۶۹۲	۱۰/۵	۳۹۱	۶/۶
۱۵-۱۹ ساله	۱۰۹۸	۸/۸	۶۷۷	۱۰/۳	۴۲۱	۷/۱
۲۰-۲۴ ساله	۸۵۸	۶/۹	۲۲۶	۳/۴	۶۳۲	۱۰/۷
۲۵-۳۴ ساله	۲۳۴۷	۱۸/۸	۱۰۸۳	۱۶/۵	۱۲۶۴	۲۱/۳
۳۵-۴۴ ساله	۲۶۰۲	۲۰/۸	۱۴۱۴	۲۱/۵	۱۱۸۸	۲۰/۱
۴۵-۵۴ ساله	۱۷۲۹	۱۳/۸	۹۳۲	۱۴/۲	۷۹۷	۱۳/۴
۵۵-۶۴ ساله	۹۱۷	۷/۳	۵۴۱	۸/۲	۳۷۶	۶/۳
۶۵ ساله و بالا	۶۷۷	۵/۴	۳۶۱	۵/۵	۳۱۶	۵/۳

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

از جدول فوق چنین برمیآید که در گروههای سنی کمتر از ۲۰ ساله تعداد مهاجرین آنقدرها زیاد نیست. بدینمعنی که مهاجرین کمتر از ۵ ساله تقریباً ۲/۲ درصد افراد گروه سنی ۹-۵ ساله ۷/۳ درصد ۱۰-۱۴ ساله ۸/۷ درصد و افراد سنین ۱۵-۱۹ ساله ۸/۸ درصد کل مهاجرین شهر همدان را تشکیل میدهند.

نسبت گروه سنی ۲۰-۲۴ ساله در حدود ۶/۱ درصد میباشد. پائین بودن این نسبت ممکن است بامسئله خدمت زیر پرچم ارتباط داشته باشد، نسبت مهاجرین گروههای سنی ۲۵-۴۴ ساله که جزو جمعیت فعال هستند زیاد میشود، یعنی نسبت مهاجرین گروه سنی

۲۵-۳۴ ساله به کل جمعیت در حدود ۸/۱۸ درصد و نسبت مهاجرین گروه سنی ۳۵-۴۴ ساله در حدود ۸/۲۰ درصد میباشد.

ولی هر قدر به گروههای سنی بالا میرسیم نسبت مهاجرین کمتر میشود بدینمعنی که نسبت مهاجرین گروه سنی ۴۵-۵۴ ساله تقریباً به ۸/۱۳ درصد و نسبت مهاجرین گروه سنی ۵۵-۶۴ ساله به ۷/۳ درصد تقلیل میابد. در گروه سنی بالاتر از ۶۵ ساله نیز نسبت مهاجرین به ۴/۵ درصد تنزل میکند زیرا در سنین کهولت و دوران بازنشستگی افراد علاقه چندانی به مهاجرت نشان نمیدهند. جدول زیر توزیع مهاجرین را بر حسب محلیکه از آنجا به همدان مهاجرت کردند نشان میدهد:

جدول شماره ۱۴-۱ توزیع درصد مهاجرین شهر همدان بر

حسب جنس و محلیکه از آنجا مهاجرت کردند در سال ۱۳۴۳

جنس	محلیکه از آن مهاجرت کردند	جمع درصد	شهرستان همدان		بقیه نقاط کشور		خارج از کشور
			ده	شهر	ده	شهر	
مردوزن		۱۰۰	۶۵/۶	۲/۲	۱۰/۸	۲۰/۷	۰/۷
	مرد	۱۰۰	۶۶/۴	۲/۳	۱۰/۹	۱۹/۷	۰/۷
	زن	۱۰۰	۶۴/۷	۲/-	۱۰/۷	۲۱/۸	۰/۸

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

بطوریکه جدول شماره ۱۴-۱ نشان میدهد از کل مهاجرین شهر همدان ۶۵/۶ درصد روستائیان اطراف شهر و فقط ۲/۲ درصد آنها از شهرهای اطراف آمدند. ۳۱/۵ درصد از سایر نقاط کشور مهاجرت کردند و ۷/۰ درصد نیز

مهاجرین خارج از کشور میباشند. از کل مهاجرین مرد ۶۶/۴ درصد آنان دهقانان اطراف شهر همدان و در حدود ۲/۳ درصد از شهرهای اطراف بودند، ۶/۳۰ درصد مهاجرین سایر نقاط کشور

و ۰/۷ درصد مهاجرین خارج از کشور میباشند، از کسل

مهاجرین زن در حدود ۶۴/۷ درصد روستائیان اطراف

شهر همدان و در حدود ۲ درصد از شهرهای اطراف مهاجرت

کرده‌اند ۳۲/۵ درصد مهاجرین سایر نقاط کشور و ۸/۰ درصد

را مهاجرین خارج از کشور تشکیل می‌دهند .

بطور کلی چه از بین زنان و چه مردان اکثر مهاجرین

را روستائیانسی تشکیل می‌دهند که در سنین فعالیت از ۱۵ تا

اطراف با امید یافتن کار و یا کار بهتری با استفاده از امکانات

و امتیازات موجود در شهر وارد همدان شده‌اند .

جدول زیر توزیع مهاجرین را بر حسب فعالیت اقتصادی قبل

و بعد از مهاجرت نشان می‌دهد :

جدول شماره ۱۵-۱ توزیع درصد مهاجرین بر حسب فعالیت‌های اقتصادی قبل

و بعد از مهاجرت در شهر همدان در سال ۱۳۴۳

شرح فعالیتها	قبل از مهاجرت	بعد از مهاجرت
کلیه فعالیتها	۱۰۰	۱۰۰
خارج از نیروی کار	۶۶/۴	۵۶/۹
در جستجوی کار	۲/۱	۳/۲
کشاورزی - جنگلبانی - شکار و صید ماهی	۱۹/۷	۳/۴
استخراج معادن و کارگاههای وابسته بآن	-	-
صنایع	۱/۲	۸/۱
ساختمان	۰/۸	۶/۴
برق - گاز - آب - خدمات بهداشتی و آتش نشانی	-	-
تجارت - بانک - بیمه	۱/۷	۶/۴
حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات	۱/۱	۴/۷
خدمات	۴/۱	۱۰/۶
فعالیت‌های متفرقه که بدقت مشخص نشده‌اند	۲/۹	۰/۳

منبع : آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

از بررسی ارقام جدول فوق نتایج زیر بدست میآید :

۶۶ / ۴ درصد از مهاجرین قبل از مهاجرت خارج از نیروی کار بوده اند که نسبت آنها در سال ۱۳۴۳ به ۵۶ / ۱ درصد رسیده است یعنی در حدود ۹ / ۵ درصد آنها بکارگمارده شده اند .

۲ / ۱ درصد از افراد مهاجر قبل از مهاجرت در جستجوی کار بودند که نسبت آنها پس از آمدن به همدان به ۳ / ۲ - درصد رسیده است یعنی در حدود ۱ / ۱ درصد بر میزان بیکاران اضافه شده است .

۱۹ / ۷ درصد از مهاجرین که قبل از مهاجرت در رشته کشاورزی، جنگلبانی و شکار و صید ماهی فعالیت میکرد مانند بعد از مهاجرت به ۳ / ۴ درصد رسیده است یعنی ۱۶ / ۳ درصد آنها به رشته های دیگر جذب شده اند .

مهاجرینی که قبل از ورود به همدان به کارهای صنعتی اشتغال داشته اند در حدود ۱ / ۲ درصد بوده اند که بعد از مهاجرت به ۸ / ۱ درصد افزایش یافته اند یعنی در حدود ۶ / ۱ درصد از شاغلین رشته های دیگر به این رشته گنجانده شده اند .

در مورد فعالیتهای ساختمانی نیز نسبت از ۸ / ۸

درصد به ۶ / ۴ درصد افزایش یافته است یعنی نه تنها

۸ / ۰ درصد از مهاجرین را که قبل از مهاجرت در رشته ساختمانی فعالیت میکرد مانند بخود جذب کرده است در حدود ۵ / ۶ درصد از شاغلین رشته های دیگر را نیز باین رشته گنجانده است . در فعالیتهای تجارت و بانک و بیمه نسبت از ۷ / ۱ درصد به ۶ / ۴ درصد افزایش یافته است و در فعالیتهای مربوط به حمل و نقل و ارتباطات نسبت از ۱ / ۱ درصد به ۴ / ۷ درصد رسیده است . در فعالیتهای مربوط به خدمات تقریباً ۱۰ / ۶ درصد از مهاجرین جذب شده اند . این نسبت قبل از ورود مهاجرین به همدان ۴ / ۱ درصد بوده است .

از مطالب فوق باین نتیجه میرسیم که اکثر مهاجرین شهر همدان را افراد خارج از نیروی کار کشاورزان و افرادی که فعالیت شان در خدمات بوده است تشکیل میدهند .

علل مهاجرت

در جدول شماره ۱۶-۱ توزیع درصد مهاجرین بر حسب جنس و علل و نوع مهاجرت آورده شده است . علل مهاجرت در بین مهاجرین فرق میکند . در مورد مهاجرین شهر همدان علل عمده مهاجرت عبارت از جستجوی کسب کار، جستجوی کار بهتر، ازدواج، اشتغال، تحصیل و علل دیگر بود . است .

جدول شماره ۱۶-۱ توزیع درصد مهاجرین بر حسب علت و به تفکیک جنس و نوع مهاجرت در شهر

همدان (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

مهاجرین تبعی			مهاجرین اصلی			نوع مهاجرت و جنس
زن	مرد	جمع درصد	زن	مرد	جمع درصد	
۶۴/۱	۳۵/۱	۱۰۰	۲۹/۲	۷۰/۸	۱۰۰	در جستجوی کار
۶۳/۸	۳۶/۲	۱۰۰	—	۱۰۰	۱۰۰	در جستجوی کار بهتر
۱۰۰	—	۱۰۰	۹۸/۲	۱/۸	۱۰۰	ازدواج
۵۸/۷	۴۱/۳	۱۰۰	۶/۱	۹۳/۱	۱۰۰	انتقال
۱۰۰	—	۱۰۰	—	۱۰۰	۱۰۰	تحصیل
۵۷/۱	۴۲/۱	۱۰۰	۶۶/۷	۳۳/۳	۱۰۰	تبعیت از خانواده
۴۷/۴	۵۲/۱	۱۰۰	—	۱۰۰	۱۰۰	سایر علل
۷۲/۷	۲۷/۳	۱۰۰	۳۳/۳	۶۶/۷	۱۰۰	اظهار نشده

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

مهاجرین اصلی که به علت انتقال به همدان مهاجرت کرد مانند نیزاکرامرد بودند نسبت مهاجرین مرد در حدود ۹۳/۱ درصد و نسبت مهاجرین زن فقط ۶۱/۱ درصد بوده است.

مهاجرین اصلی که برای تحصیل مهاجرت کرده اند همگی مرد بوده اند.

مهاجرین تبعی که به همدان مهاجرت کرده اند اکثریت زن بوده اند بدین معنی که نسبت مهاجرین تبعی زن که به علت جستجوی کار و یا کار بهتر رئیس خانواده خود به همدان آمده اند بترتیب در حدود ۶۴/۱ درصد ۶۳/۸

از مطالعه جدول بالا باین نتیجه میرسیم که اکثر مهاجرین اصلی که برای یافتن کار و یا تهیه کار بهتر به همدان مهاجرت کرده اند مرد بوده اند. بدین معنی نسبت مردانی که به جستجوی کار وارد همدان شده اند در حدود ۷۰/۸ درصد و نسبت زنان در حدود ۲۹/۲ درصد بوده و مهاجرینی که برای پیدا کردن کار بهتر به همدان مهاجرت کرده اند همگی مرد بوده اند.

از مهاجرین اصلی که برای ازدواج به همدان آمده اند در حدود ۹۸/۲ درصد زن و فقط نزدیک به ۱/۸ درصد مرد بوده اند.

روند مهاجرت

درصد و نسبت مردان به ترتیب ۳۵/۱ درصد و ۳۶/۲ -

درصد بودند. مهاجرین تبعی که برای ازدواج به

همدان مهاجرت کرده اند همگی زن بوده اند.

با استفاده از نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی

انسانی سال ۱۳۴۳ در مورد مهاجرت جدول

وارد همدان شده اند در حدود ۵۸/۷ درصد زن و ۴۱/۳

زیر تنظیم شده است.

درصد مرد بوده اند.

جدول شماره ۱۷-۱ توزیع درصد مهاجرین شهر همدان در سالهای ۱۳۴۲-۱۳۳۰

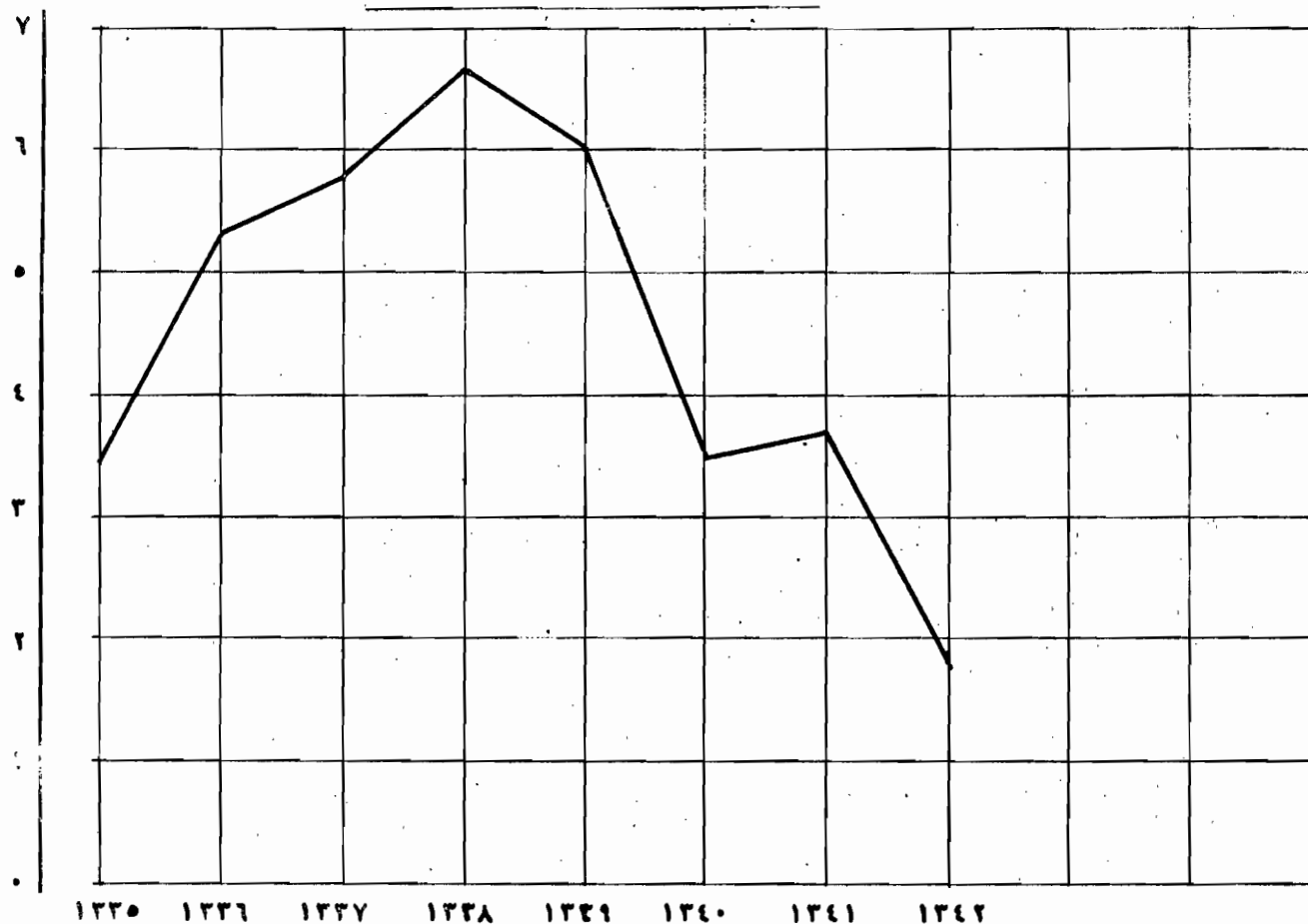
سال مهاجرت جنس	جمع درصد	قبل از سال ۳۵	سال ۳۵	سال ۳۶	سال ۳۷	سال ۳۸	سال ۳۹	سال ۴۰	سال ۴۱	سال ۴۲	اظهار نشده
مرد وزن مرد زن	۱۰۰	۶۳/۴	۳/۴	۵/۳	۵/۸	۶/۷	۶	۳/۵	۳/۷	۱/۷	۰/۵
	۱۰۰	۶۴/۵	۳/۹	۵/۳	۵/۳	۶/۹	۶/۴	۳/۴	۳/۴	۱/۶	-
	۱۰۰	۶۲/۱	۲/۸	۵/۶	۶/۳	۶/۶	۵/۶	۳/۶	۴/۶	۱/۸	۱

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

نمودار شماره ۴ توزیع درصد مهاجرین به شهر همدان

(در سالهای ۱۳۳۵ تا ۱۳۴۲)

درصد

سال

کرده است . با توجه به تلاشی که برای بهبود وضع روستاها بعمل میآید شاید در آینده میزان مهاجرت از روستا به شهر همدان بیش از پیش کاهش یابد .

ارقام جدول شماره ۱۷-۱ و نمودار فوق (مربوط به تغییرات نسبی مهاجرین بین سالهای ۳۵-۴۲) نشان میدهد که میزان مهاجرت به شهر همدان از سال ۳۵ تا ۳۹ بطور مرتب افزایش یافته ولی از آن سال به بعد افت

فصل دوم

بررسی مسائل آموزشی شهر همدان

و مقایسه آن در سالهای ۳۵-۱۳۴۳

طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی که توزیع جمعیت مرد و زن ۶ ساله بیبالای شهر همدان بر حسب سواد بقرار جدول زیر بوده است.

جدول شماره ۱-۲ توزیع جمعیت ۶ ساله بیبالای شهر همدان بر حسب وضع سواد و جنس در اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

وضع سواد / جنس	جمع از ۶ ساله بیبالا	باسواد		بیسواد		اظهار نشده	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
مرد و زن	۸۹۱۹۲	۴۲۵۵۲	۴۷/۶	۴۶۶۱۵	۵۲/۳	۳۰	۰/۱
مرد	۴۵۸۲۷	۲۷۷۲۶	۶۰/۵	۱۸۰۷۱	۳۹/۴	۳۰	۰/۱
زن	۴۳۳۷۰	۱۴۸۲۶	۳۴/۲	۲۸۵۴۴	۶۵/۸	—	—

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

هرگاه وضع سواد جمعیت شهر همدان را از نتایج سرشماری سال ۱۳۳۵ با آنچه که از نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی ۱۳۴۳ بدست آمده است از گروه‌های سنی بالاتر از ده ساله مقایسه کنیم وضع آموزش و تغییرات میسر سواد و بیسوادی در سالهای اخیر مشخص خواهد شد.

نظر باینکه در سرشماری سال ۱۳۳۵ از وضع سواد افراد کمتر از ۱۰ ساله اطلاعی داده نشده است بنا براین در مقایسه تغییرات وضع سواد جمعیت شهر همدان در فاصله دو آمارگیری گروه سنی ۱۰ ساله بیبالا در نظر

بطوریکه جدول شماره ۱-۲ نشان می‌دهد بیش

از ۵۲ درصد جمعیت ۶ ساله به بالای شهر همدان بیسواد و ۴۷/۶ درصد باسواد میباشند. نسبت مردان باسواد در حدود ۶۰/۵ درصد و نسبت زنان باسواد ۳۴/۲ درصد برآورد شده است.

بعنوان مقایسه نسبت باسوادان براساس همین

آمارگیری در شهر اصفهان ۵۲ درصد آبادان ۵۳/۷ درصد شیراز ۴۶/۴۱ درصد کرمانشاه ۴۹/۱ درصد تبریز ۴۲/۱ درصد و تهران ۶۲/۲ درصد بوده است.

گرفته شده است.

مشاهده میشود از کل جمعیت ده ساله بیالای شهر همدان

در جدول شماره ۲-۲ توزیع جمعیت از ده ساله

در سال ۱۳۳۵-۶/۱ درصد افراد با سواد کلاس دیده

بیالای شهر همدان بر حسب سواد در سال ۱۳۳۵ و سال

۵/۲ درصد با سواد کلاس ندیده و ۶۸/۱ درصد

۱۳۴۳ نشان داده شده است. بطوریکه در این جدول

بی سواد بودند.

جدول شماره ۲-۲ توزیع جمعیت ۱۰ ساله بیالای شهر همدان بر حسب وضع سواد و جنس (سرشماری سال ۳۰ و آمارگیری

نمونه‌ای سال ۱۳۴۳)

وضع سواد جنس سال آمارگیری	کل جمعیت ۱۰ ساله بیا	با سواد						بی سواد		وضع مواد اظهار نشده
		جمع افراد با سواد		با سواد کلاس دیده		با سواد کلاس ندیده		تعداد	درصد بکل جمعیت	
		تعداد	درصد بکل	تعداد	درصد بکل	تعداد	درصد بکل			
آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۴۳										
مرد وزن	۷۴۶۲۹	۳۴۰۶۳	۴۵/۶	۳۰۸۱۶	۴۱/۳	۳۲۴۷	۴/۳	۴۰۵۳۶	۵۴/۳	۳۰/۱
مرد	۳۸۳۶۹	۲۲۸۴۵	۵۹/۵	۲۰۱۴۶	۵۲/۵	۲۶۹۹	۷	۱۵۴۹۴	۴۰/۴	۳۰/۱
زن	۳۶۲۶۰	۱۱۲۱۸	۳۰/۱	۱۰۶۷۰	۲۹/۴	۵۴۸	۱/۵	۲۵۰۴۲	۶۹/۱	—
سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵										
مرد وزن	۷۰۰۸۰	۲۱۶۱۹	۳۰/۸	۱۷۹۵۵	۲۵/۶	۳۶۶۴	۵/۲	۴۸۲۴۹	۶۸/۱	۲۱/۲
مرد	۳۴۸۸۵	۱۵۳۴۴	۴۴	۱۲۲۳۶	۳۵/۱	۳۱۰۸	۸/۱	۱۹۴۷۶	۵۵/۸	۶۵/۲
زن	۳۵۱۹۵	۶۲۷۵	۱۷/۸	۵۷۱۹	۱۶/۲	۵۵۶	۱/۶	۲۸۷۷۳	۸۱/۸	۱۴/۴

منابع: سرشماری عمومی آبانماه ۳۰ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

باتوجه به نسبت‌های فوق ملاحظه میشود که

ملاحظه میشود در فاصله تقریباً ۸ سال زمان بین دو -

با سوادان کلاس دیده در گروه سنی از ده ساله به بالا

آمارگیری در حدود ۱۴/۱ درصد از جمعیت ده ساله

در فاصله این دو آمارگیری از ۶/۱ درصد به ۴۱/۳ درصد

به بالا به افراد با سواد و ۱۵/۸ درصد به افراد با سواد

افزایش یافته است و در مقابل نسبت بی سوادان از ۶۸/۱ -

کلاس ندیده افزوده شده است و نسبت افراد با سواد

درصد به ۵۴/۳ درصد کاهش یافته است. بطوریکه

کلاس ندیده از ۵/۲ درصد به ۴/۴ درصد تنزل یافته

است.

میزان افزایش با سوادان کلاس دیده در مردان در فاصله این دو آمارگیری ۱۷/۴ درصد و در زنان ۱۳/۲ درصد بوده است. با توجه به جدول شماره ۱-۲ معلوم میشود که در آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نسبت زنان با سواد کلاس دیده در گروه سنی بالاتر از ۶ ساله ۲/۲۴ درصد و در سرشماری عمومی سال ۳۵ در گروه سنی بالاتر از ۱۰ ساله ۸/۱۷ درصد است این ارقام نشان دهنده آنست که در سالهای اخیر نسبت نوآموزان دختر افزایش قابل ملاحظه‌ای داشته است.

بررسی تحصيلات رسمي

مقایسه تعداد افراد با سواد کلاس دیده

بر حسب پایه‌های مختلف تحصیلی در يك جامعه با فاصله دو یا چند آمارگیری بخوبی میتواند میزان رشد و توسعه آموزش را نشان بدهد. بنابراین میتوان نتایج سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ را که وضع سواد کل جمعیت را در شهر همدان نشان داده‌اند بایکدیگر مقایسه نمود.

در جدول زیر توزیع افراد با سواد کلاس دیده بر حسب پایه‌های مختلف تحصیلی در گروههای سنی بالاتر از ۱۰ سال در این دو آمارگیری نشان داده شده است. با مقایسه دو ستون جدول زیر میتوان تغییرات تحصيلات کلاسیک را در فاصله این دو آمارگیری بدست آورد.

جدول شماره ۲-۳ توزیع افراد باسواد کلاس دیده در جمعیت از ۱۰ ساله بیالای شهر همدان

بتفکیک پایه های مختلف تحصیلی در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳

سال آمارگیری		سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵		آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳	
پایه های تحصیلی		تعداد	درصد به جمعیت از ۱۰ ساله بیالا	تعداد	درصد به جمعیت از ۱۰ ساله بیالا
		۷۰۰۸۰	۱۰۰	۷۴۶۲۹	۱۰۰
کل جمعیت از ۱۰ ساله بیالا					
جمع باسواد کلاس دیده		* ۱۷۹۴۸	۲۵ / ۶	۳۰۸۱۶	۴۱ / ۳
اول تا پنجم ابتدائی		۸۶۷۰	۱۲ / ۴	۱۴۲۲۱	۱۹ / ۱
ششم ابتدائی		۴۸۷۸	۷	۸۹۸۹	۱۲ / ۱
اول و دوم متوسطه		۱۵۴۹	۲ / ۲	۲۶۹۵	۳ / ۶
سوم متوسطه		۱۱۸۸	۱ / ۷	۱۹۷۱	۲ / ۶
چهارم و پنجم متوسطه		۱۱۰۶	۱ / ۶	۱۱۹۹	۱ / ۶
ششم متوسطه		۳۹۲	۰ / ۵	۱۲۸۸	۱ / ۷
تحصیلات عالی و حرفه ای		۱۶۵	۰ / ۲	۳۱۸	۰ / ۴
اظهار نشده		—	—	۱۳۵	۰ / ۲

منابع : سرشماری عمومی آبانماه ۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

* - در جدول شماره ۵ آمار عمومی جلد یازدهم حوزه سرشماری شهر همدان - تعداد افراد باسواد کلاس دیده

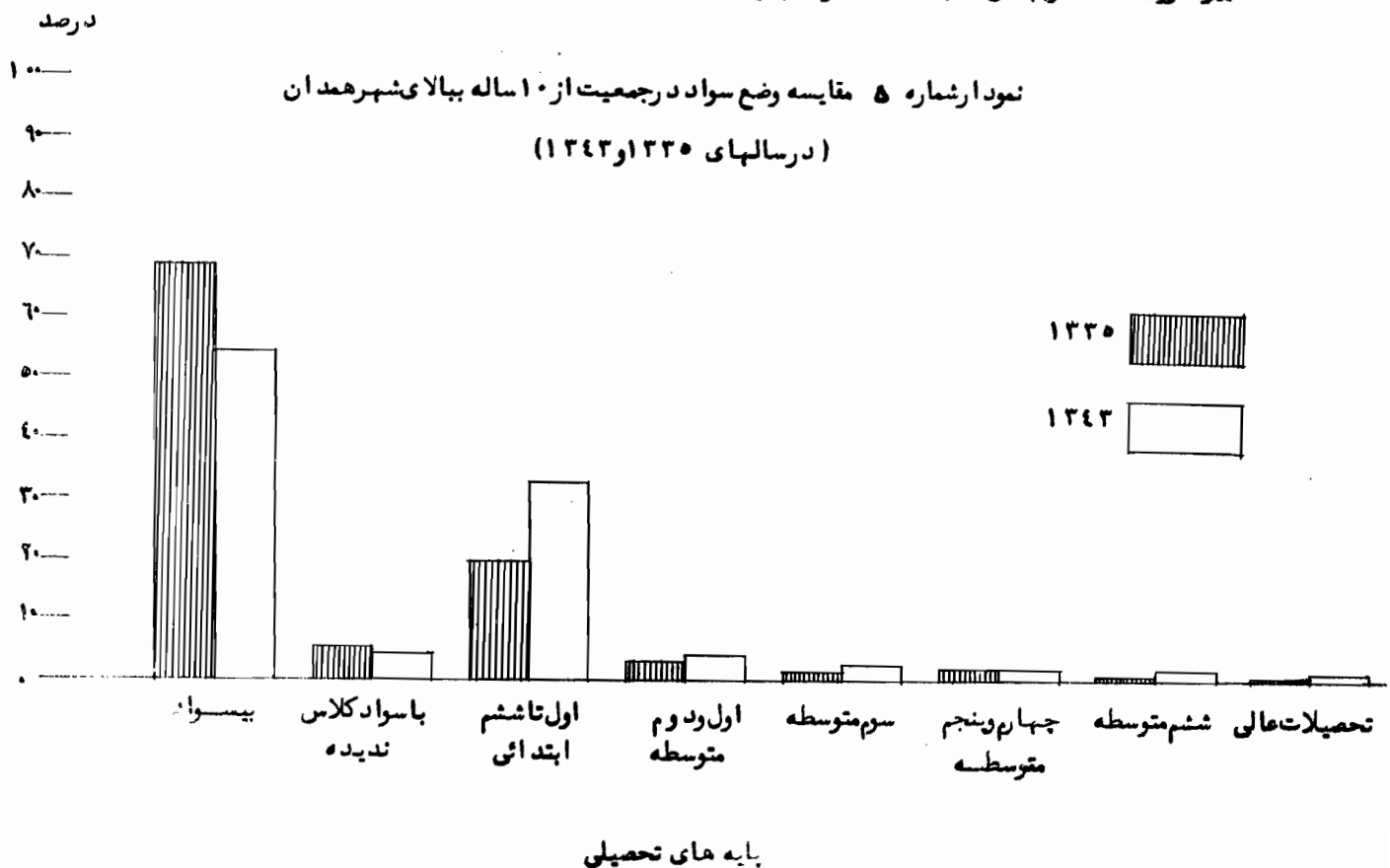
شهر همدان ۱۷۹۵۵ نفر ذکر شده در حالیکه در جدول شماره ۶ همین نشریه ۱۷۹۴۸ نفر آورده شده است که با رقم

قبلی ۷ نفر اختلاف دارد .

بطوریکه در جدول فوق مشاهده میشود ۱۲/۴ درصد از کل جمعیت ده ساله بیالای شهر همدان در سال ۱۳۳۵ دارای تحصیلات از یک تا پنجم ابتدائی بوده اند و این نسبت در سال ۱۳۴۳ به ۱۹/۱ درصد رسیده است. و نسبت افرادیکه دارای تحصیلات ششم ابتدائی بوده اند، از ۷ درصد به ۱۲/۱ درصد افزایش یافته است در مورد تحصیلات دوره اول و دوم متوسطه تغییرات قابل توجهی در فاصله دو آمارگیری مشاهده نمیشود، زیرا نسبت این افراد از ۲/۲ - درصد به ۳/۶ درصد رسیده است و نسبت دارندگان سوم متوسطه نیز بهمان ترتیب بوده است. و در نسبت افرادیکه دارای تحصیلات چهارم و پنجم متوسطه بوده اند، کمترین تغییر روی نداده و بهمان نسبت ۱/۶ درصد باقی مانده

است و نسبت تحصیلات ششم متوسطه تا پنجم از سه برابر افزایش یافته و تحصیلات عالی و دانشگاهی نیز تا دو برابر بالا رفته است. بطوریکه ملاحظه شد در مدارج مختلف تحصیلات کلاسیک بخصوص در دوره ابتدائی در فاصله دو آمارگیری افزایش نسبتا قابل ملاحظه ای دیده میشود.

برای مقایسه تغییرات نرخ سواد و بیسواد در جمعیت از ده ساله بیالای شهر همدان نموداری از توزیع افراد با سواد کلاس دیده در پایه های مختلف تحصیلی از سرشماری سال ۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی ۱۳۴۳ داده شده است.

مقایسه وضع سواد شهر همدان با چند شهر بزرگ کشور

در این شهر یاد بگر شهرهای بزرگ کشور - در فاصله دو

آمارگیری (سرشماری سال ۳۵ - و آمارگیری نمونه‌ای نیروی

انسانی سال ۱۳۴۳) مقایسه می‌کنیم .

برای بررسی وضع سواد جامعه شهر همدان و میزان

توفیق برنامه‌های فرهنگی در این شهر با میزان بیسواد ی را

جدول شماره ۴-۲ توزیع جمعیت ۱۰ ساله ببالا و افراد بیسواد و نرخ بیسواد ی در شهر همدان و چند شهر عمد ه دیگر طبق سرشماری عمومی سال

۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

سال آمارگیری نام شهرها	سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵			آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳			تفاوت
	کل جمعیت ۱۰ ساله ببالا	تعداد افراد بیسواد	درصد	کل جمعیت ۱۰ ساله ببالا	تعداد افراد بیسواد	درصد	درصد بیسواد را
همدان	۷۰۰۸۰	۴۸۲۴۹	۶۸/۱	۷۴۶۲۹	۴۰۵۳۶	۵۴/۳	۱۴/۶
تهران	۱۱۰۴۷۳۱	۵۹۳۱۳۷	۵۳/۷	۱۵۵۳۰۳۰	۶۰۷۱۱۵	۳۹/۱	۱۴/۶
تبریز	۲۸۰۱۹۰	۱۴۸۶۱۵	۷۱/۴	۲۷۳۸۶۷	۱۶۳۴۵۷	۵۹/۷	۱۱/۷
اصفهان	۱۷۹۵۸۶	۱۲۰۱۳۳	۶۶/۸	۲۰۳۳۳۹	۹۶۵۴۴	۴۷/۵	۱۹/۳
مشهد	۱۷۵۳۹۶	۱۲۰۶۱۱	۶۸/۸	۲۲۶۲۶۴	۱۲۳۴۵۳	۵۴/۶	۱۴/۶
شیراز	۱۱۹۶۲۵	۷۰۴۹۲	۵۹/۳	۱۵۵۰۲۵	۷۲۳۰	۴۶/۷	۱۲/۶
کرمانشاه	۸۹۱۶۸	۶۰۹۰۳	۶۸/۳	۱۰۱۴۶۰	۵۳۷۴۹	۵۳	۱۵/۳
رشت	۸۰۳۵۳	۴۷۵۸۴	۵۹/۲	۸۹۳۲۰	۴۲۷۲۲	۴۷/۸	۱۱/۴
آبادان	۱۴۴۱۷۶	۹۵۷۱۶	۶۶/۴	۲۲۰۳۵۳	۱۰۶۰۰۴	۴۸/۱	۱۸/۳

منابع : سرشماری عمومی آبانماه ۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

درصد تغییرات در سطح بیسوادی در شهرهای اصفهان و آبادان و کمترین آن در شهرهای تبریز و رشت بوده است کاهش نسبت بیسوادی در شهر همدان ۱۴/۶ درصد و تقریباً مشابه با تهران و مشهد میباشد .

بنابه جدول فوق در طی مدت ۸ سال فاصله دو آمارگیری سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ از چند شهر بزرگ ایران در وضع سواد و بیسوادی تغییرات قابل ملاحظه‌ای صورت گرفته است بالاترین

وضع سواد در گروه‌های سنی

و گروه‌های سنی در شهر همدان در اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ بر

اساس نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی نشان داده‌

شده است .

در جدول زیر توزیع افراد با سواد بر حسب جنس

جدول شماره ۲-۵ توزیع جمعیت کل و جمعیت با سواد از ۶ ساله بی‌الای شهر همدان در گروه‌های مختلف سنی و جنس

(اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

وضع سواد و جنس گروه‌های سنی	مرد و زن			مرد			زن		
	کل جمعیت	با سواد	نرخ درصد	کل	با سواد	نرخ درصد	کل	با سواد	نرخ درصد
جمع از ۶ ساله بی‌الا	۸۹۱۹۷	۴۲۵۵۲	۴۷/۶	۴۵۸۲۷	۲۷۷۲۶	۶۰/۵	۴۳۳۷۰	۱۴۸۲۶	۳۴/۲
۱-۶ ساله	۱۴۵۶۸	۸۴۸۹	۵۸/۳	۷۴۵۸	۴۸۸۱	۶۵/۴	۷۱۱۰	۳۶۰۸	۵۰/۷
۱۰-۱۴ ساله	۱۴۲۹۶	۱۱۴۹۱	۸۰/۴	۷۶۱۱	۶۷۰۱	۸۸	۶۶۸۵	۴۷۹۰	۷۱/۷
۱۵-۱۹ ساله	۹۴۷۲	۶۶۲۳	۶۹/۹	۴۹۲۶	۴۰۹۲	۸۳/۱	۴۵۴۶	۲۵۳۱	۵۵/۷
۲۰-۲۴ ساله	۷۶۵۶	۳۶۶۹	۴۷/۹	۳۴۲۶	۲۲۷۴	۶۶/۴	۴۲۳۰	۱۳۹۵	۳۳
۲۵-۳۴ ساله	۱۴۲۶۵	۴۹۲۷	۳۴/۵	۷۱۷۱	۳۶۸۴	۵۱/۴	۷۰۹۴	۱۲۴۳	۱۷/۵
۳۵-۴۴ ساله	۱۲۶۱۳	۳۸۵۱	۳۰/۵	۶۸۵۲	۳۰۱۷	۴۴	۵۷۶۱	۸۳۴	۱۴/۵
۴۵-۵۴ ساله	۷۴۷۴	۱۸۸۰	۲۵/۲	۳۵۶۳	۱۵۷۷	۴۴/۳	۳۹۱۱	۳۰۳	۷/۷
۵۵-۶۴ ساله	۵۰۹۴	۹۷۰	۱۹	۲۶۹۸	۹۰۹	۳۳/۷	۲۳۹۶	۶۱	۲/۵
۶۵ ساله بی‌الا	۳۷۵۹	۶۵۲	۱۷/۳	۲۱۲۲	۵۹۱	۲۷/۹	۱۶۳۷	۶۱	۳/۷

منبع : آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

۱۵-۱۹ ساله ۶۹/۹ درصد میباشد، لیکن در گروه سنی

۱-۶ ساله نسبت پائین‌تری دیده میشود و بنظر میرسد

که عده کثیری از اطفال شش ساله یا بعلا تمام نکردن

در جدول فوق مشاهده میشود که نسبت افراد با سواد در

گروه‌های سنی پائین رو یا افزایش است، بطوریکه این نسبت

در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله ۸۰/۴ درصد و در گروه سنی

کلاس اول و نداشتن هیچگونه مدرک تحصیلی و باعلت
ثبت نام نکردن عده‌ای از آنان در مدار نسبت افراد با
سواد را در گروه سنی فوق باین آورده است.
در گروه‌های سنی بالاتر از ۲۰ سال نسبت افراد باسواد
کاهش مییابد و این تنزل با بالا رفتن گروه‌های سنی
بیشتر میشود تا اینکه در گروه‌های سنی ۶۴-۵۵ ساله
به بالا به ۱۹ درصد و ۱۷/۳ درصد میرسد.
بطور کلی وضع سواد بین مرد و زن در کلیه سنین با
یکدیگر تفاوت زیاد دارد بالاترین نسبت باسواد ی در گروه

سنی ۱۰-۱۴ ساله برای مردان ۸۸ درصد و برای زنان
۷۱/۷ درصد و کمترین آن در گروه ۵۵-۶۴ ساله است که
برای مردان ۷/۳۳ درصد و برای زنان ۵/۲ درصد است
میانگین سواد در کلیه سنین برای جمع مردان ۶ ساله به
بالا ۵/۶۰ درصد و برای زنان ۲/۳۴ درصد است و در گروه‌های
سنی ۱۶ تا ۱۹ ساله درصد افراد باسواد در جامعه زنان نسبت
بگروه‌های سنی بالاتر افزایش قابل ملاحظه‌ای را نشان
میدهد.
در جدول زیر توزیع درصد جمعیت از ۶ ساله بی‌الای شهر
همدان که وضع سواد خود را اظهار کرده‌اند بر حسب پایه‌های
تحصیلی و جنس نشان داده شده است.

جدول شماره ۲-۶ توزیع درصد وضع سواد بر حسب جنس در جمعیت از ۶ ساله بی‌الای شهر همدان (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

وضع سواد / جنس	کل جمعیت ۶ ساله بی‌الای	تحصیلات عمومی							تحتیلات عالی و حرفه‌ای	باسواد کلاس ندیده	بی‌سواد	اظهار نشده
		اول تا پنجم ابتدائی	ششم ابتدائی	اول و دوم متوسطه	سوم متوسطه	چهارم و پنجم متوسطه	ششم متوسطه	اظهار نشده				
مرد و زن	۸۹۱۹۷	۲۵/۵	۱۰/۱	۳	۲/۲	۱/۳	۱/۴	۰/۲	۰/۴	۳/۶	۵۲/۳	*
مرد	۴۵۸۲۷	۲۱/۲	۱۲/۱	۳/۷	۳/۳	۲	۲/۵	۰/۳	۰/۷	۵/۱	۳۹/۴	۰/۱
زن	۴۳۳۷۰	۲۱/۵	۷/۱	۲/۳	۱	۰/۷	۰/۳	-	*	۱/۳	۶۵/۸	-

منبع: آمارگیری ترمیمی نیروی انسانی سال ۱۳۴۳
* - در مواردیکه درصد کمتر از ۱/۰ باشد نشان داده نمیشود.

نرخ بی‌سوادی برای زنان بیشتر از مردان و ۸/۶۵ درصد
میباشد. نسبت افرادی که دارای تحصیلات عالیه بودند مانند

باتوجه به جدول فوق مشاهده میشود که از کل جمعیت
شش ساله بی‌الای در حدود ۳/۵۲ درصد بی‌سواد بودند

در حدود ۴/۰ درصد کل جمعیت ۶ ساله ببالا را تشکیل میدهند. بالاترین درصد افراد با سواد ۵/۲۵ درصد تحصیلات اول تا پنجم ابتدائی دارند که از این عده ۲/۲۹ درصد در جامعه مردان و ۵/۲۱ درصد در جامعه زنان مشاهده میشود و بطوریکه ملاحظه میشود تفاوت نسبتاً بایکدیگر چندان زیاد نیست ولی نسبت افراد با سواد از سوم متوسطه و بالاتر بین زنان و مردان اختلاف بیشتری را نشان میدهد.

بررسی ترك تحصیل و علل آن

هر سال گروه کثیری از افراد تحت تعلیم بعمل گوناگون و بدون اینکه بهدفعهای خود در کسب سواد و تحصیل رسیده باشند محیط مدرسه را در بهترین دوران عمر ترك نموده و بطور زودرسی وارد بازار کار میشوند. هنگامیکه این دوره های تحصیلی نیمه تمام گذاشته شوند باید علت رادربین عوامل اقتصادی و اجتماعی و همچنین نارسائیها دستگاههای آموزشی و تربیتی جستجو کرد که نتوانستند باندازه کافی جامعه را در نظر ایجاد تخصص های لازم و کمک به اشتغال عمومی افراد برآورند یا توجه به مطالب فوق میتوان گفت که بررسی ترك تحصیل و عوامل آن از مسائل مهمی است که میتواند در برنامه ریزیهای آموزشی بسیار مفید واقع شود.

در کشور ما درباره علت ترك تحصیل تاکنون تحقیقات علمی بر مبنای اطلاعات آماری کمتر صورت گرفته

است.

در آمارگیری نیروی انسانی از شهرها و روستاهای ایران کوشش شده است که برای بالا بردن سطح تحصیلات و جلوگیری از ترك تحصیل در نتیجه تماس با افراد جامعه علت ترك تحصیل تا حدودی روشن شود.

تحقیقات مربوط به ترك تحصیل را از دوراء میتوان تکمیل کرد، یکی از طریق سؤال از خود افراد دریافتن تمایل و سلیقه اشخاص در ادامه تحصیلات و دیگری از راه بررسی برنامه های جاری و آمارهای فرهنگی و مقایسه تعداد نوآموزان دبستانی و دانش آموزان دبیرستانی و بالاخره هنرجویان و دانشجویان در پایه های مختلف تحصیلی بایکدیگر میتواند تا حدی مآخذی نسبی از ترك تحصیل و پایه عبارتی دیگر از سطح تحصیلات بدست دهد. از آنجا که رسیدن به تحصیلات عالیه برای همه افراد نه مقدور و نه لازم است دوره های تحصیلی کوتاه مدت برای کسب تخصص های در سطح پائین تر برای افراد تجویز شده است.

بطور کلی نسبت افرادی که در پایه های مختلف تحصیلی مدرسه را ترك میکنند، باید بایکدیگر متناسب باشند، در آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی که در اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ در شهر همدان بعمل آمد، در زمینه بررسی علل ترك تحصیل غایب عمل، نظر شخص سؤال شونده و هدف او از ادامه تحصیلات بوده است.

در جدول زیر توزیع افراد یک که ترك تحصیل داشتند
بر حسب علل ترك تحصیل و جنس نشان داده شده
است.

جدول شماره ۷-۲ توزیع افراد با سواد کلاس دیده که ترك تحصیل کرده اند بر حسب علل

ترك تحصیل و تفكیک جنس در شهر همدان (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

جنس	مرد و زن		مرد		زن	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
جمع از ۶ ساله بالا	۱۰۹۴۶	۱۰۰	۷۲۷۷	۱۰۰	۳۶۶۹	۱۰۰
فقر مالی	۶۰۳۲	۵۵ / ۱	۵۳۸۰	۷۳ / ۱	۶۵۲	۱۷ / ۸
عدم علاقه	۱۷۹۰	۱۶ / ۴	۱۲۴۴	۱۷ / ۱	۵۴۶	۱۴ / ۱
ازدواج	۱۰۰۰	۹ / ۱	—	—	۱۰۰۰	۲۷ / ۲
اشتغال بکار	۲۸۹	۲ / ۶	۲۸۹	۴	—	—
متفرقه	۱۷۹۰	۱۶ / ۴	۳۱۹	۴ / ۴	۱۴۷۱	۴۰ / ۱
اظهار نشده	۴۵	۰ / ۴	۴۵	۰ / ۶	—	—

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

در جدول شماره ۷-۲ علل ترك تحصیل به ترتیب اهمیت
نشان داده شده است:

۱- فقر مالی: فقر مالی یکی از علل عمده ترك تحصیل
در شهر همدان است و تقریباً ۵۵ / ۱ درصد افرادی که در
این شهر ترك تحصیل داشتند علت را فقر مالی ذکر
کرده اند. این نسبت در مورد مردان در حدود ۷۳ / ۱
درصد و در مورد زنان ۱۷ / ۸ درصد است.

۲- عدم علاقه: گاهی افراد در اثر عدم علاقه
به تحصیل آنرا رها میکنند و یا وجود داشتن توانائی مالی
و جسمی تمایل بدین خواندن از خود نشان نمیدهند.

تعداد این افراد در شهر همدان به ۱۷۹۰ نفر میرسد که
رقم قابل ملاحظه‌ای است. در مورد مردان این رقم به
۱۲۴۴ نفر (۱۷ / ۱ درصد) و در مورد زنان به ۵۴۶ نفر
(۱۴ / ۱ درصد) میرسد.

۳- ازدواج: ازدواج علت دیگر ترك تحصیل
است که فقط در جامعه زنان دیده میشود و در حدود ۲۷ / ۲
درصد زنان شهر همدان که ترك تحصیل کرده اند علت را
ازدواج ذکر کرده اند.

۴- اشتغال بکار: گاهی عده‌ای از جوانان برای
اینکه استقلال مالی داشته و یا اینکه سر بار خانواده نباشند

دست از تحصیل برداشته و بکاری مشغول میشوند. در شهر
 همدان نسبت افرادی که بدین علت ترك تحصیل كرد ماند
 ۶/۲ درصد مجموع افرادی است كه تحصیل خود را نیمه
 تمام گذاشته اند و قسایل تذكر است كه این افراد عموماً
 مرد بودند. —————
 و غیره. —————

جدول شماره ۸-۲ توزیع افراد با سواد کلام دیده بر حسب علل ترك تحصیل در گروههای مختلف سنی

در شهر همدان (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

علل ترك تحصیل	جمع	فقر مالی	عدم علاقه	ازدواج	اشتغال بكار	متفرقه	اظهار نشده
جمع مرد وزن ۶ ساله بیالا	۱۰۹۴۶	۶۰۳۲	۱۷۹۰	۱۰۰۰	۲۸۹	۱۷۹۰	۴۵
۶-۹ ساله	—	—	—	—	—	—	—
۱۰-۱۴ ساله	۶۳۷	۲۵۸	۲۲۸	—	—	۱۳۶	۱۵
۱۵-۱۹ ساله	۲۰۶۲	۸۴۹	۴۵۵	۲۲۷	۳۱	۴۸۵	۱۵
۲۰-۲۴ ساله	۲۰۷۷	۱۰۱۵	۳۶۴	۲۸۸	۴۶	۳۴۹	۱۵
۲۵-۳۴ ساله	۲۹۸۷	۱۸۶۴	۳۷۹	۳۱۸	۶۱	۳۶۵	—
۳۵-۴۴ ساله	۳۰۳۲	۱۲۵۸	۲۲۸	۱۲۱	۱۰۶	۳۱۹	—
۴۵-۵۴ ساله	۸۳۳	۵۹۱	۷۶	۴۶	۴۵	۷۵	—
۵۵-۶۴ ساله	۱۸۲	۱۰۶	۳۰	—	—	۴۶	—
۶۵ ساله بیالا	۱۳۶	۹۱	۳۰	—	—	۱۵	—

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

در جدول فوق مشاهده میشود اکثریت افرادیکه فقر مالی
 را عامل ترك تحصیل خود ذكر كرد مانده در حدود ۱۲۲ نفر
 در گروههای سنی ۱۰ تا ۲۴ ساله بوده و بقیه ۳۹۱۰ نفر
 در گروههای سنی ۲۵ ساله و بالاتر میباشد (در گروه سنی
 ۶-۹ ساله ترك تحصیل دیده نمیشود).
 عامل فقر مالی كه در كلیه گروههای سنی، مهمترین عامل برای
 ترك تحصیل ذكر شده است بیشتر در گروههای سنی بالاتر
 داشته است و در گروههای كمتر از ۲۵ ساله درصد انفرادی

که بععلت فقر مالی ترك تحصیل کرده اند، رویه گاهش
 میروند از اینرو میتوان نتیجه گرفت که در سالهای اخیر اکثر
 خانواده ها در هر شرایط مادی و با درآمد محدودی که
 دارند مانع از ادامه تحصیل فرزندان خود نمیشوند.
 دلیل دیگر نیز اینست که در مدارس و آموزشگاههای دولتی
 هزینه تحصیل چندان است که برای اکثر خانواده های
 کم بضاعت بارتحصیل يك تا چند فرزند قابل تحمل است.
 بطور کلی بالا بودن نرخ سواد در گروههای سنی
 پائین معلوم میکند که افراد بیشتر میل به ادامه تحصیل
 دارند تا بدانوسیله آمادگی بیشتری برای کسب مهارت
 و تخصص و در نتیجه آن مشاغل و حرف بهتر داشته
 باشند.

پس از فقر مالی عدم علاقه به ادامه تحصیل عامل
 مؤثری شناخته شده است بخصوص در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله
 ۲۲۸ نفر تقریباً بیش از $\frac{1}{4}$ از افرادی که در این
 گروه ترك تحصیل داشته اند علت را بی میلی خود اظهار
 کرده اند عدم مای در گروه سنی ۱۵-۱۹ ساله بععلت
 ازدواج ترك تحصیل کرده اند.

توسعه روز افزون سواد در قشرهای مختلف اجتماعی
 و میل پداختن سواد و تحصیلات کلاسیک برای کسب

مهارتهای لازم بمنظور تأمین زندگی و احراز موقعیت
 بهتر عوامل ازود اجهای زود تر از موعد و اشتغال بکسار
 را در سطح سواد کم و بیسوادى روز بروز ضعیفتر میگرداند.

افراد با سواد کلاس ندیده و علل نداشتن تحصیل کلاسیک

بر اساس نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی
 سال ۱۳۴۳ کلیه افراد با سواد کلاس ندیده در شهر همدان
 ۳۲۴۷ نفر برآورد شده است و از آنجا که تعداد کل
 با سوادان برابر ۴۲۵۵۲ نفر بوده است ملاحظه میشود که
 رقم با سوادان کلاس ندیده نسبتاً کوچک و کم اهمیت است
 بخصوص که این افراد اکثراً در گروههای سنی ۳۵ ساله
 و بالاتر میباشند. این ارقام میرساند که برنامه های آموزشی
 نسبت بگذشته توسعه بیشتری یافته و مردم نسبت به آموزش
 غیر رسمی و غیر کلاسیک رغبتی از خود نشان نمیدهند.
 در جدول زیر توزیع افراد با سواد کلاس ندیده
 بر حسب علل نداشتن تحصیلات کلاسیک نشان
 داده شده است.

جدول شماره ۹-۲ توزیع افراد با سواد کلاس ندیده بر حسب علل نداشتن تحصیلات کلاسیک در گروههای

مختلف سنی در شهر همدان (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

علل نداشتن تحصیلات کلاسیک	جمع		فقر مالی		نبودن مدرسه		مخالفت والدین		عدم علاقه	
گروههای سنی	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
جمع از ۱ ساله ببالا	۳۲۴۷	۱۰۰	۱۷۱۴	۱۰۰	۸۵۱	۱۰۰	۲۱۲	۱۰۰	۴۷۰	۱۰۰
۱-۱۰ ساله	۱۵	۰/۵	۱۵	۰/۹	-	-	-	-	-	-
۱۱-۱۵ ساله	۷۶	۲/۳	۳۰	۱/۸	۴۶	۵/۴	-	-	-	-
۱۶-۲۰ ساله	۱۲۲	۳/۸	۹۲	۵/۴	-	-	۱۵	۷/۱	۱۵	۳/۲
۲۱-۲۵ ساله	۵۱۶	۱۵/۹	۲۵۸	۱۵	۱۰۶	۱۲/۵	۴۶	۲۱/۷	۱۰۶	۲۲/۶
۲۶-۳۰ ساله	۹۱۰	۲۸	۵۴۶	۳۱/۹	۱۶۷	۱۹/۶	۹۱	۴۲/۹	۱۰۶	۲۲/۵
۳۱-۴۰ ساله	۶۳۷	۱۹/۶	۳۱۸	۱۸/۵	۷۶	۸/۹	۴۵	۲۱/۲	۱۹۸	۴۲/۱
۴۱-۵۰ ساله	۵۳۱	۱۶/۳	۳۳۴	۱۹/۵	۱۳۷	۱۶/۱	۱۵	۷/۱	۴۵	۹/۶
۵۱-۶۰ ساله	۴۴۰	۱۳/۶	۱۲۱	۷	۳۱۹	۳۷/۵	-	-	-	-

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه در جدول فوق مشاهده میشود، در حدود

۹۳/۴ درصد از افراد با سواد کلاس ندیده در گروههای

سنی بالاتر از ۲۵ سال قرار دارند. علت این امر آن است

که اغلب این افراد در دوره‌های دوردست تری که تحصیلات

کلاسیک بصورت کونی رواج نداشته در مکتب خانها و

و نظایر آن کسب سواد کرده‌اند.

در بررسی سواد غیر کلاسیک در شهر همدان علل

نداشتن سواد رسمی از افراد سؤال شده است و مهمترین

آن علل، فقر مالی، نبودن مدرسه، عدم علاقه و مخالفت

والدین بوده است.

باتوجه به جدول فوق ملاحظه میشود که مهمترین علت

نداشتن تحصیلات رسمی در این شهر فقر مالی ذکر شده

است و بیش از ۵۲ درصد از کلیه افراد یک سواد غیر رسمی

دارند علت راند داشتن بضاعت ذکر کرده‌اند و در حدود ۷۷

درصد این عده در سنین بالاتر ۳۰ ساله بوده‌اند.

پس از فقر مالی نبودن مدرسه بعنوان دومین عامل

اظهار شده است از این عده در حدود ۹۵ درصد در گروههای

سنی بالاتر از ۲۰ ساله هستند و تعداد کمی در سنین ۲۴ تا ۶

ساله بعلمت نبودن مدرسه تحصیلات غیررسمی دارند عدم
علاقه ومخالفت والدین نیز در گروههای سنی بالاتر از ۲۵
ساله بوده و در سنین پائین و جوانان بسیار اندك و ناچیز
است. بطور کلی توسعه فرهنگ و آموزش جدید و امکانات
بیشتر برای کتب آن تحصیلات غیر کلاسیک را روز — روز
محدود تر میسازد.

بررسی مسئله بیسوادی و حل آن

بر اساس نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی
که در اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ در شهر همدان بعمل آمده
از کل جمعیت ۶ ساله بالای این شهر که ۸۹۱۹۲ نفر

برآورد شده است در حدود ۷/۴۷ درصد (۲۵۵۲ نفر)
آن با سواد و ۳/۵۲ درصد آن (۴۶۱۵ نفر) بیسواد
بوده‌اند. چنانچه وضع سواد بدست آمده از نتایج
سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی
سال ۱۳۴۳ را مقایسه نمائیم میزان کاهش بیسوادی و
تغییرات بیسوادی در فاصله این دو آمارگیری
مشخص خواهد شد.

در جدول شماره ۱۰-۲ توزیع جمعیت ده ساله
ببالای شهر همدان بر حسب بیسوادی و تفکیک مرد و زن در
گروههای مختلف سنی که از نتایج سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری
نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ بدست آمده نشان داده
شده است.

جدول شماره ۱۰-۲ توزیع افراد بيمواد در جمعيت از ۱۰ ساله ببالای شهر همدان بر حسب جنس و گروههای سنی و مقایسه آن طی سالهای ۱۳۴۳-۳۵

گروههای سنی و جنس	سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵			آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳		
	کل جمعیت	تعداد افراد بيمواد	درصد بکل جمعیت	کل جمعیت	تعداد افراد بيمواد	درصد بکل جمعیت
مردون						
جمع از ۱۰ ساله ببالا	۷۰۰۸۰	۴۸۲۴۹	۶۸/۱	۷۴۶۲۹	۴۰۵۳۶	۵۴/۳
۱۰-۱۴ ساله	۱۱۳۶۴	۴۸۶۱	۴۲/۸	۱۴۲۹۶	۲۸۰۰	۱۹/۶
۱۵-۱۹ ساله	۸۲۵۰	۴۵۶۷	۵۵/۳	۹۴۷۲	۲۸۴۹	۳۰/۱
۲۰-۲۴ ساله	۶۴۷۶	۴۵۲۲	۶۹/۸	۷۶۵۶	۳۹۷۲	۵۱/۱
۲۵-۲۹ ساله	۱۳۸۱۶	۸۶۳	۷۱/۴	۱۴۲۶۵	۹۳۳۸	۶۵/۵
۳۰-۳۴ ساله	۱۰۶۶۸	۷۹۹۸	۷۵	۱۲۶۱۳	۸۷۴۷	۶۹/۳
۳۵-۳۹ ساله	۸۶۸۲	۷۱۴۹	۸۲/۳	۷۴۷۴	۵۰۹۴	۷۴/۸
۴۰-۴۴ ساله	۵۸۳۶	۴۸۹۴	۸۳/۱	۵۰۹۴	۴۱۲۴	۸۱
۴۵-۴۹ ساله	۴۶۵۲	۴۳۶۸	۸۸/۲	۳۷۵۹	۳۱۰۷	۸۲/۷
۵۰-۵۴ ساله	۳۱	۲۷	*	—	—	—
۵۵-۵۹ ساله	۳۴۸۸۵	۱۹۴۷۶	۵۵/۸	۳۸۳۶۹	۱۵۴۹۴	۴۰/۴
مرد						
۱۰-۱۴ ساله	۶۱۶۳	۲۰۷۷	۳۳/۷	۷۶۱۱	۹۱۰	۱۲
۱۵-۱۹ ساله	۴۰۸۸	۱۷۳۳	۴۲/۴	۴۹۲۱	۸۳۴	۱۶/۱
۲۰-۲۴ ساله	۲۵۳۹	۱۲۹۴	۵۱	۳۴۲۶	۱۱۳۷	۳۳/۲
۲۵-۲۹ ساله	۶۴۴۴	۳۶۳۸	۵۶/۵	۷۱۷۱	۳۴۸۷	۴۸/۶
۳۰-۳۴ ساله	۵۶۶۸	۳۴۹۸	۶۱/۷	۶۸۵۲	۳۸۲۰	۵۵/۸
۳۵-۳۹ ساله	۴۲۵۲	۲۹۰۳	۶۸/۳	۳۵۶۳	۱۹۸۶	۵۵/۷
۴۰-۴۴ ساله	۳۱۲۰	۲۲۵۹	۷۲/۴	۲۶۹۸	۱۷۸۹	۶۶/۳
۴۵-۴۹ ساله	۲۵۹۱	۲۰۵۸	۷۹/۴	۲۱۲۲	۱۵۳۱	۷۲/۱
۵۰-۵۴ ساله	۲۰	۱۶	*	—	—	—
۵۵-۵۹ ساله	۳۵۱۹۵	۲۸۷۷۳	۸۱/۸	۳۶۶۶۰	۲۵۰۴۲	۶۹/۱
زن						
۱۰-۱۴ ساله	۵۲۰۱	۲۷۸۴	۵۳/۵	۶۶۸۵	۱۸۹۵	۲۸/۳
۱۵-۱۹ ساله	۴۱۶۷	۲۸۳۴	۶۸	۴۵۴۶	۲۰۱۵	۴۴/۳
۲۰-۲۴ ساله	۳۹۳۷	۳۲۲۸	۸۲	۴۲۳۰	۲۸۳۵	۶۷
۲۵-۲۹ ساله	۷۳۷۲	۶۲۲۵	۸۴/۴	۷۰۹۴	۵۸۵۱	۸۲/۵
۳۰-۳۴ ساله	۵۰۰۰	۴۵۰۰	۹۰	۵۷۶۱	۴۹۲۷	۸۵/۵
۳۵-۳۹ ساله	۴۴۳۰	۴۲۴۶	۹۵/۸	۳۹۱۱	۳۶۰۸	۹۲/۳
۴۰-۴۴ ساله	۲۷۱۶	۲۶۳۵	۹۷	۲۳۹۶	۲۳۳۵	۹۷/۵
۴۵-۴۹ ساله	۲۳۶۱	۲۳۱۰	۹۷/۸	۱۶۳۷	۱۵۲۶	۹۶/۳
۵۰-۵۴ ساله	۱۱	۱۱	*	—	—	—

منابع: سرشماری عمومی آبانماه ۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

* در مواردیکه جمع کمتر از ۱۰۰ باشد درصد نشان داده نمیشود.

همانطور که در جدول فوق ملاحظه میشود در سال ۱۳۳۵ در حدود ۶۸ / ۱ درصد از جمعیت ۱۰ ساله بیالای این شهر بیسواد بوده اند، این نسبت در سال ۱۳۴۳ به ۵۴ / ۳ درصد تنزل یافته است.

بنابراین ملاحظه میشود که در فاصله تقریباً ۸ سال بین دو آمارگیری در حدود ۱۴ / ۶ درصد از میزان بیسوادان جمعیت ده ساله بیالای شهر همدان کم شده و بر جمعیت باسواد اضافه شده است. بموجب همین جدول نسبت بیسوادی در جامعه مردان از ۵۵ / ۸ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۴۰ / ۴ درصد در سال ۱۳۴۳ تنزل پیدا کرده است و همین نسبت درباره زنان ۸۱ / ۸ درصد به ۶۱ / ۱ درصد بوده است. چنانکه ملاحظه میشود نسبت کاهش زنان کمتر از مردان بوده است.

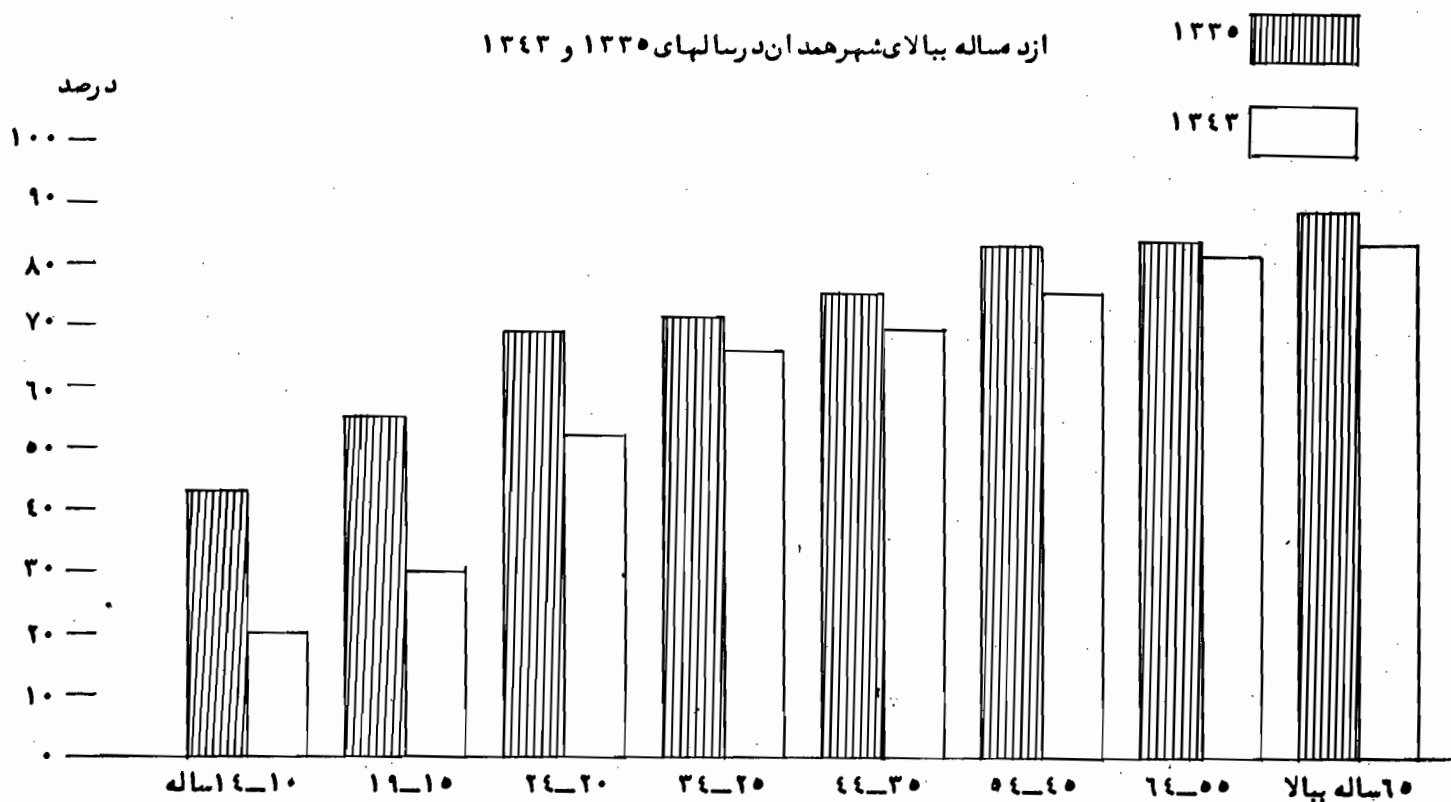
بطوریکه جدول فوق نشان میدهد کاهش نسبت بیسوادان در گروههای سنی جوانتر سریع و بیشتر از کاهش این نسبت در گروههای سنی بالاتر بوده است. مثلاً در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله نسبت بیسوادی از ۴۲ / ۸ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۱۹ / ۶ درصد در سال ۱۳۴۳ - باثین آمده است و به تفکیک مرد و زن: نسبت بیسوادی در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله در مردان از ۳۳ / ۷ درصد به ۱۲ درصد و در زنان در همین گروه سنی از ۵۳ / ۵ درصد به ۲۸ / ۳ درصد تقلیل یافته است.

در گروههای سنی ۱۵-۱۹ ساله نیز با مختصر تفاوتی و ضم بهمین منوال است. نسبت بیسوادی در گروه سنی فوق در جامعه مردان از ۴۲ / ۴ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۱۶ / ۱ درصد در سال ۱۳۴۳ و در جامعه زنان نیز از ۶۸ درصد به ۴۴ / ۳ درصد تنزل کرده است. در صورتیکه در گروههای سنی بالاتر تفاوت نسبتها چندان زیاد نیست. هرگاه برنامه آموزش سالمندان، با ظرفیت و وسعت بیشتری اجرا شود نسبت بیسوادی در گروههای سنی بالا نیز تقلیل مییابد.

بنابراین ارقام جدول فوق بطور کلی نسبت بیسوادی در مردان و زنان در کلیه سنین متفاوت است و برای مبارزه با بیسوادی لازمست که فرصتها و شرایط مساوی برای کلیه جامعه شهر همدان فراهم ساخت و پس از کشف علل و عوامل بیسوادی برای محو آنها کوششهای لازم بعمل آورد. بمنظور تجسم بهتر تغییرات نرخ بیسوادی در فاصله سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نمودار و ضم بیسوادی در گروههای مختلف سنی در جمعیت از ۱۰ ساله به بالا به درصد داده شده است.

نمودار شماره ۶ توزیع درصد بیسوادان در گروه‌های مختلف سنی در جمعیت

از ده ساله بیالای شهر همدان در سال‌های ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳

گروه‌های سنی

علل بیسوادی

بکارشناخته شده است. باید دانست که چرا گروه کثیری از افراد از کسب سواد و تحصیلات محروم می‌مانند مانند بنا بر این اگر عوامل و یا حداقل علت‌های اصلی بیسوادی را بدانیم در مبارزه و از بین بردن آن به نتیجه مطلوب نخواهیم رسید. در ضمن آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی علل بیسوادی افراد نیز از آنان سؤال شده است. در جدول زیر توزیع درصد افراد بیسواد بر حسب عللی که

برای از بین بردن بیسوادی و مبارزه با آن در مرحله اول لازم است که علل و موانعی که باعث بیسوادی و عدم توسعه و گسترش سواد میشوند مورد بررسی و مطالعه قرار داده شوند. بطوریکه در دورهای که سواد و تحصیلات مهمترین وسیله کسب مهارت و تخصص‌های لازم برای اشتغال

برای بیسوادی خود بیان کرد مانند نشان داده شده است.

جدول شماره ۱۱-۲ توزیع درصد افراد بیسواد در جمعیت از ۶ ساله بیالا بر حسب بیسواد ی و به تفکیک

جنس در شهر همدان (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

علل بیسواد ی	جمع از ۶ ساله بیالا		فقر مالی	مخالفت والدین	نبودن مدرسه	عدم علاقه	متفرقه	اظهار نشده
	تعداد	درصد						
مرد وزن	۴۶۶۱۵	۱۰۰	۴۶/۲	۱۹	۱۶/۴	۷/۸	۱۰/۶	-
مرد	۱۸۰۷۱	۲۰۰	۵۶/۱	۳/۳	۱۶/۵	۱۱/۳	۱۲/۸	-
زن	۲۸۵۴۴	۱۰۰	۳۹/۹	۲۸/۹	۱۶/۴	۵/۵	۹/۲	۰/۱

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

در جدول فوق مشاهده میشود که ۴۶/۲ درصد از کل افراد بیسواد علت بیسواد ی خود را فقر مالی ذکر کرده اند پس از آن بترتیب مخالفت والدین نبودن مدرسه در محل عدم علاقه و گروهی نیز علت های مختلفی ذکر کرده اند بطوریکه ملاحظه میشود در حدود ۱۹ درصد جمعیت بیسواد شهر همدان علت مخالفت والدین بیسواد ماند مانده بدین ترتیب که امکانات مالی و مادی برای کسب سواد وجود داشته ولی به علت کج فکری و کوتاه بینی پدران و مادران این گروه نتوانستند حتی خواندن و نوشتن بیاموزند بنا به ارقام جدول فوق نسبت زنان که علت مخالفت والدین بیسواد ماند مانده بیش از مردان میباشد.

۱۶/۴ درصد از کل جمعیت بیسواد شهر همدان

علت نبودن مدرسه بیسواد ماند مانده اکثریت این جمعیت

در گروه های سنی بالا دیده میشوند و مربوط به زمانی میباشد که فرهنگ بسط و توسعه امروزی راند داشته است هرگاه آموزش سالنندان بطور جدی و بیگیر دنبال شود این عده فرصت خواهند یافت تا آنچه را در گذشته به علت فقدان وسایل کافی آموزش و پرورش از دست داده اند در این زمان بدست آورند.

بطور کلی نسبت کسانی که علت بیسواد ی خود را عدم علاقه ذکر کرده اند ۷/۸ درصد کلیه افراد بیسواد بود مانده و نسبت در مقایسه با سایر عوامل اهمیت چندانی ندارد و میتوان پیش بینی کرد که این افراد در آینده بی به ارزش و اهمیت سواد برده و در کسب آن کوشش خواهند نمود.

بررسی افراد تحت تعلیم

بر اساس نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی

سال ۱۳۴۳ کل افراد تحت تعلیم شهر همدان ۲۳۸۰۱ نفر برآورد شد ماست که توزیع آن در جدول زیر آمده است.

جدول شماره ۱۲- توزیع افراد تحت تعلیم در گروه‌های سنی و نسبت آن بکل جمعیت از ۶ ساله بی‌بالا در شهر

همدان (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

گروه‌های سنی	کل جمعیت	افراد تحت تعلیم	
		جمع	درصد
جمع از ۶ ساله بی‌بالا	۸۹۱۹۷	۲۳۸۰۱	۲۶ / ۷
۶-۹ ساله	۱۴۵۶۸	۸۴۹۰	۵۸ / ۳
۱۰-۱۴ ساله	۱۴۲۹۶	۱۰۷۳۳	۷۵ / ۱
۱۵-۱۹ ساله	۹۴۷۲	۳۸۹۶	۴۱ / ۱
۲۰-۲۴ ساله	۷۶۵۶	۵۶۱	۷ / ۳
۲۵ ساله بی‌بالا	۴۳۲۰۵	۱۲۱	۰ / ۳

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بنسبه جدول فوق از کل جمعیت ۶ ساله به بالای شهر همدان در حدود ۲۶ / ۷ درصد آن تحت تعلیم بودند مانند ۰ نسبت افراد تحت تعلیم در گروه سنی ۶-۹ ساله ۵۸ / ۳ درصد است و این نسبت کمتر از نسبت افراد تحت تعلیم در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله که ۷۵ / ۱ درصد است میباشد و احتمالا علت آن اینست که گروه کثیری از اطفال ۶ ساله هنوز در دبستانها ثبت نام نکردند.

بر اساس آمار وزارت آموزش و پرورش کلیه افراد تحت تعلیم شهر همدان در سال تحصیلی ۱۳۴۲-۱۳۴۳ برابر با ۲۳۷۲۱ نفر بوده است که با رقم برآورد شده توسط آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی تفاوت مختصری دارد. ۰ برای بررسی افراد تحت تعلیم در سطوح و پایه‌های مختلف تحصیلی در جدول زیر توزیع افراد تحت تعلیم در سال تحصیلی ۱۳۴۲-۱۳۴۳ طبق آمار وزارت آموزش و پرورش نشان داده شده است.

جدول شماره ۱۳ - ۲ توزیع افراد تحت تعلیم شهر همدان ب تفکیک جنس در پایه های مختلف تحصیلی و درصد آن به کل افراد تحت تعلیم

جنس	جمع		پسر	دختر
	تعداد	درصد		
کل افراد تحت تعلیم	۲۳۷۲۱	۱۰۰	۱۴۷۶۰	۸۹۶۱
جمع نوآموزان دبستانی	۱۷۹۶۹	۷۵ / ۸	۱۰۰۶۷	۷۴۰۲
نوآموزان پایه اول	۴۷۱۰	۱۹ / ۱	۲۶۴۰	۲۰۷۰
نوآموزان پایه دوم	۳۵۰۲	۱۴ / ۸	۱۹۹۹	۱۵۰۳
نوآموزان پایه سوم	۳۰۶۵	۱۵ / ۲	۱۸۹۸	۱۱۶۷
نوآموزان پایه چهارم	۲۵۴۳	۱۰ / ۷	۱۴۷۴	۱۰۶۹
نوآموزان پایه پنجم	۲۱۵۴	۹ / ۱	۱۲۹۶	۸۵۸
نوآموزان پایه ششم	۱۹۹۵	۸ / ۴	۱۲۶۰	۷۳۵
دانش آموزان دوره اول متوسطه	۲۹۹۸	۱۲ / ۶	۲۰۳۵	۹۶۳
دانش آموزان پایه اول	۱۴۰۲	۵ / ۱	۹۶۵	۴۳۷
دانش آموزان پایه دوم	۸۹۲	۳ / ۸	۵۷۸	۳۱۴
دانش آموزان پایه سوم	۷۰۴	۳	۴۹۲	۲۱۲
دانش آموزان دوره دوم متوسطه	۱۲۶۲	۵ / ۳	۹۷۴	۲۸۸
دانش آموزان پایه چهارم	۵۵۹	۲ / ۴	۴۳۸	۱۲۱
دانش آموزان پایه پنجم	۳۸۸	۱ / ۶	۲۸۱	۱۰۷
دانش آموزان پایه ششم	۳۱۵	۱ / ۳	۲۵۵	۶۰
دانش آموزان تربیت معلم	۳۰	۰ / ۱	۱۰	۲۰
نوآموزان سالمنند	۱۴۶۲	۶ / ۲	۱۱۷۴	۲۸۸

منبع: نشریه آماری سال ۴۲ - ۱۳۴۳ وزارت آموزش و پرورش

در جدول فوق مشاهده میشود که از کل افراد تحت تعلیم در شهر همدان ۷۵ / ۸ درصد آن در دبستانها و دوره ابتدائی مشغول تحصیل بودند این نسبت بزرگترین رقم افراد تحت تعلیم در شهر همدان را نشان میدهد پس از این رقم دانش آموزان دوره اول متوسطه ۱۲ / ۶ درصد است و نسبت دانش آموزان دوره دوم متوسطه ۵ / ۳ درصد کل افراد تحت تعلیم میباشد .

همچنانکه ملاحظه میشود پس از تحصیلات ابتدائی نسبت

افراد تحت تعلیم بشدت پائین میآید و از اینرو معلوم میشود که در پایان این دوره افراد بیشتر ترك تحصیل میکنند . پس از تحصیلات ابتدائی بین دوره اول و دوم متوسطه نسبتها تفاوت زیادی را نشان میدهد بدین ترتیب که نسبت دانشآموزان دوره دوم کمتر از نصف دانشآموزان دوره اول است بنابراین در تقاطع دوره ابتدائی و دوره اول متوسطه ترك تحصیل به نسبت قابل ملاحظه اتفاق میافتد . با توجه به ارقام جدول ۱۳-۲ ترك تحصیل در بین دختران بیشتر از پسر ها وجود دارد .

بنابراین آمار وزارت آموزش و پرورش در شهر همدان مدارس حرفه‌ای و هنرستان وجود ندارد ولی در این شهر یک مؤسسه تربیت معلم دایر است که جمعا ۳۰ نفر دانشآموز در سال ۴۲-۱۳۴۳ در آن دوره تربیت معلم راطی میگردانند .

بنابراین هرگاه برنامه‌ریزیهای آموزشی در زمینه توسعه هنرستانها و مدارس حرفه‌ای و فنی ورشته‌های تخصصی حد متوسط برای تربیت تکنیسین‌ها و افراد کارگران ماهر بطور صحیح تنظیم و اجرا گردد ضمن بالا بردن مهارت و قدرت تولید نیروی کار میتوان سطح اشتغال و درآمد سرانه ملی را افزایش داد و وجود توسعه آموزش حرفه‌ای و آموزش ضمن کار در شهر همدان لازم بنظر میرسد .

بر اساس آمار وزارت آموزش و پرورش افراد تحت تعلیم در دبستانها در سال تحصیلی ۴۲-۱۳۴۳ در شهر همدان ۱۷۹۶۹ نفر بودند . با توجه به تعداد معلمان در دبستانها نسبت شاگرد و معلم و تراکم شاگرد در هر کلاس در جدول زیر نشان داده شده است .

جدول شماره ۱۴-۲ آمار کل نوآموزان و آموزگاران و دبستانهای شهر همدان و نسبت شاگرد به معلم و تراکم کلاسها در سال

تحصیلی ۴۲-۱۳۴۳

کل نوآموزان	کل آموزگاران	تعداد کلاسهای دبستانها	تعداد دبستانها	نسبت شاگرد به معلم	تراکم شاگرد در هر کلاس
۱۷۹۶۹	۵۲۹	۵۳۸	۳۹	۳۴	۳۳/۴

منبع: نشریه وزارت آموزش و پرورش ۴۲-۱۳۴۳

دانشآموزان به کلاس و معلم بنا به جدول فوق در تناسب متعارفی بوده است و برای تحت تعلیم گرفتن افرادی که در سن تعلیم بوده و محلل گوناگون نتوانستند به مدرسه راه پیدا کنند بایستی معلمان جدید و تأسیسات آموزشی

در جدول ۱۴-۲ مشاهده میشود که در سال تحصیلی ۴۲-۱۳۴۳ وضع آموزش و پرورش شهر همدان به ترتیبی بوده است که برای هر ۳۴ نفر نوآموز یک معلم و برای هر ۳۳/۴ نفر نوآموز یک کلاس وجود داشته است . نسبت

جدیدی طبق برنامه‌ای منظم در نظر گرفته شود .

برآورد افراد لازم‌التعلیم

هر سال عدای از اطفالی که به سن تحصیل
میرسند بعمل گوناگون بمدرسه راه نمیبانند، برای برآورد -
اطفال لازم‌التعلیم که تاکنون در شهر همدان بمدرسه
راه نیافتانند کافی است نوآموزان تحت تعلیم در دبستانها
را از کل افراد لازم‌التعلیم که در سنین شرکت در دبستان
بود مولی فعلا در خارج از محیط مدرسه و آموزش هستند
کسر نمائیم . از آنجا که مدت تعلیمات اجباری و همگانی در
ایران ۶ سال است بنابراین کلیه افراد گروه سنی
۶ تا ۱۲ ساله که ۱۶/۷ درصد جمعیت شهر همدان است
افراد لازم‌التعلیم را تشکیل میدهند . از طرفی بواسطه
عقب ماندگیهای تحصیلی و طی یک کلاس در مدتی بیشتر
از یکسال و نظایر آن معمولا عدای از افراد تحت تعلیم
در دبستانها خارج از گروه سنی ۶ تا ۱۲ ساله میباشند .
طبق برآوردی که از طرف وزارت آموزش و پرورش
بجمل آمده است در مناطق شهری که وسایل آموزش فراهم
است ضریب عقب ماندگی برای دوره ابتدائی تا ۱۵ درصد
کل نوآموزان دبستانها میباشند . این افراد در شهر همدان
در حدود ۲۶۹۵ نفر بوده است . بنابراین افراد تحت
تعلیم واقع در گروه سنی ۶ تا ۱۲ ساله از تفاضل نوآموزان
دبستانها با رقم فوق بدست میآید که برابر ۱۵۲۷۴ نفر

میشود .

طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی کل
جمعیت گروه سنی ۶ تا ۱۲ ساله ۱۹۸۶۰ نفر بوده است و از
اینجا با کسر افراد تحت تعلیم واقع در این گروه سنی میتوان
رقم اطفال لازم‌التعلیم را که بعمل گوناگون نتوانستند
به مدرسه بروند و کسب سواد کنند بدست آورد و این رقم
برابر با ۴۵۸۶ نفر است . چنانچه برای هر ۳۰ نفر شاگرد
یک نفر معلم و یک کلاس در نظر گرفته شود در اینصورت تقریبا
۱۵۲ نفر معلم و در حدود ۱۲ مدرسه ۱۲ کلاسه احتیاج
خواهد بود .

البته این در صورتی خواهد بود که نخواهند طی یک
برنامه منظم تمام افراد لازم‌التعلیم را که هنوز بدبستان راه
نیافتانند مجتمعات تحت تعلیم در آورند . از آنجائیکه اجرای
چنین برنامه‌ای بدون رعایت فاصله زمانی، کافی میسر نخواهد
بود لذا لازم است که برای تحت تعلیم در آوردن این عده
طی یک دوره برنامه ریزی بتدریج اقدام شود .

باتوجه به نرخ افزایش جمعیت در شهر همدان میتوان
افراد لازم‌التعلیم را در ۵ سال آینده برآورد نمود چنانچه
نرخ افزایش جمعیت شهر همدان ۱۵ در هزار باشد کل
جمعیت تا آخر سال ۱۳۴۸ طبق جدول زیر خواهد بود .

جدول شماره ۱۰-۲ برآورد جمعیت شهر همدان در سالهای ۴۴-۱۳۴۸ بانرخ متوسط افزایش ۱۰ درصدی

سال	۱۳۴۳	۱۳۴۴	۱۳۴۵	۱۳۴۶	۱۳۴۷	۱۳۴۸
افزایش جمعیت بانرخ						
۱۰ درصدی	۱۱۲۱۴۹	۱۱۳۸۳۱	۱۱۵۵۳۸	۱۱۷۲۷۱	۱۱۹۰۳۰	۱۲۰۸۱۵

در جدول فوق جمعیت شهر همدان تا سال ۱۳۴۸ با
نرخ افزایش ۱۰ درصدی پیش بینی شده است و از طرفی
نظر باینکه افراد واقم در گروه سنی ۱۶ تا ۱۲ ساله ۷/۱۶ -
در صد کل جمعیت در این شهر میباشد جمعیت افراد
لازم التعلیم را در هر يك از سالها بانرخ فوق تا سال ۱۳۴۸ در
جدول زیر برآورد و محاسبه میشود .

جدول شماره ۱۶-۲ برآورد افراد لازم التعلیم در شهر همدان در سالهای ۴۴-۱۳۴۸ بانرخ متوسط افزایش

۱۰ درصدی

سال	۱۳۴۳	۱۳۴۴	۱۳۴۵	۱۳۴۶	۱۳۴۷	۱۳۴۸
افراد لازم التعلیم برای						
جمعیت بانرخ متوسط	۱۹۸۶۰	۲۰۱۵۸	۲۰۴۶۰	۲۰۷۶۷	۲۱۰۷۹	۲۱۳۹۵
افزایش ۱۰ درصدی						

بنابه جدول فوق همه ساله عده ای به سن آموزش میرسند
که تعداد آنها سال بسال تا ۱۳۴۸ برآورد شده است .
بنابراین مؤسسات آموزشی و تربیتی باید چنان توسعه
پیدا کنند که علاوه بر افراد فوق هر سال عده زیادی تری از -
افراد لازم التعلیم که خارج از محیط مدرسه هستند
بتوانند به مدرسه راه یابند .
کیفیت نیروی فعال موجود را از لحاظ مهارت و تخصص مورد
بررسی قرار داد و پیر از اطلاع از چگونگی توزیع افراد ماهر
و متخصص در فعالیتهای اقتصادی میزان کمبود یا اضافات
افراد ماهر را در هر يك از بخشها تعیین و بر حسب آن میزان
احتیاجات را در بخشهای مختلف و بر حسب سطوح مهارت
پیش بینی و برآورد نمود .

کشورهای در حال رشد اکثرا در برنامه ریزیهای
نیروی انسانی با کمبود افراد ماهر و متخصص مواجه میشوند
و در نتیجه در پیشبرد برنامه های اقتصادی و اجتماعی دچار
اشکال میگردد . استفاده از افرادی که طی سالها کار

بررسی وضع مهارت و تخصص در جمعیت شهر همدان

ضرورت توسعه تعلیمات فنی و حرفه ای و آموزش ضمن کار

در برنامه ریزیهای نیروی انسانی ابتدا لازم است

در جامعه شهر همدان بوسیله آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی که در این شهر انجام شد، تا حدودی معلوم گردیده است.

در جدول زیر کلیه افرادی که در جامعه شهر همدان
در تاریخ آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی وضع مخصوصه
مهارت خود را اظهار داشته‌اند، بتفکیک مشاغل و سواد آورده
شده است.

(اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

مهارت		وضع مواد		جمع		بیمواد		با مواد کلاس		اول تا پنجم		ششم ابتدایی		سوم متوسطه		چهارم و پنجم متوسطه		ششم متوسطه		اظهاری نشده	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
جمع افراد ماهر و متخصص																					
راستاد کار																					
افراد ماهر																					
افراد متخصص و استاد کار																					

بصنایع قدیمه اشتغال دارند به صنایع جدید وارد گردند .
 بطور کلی تأسیس مدارس حرفه‌ای در شهر همدان
 بواسطه وجود کمبود کادر ماهر و متخصص در این شهر بسیار
 لازم و ضروری بنظر می‌رسد .

رابطہ سواد و مہارت و تحفّص

در توزیع جدول بالا وضع سواد افراد ماهر و متخصص
مشخص شده است مطابق این جدول از کل ۴۹۷۳ نفر

افراد کارآمخته ماهر و متخصص در حدود ۶۰ درصد آن -
 بیسواد و از قبیه افراد باسواد ۳۱ درصد دارای سواد
 کلاسیک بوده و ۸/۳ درصد دارای سواد غیر رسمی هستند .
 از افراد باسواد کلاس دیده اکثر تائشتم ابتدائی تحصیل
 کرده اند و فقط ۵/۰ درصد دارای سواد تائشتم متوسطه
 میباشند .

شد مانند و یا سواد و تحصیلاتی در ضمن کاربرد ست آورد مانند
 در طبقه بندی مهارت معمولاً نیروی کار را از لحاظ میزان
 مهارت بسطوح مختلف مانند افراد ساده ، نیمه ماهر ، افراد
 ماهر ، سرکارگران ، متخصصین و استادکاران ، ناظران فنی
 مکانیسین ها ، تکنیسین ها و مهندسان - مدیران و دانشمندان
 که تحصیلات عالیه دارند تقسیم میکنند .

این امر نشان میدهد که جمعیت کارآمخته شهر همدان
 تحصیلات خود را در نیمه راه ترک گفته و به بازار کار وارد -

در جدول زیر کلیه افراد کارآمخته شهر همدان
 بر حسب گروههای سنی آورده شده است .

جدول شماره ۱۸-۲ توزیع درصد افراد کارآمخته بتفکیک ماهر و متخصص در گروههای سنی در شهر همدان (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

مهارت	جمع		کمتراز ۱۰ سال	۱۱-۱۰ سال	۲۰-۲۱ سال	۲۱-۲۰ سال	۲۵-۲۴ سال	۳۰-۲۴ سال	۴۰-۳۰ سال	۵۰-۴۰ سال	۶۰-۵۰ سال	۶۰ سال
	تعداد	درصد										
جمع افراد ماهر و متخصصین استادکاران افراد ماهر افراد متخصص و استادکاران	۱۴۹۷۳	۱۰۰	۳	۱۱/۵	۱۱/۱	۲۵/۱	۲۴/۱	۱۱/۶	۷/۸	۴/۲		
	۱۳۲۱۵	۱۰۰	۳/۴	۱۲	۱۲/۴	۲۶	۲۴/۳	۱۰/۵	۶/۱	۳/۵		
	۱۷۵۸	۱۰۰	-	-	۱/۸	۲۵/۲	۲۱/۱	۱۱/۱	۱۴/۴	۹/۶		

منبع : آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

توزیع سنی جدول بالا نشان میدهد که افراد متخصص و
 استادکار اکثر در سنین ۲۵-۴۴ ساله میباشند . از طرفی
 افراد ماهر که در سطح پائین تر از مهارت قرار دارند در گروههای
 سنی جوانتر میباشند . از طرف دیگر چون کسب تخصص
 مستلزم تجربه و سابقه کاری بیشتر است افراد متخصص و اکثراً

در گروههای سنی بالاتر از ۲۵ سال قرار دارند .
 توزیع بالا نشان میدهد که در حدود ۵۴/۸ درصد از افراد
 ماهر در گروه سنی کمتراز ۳۵ سال واقع شده اند ، در حالیکه
 در حدود ۹۸/۲ درصد از افراد متخصص در گروههای سنی
 بالاتر از ۲۵ ساله قرار دارند .

فصل سوم

بررسی نیروی کار شهرستان

مبحث اول - جمعیت فعال

۱- تعریف جمعیت فعال

- از کل جمعیتی که در سن فعالیت قرار دارند —
- (۱۵-۶۴ سال) در حدود ۵۱ درصد متعلق به نیروی کار بوده و بقیه (۴۹ درصد) از شمار نیروی کار بیرونند.
- اکثریت افراد غیرفعال شهرستان طبق بررسی ارقام مربوط به آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی از زنان خانه دار، محصلین و اطفال تشکیل یافته است. که عددهای از این افراد (۱۰۵۳ نفر از محصلین - ۲۹۹۳ نفر از زنان خانه دار و ۹۰ نفر از سایر گروهها) تعادل خود را بکارکردن اعلام نموده‌اند.
- از مجموع ۲۵۹۷۳ نفر شاغلین شهرستان ۲۴۳۶۰ نفر را مردان و ۱۶۱۳ نفر را زنان تشکیل میداده و از ۲۷۳۷ نفر بیکاران این شهر نیز ۲۱۰۵ نفر مرد و ۶۳۲ نفر بقیه زن بوده‌اند.
- جدول شماره ۱-۲ توزیع جمعیت فعال و غیرفعال شهرستان را به تفکیک زن و مرد نشان میدهد.
- مجموع شاغلین و بیکاران در جستجوی کار هر جامعه مشروط بر آنکه توانایی انجام فعالیت اقتصادی را داشته و در سنین کار (معمولاً بین ۱۵ تا ۶۴ سالگی) باشند به جمعیت فعال موسومند.
- در برآورد جمعیت فعال علاوه بر کودکان، زنان، خانداندار، دانش‌آموزان، سپاهیان و وظیفه، سودبران زندانیان، بیماران و کلیه افرادی که تحت تکفل دیگری هستند از شمار فعالین بیرونند.
- جمعیت فعال شهرستان طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳ بالغ بر ۲۸۷۱۰ نفر برآورد شده است که از این عدد در حدود ۹۰ درصد (۲۵۹۷۳ نفر) شاغل و ۱۰ درصد (۲۷۳۷ نفر) بیکاران در جستجوی کار بوده‌اند.
- نسبت جمعیت فعال به کل جمعیت ۲۵۶ هزار و نسبت به جمعیت از ۱۰ ساله به بالا ۳۸۵ هزار میباشد (نسبت جمعیت از ده سال به بالا نیز به کل جمعیت ۶۶۰ هزار برآورد شده است).

(اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

جدول شماره ۱-۳ توزیع جمعیت فعال و غیرفعال شهر همدان بشکلیک زن و مرد

وضعیت جنس	جمعیت کل	جمعیت فعال		متابین بکار در جمعیت غیرفعال			جمعیت غیرفعال			اظهار نشده
		شاغل	بیکار	محصل	زن خانه دار	سایر افراد	محصل	زن خانه دار	طفل	سایر افراد
مردون	۱۱۲۱۴۹	۲۵۹۷۳	۲۷۳۷	۱۰۵۳	۲۹۹۳	۹۰	۲۳۰۲۴	۲۵۳۲۰	۲۸۲۷۸	۲۶۳۴
مرد	۵۸۰۱۵	۲۴۳۶۰	۲۱۰۵	۶۴۷	-	۹۰	۱۳۹۱۲	-	۱۴۸۷۳	۱۹۸۱
زن	۵۴۱۳۴	۱۶۶۱۳	۶۳۲	۴۰۶	۲۹۹۳	-	۹۱۱۲	۲۵۳۲۰	۱۳۴۰۵	۶۵۳

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

۲- نرخ فعالیت

جدول شماره ۲-۳ و ۳-۴ و ۴-۳ به ترتیب توزیع

جمعیت و جمعیت فعال را بر حسب جنس و نرخ فعالیت

در کل جمعیت - در جمعیت از ۱۰ ساله به بالا

و در گروه‌های مختلف سنی بالاتر از ۱۰ سال

شهر همدان نشان می‌دهد:

نرخ فعالیت عبارت است از نسبت نیروی کار

به کل جمعیت بر حسب هزار نفر:

بموجب این تعریف نرخ فعالیت در شهر همدان طبق

نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه

۱۳۴۳ برابر با ۲۵۶ در هزار است.

جدول شماره ۲-۳ توزیع جمعیت و جمعیت فعال و نرخ فعالیت بر حسب جنس در شهر همدان (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

زن و مرد			زن			مرد		
جمعیت کل	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت کل	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت کل	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)
۱۱۲۱۴۹	۲۸۷۱۰	۲۵۶	۵۴۱۳۴	۲۲۴۵	۴۱	۵۸۰۱۵	۲۶۴۶۵	۴۵۶

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۳-۲ توزیع جمعیت فعال و نرخ آن بر حسب جنس و رد جمعیت از ۱۰ ساله بیالای شهر همدان

(ار دیبشت ماه ۱۳۴۳)

زن و مرد			زن			مرد		
جمعیت از ده سال بیالا	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت از ده سال بیالا	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت از ده سال بیالا	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)
۷۴۶۲۹	۲۸۷۱۰	۳۸۵	۳۶۲۶۰	۲۲۴۵	۶۲	۲۶۴۶۵	۲۶۴۶۵	۶۹۰

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۳-۴ توزیع جمعیت و جمعیت فعال و نرخ فعالیت در گروه‌های سنی

بالاتر از ده سال شهر همدان (ار دیبشت ماه ۱۳۴۳)

گروه‌های سنی	جمعیت از ده سال بیالا	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)
جمع	۷۴۶۲۹	۲۸۷۱۰	۳۸۵
۱۰-۱۴ ساله	۱۴۲۹۶	۲۲۹۹	۱۶۱
۱۵-۱۹ ساله	۹۴۷۲	۲۳۵۱	۲۴۸
۲۰-۲۴ ساله	۷۶۵۶	۲۸۱۸	۳۶۸
۲۵-۳۴ ساله	۱۴۲۶۵	۷۱۱۶	۴۹۹
۳۵-۴۴ ساله	۱۲۶۱۳	۶۶۹۸	۵۳۱
۴۵-۶۴ ساله	۱۲۵۶۸	۶۰۶۱	۴۸۲
۶۵ ساله و بالاتر	۳۷۵۹	۱۳۶۷	۳۶۴

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه جدول شماره ۳-۴ نشان می‌دهد بالاترین نرخ فعالیت در گروه سنی ۴۴-۳۵ ساله (برابر ۵۳۱ در هزار) و پائین ترین نرخ در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله (در حدود ۱۶۱ در هزار) بوده است.

در بقیه گروه‌های سنی نرخ فعالیت به ترتیب عبارت است:

۱۹-۱۵ ساله (۲۴۸ در هزار) ۲۵-۳۴ ساله (۴۹۹ در هزار) ۳۵-۴۴ ساله (۵۳۱ در هزار) ۴۵-۶۴ ساله (۴۸۲ در هزار) ۶۵ ساله و بالاتر (۳۶۴ در هزار)

مقایسه نرخهای فعالیت شهروندان طبق ارقام سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ نشان می‌دهد که نرخ فعالیت در شهر مزبور در حدود ۴۱ درصد از کاهش یافته است.

در جدول شماره ۳-۵ نرخ فعالیت گروههای سنی از ده ساله بیالای شهروندان طبق دو آمارگیری (سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳) مقایسه شده است.

جدول شماره ۳-۵ مقایسه نرخ فعالیت گروههای سنی بالاتر از ده سال شهروندان طبق

سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

گروههای سنی	سرشماری سال ۱۳۳۵ نرخ فعالیت (در هزار)	آمارگیری نمونه‌ای سال ۱۳۴۳ نرخ فعالیت (در هزار)	اختلاف
جمع	۴۲۶	۳۸۵	-۴۱
۱۰-۱۴ ساله	۱۷۶	۱۶۱	-۱۵
۱۵-۱۹ ساله	۳۳۷	۲۴۸	-۸۹
۲۰-۲۴ ساله	۳۷۲	۳۶۸	-۴
۲۵-۳۴ ساله	۴۸۳	۴۹۹	+ ۱۶
۳۵-۴۴ ساله	۵۵۷	۵۳۱	-۲۶
۴۵-۶۴ ساله	۵۳۷	۴۸۲	-۵۵
۶۵ سال و بیشتر	۴۵۱	۳۶۴	-۸۷

منابع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه جدول فوق نشان می‌دهد نرخهای فعالیت در کلیه گروههای سنی بالاتر از ده سال با استثنای گروه سنی ۲۵-۳۴ ساله در فاصله دو آمارگیری فوق‌الذکر کاهش یافته است.

آموزش و پرورش و در گروه سنی ۶۵ ساله به‌الا احتضالا مربوط به بازنگشتگی و خروج سالخوردگان از بازار کار بوده است ضمناً عامل میزان دقت در ارقام سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نیز در کاهش نرخهای بی تأثیر نبوده است.

تقلیل نرخهای فعالیت در سال ۱۳۴۳ به‌ویژه در گروههای سنی ۱۵-۱۹ ساله بیشتر مربوط به توسعه شبکه

۳- نسبت فعالیت

منظور از نسبت فعالیت نسبت نیروی کار هر گروه سنی به کل جمعیت فعال میباشد و این نسبتها وزن خاص هر گروه سنی را در فعالیتهای اقتصادی جامعه نشان میدهد.

در جدول شماره ۶-۳ نسبت فعالیت گروههای سنی شهر همدان طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ آورده شده است.

جدول شماره ۶-۳ توزیع جمعیت فعال و نسبت فعالیت بر حسب گروههای سنی بالاتر از ۱۵ سال

شهر همدان (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

گروههای سنی	جمعیت فعال	نسبت فعالیت
جمع	۲۸۷۱۰	۱۰۰
۱۰-۱۴ ساله	۲۲۹۹	۸ / -
۱۵-۱۹ ساله	۲۳۵۱	۸ / ۲
۲۰-۲۴ ساله	۲۸۱۸	۹ / ۸
۲۵-۳۴ ساله	۷۱۱۶	۲۴ / ۸
۳۵-۴۴ ساله	۶۶۹۸	۲۳ / ۳
۴۵-۶۴ ساله	۶۰۶۱	۲۱ / ۱
۶۵ سال و بیشتر	۱۳۶۷	۴ / ۸

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه نسبتهای فوق نشان میدهد نزدیک به ۷۰ درصد نیروی کار شهر همدان در سنین ۲۰-۶۴ ساله قرار دارند. نسبت فعالیت در گروه سنی ۶۵ ساله بسیار کم در حدود ۴ / ۸ درصد است معلوم میکند که افراد سالخورده عملاً سهم مهمی در فعالیتهای اقتصادی ندارند. در حالیکه نسبت فعالیت اطفال ۱۰-۱۴ ساله نسبتاً قابل ملاحظه است. گروههای سنی ۱۵-۱۹ ساله و ۲۰-۲۴ ساله نیز نسبت کوچکی را از نیروی کار دارا هستند (بترتیب ۸ / ۲ و ۹ / ۸ درصد).

بحث دوم- اشتغال

۱- نرخ اشتغال

نرخ اشتغال عبارت است از نسبت شافلین به کل جمعیت بر حسب هزار نفر. طبق این تعریف بنا بر نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ نرخ اشتغال در کل جمعیت شهر همدان در حدود ۲۳۲ درصد هزار و برای جمعیت از ده سال به بالا ۳۴۸ درصد هزار بوده و طبق همین آمارگیری نرخ اشتغال برای کل جامعه مردان شهر همدان ۴۲۰ درصد هزار و برای جامعه زنان ۳۰ درصد هزار است. جدول شماره ۷-۲ توزیع شافلین این شهر را بر حسب زن و مرد و نرخ اشتغال نشان میدهد.

جدول شماره ۷-۳ توزیع جمعیت و شاغلین و نرخ اشتغال بر حسب جنس در شهر همدان (اردیبهشت

ماه ۱۳۴۳)

زن و مرد			زن			مرد		
جمعیت کل	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت کل	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت کل	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)
۱۱۲۱۴۹	۲۵۹۷۳	۲۳۲	۵۴۱۳۴	۱۶۱۳	۳۰	۵۸۰۱۵	۲۴۳۶۰	۴۲۰

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بمنظور مقایسه نرخهای اشتغال حاصله از آمارگیری
نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ با نتایج
سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵ نرخ اشتغال سال ۴۳
در جمعیت بالاتر از ده سال نیز دست داده میشود.
نتایج منتشره سرشماری سال ۳۵ نرخهای فعالیت
و اشتغال در جمعیت از ده ساله به بالا محاسبه گردیده
است.

جدول شماره ۸-۳ جمعیت از ده ساله بیالا و شاغلین و نرخ اشتغال بر حسب جنس در شهر همدان
به بالای شهر همدان را طبق نتایج آمارگیری
نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳
نشان میدهد. و در جدول شماره ۹-۳ نیز این
توزیع بر مبنای سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵
آورده شده است.

جدول شماره ۸-۳ جمعیت از ده ساله بیالا و شاغلین و نرخ اشتغال بر حسب جنس در شهر همدان

(اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

زن و مرد			زن			مرد		
جمعیت از ده سال سال بیالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت از ده سال سال بیالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت از ده سال سال بیالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)
۷۴۶۶۹	۲۵۹۷۳	۳۴۸	۳۶۶۶۰	۱۶۱۳	۴۴	۳۸۳۶۹	۲۴۳۶۰	۶۳۵

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۹-۳ جمعیت ازده ساله بیالا و شاغلین و نرخ اشتغال بر حسب جنس در شهر همدان (آبانماه ۱۳۳۵)

زن و مرد			زن			مرد		
جمعیت ازده سال بیالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت ازده سال بیالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت ازده سال بیالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)
۷۰۰۸۰	۲۸۲۶۳	۴۰۳	۳۵۱۹۵	۲۶۱۱	۷۴	۳۴۸۸۵	۲۵۶۵۲	۷۳۵

منبع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵

۲- توزیع شاغلین و نرخ اشتغال بر حسب گروههای سنی

در جدول زیر که از نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی

اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ بدست آمد ماست توزیع شاغلین و نرخ

اشتغال بر حسب گروههای سنی بالا تر از ده سال نشان داده

شده است.

جدول شماره ۱۰-۳ توزیع جمعیت و تعداد شاغلین بر

حسب گروههای سنی و نرخ اشتغال در شهر همدان -

(اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

گروههای سنی	جمعیت	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)
جمع ازده ساله بیالا	۷۴۶۶۹	۲۵۹۷۳	۳۴۸
۱۰-۱۴ ساله	۱۴۲۹۶	۱۲۴۶	۸۷
۱۵-۱۹ ساله	۹۴۷۲	۱۶۸۹	۱۷۸
۲۰-۲۴ ساله	۷۶۵۶	۲۲۹۲	۲۹۹
۲۵-۳۴ ساله	۱۴۲۶۵	۶۸۱۵	۴۷۸
۳۵-۴۴ ساله	۱۲۶۱۳	۶۶۲۳	۵۲۵
۴۵-۶۴ ساله	۱۲۵۶۸	۵۹۴۱	۴۷۳
۶۵ ساله بیالا	۳۷۵۹	۱۳۶۷	۳۶۴

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

زمانیسه دوجول فوق مشاهده میگردد که طی سالهای ۱۳۳۵-۱۳۴۳ نرخ اشتغال زنان برابر ۳۰ در هزار و نرخ اشتغال مردان در حدود ۱۰۰ در هزار کارهای یافته است و در همین مدت نرخ اشتغال در کل جمعیت ازده سال بیالا شهر همدان ۵۵ در هزار کارهای نشان میدهد بدین ترتیب بار معیشت شاغلین شهر همدان که در سال ۱۳۳۵ در حدود ۳/۵ نفر بوده در اردیبهشت ماه سال ۱۳۴۳ به ۴/۳ نفر افزایش یافته است. (بار معیشت نسبت جمعیت یک جامعه است به تعداد شاغلین و نشان میدهد که یک نفر شاغل تأمین معیشت چند نفر از جمعیت را بعهده دارد و بدیهی است - چنانچه افزایش بار معیشت شاغلین یک جامعه توأم با ترقی مناسب سطح دستمزدها و برخورداری افراد از رفاه لازم اجتماعی نباشد. نشانه آنتستگالام اجتماعی ناشی از کمبود اشتغال و تقلیل درآمد مردم در آن جامعه افزونتر گشته است). در مورد علل تقلیل نرخهای اشتغال بطوریکه قبلاً نیز ذکر گردید این کار از طرفی بتوسعه شبکه آموزش و پرورش بیالا رفتن سن کاروا از طرف دیگر بازنشستگی و خروج سالخوردگان در بازار کار مربوط میگردد.

جدول شماره ۱۱-۳ مقایسه نرخ اشتغال در
گروههای سنی بالاتر از ده ساله شهر همدان
در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳

تفاوت	سال ۱۳۴۳	سال ۱۳۳۵	سال آمارگیری گروههای سنی
	نرخ اشتغال (در هزار)	نرخ اشتغال (در هزار)	
جمع	۳۴۸	۴۰۳	
-۵۵			۱۰-۱۴ ساله
-۷۶	۸۷	۱۶۳	۱۰-۱۹ ساله
-۱۲۰	۱۷۸	۲۹۸	۲۰-۲۴ ساله
-۳۵	۲۹۹	۳۳۴	۲۵-۳۴ ساله
+ ۱۴	۴۷۸	۴۶۴	۳۵-۴۴ ساله
-۱۸	۵۲۵	۵۴۳	۴۵-۶۴ ساله
-۴۱	۴۷۳	۵۱۴	۶۵ ساله و بالاتر
-۵۹	۳۶۴	۴۲۳	

منابع: سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای

نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

۳- توزیع شاغلین بر حسب گروههای اصلی مشاغل

طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی

اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ شاغلین شهر همدان در گروههای

اصلی مشاغل به ترتیب زیر توزیع شده‌اند:

حرفه‌های صنعتی و حملات تولیدی ۲/۳۵ درصد

مشاغل مربوط به فروش ۴/۲۲ درصد - حمل و نقل و ارتباطات

۵/۱۰ درصد - مشاغل مربوط به خدمات ۵/۱۰ درصد

بطوریکه جدول فوق نشان می‌دهد گروه سنی

۳۵-۴۴ ساله بانرخ اشتغال ۵۲۵ در هزار بالاترین

نرخ و گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله بانرخ ۸۷ در هزار

پائین ترین نرخ اشتغال را دارا هستند.

سایر گروههای سنی به ترتیب ۲۵-۳۴ ساله بانرخ

۴۷۸ در هزار ۴۵-۶۴ ساله بانرخ ۴۷۳ در هزار

۶۵ ساله و بالاتر بانرخ ۳۶۴ در هزار و ۲۴-۳۵ و ۱۹-۲۰

ساله به ترتیب بانرخهای ۲۹۹ و ۱۷۸ در هزار در

ردیفهای بعدی قرار دارند.

در جدول شماره ۱۱-۳ مقایسه نرخهای اشتغال

شهر همدان بر حسب گروههای سنی در سالهای

۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ بعمل آمده است. بطوریکه ملاحظه

میشود نرخ اشتغال در کلیه گروههای سنی به

استثنا گروه سنی ۲۵-۳۴ ساله در فاصله دو آمارگیری

تقلیل پیدا نموده بنحوی که اختلاف کلی نرخ اشتغال

در سالهای مذکور به ۵۵ در هزار بالغ گردیده

است.

کشاورزی ۶/۱ درصد - مشاغل دفتری ۵/۵ درصد اموراتاری ۳/۵ درصد و مشاغل ارتشی ۱/۱ -
 مشاغل تخصصی و فنی ۴/۱ درصد - مدیریت و درصد ۰

جدول شماره ۱۲-۳ توزیع شاغلین برحسب گروههای اصلی مشاغل و نسبت اشتغال در شهر

همدان (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

کد مشاغل	گروههای اصلی مشاغل	تعداد شاغلین	درصد
	جمع	۲۵۹۷۳	۱۰۰
۰	مشاغل تخصصی و فنی	۱۲۶۸	۴/۱
۱	مشاغل مدیریت و اموراتاری	۹۱۶	۳/۵
۲	مشاغل دفتری	۱۴۲۱	۵/۵
۳	مشاغل مربوط به فروش	۵۹۰۵	۲۲/۷
۴	کشاورزی و شکار و صید ماهی	۱۵۸۱	۶/۱
۵	حفاری و استخراج معادن	۶	-
۶	حمل و نقل و ارتباطات	۲۷۲۲	۱۰/۵
۷-۸	حرفه‌های صنعتی و تولیدی	۹۱۳۳	۳۵/۲
۹	مشاغل مربوط به خدمات	۲۷۲۸	۱۰/۵
×	مشاغل متفرقه و اظهار نشده	۱۳	-
-	مشاغل ارتشی	۲۸۰	۱/۱

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

نسبت توزیع شاغلین در گروههای عمده مشاغل در سالهای شماره ۱۳-۳ آنرا نشان میدهد:
 ۱۳۴۳ و ۱۳۳۵ تغییراتی نبوده است که جدول

جدول شماره ۱۳-۳ توزیع شاغلین در گروههای اصلی مشاغل در شهر همدان در سالهای

۱۳۳۵ و ۱۳۴۳

تفاوت درصد	سال ۱۳۴۳		سال ۱۳۳۵		گروههای اصلی مشاغل
	درصد	تعداد شاغلین	درصد	تعداد شاغلین	
	۱۰۰	۲۵۹۷۳	۱۰۰	۲۸۲۶۳	
					جمع
+ ۰ / ۷	۴ / ۹	۱۲۶۸	۴ / ۲	۱۱۷۶	مشاغل تخصصی و فنی
+ ۲ / ۲	۹ / -	۲۳۳۷	۶ / ۸	۱۹۲۴	مشاغل اداری و دفتری
+ ۵ / ۲	۲۲ / ۷	۵۹۰۵	۱۷ / ۵	۴۹۶۰	مشاغل مربوط به فروش
- ۰ / ۳	۶ / ۱	۱۵۸۱	۶ / ۴	۱۸۰۸	مشاغل کشاورزی
- ۰ / ۵	-	۶	۰ / ۵	۱۴۴	حرفه‌های استخراج معدن
+ ۳ / ۷	۱۰ / ۵	۲۷۲۲	۶ / ۸	۱۹۲۴	حمل و نقل و ارتباطات
- ۲ / ۲	۳۵ / ۲	۹۱۳۳	۳۷ / ۴	۱۰۵۶۹	حرفه‌های صنعتی و تولیدی
- ۷ / ۸	۱۰ / ۵	۲۷۲۸	۱۸ / ۳	۵۱۶۸	مشاغل مربوط به خدمات
- ۱ / -	۱ / ۱	۲۹۳	۲ / ۱	۵۹۰	مشاغل ارتشی و متفرقه

منابع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ و سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵

۴- توزیع شاغلین بر حسب وضع در شغل

جدول شماره ۱۴-۳ توزیع شاغلین

نهر همدان را بر حسب وضع در شغل در سالهای

۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ نشان میدهد.

طبق ارقام جدول فوق نسبت اشتغال در مشاغل تخصصی

وفنی ۰ / ۷ درصد - در مدیریت و امور دفتری ۲ / ۲ درصد

فروش ۵ / ۲ درصد و در حمل و نقل و ارتباطات ۳ / ۷ درصد

نسبت به سال ۱۳۳۵ افزایش داشته در حالیکه در مشاغل

کشاورزی و حفاری و استخراج معدن و حرفه‌های صنعتی

و خدمات به ترتیب ۰ / ۳ درصد - ۰ / ۵ درصد - ۲ / ۲ -

درصد و ۷ / ۸ درصد نسبت به سال مذکور کاهش پیدا

کرده است.

جدول شماره ۱۴-۳ توزیع شاغلین شهر همدان بر حسب وضع در شغل در سالهای

۱۳۳۵ و ۱۳۴۳

تفاوت درصد	سال ۱۳۴۳		سال ۱۳۳۵		وضع در شغل
	درصد	تعداد شاغلین	درصد	تعداد شاغلین	
	۱۰۰	۲۵۹۷۳	۱۰۰	۲۸۲۶۳	جمع شاغلین
+ ۱۳ / ۵	۴۴ / ۴	۱۱۵۲۳	۳۰ / ۹	۸۷۳۲	کارفرمایان و کارکنان مستقل
- ۲۰ / ۹	۳۶ / ۲	۹۳۸۸	۵۷ / ۱	۱۶۱۴۵	کارکنان مزد و حقوق بگیر
+ ۲ / ۶	۱۳ / ۱	۳۴۱۵	۱۰ / ۵	۲۹۵۴	کارمندان دولت
+ ۳ / ۴	۳ / ۷	۹۶۳	۰ / ۳	۹۷	کارکنان فامیلی
+ ۲ / ۵	۲ / ۵	۶۵۷	-	-	خدمه منزل
+ ۰ / ۱	۰ / ۱	۲۷	-	-	کارآموزان
- ۱ / ۲	-	-	۱ / ۲	۳۳۵	اظهار نشده

منابع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ - و سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵

طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی

اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ توزیع نسبت شاغلین بر حسب وضع

در شغل بقرار زیر بوده است .

کارفرمایان و کارکنان مستقل ۴۴ / ۴ درصد - کارکنان مزد

و حقوق بگیر ۳۶ / ۲ درصد - کارمندان دولت ۱۳ / ۱ -

درصد - کارکنان فامیلی ۳ / ۷ درصد - خدمه منزل

۲ / ۵ درصد و کارآموزان ۰ / ۱ درصد .

آنچه از مقایسه توزیع شاغلین شهر همدان (بر حسب وضع

در شغل) سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ نتیجه میشود اینست

که در حدود ۱۳ / ۵ درصد به نسبت کارفرمایان و کارکنان

مستقل اضافه گردیده (۲۷۹۱ نفر) و در حدود ۲۰ / ۹

درصد از نسبت مزد و حقوق بگیران کاسته شده است

(۶۷۵۷ نفر) این افزایش تعداد کارکنان مستقل و کارفرمایان

جزء و کاهش کارکنان مزد و حقوق بگیر نشان میدهد که

فعالتهای صنعتی کارخانهای در این شهر رونق چندانی

نداشته است .

۵- توزیع شاغلین در رشته با عمده فعالیت اقتصاد

طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی

اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ توزیع شاغلین شهر همدان در رشته‌ها

عمده فعالیت اقتصادی بشمار جدول شماره

۱۵-۳ بوده است .

جدول شماره ۱۵-۳ توزیع شاغلین شهر همدان در رشته‌های عمده فعالیت اقتصادی

اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

کد	رشته‌های عمده فعالیت	تعداد شاغلین	درصد	توزیع در سه بخش عمده فعالیت	درصد
فعالیت	مجموع فعالیتها	۲۵۹۷۳	۱۰۰	۲۵۹۷۳	۱۰۰
۰	کشاورزی	۱۵۹۳	۶/۱	(کشاورزی) ۱۵۹۳	۶/۱
۱	استخراج معادن	۶	-		
۲-۳	صنایع	۶۸۰۰	۲۶/۲		
۴	ساختمان	۲۳۹۷	۹/۲	(صنعت) ۹۲۸۶	۳۵/۷
۵	برق و گاز و آب	۸۳	۰/۳		
۶	تجارت و بانک و بیمه	۶۳۰۱	۲۴/۳		
۷	حمل و نقل و ارتباطات	۲۸۷۷	۱۱/۱	(خدمات) ۱۵۰۰۲	۵۷/۸
۸	خدمات	۵۸۲۴	۲۲/۴		
۹	فعالیت‌های غیر مشخص	۹۲	۰/۴	(غیر مشخص) ۹۲	۰/۴

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

به‌منظور تعیین تغییرات حاصله در میزان اشتغال بخش‌های سه‌گانه فعالیت‌های اقتصادی در فاصله دو آمارگیری (سرشماری عمومی آبان‌ماه ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳) توزیع شاغلین شهر همدان در رشته‌های عمده فعالیت اقتصادی بنا بر نتایج سرشماری سال ۱۳۳۵ در جدول شماره ۱۶-۳ آورده شده است.

بطوریکه از جدول فوق ملاحظه می‌شود ۵۷/۸ درصد شاغلین در بخش خدمات (تجارت و بانک و بیمه - حمل و نقل و ارتباطات و خدمات) و ۳۵/۷ درصد در بخش صنعت (استخراج معادن - صنایع - ساختمان - برق و گاز و آب) و ۶/۱ درصد در بخش کشاورزی به کار اشتغال داشتند.

جدول شماره ۱۶-۳ توزیع شاغلین شهرمدان در رشته‌های عمده فعالیت‌های اقتصادی

(آبانماه ۱۳۳۵)

کد	رشته‌های عمده فعالیت	شاغلین	درصد	توزیع در سه بخش عمده فعالیت	درصد
فعالیت	مجموع فعالیتها	۲۸۲۶۳	۱۰۰	۲۸۲۶۳	۱۰۰
۰	کشاورزی	۱۷۸۷	۶/۳	(کشاورزی) ۱۷۸۷	۶/۳
۱	استخراج معادن	-	-		
۲-۳	صنعت	۸۰۰۲	۲۸/۳		
۴	ساختمان	۲۸۴۲	۱۰/۱	(صنعت) ۱۱۰۰۶	۳۹/۷
۵	برق و گاز و آب	۱۶۲	۰/۱		
۶	تجارت و بانک و بیمه	۵۴۲۲	۱۹/۲		
۷	حمل و نقل و ارتباطات	۲۷۴۱	۹/۷	(خدمات) ۱۴۹۲۰	۵۲/۸
۸	خدمات	۶۷۵۷	۲۳/۱		
۹	فعالیت‌های غیر مشخص	۵۵۰	۱/۱	(غیر مشخص) ۵۵۰	۱/۱

منبع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵

بطوریکه نسبت‌های توزیع شاغلین در سه بخش

است.

فعالیت اقتصادی در فاصله سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵

و آمارگیری نمونه‌ای سال ۱۳۴۳ نشان می‌دهد، شاغلین

بخش صنعت در حدود ۳/۳ درصد کاهش یافته در حالیکه

نسبت شاغلین بخش خدمات ۵ درصد افزایش یافته

از نظر بررسی وضع اشتغال در بخش‌های

سه گانه فعالیت اقتصادی شهرمدان جدول زیر

به دست داده شده است.

جدول شماره ۱۷-۲ توزیع شاغلین شهر همدان بر حسب وضع در شغل در سه بخش عمده فعالیت اقتصادی (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

بخشهای اقتصادی	تعداد شاغلین	درصد	کارفرمایان و کارکنان مستقل	درصد	مزد و حقوق بگیران	درصد	کارمندان دولت	درصد	کارکنان خانوادگی	درصد	خدمه منزل	درصد	کار آموزان	درصد
کشاورزی	۱۵۹۳	۱۰۰	۷۷۳	۴۸/۵	۷۳۲	۴۶	-	-	۸۸	۵/۵	-	-	-	-
صنعت	۹۲۸۶	۱۰۰	۳۲۴۴	۳۴/۹	۵۷۱۴	۶۱/۵	۸۸	۱/-	۲۱۳	۲/۳	-	-	۲۷	۰/۳
خدمات	۱۵۰۰۲	۱۰۰	۷۴۶۹	۴۹/۸	۲۸۸۷	۱۹/۲	۳۳۲۷	۲۲/۲	۶۶۲	۴/۴	۶۵۷	۴/۴	-	-
غیر مشخص	۹۲	۱۰۰	۳۷	۴۰/۲	۵۵	۵۹/۸	-	-	-	-	-	-	-	-
جمع	۲۵۹۷۳	۱۰۰	۱۱۵۲۳	۴۴/۴	۹۳۸۸	۳۶/۲	۳۴۱۵	۱۳/۱	۹۶۳	۳/۷	۶۵۷	۲/۵	۲۷	۰/۱

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

خدمه منزل

۶- اشتغال و کاریابی

طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی

اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ - ۵۷/۶ درصد مجموع شاغلین

شهر همدان (۹۶۶۲ نفر) در کارگاههای فردی و ۲۵/۲ درصد

درصد (۶۵۵۵ نفر) در مشاغل غیر ثابت و ۱۰/۴ درصد

(۲۶۹۳ نفر) در مؤسسات دولتی کار می‌کرد مانند

علاوه بر اینها ۷۸۲ نفر (۳ درصد شاغلین) در خانه‌ها

- ۷۲۲ نفر (۲/۸ درصد شاغلین) در مؤسسات عمومی

۱۹۹ نفر (۰/۸ درصد) در شرکتها و ۱۴ نفر در مؤسسات

عام المنفعه و مشغول کار بود و ۴۶ نفر از شاغلین نیز محصل

کار خود را اظهار نمود مانند

طبق جدول فوق وضع در شغل شاغلین شهر

همدان در بخشهای سه گانه فعالیت اقتصادی بشرح

زیر است:

I در بخش کشاورزی ۴۸/۵ درصد کارفرمایان و کارکنان مستقل

۴۶ درصد مزد و حقوق بگیران - ۵/۵ درصد کارکنان

خانوادگی

II در بخش صنعت ۶۱/۵ درصد مزد و حقوق بگیران - ۳۴/۹

درصد کارفرمایان و کارکنان مستقل ۲/۳ درصد کارکنان

خانوادگی ۱ درصد کارمندان دولت و ۳/۰ درصد

کار آموزان

III در بخش خدمات ۴۹/۸ درصد کارفرمایان و کارکنان مستقل

۲۲/۲ درصد کارمندان دولت ۱۹/۲ درصد مزد و حقوق

بگیران ۴/۴ درصد کارکنان خانوادگی و ۴/۴ درصد

۷- اشتغال در فصول مختلف سال

طی ۱۲ ماه قبل از آمارگیری ۵۱۱ نفر در شهر همدان مشغول کار شده‌اند که نحوه کارایی آنها به ترتیب زیر است:

۲۲۵ نفر (۴۴ درصد) از طریق مراجعات مستقیم به مؤسسات و ۱۹۶ نفر (۳۸/۴ درصد) توسط دوستان و ۳۰ نفر تیز از طرق دیگر موفق به تحصیل کار شده‌اند و بقیه که در حدود ۶۰ نفر می‌باشند نحوه کارایی خود را اظهار نکردند.

در ۱۲ ماه قبل از آمارگیری ۳۰۱ نفر از شاغلین شهر همدان مشاغل خود را به علت درآمد کم و نژاتر آن - تغییر دادند.

از نظر رضایت از کار از مجموع شاغلین شهر همدان در حدود ۹۳ درصد نسبت به ادامه کار خود اظهار تمایل نموده و ۷ درصد بقیه به عللی از قبیل کمی دستمزدها و سایر شرائط نامساعد کار تقاضای تغییر شغل داشته‌اند.

بررسی تغییرات حجم اشتغال در رشته‌های مختلف فعالیت‌های اقتصادی در فصول چهارگانه سال حائز اهمیت است. در این بررسی معلوم خواهد شد که حجم اشتغال در چه رشته‌هایی از فعالیت اقتصادی و در چه فصلی تغییر میکنند و میزان این تغییرات در چه حدودی است. در کشورهای دارای اقتصاد برنامه‌ای آمارهای مربوط به نیروی کار برای برنامه ریزیهای مناسب مسرود استفاده قرار میگیرد تا بدینوسیله از تقلیل حجم اشتغال و اتلاف نیروی کار در فصول پیکربینی شده جلوگیری شود. در آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ میزان تغییرات فصلی اشتغال در شهر همدان برآورد گردیده و نتایج آن در جدول شماره ۱۸-۲ آورده شده است.

جدول شماره ۱۸-۲ توزیع شاغلین شهر همدان بر حسب فصول مختلف سال در رشته‌های عمده فعالیت اقتصادی (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

شرح فعالیت فصول سال	مجموع فعالیتهای	کشاورزی	استخراج معادن	صنایع	ساختمان	برق و گاز و آب	تجارت و بانک و بیمه	حمل و نقل و ارتباطات	خدمات	فعالیتها غیر شخص
بهار سال ۴۲	۲۵۷۳۹	۱۵۹۳	۶	۶۷۳۳	۲۳۶۱	۷۲	۶۲۸۷	۲۸۷۱	۵۷۳۹	۷۷
تابستان سال ۴۲	۲۴۹۳۵	۱۵۹۳	۶	۶۷۳۷	۲۳۷۰	۸۳	۶۳۰۱	۲۸۷۷	۴۸۹۱	۷۷
پائیز سال ۴۲	۲۵۱۲۴	۱۴۸۲	۶	۶۶۹۷	۲۲۴۵	۸۳	۶۳۰۱	۲۸۶۰	۵۳۷۳	۷۷
زمستان سال ۴۲	۲۴۵۱۴	۱۰۲۷	۶	۶۶۸۹	۱۹۴۶	۸۳	۶۲۳۹	۲۸۵۴	۵۵۹۳	۷۷

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۱۹-۳ توزیع شاغلین شهر همدان بر

حسب میزان سواد (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

وضع سواد	تعداد شاغلین	درصد
جمع	۲۵۹۷۳	۱۰۰
بیسواد	۱۴۳۸۸	۵۵/۴
باسواد کلام نندیده	۲۳۱۴	۸/۹
اول تا پنجم ابتدائی	۲۰۸۵	۸/-
ششم ابتدائی اول و دوم متوسطه	۴۶۸۵	۱۸/۱
سوم و چهارم متوسطه	۱۰۹۱	۴/۲
پنجم و ششم متوسطه	۱۰۴۸	۴/-
تحصیلات عالی	۲۳۳	۰/۹
اظهار نشده	۱۲۹	۰/۵

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

چنانچه ملاحظه میشود در حدود ۵۵/۴ درصد

شاغلین شهر همدان بیسواد میباشند و ۸/۹ درصد با

سواد کلام نندیده هستند از بقیه نیز ۸ درصد سواد اول

تا پنجم ابتدائی - ۱۸/۱ درصد سواد ششم ابتدائی

و اول و دوم متوسطه ۴/۲ درصد سواد سوم و چهارم متوسطه

۴/- درصد سواد پنجم و ششم متوسطه دارند و ۰/۹ درصد

نیز دارای تحصیلات عالی میباشند.

برای نشان دادن وضع اشتغال شاغلین شهر

همدان بر حسب میزان سواد در رشته‌های عمده فعالیت

اقتصادی جدول شماره ۲۰-۳ ذیلا آورده شده است.

جدول فوق نشان میدهد که در فصل بهار تعداد

کل شاغلین شهر همدان بیش از سایر فصول بوده است

و در فصل تابستان ۸۰۴ نفر - در آئیز ۶۱۵ نفر - و در زمستان

۱۲۲۵ نفر نسبت به فصل بهار از تعداد شاغلین کاسته

شده است.

تغییرات قابل ملاحظه اشتغال در فصول مختلف در

مرحله اول مربوط به کشاورزی است بطوریکه جدول فوق

در حدود ۳۶ درصد تقلیل اشتغال را در فصل تابستان

نسبت به فصل بهار و تابستان نشان میدهد و بعد از آن -

تقلیل ۱۷/۷ درصد شاغلین رشته ساختمان در فصل زمستان

نسبت به دو فصل بهار و تابستان قابل توجه است.

در حالیکه در فعالیت خدمات (برعکس فعالیت‌های

کشاورزی و ساختمان) در فصل تابستان کمترین عده شاغلین

نسبت به فصول دیگر سال دیده میشود.

۸- اشتغال و وضع سواد

جدول شماره ۱۹-۳ توزیع شاغلین شهر همدان را بر

حسب میزان سواد طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی

انسانی نشان میدهد.

جدول شماره ۲۰-۳ توزیع درصد شاغلین شهر همدان بر حسب رشته‌های عمده فعالیت اقتصادی و میزان سواد

(اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

شرح فعالیت	وضع سواد	تعداد شاغلین	درصد	بیسواد	با سواد کلاس ندیده	اول تا پنجم ابتدائی	ششم ابتدائی تا اول و دوم متوسطه	سوم و چهارم متوسطه	پنجم و ششم متوسطه	تحصیلات عالی	اظهار نشده
جمع شاغلین		۲۵۱۷۲	۱۰۰	۵۵/۴	۸/۱	۸/۱	۱۸/۱	۴/۲	۴/۱	۰/۱	۰/۵
کشاورزی		۱۵۱۳	۱۰۰	۷۳/۶	۱۲/۲	۱۲/۲	۸/۸	۱/۱	۳/۲	-	۱/۱
استخراج معادن		۶	■	■	-	-	-	-	-	-	-
صنایع		۶۸۰۰	۱۰۰	۶۳/۶	۷/۱	۱۲/۲	۱۴/۱	۱/۴	-	۰/۲	۰/۶
ساختمان		۲۳۱۷	۱۰۰	۸۰	۵/۱	۴/۵	۵/۶	۲/۵	۱/۲	-	۰/۶
برق و گاز و آب		۸۳	■	-	■	-	■	■	-	-	-
تجارت و بانک و بیمه		۶۳۰۱	۱۰۰	۴۴/۲	۱۵	۸/۷	۲۲/۷	۴/۵	۴/۱	۰/۴	۰/۴
حمل و نقل و ارتباطات		۲۸۷۷	۱۰۰	۵۵/۱	۸/۱	۶۰/۶	۲۳/۷	۳/۷	۰/۶	-	۰/۶
خدمات		۵۸۲۴	۱۰۰	۴۲/۶	۵/۱	۷/۱	۲۱/۲	۸/۷	۱۱/۱	۳/۳	۰/۲
فعالیت‌های غیر مشخص		۱۲	■	■	-	-	-	-	-	-	-

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

■ - در مواردیکه جمع کل کمتر از ۱۰۰ باشد درصد نشان داده نمی‌شود.

بطوریکه از جدول فوق ملاحظه می‌شود، بالاترین

درصد بیسوادان بترتیب در فعالیت ساختمان (۸۰ درصد)

کشاورزی (۷۳/۶ درصد) صنایع (۶۳/۶ درصد) - حمل

ونقل و ارتباطات (۵۵/۱ درصد) - تجارت و بانک و بیمه

(۴۴/۲ درصد) و خدمات (۴۲/۶ درصد) شاغل هستند.

بیشترین عده دارندگان سواد قدیمه و غیر کلاسیک بطور

نسبی در تجارت و بانک و بیمه (۱۵ درصد) و کشاورزی

(۱۲/۲ درصد) دیده می‌شوند. در حالیکه دارندگان

تحصیلات متوسطه و عالی بطور مطلق و نسبی - غالباً

در خدمات مشغول بکارند.

توزیع شاغلین بر حسب وضع در مشغول و میزان

سواد در جدول شماره ۲۱-۳ نشان داده شده است.

(ارديبهشت ماه ۱۳۴۳)

جدول شماره ۲۱-۳ توزیع درصد شاغلین شهر همدان بر حسب وضع در شغل و میزان سواد

وضع در شغل	وضع مواد	تعداد شاغلین	درصد	بیسواد	باسواد کلاس ندیده	اول تا پنجم ابتدائی	ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه	سوم و چهارم متوسطه	پنجم و ششم متوسطه	تحصیلات عالی	اظهار نشده
جمع شاغلین		۲۵۱۷۳	۱۰۰	۵۵/۴	۸/۱	۸/۱	۱۸/۱	۴/۲	۴/۱	۰/۱	۰/۵
کارفرمایان و کارکنان مستقل		۱۱۵۲۳	۱۰۰	۵۸/۴	۱۲	۶/۷	۱۶/۱	۲/۱	۱/۲	۰/۵	۰/۲
کارکنان مزد و حقوق بگیر		۱۳۸۸	۱۰۰	۷۷/۱	۵/۳	۱۰/۲	۱۳/۸	۲/۱	۰/۳	—	۰/۸
کارمندان دولت		۳۴۱۵	۱۰۰	۱۲/۴	۴/۱	۵/۵	۳۲/۱	۱۷/۱	۲۲/۲	۵/۲	۰/۴
کارکنان فامیلی		۱۶۳	۱۰۰	۲۳/۱	۴/۷	۱۶/۲	۳۵/۵	۶/۲	۱۲/۱	—	۱/۴
خدمه منزل		۶۵۷	۱۰۰	۱۷/۱	—	۲/۱	—	—	—	—	—
کارآموزان		۲۷	—	—	—	—	—	—	—	—	—

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

* در مواردیکه جمع کل کمتر از ۱۰۰ باشد درصد نشان داده نمیشود

— کارکنان ساده

— کارکنان ماهر

— کارکنان متخصص

— کارکنان متخصص عالی

مجموع مزد و حقوق بگیران شهر همدان طبق نتایج

آمارگیری ۱۳۴۶۰ نفر برآورد گردیده است که از این

عدد ۶۳۱۵ نفر را عاملین بخش دولتی و خصوصی و ۷۱۴۵

نفر دیگر را غیر عاملین در بخش مذکور تشکیل داده‌اند.

میزان دستمزد و حقوق و ساعات کار هفتگی کارکنان عامل

شهر همدان بر حسب سطوح مختلف مهارت در جدول

شماره ۲۲-۳ آورده شده است.

چنانچه ملاحظه میشود بالاترین درصد بیسوادان

در گروه خدمه منزل دیده میشود و کمترین درصد بیسوادان

و بالاترین درصد دارندگان تحصیلات عالی در بیسوادان

کارمندان دولت هستند (به ترتیب ۱۲/۴ درصد و ۵/۲ —

درصد) بیشترین عدد دارندگان سواد و تحصیلات قدیمی

نیز در بین کارفرمایان و کارکنان مستقل دیده میشوند.

۹- اشتغال و مهارت و بررسی دستمزد و حقوق کار شاغلین

آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی مهارت‌ها

را بشرح زیر طبقه بندی نموده است:

— کارکنان کشاورزی

جدول شماره ۲۲-۳ میانگین ساعت کار و دستمزد و حقوق هفتگی کارکنان عامل برحسب سطوح مختلف

مبارت در مجموع رشته‌های فعالیت اقتصادی شهر همدان

(ار دیبهشت ماه ۱۳۴۳)

درجات مبارت	تعداد مزد و حقوق بگیران عامل	میانگین ساعات کار هفتگی	میانگین دستمزد و حقوق هفتگی به ریال	میانگین دستمزد و حقوق يك ساعت کار
کارکنان کشاورزی	۷۱۴	۶۸ / ۷	۴۲۸ / ۱	۶ / ۲
کارکنان ساده	۲۴۷۱	۶۴ / ۱	۳۰۵ / ۱	۴ / ۷
کارکنان ماهر	۲۹۸۳	۵۹ / ۸	۵۰۶ / ۳	۸ / ۵
کارکنان متخصص	۱۴۷	۶۰ / ۱	۱۰۸۹ / ۱	۱۸ / -
کارکنان متخصص عالی	-	-	-	-

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

توزیع مزد و حقوق بگیران غیرعامل شهر همدان
در رشته‌های فعالیت اقتصادی و برحسب میانگین
دستمزد و حقوق و ساعات کار هفتگی و میانگین دستمزد و
حقوق يك ساعت کار در جدول شماره ۲۲-۳ آورده شده
است.

جدول شماره ۲۳ - ۳ - توزیع مزد و حقوق بگیران غیرعامل شهر همدان در رشته های عمده فعالیت

اقتصادی برحسب میانگین دستمزد و حقوق و ساعات کار هفتگی (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

شرح فعالیت	وضع دستمزد و حقوق و ساعات کار	مجموع مزد و حقوق بگیران غیرعامل	بخش دولتی				بخش خصوصی			
			تعداد	میانگین مزد و حقوق هفتگی	میانگین ساعات کار هفتگی	میانگین دستمزد و حقوق هفتگی	تعداد	میانگین مزد و حقوق هفتگی	میانگین ساعات کار هفتگی	میانگین دستمزد و حقوق هفتگی
مجموع فعالیتها		۷۱۴۵	۳۳۷۵	۱۴۱۱/۱	۴۳/۶	۳۲/۴	۳۷۷۰	۶۶۸/۵	۷۰/۸	۹/۴
کشاورزی		۱۸	-	-	-	-	۱۸	۷۰۰/۷	۷۰/۸	۱۰/۷
استخراج معادن		-	-	-	-	-	-	-	-	-
صنایع		۱۲۶	۲۹	۱۵۳۰/۷	۵۱/۷	۳۰/۷	۹۷	۶۰۰/۷	۶۴/۵	۱۶/۳
ساختمان		۱۹	۱۹	۲۰۰۰/۷	۴۲/۷	۴۷/۶	-	-	-	-
برق و گاز و آب		۵۶	-	-	-	-	۵۶	۱۲۱۳/۳	۴۷/۳	۲۵/۷
تجارت و بانک و بیمه		۹۴۷	۳۰۵	۱۶۷۷/۶	۴۱/۶	۴۰/۳	۶۴۲	۴۳۰/۶	۶۴/۹	۶/۶
حمل و نقل و ارتباطات		۱۴۸۸	۱۹۴	۱۳۱۲/۸	۴۴/۲	۲۹/۷	۱۲۹۴	۱۰۶۷/۸	۷۳/۳	۱۴/۶
خدمات		۴۴۳۶	۲۸۲۸	۱۳۸۵/۶	۴۳/۴	۳۱/۶	۱۶۰۸	۴۲۸/۸	۷۲/۶	۵/۹
فعالیت های غیر مشخص		۵۵	-	-	-	-	۵۵	۴۷۲/۵	۶۴/۵	۷/۳

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

و حقوق دریافت می دارند و سپس در تجارت و بانک و بیمه و مستغلات به ازای یک ساعت کار ۴۰/۳ ریال دستمزد و حقوق پرداخت می گردد. کمترین میانگین دستمزد و حقوق در حمل و نقل و ارتباطات و صنایع بوده که به ترتیب ۲۹/۷ ریال و ۳۰ ریال در ساعت برآورد گردیده است. در بخش خصوصی بالاترین میانگین دستمزد و حقوق در فعالیت آب

مطابق جدول فوق از مجموع ۷۱۴۵ نفر کارکنان غیرعامل مزد و حقوق بگیر شهر همدان در حدود ۵۳ درصد (۳۷۷۰ نفر) در بخش خصوصی و ۴۷ درصد (۳۳۷۵ نفر) در بخش دولتی کار می کنند. بالاترین دستمزد و حقوق کارکنان غیرعامل بخش دولتی در فعالیت ساختمانی بوده که بطور متوسط یک نفر در مقابل یک ساعت کار ۴۷/۶ ریال دستمزد

و برق و گاز ۷/۲۵ ریال و سپس در حمل و نقل و ارتباطات ۱۴/۶ ریال در ساعت بوده است و کمترین آن در خدمات تجارت و بانک و بیمه و مستغلات به ترتیب ۹/۵ ریال و ۶/۶ ریال مشاهده میگردد. میانگین کل دستمزد و حقوق کارکنان غیرعامل در بخش دولتی ۴/۳۲ ریال و در بخش خصوصی ۴/۹ ریال در ساعت بوده است.

میانگین دستمزد و حقوق کارکنان مستخدم و حقوق بگیر غیرعامل در بخش دولتی و خصوصی بر حسب مشاغل عمده در جدول شماره ۱۴-۳ آورده شده است. طبق این جدول بالاترین دستمزد و حقوق کارکنان غیرعامل بخش دولتی

در مشاغل تخصصی و فنی بوده که بطور متوسط هر نفر در مقابل یک ساعت کار ۳/۵۹ ریال میگیرد و سپس در مدیریت و امور اداری هزینه ازا یک ساعت کار ۸/۵ ریال دریافت میدارد و کمترین میانگین دستمزد یک ساعت کار در بخش دولتی به ترتیب ۶/۱۴ ریال در کشاورزی و ۵/۱ ریال در حرفه های صنعتی و عملیات تولید بهر آورد گردیده است. در بخش خصوصی بالاترین دستمزد و حقوق در مشاغل مدیریت و امور اداری (۵/۶۲ ریال) و پایین ترین آن در خدمات و کشاورزی هر یک (۶/۵ ریال) محاسبه شده است.

جدول شماره ۲۴-۳ توزیع مزد و حقوق بگیران غیرعامل شهر همدان بر حسب میانگین دستمزدها و ساعات کار و گروههای اصلی مشاغل (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

شرح مشاغل		وضع دستمزدها و ساعات کار		مجموع مزد و حقوق بگیران غیرعامل		بخش دولتی				بخش خصوصی			
						تعداد	میانگین مزد و حقوق	میانگین ساعات کار	میانگین دستمزدها	تعداد	میانگین مزد و حقوق	میانگین ساعات کار	میانگین دستمزدها
مجموع مشاغل				۷۱۴۵	۳۳۷۵	۳۳۷۵	۱۴۱۱/۲	۴۳/۶	۳۲/۴	۳۷۷۰	۱۶۸/۵	۷۰/۸	۹/۴
مشاغل تخصصی و فنی				۹۵۳	۸۹۹	۸۹۹	۱۷۷۹/۹	۳۰/—	۵۹/۳	۵۴	۱۰۴۰/—	۴۷/۵	۲۱/۹
مدیریت و امور اداری				۲۰۶	۱۹۰	۱۹۰	۲۲۸۹/۳	۳۹/۵	۵۸/—	۱۶	۱۷۵۰/—	۲۸/—	۶۲/۵
مشاغل دفتری				۱۲۱۶	۹۹۱	۹۹۱	۱۳۸۰/۸	۴۲/۸	۳۲/۳	۲۲۵	۹۲۸/۸	۵۵/—	۱۶/۹
فروشنده و مشاغل مربوطه				۶۴۵	۵۶	۵۶	۱۰۰۲/۵	۴۶/۵	۲۱/۶	۵۸۹	۳۶۸/۳	۶۵/۲	۵/۶
کشاورزی				۳۵	۱۷	۱۷	۷۰۰/—	۴۸/—	۱۴/۶	۱۸	۷۰۰/—	۷۰/—	۱۰/—
استخراج معادن				—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
حمل و نقل و ارتباطات				۱۴۱۳	۱۹۲	۱۹۲	۱۳۸۰/۵	۴۲/۸	۳۲/۳	۱۲۲۱	۱۰۶۳/۷	۷۴/۵	۱۴/۳
حرفه‌های صنعتی و عملیات تولیدی				۱۴۶	۱۰۶	۱۰۶	۸۷۰/—	۵۷/۹	۱۵/—	۴۰	۸۲۶/۷	۷۰/—	۱۱/۸
خدمات و امور روزمره و تفریحی				۲۲۳۸	۶۴۴	۶۴۴	۹۱۸/۲	۵۸/—	۱۵/۸	۱۵۹۴	۴۰۸/۷	۷۳/۶	۵/۶
متفرقه و اظهار نشده				۱۳	—	—	—	—	—	۱۳	۷۰۰/—	۴۸/—	۱۴/۶
مشاغل ارتشی				۲۸۰	۲۸۰	۲۸۰	۱۲۲۰/۷	۵۷/۴	۲۱/۳	—	—	—	—

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

در حالیکه مبلغ دریافتی کارکنان این بخش فقط در حدود

۳۰ درصد دستمزدها و حقوق کارکنان بخش دولتی است.

بحث سوم - بیکاری

آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه

۱۳۴۳ تعداد بیکاران در جستجوی کار شهر همدان را -

با توجه به جداول شماره ۲۳-۲۴ و ۳-۲ مقایسه دستمزدها

و حقوق و ساعات کار مزد و حقوق بگیران غیرعامل در بخش

دولتی و خصوصی مشاهده میگردد که در بخش دولتی بطور

کلی ساعت کار کارکنان کمتر و میزان دستمزدها و حقوق بالاتر از

بخش خصوصی است بنحوی که میزان ساعات کار در بخش

خصوصی بطور متوسط بیش از ۵/۱ برابر بخش دولتی بوده

توزیع بیکاران بر حسب سن و مدت بیکاری

بنابر نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی

اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ توزیع بیکاران شهر همدان بر

حسب سن و مدت بیکاری بشخص جدول زیر بوده است:

جدول شماره ۲۶-۳ توزیع افراد بیکار شهر همدان بر

حسب سن و مدت بیکاری (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

مدت بیکاری	جمع	کمتر از یک سال		اظهار
		سال	و بیشتر نشده	
جمع	۲۷۴۷	۲۲۵	۴۲۲	۲۰۹۰
کمتر از ۱۰ سال	۱۰۵۳	۳۰	۱۵۱	۸۷۲
۱۰-۱۹ ساله	۶۶۲	۳۰	۱۳۶	۴۹۶
۲۰-۲۹ ساله	۵۲۶	۷۵	۹۰	۳۶۱
۳۰-۳۹ ساله	۳۰۱	۷۵	۳۰	۷۵
۴۰-۴۹ ساله	۷۵	—	—	۷۵
۵۰ ساله و بالا	۱۲۰	۱۵	۱۵	۹۰

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

چنانچه ملاحظه میشود از مجموع بیکاران شهر

همدان ۲۲۵ نفر کمتر از یکسال و ۴۲۲ نفر بیش از یکسال

در جستجوی کار بوده‌اند و ۲۰۹۰ نفر دیگر نیز از اظهار

مدت بیکاری خود داری کرده‌اند.

در حدود ۹۱ درصد بیکاران منظور خود را از تقاضای

کار تأمین معیشت و بقیه رفع بیکاری اعلام داشتند.

۲۷۴۷ نفر برآورد نموده است که بدین ترتیب نرخ بیکاری

شهر همدان نسبت به کل جمعیت / ۲۴ در هزار و نسبت

به جمعیت از ده ساله بیلا ۳۷ در هزار می‌باشد.

در جدول زیر توزیع و نرخ بیکاری در گروه‌های سنی

بالاتر از ده سال شهر همدان نشان داده شده است:

جدول شماره ۲۵-۳ توزیع بیکاران و نرخ بیکاری در

جمعیت از ده ساله بیلا شهر همدان (اردیبهشت

ماه ۱۳۴۳)

گروه‌های سنی	جمعیت	تعداد بیکاران	نرخ بیکاری (در هزار)
جمع	۷۴۶۲۹	۲۷۴۷	۳۷
۱۰-۱۴ ساله	۱۴۲۹۶	۱۰۵۳	۷۴
۱۵-۱۹ ساله	۹۴۷۲	۶۶۲	۷۰
۲۰-۲۹ ساله	۷۶۵۶	۵۲۶	۶۹
۳۰-۳۹ ساله	۱۴۲۶۵	۳۰۱	۲۱
۴۰-۴۹ ساله	۱۲۶۱۳	۷۵	۶
۵۰-۵۹ ساله	۱۲۵۶۸	۱۲۰	۱۰
۶۰ ساله و بالا	۳۷۵۹	—	—

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

طبق نتایج سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵ تعداد

کل بیکاران شهر همدان ۱۶۰۸ نفر و نرخ بیکاری در جمعیت

بالاتر از ده سال این شهر ۲۳ در هزار برآورد شده بود که

بامقایسه با نتایج آمارگیری نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ در حدود

۱۲۹ نفر در تعداد و ۱۴ در هزار نرخ کمتر است.

بیکاری و سواد و مهارت

طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی
توزیع بیکاران شهر همدان بر حسب میزان سواد در جدول
شماره ۲۷-۲۳ آورده شده است :

جدول شماره ۲۷-۲۳ توزیع بیکاران شهر همدان بر

حسب میزان سواد (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

میزان سواد	تعداد بیکاران	نسبت درصد بر حسب سواد
جمع	۲۷۳۷	۱۰۰
بیسواد	۱۵۱۹	۵۵ / ۵
با سواد کلاس ندیده	۱۵	۰ / ۵
اول تا پنجم ابتدائی	۴۳۶	۱۵ / ۹
ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه	۵۵۷	۲۰ / ۴
سوم تا پنجم متوسطه	۴۵	۱ / ۷
دیپلمه و بالاتر	۱۶۵	۶ / -

منبع : آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول فوق نشان می‌دهد که ۵۵ / ۵ درصد

از مجموع ۲۷۳۷ نفر بیکاران شهر همدان بیسواد بوده و -

توزیع بقیه بیکاران بر حسب سواد به ترتیب زیر بوده است :

با سواد کلاس ندیده ۰ / ۵ درصد، سواد اول تا پنجم ابتدائی

۱۵ / ۹ درصد، ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه ۲۰ / ۴ -

درصد، سوم و چهارم متوسطه ۱ / ۷ درصد و دیپلمه و بالاتر

۶ درصد

از نظر توزیع بیکاران بر حسب وضع سواد و مهارت -

جدول شماره ۲۸-۳ بدست داده شده است :

جدول شماره ۲۸-۳ توزیع بیکاران شهر همدان بر

حسب وضع سواد و میزان مهارت (اردیبهشت ماه

۱۳۴۳)

وضع سواد	تعداد بیکاران	درصد	بدون دارای مهارت	مهارت
جمع	۲۷۳۷	۱۰۰	۸۸ / ۵	۱۱ / ۵
بیسواد	۱۵۱۹	۵۵ / ۵	۴۸ / ۴	۷ / ۱
با سواد کلاس ندیده	۱۵	۰ / ۵	-	۰ / ۵
اول تا پنجم ابتدائی	۴۳۶	۱۵ / ۹	۱۴ / ۸	۱ / ۱
ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه	۵۵۷	۲۰ / ۴	۱۸ / ۷	۱ / ۷
سوم تا پنجم متوسطه	۴۵	۱ / ۷	۱ / ۱	۰ / ۶
دیپلمه و بالاتر	۱۶۵	۶ / -	۵ / ۵	۰ / ۵

منبع : آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

چنانچه ملاحظه میشود از مجموع ۲۷۳۷ نفر بیکاران

شهر همدان در حدود ۸۸ / ۵ درصد افراد بدون مهارت

بوده و فقط ۱۱ / ۵ درصد در مشاغل مختلف سابقه مهارت

داشتند و بطور کلی بر رسیهای مربوط به سواد و مهارت

بیکاران نشان می‌دهد که اکثر بیکاران شهر همدان در -

هیچ شغل و حرفه‌ای مهارت تخصص ندارند

بررسی علت بیکاری

در سال ۱۳۴۲ جمعا ۱۶۵ نفر از شاغلین شهر
همدان بیکار گردید مانند .

این عده قبلا در مشاغل دفتري (۳۰ نفر)
مشاغل مربوط به فروش (۴۵ نفر) در مشاغل
تولیدی و صنعتی (۹۰ نفر) کار میکرد مانند .
و علل مختلفی از قبیل کمی درآمد و
دستمزد - اخراج از کارگاه - بیماری و غیره
از کار برکنار شدند مانند .

برای بررسی علل بیکاری شاغلینی که در ۱۲ ماه قبل
از آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ از
کار بیکار شدند جدول شماره ۲۹-۲۳ آورده شده است .
جدول شماره ۲۹-۳ تعداد بیکارانیکه قبلا شاغل بودند
و در ۱۲ ماه قبل از آمارگیری بیکار شدند مانند بر حسب سن
و علل بیکاری در شهر همدان (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

علل بیکاری	جمع	درآمد کم	تقلیل کارگر	علل دیگر
گروههای سنی				
جمع	۱۶۵	۱۵	۴۵	۱۰۵
۱۵-۱۹ ساله	۳۰	۱۵	-	۱۵
۲۰-۲۴ ساله	۱۵	-	-	۱۵
۲۵-۳۴ ساله	۷۵	-	۴۵	۳۰
۳۵ ساله به بالا	۴۵	-	-	۴۵

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

فهرست مندرجات

شماره صفحه

قسمت اول

مقدمه

۱۹۵۵ فصل اول - بررسی وضع فرهنگی و اجتماعی ایران در دورانهای گذشته
۱۹۵۰ تاجاریه از سال ۱۲۰۰ تا سال ۱۳۴۴ هجری قمری
۱۹۵۹ فصل دوم - تحولات فرهنگی و اجتماعی در دوران سلطنت رضاشاه پهلوی
۱۹۶۰ شخصیت رضاشاه پهلوی
۱۹۶۵ قضاوت درباره عملیات انجام شده در دوره رضاشاه پهلوی
۱۹۶۵ استعفای رضاشاه پهلوی
۱۹۶۶ بحران سیاسی و اقتصادی بعد از شهرورماه - ۱۳۲۰
۱۹۶۶ علل اصلی تحولات اجتماعی ایران در دوره مورد مطالعه
۱۹۶۷ مقایسه اصلاحات انجام شده در ایران و ترکیه

قسمت دوم

۱۹۷۱ فصل اول - تحول کودکان - مکتبخانهها - دبستانها
۱۹۷۳ فصل دوم - مکتب و تحولات آن در دوره مورد مطالعه
۱۹۸۴ فصل سوم - تحولات آموزش ابتدائی جدید در ایران در خلال دوره مورد مطالعه
۱۹۹۵ فصل چهارم - مقایسه مدارس دولتی و غیردولتی
۲۰۱۰ فصل پنجم - آموزش متوسطه
۲۰۱۵ تحولات سازمان و برنامه آموزش متوسطه
۲۰۲۶ فصل ششم - آموزش بانوان
۲۰۳۲ فصل هفتم - تحولات تعلیمات دانشگاهی
۲۰۳۹ فصل هشتم - تربیت معلم
۲۰۴۴ فصل نهم - آموزش بزرگسالان
۲۰۴۷ آموزش حرفهای
۲۰۴۹ نتیجه

مقدمه

این نسیخته يك بررسی درباره توسعه امور آموزشی و فرهنگی در ایران پس از برقراری رژیم مشروطه میباشد . نگارنده مطالعه و تحقیق در این باره را از هنگام اشتغال به تحصیل در دانشسرای عالی تهران شروع کرده بودم و طی دو مسافرت که برای ادامه تحصیلات به کشور فرانسه نمودم مطالعات خود را در این زمینه ادامه دادم . نتایج این مطالعات با راهنمایی استاد دانشمند دکتر عباسقلی خواجه نوری بصورت نشریه فعلی از طرف اداره کل مطالعات نیروی انسانی و آمار منتشر میشود .

آمار و اطلاعات مورد استفاده شامل نشریات آماری وزارت فرهنگ (وزارت آموزش و پرورش فعلی) میباشد که از سال ۱۳۰۱ خورشیدی شروع شده است . هر چند که قبل از این تاریخ نیز سالنامه های در سال ۱۲۹۷ شمسی بچاپ رسید که اطلاعات ناقصی از وضع فرهنگ بدست میدهد ، از سال ۱۳۰۱ بیعد وزارت فرهنگ مرتباً آمار فرهنگی هر سال را جمع آوری و منتشر کرد و این آمار و اطلاعات که اساس این بررسی قرار گرفته است شامل اطلاعات زیر میباشد .

الف - قوانین و مقررات فرهنگی

ب - آمارهای فرهنگی ایران شامل تعداد مدارس ، شاگردان ، معلمان ، داوطلبان و پذیرفته شدگان امتحانات در مؤسسات فرهنگی ذیل میباشد : کودکانها - مکتب خانه ها - مدارس ابتدائی - مدارس متوسطه - دانشگاهها - کلاسهای سالمندان و مدارس قدیمی .
آمارهای فوق آنچه که مربوط به مدارس دخترانه ، پسرانه و مختلط میباشد ، بتفکیک دولتی و ملی بوده اما کودکانها - مکتب خانه ها و مدارس قدیمی مطلقاً مؤسسات آموزش خصوصی بوده اند .

روش تحقیق

نظر باینکه نوسانات سالیانه عوامل فرهنگی در دوره مورد مطالعه نسبتاً بسیار و معنی دار میباشد ——— روشهای آماری در بررسی بکار برده نشد و فقط باین اکتفا گردید که از روش گرافیکی که ذیل آن اشاره خواهد شد استفاده شود :

ترتیبی که در این روش بکار رفته عبارتست از اینکه گرافیک های عوامل مختلف فرهنگی که نشان دهند ——— تغییرات سالیانه هر یک از عوامل در دوره مورد مطالعه بود، رسم گردید و از مقایسه آنها بسادگی میتوان باختلافات و تشابهاتی که در هر یک از عوامل فرهنگی در مراحل مختلف و سالهای دوران مورد مطالعه وجود داشته پی برد و علل و اساس تغییرات و تشابهاتی را که در این مطالعات بآنها برخورد شده جستجو و بررسی نمود . در اینجا ناگزیر به تذکر این موضوع هستیم که این بررسی شامل دو قسمت است که در قسمت اول روشی که بدان اشاره شد بکار نرفته و در آن فقط وقایع و حوادث مختلف ذکر شده تا وضع اجتماعی و فرهنگی ایران در ابتدای دوران مطالعه روشن شود .

قسمت اول

فصل اول

بررسی وضع فرهنگی و اجتماعی ایران در دورانها گذشته

قبل از اینکه تحولات فرهنگ ایران در دوران مورد مطالعه شرح داده شود، بطور خلاصه بانظری اجمالی بشرح تحولات اجتماعی ایران در ادوار گذشته پرداخته سعی میکنیم روابط فرهنگی و اجتماعی گذشته و حال روشن شود.

از منابعی که در آن از اوضاع فرهنگی ایران کهن بحث شده کتاب سیرویدی Cyropédie اثر گزنفون است که نگارنده آن هنگام شرح احوال کوروش پادشاه هخامنشی، درباره فرهنگ ایرانیان قدیم گفتگو مینماید در فصل دوم این کتاب نوشته شده که تمام ایرانیان مجاز باعزام کودکان خود بمدارس میباشند و اما فقط کسانی باین کار مبادرت میکنند که از عهد، مخارج آن برآیند. کسانی که از عهد، این کار برنمایند اطفالشان را بمدارس نمیفرستند (۱).

آنچه از کتاب سیرویدی برمیآید اینست که در ایران کهن پرورش فکری زیاد مورد توجه نبوده و آنچه در این باره اعمال میشده اختصاص به مردان داشته و زنان از آن بهره‌ای نداشته‌اند.

از لحاظ پرورش فکری و روانی فقط تعلیمات دینی مورد نظر بوده اما این نکته قابل ذکر است که ایران کهن دین واحدی را که از ابتدای مراحل تاریخی بتوان بیان اشاره کرد بخود ندیده است و آنچه در این مورد بجا رسیده مربوط بدینی موسوم به مزدائی است که بتدریج قسمت بزرگی از ایران کهن را شامل شده و دستورات این مذهب از اثری که مرسوم به اوستاست شناخته میشود این تألیف شامل دستورات مذهب مزدائی و در عین حال دستورات اصلاح کننده دین ایران کهن یعنی زردشت است که معتقدات مذهبی قدیم را بطور اساسی دگرگون نموده.

در دوران هخامنشی مبانی اخلاقی بر اساس این مذهب استوار بوده که ارکان اصلی آن را عفت، حقیقت و عدالت تشکیل میداده وندارنیک، گفتار نیک، رفتار نیک نیز شعار آن بوده است.

از آنچه گذشت میتوان چنین نتیجه گرفت که زبان و سر در گذشته و حال در فرهنگ ایران وجود داشته است. الف - تعلیمات و فرهنگ نه در ادوار گذشته و نه

(۱) - کتاب سیرویدی صفحه ۲۳ چاپ Payot پاریس ۱۹۵۴

دردوران مورد مطالعه برای عموم وجود نداشته است.

ب- نفوذ مذهب درگذشته وجه دردوران مورد مطالعه در فرهنگ ایران اثر داشته بطوریکه هرچند در این دوره سعی شد، که حکومت از مذهب جدا باشد ولی نفوذ آن برجای خود باقی ماند و تعلیمات دینی از مواد مورد مطالعه در مدارس این دوره بوده است.

ج- آموزش و پرورش بانوان در ایران کهن و ادوار بعدی تا تأسیس دولت مشروطه مورد توجه نبود آنچه که در دوره مشروطه تا آغاز دوره مورد مطالعه در این باره انجام شد چندان قابل اهمیت نبود اما در این دور موضوع آموزش و پرورش زنان مورد توجه قرار گرفت و اقدامات مهمی در این مورد انجام شد که شرح آن در جای خود خواهد آمد.

پس از بیان مختصری از وضع اجتماعی و فرهنگی ایران کهن بشرح خلاصه‌ای از اوضاع اجتماعی و فرهنگی دوره اسلامی تا دوره مورد مطالعه میپردازیم.

پس از سقوط دولت ساسانی ایالت‌های مختلف ایران توسط اعراب اشغال شد و ایرانیان بتدریج اسلام آوردند ولی در همین حال فکر استقلال و آزادی را در سر میپروراندند تا اینکه ایرانیان بر رهبری ابومسلم خراسانی بنی‌امیه را که بر اساس تبعیضات نژادی و مخالفت با سنت‌های ملی ایرانیان حکومت میکرد منقرض کردند ۲۴۱- هجری و حکومت بنی‌عباس یکم ایرانیان پایه گذاری شد. بعد از روی کار آمدن بنی‌عباس هم ایرانیان قیام کرده و از

زیر بار حکومت تازیان شانه خالی کردند و حکومت‌های محلی نفوذ سیاسی اعراب را بکلی از ایران ریشه کن کردند و رفته رفته يك تمدن اسلامی ایرانی بوجود آمد که در جهان اسلام نفوذ نمود. این دوره تا حمله مغولان ادامه یافت. از نظر اجتماعی، اولین اثر حمله تازیان در ایران نفوذ زبان عربی در زبان پهلوی است که زبان رسمی دوره ساسانیان بوده و دومین اثر آن نفوذ دین اسلام در ایران است. نکته‌ای که در اینجا قابل ذکر میباشد اینست که بین کشورهای مغلوب اعراب ایران تنها کشوری است که زبان و ادبیات خود را حفظ کرد، چنانکه دستور زبان فارسی کنونی کاملاً مستقل میباشد. علت برجای ماندن زبان فارسی و حفظ آن در سرزمین ایران با وجود نفوذ معتد اعراب این بود که زبان فارسی از لحاظ قواعد دستوری کاملاً با زبان عربی فرق دارد اما در مورد سایر کشورهایی که اعراب فتح کردند موضوع بدین منوال نبوده البته دلایل دیگری هم در این مورد ممکنست وجود داشته باشد که بحث درباره آنها از موضوع بررسی حاضر خارج است. از تأثیراتی که حمله اعراب در ایران برجای گذاشت انتخاب خط عربی بجای پهلوی بود که کتابت آن از خط عربی مشکل‌تر میباشد.

در این دوره مساجد مرکز آموزش بود و در هر يك از آنها یکی از رشته‌های علوم دینی فرقه‌های اسلامی تدریس میشد. علاوه بر مساجد که مرکز مهم تعلیمات بنسبت در حدود سال ۴۰۰ هجری مدارس مخصوصی وجود داشته که مرکز تدریس علوم دینی و ادبیات بوده است. در این

دوره مدارس زیادی توسط شخصیت‌های مختلف در اکاف ایران ایجاد شده و علاوه بر اینها خانقاه‌ها مرکز مهم تعلیمات صوفیه بوده است در این مدارس معمولاً تدریس فلسفه ممنوع بود بخصوص در دوره غزنویان ۳۸۲-۳۵۱- هجری قمری ممنوع بودن تدریس فلسفه باعث مخالفت روحانیون متعصب و صوفیه بوده است که هر یک از این دو دسته بعلمی که از ذکر آنها در این مختصر خود داری میشود باندتدریس فلسفه مخالفت میکردند، این دوره تا هنگام حمله مغولان بایران ادامه داشت ۶۱۶ هجری قمری حمله مغول که قسمت اعظم ایران را ویران کرد و در تعقیب آن حمله تیمور لنگ باعث ویرانی بیشتر و از هم گسیختگی کامل اوضاع سیاسی و اجتماعی ایران گردید. پس از آن دوره ملوک الطوائف پیش آمد تا اینکه در قرن دهم هجری باتشکیل سلسله صفوی آرامش و امنیت در ایران برقرار گردید.

بعد از حمله مغول باتشکیل سلسله صفوی اوضاع سیاسی و اجتماعی ایران آشفته و وضع فرهنگی کشور دستخوش هرج و مرج بود اما پس از تشکیل دولت صفوی مذهب شیعه پایه کلیه تعلیمات و اساس وحدت ملی قرار گرفت اما دیری نپایید که حمله افغانها بایران مجدداً باعث بهم ریختگی اوضاع سیاسی و اجتماعی گردید و تا ظهور سلسله قاجاریه ملوک الطوائفی باعث عدم ثبات اوضاع بود و واضح است که در چنین شرایطی فرهنگ کشور وضع مناسبی نداشته است.

قاجاریه: از سال ۱۲۰۰ تا سال ۱۳۴۴ هجری قمری

از ابتدای دوره قاجاریه روابط سیاسی اقتصادی و فرهنگی ایران با اروپا توسعه یافت ناصرالدین شاه چهارمین پادشاه قاجار اولین پادشاه ایران بود که از اروپا بازدید نمود.

امیرکبیر صدراعظم ایران در ابتدای این دور با اصلاحات در اوضاع اداری و فرهنگی کشور بعمل آورد که بیشتر از تمدن اروپائی اقتباس شده بود. از اقدامات قابل ذکر او تأسیس مدرسه دارالفنون و مدارس جدید و اجازه تأسیس مدارس خارجی در ایران بود وی دانشجویانی با اروپا بویژه بانگلستان و فرانسه اعزام نمود. اما اصلاحات این مرد بزرگ بر اثر عزل و قتل او که بفرمان ناصرالدین شاه و تحریک مفسدان صورت گرفت متوقف ماند. بعد از این چنان ناصرالدین شاه تمایلی بتأسیس مدارس جدید نشان نداد زیرا میدانست که ایجاد آن باعث بوجود آمدن طبقه روشنفکر و فهمیده میشود که در نتیجه منافع او و دیارانش را باخطر میاندازد برای روشن شدن این موضوع بذکر شرحی که سرپرستی سایکس در کتاب تاریخش نوشته مبادرت میکنیم.

ناصرالدین شاه با آنکه شخصاً شیفته مسافرت با اروپا بود و در آنجا هم با احترام تام پذیرائی میشد اتباع کشور خود را از مسافرت با اروپا باز میداشت و حتی فرزندان خود را نیز اجازه نمیداد که در خارجه تحصیل نمایند این

نظرشاه از موقعیکه (سال ۱۸۷۶ میلادی) جنبش مشروطه خواهی ترکیه منجر ب عدم موفقیت گردید قوی تر شد و از آن تاریخ تا آخر دوره سلطنتش سعی مینمود ایران را در یک حالت عقب افتادگی نگاه دارد. شاه ایران نسبت باین مسئله بینهایت مصربود و معروف است که یک بار گفته بود من مایلم در ایران من بی هوثووی اطلاع باشند و حتی ندانند بروکسل نام شهر است یا کلم (۱)

ناصرالدین شاه در سال ۱۲۷۰ شمسی هجری بقتل رسید و سرار او سرش مظفرالدین شاه جانشین او شد در زمان سلطنت مظفرالدین شاه عده زیادی از جوانان ایرانی بآسانی را ماروا را در پیش گرفتند و بیشتر آنها بکشورهای فرانسه زبان مانند فرانسه، بلژیک، سوئیس و حتی بیروت عزیمت کردند. در زمان مظفرالدین شاه آخرالامر اثر فشار آزاد یخواهان و تجد د طلبان انقلاب مشروطیت بوقوع پیوست و در سال ۱۲۸۰ منجر به اعلام حکومت مشروطه و لغو استبداد گردید اما حکومت مشروطه در آغاز با افتشاشات

داخلی و مخالفت محمد علی شاه ششمین پادشاه قاجار و جنگ جهانی اول ۱۲۹۶-۱۲۹۲ شمسی هجری (۱۹۱۸-۱۹۱۴ میلادی) مواجه شد و اصلاحات فرهنگی اجتماعی، اقتصادی که پس از تأسیس حکومت مشروطه انتظار آن میرفت بعمل مذکور در فوق عملی نگردید.

جنگ جهانی اول باعث ایجاد بحران سیاسی و اقتصادی در ایران شد و در ارکان حکومت مرکزی بقدری ضعف و سستی راه یافت که فقط نام از آن برجای مانده بود. در ضمن جنگ جهانی اول، گرچه ایران اعلام بیطرفی نمود اما توسط قوای روس و انگلیس اشغال و صحنه نبرد نیروهای عثمانی، روس و انگلیس گردید. از این حیث اوضاع ایران بیش از پیش دچار آشفتگی شد تا اینکه کودتای سوم اسفند رخ داد. پس از این واقعه فصل جدیدی در تاریخ کشور باز گردید که ذیلا بشرح آن میپردازیم.

(۱) - تاریخ ایران تألیف زرنال سریرس مایکس ترجمه مرحوم سید محمد تقی فخر داعی گیلانی جلد دوم صفحه ۶۲ چاپ رنگین

فصل دوم

تحولات فرهنگی و اجتماعی در دوران سلطنت رضاشاه پهلوی

رضاشاه پهلوی در سال ۱۲۵۷ هجری شمسی (۱۸۷۸ میلادی) در آلشت مازندران متولد گردید. رضا شاه چهل روزه بود که پدرش را از دست داد مادرش برای ادامه زندگی او را به تهران آورد تا با کمک خویشان شوهرش زندگی کند. (۱) از روزی که بمدرسه رسید آثار شجاعت و گردن فرازی در او پیدا آمد تا پانزده سالگی آزاد و راست راه میرفت در آن هنگام دای اووی را بعنوان پیاده قزاق به فوج اول قزاق خانه سپرد. (۲) از اینجا خدمت سربازی رضاشاه پهلوی شروع میشود و پس از گذراندن مراحل مختلف خدمت سربازی و شرکت در بعضی جنگهای داخلی باخذ درجه سرتیپی در ارتش قدیم ایران نائل آمد و در جنگ اول جزء گروه قزاقان در جنگ علیه باغیان شرکت کرد.

در اینجا معلولی که باعث بوجود آمدن کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹ شد و این فکر را موجد گردید از کتاب رضاشاه کبیر نوشته اعلیحضرت محمد رضاشاه پهلوی نقل مینمائیم. نبرد قوای قزاقان با متجاسرین در یائیز سال ۱۲۹۹ و شکستی

که بر اثر خیانت افسران خارجی نصیب قزاقها شد عقب نشینی در دناک ورنج آوری که قزاقها و افسران آنها تا منجیل و بعد ها تا قزوین متحمل شد اتفاق بود که پدرم را وادار گرفتند تصمیم قطعی نمود. شک نیست که روزهای قبل از کودتا یکی از مهمترین مسائلی که فکر او را بخود مشغول میداشت همین مسئله شکست بود.

او میدید که قوای قزاق با فداکاری و از جان گذشتگی فوق العاده در سخت ترین شرایط جنگید و بود خود ش. شاهد بود که کلیه افسران از کل تاجز باجه سرسختی و با چه احساسات وطن پرستانه افراد گرسنه و بی لباس خود را زیر آتش توپخانه کشتیهای دشمن هدایت کرده بودند اما تمام این فداکاریها و تمام این از خود گذشتگیهایی نتیجه و بی ثمر مانده بود چرا؟ خدا میداند که چقدر در طول جاده از رشت به قزوین در باره این چرا فکر کرده بود و بالاخره جواب آنرا در خیلی چیزها در بی لیاقتی حکومت مرکزی در نفوذ خارجی ها در وطن فروشى عده های معدود در خرابی وسائل ارتباط در ضعف بنیه اقتصادی کشور در بیسوادی و نادانی در عدم

(۱) - نقل از کتاب رضاشاه کبیر بقلم اعلیحضرت محمد رضاشاه پهلوی.

(۲) - نقل از کتاب تاریخ مختصر احزاب سیاسی در ایران تألیف مرحوم بهار صفحه ۷۰

وسائل بهبود داشت و هزاران مسئله دیگر می یافت آنگاه باین فکر می افتاد که مراهی بیاید و این معضلات را حل کند و خواه و نا خواه افکارش متوجه تهران و حکومت میشد .

باتوجه بمطالب فوق فکرکودتای سوم اسفند ۱۲۹۹ در سر اورسوخ کرد باتفاق گروهی از همکاران و افراد تحت اختیارش عازم تهران شد در آن روزکودتایا موفقیت صورت گرفت . احمد شاه آخرین پادشاه تاجار در مقابل عمل انجام شده واقم گردید زیراتعام وزیران و اکثر افراد سرشناس پایتخت بازداشت شد بودند . پس از این موفقیت در اوائل سال ۱۳۰۰ رضا شاه بسمت وزیر جنگ منصوب شد و باخذ لقب سردار سپه نائل آمد . در ۱۳۰۲ بسمت نخست وزیری منصوب و مأمور تشکیل کابینه گردید در حالیکه احمد شاه در مسافرت اروپا بود . چندی بعد مجلس شورای ملی تشکیل و موضوع خلع تاجار به از سلطنت مطرح گردید و در این سبب ۱۳۰۴ مجلس مؤسسان مرکب از ۲۸۰ عضو تشکیل شد و با اکثریت قریب باتفاق تاجار به را از سلطنت خلع و سرتیپ رضاخان را بسلطنت ایران انتخاب نمود .

شخصیت رضا شاه پهلوی

چنانکه گذشت رضا شاه تحصیلات کلاسیک نداشته و بکمک یکی از همکارانش خواندن و نوشتن را هنگام خدمت نظام آموخت . از خصائص برجسته او وطن پرستی خلل ناپذیری است که بکمک آن بسیاری از اصلاحات را که بعد از آن پادشاه خواهیم کرد انجام داد . در این جا بعنوان

مثال میتوان تأسیس دانشگاه تهران و آزادی بانوان را نام برد . وطن پرستی رضا شاه بعدی بود که هرگز نمیخواست بشنود یا بخواند که از ایران یا ایرانی بدگوئی شود و بقدری مقید بود که آبرو و حیثیت ایرانی در انظار بیگانگان محفوظ باشد که حتی مایل نبود در جراید داخلی ایران مردم را به بدی وستی نام برسد و یا فرض بنویسند که ایرانی آداب معاشرت را نمیدانند . اخلاق ندارد فقیر بد بخت و بینوا است او معتقد بود که ملت را باید تشویق کرد و تأیید کرد نه خوار و غرور ملی را و بوجود آورد ، با نوشتن عبارات اهانت آمیز و یا آزار بناید او را مرعوب کرد و با و توسری زد تا بتواند در برابر خارجی ها سر بلند با آید و یکی از هدهد نهائیکه در این مورد بهمین منظور بموقع اجرا گذاشت تغییر لباس و اتحاد شکل بود که خواست امتیاز ظاهری بین ایرانی و اروپائی را از میان بردارد و بقول خود او از کلاه لگی و حشمت نداشته باشد بدی می است با چنین افکاری در مطبوعات داخلی چیزی برخلاف میل شاه فقید یافت نمیشد . اما چه باید کرد که مطبوعات خارجی مانسور بردار نبود و شاه از اهانت های روزنامه های خارجی بی انداز و رنج میبرد و مصبانی میشد و عکس العمل نشان میداد .

در هر گوشه دنیا اگر مطلبی راجع بایران خوب و یا بد نوشته میشد در اسرع وقت ترجمه آن بدست شاه فقید میرسید و اگر مقاله و یا خبر اهانت آمیزی درباره ایران و ایرانی و یا خودش میدید سخت آشفته میشد و دستورات اکید میداد تا محرک و مسبب نشر مقالات و مطالب توهین آمیز را بداند

و یاهمان روزنامه جبران نماید . بر اثر این کار بین فرانسه و ایران رابطه سیاسی قطع گردید . یعنی رضا شاه فقید در برابر اقدامات واهانتی که در مطبوعات فرانسه نسبت بایران شده بود جبران خواست و چون جبران نشد قطع رابطه کرد و گفت من با کشوری که دعوی دوستی کند و روش خصومت اتخاذ نماید حاضر نیستم رابطه داشته باشم . چندی قطع رابطه ادامه پیدا کرد و هر قرد را ولایای فرانسه در صدد برآمدند که خشم شاه ایران را فرو نشانند نتیجه بخشید و حتی مطبوعات خود را که بهیچوجه قابل کنترل نیست متوجه موضوع ساختند و مطبوعات هم در مسائل مربوط بایران دیگر خوب دید بحث نکردند و از حمله و تعرض و اهانت بکلی دست کشیدند لکن باز شاه ایران به تجدید روابط راضی نشد تا هیئتی از طرف دولت فرانسه و نمایندہ شخص رئیس جمهور فرانسه بایران آمدند و حضور اعلیحضرت فقید شرفیاب شدند و رسماعذ رخواهی نمودند و از آن پس باب مناسبات سیاسی باز شد و نمایندہ ایران بهار پس عزیمت نمود (۱) در اینجا لازم میدانیم بشرحی که مرحوم بهار در کتاب تاریخ مختصر احزاب سیاسی در ایران درباره مرحوم اعلیحضرت رضاشاه پهلوی نگاشته مبادرت نمائیم . بعقیده من سردار سپه از تمام رجال مملکت زیرک تر و در اندیشتر و پرکارتر بود . زیرا رجال کشور ما برد و بسته بودند یکدسته بر کار و لایق ولی مورد تعرض جراید و احزاب تند رو . مثل وثوق الدوله ، قوام السلطنه

فرمانفرما ، سپهسالار تشکا بنی نصرت الدوله فیروزو غیره . دسته دوم کم کار و پرملاحظه و عبارت دیگر عوام فریب ولی و جیهالمله و مورد پسند احزاب بود . که خود آن احزاب هم از همین سنخ محسوب میشدند . طرز عمل کردن رضاشاه این بود که بدون توجه باختلافات این دودسته و داخل شدن در مناغشات آنها آرام آرام پیش میرفت تا آنجا که توانست بسلطنت ایران برسد (۲) رضاشاه پهلوی پس از رسیدن بقدرت بدون وقفه سعی در ساختن ایران نوین نمود و یک سلسله اصلاحات مهم را شروع کرد . اولین کوشش او متوجه ایجاد ارتش نوین شد زیرا خوب میدانست بدون وجود آن نمیتوانست بنحوی موثری حکومت نماید . برای نیل باین هدف ابتدا از اندامری که تحت فرماندهی افسران سوئی اداره میشد منحل کرد و سپس دست بانحلال پلیس جنوب که توسط انگلیسی ها ایجاد شده بود زد و سپس ارتش نوینی تحت فرماندهی افسران ایرانی تأسیس نمود . پس از ایجاد ارتش جدید که باروچیه تازه ای وارد میدان عمل گردید بدورترین نقاط کشور لشکر کشی شد و روسای قبایل و خانهای محلی که هر یک داعیه حکومت و خود مختاری در سر میپروراندند مطیع شدند و کسانی که بمقاومت برخاستند بازداشت گردیدند . تحت او امر حکومت مرکزی قرار گرفتند این جریانات از ابتدای سلطنت رضاشاه پهلوی تا چند سال ادامه داشت و این ترتیب بود که ملوک الطوائفی از ایران

(۱) - اطلاعات در یک ربع قرن چاپ تهران مهرماه ۱۳۲۹ - صفحات ۵۱ و ۵۲

(۲) - تاریخ مختصر احزاب سیاسی در ایران - تهران ۱۳۲۲ - صفحات ۲۹۹ و ۳۰۰

ریشه کن گردید و امنیت و آرامش که شرط اول هر توسعه پیشرفتی است بنحوا حسن در سراسر کشور مستقر شد .

قانون خدمت وظیفه بتصویب رسید و کلیه جوانان کشور را در سن ۲۱ سالگی موظف بانجام دو سال خدمت در ارتش کرد، ژاندارمری کل کشور تأسیس و مأمور حفاظت و امنیت راههای کشور شد . در تمام شهرها نیروی پلیس تحسنت فرماندهی افسران ایرانی تشکیل و مأمور حفظ و حراست شهرها گردید در شهرهای بزرگ شهرداری تشکیل و مأمور نظافت شهر و نظارت بر مصرف مواد غذایی گردید و با احداث خیابانها آمد و رفت وسایل موتوری آسان گشتد رمزههای کشور ادارات قرنطینه جهت مبارزه با بیماریهای واگیردار تشکیل گردید و پزشکان ذیصلاحیت بمناطق مختلف کشور اعزام شدند قبل از ۱۳۰۶ وضع قضائی کشور خراب بود و قضاوت در محاضرش ع صورت میگرفت و صاحبان محاضر مطابق میل و سلیقه خود قوانین را تعبیر و تفسیر مینمودند این روش نه تنها باعث عدم رضایت مردم ایران بلکه موجب عدم اعتماد کشورهای خارجی نسبت بدستگاه قضائی ایران بود . در این هنگام وزارت دادگستری بدست مرحوم داور سپرده شد که مردی تحصیل کرده و روشن فکر بود و تحصیلات خود را در رشته حقوق در دانشگاه ژنو به پایان رسانده بود زیر نظر داور ایران سیستم قضائی جدیدی را برگزید قوانین جزائی حقوقی و تجارتی تدوین گردید و برای این منظور قوانین کشورهای پیشرفته اروپا بخصوص فرانسه بعنوان راهنما مورد نظر قرار گرفت و بتصویب

مجلس شورای ملی رسید و باین ترتیب دادگاههای جنائی و حقوقی و غیره تأسیس شد و قضاوت در سه مرحله دادگاه بدوی، دادگاه تجدید نظر و دیوان کشور صورت گرفت .

در اینجا ناگزیر بدکر این نکته میباشیم که قبل از تدوین قوانین جدید برای بسیاری از موارد چه پیشبینی مجازات متناسب نشده بود و از این حیث وضع قضائی کشور و قضاوت درباره موارد پیشبینی نشده با اشکال مواجه بود پس از تدوین قوانین و تشکیل سیستم جدید قضائی در سال ۱۳۰۶ رضاشاه کبیر رسماً دستور اجرای آنرا داد و در سال ۱۳۰۷ الغاء کابیتولاسیون را اعلام نمود و نمایندگان گاهی خارجی در ایران این موضوع ابلاغ گردید .

محاضرش ع که ایفا حق قضاوت در کلیه امور را داشتند محدود شده تحت نظارت وزارت دادگستری قرار گرفتند و جزء در مورد ازدواج و طلاق و پاره‌های از مسائل دیگر از امور قضائی حق قضاوت از آنها سلب گردید .

وضع ارتباطی ایران قبل از دوره مورد مطالعه خراب و فائد راههای شوم و راه آهن بود اما در این دوره اقدام بر اهسازی بطرز نوین گردید و راه آهن سراسری ایران نیز ساخته شد باین ترتیب بازرسان و مأموران دولت از جمله مأموران وزارت فرهنگ با آسانی توانستند به دورترین نقاط کشور بروند و بر اجرای طرحهای مختلف نظارت نمایند و از بسیاری لغزشهای مأموران محلی که بر اثر عدم نظارت و بازرسی ممکن بود ایجاد شود با این ترتیب جلوگیری بعمل آمد و راهنمائیهای لازم در مورد اجرای صحیح قوانین

بآنها خاطر نشان شد . از لحاظ وضع اجتماعی این نکته قابل ذکر است که قبل از دوره مورد مطالعه هریک از طبقات اجتماع لباس مخصوص بخود داشتند ولی در آئیز سال ۱۳۰۷ شمسی باتصویب قانون لباس اروپائی برای طبقات مختلف مردم در نظر گرفته شد و فقط طبقه روحانیون که منحصر بامور دینی اشتغال داشتند با شرایطی از این قانون مستثنی شدند . از نظر حفظ آثار تاریخی در این دوره اقدام بتأسیس اداره باستان شناسی گردید تا در حفظ آثار و شاهکارهای تاریخی اقدام لازم بعمل آورد . قبل از این دوره براهر غفلت و عدم مواظبت مقامات مسئول آثار تاریخی رو بپیرانی گذارده بود ولی اداره باستان شناسی بمرمت و تعمیر این آثار همت گماشت و بتأسیس موزه های مختلف اقدام نمود که مهمترین آنها موزه ایران باستان است . هیئت های مختلف علمی جهت کشفیات آثار تاریخی بمحل های مورد نظر اعزام شدند و آثار گرانبهائی از ایران کهن کشف گردید که در موزه ها برای مطالعه و استفاده همگان نگهداری میشود دیگر از کارهای مهم این دوره اصلاح کتابهای درسی مدارس ابتدائی و متوسطه است . چنانکه در این مدت ۱۶ کتاب برای ۶ سال ابتدائی در نهایت زیبایی با سبک بسیار جالب تدوین یافت و دولت خود متصدی چاپ آن بود و — بقیمت بسیار ارزان در تمام مملکت نشر داده شد و به مباشرت واعانت دولت مؤلفین درجه اول هم هریک در فن خود کتابهای درسی قابل توجه برای متوسطه انتشار داده اند

و کتابهایی که در مدارس ایران متداول شد بهیچوجه بسا کتابهای سابق قابل قیاس نبود . در مورد سایر مطبوعات مملکت اعم از جراید و مجلات و کتابهای ترقی بسیار محسوس رخ داد . تعداد چاپخانه و مطبوعات در شهرهای ایران روز بروز روبهزونی گذاشت . مقایسه تعداد کتابهای چاپی این دوره نسبت بادوار گذشته کاملاً این ترقی را آشکار میسازد . در این دوره تربیت بدنی نیز مورد توجه قرار گرفت و ورزش از مواد درسی مدارس ابتدائی و متوسطه گردید و مسابقات ورزشی بین مدارس ترتیب داده شد و فعالیت پیشاهنگی پایه گذاری — گردید و بسیاری از جوانان کشور جز پیشاهنگان درآمدند و برای تعلیم صحیح اصول ورزشی اقدام بتأسیس — دانشسراهای مقدماتی گردید .

تدریس موسیقی جهت تلطیف احساسات جوانان از مواد درسی گردید در صورتیکه قبل از این دوره تدریس آن ممنوع بود در این دوره اقدام بتأسیس فرهنگستان ایران گردید و منظور از آن بر کارنگاه داشتن زبان فارسی از ورود لغات خارجی و جایگزین کردن لغات فارسی سره بجای لغتهای خارجی متداول در زبان فارسی بود . رضاشاه پهلوی بزبانهای خارجی آشنائی نداشت و رفیت بمعاشرت و حشر با اروپائیان نمیکرد دیگر آنکه متعتقد بود که ایرانیان خودشان بایستی خانه خود را اداره کنند . از این رو نه تنها باخراج بیگانگان اقدام کرد بلکه بعد ها به حذف لغات بیگانه از قبیل فرنگی ترکی و عربی نیز شدید اقدام نمود

و کمیسیون د روزارت جنگ تشکیل داد که بساختن لغات اقدام کنند و همین رفتار موجب گردید که دولت مرحوم فروغی بایجاد فرهنگستان مبادرت ورزد (۱) فرهنگستان ایران از بدو تأسیس دارای دو نوع عضو بود که عبارت بودند از: اعضای پیوسته و اعضای وابسته از بین اعضا^۲ وابسته بعضی از خاورشناسان مانند پروفیسور هانری ماسو و پروفیسور کریستین را میتوان نام برد.

اولین جلسه فرهنگستان روز دوازده اردیبهشت ۱۳۱۳ براساس مرحوم محمد علی فروغی که علاوه بر داشتن سمت نخست وزیری از دانشمندان کشور شمار میآورد تشکیل شد و ایجاد فرهنگستان ایران رسماً اعلام گردید.

از لحاظ اقتصادی وضع ایران هنگام کودتای ۱۲۹۹ در چاربحران شدیدی بود بطوریکه دولت قادر به پرداخت حقوق کارمندان خود نبود برای رفع این بحران دولت به تنظیم بودجه متعادل و پرداخت ویرای انجام این منظور با استخدام مشاوران آمریکائی اقدام کرد و بودجه منظمی را به تصویب مجلس شورای ملی رساند مالیاتهای جدیدی بر اساس صحیح وضع شد و طرز وصول آنها منظم گردید و از حیف و میل مالیاتها که بر اثر توافق و تبانی مأموران وصول و مودیگان مالیاتی صورت میگرفت تا حد امکان جلوگیری بعمل آمد.

قبل از دوره مورد مطالعه تمام محصولات صنعتی مورد نیاز کشور از خارج وارد میشد. در خلال جنگ جهانی اول بر اثر بحران حاصله از جنگ و عدم امکان ورود کالاهای

صنعتی کشورهای اروپائی که سرگرم جنگ بایکدیگر بودند ایران دچار کمبود مواد صنعتی گردید و این وضع بخوبی در آن موقع محسوس بود. در دوره رضاشاه این اشکالات تا حدود زیادی مرتفع گردید و کارخانه های متعددی از قبیل کارخانه سیمان، نساجی، قند و شکر و خانیاات تأسیس شد و حتی تأسیس کارخانه ذوب آهن نیز مورد نظر بود ولی اشغال ایران در شهر بورما ۱۳۲۰ مانع تحقق این نقشه گردید.

از اصلاحات دیگر اقتصادی ذکر لغو امتیاز چاپ اسکا^۳ که توسط بانک انگلیس صورت میگرفت ضرورت دارد و برای انجام این منظور رسال ۱۳۰۹ خورشیدی بسانک ملی ایران تأسیس و مسئول چاپ اسکا مر گردید.

برای ازدیاد درآمد دولت اقدام به تأسیس انحصار دخانیات، قند، پنبه، چای و غلات نمود.

در مورد تأسیس راه آهن سرتاسری و ایجاد راههای شوسه تا این دوره هیچگونه اقدام مهمی صورت نگرفته بود در کتابی که نویسنده فرانسوی میونند فورون Raymond Furon تحت عنوان "ایران" La Perse تدوین کرد چنین مینویسد: "رضاشاه از اول ماه ۱۹۲۵ میلادی تصمیم بایجاد راه آهن سرتاسری ایران گرفت اما با چه پولی؟ با قرضه خارجی؟ این که مورد پسند او نبود پس میباید راه آهن با پول ایرانی ساخته شود و بدین منظور عواید حاصله از مالیات انحصار قند و شکر باین کار اختصاص داده شد.

جمعی معتقدند که تصمیم اخیر باعث تحمیل مالیاتی

(۱) - تاریخ مختصر احزاب سیاسی تألیف مرحوم بهار صفحات ۲۸۳ و ۲۸۴

سنگین بد و ثریک نسل گردید اما باید گفته شود که با این ترتیب از گرفتن يك قرضه خارجی خود داری شد .

قضاوت درباره عملیات انجام شده در دوره پهلوی

در باره اقداماتی که در زمان رضاشاه پهلوی انجام گرفت سه عقیده وجود دارد که باختصار بشرح هریک از آنها میپردازیم .

عدمای معتقدند که آنچه در این دوره انجام شده بر اثر جبر تاریخ و پیشرفت جهان متعین بوده و ثروت کشور برای نیل به هدف صحیحی بمصرف نرسیده است . عدمای دیگر معتقدند که آنچه انجام شده نهایت مطلوب بوده و از آن بهتر امکان انجام آن نبوده است .

در مقابل این دودسته گروه سومى قرار دارند و نظری آنها بر اینست که هر چند اشتباهات و خبط هائی در این دوره از نظر سیاست دولت وجود داشته اما پیشرفت هائی مهم در زمینه های مختلف در کشور صورت گرفته و ایران نوینی بوجود آمده است .

البته این نکته قابل ذکر است که برای انجام اصلاحات و بوجود آوردن تحولات هر مصلحی محتاج مبارزه با عدمای است که اصلاحات و تحولات باعث زیان آنان میشود و از این قاعده رضاشاه پهلوی هم مستثنی نبود و برای اقداماتی که در نظر داشت انجام دهد ابتدا محتاج به برقراری امنیت در سراسر کشور بود و بدین منظور ناچار عد زیادی از سران عشایر و خانهای محلی را سرکوب کرد ، سپس در کلیه شئون اقتصادی

و اجتماعی دست به اصلاحات اساسی زد .

استعفای رضاشاه پهلوی

روزموم شهرورماه ۱۳۲۰ نیروهای شوروی

وانگلیس از شمال و جنوب ایران داخل شدند و اولین منظور از این حمله بدون شك حمل مهمات و تجهیزات جنگی از راه ایران به شوروی و تأمین سوخت کافی از منابع نفت ایران بود که نقش اساسی را در جنگ دوم جهانی بازی مینمود .

از عوامل نگران کننده متفقین در ایران موضوع وجود عدمه زیادی از کارشناسان آلمانی در قسمتهای مختلف صنایع ایران بود در این باره در تاریخ ۱۷ / ژوئیه ۱۹۴۱ (۲۶ تیرماه ۱۳۲۰) ژنرال دیول نایب السلطنه هندوستان تلگرافی به وزارت جنگ انگلیس نمود که قسمتی از آن ذیلا نقل میشود . برای دفاع هندوستان واجب است که آلمانیهاراهم اکنون از ایران خارج نمائیم نهایت لزوم را دارد که بارس هاد را بران تشريك مساعی بشود و اگر دولت کنونی ایران حاضر نیست که تسهیلاتی در این باب فراهم نماید باید جای خود را بحکومتی بدهد که این کار را خواهد کرد . البته این موضوع بهانه ای برای حمله بایران بود و چنانچه وقایع بعدی نشان داد بحر حله عمل در آمد .

بدین ترتیب و با شرحی که در فوق بیان اشاره شد رضاشاه پهلوی ناگزیر باستعفا به نفع ولیعهد و پسر خود محمد رضاشاه پهلوی گردید (۲۵ شهریور ۱۳۲۰) و خاک -

بحران سیاسی و اقتصادی بعد از شهریور ماه ۱۳۲۰

بعد از شهریور ماه ۱۳۲۰ مدت ۵ سال نیروهای متفقین در ایران اقامت داشتند وجود نیروهای بیگانه و تحریکاتی که از طرف آنها در مورد اخلی ایران میشد باعث ضعف دولت مرکزی هرج و مرج و ناامنی و بحران سیاسی و اقتصادی کشور گردید . بحران اقتصاد ی بعثت پرداخت مبالغ هنگفت برای تأمین مخارج نیروهای متفقین که در ایران اقامت داشتند تشدید گردید . هر چند این بولها پس از تخلیه ایران در سالهای بعد از جنگ از طرف متفقین پرداخت شد ولی هنگام اشغال ایران موجب تنزل ارزش ریال و ترقی شدید قیمتها گردید که تأثیرات بدی را در اقتصاد کشور موجب شد . در سال ۱۳۲۵ پس از تخلیه ایران بحران اقتصادی شدید تر گردید زیرا کارگاههای که متفقین در هنگام اشغال ایران جهت اجرای طرحهای نظامی ایجاد نموده بودند تعطیل کردند و تعداد بیکاران افزایش یافت این بحران سیاسی و اقتصادی تأثیر مستقیمی در کلیه امور از جمله فرهنگ کشور گذاشت بطوریکه از مطالعهای که در فصول آینده راجع به وضع فرهنگ خواهیم کرد این مطلب روشن خواهد شد و در مورد فرهنگ تأثیرات آنرا کاملاً ملاحظه خواهیم نمود .

علل اصلی تحولات اجتماعی ایران در دوره مورد مطالعه

کشف نیروی بخار و استفاده از آن در اروپای قرن هیجدهم تحولات زیادی را بدنبال داشت . اروپائی ها با استفاده از این نیرو در صنعت و حمل و نقل به کشورهای آسیا و آفریقا راه یافتند و بر آنها مسلط شدند .

پس از شکست ایران در جنگهای اوایل قرن نوزدهم از روسیه تزاری این نکته روشن شد که فنون جدید نقش عمده ای در پیشرفت ملتها ایفا کرده است اما اقتباس تمدن اروپائی و فنون جدید در ایران بععل گوناگون باکدی صورت گرفت زیرا فاصله زیادی که ایران را از اروپا جدا میکرد نبودن راههای ارتباطی و غیره موانع بزرگی بشمار میآمد . از طرفی وضع جغرافیائی ایران و قرار داشتن آن بین دو رقیب سرسخت - روسیه تزاری و انگلستان از قرن ۱۸ به بعد و آخرالامر تعصب و بی خبری رجال سیاسی کشور و استبداد پادشاهان قاجار تماماً دست بهم داده مانع پیشرفت و اقتباس و استفاده صحیح از تمدن اروپا شدند .

از طرفی عواملی که باعث تسهیل ورخنه تمدن در ایران شد قابل ذکر است آقای دکتر علی اکبر سیاسی در کتاب " ایران در تماس با مغرب زمین " چنین مینویسد " روابطی که بین ایران و مغرب زمین در قرن نوزدهم ایجاد شد باعث بوجود آمدن تعدادی مؤسسات جدید گردید که اروپائیان برای بهره برداری خود تأسیس کردند هر چند این مؤسسات برای بهره برداری آنها تأسیس شده بود اما وسیله پیشرفت

ایران گردید مانند شبکه تلگراف شرکت‌های انتفاعی معدنی و بازرگانی و حمل و نقل و مدارس هیئت های مذهبی کاتولیک و پروتستان .

ترجمه آثار فلاسفه بزرگ و دانشمندان اروپایی مانند دکارت، ولتر، منتسکیو، روسو دیدار عدد زیادی از ایرانیان از کشورهای پیشرفته اروپا باعث نشوونمای تحولات اجتماعی و بوجود آمدن طبقه روشنفکر گردید . اما تأثیر فکری این طبقه تا ابتدای دوره مورد مطالعه چندان عمیق نبود و بیشتر جنبه سطحی داشت . در حقیقت تحول اجتماعی ایران بدنبال تحولاتی است که از اواخر قرن نوزدهم بر اثر پیدایش فنون جدید بوجود آمد زیرا افکار تازه ای که در اروپا رایج شده بود کم و بیش بوسیله مختلف در آسیا نفوذ کرد و باعث تحولات اجتماعی و تغییرات گوناگون در این قاره شد . در کتابهایی که تحت عنوان بیداری آسیا رونوشت کرده Rene Grousset نگاشته چنین آمده است " اروپا با متجدد کردن آسیا افکار و ندها را قدیمی را از مشرق دور میکند و شرقی ها را از خواب غفلت بیدار مینماید و باعث آگاهی آنها بخود گشته نیروهای مخفی آنها را بیدار مینماید . با ذکر آنچه گذشت روشن میشود که اصلاحات انجام شده در دوره مورد مطالعه تا حد زیادی تحت تأثیر عواملی که شرح داده شد قرار داشته و ذیلاً به نیکوتری از موارد آن میپردازیم .

علیه حضرت فقید پس از بازگشت از مسافرتی که در سال ۱۳۱۳ بنا بر دعوت آتاتورک به ترکیه نمود نسبت به

آزادی زنان اقدام کرد زیرا دولت ترکیه ابتدا تحت تأثیر تمدن اروپایی مبادرت با آزادی بانوان و شرکت دادن آنها در کارهای اجتماعی نموده بود اما آنچه در اینجا قابل ذکر میباشد اینست که اراده و عزم راسخ شاه در تحقق بخشیدن به اصلاحات تأثیر سزائی داشته در نتیجه آن بود که نتوانست بر بسیاری از مشکلات سیاسی که از سنت های قدیمی و تعصبات خشک سرچشمه میگرفت فائق آید .

مقایسه اصلاحات انجام شده در ایران و ترکیه

مصطفی کمال که بعد املقب به آتاتورک شد در آوریل ۱۹۲۰ بریاست مجلس ملی ترکیه منصوب شد، این مجلس ابتدا اتمه داتی را که در زمان سلاطین گذشته با مقامات خارجی با مضامین رسیده بود ملغی کرد . نظیر چنین تصمیمی همانطور که قبلاً اشاره در زمان سلطنت رضاشاه کبیر مرسوم اجرا گذاشته شد و قرارداد هائی با کشورهای خارجی بر اصل برابری و احترام متقابل تنظیم گردید .

تا ۱۳۰۴ شمسی (۱۹۲۵ میلادی) مردان ترك كلاه فینه بسر داشتند و گذاشتن كلاه فرنگی را توهین بزرگی میدانستند و هنگامیکه در استانبول میخواستند یکی از سران سیاسی را استهزا و كوچك نمایند کافی بود که عکس او را با كلاه فرنگی در یکی از جراید بچاپ برسانند ولی در اول سپتامبر ۱۹۲۵ کمال آتاتورک اقدام مهمی در این باره نمود بدین ترتیب که در یکی از شهرهای كوچك آناتولی نزدیک آنکارا که از نواحی عقب مانده بشمار میآید بمناسبت یکی از

اعباد ملی با کلاه فرنگی ظاهر شد و بلافاصله اقدامات اساسی و شدیدی جهت اصلاح لباس در ترکیه بعمل آورد. در ابتدای امر کارمندان دولت را مجبور کردند که کلاه فرنگی بپوشند و بلافاصله طبقه روشنفکران استقبال کرده بآنها پیوستند و این جنبش بقدری شدید پیشرفت که در اول دسامبر ۱۹۲۵ مجلس کبیر ترکیه بحذف فینه و انتخاب کلاه فرنگی رای داد.

در ایران هم در سال ۱۳۰۷ شمسی (۱۹۲۸ میلادی) مجلس شورای ملی بانقلاب لباس را رویائی جهت کلیه افراد کشور رای داد مگر جهت کسانی که شغل منحصر بفرد آنها امور مذهبی بود. این نکته قابل ذکر است که پیراز استعماری رضاشاه در شهریورماه ۱۳۲۰ (سپتامبر ۱۹۴۱) هر چند عده ای مجدداً مجلس به لباسهای قدیمی شدند ولی تأثیر این قانون برجای ماند بطوریکه امروزه اکثریت طبقات مختلف کشور مجلس به لباس را رویائی میباشند در ترکیه آتاترک تعلیمات ابتدائی را اجباری و غیرمذهبی اعلام کرد و در زمان او آموزشگاههای مختلط ایجاد شد و مدارس زیادی اعم از ابتدائی متوسطه و عالی تأسیس گردید. در دوره رضاشاه کبیر نظیر چنین اقداماتی صورت گرفت و در فصول آینده به تفصیل درباره آنها سخن خواهیم گفت.

در ۱۳۰۵ شمسی (۱۹۲۶ میلادی) مجلس کبیر ترکیه رای بانقلاب قانون مدنی سوئیس داد. در ایران هم در ۱۳۰۶ شمسی (۱۹۲۷ میلادی) قوانین مدنی جزا و تجارت جدید تدوین شد و از ۱۳۰۷ شمسی (۱۹۲۸ میلادی)

بمورد اجرا گذاشته شد.

از لحاظ تعلیم و تربیت و آزادی بانوان کمال آتاترک اقدامات مهمی در ترکیه انجام داد و زنان ترك را از محدود بودن در حریم سرا و چادرها کرد و حق رای شرکت در تمام فعالیتهای اجتماعی را به آنان اعطا کرد و تعدد زوجات را ملغی نمود. در دوره رضاشاه کبیر اصلاحاتی در مورد آزادی زنان انجام شد که اهم آنها باین قرار است.

افزایش حد نصاب سن قانونی ازدواج برای دختران از ۱۵ سالگی به ۱۶ سالگی و برای پسران از ۱۵ سالگی به ۱۸ سالگی چون موضوع آزادی بانوان و کشف حجاب از اقدامات اساسی است لذا در فصول آینده مفصلاً از آن بحث بعین خواهد آمد.

در ۱۹۲۶ يك روز قبل از عيد نوئل مجلس تركيه بقانون کوتاهی بشرح زیر رای داد، از روز اول ژانویه ۱۹۲۷ تقویم میلادی جایگزین تقویم اسلامی میشود و مأخذ محاسبه قرار میگیرد با این ترتیب سنتی که سیزده قرن در ترکیه وجود داشت ملغی گردید در ۱۳۱۰ شمسی (۱۹۳۱ میلادی) - مجلس شورای ملی رای به انتخاب سال خورشیدی بجای سال قمری داد و باین ترتیب تقویم قدیم ایران که قبل از اسلام رایج بوده دوباره متداول گردید طبق این تقویم بیست و یکم مارس سال مسیحی برابر با اول سال ایرانی است هر سال شامل دوازده ماه است که ۶ ماه اول دارای ۳۱ روز پنج ماه بعد شامل ۳۰ و ماه آخر شامل ۲۹ روز میباشد. ترسیم صور انسانی و مجسمه سازی که در ترکیه ممنوع بود

توسط آتاتورک مجاز گردید و توجه خاصی به هنرهای زیبا مبذول گردید. در مورد موسیقی نیز آتاتورک اقدامات اساسی بعمل آورد. ابتدا این مطلب قابل ذکر است که موسیقی در شرق از قدیم الایام وجود داشته و از اوایل قرن نوزدهم نیز موزیک جدید در ترکیه و سایر کشورهای شرق نفوذ یافته بود ولی طبقه‌ای که از آن بهره‌مند می‌شدند محدود بود و بطوری که اکثریت مردم از موسیقی جدید بی اطلاع بودند اما آتاتورک در ترکیه تعلیم موسیقی را بعنوان یکی از مواد درسی جهت تنویر و تلطیف افکار و احساسات اشاعه داد و بدین منظور از دستگاه‌های تبلیغاتی بویژه رادیو استفاده کرد.

آنچه فوقاً بدان اشاره شد در زمان رضاشاه پهلوی نیز در ایران اجرا شد مانند تأسیس دانشکده هنرهای زیبا و مدارس ابتدائی و متوسطه موسیقی و استفاده از فرستنده رادیو برای پخش و نشر آن.

بعنوان نتیجه گیری از این فصل میتوان گفت که مقایسه تحولاتی که در ترکیه و ایران در دوره مورد مطالعه اتفاق افتاد تابع عللی کلی بود که بدون شک بر اثر تأثیر تمدن جدید صورت گرفته تغییراتی را از نظر وضع اقتصاد ملی و اجتماعی و قضائی و اداری ایجاد مینموده است که کلیات آن علل در فصل سوم ذکر گردید.

خلاصه و نتیجه قسمت اول

از آنچه که در قسمت اول ذکر شد نتایج زیر بدست می‌آید:

۱- پس از تسلط اعراب بر ایران و انقراض دولت

ساسانی ایرانیان علیه نفوذ اعراب بطرق مختلف اقدام نمودند ابتدا استقلال طلبان ایرانی علیه تازیان قیام کرده با ایجاد دولتهای مستقل نفوذ سیاسی آنها را از میان بردند. زبان فارسی از قرن سوم هجری زبان رسمی ایران گردید (۱) این زبان با وجود پذیرفتن لغات عربی از لحاظ دستوری زبانی مستقل میباشد. در دوره مورد مطالعه با ایجاد فرهنگستان ایران سعی در پاک کردن زبان فارسی از لغات بیگانه گردید اما در مورد تغییر خط با وجود اینکه خط عربی مبین تلفظ عجیب کلمات زبان فارسی نمیباشد اقدامی صورت نگرفت. در خط عربی جهت نشان دادن عدمای از حروف صدا دار علاماتی وجود ندارد و در نتیجه هر کلمه را میتوان به چندین طرز خواند. این نقص از لحاظ تدریس زبان فارسی تولید اشکال میکند و مخصوصاً نوآموزان و خارجیانی که مایل بیاد گرفتن زبان فارسی هستند با اشکالات زیادی روبه‌رو میگردند و به همین دلیل در سالهای اخیر عدمای بفکر تغییر خط فارسی و انتخاب خطوط دیگر بویژه خط لاتین افتاده‌اند.

۲- مدارس قدیمی که از ادوار گذشته در ایران وجود داشت تابع مقررات و انتظامات بخصوص واحدی نبودند و هر یک بطورزی که مدیران آن مایل بودند اداره میشد در دوره مورد مطالعه کلیه مدارس قدیمی تابع نظم و ترتیب واحدی درآمدند و دولت مقررات مفیدی برای اداره آنها وضع کرد.

۳- روح بدبینی و اعتقاد بقضا و قدر و رفتار صوفی منشانه

(۱) - برای کسب اطلاعات بیشتر در این باره بتاریخ ادبیات آقای دکتر ذبیح اله صفار جمعه شود - جلد اول صفحات ۱۷۹ - ۱۶۰

که بر اثر حملات پسی دهری و خونین قبایل وحشی بایران
در قرون گذشته ایجاد شده بود در دوره مورد مطالعه

بعلت نشر عقاید و افکار نوین و مظاهر تمدن جدید تخفیف
یافت و استفاده از نعمت های جهان در زندگی مورد نظر
قرار گرفت.

قسمت دوم

فصل اول

تحول کودکانها - کتبخانه ها - دبستانها

برای مطالعه تحولات مدارس فوق ابتدایش هر يك از آنها و سپس به بیان تحولات آنها میپردازیم ———
و از کودکان که ابتدائی ترین مؤسسه فرهنگی است شروع میکنیم .

کودستان مؤسسه لازمی برای تربیت اولیه ———
نویا و گان است زیرا در اینجا است که کودک بزندگی اجتماعی خوب میگردد و مربی میتواند او را با اخلاق نیک عادت دهد ———
کودک با دست یافتن بوسایل تفریح و بازیهای کودکانه سرگرم میشود و با بازی کردن با همسالان خود در محیطی باز شاد و خرسند میگردد این نکته نیز قابل ذکر است که ———
کودکان اکثر در محیط های کوچک زندگی میکنند و رفتن ———
به کودکستان و استفاده از آن بر آنها لازم است زیرا در کودکستان^ن
است که تربیت اولیه پایه گذاری میشود و رعایت اصول بهداشتی و پرورش متناسب با سن آنان انجام میشود مثلاً در کودکستان با روشهای سمعی و بصری خواندن و نوشتن را با آسانی میتوان به کودک آموخت از طرفی کودکستان وسیله مناسبی برای جلوگیری از معاشرت طفل با اطفال و لگورد میباشد زیرا محدود نگاه داشتن طفل در منزل امری غیر

عملی است و به ترتیب با خارج رفتن از منزل با افراد ناباب تماس گرفته و این موضوع در رفتار و مؤثر واقع میشود و بعنوان مثال یاد گرفتن الفاظ رکیک و اصطلاحات ناموزون را میتوان ذکر کرد، باین ترتیب پایه تربیت اولیه او خراب و میل به کارهای ناشایست در او ایجاد میشود، هر چند کودکستان یکی از مؤسسات بسیار مفید و لازم جهت تربیت نویا و گان است ولی تا اواخر دوره مورد مطالعه فقط تعداد محدودی کودکستان در ایران تأسیس شد . اولین کودکستان در سال ۱۳۱۱ شمسی (۱۹۳۲ میلادی) توسط خانم برسابه هوسپیان که از بانوان جوان ولایت بود تأسیس شد اما تحول آن با کندی بسیار صورت گرفت بطوریکه در سال ۱۳۲۷ شمسی (۱۹۴۸ — میلادی) فقط ۷۳ کودکستان در سراسر کشور وجود داشت اولین عاملی که باعث عدم افزایش سریع تعداد کودکستانها در ایران شد اینست که دولت توجه زیادی با اجرای تعلیمات اجباری مبذول میکرد با این وصف تعلیمات ابتدائی آنطور که باید اجرا نشد بهمین دلیل تقریباً تمام کودکانهای تأسیس شده مؤسساتی خصوصی بودند . عامل دیگری که باعث عدم تأسیس کودکستان بعد کافی در این دوره شد

اینست که افراد ذیصلاحیت که بتوانند اداره کودکان رابعهد به بگیرند وجود نداشته و مدارس که آنها را تربیت نماید ایجاد نشده بود .

سومین عاملی که باعث عدم افزایش سریع تعداد کودکان در این دوره شده عدم استطاعت مالی اکثر خانواده ها بود که قادر بر فرستادن کودکان خود به کودکانستان نبودند زیرا همانطور که در فوق اشاره شد تمام کودکانستانها مؤسسات خصوصی بودند این موضوع نیز قابل ذکر است که

زنان در این دوره هنوز آنطور که باید بکارهای اجتماعی اقتصادی اشتغال نیافته بودند و از این نظر نگهداری و تربیت اطفال خود را شخصا به عهده میگرفتند .

باین ترتیب در دوره مورد مطالعه تماس کودکان با مدرسه در سن هفت سالگی شروع میشده است . هرچند شورای عالی فرهنگ در ۱۳۱۱ شمسی آئین نامهای برای تشکیل کودکانستانها تصویب نمود ولی این مرحله جزو مراحل رسمی تحصیل در ایران به حساب نیامده است .

فصل دوم

مکتب و تحولات آن در دوره مورد مطالعه

کودکان و بیرونی کورکورانه از دستورات معلمان آنها را برای خلافهای جزئی تنبیه میکردند و چون وضع مالی اکثر معلمان رضایتبخش نبود این موضوع باعث ناخشنودی آنها از زندگی میشد و بنحوشدیدی در رفتار آنها تأثیر داشت و موجبات بد رفتاری آنان را نسبت بشاگردان فراهم میکرد.

در اکثر مکاتب شاگردان مجبور به نشستن روی زمین و خم شدن بروی کتابها بودند و چون روزمعینی برای گشایش مکتب وجود نداشته هر يك از شاگردان بطور جداگانه نزد معلم تعلیم میگرفتند (۱) و شاگردان جدید نزد شاگردان قدیمی مشغول پآماده کردن در سششان میگرددند و بدون اینکه حتی الفبا را بدانند بر اثر تکرار زیاد درس را از یاد می گرفتند در حالیکه معنای آنرا بخوبی درک نمیکردند.

بطور کلی، درباره مکتب میتوان گفت که در آن نسبت با استعداد و احساسات کودکان توجهی نمیشد و والدین کودکان با فرستادن آنها مکاتب خود را راضی میکردند که اطفالشان به تحصیل اشتغال ورزیده‌اند بدون اینکه بدانند که این طرز تعلیم فایده‌ای ندارد. باین ترتیب

مکتب يك نوع مدرسه ابتدائی يك كلاس است كه توسط يك نفر معلم كه تمام مواد را تدریس میکند، اداره میشود. معمولاً در ایران شاگردان زرتنگ تر مکتب‌ها بشاگردان جدید كمك میکنند. این نوع مدرسه از دورانهای قدیم در ایران و دیگر کشورهای اسلامی وجود داشته است و حتی در مناطق روستائی امریکا و اروپا هم با اسم One Room - School وجود دارد.

تنبیهات بدنی در این نوع مدارس در ایران رواج داشته و در آنها خواندن و نوشتن و حساب تدریس میشده است. معلمین این مدارس که معمولاً آخوند‌های دهکده میباشند تشکیلات اداری و آموزشی مدرسه را اداره میکنند و شهریه مختصری که توسط اولیای شاگردان به معلم پرداخت میشود، فقط تکافوی مخارج روزانه او را مینماید.

از قدیم رسم برای سن جاری بوده که مکتب داران بدون داشتن اطلاعات کافی در امر تعلیم و تربیت بتدریس در مکتب اشتغال ورزیده‌اند، در مکتب‌ها روشی که بر رفتار معلم بشاگردان نظارت کند وجود نداشته است و رفتار معلمان بشاگردان رضایتبخش نبوده است مثلاً برای ترساندن

(۱) - به مجله تعلیم و تربیت شماره ۶ سال ۱۳۱۳ صفحات ۳۰۲ و ۳۰۱ و ۳۰۰ مراجعه شود.

بیشتر شاگردانی که استعداد متوسط داشتند بعد از اینکه يك ياد و سال در مكاتب میماندند ترك تحصیل میکردند و فقط کسانیكه با هوش بودند، خواندن و نوشتن را میآموختند.

در سال ۱۳۰۳ شمسی وزارت فرهنگ تصمیم باصلاح مكاتب گرفت و بموجب آئین نامه‌ای كه در ۲۷ بهمن ماه ۱۳۰۳ به تصویب شورای عالی فرهنگ رسید تأسیس مكاتب جدید منوط با اجازه وزارت فرهنگ گردید بشرط اینکه مكتب دار رعایت شرایط بهداشتی را بنماید و صلاحیت تدریس در مكتب را داشته باشد و برنامه مصوب وزارت فرهنگ را تدریس نماید بموجب این آئین نامه تعداد شاگردان هر مكتب خانه نمیبایست از ۳۰ نفر تجاوز کند تنبیهات بدنی هم ممنوع گردید. تمام مكاتب قدیم و جدید موظف با اجرای آئین نامه جدید شدند و هیچك از مكتب داران حق درخواست انجسام

كارهای شخصی خود را از شاگردان چنانچه در گذشته انجام آنرا مجاز میدانستند نداشت باید گفته شود كه در دوره مورد مطالعه بیشتر روستاهای ایران فاقد دبستان جدید بوده و تدریس نوپا و گان در مكتب خانهها صورت میگرفته. برای مطالعه تحولات مكتب خانهها در دوره مورد بررسی آمار:

- ۱- تعداد مدارس ابتدائی
 - ۲- تعداد شاگردان مدارس ابتدائی
 - ۳- تعداد مكتبها
 - ۴- تعداد شاگردان مكتب خانهها
 - ۵- نسبت شاگردان مدارس ابتدائی بر تعداد این مدارس
 - ۶- نسبت شاگردان مكتب خانهها به تعداد آنها
- را مورد مطالعه قرار میدهم كه در جدولهای شماره او آورده شده است.

جدول شماره ۱- تعداد دبستانها و دانش آموزان آن و نسبت عده دانش آموزان

دبستانها به تعداد آنها

سالهای تحصیلی	عده شاگردان دبستانها	عده دبستانها	نسبت تعداد شاگردان دبستانها به تعداد دبستانها
۱۳۰۱-۲	۴۳,۰۲۵	۴۳۲	$\frac{۴۳,۰۲۵}{۴۳۲} = ۹۹/۶$
۱۳۰۲-۳	۵۵,۶۹۷	۶۱۳	۹۰/۹
۱۳۰۳-۴	۵۵,۹۶۰	۶۴۸	۸۶/۴
۱۳۰۴-۵	-	-	-
۱۳۰۵-۶	۵۲,۷۹۳	۶۴۸	۸۱/۵
۱۳۰۶-۷	-	-	-
۱۳۰۷-۸	۱۰۱,۶۱۲	۹۱۰	۱۱۱/۷
۱۳۰۸-۹	۱۱۷,۴۸۵	۱,۰۰۰	۱۱۷/۵
۱۳۰۹-۱۰	۱۲۶,۵۵۲	۱,۰۴۸	۱۲۰/۳
۱۳۱۰-۱۱	۱۲۶,۲۷۱	۱,۰۰۵	۱۲۵/۶
۱۳۱۱-۱۲	۱۴۱,۱۰۳	۱,۱۸۶	۱۱۹
۱۳۱۲-۱۳	۱۰۲,۰۶۵	۱,۱۹۴	۱۲۷/۴
۱۳۱۳-۱۴	۱۶۸,۶۹۵	۱,۳۰۹	۱۲۸/۹
۱۳۱۴-۱۵	۱۷۷,۰۷۷	۱,۳۳۷	۱۳۲/۴
۱۳۱۵-۱۶	۲۱۰,۳۲۲	۱,۴۴۲	۱۴۵/۹
۱۳۱۶-۱۷	۲۴۷,۰۳۹	۱,۵۴۶	۱۵۹/۸
۱۳۱۷-۱۸	۲۶۲,۱۷۵	۱,۵۹۴	۱۶۴/۵
۱۳۱۸-۱۹	۲۶۴,۷۲۷	۱,۶۹۱	۱۵۶/۶
۱۳۱۹-۲۰	۲۸۷,۲۴۴	۲,۳۲۶	۱۲۳
۱۳۲۰-۲۱	۲۵۳,۸۳۸	۲,۴۲۴	۱۰۴/۷
۱۳۲۱-۲۲	۲۴۴,۳۱۵	۲,۴۰۱	۱۰۱/۸
۱۳۲۲-۲۳	۲۳۸,۳۳۰	۲,۳۸۱	۱۰۰/۱
۱۳۲۳-۲۴	۲۵۸,۴۸۰	۲,۴۱۹	۱۰۶/۹
۱۳۲۴-۲۵	۲۹۳,۷۲۴	۲,۶۰۹	۱۱۲/۶
۱۳۲۵-۲۶	۳۴۴,۵۰۰	۲,۸۶۵	۱۲۰/۲
۱۳۲۶-۲۷	۳۸۶,۲۶۶	۳,۲۲۹	۱۱۹/۶

جدول شماره ۲- تعداد مکتب خانها و دانش آموزان آن و نسبت عدد شاگردان

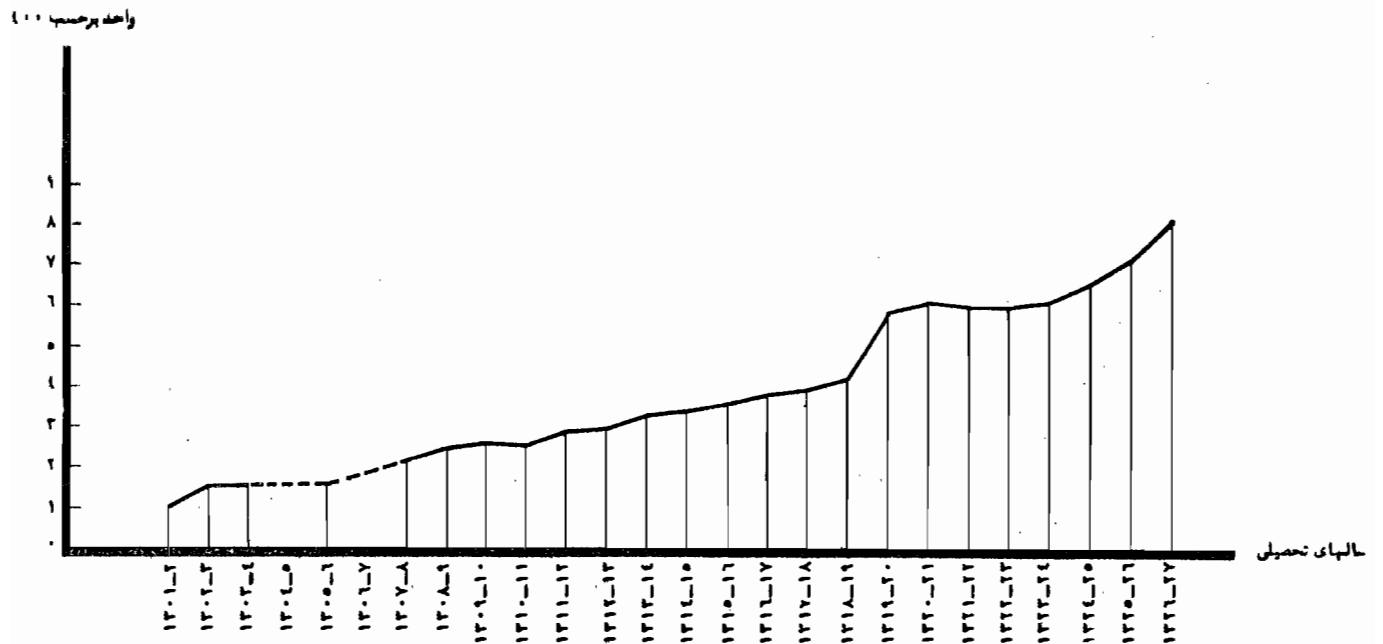
مکتب خانها به تعداد آنها

سالهای تحصیلی	عدد شاگردان مکتب خانها	عدد مکتب خانها	نسبت شاگردان مکتب خانها به تعداد آنها
۱۳۰۱-۲	۲۰۸۱۰	-	-
۱۳۰۲-۳	۲۲۹۲۴	۱۰۶۶	۲۲/۳
۱۳۰۳-۴	۲۸۹۴۹	۱۳۰۱	۲۲/۳
۱۳۰۴-۵	-	-	-
۱۳۰۵-۶	۴۰۳۷۱	۱۴۷۶	۲۷/۴
۱۳۰۶-۷	-	-	-
۱۳۰۷-۸	۳۵۹۳۱	۱۸۱۰	۱۹/-
۱۳۰۸-۹	۳۷۴۲۳	۲۱۶۳	۱۷/۳
۱۳۰۹-۱۰	۳۹۲۲۹	-	-
۱۳۱۰-۱۱	۵۰۹۵۷	۲۶۴۰	۱۹/۳
۱۳۱۱-۱۲	۵۲۶۵۳	۲۹۱۰	۱۸/۴
۱۳۱۲-۱۳	۵۶۲۰۲	۳۰۴۴	۱۸/۵
۱۳۱۳-۱۴	۶۰۰۰۸	۳۲۲۹	۱۸/-
۱۳۱۴-۱۵	۵۵۶۴۵	۲۹۳۵	۱۹
۱۳۱۵-۱۶	۵۶۵۳۳	۲۷۴۵	۲۰/۶
۱۳۱۶-۱۷	۵۵۹۴۶	۲۶۵۳	۲۱/۱
۱۳۱۷-۱۸	۵۴۰۶۹	۲۳۵۶	۲۳
۱۳۱۸-۱۹	۵۱۹۲۲	۲۳۹۷	۲۱/۷
۱۳۱۹-۲۰	۳۷۲۸۹	۱۷۹۷	۲۰/۸
۱۳۲۰-۲۱	۳۳۲۸۹	۱۵۹۶	۲۰/۹
۱۳۲۱-۲۲	۳۳۰۱۶	۱۴۴۵	۲۲/۸
۱۳۲۲-۲۳	۲۸۹۹۱	۱۳۳۳	۲۱/۸
۱۳۲۳-۲۴	-	۱۳۴۶	-
۱۳۲۴-۲۵	-	۱۲۷۹	-
۱۳۲۵-۲۶	-	۱۲۲۰	-
۱۳۲۶-۲۷	-	۱۲۷۰	-

منحنی نمایش هر يك از عوامل ششگانه فوق ذیلا

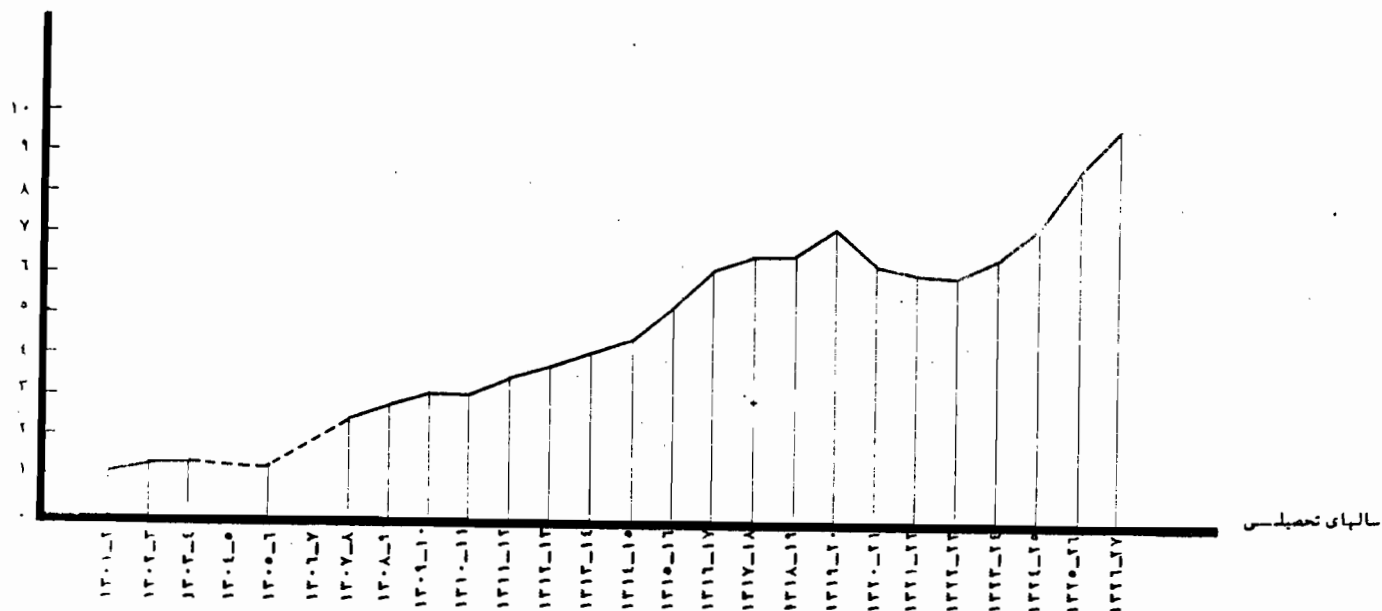
آوردہ شدہ است۔

نمودار شماره ۶: تعداد دودبستانهای کشور از سال تحصیلی ۱۳۰۱ تا ۱۳۲۶

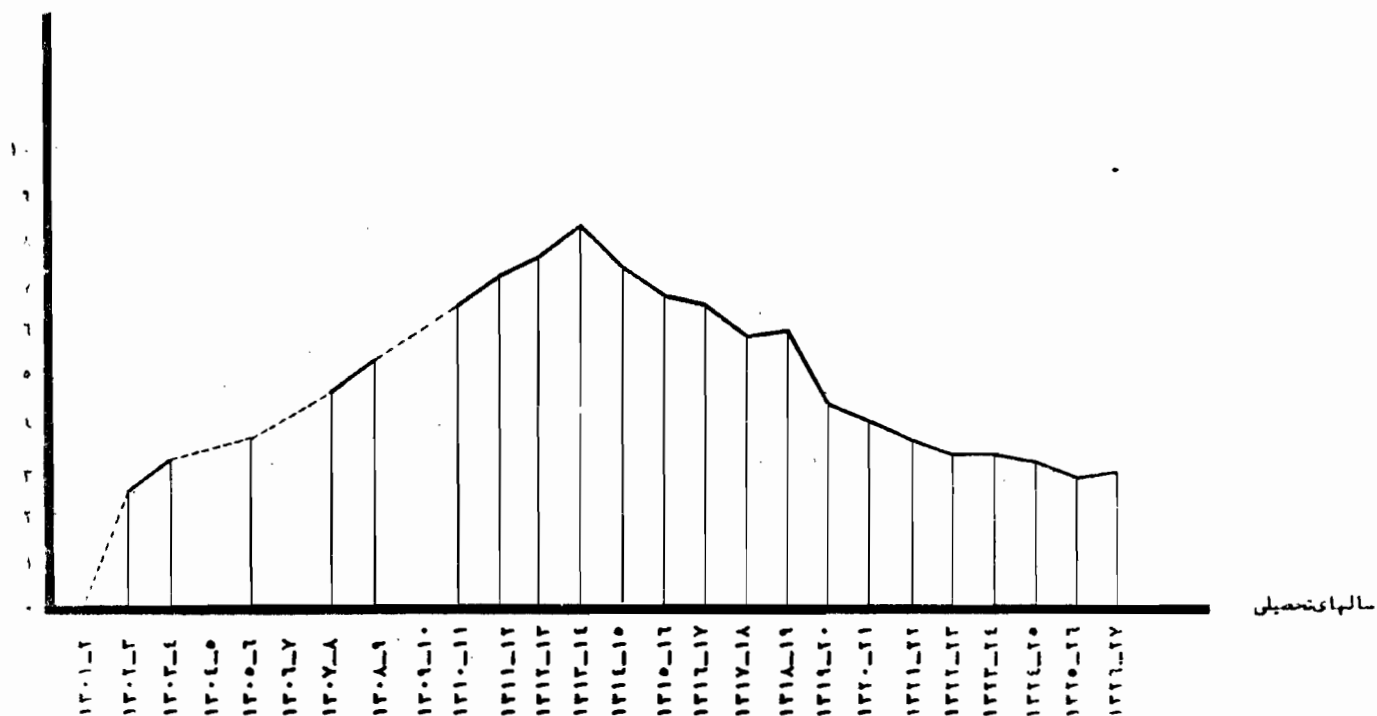
نمودار شماره ۲: تعداد شاگردان دبستانهای کشور از سال تحصیلی ۱۳۰۱ تا ۱۳۲۶-۲۷

واحد بر حسب ۱۰۰۰ نفر

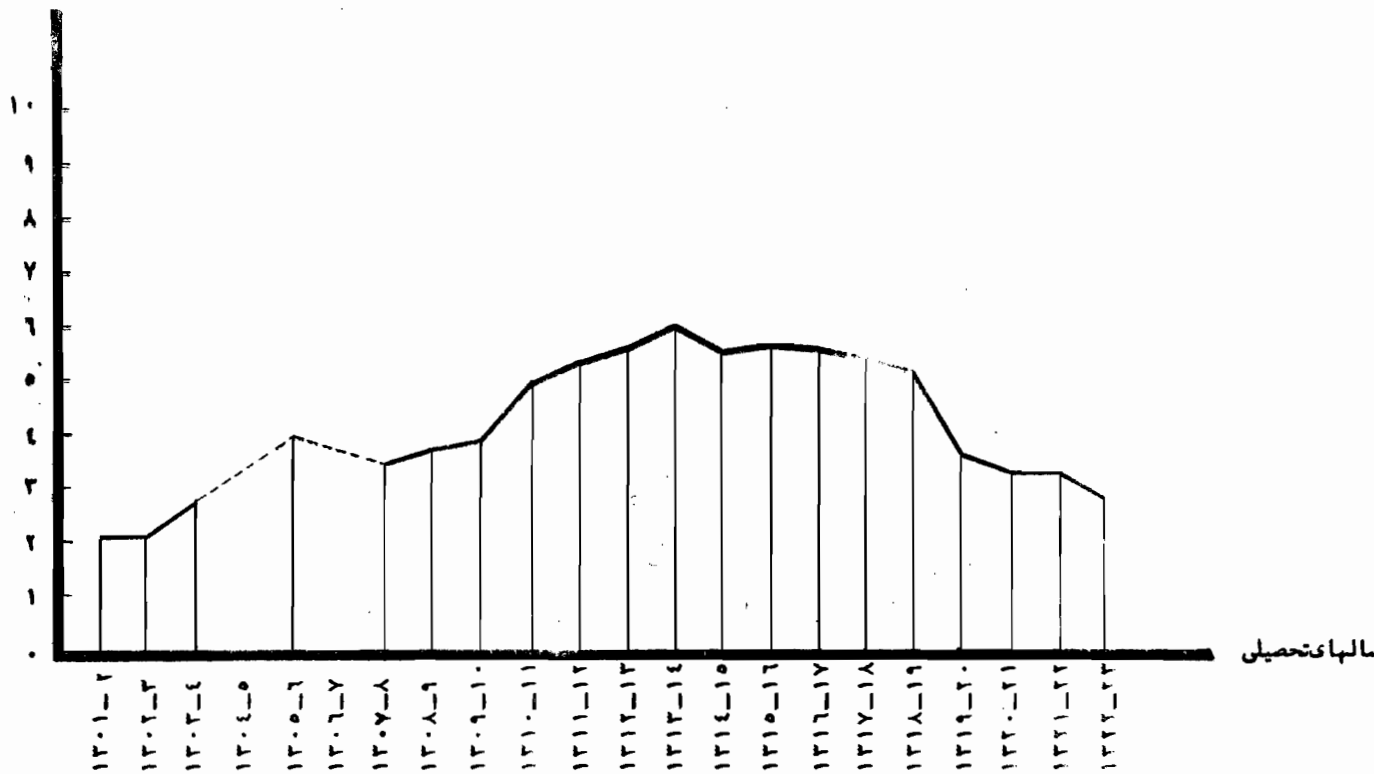
نمودار شماره ۳: تعداد مکتبخانه های کشور در سالهای تحصیلی ۱۳۰۱ تا ۱۳۲۶-۲۷

واحد بر حسب ۱۰۰ نفر

سودار شماره ۴ تعداد شاگردان مکتبخانه های کشور در سالهای تحصیلی ۱۳۰۱ تا ۱۳۲۲

واحد بر حسب ۰ نفر

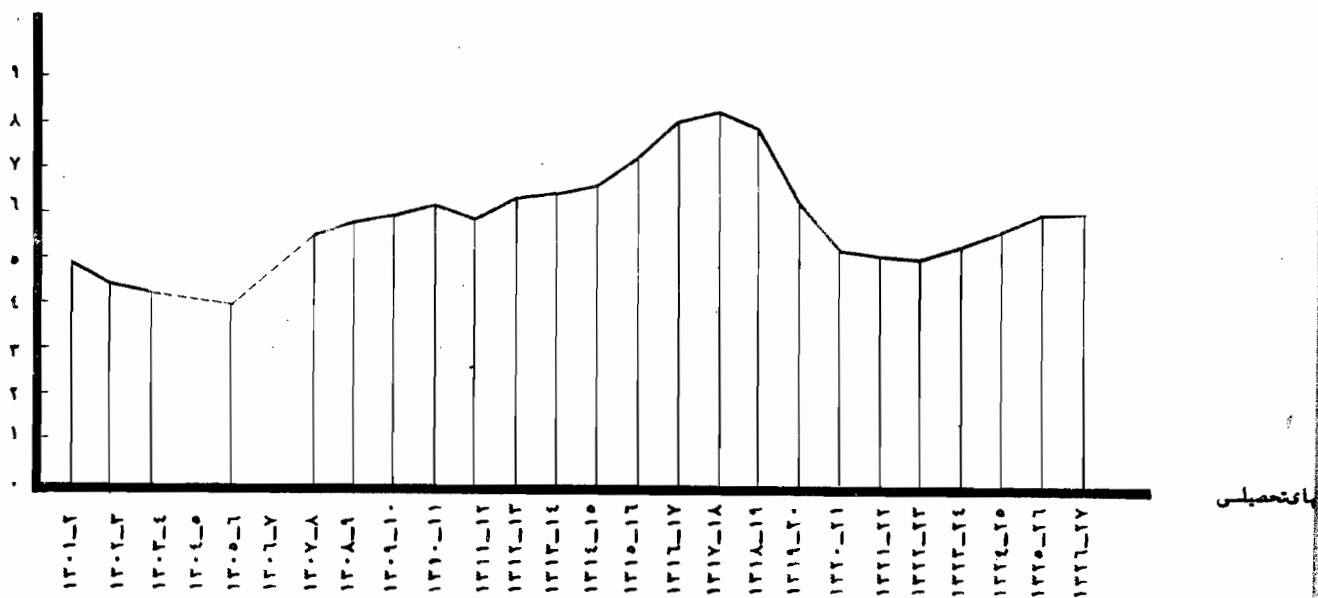

نمودار شماره ۵ نسبت شاگردان مدارس ابتدائی به تعداد مدارس در سالهای تحصیلی

۱۳۰۱ تا ۱۳۲۶

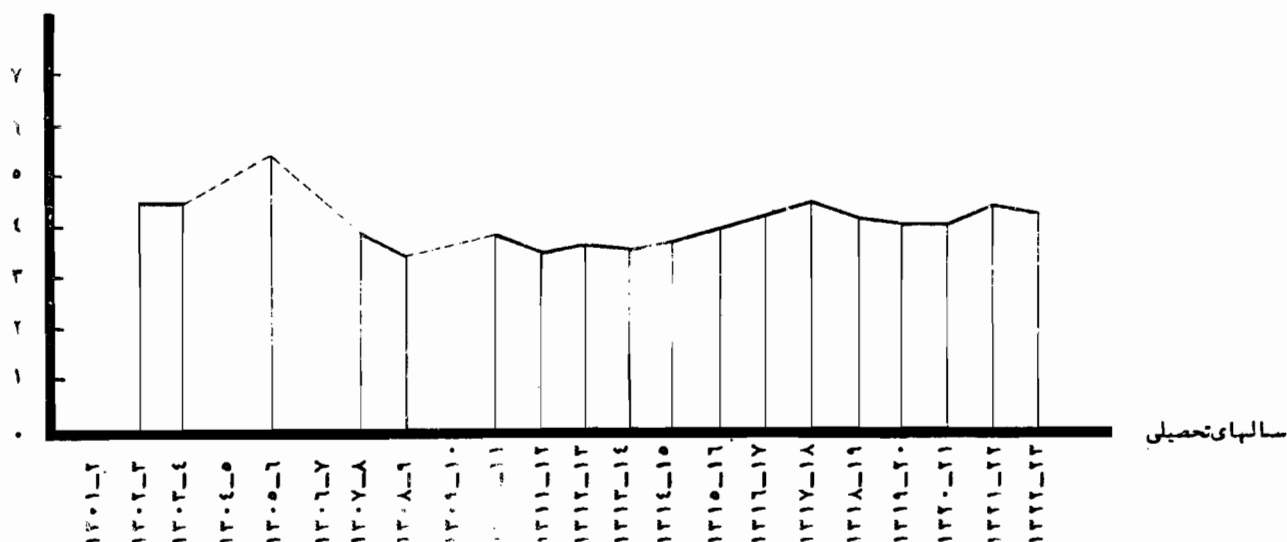
نسبت تعداد شاگردان به تعداد دبستانها

بر حسب ۲۰ نفر

نسبت شاگردان به تعداد مکتبخانه ها

بر حسب ۵ نفر

شاگردان مدارس به تعداد مدارس ابتدائی این موضوع روشن میشود که تعداد شاگردان با سرعت پیشتازی رویافزایش بوده و این مطلب مبین آنست که شوق و ذوق مردم نسبت به تحصیلات در مدارس جدید زیاد بوده و چنانچه از منحنی نمایش تعداد مکاتب و شاگردان آن استنباط میشود از اواسط این دوره کاهش محسوس در تعداد آنها

بطوریکه منحنی های فوق نشان میدهند تعداد مدارس ابتدائی و شاگردان آن از ابتدای این دوره تا هنگام اشغال ایران از طرف متفقین در سال ۱۳۰۱ اضافه شده است ولی در زمان جنگ بعثت بحران اقتصادی و سیاسی تعداد مدارس ابتدائی و شاگردان آن روکاهش گذاشته است از مطالعه منحنی نمایش نسبت تعداد

ملاحظه گردیده زیرا سبک آموزش و پرورش نوین در مکتبها

متداول نبود و مورد استفاده مردم قرار نمیگرفت .

پس از بیان این مشاهدات بایک نظراجمالی بر روی

نمودارهای ششگانه فوق میتوان ۵ دوره مخصوص را در

دوران مورد مطالعه مشخص کرد . و سپس بمطالعۀ

جد اگانه هریک از آنها میپردازیم .

ذیلا مدت هریک از دوره های پنجگانه فوق ذکر میشود .

دوره اول ۱۳۰۱-۱۳۰۶

دوره دوم ۱۳۰۶-۱۳۱۰

دوره سوم ۱۳۱۰-۱۳۱۸

دوره چهارم ۱۳۱۸-۱۳۲۰

دوره پنجم ۱۳۲۰-۱۳۲۷

دوره اول - ۱۳۰۶-۱۳۰۱

ابتدا بذکر مشاهداتی که از مطالعه نمودارها حاصل شده

است میپردازیم .

۱- افزایش تعداد مکتبها

۲- تعداد شاگردان مکتبها بطور کلی افزایش یافته

است .

۳- ثابت ماندن تعداد مدارس ابتدائی

۴- ثابت ماندن تعداد شاگردان مدارس ابتدائی

۵- افزایش نسبت تعداد شاگردان مکتبها

به تعداد مکتبها

۶- ثابت ماندن نسبت تعداد شاگردان مکتبها

به تعداد مکتبها .

دلیل افزایش مکتبها و شاگردان آن در دوره اول -

اینست که مکتب از زمانهای قدیم جهت تعلیم و تربیت

نویاگان در ایران وجود داشته و همواره موسسای خصوصی

بوده و بدولت ارتباطی نداشته است از طرفی در این دوره

دولت مشکلات اقتصادی و سیاسی واجتماعی زیادی در پیش

داشته و آنطور که باید نمیتوانسته بتأسیس مدارس جدید

و اشاعه فرهنگ نوین چنانکه در دوره های بعد پرداخته

توجه نماید و مردم اجباراً از مکتب برای تربیت فرزندان خود

استفاده کردند مانند آنچه که این نظریه را تأیید مینماید

افزایش نسبت شاگردان مکتب به تعداد آنهاست که

نشان میدهد فقدان مدارس ابتدائی جدید باعث تمرکز

شاگردان در مکتبها شده است و ثابت ماندن تقریبی

نسبت شاگردان دبستانها به تعداد دبستانها در این

دوره نظریه فوق را تأیید میکند زیرا نشان میدهد که هر

قدر دبستانها افزایش یافته تعداد شاگردان آنها هم

بوی افزایش بوده است .

دوره دوم - ۱۳۱۰-۱۳۰۶

ابتدا بذکر مشاهداتی که از مطالعه گرافیکها حاصل شده

است میپردازیم .

۱- افزایش تعداد مکتبها

۲- ثابت ماندن تعداد شاگردان مکتبها

۳- افزایش تعداد مدارس ابتدائی

۴- افزایش تعداد شاگردان مدارس ابتدائی

۵- کاهش نسبت شاگردان مکتب ها به تعداد

مکتب ها .

۶- افزایش نسبت شاگردان دبستانها به تعداد

دبستانها و کاهش آن در سال آخر

از مشاهدات فوق نتیجه میشود که :

هر چند تعداد مکتبها در دوره دوم مانند دوره -

گذشته افزایش یافته ولی تعداد شاگردان آن کاهش

پذیرفته زیرا بعلت ایجاد مدارس ابتدائی جدید مردم ترجیح

داد ماند که کودکان خود را بدبستانها بفرستند . آنچه

در این جا قابل ذکر است توجه و اشتیاق عمومی نسبت به

تعلیم و تربیت جدید بوده است .

دوره سوم - ۱۳۱۸-۱۳۱۰

دوره سوم خود بدو قسمت تقسیم میشود که قسمت

اول از ۱۳۱۰ شروع و تا ۱۳۱۳ طول میکشد و قسمت دوم -

از ۱۳۱۴ تا ۱۳۱۸ ادامه داشته است آنچه این دوره

را بدو قسمت تقسیم میکند آنست که نسبت افزایش تعداد

دبستانها و مکتبها در قسمت دوم شدیدتر میباشد و اینست که

بذکر مشاهداتی که از مطالعه گرافیکها حاصل شده

است میپردازیم .

۱- کاهش تعداد مکتبها

۲- افزایش شاگردان مکتبها در قسمت اول و کاهش

آنها در قسمت دوم .

۳- افزایش تعداد مدارس ابتدائی

۴- افزایش تعداد شاگردان دبستانها

۵- افزایش نسبت شاگردان مکتبها به تعداد آنها

۶- افزایش نسبت شاگردان دبستانها به تعداد آنها

نتایج حاصله از مشاهدات فوق اینست که تغییرات

دوره سوم کم و بیش مانند دوره قبل بوده با این تفاوت که

در این دوره تعداد مکتبها کاهش یافته در صورتیکه در دوره

گذشته تعداد آنها افزایش نشان میداده دلیل این مطلب

آنستکه توجه مردم به تعلیم و تربیت جدید در این دوره باعث

افزایش تعداد دبستانها گردید و در نتیجه از تعداد مکتبها

که بابرنامه و روش قدیمی اداره میشدند کاسته شده است

آنچه در این دوره مورد توجه میباشد اشتیاق و استقبال است

که مردم از آموزش و پرورش نوین گردماند و همین دلیل است

که تعداد مدارس ابتدائی جدید با سرعت بیشتری روافزایش

گذارده است این نکته نیز قابل ذکر است که دولت در این

دوره امکانات بیشتری برای تأسیس مدارس ابتدائی جدید

داشته در صورتیکه در دوره قبل بعلت مشکلات زیاد این

امکان وجود نداشته و همین دلیل در آن دوره تعداد

مکتبها افزایش یافته ولی در این دوره روکاهش گرفته است .

دوره چهارم - ۱۳۲۰-۱۳۱۸

ابتدا مانند گذشته بذکر مشاهداتی که از مطالعه گرافیکها

حاصل شده است میپردازیم .

۱- کاهش تعداد مکتبها

۲- کاهش شاگردان مکتب ها

۳- افزایش تعداد دبستانها

۴- افزایش تعداد شاگردان دبستانها

۵- کاهش نسبت تعداد شاگردان مکتب ها به

تعداد آنها

۶- کاهش نسبت تعداد شاگردان دبستانها به

تعداد دبستانها

علت کاهش تعداد مکتبها و شاگردان آنها همان

است که در دوره قبل نیز آنها اشاره شد افزایش تعداد

مدارس ابتدائی باعث افزایش بودجه فرهنگ و تأسیس

مدارس جدید میباشد و افزایش تعداد شاگردان آنها

باعث افزایش تعداد دبستانها بوده است ولی بحران

حاصل از اشغال ایران در سال ۱۳۲۰ باعث کاهش

تعداد شاگردان دبستانها گردیده است.

دوره پنجم - ۱۳۲۷-۱۳۲۰

این دوره از ۱۳۲۰ شروع میشود و تا آخر دوران -

مورد مطالعه ادامه دارد در این دوره پیشرفت های

آموزشی اغلب متوقف مانده و رکودی در توسعه امور فرهنگی

ملاحظه میگردد فقط تعداد مدارس ابتدائی و شاگردان

آن سه سال بعد از شروع این دوره دوباره روافزایش

گذاشته ولی تعداد مکتبها و شاگردان آن همچنان

رویکاهش رفته است. علت کاهش تعداد مکتب ها نه تنها

بستگی به ملی که در دوره های گذشته داشته بلکه به علت

بحران حاصل از جنگ عده ای از مکتب داران مجبور به

ترك این حرفه شده اند. این نکته نیز قابل ذکر است که

شهریه دریافتی مکتب داران اکثر قابل ملاحظه نبوده

به همین دلیل هرگاه شغل بهتری با درآمد بیشتری برای

آنها پیدا میشد حاضر به ترك مکتب داری و اشتغال به

شغل جدید میشدند.

پس از اظهار نظر درباره هریک از دوره های پنجگانه

اکنون بانظر اجمالی بذکر مشاهدات کلی درباره دوره مورد

مطالعه میپردازیم آنچه که بطور کلی درباره این دوره باید

ذکر شود اینست که اوضاع جهانی تأثیر مهمی در این

تحولات داشته است پس از جنگ جهانی اول ۱۸-۱۹۱۴

تغییرات زیادی چه از لحاظ مادی و چه از لحاظ معنوی در

مغرب زمین حاصل شد و این تغییرات در اوضاع عمومی دنیا

تأثیر کرد.

هنگامیکه وسایل حمل و نقل و ارتباطی

جدید اختراع شد اوضاع اجتماعی و سیاسی

دست خوش تغییرات کلی در مناطق مختلف جهان

گردید و سهولت ارتباط بین ایران و اروپا را مقابله

اخذ تعدن جدید را هموار کرد و نفوذ این تمدن

باعث ایجاد آموزش و پرورش نوین و مؤسسات وابسته

بآن گردید.

فصل سوم

تحولات آموزش ابتدائی جدید در ایران در خلال دوره مورد مطالعه

قبل از بیان تحولات آموزش ابتدائی در دوره مورد مطالعه
بشرح مشکلاتی که در رای تعمیم تعلیمات اجباری وجود
داشت میپردازیم.

مهمترین مشکلات فقر عمومی، فقدان تشکیلات
آموزشی صحیح، نبودن وسایل ارتباطی در روستاهای
کشور بوده است که باعث شده دانش آموزان اکثر
تحصیل نپیداخته در کشتزارها بکمک والدین خود بکار
مشغول شوند. حتی آنهاییکه بر اثر مهاجرت والدین
خود در معیت آنها بشهرهای بزرگ آمده اند، در مؤسسات
خصوصی و منازل بعنوان کارگر خانه شاگرد مشغول بخدمت
شده اند.

اصلاح وضع دهات در این دوره با وجود مالکیت های
بزرگ و مخالفت هائیکه از طرف مالکان که فقط بفکر منافع
شخصی خود بوده اند انجام پذیر نبوده بطوریکه اکثریت
روستاهای کشور که تعداد آنها متجاوز از ۴۰۰۰ می باشد
حتی از داشتن یک مدرسه ابتدائی جدید محروم بوده اند.
وجود ایلات چادرنشین نیز یکی از علل عدم تعمیم تعلیمات
ابتدائی بوده است. برای روشن شدن این مسئله ابتدا

طبق ماده ۲۰ قانون اساسی فرهنگ مصوب ۱۲۹۰
شمسی (۱۹۱۱ میلادی) آموزش ابتدائی برای تمام
ایرانیان اجباری است از طرفی قانون ۱۳۲۳ شمسی
درباره تعلیمات عمومی آموزش ابتدائی را برای تمام
زنان و مردان ایرانی اجباری اعلام کرده است.

مدرسه های ابتدائی در ایران بردن و نودند، مدرسه
روستائی که چهار کلاسه است و مدرسه ابتدائی شهری
که شامل ۶ کلاس میباشد، برنامه مدارس ابتدائی در سال
اول شامل خواندن، نوشتن و حساب است و از سال
چهارم شرعیات هم به برنامه اضافه میشود و در مدارس
شهری تدریس سرود هائی چند هم از سال چهارم ببعد
در برنامه منظور شده است تاریخ ایران و جغرافیای جهان
نیز از مواد است که از سال پنجم ببعد تدریس میگردد.
در پایان سال ششم به دانش آموزان که موفق بگذراندن
امتحانات بشوند گواهینامه پایان تحصیلاتی شش ساله
ابتدائی داده میشود. معمولا تا سال چهارم آموزگاران
زن به تدریس در مدارس ابتدائی میپردازند ولی از سال
پنجم ببعد اکثر اجای خود را بآموزگاران مرد میدهند.

بطور خلاصه اشاره‌ای بوضع اقتصاد و اجتماعی ایلات چادرنشین مینمائیم. شغل ایلات اکثر احشام‌داری است و برای نگاهداری احشام احتیاج به چراگاه دارند و از آنچه بدست می‌آورند باید سهم روشای ایل را نیز بپردازند. بعلت نبودن علوفه کافی در یک نقطه مجبورند از منطقه‌ای به منطقه دیگر مهاجرت نمایند و طبیعتاً این سیستم زندگی چادرنشینی را ایجاب مینماید از طرفی برای حفظ و حراست خود اکثر ایلات مسلح بوده گاهگاهی مرتکب اعمال خلاف قانون شده باعث اغتشاش میگردیدند. دو عامل مهم باعث عدم اسکان آنها می‌باشد. در حله اول - برای اسکانشان باید آنها را بعوض حشم داری بفعالیتها دیگری مانند امور کشاورزی سوق داد ولی فعالیتهای کشاورزی بعلت کمبود آب میسر نیست و بهمین دلیل بحشم داری میپردازند و این امر همانطوریکه اشاره شد باعث کوچ کردن آنها و استفاده از چراگاههای طبیعی جهت احشامشان میگردد و اگر آنها را مجبور باسکان نمایند بحضر اینکه عامل خارجی این امر از بین برود مجدداً بوضع سابق بر میگردد. مگر اینکه این عامل مدت‌های مدید تأثیر نمایند و با اینکه کشاورزی با فعالیتهای دیگر اقتصادی جانشین حشم داری شود.

عامل دیگری که باعث عدم اسکان ایلات شده اینست که روشای آنها از نوع مزایا برخوردار بوده‌اند یکی منافع که مانند سایر مالکان از افراد ایل دریافت میدادند و دیگر حق ویژه روشا و خان‌ها بوده زیرا

حفظ و حراست اموال و منافع افراد ایل توسط روشای آنها تأمین میگردد و بهمین دلیل حق ویژه‌ای از این لحاظ از افراد ایل دریافت میکردند.

بدیهیست این روشا با تمام قوا از هرگونه دخالت و اصلاحی که بمنافع آنها زیان بزند و سود افراد ایل باشد جلوگیری بعمل می‌آورند و دولت مرکزی برای آرام نگاهداشتن ایلات یا میبایست از اعمال زور صرف نظر نماید و روشای ایلات سازش کند و با اینکه بقوه قهریه متوسل شده آنها را تحت اطاعت خود درآورد.

در دوره مورد مطالعه کلیه روشای قبایل تحت اطاعت حکومت مرکزی درآمده خلع سلاح شدند اما بعلت رعایت نکردن روش صحیح در اسکان ایلات در این دوره - بحضر استعفای رضا شاه پهلوی در شهر پورماه ۱۳۲۰ و آشفتنی حاصله از اشغال ایران روشای ایلات مجدداً به فعالیتهای گذشته پرداختند و وضع سابق دوباره بوجود آمد. آنچه در اینجا قابل ذکر میباشد اینست که تا وضع ایلات بدین منوال باشد اصلاحات فرهنگی و تعمیم آموزش همگانی بین آنها امکان پذیر نخواهد بود.

از اشکالات دیگری که میتوان ذکر کرد پراکندگی دهات در ایران است که مانع همکاری و تشریک مساعی روستائیان جهت ایجاد مدارس ابتدائی میشود از طرفی تأسیس مدرسه در حله اول تعداد کافی شاگردان ندارد و در بسیاری از دهات حد نصاب شاگرد جهت تأسیس مدرسه وجود ندارد و بدیهیست که ایجاد مدرسه برای وزارت -

فرهنگ مقدور نباشد زیرا منطقی نیست که مخارج سنگینی برای ایجاد مدرسه در دهی که فقط چند نوآموز داشته صرف شود در وهله دوم این نکته قابل ذکر است که آموزگاران معمولاً حاضر نبود مانند با دریافت حقوق ناچیزی در ده دور افتاده‌ای که در آن اکثر وسایل زندگی یافت نمیشد به خدمت مشغول شوند.

بطوریکه ملاحظه شد اشکالات مهمی در راه —
تعمیم آموزش ابتدائی روستائیان کشور که اکثریت جمعیت را در ایران تشکیل میدهند وجود داشته است. برای یافتن راه حل جهت اشکالات فوق باید وزارت فرهنگ مدارس متحرک و کاملاً مجهز بدو هات اعزام دارد این مدارس باید در مدت معینی از سال با در نظر گرفتن وضع اقلیمی هر یک از دهات در آنجا توقف نمایند و برنامه معینی را برای روستائیان تدریس کنند. در مورد دهاتی که نزدیک بهم

هستند تأسیس یک مدرسه مجهز یکی از دهات مرکزی و —
ایجاد سرویس رفت و آمد جهت روستائیان اطراف بایسن
مدرسه تاحدی باعث رفع اشکال میشود.

بحران حاصله از جنگ دوم جهانی و اشغال ایران
نیز یکی از اشکالات پیشرفت و تحول آموزش ابتدائی بوده زیرا
ضعف حکومت مرکزی و تقسیم ایران بمناطق نفوذ و اغتشاش
و بی نظمی که در مدت شش سال در کشور حکمفرما بود باعث
بحران اقتصادی و اجتماعی گردید و تأثیر مستقیمی در وضع
فرهنگی کشور باقی گذاشت برای بهتر نشان دادن وضع
فرهنگی و تأثیر بحران حاصله از جنگ در اقتصاد کشور به
مطالعه وضع بودجه فرهنگ میپردازیم جدا اول زیر نشان
دهنده وضع بودجه کشور و فرهنگ و شاخص هزینه زندگی
از ۱۳۱۵ به بعد است.

جدول شماره ۳- بودجه - هزینه - درآمد - کسربودجه به میلیون ریال در سالهای ۱۳۱۵ تا ۱۳۲۷

سال	بودجه	هزینه	درآمد	کسربودجه
۱۳۱۵-۱۶	۱,۰۰۰	۱,۰۰۰	۱,۰۰۰	-
۱۳۱۶-۱۷	۱,۲۵۰	۱,۲۵۰	۱,۲۵۰	-
۱۳۱۷-۱۸	۱,۵۰۰	۱,۵۰۰	۱,۵۰۰	-
۱۳۱۸-۱۹	۲,۶۱۳	۲,۶۱۳	۱,۹۳۰	۶۸۳
۱۳۱۹-۲۰	۳,۲۱۱	۳,۲۱۱	۳,۰۹۴	۱۱۷
۱۳۲۰-۲۱	۴,۳۲۴	۴,۳۲۴	۳,۶۱۴	۷۱۰
۱۳۲۱-۲۲	۳,۱۲۸	۳,۱۲۸	۳,۱۲۸	-
۱۳۲۲-۲۳	۴,۴۱۲	۴,۴۱۲	۴,۴۱۲	-
۱۳۲۳-۲۴	۶,۰۹۴	۶,۰۹۴	۵,۴۱۷	۶۷۷
۱۳۲۴-۲۵	۷,۷۶۲	۷,۷۶۲	۵,۵۰۹	۲,۲۰۳
۱۳۲۵-۲۶	۸,۸۹۱	۸,۸۹۱	۷,۱۵۴	۱,۷۳۷
۱۳۲۶-۲۷	۹,۴۴۴	۹,۴۴۴	۷,۷۰۳	۱,۷۴۱

جدول شماره ۴- بودجه فرهنگ - شاخص هزینه زندگی - قوه خرید بودجه

فرهنگ در سالهای ۱۳۱۵ تا ۱۳۲۷

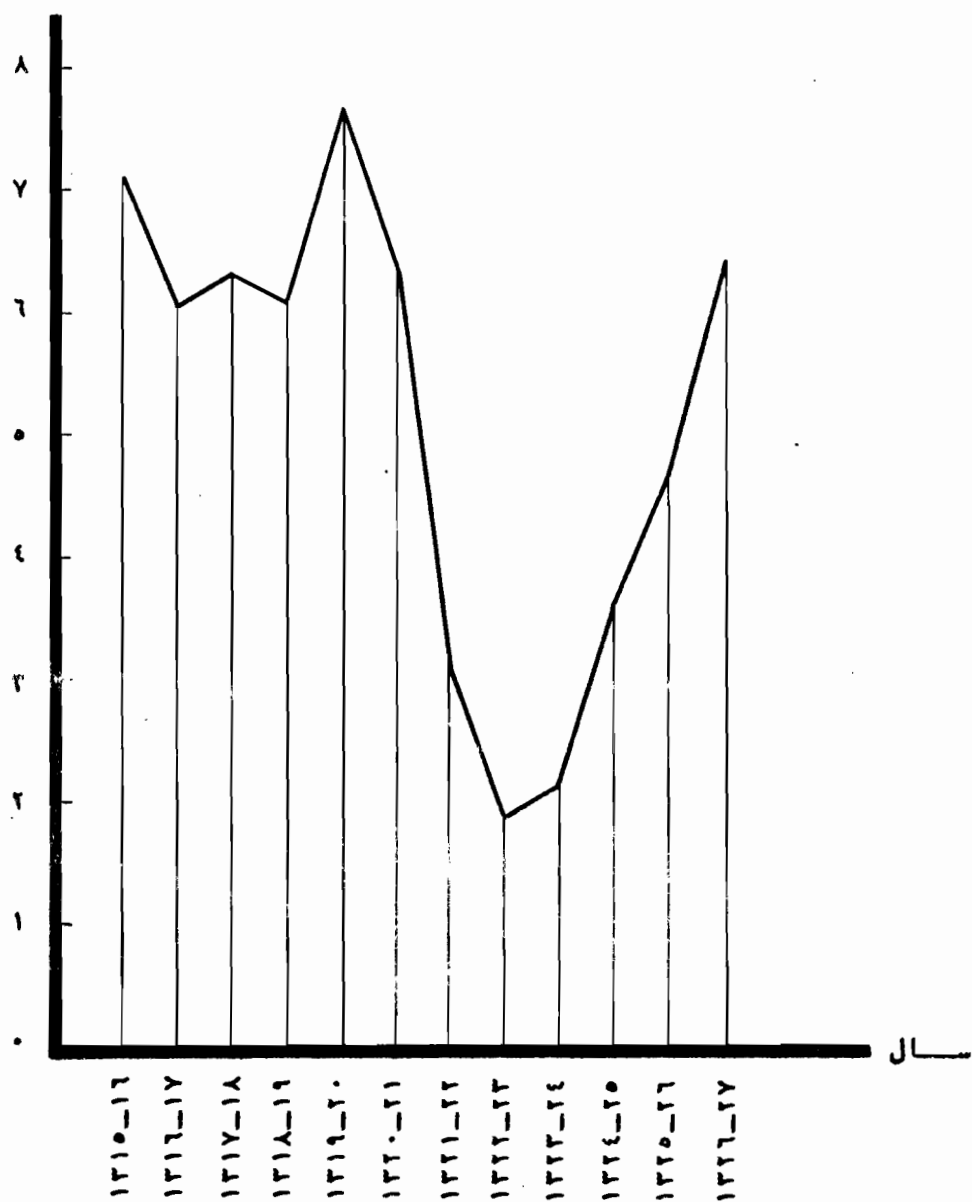
سال	بودجه فرهنگ	شاخص هزینه زندگی	قوه خرید بودجه فرهنگ
۱۳۱۵-۱۶	۷۱,۱۶۵,۷۶۰	۱۰۰	$\frac{۷۱,۱۶۵,۷۶۰}{۱۰۰} = ۷۱۱,۶۵۷/۱$
۱۳۱۶-۱۷	۷۳,۲۹۹,۹۱۰	۱۲۱	۶۰۵,۷۸۴/۴
۱۳۱۷-۱۸	۸۳,۲۸۷,۰۳۰	۱۳۳	۶۲۶,۱۶۵/۱
۱۳۱۸-۱۹	۸۵,۹۴۱,۳۶۰	۱۴۲	۶۰۵,۲۲۰/۸
۱۳۱۹-۲۰	۱۲۴,۰۹۲,۵۴۰	۱۶۲	۷۶۶,۰۰۳/۳
۱۳۲۰-۲۱	۱۵۴,۸۵۶,۰۰۰	۲۴۳	۶۳۷,۲۶۷/۵
۱۳۲۱-۲۲	۱۵۱,۳۰۰,۵۵۰	۴۷۶	۳۱۷,۸۵۸/۳
۱۳۲۲-۲۳	۱۹۲,۱۳۸,۰۰۰	۱۰۰۳	۱۹۲,۰۶۱/۸
۱۳۲۳-۲۴	۲۱۷,۸۳۸,۰۰۰	۱۰۳۰	۲۱۱,۴۹۳/۲
۱۳۲۴-۲۵	۲۹۸,۱۶۴,۶۰۰	۸۲۸	۳۶۰,۱۰۲/۲
۱۳۲۵-۲۶	۳۶۶,۳۱۹,۱۹۰	۷۸۰	۴۶۹,۶۴۰
۱۳۲۶-۲۷	۵۳۵,۰۱۲,۰۰۰	۸۳۲	۶۴۳,۶۴۴/۲

از مطالعه جدول شماره ۴۳ چنین برمیآید که درآمد و هزینه در بودجه کشوریین سالهای ۱۳۱۵ تا ۱۳۱۹ متعادل میباشد ولی از ۱۳۲۰ بپس کسر بودجه ملاحظه میشود. عدم توازن بودجه در تمام شئون اداری کشور از جمله فرهنگ اثر مستقیم داشته است. جدول شماره ۴ — بودجه فرهنگ و شاخص هزینه زندگی رانسان میدهد و حاصل قسمت بودجه فرهنگ به شاخص هزینه زندگی مبین قوه خرید بودجه فرهنگ میباشد. از گرافیک شماره ۷ ملاحظه میشود که قوه خرید بودجه فرهنگ بین سالهای ۱۳۱۶ تا ۱۳۲۰ کم و بیش ثابت بوده اما از ۱۳۲۱ بپس بر اثر بحران حاصل از جنگ جهانی کاهش زیادی یافته است هر چند قوه خرید پس از سال ۱۳۲۴ مجدداً افزایش یافته اما دولت با تمام کوششهایی که برای بهبود وضع اقتصادی

کشور بخرج داده قوه خرید بودجه فرهنگ بسطح قیل از جنگ نرسیده است و بحران حاصل از آن باعث کاهش تمام فعالیتهای فرهنگی شده است که هر يك از آنها را ضمن بررسیهای فصول آینده ملاحظه خواهیم کرد. بعنوان مثال ذیلا تعداد مدارس ابتدائی را در این دوره مورد مطالعه قرار میدهم. (به نمودار شماره ۱ — مراجعه شود) ضمن این مطالعه روشن میشود که تعداد مدارس ابتدائی از ابتدای دوران موزد بحث تا پایان سال ۱۳۲۰ افزایش یافته ولی از آن بپس گرافیک وضع ثابتی رانسان میدهد و این موضوع میرساند که عاملی در این امر دخالت داشته که همان بحران حاصله از جنگ بوده است.

نمودار شماره ۷- قوه خرید بودجه فرهنگ در سالهای ۱۳۱۵-۱۳۲۷

واحد بر حسب ۱۰۰ هزار ریال

پیر از اشاره باشکالاتی که در راه تعمیم آموزش ابتدائی در این دوره وجود داشت بذکر امکاناتی که باعث پیشرفت آموزش ابتدائی شده میپردازیم . از مطالعه گرافیک شماره ۱ چنین بر میآید که سرعت افزایش تعداد مدارس از سال ۱۳۱۴ به بعد بیشتر از سالهای قبل است علت افزایش سریع تعداد مدارس بعد از این تاریخ بستگی به عوامل مختلفی دارد که مهمترین آنها موضوع آزادی زنان و رفع حجاب از آنان بوده است زیرا بر اثر این اصلاح اساسی دانشجویان ایرانی یآزادی راه مدرسه راه در پیش گرفتند و به تحصیل دانش پرداختند . برای

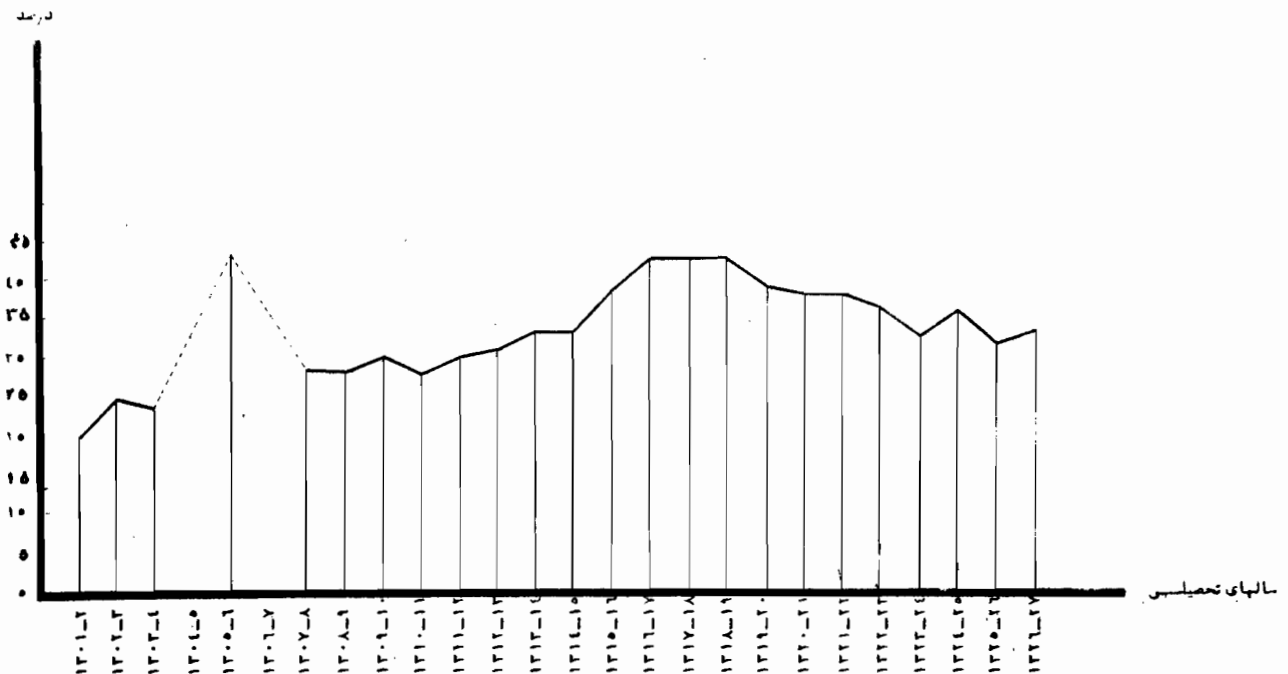
اثبات این مطلب کافی است که تعداد مدارس ابتدائی دخترانه را از ابتدای این دوره مورد مطالعه قرار دهیم ولی این بررسی میسر نیست زیرا آمار صحیح تعداد مدارس ابتدائی دخترانه در این دوره درست نیست اما تعداد شاگردان مدارس ابتدائی دخترانه و سرانه بطور جداگانه موجود است و این آمارها کمک مهمی به تحقیق در این باره مینماید . برای بررسی این موضوع به مقایسه درصد تعداد دانشآموزان دختر با تعداد درصد دانشآموزان پسر در مدارس ابتدائی و متوسطه میپردازیم و ذیلا تعداد هر یک از آنها را با درصد محاسبه شده آن در جدول زیر و گرافیک مربوطه مطالعه مینمائیم .

جدول شماره ۵ - عده دانش‌آموزان دختر و پسر در مدارس ابتدائی و متوسطه نسبت درصد

عده دانش‌آموزان دختر به پسر

درصد	عده شاگردان پسر در مدارس ابتدائی و متوسطه	عده شاگردان دختر در مدارس ابتدائی و متوسطه	سالهای تحصیلی
۲۰٪	۲۷,۲۲۷	۷,۵۹۲	۱۳۰۱-۲
۲۵٪	۴۶,۹۲۴	۱۱,۵۷۲	۱۳۰۲-۳
۲۴٪	۴۷,۹۴۷	۱۱,۳۹۱	۱۳۰۳-۴
-	-	-	۱۳۰۴-۵
۴۳٪	۴۲,۲۵۳	۱۸,۰۴۸	۱۳۰۵-۶
-	-	-	۱۳۰۶-۷
۲۸٪	۸۶,۰۸۸	۲۴,۰۷۳	۱۳۰۷-۸
۲۸٪	۹۹,۸۵۸	۲۷,۶۸۸	۱۳۰۸-۹
۳۰٪	۱۰۶,۰۲۷	۳۱,۴۷۷	۱۳۰۹-۱۰
۲۸٪	۱۰۷,۹۷۳	۳۰,۰۶۳	۱۳۱۰-۱۱
۳۰٪	۱۱۸,۶۱۴	۳۵,۶۰۹	۱۳۱۱-۱۲
۳۱٪	۱۲۶,۶۴۴	۳۹,۰۵۸	۱۳۱۲-۱۳
۳۲٪	۱۳۷,۶۶۲	۴۵,۵۴۲	۱۳۱۳-۱۴
۳۳٪	۱۴۵,۷۸۱	۴۷,۴۹۰	۱۳۱۴-۱۵
۳۸٪	۱۶۷,۶۸۷	۶۳,۴۳۲	۱۳۱۵-۱۶
۴۳٪	۱۸۹,۵۸۰	۸۱,۸۲۸	۱۳۱۶-۱۷
۴۳٪	۲۰۱,۷۲۵	۸۵,۷۵۱	۱۳۱۷-۱۸
۴۳٪	۲۰۳,۰۱۸	۸۷,۱۰۰	۱۳۱۸-۱۹
۳۹٪	۲۲۶,۳۷۸	۸۷,۷۹۵	۱۳۱۹-۲۰
۳۸٪	۲۰۱,۵۷۸	۷۶,۳۷۲	۱۳۲۰-۲۱
۳۸٪	۱۹۵,۶۷۰	۷۴,۰۹۶	۱۳۲۱-۲۲
۳۷٪	۱۹۱,۴۱۱	۷۰,۰۷۳	۱۳۲۲-۲۳
۳۳٪	۲۱۳,۲۴۴	۷۰,۶۴۷	۱۳۲۳-۲۴
۳۲٪	۲۴۲,۹۹۸	۷۸,۵۹۴	۱۳۲۴-۲۵
۳۲٪	۲۸۳,۴۷۸	۹۲,۵۶۷	۱۳۲۵-۲۶
۳۳٪	۳۱۸,۸۶۲	۱۰۳,۷۵۷	۱۳۲۶-۲۷

نمودار شماره ۸: نسبت درصد ده دانش‌آموزان دختر به پسر در سالهای تحصیلی ۱۳۰۱ تا ۱۳۲۶

پس از مطالعه بر روی گرافیک روشن میشود که در-
نشر سال اول این دوره اقدام مهمی جهت پیشرفت سریم
آموزش ابتدائی دختران انجام نیافته و یک نظر اجمالی-
نسبت بقایع سیاسی واجتماعی کشور در این مدت علت را-
روشن مینماید که درباره آن در قسمت اول این بررسی-
بحث شده است.

در حقیقت از سال ۱۳۰۹ دولت تعلیم و تربیت بانوان
کشور را مورد توجه مخصوص قرار داد و اقدامات لازمی در این-
مورد بعمل آورد در سال ۱۳۱۱ کنگره عمومی زنان مسلمان
شرق در تهران منعقد شد. در این کنگره نمایندگان زن اکثر
کشورهای شرق شرکت جستند و درباره آزادی و تعلیم و تربیت

بانوان این کشورها بحث نمودند، از نتایجی که این کنگره
بدنبال داشت رفع حجاب و آزادی بانوان میباشد که در
۱۷ دیماه ۱۳۱۴ (ژانویه ۱۹۳۶) به تحقق پیوست و از
این تاریخ ببعد دوشیزگان ایرانی راه مدارس را در پیش
گرفتند و به کسب دانش و فرهنگ نوین پرداختند. آمار و
گرافیک فوق بطور روشن می نمایاند که درصد تعداد دختران
دانش آموزان از ۱۳۱۱ رو به ازدیاد گذاشته و از ۱۳۱۴ ببعد
سرعت افزایش زیاد شده است. این افزایش تا ۱۳۲۰ ادامه
داشت ولی بعلمت اشغال ایران توسط متفقین در این سال
و بحران حاصله از آن و هزل سیاسی رویکار گذاشته است.
ولی تأثیر آن اصلاح اساسی حتی در زمان اشغال ایران

هم مشهود است زیرا از سال ۱۳۲۳ تعداد دانش‌آموزان دختر در مدارس رو با افزایش گذاشته است.

از امکاناتی که باعث پیشرفت تعلیمات ابتدائی در این دوره شده مسئله بودجه و اعتبارات فرهنگی است که با سرعت زیادی افزایش یافته است بطوریکه بودجه فرهنگ که در سال ۱۳۰۱ بالغ بر ۳۰۰ تا ۶۳۶ ریال بود در

سال ۱۳۲۰ بالغ بر ۴۰ تا ۵۹۲ ریال سال گردید.

بالاخره از عواملی که در پیشرفت آموزش ابتدائی مؤثر بوده اوضاع سیاسی و اجتماعی جهان است که تأثیر مستقیمی در تحولات فرهنگی داشته که در فصل گذشته بآن اشاره شد.

فصل چهارم

مقایسه مدارس دولتی و غیردولتی

در این فصل تحولات مدارس غیردولتی شرح داده میشود. این مبحث را بعد از آموزش ابتدائی و قبل از آموزش متوسطه مورد مطالعه قرار میدهم زیرا مدارس ابتدائی و متوسطه به دولتی و غیردولتی تقسیم میشوند و این موضوع درباره هر دو دسته صدق میکند. و در مورد تعلیمات متوسطه که بعد از این فصل خواهد آمد از برنامه و تأثیر آموزش متوسطه در وضع تعلیمات دانشگاهی بحث خواهد شد.

قبل از پرداختن با عمل مطلب لازم است که شمه‌ای از وضع اقتصادی و اجتماعی ایران را متذکر شوم تا بهتر بتوان موضوع را بررسی نمود.

در ابتدای قرن نوزدهم بر اثر ارتباط روزافزون ایران با مغرب زمین تحول همه جانبه‌ای در ایران شروع شد و لسی بعلت ناامنی و اغتشاش که در کشور حکمفرما بود اثر این تحول چندان محسوس نبود. در خلال جنگ جهانی اول و بعد از آن بعلت اغتشاشات و بحران حاصله از جنگ اوضاع داخلی ایران بیش از پیش آشفتگی شده بود بطوریکه اصلاحات عمیق و ریشه داری را ایجاب مینمود. در همین

اوان بود که اعلیحضرت فقید زمام امور را بدست گرفت و اولین اقدام او برقراری نظم و آرامش در اکناف کشور بود. اقداماتی را که او انجام داد در قسمت اول این بررسی مطالعه نمودیم. آنچه در این جا قابل ذکر میباشد اینست که برقراری نظم و آرامش کار ساده‌ای نبود و زمان نسبتاً زیادی لازم داشت در این خلال اصلاحات اساسی در کشور نمیتوانست آنطور که باید عملی گردد و اجرای اصلاحات بسته به برقراری نظم و آرامش در کشور بود. از ۱۳۱۲ بعد که آرامش و امنیت در سراسر کشور برقرار شد اصلاحات اساسی نیز یکی پس از دیگری به مرحله اجرا درآمد که ذیلاً بآنها اشاره میشود.

- ۱- ایجاد راه آهن سرتاسری کشور
 - ۲- تأسیس دانشگاه تهران
 - ۳- آزادی بانوان و رفع حجاب از آنان
 - ۴- ایجاد راههای شوسه بین مراکز اصلی کشور
 - ۵- شهرسازی نوین
- از آنچه گفته شد چنین نتیجه میشود که بعـلـت اشکالات مذکور رفوق اقدامات انجام شده توسط دولت

جهت توسعه تعلیمات ابتدائی جدید تا سال ۱۳۱۲ هـ

این موضوع نشان دادن تحولات مدارس غیردولتی

چند مهم بود ولی کافی نبود و همین جهت خود مردم برای

دولتی در دوران مورد مطالعه به بررسی آماری زیر

رفع کمبود مدارس اقدام نمودند . برای مطالعه

میپردازیم ابتدا داده های آماری و گرافیک های مربوط بآن را

ذیلا نشان میدهم .

جدول شماره ۱ تعداد مدارس ابتدائی متوسطه به تفکیک دولتی و غیردولتی - پسرانه و دخترانه در سالهای

تحصیلی ۱۳۱۱-۱۳۱۲ تا ۱۳۲۶-۱۳۲۷

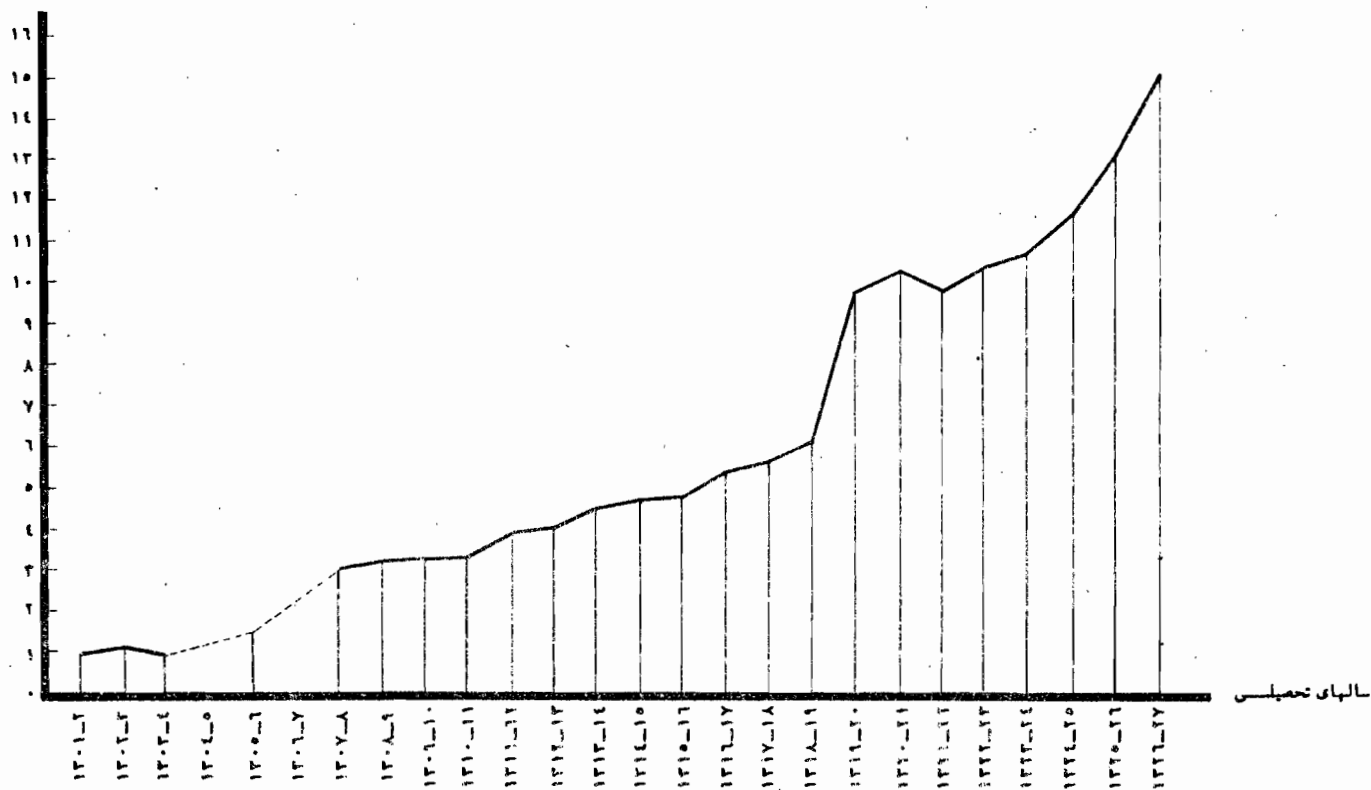
سالهای تحصیلی		تعداد مدارس ابتدائی				تعداد مدارس متوسطه	
		غیر دولتی		دولتی		غیر دولتی	
		پسرانه	دخترانه	پسرانه	دخترانه	پسرانه	دخترانه
۱۳۰۱-۲	۵۶	۱۱۰	۲۰	۱۶۶	۵	۱۰	۱۷
۱۳۰۲-۳	۱۰۰	۲۱۲	۲۷	۱۹۴	۱۰	۹	۲۲
۱۳۰۳-۴	۱۱۵	۲۳۰	۲۲	۱۸۱	۹	۲۲	۲۵
۱۳۰۴-۵	-	-	-	-	-	-	-
۱۳۰۵-۶	۵۸	۲۱۲	۲۸	۲۷۰	۱۰	۲۴	۲۵
۱۳۰۶-۷	-	-	-	-	-	-	-
۱۳۰۷-۸	۸۵	۱۹۸	۷۴	۵۵۲	۳۶	۶۷	۴۶
۱۳۰۸-۹	۹۱	۲۶۴	۸۱	۵۶۴	۳۴	۵۹	۴۱
۱۳۰۹-۱۰	۸۵	۳۰۸	۸۰	۵۷۵	۳۴	۴۷	۴۰
۱۳۱۰-۱۱	۹۱	۲۱۹	۸۳	۶۱۲	۳۴	۵۰	۲۸
۱۳۱۱-۱۲	۱۲۲	۲۷۷	۱۰۰	۶۸۷	۴۲	۶۴	۴۰
۱۳۱۲-۱۳	۱۲۲	۲۵۸	۱۱۱	۷۰۳	۴۲	۶۱	۴۰
۱۳۱۳-۱۴	۱۳۵	۲۶۲	۱۴۳	۷۶۱	۴۵	۵۸	۴۶
۱۳۱۴-۱۵	۱۲۴	۲۶۰	۱۳۰	۸۲۳	۴۲	۶۷	۵۳
۱۳۱۵-۱۶	۱۴۰	۲۴۸	۱۲۷	۸۳۰	۴۴	۸۶	۵۵
۱۳۱۶-۱۷	۱۳۸	۲۵۲	۱۴۹	۹۳۱	۵۱	۱۱۲	۸۹
۱۳۱۷-۱۸	۱۲۳	۲۵۲	۱۵۶	۹۸۲	۵۰	۷۲	۱۲۰
۱۳۱۸-۱۹	۱۳۳	۲۳۱	۱۹۲	۱۰۴۲	۵۲	۶۵	۱۳۴
۱۳۱۹-۲۰	۱۲۱	۲۲۷	۲۲۳	۱۷۳۰	۴۸	۶۳	۱۶۴
۱۳۲۰-۲۱	۹۵	۲۳۹	۲۴۵	۱۸۲۸	۳۹	۵۸	۱۵۴
۱۳۲۱-۲۲	۱۱۰	۲۲۹	۲۷۶	۱۷۰۶	۳۴	۵۸	۱۵۱
۱۳۲۲-۲۳	۷۴	۲۲۷	۲۹۲	۱۷۸۶	۳۲	۵۰	۱۵۹
۱۳۲۳-۲۴	۸۰	۱۹۲	۳۳۰	۱۸۱۵	۲۷	۵۳	۱۴۴
۱۳۲۴-۲۵	۷۱	۱۸۳	۳۴۴	۲۰۰۹	۲۲	۵۰	۱۴۲
۱۳۲۵-۲۶	۶۹	۱۷۰	۳۸۰	۲۲۴۴	۲۳	۵۰	۱۵۲
۱۳۲۶-۲۷	۲۵۱	۱۴۵	۴۱۰	۲۵۸۶	۲۳	۴۹	۱۶۳

از مطالعه جدول فوق چنین نتیجه میشود که جمع کردن و ترکیب گرافیک های مدارس ابتدائی و متوسطه جهت اخذ نتایج لازم امکان پذیر هست ولی ایسن امکان در مورد مدارس دولتی و غیر دولتی منطقی به نظر نمیرسد زیرا طرز تغییرات و انحرافات گرافیک های مدارس دولتی و غیر دولتی بیک منوال نمیشد پس از مشاهده ایسن مطلب بمطالعه تحولات انواع مختلف مدارس ابتدائی و متوسطه میپردازیم و بدین منظور هشت گرافیک زیر را مورد مطالعه قرار میدهم .

- ۱- گرافیک مدارس غیر دولتی پسرانه (ابتدائی و متوسطه)
- ۲- گرافیک مدارس دولتی پسرانه (ابتدائی و متوسطه)
- ۳- گرافیک مدارس متوسطه دولتی
- ۴- گرافیک مدارس متوسطه غیر دولتی
- ۵- گرافیک مدارس دولتی دخترانه (ابتدائی و متوسطه)
- ۶- گرافیک مدارس غیر دولتی دخترانه (ابتدائی و متوسطه)
- ۷- گرافیک مدارس ابتدائی دولتی
- ۸- گرافیک مدارس ابتدائی غیر دولتی

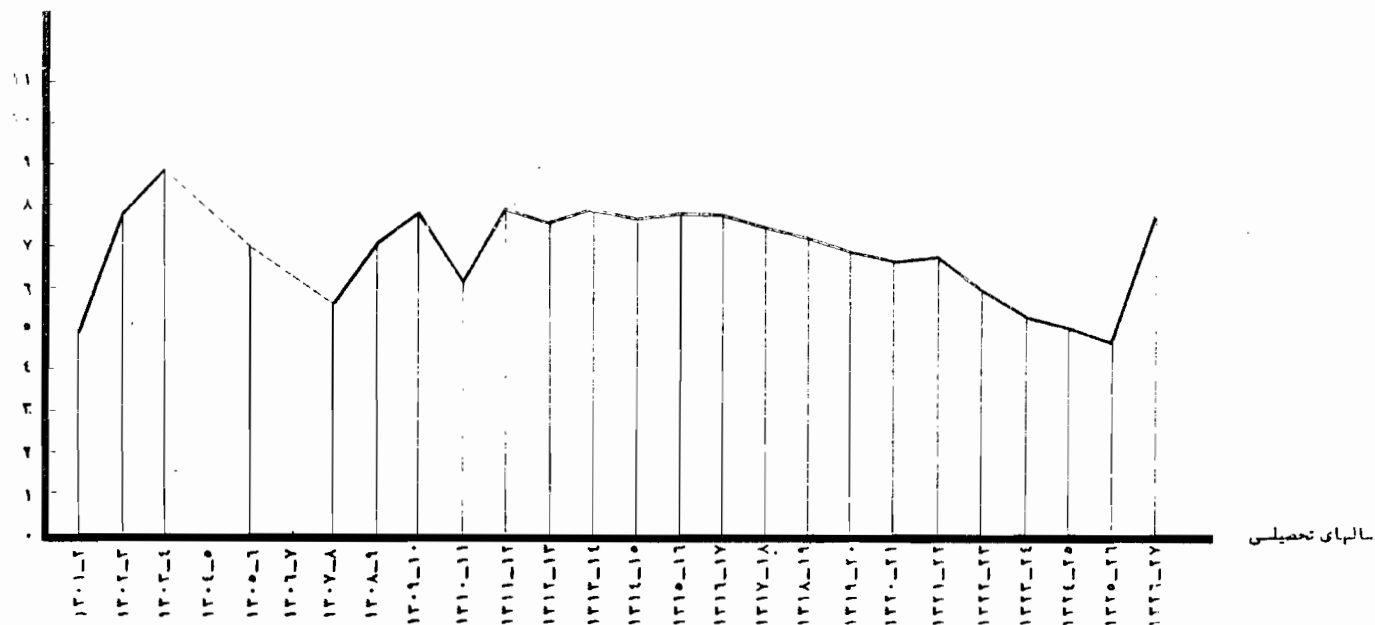
نمودار شماره ۱ تعداد مدارس ابتدائی دولتی در سالهای تحصیلی ۱۳۰۱ تا ۱۳۲۶

تعداد بر حسب ۲۰۰

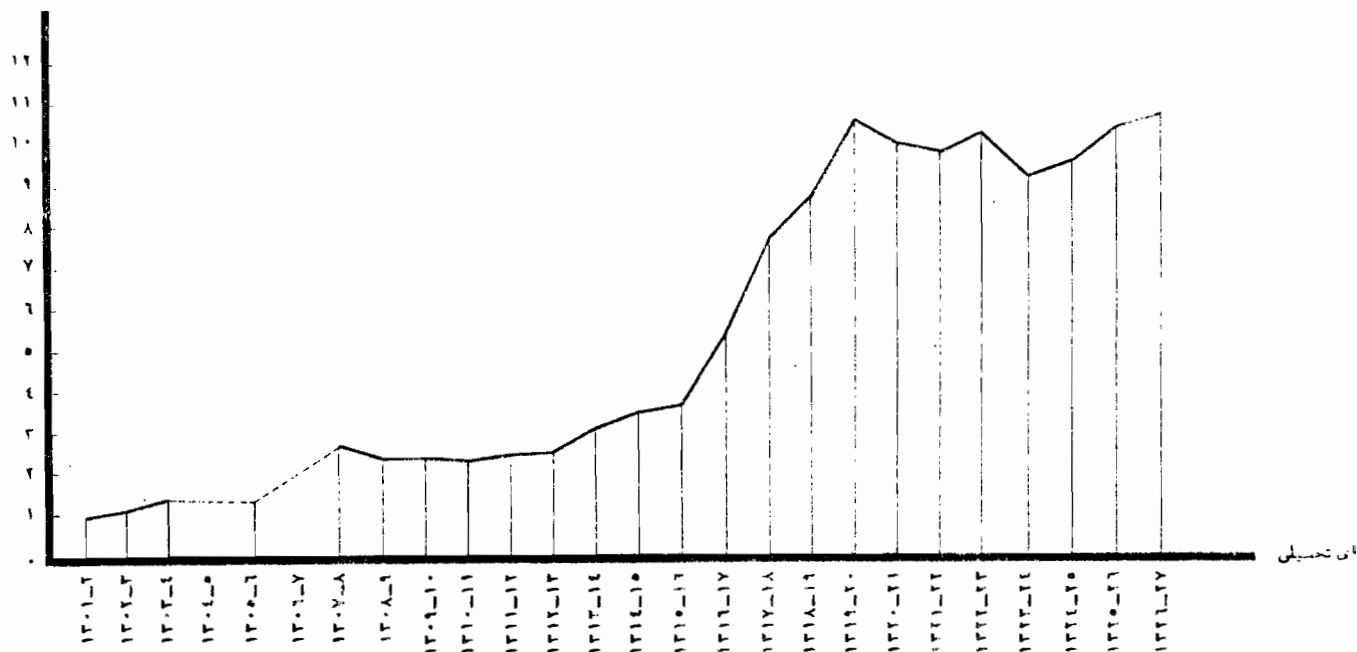
نمودار شماره ۱۰ تعداد مدارس ابتدائی غیر دولتی در سالهای ۱۳۰۱ تا ۱۳۲۶-۲۷

تعداد بر حسب ۵۰

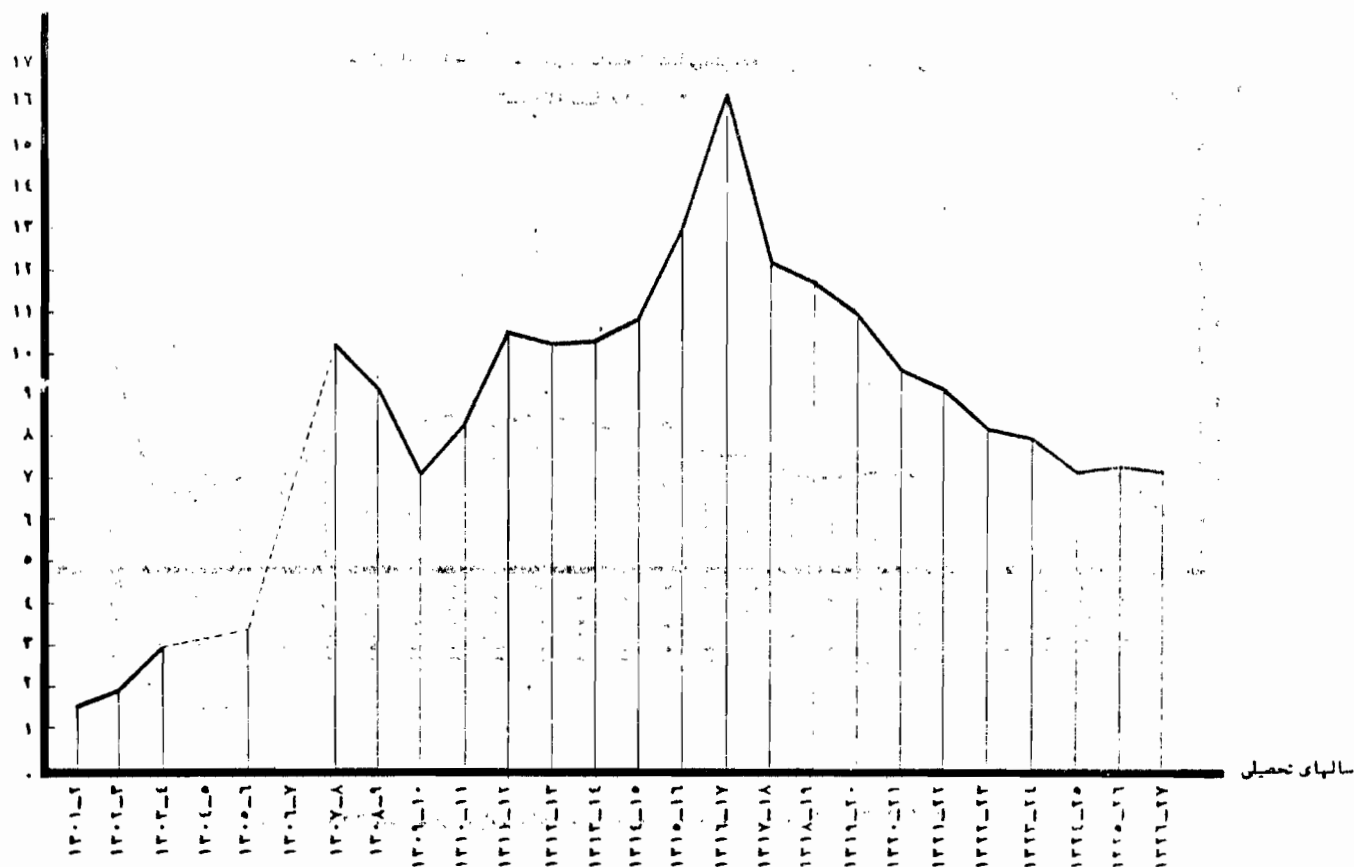
نمودار شماره ۱۱ تعداد مدارس متوسطه دولتی ایران در سالهای تحصیلی ۱۳۰۱ تا ۱۳۲۶-۲۷

تعداد بر حسب ۲۰

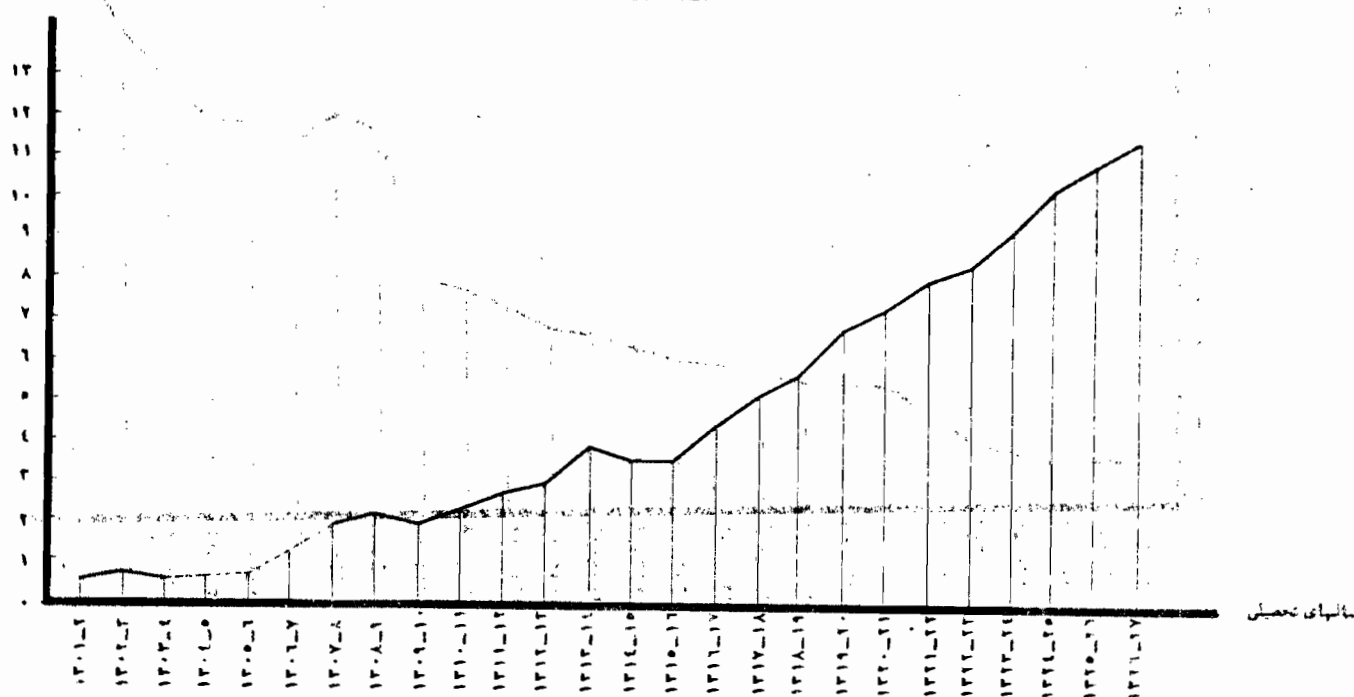
نمودار شماره ۱۲- تعداد مدارس متوسطه غیر دولتی ایران در سالهای تحصیلی ۱۳۰۱-۲ تا ۱۳۲۶-۲۷

تعداد بر حسب ۱۰

نمودار شماره ۱۳- تعداد مدارس دولتی دخترانه (ابتدائی و متوسطه) در سالهای تحصیلی ۱۳۰۱-۲ تا ۱۳۲۶-۲۷

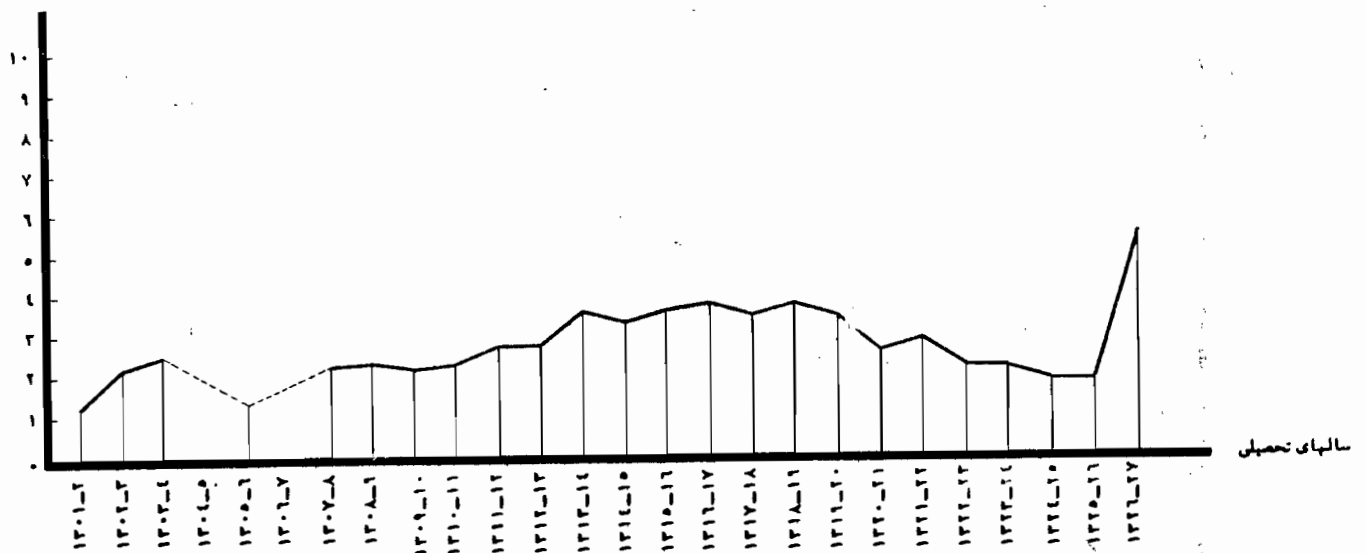
تعداد بر حسب ۱۰

نمودار شماره ۱۴ مدارس غیردولتی دخترانه (ابتدائی و متوسطه) در سالهای تحصیلی

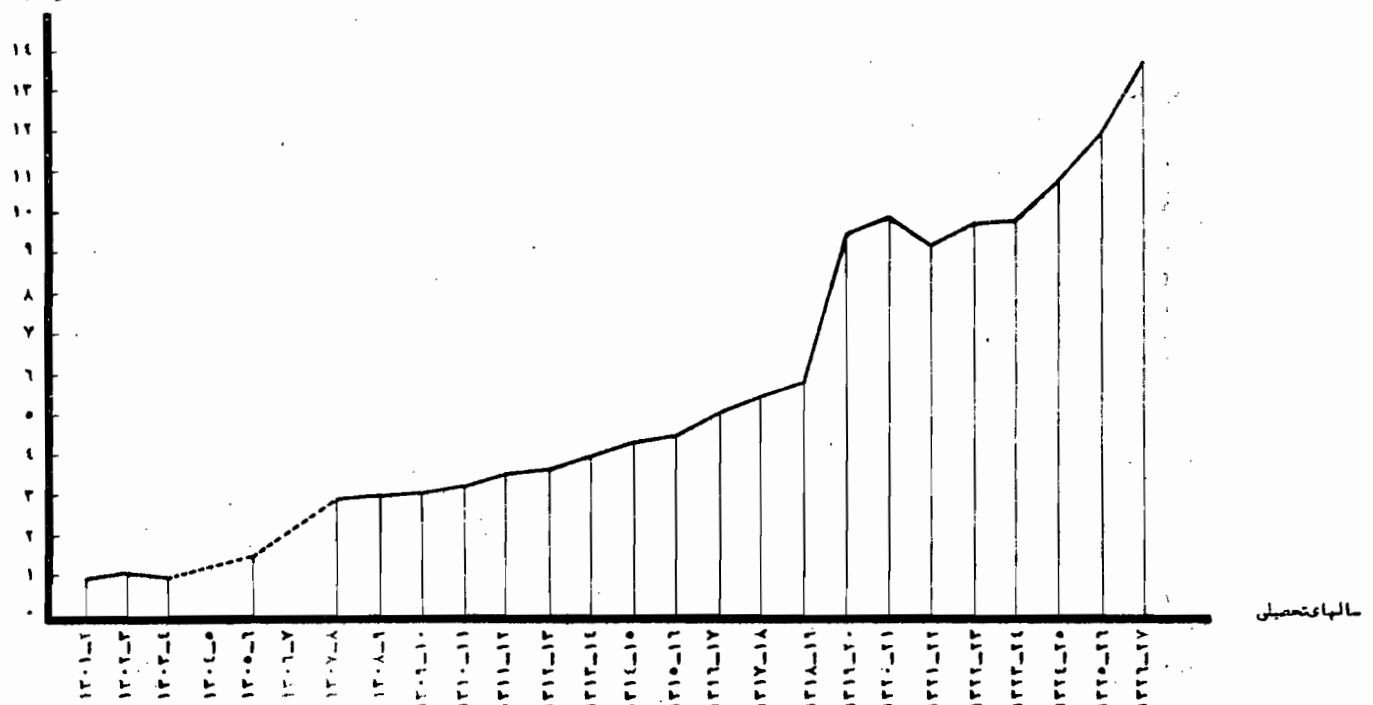
۱۳۰۱-۲ تا ۱۳۲۶-۲۷

واحد بر حسب ۰.۰

نمودار شماره ۱۵ تعداد مدارس دولتی پسرانه (ابتدائی و متوسطه) در سالهای تحصیلی ۱۳۰۱-۲ تا ۱۳۲۶-۲۷

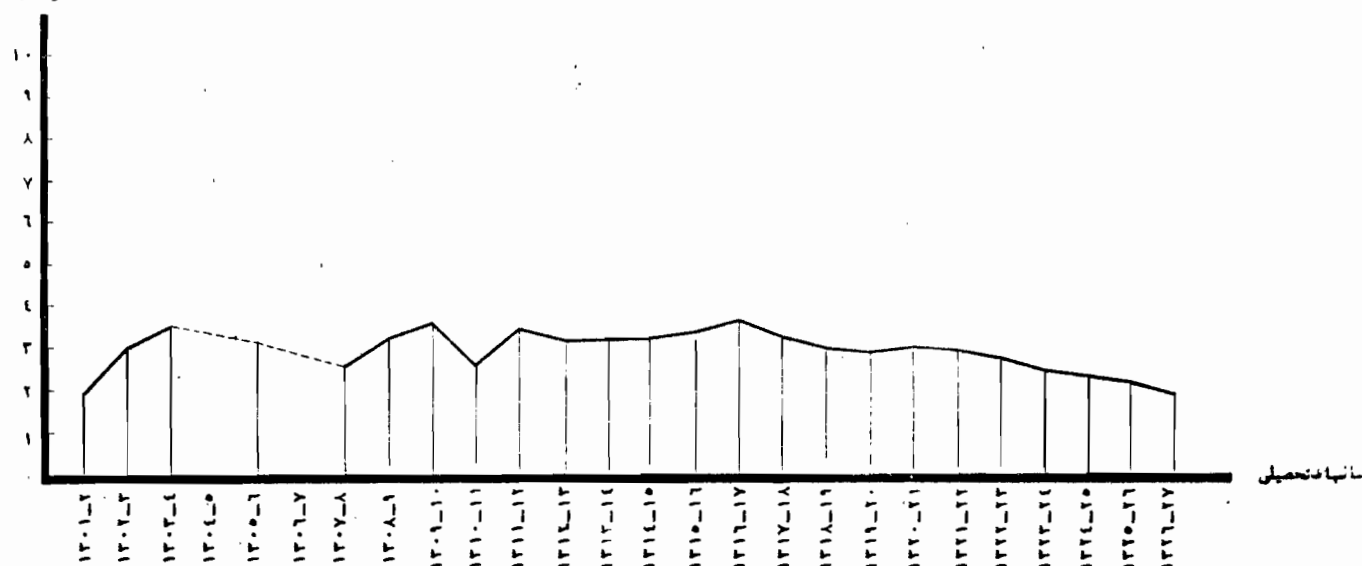
تعداد بر حسب ۲۰۰

نمودار شماره ۱۶ تعداد مدارس غیردولتی سرانه (ابتدائی و متوسطه) در سالهای تحصیلی

۱۳۰۱ تا ۱۳۲۶

تعداد بر حسب ۱۰۰

مدارس غیردولتی شده یا دلیل دیگری داشته ؟

۴- تأثیر علاقه دولت و مردم نسبت به توسعه

تعلیمات عمومی

پس از بیان فرضیات فوق نسبت بهر یک از آنها باز

مطالعه و مذاقه میپردازیم

همانطور که در ابتدای این فصل اشاره شد دولت

بعلمت مشکلات زیادی که در آغاز این دوره با آن مواجه

بود نتوانست اقدامات سریعی در مورد تأسیس مدارس

ابتدائی جدید بنماید ولی با این وصف تعداد مدارس دولتی

در ابتدای این دوره افزایش یافته و بعلمت کمبود مدارس

دولتی اقدام به تأسیس مدارس غیردولتی هم شده است

گرافیک های مدارس غیردولتی نشان میدهد که در وهله

اول تعداد مدارس دولتی تا پایان دوران مورد مطالعه

افزایش یافته در صورتیکه تعداد مدارس ملی تا اواسط این

دوره افزایش یافته (۱۶-۱۳۱۵) و سران آن رویکاهشرفته

است این مطالعه فرضیات زیر را پیش میآورد

۱- کمبود مدارس دولتی تا اواسط دوره مورد

مطالعه و جبران آن توسط مردم از طریق ایجاد مدارس غیر

دولتی

۲- آیا کاهش مدارس غیردولتی از اواسط این دوره

بهمین بستگی با افزایش مدارس دولتی داشته است؟

۳- آیا توجه مردم به مدارس دولتی باعث کاهش

دلیل این افزایش روشن است زیرا تماس روزافزون ایران با اروپا و اکتساب فرهنگ نوین و تمدن جدید — افزایش سریع مدارس را ایجاب مینموده و این امری اجتناب ناپذیر و جبری بوده است. اما همانطوریکه گرافیک مدارس دولتی نشان میدهد تأثیر این تحولات تا سال ۱۳۱۳ چندان محسوس نبوده است. از ابتدای این دوره تا ۱۳۱۳ بعثت کعبود مدارس دولتی تعداد مدارس غیر دولتی افزایش یافته است و سراز ۱۳۱۲ که بعد کافی مدرسه دولتی تأسیس شد از تعداد مدارس غیردولتی کاسته شد.

برای بیان دومین فرضیه باید گفته شود که تحصیل در مدارس دولتی ابتدائی مجانی و در مدارس متوسطه دولتی نیز تقریباً مجانی بوده در صورتیکه شهریه مدارس غیردولتی نسبتاً زیاد و به همین دلیل مردم بیشتر مایل بفرستادن فرزندانشان بمدارس دولتی بودند. از طرفی مدارس دولتی در این دوره مجهزتر بودند. با این ترتیب روشن میشود که علت کاهش مدارس غیردولتی بویژه دبیرستانها جنبه اقتصادی داشته است. البته مسئله مجهز بودن مدارس دولتی به تجهیزات آموزشی یکی از دلایل افزایش شاگردان در این مدارس است. اما آنچه

در اینجا قابل ذکر میباشد اینست که تحول همه جانبه‌ای که در این دوره در کشور رخ داده بود تشکیلات اداری متناسب را که با وضع جدید سازگار باشد ایجاب مینمود. مثلاً برای تشکیل ارتش جدید با افسران تحصیل کرده محتاج بودند و برای داشتن افسران تحصیل کرده مدارس جدید لازم بود تا آنها در این مدارس تربیت شوند و به همین ترتیب در سایر مؤسسات دولتی نیز وجود افراد تحصیل کرده امری ضروری و لازم مینمود لذا تأسیس مدارس جدید جهت تربیت کادر فنی برای مؤسسات دولتی کاملاً ضروری بود و به همین جهت دولت به تأسیس مدارس زیادی اقدام کرد و برای این منظور طی برنامه پنجساله‌ای ۵۰۰ نفر دانشجو به کشورهای اروپا اعزام داشت اما برای نشان دادن علاقه مردم نسبت به آموزش و پرورش نوین ذیلاً بمقایسه تعداد مدارس دولتی و غیردولتی و شاگردان آنها میپردازیم و جدول و گرافیکهای زیر را مورد مطالعه قرار میدهم.

۱- تعداد مدارس دولتی

۲- تعداد شاگردان مدارس دولتی

۳- نسبت دانشآموزان مدارس دولتی به تعداد آنها

نظیر همین جدولها و گرافیکها برای مدارس غیردولتی

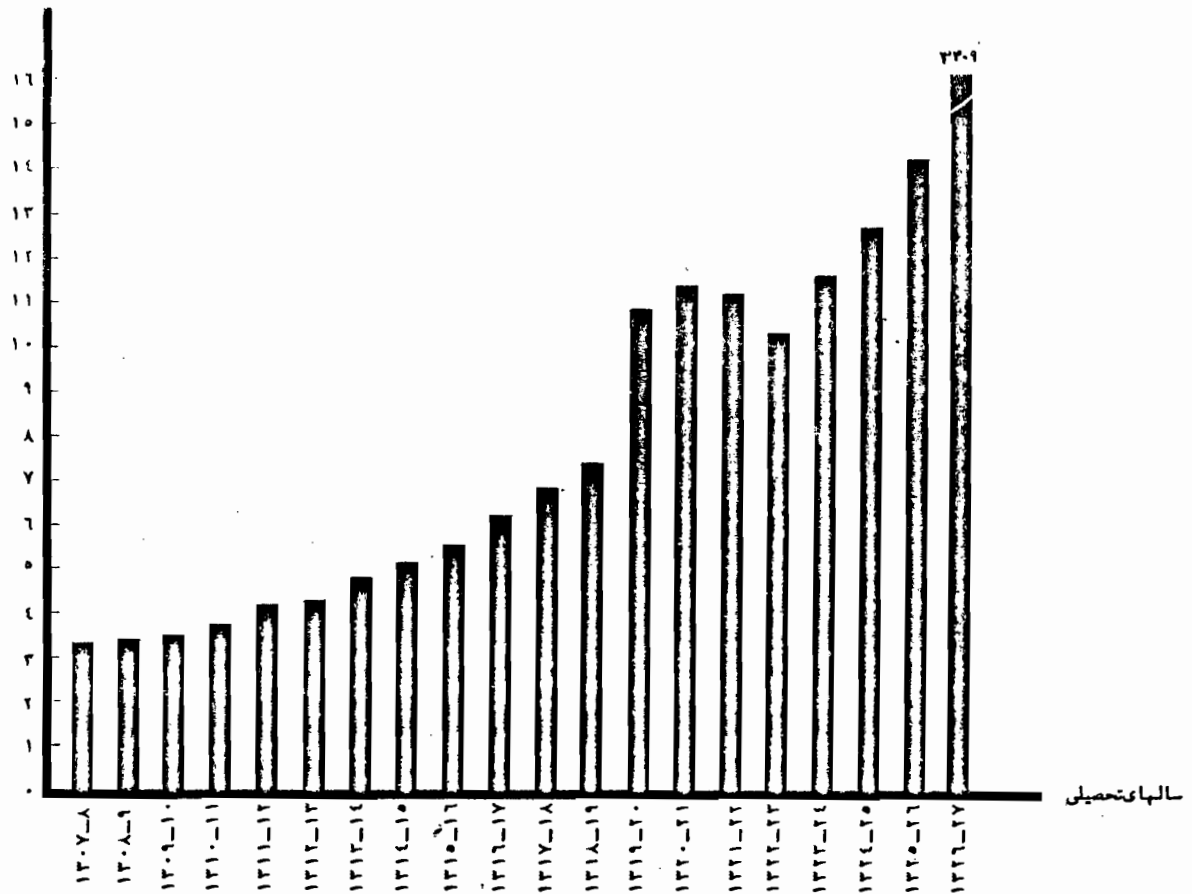
نیز در نظر گرفته میشود.

جدول شماره ۷ تعداد مدارس ابتدائی و متوسطه دولتی و غیر دولتی و نسبت شاگردان این مدارس به تعداد آنها

سال	تعداد شاگردان مدارس دولتی ابتدائی و متوسطه	تعداد مدارس دولتی	نسبت شاگردان مدارس دولتی به مدارس ولتسی	تعداد شاگردان مدارس غیر دولتی	تعداد مدارس غیر دولتی	نسبت شاگردان مدارس غیر دولتی به مدارس غیر دولتی
۱۳۰۷-۸	۵۸۴۰۱	۶۸۲	۸۴	۵۱۷۶۰	۳۳۶	۱۵۴
۱۳۰۸-۹	۷۲۰۶۰	۶۹۳	۱۰۴	۵۵۴۸۶	۴۴۸	۱۲۴
۱۳۰۹-۱۰	۷۱۹۷۸	۷۰۴	۱۰۲	۶۵۵۲۶	۴۷۴	۱۳۸
۱۳۱۰-۱۱	۷۶۷۶۰	۷۳۷	۱۰۴	۶۱۸۰۷	۴۸۴	۱۲۷
۱۳۱۱-۱۲	۸۶۶۷۶	۸۳۷	۱۰۴	۶۷۵۴۷	۵۰۵	۱۳۴
۱۳۱۲-۱۳	۹۸۳۴۴	۸۶۵	۱۱۴	۶۷۳۵۸	۵۸۳	۱۱۵
۱۳۱۳-۱۴	۱۱۶۳۱۷	۹۷۵	۱۱۹	۶۶۸۸۷	۵۰۰	۱۳۴
۱۳۱۴-۱۵	۱۲۰۸۴۹	۱۰۲۴	۱۱۸	۷۲۴۲۲	۴۹۳	۱۴۷
۱۳۱۵-۱۶	۱۵۱۲۶۷	۱۱۲۶	۱۳۴	۷۹۸۵۲	۵۱۹	۱۵۴
۱۳۱۶-۱۷	۱۸۰۷۲۵	۱۲۶۱	۱۴۳	۹۰۶۸۳	۵۵۹	۱۶۲
۱۳۱۷-۱۸	۲۰۳۹۹۷	۱۳۷۲	۱۴۸	۸۳۴۷۹	۴۹۸	۱۶۸
۱۳۱۸-۱۹	۲۰۹۳۱۱	۱۴۸۴	۱۴۱	۸۰۸۰۷	۴۹۵	۱۶۳
۱۳۱۹-۲۰	۲۴۰۹۵۷	۲۱۹۷	۱۰۹	۷۳۲۱۶	۴۶۰	۱۵۹
۱۳۲۰-۲۱	۲۱۲۲۹۵	۲۲۹۱	۹۳	۶۵۶۵۵	۴۳۲	۱۵۲
۱۳۲۱-۲۲	۲۱۱۵۳۳	۲۲۵۶	۹۴	۵۸۲۳۳	۴۳۲	۱۳۵
۱۳۲۲-۲۳	۲۰۵۵۶۱	۲۲۸۴	۹۰	۵۵۹۲۳	۳۸۹	۱۴۳
۱۳۲۳-۲۴	۲۲۹۷۵۱	۲۳۳۱	۹۸	۵۴۱۴۰	۳۵۳	۱۵۳
۱۳۲۴-۲۵	۲۷۰۷۷۷	۲۵۴۳	۱۰۶	۵۰۸۱۵	۳۲۷	۱۵۵
۱۳۲۵-۲۶	۳۲۶۹۹۵	۲۸۳۳	۱۱۵	۴۹۰۵۰	۳۱۳	۱۵۷
۱۳۲۶-۲۷	۳۷۰۴۰۹	۳۲۰۹	۱۱۵	۵۲۲۱۰	۴۶۹	۱۱۱

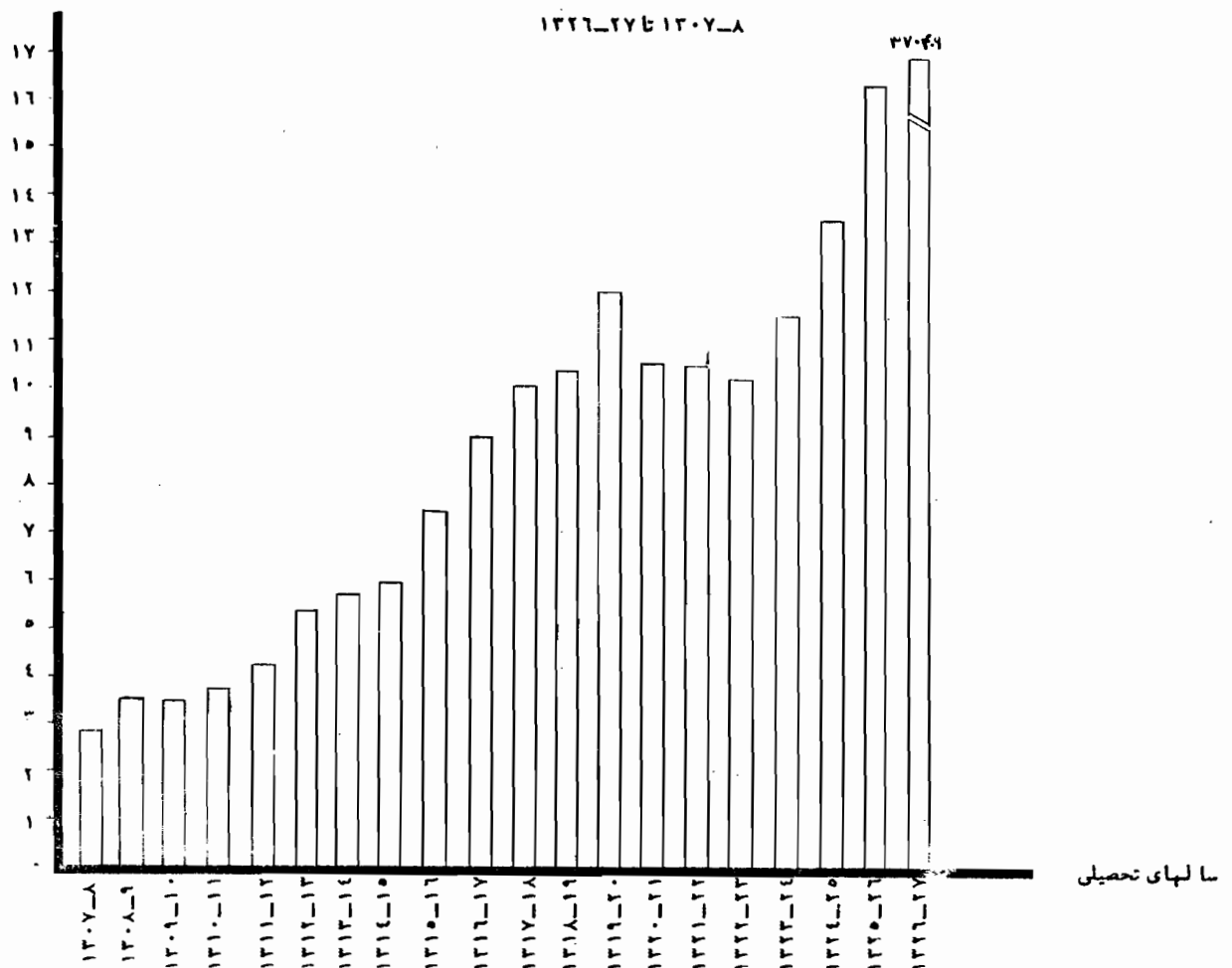
نمودار شماره ۱۷ تعداد مدارس دولتی در سالهای تحصیلی ۱۳۰۷-۸ تا ۱۳۲۶-۲۷

واحد بر حسب ۱۰۰

نمودار شماره ۱۸ تعداد شاگردان مدارس دولتی در سالهای تحصیلی ۱۳۰۷-۸ تا ۱۳۲۶-۲۷

واحد بر حسب ۲۰ هزار نفر

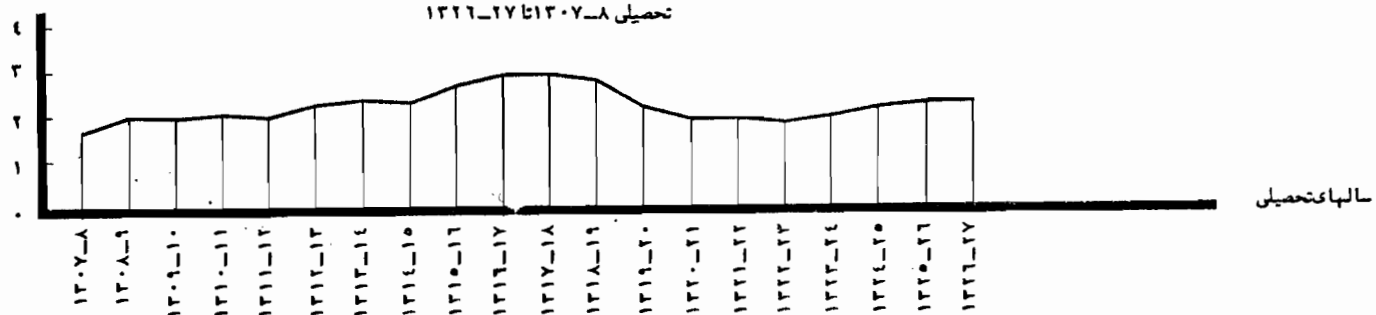
فهرست نشریات جلد دوم

شماره نشریه	عنوان	بررسی کننده	شماره صفحه
نشریه شماره ۱۸	بررسی مقدماتی مسائل مربوط به مهارت و تخصص	هوشنگ باختری	۹۳۹-۱۰۰۸
نشریه شماره ۱۹	بررسی مسائل نیروی انسانی شهر شیراز	گروه تحقیق مسائل نیروی انسانی	۱۰۰۹-۱۰۸۵
نشریه شماره ۲۰	بررسی مسائل نیروی انسانی شهر کرمانشاه	گروه تحقیق مسائل نیروی انسانی	۱۰۸۷-۱۱۶۷
نشریه شماره ۲۱	بررسی مسائل نیروی انسانی شهر مشهد	گروه تحقیق مسائل نیروی انسانی	۱۱۶۹-۱۲۵۶
نشریه شماره ۲۲	آموزش حرفه‌ای کارگران و تربیت متخصصین در ایران	نیکس استروم	۱۲۵۷-۱۳۰۶
نشریه شماره ۲۳	بررسی مسائل نیروی انسانی شهر تبریز	گروه تحقیق مسائل نیروی انسانی	۱۳۰۷-۱۳۹۱
نشریه شماره ۲۴	بررسی وضع مستمره و حقوق جمعیت فعال ایران	اکبر بیگدلی	۱۳۹۳-۱۴۳۱
نشریه شماره ۲۵	بررسی مسائل نیروی انسانی شهر رشت	گروه تحقیق مسائل نیروی انسانی	۱۴۳۳-۱۵۲۹
نشریه شماره ۲۶	برآورد نیازمندیه‌ها به نیروی انسانی در پایان برنامه پنجاه ساله چهارم	هوشنگ کریمی - رضامشایخی	۱۵۳۱-۱۵۷۸

واحد بر حسب ۵۰ نفر

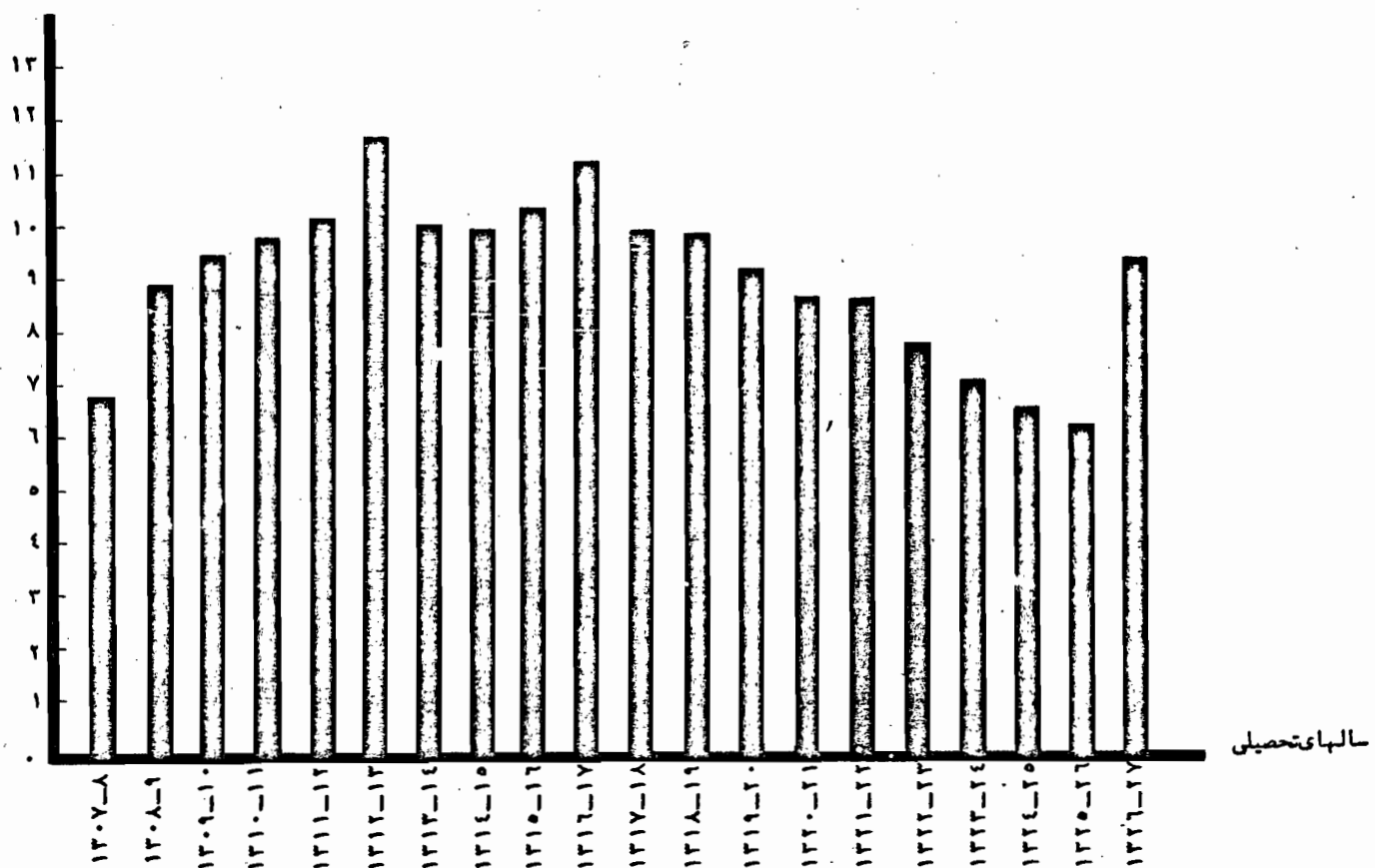
نمودار شماره ۱۹ نسبت شاگردان مدارس دولتی به مدارس دولتی در سالهای

تحصیلی ۱۳۰۷-۸ تا ۱۳۲۶-۲۷

نمودار شماره ۲۰ تعداد مدارس غیردولتی در سالهای تحصیلی ۱۳۰۷-۸ تا ۱۳۲۶-۲۷

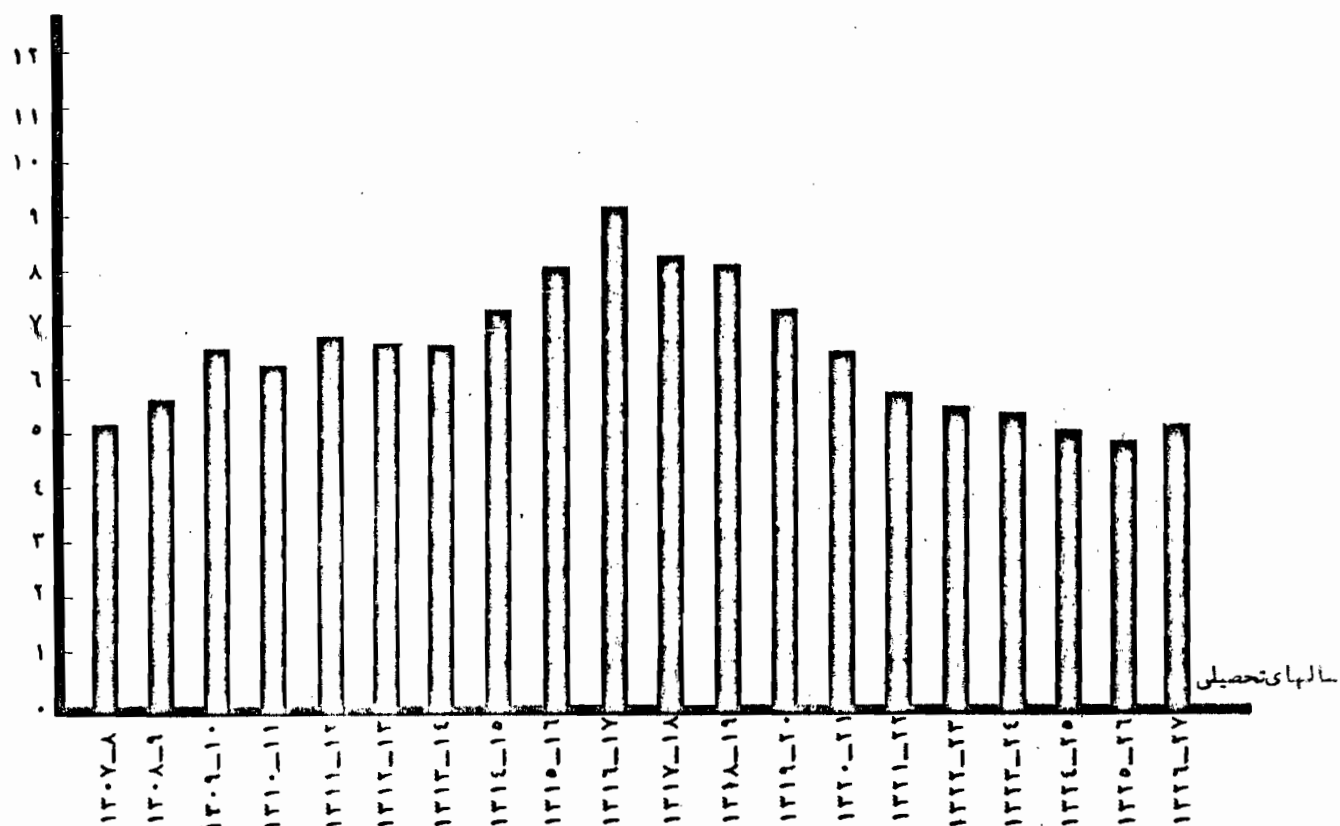
واحد بر حسب ۵۰

نمودار شماره ۲۱ تعداد شاگردان مدارس غیردولتی در سالهای تحصیلی

۱۳۰۷-۸ تا ۱۳۲۶-۷

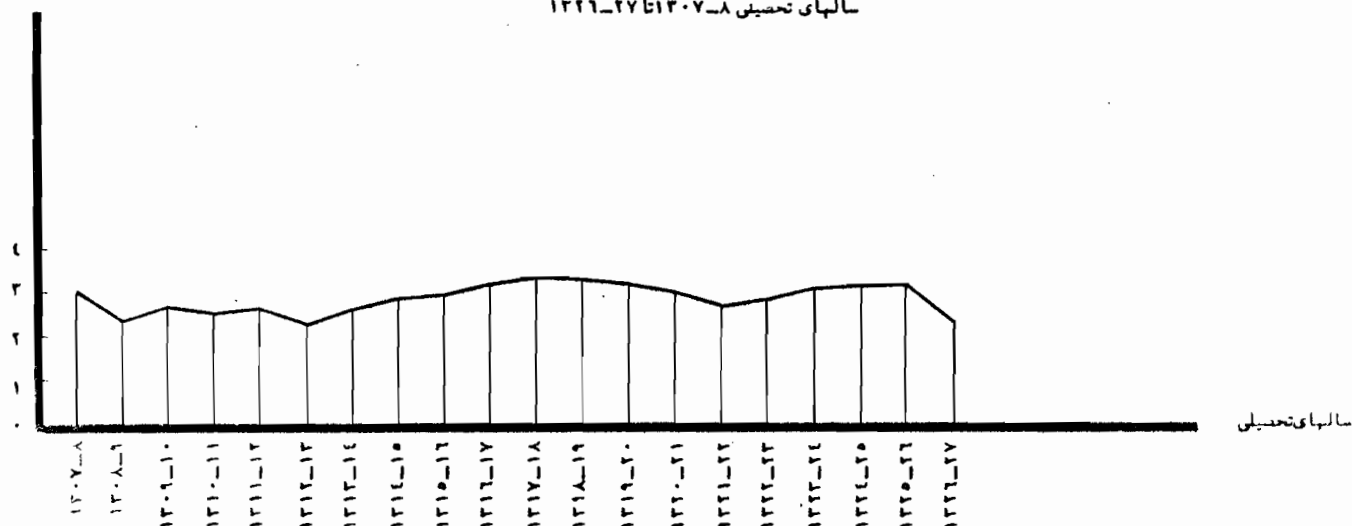
واحد بر حسب ۱۰ هزار نفر

نمودار شماره ۲۲ نسبت شاگردان مدارس غیردولتی به مدارس غیردولتی

سالهای تحصیلی ۱۳۰۷-۸ تا ۱۳۲۶-۷

واحد بر حسب ۵۰ نفر

از مطالعه گرافیک نسبت تعداد شاگردان مدارس دولتی و غیردولتی به تعداد هر يك از این دو نوع مدرسه چنین استنباط میشود که این نسبت در مورد مدارس غیردولتی تا ۱۳۱۳ کم و بیش ثابت بوده در صورتیکه در مورد مدارس دولتی افزایش یافته است اما سرعت افزایش آن قبل از ۱۳۱۳ آهسته بوده است دلیل این موضوع اینست که دولت بر اثر درخواست روزافزون مردم مجبور به تأسیس مدرسه بوده اما تحلیل اقتصادی و اجتماعی که قبلاً بآنها اشاره شد نمیتوانسته تعداد مدارس دولتی را با سرعت زیاد افزایش دهد.

اما در مورد مدارس غیردولتی باید گفته شود که گرانی شهریه این مدارس و کمبود تجهیزات لازم علل اصلی عدم افزایش آنها میباشد از ۱۳۱۳ که اوضاع کشور تثبیت شد و آرامش و امنیت حکمفرما گردید تعداد مدارس دولتی با سرعت رو با افزایش گذاشت و تعداد شاگردان آن با سرعت بیشتری اضافه گردید و این مطلب از مطالعه نسبت این دو عامل بهم کاملاً روشن میشود.

از مطالعه این نسبت در مدارس غیردولتی چنین برمیآید که تعداد مدارس ملی تقریباً ثابت بوده اما شاگردان آنها افزایش یافته است دلیل آن اینست که توجه مردم به فرهنگ بقدری بوده که با وجود ایجاد تعداد قابل ملاحظه‌ای مدارس دولتی معذالك تكافوی دانش‌آموزان نمیکرده بطوریکه مردم مجبور به فرستادن کودکان خود به مدارس غیردولتی گردیده اند.

از سال ۱۳۱۲ که دولت به تأسیس مدارس زیادی همت گماشت نسبت دانش‌آموزان مدارس دولتی به تعداد مدارس کاهش یافت ولی بهمان میزان از تعداد مدارس غیردولتی و دانش‌آموزان آن کاسته شد زیرا بر اثر تأسیس مدارس دولتی مردم اطفال خود را بدانجا فرستادند و همین دلیل دانش‌آموزان غیردولتی تعداد آن مدارس کاهش یافته است.

بین سالهای ۱۳۲۴-۱۳۲۰ بر اثر بحران حاصله از جنگ دوم جهانی و اشغال ایران توسط متفقین دانش‌آموزان مدارس دولتی و غیردولتی و تعداد مدارس غیردولتی کاهش یافت اما تعداد مدارس دولتی ثابت مانده است. دلیل کاهش تعداد دانش‌آموزان مدارس بر اثر ترك تحصیل آنان بعلمت گرانی هزینه زندگی بوده بطوریکه جهت گذراندن زندگی خود مجبور به ترك تحصیل و اشتغال بکار در مؤسسات مختلف شدند. اما علت کاهش مدارس غیردولتی بر اثر ترك تحصیل عد زیادی از دانش‌آموزان مدارس دولتی بوده که بجای آنها شاگردان مدارس غیردولتی ثبت نام کردند و باین جهت تعداد مدارس غیردولتی و شاگردان آن کاهش یافته است.

از آنچه در این فصل بآن اشاره شد چنین برمیآید که توجه مردم نسبت به آموزش و پرورش جدید در دوره مورد مطالعه روزافزون بوده زیرا همانطور که ملاحظه شد نسبت افزایش تعداد شاگردان مدارس دولتی به افزایش تعداد این مدارس همواره زیاد بوده است. اما علت کاهش مدارس

فیردولتی و شاگردان آن بیشتر بستگی با وضع اقتصادی و مالی مردم داشته و چون تحصیل در این مدارس مجانی نبود لذا بحضرت تأسیس مدارس دولتی که تحصیل در آنها مجانی بود مردم متوجه این مدارس شدند اما آنچه که در نتیجه گیری از این فصل قابل اهمیت میباشد و بر مناسبت نیست بدان اشارت نمود آنست که چرا تعلیمات اجباری با توجه روزافزون مردم و دولت به تحقق نپیوست .

علت اول این موضوع بستگی بوضع اقتصادی مردم

داشته است زیرا بطور کلی فقر عمومی و عدم توزیع عادلانه ثروت در کشور و وجود مالکیت های بزرگ از علل مهم عدم تحقق تعلیمات اجباری بوده و همانطور که در گذشته مشاهده شد بحضرت افزایش مدارس دولتی تعداد مدارس فیردولتی که تحصیل در آنها مجانی نبود رویکا هتر میگذاشت .

علت دوم کمبود بودجه فرهنگ کشور در دوران مورد مطالعه است و برای نشان دادن این موضوع بمطالعه درصد بودجه فرهنگ نسبت به بودجه کل کشور در سالهای مختلف این دوره میپردازیم .

سال	بودجه مملکتی بر ریال	بودجه فرهنگ بر ریال	درصد بودجه فرهنگ به بودجه کل
۱۳۱۵-۱۶	۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۷۱,۱۶۵,۷۶۰	۷/۱٪ = ۷۱,۱۶۵,۷۶۰ × ۱۰۰ / ۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰
۱۳۱۶-۱۷	۱,۲۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۷۳,۲۹۹,۹۱۰	۵/۸٪
۱۳۱۷-۱۸	۱,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۸۳,۲۸۷,۰۳۰	۵/۵٪
۱۳۱۸-۱۹	۲,۱۱۳,۰۰۰,۰۰۰	۸۵,۹۴۱,۳۶۰	۳/۲٪
۱۳۱۹-۲۰	۳,۲۱۱,۰۰۰,۰۰۰	۱۲۴,۰۹۲,۵۴۰	۳/۸٪
۱۳۲۰-۲۱	۴,۳۲۴,۰۰۰,۰۰۰	۱۵۴,۸۵۶,۰۰۰	۳/۵٪
۱۳۲۱-۲۲	۳,۱۳۸,۰۰۰,۰۰۰	۱۵۱,۳۰۰,۵۵۰	۴/۸٪
۱۳۲۲-۲۳	۴,۴۱۲,۰۰۰,۰۰۰	۱۹۲,۶۳۸,۰۰۰	۴/۳٪
۱۳۲۳-۲۴	۶,۰۹۴,۰۰۰,۰۰۰	۲۱۷,۸۳۸,۰۰۰	۳/۵٪
۱۳۲۴-۲۵	۷,۷۶۲,۰۰۰,۰۰۰	۲۹۸,۱۶۴,۶۰۰	۳/۸٪
۱۳۲۵-۲۶	۸,۹۸۱,۰۰۰,۰۰۰	۳۶۶,۳۱۹,۱۹۰	۴/۱٪
۱۳۲۶-۲۷	۹,۴۴۴,۰۰۰,۰۰۰	۵۳۵,۵۱۲,۰۰۰	۵/۶٪

در اینجا باید متذکر شد که اگر هم اشکال بود چه
در میان نمی‌بود موضوع کمبود معلم از اشکالات مهم در راه -
اشکالات دیگری هم وجود داشته که در فصول
گذشته از آنها صحبت بهمان آمد .
تحقق تعلیمات اجباری بوده است (۱) البته

(۱) - طبق گزارشی که در سال ۱۳۳۶ توسط وزارت فرهنگ به یونسکو داده شد جهت تعلیمات اجباری احتیاج
به ۱۵۰,۰۰۰ نفر آموزگار و دبیر در تمام ایران بوده است اما در آن سال فقط ۴۵,۰۰۰ نفر در کارآموزی فرهنگ ایران
خدمت میکردند که بیشتر آنها هم از نظر معلومات واجد شرایط لازم نبودند .

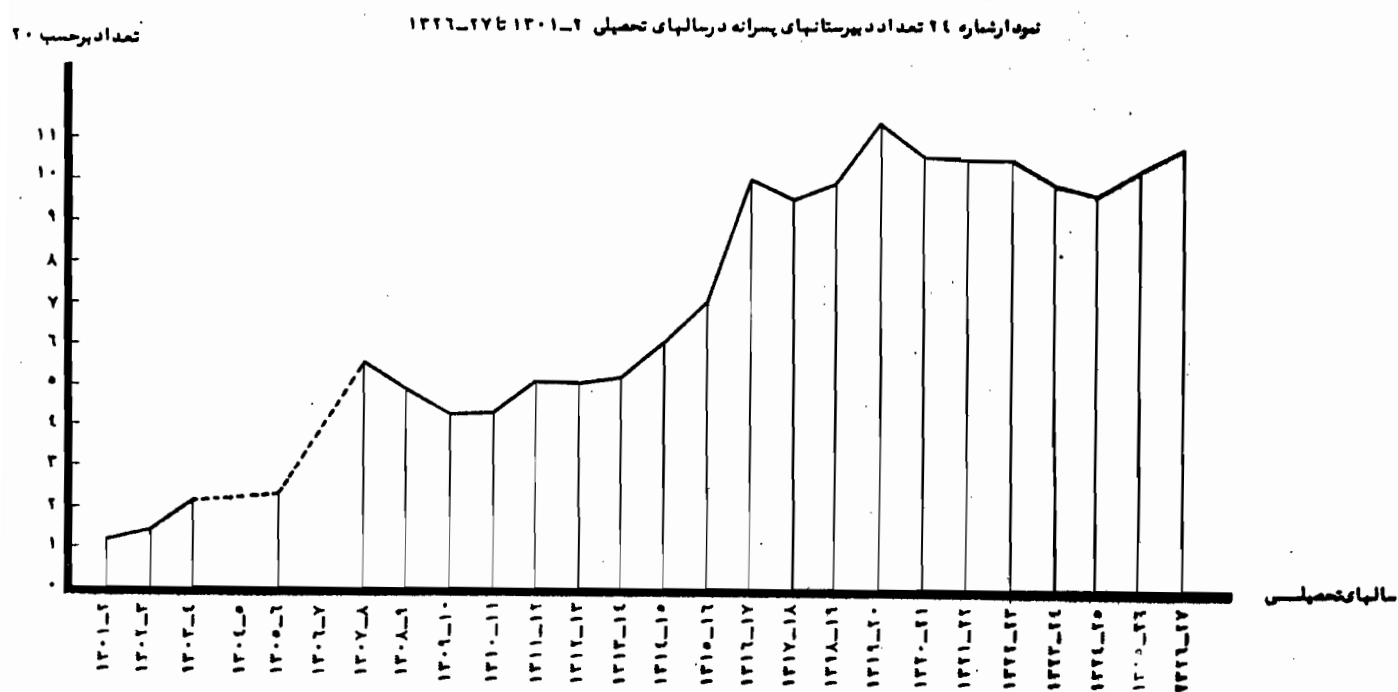
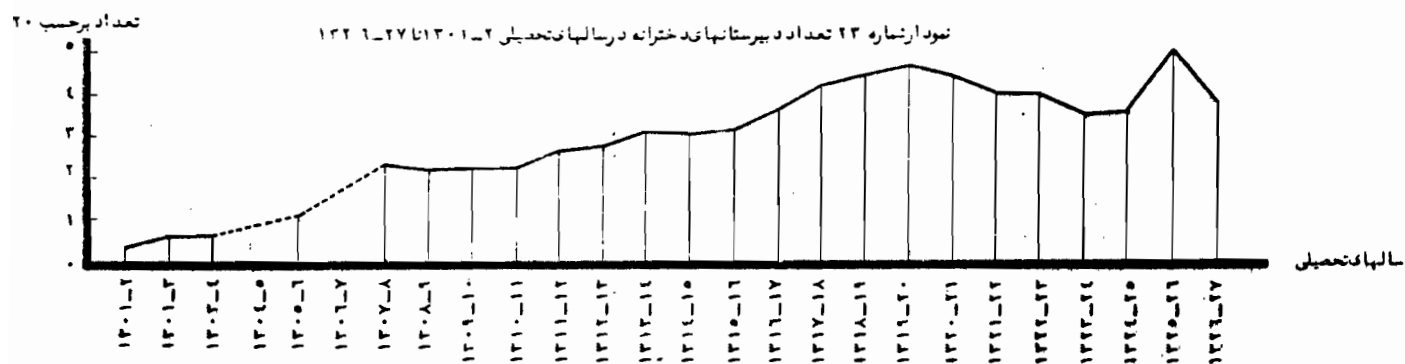
فصل پنجم

آموزش متوسط

برای مطالعه تحولات آموزش متوسطه ابتدای ذکر
اشکالاتی که مانع از پیشرفت سریع آن شد میپردازیم. نخست
مطالعه قرار میدهیم.
جدول و گرافیکهای مربوط به تعداد مدارس

جدول شماره ۸- تعداد دبیرستانهای پسرانه و دخترانه از سال تحصیلی ۱۳۰۱-۲ تا ۱۳۲۶-۲۷

سال	تعداد دبیرستانهای دخترانه	تعداد دبیرستانهای پسرانه	سال	تعداد دبیرستانهای دخترانه	تعداد دبیرستانهای پسرانه
۱۳۰۱-۲	۶	۲۷	۱۳۱۴-۱۵	۶۰	۱۲۰
۱۳۰۲-۳	۱۱	۳۱	۱۳۱۵-۱۶	۶۲	۱۴۱
۱۳۰۳-۴	۱۱	۴۷	۱۳۱۶-۱۷	۷۳	۲۰۱
۱۳۰۴-۵	—	—	۱۳۱۷-۱۸	۸۴	۱۹۲
۱۳۰۵-۶	۱۱	۴۹	۱۳۱۸-۱۹	۸۸	۱۹۹
۱۳۰۶-۷	—	—	۱۳۱۹-۲۰	۹۴	۲۲۷
۱۳۰۷-۸	۴۵	۱۱۳	۱۳۲۰-۲۱	۸۷	۲۱۲
۱۳۰۸-۹	۴۲	۱۰۰	۱۳۲۱-۲۲	۷۸	۲۰۹
۱۳۰۹-۱۰	۴۳	۸۷	۱۳۲۲-۲۳	۷۸	۲۰۹
۱۳۱۰-۱۱	۴۳	۸۸	۱۳۲۳-۲۴	۶۸	۱۹۷
۱۳۱۱-۱۲	۵۲	۱۰۴	۱۳۲۴-۲۵	۶۹	۱۹۲
۱۳۱۲-۱۳	۵۳	۱۰۱	۱۳۲۵-۲۶	۷۹	۲۰۲
۱۳۱۳-۱۴	۶۲	۱۰۴	۱۳۲۶-۲۷	۷۲	۲۱۲

تا سال ۱۳۱۴ توجه کافی با آموزش متوسطه دختران نمیشد از این سال ببعده که دولت توجه مخصوص به آموزش و پرورش بانوان نشان داد تعداد دبیرستانهای دخترانه رو با افزایش گذاشت و از ۱۳۱۴ ببعده که سال آزادی و رفع حجاب بانوان است تعداد دبیرستانها تا سال ۱۳۲۰ با شدت بیشتری افزایش یافت ولی در این سال بعثت اشغال ایران و بحرانیهای حاصله از آن فعالیتهای مربوطه آموزش و پرورش بانوان دچار وقفه گردید.

مطالعه گرافیک تعداد مدارس متوسطه میتواند افزایش ملازم آنها را نشان بدهد و علت عدم پیشرفت سریع تعداد دبیرستان آن بود که دارندگان گواهینامه شش ساله ابتدائی اکثراً بپیدا کردن شغلی در دستگاههای دولتی مشغول بکار میشدند و از ادامه تحصیل خود داری میکردند. کسانی که موفق باخذ گواهینامه سیکل اول متوسطه هم میشدند تقریباً همین وضع را داشتند.

از طرفی تعداد فارغ التحصیلان دبستانها در ابتدای این دوره چندان قابل ملاحظه نبود و به همین دلیل

تعداد کسانی هم که به دبیرستانها داخل میشدند نمیتوانست چندان زیاد باشد اما تعداد شاگردان دبیرستانها از اواسط دوران مورد مطالعه افزایش یافت و آنها به علت افزایش فارغ التحصیلان دبستانها بود با بررسی زیر این مسئله کاملاً روشن خواهد شد.

برای مطالعه در این باره مقایسه بین تعداد قبول شدگان ذکور امتحانات شش ساله ابتدائی با قبول شدگان ذکور امتحانات دیپلم کامل متوسطه شش بعد میبرد ازیم، با توجه باین نکته که دوره کامل متوسطه در دوران مورد مطالعه شش سال بوده است.

این مقایسه تحولات تعداد دیپلمه های متوسطه و فارغ التحصیلان پسر شش ساله ابتدائی را نشان میدهد و گرافیک های ذیل بخوبی تغییرات و بستگی این دو عامل را با هم مینمایاند. علت انتخاب فارغ التحصیلان پسر را این محاسبه اینست که در دوره مورد مطالعه تازه بانوان شروع بفعالیتهای اجتماعی کرده بودند و فارغ التحصیلان دختر عمدتاً قابل ملاحظه ای نبودند و به همین دلیل از محاسبه عدد فارغ التحصیلان دختر صرف نظر شد.

جدول شماره ۸ - مقایسه تعداد قبول شدگان امتحانات شش ساله ابتدائی با تعداد قبول شدگان امتحانات متوسطه

شش سال بعد

سال	تعداد قبول شدگان امتحانات شش ساله ابتدائی	سال	تعداد قبول شدگان امتحانات شش ساله متوسطه
۱۳۰۱-۲	۷۹۸	۱۳۰۷-۸	۱۴۸
۱۳۰۲-۳	۸۸۷	۱۳۰۸-۹	۱۳۹
۱۳۰۳-۴	۱۲۹۶	۱۳۰۹-۱۰	۲۸۴
۱۳۰۴-۵	۱۴۹۶	۱۳۱۰-۱۱	۲۷۹
۱۳۰۵-۶	۱۸۰۸	۱۳۱۱-۱۲	۳۱۱
۱۳۰۶-۷	۲۳۳۳	۱۳۱۲-۱۳	۳۷۱
۱۳۰۷-۸	۲۳۷۸	۱۳۱۳-۱۴	۷۱۳
۱۳۰۸-۹	۲۹۶۷	۱۳۱۴-۱۵	۵۳۷
۱۳۰۹-۱۰	۳۵۳۵	۱۳۱۵-۱۶	۵۷۷
۱۳۱۰-۱۱	۴۲۴۹	۱۳۱۶-۱۷	۷۶۲
۱۳۱۱-۱۲	۴۱۱۳	۱۳۱۷-۱۸	۶۷۵
۱۳۱۲-۱۳	۴۸۰۳	۱۳۱۸-۱۹	۱۰۳۷
۱۳۱۳-۱۴	۵۳۸۱	۱۳۱۹-۲۰	۱۰۰۷
۱۳۱۴-۱۵	۶۶۳۱	۱۳۲۰-۲۱	۲۲۵۹
۱۳۱۵-۱۶	۷۵۴۲	۱۳۲۱-۲۲	۲۲۲۶
۱۳۱۶-۱۷	۱۰۰۴۴	۱۳۲۲-۲۳	۲۷۰۳
۱۳۱۷-۱۸	۱۲۳۰۳	۱۳۲۳-۲۴	۱۵۷۶
۱۳۱۸-۱۹	۱۱۵۵۸	۱۳۲۴-۲۵	۱۶۴۱
۱۳۱۹-۲۰	۱۲۸۲۰	۱۳۲۵-۲۶	۲۰۳۲
۱۳۲۰-۲۱	۱۴۱۶۵	۱۳۲۶-۲۷	۱۳۵۶
۱۳۲۱-۲۲	۱۲۶۴۶	۱۳۲۷-۲۸	۱۷۶۰

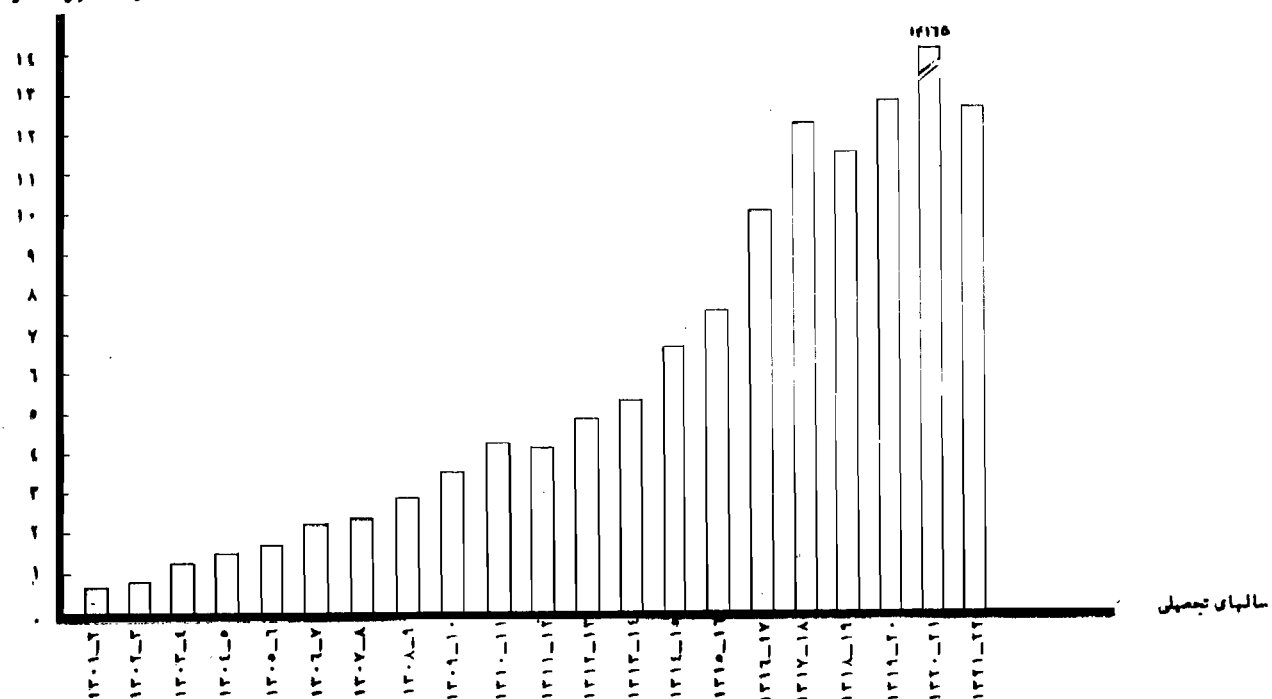
منبع: نقل از صفحه ۱۳۵ بختر دوم آمار آموزشگاهها و بنگاههای فرهنگ در ۵ سال تحصیلی ۱۳۲۲-۲۳ تا ۱۳۲۶-۲۷

•

نمودار شماره ۲۰: تعداد قبول شدگان امتحانات نثر ساله ابتدای در سالهای تحصیلی

۱۳۲۱-۲۲ تا ۱۳۰۱-۲

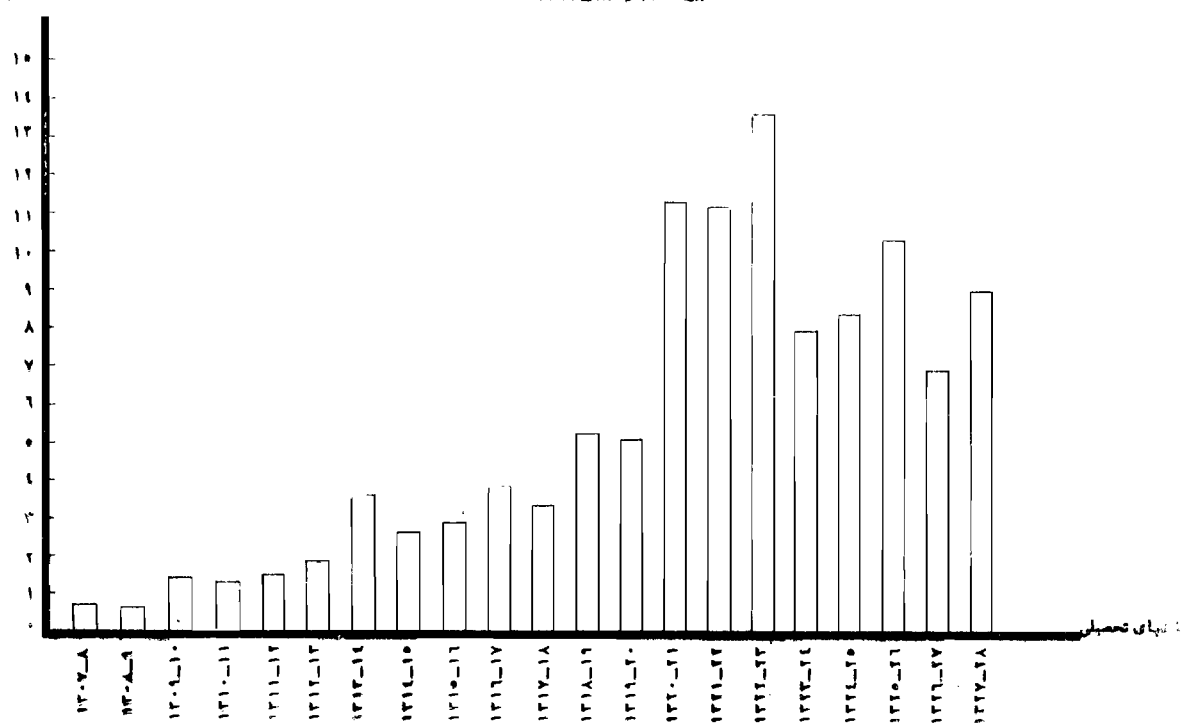
بر حسب هزار نفر

نمودار شماره ۲۱: تعداد قبول شدگان امتحانات نثر ساله متوسطه در سالهای تحصیلی

۱۳۲۷-۲۸ تا ۱۳۰۷-۸

بر حسب ۱۰۰ نفر

بطوریکه ملاحظه میشود تعداد دیپلمه‌های متوسطه در سالهای ۱۳۲۰ و ۱۳۲۱ و ۱۳۲۲ نسبت به سالهای قبل و بعد زیاد تر بوده است این مسئله بستگی با افزایش تعداد دبیرستانها در سالهای ۱۳۱۴ و ۱۳۱۵ و ۱۳۱۶ دارد که باعث شده است فارغ التحصیلان مدارس ابتدائی بتوانند با آسانی در دبیرستانها به تحصیل بپردازند. از سال ۱۳۲۴ تعداد دیپلمه‌های متوسطه کاهش مییابد زیرا در حقیقت فارغ التحصیلان سالهای ۱۳۱۷ تا ۱۳۲۱ — دبستانها بودند که دیپلمه‌های متوسطه سالهای ۱۳۲۳ تا ۱۳۲۷ را تشکیل میدادند. اما با در نظر گرفتن بحران اقتصادی و اجتماعی حاصل از جنگ دوم جهانی و اشغال ایران توسط متفقین بیشتر فارغ التحصیلان دبستانها حتی دانش آموزان دبیرستانها مجبور به ترک تحصیل شوند و احیاناً در مؤسسات مختلف بکار اشتغال ورزیدند. از طرفی بین دو گرافیک فارغ التحصیلان دبستانها و دبیرستانها اختلاف زیادی از لحاظ تعداد مشاهده میگردد این اختلاف ناشی از این است که بیشتر فارغ التحصیلان دبستانها در دوران مورد مطالعه میتوانند در مؤسسات مختلف استخدام شوند و باین دلیل از ادامه تحصیل خود داری میگردند و البته این مطلب هم جنبه اقتصادی

دارد. از طرفی اکثر دانش آموزان پس از ورود به مدارس — متوسطه و دریافت گواهینامه سیکل اول که شرط اساسی جهت استخدام در مؤسسات دولتی بود ترک تحصیل میکردند. با ذکر مطالب فوق علت اختلاف فاحش و عامل فرهنگی فوق روشن میشود.

تحوالات سازمان و برنامه آموزش متوسط

مدارس متوسطه ایران در این دوره برای پسران شش کلاس برای دختران پنج کلاس بوده است. سیکل اول از سه کلاس تشکیل میشده و برنامه پسرانه و دخترانه آن تقریباً مشابه بوده است: سیکل دوم برای پسران شامل سه کلاس و برای دختران دو کلاس بوده که برنامه دوسرانه به سه شعبه ادبی، علوم و بازرگانی تقسیم میشد و دوره دخترانه بدو شعبه عمومی و دانشسراهای مقدماتی تقسیم میگردد (۱).

دوره اول

جدولهای زیر برنامه دروس سیکل اول پسرانه و دخترانه را که مصوب ۲۶ مرداد ۱۳۰۷ شورای عالی فرهنگ میباشد نشان میدهد. جدول شماره ۹ برنامه دوره اول مدارس متوسطه پسرانه را نشان میدهد.

دبیرستانها اختلاف زیادی از لحاظ تعداد مشاهده میگردد این اختلاف ناشی از این است که بیشتر فارغ التحصیلان دبستانها در دوران مورد مطالعه میتوانند در مؤسسات مختلف استخدام شوند و باین دلیل از ادامه تحصیل خود داری میگردند و البته این مطلب هم جنبه اقتصادی

جدول شماره ۹- برنامه دوره اول متوسطه

پسران

مواد درسی	ساعت در روز در هفته		
	کلاس اول	کلاس دوم	کلاس سوم
فارسی	۵	۵	۵
شرعیات	۱	۱	—
عربی	۳	۳	۳
زبان خارجه	۶	۶	۶
علوم طبیعی و بهداشت	۲	۴	۴
خط	۱	۱	۱
تاریخ و جغرافیا	۴	۴	۴
ریاضیات	۴	۴	۵
نقاشی	۲	۲	۲
جمع ساعات در هفته	۲۸	۳۰	۳۰
ورزش نیم ساعت در روز			

در پایان سیکل اول کلبه دانش آموزان میبایست امتحان مربوط به تحصیلات سه ساله متوسطه را بگذرانند و در صورت موفقیت در امتحانات گواهینامه پایتــــــــــــــــان تحصیلات دوره اول بآنها اعطا میگردد است .
در جدول شماره ۱۰ برنامه دوره اول مدارس متوسطه دخترانه داده شده است .

جدول شماره ۱۰- برنامه دوره اول متوسطه

دخترانه

مواد درسی	ساعت در روز در هفته		
	کلاس اول	کلاس دوم	کلاس سوم
فارسی	۵	۵	۵
اخلاق	۱	۱	۱
شرعیات	۱	۱	۱
عربی	۱	۱	۱
تاریخ و جغرافیا	۳	۲	۲
حساب	۲	۲	۲
هندسه	—	—	۱
بهداشت و بهداشت	۱	۲	۲
زبان خارجه	۴	۴	۴
خانه داری	—	۲	۲
خط	۱	۱	۱
نقاشی	۲	۲	۲
طباخی و خیاطی	۶	۶	۶
ورزش	۲	۲	۲
جمع ساعات در هفته	۲۹	۳۱	۳۲

دوره دوم

دانش آموزانی که موفق باخذ گواهینامه سه ساله سیکل اول متوسطه میشوند میتوانند در سیکل دوم متوسطه

به تحصیلات خود ادامه دهند و هر دانش‌آموزی برای ادامه تحصیل در سیکل دوم متوسطه میبایست یکی از رشته‌ها ادبی یا علمی را انتخاب کند.

کسانی که موفق با خسوف دیپلم کامل متوسطه در رشته ادبی میشدند حق دخول بدانشکده ادبیات و دانشسرای عالی و دانشکده حقوق را داشتند و دارندگان دیپلم کامل متوسطه در رشته علمی حق ورود بدانشکده‌های کشاورزی بودند (۱)

پزشکی و علوم و رشته‌های علمی دانشسرای عالی را داشتند این نکته در اینجا قابل ذکر است که جوانان ایرانی در این دوره اشتیاق فراوانی به تحصیل در رشته علمی داشتند بطوریکه در پایان سال تحصیلی ۸-۱۳۰۷ از ۳۶ مدرسه متوسطه که در آنها سیکل دوم متوسطه وجود داشت فقط سه مدرسه دارای رشته ادبی بود و بقیه دارای رشته علمی بودند (۱)

جدول شماره ۱۱- برنامه دوره دوم متوسطه پسران

تعداد ساعات دروس در هفته						مواد درسی
ادبی			علمی			
کلاس ششم	کلاس پنجم	کلاس چهارم	کلاس ششم	کلاس پنجم	کلاس چهارم	
۵	۵	۵	۱	۲	۲	ادبیات
-	-	-	۱۰	۹	۶	ریاضیات
-	-	-	۳	۳	۳	فیزیک
-	-	-	۳	۳	۳	شیمی
-	-	-	۲	۲	۲	طبیعی
۶	۶	۶	۶	۶	۶	زبان خارجه
۳	۳	۳	-	-	-	جغرافیا
۳	-	-	-	-	-	فلسفه
۱	-	-	-	-	-	ادبیات زبان خارجه
-	-	-	۲	۲	۲	رسم فنی
-	۲	۲	-	۲	۲	نقاشی
۴	۴	۴	-	-	۲	تاریخ
۴	۴	۴	-	-	-	عربی
۲۶	۲۴	۲۴	۲۷	۲۹	۲۸	جمع ساعات در هفته

(۱) - Modrn persia and her educational system تألیف دکتر عیسی صدیق چاپ نیوپورک ۱۹۳۱

همانطور که برنامه فوق نشان می‌دهد تحصیلات دوره

دوم متوسطه به دو رشته مختلف تقسیم شده است. طبق بررسیهایی که بعد از شرح آنرا خواهیم داد بنظر میرسد که بهتر است برنامه مدارس متوسطه پسرانه و دخترانه مشابه شوند و در رشته ادبی و علمی در هم ادغام گردند و از این مقوله در همین فصل گفتگو خواهیم کرد.

حدول شماره ۱۲ - برنامه دوم متوسطه دختران *

مواد درس	تعداد ساعات دروس در هفته	
	سال چهارم	سال پنجم
فارسی	۴	۳
عربی	۳	۳
تاریخ و جغرافیا	۴	۲
جبر و هندسه	۴	۴
فیزیک و شیمی	۳	۳
طبیعی	۲	۲
زبان خارجه	۴	۴
خیاطی	۲	-
خط	۱	-
جمع ساعات رشته عمومی	۲۷	۲۱
روان شناسی	۲	-
آموزش و پرورش	-	۲
ورزش	-	۱۲
جمع ساعات در هفته	۲۹	۳۵

تا سال ۱۳۱۷ دیپلمه‌های دختر حق ورود به

دانشگاه نداشتند اما بموجب دستور شورای عالی فرهنگ مورخ شهریورماه ۱۳۱۷ دیپلمه‌های دختر پس از گذراندن امتحانات کلاس مخصوص رشته ادبی یا علمی میتوانند به دانشگاه وارد شوند (۱). تا سال ۱۳۱۷ برنامه‌های فوق در مدارس متوسطه اجرا میشد اما از این تاریخ به بعد برنامه تغییر کرد و برنامه جدیدی جایگزین آن شد. طبق برنامه جدید تحصیلات متوسطه تا سال پنجم شامل مطالعات عمومی، درباره علوم طبیعی، ریاضیات و ادبیات گردید و در آخر سال پنجم گواهینامه پایان تحصیلات پنجساله به پذیرفته شدگان در امتحانات داده میشد و سال ششم به شعبه‌های ریاضی، طبیعی، ادبی، منشیگری و جدولهای زیر معرف برنامه جدید میباشند.

* جدولهای شماره ۹-۱۰-۱۱-۱۲ از کتاب - Modern Persia and her educational system تالیف دکتر عیسی صدیق نقل شده است.

(۱) - وزارت فرهنگ - سالنامه و آمار سالهای ۱۶-۱۷ و ۱۳۱۶-۱۳۱۷ صفحه ۵۰۲

جدول شماره ۱۳ - برنامه پنجساله متوسطه

ساعات در روز در هفته					مواد درسی
کلاس ۵	کلاس ۴	کلاس ۳	کلاس ۲	کلاس ۱	
۴	۴	۴	۴	۴	فارسی
۲	۲	۲	۲	۲	عربی
۳	۳	۲	۲	۱	فیزیک
۲	۲	۲	۱	۱	شیمی
۲	۲	۲	۲	۲	علوم طبیعی
۲	۲	۲	۲	۲	تاریخ
۱	۲	۲	۲	۲	جغرافی
۲	۲	۲	۲	—	جبر
—	—	—	۱	۳	حساب
۱	۲	۲	۲	۲	هندسه
۱	۱	—	—	—	مثلثات
۲	—	—	—	—	هیئت
۴	۴	۴	۴	۵	زبان خارجه
۲	۲	۲	۲	۲	رسم و نقاشی
—	—	۱	۱	۱	خط
۱	۱	۱	۱	۱	شرعیات
۱	۱	۲	۲	۲	ورزش
۳۰	۳۰	۳۰	۳۰	۳۰	جمع

جدول شماره ۱۴ - برنامه کلاس ششم متوسطه

مواد درسی	ساعات دروس در هفته		
	ادبی	ریاضی	طبیعی
فلسفه	۵	-	-
ادبیات فارسی	۶	۳	۳
عربی	۵	-	-
تاریخ	۳	-	-
جغرافیا	۳	-	-
زبان خارجه	۶	۴	۶
ریاضیات	-	۱۱	۲
فیزیک شیمی مکانیک	-	۹	۶
علوم طبیعی	-	-	۸
ورزش	۲	۲	۲
جمع ساعات در هفته	۳۰	۲۹	۲۷

برای بیان تأثیر تغییر برنامه تعلیمات متوسطه
به مطالعه آموزش متوسطه در دوره مطالعه میپردازیم برنامه
جدید از ۱۳۱۷ تا ۱۳۳۴ در مدارس متوسطه کشور اجرا
گردید. اما از این تاریخ بعد این برنامه تغییر کرد
و مجدداً دوره دوم متوسطه به سه شعبه ادبی، ریاضی
و طبیعی منقسم گردید. جدولهای زیر

برنامه فعلی مدارس متوسطه را نشان میدهد.
جدولهای شماره ۱۵ و ۱۶ به ترتیب برنامه ادبی
و ریاضی و علوم طبیعی را نشان میدهد.

جدول شماره ۱۵ - برنامه دوره دوم شعبه

ادبی

مواد درسی	کلاس چهارم	کلاس پنجم	کلاس ششم
ریاضیات	۲	۲	-
فیزیک و شیمی	۲	۲	-
علوم طبیعی	۲	-	-
عربی	۴	۴	۴
زبان خارجه	۵	۵	۶
ادبیات فارسی	۶	۶	۷
علوم اجتماعی تاریخ و			
جغرافی	۴	۴	۶
فلسفه و منطق	-	۲	۵
فقه	۱	۱	-
کاردستی (برای پسران)	۲	۲	-
خانهداری (برای دختران)	۲	۲	-
ورزش	۲	۲	۲
جمع ساعات در هفته	۳۰	۳۰	۳۰

جدول شماره ۱۶ - برنامه دوره دوم شعبه های طبیعی و ریاضی

ریاضی			طبیعی			مواد درسی
کلاس ۶	کلاس ۵	کلاس ۴	کلاس ۶	کلاس ۵	کلاس ۴	
۱۰	۷	۷	۲	۳	۳	ریاضیات
۶	۴	۴	۴	۴	۴	فیزیک
۳	۳	۳	۴	۴	۴	شیمی
—	۲	۲	۱	۵	۵	علوم طبیعی
۴	۴	۴	۴	۴	۴	زبان خارجه
۳	۳	۳	۳	۳	۳	فارسی
—	۲	۲	—	۲	۲	علوم اجتماعی، تاریخ و جغرافیا
۲	—	—	۲	—	—	فلسفه و منطق
—	۱	۱	—	۱	۱	فقه
—	۲	۲	—	۲	۲	کاردستی (برای پسران)
—	۲	۲	—	۲	۲	خانه داری (برای دختران)
۲	۲	۲	۲	۲	۲	ورزش
۳۰	۳۰	۳۰	۳۰	۳۰	۳۰	جمع ساعات در هفته

بلکه اصلاحی ضروری نیز بشمار میرود . اکنون بذكر لا ینل
این مسئله میبرد از هم .

بطوریکه در چند سال اخیر ملاحظه گردید در امتحانات
ورودی دانشکده های کشاورزی - پزشکی و علوم از داوطلبان
امتحان ادبیات فارسی و زبان خارجه بعمل آمده است هر
چند مواد مذکور با موادی که در دانشکده های نامبرده
مورد مطالعه قرار میگیرند چندان ارتباط ندارد ولی هنگام
ورود به دانشگاه از داوطلبان ، امتحان مواد مذکور بعمل

به عقیده جناب آقای دکتر عیسی صدیق استاد تعلیم
و تربیت دانشگاه تهران وزیر سابق فرهنگ .
تغییری که در برنامه سال ۱۳۱۷ شده تنهافید نبود
بلکه سیری فقهرائی بوده زیرا باعث سنگینی برنامه
و افزایش تدريس مواد غیر ضروری برای دانشآموزان
دبیرستانها گردید . ولی از مطالعاتی که در مورد امتحانات
ورودی دانشکده های مختلف دانشگاه تهران شد چنین
بر میآید که تغییر برنامه در ۱۳۱۷ امر کاملاً غیر مفیدی نبود

می‌آید زیرا مقامات صلاحیتدار دانشگاه تهران برائتِ تجربیات چندین ساله خود دریافت‌اند که سطح معلومات کنونی دیپلمه‌های متوسطه برای ادامه تحصیلاتشان در دانشگاه کافی نباشد.

از طرفی در حال حاضر آمار از مواد مورد مطالعه در دانشکده ادبیات قرار گرفته و حتی چند ساعتی هم ریاضی برای تحصیل آمار به برنامه این دانشکده اضافه شده است در نتیجه کاملاً لازم بنظر میرسد که دیپلمه‌های متوسطه در رشته ادبی در حدود برنامه متوسطه با ریاضیات هم آشنائی داشته باشند. از طرفی برای تحصیل رشته اقتصاد در دانشکده حقوق آشنائی با برنامه دوره دوم متوسطه ریاضی امری لازم است و در دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران، حقوق مدنی و اقتصاد و جامعه شناسی از مواد مورد مطالعه است و گاهی اوقات فارغ التحصیلان این دانشکده رشته‌هایی از اقتصاد و حقوق را بعنوان رشته تکمیلی انتخاب میکنند و بسیاری از آنان تحصیلات خود را در دانشکده‌های فرانسه و سایر کشورهای دیگر جهت اخذ درجات فوق لیسانس و دکتری در حقوق و اقتصاد ادامه میدهند.

از آنچه فوقاً گفته شد چنین نتیجه گیری میشود که کسانی که مایل به ورود به دانشکده کشاورزی میباشند باید دارای معلومات کافی رشته‌های ریاضی، طبیعی، ادبی باشند.

با توجه به مراتب فوق بر ما روشن میشود که تغییر برنامه در سال ۱۳۱۷ در مورد یکی کردن برنامه‌های سه رشته

طبیعی - ریاضی و ادبی تا سال پنجم دبیرستان امر لازمی بود. در حالی که تغییر برنامه در سال ۱۳۳۴ اقدام مفیدی نبود، زیرا باعث پائین آمدن سطح معلومات عمومی دیپلمه‌های متوسطه گردید. بطوریکه در سال ۱۳۳۷ از میان صدها داوطلب که در مسابقه ورودی دانشکده پزشکی دانشگاه تهران شرکت کرده بودند حتی چهارصد نفر موفق باخذ نمره ۸ حداقل نمره امتحانات ادبیات فارسی و زبان خارجه نگردیدند و متحنین مجبور شدند داوطلبانی را که نمره آنها از ۸ کمتر بود در دانشکده مذکور بپذیرند.

از آنچه گذشت نتیجه چنین میشود که برنامه متوسطه باید شامل مواد لازم در رشته‌های ریاضی - طبیعی و ادبی تا آخرین کلاس باشد و بنابراین اصلاح برنامه در ۱۳۱۷ امری منطقی بوده است برای برنامه متوسطه با توجه به ملاحظات آنکه که در فوق مشاهده کردیم به طرح برنامه‌ای جامع میپردازیم که شامل مواد لازم در رشته‌های ادبی - طبیعی و ریاضی باشد و بنظر برنامه‌ای کامل میرسد زیرا شامل معلومات عمومی درباره علوم طبیعی، ریاضی، و ادبیات است برای اینکه چنین برنامه‌ای از هر حیث کامل باشد باید مطالعه عمیق از نظر اجتماعی و اقتصادی با در نظر گرفتن احتیاجات کنونی و آینده کشور نمود اما برنامه‌ای که ذیلاً از نظر خواهد گذشت از این حیث کامل نمیشود ولی در تنظیم آن بطور کلی احتیاجات کشور را توجه بمسائل جهانی در نظر گرفته شده است. مثلاً تعداد ساعات ریاضیات و علوم طبیعی در برنامه ذیل زیادتر است زیرا از طرفی ایران کشوری کشاورزی است و از طرف دیگر

ریاضیات در تحقیق مسائل علمی نقش بسیار مهمی را ایفا
میکند.

جدول شماره ۱۷ - برنامه پیشنهادی برای دوره دوم

متوسطه

مواد درسی	ساعات درس در هفته		
	کلاس ۴	کلاس ۵	کلاس ۶
فارسی	۴	۴	۴
عربی	۲	۲	۲
فیزیک	۲	۲	۲
شیمی	۲	۲	۲
علوم طبیعی	۳	۳	۳
تاریخ	۱	۱	۱
جغرافیا	۲	۲	۲
ریاضیات	۱	۱	۱
زبان خارجه	۴	۴	۴
نقاشی	۱	۱	۱
جمع ساعات دروس در هفته	۳۰	۳۰	۳۰
ورزش نیم ساعت در روز			

در ضمن این فصل با اهمیت مدارس حرفه‌ای اشاره
کردیم و تا لا طرح اولیه‌ای جهت تشکیلات مدارس کشور
تهیه گردید و برای اینکه درصد شاگردان که در رشته‌های
مختلفی که در این طرح ملاحظه میشود تعیین گردد
احتیاج به تحقیق اجتماعی و اقتصادی عمیقی است که
تاکنون بنحو اعم و اکمل در ایران صورت نگرفته

است ولی از لحاظ اینکه اطلاعات مختصری در این باره
بدست آید پرسشنامه‌هایی تنظیم گردیده و بین عده‌ای
از فرهنگیان و متخصصان امور تربیتی مانند بعضی از
استادان دانشگاه تهران و دانشکده صنعتی و دبیران
دبیرستانها و بعضی از رؤسای ادارات و وزارت فرهنگ
پخش گردید که مضمون آن بشرح زیر است :

آقای خواهشمند است در روی
هریک از فلش‌ها نسبت درصد شاگردانی را که باید در هر
یک از رشته‌هایی که ذیلا بآنها اشاره شده تحصیل کنند
مرقوم فرمائید . البته در نظر خواهید داشت که جمع
نسبت درصد هر یک از شعب نباید از ۱۰۰ تجاوز نماید .
پس از جمع‌آوری پرسشنامه ها جمع نسبت درصد هر یک
از رشته را از آنها استخراج و پخش بر تعداد پاسخ دهندگان
نمودیم حاصل قسمتی که بدست آمد درصد دانش‌آموزانی
را که باید در هر یک از شعب به تحصیل پردازند نشان
میدهد . پس از انجام این عمل طبق اظهار نظر بعضی
از متخصصان آمار دانشگاه تهران چنین تصمیم گرفته شد
که برای تکمیل این تحقیق بطریق زیر عمل شود . باین
ترتیب که ابتدا آمار و اطلاعات لازم برای چنین مطالعه
و تحقیقی جمع‌آوری شود و سپس مراحل مختلف تحقیق بطرز
ذیل عمل گردد .

- ۱- بررسی مقدماتی شامل برگزیدن ارقام و آمار
لازم توسط متخصصان آمار جهت تحقیق در مسئله مورد نظر
- ۲- تهیه طرح مفیدی جهت بدست آوردن نتایج

بخصوص براساس آمارهای منتخب .

۳- بررسی نهائی براساس داده های آماری لازم

جهت طرح تهیه شده

۴- اجرای طرح بنا بر آمارهای جمع آوری شده

و اطلاعات مکتسب .

آنچه که در بالا بآن اشاره شد فقط جنبه مقدماتی

طرح مفیدی را برای سازمان مدارس دارد و میتواند باعث

تربیت نسل جوان پرارزشی جهت اجتماع گردد اما تحقیق

این مسئله در بررسی حاضر بدلیل صورت نمیگیرد زیرا

اولا این موضوع ارتباط نزدیکی با موضوع این بررسی ندارد .

ثانیا بررسی فوق به تنهایی میتواند اساس مطالعه مستقلی

قرارگیرد .

برای تأیید سازمان تعلیماتی فوق که پیشنهاد شد نظر

جناب آقای دکتر عیسی صدیق استاد رشته تعلیم و تربیت

دانشگاه تهران را که در سال ۱۹۵۹ درباره تعلیمات

حرفه ای اظهار داشتند ذیلا نقل مینمائیم .

باید در مرحله اول به تأسیس مدارس حرفه ای در سطح ابتدائی

و متوسطه اقدام کرد نه ایجاد مدارس حرفه ای در سطح عالی زیرا

جامعه ایرانی در وهله اول بیشتر به صنعت کار و استاد کار و

بالاخره بکسانی که مستقیما با ماشین آلات و خیرود فائزر

حسابداری و ثبت سروکار دارند محتاج است تا به مهندسانی

که در دفتر کار خود بطرح نقشه های کلی میپردازند . بعبارت

دیگر باید از ایجاد مدارس متوسطه جلوگیری و جهت تأسیس

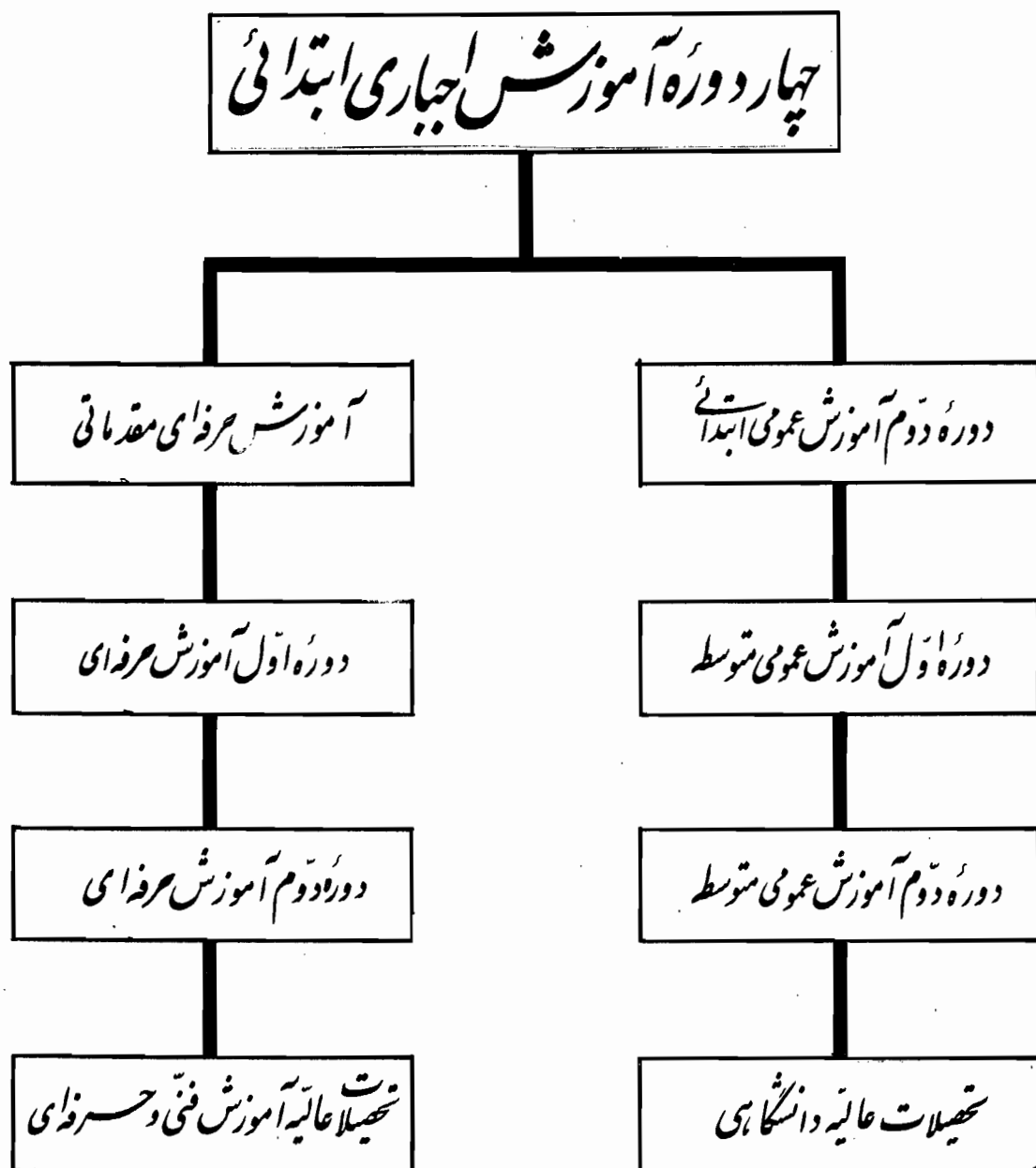
مدارس حرفه ای و صنعتی در سطح ابتدائی و متوسطه اقدام

لازم بعمل آورد (۱) .

تألیف دکتر علی محمد کاردان صفحه ۱۰۲ چاپ ژنو ۱۹۵۷

L'organisation scolaire en Iran

(۱) - مستخرج از متن فرانسه کتاب

فصل ششم

آموزش بانوان

قبل از اینکه بشرح تحولات آموزش بانوان در ایران دوره پیردازیم اشاره مختصری بوضع بانوان اندکی قبل از دوره مورد مطالعه مینمائیم .

کمی قبل از این دوره زنان ایرانی وضع رقت باری داشتند . برای زن ایرانی هیچگونه حقی قائل نبودند مسئله شرکت بانوان ایرانی در امور اجتماعی اصلا مطرح نبود و عبارت دیگر نصف نیروهای فعال کشوری مصرف مانده بود و فقط در مواقع سرشماری نفوس هنگامیکه آذوقه نایاب میشد زنان را بشمار میآوردند تا میزان آذوقه مصرفی روشن گردد (۱)

بنابراین باید گفته شود که رفتار غیرعادلانه و خوارکننده با زنان و محرومیت آنها از حقوق اولیه باعث عقب افتادگی آنها و جامعه از کاروان تمدن جدید میشود .

خوشبختانه در دوره مورد مطالعه بر اثر نفوذ افکار روشنفکران و آزادمنشان و بعثت قدرت دولت آزادی زنان و رفع حجاب از آنان عملی گردید و زنان ایرانی که در گذشته حتی حق خارج شدن از منزل را با اتفاق شوهران خود نداشتند در فعالیتهای اجتماعی شرکت کردند و در حال حاضر بعضی از آنان بسمت استاد در دانشگاه تدریس مینمایند

در مورد بانوانی که جهت آزادی و رفع تضییقات زنان فعالیت نمود مانند، بشرحی که خانم رهنما در اثر خود تحت عنوان (مطالعه درباره تحولات روانی زنان ایرانی و رابطه آن با فرهنگ جدید نگاشته اند) میبرد ازیم - در حدود ۵۰ سال است که تعدادی از زنان ایرانی تحصیل کرده و برجسته و از خود گذشته نقش مهمی در پیشرفت روانی و فرهنگی زنان ایفا کرده اند . این بانوان از سال ۱۲۹۲ شمسی هجری بفعالیت پرداختند و با موانع زیادی مانند دشنام تهدید ، فشار ، بی عدالتی مواجه شدند و بر همه آن اشکالات فائق آمدند .

بدین ترتیب بر اثر مبارزه آنان یک سلسله توانیین به نفع بانوان به تصویب پارلمان رسید که از آن جمله است .

منع ازدواج دختران کمتر از ۱۶ سال آزمایش پزشکی مردان و زنان قبل از ازدواج و اعزام سالیانه ۳۰ دختر جوان به اروپا جهت ادامه تحصیل .

بانوان ایرانی جهت احقاق حقوق خود اقدام به تشکیل جمعیت‌هایی نیز نمود مانند که ذیلا به دو نمونه آن -

اشاره میکنیم :

(۱) - نقل از - Le devallement des iranien - nes
تألیف هانری ماسه رئیس استاد زبان فارس در مؤسسه زبانهای شرقی پاریس

۱- جمعیت زنان ترقی خواه که در سال ۱۲۹۹ -

شمسی تأسیس شد و هدف آن آزادی زنان ایرانی و حذف تعداد زوجات بوده است.

۲- جمعیت زنان وطن خواه که هدف آن آزادی

زنان و رهایی آنان از جهل و بیسوادی بود. جمعیت اخیر مجله‌ای هم منتشر میکرد که در آن علیه ازدواج قبل از بلوغ دختران مقالاتی بطبع رسانده است.

علاوه بر مبارزه زنان و مردان روشنفکر جهت اصلاح وضع اجتماعی بانوان در این دوره علل دیگری نیز وجود داشته که بشرح زیرند:

۱- تمدن اروپائی و نفوذ آن در ایران از ابتدای

نیمه دوم قرن نوزدهم میلاد نقش مؤثری در اجرای این تحول مهم داشته است زیرا از این تاریخ بعد جوانان ایرانی به دانشگاهها و مدارس اروپا راه یافتند و پس از بازگشت آنها به وطن عقاید جدیدی را بارمغان آوردند که موجب تحولات وضع اجتماعی کشور گردید البته ذکر این نکته نیز لازم است که تسهیل در برقراری وسایل ارتباطی بین ایران و اروپا نیز تأثیر بسزائی در اخذ و نشر تمدن اروپائی داشته است.

۲- تمایل روشنفکران به آزاد شدن بانوان در دوره

رضاشاه پهلوی و بعد از او نیز از عوامل مهم است. پسران کاره گیری رضاشاه از سلطنت مخالفان آزادی زنان کوششها برای برگرداندن اوضاع بصورت سابق نمودند ولی نتیجه‌ای عایدشان نشد و بالاخره در هشتم اسفند ماه ۱۳۴۲ در زمان اعلیحضرت محمد رضاشاه پهلوی مسئله شرکت بانوان در -

انتخابات عمومی مجلسین رسماً اعلام گردید.

پس از بیان وقایعی که منجر به آزادی و رفع حجاب

از بانوان گردید در اینجا لازم است شرحی که پروفیسور هانری ماسه در اثر خود تحت عنوان رفع حجاب از بانوان ایرانی نگاشته نقل کنیم و خاطر نشان نمائیم که دین اسلام نه تنها فعالیت بانوان را منع نکرده بلکه برخلاف نظر عدای از - افراد متعصب که معتقدند، فعالیت بانوان منحصر به نگاهداری از اطفال و خانه داری میباشد، فعالیتهای اجتماعی بانوان را آزاد گذاشته است.

بنابر عقیده تاریخ نویسان حضرت خدیجه همسریامبر

اسلام (ص) امور تجارتی مهمی را رهبری میکرد و در فعالیتهای اجتماعی در بازار عکاظ شرکت مینموده بنابراین اگر عدای از متعصبان معتقد به منع دخالت بانوان در فعالیتهای اجتماعی میباشد این موضوع ربطی با روح حقیقی اسلام ندارد (۱).

پس از بیان وضع اجتماعی زنان ایرانی کمی قبل از

شروع دوره مورد مطالعه و عللی که منجر به آزادی و رفع حجاب و شرکت آنان در امور اجتماعی شد بشرح تحولات فرهنگی بانوان در این دوره میپردازیم.

در فصل سوم محاسبه نسبت درصد ده دختران

دانش آموزان مدارس ابتدائی و متوسطه به عده پسران دانش آموز در این مدارس بعمل آمد و ملاحظه شد که این نسبت درصد پس از آزادی بانوان و شرکت آنان در امور اجتماعی افزایش یافت.

تألیف پروفیسور هانری ماسه.

Le devallement des iraniennes

(۱) -

برابر اینکه عوامل مؤثر در افزایش تعداد دانش‌آموزان

دختر در مدارس ابتدائی متوسطه بهتر نشان داده شوند
و نسبت افزایش دختران دانش‌آموز بهتر آشکار شود بمطالعه
زیر میپردازیم.

۱- برای مطالعه نسبت تعداد دختران
دانش‌آموز به تعداد پسران دانش‌آموز در سال تحصیلی
۱۳۰۱-۲ را مبناء قرار میدهم این نسبت $\frac{7592}{37227}$ میشود.
۲- برای سالهای بعد عده دختران دانش‌آموز
رایه نسبت تغییرات عده پسران دانش‌آموز محاسبه میکنیم
برای این منظور عده پسران دانش‌آموز هر يك از سالهای
بعد را در نسبتی که فوق‌الذکر برای سال ۱۳۰۱-۲ بدست
آوردیم ضرب مینمائیم و نتیجه آنرا عده محاسبه شده
دانش‌آموزان دختر مینامیم. عده محاسبه شده برای سال
دانش‌آموزی ۱۳۰۲-۳ میشود $9570 = \frac{7592}{37227} \times 46924$
۳- مقایسه عده مشاهده شده دختران دانش‌آموز
اعدد محاسبه شده آنها تفاوت بین این دو عدد را نشان میدهد.
عده مشاهده شده برای سال ۱۳۰۲-۳ عبارتست از —
۱۵۷۲ اعداد محاسبه شده ۹۵۷۰ با این روش عده
محاسبه شده دانش‌آموزان دختر برای سالهای بعد
بدست میآوریم و در جدول ذیل قرار میدهم.

جدول شماره ۱۸- تعداد محاسبه شده شاگردان دختر در مدارس

بر پایه سال تحصیلی ۱۳۰۱-۲

سالهای تحصیلی	تعداد محاسبه شده شاگردان دختر در مدارس بر پایه سال تحصیلی ۱۳۰۱-۲
۱۳۰۱-۲	۷۵۹۲
۱۳۰۲-۳	۹۵۷۰
۱۳۰۳-۴	۹۷۷۸
۱۳۰۴-۵	—
۱۳۰۵-۶	۸۶۱۶
۱۳۰۶-۷	—
۱۳۰۷-۸	۱۷۵۵۷
۱۳۰۸-۹	۲۰۳۶۴
۱۳۰۹-۱۰	۲۱۶۲۲
۱۳۱۰-۱۱	۲۲۰۶۹
۱۳۱۱-۱۲	۲۴۱۸۹
۱۳۱۲-۱۳	۲۵۶۲۱
۱۳۱۳-۱۴	۲۷۰۷۴
۱۳۱۴-۱۵	۲۹۵۱۷
۱۳۱۵-۱۶	۳۴۱۹۷
۱۳۱۶-۱۷	۳۸۶۶۲
۱۳۱۷-۱۸	۴۱۱۳۹
۱۳۱۸-۱۹	۴۱۴۰۳
۱۳۱۹-۲۰	۴۶۱۶۷
۱۳۲۰-۲۱	۴۱۱۰۹
۱۳۲۱-۲۲	۳۹۹۰۴
۱۳۲۲-۲۳	۳۹۰۳۵
۱۳۲۳-۲۴	۴۳۴۸۸
۱۳۲۴-۲۵	۴۹۵۵۴
۱۳۲۵-۲۶	۵۷۸۱۱
۱۳۲۶-۲۷	۶۵۰۲۸

پس از تنظیم جدول فوق عده دانش آموزان دختر محاسبه شده و مشاهده شده راجد جدول دیگری ترتیب ذیل قرار می دهیم *

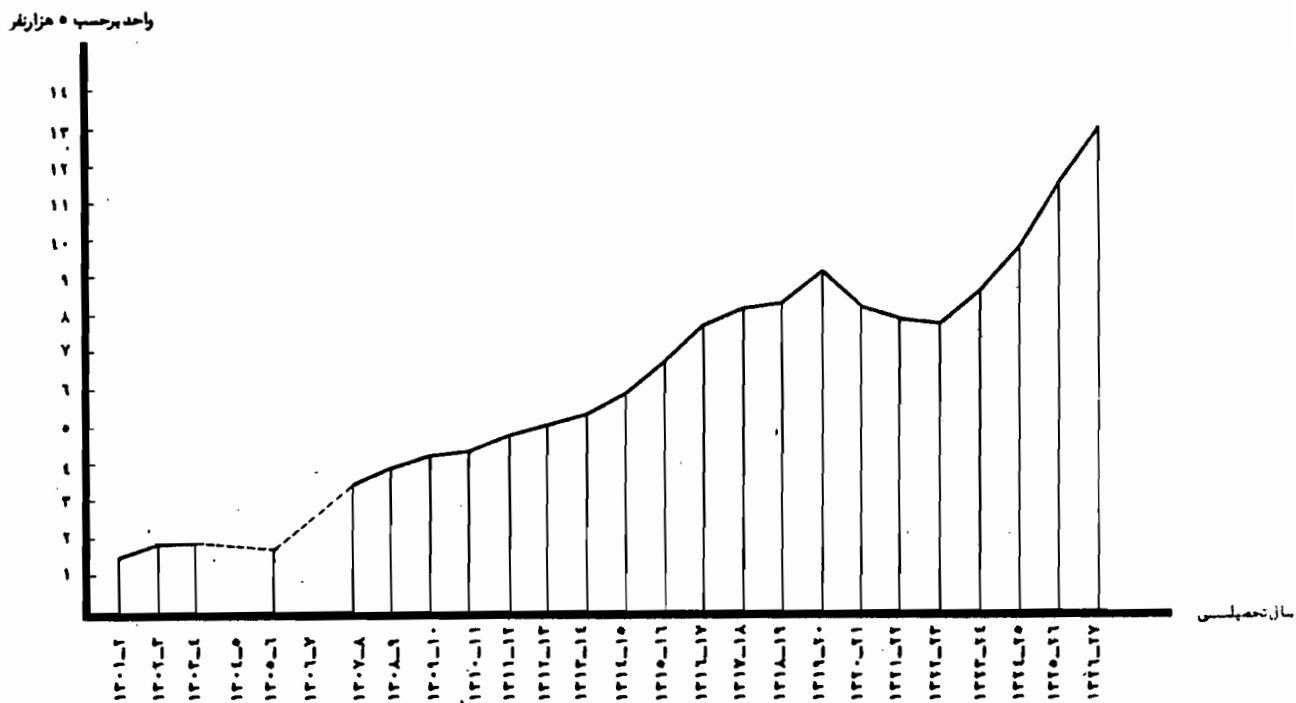
جدول شماره ۱۹ - تعداد مشاهده شده شاگردان دختر در

مدارس پربایه سال تحصیلی ۱۳۰۱-۲

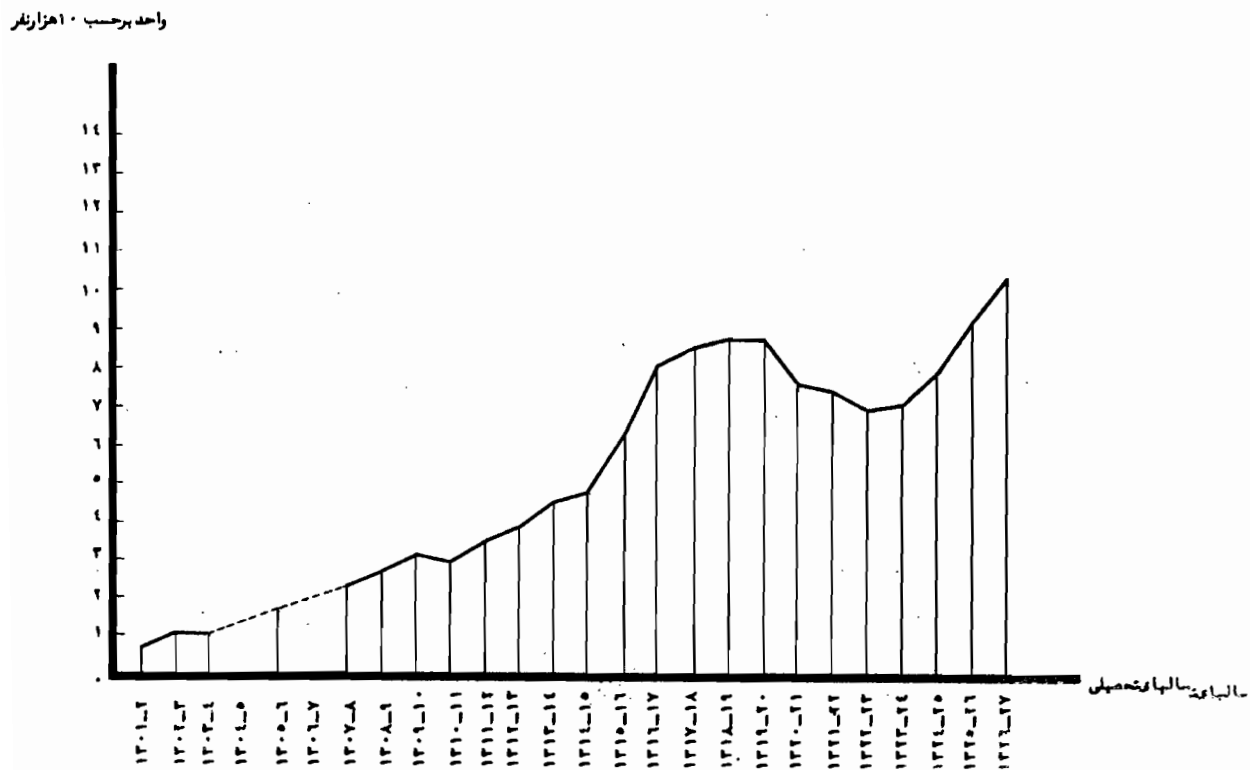
سال	تعداد مشاهده شده شاگردان دختر در مدارس	تعداد محاسبه شده شاگردان دختر در مدارس
۱۳۰۱-۲	۷۰۹۲	۷۰۹۲
۱۳۰۲-۳	۱۱۰۷۲	۹۰۷۰
۱۳۰۳-۴	۱۱۳۹۱	۹۷۷۸
۱۳۰۴-۵	-	-
۱۳۰۵-۶	۱۸۰۴۸	۸۱۱۶
۱۳۰۶-۷	-	-
۱۳۰۷-۸	۲۴۰۷۳	۱۷۰۰۷
۱۳۰۸-۹	۲۷۱۸۸	۲۰۳۶۶
۱۳۰۹-۱۰	۳۱۴۷۷	۲۱۶۲۲
۱۳۱۰-۱۱	۳۰۰۶۳	۲۲۰۱۹
۱۳۱۱-۱۲	۳۰۶۰۹	۲۴۱۸۹
۱۳۱۲-۱۳	۳۹۰۰۸	۲۰۶۲۷
۱۳۱۳-۱۴	۴۰۰۴۲	۲۸۰۷۴
۱۳۱۴-۱۵	۴۷۹۹۰	۲۹۷۳۰
۱۳۱۵-۱۶	۶۳۴۳۲	۳۴۱۹۷
۱۳۱۶-۱۷	۸۱۸۲۸	۳۸۶۶۲
۱۳۱۷-۱۸	۸۰۷۰۱	۴۱۱۳۹
۱۳۱۸-۱۹	۸۷۱۰۰	۴۱۴۰۳
۱۳۱۹-۲۰	۸۷۷۹۰	۴۶۱۶۷
۱۳۲۰-۲۱	۷۶۳۷۲	۴۱۱۰۹
۱۳۲۱-۲۲	۷۴۰۹۶	۳۹۹۰۴
۱۳۲۲-۲۳	۷۰۰۷۳	۳۹۰۳۰
۱۳۲۳-۲۴	۷۰۶۴۷	۴۳۴۸۸
۱۳۲۴-۲۵	۷۸۰۹۴	۴۹۰۰۴
۱۳۲۵-۲۶	۹۲۰۹۷	۵۷۸۱۱
۱۳۲۶-۲۷	۱۰۳۷۰۷	۶۰۰۲۸

بطوریکه از این جدول برمی آید طبق فرمول فوق عده دانش آموزان مشاهده شده از عده محاسبه شده معمولاً بیشتر است و در نتیجه روشن میشود که عواملی در این تغییرات دخالت داشته که بعداً با آنها اشاره خواهد شد. اکنون در نسبت محاسبه شده و مشاهده شده را - بصورت هیستوگرام نمایش می دهیم با این ترتیب ملاحظه میشود که سرعت افزایش عده دختران دانش آموز در سالهای مختلف دوران مورد مطالعه بیشتر از سرعت افزایش عده پسران بوده است و مطلب جالب توجه افزایش سریع عده دختران دانش آموز پس از سال ۱۳۱۴ یعنی سال آزادی و رفع حجاب بانوان است زیرا از این سال بپس آنها با آزادی کامل راه مدرسه را پیش گرفتند از این سال بپس وزارت فرهنگ مدارس دخترانه زیادی در سراسر کشور تأسیس کرد و دست با ایجاد دانشسراهای مقدماتی جهت تربیت آموزگار زن زد آنچه علاقه دولت را به آموزش و پرورش بانوان نشان میدهد افزایش مدارس دولتی و کاهش مدارس ملی از ۱۳۱۵ بپس است در این باره در فصل چهارم این بررسی بحث شد و اقداماتی را که دولت جهت ایجاد مدارس جدید نمود بیان شده است.

نمودار شماره ۲۲- تعداد محاسبه شده شاگردان دختر در مدارس بهایه سال تحصیلی ۱۳۰۱-۲

نمودار شماره ۲۸ تعداد مشاهده شده شاگردان دختر در مدارس بهیاب سال تحصیلی ۱۳۰۱-۲

نتیجه: از آنچه که گفته شد چنین استنباط میشود که آموزش و پرورش بانوان قبل از دوره مورد مطالعه اصلاً مورد توجه نبوده و آنچه که از یک زن انتظار میداشتند فقط مسئله خانه داری بوده و توجه باین اصل مهم نداشتند که چگونه ممکنست زنی بیسواد فرزندان باسواد و خوب بار آورد و تحویل اجتماع دهد. ابتدا این اصل در اروپا مورد توجه قرار گرفت و بتدریج بمشرق زمین را مبادت و منجر بآزادی بانوان و شرکت آنان در فعالیتهای اجتماعی شد. نتیجه مستقیم این آزادی افزایش سریع

تعداد دختران دانش آموز و مدارس دخترانه بود و باعث بهره مندی نصف افراد جامعه ایرانی از مزایای آموزش و پرورش نوین گردید. اهمیت این مسئله باعث شد که یک فصل را باین موضوع اختصاص دهیم تا بهتر بتوانیم اقداماتی را که دولت و مردم برای نیل بآزادی و فرهنگ بانوان در این دوره انجام داد مانند بیان نمائیم.

فصل هفتم

تحولات تعلیمات دانشگاهی

اسم وجود دارد .

کمی قبل از تأسیس حکومت مشروطه چند مدرسه عالی در ایران تأسیس شد که مهمترین آنها عبارت بودند از مدرسه علوم سیاسی . مدرسه کشاورزی که به ترتیب در سالهای ۱۲۷۹ و ۱۲۸۰ شمسی ایجاد شدند که شرایط ورود باین مدارس هم کم و بیسربهمان ترتیب بود که در مورد مدرسه دارالفنون بیان شد .

با توجه بآنچه در بالا شرح داده شد روشن میشود که مدارس قرن نوزدهم ایران جنبه مدرسه عالی را بمعنای مدارس عالی اروپا در آن موقع نداشته است زیرا در وهله اول شرط ورود بعد از مدارس عالی ایران مطابق با شرایط ورودی مدارس اروپائی بدانسان که بعد از ایران هم متداول شد نبوده است و در وهله دوم این مدارس فاقد تجهیزات و وسائل کافی برای مطالعه دانشجویان بوده است . کمبود مدارس عالی در ایران قرن نوزدهم بعلمت عدم توجه پادشاهان قاجار بوده که کمترین توجهی بآموزش و پرورش نداشتند و همانطور که در قسمت اول این بررسی اشاره شد ناصرالدین شاه یکبار چنین اظهار کرده بود .

قبل از شرح تحولات تعلیمات دانشگاهی در ایران در دوره مورد مطالعه به بیان مختصری از وضع مدارس عالی ایران کمی قبل از این دوره میپردازیم و بعنوان توضیح متذکر میشوم که منظور از مدرسه عالی در این بررسی بمعنائی است که در اروپا بآن اطلاق میشده و بعد از ایران نیز متداول شده است .

اولین مدرسه عالی که در ایران تأسیس شده مدرسه دارالفنون بود که توسط امیرکبیر صدراعظم ناصرالدین شاه قاجار در سال ۱۲۳۱ شمسی (۱۸۵۲ میلادی) ایجاد شد و ظاهرأ مدرسه عالی نامیده میشد زیرا شرط ورود باین مدرسه فقط داشتن مواد خواندن و نوشتن بود تنها فرزندان اعیان و اشراف میتوانند در این مدرسه به تحصیل بپردازند . رشتههایی که در آنجا تدریس میشد پزشکی . داروسازی و معدن شناسی بود . رشته پزشکی آن بدون تشریح و رشته معدن شناسی هم بدون توجه کافی بر ریاضیات مورد مطالعه قرار میگرفت .

بعد از این مدرسه با اصلاحاتی که در آن انجام شد بهسورت يك مدرسه متوسطه درآمد که در حال حاضر هم بهمین

(لن مايلم درباريان من بي هوشروي اطلاع باشنند
وحتى ندانند بروكسل نام شهر است ياكلم)) (۱)

ناصرالدین شاه مخالف با اشاعه فرهنگ بود زیرا
میدانست که اشاعه فرهنگ باعث بیداری مردم و بوجود
آمدن طبقه روشنفکر میگردد و این خلاف مصالح او و اطرافیان^{نش}
بود در طول قریب به ۵۰ سال سلطنت او (۱۲۷۵-۱۲۲۷
شمسی) هیچگونه فعالیت مؤثری جهت توسعه مدارس
و اشاعه فرهنگ بخصوص تعلیمات دانشگاهی صورت نگرفت
بطوریکه در سال ۱۲۸۵ شمسی یعنی هنگام برقراری حکومت
مشروطه عده دانشجویان مدارس عالی فقط ۱۵۷ نفر
بود. در خلال حکومت مشروطه هم بعلمت بحرانهای سیاسی
و اقتصادی اقدام مهمی در مورد تأسیس مدارس عالی
صورت نگرفت و در سال تحصیلی ۱۳۰۱-۲ عده دانشجویان
این مدارس فقط ۹۱ نفر بود. بطوریکه ملاحظه میشود عده
دانشجویان در دوره مشروطه کمتر از دوره قبل بوده است
زیرا در درجه اول جنگهای داخلی بین آزاد پخواهان
و محمد علی شاه قاجار ششمین پادشاه این سلسله در وهله
دوم بحران حاصله از جنگ اول جهانی (۱۸-۱۹۱۴-
میلادی) موجبات بی نظمی و خرابی وضع کشور را فراهم
آورده بودند و با این ترتیب اقدام مؤثری جهت ایجاد
مدارس میسر نبود.

آکون بشرح وقایعی که موجب تأسیس دانشگاه

تهران گردید میپردازیم.

طبق قانون مصوب اردیبهشت ماه ۱۳۱۳ وزارت فرهنگ

مأمور تأسیس دانشگاه تهران گردید که شامل دانشکدههای
زیر بود.

۱- دانشکده معقول و منقول

۲- دانشکده علوم

۳- دانشکده ادبیات

۴- دانشکده پزشکی. داروسازی و دندانپزشکی

۵- دانشکده حقوق و علوم سیاسی و اقتصادی

۶- دانشکده فنی

۷- دانشسرای عالی و مدرسه هنرهای زیبا

دانشگاه تهران بتدریج در سالهای بعد چه از نظر
تعداد دانشجویان و استاد و چه از نظر تجهیزات تکامل یافت.
برای تدریس در دانشگاه تهران ابتدا عده ای استاد
فرانسوی استخدام شدند. در اینجا لازم به تذکر است که
تشکیلات دانشگاه تهران و برنامه آن از دانشگاههای
فرانسه اقتباس شد و دلیل این موضوع شاید بستگی بآن داشته
باشد که اکثر مقامات مسئول در وزارت فرهنگ ایران کسانی
بوده اند که تحصیلات خود را در فرانسه و کشورهای فرانسه
زبان به پایان رسانده بودند و دیدی است که به فرهنگ
فرانسه و اقتباس از آن علاقمند بودند.

علاوه بر استادان خارجی عده ای از دانشجویانی که طی
برنامه پنجساله اعزام دانشجویان کشورهای اروپائی رفته بودند
در دانشگاه تهران بعنوان استاد مشغول بکار شدند
اکون برای بیان تحولات تعلیمات دانشگاهی در این دوره
بمطالعه ای درباره عده دانشجویان و استادان دانشگاه

(۱) - تاریخ ایران تألیف سر برسی سایکس ترجمه مرحوم سید محمد تقی فخر داهی گیلانی جلد دوم صفحه ۶۳ چاپ رنگین تهران ۱۳۳۰

هجری شمسی.

تهران میپردازیم برای انجام این مطالعه درصد عده دانشجویان را نسبت به عده استادان دانشگاه در سالهای مختلف محاسبه می‌نمائیم. بعنوان توضیح در اینجا تذکر

میشوم که هر چند تاریخ تأسیس دانشگاه تهران در سال ۱۳۱۳ بود اما ضمن این مطالعه ما رمدار معالی این دوره را که قبل از ایجاد دانشگاه تهران بود ماند و بعد از ده دانشگاه شد ماند بحساب آورده شده است.

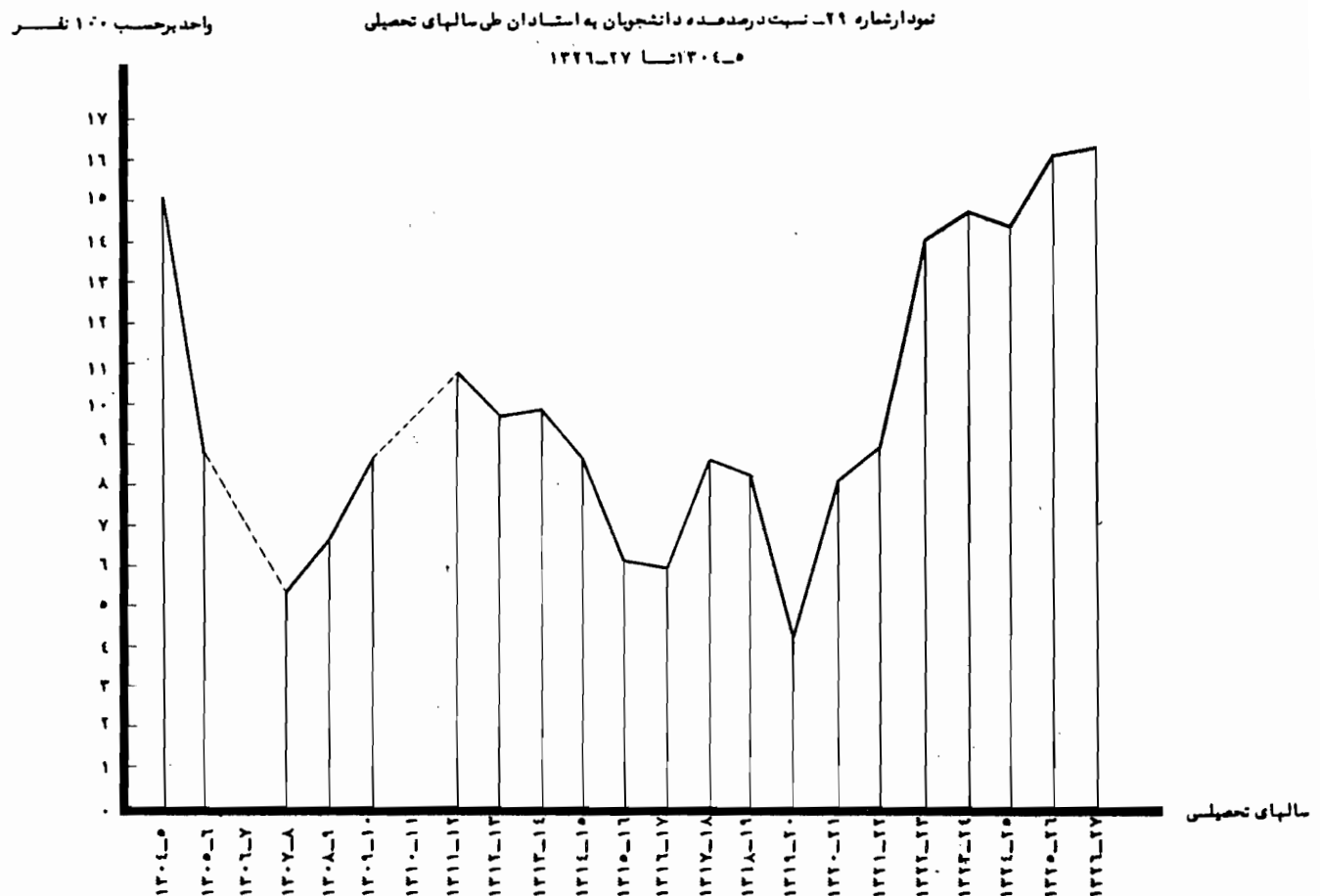
جدول شماره ۲۰- نسبت درصد عده دانشجویان به استادان طی سالهای تحصیلی

۱۳۰۴-۵ تا ۱۳۱۶-۱۷

سالهای تحصیلی	عده دانشجویان دانشگاه تهران و مدار معالی	عده استادان دانشگاه تهران و مدار معالی	نسبت درصد عده دانشجویان و استادان
۱۳۰۴-۵	۳۰۱	۲۰	$\frac{301 \times 100}{20} = 1505$
۱۳۰۵-۶	۳۰۱	۳۴	۸۸۵/۲
۱۳۰۶-۷	-	-	-
۱۳۰۷-۸	۲۸۹	۵۳	۵۴۵/۳
۱۳۰۸-۹	۳۱۶	۴۷	۶۷۲/۳
۱۳۰۹-۱۰	۴۵۱	۵۲	۸۶۷/۳
۱۳۱۰-۱۱	۵۶۱	-	-
۱۳۱۱-۱۲	۶۹۲	۶۴	۱۰۸۱/۳
۱۳۱۲-۱۳	۸۸۶	۹۱	۹۷۳/۶
۱۳۱۳-۱۴	۱۲۰۰	۱۲۱	۹۹۱/۷
۱۳۱۴-۱۵	۱۳۱۱	۱۵۱	۸۶۸/۲
۱۳۱۵-۱۶	۱۵۲۹	۲۴۲	۶۳۱/۸
۱۳۱۶-۱۷	۱۶۳۳	۲۷۳	۵۹۸/۲
۱۳۱۷-۱۸	۱۷۱۵	۱۹۸	۸۶۶/۲
۱۳۱۸-۱۹	۱۹۳۴	۲۳۴	۸۲۶/۵
۱۳۱۹-۲۰	۲۳۹۵	۵۶۶	۴۲۳/۱
۱۳۲۰-۲۱	۲۳۶۷	۴۱۲	۸۱۷/۲
۱۳۲۱-۲۲	۳۴۰۵	۳۸۱	۸۹۳/۷
۱۳۲۲-۲۳	۳۴۶۳	۲۴۷	۱۴۰۲
۱۳۲۳-۲۴	۴۰۸۶	۲۷۸	۱۴۶۹/۸
۱۳۲۴-۲۵	۵۰۰۷	۳۴۶	۱۴۴۷/۱
۱۳۲۵-۲۶	۵۸۸۳	۳۶۵	۱۶۱۱/۸
۱۳۲۶-۲۷	۶۲۵۷	۳۸۴	۱۶۲۹/۴

برای مطالعه تحولات کلی تعلیمات عالی در دوران مسعود

مطالعه برسم روند گرافیک میبرد از سیم

مطالعه روند فوق بهمانشان میدهد که نسبت مورد نظر در ابتدای این دوره تنزل کرده زیر عده دانشجویان تقریباً ثابت بوده ولی عده استادان افزایش یافته است دلیل این مطالب آنست که در ابتدای این دوره عده دیپلمه‌های متوسطه محدود بوده و از طرفی بآسانی میتوانستند در دستگاه‌های مختلف دولتی بکار مشغول شوند بنابراین اکثر احتیاجی با ادامه تحصیل در دانشگاه پیدا

نمیکردند ولی بعداً بتدریج احتیاج بکار در تحصیل کرده و دانشگاه دیده زیاد شد و به همین جهت بر تعداد دانشجویان مدارس عالی افزوده شد ۰ از طرفی دانشجویان اعزامی با روسان نیز بتدریج بوطن بازگشتند و در دانشگاه بتدریس پرداختند و به همین دلیل نسبت عده دانشجویان با استادان تا سال ۱۳۱۷ تقریباً ثابت مانده است ولی از این سال به بعد این نسبت رو با افزایش گذاشته و دلیل آنهم افزایش

سریع‌فده دانشجویان نسبت با استادان دانشگاه است.

نتیجه افزایش نسبت دانشجویان با استادان در —
دانشگاه تهران از سال ۱۳۱۷ به بعد این است که در اکثر
این افزایش نسبت تأثیر تدریس استاد در کلاسهای
«طو از شاگرد تنزل مینماید و در نتیجه سطح معلومات
دانشجویان نیز کم میشود و این مطلب هر سال شدیدتر
میشود. از فارغ التحصیلان دانشگاه کسانی که موفق باخذ
درجه لیسانس در رشته تعلیم و تربیت گردیده‌اند در
دبیرستانها سمت دبیر استفاده شده است و در نتیجه
هر سال نسبت به سال گذشته سطح معلومات عمومی
دانش‌آموزان دبیرستانها که تحت نظر این دبیران به
تحصیل اشتغال داشته‌اند تنزل نموده است هر سال عدد
از این دانش‌آموزان پس از ختم تحصیلات متوسطه در دانشگاه
نام نویسی نموده‌اند و وضع آنها هنگام ورود بدانشگاه بدین
قرار است.

۱- افزایش شدید نسبت درصد دانشجویان به
استادان و در نتیجه کم شدن تأثیر تدریس استادان در —
کلاسهای فشرده از شاگرد.

۲- تنزل سطح معلومات این دانشجویان نسبت
به دانشجویان سالهای گذشته بدلیل مذکور در فوق و در
نتیجه هر سال دو نفر نسبت به سال قبل شدیدتر میشود
اول افزایش نسبت دانشجویان به استادان که کاهش
تأثیر تدریس استاد را در کلاس دنبال دارد پس تنزل
سطح معلومات عمومی دبیرانهای متوسطه که بدانشگاه

داخل میشوند.

آنچه که مطالب فوق را تأیید مینماید باین قرار است
که همانطوریکه در فصل مربوط به تعلیمات متوسطه مطالعه
شد از میان صدها دبیر که در مسابقه ورودی دانشکده
پزشکی شرکت کردند حتی چهارصد نفر موفق باخذ نمره
۸ نشدند و همین قضیه در دانشکده کشاورزی نیز تکرار
شد (۱)

البته علت تنزل سطح معلومات شاگردان متوسطه
تنها بستگی به توازن تعداد شاگردان و معلم ندارد و —
دلایل دیگری نیز در این امر مؤثر است از قبیل فقدان
تجهیزات نوین آزمایشگاهی و کتابخانه و خرابی وضع
امتحانات اما آنچه مربوط به توازن عدد شاگرد و معلم است
میتوان با برقرار کردن بهر حد متوسط توازن بین شاگردان
و معلمین این نقص را جبران کرد. البته روشن است که
بهترین وجه توازن بین شاگرد و معلم موقعی است که
کلاس حداقل ممکنه را از حیث عدد شاگرد دارا باشد و در —
این صورت است که شاگردان به بهترین وجه از وجود
معلم استفاده مینماید. حد متعارف این توازن نسبت
۱/۳ است که طبق قوانین و مقررات آموزش و پرورش تعیین
گردیده است.

بمنظور بررسی تغییرات تعداد دانشجویان
دانشگاه تهران به مقایسه دانشجویان دانشکده‌های
مختلف در سالهای ۱۳۰۷ تا ۱۳۲۷ میپردازیم و برای
انجام این مطالعه جدول شماره ۱ را بدست میدهم.

(۱) - در سال ۱۳۴۳ نیز نظیر همین جریان هنگام مسابقه ورودی دانشگاه تهران تکرار شد.

جدول شماره ۲۱- تعداد دانشجویان دانشکده های پزشکی - حقوق - ادبیات و علوم و دانشسرای عالی و دانشکده

فنی در سالهای تحصیلی ۸-۱۳۰۷ تا ۲۷-۱۳۲۶

سالهای تحصیلی	دانشکده پزشکی	دانشکده حقوق	دانشکده ادبیات و علوم و دانشسرای عالی	دانشکده فنی
۸-۱۳۰۷	۱۹۸	۳۹	۴۲	-
۹-۱۳۰۸	۱۹۶	۳۸	۸۲	-
۱۰-۱۳۰۹	۲۴۳	۵۸	۱۵۰	-
۱۱-۱۳۱۰	۲۹۳	۷۹	۱۸۹	-
۱۲-۱۳۱۱	۳۷۱	۱۳۲	۱۸۹	-
۱۳-۱۳۱۲	۴۴۹	۲۱۴	۱۳۲	-
۱۴-۱۳۱۳	۴۶۹	۲۴۵	۳۵۰	۴۲
۱۵-۱۳۱۴	۵۷۲	۲۱۲	۳۵۷	۷۹
۱۶-۱۳۱۵	۶۰۹	۲۱۲	۴۵۲	۱۲۹
۱۷-۱۳۱۶	۶۳۲	۲۷۹	۴۱۲	۱۸۰
۱۸-۱۳۱۷	۶۱۵	۳۹۲	۴۳۳	۱۷۱
۱۹-۱۳۱۸	۷۶۳	۴۰۵	۵۶۰	۲۰۶
۲۰-۱۳۱۹	۷۷۷	۵۱۲	۵۲۲	۲۲۴
۲۱-۱۳۲۰	۷۷۲	۵۰۵	۶۸۸	۲۸۶
۲۲-۱۳۲۱	۸۴۱	۷۸۶	۶۰۹	۲۷۲
۲۳-۱۳۲۲	۸۳۴	۱۰۳۳	۷۲۰	۲۴۸
۲۴-۱۳۲۳	۱۰۲۵	۱۰۴۲	۷۷۵	۲۱۵
۲۵-۱۳۲۴	۱۱۵۵	۲۱۸۴	۸۵۱	۱۴۵
۲۶-۱۳۲۵	۱۲۶۷	۲۵۸۵	۱۰۲۶	۲۱۷
۲۷-۱۳۲۶	۱۲۸۷	۲۵۸۳	۱۰۲۶	۲۱۷

مطالعه بر روی جدول فوق بمانشان می‌دهد که عدد دانشجویان تا سال ۱۳۱۹ افزایش یافته و دلیل آن افزایش سریع دیپلمه‌های متوسطه است که در نتیجه ازدیاد داوطلبان تحصیلات عالی رابعت شده است.

از سال ۱۳۱۹ تعداد دانشجویان دانشکده حقوق افزایش سریع یافته در صورتیکه دانشجویان دانشکده فنی کاهش پذیرفته است دلیل این موضوع آنستکه پس از سال ۱۳۱۹ حضور در کلاسهای دانشکده حقوق عملاً اختیاری ولی حضور در کلاسهای دانشکده فنی اجباری بود بنابراین اکثر کسانی که میتوانستند شغلی را احراز نموده و در عین حال تحصیل نمایند رشته حقوق را انتخاب کردند (۱۰).

در سالهای ۱۳۲۴-۱۳۲۰ بعلمت بحران حاصله از اشغال ایران توسط متفقین و جنگ دوم جهانی توسعه تعلیمات عالی در ایران بطور نامنظم و به کندی صورت گرفت اما از سال ۱۳۲۶ به بعد افزایش تعداد دیپلمه‌های

متوسطه افزایش قابل ملاحظه داوطلبان تحصیل در دانشگاه رابعت شد بطوریکه مسئولان امور دانشگاه مجبور به سرقراری مسابقه ورودی جهت داوطلبان تحصیل در رشته‌های مختلف شدند و برای رفیع این اشکال در وهله اول امکان پذیرفتن عدد بیشتری را فراهم ساختند و در وهله بعدی وزارت فرهنگ به تأسیس دانشگاه تبریز در ۱۳۲۶ اقدام کرد که در آغاز فقط دانشکده پزشکی را دارا بود ولی بعداً توسعه یافت و در حال حاضر شامل دانشکده‌های ادبیات پزشکی و داروسازی و دندانپزشکی-علوم-فنی-دانشسرای عالی میباشد (۲۰).

عدد روزافزون دیپلمه‌های متوسطه ایجاد مدارس عالی را در کشور ایجاد مینماید زیرا هر سال عدد زیادی از دیپلمه‌های متوسطه بعلمت کمی جا از ادامه تحصیل مدارس عالی محروم میمانند. علت این موضوع هم اینست که سیستم تحصیلات متوسطه در ایران منطبق با احتیاجات کشور نمیباشد.

(۱) - در سالهای اخیر حضور در کلاسهای دانشکده حقوق اجباری شده و به همین دلیل تعداد دانشجویان این دانشکده کاهش کلی یافته است.

(۲) - در حال حاضر در مراکز استانهای آذربایجان غربی- فارس- خوزستان- خراسان- دانشگاه تأسیس شده که البته هنوز شامل تمام رشته‌های تحصیلی نمیشوند.

فصل هشتم

تربیت معلم

قبل از دوره رضاشاه بهلولی هیچگونه اقدامی برای تربیت معلم از طرف وزارت فرهنگ نشده بود فقط در سال ۱۳۰۴ مجلس شورای ملی ضمن تصویب قانون اعزام محصل بارو به قبول نموده بود که ۱۵ نفر از محصلان اعزامی بارو به رشته تعلیم و تربیت به تحصیل بپردازند و لایحه این قانون هم بعلمت کمبود بود چه به مرحله اجراء نرسید در اول خرداد ماه ۱۳۰۷ قانون دیگری راجع به اعزام محصل به اروپا به تصویب مجلس رسید و در آن تصریح شده بود که ۳۵ درصد از محصلان اعزامی باید رشته تعلیم و تربیت را انتخاب نمایند .

در اسفند ماه ۱۳۱۲ مجلس تأسیس ۲۵ دانشسرای - مقدماتی را برای تربیت آموزگاریه تصویب رسانید مد تاجرای این قانون ۵ سال در نظر گرفته شده بود و محل ایجاد دانشسراها در تهران و بعضی شهرستانها تعیین گردید بود ضمن همین قانون تأسیس دانشسرای عالی جهت تربیت دبیر برای دبیرستانهای کشور نیز پیشبینی شد بود . پس از بیان مختصری در باره اقدامات انجام شده در این دوره جهت تربیت معلم بشرح تحولات آن میپردازیم و برای این منظور تعداد دانشسراهای مقدماتی و شاگردان آنها را مورد مطالعه قرار داده منحنی نمایش تعداد آنها را رسم مینمائیم .

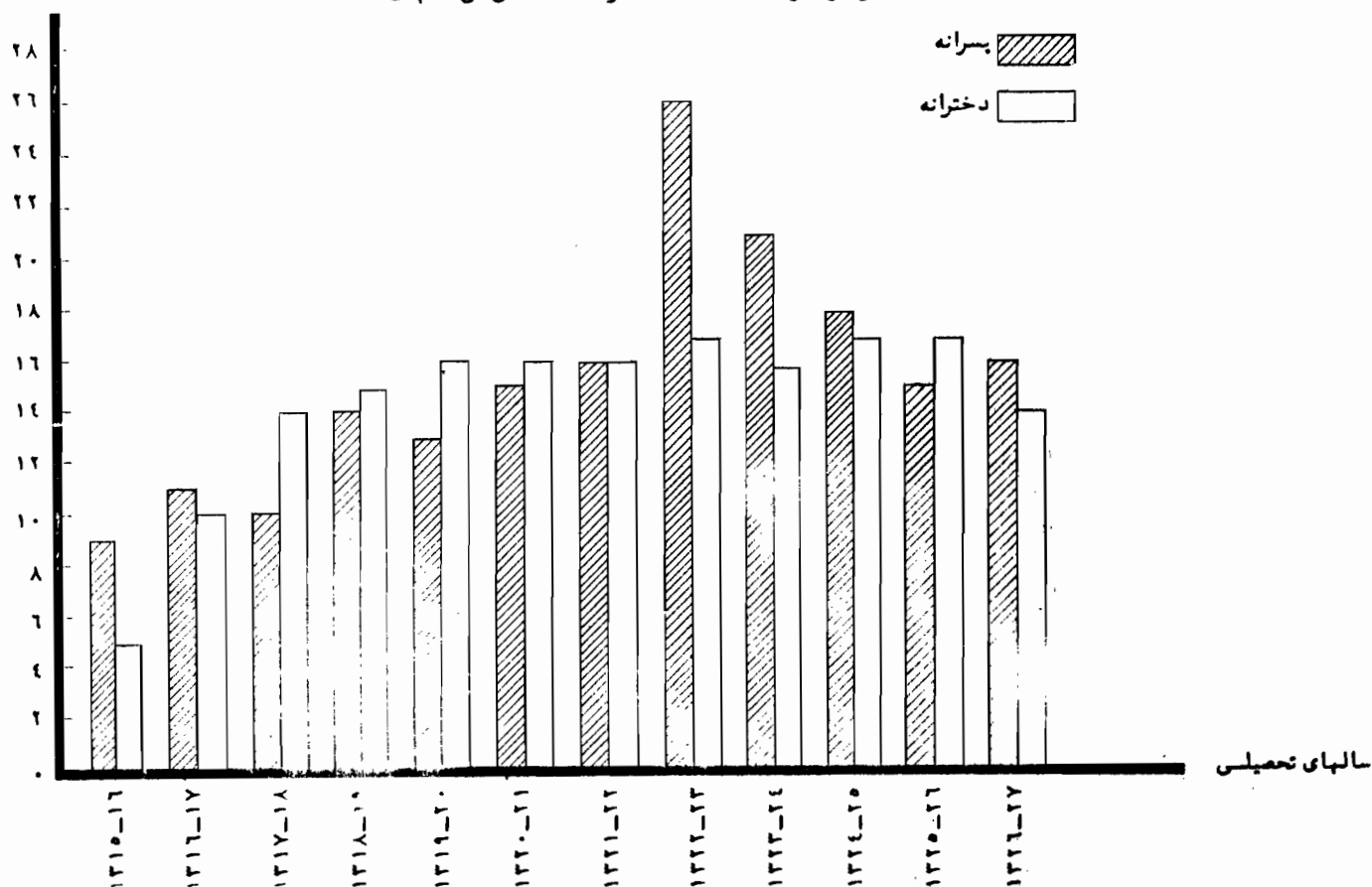
جدول شماره ۲۲- تعداد دانشسراهای مقدماتی و دانش‌آموزان آن طی سالهای تحصیلی

۱۳۱۵-۱۶ تا ۱۳۲۶-۲۷

سال	تعداد دانشسراهای مقدماتی			تعداد دانش‌آموزان دانشسراهای مقدماتی		
	دخترانه	پسرانه	جمع	دخترانه	پسرانه	جمع
۱۳۱۵-۱۶	۵	۹	۱۴	۵۰۷	۴۸۱	۹۸۸
۱۳۱۶-۱۷	۱۰	۱۱	۲۱	۵۷۲	۵۵۳	۱۱۲۵
۱۳۱۷-۱۸	۱۴	۱۰	۲۴	۵۹۲	۶۵۸	۱۲۵۰
۱۳۱۸-۱۹	۱۵	۱۴	۲۹	۶۹۶	۷۶۱	۱۴۵۷
۱۳۱۹-۲۰	۱۶	۱۳	۲۹	۵۴۸	۷۲۱	۱۲۶۹
۱۳۲۰-۲۱	۱۶	۱۵	۳۱	۵۴۲	۷۵۶	۱۲۹۸
۱۳۲۱-۲۲	۱۶	۱۶	۳۲	۶۲۸	۷۳۳	۱۳۶۱
۱۳۲۲-۲۳	۱۷	۲۶	۴۳	۶۹۳	۸۷۹	۱۵۷۲
۱۳۲۳-۲۴	۱۶	۲۱	۳۷	۱۰۲۰	۱۱۸۰	۲۲۰۰
۱۳۲۴-۲۵	۱۷	۱۸	۳۵	۷۰۷	۸۳۰	۱۵۳۷
۱۳۲۵-۲۶	۱۷	۱۵	۳۲	۴۳۸	۹۶۶	۱۴۰۴
۱۳۲۶-۲۷	۱۴	۱۶	۳۰	۴۵۲	۱۰۶۱	۱۵۱۳

تعداد

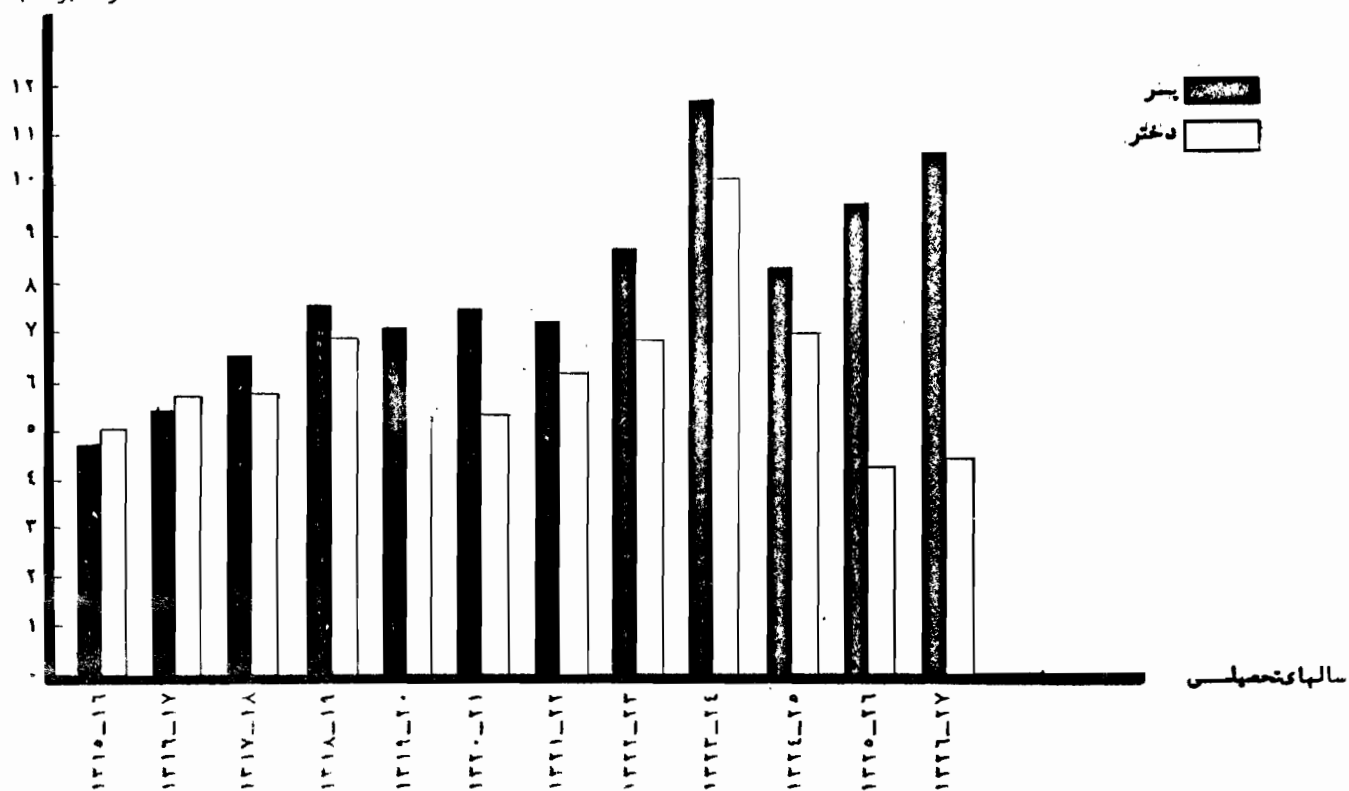
نمودار شماره ۳۰ تعداد دانشسراهای مقدماتی طی سالهای ۱۳۱۵-۱۶ تا ۱۳۲۶-۲۷

نمودار شماره ۳۱ تعداد دانشسراهای مقدماتی طی سالهای تحصیلی

۱۳۱۵-۱۶ تا ۱۳۲۶-۲۷

واحد بر حسب ۱۰۰

مطالعه جدول و گرافیک های فوق به نشان می دهد که از سال ۱۳۱۴ که رفع حجاب از بانوان بعمل آمد دختران دانش آموزی دانشگاه های قدیمی راه یافتند زیرا افزایش روز افزون دختران نوآموز در مدارس ابتدائی کشور تربیت آموزگاران زن را برای تدریس در مدارس ابتدائی بدنیال داشت.

نبود آموزگاران ایجاب می نمود که در سال تحصیلی ۱۵-۱۳۱۴ و ۱۶-۱۳۱۵ اعداد دانش آموزان دختر در دانشگاه های قدیمی این نقصان را جبران نماید و همین دلیل نسبت دختران دانش آموزی پسران در این مدارس در دو سال تحصیلی مذکور زیاد تر می باشد ولی چون عموماً تعداد پسران دانش آموزی بیشتر از تعداد دختران است لذا در سال های بعد وضع بحال عادی برگشته و تعداد دانش آموزان پسر بیشتر از دختران در دانشگاه های قدیمی شده است.

برای مطالعه دقیق تر از تحولات کادر آموزشی در این دوره بمطالعه تعداد دیپلم های دانشگاه های قدیمی و تعداد آموزگاران مدارس ابتدائی از سال ۱۳۱۹ می پردازیم. انتخاب این سال به دلیل آنست که آمار و اطلاعات لازم جهت این مطالعه از این تاریخ به بعد در دست می باشد. مطالعه عده معلمان که قبلاً در

استخدام فرهنگ بود مانند با تعداد دیپلم های دانشگاه ها پس از فراغت از تحصیل با استخدام فرهنگ در نیامده اند که ذیلاً دلیل آن بیان خواهد شد.

اگر عده دیپلم های دانشگاه ها را به حرف A و عده دیپلم های که پس از فراغت از تحصیل با استخدام فرهنگ در نیامده با حرف C نشان داده شوند و این تعداد را به عنوان ضایعات عرسال در نظر بگیریم میتوان رابطه زیر را بین عوامل مذکور در فوق قبول کرد.

$$A - C = 1127$$

عده آموزگاران در سال تحصیلی ۲۰-۱۳۱۹ ۱۲۶۶ نفر

$$A = 489$$

عده آموزگاران در سال تحصیلی ۲۱-۱۳۲۰ ۱۲۲۷ نفر

$$C = 121$$

عده ۱۲۲۷ تعداد آموزگاران سال بعد را نشان می دهد

$A - B = C$ تعداد دیپلم های را که استخدام نشده اند

$$\text{مثلاً } B = 21 \text{ در سال تحصیلی } 21-1320$$

همین ترتیب ضایعات سال های بعد را محاسبه

و در جدول ذیل جمع آوری می کنیم.

جدول شماره ۲۳- تعداد آموزگاران و فارغ التحصیلان دانشسراهای مقدماتی در سالهای تحصیلی

۱۳۲۰-۱۳۱۹ تا ۱۳۲۶-۱۳۲۷

سال	تعداد آموزگاران	تعداد فارغ التحصیلان دانشسراهای مقدماتی (A)	تعداد دیپلمه‌هایی که استخدام نشده‌اند (B)	ضایعات $A-B=C$
۱۳۱۹-۲۰	۹۲۶۹	۴۸۹	-	۴۸۹-۳۶۸=۱۲۱
۱۳۲۰-۲۱	۹۶۳۷	۶۶۰	۹۶۳۷-۹۲۶۹=۳۶۸	۵۴۹
۱۳۲۱-۲۲	۹۷۴۸	۴۷۵	۹۷۴۸-۹۶۳۷=۱۱۱	۷۷
۱۳۲۲-۲۳	۱۰۱۴۶	۴۵۵	۱۰۱۴۶-۹۷۴۸=۳۹۸	۱۲۹
۱۳۲۳-۲۴	۱۰۴۵۲	۱۵۵۰	۱۰۴۵۲-۱۰۱۴۶=۳۰۶	۲۶
۱۳۲۴-۲۵	۱۱۹۷۶	۱۹۰۳	۱۱۹۷۶-۱۰۴۵۲=۱۵۲۴	۶۲۳
۱۳۲۵-۲۶	۱۳۲۵۶	۱۲۶۶	۱۳۲۵۶-۱۱۹۷۶=۱۱۸۰	۲۵۹
۱۳۲۶-۲۷	۱۴۷۸۱	۱۵۹۵	۱۴۷۸۱-۱۳۲۵۶=۱۵۲۵	-

این مطالعه اثر بحران حاصله در ایران را از سال ۱۳۲۰ تا ۱۳۲۵ بخوبی نشان می‌دهد زیرا در تمام این مدت عدای فارغ التحصیل استخدام نشده مشاهده می‌شود و این عده در سال تحصیلی ۲۶-۱۳۲۵ به‌تنهایی درجه رسیده است و اثر بحران حاصله کاملاً از تعداد ۶۲۳ نفر

فارغ التحصیل بدون پست در سال ۱۳۲۴ روشن می‌شود. در حالیکه پراز ختم بحران در سال بعد تعداد ۲۵۹ پست خالی مشاهده می‌شود که متوسط آموزگاران غیر دانشسرای اشغال‌گرفته است.

فصل هفتم

آموزش بزرگسالان

پس از برقراری رژیم مشروطه در ایران در سال ۱۲۸۵ آموزش بزرگسالان مورد توجه قرار گرفت. پیشقدمان این نهضت روشنفکران و آزادخواهان کشور بوده که سعی فراوان جهت ریشه کن کردن بیسوادی و جهل نمود مانند: از این تاریخ بعد کلاسهای آموزش بزرگسالان در شهرهای بزرگ کشور برپا شد و وزارت فرهنگ در خرداد ماه ۱۳۱۴ مأموریت یافت که کلاسهای جهت آموزش سالندان دایر نماید. این کلاسها هفتای چهارشنبه و هرپارده ساعت تشکیل میگردد محل تشکیل کلاسها مدارس ابتدائی دولتی بود و نفرات آموزگاران دبستانی که کلاس در آن تشکیل میشد مأمور تدريس قرائت و املا فارسی مطابق برنامه تعیین شده وزارت فرهنگ بودند. دوره آموزش بزرگسالان دو سال بود و در پایان تحصیلات کسانی که موفق بگذراندن امتحانات مربوطه میشدند موفقی باخذ گواهینامه میگرددند. جهت شرکت در این

کلاسها سن افراد بهیچوجه مورد نظر نبود و تمام مخارج کلاسها چه از نظر فوق العاده و اضافه کار آموزگاران و چه از نظر مصرف سوخت زمستانی و برق بعهده وزارت فرهنگ بود. برنامه درسی این کلاسها شامل خواندن، نوشتن و معلومات عمومی لازم بود طبق مقررات مصوب خرداد ماه ۱۳۱۴ شرکت در کلاسهای سالندان برای خدمتگزاران و پاسبانان بیسواد اجباری بود. ضمناً باید متذکر شد که تحصیل در این کلاسها برای عموم مجانسی بود. در اینجا باید متذکر شد که همگام با تأسیس کلاسهای دولتی تربیت سالندان کلاسهای خصوصی نیز جهت تربیت بزرگسالان دایر شده بود. اماده شاگردان این کلاسها خیلی کمتر از کلاسهای دولتی بود. برای مطالعه تحولات آموزش سالندان به بررسی عده شاگردان و کلاسهای مربوطه در این دوره میپردازیم. برای انجام این منظور برسم منحنی نمایش عده شاگردان و کلاسهای مبادرت مینمائیم.

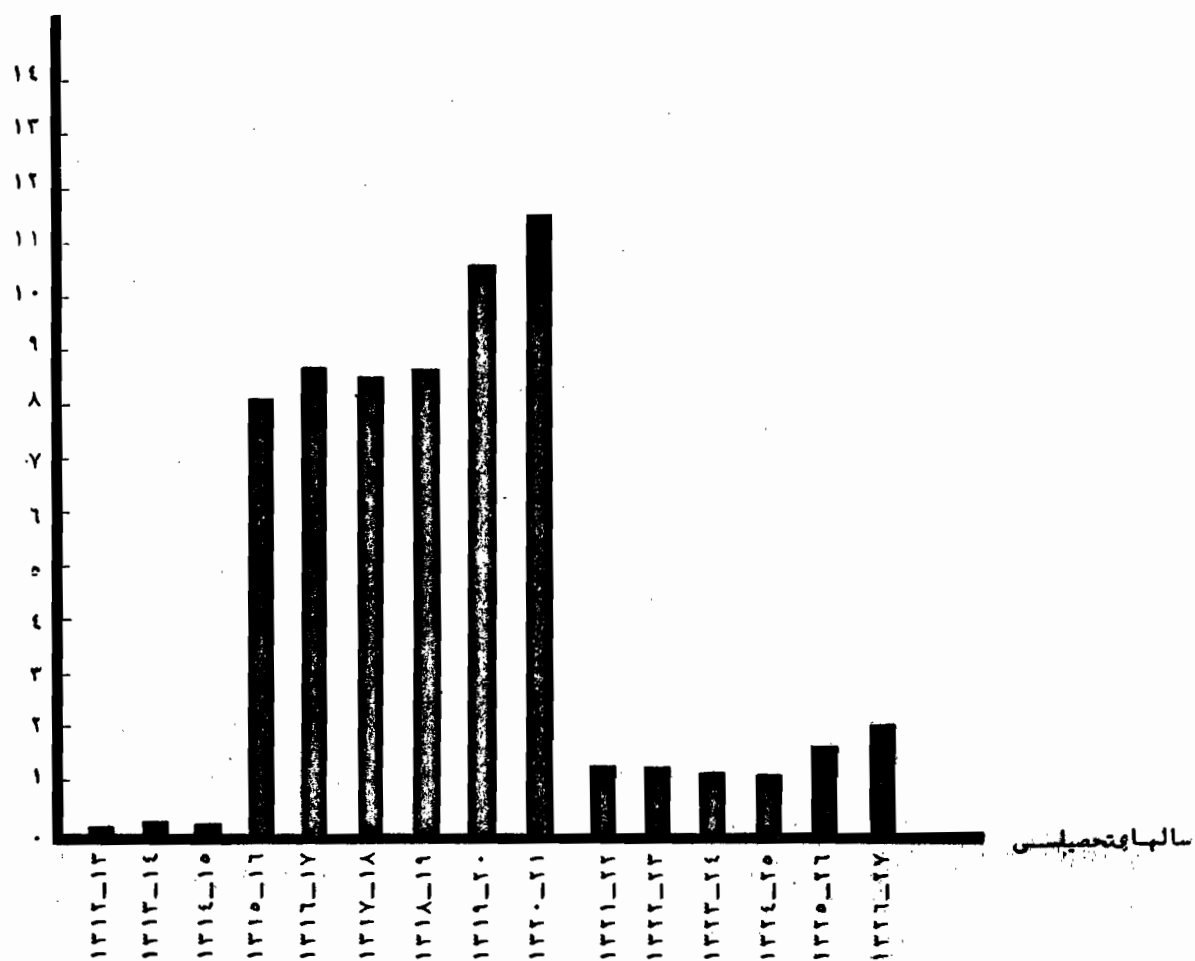
جدول شماره ۲۴- تعداد کلاسهای سالمندان و شاگردان آن طی سالهای تحصیلی ۱۳۱۲-۱۳

تا ۱۳۲۶-۲۷

سال	تعداد کلاسهای سالمندان			تعداد شاگردان کلاسهای سالمندان		
	دولتی	ملی	جمع	دولتی	ملی	جمع
۱۳۱۲-۱۳	—	—	۴۵	—	—	۲۰۴۴
۱۳۱۳-۱۴	—	—	۹۰	—	—	۳۳۴۰
۱۳۱۴-۱۵	—	—	۸۰	۱۳۵۱	۱۲۴۲	۲۵۹۳
۱۳۱۵-۱۶	۳۲۰۲	۴۴	۳۲۴۶	۹۳۸۸۶	۱۱۶۲	۹۵۰۴۸
۱۳۱۶-۱۷	۳۴۰۶	۱۰۸	۳۵۱۴	۱۱۸۴۵۳	۳۰۵۳	۱۲۱۵۰۶
۱۳۱۷-۱۸	۳۴۱۷	۱۶	۳۴۳۳	۱۳۶۸۲۱	۵۶۹	۱۳۷۳۹۰
۱۳۱۸-۱۹	۳۴۷۵	۳۲	۳۵۰۷	۱۴۲۹۶۵	۶۸۱	۱۴۳۶۴۶
۱۳۱۹-۲۰	۴۲۱۰	۳۹	۴۲۴۹	۱۷۰۹۹۸	۲۹۱۰	۱۷۳۹۰۸
۱۳۲۰-۲۱	۴۵۶۰	۲۶	۴۵۸۶	۸۵۴۳۹	۱۴۴۸	۸۶۸۸۷
۱۳۲۱-۲۲	۴۸۱	۱۸	۴۹۹	۲۷۶۶۰	۷۰۸	۲۸۳۶۸
۱۳۲۲-۲۳	۴۹۲	۱۵	۵۰۷	۲۱۹۶۵	۹۳۹	۲۲۹۰۴
۱۳۲۳-۲۴	۴۷۲	۲۴	۴۹۶	۲۵۱۳۵	۵۵۲	۲۵۶۸۸
۱۳۲۴-۲۵	۴۳۳	۴۲	۴۷۵	۲۱۲۰۵	۵۹۲	۲۱۷۹۷
۱۳۲۵-۲۶	۶۳۷	۳۹	۶۷۶	۲۹۲۶۳	۱۰۰۰	۳۰۲۶۳
۱۳۲۶-۲۷	۷۵۵	۶۷	۸۲۲	۲۱۱۶۲	۵۶۰۳	۲۶۷۶۵

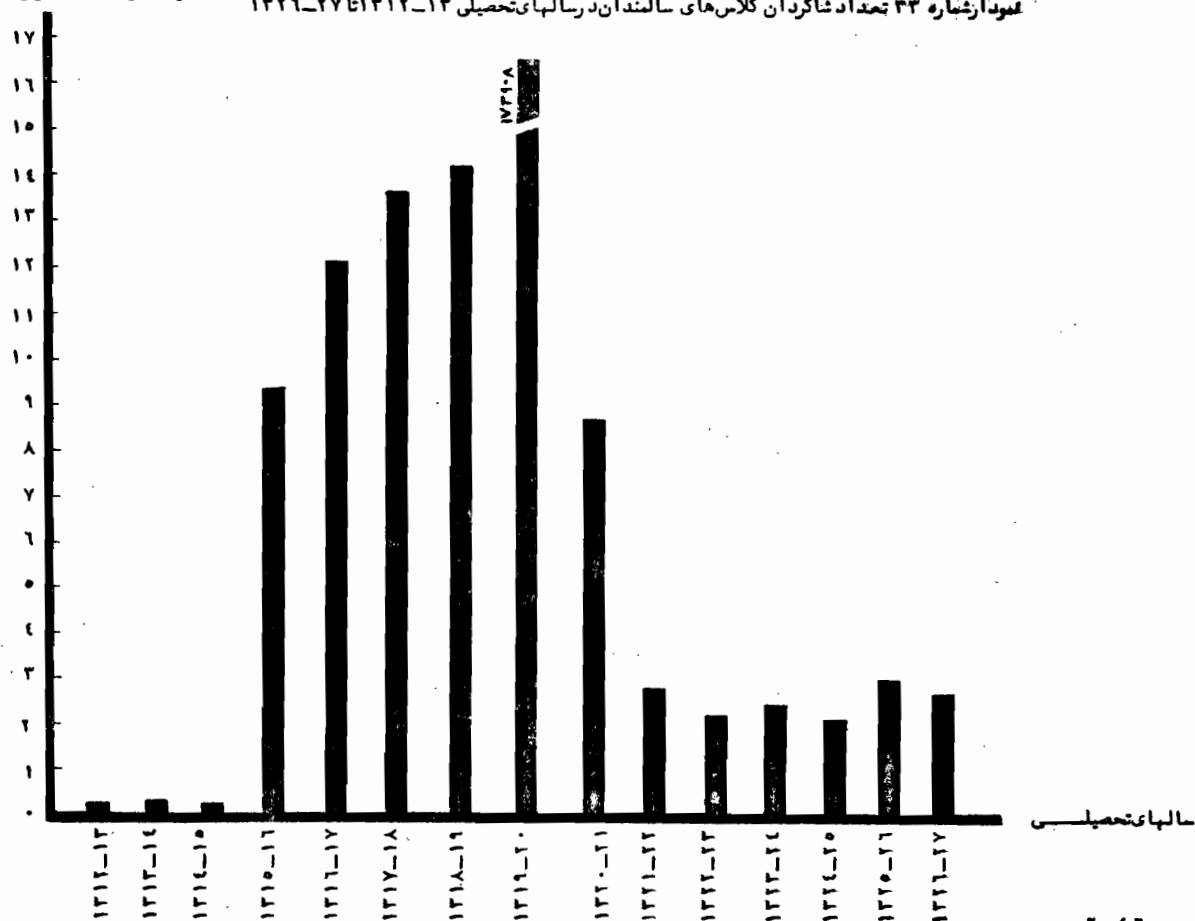
نمودار شماره ۳۲ تعداد کلاسهای سالنندان طی سالهای تحصیلی ۱۳۱۲-۱۳ تا ۱۳۲۶-۲۷

تعداد بر حسب ۴۰۰

واحد بر حسب ۱۰ هزار نفر

نمودار شماره ۳۳ تعداد شاگردان کلاسهای سالنندان در سالهای تحصیلی ۱۳۱۲-۱۳ تا ۱۳۲۶-۲۷

مطالعه جدول و نمودارهای مربوطه به نشان می‌دهد تا چه حد مردم نسبت به مبارزه بایبیسوادی و جهل و غیبت نشان میدادند اما متأسفانه بحران حاصل از جنگ دوم جهانی این نهضت بزرگ را تقریباً در کشور متوقف ساخت بطوریکه باعث کاهش فوق‌العاده تعداد کلاسها و شاگردان آن گردید ولی پس از تخلیه ایران و رفع بحرانیهای حاصله از جنگ لازم ایجاد مجدد کلاسهای سالمندان کاملاً احساس شد و وزارت فرهنگ از سال ۱۳۳۴ بعد مبارزه بایبیسوادی را وجهه همت قرار داد و کلاسهای بدین منظور در سراسر کشور دایر کرد و با توجه کمی بآمار زیر اهمیت موضوع روشن میشود.

عده شاگردان کلاسهای مبارزه بایبیسوادی در سال ۱۳۳۴

— ۱۲۰۰۰ نفر (۱)

عده شاگردان کلاسهای مبارزه بایبیسوادی در سال ۱۳۳۴

— ۳۰۲۰۸۶ نفر (۲)

آموزش حرفه‌ای

از جمله تعلیمات بسیار مفید نه تنها در ایران بلکه در هر کشوری آموزش حرفه‌ای است که نقش مهمی را در وضع اجتماعی و اقتصادی عهده دار میباشد. در ایران تعلیمات حرفه‌ای از اوایل دوره مورد مطالعه بتدریج آغاز شد. قبل از این دوره آموزش حرفه‌ای به ترتیبی که در مدارس مربوطه متداول است رایج نبود. اکثر خانواده‌های فقیر اطفال خود را برای کار کارگاههای پیشه‌وران اعزام مینمودند.

در این کارگاهها شاگردان بتدریج بطرز کار استاد خود آشنا میشدند و باین ترتیب کارآموزی مینمودند این اطفال اکثراً روزانه چند ریالی هم بعنوان دستمزد از استاد دریافت میکردند بدون شک این روش کارآموزی مناسب نیست زیرا در وهله اول کارآموزی اطفال کمتر از ۱۲ سال در کارگاههای پیشه‌وران که اکثر شرایط بهداشتی را فاقد است برای سلامت آنان مضر میباشد و در وهله دوم کارآموزی نزدیکتر به پیشه‌وری و بدین توجه با اصول فنی جدید صحیح نمیباشد و شاگردان احیاناً اشتباهاتی را که استاد در کارگاه مرتکب میشود تکرار خواهد کرد و از طرفی مدت مدیدی باید صرف شود تا شاگرد بتواند آنچه استاد انجام میدهد فراگیرد در حالیکه طبق اصول فنی صحیح کارآموزی در مدت کوتاهی بدون اشکالات مذکور انجام خواهد شد. با توجه به مطالب فوق توسعه تعلیمات حرفه‌ای کاملاً لازم میباشد زیرا نه تنها اشکالات فوق برطرف میشود بلکه شاگردانی که از نظر هوش و استعداد توانائی ادامه تحصیل در مدارس متوسطه معمولی را ندارند میتوانند با ادامه تحصیل در مدارس حرفه‌ای معلومات بیشتری کسب نمایند.

در دوران مورد مطالعه یکی از اقدامات مفید تأسیس مدارس حرفه‌ای بود ولی متأسفانه کمبود کادر تعلیماتی برای آموزش حرفه‌ای کمی بود چه و کمبود تجهیزات کافی از اشکالات مهم توسعه تعلیمات حرفه‌ای بوده است علت اصلی ایجاد مدارس حرفه‌ای در این دوره احتیاج روزافزونی بود که وزارتخانه‌ها و مؤسسات مختلف دولتی با استادکار

(۱) و (۲) — وزارت فرهنگ بنظر اداره کل تعلیمات سالمندان ۱۳۳۹ صفحات ۵ و ۵۶

ماهرمانند رنگرز، آهنگر، نجار، سیم‌کش و مکانیکین، داشتند. مدارس حرفه‌ای در این دوره مختلط نبودند و فقط پسران در آنها به تحصیل می‌پرداختند اما مدارس جهت تعلیم آشپزی و دوزندگی و بعضی حرفه‌های دیگر جهت ادامه تحصیل دخترانی که تحصیلات نشر ساله ابتدائی را پایان رسانده بودند ایجاد شد و مدارس حرفه‌ای دیگری هم جهت ادامه تحصیل دختران تأسیس گردید که شرط ورود بآنها داشتن گواهینامه دوره اول متوسطه بود.

از آنچه گفته شد روشن می‌شود که علت اصلی تأسیس مدارس حرفه‌ای نیازمندی‌های بود که بر اثر اصلاحات اجتماعی و اقتصادی بوجود آمده بود و برای رفع آنها بکار حرفه‌ای و افراد صلاحیتدار احتیاج بود و بهمین دلیل مؤسسات مختلف دولتی اقدام به تأسیس مدارس حرفه‌ای نمودند اما این مدارس بهیچوجه تکافوی نیازمندی‌های کشور را نمی‌نمود و در سالهای بعد کمبود کادر حرفه‌ای کاملاً مشهود و محسوس گردید بعنوان مثال بذکر مطالب زیر می‌پردازیم.

طبق گزارشی که توسط سازمان برنامه هفت ساله ایران در آبانماه ۱۳۳۸ منتشر شد کمبود کارگران متخصص در سراسر کشور ۱۶۰۰ نفر بوده و در سال ۱۳۴۱ این تعداد به ۲۷۰۰۰ نفر رسیده است (۱).

کمبود نیروی انسانی در موقع نشر این گزارش کاملاً محسوس بود بطوریکه تجهیزات برق و آب مصرفی در ۲۰۰ شهرستان تقریباً با تمام رسیده بود اما بهر برداری از آنها

بعلت کمبود نیروی انسانی مواجه با اشکال گردیده بود. (۲)

از چندی پیش که دولت ایران اقدامات لازمی را جهت صنعتی کردن کشور شروع کرده بدون شک احتیاج بکار حرفه‌ای مجهزی که شامل مهندسان و کارگر متخصص باشند احساس می‌شود.

احتیاج بکارگران متخصص به مراتب بیشتر از مهندسان دانشگاه دیده در امور صنعتی است و نقش مدارس حرفه‌ای در اینست که تعداد کافی کارگران مجرب و متخصص تربیت نماید. تا موقع انجام بررسی حاضر متأسفانه فقط ۳۸ مدرسه حرفه‌ای با ۵۵۹ نفر شاگرد و ۲۳ مدرسه کشاورزی با ۱۱۲۵ نفر شاگرد در سراسر کشور وجود داشت در صورتیکه در همین هنگام ۱۱۲۵ دبیرستان با ۲۱۸۸۳۴ نفر دانش‌آموز در تمام ایران وجود داشته است. بحران حاصله از کمبود مدارس حرفه‌ای را در پایان فصل هشتم این بررسی متذکر شدیم و در اینجا باید اضافه نماییم که بیشتر دیپلمه‌های متوسطه که موفق به ورود به مدارس عالی می‌شوند در صد راه یافتن به ادارات دولتی بر می‌آیند و با توسل به وسائل گوناگون داخل در تشکیلات اداری کشور می‌شوند و بهمین دلیل شرایط نامطلوبی در وضع اداری کشور از چندین سال قبل بعلت استخدام‌های بی‌مورد مشاهده می‌شود.

(۱) سازمان برنامه آموزش حرفه‌ای و صنعتی در ایران صفحه ۴- آبانماه ۱۳۳۸ چاپخانه باقرزاده.

(۲) سازمان برنامه آموزش حرفه‌ای و صنعتی در ایران

نتیجه

بررسیهای انجام شده در فصول گذشته نشان میدهد که مذهب نقش عمده‌ای را در امور فرهنگی ایفا نموده است. بطوریکه مشاهده شد در ایران باستان تنها تربیت مذهبی اساس تعلیم و تربیت و پرورش فکری رایج به‌گذاشت میگردید و تمام حکومت‌های ایران باستان بر پایه مذهب استوار بودند و شاه مظهر امور از دین بوده است.

بعد از ظهور زردتشت مذهب بر اساس سه اصل مهم که عبارت از پندار نیک، گفتار نیک، کردار نیک باشد استوار گردید و پرورش فکری بر پایه این سه اصل قرار گرفت در ایران باستان معمولاً افراد متمکن از مزایای فرهنگی میتوانند به برخورد ارشوند و به آموزش و پرورش زنان توجهی نمیشد. پس از حمله تازیان در سال ۲۱ هجری و انقراض دولت ساسانی دین اسلام وسیله اعراب بایران آورده شد و کم‌جانشین کیش زردتشت گردید ولی سه قرن بعد از این شکست ایرانیان که زبان ملی خود را حفظ کرده و فکر استقلال و آزادی را در این مدت در سر میپروراندند علیه اعراب قیام کرده آزادی و استقلال از دست رفته را باز یافتند.

مذهب شیعه که با تمایلات ملی و احساسات وطن پرستانه ایرانیان تطبیق میکرد در قرون بعد بعنوان مذهب رسمی ایران برگزیده شد. از اختصاعات دوره اسلامی ظهور تصوف و نفوذ آن در ادبیات و جامعه ایرانی است و از عیوب اساسی این مکتب تحريم مطالعات فلسفی

است.

پس از حمله مغولان و تیموریان بایران در قرن هفتم هجری بیشتر آثار علمی و تاریخی بر اثر غارت و خونریزی و اغتشاش از بین رفت اما از نفوذ متصوفه کاسته شد و ممنوعیت تدریس فلسفه نیز از میان برداشته شد از این دوره تاروی کار آمدن صفویه ایران در اغتشاش و بی نظمی بسر خانها و رؤسای قبایل مختلف فعال مایشاء بوده علیه یکدیگر اقدام میکردند. در دوره صفویه ۱۱۳۵-۱۰۵۰ هجری -

مذهب شیعه اساس یگانگی ملی قرار گرفت و سایر امور پیکره تعلیم و تربیت تحت تأثیر آن قرار گرفتند. در این دوره هنر و صنعت رواج یافته سبک بخصوصی بوجود آمد که شاهکارها آن در حال حاضر در شهر اصفهان باقی است. از این دوره بیحد روحانیون شیعه قدرت یافتند و حکومت همیشه تحت نفوذ آنها قرار داشت این دوره مقارن دوران تحولات -

صنعتی و فکری اروپاست اما بعلمت تعصب زیاد از حدود روحانیون و وجود امپراطوری عثمانی بین ایران و اروپا و اغتشاشات داخلی بعد از دوره صفویه ایران از تحولات صنعتی و فکری اروپائی بی خبری بهره‌مند و این امر باعث عقب ماندگی کشور در تمام امور گردید که در فصول گذشته این بررسی درباره آن باندازه کافی بحث شد.

از ابتدای دوره قاجاریه یعنی از سال ۱۲۵۸ تا ۱۲۸۵ هجری شمسی که سال تأسیس حکومت مشروطه میباشد بدلائلی که قبلاً ذکر آن بجا آمد و بعلمت استبداد و خود خواهی پادشاهان قاجاریه تقریباً هیچگونه تحول

اساسی در شئون اجتماعی کشور ایجاد نشد و پس از برقراری حکومت مشروطه بعلمت ضعف دولت مرکزی و بحرانهای حاصله از جنگ جهانی اول تحول مهمی در اوضاع صورت نگرفت ولی پس از کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹ دوره جدیدی در تاریخ تحولات اجتماعی ایران گشایش یافت که بعضی از نتایج آن بقرار زیر است.

۱- تقویت حکومت مرکزی

۱- تفکیک مذهب از حکومت

۲- ایجاد سیستم قضائی جدید و الغاء کاپیتولاسیون

۳- ایجاد راههای شوسه و راه آهن سراسری ایران

۴- اقتباس تمدن و فرهنگ اروپائی

تحولات فرهنگی این دوره نتایج زیر را در بر دارد.

اولین مسئلهای که در سیر تحولات فرهنگی دوران مورد مطالعه بچشم میخورد مسئله اقتصادی است زیرا فقر عمومی یکی از مشکلات اساسی در راه تعمیم فرهنگ بوده است و نه تنها مانع اجرای تعلیمات اجباری گردید بلکه باعث عدم توسعه آموزش متوسطه و دانشگاهی بنحوائی واکمل شده است.

مسئله فقر عمومی از اوان دوره قاجاریه مشکل بزرگی بود و علت آن شکستهای ایران در جنگهای ایران و روس و لخرجن در باربان و یاد شاهان قاجار و بحران حاصل از جنگ جهانی اول بوده است.

در دوره مورد مطالعه هر چند دولت ایران در وضع اجتماعی و اقتصادی ایران اصلاحاتی بعمل آورد اما آنچه

در مورد تعلیم و تربیت انجام شد کافی نبود زیرا تعلیمات اجباری و تعلیمات حرفه‌ای متناسبی که رفع نیازمندیهای کشور را از جهات مختلف بنماید بمورد اجرا گذاشته نشد.

دومین مسئلهای که در این دوره مطرح بود موضوع عادات و سننی است که از دورانهای قدیم در بین مردم ایران متداول بوده است در این باره بعنوان مثال باید گفته شود، همانطور که ملاحظه شد افزایش تعداد کودکانها

با کندی زیاد صورت گرفت و در آخرین سال دوران مسعود مطالعه فقط ۷۳ کودکان در سراسر ایران وجود داشت باین نکته نیز اشاره شد که تمام کودکانها موسسات خصوصی بودند و دولت بیشتر سعی در اجرای تعلیمات اجباری مینمود و توجهی به آموزش مربوط به دوره قبل از ابتدائی نداشت ولی چنانچه خود مردم باین موضوع توجه میکردند بدون شك افزایش کودکانها قابل ملاحظه میبود، اما خانواده‌های ایران که عادات با این طرز آموزش و پرورش نداشتند، از فرستادن کودکان خود بکودکستانها خودداری میکردند ولی چون کم‌کم بخواهد این نوع تعلیم و تربیت پی بردند از آن استقبال کرد بمطوری که در حال حاضر

تعداد زیادی کودکان در شهرستانهای بزرگ کشور وجود دارد.

سومین مسئله مورد بحث در این دوره وجود ایلات چادرنشین و راکدگی روستاهای کشور است که از آن در فصول گذشته صحبت شد اما در اینجا این نکته قابل ذکر است که اگر وزارت فرهنگ بودجه کافی هم در اختیار میداشت برای اجرای تعلیمات اجباری با اشکال مواجه میشد زیرا

مسئله اسکان ایلات و برقراری راههای ارتباطی بین روستاهای مختلف و سایر مشکلات مانع پیشرفت این منظور میشوند.

چهارمین مسئله مورد بحث در این دوره موضوع کادر آموزشی است زیرا اگر بودجه کافی هم در اختیار فرهنگ میبود آماده کردن عده کافی آموزگار و دبیر جهت تدریس در مدارس ابتدائی و متوسطه و حرفه‌ای محتاج به فرصت کافی میبود و اجرای کامل تعلیمات مورد نظر را با اشکال مواجه میکرد.

پنجمین مسئله موضوع نبودن برنامه و هدف صحیح در مورد اجرای طرحهای فرهنگی است بعنوان مثال میتوان عدم اجرای کامل برنامه تعلیمات حرفه‌ای و اجباری را ناشی از آن دانست و همین موضوع باعث ایجاد بحرانهای بسیاری در سالهای بعد گردید.

ششمین مسئله موضوع تعلیمات بانوان بود که

از آن در فصل هفتم صحبت شد و خاطرنشان گردید که در دیماه ۱۳۱۴ آزادی بانوان و رفع حجاب از آنان تحقق یافت و بر اثر این تحول فصل جدیدی در تاریخ اجتماعی ایران گشوده شد.

هفتمین مسئله موضوع تعلیمات سالندان است که در دوره مورد مطالعه طرف توجه قرار گرفت ولی بعلمت بروز جنگ دوم جهانی تقریباً متوقف شد ولی این نهضت پس از فرام بحران حاصله از جنگ مجدداً ظاهر گردید اما باید هر چه بیشتر بآن کمک نمود زیرا هنوز دزدان و دزدان مردم کشور از نعمت سواد خواندن و نوشتن بی بهره‌اند.

برای اجرای تعلیمات اجباری و حرفه‌ای بنحوصحیح و تربیت نسل جوان آینده بنحوشایسته لازم است اصلاحات اجتماعی و اقتصادی که در سالهای اخیر شروع شده است باموفقیت ادامه یابد. برقراری راههای ارتباطی بین روستاهای دور افتاده اسکان تدریجی ایلات جاد رنشین صنعتی کردن کشور و مکانیزه کردن وسایل کشاورزی و عمری بخش نمودن هر چه بیشتر اصلاحات کشاورزی باعث خواهد شد که در آینده باموفقیت بیشتر طرحها و برنامه‌های آموزشیتر بمرحله اجرا درآید.

بررسی مسائل نیروی انسانی مشرق

بررسی و مطالعه:

گروه تحقیق مسائل نیروی انسانی

تمت

الحمد لله

والله اعلم

فهرست مطالب

شماره صفحه

فصل اول

مقدمه

۲۰۵۳	مقدمه
۲۰۵۵	بررسی جمعیت و منابع نیروی انسانی - ساختمان جمعیت
۲۰۵۵	توزیع جمعیت بر حسب جنس
۲۰۵۷	توزیع جمعیت بر حسب گروههای سنی
۲۰۶۲	تراکم جمعیت - میانه سنی - افزایش جمعیت
۲۰۶۳	بیشتر بینی جمعیت
۲۰۶۴	حرکات جمعیت - ولادت و مرگ و میر
۲۰۶۶	ازدواج
۲۰۶۹	طلاق
۲۰۷۲	مهاجرت

فصل دوم

۲۰۸۲	بررسی مسائل آموزش شهرقم
۲۰۸۴	بررسی وضع سواد در شهرقم
۲۰۸۷	بررسی تحصیلات کلاسیک در پایه های مختلف تحصیل و مقایسه آن بین سالهای ۱۳۳۵-۱۳۴۳
۲۰۹۰	بررسی وضع بیسواد در شهرقم
۲۰۹۳	بررسی ترك تحصیل و علل آن
۲۰۹۶	بررسی افراد با سواد کلاس ندیده و علل نداشتن تحصیلات کلاسیک در شهرقم
۲۰۹۹	بررسی افراد تحت تعلیم در شهرقم
۲۱۰۳	بررسی وضع مهارت و تخصص در شهرقم

فصل سوم

۲۱۰۷	بررسی نیروی کار شهرقم - مبحث اول جمعیت فعال
۲۱۰۷	الف - تعریف جمعیت فعال ب - نرخ فعالیت
۲۱۱۰	ج - نسبت فعالیت
۲۱۱۱	مبحث دوم - اشتغال
۲۱۱۱	الف - نرخ اشتغال
۲۱۱۳	ب - توزیع شاغلین و نرخ اشتغال بر حسب گروههای سنی
۲۱۱۴	ج - توزیع شاغلین در گروههای اصلی مشاغل
۲۱۱۶	د - توزیع شاغلین بر حسب وضع در شغل

شماره صفحه

۲۱۱۷ هـ - توزیع شاغلین در رشته‌های عمده فعالیت اقتصادی
۲۱۱۹ و - وضع در شغل در بخش‌های سه گانه فعالیت اقتصادی
۲۱۲۰ ز - اشتغال از نظر کارایی و محل کار
۲۱۲۱ ح - اشتغال در فصول مختلف
۲۱۲۲ ط - اشتغال و میزان سواد
۲۱۲۲ ی - اشتغال در رشته‌های فعالیت اقتصادی و میزان سواد
۲۱۲۴ ک - اشتغال و مهارت
۲۱۲۵ مبحث سوم - بیکاری
۲۱۲۶ توزیع افراد بیکار بر حسب سن و مدت بیکاری
۲۱۲۷ بیکاری و وضع سواد - بیکاری و میزان سواد - مهارت
۲۱۲۸ علت بیکاری در سال گذشته
۲۱۲۹ افراد متغایل بکار در جمعیت غیر فعال

در بررسی حاضر، مسائل نیروی انسانی شهر قم براساس آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳ در سه فصل: جمعیت و منابع نیروی انسانی، وضع سواد و آموزش و نیروی کار مورد مطالعه و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

در فصل اول وضع جمعیت و توزیع آن در گروه‌های مختلف سنی و جنس، تراکم و نرخ افزایش جمعیت نرخ ولادت، مرگ و میر، ازدواج، طلاق، مهاجرت، علل موجبات آن بررسی گردیده و پیرمبنای آنها جمعیت براساس دو نرخ افزایش، یکی نرخ رشد حاصل از سال‌های گذشته (۴۲ در هزار) و دیگری نرخ رشد عمومی کل کشور (۲۵ در هزار) تا سال ۱۳۵۰ پیش‌بینی گردیده است.

در فصل دوم وضع آموزش شهر قم و مسائل دیگری از قبیل بیسواد یو ترك تحصیل، علل آنها و مقایسه وضع سواد در این شهر در سال‌های ۳۵-۴۳ و همچنین کلیه افراد تحت تعلیم و برآورد افراد لازم التعلیم بصورتی که بتوانند مورد استفاده برنامه‌ریزی‌های آموزشی واقع شود، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و ضمناً از آنجائیکه مهمترین عنصر برنامه‌ریزی آموزشی تربیت نیروی انسانی ما هر متخصص مورد نیاز در رشته‌های فعالیت‌های اقتصادی است در خلال این بررسی کوشش بعمل آمده نمونه‌ای از هماهنگی‌های لازم بین وضع مهارت و تخصص و رابطه آن با سواد در کلیه افراد کارآموز جامعه بدست داده شود.

در فصل سوم، مسائل مربوط به نیروی کار شهر قم از جمله جمعیت فعال، وضع اشتغال، بیکاری و همچنین دستمزد و حقوق و ساعات کار بررسی گردیده و مسئله اشتغال و نرخ آن به تفکیک زن و مرد و در گروه‌های مختلف سنی و تغییرات آن در فاصله دو آمارگیری سال‌های ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ با توجه به عوامل مختلف مورد سنجش قرار گرفته است. توزیع شاغلین در رشته‌های عمده فعالیت و همچنین وضع شاغلین در مشاغل مربوطه و مسائلی مانند دستمزد و حقوق و ساعات کار کارکنان شاغل بطور مشروح، نشان داده شده است.

از طرفی نحوه کارایی و اشتغال کلیه افرادی که در ۲ ماهه قبل از آمارگیری بکار مشغول شده اند

و همچنین مسئله بیکاری و نرخ آن و توزیع بیکاران در گروه‌های مختلف سنی و وضع بیکاران بر حسب میزان سواد و مهارت از جمله مسائلی است که در این قسمت بررسی گردیده است.

ضمناً جهت مزید اطلاع یادآور می‌گردد که طرح و روش آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳- در شهر قم همان است که به تفصیل در قسمت دوم جلد اول مجموعه بررسی‌های مسائل نیروی انسانی سال ۱۳۴۳- تحت عنوان " طرح آمارگیری نیروی انسانی از شهرها و روستاها " بیان گردیده و نیز بطور خلاصه در ضمیمه بررسی مسائل نیروی انسانی شهر تهران در همین مجموعه آورده شده است .

فصل اول

بررسی جمعیت و منابع نیروی انسانی

ساختمان جمعیت

توزیع جمعیت بر حسب جنس

بنابر نتایج حاصله از آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳ جمعیت شهر قم ۱۳۱۷۷۷ نفر برآورد شد است. از این عده در حدود ۶۶۳۵۰ نفر مرد و ۶۵۴۲۷ نفر زن بوده اند. نسبت مردان این شهر به کل جمعیت ۵۰/۴ درصد و نسبت زنان ۴۹/۶ درصد است. جدول زیر توزیع جمعیت شهر قم را به تفکیک جنس در فاصله بین دو آمارگیری سرشماری عمومی نفوس سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نشان میدهد.

جدول شماره ۱-۱- توزیع جمعیت شهر قم به تفکیک جنس در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳

سال	جمعیت کل	مرد		زن	
		تعداد	درصد نسبت به کل جمعیت	تعداد	درصد نسبت به کل جمعیت
آبانماه ۱۳۳۵	۹۶۴۹۹۰	۴۸۴۹۱	۵۰/۳	۴۸۰۰۸	۴۹/۷
فروردینماه ۱۳۴۳	۱۳۱۷۷۷	۶۶۳۵۰	۵۰/۴	۶۵۴۲۷	۴۹/۶

منابع: سرشماری عمومی نفوس آبانماه ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳

از مقایسه ارقام جدول بالا معلوم میشود که در فاصله دو آمارگیری سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ در حدود ۳۵۲۷۸ نفر به جمعیت شهر قم اضافه شد است و نسبت این افزایش در مورد مردان و زنان تفاوتی نداشته است.

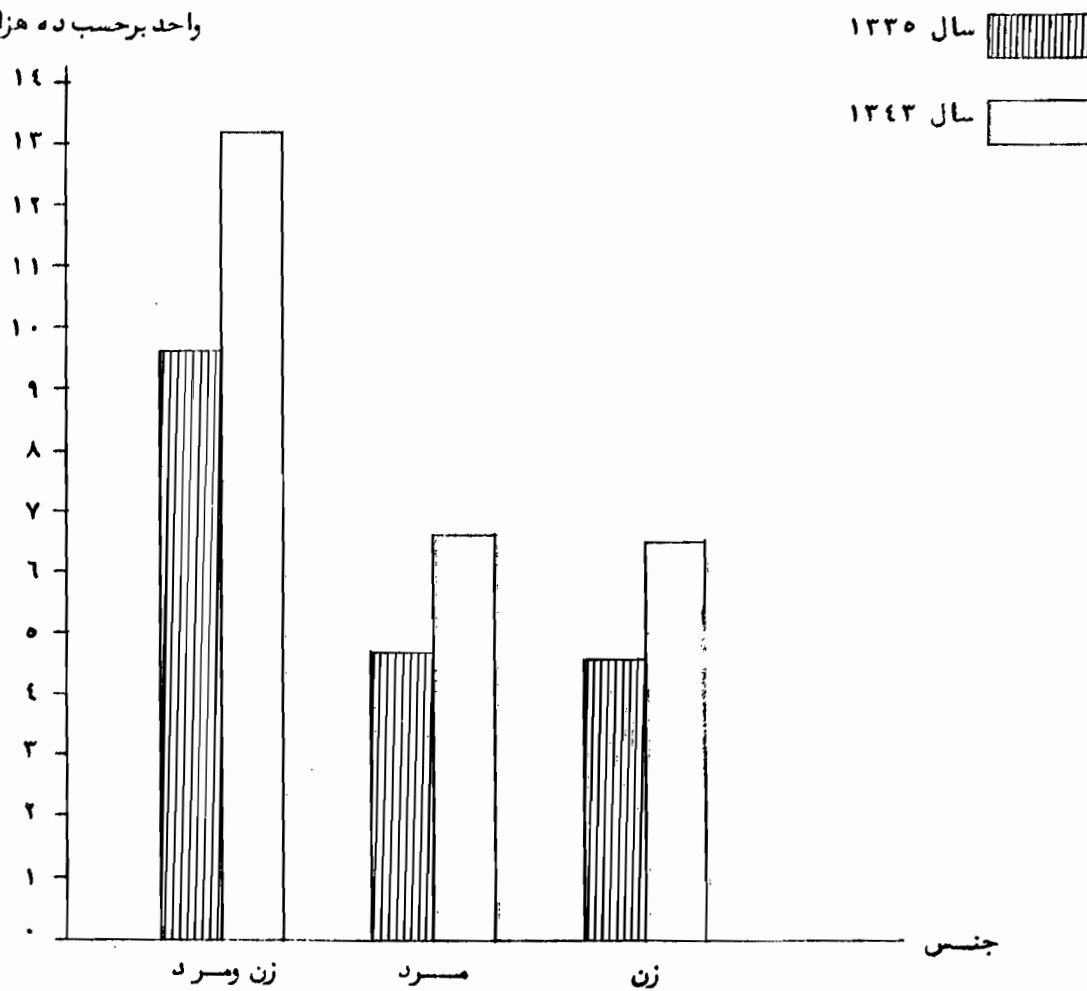
نمودار زیر جمعیت شهر قم را در سالهای بیست و دو نمونه‌ای نیروی انسانی نیروی پرورشی (۱۳۴۳) نشان

آمارگیری (سرشماری عمومی نفوس و آمارگیری ۱۳۳۵ و آمارگیری میانه دهه ۰)

نمودار شماره ۱ - مقایسه جمعیت شهر قم در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ به تفکیک

مرد و زن

واحد بر حسب ده هزار نفر

توزیع جمعیت بر حسب گروههای سنی

و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ از جدول زیر

استفاده بعمل آمده جدول شماره ۱-۲ جمعیت

شهر قم را بر حسب گروههای سنی و جنس نشان

برای بررسی ترکیب سنی جمعیت شهر قم و مقایسه

نتایج دو آمارگیری (سرشماری عمومی نفوس سال ۱۳۳۵

میدهد .

جدول شماره ۱-۲ توزیع جمعیت شهر قم بر حسب گروههای سنی و جنس در سال ۱۳۴۳

جنس / گروههای سنی	مرد و زن	درصد نسبت به کل جمعیت	مرد	درصد نسبت به کل مردان	زن	درصد نسبت به کل زنان
کلیه سنین	۱۳۱۷۷۷	۱۰۰	۶۶۳۵۰	۱۰۰	۶۵۴۲۷	۱۰۰
کمتر از پنج ساله	۲۲۵۰۲	۱۷/۱	۱۱۱۸۴	۱۶/۸	۱۱۳۱۸	۱۷/۳
۵-۹ ساله	۲۲۳۰۸	۱۶/۹	۱۱۴۳۲	۱۷/۲	۱۰۸۷۶	۱۶/۶
۱۰-۱۴ ساله	۱۸۸۶۸	۱۴/۳	۱۰۲۹۹	۱۵/۵	۸۵۶۹	۱۳/۱
۱۵-۱۹ ساله	۱۱۲۸۰	۸/۶	۵۴۱۹	۸/۲	۵۸۶۱	۹
۲۰-۲۴ ساله	۷۳۴۰	۵/۶	۲۹۰۲	۴/۴	۴۴۳۸	۶/۸
۲۵-۳۴ ساله	۱۵۰۲۶	۱۱/۴	۶۵۵۲	۹/۹	۸۴۷۴	۱۲/۹
۳۵-۴۴ ساله	۱۳۰۶۶	۹/۹	۶۸۹۸	۱۰/۴	۶۱۶۸	۹/۴
۴۵-۵۴ ساله	۸۴۹۳	۶/۴	۴۳۸۱	۶/۶	۴۱۱۲	۶/۳
۵۵-۶۴ ساله	۶۷۰۷	۵/۱	۳۷۸۶	۵/۷	۲۹۲۱	۴/۵
۶۵ ساله و بالاتر	۶۱۴۹	۴/۷	۳۴۵۹	۵/۲	۲۶۹۰	۴/۱
سنین اظهار نشده	۳۸	■	۳۸	۰/۱	-	-

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳

■ در مواردیکه درصد کمتر از ۱/۰ بوده از درج آن خودداری گردیده است.

از مطالعه جدول فوق نکات زیر استنتاج میشود :

۱- طبق نتایج حاصله از آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳ تقریباً ۲/۴۸ درصد جمعیت شهر قم را افراد کمتر از ۱۵ ساله تشکیل میدادند و در واقع انبوه کثیری از ساکنین این شهر زیارتی خارج از نیروی کار میباشند. این امر مؤید بر جوانی جمعیت است. مسئله تهیه کاروسکن برای افرادی که در آینده وارد بازار کار میشوند از جمله مسائلی است که باید بوسیله توسعه اقتصادی حل شود و در غیر این صورت اگر وضع به همین منوال پیش برود، در آینده شهر قم با تعداد قابل ملاحظه ای متقاضی کار مواجه خواهد بود.

۲- افرادی که در سن فعالیت هستند فقط ۴۷ درصد کل جمعیت شهر قم میباشند و اگر در نظر داشته باشیم که در حدود نیمی از این ۴۷ درصد رازنان تشکیل میدهند و تعداد خیلی کمی از زنان در شهر قم امکان فعالیت های خارج از خانه را دارند و همچنین اگر در نظر بگیریم

که تعداد قابل ملاحظه ای از باقیمانده (۲۹۹۳۸ نفر مرد) را نیز افرادی که در امر تولید، شرکت موثری ندارند تشکیل دادند، در آن صورت میتوان وضع کارهای مفید و تولیدی را در این شهر مجسم کرد.

۳- نسبت گروه غیر فعال ۶۵ ساله به بالا به کل جمعیت در آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ در حدود ۴/۷ درصد است. و این بدان معنی است که در شهر قم تعداد افراد سن و از کار افتاده نیز نسبتاً زیاد است.

برای مقایسه نتایج دو آمارگیری از جدول شماره ۳-۱ مربوط به توزیع جمعیت شهر قم بر حسب گروه های سنی و جنس در سرشماری عمومی نفوس سال ۱۳۳۵ استفاده بعمل آمده است.

جدول شماره ۱-۳ توزیع جمعیت شهر قم برحسب گروههای سنی و جنس در سال ۱۳۳۵

جنس / گروههای سنی	مرد و زن	درصد نسبت به کل جمعیت	مرد	درصد نسبت به کل مردان	زن	درصد نسبت به کل زنان
کلیه سنین	۹۶۴۹۹	۱۰۰	۴۸۴۹۱	۱۰۰	۴۸۰۰۸	۱۰۰
کمتر از ۵ ساله	۱۵۶۶۸	۱۶/۲	۸۰۰۶	۱۶/۵	۷۶۶۲	۱۶/-
۵-۹ ساله	۱۴۶۷۳	۱۵/۲	۷۳۰۶	۱۵	۷۳۶۷	۱۵/۴
۱۰-۱۴ ساله	۱۰۸۸۰	۱۱/۳	۵۷۰۴	۱۱/۸	۵۱۷۶	۱۰/۸
۱۵-۱۹ ساله	۸۴۴۶	۸/۸	۴۳۴۶	۹	۴۱۰۰	۸/۵
۲۰-۲۴ ساله	۷۶۴۴	۷/۹	۳۴۴۶	۷/۱	۴۱۹۸	۸/۷
۲۵-۳۴ ساله	۱۲۹۱۵	۱۳/۴	۶۴۹۹	۱۳/۴	۶۴۱۶	۱۳/۴
۳۵-۴۴ ساله	۸۷۰۷	۹/-	۴۵۵۴	۹/۴	۴۱۵۳	۸/۷
۴۵-۵۴ ساله	۷۲۶۰	۷/۵	۳۵۰۰	۷/۲	۳۷۶۰	۷/۸
۵۵-۶۴ ساله	۵۴۱۰	۵/۶	۲۸۰۵	۵/۸	۲۶۰۵	۵/۴
۶۵ ساله و بالاتر	۴۸۰۸	۵/-	۲۲۹۲	۴/۷	۲۵۱۶	۵/۲
سنین اظهار نشده	۸۸	۰/۱	۳۳	۰/۱	۵۵	۰/۱

منبع : سرشماری عمومی نفوس و آبانماه ۱۳۳۵

در آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ به ۴۸/۳ درصد افزایش یافته است. این وضع در مورد هر دو جنس مشاهده میشود و بنظر میرسد این افزایش با احتمال زیاد مربوط است به اقدامات بهداشتی برای جلوگیری از مرگ و میر کودکان و نیز بالا بودن نرخ ولادت.

از مقایسه ارقام جداول شماره ۱-۲ و ۱-۳ نتایج زیر حاصل میشود :

۱- طبق نتایج سرشماری عمومی نفوس سال ۱۳۳۵ نسبت گروههای سنی کمتر از ۱۵ ساله به کل جمعیت در حدود ۴۲/۷ درصد بود و در حالیکه این نسبت

نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نسبت افراد

۶۵ ساله به بالا به کل جمعیت ۷/۴ درصد و در سرشماری عمومی

نفوس سال ۱۳۳۵ این نسبت ۵ درصد بود ماست.

برای ترسیم هرم سنی جمعیت از جدول شماره ۱-۴.

مربوط به توزیع جمعیت شهر قم بر حسب گروه‌های

سنی ۱۰ ساله استفاده بعمل آمده است.

۲- در گروه‌های سنی ۱۵-۶۴ که سن فعالیت

اقتصادی است وضع درد و آمارگیری نسبتاً با هم اختلاف دارند

بدین قرار که درد و آمارگیری نفوس سال ۱۳۳۵ نسبت گروه‌ها

سنی ۱۵-۶۴ ساله تقریباً ۲/۵۲ درصد کل جمعیت بود ولی

این نسبت در سال ۱۳۴۳ به ۴۷ درصد کاهش یافته است.

۳- در گروه غیرفعال ۶۵ ساله به بالا وضع درد و

آمارگیری تفاوت چندانی نداشته است. بدین معنی که طبق

جدول شماره ۱-۴ توزیع جمعیت شهر قم بر حسب گروه‌های سنی و جنس (فروردین ماه ۱۳۴۳)

گروه‌های سنی	جنس	مرد و زن	درصد به کل جمعیت	مرد	درصد به مجموع مردان	زن	درصد به مجموع زنان
کلیه سنین		۱۳۱۷۷۷	۱۰۰	۶۶۳۵۰	۱۰۰	۶۵۴۲۷	۱۰۰
کمتر از ده سال		۴۴۸۱۰	۳۴/۱	۲۲۶۱۶	۳۴/۱	۲۲۱۹۴	۳۳/۹
۱۰-۱۹ ساله		۳۰۱۴۸	۲۲/۹	۱۵۷۱۸	۲۳/۷	۱۴۴۳۰	۲۳/۱
۲۰-۲۹ ساله		۱۵۰۰۷	۱۱/۴	۶۳۲۲	۹/۵	۸۶۸۵	۱۳/۳
۳۰-۳۹ ساله		۱۴۱۲۲	۱۰/۷	۶۵۵۲	۹/۹	۷۵۷۰	۱۱/۶
۴۰-۴۹ ساله		۱۰۳۹۵	۷/۹	۵۸۴۱	۸/۸	۴۵۵۴	۷/۱
۵۰-۵۹ ساله		۶۷۶۵	۵/۱	۳۴۰۲	۵/۱	۳۳۶۳	۵/۱
۶۰-۶۹ ساله		۶۳۲۳	۴/۸	۳۵۳۶	۵/۳	۲۷۸۷	۴/۲
۷۰ ساله به بالا		۴۱۶۹	۳/۲	۲۳۲۵	۳/۵	۱۸۴۴	۲/۸
اظهار نشده		۳۸	■	۳۸	۰/۱	-	-

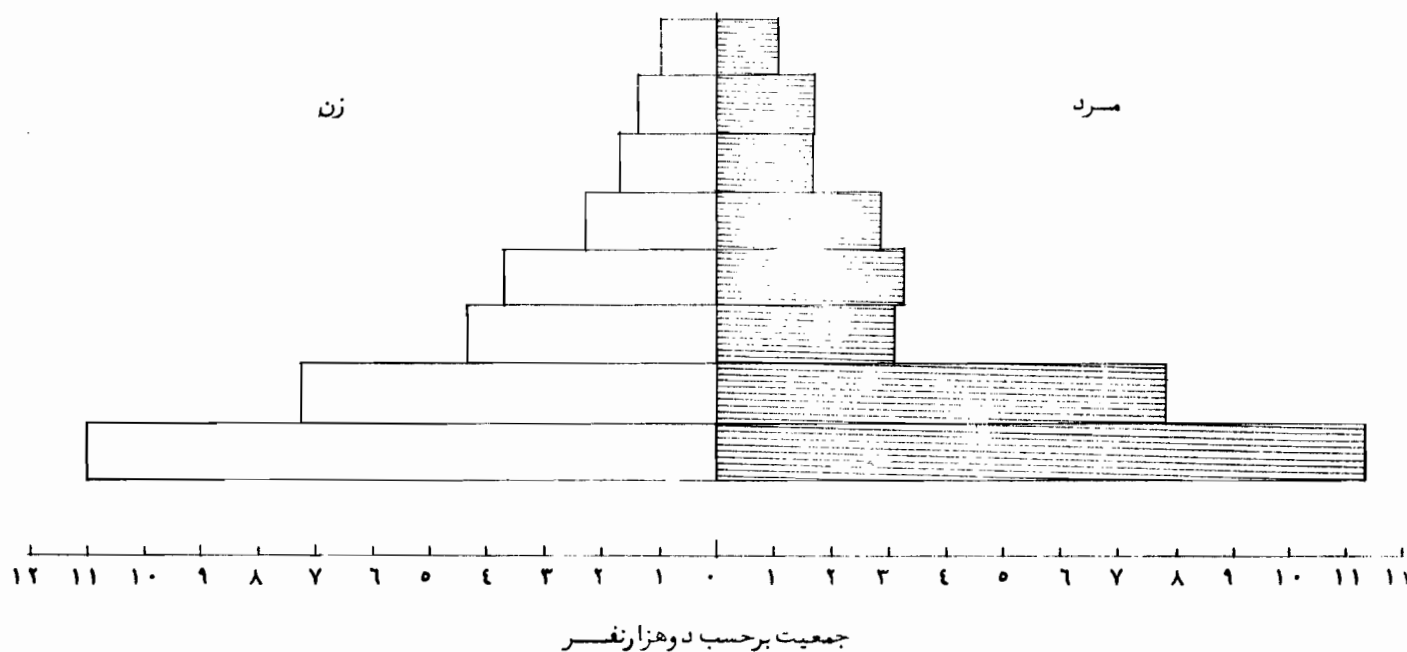
منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

■ - در مواردیکه درصد کمتر از ۱/۰ باشد از درج آن خودداری می‌شود.

نمودار شماره ۲- هرم سنی جمعیت شهر قم بر حسب سن و جنس در سال ۱۳۴۳

گروههای سنی

۷۰ ساله و بالاتر
۶۹-۶۰ ساله
۵۹-۵۰ ساله
۴۹-۴۰ ساله
۳۹-۳۰ ساله
۲۹-۲۰ ساله
۱۹-۱۰ ساله
کمتر از ۱۰ سال

تراکم جمعیت

طبق اطلاعیه شماره ۱۰۲۸ مورخه ۱۰/۲۱/۱۳۴۳

سازمان نقشه برداری سازمان برنامه مساحت شهر قم ۷/۱۹ کیلومتر مربع میباشد. با توجه باینکه جمعیت شهر قم ۱۳۱۷۷۷ نفر برآورد شده است، تراکم حسابی جمعیت آن تقریباً ۱۸۳۲۷ نفر در کیلومتر مربع میشود ولی چون شهر قم یک شهر زیارتی است و دائماً عدای زائرین بطور موقت در این شهر ساکنند که جزء جمعیت بحساب نیامده اند، نتیجه میتوان گرفت که تراکم جمعیت در این شهر از رقم بالانیز بیشتر است. بنابراین در شهر قم، انبوهی از مردم بطور فشرده در کار هم زندگی میکنند. این فیصل شهرها را که دائماً مردم نقاط مختلف به آن وارد میشوند بیمارهای متنوع که احتمالاً زائرین از جاهای دیگر سوفا میآورند تهدید میکند و علاوه بر این مشکلات دیگری را نیز که اصولاً از تنگی جاس و فشرده گی جمعیت ناشی میشود باید بحساب آورد. ری وضع مذکور کارهای زیادی را نیز به عهده ادارات بهداشت، شهرداری و دستگاههای انتظامی میگذارد.

میان سنی

با استفاده از جدول شماره ۴-۱ و توزیع فراوانی تجمعی میان سنی شهر قم ۱۸/۴ سال بدست میآید. با توجه به اینکه بیش از پنجاه و شش درصد جمعیت شهر قم را افراد کمتر از بیست ساله تشکیل میدهند طبق میان سنی افراد از بیست سال کمتر میشود.

افزایش جمعیت

با استفاده از نتایج سرشماری عمومی نفوس سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ — نرخ افزایش سالانه جمعیت شهر قم به ترتیب زیر محاسبه گردید: در معادله $J = A \cdot g^x$ که آنرا بصورت $J = A(1+d)^x$ نیز میتوان نوشت A برآورد جمعیت در سال مآخذ و $(1+d)$ نسبت جمعیت هر سال به سال قبل است و J تعداد جمعیت پس از گذشتن x سال میباشد. برابر است با ۷/۵ سال (از آبان ۱۳۳۵ تا فروردین ۱۳۴۳) در نتیجه برای d عددی برابر ۴۲ بدست میآید. نرخ ۴۲ در هزار برای افزایش جمعیت فقط در صورتی قابل قبول است که علت عمده آن مهاجرت فرض کنیم و این امر هم زیاد در راز واقعیت بنظر نمیرسد، زیرا شهرهای زیارتی عموماً مورد توجه آن عده از مردمی است که عقیده به برکات مجاورت و سکونت در نقاط مذهبی دارند و این امر سبب میشود که بدون توجه به وضع و استعداد محل عده زیادی از مردم به این نقاط مهاجرت کرد و سکونت اختیار کنند.

در مواردیکه نرخ افزایش جمعیت غیر عادی بنظر میرسد، به احتیاط نزدیکتر است که پیش بینی افزایش جمعیت بر اساس دو فرض بعمل آید. یکی نرخ حاصل از محاسبه وضع موجود، و دیگر نرخ عمومی سراسر مملکت، بنابراین در جای خود افزایش جمعیت شهر قم بر اساس نرخ ۴۲ در هزار و ۲۵ در هزار محاسبه خواهد شد.

جدول شماره ۶ - بیشترین افزایش جمعیت شهرها و شهرکها در سالهای ۱۳۴۳ - ۱۳۵۰ براساس نرخ ۴۲ در هزار

سال	جمعیت
۱۳۴۳	۱۳۱۷۷۷*
۱۳۴۴	۱۳۷۳۱۲
۱۳۴۵	۱۴۳۰۷۹
۱۳۴۶	۱۴۹۰۸۸
۱۳۴۷	۱۵۵۳۵۰
۱۳۴۸	۱۶۱۸۷۵
۱۳۴۹	۱۶۸۱۷۴
۱۳۵۰	۱۷۵۷۵۸

* - مآخذ نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی

فروردینماه ۱۳۴۳

جدول شماره ۷ - بیشترین افزایش جمعیت شهرها و شهرکها براساس نرخ ۲۵ در هزار در سالهای ۱۳۴۳ - ۱۳۵۰

سال	جمعیت
۱۳۴۳	۱۳۱۷۷۷*
۱۳۴۴	۱۳۵۰۷۱
۱۳۴۵	۱۳۸۴۴۸
۱۳۴۶	۱۴۱۹۰۹
۱۳۴۷	۱۴۵۴۵۷
۱۳۴۸	۱۴۹۰۹۳
۱۳۴۹	۱۵۲۸۲۰
۱۳۵۰	۱۵۶۶۴۱

* - مآخذ نتایج آمارگیری نیروی انسانی فروردینماه

۱۳۴۳

جدول زیر توزیع جمعیت بین سالهای ۱۳۳۵ -

۱۳۴۲ این شهر را براساس نرخ ۴۲ در هزار نشان میدهد :

جدول شماره ۵ - جمعیت شهرها به تفکیک سالهای بین ۱۳۳۵ - ۱۳۴۲ براساس نرخ افزایش ۴۲ در هزار

سال	جمعیت
۱۳۳۵	۹۶۴۹۹*
۱۳۳۶	۱۰۰۵۵۲
۱۳۳۷	۱۰۴۷۷۵
۱۳۳۸	۱۰۹۱۷۶
۱۳۳۹	۱۱۳۷۶۱
۱۳۴۰	۱۱۸۵۳۹
۱۳۴۱	۱۲۳۵۱۸
۱۳۴۲	۱۲۸۷۰۶

* - مآخذ نتایج سرشماری عمومی نفوس آبانماه ۱۳۳۵

پیش‌بینی جمعیت

پیش‌بینی افزایش جمعیت شهرها در سالهای بین

۱۳۴۳ و ۱۳۵۰ براساس دو نرخ ۴۲ در هزار و ۲۵ در هزار

در جدول زیر بطور جداگانه محاسبه شده است .

حرکات جمعیت

ولادت و مرگ و میر

طبق ارقامی که از دفاتر ثبت احوال تهران بدست آمده است وضع ولادت و مرگ و میر طبق جدول آماری زیر (سرشماری عمومی نفوس سال ۱۳۳۵ و آماری نمره ۱-۸ نشان داده میشود : ۱۳۴۳)

جدول شماره ۸-۱ آمار ولادت و فوت در شهر قم به تفکیک سال و جنس در فاصله د و آمارگیری (سالهای ۱۳۳۵-۱۳۴۳)

سال	مــوالید		مــتوفیان	
	مرد	زن	مرد	زن
۱۳۳۵	۲۳۹۵	۲۱۴۴	۳۳۱	۱۳۷
۱۳۳۶	۲۳۵۵	۲۱۰۱	۴۰۷	۱۰۳
۱۳۳۷	۲۲۳۰	۲۱۵۱	۴۴۳	۱۳۱
۱۳۳۸	۲۱۴۱	۲۱۶۹	۳۷۹	۸۵
۱۳۳۹	۲۵۵۳	۲۲۵۵	۳۶۷	۷۵
۱۳۴۰	۲۷۵۲	۲۶۶۸	۴۰۷	۹۲
۱۳۴۱	۲۹۵۳	۲۷۶۹	۳۰۴	۸۴
۱۳۴۲	۲۹۸۸	۲۷۳۰	۳۲۱	۸۶

منبع : اداره کل ثبت احوال تهران

برای بررسی و مقایسه وضع ولادت و فوت نرخهای مربوطه را با استفاده از جدول شماره ۱-۹ استفاده بعمل آمده است. ضمناً لازم بتذکر است که ارقام بالاترین متعلق به وقایع ولادت و فوت نیست بلکه بطور غیر قابل تفکیکی با ارقام مربوطه به محلات توأم بوده است که البته بناچار نمیتواند مآخذی برای استفاده منحصر جهت شهر قم تلقی شود.

جدول شماره ۹-۱ نرخ ولادت و مرگ و میر شهر قم در سالهای ۱۳۳۵ تا ۱۳۴۲

سال	جمعیت کل	جمع زائید (زن و مرد)	نرخ ولادت به هزار نفر	جمع متوفیات (زن و مرد)	نرخ فوت به هزار نفر
۱۳۳۵	۹۶۴۹۹	۴۵۳۹	۴۷	۴۶۸	۵
۱۳۳۶	۱۰۰۵۵۲	۴۴۵۶	۴۴	۵۱۰	۵
۱۳۳۷	۱۰۴۷۷۵	۴۳۸۱	۴۲	۵۷۴	۵
۱۳۳۸	۱۰۹۱۷۶	۴۳۱۰	۳۹	۴۶۴	۴
۱۳۳۹	۱۱۳۷۶۱	۴۸۰۸	۴۲	۴۴۲	۴
۱۳۴۰	۱۱۸۵۳۹	۵۴۲۰	۴۶	۴۹۹	۴
۱۳۴۱	۱۲۳۵۱۸	۵۷۲۲	۴۶	۳۸۸	۳
۱۳۴۲	۱۲۸۷۰۶	۵۷۱۸	۴۴	۴۰۷	۳
متوسط نرخ ولادت و فوت :					
			۴۴		۴

منابع : نتایج سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ - نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ و اداره کل ثبت احوال تهران

از بررسی جدول شماره ۹-۱ نتایج زیر حاصل می شود:

۱- اولین موضوعی که جلب توجه می کند، نرخ متوسط ولادت و فوت است. در شهر قم با خصوصیات اجتماعی که به هیچ وجه نمیتوان آنرا از نظر تمدن و وضع اجتماعی پیر افتاده ترین شهر ایران دانست و شهریکه متوسط نرخ ولادت بالایی (۴۴ در هزار) دارد، پس از محاسبه ارقام موجود، نرخ متوسط فوتی در حدود ۴ در هزار بدست می آید، بخصوص که از این ارقام همانطور که قبلاً نیز تذکر داده شد محلات هم

سهم دارد. پیداست با توجه به وضع اجتماعی و امکانات بهداشتی حداقل همان نقاط دیگر ایران بعید بنظر میرسد که شهر مقدس قم از نظر مبارزه با مرگ و میر از نقاط دیگر مملکت وضع بهتری داشته باشد. بنابراین بطور قطع به ارقام موجود ثبت متوفیات باید با احتیاط نگاه کرد.

۲- نکته دیگری که به چشم می خورد، تغییرات نرخ ولادت طی سالهای ۱۳۳۵ - ۱۳۴۲ میباشد.

در سال ۱۳۳۵ نرخ ولادت خیلی بالا (۴۷ در هزار)

بنسوده ولی بتدریج تا سال ۱۳۳۸ قوس نزولی طسی کرده و به ۳۹ در هزار رسیده است. مجددا در سال بعد نسبت متولدین افزایش پیدا کرد و است. این قوس صعودی تا سال ۱۳۴۱ ادامه داشته ولی در سال ۱۳۴۲ نسبت متولدین ناگهان از ۶۶ در هزار به ۴۲ در هزار تنزل کرده است.

وضع ارقام مربوط به مرگ و میر این شهر نیز جالب است. از سال ۱۳۳۵ به بعد نرخ فوت بطور تقریباً منظم هر سه سال یک پله پائین آمده و در نتیجه طی هفت سال از ۵ در هزار به ۳ در هزار رسیده است. بنابراین اوضاع بهمین منوال پیشرفت کند در سالهای آینده میزان فوت در این شهر به صفر نزدیک میشود. بهر حال وضع نسبت متوفیات شهر قم بهیچوجه قابل اطمینان نیست و لازم بنظر میرسد که در آینده اولیا ثبت احوال در مورد ثبت متوفیات

اقدامات حتی المقدور مثبتی بعمل آورند. البته این را هم باید گفت که شکل کار خود مردم و آشنائی و علاقه آنها به وظایف اجتماعی است که باعث دقت و صحت ارقام مورد بحث میشود و الا اگر افرادی المثل از اطلاع دادن وقایع فوت خود داری کنند، مامورین ثبت احوال وسیله ای برای کشف آن در اختیار ندارند و ناچار آمار آنها محدود بقایمی است که مردم به آنها اطلاع داده اند.

ازدواج

گرچه ازدواج از جمله مسائلی نیست که در بررسیهای منابع نیروی انسانی جای درجه اول را داشته باشد بعد از آن چون از وقایع نسبتاً مهم مربوط به جمعیت است لذا تاحدی مورد بررسی قرار میگیرد. جدول زیر که از نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ بدست آمده است وضع ازدواج جمعیت از ۵ ساله ببالای شهر قم را نشان میدهد.

جدول شماره ۱۰-۱ وضع زناشویی برحسب سن و جنس در جمعیت از ۱۵ ساله بیالای شهر قم در سال ۱۳۴۳.

وضع ازدواج جنس و سن	جمع	دارای همسر		بدون همسر		ازدواج نکرد اظهار نشده
		تعداد	درصد	در اثر طلاق	در اثر فوت	
جمع از ۱۵ ساله بیالا	۶۸۰۹۹	۴۹۷۴۷	۷۳ / ۱	۴۶۱	۶۱۶۹	۱۱۶۸۴
۱۵-۱۹ ساله	۱۱۲۸۰	۳۳۴۳	۲۹ / ۶	۷۷	—	۷۸۶۰
۲۰-۲۴ ساله	۷۳۴۰	۴۸۶۱	۶۶ / ۲	۷۷	۵۸	۲۳۴۴
۲۵-۳۴ ساله	۱۵۰۲۶	۱۳۸۷۳	۹۲ / ۳	۷۷	۱۹۲	۸۶۵
۳۵-۴۴ ساله	۱۳۰۶۶	۱۱۹۱۳	۹۱ / ۲	۳۸	۷۶۹	۳۴۶
۴۵-۵۴ ساله	۸۴۹۳	۷۲۶۳	۸۵ / ۵	۹۶	۱۰۳۸	۹۶
۵۵-۶۴ ساله	۶۷۰۷	۴۸۲۴	۷۱ / ۹	۷۷	۱۷۱۰	۷۷
۶۵ ساله بیالا	۶۱۴۹	۳۶۵۱	۵۹ / ۴	۱۹	۲۴۰۲	۷۷
سنین اظهار نشده	۳۸	۱۹	#	—	—	۱۹
مرد جمع از ۱۵ ساله بیالا	۳۳۴۳۵	۲۴۴۸۰	۷۳ / ۲	۷۶	۵۰۰	۸۳۴۱
۱۵-۱۹ ساله	۵۴۱۹	۱۱۵	۲ / ۱	—	—	۵۳۰۴
۲۰-۲۴ ساله	۲۹۰۲	۹۸۰	۳۳ / ۸	—	—	۱۹۲۲
۲۵-۳۴ ساله	۶۵۵۲	۵۸۲۲	۸۸ / ۱	—	۱۹	۶۹۲
۳۵-۴۴ ساله	۶۸۹۸	۶۶۴۸	۹۶ / ۴	—	—	۲۵۰
۴۵-۵۴ ساله	۴۳۸۱	۴۱۸۹	۹۵ / ۶	۳۸	۵۸	۹۶
۵۵-۶۴ ساله	۳۷۸۶	۳۶۵۲	۹۶ / ۵	۱۹	۹۶	—
۶۵ ساله بیالا	۳۴۵۱	۳۰۵۵	۸۸ / ۳	۱۹	۳۲۷	۵۸
سنین اظهار نشده	۳۸	۱۹	#	—	—	۱۹
زن جمع از ۱۵ ساله بیالا	۳۴۶۶۴	۲۵۲۶۷	۷۲ / ۱	۳۸۵	۵۶۶۹	۳۳۴۳
۱۵-۱۹ ساله	۵۸۶۱	۳۲۲۸	۵۵ / ۱	۷۷	—	۲۵۵۶
۲۰-۲۴ ساله	۴۴۳۸	۳۸۸۱	۸۷ / ۴	۷۷	۵۸	۴۲۲
۲۵-۳۴ ساله	۸۴۷۴	۸۰۵۱	۹۵ / —	۷۷	۱۷۳	۱۷۳
۳۵-۴۴ ساله	۶۱۶۸	۵۲۶۵	۸۵ / ۴	۳۸	۷۶۹	۹۶
۴۵-۵۴ ساله	۴۱۱۲	۳۰۷۴	۷۴ / ۸	۵۸	۹۸۰	—
۵۵-۶۴ ساله	۲۹۲۱	۱۱۷۲	۴۰ / ۱	۵۸	۱۶۱۴	۷۷
۶۵ ساله بیالا	۲۶۹۰	۵۹۶	۲۲ / ۲	—	۲۰۷۵	۱۹
سنین اظهار نشده	—	—	—	—	—	—

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳
- در مواردیکه جمع کل کمتر از صد باشد درصد نشان داده نمیشود .

درزیرجدول شماره ۱-۱۱ که مربوط به وضع
زناشویی شهرقم در سال ۱۳۳۵ میباشد برای مقایسه
این جدول وضع زناشویی جمعیت ۱۵ ساله بیالای شهرقم
را در سال ۱۳۳۵ بر حسب سن و جنس نشان
باجدول شماره ۱-۱۰ درج شده است.
میدهد.

جدول شماره ۱-۱۱ - وضع زناشویی بر حسب سن و جنس در جمعیت از ۱۵ ساله بیالای شهرقم در سال ۱۳۳۵

وضع ازدواج جنس و سن	جمع	دارای همسر		بدون همسر		ازدواج نکرده
		تعداد	درصد	در اثر طلاق	در اثر فوت	
جمع از ۱۵ ساله بیالا	۵۵۲۷۸	۳۸۵۷۹	۷۰ / -	۵۹۴	۱۳۰۵	۹۸۰۰
۱۹-۱۵ ساله	۸۴۴۶	۳۰۱۶	۳۶ / -	۴۸	۱۰	۵۳۷۲
۲۰-۲۴ ساله	۷۶۴۴	۴۸۸۰	۶۴ / -	۷۸	۴۷	۲۶۳۹
۲۵-۳۴ ساله	۱۲۹۱۵	۱۱۱۱۸	۸۶ / -	۱۵۰	۲۶۱	۱۳۸۶
۳۵-۴۴ ساله	۸۷۰۷	۷۷۸۷	۸۹ / ۴	۱۲۶	۵۱۰	۲۰۴
۴۵-۵۴ ساله	۷۲۶۰	۵۶۴۴	۷۸ / -	۱۱۷	۱۴۱۹	۸۰
۵۵-۶۴ ساله	۵۴۱۰	۳۶۴۶	۶۷ / ۴	۴۶	۱۶۷۱	۴۷
۶۵ ساله بیالا	۴۸۰۸	۲۴۵۳	۵۱ / -	۲۶	۲۳۰۰	۲۹
ستین اظهار نشده	۸۸	۳۵	*	۳	۷	۴۳
مردان از ۱۵ ساله بیالا	۲۷۴۷۵	۱۹۳۳۳	۷۰ / ۴	۱۱۱	۳۴۶۰	۷۱۸۵
۱۹-۱۵ ساله	۴۳۴۶	۴۱۸	۹ / ۶	۳	-	۳۹۲۵
۲۰-۲۴ ساله	۳۴۴۶	۱۱۲۰	۳۲ / ۵	۱۰	۵	۲۳۱۱
۲۵-۳۴ ساله	۶۴۹۹	۵۲۵۷	۸۰ / ۹	۲۶	۷	۱۲۰۹
۳۵-۴۴ ساله	۴۵۵۴	۴۳۵۷	۹۵ / ۷	۲۸	۳۷	۱۳۲
۴۵-۵۴ ساله	۳۵۰۰	۳۳۷۱	۹۶ / ۳	۲۲	۵۷	۵۰
۵۵-۶۴ ساله	۲۸۰۵	۲۷۱۳	۹۶ / ۷	۱۴	۵۶	۲۲
۶۵ ساله بیالا	۲۲۹۲	۲۰۸۸	۹۱ / ۱	۸	۱۸۴	۱۲
ستین اظهار نشده	۳۳	۹	*	-	-	۲۴
زنان از ۱۵ ساله بیالا	۲۷۸۰۳	۱۹۲۴۶	۶۹ / ۲	۴۸۳	۵۹۵۱	۲۱۱۵
۱۹-۱۵ ساله	۴۱۰۰	۳۵۹۸	۶۳ / ۴	۴۵	۱۰	۱۴۴۷
۲۰-۲۴ ساله	۴۱۹۸	۳۷۶۰	۸۹ / ۶	۶۸	۴۲	۳۲۸
۲۵-۳۴ ساله	۶۴۱۶	۵۸۶۱	۹۱ / ۳	۱۲۴	۲۵۴	۱۷۷
۳۵-۴۴ ساله	۴۱۵۳	۳۴۳۰	۸۲ / ۶	۹۸	۵۵۳	۷۲
۴۵-۵۴ ساله	۳۷۶۰	۲۲۷۳	۶۰ / ۵	۹۵	۱۳۶۲	۳۰
۵۵-۶۴ ساله	۲۶۰۵	۹۳۳	۳۵ / ۸	۳۲	۱۶۱۵	۲۵
۶۵ ساله بیالا	۲۵۱۶	۳۶۵	۱۴ / ۵	۱۸	۲۱۱۶	۱۷
ستین اظهار نشده	۵۵	۲۶	*	۳	۷	۱۹

منبع : سرشماری عمومی نفوس و آشیانه ۱۳۳۵

* - در مواردیکه جمع کمتر از ۱۰ باشد درصد نشان داده نمیشود.

طلاق

طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ در گروه های سنی ۱۵ ساله تا ۴۴ ساله مردانیکه بعلت طلاق همسران خویش مجرد شد باشند وجود نداشته در حالیکه در مورد زنان شهر قم نسبت بیوه های طلاق گرفته در گروه های سنی مذکور بطور متوسط در حدود ۷۷ نفر بوده است. ولی در سال ۱۳۳۵ بطور کلی تعداد کمی افراد بدون همسر بعلت طلاق در بین مرد ها وجود داشته و در بین زن ها نیز تعداد بیوه های طلاق گرفته زیاد تر از سال ۱۳۴۳ بوده است.

در گروه های سنی ۴۵ ساله به بالا در سال ۱۳۴۳ رو به مرگفته تعداد افراد مجرد بعلت طلاق چه در بین مرد ها و چه زن ها کمتر از سال ۱۳۳۵ نبوده است. با توجه به برابری و شباهتی که بین ارقام مربوط به گروه های سنی مختلف وجود دارد این ظن غلبه میکند که باید در صحت و دقت آنها تأمل بیشتری کرد.

جدول شماره ۱۲-۱ توزیع زناشوئی و مجرد را طبق نتایج سرشماری عمومی نفوس و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی فروردین ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نشان میدهد :

مطالعه جداول شماره ۱۰-۱۱ و ۱-۱۱ نشان میدهد که :

۱- نسبت مردان دارای همسر در گروه ۱۵-۱۹ ساله تقییل قابل ملاحظه ای یافته و از ۶/۹ درصد به ۱/۲ درصد تنزل کرده است. نسبت زنان این گروه نیز از ۴/۶۳ درصد جمعیت گروه مذکور به ۱/۵۵ درصد رسیده است. با توجه به اینکه سنین ۱۵-۱۹ سالگی چه برای مردان و چه برای زنان هنوز سن ازدواج نیست و سرود ختر در این سن آمادگی کافی برای تعهد مسئولیت تشکیل خانواده را ندارند از طرفی سنین مذکور هنوز سن تحصیل و کسب تعلیمات مورد نیاز برای دوران نیست که افراد بطور جدی وارد فعالیت میشوند، بنابراین این تقییل علامت بدی نیست.

۲- در سنین از ۲۰ تا ۴۴ سالگی نسبت مردان دارای همسر طی فاصله دو آمارگیری سالهای ۳۵-۱۳۴۳ افزایش یافته است. در مورد زنان نیز گرچه نسبت مذکور رو به افزایش بوده ولی مانند افزایش نسبی مردان، بارز و چشمگیر نبوده است.

۳- وضع گروه های سنی از ۴۵ تا ۶۴ ساله مردان تفاوت چندانی نداشته ولی در مورد زنان افزایش قابل ذکری یافته است.

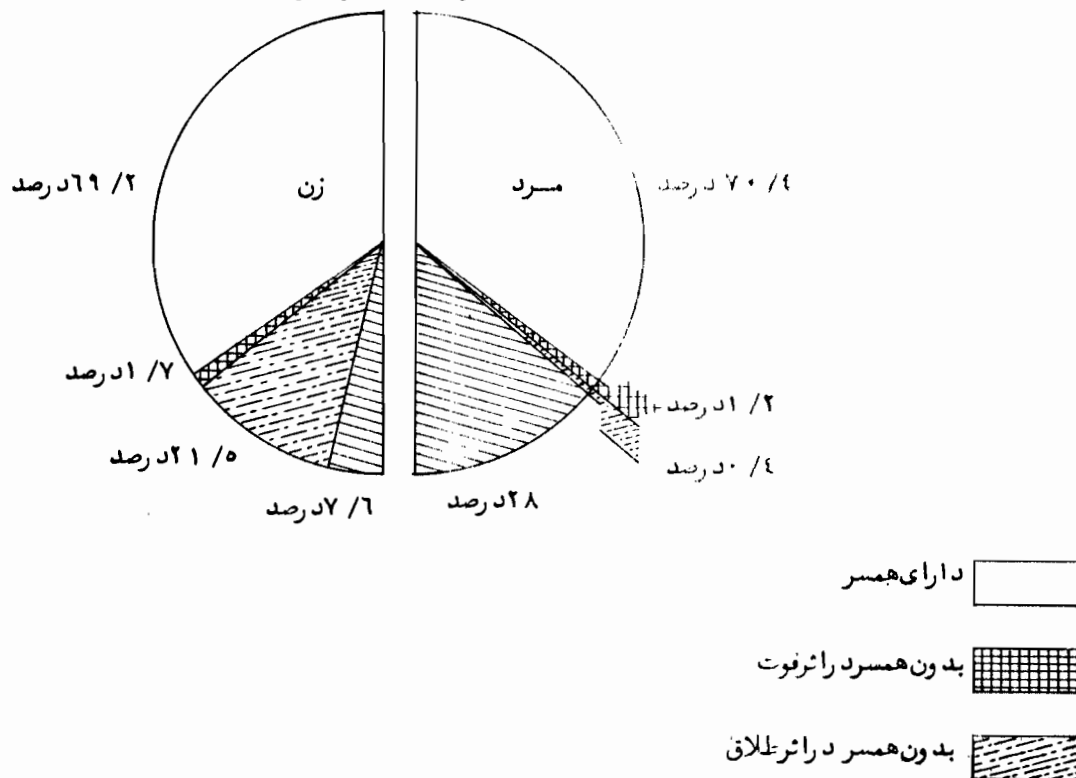
۴- در سنین پیش از ۶۵ سالگی نسبت مردان دارای همسر افت کرده و نسبت زنان دارای همسر افزایش یافته است.

جدول شماره ۱۲-۱ توزیع زناشویی و تجرد در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ در شهر قم

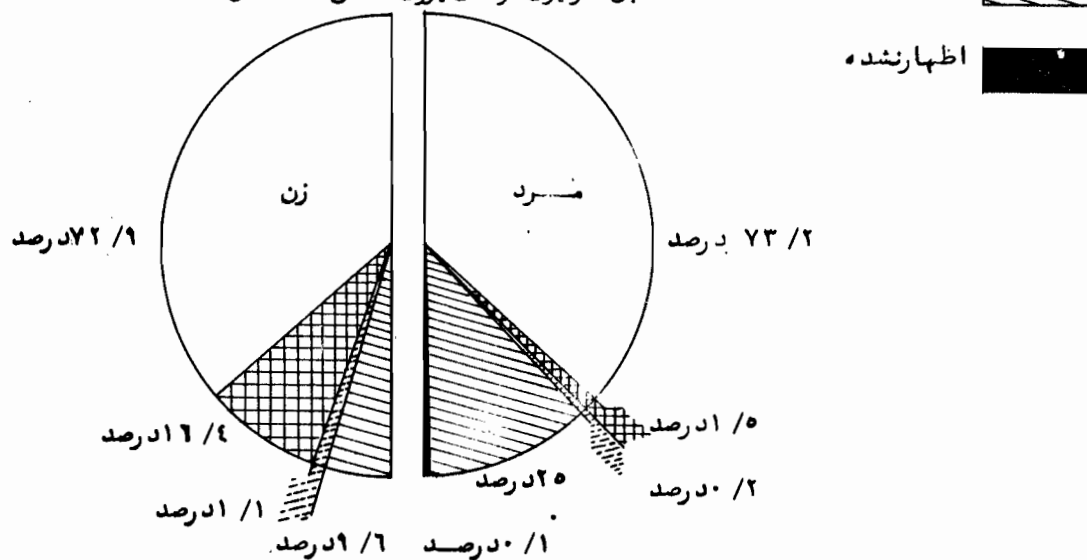
زن					مرد					جمع مردان	سال آمارگیری	
ازدواج ظهار	نکرده نشده	همسر		ازدواج نکرده نشده	ازدواج نکرده نشده	طلاق	در اثبات	همسر	ازدواج نکرده نشده			
		طلاق	در اثبات									
—	۲۱۱۵	۵۹۵۹	۴۸۳	۱۹۲۴۶	—	۷۶۸۵	۱۱۱	۳۴۶	۱۹۳۳۳	۲۷۴۷۵	آبانماه تعداد	۱۳۳۵
—	۷/۶	۲۱/۵	۱/۷	۶۹/۲	—	۲۸	/۴	۱/۲	۷۰/۴	۱۰۰	درصد	۱۳۳۵
—	۳۳۴۳	۳۸۵	۵۶۶۹	۲۵۲۶۷	۳۸	۸۳۴۱	۷۶	۵۰۰	۲۴۴۸۰	۳۳۴۳۵	فروردینماه تعداد	۱۳۴۳
—	۹/۶	۱/۱	۱۶/۴	۷۲/۹	۰/۱	۲۵	۰/۲	۱/۵	۷۳/۲	۱۰۰	درصد	۱۳۴۳

منابع : سرشماری عمومی نفوس و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی ۱۳۳۵

نمودار شماره ۳ توزیع درصد وضع ازدواج در شهر قم
طبق سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵

نمودار شماره ۴ توزیع درصد وضع ازدواج در شهر قم
(طبق آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳)

مهاجرت

شهرقم از شهرهای زیارتی و مذهبی است و ایمن خاصیت سبب میشود که رفت و آمد به این شهر بطور مشخصی بیشتر از سایر شهرهای همتراز آن باشد. رفت و آمد زائرین در وضع بازار و کسب و کار آنجا تأثیر دارد و یک نوع رونق نسبی بوجود میآورد و همین رونق و بهبود کسب و کار میتواند سبب فراوانی نسبی شغل بشود که در جلوگیری از راکندگسی و مهاجرت ساکنین شهر و حتی جلب مهاجرین از سایر نقاط مؤثر است. جدول زیر وضع مهاجرت شهرقم را طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳ نشان میدهد:

جدول شماره ۱۲-۱ آمار جمعیت و مهاجرت شهرقم
قم در سال ۱۳۴۳

سال	تعداد کل جمعیت	تعداد مهاجرین	درصد به کل جمعیت
۱۳۴۳	۱۳۱۷۷۷	۱۸۴۶۵	۱۴/ـ

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳

باتوجه به وضع مهاجرت در شهرهای نظیر تهران که نزدیک به نیمی از کل جمعیت را مهاجرین تشکیل میدهند و آبادانی که رقم مهاجرین فوق العاده زیاد است نسبت به مهاجرین شهرقم آنقدرها زیاد نیست. بنظر میرسد که وضع خاص این شهر و مسئله سنخیت معینی که قاعدتاً علاقمندان به سکونت در قم دارند سبب شده است که اقامت در آنجا تا اندازه‌ای محدود به شرایط مادی و معنوی خاصی باشد و افراد بخصوصی برای تغییر محل اقامت شهرقم را بعنوان هدف مهاجرت انتخاب کنند. بهر حال بررسی وضع مهاجرت در شهرقم و ارتباطی که ایمن مسئله با وضع اجتماعی و اقتصادی آن شهر دارد و به خصوص اثرات احتمالی اصلاحات ارضی در این باره و پیدا کردن اطلاعات در مورد میزان مهاجرت روستائیان اطراف قم به این شهر از هر لحاظ ضروریست.

جدول زیر میزان مهاجرت و نقاطی را که مهاجرین از آنجا به شهرقم مهاجرت کرده‌اند نشان میدهد:

جدول شماره ۱۴-۱ توزیع مهاجرین شهر قم بر حسب سن و جنس و محل که از آن مهاجرت کرده اند در سال ۱۳۴۳

سن و جنس	محل که از آن مهاجرت کرده اند	جمع مهاجرین	درصد	مهاجرین روستائی	درصد	مهاجرین شهری	درصد	مهاجرین خارج از کشور	درصد	اظهار نشده	درصد
مردوزن		۱۸۴۶۵	۱۰۰	۱۲۵۰	۵۰/۱	۸۱۳۰	۴۸/۴	۲۴۷	۱/۳	۳۸	۰/۲
کثر از ۵ سال		۶۲۷	۱۰۰	۲۲۸	۳۶/۴	۳۸۰	۶۰/۶	۱۹	۳/۱	-	-
۱-۵ ساله		۱۳۱۱	۱۰۰	۶۶۵	۵۰/۷	۶۴۶	۴۹/۳	-	-	-	-
۱-۱۰ ساله		۱۶۶۱	۱۰۰	۸۳۶	۴۹/۴	۸۱۷	۴۸/۳	۳۸	۲/۳	-	-
۱۱-۱۵ ساله		۱۵۲۰	۱۰۰	۷۹۸	۵۲/۵	۷۲۲	۴۷/۵	-	-	-	-
۱۶-۲۰ ساله		۱۳۴۹	۱۰۰	۷۶۰	۵۶/۳	۵۵۱	۴۰/۹	۳۸	۲/۸	-	-
۲۱-۲۵ ساله		۲۷۴۲	۱۰۰	۱۸۹۹	۵۰/۸	۱۸۰۵	۴۸/۲	۳۸	۱	-	-
۲۶-۳۰ ساله		۲۷۳۵	۱۰۰	۱۴۸۱	۵۴/۱	۱۲۱۶	۴۴/۵	۱۹	۰/۷	۱۹	۰/۷
۳۱-۳۵ ساله		۲۴۶۹	۱۰۰	۱۳۴۸	۵۴/۶	۱۰۸۳	۴۳/۹	۳۸	۱/۵	-	-
۳۶-۴۰ ساله		۱۷۶۷	۱۰۰	۷۷۹	۴۴/۱	۹۵۰	۵۳/۸	۳۸	۲/۱	-	-
۴۱-۴۵ ساله		۱۲۵۴	۱۰۰	۴۵۶	۳۶/۴	۷۶۰	۶۰/۶	۱۹	۱/۵	۱۹	۱/۵
سنین اظهار نشده		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
مرد		۹۴۴۱	۱۰۰	۴۴۸۲	۴۷/۵	۴۷۶۹	۵۰/۵	۱۵۲	۱/۶	۳۸	۰/۴
کثر از ۵ سال		۳۲۳	۱۰۰	۱۱۴	۳۵/۳	۱۹۰	۵۸/۸	۱۹	۵/۹	-	-
۱-۵ ساله		۶۸۱	۱۰۰	۳۰۴	۴۴/۴	۳۸۰	۵۵/۶	-	-	-	-
۱-۱۰ ساله		۷۷۹	۱۰۰	۳۹۹	۵۱/۲	۳۶۱	۴۶/۴	۱۹	۲/۴	-	-
۱۱-۱۵ ساله		۶۰۸	۱۰۰	۲۸۵	۴۶/۹	۳۲۳	۵۳/۱	-	-	-	-
۱۶-۲۰ ساله		۳۹۹	۱۰۰	۱۷۱	۴۲/۸	۲۰۹	۵۲/۴	۱۹	۴/۸	-	-
۲۱-۲۵ ساله		۱۸۰۵	۱۰۰	۹۸۸	۵۴/۷	۷۹۸	۴۴/۲	۱۹	۱/۸	-	-
۲۶-۳۰ ساله		۱۵۳۸	۱۰۰	۸۱۶	۵۳/۱	۶۸۴	۴۴/۵	۱۹	۱/۲	۱۹	۱/۲
۳۱-۳۵ ساله		۱۴۴۳	۱۰۰	۷۵۹	۵۲/۶	۶۶۵	۴۶/۱	۱۹	۱/۳	-	-
۳۶-۴۰ ساله		۱۱۲۱	۱۰۰	۳۹۹	۳۵/۶	۷۰۳	۶۲/۷	۱۹	۱/۷	-	-
۴۱-۴۵ ساله		۷۴۱	۱۰۰	۲۴۷	۳۳/۳	۴۵۶	۶۱/۵	۱۹	۲/۶	۱۹	۲/۶
سنین اظهار نشده		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
زن		۹۰۲۴	۱۰۰	۴۷۶۸	۵۲/۸	۴۱۶۱	۴۶/۱	۹۵	۱/۱	-	-
کثر از ۵ سال		۳۰۴	۱۰۰	۱۱۴	۳۷/۵	۱۹۰	۶۲/۵	-	-	-	-
۱-۵ ساله		۶۲۷	۱۰۰	۳۶۱	۵۷/۶	۲۶۶	۴۲/۴	-	-	-	-
۱-۱۰ ساله		۹۱۲	۱۰۰	۴۳۷	۴۷/۹	۴۵۶	۵۰	۱۹	۲/۱	-	-
۱۱-۱۵ ساله		۹۱۲	۱۰۰	۵۱۳	۵۶/۳	۳۹۹	۴۳/۷	-	-	-	-
۱۶-۲۰ ساله		۹۵۰	۱۰۰	۵۸۹	۶۲	۳۶۱	۳۶	۱۹	۲	-	-
۲۱-۲۵ ساله		۱۹۲۷	۱۰۰	۹۱۱	۴۷	۱۰۰۷	۵۲	۱۹	۱	-	-
۲۶-۳۰ ساله		۱۱۹۷	۱۰۰	۶۶۵	۵۵/۶	۵۳۲	۴۴/۴	-	-	-	-
۳۱-۳۵ ساله		۱۰۲۶	۱۰۰	۵۸۹	۵۷/۴	۴۱۸	۴۰/۷	۱۹	۱/۱	-	-
۳۶-۴۰ ساله		۶۴۶	۱۰۰	۳۸۰	۵۸/۸	۲۶۷	۳۸/۲	۱۹	۲	-	-
۴۱-۴۵ ساله		۵۱۳	۱۰۰	۲۰۹	۴۰/۷	۳۰۴	۵۹/۳	-	-	-	-
سنین اظهار نشده		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی فروردین ۱۳۴۳

از بررسی جدول شماره ۱۴-۱ نتایج زیر حاصل میشود :

بطور کلی تعداد مهاجرین روستائی شهر قسم نسبت به مهاجرین شهری بیشتر بود موعده مهاجرین خارج از کشور نسبت به دونوع فوق الذکر بسیار ناچیز (۳/۱ درصد کل مهاجرین) بوده است. در مورد مهاجرین مرد اکثریت نسبتی با مهاجرین شهری بوده و نسبت ۱/۶ درصد مربوط به مهاجرین مرد خارج از کشور نیز نشان دهنده اینست که در مقام جای مناسبی نبوده که مهاجرین مرد خارج از کشور آنجا را برای اقامت انتخاب کنند.

در مورد زنان وضع برعکس مردانست نسبت زنان مهاجر روستائی که بقم مهاجرت کرده اند بطور نسبی بیشتر

از مردان بوده است. با توجه به اینکه احتمال نمیرود زنان بطور مستقل به این شهر مهاجرت و اقامت کرده باشند میتوان نتیجه گرفت که اکثر آنها مهاجرین تبعی و وابسته به شوهران و یا پدر و مادر یا برادر خویش بوده اند.

شغل و فعالیت مهاجرین

موضوع دیگری که در این بررسی مورد توجه است موضوع فعالیت های مشاغل قبل و بعد از مهاجرت است. جدول زیر وضع مهاجرین را از نظر فعالیت های اقتصادی که قبل و بعد از مهاجرت در شهر قم داشته اند نشان میدهد :

جدول شماره ۱۵ - توزیع مهاجرین شهرقم برحسب فعالیت‌های اقتصادی قبل و بعد از مهاجرت فروردینماه ۱۳۴۳

شرح فعالیتها	قبل از مهاجرت	بعد از مهاجرت
کلیه فعالیتها	۱۰۰ / -	۱۰۰ / -
خارج از نیروی کار	۶۵ / ۹	۶۲ / ۱
در جستجوی کار	۱ / ۵	۲ / ۶
کشاورزی - جنگلبانی - شکار و صید ماهی	۱۴ / -	۱ / ۵
استخراج معادن و کارگاههای وابسته به آن	-	۰ / ۳
صنایع	۳ / ۲	۶ / -
ساختمان	۲ / -	۵ / ۷
برق - گاز - آب - خدمات بهداشتی و آتشنشانی	-	۰ / ۱
تجارت - بانک - بیمه	۲ / ۳	۴ / -
حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات	۱ / ۱	۳ / ۱
خدمات	۸ / -	۱۴ / ۵
فعالیت‌های متفرقه‌ای که به دقت مشخص نشده اند	۲ / -	-
اظهار نشده	-	۰ / ۱

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بررسی جدول بالا نشان میدهد که : بزرگترین رقوم مهاجرین را افراد خارج از نیروی کار تشکیل میدهند که البته میزان نسبی آنان قبل از مهاجرت به شهرقم بیشتر بوده و پس از مهاجرت تعدادی از افراد مذکور به سن فعالیت رسید و وارد نیروی کار شده اند .

نسبت افراد در جستجوی کار پس از ورود به شهرقم افزایش یافته است و برعکس از مهاجرینی که قبل از ورود به شهرقم به کارهای کشاورزی - جنگلبانی - شکار و صید ماهی اشتغال داشته اند اکثریت نزدیک به تمام آنان به فعالیت‌های اقتصادی دیگر جذب شده اند . این موضوع

نشان دهند مهاجرت تعداد قابل ملاحظه‌ای از روستائیان به این شهر است.

در بین مهاجرین شهرقم برای کسانی که قبل از مهاجرت به فعالیت‌های متخارج معادن و کارهای وابسته به آن اشتغال داشته باشند، رقمی داده نشده ولی بعد از ورود به شهرقم تعداد خیلی کمی از آنان (۳/۰ درصد) به این نوع فعالیت‌ها جذب شده اند.

افراد مهاجر که قبل از مهاجرت به شهرقم در فعالیت‌های مربوط به صنایع سرگرم بوده اند تقریباً نصف کسانیست که پس از ورود به این شهر در فعالیت‌های صنعتی دیده شده‌اند. وضع فعالیت‌های ساختمانی از اینهم تفاوت بیشتری دارد به این معنی که تعداد مهاجرینی که بعد از ورود به شهرقم به فعالیت‌های ساختمانی جذب شده اند تقریباً نزدیک به سه برابر مهاجرینی بود که قبل از مهاجرت چنین فعالیتهائی داشتند. این امر بین رواج نسبی بیشتر کارهای صنعتی و ساختمانی شهرقم نسبت به نقالی است که مهاجر به این شهر فرستاده بوده است.

تعداد فوق العاده کمی از مهاجرین (۱/۰ درصد)

بعد از ورود به شهرقم به فعالیت‌های مربوط به برق و گاز خدمات بهداشتی و آتشنشانی و غیره پرداخته‌اند، و حال آنکه قبل از مهاجرت بنا بر رقام جدول شماره ۱۵-۱ اند. هیچک از مهاجرین به چنین فعالیتهائی اشتغال نداشته میزان مهاجرینی که بعد از مهاجرت به شهرقم به کارهای از قبیل حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات خدمات و یا فعالیت‌های مربوط به بانک و بیمه و غیره جذب شده اند نسبت به مهاجرینی که قبل از مهاجرت به شهرقم سرگرم این قبیل فعالیت‌ها بوده اند تقریباً به دو برابر رسیده است.

موضوع دیگری که مورد بررسی قرار میگیرد

شغل مهاجرین قبل و بعد از ورود به شهرقم است.

جدول شماره ۱۶-۱ مشاغل مهاجرین را قبل

و بعد از مهاجرت به شهرقم طبق آمارگیری نمونه‌ای

نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نشان میدهد:

جدول شماره ۴-۲ توزیع جمعیت از ۶ ساله بیالای شهر قم در گروههای مختلف سنی و جنس بر حسب سواد (فروردینماه ۱۳۴۳)

وضع سواد و جنس	کلیات	مرد وزن			مرد			زن		
		کل جمعیت	باسواد	درصد	کل جمعیت	باسواد	درصد	کل جمعیت	باسواد	درصد
جمع از ۶ ساله بیالا		۱۰۴۳۹۵	۳۲۳۵۸	۳۱	۵۲۶۱۱	۲۵۲۱۱	۴۷/۹	۵۱۷۸۴	۷۱۴۷	۱۳/۸
۶-۱۶ ساله		۱۷۴۲۸	۶۴۹۴	۳۷/۳	۸۸۷۷	۴۶۶۹	۵۲/۶	۸۵۵۱	۱۸۲۵	۲۱/۳
۱۰-۱۴ ساله		۱۸۸۶۸	۱۰۵۳۰	۵۵/۸	۱۰۲۹۹	۸۰۱۳	۷۷/۸	۸۵۶۹	۲۵۱۷	۲۹/۴
۱۵-۱۹ ساله		۱۱۲۸۰	۴۲۸۵	۳۸	۵۴۱۹	۳۲۲۸	۵۹/۶	۵۸۶۱	۱۰۵۷	۱۸
۲۰-۲۴ ساله		۷۳۴۰	۲۰۹۵	۲۸/۵	۲۹۰۲	۱۶۳۴	۵۶/۳	۴۴۳۸	۴۶۱	۱۰/۴
۲۵-۲۹ ساله		۱۵۰۲۶	۳۱۱۳	۲۰/۷	۶۵۵۲	۲۴۹۸	۳۸/۱	۸۴۷۴	۶۱۵	۷/۳
۳۰-۳۴ ساله		۱۳۰۶۶	۲۵۳۶	۱۹/۴	۶۸۹۸	۲۱۳۳	۳۰/۹	۶۱۶۸	۴۰۳	۶/۵
۳۵-۳۹ ساله		۸۴۹۳	۱۵۱۸	۱۷/۹	۴۳۸۱	۱۳۶۴	۳۱/۱	۴۱۱۲	۱۵۴	۳/۷
۴۰-۴۴ ساله		۶۷۰۷	۱۰۳۸	۱۵/۵	۳۷۸۶	۹۶۱	۲۵/۴	۲۹۲۱	۷۷	۲/۶
۴۵-۴۹ ساله		۶۱۴۹	۷۴۹	۱۲/۲	۳۴۵۹	۷۱۱	۲۰/۶	۲۶۹۰	۳۸	۱/۴
سنین اظهار نشده		۳۸	-	-	۳۸	-	-	-	-	-

منبع : آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

در مورد مردان در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله ۷۷/۸ درصد و برای زنان در همین گروه سنی ۲۹/۴ درصد میباشد. بطور کلی علت افزایش تعداد باسوادان در گروههای سنی جوانتر توجه بیشتر نسل جوان بکسب علم و دانش است.

از جدول فوق چنین برمیآید که در گروههای جوانتر سنی نسبت افراد باسواد خیلی بیش از گروههای بالاتر سنی است و این موضوع نشانه آنست که در سنوات جاری دواطلبان تحصیل بیشتر از گذشته بوده است بطوریکه در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله در حدود ۵۵/۸ درصد آن باسواد بود مانند در حالیکه در گروههای سنی مثلا ۲۵-۳۴ ساله این نسبت ۲۰/۷ درصد و ۴۵-۴۹ ساله ۱۷/۶ درصد بود ماست نرخ افراد باسواد

بررسی وضع بیسواد می در شهر قم

طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی
فروردینماه ۱۳۴۳ از کل جمعیت ۱۰۴۳۹۵ نفری ۶ ساله
بیالای شهر قم ۷۱۹۸۰ نفر بیسواد بود مانند بطوریکه نسبت
افراد بیسواد بکل جمعیت ۶ ساله بیالا ۶۸/۹ درصد
میباشد.

برای بررسی وضع بیسواد می مطالعه تغییرات آن
در زیر وضع بیسواد می را در جامعه ۱۰ ساله بیالای شهر قم
در سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی
انسانی سال ۱۳۴۳ مورد مقایسه قرار می‌دهیم:

بطور کلی بر اساس نتایج سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵
۷۴/۷ درصد کل جمعیت ۱۰ ساله بیالای شهر قم بیسوادند.
در سال ۱۳۴۳ این نسبت به ۷۰/۲ درصد رسید ماست.
بدین معنی که در طی فاصله ۸ سال ۴/۵ درصد از میزان
بیسواد می کاسته شده است.

مطابق جدول شماره ۵-۲ در سال ۱۳۳۵ در گروه
سنی از ۱۰ ساله بیالای مردان ۵۸/۴ درصد بیسواد
وجود داشت و این نسبت در سال ۱۳۴۳ یعنی
طی مدت ۸ سال به ۵۲/۹ درصد کاهش یافته است. از
طرفی این تنزل در مردان در گروه‌های سنی جوانتر خیلی
محسوس تر است تا گروه‌های بالاتر سنی. بطوری که نرخ

بیسواد می گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله مردان در این مدت از
۴۳/۲ درصد به ۲۲/۲ درصد تنزل یافته در حالی که
گروه‌های بالاتر سنی مثلاً گروه سنی ۴۵-۵۴ ساله از ۷۰/۴-
درصد به ۶۸/۹ درصد کاهش یافته است.

در گروه‌های مختلف سنی زنان همین وضع کم و بیش
البته با نسبت کتری حکم فرماست. مطابق جدول زیر
در سال ۱۳۳۵ در گروه‌های سنی از ۱۰ ساله بیالای جامعه
زنان ۹۱/۲ درصد بیسواد وجود داشت و این نسبت در سال
۱۳۴۳ یعنی پس از ۸ سال به ۸۷/۷ درصد تنزل پیدا کرده
است. که البته با مقایسه با مردان نسبت کتری است و لازم
است که برنامه‌های مبارزه با بیسواد می بخصوص در جامعه
زنان شهر قم با سرعت بیشتری پیشرفت نماید. همانطور
که در مورد جامعه مردان گفته شد کاهش نرخ بیسواد می
در فاصله این دو آمارگیری در گروه‌های جوانتر سنی که
به دوره‌های نزدیکتر مربوط است محسوس تر است تا
گروه‌های بالاتر سنی. با این وصف با ملاحظه ارقام
این جدول باید نتیجه گرفت که برنامه‌های
آموزشی در جامعه زنان شهر قم حتی در گروه‌های جوان سنی
نیز احتیاج به تجدید نظر و توسعه بیشتری
دارد.

جدول شماره ۵: توزیع جمعیت ازده ساله ببالای شهر قم بر حسب نرخ پیسواد در گروههای مختلف سنی و جنسیت
زن و مسرد در سالهای ۱۳۴۳ و ۱۳۴۴

سال آمارگیری	سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵			آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳		
	کل جمعیت	تعداد افراد پیسواد	درصد	کل جمعیت	تعداد افراد پیسواد	درصد
جمعیت ازده ساله ببالا	۶۶۱۵۸	۴۹۴۴۵	۷۴/۷	۸۶۱۶۷	۶۱۰۴۶	۷۰/۲
۱۰-۱۴ ساله	۱۰۸۸۰	۶۶۵۳	۶۱/۱	۱۸۸۶۸	۸۳۳۸	۴۴/۲
۱۵-۱۹ ساله	۸۴۴۶	۵۷۰۷	۶۷/۶	۱۱۲۸۰	۶۱۱۵	۶۲
۲۰-۲۴ ساله	۷۶۴۴	۵۶۰۹	۷۳/۴	۷۳۴۰	۵۲۴۵	۷۱/۵
۲۵-۲۹ ساله	۱۲۹۱۵	۹۶۶۴	۷۴/۸	۱۵۰۲۶	۱۱۱۱۳	۷۹/۳
۳۰-۴۴ ساله	۸۷۰۷	۶۸۸۵	۷۹/۱	۱۳۰۶۶	۱۰۵۳۰	۸۰/۶
۴۵-۵۴ ساله	۷۲۶۰	۶۰۵۹	۸۳/۵	۸۴۹۳	۶۱۷۵	۸۲/۱
۵۵-۶۴ ساله	۵۴۱۰	۴۵۶۸	۸۴/۴	۶۷۰۷	۵۶۵۰	۸۴/۲
۶۵ سال ببالا	۴۸۰۸	۴۲۲۰	۸۷/۸	۶۱۴۹	۵۴۰۰	۸۷/۸
سنین اظهار نشده	۸۸	۸۰	۹۰/۹	۳۸	-	-
مسرد	۳۳۱۷۹	۱۹۳۶۰	۵۸/۴	۴۳۷۳۴	۲۳۱۵۴	۵۲/۹
۱۰-۱۴ ساله	۵۷۰۴	۲۴۶۶	۴۳/۲	۱۰۲۹۹	۲۲۸۶	۲۲/۲
۱۵-۱۹ ساله	۴۳۴۶	۲۰۹۱	۴۸/۱	۵۴۱۹	۲۱۹۱	۴۰/۴
۲۰-۲۴ ساله	۳۴۴۶	۱۷۸۶	۵۱/۸	۲۹۰۲	۱۲۶۸	۴۳/۷
۲۵-۲۹ ساله	۶۴۹۹	۳۷۲۹	۵۷/۴	۶۵۵۲	۴۰۵۴	۶۱/۹
۳۰-۴۴ ساله	۴۵۵۴	۲۹۶۵	۶۵/۱	۶۸۹۸	۴۷۶۵	۶۹/۱
۴۵-۵۴ ساله	۳۵۰۰	۲۴۶۳	۷۰/۴	۴۳۸۱	۳۰۱۷	۶۸/۹
۵۵-۶۴ ساله	۲۸۰۵	۲۰۳۷	۷۲/۶	۳۷۸۶	۲۸۲۵	۷۴/۶
۶۵ سال ببالا	۲۲۹۲	۱۷۹۵	۷۸/۳	۳۴۵۹	۲۷۴۸	۷۹/۴
سنین اظهار نشده	۳۳	۲۸	۸۴/۸	۳۸	-	-
زن	۳۲۹۷۹	۲۰۰۸۵	۶۱/۲	۴۳۲۳۳	۳۷۸۹۲	۸۷/۷
۱۰-۱۴ ساله	۵۱۷۶	۴۱۸۷	۸۰/۹	۸۵۶۹	۶۰۵۲	۷۰/۶
۱۵-۱۹ ساله	۴۱۰۰	۳۶۱۶	۸۸/۲	۵۸۶۱	۴۸۰۴	۸۲
۲۰-۲۴ ساله	۴۱۹۸	۳۸۲۳	۹۱/۱	۴۴۳۸	۳۹۷۷	۸۹/۶
۲۵-۲۹ ساله	۶۴۱۶	۵۹۳۵	۹۲/۵	۸۴۷۴	۷۸۵۹	۹۲/۷
۳۰-۳۴ ساله	۴۱۵۳	۳۹۲۰	۹۴/۴	۶۱۶۸	۵۷۶۵	۹۳/۵
۳۵-۴۴ ساله	۳۷۶۰	۳۵۹۶	۹۵/۶	۴۱۱۲	۳۹۵۸	۹۶/۳
۴۵-۵۴ ساله	۲۶۰۵	۲۵۳۱	۹۷/۲	۲۹۲۱	۲۸۲۵	۹۶/۷
۵۵-۶۴ ساله	۲۵۱۶	۲۴۲۵	۹۶/۴	۲۶۹۰	۲۶۵۲	۹۸/۶
سنین اظهار نشده	۵۵	۵۲	۹۴/۵	-	-	-

منابع: سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی فروردین ماه ۱۳۴۳

علل بیسوادی

وزنان شهرقم شده است به اختصار بیان میگردد .
دانستن علل بیسوادی بطور یقین کمک موثری در برنامه ریزیهای آموزشی و بخصوص مبارزه با بیسوادی دارد زیرا اگر ما نتوانیم این عوامل و موجبات پیدایش بیسوادی را کشف نمائیم بطریق اولی قادر به درمان و از میان برداشتن کامل آن نخواهیم بود . در آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ از شهرقم چهار علت عمده بشرح جدول زیر از طرف افراد بیسواد بعنوان عامل مؤثر در بیسوادی ذکر شده است .

بطور کلی دردورهای که داشتن سواد مهمترین وسیله سبب مهارت و تخصص میباشد باید دید چرا هنوز بسیاری از افراد از داشتن سواد محروم مانده اند . باید گفت با وجود گاهشی که در تعداد بیسوادان در سالهای اخیر داده شده است باز هم در اکثر نقاط ایران تعداد افراد بیسواد زیاد است در بررسی حاضر علل عمده ای که باعث بیسواد ماندن گروههای کثیری از افراد جامعه مردان

جدول شماره ۶-۲ توزیع درصد افراد بیسواد در جمعیت ۶ ساله بهالای شهرقم بر حسب علل بیسوادی به تفکیک جنس در شهرقم (فروردین ماه ۱۳۴۳)

علل بیسوادی جنس	جمع بیسوادان		فقر مالی	نبودن مدرسه در محل والدین	مخالفت عدم علاقه	متفرقه	اظهار شده
	تعداد	درصد					
مرد و زن جمع از ۶ ساله به بالا	۷۱۹۸۰	۱۰۰	۴۰	۲۵/۳	۲۰/۶	۳/۲	۱۰/۸
مرد	۲۷۳۶۲	۱۰۰	۵۶/۵	۲۴	۲	۳/۶	۱۳/۸
زن	۴۴۶۱۸	۱۰۰	۲۹/۸	۲۶/۱	۳۲	۲/۹	۹/۱

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

والدین در اعزام آنان به مدرسه و ۳/۲ درصد به علت عدم علاقه از کسب سواد محروم مانده اند .
با مطالعه جدول شماره ۶-۲ میتوان نتیجه

مطابق جدول بالا از ۷۱۹۸۰ نفر مردان و زنان بیسواد شهرقم ۴۰ درصد به علت فقر مالی ۲۵/۳ درصد به علت نبودن مدرسه در محل ۲۰/۶ درصد به علت مخالفت

بررسی ترك تحصيل و علل آن

هر سال تعداد بیشماری از افراد به علل گوناگون

تحصيل را رها کرده و بدون كسب تخصص و یا مهارت در رشته ای از شعب علوم و فنون وارد بازار كار میشوند. بدون شك علت ایجاد مدارس و گسترش كارآموزشی آنست كه درمیان اینکه افراد در رشته های مورد علاقه خود به تحصیل اشتغال میوززند در ضمن بتوانند به بهترین نحوی در رفع نیازمندیهای اقتصادی و اجتماعی تجهیز شوند. بطور کلی هنگامیکه افراد در نیمه راه تحصیل آنرا رها کرده و بدون اینکه به هدفهای خود در كسب سواد و مهارت و تخصص نائل آمده باشند مسیر دیگری را در زندگی انتخاب نمایند بطور یقین علل و موجدیاتی باعث این ترك تحصیل بوده كه در این قسمت به بررسی عوامل عمده آن خواهیم پرداخت.

در جدول زیر توزیع افراد یکسره ترك تحصیل داشته اند بر حسب علل ترك تحصیل و جنس نشان داده شده است:

گشرفت كه این نسبتها در بین مردان و زنان تا اندازه ای متفاوت است. بطور مثال در حالی كه ۲ درصد مردان بیسواد علت بیسوادی خود را مخالفت والدین ذكر كرد مانند در مقابل ۳۲ درصد از زنان بیسواد این علت را برای بیسواد ماندن خود عنوان كردند. و این موضوع نشانه آنست كه افكار عمومی هنوز بطور تساوی درباره زن و مرد ارزش تحصیلات برای این دو گروه به يك چشم نگاه نمیکند و لازم است كه تدریجا با ایجاد مدارس مجهز و آبرومند جهت آموزش جامعه زنان در شهر قم و همچنین فراهم ساختن موجدیاتی جهت تشویق اولیا اطفال به تشویق و ترغیب فرزندانشان به كسب علم و دانش ارام از دختر و سر اقدام شود. از طرفی همانطور كه قبلا یادآوری گردید در آمار گیریهایی نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ مهمترین عامل بیسوادی در شهر قم عدم استطاعت مالی و یا فقر مالی ذكر شده است. بطوری كه از ۲۷۳۶۲ نفر مردان بیسواد ۶ ساله ببالای شهر قم در حدود ۵۶ درصد و از ۴۴۶۱۸ نفر زنان بیسواد در همین گروه سنی ۲۹/۸ درصد علت بیسوادی خود را فقر مالی ذكر کرده اند. بطور کلی بالا بردن درآمد خانواده ها از طریق اجرای برنامه های وسیع توسعه اقتصادی و افزایش سطح اشتغال بنحو موثری میتواند در وضع کیفی جمعیت از جمله وضع سواد جامعه تحرك تازه ای بوجود آورد.

در جدول شماره ۲-۲ توزیع افراد با سواد کلاس دیده ای که ترك تحصیل داشتند در جمعیت از ۶ ساله به بالای شهر قم بر حسب علل ترك تحصیل و جنس (فروردین ماه ۱۳۴۳)

جنس		مرد وزن		مرد		زن	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
علل ترك تحصیل							
جمع از ۶ ساله به بالا		۷۳۴۱	۱۰۰	۵۷۶۵	۱۰۰	۱۵۷۶	۱۰۰
فقر مالی		۳۶۸۹	۵۰/۳	۳۵۵۵	۶۱/۷	۱۳۴	۸/۵
اشتغال بکار		۱۲۸۸	۱۷/۵	۱۲۸۸	۲۲/۳	—	—
عدم علاقه		۷۵۰	۱۰/۲	۵۵۸	۹/۷	۱۹۲	۱۲/۲
ازدواج		۵۵۷	۷/۶	—	—	۵۵۷	۳۵/۳
متفرقه		۱۰۱۹	۱۳/۹	۳۲۶	۵/۷	۶۹۳	۴۴
اظهاری نشده		۳۸	۰/۵	۳۸	۰/۶	—	—

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

مطابق تعریف آماری از ترك تحصیل، هرگاه فردی در نظر داشته که تا ششم متوسطه تحصیل نماید ولی بهعللی نتوانسته باشد این دوره را طی نماید برای این فرد ترك تحصیل اتفاق افتاده ولی اگر منظور شد داشتن تصدیق ششم ابتدائی بوده و آنرا بدست آورد ماست این شخص ترك تحصیل نکرده است.

مطابق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی در سال ۱۳۴۳ از کل جمعیت مرد وزن ۶ ساله به بالای با سواد کلاس دیده در شهر قم که ترك تحصیل داشته اند ۵۰/۳ درصد در اثر فقر مالی تحصیل را رها کرده اند ضمناً در گروه مردان این

نسبت ۶۱/۷ درصد و در گروه زنان ۸/۵ درصد بود ماست پس از این در گروه مردان و زنان ترك تحصیل کرده به ترتیب ۱۷/۵ درصد به علت اشتغال بکار ۱۰/۲ درصد در اثر عدم علاقه و ۷/۶ درصد بخاطر ازدواج ترك تحصیل کرده اند. موضوعی که باید در اینجا خاطرنشان گشته است اینست که اشتغال بکار که دومین علت ترك تحصیل است خود به میزان زیادی ناشی از فقر مالی میباشد زیرا احتیاج به داشتن کار بسیاری از افراد را در زمان تحصیل وارد بازار کار مینماید. ترك تحصیل به علت ازدواج تنها در مورد زنان اتفاق افتاده در حالی که ارقام اشتغال بکار

فقط مربوط به مردان است.

شهرقم که ترك تحصیل داشته اند در گروههای سنی و

در جدول زیر توزیع افراد با سواد کلاس دیده بر حسب علل ترك تحصیل نشان داده شده است :

جدول شماره ۸-۲ توزیع درصد افراد با سواد کلاس دیده مایکه ترك تحصیل داشته اند در جمعیت از ۶ ساله بیالای شهرقم بر حسب علل ترك تحصیل و در گروههای مختلف سنی (فروردینماه ۱۳۴۳)

گروههای سنی	علل ترك تحصیل	جمع	درصد	فقرمالی	اشتغال بکار	عدم علاقه	ازدواج	متفرقه	اظهار نشده
جمع مردون از ۶ ساله بیالا		۷۳۴۱	۱۰۰	۵۰/۳	۱۷/۵	۱۰/۲	۷/۶	۱۳/۱	۰/۵
۶-۱۴ ساله		۱۱۹۲	۱۰۰	۴۸/۴	۹/۶	۱۹/۴	۴/۱	۱۶/۱	۱/۶
۱۵-۱۹ ساله		۱۶۳۴	۱۰۰	۵۰/۶	۱۰/۶	۹/۴	۹/۴	۲۰	-
۲۰-۲۴ ساله		۱۲۱۰	۱۰۰	۶۰/۳	۱۴/۳	۶/۴	۱۱/۱	۷/۱	-
۲۵-۳۴ ساله		۱۴۹۹	۱۰۰	۴۸/۷	۱۵/۴	۱۰/۳	۶/۴	۱۷/۱	۱/۳
۳۵-۴۴ ساله		۱۱۹۲	۱۰۰	۴۵/۱	۲۹	۸/۱	۸/۱	۹/۷	-
۴۵-۵۴ ساله		۴۰۳	۱۰۰	۵۷/۱	۳۸/۲	-	۴/۷	-	-
۵۵-۶۴ ساله		۱۷۳	۱۰۰	۳۳/۵	۴۴/۵	۱۱	-	۱۱	-
۶۵ ساله بیالا		۳۸	۱۰۰	-	۵۰	۵۰	-	-	-

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد از ۷۳۴۱ نفر کل

افراد با سواد کلاس دیده ۶ ساله بیالای شهرقم بترتیب

۵۰/۳ درصد بعلت فقرمالی و ۱۷/۵ درصد بعلت اشتغال

بکار و ۱۰/۲ درصد بعلت عدم علاقه و ۷/۶ درصد بعلت

ازدواج و غیره ترك تحصیل داشته اند . در گروه سنی

۲۰-۲۴ ساله نسبت افرادی که بعلت فقرمالی ترك تحصیل

کرد ماند پیش از سایر سنین است در حالی که اشتغال بکار

در سنین ۴۵ تا ۶۴ ساله بیشتر علت ترك تحصیل بود ماست .

نسبت افراد ی که به علت عدم علاقه تحصیل را رها کرده اند در سنین پایین تر زیاد تر است، زیرا اکثر افراد ی که به این علت ترك تحصیل کرده اند بیشتر بد نبال كششهای مادی و اجتماعی محیط مدرسه را ترك گفته اند در حالی که امکان ادامه تحصیل برای عده ای از آنان فراهم بود ماست.

البته نفع در ستگاه آموزش تا حدودی در ترك تحصیل ممكن است مؤثر باشد. هرگاه این نواقص مرتفع شود و برنامه های آموزشی هدفهای تخصص و مهارت را مورد توجه قرار دهد و از طرفی موجباتی فراهم گردد که فارغ التحصیلان دوره های آموزشی و تخصص همبسته باغل مربوطه اشتغال ورزند و جامعه به اهمیت و ارزش تحصیلات و قوف حاصل نماید از تعداد این

نوع افراد بطرز قابل ملاحظه ای کاسته خواهد شد.

بررسی افراد با سواد کلاس ندیده و علل نداشتن تحصیلات کلاسیک در شهر قم

هم اکنون در بسیاری از نواحی شهری و روستایی ایران عده کمیری با سواد وجود دارد که سواد خود را در مکتب خانه های قدیم و یا مراکز غیر رسمی و یا بطور خصوصی کسب کرده اند. بررسی این افراد در جامعه و عللی که باعث کسب سواد آنها از طرقی غیر از راههای جاری شده این مزیت را دارد که ما را در انصراف افراد از کسب سواد بصورت قدیم کمک نموده و توجه همگانی را باخذ آموزش جدید جلب مینماید.

جدول شماره ۹-۲ توزیع افراد ۱۶ ساله بیالای با سواد کلاس ندیده شهر قم بر حسب علل نداشتن تحصیلات کلاسیک و به تفکیک جنس (فروردینماه ۱۳۴۳)

جنس	مرد وزن		مرد		زن	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
مجموع مرد وزن از ۱۶ ساله به بالا	۴۸۶۱	۱۰۰	۳۶۸۹	۱۰۰	۱۱۵۲	۱۰۰
نبودن مدرسه در محل	۱۳۶۶	۲۸/۲	۱۱۳۵	۳۰/۸	۲۳۱	۲۰/۱
فقر مالی	۹۶۱	۱۹/۶	۷۴۹	۲۰/۳	۱۹۲	۱۶/۷
مخالفت والدین	۷۱۱	۱۴/۷	۲۱۱	۵/۷	۵۰۰	۴۳/۴
عدم علاقه	۹۲	۲	۷۸	۲/۱	۱۹	۱/۶
سایر	۱۷۲۶	۳۵/۷	۱۵۱۶	۴۱/۱	۲۱۰	۱۸/۲

منبع: آمارگیری نمونه ای، نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

مطابق جدول فوق مهمترین علل نداشتن تحصیلات کلاسیک به ترتیب نبودن مدرسه در محل، فقر مالی، مخالفت والدین و عدم علاقه و غیره ذکر شد است. بطور کلی از ۴۸۴۱ نفر افراد با سواد کلاس ندیده شهرقم ۲/۲۸ درصد بعلت نبودن مدرسه در محل، ۶/۱۹ درصد بعلت فقر مالی، ۷/۱۴ درصد به علت مخالفت والدین و ۷/۱۹ درصد به علت عدم علاقه موردسئق به کسب سواد، سنی و یا کلاسیک نشد مانند ۷/۳۵ درصد نیز علل دیگری را برای نداشتن تحصیلات رسمی ذکر کرد مانند:

همانطور که توزیع بالا نشان میدهد از ۴۸۴۱ نفر افراد ۶ ساله ببالای با سواد کلاس ندیده ۳۶۸۹ نفر آن مرد و ۱۱۵۲ - نفر بقیه زن بود مانند: مردان بیشتر علت نداشتن تحصیلات کلاسیک را نبودن مدرسه در محل و فقر مالی و زنان اغلب مخالفت والدین ذکر کردند. بنابراین ۱۱۵۲ نفر از زنان با سواد کلاس ندیده ۵۰۰ نفر آنهایی بوده اند که

علت را مخالفت والدین ذکر کرد مانند و این موضوع نشانده آنست که در جامعه مذهبی شهرقم خانواده ها اغلب مایل بوده اند که فرزندان اناث خود راحتی المقدور در منزل و یا بطور خصوصی با سواد نمایند. البته باید دانست که با سواد آن کلاس ندیده اغلب در سنین بالاتری میباشند و در سنین جوانتر که مربوط بدوره های نزدیک است بتدریج از شماره این افراد کاسته شد است.

در جدول زیر توزیع افراد با سواد کلاس ندیده در گروه های مختلف سنی آورده شده است:

مطابق این جدول از ۴۸۴۱ نفر افراد با سواد کلاس ندیده در حدود ۸۵ درصد در سنین بالاتر از ۲۵ سال قرار دارند و فقط ۱۵ درصد (۷۳۰) نفر در گروه های سنی کمتر از ۲۵ سال میباشند.

جدول شماره ۱۰-۲ توزیع افراد باسواد کلاس ندیده شهر قم برحسب علل نداشتن تحصیلات کلاسیک در گروههای سنی (فروردینماه ۱۳۴۳)

علل نداشتن تحصیلات کلاسیک		جمع از ۱۶ ساله		فقر مالی		نبودن مدرسه در محل		مخالفت والدین		عدم علاقه		متفرقه		گروههای سنی
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۴۸۴۱	۱۰۰	۹۴۱	۱۰۰	۱۰۰	۱۳۶۶	۱۰۰	۷۱۱	۱۰۰	۹۷	۱۰۰	۱۷۲۶	۱۰۰	مرد و زن	
۱۱۵	۲/۴	-	-	-	-	-	۷۷	۱۰/۸	-	-	۳۸	۲/۲	۶-۹ ساله	
۲۱۲	۴/۴	۳۸	۴	-	-	-	۳۹	۵/۵	۲۰	۲۰/۶	۱۱۵	۶/۷	۱۰-۱۴ ساله	
۱۷۳	۳/۶	-	-	-	-	-	۱۳۴	۱۸/۸	۲۰	۲۰/۶	۱۹	۱/۱	۱۵-۱۹ ساله	
۲۳۰	۴/۷	۷۷	۸/۳	-	-	-	۷۷	۱۰/۸	-	-	۷۶	۴/۴	۲۰-۲۴ ساله	
۷۴۹	۱۵/۵	۲۵۰	۲۶/۶	۱۹	۱/۴	۱۵۴	۲۱/۷	۱۹	۲۱/۶	۱۹/۶	۳۰۷	۱۷/۸	۲۵-۳۴ ساله	
۹۸۰	۲۰/۲	۲۱۲	۲۲/۵	۱۷۳	۱۲/۷	۱۷۳	۲۴/۳	۱۹	۲۴/۳	۱۹/۶	۴۰۳	۲۳/۳	۳۵-۴۴ ساله	
۹۲۲	۱۹	۳۲۶	۳۴/۶	۱۹۳	۱۴/۱	۱۹	۲/۷	-	-	-	۳۸۴	۲۲/۳	۴۵-۵۴ ساله	
۷۸۸	۱۶/۳	۳۸	۴	۵۲۰	۳۸/۱	۱۹	۲/۷	-	-	-	۲۱۱	۱۲/۲	۵۵-۶۴ ساله	
۶۷۲	۱۳/۶	-	-	۴۶۱	۳۳/۷	۱۹	۲/۷	۱۹	۱۹/۶	۱۹/۶	۱۷۳	۱۰	۶۵ ساله بیالا	

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

توزیع جدول بالا نشان میدهد تقریباً تمام باسوادانی که این علت را برای نداشتن تحصیلات رسمی ذکر کرده اند در گروههای سنی بالاتر از ۲۵ ساله قرار داشته اند و این موضوع نشانه آنست که در سالهای اخیر مشکلاتی بنام نبودن مدرسه کمتر مطرح بوده است. ستون مخالفست والدین نشان میدهد که این عامل هم اکنون نیز در شهر

همانطور که جدول فوق نشان میدهد اکثریت افرادی که فاقد تحصیلات کلاسیک میباشند در گروه سنی بالاتر از ۲۵ سال قرار دارند بطوری که از ۹۴۱ نفری که فقر مالی را علت نداشتن تحصیلات کلاسیک ذکر کرده اند فقط ۱۱۵ نفر در گروههای سنی کمتر از ۲۵ سال قرار داشته اند. در ستون "نبودن مدرسه در محل" همانطور که

افراد از ۱۰ ساله ببالا را بحساب میآوریم.

همانطور که توزیع جدول زیر نشان میدهد
بخصوص در سال ۱۳۳۵ تعداد با سوادان مرد وزن ۱۰ ساله
ببالای شهر قم ۲/۲۴ درصد کل جمعیت این گروه سنی
بود ماست. در حالی که در سال ۱۳۴۳ این نسبت به ۷/۲۹
درصد افزایش یافته است.

گروه با سوادان مردان در همین مدت از ۹/۴۰ -
درصد جمعیت ۱۰ ساله ببالا در سال ۱۳۳۵ به ۷/۴۷ درصد
در سال ۱۳۴۳ اوهمین ترتیب گروه زنان از ۷/۴ درصد
به ۳/۱۲ درصد بالغ گردید ماست. و این موضوع نشانه
آنست که سواد و آموزش بخصوص تحصیلات رسمی و کلاسیک
در سالهای اخیر رو به توسعه و پیشرفت بوده ماست. با این
وصف باید در نظر گرفتن نرخ بالای بیسوادی در شهر قم توسعه
سواد و تحصیلات باید خیلی پیش از این میزان باشد. همانطور
که توزیع جدول زیر نشان میدهد در سال ۱۳۴۳ درصد و

۲/۷۰ درصد کل جمعیت ۱۰ ساله ببالای مرد وزن شهر
قم بیسواد بود ماند که این نسبت فقط در حدود ۵/۴ درصد
کمتر از نرخ بیسوادی در سال ۱۳۳۵ میباشد. مقایسه نرخ
بیسوادی در بین جامعه زنان شهر قم نشان میدهد که
در فاصله این دو آمارگیری پیشرفت محسوس در وضع
سواد زنان بعمل نیامده است. بطوریکه ۲/۹۱ درصد کل
زنان از ۱۰ ساله ببالا در سال ۱۳۳۵ بیسواد بودند ماند
و این نسبت در سال ۱۳۴۳ یعنی در حدود ۸ سال بعد به
۷/۸۷ درصد رسیده یعنی فقط ۵/۳ درصد از نرخ
بیسوادی زنان کاسته شده است که در مقام مقایسه
با برخی از شهرهای پر جمعیت ایران رقم قابل توجهی
نیست.

در جدول زیر توزیع جمعیت ۱۰ ساله ببالای شهر قم بر حسب سواد
در سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی
سال ۱۳۴۳ به تفکیک زن و مرد آورده شده است.

جدول شماره ۲-۲ توزیع افراد ۱۰ ساله ببالای شهر قم بر حسب سواد و به تفکیک جنس در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳

وضع سواد اظهار نشده		بی سواد		با سواد						کل جمعیت از ۱۰ سال پیالا	سال آمارگیری
				باسواد کلاس ندیده		باسواد کلاس دیده		جمع افراد با سواد			
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد		
تعداد	درصد										سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵
۷۱۹	۱/۱	۴۹۴۴۵	۷۴/۷	۶۰۱۳	۹/۱	۹۹۸۱	۱۵/۱	۱۵۹۹۴	۲۴/۲	۶۶۱۵۰	مرد و زن
۲۴۵	۰/۷	۱۹۳۶۰	۵۸/۴	۵۳۶۲	۱۶/۲	۸۲۱۲	۲۴/۷	۱۳۵۷۴	۴۰/۹	۳۳۱۷۹	مرد
۴۷۴	۱/۴	۳۰۰۸۵	۹۱/۲	۶۵۱	۲	۱۷۶۹	۵/۴	۲۴۲۰	۷/۴	۳۲۹۷۹	زن
											آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳
۵۷	۰/۱	۴۷۲۶	۷۰/۲	۲۱۱۳۸	۵/۴	۲۵۸۶۴	۲۴/۳	۲۹/۷	۸۶۹۶۷	مرد و زن	
۳۸	۰/۱	۳۶۷۰	۵۲/۹	۱۶۸۷۲	۸/۴	۲۰۵۴۲	۳۸/۶	۴۷	۴۳۷۳۴	مرد	
۱۹	-	۱۰۵۶	۸۷/۷	۴۲۶۶	۲/۴	۵۳۲۲	۹/۱	۱۲/۳	۴۳۲۳۲	زن	

منابع : سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳

بررسی تحصيلات کلاسیک در پایه های مختلف تحصيلی
و مقایسه آن من سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳

از ۱۰ ساله ببالای شهر قم در پایه های مختلف تحصيلی
در سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای
نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ آورده شده است.

در جدول زیر توزیع افراد با سواد کلاس دیده

جدول شماره ۲-۳ توزیع افراد با سواد کلاس دیده شهر قم در پایه های مختلف تحصيلی در جمعیت ازده ساله ببالا در
سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳

سال آمارگیری		سرشماری سال ۱۳۳۵		آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳	
پایه های تحصيلی		تعداد	درصد	تعداد	درصد
کل جمعیت از ۱۰ سال ببالا		۶۶۱۵۸	۱۰۰	۸۶۹۶۷	۱۰۰
جمع افراد با سواد کلاس دیده		۹۹۸۱	۱۵/۱	۲۱۱۳۸	۲۴/۳
اول تا پنجم ابتدائی		۴۳۵۷	۶/۶	۱۰۲۶۱	۱۱/۸
ششم ابتدائی		۳۵۰۵	۵/۳	۶۱۳۱	۷
اول و دوم متوسطه		۶۶۶	۱	۱۵۳۷	۱/۸
سوم متوسطه		۶۵۶	۱	۱۱۵۴	۱/۳
چهارم و پنجم متوسطه		۴۶۸	۰/۷	۸۴۵	۱
ششم متوسطه		۲۳۲	۰/۴	۸۶۴	۱
تحصيلات عالی و حرفه ای		۹۵	۰/۱	۲۸۹	۰/۳
اطهارنشده		-	-	۵۷	۰/۱

منابع : سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ - آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

همانطور که توزیع جدول فوق نشان می‌دهد در سال ۱۳۳۵ مقدار ۱/۱۵ درصد از کل جمعیت از ۱۰ ساله‌ها بالا با سواد کلاس دیده بود مانند و این نسبت در سال ۱۳۴۳ به ۳/۲۴ درصد رسید ماست بدین معنی که در طول ۸ سال فاصله دو آمارگیری در حدود ۹ درصد با افراد با سواد کلاس دیده اندزوده شده است بطور کلی این افزایش در کلیه دوره‌های تحصیلی بخوبی چشم می‌خورد البته در دوره عالی تحصیلی تغییرات چندان قابل ملاحظه نیست زیرا در این قسمت نسبت افراد دارای تحصیلات عالیه از ۱/۵۰ درصد کل جمعیت از ۱۰ ساله‌ها بالا در سال ۱۳۳۵ به ۳/۵۰ درصد در سال ۱۳۴۳ رسیده است و این موضوع مؤید آنست که تحصیلات عالیه و فنی در شهر قم نیازمند به توسعه بیشتری است.

از طرفی مطابق توزیع بالا در سال ۱۳۳۵ دارندگان تحصیلات اول تا پنجم ابتدائی ۶/۶۱ درصد کل جمعیت ۱۰ ساله بالا بوده اند و این نسبت در سال ۱۳۴۳ به ۸/۱۱ درصد بالغ گردیده است و این موضوع بیشتر از همه مربوط به توسعه آموزش در سنوات اخیر بوده است. دارندگان تحصیلات

ششم متوسطه نیز در این فاصله افزایش نسبتاً زیاد تری داشته است بطوری که از نرخ ۴/۰ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۱ درصد در سال ۱۳۴۳ رسیده است. بالا رن وصف از مجموعه نسبت‌های جدول بالا باید نتیجه گرفت که با وجود اینکه نرخ سواد رسمی و کلاسیک در فاصله این دو آمارگیری رو به افزایش بوده معیناً توسعه سواد کلاسیک در پایه‌های مختلف تحصیلی و خصوصاً در سطح بالاتر تحصیلات احتیاج به تجدید نظر بیشتری دارد.

بررسی وضع سواد در گروه‌های مختلف سنی و جنس

در جدول زیر توزیع افراد با سواد بر حسب جنس در گروه‌های سنی ۶ ساله بالا آورده شده است.

تم عامل قابل توجهی است و در سنین مختلف که شاخص دوره‌های متفاوت است تغییرات قابل ملاحظه‌ای در جهت مساعدند اشتغال و این موضوع مسئله ایست که باید در برنامه‌ریزی‌های آموزشی مدنظر بود و تجهیز افکار عمومی بعنوان يك عامل عمدتاً توسعه سواد کلاسیک در تمام برنامه‌ریزی‌های آموزشی دخالت داده شود.

بررسی افراد تحت تعلیم در شهر قم

در جدول شماره ۱۱-۲ توزیع افراد تحت تعلیم شهر قم در سال تحصیلی ۴۲-۱۳۴۳ در پایه‌های مختلف تحصیلی و به تفکیک پسر و دختر که از نتایج آماری وزارت آموزش و پرورش بدست آمد، نشان داده شده است. مطابق این جدول در شهر قم جمعاً ۱۶۴۹۹ نفر پسر و دختر در سال تحصیلی ۴۲-۱۳۴۳ در مدارس رسمی فرهنگی به تحصیل اشتغال داشته‌اند که از این میان ۱۳۴۷۲ نفر و در دبستانها ۱۹۶۳ نفر در دوره‌های اول متوسطه و ۸۷۳ نفر در دوره دوم متوسطه و ۳۱۴۱ نفر در مدارس مخصوص سال‌مندان تحت تعلیم بوده‌اند.

از طرفی از کل ۱۶۴۹۹ نفر افراد تحت تعلیم شهر قم ۴۶۶۶ نفر آن پسر و ۸۲۳ نفر آن دختر بوده‌اند.

تفاوت محصلین دختر و پسر همچنین در شهر قم بیش از اغلب شهرهای بزرگ دیگر ایران است و این مسئله ایست که باید مورد توجه مسئولان آموزش و پرورش این شهر قرار گیرد که در آتیه برای ترمیم آن اقدامات لازم بعمل آید. در شرایط موجود برای جلب گروه‌های بیشتری از دختران و زنان این شهر به کسب سواد رسمی و کلاسیک شاید لازم باشد که مدارس دخترانه خاصی کفنام کادر تعلیماتی آن از زنان تشکیل شده و از لحاظ سازمان و تشکیلات و دروس -

تناسب بیشتری با روحیه مردم این شهر داشته باشد تشکیل شود. در جنب این اقدامات نیز لازم است که تسهیلات بیشتری در امر تحصیل در این شهر از لحاظ شهریه و غیره بعمل آید و از طریق يك تبلیغات صحیح و موثر خانواده‌ها را به باسواد کردن فرزندان خود تشویق و تحریک نمود.

با تمام این اوصاف مقایسه افراد تحت تعلیم و پسر و دختر شهر قم در سال تحصیلی ۴۲-۱۳۴۳ با سالهای گذشته بخوبی نشان میدهد که درصد افراد تحت تعلیم و بخصوص درجه زنان نسبت به گذشته افزایش قابل توجهی پیدا کرده است. در جدول ۱۱-۲ ردیف نوآموزان سال‌مندان بخصوص نسبت زنان قابل توجه است بطوری که از کل ۳۱۴۱ نفر نوآموزان سال‌مندان ۸۲۶ نفر آن زن بوده‌اند.

جدول شماره ۱۱-۲ توزیع افراد تحت تعلیم شهر قم به تفکیک جنس در پایه های مختلف تحصیلی و درصد آن به کل افراد تحت

تعلیم در سالهای تحصیلی ۱۳۴۳-۴۲

جنس	پایه های تحصیلی	جمع		تعداد پسر	تعداد دختر
		تعداد	درصد		
	کل افراد تحت تعلیم	۱۹۴۴۹	۱۰۰	۱۴۶۲۶	۴۸۲۳
	نوامیزان دبستانها	۱۳۴۷۲	۶۹/۳	۹۸۹۸	۳۵۷۴
	نوامیزان پایه اول	۳۴۷۰	-	۲۴۷۶	۹۹۴
	نوامیزان پایه دوم	۲۵۲۷	-	۱۸۱۷	۷۱۰
	نوامیزان پایه سوم	۲۲۹۹	-	۱۶۹۵	۶۰۴
	نوامیزان پایه چهارم	۲۰۱۸	-	۱۴۹۹	۵۱۹
	نوامیزان پایه پنجم	۱۷۰۷	-	۱۳۰۱	۴۰۶
	نوامیزان پایه ششم	۱۴۵۱	-	۱۱۱۰	۳۴۱
	دانش آموزان دوره اول متوسطه	۱۹۶۳	۱۰/۱	۱۶۱۲	۳۵۱
	دانش آموزان پایه اول	۹۲۷	-	۷۲۶	۲۰۱
	دانش آموزان پایه دوم	۵۵۷	-	۴۷۱	۸۶
	دانش آموزان پایه سوم	۴۷۹	-	۴۱۵	۶۴
	دانش آموزان دوره دوم متوسطه	۸۷۳	۴/۵	۸۰۱	۷۲
	دانش آموزان پایه چهارم	۳۵۵	-	۲۹۹	۵۶
	دانش آموزان پایه پنجم	۲۴۳	-	۲۲۷	۱۶
	دانش آموزان پایه ششم	۲۷۵	-	۲۷۵	-
	نوامیزان سالنشد	۳۱۴۱	۱۶/۱	۲۳۱۵	۸۲۶

منبع: نشریه آماری اداره کل مطالعات و برنامه های وزارت آموزش و پرورش

برآورد افراد لازم التعلیم

طبقه ارقام حاصله از آمارگیری نمونه‌ای نیـــــــروی انسانی کلیه افراد لازم التعلیم ۶-۱۲ ساله شهر قم در فروردین ماه ۱۳۴۳ در حدود ۶۷۷۴ نفر بود ماست و نیز طبق ارقام آماری وزارت آموزش و پرورش در دوره آموزش ابتدائی در سال تحصیلی ۱۳۴۲-۱۳۴۳ جمعاً ۱۳۴۷۲ نفر مشغول تحصیل بودند . بنا بر برآورد هائی که از طرف وزارت آموزش و پرورش بعمل آمد ماست در مراکز شهری تقریباً ۱۵ درصد از نوآهوزان بعلت عقبماندگی خارج از گروه سنی ۶-۱۲ ساله میباشد کد برآورد افراد لازم التعلیم این عده بایستی محاسبه و از کل نوآموزان کم شود در اینصورت افراد تحت تعلیم واقع در گروه سنی فوق بدست میآید و برای اینکه معلیم شود از جمعیت لازم التعلیم چه نسبت خارج از محیط آموزش و پرورش قرار

دارند افراد تحت تعلیم از کل آن کم میشود . بامعلیم شدن تعداد تقریبی این عده برای تحت تعلیم گرفته شدن آن برنامه‌ای باید ترتیب داده شود . از آنجا که اجرای چنین برنامه‌ای بدون رعایت فاصله زمانی کافی میسر نخواهد بود لهذا لازم است که برای تحت تعلیم نوآوردن این عده طی یک دوره محدود برنامه‌ریزی بتدریج اقدام شود .

با توجه به نرخ افزایش جمعیت در شهر قم میتوان افراد لازم التعلیم را تا پنج سال آینده برآورد کرده چنانچه این نرخ که برای شهر قم ۴۲ در هزار و برای کل کشور ۲۵ در هزار میباشد در نظر گرفته شود جمعیت شهر قم براساس نرخ فوق مطابق جدول زیر برای دوره برنامه مورد محاسبه و برآورد میگردد .

جدول شماره ۱۲-۲ برآورد جمعیت شهر قم با نرخ افزایش ۴۲ و ۲۵ در هزار برای سالهای ۱۳۴۸-۴۴

سال	۱۳۴۳	۱۳۴۴	۱۳۴۵	۱۳۴۶	۱۳۴۷	۱۳۴۸
جمعیت بانرخ ۴۲ در هزار	۱۳۱۷۷۷	۱۳۷۳۱۲	۱۴۳۰۷۹	۱۴۹۰۸۸	۱۵۵۳۵۰	۱۶۱۸۷۵
جمعیت بانرخ ۲۵ در هزار	۱۳۱۷۷۷	۳۵۰۷۱	۱۳۸۴۴۸	۱۴۱۹۰۹	۱۴۵۴۵۷	۱۴۹۰۹۳

جدول فوق برآورد جمعیت شهر قم را تا سال ۱۳۴۸ بدست میدهد . با در نظر گرفتن اینکه افراد واقع در گروه

سنی ۶-۱۲ ساله شهر قم ۸/۱۸ درصد کل جمعیت میباشد از ارقام جدول فوق افراد لازم التعلیم مطابق جدول زیر محاسبه و برآورد میشود .

جدول شماره ۱۳-۲ پیش بینی افراد لازم التعلیم شهرقم در سالهای ۴۴-۱۳۴۸ بانرخ افزایش جمعیت شهرقم

۴۲۰ در هزار و نرخ متوسط افزایش جمعیت کل کشور ۲۰ در هزار

سال	۱۳۴۳	۱۳۴۴	۱۳۴۵	۱۳۴۶	۱۳۴۷	۱۳۴۸
پیش بینی افراد لازم التعلیم بانرخ ۴۲ در هزار	۲۴۷۷۴	۲۵۸۱۵	۲۶۸۹۹	۲۸۰۲۹	۲۹۲۰۶	۳۰۴۳۳
پیش بینی افراد لازم التعلیم بانرخ متوسطه ۲۰ در هزار	۲۴۷۷۴	۲۵۳۹۳	۲۶۰۲۸	۲۶۶۷۹	۲۷۳۴۶	۲۸۰۳۰

کنند و افراد ی که سال بسال به سن آموزش میرسند موسسات

آموزش را ابتدائی اعم از مدرسه و معلم پیش بینی شود .
مطابق آماروزارت آموزش و پرورش وضع آموزش ابتدائی

از لحاظ معلم و مدرسه و نسبت دانش آموزان به کلاس
و معلم طبق جدول زیر میباشد .

مطابق جدول فوق همسایگان افراد تازمائی

آموزش را قدم میگذازند . هرگاه در نظر باشد که تعلیمات اجباری
برای افراد لازم التعلیم مرحله اجرا گذاشته شود ، لازم است
که با در نظر گرفتن تعداد افراد لازم التعلیمی که اکنون در مرحله
آموزش رسید مانده و لیکن تعلیمی مختلف نتوانستند تحصیل

جدول شماره ۱۴-۲ آمار کل نو آموزان و آموزگاران و دبستانهای شهرقم و نسبت شاگرد به معلم و تراکم کلاسها در سال تحصیلی

۱۳۴۳-۴۲

تعداد نوآموزان	کل آموزگاران دبستانها	تعداد کلاسهای دبستانها	تعداد مدارس ابتدائی	نسبت شاگرد به يك معلم	تراکم شاگرد در يك کلاس
۱۴۱۷۲	۳۳۱	۴۲۲	۵۵	۴۰/۷	۳۱/۹

منبع : آمار وزارت آموزش و پرورش

راه بیانند و تعداد آنها بنا بر رقم حاصله از آمارگیری
نمونه ای نیروی انسانی و آماروزارت آموزش و پرورش ۱۳۰۲-
نفرینش بخواهند سواد د و را ابتدائی را داشته باشند
بایستی ظرفیت موسسات آموزش ابتدائی علاوه بر توسعه

بنا بر جدول فوق نسبت شاگردان به يك کلاس کمتر از نسبت
شاگردان به يك معلم میباشد و با نظر میرسد که ادار آموزش و پرورش
شهرقم در دوره آموزش ابتدائی کمبود معلم داشته باشد . هرگاه
بقیه افراد لازم التعلیم که به علل مختلف نتوانسته اند بعد رسه

طبیعی آن که متناسب با رشد جمعیت سال بسال افراد

لازم التعلیم است طبق برنامه منظمی وسعت بیشتیری

پیدا کند تا افراد نامبرده را تحت تعلیم و آموزش قرار

دهند .

بررسی وضع مهارت و تخصص در شهر قم ضرورت توسعه تعلیمات فنی و حرفه‌ای و آموزش ضمن کار

د برنامه‌ریزی‌های نیروی انسانی کشورهای در حال
رشد که با کمبود کارما هر متخصص جهت با انجام رسانیدن
برنامه‌های رشد و توسعه اقتصاد و صنعتی مواجه اند، استفاد
حد اکثر از منابع موجود نیروی انسانی ما هر متخصص که بنحوی
از آنها در مشاغل و فعالیت‌های جاری دارای سوابق
و با اطلاعات در کار میباشند دارای اهمیت بسیار زیادی است .
اخیراً نیز برخی از کارشناسان سازمان ملل در زمینه بررسی
امکانات بیشتر توسعه فعالیت‌های صنعتی در ایران ضمن
مطالعه موضوع عمومی کارگاه‌های کوچک صنایع دستی و قدیمه
و افزا رندان و صنعتگران و ملاحظه انواع و اقسام وسایل ساخته
شده فلزی و غیر فلزی که از پیرایان نهایت استاد و مهارت سا
میشوند ، بدین نتیجه رسیدند که از نیروی کارما هر متخصص
موجود که بطور عملی ضمن سالها تجربه کسب تخصص نمود مانند
میتوان بعنوان يك منبع عمد مکاد را ما هر متخصص در صنایع
پیشرفته حال و آیند ما ایران استفاد نمود . این افراد را خیلی
زود تراز دیگران میتوان ضمن دوره های کوتاه مدت تعلیمات

حرفه‌ای و تخصصی و با آموزش ضمن کار برای تصدی
بسته‌های فنی در صنایع پیشرفته ماشین آماده کرد .
تشخیص وضع و کیفیت مهارت افراد جامعه و میزان
سطح تخصص آنها در مشاغل و فعالیت‌های مختلف یکی
از مراحل اولیه برنامه‌ریزی‌های نیروی انسانی است . در آمارگیری
نمونه‌ای نیروی انسانی شهر قم یکی از هدفهای عمد ما این بود
است که به بینیم چه نسبتی از افراد کل جامعه اعم
از شاغل یا غیر شاغل دارای اطلاعات در کار بوده و میزان
آگاهی آنها در کارمزبور در چه سطی از مهارت و تخصص
است .

اطلاعات مزبور ما کمک میکند که در پیش بینی احتیاجا
به نیروی انسانی ما هر متخصص در برنامه‌های توسعه
اقتصادی و صنعتی از ذخایر و منابع موجود نیروی انسانی حدا
استفاد ما اینمائیم ، در جدول زیر کلیه افرادی که در جامعه
شهر قم در تاریخ آمارگیری مهارت و تخصص در کار داشتند
در مشاغل مختلف و بر حسب وضع سواد آورده شده است :

جدول شماره ۱۵-۲ توزیع افراد کارآمخته شهرقم برحسب نوع تخصص و وضع سواد (فروردین ماه ۱۳۴۳)

وضع سواد مهارت	جمع کل		بی سواد		با سواد کلاس ندیده		اول تا پنجم ابتدائی		ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه		سوم متوسطه		چهارم و پنجم متوسطه		ششم متوسطه	
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد
جمع افراد ماهر و متخصص و استاد کار	۱۰۰	۱۵۲۵۸	۸۰/۷	۱۲۳۰۷	۱۸۳	۶/۵	۶۱۶	۴	۱۲۵۶	۸/۲	۹۶	۰/۶	-	-	-	-
افراد ماهر	۱۰۰	۱۴۲۸۷	۸۱/۱	۱۱۷۰۸	۷۷۱	۵/۴	۵۶۱	۳/۱	۱۱۶۹	۸/۲	۷۸	۰/۶	-	-	-	-
افراد متخصص و استاد کار	۱۰۰	۹۷۱	۶۱/۷	۵۹۹	۲۱۲	۲۱/۸	۵۵	۵/۷	۸۷	۸/۱	۱۸	۱/۱	-	-	-	-

منبع : آمارگیری سونمای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

توزیع جدول بالا نشان میدهد که در تمام جامعه از ۶ سالگی بالا ای شهرقم در سال ۱۳۴۳ اجما ۵۲۵۸ نفر دارای مهارت و اطلاعات در کار بود مانند ۰ از این عدد ۴۲۸۷ نفر دارای مهارتی در سطح کارکنان ماهرو ۹۷۱ نفر در ردیف افراد متخصص و استاد کار بود مانند ۰ که در سطح بالاتری از مهارت و تخصص قرار داشتند .

در برنامه ریزیهای نیروی انسانی بمنظور تربیت کادر ماهر و متخصص مورد نیاز در بخشهای کشاورزی ، صنعت و خدمات مسلماً لازم است که منابع موجود نیروی انسانی کارآمخته تکیه کرد و هرگونه پیش بینی عرضه و تقاضای نیروی انسانی ماهر و متخصص و میزان توسعه تعلیمات فنی و حرفه ای و تخصصی را بر آن اساس متکی نمود .

برای بکارگرفتن و بهره برداری از این منبع نیروی انسانی کارآمخته ما هر متخصص و استادکار آنها در صنایع جدید

لازم است که سطح کارآئی و مهارت و همچنین اطلاعات عمومی و تخصص آنها متناسب با احتیاجات جدید تقویت گردد . تعلیمات فنی و حرفه ای خارج از محیط کار و همچنین دوره های آموزشی ضمن کار میتواند در اینجا نقش موثری داشته باشد و در این رهگذر ظرفیت موجود مؤسسات تعلیمات حرفه ای نمیتواند از لحاظ کمیت توسعه داده شود ، بلکه لازم است که هم اکنون برای رشته های متعدد در حرف و مشاغل جدید پیش بینی های لازم در برنامه های آموزش حرفه ای بعمل آید . آمار افراد تحت تعلیم در جدول ۱۱-۲ بخوبی نشان میدهد که در سال تحصیلی ۴۲-۱۳۴۳ اسناد ارسا حرفه ای و تخصصی در شهرقم وجود نداشته است . توسعه اینگونه مدارس حرفه ای و تخصصی علاوه بر اینکه میتواند سالانها کادرهای جدیدی در رشته های تخصصی مختلف مورد نیاز مورد پیش بینی تربیت نماید ، میتواند از طریق

تعمیم دوره‌های تخصصی کوتاه مدت سطح مهارت افراد د
کارآمोخته ماهرومتخصص فعلی را بتدریج بالا برد و باالنتیجه
قدرت تولید نیروی کار را افزایش دهد .

رابطه سواد و مهارت و تخصص

طبة. جدول شماره ۱۴-۱۲ از کل ۱۵۲۵۸ نفر افراد د
کارآموخته ماهرومتخصص ۸۰٪ درصد آن بیسواد و بقیه
غالباً سواد تا ششم ابتدائی داشته اند و از آن میان عدء کمسی
نیز دارای تحصیلات دورء اول متوسطه بودء مانند .

۵-۱۱: انءا چون متخصصین عالی در سطوح بالاتر
تخصص مورد نیاز نبودء است و منظور محاسبه کیفیت افراد
کارآموخته ماهرومتخصص واقع در سطوح پایین تر تخصص
بودء تحصیلات بالاتر از دیلم بحساب نیامدء است . در طبقه
مهارت معمولاً نیروی کار را از لحاظ میزان مهارت بسطوح

مختلفه‌ای مانند افراد ساده و نیمه ماهر، افراد ماهر، سرکارگران
و کارگران متخصص و استادکاران، ناظران فنی، مکانیسین‌ها و
تکنیسین‌ها مهندسان و طراحان و مدیران و غیره تقسیم میکنند .
با احتیاج مبرمی که در برنامه‌های توسعه
اقتصادی و صنعتی به نیروی کار ماهرومتخصص در سطوح
مختلف مهارت دارد، دستگاه‌های مسئول آموزش و پرورش
لازم است که در جهت تربیت و تأمین کادرهای فنی
مورد احتیاج بخشهای عدء فعالیت‌های اقتصادی از طریق
اصلاح برنامه‌های جاری تعلیمات عمومی و غیرتخصصی و تغییر
و تحول آنها بنفع تعلیمات تخصصی و حرفه‌ای گام بردارد .
در جدول زیر کلیه افراد کارآموخته شهر قم که از نتایج
آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی بدست آمده
در گروه‌های سنی مختلف و به تفکیک ماهرومتخصص
نشان داده شده است :

جدول شماره ۱۶-۲ توزیع درصد افراد کارآمخته به تفکیک ماه و متخصص در گروه های مختلف سنی در شهر قم
(فروردین ماه ۱۳۴۳)

سن / مهارت	جمع		کمتر از ۱۵ سال	۱۹-۱۵ سال	۲۴-۲۰ سال	۳۴-۲۵ سال	۴۴-۳۵ سال	۵۴-۴۵ سال	۶۴-۵۵ سال	۶۵ سال و بالاتر
	تعداد	درصد								
جمع افراد ماهرو متخصص و استاد کار	۱۵۲۵۸	۱۰۰	۱۰/۴	۱۰/۹	۸/۴	۱۹/۱	۲۳/۴	۱۱/۸	۸/۸	۷/۲
افراد ماهر	۱۴۲۸۷	۱۰۰	۱۱	۱۱/۷	۸/۷	۱۹/۵	۲۲/۹	۱۱	۸/۴	۶/۸
افراد متخصص و استاد کار	۹۷۱	۱۰۰	-	-	۳/۸	۱۳/۱	۳۰/۹	۲۳/۹	۱۵/۱	۱۳/۲

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بوده و تخصص هر آنها تجربه و مهارت بیشتری را ایجاب مینموده است اغلب در گروه های سنی بالاتر هستند . توزیع جدول فوق نشان میدهد که تقریباً ۱۱ درصد از افراد ماهر در گروه سنی کمتر از ۱۵ سال و ۱۱ درصد در گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله میباشد در حالی که در همین گروه های سنی افراد متخصص مشاهده نشده است .

توزیع جدول بالا نشان میدهد که بطور کلی کلیه افراد کارآمخته ماهر و متخصص بیشتر در گروه های سنی ۲۰-۳۴ ساله و ۳۵-۴۴ ساله قرار گرفتند . از طرفی مطابق با همین جدول افراد ماهر که در سطح پایین ترین مهارت بود موسابقه کار کمتری دارند بیشتر در گروه های سنی جوانتر توزیع گردیده اند در حالیکه افراد متخصص که در سطح بالاتر از تخصص

فصل سوم

بررسی نیروی کار شهر قم

مبحث اول - جمعیت فعال

الف - تعریف جمعیت فعال

منظور از جمعیت فعال در هر جامعه آن فرد، مازاد بر افراد جامعه است که در امر تولید کالاها و یا خدمات مستقیماً در حالت داشته و یا بالقوه توانائی این کار را دارند و آماده برای انجام هر نوع فعالیت اقتصادی هستند. عبارت دیگر تمام شاغلین و بیکاران در جستجوی کار جزء جمعیت فعال به شمار میآیند.

از طرف دیگر برای برآورد جمعیت فعال میتوان کلیه افرادی را که در سن فعالیت (۱۵ تا ۶۴ سالگی) میباشند به استثنای زنان خانه دار، محصلین، افراد زیر پرچم، بیماران، زندانیان، بازنشستگان، اجاره بگیران، سودبران و همچنین کسانی که تحت تیموت و یا تکفل دیگران هستند به حساب آورد و کودکان کمتر از ۱۵ سال و سالخوردگان ۶۵ ساله و بالاتر را که بنحوی از انحاء مشغول کار هستند به آن افزود و با توجه باینکه نیروی کار هر جامعه رکن اصلی هر نوع رشد و توسعه اقتصادی است اهمیت بررسی این مسئله کاملاً روشن میگردد.

بموجب نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی نیروی در بین ماه ۱۳۴۳ جمعیت کل شهر قم ۱۳۱۷۷۷ نفر

میباشد که از این عده ۶۳۶۷۸ نفر در سنین کمتر از ۱۵ سالگی ۶۱۹۱۲ نفر در سنین ۱۵-۶۴ سالگی و ۶۱۴۹ نفر در سنین ۶۵ سالگی به بالا میباشند و ۳۸ نفر نیز سن خود را اظهار نکردند.

تعداد شاغلین شهر قم ۲۹۵۱۲ نفر و عده بیکاران در جستجوی کار ۲۶۰۳ نفر میباشد و بدین ترتیب مجموع جمعیت فعال شهر قم ۳۲۱۱۵ نفر میشود که ۴/۲۴ درصد جمعیت کل را تشکیل میدهد. نسبت گروهی از جامعه که در سن کار قرار دارند (ازده ساله به بالا) بکل جمعیت ۶۶ درصد و نسبت جمعیت فعال بکل جمعیت ازده ساله به بالای شهر قم در حدود ۳۷ درصد است.

ب - نرخ فعالیت

نرخ فعالیت عبارتست از نسبت نیروی کار بکل جمعیت بر حسب هزار نفر طبق این تعریف نرخ فعالیت در شهر قم ۲۴۴ درصد است.

از مجموع ۲۹۵۱۲ نفر شاغلین شهر قم ۲۸۱۰۸ نفر آن را مردان و ۱۴۰۴ نفر بقیه را زنان تشکیل میدهند

واژه مجموع ۲۶۰۳ نفر بیکاران در جستجوی کار ۲۵۲۷ نفر
 زان ۲۳ در هزار محاسبه میگردد ۰ جدول شماره ۱-۳ و
 ۳-۲ نرخ فعالیت را بر حسب جنس در کل جمعیت و در جمعیت
 ترتیب نرخ فعالیت مردان ۴۶۲ در هزار و نرخ فعالیت
 بالاتر از ده سال شهرقم نشان میدهد ۰

جدول شماره ۱-۳ توزیع جمعیت فعال و نرخ آن بر حسب جنس در کل جمعیت شهرقم (فروردینماه ۱۳۴۳)

زن و مرد			مرد			زن		
جمعیت کل	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت کل	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت کل	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)
۱۳۱۷۷۷	۳۲۱۱۵	۲۴۴	۶۶۳۵۰	۳۰۶۳۵	۴۶۲	۶۵۴۲۷	۱۴۸۰	۲۳

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۲-۳ توزیع جمعیت فعال و نرخ آن بر حسب جنس در جمعیت از ده ساله بیای شهرقم (فروردینماه ۱۳۴۳)

زن و مرد			مرد			زن		
جمعیت از ده سال بیای	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت از ده سال بیای	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت از ده سال بیای	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)
۸۶۹۶۷	۳۲۱۱۵	۳۶۹	۴۲۷۳۴	۳۰۶۳۵	۷۰۰	۴۳۲۳۳	۱۴۸۰	۳۴

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

مقایسه نرخهای فعالیت زنان و مردان شهرقم در سالهای
 ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ نشان میدهد که نرخ فعالیت
 کاهش یافته است ۰

جدول شماره ۳-۴ توزیع جمعیت فعال و نرخ آن بر حسب جنس در جمعیت از ده ساله بیای شهرقم (آبانماه ۱۳۳۵)

زن و مرد			مرد			زن		
جمعیت از ده سال بیای	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت از ده سال بیای	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت از ده سال بیای	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)
۶۶۱۵۸	۲۸۹۶۰	۴۳۳	۳۳۱۷۹	۲۴۵۹۰	۷۴۱	۳۲۹۷۹	۴۰۷۰	۱۲۳

منبع: سرشماری عمومی آبانماه سال ۱۳۳۵

جدول شماره ۴-۳ نرخ فعالیت رادرگروههای سنی
بالاتر از ده سال طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای
نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نشان
میدهد:

جدول شماره ۴-۳ توزیع جمعیت کل و جمعیت فعال و نرخ فعالیت درگروههای سنی بالاتر از ده سال
شماره (فروردینماه ۱۳۴۳)

گروههای سنی	جمعیت از ده سال بیالا	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)
جمع	۸۶۹۶۷	۳۲۱۱۵	۳۶۹
۱۰-۱۴ ساله	۱۸۸۶۸	۳۶۵۹	۱۹۴
۱۵-۱۹ ساله	۱۱۲۸۰	۳۳۶۶	۲۹۸
۲۰-۲۴ ساله	۷۳۴۰	۲۵۲۵	۳۴۴
۲۵-۳۴ ساله	۱۵۰۲۶	۶۳۹۷	۴۲۶
۳۵-۴۴ ساله	۱۳۰۶۶	۶۸۲۹	۵۲۳
۴۵-۶۴ ساله	۱۵۲۰۰	۷۴۵۳	۴۹۰
۶۵ ساله بیالا	۶۱۴۹	۱۸۸۶	۳۰۷
اظهار نشده	۳۸	-	-

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد بالاترین نرخ فعالیت
درگروه سنی ۳۵-۴۴ ساله (۵۲۳ در هزار) و پایین ترین
نرخ درگروه سنی ۱۰-۱۴ ساله (۱۹۴ در هزار) مشاهده
میکردد. در سایر گروههای سنی نرخ فعالیت به ترتیب بقرار
زیر است:

۴۵-۶۴ ساله ۴۹۰ در هزار، ۲۵-۳۴ ساله ۴۲۶ در هزار،
۲۰-۲۴ ساله ۳۴۴ در هزار، ۶۵ ساله بیالا ۳۰۷ در هزار،
و ۱۵-۱۹ ساله ۲۹۸ در هزار و بطور کلی نرخ فعالیت
از ده ساله بیالای این شهر ۳۶۹ در هزار برآورد شده

که در مقایسه با نرخ ۴۳۳ در هزار مربوط به نتایج
سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ (۶۴۴ در هزار) کاهش نشان
میدهد.

در جدول شماره ۳-۵ نرخهای فعالیت درگروههای
سنی بالاتر از ده سال طبق نتایج سرشماری عمومی سال
۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ -
نشان داده شده است:

جدول شماره ۳-۵ مقایسه نرخ فعالیت گروههای سنی
بالاتر از ۱۰ سال شهر قم طبق سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵ و

آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی - فروردین ماه ۱۳۴۳

گروههای سنی	سالهای آمارگیری		تفاوت
	۱۳۳۵	۱۳۴۳	
جمع از ۱۰ ساله به بالا	۴۳۳	۳۶۹	-۶۴
۱۰-۱۴ ساله	۲۴۹	۱۹۴	-۵۵
۱۵-۱۹ ساله	۴۳۶	۲۹۸	-۱۳۸
۲۰-۲۴ ساله	۳۸۴	۳۴۴	-۴۰
۲۵-۳۴ ساله	۴۸۱	۴۶۶	-۱۵
۳۵-۴۴ ساله	۵۴۲	۵۲۳	-۱۹
۴۵-۶۴ ساله	۵۱۷	۴۹۰	-۲۷
۶۵ ساله به بالا	۳۸۱	۳۰۷	-۷۴

منابع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ و سرشماری

عمومی سال ۱۳۳۵

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد کلبه نرخهای فعالیت
گروههای سنی در سال ۱۳۴۳ نسبت به نرخهای
فعالیت گروههای مشابه در سال ۱۳۳۵ کاهش یافته
است.

تقلیل نرخهای فعالیت بویژه در گروههای سنی بیست
تا ۶۵ ساله و همچنین ۶۵ ساله به بالا همانطوریکه
در مورد سایر شهرستانها نیز ذکر گردیده است از یک طرف
مربوط به توسعه شبکه آموزش و پرورش در جوامع شهری و خارج
شدن سالخوردگان از بازار کار و از طرف دیگر مربوط به حدود
دقت ارقام سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای
نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ میباشد و شاید کاهش سطح
اشتغال نیز تا حدود دریا این آوردن این نرخها در خالت
داشته باشد.

ج- نسبت فعالیت

منظور از نسبت فعالیت نسبت جمعیت فعال هر گروه
سنی است بکل جمعیت فعال و این نسبتها وزن خاص
هر گروه سنی را در فعالیتهای اقتصادی بخوبی نشان
میدهد.

در جدول شماره ۳-۶ نسبت فعالیت گروههای

سنی شهر قم طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای
نیروی انسانی نشان داده شده است:

جدول شماره ۶-۳ توزیع جمعیت فعال و نسبت

فعالیت بر حسب گروههای سنی در جمعیت از

د ساله بیالای شهر قم (فروردینماه ۱۳۴۳)

گروههای سنی	جمعیت فعال	نسبت فعالیت
جمعیت از د سال بیالا	۳۲۱۱۵	۱۰۰
۱۰-۱۴ ساله	۳۶۵۹	۱۱/۴
۱۵-۱۹ ساله	۳۳۶۶	۱۰/۵
۲۰-۲۴ ساله	۲۵۲۵	۷/۹
۲۵-۳۴ ساله	۶۳۹۷	۱۹/۹
۳۵-۴۴ ساله	۶۸۲۹	۲۱/۳
۴۵-۶۴ ساله	۷۴۵۳	۲۳/۲
۶۵ ساله بیالا	۱۸۸۶	۵/۸

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد قسمت اعظم نیروی کار

این شهر در گروههای سنی ۲۵-۳۴ ساله و ۳۵-۴۴ ساله

و ۴۵-۶۴ ساله که مجموعاً بالغ بر ۶۴ درصد است قرار

دارد. نسبت فعالیت در گروه سنی ۶۵ ساله بیالا که

۸/۵ درصد است نشان میدهد که افراد سالخورده عملاً

سهم قابل ملاحظه در فعالیتهای اقتصادی ندارند. اشتغال ۰ در

حالی که نسبت فعالیت در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله که بیش از ۱۱

درصد کل نیروی کار را تشکیل داد ما ست قابل توجه میباشد .

بحث دوم- اشتغال

الف- نرخ اشتغال

نرخ اشتغال عبارت است از نسبت شاغلین به کل

جمعیت بر حسب هزار نفر. طبق این تعریف و بنا بر نتایج

آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳ نرخ اشتغال

در شهر قم ۲۲۴ در هزار و نرخ اشتغال برای جمعیت بالاتر از ده

سال ۳۳۹ در هزار است. نرخ اشتغال مردان ۴۲۴ در هزار

و نرخ اشتغال زنان ۲۱ در هزار بوده است.

جدول شماره ۷-۲ جمعیت کل و شاغلین

را بر حسب جنس و نرخ اشتغال در شهر

قم نشان میدهد .

جدول شماره ۷-۳ نرخ اشتغال و توزیع جمعیت و شاغلین شهر قم بر حسب جنس (فروردینماه ۱۳۴۳)

زن			مرد			زن و مرد		
نرخ اشتغال	شاغلین	کل جمعیت	نرخ اشتغال	شاغلین	کل جمعیت	نرخ اشتغال	شاغلین	کل جمعیت
(در هزار)			(در هزار)			(در هزار)		
۲۱	۱۴۰۴	۶۵۴۲۷	۴۲۴	۲۸۱۰۸	۶۶۳۵۰	۲۲۴	۲۹۰۱۲	۱۳۱۷۷۷

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

برای مقایسه نرخهای اشتغال طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ و نتایج سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ لازم است نرخ اشتغال را در جمعیت بالانتر از ده سال نیز محاسبه نمائیم (در سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ قم را طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی نشان می‌دهد):

نرخ فعالیت و اشتغال در جمعیت بالانتر از ده سال محاسبه شده است.

جدول شماره ۸-۳ نرخ اشتغال جمعیت بالانتر از ده سال شهر قم را طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی نشان می‌دهد:

جدول شماره ۸-۳ نرخ اشتغال و توزیع شاغلین بر حسب جنس در جمعیت از ده ساله بیالای شهر قم (فروردینماه ۱۳۴۳)

زن و مرد			مرد			زن		
جمعیت از ده سال بیالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)
۸۶۹۶۷	۲۹۵۱۲	۳۳۹	۴۲۷۳۴	۲۸۱۰۸	۶۴۳	۴۲۲۳۳	۱۴۰۴	۳۲

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

در جدول زیر توزیع شاغلین و نرخ اشتغال بر حسب جنس در جمعیت از ده سال بیالای شهر قم طبق نتایج سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ آورده شده است.

جدول شماره ۹-۳ نرخ اشتغال و توزیع شاغلین بر حسب جنس در جمعیت از ده ساله بیالای شهر قم (آبانماه ۱۳۳۵)

زن و مرد			مرد			زن		
جمعیت از ده سال بیالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت از ده سال بیالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت از ده سال بیالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)
۶۶۱۵۸	۲۸۰۲۳	۴۲۴	۳۲۱۷۹	۲۳۹۵۹	۷۲۲	۳۲۹۷۹	۴۰۶۴	۱۲۳

منبع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵

بطوریکه ملاحظه می‌گردد نرخ اشتغال مردان طی سالهای ۱۳۳۵-۱۳۴۳ برابر ۷۹ درصد و نرخ اشتغال زنان طی همان مدت برابر ۹۱ درصد تقلیل پیدا نموده است.

میرسد که بیشتر مربوط به توسعه آموزش و پرورش و اشتغال بانوان به تحصیل باشد. علاوه بطوریکه قبلاً نیز اشاره گردید حدود دقت در اعلام و آمارگیری نیز در این مورد بی تأثیر نبوده است.

تقلیل نرخهای اشتغال در مورد شاغلین زن بنظر

ب- توزیع شاغلین و نرخ اشتغال بر حسب گروه‌های سنی

در جدول زیر که از نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی

انسانی فروردینماه ۱۳۴۳ بدست آمده است توزیع شاغلین و نرخ اشتغال بر حسب گروه‌های سنی نشان داده شده است.

جدول شماره ۱۰-۳ توزیع شاغلین و نرخ اشتغال بر حسب

گروه‌های سنی در شهر قم (فروردینماه ۱۳۴۳)

گروه‌های سنی	جمعیت	تعداد شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)
جمع از ده ساله ببالا	۸۶۹۶۲	۲۹۵۱۲	۳۳۹
۱۰-۱۴ ساله	۱۸۸۶۸	۲۶۵۲	۱۴۱
۱۵-۱۹ ساله	۱۱۲۸۰	۲۸۵۳	۲۵۳
۲۰-۲۴ ساله	۷۳۴۰	۲۳۳۵	۳۱۸
۲۵-۳۴ ساله	۱۵۰۲۶	۶۰۷۴	۴۰۴
۳۵-۴۴ ساله	۱۳۰۶۶	۶۶۰۱	۵۰۵
۴۵-۶۴ ساله	۱۵۲۰۰	۷۱۱۱	۴۶۸
۶۵ ساله و بالاتر	۶۱۴۹	۱۸۸۶	۳۰۷
اظهار نشده	۳۸	—	—

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه جدول فوق نشان می‌دهد گروه سنی

۳۵-۴۴ ساله بانرخ اشتغال ۵۰۵ در هزار بالاترین نرخ

و گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله بانرخ ۱۴۱ در هزار پائین‌ترین

نرخ اشتغال را دارا هستند و سایر گروه‌های سنی به ترتیب

۴۵-۶۴ ساله بانرخ ۴۶۸ در هزار ۲۵-۳۴ ساله بانرخ

۴۰۴ در هزار ۲۰-۲۴ ساله بانرخ ۳۱۸ در هزار ۶۵ ساله

ببالا بانرخ ۳۰۷ در هزار و ۱۵-۱۹ ساله بانرخ ۲۵۳ در هزار

در ردیف‌های بعدی قرار دارند.

در جدول شماره ۱۱-۴ که مقایسه نرخ‌های اشتغال بر

حسب گروه‌های سنی در سال‌های ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ بعمل آمده

در کلیه گروه‌های سنی تعداد شاغلین تقلیل پیدا نموده

است. بنحوی که اختلاف نرخ اشتغال در سال‌های مذکور

به ۸۵ در هزار بالغ گردیده است.

کاهش نرخ‌ها بطوریکه قبلاً نیز ذکر گردید اکثر مربوط به

افزایش تعداد دانش‌آموزان و دانشجویان بوده چنانکه

بیشترین اختلاف آن در گروه‌های سنی ۱۵-۱۹ ساله

و ۲۰-۲۴ ساله مشاهده میگردد و در گروه‌های سنی ۱۴-۱۵

ساله و ۶۵ ساله ببالا نیز احتمالاً در اثر مهاجرت و بازنشستگی

از تعداد شاغلین کاسته شده است. آنچه در این مورد قابل

تأمل است افزایش بار معیشت شاغلین این شهر در سال

۱۳۴۳ است. بار معیشت نسبت جمعیت یک جامعه

است به تعداد شاغلین آن. این نسبت نشان‌دهنده آنست

که بکافر شاغل تأمین معیشت چند نفر را بعهده دارد و یاد در

نظر گرفتن این نکته که سن متوسط در ایران در حدود ۴۵-

سال است بازنشستگی که در سنین ۶۵ سالگی از نیروی کار

خارج میشوند عملاً برای مدتی نسبتاً طولانی قادر به تأمین

معیشت افراد وابسته نخواهند بود. مطابق آمارهای

ج- توزیع شاغلین در گروههای اصلی مشاغل:

طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی

فروردینماه ۱۳۴۳ در شهر قم ۷/۶ درصد شاغلین در مشاغل تخصصی و فنی ۲/۷ درصد در مشاغل مدیریت و امور اداری ۳/۷ درصد در مشاغل دفتری ۱۶ درصد در فروش ۱/۹ درصد در کشاورزی ۲/۰ درصد در حفاری و استخراج معدن ۲/۷ درصد، در حمل و نقل و ارتباطات ۱/۹ درصد، در حرفه‌های صنعتی و عملیات تولیدی ۳/۷ درصد در خدمات و ۱/۵ درصد در مشاغل ارتش و متفرقه بکار اشتغال داشتند.

جدول شماره ۱۲-۳ توزیع شاغلین را بر حسب گروههای اصلی مشاغل و نسبت اشتغال را در آن رشته‌ها نشان می‌دهد.

بدست آمده با جمعیت در شهر قم در آبانماه ۱۳۳۵ برابر با ۳/۴ نفر در فروردینماه ۱۳۴۳ برابر با ۴/۵ نفر بوده است.

جدول شماره ۱۱-۳ مقایسه نرخ اشتغال در گروههای سنی بالاتر از ده سال شهر قم در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳

سال آمارگیری	نرخ اشتغال ۱۳۳۵ (در هزار)	نرخ اشتغال ۱۳۴۳ (در هزار)	تفاوت
جمع از ده ساله به بالا	۴۲۴	۳۳۹	-۸۵
۱۰-۱۴ ساله	۲۴۵	۱۴۱	-۱۰۴
۱۵-۱۹ ساله	۴۱۳	۲۵۳	-۱۶۰
۲۰-۲۴ ساله	۳۷۲	۳۱۸	-۵۴
۲۵-۳۴ ساله	۴۷۴	۴۰۴	-۷۰
۳۵-۴۴ ساله	۵۳۶	۵۰۵	-۳۱
۴۵-۶۴ ساله	۵۰۷	۴۶۸	-۳۹
۶۵ ساله به بالا	۳۷۴	۳۰۷	-۶۷

منابع: سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی

انسانی فروردینماه ۱۳۴۳

جدول شماره ۱۲-۳ توزیع شاغلین برحسب گروههای اصلی مشاغل و نسبت اشتغال در

شهر قم (فروردین ماه ۱۳۴۳)

کد مشاغل	گروههای اصلی مشاغل	شاغلین	درصد
	جمع	۲۹۵۶۶	۱۰۰
۰	مشاغل تخصص و فنی	۲۲۳۶	۷/۶
۱	مشاغل مدیریت و امور اداری	۷۸۶	۲/۷
۲	مشاغل دفتری	۱۰۸۷	۳/۷
۳	مشاغل مربوط به فروش	۴۷۲۰	۱۶/—
۴	مشاغل کشاورزی و شکار و صید ماهی	۲۹۴۶	۹/۹
۵	مشاغل حفاری و استخراج معدن	۷۰	۰/۲
۶	مشاغل حمل و نقل و ارتباطات	۲۱۳۰	۷/۲
۷-۸	مشاغل حرفه‌های صنعتی و عملیات تولیدی	۱۲۹۵۵	۴۳/۹
۹	مشاغل مربوط به خدمات	۲۱۴۵	۷/۳
۱۰	مشاغل ارتشی و متفرقه	۴۳۷	۱/۵

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

نسبت توزیع شاغلین در گروههای عمده مشاغل

در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ تغییراتی نموده است که

جدول شماره ۱۳-۳ آنرا نشان میدهد. طبق ارقام

این جدول نسبت اشتغال در مشاغل تخصصی و فنی

۴/۶ درصد مدیریت و امور دفتری ۲/۳ درصد، فروش ۲ درصد

و حمل و نقل و ارتباطات ۲/۲ درصد نسبت به سال ۱۳۳۵

افزایش داشته در حالیکه در مشاغل کشاورزی و حفاری و استخراج^ع

معدن، حرفه‌های صنعتی و عملیات تولیدی و خدمات به ترتیب

۲/۲ درصد ۲/۳ درصد ۴/۲ درصد و ۵/۹ درصد نسبت

به سال مذکور کاهش یافته است.

جدول شماره ۱۲-۳ توزیع شاغلین در گروههای اصلی مشاغل و مقایسه آنها در سالهای ۱۳۳۵-۱۳۴۳ در شهر قم

تفاوت بر حسب درصد	سال ۱۳۴۳		سال ۱۳۳۵		سالهای آمارگیری
	درصد	شاغلین	درصد	شاغلین	گروههای اصلی مشاغل
	۱۰۰	۲۹۵۱۲	۱۰۰	۲۸۰۲۳	جمع
+ ۴/۶	۷/۶	۲۲۳۶	۳/-	۸۴۱	مشاغل تخصصی و فنی
+ ۲/۳	۶/۴	۱۸۷۳	۴/۱	۱۱۵۴	مشاغل مدیریت و امور فنی
+ ۲/-	۱۶/-	۴۷۲۰	۱۴/-	۳۹۲۲	مشاغل مربوط به فروش
- ۰/۲	۹/۹	۲۹۴۶	۱۰/۱	۲۸۳۲	مشاغل کشاورزی و شکار
- ۲/۳	۰/۲	۷۰	۲/۵	۷۱۳	مشاغل حفاری و استخراج معدن
+ ۲/۲	۷/۲	۲۱۳۰	۵/-	۱۴۰۸	مشاغل حمل و نقل و ارتباطات
- ۲/۴	۴۳/۹	۱۲۹۵۵	۴۶/۳	۱۲۹۶۰	مشاغل حرفه‌های صنعتی و عملیاتی تولیدی
- ۵/۹	۷/۳	۲۱۴۵	۱۳/۲	۳۷۰۴	مشاغل مربوط به خدمات
- ۰/۳	۱/۵	۴۳۷	۱/۸	۴۸۹	مشاغل ارتشی و متفرقه

منابع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی فروردین ماه ۱۳۴۳

و کارکنان مستقل ۴۳ درصد شاغلین را کارکنان مزد و حقوق‌بگیر

۱۰ درصد را کارمندان دولت و بیش از ۴ درصد را کارکنان خانوادگی

بیش از ۲ درصد را خدمه منزل و ۳/۱ درصد را کارآموزان تشکیل

میداد مانند که توزیع و نسبت اشتغال آنها در جدول شماره

۱۴-۳ نشان میدهد.

در توزیع ساعین بر حسب وضع در شغل:

طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی فروردین

ماه ۱۳۴۳ در حدود ۳۹ درصد شاغلین شهر قم را کارفرمایان

جدول شماره ۱۴-۳ توزیع شاغلین شهر قم بر حسب وضع در شغل و مقایسه آن در سالهای ۳۵-۱۳۴۳

تفاوت بر حسب درصد	سال ۱۳۴۳		سال ۱۳۳۵		وضع در شغل
	درصد	تعداد شاغلین	درصد	تعداد شاغلین	
جمع	۱۰۰	۲۹۵۱۲	۱۰۰	۲۸۰۲۳	
+ ۱۶ / ۴	۳۹ / ۱	۱۱۵۲۳	۲۲ / ۷	۶۳۶۳	کارفرمایان و کارکنان مستقل
- ۲۳ / ۵	۴۳ / -	۱۲۶۸۵	۶۶ / ۵	۱۸۶۴۳	کارکنان مزد و حقوق بگیر
+ ۱ / ۲	۱۰ / ۱	۲۹۸۳	۸ / ۱	۲۴۸۳	کارمندان دولت
+ ۳ / ۸	۴ / ۴	۱۳۱۱	۰ / ۶	۱۶۳	کارکنان خانوادگی
+ ۲ / ۱	۲ / ۱	۶۲۳	-	-	خدمه منزل
+ ۱ / ۳	۱ / ۳	۳۸۷	-	-	کارآموزان
- ۱ / ۳	-	-	۱ / ۳	۳۷۱	وضعیت اظهار نشده

منابع: سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳

هر- توزیع شاغلین در رشته‌های عمده فعالیت اقتصادی

طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی

فروردینماه ۱۳۴۳ توزیع شاغلین شهر قم در رشته‌های عمده

فعالیت اقتصادی به شرح جدول زیر بوده

است.

از مقایسه توزیع شاغلین شهر قم بر حسب وضع در شغل

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد اختلاف مهمی در فاصله

سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ مشاهده نمیگردد. آنچه قابل

ذکر است ۲۳ درصد از تعداد کارکنان مزد و حقوق بگیر

کاهش یافته و در مقابل ۱۶ / ۳ درصد بر تعداد کارفرمایان

و کارکنان مستقل افزوده شده است.

جدول شماره ۱۰-۳ توزیع شاغلین شهر قم در رشته‌های عمده فعالیت اقتصادی (فروردینماه ۱۳۴۳)

کد	رشته‌های عمده فعالیت اقتصادی	تعداد شاغلین	درصد	توزیع در سه بخش عمده فعالیت	درصد
فعالیت	جمع	۲۹۵۱۲	۱۰۰	۲۹۵۱۲	۱۰۰
۰	کشاورزی و جنگلبانی و ...	۲۹۴۳	۱۰ / -	۲۹۴۳ (کشاورزی)	۱۰ / -
۱	استخراج معادن	۹۶	۰ / ۳	۱۲۵۷۵ (صنعت)	۴۲ / ۶
۲-۳	صنایع	۷۲۲۲	۲۴ / ۵		
۴	ساختمان	۵۱۷۷	۱۷ / ۵		
۵	برق - گاز - آب و ...	۸۰	۰ / ۳		
۶	تجارت و بانک بیمه و ...	۴۹۴۸	۱۶ / ۸	۱۳۷۹۹ (خدمات)	۴۶ / ۸
۷	حمل و نقل و ارتباطات	۲۵۲۸	۸ / ۶		
۸	خدمات	۶۳۲۳	۲۱ / ۴		
۹	فعالیت‌های غیر مشخص	۱۹۵	۰ / ۶	۱۹۵ (غیر مشخص)	۰ / ۶

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

داشته‌اند ۰ توزیع شاغلین شهر قم در سه بخش مهم

فعالیت اقتصادی طبق نتایج سرشماری عمومی سال

۱۳۳۵ بشرح جدول زیر بوده است.

بطوریکه جدول فوق نشان می‌دهد ۱۰ درصد شاغلین شهر

قم در سال ۱۳۴۳ در بخش کشاورزی ۱۰ / ۶ درصد در بخش

صنعت و ۴۶ / ۸ درصد نیز در بخش خدمات بکار اشتغال

جدول شماره ۱۶-۳ توزیع شاغلین شهر قم در رشته‌های عمده فعالیت اقتصادی (آبانماه ۱۳۳۵)

کد فعالیت	رشته‌های عمده فعالیت اقتصادی	تعداد شاغلین	درصد	توزیع در سه بخش عمده فعالیت	درصد
	جمع	۲۸۰۲۳	۱۰۰	۲۸۰۲۳	۱۰۰
۰	کشاورزی و شکار و صید ماهی	۲۹۰۹	۱۰ / ۴	۲۹۰۹ (کشاورزی)	۱۰ / ۴
۱	استخراج معادن	۹۴	۰ / ۳		
۲-۳	صنایع	۹۱۸۶	۳۲ / ۸	۱۳۸۶۱ (صنعت)	۴۹ / ۴
۴	ساختمان	۴۴۵۹	۱۵ / ۱		
۵	برقی - گاز - آب و خدمات بهداشتی	۱۲۲	۰ / ۴		
۶	تجارت و بانک و بیمه	۳۹۹۵	۱۴ / ۳	۱۰۷۹۰ (خدمات)	۳۸ / ۵
۷	حمل و نقل و ارتباطات	۲۳۳۶	۸ / ۳		
۸	خدمات	۴۴۵۹	۱۵ / ۱		
۹	فعالیت‌های غیر مشخص	۴۶۳	۱ / ۷	۴۶۳ (غیر مشخص)	۱ / ۷

منبع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵

- ۱- در بخش کشاورزی ۴ / ۱۰ درصد شاغلین کارفرما و کارکن مستقل ۱ / ۳۴ درصد مزد و حقوق بگیران و ۶ / ۱۱ - درصد نیز کارکنان خانوادگی بودند.
- ۲- در بخش صنعت (صنایع و ساختمان و آب و گاز برقی و خدمات بهداشتی) ۲ / ۷۰ درصد کارکنان مزد و حقوق بگیر و ۲۲ درصد کارفرما و کارکن مستقل بودند.
- ۳- در بخش خدمات ۵ / ۱۰ درصد کارکنان کارفرما و کارکنان مستقل ۶ / ۲۰ درصد را مزد و حقوق بگیران و ۲ / ۲۰ درصد رانندگان دولت تشکیل می‌دادند.

بطوریکه نسبت‌های توزیع شاغلین در سه بخش فعالیت اقتصادی نشان می‌دهد، در نسبت شاغلین بخش کشاورزی در طی سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ تغییری حاصل نگردیده. در حالیکه سطح اشتغال در بخش صنعت برابر ۸ / ۶ درصد کاهش یافته و در مقابل برابر ۳ / ۸ درصد بر تعداد شاغلین خدمات افزوده شده است.

و- وضع در شغل در بخش‌های سه گانه فعالیت اقتصادی

آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی فروردین ماه ۱۳۴۳

در شهر قم حاکی است که:

جدول شماره ۱۷-۳ تعداد شاغلین شهر قم بر حسب وضع در شغل در سه بخش عمده فعالیت اقتصادی (فروردینماه ۱۳۴۳)

بخش های فعالیت اقتصادی	شاغلین	درصد	کارفرمایان و کارکنان مستقل	درصد	کارکنان مزد و فوق بگیر	درصد	کارمندان دولت	درصد	تارکان خانوادگی	درصد	خدمه منزل	درصد	کار آسوزان	درصد
جمع	۲۹۵۱۲	۱۰۰	۱۱۵۲۳	۳۹/۱	۱۲۶۸۵	۴۳/-	۲۹۸۳	۱۰/۱	۱۳۱۱	۴/۴	۶۲۳	۲/۱	۳۸۷	۱/۳
کشاورزی	۲۹۴۳	۱۰۰	۱۵۹۷	۵۴/۳	۱۰۰۴	۳۴/۱	-	-	۳۴۲	۱۱/۶	-	-	-	-
صنعت	۱۲۵۷۵	۱۰۰	۲۷۶۳	۲۲/-	۸۸۳۱	۷۰/۲	۱۳۴	۱/۱	۵۵۲	۴/۴	-	-	۲۹۵	۲/۳
خدمات	۱۳۷۹۹	۱۰۰	۷۱۰۲	۵۱/۵	۲۸۳۶	۲۰/۶	۲۷۸۹	۲۰/۲	۴۱۷	۳/-	۶۲۳	۴/۵	۳۲	۰/۲
فعالیت های غیرمختص	۱۱۵	۱۰۰	۶۱	۳۱/۲	۱۴	۷/۲	۶۰	۳۰/۸	-	-	-	-	۶۰	۳۰/۸

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

ز- اشتغال از نظر کار یابی محل کار

طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی

فروردینماه ۱۳۴۳ از مجموع ۲۹۵۱۲ نفر شاغلین شهر قم

۵۰ درصد (۱۶۲۳۰ نفر) در کارگاه های فردی ۳۲ درصد

(۹۳۲ نفر) در خانه ۳۱ درصد (۹۱۱۶ نفر) در مشاغل

غیر ثابت ۷/۰ درصد (۲۰۶ نفر) در شرکتها، ۲/۱۶ درصد

(۱۸۳۵ نفر) در مؤسسات دولتی و ۴ درصد (۱۴۸ نفر)

در مؤسسات عمومی بکار اشتغال داشتند.

در شهر قم از مجموع ۶۴۶ نفری که طی ۱۲ ماه قبل از

آمارگیری بکار مشغول شده اند، ۴۱ درصد آنها از طریق

مراجعه مستقیم، ۲۱ درصد از طریق دوستان و بستگان و بقیه

نیز از طرق دیگری برای خود کار پیدا کرده اند.

در آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی رضایت از کار

نیز مورد پرسش قرار گرفته است. از مجموع شاغلین در حدود

۷۱ درصد از شغل خود رضایت داشته و ۲۱ درصد بقیه

به دلایلی از قبیل کمی دستمزد و عدم رضایت از کار فعلی خود

خواستار تغییر شغل بودند. بطور کلی در حدود ۸۵ درصد

کارفرمایان و کارکنان مستقل، ۶۶ درصد کارکنان مزد و حقوق

بگیر، ۹۸ درصد کارمندان دولت، ۱۰۰ درصد کارکنان

فامیلی، ۹۱ درصد خدمه منزل و ۹۵ درصد کارآموزان
از کار خود اظهار رضایت نموده و آمادگی خود را به ادامه
کار اعلام دانستند.

ح- اشتغال در فصول مختلف

بررسی تغییرات حجم اشتغال در رشته‌های مختلف
فعالیت اقتصادی در فصول مختلف سال حائز اهمیت
است. این بررسی آشکار می‌سازد که درجه رشته‌هایی از-
فعالیت اقتصادی و درجه فصولی حجم اشتغال تغییر-
می‌کند و میزان این تغییرات درجه حدود است. در کشورهای

که برنامه ریزی اقتصادی معمولی است معمولاً از
اطلاعاتیکه از راه آمارگیری‌های نیروی کار و بویژه
تغییرات فصلی جمعیت فعال بدست می‌آید برای برنامه
ریزی‌های مناسب استفاده مینمایند تا از تقلیل حجم
اشتغال و اتلاف نیروی کار در فصول معین جلوگیری شود.
به همین منظور در آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی میزان
تغییرات فصلی اشتغال طی جداول مخصوص برآورد-
گردیده است که نتایج آن در مورد شهر قم به‌شهرار
زیر است:

جدول شماره ۱۸-۳ توزیع افراد شاغل شهر قم بر حسب کار در فصول مختلف سال ۱۳۴۲ در رشته‌های عمده فعالیت اقتصادی

شرح فعالیت فصول سال	مجموع فعالیتها	کشاورزی و جنگلبانی	استخراج معدن	صنایع	ساختمان	برق آب گاز خدمات بهداشتی	تجارت - بانک و بیمه مستغلات	حمل و نقل و ارتباطات	خدمات	فعالیتها غیر مشخص
بهار	۲۸۶۳۴	۲۸۸۶	۹۶	۶۹۵۲	۴۹۱۳	۸۰	۴۹۰۰	۲۵۱۰	۶۱۵۱	۱۴۶
تابستان	۲۸۰۴۴	۲۸۵۴	۹۶	۶۹۰۳	۴۹۱۹	۸۰	۴۹۱۲	۲۴۹۹	۵۶۳۵	۱۴۶
پائیز	۲۷۷۷۱	۲۵۷۶	۹۶	۷۰۰۰	۴۲۵۶	۸۰	۴۸۹۴	۲۴۶۳	۶۲۶۰	۱۴۶
زمستان	۲۷۲۰۹	۲۴۶۸	۹۶	۷۱۳۶	۳۶۲۳	۸۰	۴۹۰۶	۲۴۷۵	۶۲۷۹	۱۴۶

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳

چنانکه جدول فوق نشان میدهد بطور کلی حجم اشتغال در فصل بهار پیش از سایر فصول بوده و به ترتیب تغییر فصول حجم اشتغال نیز با نسبت کمتری کاهش پیدا میکند. بطوریکه حدود تغییرات سطح اشتغال این شهر از فصل بهار تا فصل زمستان در حدود ۴۲۵ نفر بر بوده است.

ط- اشتغال و میزان سواد.

وضع سواد شاغلین شهر قم بشح زیر برآورد شده است:

در حدود ۶۶ درصد شاغلین بیسواد، ۱۰ درصد با سواد کلامی ندیده، ۵۰ درصد سواد اول تا پنجم ابتدائی، نزدیک به ۱۳ درصد ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه در حدود ۲ درصد سوم و چهارم متوسطه، ۳ درصد پنجم و ششم متوسطه و نزدیک به ۱ درصد دارای تحصیلات عالی بوده اند.

جدول شماره ۱۹-۳ توزیع افراد شاغل را بر حسب میزان سواد طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی نشان میدهد.

جدول شماره ۱۹-۳ توزیع افراد شاغل بر حسب میزان سواد در شهر قم (فروردین ماه ۱۳۴۳)

میزان سواد	شاغلین	درصد
جمع	۲۹۵۱۲	۱۰۰
بیسواد	۱۹۴۹۹	۶۶ / ۱
با سواد کلامی ندیده	۲۹۵۳	۱۰ / -
سواد اول تا پنجم ابتدائی	۱۵۳۴	۵ / ۲
ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه	۳۷۹۶	۱۲ / ۱
سوم و چهارم متوسطه	۵۵۰	۱ / ۸
پنجم و ششم متوسطه	۹۰۱	۳ / -
تحصیلات عالی	۲۳۱	۰ / ۸
اظهار نشده	۴۸	۰ / ۲

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

ی- اشتغال در رشته‌های فعالیت اقتصادی و میزان سواد

توزیع درصد شاغلین شهر قم بر حسب رشته‌های صده فعالیت اقتصادی و میزان سود طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی در سال ۱۳۴۳ به قرار زیر بوده است:

جدول شماره ۲۰-۳ توزیع درصد شاغلین شهر قم بر حسب فعالیت‌های عمد اقتصاد و وضع سواد (فروردینماه ۱۳۴۳)

شرح فعالیت	وضع سواد	درصد	بیسواد	باسواد کلاسی ندیده	اول تا پنجم ابتدائی	ششم ابتدائی اول و دوم متوسطه	سم و چهارم متوسطه	پنجم و ششم متوسطه	تحصیلات عالی نشده	اظهاری
		۱۰۰	۶۶/۱	۱۰/-	۵/۲	۱۲/۱	۱/۸	۳/-	۰/۸	۰/۲
کشاورزی و شکار و صید ماهی		۱۰۰	۸۹/۱	۱/۱	۲/۶	۵/۷	۰/۷	-	-	-
استخراج معادن		۱۰۰	۶۴/۶	۲۷/۱	-	۸/۳	-	-	-	-
صنایع		۱۰۰	۷۱/۶	۷/۴	۷/۶	۱۳/۲	۰/۲	-	-	-
ساختمان		۱۰۰	۸۹/-	۲/۱	۳/۲	۵/۷	-	-	-	-
برق - گاز - آب و ...		۱۰۰	۲۳/۷	۵۳/۸	-	-	۲۲/۵	-	-	-
تجارت - بانک و بیمه ...		۱۰۰	۵۶/-	۱۳/۱	۷/۳	۱۹/۵	۱/۱	۱/۷	-	۰/۵
حمل و نقل و ارتباطات		۱۰۰	۶۹/۷	۷/۲	۵/۱	۱۳/۲	۳/-	۱/-	-	-
خدمات		۱۰۰	۳۸/۱	۲۰/۷	۳/۷	۱۵/۲	۵/۸	۱۲/۵	۳/۶	۰/۴
فعالیت‌های غیر مشخص		۱۰۰	۳۸/۵	-	-	۶۱/۵	-	-	-	-

منبع : آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

که گواهینامه ششم ابتدائی تا چهارم متوسطه دارند —
اکثرا در رشته‌های تجارت و بانک و بیمه و مستغلات و
برق و آب و گاز و خدمات بهداشتی فعالیت داشته و اکثریت
کارکنان دیپلمه و دارای تحصیلات عالی بانسبت‌های ۱۲/۵-
درصد و ۳/۶ درصد در رشته خدمات اشتغال داشته‌اند
توزیع افراد شاغل بر حسب وضع در شغل و میزان سواد بشرح زیر
است :

بطوریکه ملاحظه می‌گردد ۸۹ درصد شاغلین کشاورزی ،
۶۵ درصد شاغلین استخراج معادن ، ۷۲ درصد شاغلین
صنایع ۸۹ درصد شاغلین ساختمان ۲۴ درصد شاغلین
آب و برق و گاز ۵۶ درصد شاغلین تجارت و بانک و بیمه
و مستغلات ۷۰ درصد شاغلین حمل و نقل و ارتباطات و ۳۸ درصد
شاغلین خدمات بیسواد بوده اند . بالاترین درصد کارکنانی

جدول شماره ۲۱-۳ توزیع درصد شاغلین برحسب سواد و وضع در شغل در شهر قم (فروردین ۱۳۴۳)

میزان سواد وضع در شغل	درصد	بی سواد	با سواد کلاس ندیده	اول تا پنجم ابتدائی	ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه	سهم و چهارم متوسطه	پنجم و ششم متوسطه	تحصیلاً عالی	اظها نشده
کارفرمایان و کارکنان مستقل	۱۰۰	۶۴/۱	۱۸/۸	۳/-	۱۰/۷	۱/۴	۱/۲	۰/۶	۰/۲
کارکنان مزد و حقوق بگیر	۱۰۰	۷۶/۹	۴/-	۶/۹	۱۱/۱	۰/۵	۰/۶	-	-
کارمندان دولتی	۱۰۰	۲۷/۱	۷/۶	۲/۳	۲۳/۷	۱۰/۲	۲۲/۸	۵/۵	۰/۸
کارکنان خانواده گسی	۱۰۰	۶۲/۵	۱/۴	۱۳/۵	۱۹/۷	۱/۹	۱/-	-	-
خدمه منزل	۱۰۰	۹۱/۲	۲/۲	۶/۶	-	-	-	-	-
کارآموزان	۱۰۰	۴۲/۹	۴/۹	۴/۷	۴۷/۵	-	-	-	-

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

ک- اشتغال و مهارت

آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی مهارت‌ها را به شرح

زیر طبقه بندی نموده است:

۱- کارکنان کشاورزی

۲- کارکنان ساده

۳- کارکنان ماهر

۴- کارکنان متخصص

۵- کارکنان متخصص عالی

مجموع مزد و حقوق بگیران طبق نتایج این آمارگیری -

۱۶۲۹۱ نفر برآورد گردیده است که از این عده در حدود

۶۰ درصد (۹۸۴۳ نفر) را عاملین بخش خصوصی و دولتی،

و ۴۰ درصد (۶۴۴۸ نفر) بقیه را غیر عاملین دو بخش

مذکور تشکیل میداد ماند. میانگین ساعات کار هفتگی

عاملین برحسب سطوح مختلف مهارت و در مجموع رشته‌های

فعالیت اقتصادی بشرح زیر بوده است:

کارکنان کشاورزی ۸/۶۸ ساعت، کارکنان ساده ۶۴ ساعت،

کارکنان ماهر ۱/۶۲ ساعت و کارکنان متخصص ۱۲ ساعت،

در هفته کار میکرد ماند.

میانگین دستمزد و حقوق هفتگی عاملین مذکور برحسب

سطوح مختلف مهارت و در مجموع رشته‌های فعالیت

اقتصادی نیز از این قرار بوده است:

کارکنان کشاورزی ۸/۴۰۸ ریال، کارکنان ساده ۷/۲۳۳

ریال، کارکنان ماهر ۳/۴۹۹ ریال و کارکنان متخصص

۱/۹۳۸ ریال در هفته دستمزد و حقوق دریافت

میداشتند.

میانگین ساعات کار هفتگی کارکنان غیرعامل بخش دولتی ۴۷/۲- ساعت و میانگین ساعات کار هفتگی غیرعاملین بخش خصوصی ۶۶/۸- ساعت در هفته بوده است. کارکنان غیرعامل بخش دولتی ۱۲۲۹/۵ ریال و کارکنان غیرعامل بخش خصوصی ۴۵۰/۴ ریال در هفته دستمزد و حقوق دریافت می‌داشتند. جدول شماره ۲۲-۳ و ۳-۲۳- میانگین ساعات کار و دستمزد هفتگی عاملین و غیرعاملین را برحسب سطوح مختلف مهارت در شهر قم نشان می‌دهد.

جدول شماره ۲۲-۳ میانگین ساعات کار و دستمزد و حقوق هفتگی کارکنان عامل برحسب سطوح مختلف مهارت در مجموع رشته‌های الهیات اقتصادی شهر قم (فروردینماه ۱۳۴۳)

درجات مهارت	تعداد شاغلین عامل	میانگین ساعات کار هفتگی	میانگین دستمزد و حقوق هفتگی
کارکنان کشاورزی	۱۰۰۴	۶۸/۸	۴۰۸/۸
کارکنان ساده	۵۲۷۴	۶۴/۱	۳۳۳/۷
کارکنان ماهر	۳۴۱۷	۶۲/۱	۴۹۹/۳
کارکنان متخصص	۱۴۸	۶۳/۱	۹۳۸/۱

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۲۳-۳ میانگین ساعات کار و دستمزد هفتگی غیرعاملین بخش دولتی و خصوصی در شهر قم (فروردینماه ۱۳۴۳)

بخش دولتی			بخش خصوصی		
تعداد شاغلین	میانگین ساعات کار	میانگین دستمزد و حقوق	تعداد شاغلین	میانگین ساعات کار	میانگین دستمزد و حقوق
۲۹۱۱	۴۷/۲	۱۲۲۹/۵	۳۵۳۷	۶۶/۸	۴۵۰/۴

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بحث سوم- بیکاری

نرخ بیکاری در شهر قم نسبت به کل جمعیت ۲۰ درصد و نسبت به جمعیت ازده سال به بالا ۳۰ درصد می‌باشد. توزیع بیکاران و نرخ بیکاری در گروه‌های سنی بالاتر از ده سال در جدول زیر نشان داده شده است:

آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی فروردین ماه ۱۳۴۳ تعداد بیکاران در جستجوی کار در شهر قم ۲۶۰۳ نفر که ۸ درصد نیروی کار می‌باشد برآورد نمود ما است.

جدول شماره ۲۴- توزیع بیکاران و نرخ بیکاری در

جمعیت بالا ترازد سال شهر قم بر حسب گروههای

سن (فروردینماه ۱۳۴۳)

گروههای سنی	جمعیت	تعداد بیکاران	نرخ بیکاری (در هزار)
جمع از ده ساله بالا	۸۰۱۶۷	۲۶۰۳	۳۰
۱۰-۱۴ ساله	۱۸۸۶۸	۱۰۰۷	۵۳
۱۵-۱۹ ساله	۱۱۲۸۰	۵۱۳	۴۵
۲۰-۲۴ ساله	۷۳۴۰	۱۹۰	۲۶
۲۵-۲۹ ساله	۱۵۰۲۶	۳۲۳	۲۱
۳۰-۳۴ ساله	۱۳۰۶۶	۲۲۸	۱۷
۳۵-۳۹ ساله	۱۵۲۰۰	۳۴۲	۲۳
۴۰-۴۴ ساله	۶۱۴۹	—	—
۴۵-۴۹ ساله	۳۸	—	—

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه جدول فوق نشان می‌دهد نرخ بیکاری جمعیت از

ده سال بی‌الا (طبق آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی)

در حدود ۲۰ درصد از نسبت به سال ۱۳۳۵ افزایش یافته

است. افزایش نرخ بیکاری طی ۸ سال گذشته حدودی—

مورد تردید است این اختلاف همانطوریکه در مورد سایر

شهرهای بزرگ ذکر گردید از یک سوم مربوط به عدم دقت

اقلام سرشماری سال ۱۳۳۵ است در مورد بیکاران و از سوی

دیگر مربوط به کاهش سطح اشتغال طی دوره مزبور میباشد.

توزیع افراد بیکار بر حسب سن و مدت بیکاری

آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی حاکی است که از—

مجموع ۲۶۰۳ نفر بیکاران شهر قم ۹۸ درصد (۲۵۴۶ نفر) قصد

خود را از تقاضای کار امرار معیشتی ۲ درصد بقیه نیز علل دیگری

اظهار کردند مانند جدول شماره ۲۵-۳ توزیع افراد بیکار را بر

حسب سن و مدت بیکاری نشان می‌دهد:

جدول شماره ۲۵-۳ توزیع افراد بیکار شهر قم بر حسب سن و مدت بیکاری (فروردینماه ۱۳۴۳)

گروههای سنی	مدت بیکاری	تعداد بیکاران	کمتر از یکسال	یکسال و بیشتر	اظهار نشده
جمع از ده ساله بالا		۲۶۰۳	۷۰۳	۷۴۱	۱۱۵۹
۱۰-۱۴ ساله		۱۰۰۷	۹۵	۲۰۹	۷۰۳
۱۵-۱۹ ساله		۵۱۳	۱۱۴	۹۵	۳۰۴
۲۰-۲۴ ساله		۱۹۰	۵۷	۱۱۴	۱۹
۲۵-۲۹ ساله		۳۲۳	۱۷۱	۱۳۳	۱۹
۳۰-۳۴ ساله		۲۲۸	۱۳۳	۷۶	۱۹
۳۵-۳۹ ساله		۳۴۲	۱۳۳	۱۱۴	۹۵

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بیکاری و وضع سواد

بیکاری - میزان سواد - مهارت

توزیع بیکاران و نرخ بیکاری در جمعیت فعال بر حسب سواد که از نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ بدست آمده بشرح جدول زیر برآورد شده است.

جدول شماره ۲۶-۳ توزیع بیکاران و نرخ بیکاری در جمعیت فعال بر حسب سواد در شهر قـــم

(فروردینماه ۱۳۴۳)

میزان سواد	جمعیت فعال	بیکاران	نرخ بیکاری (در هزار)
جمع	۳۲۱۱۵	۲۶۰۳	۸۱
بیسواد	۲۱۳۲۳	۱۸۲۴	۸۶
با سواد کلامی ندیده	۳۱۲۴	۱۷۱	۵۵
اول تا پنجم ابتدائی	۱۷۲۴	۱۹۰	۱۱۰
ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه	۴۱۰۰	۳۰۴	۷۴
سوم و چهارم متوسطه	۵۶۹	۱۹	۳۳
دیپلمه و بالاتر	۱۲۲۷	۹۵	۷۷
اظهار نشده	۴۸	—	—

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه جدول شماره ۲۷-۳ نشان میدهد درصد افراد بیکاری که از نظر سواد وضع مشابهی داشته ولی از نظر مهارت اختلاف داشته‌اند متفاوت است. مثلاً در مورد بیکاران بیسواد در حدود ۵۷ درصد بدون مهارت و ۱۳ درصد دارای مهارت بوده‌اند. در بین بیکاران دیپلمه افراد دارای تخصص هیچ و افراد فاقد تخصص نزدیک در حدود ۳/۷ درصد کل بیکاران را تشکیل میدادند.

ارقام جدول شماره ۲۷-۳ این واقعیت را نشان میدهد که نرخ بیکاری و طول مدت آن رابطه بسیار نزدیکی با درجه تخصص و کاردانی افراد دارد و این امر میتواند در جهت یابی و توجیه دستگاههای مسئول مملکت برای گسترش و اشاعه آموزش فنی و حرفه‌ای نقش مهمی داشته باشد.

جدول شماره ۲۷-۳ توزیع و درصد بیکاران بر حسب وضع سواد و میزان مهارت در شهر قم (فروردین ۱۳۴۳)

وضع سواد	بیکاران	درصد	بدون مهارت	دارای مهارت
جمع	۲۶۰۳	۱۰۰	۸۱ / ۸	۱۸ / ۲
بی سواد	۱۸۳۴	۷۰ / -	۵۶ / ۱	۱۳ / ۱
با سواد کلاس ندیده	۱۷۱	۶ / ۱	۴ / ۴	۲ / ۲
اول تا پنجم ابتدائی	۱۹۰	۷ / ۳	۶ / ۱	۰ / ۷
ششم ابتدائی - اول و دوم متوسطه	۳۰۴	۱۱ / ۷	۱ / ۵	۲ / ۲
سوم و چهارم متوسطه	۱۹	۰ / ۷	۰ / ۷	-
دیپلمه و بالاتر	۹۵	۳ / ۷	۳ / ۷	-

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

علت بیکاری در سال گذشته

افرادى را که در ۱۲ ماه گذشته بیکار شده‌اند

بر حسب سن و علت بیکاری بشروح زیر

آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی تعداد برآورد نموده است ۰۰

جدول شماره ۲۸-۳ توزیع سنی افرادیکه در ۱۲ ماهه قبل از آمارگیری بیکار شده‌اند بر حسب سن و علت بیکاری در شهر قم

(فروردینماه ۱۳۴۳)

گروه‌های سنی	تعداد	درآمد کم	تخلیص کارگر	علل دیگر	اظهار نشده
جمع	۵۸۹	۵۷	۳۸	۴۷۵	۱۹
۱۰-۱۴ ساله	۳۸	-	-	۳۸	-
۱۵-۱۹ ساله	۹۵	۱۹	-	۵۷	۱۹
۲۰-۲۴ ساله	۱۹	-	-	۱۹	-
۲۵-۳۴ ساله	۱۷۱	۱۹	۱۹	۱۲۳	-
۳۵ ساله و بالاتر	۲۶۶	۱۹	۱۹	۲۲۸	-

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

تعداد ۵۸۹ نفری که در ۱۲ ماه قبل از آمارگیری بیکسکار
شد مانند در مشاغل زیر کار میکرده اند .

مشاغل دفتری ۱۹، نفر حمل و نقل و ارتباطات ۱۴ نفر،
حرفه های صنعتی و عملیات تولیدی ۳۹۹ نفر و خدمات
۵۷ نفر .

افراد متاهل بکار در جمعیت غیر فعال

بموجب نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی

سال ۱۳۴۳ علاوه بر ۲۶۰۳ نفر بیکاران در جستجوی کار
در شهر قم عده از جمعیت غیر فعال این شهر نیز
تعیین خود را بکار کردن اعلام نموده ولی عملاً
هیچگونه اقدامی برای جستجوی کار بعمل نیاورد مانند .
این عده که مجموعاً ۸۷۴ نفر میباشند شامل
۱۱۴ نفر محصل ۷۰۳ نفر زن خانه دار و ۵۷ نفر
سایر افراد بوده اند .

بررسی مسائل نیروی انسانی کشور

بررسی توسط:

گروه تحقیق مسائل نیروی انسانی

نادر شاه افشاری

نادر شاه

نادر شاه افشاری

فهرست مندرجات

شماره صفحه

۲۱۳۱ مقدمه	فصل اول
۲۱۳۳ بررسی جمعیت و منابع نیروی انسانی - ساختمان جمعیت	
۲۱۳۳ توزیع جمعیت بر حسب جنس و گروههای سنی	
۲۱۳۸ میانه سنی - تراکم جمعیت و افزایش جمعیت	
۲۱۳۹ پیشبینی جمعیت - ازدواج - طلاق - ولادت و مرگ و میر	
۲۱۴۷ مهاجرت - علل مهاجرت - روند مهاجرت	

۲۱۵۶ بررسی سواد در شهر اهواز	فصل دوم
۲۱۵۷ مقایسه وضع سواد جامعه شهر اهواز در سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۴۳	
۲۱۵۸ بررسی تحصیلات کلاسیک و رایج‌های مختلف تحصیلی و مقایسه آنها بین سالهای ۱۳۴۳-۳۵	
۲۱۶۱ بررسی وضع سواد در گروههای سنی و جنس - مسئله بیسواد و علل آن	
۲۱۶۵ بررسی ترک تحصیل و علل آن - افراد با سواد کلاس ندید و علل نداشتن تحصیلات کلاسیک	
۲۱۶۹ بررسی افراد تحت تعلیم - برآورد افراد لازم التعلیم	
۲۱۷۵ بررسی وضع مهارت و تخصص - رابطه سواد و مهارت و تخصص	

فصل سوم

۲۱۸۰ بررسی نیروی کار شهر اهواز
۲۱۸۰ مبحث اول: جمعیت فعال - تعریف جمعیت فعال - نرخ فعالیت - نسبت فعالیت
۲۱۸۵ مبحث دوم: اشتغال - نرخ اشتغال
۲۱۸۶ توزیع شاغلین و نرخ اشتغال بر حسب گروههای سنی
۲۱۸۹ توزیع شاغلین و نرخ اشتغال بر حسب گروههای اصلی مشاغل
۲۱۹۱ توزیع شاغلین در رشته های عمده فعالیت اقتصادی
۲۱۹۲ توزیع شاغلین بر حسب وضع در شغل
۲۱۹۴ اشتغال و کارایی - اشتغال در فصول مختلف - اشتغال و میزان سواد
۲۱۹۶ اشتغال در رشته های فعالیت اقتصادی و میزان سواد
۲۱۹۸ اشتغال و مهارت
۲۲۰۱ مبحث سوم: بیکاری - توزیع افراد بیکار بر حسب سن و مدت بیکاری
۲۲۰۳ بیکاری - میزان سواد - مهارت
۲۲۰۴ علت بیکاری در سال گذشته
۲۲۰۵ افراد متعادل بکار در جمعیت غیر فعال

مقدمه

بررسی مسائل نیروی انسانی شهر اهواز که اینک از نظر صاحب نظران میگذرد بر اساس نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ - بود و در سه فصل بشرح ذیل مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

فصل اول - جمعیت و منابع نیروی انسانی در این فصل مسائلی مربوط به توزیع جمعیت بر حسب جنس و سن میانه سنی، تراکم و افزایش جمعیت، ازدواج، طلاق، نرخ ولادت و مرگ و میر، مهاجرت علل و موجبات مهاجرت ورود مهاجرت در سالهای اخیر بررسی گردیده و از نتایج بدست آمده، جمعیت شهر اهواز بر اساس نرخ افزایش، یکی نرخ ۲۰ در هزار (نرخ افزایش عمومی جمعیت کل کشور) و دیگری نرخ ۴۳ در هزار (نرخ افزایش جمعیت شهر اهواز در سالهای ۳۵-۱۳۴۳) بیشترینی و محاسبه گردیده است.

فصل دوم - وضع آموزش شهر اهواز - در این فصل مسائلی از قبیل بسواد یوترب تحصیل و علل آنها، افراد باسواد کلاس ندیده و علل نداشتن تحصیلات کلاسیک، مقایسه وضع سواد در فاصله د و آمارگیری سالهای ۳۵-۱۳۴۳ و همچنین بررسی افراد تحت تعلیم و برآورد افراد لانم التعلیم به تفصیل مورد توجه قرار گرفته است ضمناً چون در برنامه‌های نیروی انسانی کشورهای دیگر رشد که با کمبود کادر افراد ماهر و متخصص جهت به سر رسانیدن برنامه‌های رشد و توسعه اقتصاد می‌رواجه هستند و در این فصل سعی شده است ضرورت توسعه تعلیمات فنی و حرفه‌ای و آموزش ضمن کار و نیز رابطه بین سواد و مهارت و تخصص در جامعه و در نظر واحد و امکان روشن گردد.

فصل سوم - نیروی کار - در این فصل مسائلی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته که مربوط است به نیروی کار شهر اهواز از قبیل جمعیت فعال و نرخ فعالیت، نسبت فعالیت و وضع اشتغال و توزیع آن در گروه‌های اصلی مشاغل و فعالیت‌های اقتصادی، اشتغال و کارایی، اشتغال و میزان سواد، اشتغال در رشته‌های فعالیت اقتصادی، اشتغال و مهارت و همچنین دستمزد و حقوق و ساعات کار شاغلین.

از طریق مسئله بیکاری و توزیع آن بر حسب سن و مدت بیکاری و ارتباط آن با میزان سواد و مهارت و علل

بیگاری و نرخ بیگاری در گروه‌های مختلف سنی و مسائل دیگری از این قبیل در این فصل بطور مشروح، بررسی گردیده است.

ضمناً برای اطلاع از مفاهیم و ارقام و روش و طرز اجرای آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی در شهر اهواز خوانندگان ارجمند را به "ضمیمه بررسی مسائل نیروی انسانی شهر تهران" که در اول مجموعه حاضر آورده شده است، راهنمایی می‌نمائیم.

فصل اول

بررسی جمعیت و منابع نیروی انسانی

الف - توزیع جمعیت بر حسب جنس با تخمین جمعیت

طبق آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ جمعیت شهر اهواز ۱۶۴۴۸۱ نفر تخمین زدن شده است. از عده مذکور ۸۵۲۵۴ نفر مرد و ۷۹۲۲۷ نفر زن میباشند. نسبت مردان به کل جمعیت ۵۱/۸ درصد و نسبت زنان ۴۸/۲ درصد میباشد. جدول شماره ۱-۱ توزیع جمعیت شهر اهواز را به تفکیک جنس در دو آمارگیری سال ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ نشان میدهد:

جدول شماره ۱-۱ توزیع جمعیت شهر اهواز به تفکیک جنس در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳

سال	جمعیت کل	مرد		زن	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱۳۳۵	۱۲۰۰۹۸	۶۳۷۰۶	۵۳/۰	۵۶۳۹۲	۴۷/۰
۱۳۴۳	۱۶۴۴۸۱	۸۵۲۵۴	۵۱/۸	۷۹۲۲۷	۴۸/۲

منابع: سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

بیشتر از مردان بوده است. با احتمال زیاد علت این موضوع مهاجرت مردان از شهر اهواز به نقاط دیگر مملکت بوده است.

ب - توزیع جمعیت بر حسب گروههای سنی

برای بررسی ترکیب سنی جمعیت شهر اهواز

از مقایسه ارقام جدول فوق معلوم میشود که در فاصله دو آمارگیری سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ در حدود ۴۴۳۸۳ نفر به جمعیت شهر اهواز اضافه شده است که از این عده ۲۱۵۴۸ نفر مرد و ۲۲۸۳۵ نفر زن بوده است. ارقام مذکور نشان میدهد که در فاصله دو آمارگیری افزایش نسبی زنان

از جدول شماره ۱-۲ استفاده بعمل آید. این جدول جمعیت شهر اهواز را بر حسب گروههای سنی و جنس نشان میدهد :

جدول شماره ۱-۲ توزیع جمعیت شهر اهواز بر حسب گروههای سنی و جنس (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

زن		مرد		درصد نسبت به کل جمعیت	مرد وزن	جنس / گروههای سنی
درصد نسبت به مجموع زنان	تعداد	درصد نسبت به مجموع مردان	تعداد			
۱۰۰	۷۹۲۲۷	۱۰۰	۸۵۲۵۴	۱۰۰	۱۶۴۴۸۱	کلیه سنین
۱۵/۴	۱۲۲۱۸	۱۴/۹	۱۲۶۸۴	۱۵/۱	۲۴۹۰۲	کمتر از پنج ساله
۱۷/۵	۱۳۸۳۵	۱۷/۵	۱۴۹۵۸	۱۷/۵	۲۸۷۹۳	۹-۵ ساله
۱۵/۸	۱۲۵۴۷	۱۴/۱	۱۲۰۵۴	۱۵/۷	۲۴۶۰۱	۱۴-۱۰ ساله
۹/۸	۷۷۸۱	۱۱/۴	۹۷۲۵	۱۰/۶	۱۷۵۰۶	۱۹-۱۵ ساله
۷/۷	۶۰۵۴	۵/۸	۴۹۸۶	۶/۷	۱۱۰۴۰	۲۴-۲۰ ساله
۱۳/۲	۱۰۴۶۵	۱۳/۱	۱۱۱۷۷	۱۳/۲	۲۱۶۴۲	۳۴-۲۵ ساله
۱۰/۶	۸۳۵۵	۱۱/۹	۱۰۱۰۹	۱۱/۲	۱۸۴۶۴	۴۴-۳۵ ساله
۵/۲	۴۱۳۷	۶/۳	۵۳۴۲	۵/۸	۹۴۷۹	۵۴-۴۵ ساله
۲/۸	۲۲۴۶	۳/۳	۲۷۹۴	۳/۱	۵۰۴۰	۶۴-۵۵ ساله
۱/۷	۱۳۷۰	۱/۶	۱۳۴۳	۱/۶	۲۷۱۳	۶۵ ساله و بالا
۰/۳	۲۱۹	۰/۱	۸۲	۰/۲	۳۰۱	سنین اظهار نشده

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

نزدیک برای شهر اهواز مشکلاتی بوجود میآورد، که امید

است اجرای موفقیت آمیز برنامه های توسعه اقتصادی به

حل آن کمک کند .

۲- نسبت گروههای سنی ۲۰-۶۴ ساله کدر سنین

از مطالعه جدول بالا نتایج زیر حاصل میشود :

۱- نسبت گروههای سنی کمتر از ۲۰ ساله به کل

جمعیت در حدود ۵۸ درصد است بنابراین شهر اهواز

دارای جمعیت جوانی میباشد و این جوانی جمعیت در آینده

مالیت اقتصادی قرار دارند تقریباً ۴۰ درصد کل جمعیت

۴- نسبت جمعیت ۶۵ ساله به بالا به کل جمعیت

بباشد.

در حدود ۱/۶ درصد است. یعنی تعداد افراد مسن

۳- نسبت گروههای سنی زن و مرد تقریباً بایکدیگر

و از کار افتاده فوق العاده ناچیز است.

مشابه است و تفاوت قابل ملاحظه ای بچشم نمیخورد.

برای مقایسه نتایج دو آمارگیری جدول شماره ۳-۱ درج میگردد

جدول شماره ۳-۱ توزیع جمعیت شهر اهواز بر حسب جنس و سن در آبانماه ۱۳۳۵

گروههای سنی	جنس	مرد و زن	درصد نسبت بکل جمعیت	مرد		زن	
				تعداد	درصد نسبت به مجموع مردان	تعداد	درصد نسبت به مجموع زنان
کلیه سنین		۱۲۰۰۹۸	۱۰۰	۶۳۷۰۶	۱۰۰	۵۶۳۹۲	۱۰۰
کمتر از پنج ساله		۲۱۵۱۰	۱۷/۹	۱۰۹۲۵	۱۷/۱	۱۰۵۸۵	۱۸/۸
۵-۹ ساله		۱۸۹۸۱	۱۵/۸	۹۶۸۴	۱۵/۲	۹۲۹۷	۱۶/۵
۱۰-۱۴ ساله		۱۱۵۱۳	۹/۶	۶۱۳۳	۹/۶	۵۳۸۰	۹/۶
۱۵-۱۹ ساله		۱۰۰۷۹	۸/۴	۵۳۲۱	۸/۴	۴۷۵۸	۸/۴
۲۰-۲۴ ساله		۱۲۲۶۶	۱۰/۲	۷۳۱۰	۱۱/۵	۴۹۵۶	۸/۸
۲۵-۳۴ ساله		۱۷۱۲۰	۱۴/۳	۸۸۱۰	۱۳/۸	۸۳۱۰	۱۴/۷
۳۵-۴۴ ساله		۱۱۶۷۹	۹/۷	۶۶۶۰	۱۰/۵	۵۰۱۹	۸/۹
۴۵-۵۴ ساله		۸۰۲۱	۶/۷	۴۱۴۹	۶/۵	۳۸۷۲	۶/۹
۵۵-۶۴ ساله		۵۲۴۸	۴/۴	۲۸۵۳	۴/۵	۲۳۹۵	۴/۲
۶۵ ساله به بالا		۳۶۳۹	۳/۱	۱۸۴۴	۲/۹	۱۷۹۵	۳/۲
سنین اظهار نشده		۴۲	-	۱۷	-	۲۵	-

منبع: سرشماری عمومی نفوس آبانماه سال ۱۳۳۵

از مقایسه ارقام جدول شماره ۲-۱ و ۳-۱ باین

نتیجه می‌رسیم که :

۱- نسبت گروههای سنی کمتر از ۱۵ ساله بککل

جمعیت در سال ۱۳۳۵ در حدود ۴۳ درصد بود در حالیکه

در سال ۱۳۴۳ نسبت فوق به ۴۷ درصد رسیده است . این

افزایش در مورد هر دو جنس مشاهده می‌گردد . علت آن

عبارتست از توسعه و بهبود وضع بهداشتی . کاهش مرگ و میر

اطفال و بالا بودن نرخ ولادت .

که در سنین فعالیت اقتصادی هستند ۵۳/۷ درصد بوده

و در سال ۱۳۴۳ به ۵۰/۶ درصد تنزل کرده است .

۳- در سال ۱۳۳۵ نسبت افراد گروه سنی

۶۵ ساله ببالا ۳ درصد بوده و در سال ۱۳۴۳ به ۶/۱ درصد

کاهش یافته است .

برای ترسیم هرم سنی و نمودار شماره ۱ از جدول

شماره ۴-۱ مربوط به توزیع جمعیت شهر اهواز بر حسب

گروههای سنی ۱۰ ساله استفاده بعمل آمده

۲- در سال ۱۳۳۵ نسبت افراد ۱۵-۶۴ ساله

است .

جدول شماره ۴-۱ توزیع جمعیت شهر اهواز بر حسب گروههای سنی و جنس (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

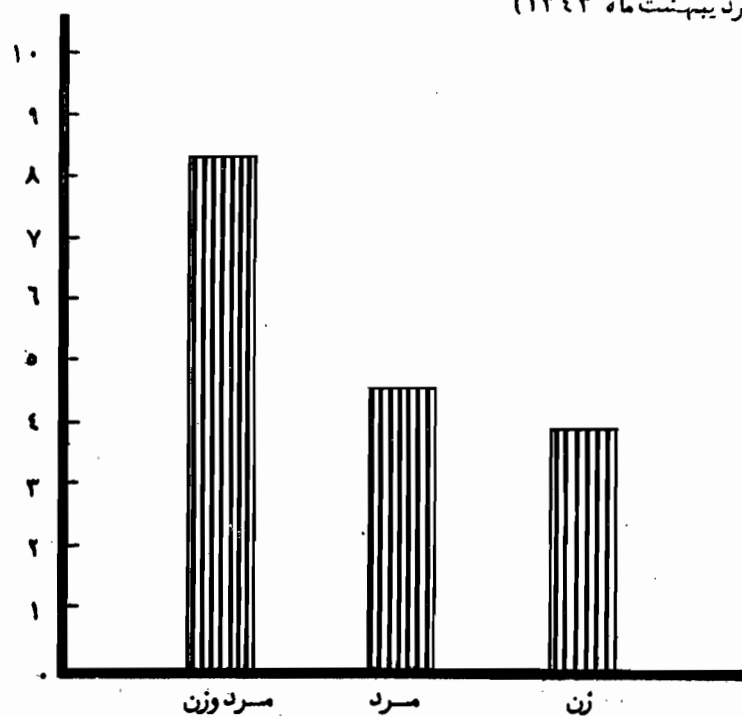
گروههای سنی	جنس	مرد وزن	درصد نسبت بکل جمعیت	مرد		زن	
				تعداد	درصد نسبت به مجموع مردان	تعداد	درصد نسبت به مجموع زنان
کلیه سنین		۱۶۴۴۸۱	۱۰۰	۸۵۲۵۴	۱۰۰	۷۹۲۲۷	۱۰۰
کمتر از ده سال		۵۳۶۹۵	۳۲/۶	۲۷۶۴۲	۳۲/۴	۲۶۰۵۳	۳۲/۱
۱۰-۱۹ ساله		۴۲۱۰۷	۲۵/۶	۲۱۷۷۹	۲۵/۵	۲۰۳۲۸	۲۵/۶
۲۰-۲۹ ساله		۲۳۳۶۸	۱۴/۲	۱۱۳۱۴	۱۳/۳	۱۲۰۵۴	۱۵/۲
۳۰-۳۹ ساله		۲۰۴۶۳	۱۲/۵	۱۰۶۲۹	۱۲/۵	۹۸۳۴	۱۲/۴
۴۰-۴۹ ساله		۱۳۶۱۶	۸/۳	۸۰۸۲	۹/۵	۵۵۳۴	۷/۷
۵۰-۵۹ ساله		۶۱۳۷	۳/۷	۳۱۷۸	۳/۷	۲۹۵۹	۳/۷
۶۰-۶۹ ساله		۳۳۹۶	۲/۱	۱۹۱۷	۲/۳	۱۴۷۹	۱/۱
۷۰-۷۹ ساله		۱۰۶۹	۰/۶	۵۲۱	۰/۶	۵۴۸	۰/۷
۸۰ ساله به بالا		۳۲۹	۰/۲	۱۱۰	۰/۱	۲۱۹	۰/۳
اظهار نشده		۳۰۱	۰/۲	۸۲	۰/۱	۲۱۹	۰/۳

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

نمودار شماره ۱-۱- توزیع جمعیت شهر اهواز بر حسب جنس

(اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

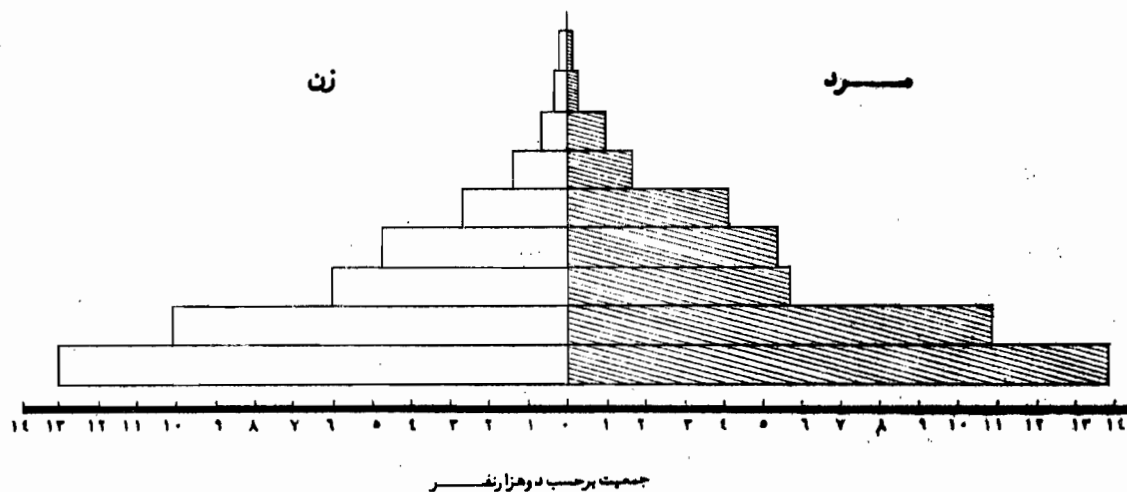
واحد بر حسب بیست هزار نفر

هرم سنی جمعیت شهر اهواز بر حسب سن و جنس در سال ۱۳۴۳

گروههای سنی

۸۰ ساله به بالا
۷۰-۷۹ ساله
۶۰-۶۹ ساله
۵۰-۵۹ ساله
۴۰-۴۹ ساله
۳۰-۳۹ ساله
۲۰-۲۹ ساله
۱۰-۱۹ ساله
کودکان ۱۰ ساله

میانسنی

در سال ۱۳۴۳ و x راساوی ۷/۵ (فاجیه زمانی
د و آمارگیری) بکیزیم برای x عددی در حدود ۴۳ در هزار
بدست میآید.

بر اساس نرخ بالای توان جمعیت سالهای
۳۳۵ تا ۱۳۴۲ رابه صورت زیر برآورد نمود:

جدول شماره ۱-۵ جمعیت شهرها و از رهبريك از سالهای
۳۳۵ تا ۱۳۴۲ بر اساس نرخ افزایش ۴۳ در هزار

سال	جمعیت
۱۳۳۵ *	۱۲۰۰۹۸
۱۳۳۶	۱۲۰۲۶۲
۱۳۳۷	۱۳۰۶۴۸
۱۳۳۸	۱۳۶۲۶۶
۱۳۳۹	۱۴۲۱۲۰
۱۳۴۰	۱۴۸۲۳۶
۱۳۴۱	۱۵۴۶۱۰
۱۳۴۲	۱۶۱۲۰۸

* مأخذ: نتایج سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵

افزایش جمعیت در شهرها و از رهبريك از سال ۱۳۳۵

کم شدن میزان مرگ و میر و بهبود بهداشت عمومی يك قسمت
مهاجرت هایی که از نقاط مختلف سلکت صورت گرفت است.

با استفاده از جدول شماره ۱-۴ و توزیع فراوانی
تجمعی، میانه سنی شهرها و از رهبريك از ۱۳/۱۵ سال بدست آمده
است با توجه باینکه در حدود ۵۸ درصد جمعیت را افراد
کمتر از ۲۰ ساله تشکیل میدهند، رقم مذکور غیادی نیست
معذالك باید در آمارگیریهای بعدی دقت بیشتری بعمل آید.

تراکم جمعیت

طبق ارقام اطلاعاتی سازمان نقشه برداری سازمان برنامه
مساحت شهرها و از رهبريك از ۱۱۳۲ هکتار یعنی ۱/۳۲ کیلومتر مربع
است. و طبق آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳
جمعیت این شهر ۱۶۴۴۸۱ نفر برآورد شده است. بنابراین
این تراکم حسابی آن در حدود ۱۴۵۳۰ نفر در کیلومتر مربع
میشود.

افزایش جمعیت

طبق نتایج سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵ و آمارگیری
نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نرخ افزایش سالانه
جمعیت شهرها و از رهبريك از ترتیب زیر محاسبه میگردد:
با استفاده از معادله $T = A(1 + r)^x$ که در آن r نرخ
افزایش جمعیت است؛

چنانچه بجای A عدد ۲۰۰۹۸ جمعیت در سال
مأخذ (۱۳۳۵) و بجای T عدد ۱۶۴۴۸۱ برآورد جمعیت

پیش بینی جمعیت

جدول شماره ۷-۱ پیش بینی افزایش جمعیت شهر اهواز
بر اساس نرخ ۴۳ در هزار در سالهای ۱۳۴۲-۱۳۵۰

سال	جمعیت
۱۳۴۳	۱۶۴۴۸۱ *
۱۳۴۴	۱۷۱۵۵۴
۱۳۴۵	۱۷۸۹۳۱
۱۳۴۶	۱۸۶۶۲۵
۱۳۴۷	۱۹۴۶۵۰
۱۳۴۸	۲۰۳۰۲۰
۱۳۴۹	۲۱۱۷۵۰
۱۳۵۰	۲۲۰۸۵۵

* - مأخذ : نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی

حرکات جمعیت

ازدواج

در مورد شهر اهواز طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی
انسانی سال ۱۳۴۳ نسبت زنان دارای همسر به مجموع زنان
بالاتر از ۵ ساله ۷۲٪ درصد و نسبت مردان دارای همسر
۵/۶۴ درصد مردان از ۵ ساله به بالا می‌باشد . جدول زیر
وضع زناشویی شهر اهواز را طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی
انسانی سال ۱۳۴۳ نشان می‌دهد :

پیش بینی جمعیت شهر اهواز برای سالهای

بین ۱۳۴۳ و ۱۳۵۰ با نرخ ۴۳ در هزار و ۲۵ در هزار
در جدول زیر بطور جداگانه محاسبه و نشان داده شده
است .

جدول شماره ۶-۱ پیش بینی افزایش جمعیت شهر اهواز
در سالهای ۱۳۴۳-۱۳۵۰ بر اساس نرخ ۲۵ در هزار

سال	جمعیت
۱۳۴۳	۱۶۴۴۸۱ *
۱۳۴۴	۱۶۸۵۹۳
۱۳۴۵	۱۷۲۸۰۸
۱۳۴۶	۱۷۷۱۲۸
۱۳۴۷	۱۸۱۵۵۶
۱۳۴۸	۱۸۶۰۹۵
۱۳۴۹	۱۹۰۷۴۷
۱۳۵۰	۱۹۵۵۱۶

* - مأخذ : نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی

چنانکه افزایش جمعیت شهر اهواز شدت سالهای
اخیر را داشته باشد میتوان جمعیت این شهر را با نرخ
۴۳ در هزار صورت زیر محاسبه نمود .

جدول شماره ۱۸- وضع ازدواج بر حسب جنس و سن در جمعیت از ۱۵ ساله به بسالای شهر اهواز - در سال ۱۳۴۳

وضع ازدواج	جنس و سن	دارای همسر		بدون همسر		جمع	ازدواج نکرده	ظاهر نشده
		تعداد	درصد	دائرتطلاق	دائرتفوت			
مردوزن		۵۸۸۹۸	۶۸ / ۳	۶۳۰	۳۶۱۶	۸۶۱۸۵	۲۳۰۱۴	۲۷
۱۹-۱۵ ساله		۱۸۹۰	۱۰ / ۸	—	—	۱۷۵۰۶	۱۵۶۱۶	—
۲۰-۲۴ ساله		۵۵۶۱	۵۰ / ۴	۵۵	۲۷	۱۱۰۴۰	۵۳۹۷	—
۲۵-۳۴ ساله		۱۹۶۹۷	۹۱ / —	۱۹۲	۱۶۴	۲۱۶۴۲	۱۵۶۲	۲۷
۳۵-۴۴ ساله		۱۷۷۷۹	۹۶ / ۳	۱۳۷	۳۵۶	۱۸۴۶۴	۱۹۲	—
۴۵-۵۴ ساله		۸۴۱۱	۸۸ / ۷	۸۲	۹۳۱	۹۴۷۹	۵۵	—
۵۵-۶۴ ساله		۳۸۸۹	۷۷ / ۲	۱۱۰	۱۰۴۱	۵۰۴۰	—	—
۶۵ ساله به بالا		۱۵۶۲	۵۷ / ۶	۲۷	۱۰۹۷	۲۷۱۳	۲۷	—
ستین اظهار نشده		۱۰۹	۳۶ / ۲	۲۷	—	۳۰۱	۱۶۵	—
مرد		۲۹۳۶۷	۶۴ / ۵	۱۰۹	۳۵۶	۴۵۵۵۸	۱۵۶۱۶	۲۷
۱۹-۱۵ ساله		۸۲	۰ / ۸	—	—	۹۷۲۵	۹۶۴۳	—
۲۰-۲۴ ساله		۶۵۷	۱۳ / ۲	—	—	۴۹۸۶	۴۳۲۹	—
۲۵-۳۴ ساله		۹۶۱۶	۸۶ / —	۸۲	۲۷	۱۱۱۷۷	۱۴۲۵	۲۷
۳۵-۴۴ ساله		۹۹۱۷	۹۸ / ۱	۲۷	—	۱۰۱۰۹	۱۶۵	—
۴۵-۵۴ ساله		۵۲۰۵	۹۷ / ۴	—	۸۲	۵۳۴۲	۵۵	—
۵۵-۶۴ ساله		۲۶۵۷	۹۵ / ۱	—	۱۳۷	۲۷۹۴	—	—
۶۵ ساله به بالا		۱۲۰۶	۸۶ / ۸	—	۱۱۰	۱۳۴۳	۲۷	—
ستین اظهار نشده		۲۷	*	—	—	۸۲	۵۵	—
زن		۲۹۵۳۱	۷۴ / ۷	۵۲۱	۳۲۶۰	۴۰۶۲۷	۷۳۰	—
۱۹-۱۵ ساله		۱۸۰۸	۲۳ / ۲	—	—	۷۷۸۱	۵۹۷۳	—
۲۰-۲۴ ساله		۴۹۰۴	۸۱ / —	۵۵	۲۷	۶۰۵۴	۱۰۶۸	—
۲۵-۳۴ ساله		۱۰۰۸۱	۹۶ / ۳	۱۱۰	۱۳۷	۱۰۴۶۵	۱۳۷	—
۳۵-۴۴ ساله		۷۸۶۲	۹۴ / ۱	۱۱۰	۳۵۶	۸۳۵۵	۲۷	—
۴۵-۵۴ ساله		۳۲۰۶	۷۷ / ۵	۸۲	۸۴۹	۴۱۳۷	—	—
۵۵-۶۴ ساله		۱۱۳۷	۵۴ / ۱	۱۱۰	۹۰۶	۲۲۴۶	—	—
۶۵ ساله به بالا		۳۵۶	۹۶ / —	۲۷	۱۷۸	۱۳۷۰	—	—
ستین اظهار نشده		۸۲	۳۷ / ۴	۲۷	—	۲۱۹	۱۱۰	—

* در مواردیکه جمع کل کمتر از ۱۰۰ باشد درجه نشان داده نمیشود.

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

در زیر برای مقایسه وضع ازدواج و طلاق در دو
 اماگیری سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ جدول شماره ۹- اکس
 وضع زناشویی را در سرشماری عمومی نفوس سال ۱۳۵۰ نشان
 میدهد، درج میگردد:

جدول شماره ۹-۱ وضع ازدواج بر حسب جنس و سن در جمعیت از ۱۰ ساله به بالای شهر اهواز در سال ۱۳۳۵

وضع ازدواج جنس و سن	جمع	دارای همسر		بدون همسر		ازدواج نگرده
		تعداد	درصد	دراثر فوت	دراثر طلاق	
مرد و زن	۶۸۰۹۶	۴۵۶۶۱	۶۶/۸	۵۶۹۶	۹۹۶	۱۰۹۶۶
۱۰-۱۹ ساله	۱۰۰۷۹	۲۸۸۸	۲۸/۷	۱	۵۱	۷۱۲۳
۲۰-۲۹ ساله	۱۲۲۶۶	۵۶۰۸	۴۸/۲	۴۹	۱۳۲	۶۱۷۷
۳۰-۳۹ ساله	۱۷۱۲۰	۱۴۴۹۲	۸۴/۱	۲۷۱	۲۲۶	۲۰۰۶
۴۰-۴۹ ساله	۱۱۶۷۹	۱۰۴۷۰	۸۹/۱	۶۲۳	۲۲۴	۲۶۲
۵۰-۵۹ ساله	۸۰۲۱	۶۲۸۵	۷۸/۴	۱۴۴۱	۱۶۶	۱۲۴
۶۰-۶۹ ساله	۵۲۴۸	۳۵۱۷	۶۷/۰	۱۶۰۷	۷۷	۴۷
۷۰ ساله به بالا	۳۶۳۹	۱۸۸۸	۵۱/۱	۱۶۸۱	۳۶	۳۴
سنین اظهار نشده	۴۲	۱۳	۰	۰	۱	۲۳
مرد	۳۶۹۶۴	۲۲۹۱۱	۶۲/۰	۵۳۶	۲۶۴	۱۳۲۵۳
۱۰-۱۹ ساله	۵۳۲۱	۱۳۹	۲/۶	۱	۰	۵۱۷۶
۲۰-۲۹ ساله	۷۳۱۰	۱۵۴۹	۲۱/۲	۰	۱۷	۵۷۳۹
۳۰-۳۹ ساله	۸۸۱۰	۶۸۲۸	۷۷/۵	۳۸	۷۳	۱۸۷۱
۴۰-۴۹ ساله	۶۶۱۰	۶۲۱۶	۹۳/۳	۶۳	۷۳	۲۰۸
۵۰-۵۹ ساله	۴۱۴۹	۳۹۹۹	۹۶/۵	۹۰	۴۳	۹۷
۶۰-۶۹ ساله	۲۸۵۳	۲۶۶۴	۹۳/۴	۱۲۳	۲۳	۲۳
۷۰ ساله به بالا	۱۸۴۴	۱۵۹۰	۸۶/۲	۲۱۵	۲۰	۱۹
سنین اظهار نشده	۱۷	۶	۰	۱	-	۱۰
زن	۳۱۱۳۰	۲۲۵۵۰	۷۲/۴	۵۱۶۰	۷۲۷	۲۶۹۳
۱۰-۱۹ ساله	۴۷۵۸	۲۷۴۹	۵۷/۸	۸	۵۴	۱۹۴۷
۲۰-۲۹ ساله	۴۹۵۶	۴۳۵۹	۸۸/۰	۴۴	۱۱۵	۴۳۸
۳۰-۳۹ ساله	۸۳۱۰	۷۶۶۴	۹۲/۲	۲۳۸	۲۲۳	۱۸۵
۴۰-۴۹ ساله	۵۰۱۹	۴۲۵۴	۸۴/۸	۵۶۰	۱۵۱	۵۴
۵۰-۵۹ ساله	۳۸۷۲	۲۳۶۶	۶۱/۱	۱۳۵۶	۱۲۳	۲۷
۶۰-۶۹ ساله	۲۳۹۵	۸۵۳	۳۵/۱	۱۴۸۴	۴۴	۱۴
۷۰ ساله به بالا	۱۷۹۵	۲۹۸	۱۶/۱	۱۴۶۶	۱۶	۱۵
سنین اظهار نشده	۲۵	۷	۰	۴	۱	۱۳

• در مواردیکه جمع کل کمتر از ۱۰۰ باشد درصد نشان داده نمیشود.
 منبع: سرشماری عمومی نفوس و آبانماه ۱۳۳۵

از مقایسه ارقام جدول شماره ۸-۹ و ۱-۱۰ نتایج زیر حاصل میشود:

۱- در گروه سنی ۱۵-۱۹ ساله در سرشماری نفوس سال ۱۳۳۰ نسبت مردان دارای همسر ۲/۶ درصد و نسبت زنان دارای همسر ۵۷/۸ درصد بوده است. این نسبتها طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ به ۸/۰ درصد و ۲۳/۲ درصد تقلیل یافته است.

۲- در گروه سنی ۲۰-۲۴ ساله در سال ۱۳۳۰ نسبت مردان و زنان دارای همسر به ترتیب ۲/۲۱ درصد و ۸۸ درصد بوده است. در حالیکه این نسبتها در سال ۱۳۴۳ به ۲/۱۳ درصد و ۸۱ درصد کاهش یافته است. این تغیر زیاد مؤید اینست که سن ازدواج بالا رفته است. تمایل به ادامه تحصیل و کسب تجربیات بیشتر قبل از ازدواج مانع ازدواجهای زودرس گردیده است.

۳- در گروههای سنی ۲۵-۳۴ ساله ۳۵-۴۴ ساله ۴۵-۵۴ ساله ۵۵-۶۴ ساله در سال ۱۳۳۰ نسبت مردان دارای همسر به ترتیب ۵/۷۷ درصد ۳/۹۳ درصد ۵/۹۴ درصد و ۴/۹۳ درصد بوده است. در حالیکه در سال ۱۳۴۳ این نسبتها در مورد مردان به ترتیب به ۸۶ درصد ۱/۹۸ درصد ۴/۹۷ درصد و ۱/۹۵ درصد رسیده است. و نسبت زنان گروههای مذکور از ۲/۹۲ درصد ۸/۸۴ درصد ۱/۶۱ درصد و ۶/۳۰ درصد به ۳/۹۶ درصد ۱/۹۴ درصد ۵/۷۷ درصد و ۹/۵۴ درصد رسیده است یعنی میزان ازدواج در بین گروههای سنی بالاتر از ۲۵ ساله افزایش

یافته است.

۴- در گروه سنی ۶۵ ساله به بالا در سال ۱۳۳۰ نسبت مردان و زنان دارای همسر به ترتیب ۲/۸۶ - درصد و ۶/۱۶ درصد بوده در صورتیکه در سال ۱۳۴۳ نسبتهای مذکور به ۸/۸۹ درصد و ۲۶ درصد رسیده است یعنی در گروههای سنی بیش از ۶۵ ساله نیز نسبت افراد دارای همسر پیش از سال ۱۳۳۰ بوده است.

طلاق

طبق جدول شماره ۱-۶ که از نتایج سرشماری عمومی سال ۱۳۳۰ بدست آمده (در گروههای سنی ۱۵-۱۹ ساله و ۲۰-۲۴ ساله تعداد مردانی که به علت طلاق بدون همسر شده اند به ترتیب ۵ نفر و ۷ نفر و تعداد زنان بدون همسر را نیز طلاق ۴ نفر و ۱۰ نفر بوده است) ولی بنا بر ارقام جدول شماره ۸-۱۰ در آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ در گروههای ذکر شده اصولاً مرد بدون همسر را نیز طلاق مشاهده نشده و در مورد زنان گروه سنی ۱۵-۱۹ ساله نیز واقعه طلاق به چشم نمیخورد و در گروه سنی ۲۰-۲۴ ساله تعداد ۵۵ نفر و ۵۰ نفر زن بدون همسر را نیز طلاق ملاحظه میگردد. ارقام فوق نشان میدهد که میزان وقایع طلاق در این گروههای سنی تقلیل یافته است.

در گروههای سنی ۲۵-۳۴ ساله ۳۵-۴۴ ساله و ۴۵-۵۴ ساله در سال ۱۳۳۰ تعداد مردان بدون همسر

در اثنا طلاق بترتیب ۷۲ نفر، ۷۳ نفرو ۴۳ نفر بوده و تعداد زنان بترتیب ۲۲۳ نفر، ۱۵۱ نفرو ۱۲۳ نفر بوده است و در سال ۱۳۴۳ در مورد مردان بترتیب تعداد ۸۲ نفر و ۲۷ نفرو واقعه طلاق مشاهده شده و تعداد زنان مطلقه بترتیب ۱۱۰ نفر، ۱۰۰ نفرو ۸۲ نفر بوده است. از مقایسه ارقام فوق چنین بر می آید که میزان وقایع طلاق در گروه های سنی نیز متنزل کرده است.

در گروه سنی ۱۵-۶۴ ساله در سال ۱۳۳۵ در مورد مردان و زنان بترتیب تعداد ۳۳ نفرو ۴۴ نفرو واقعه طلاق مشاهده شده و در سال ۱۳۴۳ در بین مردان اصولاً طلاق اتفاق نیافتاده ولی تعداد ۱۱۰ نفر زن مطلقه مشاهده گردیده است.

در گروه سنی ۶۵ ساله به بالا در سال ۱۳۳۵ بترتیب تعداد ۲۰ نفر مرد و ۱۶ نفر زن در اثنا طلاق بدون همسر شده اند و در سال ۱۳۴۳ بطور کلی مرد بدون همسر در اثنا طلاق مشاهده نشده است ولی ۲۷ نفر زن مطلقه به چشم می خورد.

از مقایسه ارقام فوق باین نتیجه می رسیم که در فاصله

دو آمارگیری میزان وقایع طلاق در مجموع تقلیل یافته است ولی تعداد زنان مطلقه بیشتر از مردان بوده است زیرا امکان ازدواج مجدد برای مردان که در اثنا طلاق بدون همسر شده اند بیشتر از زنان است.

از مطالعه ارقام جدول فوق مربوط به افراد بدون همسر در اثنا فوت معلوم میشود که در سرشماری سال ۱۳۳۵ تعداد مردان و زنان همسر فوت شده بترتیب ۵۳۶ نفر و ۵۱۶ نفر بوده است ولی طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نسبت های مذکوره ۳۵۶ نفر و ۲۲۶ نفر رسیده است.

میزان ازدواج نکرده هادر فاصله دو آمارگیری افزایش یافته است یعنی در سال ۱۳۳۵ تعداد مردان و زنان ازدواج نکرده بترتیب ۳۲۵۰ نفر و ۲۶۹۳ نفر بوده است که در سال ۱۳۴۳ نسبت های مذکور ۱۵۶۹۹ نفر و ۷۳۱۵ نفر رسیده است.

جدول شماره ۱۰-۱ وضع نسبی زنان و بزرگوار طبق نتایج سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نشان میدهد.

جدول شماره ۱۰-۱ توزیع زناشویی و تجرد در سالهای ۲۳۵۰ و ۲۴۴۳ در شهر اهواز

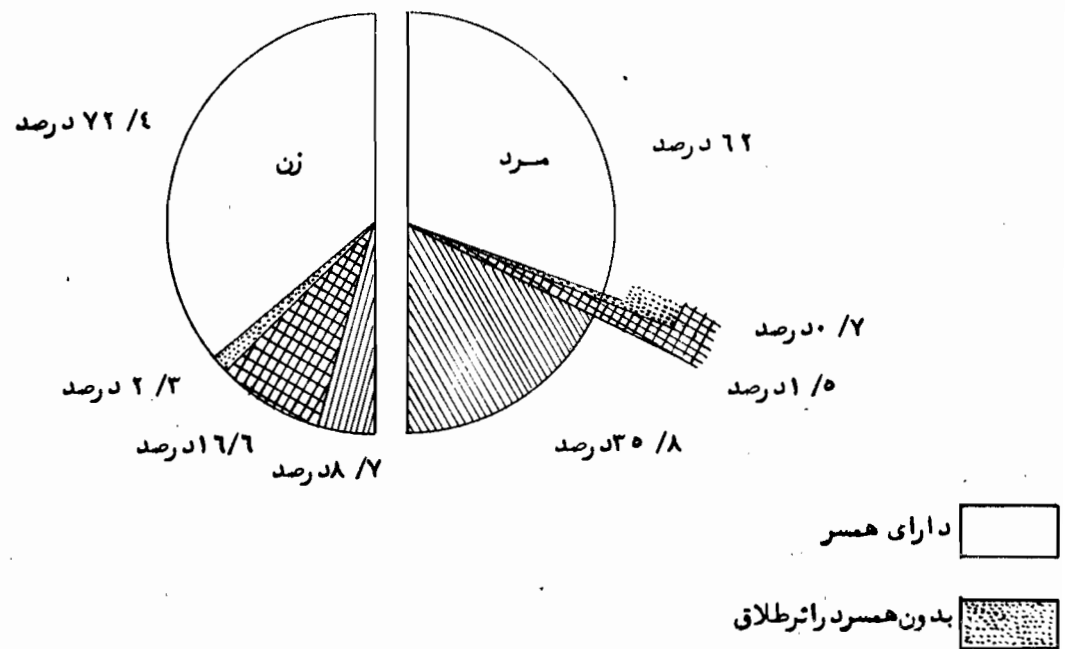
سال آمارگیری	مرد						زن			
	جمع درصد	دارای همسر	بدون همسر		ازدواج نکرده	اظهار نشده	جمع درصد	دارای همسر	بدون همسر	
			طلاق	در اثر فوت					طلاق	در اثر فوت
۱۳۳۵	۱۰۰	۶۲/۷	۰/۷	۱/۵	۳۵/۸	—	۱۰۰	۷۲/۴	۲/۳	۱۶/۶
۱۳۴۳	۱۰۰	۶۴/۵	۰/۲	۰/۸	۳۴/۴	۰/۱	۱۰۰	۷۲/۷	۱/۳	۸/۷

منابع: سرشماری عمومی نفوس و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

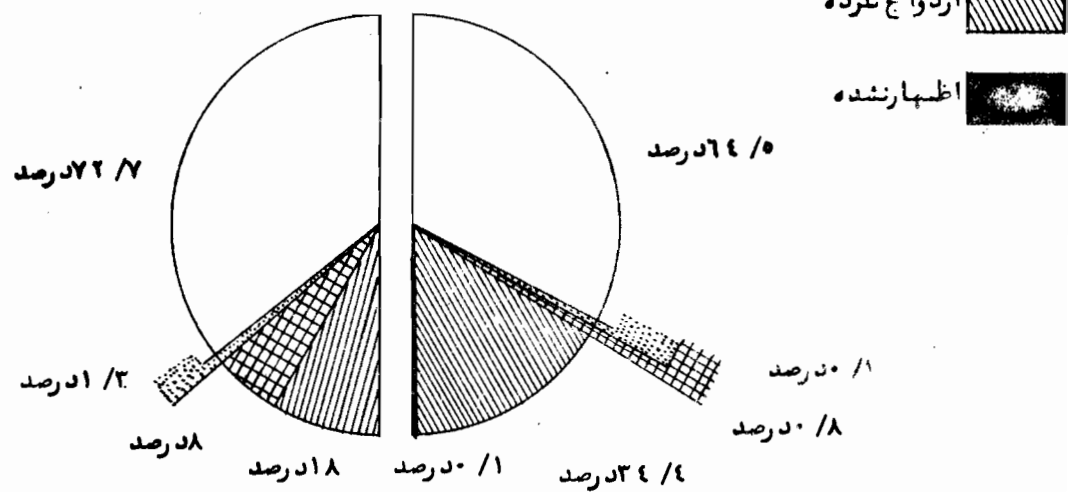
نمودار شماره ۲۰۳ وضع نسبی زناشویی را در دو آمارگیری

سال ۱۳۳۵ نشان میدهد.

نمودار شماره ۱-۲- توزیع درصد وضع ازدواج در شهر اهواز
 "طبق سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵"

نمودار شماره ۱-۳- توزیع درصد وضع ازدواج در شهر اهواز
 طبق آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

نمودارهای فوق نشان میدهد که :

کاهش و در مورد زنان افزایش یافته است یعنی نسبت مردان

مجرد از ۸/۳۵ درصد به ۴/۳۴ درصد تنزل کرد و نسبت

زنان مجرد از ۷/۸ درصد به ۱۸ درصد رسیده است.

۱- نسبت مردان و زنان دارای همسر در فاصله

دو آمارگیری مختصری افزایش یافته است (از ۶۲ درصد

و ۷۲/۴ درصد به ۶۴/۵ درصد و ۷۲/۷ درصد رسیده)

۲- نسبت مردان و زنانیکه بعلت فوت همسر مجرد

بوده اند تقلیل یافته است.

بر مبنای ارقامی که از دفتر ثبت احوال بدست آمده

میزان موالید و متوفیات شهر اهواز در فاصله دو آمارگیری

سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ به قرار زیر است :

۳- میزان طلاق نیز در فاصله دو آمارگیری کاهش

یافته است.

۴- نسبت افراد ازدواج نکرده در مورد مردان

جدول شماره ۱۱- آمار ولادت و مرگ و میر در شهر اهواز تفکیک سال و جنس در فاصله بین " سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری

نمونه ای نیروی انسانی سال سال ۱۳۴۳ "

سال	موالید			متوفیات		
	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع
۱۳۳۵	۲۳۶۰	۲۳۱۸	۴۶۷۸	۶۴۱	۳۷۰	۱۰۱۱
۱۳۳۶	۲۶۵۸	۲۵۷۲	۵۲۳۰	۵۷۴	۵۵۳	۱۱۲۷
۱۳۳۷	۲۷۸۲	۲۶۹۶	۵۴۷۸	۶۴۰	۵۲۰	۱۱۶۰
۱۳۳۸	۲۹۰۲	۳۰۳۷	۵۹۳۹	۵۹۱	۳۳۰	۹۲۱
۱۳۳۹	۳۰۱۰	۳۰۳۳	۶۰۴۳	۶۰۸	۴۳۸	۱۰۴۶
۱۳۴۰	۳۳۰۶	۳۳۸۸	۶۶۹۴	۵۲۷	۳۰۴	۸۳۱
۱۳۴۱	۳۵۶۲	۳۳۸۰	۶۹۴۲	۵۱۹	۳۲۹	۸۴۸
۱۳۴۲	۳۵۳۴	۳۶۶۲	۷۱۹۶	۴۸۱	۲۶۱	۷۴۲

منبع : اداره کل ثبت احوال

طبق ارقام جدول فوق (با فرض صحت ارقام مربوط به ثبت به صورت زیر تعیین میگردد .

فوت (نرخ ولادت و فوت در سالهای ۱۳۳۵ - ۱۳۴۳

جدول شماره ۱۲-۱ نرخ ولادت و مرگ و میر در شهر اهواز در سالهای ۱۳۳۵ تا ۱۳۴۲

سال	جمعیت کل	جمع موالید (زن و مرد)	نرخ ولادت	جمع متوفیات (زن و مرد)	نرخ مرگ و میر
۱۳۳۵	۱۲۰۰۹۸	۴۶۷۸	۳۹ /-	۱۰۱۱	۸ /۴
۱۳۳۶	۱۲۵۲۶۲	۵۲۳۰	۴۱ /۸	۹۲۷	۷ /۴
۱۳۳۷	۱۳۰۶۴۸	۵۴۷۸	۴۱ /۹	۱۱۶۰	۸ /۹
۱۳۳۸	۱۳۶۲۶۶	۵۹۳۹	۴۳ /۶	۹۲۱	۶ /۸
۱۳۳۹	۱۴۲۱۲۵	۶۰۴۳	۴۲ /۵	۱۰۴۶	۷ /۴
۱۳۴۰	۱۴۸۲۳۶	۶۶۹۴	۴۵ /۲	۸۳۱	۵ /۶
۱۳۴۱	۱۵۴۶۱۰	۶۹۴۲	۴۴ /۹	۸۴۸	۵ /۵
۱۳۴۲	۱۶۱۲۵۸	۷۱۹۶	۴۴ /۶	۷۴۲	۴ /۶

منبع : اداره کل ثبت احوال تهران

مطالعه این جدول نشان میدهد که :

مهاجرت

متوسط نرخ ولادت در شهر اهواز در حدود ۴۲ /۹ در هزار

و متوسط نرخ مرگ و میر ۶ /۸ در هزار میباشد . ارقام فوق

نشان میدهد که نرخ ولادت در این شهر خیلی بالاست،

پائین بودن نرخ مرگ و میر بیشتر مربوط است به عدم ثبت

دقیق وقایع فوت لیکن توسعه و بهبود وضع بهداشت نیز

در کاهش آن فوق العاده مؤثر بوده است .

جدول زیر تعداد مهاجرین شهر اهواز در صد آنها

را نسبت بکل جمعیت در د و آمارگیری سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳

نشان میدهد :

جدول شماره ۱۳-۱ آمار جمعیت و مهاجرت شهر اهواز

در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳

سال	تعداد جمعیت	تعداد مهاجرین	درصد مهاجرین نسبت به کل جمعیت
۱۳۳۵	۱۲۰۰۹۸	۵۴۶۹۵	۴۵/۵
۱۳۴۳	۱۶۴۴۸۱	۳۴۳۸۱	۲۰/۹

منابع: سرشماری عمومی نفوس سال ۱۳۳۵ و آمارگیری

نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

از مطالعه ارقام جدول بالا باین نتیجه می‌رسیم که

میزان مهاجرت به شهر اهواز بطور کلی تا سال ۱۳۳۵ زیاد

بوده است (۴۵/۵ درصد) ولی در سال ۱۳۴۳ این نسبت به

۲۰/۹ درصد کل جمعیت تقلیل یافته است اگرچه ممکن

است یکی از علل تنزل این نسبت افزایش نسبی جمعیت باشد

ولی بهر حال از لحاظ نسبی "میزان مهاجرت افت کرده است

بنظر می‌رسد بهبود وضع اقتصادی نقاط دیگر و توسعه

فعالیت‌های کشاورزی در خوزستان و سرگرم شدن مردم

به کارهای تولیدی در زادگاه خودشان، در این تقلیل

مؤثر بوده است.

جدول زیر توزیع مهاجرین شهر اهواز

را بر حسب جنس و گروه‌های سنی نشان می‌دهد:

جدول شماره ۱-۱۴ توزیع مهاجرین شهر اهواز بر حسب گروههای سنی و جنس در سال ۱۳۴۳

گروههای سنی		کل مهاجرین		مرد		زن	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
جمع		۳۴۳۸۱	۱۰۰	۱۸۱۰۸	۱۰۰	۱۶۲۷۳	۱۰۰
کمتر از ۵ سال		۱۲۸۸	۳/۷	۵۲۱	۲/۹	۷۶۷	۴/۷
۵-۹ ساله		۲۷۴۰	۸/۰	۱۶۴۴	۹/۱	۱۰۹۶	۶/۷
۱۰-۱۴ ساله		۲۸۵۰	۸/۳	۱۴۲۵	۷/۹	۱۴۲۵	۸/۸
۱۵-۱۹ ساله		۲۶۰۲	۷/۶	۱۴۲۴	۷/۹	۱۱۷۸	۷/۲
۲۰-۲۴ ساله		۳۲۲۹	۹/۴	۱۰۱۴	۵/۶	۱۳۱۵	۸/۱
۲۵-۳۴ ساله		۶۷۳۹	۱۹/۶	۳۴۲۴	۱۸/۹	۳۳۱۵	۲۰/۴
۳۵-۴۴ ساله		۷۹۴۵	۲۳/۱	۴۳۵۶	۲۴/۰	۳۵۸۹	۲۲/۱
۴۵-۵۴ ساله		۴۰۸۱	۱۱/۹	۲۵۲۰	۱۴/۱	۱۵۶۱	۹/۶
۵۵-۶۴ ساله		۲۲۴۶	۶/۵	۱۰۶۸	۵/۹	۱۱۷۸	۷/۲
۶۵ ساله و بالاتر		۱۴۷۹	۴/۳	۶۸۵	۳/۸	۷۹۴	۴/۹
سنین اظهار نشده		۸۲	۰/۲	۲۷	۰/۱	۵۵	۰/۳

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

بطوریکه جدول شماره ۱-۱۴ نشان میدهد

در گروههای سنی کمتر از ۲۰ ساله تعداد مهاجرین چندان قابل توجه نیست بدین معنی که مهاجرین کمتر از ۵ سال در حدود ۳/۷ درصد، افراد گروه سنی ۵-۹ ساله ۸ درصد، افراد سنین ۱۰-۱۴ ساله ۸/۳ درصد، افراد سنین ۱۵-۱۹ ساله ۷/۶ درصد کل مهاجرین شهر اهواز

را تشکیل میدهند.

در گروه سنی ۲۰-۲۴ ساله نیز به علت خدمت زیر پرچم مهاجرت رواج نداشته و فقط در حدود ۸/۱ درصد میباشد اکثر مهاجرین در گروه سنی ۲۵-۳۴ ساله قرار دارند یعنی نسبت مهاجرین گروه سنی ۲۵-۳۴ ساله ۱۹/۸ درصد و نسبت مهاجرین گروه سنی ۳۵-۴۴ ساله

در حدود ۲۳ / ۱ درصد میباشد .

هر قدر گروه های سنی بالاتر می رسیم میزان مهاجرت

کاهش می یابد . بدین معنی که نسبت مهاجرین گروه سنی

۴۰-۵۴ ساله نزدیک به ۱۱ / ۱ درصد افراد سنی

۶۴-۷۰ ساله به ۶ / ۵ درصد میرسد .

نسبت مهاجرین گروه سنی ۶۵ ساله بیالان نیز

به ۴ / ۳ درصد تقلیل می یابد زیرا افراد این گروه سنی به علت

کهنولت ویری تمایل زیادی به مهاجرت ندارند .

جدول زیر توزیع مهاجرین را به شهر اهواز

بر حسب جنس و محلی که از آنجا مهاجرت بعمل آمده نشان

میدهد :

جدول شماره ۱۰-۱ توزیع درصد مهاجرین شهر اهواز بر حسب جنس و محلی که از آنجا مهاجرت کرده اند در سال ۱۳۴۳

محل که از آنجا مهاجرت کرده اند	جنس	جمع درصد	شهرستان اهواز		بقیه نقاط کشور		خارج از کشور	اظهار نشده
			ده	شهر	ده	شهر		
مرد و زن		۱۰۰	۰ / ۵	۰ / ۶	۴ / ۱	۱۳ / ۱	۰ / ۲	۰ / ۸
مرد		۱۰۰	۰ / ۶	—	۴ / ۱	۱۴ / ۴	۰ / ۳	۰ / ۶
زن		۱۰۰	۰ / ۳	۱ / ۴	۳ / ۱	۱۳ / ۴	—	۱ / ۱

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

مطالعه این جدول نشان میدهد که :

از کل مهاجرین که بشهر اهواز مهاجرت کرده اند در حدود

۵ / ۰ درصد از دهات اطراف و ۶ / ۰ درصد از شهرهای

اطراف آمده اند ، ۱۷ / ۱ درصد را مهاجرین سایر نقاط

کشور و ۲ / ۰ درصد را مهاجرین خارج از کشور تشکیل میدهند .

از کل مهاجرین مرد در حدود ۶ / ۰ درصد آنان

روستائیان اطراف شهر اهواز ۵ / ۱۸ درصد مهاجرین بقیه

نقاط کشور و ۳ / ۰ درصد را مهاجرین خارج از کشور تشکیل

میدهند .

از کل مهاجرین زن ۳ / ۰ درصد آنان از دهات

شهرستان اهواز و ۴ / ۰ درصد از شهرهای اطراف مهاجرت

کرده اند و در حدود ۳ / ۱۷ درصد را مهاجرین سایر نقاط

کشور تشکیل میدهند .

بدین ترتیب ملاحظه میشود که برخلاف شهرهای

دیگر که بیشتر مهاجرین را روستائیان تشکیل میدهد ، این

در این شهر اکثریت قریب با اتفاق مهاجرین را افراد تشکیل

میدهند که از نقاط مختلف مملکت باین شهر روی آورده اند
 بنا بر این می توان گفت به عللی وضع روستا ها در این منطقه
 بعد از مهاجرت نشان میدهد :
 با سایر نقاط کشور فرق دارد .

جدول شماره ۱۶-۱ توزیع درصد مهاجرین شهر راغوز بر حسب فعالیت های اقتصادی قبل و بعد

از مهاجرت در سال ۱۳۴۳

شرح فعالیت	قبل از مهاجرت	بعد از مهاجرت
کلیه فعالیتها	۱۰۰	۱۰۰
خارج از نیروی کار	۶۲/۷	۶۳/۷
در جستجوی کار	۱۰/۷	۳/۱
کشاورزی - جنگل کاری - شکار و صید ماهی	۴/۲	۰/۳
استخراج معادن و کارگاه های وابسته بآن	۰/۱	۰/۲
صنایع	۲/۹	۹/۲
ساختمان	۱/۶	۲/۶
برق - گاز - آب - خدمات بهداشتی و آتش نشانی	۰/۱	۰/۸
تجارت - بانک - بیمه	۳/۳	۵/۳
حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات	۳/۸	۶/۱
خدمات	۸/۲	۱۳/۶
فعالیت های متفرقه که به دقت مشخص نشده اند	۰/۵	۰/۱
اظهار نشده	۰/۲	-

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی - اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

باتوجه باین جدول معلوم میشود که:

در حدود ۷/۱۷ درصد از مهاجرین قبل از مهاجرت خارج از نیروی کار بوده اند که نزدیک به ۴ درصد آنها بکار مشغول شده اند.

۱۰ درصد از مهاجرین قبل از آمدن به شهر اهواز بیکار بوده اند که نسبت آنها بعد از مهاجرت به ۱/۳ درصد رسیده است یعنی در حدود ۱/۶ درصد آنها کاری پیدا کرده اند.

تقریباً ۱/۲ درصد از مهاجرین قبل از مهاجرت به فعالیتهای کشاورزی، جنگلبانی - شکار و صید ماهی اشتغال داشته اند که پس از ورود به شهر اهواز به ۳/۰ درصد رسیده اند. یعنی در شهر اهواز اینگونه فعالیتهای زمینه مساعدی نداشته است.

۱/۰ درصد از مهاجرین قبل از آمدن به شهر اهواز به استخراج معدن مشغول بوده اند که بعد از مهاجرت نیز تغییر فاحشی نکرده و نسبت آنها به ۲/۰ درصد رسیده است.

نسبت مهاجرین که قبل از ورود به اهواز بکارهای صنعتی اشتغال داشته اند در حدود ۴/۲ درصد بوده که بعد از مهاجرت به ۲/۴ درصد رسیده است یعنی در حدود ۸/۱ درصد از شاغلین رشته های دیگر نیز باینگونه فعالیتهای اشتغال پیدا کرده اند.

در مورد فعالیتهای ساختمانی نسبت از ۱/۱۰ درصد به ۶/۲ درصد رسیده یعنی در حدود ۱ درصد از مهاجرین

رشته های دیگر را بخود جذب کرده است.

در حدود ۱/۰ درصد از مهاجرین قبل از مهاجرت بکارهای برق - گاز - آب - خدمات بهداشتی و آتشی نشانی اشتغال داشته اند که بعد از مهاجرت نسبت آنها به ۸/۰ درصد رسیده است.

در مورد فعالیتهای مربوط به تجارت، بانک، بیمه نسبت از ۳/۳ درصد به ۳/۵ درصد افزایش یافته است یعنی در حدود ۲ درصد از شاغلین رشته های دیگر بعد از مهاجرت باینگونه کارها پرداخته اند.

در قسمت حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات نسبت از ۸/۳ درصد به ۱/۶ درصد رسیده است.

در رشته خدمات نسبت از ۲/۸ درصد به ۶/۱۳ درصد افزایش یافته است یعنی خدمات نسبت به فعالیتهای دیگر رونق بیشتری داشته است و در حدود ۴/۵ درصد از شاغلین رشته های دیگر را بخود جذب کرده است.

بدین ترتیب ملاحظه میشود که اکثر مهاجرین شهر اهواز از افراد خارج از نیروی کار، بیکار و افرادی که در رشته خدمات فعالیت میکردند تشکیل میدهند.

علل مهاجرت

جدول زیر توزیع درصد مهاجرین را بر حسب علت جنس و نوع مهاجرت نشان میدهد، عللی که مهاجرین برای مهاجرت خود ذکر کرده اند عبارتست از: جستجوی کار

جستجوی کار بهتر، ازدواج، انتقال و سایر علل دیگر

جدول شماره ۱۷-۱ توزیع درصد مهاجرین شهرا هواز بر حسب علت و به تفکیک جنس و نوع مهاجرت

(اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

مهاجرین تبعه سی			مهاجرین اصلی			نوع مهاجرت و جنس علل عمده مهاجرت
زن	مرد	درصد	زن	مرد	درصد	
۷۰/۶	۲۴/۴	۱۰۰	۰/۷	۹۹/۳	۱۰۰	در جستجوی کار
۷۰/۱	۲۹/۹	۱۰۰	۰/۸	۹۹/۲	۱۰۰	در جستجوی کار بهتر
۱۰۰	—	۱۰۰	۱۰۰	—	۱۰۰	ازدواج
۵۸/۴	۴۱/۶	۱۰۰	—	۱۰۰	۱۰۰	انتقال
۶۷/۱	۳۲/۹	۱۰۰	۶۰/۵	۳۹/۵	۱۰۰	تبعیت از خانواده
۶۶/۷	۳۳/۳	۱۰۰	—	۱۰۰	۱۰۰	سایر علل
۵۴/۱	۴۵/۹	۱۰۰	۳۹/۷	۶۰/۳	۱۰۰	اظهار نشده

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

مهاجرین اصلی که به علت انتقال بشهر اهواز

مهاجرت کرده اند همگی مرد بوده اند.

مهاجرین تبعی که به اهواز مهاجرت کرده اند اکثرا

زن بوده اند بدین معنی که نسبت مهاجرین تبعی زن که

برای پیدا کردن کار یا کار بهتر رئیس خانواده بشهر اهواز

مهاجرت کرده اند به ترتیب ۷۰/۶ درصد و ۷۰/۱ درصد

و نسبت مردان به ترتیب ۲۴/۴ درصد و ۲۹/۹ درصد بوده

است.

بررسی جدول شماره ۱۷-۱ نشان میدهد که

نسبت مهاجرین اصلی مرد که برای پیدا کردن کار بشهر

اهواز مهاجرت کرده اند در حدود ۹۹/۳ درصد و نسبت

زنان فقط ۰/۷ درصد بوده است و نسبت مردانی که برای

تغییر شغل از شهر خود مهاجرت کرده اند در حدود ۹۹/۲

درصد و نسبت زنان ۰/۸ درصد بوده است.

مهاجرین اصلی که بخاطر ازدواج به اهواز آمدند

صد درصد زن بوده اند.

مهاجرین تبعی که برای ازدواج وارد اهواز شده اند همگی
زن بوده اند *

روند مهاجرت

با استفاده از نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی

مهاجرین تبعی که به علت انتقال رئیس خانواده به

انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ در مورد مهاجرت جدول زیر

اهواز آمده اند در حدود ۵۸٪ درصد زن و ۴۱٪ درصد

تنظیم شده است *

مرد بوده اند *

جدول شماره ۱۸-۱ توزیع مهاجرین شهر اهواز بین سالهای ۳۸-۱۳۴۲

سال مهاجرت	جمع نسبتها	قبل از سال ۱۳۳۸	سال ۳۸	سال ۳۹	سال ۴۰	سال ۴۱	سال ۴۲	اظهاری نشده
مرد و زن	۱۰۰	۶۳/۸	۵/۵	۸/۱	۷/۷	۸/۱	۵/۴	۱/۴
مرد	۱۰۰	۶۴/۷	۵/۹	۸/۲	۷/۶	۷/۴	۴/۴	۱/۸
زن	۱۰۰	۶۲/۸	۵/۱	۷/۹	۷/۹	۸/۹	۶/۶	۰/۸

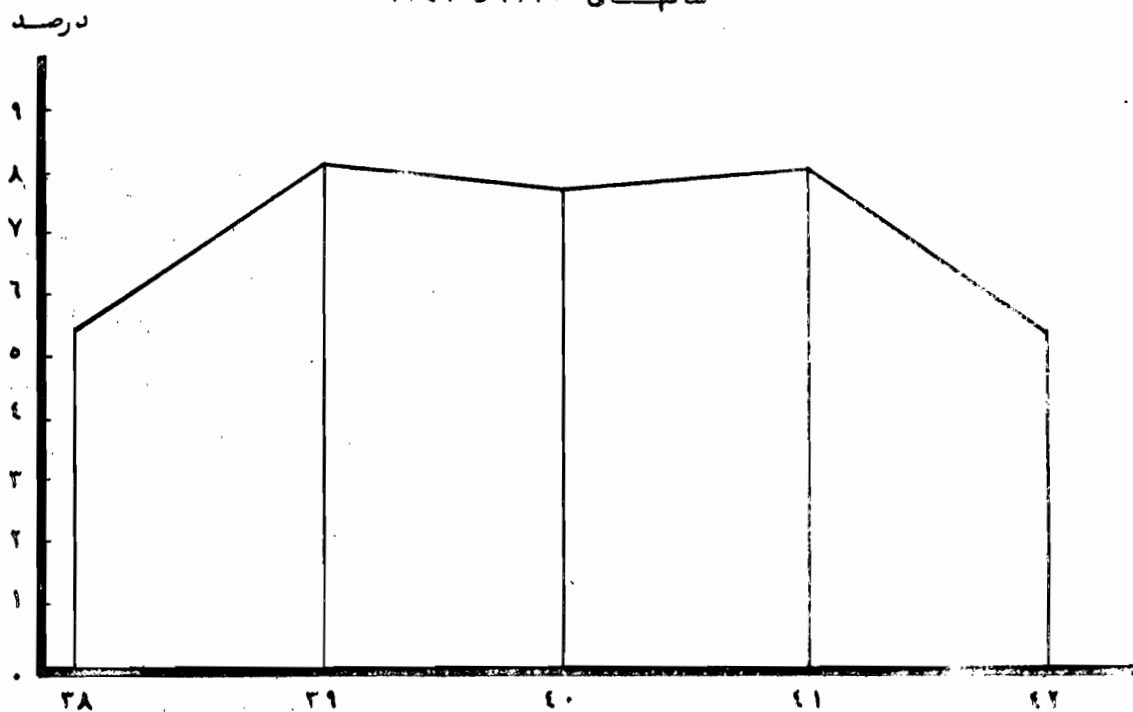
منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

از جدول شماره ۱۸-۱ ترسیم میگردد *

در زیر نمودار شماره ۴ براساس نتایج حاصله

نمودار شماره ۱-۴ - تغییرات نسبی مهاجرت به شهر اهواز در فاصله

سالهای ۱۳۳۵ تا ۱۳۴۲

مهرود اجرای برنامه های توسعه اقتصادی و طرحهای

عمرانی و راسرکشی مخصوص مناطق مختلف استان خوزستان

در این تقلیل سوثر بوده باشد .

از مطالعه ارتام جدول شماره ۱-۱۸ و نمودار بالا

معلوم میشود که جریان مهاجرت از سال ۱۳۳۸ تا سال

۱۳۴۱ رویه شدت بوده و پس از آن تقلیل یافته است . احتمال

فصل دوم

بررسی سواد در شهر اهواز

بر اساس نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی که در سال ۱۳۴۳ از جامعه شهر اهواز بدست آمده و توزیع آن در جدول زیر داده شده است از کل ۱۳۴۲۹۱ نفر جمعیت ۶ ساله به بالای مرد وزن این شهر در حدود ۷۲۹۵۳ نفر و یا ۵۴/۳ درصد آن با سواد و بقیه آن بی سواد بودند. ضمناً وضع سواد همانطور که در مورد سایر مراکز جمعیت دیده میشود بین جامعه مردان و زنان متفاوت بوده است. در شهر اهواز مطابق همین جدول از جمعیت ۶ ساله به بالای مردان در حدود ۶۶/۳ درصد آن با سواد بودند در حالی که این نسبت برای زنان در همین گروه سنی ۴۱/۴ درصد است.

جدول شماره ۱-۲ توزیع جمعیت ۶ ساله به بالای شهر اهواز بر حسب جنس و وضع سواد

اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

وضع سواد / جنس		جمع از ۶ ساله به بالا		با سواد		بی سواد		اظهار نشده	
		تعداد		درصد		تعداد		درصد	
مرد وزن	مرد	۱۳۴۲۹۱		۷۲۹۵۳		۶۱۲۵۶		۴۵/۶	
	زن	۶۱۷۴۸		۴۶۲۴۳		۲۳۴۷۸		۳۲/۷	
		۶۴۵۴۳		۲۶۷۱۰		۳۷۷۲۸		۵۸/۵	
		۲۷		-		۸۲		۰/۱	
		۵۵		۴۱/۴		۰/۱		۰/۱	

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

مقایسه وضع سواد جامعه شهر اهواز در سرشماری سال ۱۳۳۵
و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بمنظور شناخت تغییراتی که در طی ۸ سال فاصله

دو آمارگیری در وضع سواد جامعه شهر اهواز پدید آمده

نتایج وضع سواد آمارگیری سال ۱۳۴۳ را با نتایج وضع سواد

سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ مورد مقایسه قرار میدهم ضمناً چون

در نتایج سرشماری سال ۱۳۳۵ افراد ۱۰ ساله و بالاتر

محاسبه قرار گرفتند، مانیز بمنظور تسهیل در امر مقایسه

وضع سواد افراد ۱۰ ساله و بالاتر از نتایج آمارگیری سال

۱۳۴۳ بحساب می‌آوریم.

در جدول زیر وضع سواد در سرشماری سال ۱۳۳۵ و -

آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ بتفکیک زن و مرد

و با سواد کلاس دیده و کلاس ندیده و بی‌سوادان برای نشان

دادن تغییرات وضع سواد در این مدت آورده شده است.

جدول شماره ۲-۲ توزیع افراد از ۱۰ ساله و بالاتر از بر حسب سواد و جنس طبق سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری

نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

سواد جنس	کل جمعیت از ۱۰ سال بالاتر	با سواد						بی‌سواد		وضع سواد اظهار نشده	
		جمع افراد با سواد		با سواد کلاس دیده		با سواد کلاس ندیده		تعداد	درصد یکل جمعیت	تعداد	درصد یکل جمعیت
		تعداد	درصد یکل جمعیت	تعداد	درصد یکل جمعیت	تعداد	درصد یکل جمعیت				
سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵											
مرد و زن	۷۹۶۰۷	۲۳۶۸۶	۲۹/۸	۲۰۰۶۵	۲۵/۲	۳۶۲۱	۴/۶	۵۳۹۱۵	۶۷/۷	۲۰۰۶	۲/۵
مرد	۴۳۰۹۷	۱۸۰۶۷	۴۱/۹	۱۵۰۱۸	۳۴/۸	۳۰۴۹	۷/۱	۲۳۴۶۸	۵۴/۵	۱۵۶۲	۳/۶
زن	۳۶۵۱۰	۵۶۱۹	۱۵/۴	۵۰۴۷	۱۳/۸	۵۷۲	۱/۶	۳۰۴۴۷	۸۳/۴	۴۴۴	۱/۲
آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳											
مرد و زن	۱۱۰۷۸۶	۶۲۸۴۴	۵۶/۷	۶۰۴۰۶	۵۴/۵	۲۴۳۸	۲/۲	۴۷۸۶۰	۴۳/۲	۸۲	۰/۱
مرد	۵۷۶۱۲	۴۰۶۸۲	۷۰/۶	۳۹۰۶۷	۶۷/۸	۱۶۱۵	۲/۸	۱۶۹۰۳	۲۹/۳	۲۷	۰/۱
زن	۵۳۱۷۴	۲۲۱۶۲	۴۱/۷	۲۱۳۳۹	۴۰/۱	۸۲۳	۱/۵	۳۰۹۵۷	۵۸/۲	۵۵	۰/۱

منابع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

همانطور که توزیع جدول بالا نشان می‌دهد در -

فاصله ۸ سال بین سرشماری سال ۳۵ و آمارگیری سال ۱۳۴۳ تغییرات تازمای در وضع سواد جامعه شهر اهواز پدید آمده است. براساس این جدول در سال ۱۳۳۵ از کل ۷۹۶۰۷ نفر جمعیت مردوزن از ۱۰ ساله بیالای شهر اهواز ۲/۲۵ درصد آن با سواد کلاس دیده و ۴/۱ درصد با سواد کلاس ندیده و ۷/۶۷ درصد نیز بی سواد بودند. در سال ۱۳۴۳ همچنان که جمعیت شهر اضافه شده در وضع سواد نیز تغییرات تازمای رخ داده است بطوری که از جمعیت ۱۱۰۷۸۶ نفری ۱۰ ساله بیالای شهر اهواز تعداد با سوادان کلاس دیده از نسبت ۲/۲۵ درصد به ۵/۵۴ درصد بالغ گردیده است. از طرفی با توسعه آموزش رسمی و کلاسیک نسبت سواد قدیمه یا غیر رسمی نیز کاهش یافته و از نرخ ۴/۱ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۲/۱۱ درصد در سال ۱۳۴۳ تنزل پیدا کرده است.

وضع با سوادان کلاس دیده جامعه مردان و زنان در جامعه این دو آمارگیری نیز قابل توجه است. در سال ۱۳۳۵ از ۴۳۰۹۷ نفر مردان از ۱۰ ساله بیالای ۸/۳۴ درصد آن با سواد کلاس دیده بودند در حالی که این نسبت در سال ۱۳۴۳ به ۸/۶۷ درصد افزایش یافته است و همین ترتیب نسبت زنان با سواد در همین گروه سنی از ۸/۱۳ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۱/۴۰ درصد در سال ۱۳۴۳ رسیده است. مع الوصف با وجود

افزایش قابل توجهی که در نرخ با سواد بی شهر اهواز در طی این مدت مشاهده میشود باز هم وضع بی سواد بی در این شهر برتری می‌باشد که لازم است برنامه‌های آموزشی منطقه‌ای خاصی برای با سواد کردن جامعه بی سواد این شهر در اولین فرصت تهیه و تدوین و اجرا گردد. ضمناً در قسمت‌های بعدی همین بررسی برنامه خاصی برای - تحت تعلیم در آوردن افراد لازم التعلیم این شهر - که در سنین شرکت در دبستان بوده ولی فعلاً خارج از - مدرسه می‌باشند پیشنهاد شده است.

بررسی تحصیلات کلاسیک در پایه‌های مختلف تحصیلی و

مقایسه آنها بین سالهای ۱۳۳۵-۱۳۴۳

جدول زیر توزیع افراد با سواد کلاس دیده از ۱۰ ساله بیالای شهر اهواز را در پایه‌های مختلف در سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نشان می‌دهد.

براساس این جدول در سال ۱۳۳۵ از کل جمعیت

۱۰ ساله بیالای شهر اهواز ۶۱۰۴۶ نفر و ۲/۲۵ درصد

آن با سواد کلاس دیده بودند در حالی که این نسبت در

سال ۱۳۴۳ به ۵/۵۴ درصد رسیده است. این افزایش

تقریباً در کلیه پایه‌های تحصیلی بخصوص در دوره‌های

ابتدائی چشم می‌خورد.

بطوریکه دارندگان تحصیلات ششم ابتدائی از ۳/۷ درصد

کل جمعیت ۱۰ ساله بیالای در سال ۱۳۳۵ به ۱۵ درصد

در سال ۱۳۴۳ بالغ گردیده است. ضمناً مطابق این

جدول دارندگان سیکل اول متوسطه از ۱/۲ درصد جمعیت ۱۰ ساله بیالادرسال ۱۳۳۵ به ۵/۳ درصد درسال ۱۳۴۳ افزایش یافته است. بهمین ترتیب پایه‌های بالاتر تحصیلی مانند ششم متوسطه و عالی که به ترتیب از ۶/۰ درصد و ۴/۰ درصد درسال ۱۳۳۵ به ۴/۲ درصد و ۵/۱ درصد درسال ۱۳۴۳ رسیده است. در هر صورت توزیع جدول زیر با وجود اینکه پیشرفت قابل توجهی را در پایه‌های مختلف تحصیلی و مخصوص در تحصیلات بالاتر نشان می‌دهد مع الوصف هنوز

تناسب صحیح و معقولی بین تعداد افراد باسواد کلاس دیده جامعه در پایه‌ها و سطوح مختلف تحصیلات آنطور که لازم است برقرار نشده است. از آن - جمله نسبت تحصیلات سیکل اول و دوم و مخصوص تحصیلات حرفه و عالی است که هنوز درصد کمتری از افراد باسواد کلاس دیده جامعه شهر اهواز بدین مدارج رسیده و یا می‌رسند و لازم است که اقدامات تازمائی بمنظور ارتقاء سطح تحصیلات جامعه و مخصوص تعلیم تحصیلات حرفه‌ای و عالی برداشته شود.

جدول شماره ۲-۳ توزیع افراد با سواد کلاس دیده شهر اهواز در گروه های سنی از ۱۰ ساله بیالاً و مقایسه آن در سرشماری سال ۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

سال آمارگیری	سرشماری سال ۱۳۳۵		آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳		پایه های تحصیلی
	تعداد	درصد به جمعیت از ۱۰ ساله بیالاً	تعداد	درصد به جمعیت از ۱۰ ساله بیالاً	
کل جمعیت از ۱۰ سال بیالاً	۷۹۶۰۷	۱۰۰	۱۱۰۷۸۶	۱۰۰	
جمع افراد با سواد کلاس دیده	۲۰۰۴۶ *	۲۵ / ۲	۶۰۴۰۶	۵۴ / ۵	
اول تا پنجم ابتدائی	۸۳۳۷	۱۰ / ۵	۱۸۷۹۲	۱۶ / ۹	
ششم ابتدائی	۵۷۹۸	۷ / ۳	۱۶۵۷۴	۱۵	
اول و دوم متوسطه	۱۷۷۵	۲ / ۲	۷۳۷۱	۶ / ۶	
سوم متوسطه	۱۶۶۲	۲ / ۱	۵۸۳۵	۵ / ۳	
چهارم و پنجم متوسطه	۱۶۷۹	۲ / ۱	۵۱۷۷	۴ / ۷	
ششم متوسطه	۴۷۷	۰ / ۶	۴۶۸۵	۴ / ۲	
تحصیلات عالی و حرفه ای	۳۱۸	۰ / ۴	۱۶۷۱	۱ / ۵	
اظهار نشده	-	-	۳۰۱	۰ / ۳	

منابع : سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

* - در جدول شماره ۵ - جلد نهم نشریه حوزه سرشماری اهواز در آبان ماه سال ۱۳۳۵ - تعداد افرادی که در جمعیت از ۱۰ ساله بیالاً شهر اهواز دارای یک تا چند سال تحصیلات رسمی میباشند جمعاً ۲۰۰۶۵ نفر ذکر شده در حالی که در جدول شماره ۶ - همین نشریه که دارندگان تحصیلات رسمی کلاسیک به تفکیک پایه های مختلف تحصیلی آمده تعداد افراد با سواد کلاس دیده ۲۰۰۴۶ نفر آورده شده است . اختلاف این دو رقم که ۱۹ نفر میباشد احتمالاً مربوط به افراد با سواد کلاس دیده ای بوده که درجه تحصیلات خود را اظهار نکرده اند .

بررسی وضع سواد در گروه‌های سنی و جنس

توجه است. بطوریکه در گروه‌های سنی ۱۰-۱۴

ساله و ۱۵-۱۹ ساله به ترتیب ۸۱/۶ درصد و ۷۷/۳

درصد جمعیت ۶ ساله بی‌سواد بودند.

در حالیکه در سنین بالاتر این نسبت روکاهتر می‌رود تا در

سنین ۵۰-۵۴ ساله به ۱۷/۴ درصد و در سنین ۶۵ ساله

بی‌سواد به ۱۲/۱ درصد می‌رسد.

جدول زیر توزیع جمعیت باسواد از ۶ ساله بی‌سواد

شهر اهواز را بر حسب گروه‌های سنی در سال ۱۳۴۳ نشان

میدهد. بر طبق این جدول در گروه‌های جوان سنی

۱۰-۱۹ ساله افزایش نسبت باسوادان قابل

جدول شماره ۴-۲ توزیع جمعیت کل و جمعیت باسواد از ۶ ساله بی‌سواد شهر اهواز در گروه‌های مختلف سنی

و جنس (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

گروه‌های سنی	مرد و زن			مرد			زن		
	کل جمعیت	باسواد	درصد	کل جمعیت	باسواد	درصد	کل جمعیت	باسواد	درصد
جمع از ۶ ساله بی‌سواد	۱۳۴۲۹۱	۷۲۹۵۳	۵۴/۳	۶۹۷۴۸	۴۶۲۴۳	۶۶/۳	۶۴۵۴۳	۳۶۷۱۰	۵۶/۴
۶-۹ ساله	۲۳۵۰۰	۱۰۱۰۹	۴۳	۱۲۱۳۶	۵۵۶۱	۴۵/۸	۱۱۳۶۹	۴۵۴۸	۴۰
۱۰-۱۴ ساله	۲۴۶۰۱	۲۰۰۸۰	۸۱/۶	۱۲۰۵۴	۱۰۹۰۳	۹۰/۵	۱۲۵۴۷	۹۱۷۷	۷۳/۱
۱۵-۱۹ ساله	۱۷۵۰۶	۱۳۵۳۳	۷۷/۳	۹۷۲۵	۸۷۶۶	۹۰/۱	۷۷۸۱	۴۷۶۷	۶۱/۳
۲۰-۲۴ ساله	۱۱۰۴۰	۶۴۹۳	۵۸/۸	۴۹۸۶	۴۱۳۷	۸۳	۶۰۵۴	۲۳۵۶	۳۸/۱
۲۵-۲۹ ساله	۲۱۶۴۲	۱۰۳۲۸	۴۷/۷	۱۱۱۷۷	۷۰۶۸	۶۳/۲	۱۰۴۶۵	۳۲۶۰	۳۱/۲
۳۰-۳۴ ساله	۱۸۴۶۴	۸۳۵۵	۴۵/۳	۱۰۱۰۹	۶۵۲۰	۶۴/۵	۸۳۵۵	۱۸۳۵	۲۲
۳۵-۴۰ ساله	۹۴۷۹	۲۷۴۰	۲۸/۹	۵۳۴۲	۲۲۴۷	۴۲/۱	۴۱۳۷	۴۹۳	۱۱/۱
۴۱-۴۵ ساله	۵۰۴۰	۸۷۷	۱۷/۴	۲۷۹۴	۷۹۵	۲۸/۵	۲۲۴۶	۸۲	۳/۷
۴۶-۵۰ ساله	۲۷۱۳	۳۲۹	۱۲/۱	۱۳۴۳	۲۱۹	۱۶/۳	۱۳۲۰	۱۱۰	۸
سنین اظهار نشده	۳۰۱	۱۰۹	۳۶/۲	۸۲	۲۷	۳۲/۱	۲۱۹	۸۲	۳۷/۴

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطورکلی بالا بودن نسبت باسوادان در گروههای
سنی پایین در نتیجه شرکت اکثریت قریب به اتفاق آنها
در مدارس میباشد. و بدین ترتیب میتوان انتظار داشت
که بتدریج قاطبه جمعیت لازم تعلیم تحت تعلیم
درآورده خواهند شد.

بررسی سلسله پیوادی و علل آن در شهر اهواز

طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی
فروردین ماه ۱۳۴۳ در شهر اهواز از کل جمعیت ۶ ساله
بیالای این شهر که ۱۳۴۲۹۱ نفر برآورد شده است
در حدود ۶۱۲۵۶ نفر یا ۴۵/۶ درصد آن پیسواد
بوده‌اند. برای مقایسه تغییرات پیوادی از نتایج
حاصله از سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری
نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ استفاده می‌کنیم.
در جدول شماره ۲۰۵ وضع پیوادی در طی این دو -
آمارگیری نمایش داده شده است.

بطوریکه در این جدول مشاهده میشود در سال
۱۳۳۵ از کل جمعیت ۱۰ ساله بیالای شهر اهواز
در حدود ۶۷/۲ درصد پیسواد بوده‌اند.

در حالیکه در سال ۱۳۴۳ این نسبت به ۴۳/۲ درصد
تقلیل یافته است. بنابراین در طی ۸ سال
فاصله دو آمارگیری ۲۴/۵ درصد از پیسوادان
جمعیت ۱۰ ساله بیالای این شهر کسر و بر تعدد
باسوادان اضافه شده است.

بموجب همین جدول نسبت پیسوادای در جامعه
مردان از ۵۴/۵ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۲۹/۳ درصد
در سال ۱۳۴۳ تنزل پیدا کرده است و در مورد
زنان در همین فاصله از ۸۲/۴ درصد به ۵۸/۲ درصد
تقلیل یافته است.

کاهش نسبت پیسوادان در گروههای سنی جوانتر
بیشتر از کاهش پیسوادان در گروههای سنی بالاتر بوده -
است و این موضوع نمودار توسعه مواد و بخصوص گرایش
بیشتر نسل جوان به کسب علم و دانش است. در جدول
زیر توزیع پیسوادان در گروههای مختلف سنی بر حسب
مرد و زن در سرشماری عمومی آبانماه سال ۱۳۳۵ و آمارگیری
نمونه‌ای نیروی انسانی در پیهشت ماه سال ۱۳۴۳ نشان
داده شده است.

جدول شماره ۲۰۰ توزیع جمعیت ده ساله بیای شهر اهواز بر حسب نرخ بیسودی در گروههای مختلف سنی و به تفکیک زن و مرد در سرشماری

سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

سرشماری سال ۱۳۳۵			آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳			جنس و سن
کل جمعیت	تعداد افراد بیسود	درصد	کل جمعیت	تعداد افراد بیسود	درصد	
جمع از ۱۰ ساله بیسود	۱۱۶۰۷	۵۳۹۱۵	۶۷/۷	۴۷۸۶۰	۴۳/۲	
۱۰-۱۴ ساله	۱۱۵۱۳	۴۸۹۷	۴۲/۵	۴۵۲۱	۱۸/۴	
۱۵-۱۹ ساله	۱۰۰۷۹	۵۷۴۱	۵۷	۳۹۷۳	۲۲/۷	
۲۰-۲۴ ساله	۱۲۲۶۶	۷۶۲۰	۶۲/۱	۴۵۴۷	۴۱/۲	
۲۵-۳۴ ساله	۱۷۱۲۰	۱۲۱۷۸	۷۱/۱	۱۱۳۱۴	۵۲/۳	
۳۵-۴۴ ساله	۱۱۶۷۹	۸۸۶۰	۷۵/۱	۱۰۰۵۴	۵۴/۵	
۴۵-۵۴ ساله	۸۰۲۱	۶۶۸۸	۸۳/۴	۶۷۳۹	۷۱/۱	
۵۵-۶۴ ساله	۵۲۴۸	۴۵۷۷	۸۷/۲	۴۱۳۶	۸۲/۱	
۶۵ ساله بیسود	۳۶۳۹	۳۳۱۵	۹۱/۱	۲۳۸۴	۸۷/۱	
سنین اظهار نشده	۴۲	۳۹	۹۲/۱	۱۹۲	۶۳/۸	
جمع از ۱۰ ساله بیسود	۴۳۰۹۷	۲۳۴۶۸	۵۴/۵	۱۶۹۰۳	۲۹/۳	
۱۰-۱۴ ساله	۶۱۳۳	۱۸۲۶	۲۹/۸	۱۱۵۱	۹/۵	
۱۵-۱۹ ساله	۵۳۲۱	۲۱۶۶	۴۰/۷	۹۵۹	۹/۱	
۲۰-۲۴ ساله	۷۳۱۰	۳۴۲۸	۴۶/۱	۸۴۹	۱۷	
۲۵-۳۴ ساله	۸۸۱۰	۵۰۰۰	۵۶/۸	۴۱۰۹	۳۶/۸	
۳۵-۴۴ ساله	۶۶۶۰	۴۲۵۳	۶۳/۱	۳۵۸۹	۳۵/۵	
۴۵-۵۴ ساله	۴۱۴۹	۲۹۷۱	۷۱/۶	۳۰۹۵	۵۷/۱	
۵۵-۶۴ ساله	۲۸۵۳	۲۲۵۱	۷۸/۱	۱۹۷۲	۷۰/۶	
۶۵ ساله بیسود	۱۸۴۴	۱۵۵۷	۸۴/۴	۱۱۴۴	۸۳/۷	
سنین اظهار نشده	۱۷	۱۶	۹۴/۱	۵۵	۶۷/۱	
جمع از ۱۰ ساله بیسود	۳۶۵۱۰	۳۰۴۴۷	۸۳/۴	۳۰۹۵۷	۵۸/۲	
۱۰-۱۴ ساله	۵۳۸۰	۳۰۷۱	۵۷/۱	۳۳۷۰	۲۶/۱	
۱۵-۱۹ ساله	۴۷۵۸	۳۵۷۵	۷۵/۱	۳۰۱۴	۳۸/۷	
۲۰-۲۴ ساله	۴۹۵۶	۴۱۹۲	۸۴/۶	۳۶۹۸	۶۱/۱	
۲۵-۳۴ ساله	۸۳۱۰	۷۱۷۸	۸۶/۴	۷۲۰۵	۶۸/۸	
۳۵-۴۴ ساله	۵۰۱۹	۴۶۰۷	۹۱/۸	۶۴۶۵	۷۷/۴	
۴۵-۵۴ ساله	۳۸۷۲	۳۷۱۷	۹۶	۳۶۴۴	۸۸/۱	
۵۵-۶۴ ساله	۲۳۹۵	۲۳۲۱	۹۷/۱	۲۱۶۴	۹۶/۳	
۶۵ ساله بیسود	۱۷۹۵	۱۷۵۸	۹۷/۱	۱۲۶۰	۹۲	
سنین اظهار نشده	۱۵	۲۳	۹۲	۱۳۷	۶۲/۶	

منابع : سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

علل بیسوادی

مردم به مزایای آن کم و بیش واقف شده‌اند باید دانست که چرا و یکدام علت هنوز عده کثیری از افراد از دانش سواد محروم ماندند. پس بردن بدین علت و با عوامل می‌تواند در برنامه‌ریزی‌های مبارزه با بیسوادی نقش عمده‌ای داشته باشد درج ذیل زیر علل عمده‌ای که افراد بیسواد شهر اهواز برای بیسوادی خود ذکر کرده‌اند بتفکیک مرد و زن آورده شده است.

بطور کلی در دورانی که دانش سواد مهمترین وسیله کسب مهارت و تخصص در کار است و یاد و نظر گرفتن اهمیت که مسئله سواد و مخصوصاً آموزشها و تخصص‌های عالی در نزد بسیاری از افراد جامعه کسب نموده و قاطبه

جدول شماره ۲-۶ توزیع درصد افراد بیسواد شهر اهواز در جمعیت از ۶ ساله به بالا بتفکیک مرد و زن برحسب

علل بیسوادی (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

جنس	علل بیسوادی	جمع از ۶ ساله به بالا		مخالفت والدین	فقر مالی	عدم علاقه	نبودن مدرسه در محل	متفرقه	اظهار نشده
		تعداد	درصد						
مرد و زن		۶۱۲۵۶	۱۰۰	۳۵/۴	۲۲/۵	۱۱/۷	۳/۶	۲۱/۶	۰/۲
	مرد	۲۳۴۷۸	۱۰۰	۸/۸	۳۲/۸	۲۳/۶	۴/۷	۳۰/۸	۰/۳
	زن	۳۷۷۷۸	۱۰۰	۵۲	۱۶/۲	۱۲/۴	۳/۵	۱۵/۸	۰/۱

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

همانطور که توزیع جدول بالا نشان می‌دهد مهمترین عامل بیسواد ماندن ۶۱۲۵۶ نفر افراد از ۶ ساله به بالای شهر اهواز ۳۵/۴ درصد آن به علت مخالفت والدین ۲۲/۵ درصد به علت فقر مالی ۱۶/۷ درصد به علت عدم علاقه ۳/۶ درصد بواسطه نبودن مدرسه در محل و بقیه به علل متفرقه دیگر بوده است. در جامعه مردان در درجه اول مهمترین عامل بیسوادی فقر مالی ذکر شده است اما در جامعه زنان در درجه

اول مخالفت والدین بعنوان عامل عمده بیسوادى بیان گردیده است. باید انتظار داشت که ضمن تغییر و اصلاح سیستم کنونی آموزش و پرورش در ایران و تأکید بیشتر در تعلیمات حرفه‌ای و آموزشهای تخصصی و رشد اجتماعی و اقتصادی جامعه، بتدریج از مخالفت والدین با تحصیل فرزندان خود کاسته خواهد شد و پدران و مادران بعنوان مهمترین عامل تشویق کننده توسعه آموزش و سواد درخواست

بررسی ترك تحصیل و علل آن در شهر اهواز

البته بطور یقین علل و موجباتی باعث این ترك

تحصیل میگردد که در این بررسی بکشف

عوامل عمده اینکار میپردازیم . در جدول شماره ۲-۷ -

توزیع افراد بکه ترك تحصیل کرده اند بر حسب علل ترك

تحصیل و جنس نشان داده شده است .

هر سال تعداد بیشماری از دانش آموزان بعلل

گوناگون تحصیل را رها کرده و بدون اینکه در رشته های

کسب تخصص و مهارت بنمایند وارد بازار کار میشوند .

جدول شماره ۲-۷ توزیع افراد با سواد کلاس دیده در جمعیت از ۶ ساله ببالای شهر اهواز بر حسب علل ترك

تحصیل و تفکیک زن و مرد (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

علل ترك تحصیل	مرد		زن		جنس
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
جمع	۱۴۷۶۶	۱۰۰	۹۳۱۴	۱۰۰	
فقر مالی	۴۷۹۵	۳۲/۵	۳۹۷۳	۴۲/۷	
عدم علاقه	۴۳۰۲	۲۹/۱	۲۷۱۳	۲۹/۱	
ازدواج	۳۰۱	۲	-	-	
متفرقه	۵۱۱۱	۳۴/۷	۲۴۱۰	۲۵/۹	
اظهار نشده	۱۰	۱/۷	۲۱۸	۲/۳	
			۲۷	۰/۵	

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بررسی ترك تحصیل و علل آن از جمله مسائل

باهمیتی است که میتواند در برنامه ریزیهای آموزشی

بسیار سودمند واقع شود . در جدول فوق علل عمده

ترك تحصیل که فقر مالی ، عدم علاقه و ازدواج بوده ذکر

شده است . همانطور که جدول شماره ۲-۷ نشان میدهد

فقر مالی علل عمده ترك تحصیل میباشد

بطوریکه از کل جمعیت ۶ ساله ببالای این شهر

۳۲/۵ درصد باین علت ترك تحصیل کرده اند . بعد از

عامل فقر مالی کل افرادی که ترك تحصیل داشتند ۲۹/۱

درصد بعلت عدم علاقه و ۲ درصد بعلت ازدواج بوده است

در جدول شماره ۲-۸ توزیع همین افراد ترك تحصیل کرده

بر حسب علل آن در گروه های مختلف سنی نمایش داده شده

است .

جدول شماره ۸-۲ توزیع درصد افراد با سواد کلاس دیده شهر اهواز بر حسب علل ترك تحصیل در گروههای

مختلف سنی (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

علل ترك تحصیل گروههای سنی	جمع از ۶ ساله بیالا	درصد	فقر مالی	عدم علاقه	ازدواج	متفرقه	اظهار نشده
مردوزن	۱۴۷۶۶	۱۰۰	۳۲/۵	۲۹/۱	۲	۲۴/۷	۱/۷
۱-۶ ساله	—	—	—	—	—	—	—
۱۰-۱۴ ساله	۴۹۴	۱۰۰	۵۰	۱۶/۸	—	۲۷/۷	۵/۵
۱۵-۱۹ ساله	۲۱۳۶	۱۰۰	۴۸/۷	۱۹/۲	—	۳۰/۸	۱/۳
۲۰-۲۴ ساله	۲۴۹۳	۱۰۰	۲۷/۴	۳۳	۵/۵	۳۳	۱/۱
۲۵-۲۹ ساله	۴۴۱۱	۱۰۰	۳۴/۲	۳۲/۳	۱/۱	۲۹/۸	۱/۸
۳۰-۳۴ ساله	۳۴۵۱	۱۰۰	۲۸/۶	۳۰/۱	—	۳۹/۷	۱/۶
۳۵-۴۰ ساله	۱۳۴۳	۱۰۰	۱۸/۴	۳۴/۷	۶/۱	۴۰/۸	—
۴۵-۵۰ ساله	۳۸۴	۱۰۰	۲۱/۳	۷/۳	—	۷۱/۴	—
۶۵ ساله بیالا	۲۷	۱۰۰	—	—	—	—	۱۰۰
اظهار نشده	۲۷	۱۰۰	—	۱۰۰	—	—	—

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

همانطور که توزیع جدول بالا نشان می‌دهد اصولاً

باتوجه به جمعیت کثیر گروههای پائین تر سنی و بالا بودن

نرخ باسوادی و افراد تحت تعلیم در این گروههای سنی،

تعداد افراد ترك تحصیل کرده در سنین پائین تر

بامقایسه با تعداد باسوادان و افراد تحت تعلیم این

گروه سنی خیلی ناچیز است و این موضوع میرساند که

ترك تحصیل نسبت به گذشته کاهش قابل ملاحظه‌ای یافته

و اکثریت افراد با اهمیت ادامه تحصیل و کسب سواد و تخصص

پس برده‌اند.

باید دانست که با توسعه برنامه‌های آموزشی و رشد

بیشتر اقتصاد اثر عوامل عمده ترك تحصیل مانند فقر مالی،

عدم علاقه و ازدواج تدریجاً رو بکاهش میرود و باتوجه

بتخصصی شدن تحصیلات کلاسیک در آینده عواملی مانند
عدم علاقه کمتر از سابق موجب ترك تحصیل خواهد شد .

افراد باسواد کلاس ندیده و عل نداشتن تحصیلات کلاسیک

طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال
۱۳۴۳ کل افراد باسواد کلاس ندیده شهر اهواز که
معمولاً تحصیلات قدیمه و غیر کلاسیک داشته‌اند

برابر ۲۴۳۸ نفر بوده است . با توجه باینکه کل
افراد باسواد شهر اهواز ۷۲۹۵۳ نفر برآورد شده
رقم فوق نسبتاً کم است و نشان دهنده توسعه مدارس
جدید و از بین رفتن تدریجی سیستم‌های قدیمی آموزشی
است . در جدول زیر توزیع افراد باسواد کلاس ندیده
بر حسب علل نداشتن تحصیلات کلاسیک در جمعیت از ۶
ساله بیالای شهر اهواز در سال ۱۳۴۳ نشان داده شده
است .

جدول شماره ۹-۲ توزیع افراد باسواد کلاس ندیده شهر اهواز بر حسب علل نداشتن تحصیلات کلاسیک و به

تفکیک زن و مرد (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

جنس	مرد و زن		مرد		زن	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
علل نداشتن تحصیلات کلاسیک						
جمع مرد و زن از ۶ سال بیالا	۲۴۳۸	۱۰۰	۱۶۱۵	۱۰۰	۸۲۳	۱۰۰
نقرمالی	۸۷۷	۳۶	۷۶۷	۴۷/۵	۱۱۰	۱۳/۳
مخالفت والدین	۶۳۲	۲۵/۹	۳۰۲	۱۸/۷	۳۳۰	۴۰/۱
عدم علاقه	۵۲۰	۲۱/۳	۲۴۶	۱۵/۲	۲۷۴	۳۳/۳
نبودن مدرسه در محل	۳۰۱	۱۲/۴	۲۴۶	۱۵/۲	۵۵	۶/۷
متفرقه	۸۱	۳/۳	۵۴	۳/۴	۲۷	۳/۳
اظهار نشده	۲۷	۱/۱	—	—	۲۷	۳/۳

منبع : آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

مطابق جدول فوق که از نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی
انسانی بدست آمده از کل ۲۴۳۸ نفر باسوادان کلاس

ندیده شهر اهواز ۱۶۱۵ نفر آن مرد و ۸۲۳ نفر بقیه زن
میباشند . بر اساس همین جدول از کل ۲۴۳۸ نفر باسوادان

کلاس نهم دیده شهر اهواز در حدود ۳۶ درصد آن بعلت
 فقر مالی ۲۵/۹ درصد به علت مخالفت والدین
 ۲۱/۳ درصد بعلت عدم علاقه و ۱۲/۴ درصد نیز
 بعلت نبودن مدرسه در محل بوده است. در مورد
 زنان بیشتر از همه عامل مخالفت والدین مانع از داشتن
 سواد رسمی و کلاسیک بوده است بطوری که
 تقریباً از کل ۸۲۳ نفر زنانی که دارای سواد قدیمه و غیر
 کلاسیک بودند ۳۳۰ نفر (۴۰/۱ درصد) علت
 را مخالفت والدین ذکر کرده اند.

جدول شماره ۱۰-۲ توزیع افراد با سواد کلاس نهم دیده شهر اهواز بر حسب علت ندیدن تحصیلات کلاسیک در

گروههای مختلف سن از دهمهشت ماه ۱۳۴۳

علل ندانستن تحصیلات کلاسیک	جمع از ۶ ساله ببالا		فقر مالی		مخالفت والدین		عدم علاقه		نبودن مدرسه در محل		متفرقه		اظهار نشده	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
مرد و زن	۲۴۳۸	۱۰۰	۸۷۷	۱۰۰	۶۳۲	۱۰۰	۵۲۰	۱۰۰	۳۰۱	۱۰۰	۸۱	۱۰۰	۲۷	۱۰۰
۶-۹ ساله	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۰-۱۴ ساله	۲۷	۱/۱	۲۷	۳/۱	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۵-۱۹ ساله	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۲۰-۲۴ ساله	۲۴۷	۱۰/۱	۵۹	۶/۳	۸۲	۱۳	۱۱۰	۱۱/۱	-	-	-	-	-	-
۲۵-۳۴ ساله	۴۳۸	۱۸	۲۱۹	۲۵	۸۳	۱۳/۱	۱۰۹	۲۱	-	-	-	-	۲۷	۱۰۰
۳۵-۴۴ ساله	۷۶۷	۳۱/۵	۲۴۷	۲۸/۱	۲۱۹	۳۴/۷	۱۶۴	۳۱/۵	۱۱۰	۳۶/۵	۲۷	۳۳/۳	-	-
۴۵-۵۴ ساله	۳۸۳	۱۵/۷	۱۳۷	۱۵/۶	۱۶۵	۲۶/۱	-	-	۲۷	۹	۵۴	۶۶/۷	-	-
۵۵-۶۴ ساله	۳۲۱	۱۳/۵	۱۳۷	۱۵/۶	۲۸	۴/۴	۵۵	۱۰/۶	۱۰۹	۳۶/۲	-	-	-	-
۶۵ ساله ببالا	۲۴۷	۱۰/۱	۵۵	۶/۳	۸۰	۸/۷	۸۲	۱۵/۸	۵۵	۱۸/۳	-	-	-	-
مرد و زن	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بررسی افراد تحت تعلیم

بر اساس آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ که از شهر اهواز بعمل آمد، از کل ۱۳۴۲۹۱ نفر جمعیت ۶ ساله بیالای این شهر در حدود ۱۴۲۲ نفر و یا ۲/۳۰ درصد آن در زمان آمارگیری در مدارس این شهر مشغول به تحصیل و یا تحت تعلیم بود مانند که توزیع آن در جدول زیر داده شده است: طبق این جدول از جمعیت گروه سنی ۶-۹ ساله ۴۳ درصد، و گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله ۷۱ درصد و گروه سنی ۱۵-۱۹ ساله ۵۷/۴ درصد و گروه سنی ۲۰-۲۴ ساله ۶/۱۵ درصد و گروه سنی ۲۵ ساله بیالا در حدود ۱/۰ درصد در سال مورد بحث به تحصیل اشتغال داشتند. پائین بودن نسبت افراد تحت تعلیم در گروه سنی ۶-۹ ساله بیشتر بدین علت است که عده کثیری از اطفال در سن ۶ سالگی هنوز شروع به تحصیل نکرده بودند.

جدول فوق نشان می‌دهد که در حدود ۸۸/۸ درصد افراد یک با سواد کلاس ندیده هستند در گروه سنی از ۲۵ سال بیالا قرار دارند و این موضوع می‌رساند که اغلب این افراد در دوره‌های پیش‌تری که تحصیلات کلاسیک رواج نداشته بناچار از طرق دیگری کسب سواد کرده‌اند. با توجه به توزیع جدول بالا ملاحظه می‌شود که مهمترین عامل نداشتن تحصیلات کلاسیک در شهر اهواز فقر مالی و مخالفت والدین ذکر شده است و سراز آن بترتیب عوامل عدم علاقه و نبودن مدرسه در محل عنوان شده است علل ذکر شده در فوق در گروه‌های سنی جوان بطرز قابل ملاحظه‌ای کاهش یافته است علت آن افزایش تعداد مدارس در سالهای اخیر و اهمیت خاصی است که تحصیلات کلاسیک بدست آورده است. بطور کلی میتوان نتیجه گرفت که با ایجاد تسهیلات و امکانات بیشتر در زمینه توسعه و گسترش مدارس میتوان پابسیاری از عوامل نداشتن تحصیلات کلاسیک با ترک تحصیل مبارزه نمود.

جدول شماره ۱۱-۲ توزیع افراد تحت تعلیم در گروه‌های مختلف سنی در جمعیت از ۶ ساله بیالای شهر

اهواز (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

گروه‌های سنی	کل جمعیت	افراد تحت تعلیم	
		تعداد	درصد
جمع از ۶ ساله بیالا	۱۳۴۲۹۱	۴۱۴۲۲	۳۰ / ۸
۶-۹ ساله	۲۳۵۰۵	۱۰۱۰۹	۴۳
۱۰-۱۴ ساله	۲۴۶۰۱	۱۹۴۲۴	۷۹
۱۵-۱۹ ساله	۱۷۵۰۶	۱۰۰۵۴	۵۷ / ۴
۲۰-۲۴ ساله	۱۱۰۴۰	۱۷۲۶	۱۵ / ۶
۲۵ سال بیالا	۵۷۳۳۸	۸۲	۰ / ۱
سنین اظهار نشده	۳۰۱	۲۷	۹

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

افراد تحت تعلیم شهر اهواز را در سال تحصیلی ۴۲-۱۳۴۳ نشان می‌دهد. براساس این جدول از کل جمعیت این شهر تعداد ۳۹۳۶۳ نفر آن در سال مورد بحث در مدارس رسمی و در ریه‌های مختلف تحصیل میکرد مانند که از این عده ۴۴۵۶۲ نفر آن پسر و ۱۴۸۰۱ نفر آن دختر بوده‌اند.

از طرفی از کل افراد تحت تعلیم شهر اهواز در حدود ۲۶۲۲۵ نفر و یا ۶۶ / ۶ درصد آن در دوره ابتدائی، ۵۳۰۸ نفر و یا ۱۳ / ۵ درصد آن در دوره اول متوسطه، ۲۰۹۲ نفر و یا ۵ / ۳ درصد در دوره دوم متوسطه و ۹۹ نفر در دبیرستانهای کشاورزی و ۲۴۴ نفر در هنرستانها

طبق آماروزارت آموزر و پرورش کلیه افراد تحت تعلیم شهر اهواز در سال تحصیلی ۴۲-۱۳۴۳ تعداد ۳۹۳۶۳ نفر بوده است که با رقم برآورده شده در آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی که در حدود ۴۱۴۲۲ نفر برآورده شده تفاوت قابل ملاحظه‌ای ندارد. البته قسمتی از این تفاوت جزئی احتمالا بدانجهت است که در آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی افرادیکه برای تحصیل بطور موقت از خانواده خود غیبت نموده و در نقاط دیگر بتحصیل اشتغال داشتند جزء افراد تحت تعلیم این شهر بحساب آمده‌اند.

در جدول شماره ۱۲-۲ که در زیر آمده توزیع کلیه

۲۸ نفر درد بیرستانهای بازرگانی ۹۸ نفر درد انشراها
 ۴۲۸ نفر درد دانشگاه و ۴۴۵۱ نفر ویا ۱۱/۲ درصد
 نیرنواآموزان حالند بوده اند ۰ غنا تعداد اطفال
 درکودکستانهای شهر اهواز ۳۹۰ نفر بوده است ۰

نکته مهمی که در جدول شماره ۱۲-۲ ملاحظه
 میشود کمبود هنرجویان مدارس حرفه‌ای و فنی نسبت به
 تعداد شاگردان مدارس متوسطه عمومی و همچنین کمبود
 رشته‌های تخصصی درد دانشگاه این شهر میباشد ۰

طبق جدول فوق درد دانشگاه شهر اهواز رو به مرسته ۴۲۸
 نفر پرسرودختر در سال تحصیلی ۴۲-۱۳۴۳ بتحصیل
 اشتغال داشتند که تنهادرد ورشته‌های کشکی و کشاورزی -
 تحصیل میکرد ماند ۰

ضرورت توسعه صنعتی در شهر اهواز و همچنین
 پیشربینی توسعه کشاورزی در منطقه خوزستان حکم میکند
 که هرچه زودتر به تأسیس مدارس جدید تعلیمات فنی و
 حرفه‌ای و همچنین رشته‌های دیگر تخصصی درد دانشگاه شهر
 اهواز اقدام شود ۰

جدول شماره ۱۲-۲ توزیع افراد تحت تعلیم شهر اهواز به تفکیک جنس در پایه‌های مختلف تحصیلی و نوع تعلیمات و نسبت آن به کل افراد تحت تعلیم در سال ۱۳۴۳-۴۲

پایه های تحصیلی	جنس	جمع		پسر	دختر
		تعداد	درصد		
کل افراد تحت تعلیم		۳۹۳۶۳	۱۰۰	۲۴۵۶۲	۱۴۸۰۱
جمع نوآموزان دبستانها		۲۶۲۲۵	۶۶/۶	۱۵۲۸۲	۱۰۹۴۳
نوآموزان پایه اول		۶۰۲۶	۱۵/۳	۳۳۴۶	۲۶۸۰
نوآموزان پایه دوم		۵۳۱۷	۱۳/۵	۳۱۱۴	۲۲۰۳
نوآموزان پایه سوم		۴۵۱۱	۱۱/۵	۲۶۶۵	۱۸۱۶
نوآموزان پایه چهارم		۳۶۵۶	۹/۳	۲۱۴۲	۱۵۱۴
نوآموزان پایه پنجم		۳۶۳۵	۹/۲	۲۱۵۰	۱۴۸۵
نوآموزان پایه ششم		۳۰۸۰	۷/۸	۱۸۳۵	۱۲۴۵
جمع دانش‌آموزان دوره اول متوسطه		۵۳۰۸	۱۳/۵	۳۶۷۷	۱۶۳۱
دانش‌آموزان پایه اول		۲۳۹۸	۶/۱	۱۶۶۷	۷۰۱
دانش‌آموزان پایه دوم		۱۵۶۲	۴	۱۰۳۱	۵۳۱
دانش‌آموزان پایه سوم		۱۳۴۸	۳/۴	۹۴۹	۳۹۹
جمع دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه		۲۰۹۲	۵/۳	۱۴۶۸	۶۲۴
دانش‌آموزان پایه چهارم		۸۴۴	۲/۱	۵۶۸	۲۷۶
دانش‌آموزان پایه پنجم		۶۴۲	۱/۶	۴۳۶	۲۰۶
دانش‌آموزان پایه ششم		۶۰۶	۱/۵	۴۶۴	۱۴۲
جمع هنرجویان دبیرستانهای کشاورزی		۹۹	۰/۳	۹۹	-
هنرجویان پایه چهارم متوسطه		۴۱	۰/۱	۴۱	-
هنرجویان پایه پنجم متوسطه		۲۷	۰/۱	۲۷	-
هنرجویان پایه ششم متوسطه		۳۱	۰/۱	۳۱	-
جمع هنرجویان هنرستانها		۲۴۴	۰/۶	۲۴۴	-
هنرجویان پایه چهارم متوسطه		۱۱۰	۰/۳	۱۱۰	-
هنرجویان پایه پنجم متوسطه		۷۴	۰/۲	۷۴	-
هنرجویان پایه ششم متوسطه		۶۰	۰/۲	۶۰	-
جمع هنرجویان دبیرستانهای بازرگانی		۲۸	۰/۱	۲۸	-
هنرجویان پایه چهارم متوسطه		-	-	-	-
هنرجویان پایه پنجم متوسطه		-	-	-	-
هنرجویان پایه ششم متوسطه		۲۸	۰/۱	۲۸	-
جمع دانش‌آموزان دانشگاهها		۹۸	۰/۲	-	۹۸
(تربیت معلم و اداری)					
جمع دانشجویان دانشگاه اهواز		۴۲۸	۱/۱	۳۹۴	۳۴
دانشجویان دانشکده پزشکی		۲۶۹	۰/۷	۲۴۶	۲۳
دانشجویان دانشکده کشاورزی		۱۵۹	۰/۴	۱۴۸	۱۱
جمع نوآموزان سالانه		۴۴۵۱	۱۱/۳	۳۱۵۷	۱۲۹۴
جمع اطفال کودکانها		۳۹۰	۱	۲۱۳	۱۷۷

برای اینکه نسبت افراد تحت تعلیم به تفکیک زن و مرد درجدها و دوره‌های اختصاصی بهتر دانسته شود در جدول زیر توزیع این افراد داده شده است :

جدول شماره ۱۳-۲ توزیع دانش‌آموزان و دانشجویان دختر و سرشهر اهواز در رشته‌های اختصاصی در سال

۱۳۴۳-۴۲

رشته تحصیلی	دوره دوم متوسطه				دانشسرا	دانشگاه
	طبیعی	ریاضی	ادبی	خانه‌داری	هنرستانها و دبیرستان فنی کشاورزی و بازرگانی	
جمع مرد و زن	۱۱۹۴	۵۲۵	۱۸۸	۱۸۵	۳۷۱	۳۲۸
مرد	۸۶۲	۴۷۳	۱۳۲	—	۳۷۱	۳۹۴
زن	۳۳۲	۵۲	۵۵	۱۸۵	—	۳۴

منبع : نشریه آماری وزارت آموزش و پرورش سال ۱۳۴۳-۴۲

۴۲۸ نفر دانشجو در دانشگاه این شهر تحصیل میکرد مانند که فقط ۳۴ نفر آن زن بودند و جای آن دارد که تدریجاً موجبات شرکت بیشتر زنان را با توسعه دوره‌های تخصصی بیشتر و سایر پیشینی‌های لازم در این دانشگاه فراهم گردد .

برآورد افراد لازم‌التعلیم در شهر اهواز

بر اساس آمار وزارت آموزش و پرورش وضع دبستانهای شهر اهواز در سال تحصیلی ۱۳۴۳-۴۲ از لحاظ تعداد شاگرد و کلاس و نسبت معلم به شاگرد در هر کلاس از قرار جدول زیر بوده است .

در جدول فوق توزیع دانش‌آموزان و دانشجویان در رشته‌های اختصاصی نشان داده شده است همانطوری که توزیع جدول بالا نشان میدهد اکثریت افراد تحت تعلیم در دوره دوم متوسطه در رشته طبیعی تحصیل میکنند و سراز آن بترتیب در رشته‌های ریاضی و ادبی و خانه‌داری میباشد .

البته خانه‌داری مختص زنان میباشد علاوه بر آن در سایر رشته‌ها مانند طبیعی که غالباً بدوره‌های پزشکی و مامائی منتهی میگردد تعداد زنان نسبتاً قابل توجه است . از طرفی در هنرستانها و دبیرستانهای کشاورزی و بازرگانی تعداد ۳۷۱ نفر در سال تحصیلی ۱۳۴۳-۴۲ تحصیل میکرد مانند که همه آنها مرد میباشند . مطابق این جدول در سال تحصیلی ۱۳۴۳-۴۲ جمعا

جدول شماره ۱۴-۲۲ آمار کل نوآموزان و آموزگاران و دبستانهای شهر اهواز و نسبت شاگرد به معلم و تراکم

کلاسهای در سال تحصیلی ۱۳۴۳-۴۲

تعداد نوآموزان	کل آموزگاران	تعداد کلاسهای دبستانها	تعداد مدارس ابتدائی	نسبت شاگرد به معلم	تراکم شاگرد در هر کلاس
۲۶۲۲۵	۷۳۹	۶۷۵	۵۵	۳۵ / ۵	۳۸ / ۸

منبع: اداره کل مطالعات و برنامه‌های وزارت آموزش و پرورش

بر اساس توزیع جدول بالا در سال تحصیلی ۱۳۴۳-۴۲ تعداد کل نوآموزان دبستانهای شهر اهواز ۲۶۲۲۵ نفر تعداد کل آموزگاران ۷۳۹ نفر - تعداد کلاسها ۶۷۵ و تعداد مدارس ابتدائی ۵۵ - بوده است.

شهر اهواز با النسبه بالا است و این مسئله ایست که باید مورد توجه قرار گیرد. زیرا فشردگی و تراکم زیاده از حد شاگردان در یک کلاس لطمه بزرگی بوضع آموزشی آنان زده و از میزان بارگیری و رشد طبیعی و تعادل عقلانی و معنوی و حتی جسمانی نوآموزان جلوگیری مینماید.

با این حساب در شهر اهواز در مقابل هر ۳۵ نفر شاگرد یک معلم وجود داشته و بدین ترتیب تراکم شاگردان در هر کلاس در حدود ۳۹ نفر میباشد. از بررسی اجمالی ارقام فوق و مقایسه آن با سایر شهرهای بزرگ ایران میتوان نتیجه گرفت که نسبت معلم به شاگرد در مدارس ابتدائی پیش‌بینی جمعیت شهر اهواز طبق جدول ۱۵-۲ و یاد و نرخ متوسط افزایش جمعیت یکی نرخ متوسط شهر اهواز که برابر ۴۳ در هزار بوده و دیگری نرخ متوسط کشور که برابر ۲۵ در هزار میباشد تا سال ۱۳۴۸ محاسبه شده است.

جدول شماره ۱۵-۲ برآورد جمعیت شهر اهواز در سالهای ۱۳۴۸-۴۴ بانرخ افزایش ۴۳ و ۲۵ در هزار

سال	۱۳۴۳	۱۳۴۴	۱۳۴۵	۱۳۴۶	۱۳۴۷	۱۳۴۸
جمعیت بانرخ افزایش ۴۳ در هزار	۱۶۴۴۸۱	۱۷۱۵۵۴	۱۷۸۹۳۱	۱۸۶۶۲۵	۱۹۴۶۵۰	۲۰۳۰۲۰
جمعیت بانرخ افزایش ۲۵ در هزار	۱۶۴۴۸۱	۱۶۸۵۹۳	۱۷۲۸۰۸	۱۷۷۱۲۸	۱۸۱۵۵۶	۱۸۶۰۹۵

در سال ۱۳۴۳ نسبت افراد لازم التعلیم ۱۲ - ساله شهر اهواز ۲ / ۲۰ درصد کل جمعیت این شهر بوده

است و در پیش‌بینی افراد لازم‌التعلیم سالهای ۴۴ تا ۱۳۴۸ نیز (دو جدول ۱۶-۱۷ و ۲) از این نرخ استفاده شده است.

جدول شماره ۱۶-۲ برآورد افراد لازم‌التعلیم شهرا هواز در سالهای ۴۴-۱۳۴۸ بر مبنای نرخ افزایش جمعیت

۴۳ در هزار

سال	۱۳۴۳	۱۳۴۴	۱۳۴۵	۱۳۴۶	۱۳۴۷	۱۳۴۸
تعداد افراد لازم‌التعلیم	۳۴۶۵۴	۳۴۶۵۴	۳۶۱۴۴	۳۷۶۹۸	۳۹۳۱۹	۴۱۰۱۰
افزایش افراد لازم‌التعلیم در هر سال	-	۱۴۷۹	۱۴۹۰	۱۵۵۴	۱۶۲۱	۱۶۹۱

جدول شماره ۱۷-۲ برآورد افراد لازم‌التعلیم شهرا هواز در سالهای ۴۴-۱۳۴۸ بر مبنای نرخ افزایش

جمعیت ۲۵ در هزار

سال	۱۳۴۳	۱۳۴۴	۱۳۴۵	۱۳۴۶	۱۳۴۷	۱۳۴۸
تعداد افراد لازم‌التعلیم	۳۳۱۷۵	۳۴۰۵۶	۳۴۹۰۷	۳۵۷۸۰	۳۶۶۷۴	۳۷۵۹۱
افزایش افراد لازم‌التعلیم در هر سال	-	۸۸۱	۸۵۱	۸۷۳	۸۹۴	۹۱۷

بنابراین در اول فوق همه ساله عدای بسن آموزش

میرسند . بنابراین مؤسسات آموزش تربیتی باید توسعه پیدا کنند که علاوه بر افراد فوق هر سال عد زباده تری از افراد عقب مانده و خارج از محیط آموزش و پرورش را بخود جذب نمایند . همچنین برای پیش‌بینی یعنی وسائل آموزش از قبیل مدرسه و معلم و غیره با هر دو نرخ فوق احتیاجات بایستی تأمین شود .

بررسی وضع مهارت و تحفص و جمعیت شهرا هواز ضرورت توسعه تعلیمات فنی و حرفه‌ای و آموزش ضمن کار

در برنامه ریزیهای نیروی انسانی کشورهای در حال رشد که با کمبود کادر ماهر و متخصص جهت بانجام رسانیدن برنامه‌های رشد و توسعه اقتصادی و صنعتی مواجه اند، استفاده حداکثر از منابع نیروی انسانی ماهر و متخصص که بنحوی از آنها در مشاغل و فعالیتهای جاری دارای سوابق و یا اطلاعات در کار میباشند سهم بسزائی دارد .

اخیراً نیز برخی از کارشناسان سازمان ملل در زمینه بررسی امکانات بیشتر توسعه فعالیت‌های صنعتی در ایران به معیت کارشناسان داخلی ضمن مطالعه وضع موجود کارگاه‌های کوچک صنایع دستی و قدیمه و افزارمندان و صنعتگران و ملاحظه انواع و اقسام وسایل ساخته شده فلزی و غیرفلزی که از دیرباز بانهایت استاد ی و مهارت ساخته میشوند بدین نتیجه رسیده‌اند که از نیروی کار ماهر و متخصص موجود که بطور عملی ضمن سال‌ها تجربه کسب تخصص نمود‌اند میتوان بعنوان يك منبع عمده کادر ماهر و متخصص در صنایع پیشرفته حال و آینده ایران استفاده نمود این افراد را خیلی زود میتوان ضمن دوره‌های کوتاه مدت تعلیمات حرفه‌ای و تخصصی و یا آموزشی ضمن کار برای تصدی پست‌های فنی در صنایع پیشرفته ماشین آماده کرد .

تشخیص وضع و کیفیت مهارت افراد جامعه و میزان سطح تخصص آنها در مشاغل و فعالیت‌های مختلف یکی از

مراحل اولیه برنامه ریزی‌های نیروی انسانی است . در آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی شهر اهواز یکی از هدف‌های عمده این بوده است که به بینیم چه نسبتی از کل جمعیت اعم از شاغل یا غیر شاغل دارای اطلاعات در کار بوده و میزان آگاهی آنها در کار مورد رجه سطحی از مهارت و تخصص است .

اطلاعات مزبور بامکمل میکند که در پیش‌بینی احتیاجات به نیروی انسانی ماهر و متخصص در برنامه‌های توسعه اقتصادی و صنعتی از ذخایر و منابع موجود نیروی انسانی حداکثر استفاده را بنمائیم . در جدول زیر کلیه افرادی که در جامعه شهر اهواز در تاریخ آمارگیری مهارت و تخصص در کار داشتند به تفکیک مشاغل مختلف و سواد آورده شده است .

جدول شماره ۱۸-۲. توزیع افراد کارآموخته شهر اهواز بر حسب سطح تخصص و وضع سوان (ارک پیمایش ماه ۱۳۴۳)

مهارت	وضع سوان		جمع		تیزر		باسوان کلاس		اول تا پنجم		ششم ابتدائی اول		سوم و چهارم		پنجم متوسطه		ششم متوسطه		اظهار نشده	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
جمع افراد ماه سرو متخصص و استاد کار	۱۰۷۳۹	۱۰۰	۵۶۱۳	۵۲/۳	۶۴۶	۶	۹۷۵	۹/۱	۲۸۹۷	۲۷	۳۵۰	۳/۳	۱۰۰	۰/۹	۱۰۸	۱	۴۹	۰/۴		
افراد ماه سرو	۸۸۰۰	۱۰۰	۴۶۳۷	۵۲/۷	۵۰۸	۵/۸	۷۳۵	۸/۳	۲۴۹۶	۲۸/۴	۲۹۶	۳/۴	۲۴	۰/۳	۵۵	۰/۶	۴۹	۰/۵		
افراد متخصص و استاد کار	۱۹۳۸	۱۰۰	۹۷۶	۵۰/۴	۱۳۸	۷/۱	۲۴۰	۱۲/۴	۴۰۱	۲۰/۷	۵۴	۲/۸	۷۶	۳/۹	۵۳	۲/۷	—	—		

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

همانطور که توزیع جدول بالا نشان می‌دهد کل افراد کارآمخته شهر اهواز در سال ۱۳۴۳ هم از افراد ماهر و متخصص و استاد کار که بطریق عملی و در اثر سالها تجربه و سابقه کارنه از طریق آموزشهای رسمی کسب تخصص نموده‌اند جمعاً ۱۰۷۲۳۸ نفر بود مانند که از این عده ۵۶۱۳ نفر آن بیسواد و بقیه از یک تا چند سال سواد داشتند. ضمناً از تمام این عده در حدود ۸۸۰۰ نفر دارای مهارتی در سطح افراد ماهر و بقیه در زمره گروه افراد متخصص و استاد کار قلمداد شد مانند.

در برنامه ریزیهای نیروی انسانی بمنظور تهیه کار ماهر و متخصص مورد نیاز در بخشهای کشاورزی - صنعت و خدمات مستقلاً لازم است که منابع موجود نیروی انسانی کارآمخته تکیه کرد و هر گونه پیشبینی عرضه و تقاضای به نیروی انسانی ماهر و متخصص و میزان توسعه تعلیمات فنی و حرفهای و تخصص را بر آن اساس متکلی بود.

برای بکارگرفتن و بهره برداری از این منبع نیروی انسانی کارآمخته ماهر و متخصص و استفاده از آنها در صنایع جدید لازم است که سطح کارائی و مهارت و همچنین اطلاعات عمومی و تخصص آنها متناسب با احتیاجات جدید تقویت گردد. تعلیمات فنی و حرفهای خارج از محیط کار و همچنین دوره‌های آموزشی ضمن کار میتواند در اینجا نقش مؤثری داشته باشد و از این رهگذر ظرفیت موجود مؤسسات تعلیمات حرفهای نه تنها باید از لحاظ کیفیت

توسعه داده شود. بلکه لازم است که هم اکنون برای رشته‌های متعدد حرفه و مشاغل جدید پیشبینی‌های لازم در برنامه‌های آموزش حرفهای بعمل آید. طبق آمارهای موجود در سالهای اخیر در شهر اهواز مؤسسات و آموزشگاههای حرفهای تازه‌ای تأسیس شده انتظار میرود که با توسعه هرچه بیشتر آن بتوان در آینده افراد بیشتری را برای احراز تخصص‌های لازم جذب نمود و به تقویت و ارتقای سطح مهارت و تخصص عمومی توفیق حاصل نمود.

رابطه سواد و مهارت و تخصص

طبق جدول شماره ۱۸-۲ از کل ۱۰۷۲۳۸ نفر افراد کارآمخته ماهر و متخصص شهر اهواز در حدود ۲/۵۲ درصد آن بیسواد و بقیه غالباً سواد تاشه ابتدائی داشتند و فقط عده کمی دارای تحصیلات متوسطه میباشند.

در اینجا چون ارزیابی کیفیت و کیفیت متخصصین - عالی در سطوح بالاتر تخصص مطمح نظر نبوده و منظور محاسبه کیفیت افراد کارآمخته و ماهر و متخصص واقع در سطوح پائین تر تخصص بوده تحصیلات عالی ملاک عمل نبوده است. در طبقه بندی مهارت معمولاً نیروی کار را از لحاظ میزان مهارت بسطوح مختلفه‌ای مانند افراد ساده و نیمه ماهر و افراد ماهر و کارگران متخصص و استادکاران، ناظران فنی و مکانیکین ها و الکتریسیین و

مهندسان و طراحان و دبیران و بطور کلی افرادی که دارای تحصیلات عالیه دانشگاهی و حتی بالاتر از آن - میباشند تقسیم میکنند .

با احتیاج بهی که برنامههای توسعه اقتصادی و صنعتی به نیروی کار ماهر و متخصص در سطوح مختلف مهارت دارد . دستگاههای مسئول آموزش و پرورش لازم است که در جهت تربیت و تأمین کادرهای فنی -

مورد احتیاج بخشهای عمده فعالیتهای اقتصادی از طریق برنامههای جاری تعلیمات عمومی و غیر تخصصی و تغییر و تحول آنها بنفع تعلیمات تخصص و حرفهای گام بردارد . در جدول زیر کلیه افراد کارآمخته - شهرا هواز که از نتایج آمارگیری نمونهای نیروی انسانی بدست آمده در گروههای سنی مختلف نشان داده شده است .

جدول شماره ۱۹-۲ توزیع درصد افراد کارآمخته شهرا هواز بر حسب مهارت در گروههای مختلف سنی (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

گروههای سنی	جمع		کتر از ۱۵ سال	۱۱-۱۵ سال	۲۰-۲۴ سال	۲۵-۳۴ سال	۳۵-۴۴ سال	۴۵-۵۴ سال	۵۵-۶۴ سال	۶۵ سال و بالاتر	اظہار نشده
	تعداد	درصد									
جمع افراد ماه - سرو	۱۰۷۳۸	۱۰۰	-	۱/۵	۴/۵	۲۸/۲	۳۰/۱	۱۶	۶/۶	۲/۱	۰/۲
متخصص و استاد کار	۸۸۰۰	۱۰۰	-	۱/۸	۵/۲	۴۲/۶	۲۹/۱	۱۲/۱	۶/۲	۱/۱	۰/۳
افراد ماهر	۱۹۳۸	۱۰۰	-	-	۱/۳	۱۸/۲	۳۸/۱	۳۰/۳	۸/۴	۲/۱	-

منبع : آمارگیری نمونهای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

توزیع سنی جدول فوق نشان میدهد که افراد ماهر و متخصص بیشتر در سنین بین ۲۵ تا ۴۴ ساله قرار گرفتند . از طرفی مطابق این جدول افراد ماهر که در سطح پائین تری از مهارت بوده و سابقه کار کمتری دارند بیشتر در گروههای سنی جوانتر توزیع گردیده اند . در حالیکه افراد متخصص و استادکاران که در سطح بالاتری از تخصص بوده و تخصص آنها تجربه و مهارت بیشتری را - ایجاد نموده است اغلب در گروههای سنی بالاتری هستند .

بطوریکه ۶۹/۲ درصد متخصصین و استادکاران در گروه - سنی ۲۵-۴۴ ساله توزیع شده اند در حالیکه در سنین ۲۰-۴۴ ساله فقط ۱/۳ درصد از افراد متخصص و استادکاران توزیع شده اند . در گروه سنی کمتر از ۱۵ سال در شهرا هواز افراد ماهر و متخصص وجود ندارد . زیرا مقام تخصص و استادکاری که از طریق کاردی عملی کسب شده باشد ضمن سالها تجربه حاصل میگردد .

فصل سوم

بررسی نیروی کار شهر اهواز

مبحث اول - جمعیت فعال

الف - تعریف جمعیت فعال

مجموع شاغلین و بیکاران در جستجوی کار هر جامعه مشروط بر اینکه توانایی انجام فعالیت اقتصادی براد داشته و در سنین کار باشند (۱۵-۶۴ ساله) به جمعیت فعال موسومند . باین ترتیب کودکان ، زنان خانه دار ، دانش آموزان سپاهیان وظیفه ، سودبران ، زندانیان ، بیماران و کلیه افراد بیکه تحت تکفل دیگران هستند از شمار نیروی کار خارجند ضمناً ردوهی در کشورها نظیر کشور ما چون تعداد کودکان شاغل کمتر از ۱۵ ساله و افراد شاغل بالاتر از ۶۵ ساله نسبتاً قابل ملاحظه میباشد به جمعیت فعال اضافه میشوند .

طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ جمعیت کل شهر اهواز در حدود ۱۶۴۴۸۱ نفر برآورد گردیده و جمعیت فعال این شهر بالغ بر ۳۶۴۳۲ نفر بوده است که از این عدد ۸۳ درصد (۳۰۱۳۱ نفر) شاغل و ۱۷ درصد بقیه (۶۳۰۱ نفر) بیکاران در جستجوی کار بوده اند . نرخ نیروی کار نسبت بکل جمعیت ۲۲۱ در هزار و نسبت به جمعیت ازده ساله بیابالا ۳۲۹ در هزار و نسبت جمعیت اخیر به جمعیت کل در حدود

۶۷ درصد بوده است .

بررسی ارقام مربوط به نیروی غیر فعال نشان میدهد که اکثریت این گروه را اطفال و محصلین و زنان خانه دار تشکیل میداده اند .

ب - نرخ فعالیت

نرخ فعالیت عبارتست از نسبت نیروی کار بکل جمعیت بر حسب هزار نفر . طبق این تعریف نرخ فعالیت در شهر اهواز ۲۲۱ در هزار است .

از مجموع ۳۰۱۳۱ نفر شاغلین شهر اهواز ۲۹۰۸۳ نفر آن را مردان و ۱۰۴۴۸ نفر را زنان تشکیل میدهند و از مجموع ۶۳۰۱ نفر بیکاران در جستجوی کار ۶۱۶۴ نفر را مردان و ۱۳۷ نفر را زنان تشکیل میداده اند و بدین قرار نرخ فعالیت مردان ۴۱۳ در هزار و نرخ فعالیت زنان ۱۵۰ در هزار محاسبه میگردد . جداول شماره ۱-۲ و ۳-۴ نرخ فعالیت را بر حسب جنس در کل جمعیت و در جمعیت ازده ساله بهالای شهر اهواز در سالهای ۱۳۴۳ و ۱۳۳۵-

نشان میدهند :

جدول شماره ۱-۲ توزیع جمعیت فعال و نرخ آن بر حسب جنس در کل جمعیت شهر اهواز (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

مرد و زن			مرد			زن		
جمعیت کل	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت کل	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت کل	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)
۱۶۴۴۸۱	۳۶۴۳۲	۲۲۱	۸۵۲۵۴	۳۵۲۴۷	۴۱۳	۷۹۲۲۷	۱۱۸۵	۱۵

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۲-۳ توزیع جمعیت فعال و نرخ آن بر حسب جنس در جمعیت ازده ساله بیالای شهر اهواز (اردیبهشت ماه ۴۳)

مرد و زن			مرد			زن		
جمعیت ازده ساله بیالا	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت ازده ساله بیالا	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت ازده ساله بیالا	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)
۱۱۰۷۸۶	۳۶۴۳۲	۳۲۹	۵۷۶۱۲	۳۵۲۴۷	۶۱۲	۵۳۱۷۴	۱۱۸۵	۲۲

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۳-۳ توزیع جمعیت فعال و نرخ آن بر حسب جنس در جمعیت ازده ساله بیالای شهر اهواز (آبان ماه ۱۳۳۵)

مرد و زن			مرد			زن		
جمعیت ازده ساله بیالا	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت ازده ساله بیالا	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت ازده ساله بیالا	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)
۷۹۶۰۷	۳۵۱۲۸	۴۴۱	۴۳۰۹۷	۳۳۷۹۵	۷۸۴	۳۶۵۱۰	۱۳۳۳	۳۷

منبع : سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵

مقایسه نرخهای فعالیت زنان و مردان شهرا هواز
در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ نشان میدهد که نرخ فعالیت
مردان ۱۷۲ در هزار و نرخ فعالیت زنان ۱۵۰ در هزار کاهش
یافته است.

جدول شماره ۴-۳ نرخ فعالیت را در گروههای
سنی بالاتر از ده سال طبق نتایج آمارگیری نمونه اینسروی
انسانی سال ۱۳۴۳ نشان میدهد.

جدول شماره ۴-۳ توزیع جمعیت و جمعیت فعال و نرخ فعالیت در گروههای سنی بالاتر از ده سال شهرا هواز (اردیبهشت ماه ۴۳)

گروههای سنی	جمعیت از ده ساله پیالا	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)
جمع	۱۱۰۷۸۶	۳۶۴۳۲	۳۲۹
۱۰-۱۴ ساله	۲۴۶۰۱	۱۱۹۱	۴۸
۱۵-۱۹ ساله	۱۷۵۰۶	۲۲۲۸	۱۲۷
۲۰-۲۴ ساله	۱۱۰۴۰	۳۲۸۹	۲۹۸
۲۵-۳۴ ساله	۲۱۶۴۲	۱۱۸۵۶	۵۴۸
۳۵-۴۴ ساله	۱۸۴۶۴	۱۰۶۵۵	۵۷۷
۴۵-۶۴ ساله	۱۴۵۱۹	۶۷۳۲	۴۶۴
۶۵ ساله پیالا	۲۷۱۳	۴۱۰	۱۵۱
اظهار نشده	۳۰۱	۷۱	-

منبع: آمارگیری نمونه اینسروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد بالاترین نرخ
فعالیت در گروه سنی ۴۴-۳۵ ساله (۵۷۷ در هزار)
و پایینترین آن در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله (۴۸ در هزار)
مشاهده میگردد. در سایر گروههای سنی نرخ فعالیت
بالاتر است.

۳۴-۲۵ ساله ۵۴۸ در هزار، ۴۵-۶۴ ساله ۴۶۴ در هزار،
۲۴-۲۰ ساله ۲۹۸ در هزار، ۶۵ ساله پیالا ۱۵۱ در هزار،
و ۱۰-۱۴ ساله ۴۸ در هزار. بطور کلی نرخ فعالیت
در جمعیت از ده ساله پیالا این شهر ۳۲۹ در هزار
برآورد شده که در مقایسه با نرخ ۴۴۱ در هزار مربوط به

نتایج سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ در حدود ۱۱۲ در هزار
 کاهش نشان می‌دهد
 در گروه‌های سنی بالاتر از ۱۵ سال طبق نتایج سرشماری عمومی
 سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ -
 در جدول شماره ۳-۵ مقایسه نرخهای فعالیت
 نشان داده شده است

جدول شماره ۳-۵ مقایسه نرخهای فعالیت گروههای سنی بالاتر از ۱۵ سال شهر اهواز در سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری
 نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

تفاوت	سال ۱۳۴۳	سال ۱۳۳۵	گروههای سنی
	نرخ فعالیت (در هزار)	نرخ فعالیت (در هزار)	
- ۱۱۲	۳۲۹	۴۴۱	جمع ازده ساله به بالا
- ۳۶	۴۸	۸۴	۱۰-۱۴ ساله
- ۲۱۱	۱۲۷	۳۳۸	۱۵-۱۹ ساله
- ۲۵۸	۲۹۸	۵۵۶	۲۰-۲۴ ساله
+ ۲۸	۵۴۸	۵۲۰	۲۵-۳۴ ساله
- ۶	۵۷۷	۵۸۳	۳۵-۴۴ ساله
- ۶۴	۴۶۴	۵۲۸	۴۵-۶۴ ساله
- ۱۷۸	۱۵۱	۳۲۹	۶۵ ساله به بالا

منابع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ و سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵

بطوریکه جدول فوق نشان می‌دهد کلیه نرخهای
 فعالیت گروههای سنی در سال ۱۳۴۳ به جز گروه سنی
 ۲۵-۳۴ ساله نسبت به نرخهای فعالیت گروههای مشابه
 در سال ۱۳۳۵ کاهش یافته است. تقلیل نرخهای
 فعالیت در گروههای سنی بین ۱۰ تا ۲۴ ساله در نتیجه
 توسعه آموزش و پرورش و کاهش نرخهای در گروههای سنی
 سالخورده احتمالاً به علت بازنشستگی و غیره بوده است
 در گروههای سنی ۲۵ تا ۴۵ ساله نرخهای فعالیت نسبت
 به سال ۱۳۳۵ تغییراتی نموده است مثلاً در گروه سنی
 ۲۵-۳۴ ساله در حدود ۲۸ در هزار افزایش و در گروه سنی

۱۴۳۰ ساله در حدود ۶ در هزار کاهش یافته است.

وزن خاص هر گروه سنی را در فعالیتهای اقتصادی بخوبی

نشان میدهد.

ج. نسبت فعالیت

در جدول شماره ۶-۳ نسبت فعالیت گروههای

سنی شهر اهواز طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی

نشان داده شده است.

منظور از نسبت فعالیت نسبت جمعیت فعال

هر گروه سنی است به کل جمعیت فعال این نسبت

جدول شماره ۶-۳ توزیع جمعیت فعال و نسبت فعالیت به حسب گروههای سنی در جمعیت ا: ده ساله به بالای شهر اهواز

(اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

گروههای سنی	جمعیت فعال	نسبت فعالیت
جمع از ده ساله به بالا	۳۶۴۳۲	۱۰۰
۱۰-۱۴ ساله	۱۱۹۱	۳/۳
۱۵-۱۹ ساله	۲۲۲۸	۶/۱
۲۰-۲۴ ساله	۳۲۸۹	۹/۷
۲۵-۳۴ ساله	۱۱۸۵۶	۳۲/۵
۳۵-۴۴ ساله	۱۰۶۵۵	۲۹/۳
۴۵-۶۴ ساله	۶۷۳۲	۱۸/۵
۶۵ ساله به بالا	۴۱۰	۱/۱
اظهار نشده	۷۱	۰/۲

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد قسمت اعظم

نیروی کار این شهر در گروههای سنی ۲۵-۳۴ ساله

و ۱۴-۳۵ ساله که مجموعاً در حدود ۶۲ درصد میباشد

قرار دارند. نسبت فعالیت در گروههای سنی جوانتر

(۱۰ تا ۲۴ ساله) که مجموعاً بالغ بر ۱۸ درصد میباشد به علت

اشتغال به تحصیل و نسبت ۱/۱ درصد میوط به سن

۶۵ ساله به بالا نشان می دهد که سهم قابل ملاحظه مربوط به گروه های میانه سن است.

بحث دوم - اشتغال

الف - نرخ اشتغال

نرخ اشتغال عبارتست از نسبت شاغلین بکل جمعیت بر حسب هزار نفر. طبق این تعریف و بنا بر نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ نرخ اشتغال در شهر اهواز ۱۸۳ در هزار و نرخ اشتغال برای جمعیت در شهر اهواز ۱۸۳ در هزار و نرخ اشتغال در شهر اهواز نشان میدهد.

جدول شماره ۳-۷ نرخ اشتغال و توزیع جمعیت و شاغلین بر حسب جنس در شهر اهواز اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

مرد و زن			مرد			زن		
جمعیت کل	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)
۱۶۶۶۸۱	۳۰۱۳۱	۱۸۳	۸۵۲۵۴	۲۹۰۸۳	۳۴۱	۷۹۲۲۷	۱۰۴۸	۱۳

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی - سال ۱۳۴۳

برای مقایسه نرخهای اشتغال طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ و نتایج سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ لازم است نرخ اشتغال را در جمعیت بالاتر از ده ساله ای ۳۳۵ و ۱۳۴۳ و ۳۳۵ در شهر اهواز نشان میدهد.

جدول شماره ۸-۳ نرخ اشتغال و توزیع شاغلین بر حسب جنس در جمعیت ازده ساله بیالای شهر اهواز (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

مرد و زن			مرد			زن		
جمعیت ازده ساله بیالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت ازده ساله بیالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت ازده ساله بیالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)
۱۱۰۷۸۶	۳۰۱۳۱	۲۷۲	۵۷۶۱۲	۲۹۰۸۳	۵۰۰	۵۳۱۷۴	۱۰۴۸	۲۰

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۹-۳ نرخ اشتغال و توزیع شاغلین بر حسب جنس در جمعیت ازده ساله بیالای شهر اهواز (آبانماه ۱۳۳۵)

مرد و زن			مرد			زن		
جمعیت ازده ساله بیالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت ازده ساله بیالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت ازده ساله بیالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)
۷۹۶۰۷	۳۲۷۷۳	۴۱۲	۴۳۰۹۷	۳۱۵۰۴	۷۳۱	۳۶۵۱۰	۱۲۶۹	۳۵

منبع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵

ب- توزیع شاغلین و نرخ اشتغال حسب گروه های سنی

در جدول زیر که از نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ بدست آمده است توزیع شاغلین و نرخ اشتغال را بر حسب گروه های سنی نشان داده شده است.

بطوریکه ملاحظه میگردد نرخ اشتغال مردان طی سالهای ۱۳۳۵-۱۳۴۳ برابر ۲۲۶ در هزار و نرخ اشتغال زنان طی همان مدت برابر ۱۵۰ در هزار تقلیل پیدا نموده است. در اینجانبان نیز مانند سایر شهرهای کشور به علت اشتغال تعداد بیشتری از جوانان در سالهای اخیر تحصیل در مدارس و دانشگاهها نرخهای اشتغال بطور قابل ملاحظه پائین آمده و ضمناً حد و وقت در اقبال و آمارگیری نیز در این مورد بی تأثیر نبوده است.

جدول شماره ۱۰-۳ توزیع شاغلین و نرخ اشتغال برحسب گروههای سنی در شهر اهواز (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

گروههای سنی	جمعیت	تعداد شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)
جمع از ده ساله پیاپی	۱۱۰۷۸۶	۳۰۱۳۱	۲۷۲
۱۰-۱۴ ساله	۲۴۶۰۱	۲۶۰	۱۱
۱۵-۱۹ ساله	۱۷۵۰۶	۵۵۷	۳۲
۲۰-۲۴ ساله	۱۱۰۴۰	۱۶۱۸	۱۴۷
۲۵-۳۴ ساله	۲۱۶۴۲	۱۰۷۰۵	۴۹۵
۳۵-۴۴ ساله	۱۸۴۶۴	۱۰۲۴۴	۵۵۵
۴۵-۶۴ ساله	۱۴۵۱۹	۶۲۶۶	۴۳۲
۶۵ ساله پیاپی	۲۷۱۳	۴۱۰	۱۵۱
اظهارنشده	۳۰۱	۷۱	-

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

و ۱۵-۱۹ ساله بانرخ ۳۲ در هزار در ردیف های
بعدی قرار دارند.

جدول شماره ۱۱-۳ که مقایسه نرخهای
اشتغال برحسب گروههای سنی در سالهای ۱۳۴۳ و ۱۳۳۵
است اختلاف بین این نرخ ها را در سالهای مذکور نشان
میدهد.

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد گروه سنی

۴۴-۳۵ ساله بانرخ اشتغال ۵۵۵ در هزار یا لاترین

نرخ و گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله بانرخ ۱۱ در هزار

پائینترین نرخ اشتغال را دارا هستند. سایر گروههای

سنی به ترتیب ۳۴-۲۵ ساله بانرخ ۴۹۵ در هزار

۶۴-۴۵ ساله بانرخ ۴۳۲ در هزار ۶۵ ساله پیاپی

بانرخ ۱۵۱ در هزار ۲۴-۲۰ ساله بانرخ ۱۴۷ در هزار

جدول شماره ۱۱-۲ مقایسه نرخهای اشتغال در گروههای سنی بالاتر از ده ساله شهر اهواز در سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری

نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

گروههای سنی	سال آمارگیری		تفاوت
	سال ۱۳۳۵	سال ۱۳۴۳	
	نرخ اشتغال (در هزار)	نرخ اشتغال (در هزار)	
جمع از ده ساله بیالا	۴۱۲	۲۷۲	۱۴۰ -
۱۰-۱۴ ساله	۶۹	۱۱	۵۸ -
۱۵-۱۹ ساله	۲۸۴	۳۲	۲۵۲ -
۲۰-۲۴ ساله	۵۲۶	۱۴۷	۳۷۹ -
۲۵-۳۴ ساله	۵۰۱	۴۹۵	۶ -
۳۵-۴۴ ساله	۵۶۲	۵۵۵	۷ -
۴۵-۶۴ ساله	۴۸۸	۴۳۲	۵۶ -
۶۵ ساله بیالا	۲۸۸	۱۵۱	۱۳۷ -

منبع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

د گروه قرار دارد اختلاف آنها در سالهای مذکور بسیار ناچیز است (۶ و ۷ در هزار) در گروههای سنی ۴۵-۶۴ ساله و ۶۵ ساله بیالا نیز احتمالاً در اثر مهاجرت و بازنگشتگی از تعداد شاغلین کاسته شده است.

آنچه در این مورد قابل تأمل است افزایش بار معیشت شاغلین میباشد که در سال ۱۳۳۵ هر یک نفر شاغل بار معیشت ۳/۷ نفر را برعهده داشته در حالیکه در سال ۱۳۴۳ این نسبت برای یک نفر شاغل در حدود ۵/۵ نفر محاسبه شده است.

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد در کلیه گروههای سنی تعداد شاغلین کاهش پیدا نموده بنحوی که اختلاف نرخ اشتغال بطور کلی در سالهای مذکور به ۴۰ درصد هزار بالغ گردیده است کاهش نرخها بطوریکه قبلاً نیز یادآوری گردید اکثر مربوط به افزایش تعداد دانش آموزان و دانشجویان در سالهای اخیر بوده است که میزان اختلاف آن در گروههای سنی ۱۵-۱۹ ساله و ۲۰-۲۴ ساله ملاحظه میشود. در حالیکه در دو گروه سنی ۲۵-۳۴ ساله و ۴۵-۶۴ ساله که بالاترین نرخهای اشتغال در این

ج- توزیع شاغلین در گروههای اصلی مشاغل

طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ در شهر اهواز ۵ درصد مشاغلین در مشاغل تخصصی و فنی ۳/۴ درصد در مشاغل مدیریت و اموراتاری ۹/۴ درصد در مشاغل دفتری ۱۹/۷ درصد در فروش ۲/۲ درصد در کشاورزی ۰/۲ درصد

در حفاری و استخراج معدن ۱۴/۲ درصد در حمل و نقل و ارتباطات ۲۳/۵ درصد در حرفه های صنعتی و عملیات تولیدی ۱۰/۹ درصد در خدمات و ۱۵/۴ درصد در خدمات ارتش و متفرقه بکار اشتغال داشته اند. جدول شماره ۳-۱۲ توزیع شاغلین را بر حسب گروههای اصلی مشاغل و نسبت اشتغال را در آن رشته ها نشان میدهد.

جدول شماره ۳-۱۲ توزیع شاغلین بر حسب گروههای اصلی مشاغل و نسبت اشتغال در شهر اهواز (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

گروههای اصلی مشاغل	شاغلین	درصد
جمع	۳۰۱۳۱	۱۰۰
مشاغل تخصصی و فنی	۱۵۳۳	۵/۱
مشاغل مدیریت و اموراتاری	۱۰۳۷	۳/۴
مشاغل دفتری	۲۸۳۰	۹/۴
مشاغل فروش	۴۷۲۶	۱۵/۷
مشاغل کشاورزی	۶۷۸	۲/۲
مشاغل حفاری و استخراج معدن	۵۳	۰/۲
مشاغل حمل و نقل و ارتباطات	۴۲۸۰	۱۴/۲
مشاغل حرفه های صنعتی و عملیات تولیدی	۷۰۷۵	۲۳/۵
مشاغل خدمات	۳۲۸۴	۱۰/۹
مشاغل ارتشی و متفرقه	۴۶۳۵	۱۵/۴

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

نسبت توزیع شاغلین در گروههای عمده مشاغل در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ نیز تغییراتی نموده است که جدول شماره ۱۳-۲ آنرا نشان میدهد. طبق ارقام این جدول نسبت اشتغال در مشاغل تخصصی و فنی ۲/۳ در صد، مدیریت و امور فتری ۴/۳ درصد، فروش ۲/۵ درصد، حمل و نقل و ارتباطات ۳/۱ درصد نسبت به سال ۱۳۳۵- افزایش داشته در حالیکه در مشاغل کشاورزی، حفاری و استخراج معدن، حرفه های صنعتی و عملیات تولیدی و خدمات به ترتیب ۱/۴ درصد، ۶/۱۰ درصد، ۵/۱ درصد و ۳/۱ درصد نسبت به سال مذکور کاهش یافته است.

جدول شماره ۱۳-۳: توزیع شاغلین در گروههای اصلی مشاغل و مقایسه آنها در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ در شهر اهواز

تفاوت بر حسب درصد	سال ۱۳۴۳		سال ۱۳۳۵		سالهای آماری
	درصد	شاغلین	درصد	شاغلین	گروههای اصلی مشاغل
درصد	۱۰۰	۳۰۱۳۱	۱۰۰	۳۲۷۷۳	جمع
+۲/۳	۵/۱	۱۵۳۳	۲/۸	۹۳۶	مشاغل تخصصی و فنی
+۴/۳	۱۲/۸	۳۸۶۷	۸/۵	۲۷۹۶	مشاغل مدیریت و امور فتری
+۲/۵	۱۵/۷	۴۷۲۶	۱۳/۲	۴۳۳۱	مشاغل فروش
-۱/۴	۲/۲	۶۷۸	۳/۶	۱۱۶۴	مشاغل کشاورزی
-۰/۶	۰/۲	۵۳	۰/۸	۲۵۳	مشاغل حفاری و استخراج معدن
+۳/۱	۱۴/۲	۴۲۸۰	۱۰/۳	۳۳۶۲	مشاغل حمل و نقل و ارتباطات
-۵/-	۲۳/۵	۷۰۷۵	۲۸/۵	۹۳۳۵	مشاغل حرفه های صنعتی و ...
-۳/۱	۱۰/۹	۳۲۸۴	۱۴/-	۴۵۹۲	مشاغل خدمات
-۲/۱	۱۵/۴	۴۶۳۵	۱۸/۳	۶۰۰۴	مشاغل ارتشی و متفرقه

منابع: سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵ و آماری نمونه ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

توزیع شاغلین در رشته های عمده فعالیت اقتصادی

ماه ۱۳۴۳ توزیع شاغلین شهر اهواز در رشته های
عمده فعالیت اقتصادی بشرح جدول زیر

بوده است.

طبق آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی اردیبهشت

جدول شماره ۱۴-۳ توزیع شاغلین شهر اهواز در رشته های عمده فعالیت اقتصادی (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

گروه های عمده فعالیت اقتصادی	تعداد شاغلین	درصد	توزیع در سه بخش عمده فعالیت اقتصادی	درصد
جمع	۳۰۱۳۱	۱۰۰	۳۰۱۳۱	۱۰۰
کشاورزی و جنگل باغی و شکار	۵۲۴	۱/۷	۵۲۴ (کشاورزی)	۱/۷
حفاری و استخراج معدن	۷۷	۰/۳	۷۵۶۰ (صنعت)	۲۵/۱
صنایع	۴۴۹۷	۱۴/۹		
مواصلات	۱۹۳۰	۶/۴		
برق، گاز، آب و خدمات بهداشتی	۱۰۵۶	۳/۵		
تجارت، بانک و بیمه و مستغلات	۵۲۸۹	۱۷/۶	۲۱۸۸۳ (خدمات)	۷۲/۷
حمل و نقل، ارتباطات	۶۳۲۷	۲۱/۰		
خدمات	۱۰۲۶۷	۳۴/۱		
فعالیت های غیر مشخص	۱۶۴	۰/۵	۱۶۴ (فعالیت های غیر مشخص)	۰/۵

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

خدمات بکار اشتغال داشته اند.

توزیع شاغلین شهر اهواز در سه بخش مهم فعالیت اقتصادی
طبق نتایج سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ بشرح زیر بود.

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد ۱/۷ درصد

شاغلین شهر اهواز در سال ۱۳۴۳ در بخش کشاورزی
۲۵/۱ درصد در بخش صنعت و ۷۲/۷ درصد نیز در بخش

جدول شماره ۱۰-۳ توزیع شاغلین شهر اهواز در رشته های عمده فعالیت اقتصادی (آبانماه ۱۳۳۵)

گروه های عمده فعالیت اقتصادی	تعداد شاغلین	درصد	توزیع در سه بخش عمده فعالیت اقتصادی	درصد
جمع	۳۲۷۷۳	۱۰۰	۳۲۷۷۳	۱۰۰
کشاورزی و جنگل بانی و شکار ۰۰۰۰۰	۱۱۵۴	۳/۵	۱۱۵۴ (کشاورزی)	۳/۵
استخراج معدن	۳۷	۰/۱	۱۰۵۴۲ (صنعت)	۳۲/۲
صنایع	۷۱۶۲	۲۱/۹		
ساختمان	۳۱۳۵	۹/۶		
برق-گاز-آب و خدمات بهداشتی	۲۰۸	۰/۶		
تجارت و بانک و بیمه و مستغلات	۴۴۹۲	۱۳/۷	۱۶۳۰۱ (خدمات)	۴۹/۷
حمل و نقل و ارتباطات	۴۸۱۹	۱۴/۷		
خدمات	۶۹۹۰	۲۱/۳		
فعالیت های غیر مشخص	۴۷۷۶	۱۴/۶	۴۷۷۶ (فعالیت های غیر مشخص)	۱۴/۶

منبع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵

هـ- توزیع شاغلین بر حسب وضع در شغل

طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ در حدود ۳۳ درصد شاغلین شهر اهواز را کارفرمایان و کارکنان مستقل ۱۸ درصد را کارکنان مزد و حقوق بگیر، ۴۴ درصد شاغلین را کارمندان دولت و ۱۵ درصد را کارکنان خانوادگی، ۳ درصد را خدمه منزل و ۲/۰ درصد شاغلین را کارآموزان تشکیل می داده اند که توزیع و نسبت اشتغال و همچنین مقایسه آنها را با گروه های

از مقایسه نسبت های توزیع شاغلین در سه بخش عمده فعالیت اقتصادی نتایج زیر بدست آمده است:

نسبت شاغلین بخش کشاورزی در طی سال های ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ در حدود ۸/۱ درصد و نسبت شاغلین بخش صنعت برابر ۱/۷ درصد کاهش یافته و در مقابل به نسبت شاغلین بخش خدمات برابر ۲۳ درصد افزوده شده است.

جدول شماره ۱۶-۱ توزیع مهاجرین شهرقم برحسب مشاغل قبل و بعد از مهاجرت (فروردینماه ۱۳۴۳)

شرح مشاغل	قبل از مهاجرت	بعد از مهاجرت
کلیه مشاغل	۱۰۰ /-	۱۰۰ /-
خارج از نیروی کار	۶۵ /۹	۶۲ /۱
در جستجوی کار	۱ /۵	۲ /۶
کارکنان مشاغل تخصصی و فنی و مشاغل وابسته به آن	۳ /-	۶ /-
مدیران و کارمندان اداری و اجرایی	۰ /۴	۹ /۸
کارکنان دفتری	۲ /۱	۱ /۶
فروشنده‌گان	۲ /۱	۳ /۸
کشاورزان - ماهیگیران - شکارچیان و	۱۴ /-	۱ /۵
معدنچیان و کارگران حفاری و استخراج	-	۰ /۲
کارکنان مشاغل مربوط به حمل و نقل و ارتباطات	۰ /۷	۲ /۶
صنعتگران و تارکبان حرفه های تولیدی	۵ /۵	۱۲ /۶
کارکنان مشاغل مربوط به خدمات و اموزش و تفریحی	۲ /-	۵ /۵
کارکنانیکه کار آنها قابل طبقه بندی در مشاغل متداول نمیباشد	۲ /-	-
مشاغل مربوط به ارتش	۰ /۸	۰ /۶
اظهار نشده	-	۰ /۱

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

مهاجرین خارج از نیروی کار پس از مهاجرت تقلیل یافته
ولی برعکس نسبت افراد مهاجرین در جستجوی کار پس
از مهاجرت افزایش یافته است.

بموجب ارقام جدول بالا تعداد مهاجرینی که
قبل از ورود به شهرقم خارج از نیروی کار بوده اند، پس
از مهاجرت وارد نیروی کار شده اند و طبیعا نسبت

مهاجرینی که قبل از مهاجرت به مشاغل تخصصی و فنی اشتغال داشته اند نسبت به شاغلین رشته های مختلف ناچیز بوده اند ولی این نسبت پس از مهاجرت به شهرقم به دو برابر رسید است. نشان میدهد که زمینه برای متخصصین و افراد فنی در شهرقم بطور کلی بیشتر از نقاطی بود است که مهاجر به شهرقم فرستاده بوده اند. نسبت مهاجرینی که در مشاغل مدیریت و امور اداری و اجرایی سرگرم بودند پس از مهاجرت به شهرقم دو برابر شد و بنابراین در شهرقم عده بیشتری برای این مشاغل مورد نیاز بوده است. میزان کارکنان دفتری پس از مهاجرت افت کرده ولی بر نسبت فروشندگان افزوده شده است. از این علامت شاید بتوان نتیجه گرفت که کار بیشتر و واسطه‌های بین تولید کنند و مصرف کنند در این شهر رونق بیشتری دارد.

کشاورزان، ماهگیران و شکارچیان تعداد قابل ملاحظه‌ای را تشکیل میدادند که پس از مهاجرت اکثریت به کارهای دیگری مشغول شدند بطوریکه نسبت این قبیل شاغلین از ۱۴ درصد به ۱/۵ درصد رسید است. تعدادی فوق العاده ناچیز (۲/۰ درصد) از مهاجرین نیز پس از ورود به شهرقم به کارهای حفاری و استخراج معدن جذب شده اند. نسبت شاغلین حمل و نقل پس از مهاجرت تقریباً نزدیک به ۴ برابر شده و معلوم میشود این کار در شهرقم رواج بیشتری داشته است. کارهای صنعتی و تولیدی عده زیادی از مهاجرین

را جذب کرده است و نسبت آن از ۵/۰ درصد به ۱۲/۶ درصد افزایش یافته است. این تغییر نشاندهنده زمینه خوب کارهای صنعتی و تولیدی در شهرقم میباشد. کارکنان مشاغل مربوط به خدمات تفریحی و ورزشی نیز به نسبت قابل توجهی افزایش یافته اند.

بطور کلی از بررسی جداول شماره ۱-۱۵ و ۱-۱۶ میتوان نتیجه گرفت که اکثریت افراد یک اقدام به مهاجرت به شهرقم کرده اند یا روستائینی بوده اند که قبل از مهاجرت به مشاغل، از قبیل کشاورزی، جنگلبانی، و شکار و صید ماهی و امثال آن اشتغال داشته اند و یا افراد خارج از نیروی کار که باز هم احتمالاً به تبعیت از همین نوع مهاجرین به شهرقم مهاجرت کرده اند.

علل مهاجرت

علل مهاجرت میتواند راهنمای خوبی برای تفسیر مهاجرت و روشن کردن اوضاع گذشته و پیش بینی وضع آینده باشد. موشکافی درباره علل و مسببات مهاجرت پاسخگوی بسیاری از سئوالهای مربوط به چگونگی اقتصادی، اجتماعی و سیاسی مملکت است.

جدول زیر وضع مهاجرین شهرقم را بر حسب علت وقوع مهاجرت و به تفکیک جنس نشان میدهد:

جدول شماره ۱۷-۱ توزیع مهاجرین شهرقم بر حسب علت و نوع مهاجرت و به تفکیک جنس (فروردینماه ۱۳۴۳)

مهاجرین تبعی			مهاجرین اصلی			نوع مهاجرت و علل عمد مهاجرت
زن	مرد	جمع درصد	زن	مرد	جمع درصد	
۷۱/۶	۲۸/۴	۱۰۰/-	۵۲/-	۴۸/-	۱۰۰/-	در جستجوی کار
۷۵/۲	۲۴/۸	۱۰۰/-	-	۱۰۰	۱۰۰/-	در جستجوی کار بهتر
۷۹/۵	۲۰/۵	۱۰۰/-	۱/۶	۹۸/۱	۱۰۰/-	تحصیل
۶۲/۶	۳۷/۴	۱۰۰/-	۲/۵	۹۷/۵	۱۰۰/-	انتقال
-	-	۱۰۰/-	۹۶/۶	۳/۱	۱۰۰/-	ازدواج
۴۳/۸	۵۶/۲	۱۰۰/-	۶۸/۸	۳۱/۲	۱۰۰/-	تبعیت از خانواده
۶۸/۳	۳۱/۷	۱۰۰/-	۱۷/۶	۸۲/۴	۱۰۰/-	علل متفرقه
۶۱/۱	۳۸/۹	۱۰۰/-	۲۸/۶	۷۱/۴	۱۰۰/-	اظهار نشده

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

است. چون هنوز کمتر مردی بخاطر ازدواج مهاجرت میکند و محل کار خود را به تبعیت از مقتضیات زندگی زوجه خویش تغییر میدهد.

در مورد علت تبعیت از خانواده تعداد کثری مورد بعنوان مهاجر اصلی وارد شهرقم شده اند ولی در مورد علل متفرقه و اظهار نشده اکثریت بجانب مردان بوده است. در مورد مهاجرین تبعی نیز تعداد زنانیکه به علت جستجوی کار وارد شهرقم شده اند اکثریت داشته و این وضع در مورد عللی از قبیل جستجوی کار بهتر، تحصیل و انتقال نیز صادق است. در مورد علت مربوط به تبعیت از خانوار

بررسی جدول شماره ۱۷-۱ نشان میدهد مهاجرینی که به جستجوی کار وارد شهرقم شده اند بیشتر زن بودند. این وضع استثنائی تقریباً منحصراً شهرقم است. شاید هم مربوط به وضع نمونه گیری باشد و تصادفاً آمارگیری از مراکزی بعمل آمده باشد که در آنها این قبیل زنان زیاد بوده اند.

افرادى که به جستجوی کار بهتر به شهرقم آمدند طبق آمار موجود همگی مرد بوده و این امر در مورد تحصیل و انتقال نیز تاحدی صادق است. در مورد ازدواج اکثریت نزدیک به اتفاق با مهاجرین زن است. این امر هم طبیعی

روند مهاجرت

موارد بازاکتیت نسبی مهاجرین تبعی رازنان تشکیل

با استفاده از نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی

فروردینماه ۱۳۴۳ در مورد مهاجرت جدول زیر تنظیم شده

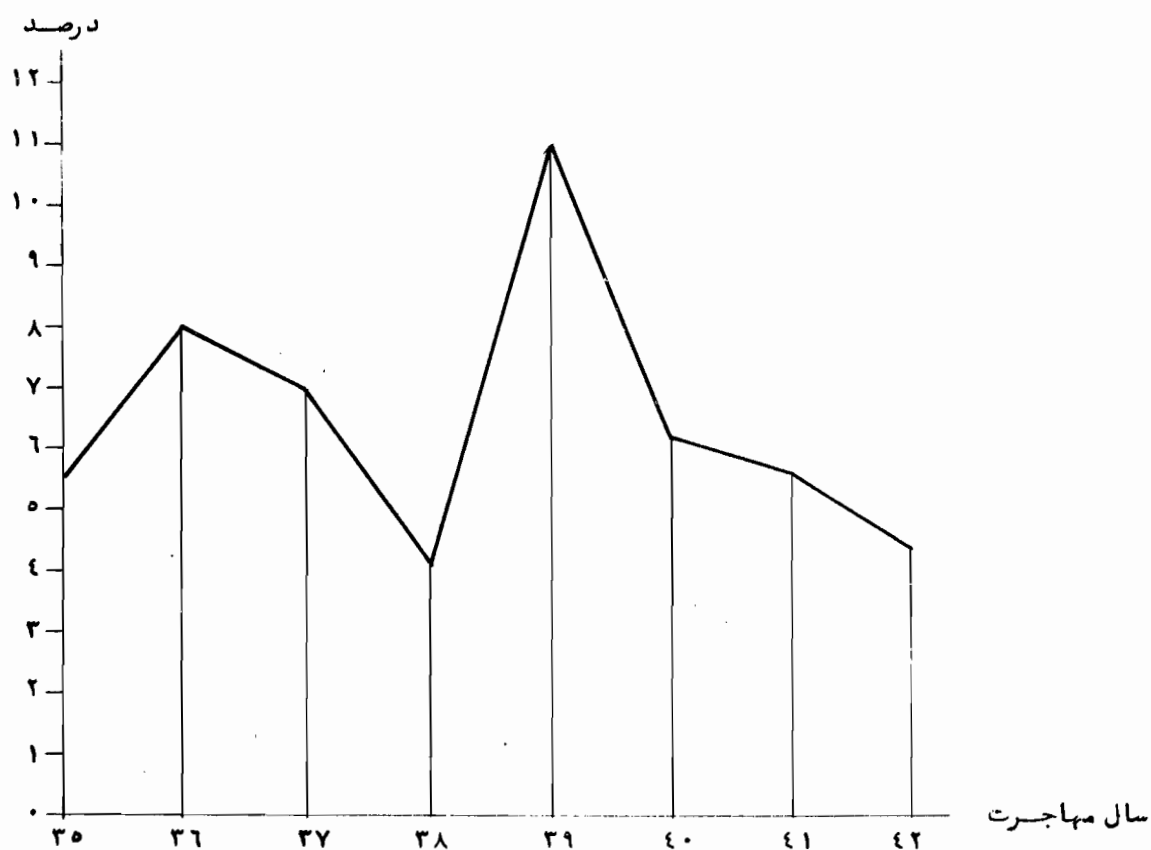
است.

جدول شماره ۱۸-۱ توزیع مهاجرین شهر قم در سالهای ۱۳۳۵-۱۳۴۲

سال مهاجرت	جمع درصد	قبل از سال ۱۳۳۵	سال ۱۳۳۵	سال ۱۳۳۶	سال ۱۳۳۷	سال ۱۳۳۸	سال ۱۳۳۹	سال ۱۳۴۰	سال ۱۳۴۱	سال ۱۳۴۲	ظهور نشده
مرد و زن	۱۰۰	۴۶/۴	۵/۵	۸/-	۷/-	۴/۱	۱۱/-	۶/۲	۵/۶	۵/۴	۰/۸
مرد	۱۰۰	۵۰/۳	۴/۴	۸/۳	۶/۴	۳/۴	۱۰/۱	۵/-	۵/۲	۶/۳	۰/۶
زن	۱۰۰	۴۲/۳	۶/۵	۷/۸	۷/۶	۴/۸	۱۲/-	۷/۴	۶/۱	۴/۴	۱/۱

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی فروردینماه ۱۳۴۳

نمودار شماره ۵- تغییرات نسبی مهاجرت به شهر قم از سال ۱۳۳۵ تا ۱۳۴۲

جسبیده بهم هستند، امکان دارد تصادفاً جواب دهندگان در ذکر دقیق تاریخ مهاجرت خود دچار اشتباه شده باشند.

از مطالعه نمودار وجودی بالا معلوم میشود که میزان مهاجرت به شهر قم وضع مرتب و منظمی نداشته و در بعضی سالها نظیر سال ۱۳۳۸ خیلی کم و برخی سالها (سال ۱۳۳۹) زیاد بوده و منتهی چون این دو سال

فصل دوم

بررسی مسائل آموزشی شهر قم

مقدمه

بی هیچ تردید، اساس رشد و توسعه اقتصادی عامل نیروی کار و یا بطور کلی نیروی انسانی است. و آدمی هنگامی میتواند، در محیط خود اثر بخشد و تأثیر مثبتی در جامعه بجای گذارد که برای پیشرفتهای مورد نظر از پیش تربیت شده باشد. در حقیقت میزان رشد و توسعه اقتصادی با درجه سواد و مهارت و تخصص افراد آن جامعه بستگی مستقیم دارد. بدون گفتگو موفقیت های فرهنگی در زمینه تربیت کادرهای مورد نیاز ما هر مستخص سر آغاز پیروزیهای درخشان علم و تکنیک و رونق و شکفتگی اوضاع اقتصادی و اجتماعی است. بالا رفتن سطح مهارت تخصصها که در يك سیستم برنامه ریزی مترقی آموزشی امکان پذیر است، امکان ازدیاد بازدهی کار را در تمام رشته ها فعالیت های اقتصادی و اجتماعی فراهم میسازد.

برای توفیق در يك برنامه ریزی مترقی و وسیع آموزشی در جامعه لازم است که قبل از همه منابع موجود نیروی انسانی از جمله کیفیت افراد جامعه از لحاظ وضع سواد و سطوح مختلف مهارتها و تخصصها و درجه انطباق برنامه های جاری آموزشی با تخصصها و مهارتها ی مورد نیاز بخوبی ارزیابی

و شناخته شده و نقاط و نکات مثبت و منفی و با قوت و ضعف آن بخوبی بررسی گردد. از اینرو برای اینکه سرمایه گذارهای آموزشی که پیوسته رقم قابل توجهی از بودجه عمومی و هزینه خانوارها را بخود اختصاص داده و میدهد به بازده مطلوب خود برسد، میبایستی که در تنظیم برنامه ها و انطباق هدفهای آموزشی با مهارتها و تخصصهای مورد پیشربینی در فعالیت های مختلف اقتصادی نهایت دقت بعمل آید. در غیر آن صورت نه تنها سرمایه بزرگی، تلف شده بلکه مهمتر از آن وقت و نیروی کار زیادی بهدر رفته که باز یافتن آن دیگر امکان پذیر نیست.

در بررسی مسائل آموزش شهر قم مسائلی مربوط به سواد در کل جامعه زنان و مردان در گروه های مختلف سنی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و برای نشان دادن میزان توسعه و تغییرات وضع سواد، مقایسه ای بین آنها از نتایج سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ بعمل آمده و تغییرات و تحولات مربوط به سواد در فاصله این دو آمارگیری بطور مشروح بررسی گردیده است. از طرفی نیز مطالعه ای درباره ترك

تحضیل و عوامل ایجاد کنند، بیسواد ی و شیوه های مبارزه با آن صورت گرفته است.

مطالعه درباره افراد باسواد کلاس ندیده که غالباً سواد قدیمه دارند و علل نداشتن تحصیلات کلاسیک نیز موضوع دیگر این بررسی بوده است. مسئله بیسواد ی و تغییرات آن در سالهای گذشته مورد مطالعه قرار گرفته و آمارهائی در زمینه عوامل بیسواد ی آورده شده است که میتواند در مبارزه با بیسواد ی مورد استفاده قرار گیرد.

در قسمت دیگر بررسی مسائل آموزش شهر قم مطالعه ای درباره افراد تحت تعلیم بعمل آمده و با استفاده از آمارهائی موجود افراد لازم التعلیمی که در سن شرکت در دبستان بوده ولی بعملی هنوز به مدرسه راه نیافته اند مشخص گردیده و در ضمن یک برنامه پنج ساله برای تحت

تعلیم در آوردن تمام اطفال گروه سنی ۶-۱۲ ساله که در سنین شرکت در دبستان میباشند پیشنهاد شده که مجموعه میتواند در برنامه ریزیهای آموزشی سود بخش باشد.

در آخرین قسمت بررسی مسائل آموزش برای نشان دادن درجه تاثیر برنامه های جاری آموزشی در نیروی کار و همچنین پی بردن به منابع موجود نیروی کار ما هر متخصص و ارزیابی سطوح مختلف مهارتهای موجود، ضمن یک آمار گیری نمونه ای از نیروی کار شهر قم مطالعه ای درباره وضع مهارتها و تخصصهای افراد کار آموخته که مهارت و کارآئی خود را مدیون کار عملی و تجری بوده اند بعمل آمده که به سهیم خود میتواند در پی بردن به منابع موجود کار ما هر متخصص و همچنین توجیه برنامه های جاری آموزشی مفید و موثر باشد.

بررسی وضع سواد در شهر قم

طبق نتایج آمارگیری سواد، نیروی انسانی کشور در فروردینماه ۱۳۴۳ بعمل آمده از کل ۱۰۴۳۱۵ نفر جمعیت مرد و زن از ۱۶ ساله به بالا در شهر قم درجستند و ۳۲۳۵۸ نفره یا تقریباً ۳۱ درصد آن با سواد و ۷۱۹۸۰ نفره یا ۶۸/۹ درصد بقیه بیسواد بودند و ۷۰ نفر نیز پوشیده سواد خود را اظهار نکرده اند.

در جدول زیر توزیع جمعیت ۱۶ ساله به بالای شهر قم بر حسب وضع سواد آورده شده است.

جدول شماره ۱-۲ توزیع جمعیت ۱۶ ساله به بالای شهر قم بر حسب سواد و بختیک جنس (فروردینماه ۱۳۴۳)

وضع سواد / جنس	جمع	باسواد		بیسواد		اظهار نشده	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
مرد و زن از ۱۶ ساله به بالا	۱۰۴۳۱۵	۳۲۳۵۸	۳۱	۷۱۹۸۰	۶۸/۹	۵۷	۰/۱
مرد	۵۶۱۱۱	۲۵۲۱۱	۴۷/۹	۲۷۳۶۲	۵۲	۳۸	۰/۱
زن	۵۱۷۸۴	۷۱۴۷	۱۳/۸	۴۴۶۱۸	۸۶/۲	۱۹	-

منبع : آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

مقایسه وضع سواد جامعه شهر قم در سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

به منظور شناخت تغییراتی که در وضع کلی و کیفی آموزش و پرورش طی مدت ۸ سال فاصله دو آمارگیری در شهر قم بوجود آمده است نتایج وضع آموزش آمارگیری سال ۱۳۴۳ را با سرشماری سال ۱۳۳۵ مقایسه مینمائیم و از طرفی چون در سرشماری سال ۱۳۳۵ وضع سواد جامعه شهر قم در گروه‌های سنی از ۱۶ ساله به بالا مشخص شده مانیز ناگزیر در این بررسی

همانطور که توزیع جدول بالا نشان میدهد نسبت زنان بیسواد پیش از مردان بیسواد بود و است بطوریکه ۸۶/۲ درصد از کل زنان در گروه‌های سنی از ۱۶ ساله به بالا و ۵۲ درصد از کل مردان در همان گروه‌های سنی بیسواد و در مقابل ۴۷/۹ درصد از مردان و ۱۳/۸ درصد از زنان با سواد بودند.

مشابه خود در سال ۱۳۳۵ در جدول شماره ۱۶-۳ نشان داده میشود .

جدول شماره ۱۶-۳ توزیع شاغلین شهر اهواز بر حسب وضع در شغل و مقایسه آن در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳

تفاوت بر حسب درصد	سال ۱۳۴۳		سال ۱۳۳۵		وضع در شغل
	درصد	تعداد شاغلین	درصد	تعداد شاغلین	
	۱۰۰	۳۰۱۳۱	۱۰۰	۳۲۷۷۳	جمع
+ ۱۱ / ۲	۳۳ / ۲	۱۰۰۱۵	۲۲ / -	۷۲۰۰	کارفرمایان و کارکنان مستقل
- ۱۶ / ۴	۱۸ / -	۵۴۲۰	۳۴ / ۴	۱۱۲۸۶	کارکنان مزد و حقوق بگیر
+ ۱۵ / ۵	۴۴ / ۱	۱۳۲۸۹	۲۸ / ۶	۹۳۸۶	کارمندان دولت
+ ۰ / ۷	۱ / ۵	۴۳۶	۰ / ۸	۲۵۷	کارکنان خانوادگی
+ ۳ / -	۳ / -	۹۱۷	-	-	خدمه منزل
+ ۰ / ۲	۰ / ۲	۵۴	-	-	کارآموزان
- ۱۴ / ۲	-	-	۱۴ / ۲	۴۶۴۴	اظهار نشده

منابع : سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

- ۱- در بخش کشاورزی ۶۰ / ۷ درصد شاغلین — کارفرما و کارکن مستقل ، ۳۳ / ۸ درصد مزد و حقوق بگیر و برابر ۵ / ۵ درصد شاغلین نیز کارکنان خانوادگی بوده اند .
- ۲- در بخش صنعت (صنایع ساختمان و آب - برق گاز - خدمات بهداشتی) ۳۳ / ۴ درصد شاغلین کارفرمایان و کارکنان مستقل ، ۳۸ / ۴ درصد مزد و حقوق بگیران ، ۲۵ / ۴ درصد کارمندان دولت و بقیه نیز کارکنان خانوادگی و کارآموزان بوده اند .
- ۳- در بخش خدمات ۳۲ / ۸ درصد کارکنان

بطوریکه مقایسه توزیع وضع در شغل شهر اهواز در فاصله سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ نشان میدهد — ۱۱ / ۲ درصد بر تعداد کارفرمایان و کارکنان مستقل و برابر ۱۵ / ۵ درصد بر تعداد کارمندان دولت افزوده شده و در مقابل برابر ۱۶ / ۴ درصد از تعداد کارکنان — مزد و حقوق بگیر کاسته شده است .

طبق جدول شماره ۱۷-۳ از توزیع شاغلین — بر حسب وضع در شغل در سه بخش عمده فعالیت اقتصادی نتایج زیر بدست آمده است :

راکارفرمایان و کارکنان مستقل ، ۹/۹ درصد را مزد و حقوق بگیران ، ۵۲ درصد را کارمندان دولت و بقیه را خدمه منازل و کارکنان خانوادگی تشکیل میداده اند .

جدول شماره ۱۷- توزیع شاغلین شهر اهواز بر حسب وضع در شغل در سه بخش عمده فعالیت اقتصادی (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

بخش های فعالیت اقتصادی	شاغلین	درصد	کارفرمایان و کارکنان مستقل	درصد	مزد و حقوق بگیران	درصد	کارمندان دولت	درصد	کارکنان خانوادگی	درصد	خدمه منزل	درصد	کارآموزان	درصد
جمع	۳۰۱۳۱	۱۰۰	۱۰۰۱۵	۳۳/۲	۵۴۲۰	۱۸	۱۳۲۸۹	۴۴/۱	۴۳۶	۱/۵	۹۱۷	۳	۵۴	۰/۲
کشاورزی	۵۲۴	۱۰۰	۳۱۸	۶۰/۷	۱۷۷	۳۳/۸	-	-	۲۹	۵/۵	-	-	-	-
صنعت	۷۵۶۰	۱۰۰	۲۵۲۶	۳۳/۴	۲۹۰۰	۳۸/۴	۱۹۱۹	۲۵/۴	۱۶۱	۲/۱	-	-	۵۴	۰/۷
خدمات	۲۱۸۸۳	۱۰۰	۷۱۷۱	۳۲/۸	۲۱۷۹	۹/۹	۱۱۳۷۰	۵۲/۰	۲۴۶	۱/۱	۹۱۷	۴/۲	-	-
فعالیت های غیر مشخص	۱۶۴	۱۰۰	-	-	۱۶۴	۱۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

و- اشتغال و کاریابی

در شهر اهواز از مجموع ۲۴۷ نفری که طی ۱۲ ماه قبل از آمارگیری بکار مشغول شده اند ، به غیر از ۲۷ نفری که وضع استخدام خودشان را اظهار نداشته اند ۲۲۰ نفر عموماً از طریق مراجعه مستقیم برای خودشان کار پیدا کرده اند در آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی رضایت از کار نیز مورد پرسش قرار گرفته است . از مجموع شاغلین در حدود ۹۸ درصد آنها از شغل خود رضایت داشته و آمار کمی خود را به ادامه کار اعلام داشته اند و فقط ۲ درصد بقیه به دلایلی از قبیل کمی دستمزد و عدم رضایت از کار فعلی خواستار

طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ از مجموع ۳۰۱۳۱ نفر شاغلین این شهر ۳۶ درصد (۱۰۹۹۳ نفر) در کارگاه های فاسدی ، ۳ درصد (۸۹۸ نفر) در خانه ، ۱۵ درصد (۴۶۲۱ نفر) در مشاغل غیر ثابت ، ۸/۰ درصد (۲۴۸ نفر) در شرکتها ، ۲۵ درصد (۷۶۷۴ نفر) در مؤسسات دولتی و ۱۹ درصد (۵۶۱۵ نفر) در مؤسسات عمومی بکار اشتغال داشته اند .

تغییر شغل بوده اند .

بدست میآید برای برنامه ریزیهای مناسب اقتصادی مورد

استفاده قرار میگیرد . درآمارگیری نمونه ای نیروی انسانی

میزان تغییرات فصلی اشتغال طی جد اول مخصوصاً

برآورد گردیده است که نتایج آن درمورد شهر اهواز

بقرار زیر است :

بررسی تغییرات حجم اشتغال در رشته های مختلف

فعالیت اقتصادی در فصول مختلف سال حائز اهمیت است .

اطلاعاتی که بدین ترتیب از تغییرات فصلی جمعیت فعال

ز- اشتغال در فصول مختلف

جدول شماره ۱۸-۳ توزیع افراد شاغل شهر اهواز برحسب کار در فصول مختلف سال ۱۳۴۲ در رشته های عمده فعالیت اقتصادی

فصول فعالیت سال	شرح فعالیت	مجموع فعالیتها	کشاورزی	استخراج معدن	صنایع	ساختمان	برق و گاز و آب	تجارت بانک بیمه مستغلات	حمل و نقل و ارتباطات	خدمات	فعالیتها غیر مشخص
بهار	۲۹۲۰۱	۴۰۸	۵۸	۴۳۲۹	۱۶۳۴	۱۰۵۶	۵۱۸۱	۶۲۷۳	۱۰۰۹۸	۱۶۴	
تابستان	۲۸۳۱۰	۴۰۸	۷۷	۴۳۶۴	۲۰۰۸	۱۰۵۶	۵۱۸۱	۶۲۲۸	۸۸۲۴	۱۶۴	
پائیز	۲۹۴۵۷	۳۷۸	۷۷	۴۳۹۹	۱۷۹۱	۱۰۵۶	۵۱۹۹	۶۲۷۳	۱۰۱۲۰	۱۶۴	
زمستان	۲۸۹۲۷	۳۴۹	۷۷	۴۳۹۱	۱۳۰۴	۱۰۵۶	۵۱۷۲	۶۲۷۳	۱۰۱۴۱	۱۶۴	

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد بطور کلی حجم

اشتغال در تمام فصول سال تقریباً یکسواخت بوده و تغییرات

مهمی ندیده نمیشود .

باسواد کلاس ندیده ، ۵ / ۶ درصد سواد اول تا پنجم ابتدائی ،

۹ / ۶۶ درصد ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه ، ۷ درصد

سوم و چهارم متوسطه ، ۳ / ۹ درصد پنجم و ششم متوسطه

و ۳ / ۵ درصد دارای تحصیلات عالی هستند . جدول

شماره ۱۹-۳ توزیع افراد شاغل را برحسب میزان سواد

و طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

نشان میدهد .

ح- اشتغال و میزان سواد

وضع سواد شاغلین شهر اهواز شرح زیر برآورد شده

است :

در حدود ۷ / ۳۹ درصد شاغلین بیسواد ، ۸ / ۴ درصد

جدول شماره ۱۶-۳ توزیع شاغلین شهر اهواز بر حسب میزان سواد (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

میزان سواد	تعداد شاغلین	درصد
جمع	۳۰۱۳۱	۱۰۰
بی سواد	۱۱۹۵۸	۳۹/۷
با سواد کلاس ندیده	۱۴۴۵	۴/۸
سواد اول تا پنجم ابتدائی	۱۹۵۹	۶/۵
ششم ابتدائی - اول و دوم متوسطه	۸۱۰۸	۲۶/۹
سوم و چهارم متوسطه	۲۱۱۳	۷/۰
پنجم و ششم متوسطه	۲۸۰۵	۹/۳
تحصیلات عالی	۱۵۸۲	۵/۳
اظهار نشده	۱۶۱	۰/۵

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

عمده فعالیت اقتصادی و میزان سواد طبق نتایج
آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی در سال ۱۳۴۳ به قرار
زیر بوده است.

ط- اشغال در رشته های فعالیت اقتصادی و میزان سواد
توزیع درصد شاغلین شهر اهواز بر حسب رشته های

جدول شماره ۲۰-۳ توزیع درصد شاغلین شهر اهواز بر حسب فعالیت‌های عمده اقتصادی و میزان سواد (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

میزان سواد	درصد	بی‌سواد	باسواد کلاس ندیده	اول تا پنجم ابتدایی	ششم ابتدایی اول و دوم متوسطه	سوم متوسطه	پنجم و ششم متوسطه	تحصیلات عالی	اظهار نشده	شرح فعالیت
	۱۰۰	۳۶/۷	۴/۸	۶/۵	۱۶/۹	۷	۹/۳	۵/۳	۰/۵	
کشاورزی- جنگلبانی	۱۰۰	۷۳/۴	۱۱/۱	-	۱۱/۱	-	-	۴/۴	-	
استخراج معدن	۱۰۰	-	۲۳/۴	-	۴۵/۴	۳۱/۲	-	-	-	
صنایع	۱۰۰	۵۱/۶	۴/۸	۹/۱	۳۱/۵	۳/-	-	-	-	
ساختمان	۱۰۰	۶۴/۴	۴/۲	۵/۵	۱۵/-	۶/۳	۳/۶	۱/-	-	
برق و آب و گاز و خدمات بهداشتی	۱۰۰	۳۱/-	۲/۸	۵/۶	۲۲/۸	۸/۸	۲۰/۲	۸/۸	-	
تجارت و بانک و بیمه	۱۰۰	۴۳/۴	۵/۷	۱/۷	۳۱/۷	۶/۳	۵/۷	-	۰/۵	
حمل و نقل و ارتباطات	۱۰۰	۴۶/۸	۳/۸	۸/۸	۲۰/۶	۷/۵	۱۱/۴	۰/۶	۰/۵	
خدمات	۱۰۰	۲۲/۳	۴/۹	۴/۶	۳۰/-	۸/۸	۱۴/۶	۱۳/۷	۱/۱	
فعالیت‌های غیر مشخص	۱۰۰	۸۵/۴	-	-	-	۱۴/۶	-	-	-	

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

معدن فعالیت داشته و بالاترین درصد کارکنان دیپلمه

با نسبت ۲۰/۲ درصد در فعالیت آب و برق و خدمات

بهداشتی و کارکنانیک دارای تحصیلات عالی هستند با نسبت

۱۳/۷ درصد در خدمات اشتغال دارند.

توزیع افراد شاغل بر حسب وضع در شغل و میزان

سواد بشرح زیر است:

بطوریکه ملاحظه میگردد ۷۳/۴ درصد شاغلین

کشاورزی، در حدود ۵۱/۶ درصد شاغلین صنایع

۶۴/۴ درصد شاغلین ساختمان ۳۱ درصد کارکنان

آب و برق و گاز و خدمات بهداشتی ۴۳/۴ درصد شاغلین

تجارت و بانک و بیمه ۴۶/۸ درصد شاغلین حمل و نقل

و ارتباطات و ۲۲/۳ درصد کارکنان خدمات بیسواد

بوده اند، بالاترین درصد کارکنانیک گواهینامه ششم

ابتدائی تا چهارم متوسطه دارند اکثر افراد حفاری و استخراج

جدول شماره ۲۱-۳ توزیع درصد شاغلین برحسب سواد و وضع در شغل در شهر اهواز (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

میزان سواد	وضع در شغل	درصد	بیسواد	پاسواد کلاس ندیده	اول تا پنجم ابتدائی	ششم ابتدائی اول و دوم متوسطه	سوم و چهارم متوسطه	پنجم و ششم متوسطه	تحصیلات عالی	اظهار نشده
کارفرمایان و کارکنان مستقل	۱۰۰	۴۸/۲	۵/۷	۸/۸	۳۱/۵	۲/۶	۱/۶	۱/۶	۱/۶	-
کارکنان مزد و حقوق بگیر	۱۰۰	۷۰/۵	۲/۴	۶/۱	۱۵/-	۵/۲	۰/۴	-	-	۰/۴
کارمندان دولت	۱۰۰	۱۷/۲	۵/-	۵/۴	۲۹/۶	۱۱/۴	۱۹/۷	۱۰/۷	۱/-	۱/-
کارمندان خانوادگی	۱۰۰	۳۷/۴	۱۲/۸	-	۳۷/۲	۱۲/۶	-	-	-	-
خدمه منزل	۱۰۰	۹۰/۳	۳/۳	۳/۲	۳/۲	-	-	-	-	-
کارآموزان	۱۰۰	۵۰/-	-	-	۵۰/-	-	-	-	-	-

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد بالاترین درصد افراد بیسواد بعد از خدمه منزل که ۹۰/۳ درصد است تعداد افراد مزد و حقوق بگیر بوده که ۷۰/۵ درصد برآورد گردیده و کمترین درصد بیسوادان در بین کارمندان دولت ۱۷/۲ درصد مشاهده میگردد.

بالاترین نسبت کارکنانیکه تا کلاس ششم ابتدائی درس خوانده اند در بین کارآموزان (۵۰ درصد) بوده است بیشترین تعداد افراد دیپلمه و کسانی که دارای تحصیلات عالی هستند جزء کارمندان دولت که به ترتیب

بناست ۱۹/۷ درصد و ۱۰/۷ درصد محاسبه شده است

ی- اشغال و مهارت

آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی مهارت ها را به شرح زیر طبقه بندی نموده است:

- ۱- کارکنان کشاورزی
 - ۲- کارکنان ساده
 - ۳- کارکنان ماهر
 - ۴- کارکنان متخصص
 - ۵- کارکنان متخصص عالی
- مجموع مزد و حقوق بگیران طبق نتایج آمارگیری ۱۶۶۶ نفر

برآورد گردیده است که از این عده در حدود ۸۰ درصد (۱۵۷۶۶ نفر) غیر عاملین بخش دولتی و خصوصی و فقط ۲۰ درصد (۳۸۶۰ نفر) را عاملین دو بخش مذکور تشکیل می دهند.

میانگین ساعات کار هفتگی عاملین بر حسب سطوح مختلف مهارت و در مجموع رشته های فعالیت اقتصادی بشرح زیر بوده است: کارکنان کشاورزی ۶۰/۳ ساعت کارکنان ساده ۶۰/۷ ساعت کارکنان ماهر ۵۵/۲ ساعت کارکنان متخصص ۶۰/۹ ساعت و کارکنان متخصص عالی ۳۸/۵ ساعت در هفته کار می کرده اند.

میانگین دستمزد و حقوق هفتگی عاملین مذکور بر حسب سطوح مختلف مهارت و در مجموع رشته های فعالیت اقتصادی نیز از این قرار بوده است: کارکنان کشاورزی ۶۲۷/۱ ریال کارکنان ساده ۹۲/۲ ریال

کارکنان ماهر ۱۲۴۱/۶ ریال کارکنان متخصص ۱۷۷۶/۳ ریال و کارکنان متخصص عالی ۴۹۰۰ ریال در هفته دستمزد و حقوق دریافت می داشته اند ۰ میانگین ساعات کار هفتگی کارکنان غیر عامل بخش دولتی ۴۵/۸ ساعت و میانگین ساعات کار هفتگی کارکنان غیر عامل بخش خصوصی ۶۶/۵ - ساعت در هفته بوده است.

کارکنان غیر عامل بخش دولتی ۲۲۲۹/۳ ریال و کارکنان غیر عامل بخش خصوصی ۸۵۷/۵ ریال در هفته دستمزد و حقوق دریافت می داشته اند.

جداول شماره ۲۲-۳ و ۲۳-۳ میانگین ساعات کار و دستمزد هفتگی عاملین و غیر عاملین را بر حسب سطوح مختلف مهارت در شهر اهواز نشان می دهد.

جدول شماره ۲۲-۳ میانگین ساعات کارود ستمزد و حقوق هفتگی کارکنان عامل شهر اهواز بر حسب سطوح مختلف مهارت
(اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

درجات مهارت	تعداد شاغلین	میانگین ساعات کار هفتگی	میانگین د ستمزد و حقوق هفتگی برسال
کارکنان کشاورزی	۲۰۶	۶۰ / ۳	۶۲۷ / ۱
کارکنان ساده	۱۰۹۴	۶۰ / ۷	۵۹۲ / ۲
کارکنان ماهر	۱۹۵۰	۵۵ / ۲	۱۲۴۱ / ۶
کارکنان متخصص	۵۶۳	۶۰ / ۹	۱۷۷۶ / ۳
کارکنان متخصص عالی	۴۷	۳۸ / ۵	۴۹۰۰ / -
جمع	۳۸۶۰	-	-

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۲۳-۳ میانگین ساعات کارود ستمزد و حقوق هفتگی غیر عاملین بخش دولتی و خصوصی در شهر اهواز
(اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

بخش دولتی			بخش خصوصی		
شاغلین	میانگین ساعات کار	میانگین د ستمزد و حقوق برسال	شاغلین	میانگین ساعات کار	میانگین د ستمزد و حقوق برسال
۱۲۲۶۲	۴۵ / ۸	۲۲۲۹ / ۳	۳۵۰۴	۶۶ / ۵	۸۵۷ / ۵

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

مبحث سوم - بیکاری

آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ تعداد بیکاران در جستجوی کار را در شهر اهواز ۶۳۰۱ نفر که ۱۷ درصد نیروی کار میباشد برآورد نموده است. نرخ بیکاری در شهر اهواز نسبت به جمعیت ازده ساله بیالا ۵۷ درصد میباشد که با مقایسه با نرخ ۳۰ درصد مربوط به نرخ بیکاری سال ۱۳۳۵ در حدود ۲۷ درصد افزایش نشان میدهد. علت این اختلاف را میتوان ناشی از حدود دقت آمارها و تغییرات کمی سطح اشتغال دانست. توزیع بیکاران و نرخ بیکاری در گروههای سنی بالاتر از ده سال در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول شماره ۲۴-۳ توزیع بیکاران و نرخ بیکاری در جمعیت بالاتر از ده سال شهر اهواز بر حسب گروههای سنی (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

گروههای سنی	جمعیت	بیکاران	نرخ بیکاری (در هزار)
جمع ازده ساله بیالا	۱۱۰۷۸۶	۶۳۰۱	۵۷
۱۰-۱۴ ساله	۲۴۶۰۱	۹۳۱	۳۸
۱۵-۱۹ ساله	۱۷۵۰۶	۱۶۷۱	۹۵
۲۰-۲۴ ساله	۱۱۰۴۰	۱۶۷۱	۱۵۱
۲۵-۳۴ ساله	۲۱۶۴۲	۱۱۵۱	۵۳
۳۵-۴۴ ساله	۱۸۴۶۴	۴۱۱	۲۲
۴۵-۶۴ ساله	۱۴۵۱۹	۴۶۶	۳۲
۶۵ ساله بیالا	۲۷۱۳	-	-
اظهار نشده	۳۰۱	-	-

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

توزیع افراد بیکار بر حسب سن و مدت بیکاری

(۵۹۴۵ نفر) قصد خود را از تقاضای کار امرار معیشت و ۴ درصد

بقیه نیز علل دیگری از قبیل مخارج تحصیل و غیره اظهار

داشته اند. جدول شماره ۲۵-۳ توزیع افراد بیکار را بر

حسب سن و مدت بیکاری نشان میدهد:

آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی حاکی است که

از مجموع ۶۳۰۱ نفر بیکاران شهر اهواز ۹۴ درصد آنها

جدول شماره ۲۵-۳ توزیع افراد بیکار شهر اهواز بر حسب سن و مدت بیکاری (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

مدت بیکاری گروه های سنی	تعداد بیکاران	کمتر از یک سال	یک سال و بیشتر	اظهار نشده
جمع از ده ساله به بالا	۶۳۰۱	۴۳۸	۱۸۳۶	۴۰۲۷
۱۰-۱۴ ساله	۹۳۱	۸۲	۱۳۷	۷۱۲
۱۵-۱۹ ساله	۱۶۷۱	۱۱۰	۴۳۸	۱۱۲۳
۲۰-۲۴ ساله	۱۶۷۱	۵۵	۶۳۰	۹۸۶
۲۵-۳۴ ساله	۱۱۵۱	۱۳۷	۳۲۹	۶۸۵
۳۵-۴۴ ساله	۴۱۱	—	۱۹۲	۲۱۹
۴۵ ساله به بالا	۴۶۶	۵۴	۱۱۰	۳۰۲

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بیکاری و وضع سواد

بر حسب سواد که از نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی

انسانی سال ۱۳۴۳ بدست آمده بشرح جدول زیر

برآورد شده است.

توزیع بیکاران و نرخ بیکاری در جمعیت فعال

جدول شماره ۲۶-۳ توزیع بیکاران و نرخ بیکاری در جمعیت فعال بر حسب سواد در شهر اهواز (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

میزان سواد	جمعیت فعال	تعداد بیکاران	نسبت بیکاری (در هزار)
جمع	۳۶۴۳۲	۶۳۰۱	۱۷۳
بیسواد	۱۴۸۳۵	۲۸۷۷	۱۹۴
با سواد کلاس ندیده	۱۵۵۵	۱۱۰	۲۱
اول تا پنجم ابتدائی	۲۳۴۳	۳۸۴	۱۶۴
ششم ابتدائی - اول و دوم متوسطه	۹۱۲۱	۱۰۱۳	۱۱۱
سوم و چهارم متوسطه	۳۲۳۶	۱۱۲۳	۳۴۷
دیپلمه و بالاتر	۵۰۹۹	۷۱۲	۱۴۰
اظهار نشده	۲۴۳	۸۲	۳۳۷

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بیکاری - میزان سواد - مهارت

ولی از نظر مهارت اختلاف داشته اند متفاوت است چنانکه

در حدود ۹۰/۱ درصد بیکاران بدون مهارت و فقط ۹/۱

درصد آنها دارای مهارت بوده اند که اکثریت قریب با تناسلی

این عده هم جزء بیکاران بیسواد هستند.

بطوریکه جدول شماره ۲۶-۳ نشان میدهد

درصد افراد بیکاری که از نظر سواد وضع مشابهی داشته

جدول شماره ۲۷-۳ توزیع درصد بیکاران بر حسب وضع سواد و میزان مهارت در شهر اهواز (اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

وضع سواد	تعداد بیکاران	درصد	بدون مهارت	ماهر و متخصص
جمع	۶۳۰۱	۱۰۰	۹۰/۹	۹/۱
بی سواد	۲۸۷۷	۴۵/۷	۳۷/۴	۸/۳
با سواد کلاس ندیده	۱۱۰	۱/۷	۱/۷	—
اول تا پنجم ابتدائی	۳۸۴	۶/۱	۶/۱	—
ششم ابتدائی — اول و دوم متوسطه	۱۰۱۳	۱۶/—	۱۵/۲	۰/۸
سوم و چهارم متوسطه	۱۱۲۳	۱۷/۹	۱۷/۹	—
دیپلمه و بالاتر	۷۱۲	۱۱/۳	۱۱/۳	—
اظهار نشده	۸۲	۱/۳	۱/۳	—

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

که در ۱۲ ماه گذشته بیکار شده اند بر حسب سن و علت بیکاری بشرح زیر برآورد نموده است:

علت بیکاری در سال گذشته

آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی تعداد افراد را

جدول شماره ۲۸-۳ توزیع نسبی افراد بیکه در ۱۲ ماهه قبل از آمارگیری بیکار شده اند بر حسب سن و علت بیکاری در شهر اهواز
(اردیبهشت ماه ۱۳۴۳)

علل بیکاری گروه‌های سنی	تعداد	درآمد کم	تقلیل کارگر	علل دیگر	اظهار نشده
جمع	۴۹۳	۸۲	۲۷	۲۴۶	۱۳۸
۱۰-۱۴ ساله	-	-	-	-	-
۱۵-۱۹ ساله	۸۲	-	-	۸۲	-
۲۰-۲۴ ساله	۱۱۰	۲۷	-	۲۸	۵۵
۲۵-۳۴ ساله	۲۴۶	۵۵	۲۷	۱۰۹	۵۵
۳۵ ساله و بالاتر	۵۵	-	-	۲۷	۲۸

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

نموده اند: اما عملاً هیچگونه اقدامی برای جستجوی کار محمل
نیارده اند / از این عده ۴۷۱۲ نفر زن خانه دار ۱۰۴۱ نفر
محصل و ۱۳۷ نفر سایر افراد داخل در جمعیت غیر فعال
میباشند. در این بررسی فقط تعداد بیکاران در جستجوی
کار به حساب آمده ولی لازم است که در برنامه ریزیهای
اقتصادی افراد متناهی بکار نیز جزو بیکاران به حساب
آمده و مقامات مربوطه از نظر سیاست اشتغال
توجه کافی در این مورد مبذول دارند.

تعداد ۴۹۳ نفری که در ۱۲ ماه قبل از آمارگیری
بیکار شده اند در مشاغل زیر کار میکرده اند:
مشاغل دفتر ۲۷ نفر، فروش ۸۲، کشاورزی ۲۷، حمل و نقل
و ارتباطات ۱۰ نفر، حرفه های صنعتی و عملیات تولیدی
۲۷۹ نفر.

افراد متناهی بکار در جمعیت غیر فعال

طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی علاوه بر
۶۳۰۱ نفر بیکاران در جستجوی کار شهر اهواز عده ای از
جمعیت غیر فعال این شهر نیز تمایل خود را بکار کردن اعلام

بررسی مسائل نیروی انسانی

بررسی توسط:

گروه تحقیق مسائل نیروی انسانی

قال ابن كثير رحمه الله تعالى

في

في

فهرست مندرجات

شماره صفحه

مقدمه

فصل اول

۲۲۰۷-۲۲۱۱
۲۲۱۶ بررسی جمعیت و منابع نیروی انسانی
۲۲۱۲ توزیع جمعیت بر حسب جنس و سن
۲۲۲۰-۲۲۲۱ تراکم جمعیت - افزایش جمعیت - پیش‌بینی جمعیت
۲۲۲۳-۲۲۲۶ حرکات جمعیت : ولادت و مرگ و میر - ازدواج - طلاق
۲۲۲۹-۲۲۴۱ مهاجرت - شغل و فعالیت مهاجرین - علل مهاجرت - روند مهاجرت
۲۲۴۲ بررسی غائبین از خانوار

فصل دوم

۲۲۴۷ وضع سواد در جامعه شهری ایران
۲۲۴۹-۲۲۵۲ بررسی وضع تحصیلات کلاسیک - وضع سواد در گروه‌های سنی
۲۲۵۴ بررسی ترک تحصیل و علل آن
۲۲۵۹ افراد با سواد کلاس ندیده و علل نداشتن تحصیلات کلاسیک
۲۲۶۱ بررسی مسئله بیسوادی و علل آن
۲۲۶۶-۲۲۷۱ بررسی افراد تحت تعلیم - برآورد افراد لازم‌التعلیم
۲۲۷۳ بررسی مهارت و تخصص و رابطه آن با سواد

فصل سوم

۲۲۷۶ بررسی نیروی کار جامعه شهری ایران
۲۲۷۸ مبحث اول جمعیت فعال : تعریف جمعیت فعال
۲۲۸۱-۲۲۸۶ نرخ فعالیت - نسبت فعالیت
۲۲۸۸ مبحث دوم اشتغال : نرخ اشتغال
۲۲۹۱ توزیع شاغلین و نرخ اشتغال بر حسب گروه‌های سنی
۲۲۹۶-۲۲۹۷ نسبت اشتغال - توزیع شاغلین در گروه‌های اصلی مشاغل
۲۳۰۱ توزیع شاغلین بر حسب وضع در شغل
۲۳۰۲ توزیع شاغلین در رشته‌های عمده فعالیت اقتصادی
۲۳۰۵-۲۳۰۶ توزیع شاغلین در مؤسسات عمومی و خصوصی - کارایی و رضایت از کار
۲۳۰۹-۲۳۱۰ تغییرات شغلی طی یکسال پیش از آمارگیری - اشتغال در فصول مختلف
۲۳۱۱ اشتغال و سواد
۲۳۱۶-۲۳۱۸ مزد و حقوق بگیران (عاملین و غیرعاملین) - مهارت - ساعات کار
۲۳۲۳-۲۳۲۷ مبحث سوم بیکاری : تعریف بیکاری - نرخ بیکاری - مدت بیکاری
۲۳۲۸-۲۳۳۱ کارایی و منظور از تقاضای کار - بیکاری و وضع سواد
۲۳۳۳-۲۳۳۸ علت بیکاری - مشاغل مورد تقاضا
۲۳۳۹-۲۳۴۱ مقایسه نرخهای بیکاری در ۱۱ شهر بزرگ کشور - افراد مایل بکار

مقدمه

پس از سرشماری سال ۱۳۳۵ نفوس کشور و آمارگیری اجتماعی و نفوس سال ۱۳۴۲ و آمار کلی آمار عمومی این سومین آمارگیری (و دومین آمارگیری به‌شماره نمونه‌گیری) است که در سطح کشور ایران درباره نیروی انسانی و خانوارها تا کنون صورت گرفته است. تحولات سریع جهان و رشد دائمی نیازهای جمعیت و توسعه و افزون نیازهای عمومی و بالا رفتن دایمی سطح توقعات و انتظارات جامعه و نظایر آن، ضرورت و فوریت برنامه ریزیهای توسعه اقتصادی و عریض از هروقت الزام آوری نماید، بطوری که استکفاف از آن بطور دائم مسلماً از جمله محالات است. در برنامه ریزیهای وسیع توسعه اقتصادی وجود مبنای و منابع مطمئن آماری بمنزله سنگ بنای هرگونه برنامه ریزی است. معمولاً به‌جهت بالا بودن هزینه و صرف وقت همانطور که در غالب کشورهای پیشرفته معمول است سرشماری‌های عمومی از خانوار و نفوس در هر دهه یک بار بیشتر تکرار نمی‌شود و تغییرات حاصله در این فاصله را آمارگیری‌های نمونه‌ای با صرف کمترین هزینه و در کوتاه ترین فرصت جواب می‌دهد.

x x x

در آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ از خانوارها، وضع عمومی شهر و روستا (با در نظر گرفتن مآخذ کمتر و یا بیشتر از ۵۰۰ نفر جمعیت برای تمیز شهر از روستا) بطور جداگانه بررسی گردیده و در هر قسمت طی سه فصل تحت عناوین: جمعیت و منابع نیروی انسانی، مسائل آموزشی و مسائل نیروی کار، تقریباً مهمترین و زید ترین مسائلی که در خوریک برنامه ریزی وسیع نیروی انسانی و توسعه اقتصادی و اجتماعی می باشد آورده شده است که می‌تواند در برنامه ریزیهای مانند: مبارزه بای سواد بی، بالا بردن سطح تحصیلات، حل مشکل بیکاری، برنامه‌های توسعه اشتغال، افزایش دادن بازده نیروی کار، بالا بردن سطح تولیدات کشاورزی و صنعتی و نظایر آن مفید و موثر باشد.

x x x

در فصل اول این بررسی مسائل مربوط به جمعیت و منابع نیروی انسانی مناطق شهری ایران مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. واضح است که داشتن اطلاعات آماری از تعداد جمعیت و چگونگی آن از لحاظ سن و جنس و میزان

تراکم آن موضع ازدواج و طلاق و نرخ باروری و آگاهی از میزان ولادت و فوت و مسئله مهاجرت و نظایر آن، مهالغ
 اولیه يك برنامه ریزی نیروی انسانی است. اطلاعات جامع آماری از وضع کلی منابع نیروی انسانی و پیش بینی
 تغییرات کمی و کیفی آن در يك آینده مقابل پیش بینی به مسئولان برنامه ریزی نیروی انسانی امکان دهد که قبلاً
 کلیه پیش بینی های لازم را در برنامه های توسعه مسکن برای اسکان جمعیت و تعلیم و تربیت و اشتغال آن بعمل
 آورند.

x x x

جمعیت مناطق شهری ایران از ۵۹۵۳۵۶۳ نفر در سال ۱۳۳۵ به ۸۲۵۵۲۷۹ نفر در سال ۱۳۴۳ بالغ
 گردیده است. بدین معنی که طی مدت تقریباً ۸ سال در حدود ۲۳۰۱۷۱۶ نفر به جمعیت شهرنشین نقاط
 بیش از ۵۰۰۰ نفر کشور افزوده شده است. بطور کلی جمعیت مناطق شهری ایران بخصوص از لحاظ کیفیت
 دستخوش يك دگرگونی است. حرکت جمعیت مهاجر از روستا به شهر و افزایش نسبی جمعیت مراکز شهری
 (به دلیل برخورداری از تغذیه و بهداشت بهتر و در نتیجه فزونی موالید و بردرگدشتگان)، هرگاه با تقسیم کار
 عادلانه ای در سطح کشور و اقدامات جدی تر در جهت جذب نیروی کار محلی همراه نباشد،
 روز بروز بر تراکم جمعیت شهرها و بخصوص شهرهای بزرگ می افزاید. با وجود پائین بودن نسبی سطح تولید
 در ایران تا بحال عرف بر آن جاری بود که جامعه روستائی را يك جامعه تولید کننده و جامعه شهری را مصرف
 کننده قلمداد کنند. و این مسئله تا حدودی مصداق داشته است. هدف های بارز توسعه اقتصاد ایران
 در صورت تحقق این نسبت را دگرگون خواهد کرد، به کیفیتی که هر دو جامعه ام از روستائی و شهری، هم تولید
 کنند و هم مصرف کنند خواهند بود. ضمن اجرای برنامه های وسیع توسعه اقتصادی نیروی کار عظیمی که
 امروز بصورت کم کار و بیکار (بد صورت بیکاری آشکار و بیکاری پنهان) بدون اقتصاد جوامع
 شهری و روستائی سنگینی میکند، آزاد خواهد شد. با کار گرفتن و تجهیز تمام منابع نیروی انسانی جامعه شهری
 سطح تولید هم از نظر کمی و هم از لحاظ کیفی تقویت خواهد شد و متناسب با آن درآمد ملی و سرانه بالا خواهد
 رفت و بازار بهتری برای جامعه روستا در شهرها بوجود خواهد آمد. جامعه توسعه یافته شهری با استفاده
 بیشتر از محصولات کشاورزی و تولید بیشتر فرآورده های صنعتی مورد نیاز روستا، هم به توسعه رفاه جامعه خود
 و هم به رونق و شکفتن جامعه روستا کمک خواهد کرد.

در بررسی مسائل نیروی انسانی جامعه شهری ایران، مسائل آموزشی و پرورشی جای خاصی دارد. توسعه صحیح و همه جانبه آموزش و پرورش در جامعه، سرآغاز رشد و تعالی اقتصاد است. در فصل دوم این بررسی تاجائی که امکان داشته کوشش شده است که مسائل آموزشی مناطق شهری ایران یاد ر نظر گرفتن هدف های توسعه اقتصادی روشن گردد. تردیدی نیست که تربیت نیروی کار ماهر و متخصص از طریق اتخاذ یک سیستم نوین آموزشی که بر اساس احتیاجات پیش بینی شده حال و آینده جامعه پی ریزی شده باشد، اولین گام در جهت پیشرفت منطقی رشد اقتصاد است. بالا رفتن مداوم سطح مهارت ها و تخصص ها در خلال یک برنامه ریزی وسیع تعلیماتی و توسعه آموزش حرفه ای، امکان افزایش کمی و کیفی بازدهی کار و بالاخره از دیاد درآمد سرانه ملی و در نتیجه رفاه عمومی را فراهم می سازد.

x x x

جامعه شهری ایران با وجود اینکه فقط در حد و یک سوم کل جمعیت کشور را تشکیل میدهد، اما نقشی که در حال حاضر در اقتصاد کشور ایفا میکند (لا اقل مساهله که در رهای لازم در خود روستا بقدر کافی تربیت نشده و امر برنامه ریزی منطقه ای و واگذاری کار مردم به مردم هنوز کاملاً تحقق نیافته) خیلی بیش از این نسبت است. به همین جهت در شرایط موجود، توسعه برنامه های آموزشی و بخصوص تربیت نیروی انسانی ماهر و متخصص در مناطق شهری، علاوه بر اینکه به رشد صنعتی و اقتصادی خود شهرها کمک میکند، ضمن تأمین نیازمندی های روستاها به نیروی انسانی تربیت شده در سطح بالای تخصص (مانند تکنیسین ها و مهندسان و مریان و مدیران) در بهبود امر کشاورزی و افزایش تولیدات آن تأثیر فراوان خواهد داشت.

x x x

در فصل دوم این بررسی (در قسمت آموزشی) وضع عمومی سواد و تخصص جمعیت شهرنشین ایران در تمام گروه های سنی و جنسی و در سایه های مختلف تحصیلی به تفکیک تحصیلات رسمی و غیررسمی و همچنین مسائلی مانند بی سواد ی و ترك تحصیل و علل آن بطور نسبتاً مشروح بررسی شده است. مطالعه و مقایسه وضع عمومی سواد جامعه ی شهری ایران در سال ۱۳۳۵ و سال ۱۳۴۳ که طی این فصل آورد شده است، به ما امکان میدهد که کلیه اقدامات آموزشی که در این فاصله در کادر کل کشور صورت گرفته مورد ارزیابی و سنجش قرار گیرد و کلیه نقاط

ضعف و یا قوت آن بمنظور تصحیح و همگام ساختن برنامه‌های جاری آموزشی با هدف های توسعه اقتصاد مشخص گردد. موضوع ترك تحصیل و علل آن و همچنین طررق مبارزه با آن، از جمله مسائل تازه‌ایست که در این بررسی عنوان گردیده و میتواند بنوبه خود به یکی از مسائل مهم و مبتلا به جامعه دانش‌پژوهان کشور پاسخ گو باشد.

x x x

بر اساس نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی در سال ۱۳۴۳ در حدود ۲۶۷۷۷۸ نفر با سواد کلاس ندیده در جامعه ۶ ساله بی‌الای مناطق شهری کشور وجود داشته که فاقد هرگونه مدارك رسمی تحصیلی بوده اند. بررسی این گروه از با سوادان و علل نداشتن تحصیلات رسمی که در این فصل آمده میتواند در اتخاذ روش‌هایی بمنظور کاهش نسبت های این گروه و جلب نظرواگرایش دانش‌پژوهان به کسب تحصیلات رسمی کلاسیک و توفیق بیشتر برنامه ریزیهای نوین آموزشی مؤثر باشد. گذشته از این در ضمن فصل دوم این بررسی مسئله بی سواد ی و تغییرات آن در گروههای مختلف سنی باز کرد علل بی سواد ی و مقایسه آن در طی سالهای ۳۵-۴۳ مورد مطالعه قرار گرفته که نتایج آن میتواند در برنامه‌های مبارزه با بی سواد ی مورد استفاده واقع گردد.

x x x

همچنین در فصل دوم این بررسی مطالعه ای تحت عنوان بررسی افراد تحت تعلیم و برآورد افراد لازم التعلیم انجام گرفته و با استفاده از آخرین آمار افراد تحت تعلیم مناطق شهری کشور جدید ترین آمار مربوط به جمعیت گروههای مختلف سنی مراکز شهری، کلیه افراد لازم التعلیم که در سنین شرکت در دبستانها بوده و ولی بی تعلی هنوز به مدرسه راه نیافته اند مشخص گردیده و علاوه بر آن يك برنامه پنج ساله برای تحت تعلیم درآوردن افراد این گروه پیشنهاد شده که مجموعاً میتواند در برنامه ریزیهای آموزشی كل کشور سود بخش باشد. از طرفی برای پی بردن به میزان کمیت و کیفیت مهارت ها و تخصص های موجود در بازار کار و همچنین نشان دادن درجه تأثیر برنامه‌های جاری آموزشی در وضع مهارت ها و تخصص های جاری و ارزیابی رابطه سواد و تحصیلات با مهارت و تخصص در قسمت آخرین فصل مطالعه ای در وضع مهارت و تخصص افراد کار آموخته جامعه شهری کشور که در يك یا چند کار دارای اطلاعات علمی و تجربی بود مانند /بمحل آمده که میتواند بنوبه خود در معرفی ذخیره نیروی کار ما هر و متخصص جامعه شهری كل کشور به منظور استفاده از این نیرو در برنامه‌های توسعه صنعتی و همچنین توجیه برنامه‌های جاری آموزشی مفید و مؤثر باشد.

در فصل سوم این بررسی تحت عنوان ((بررسی نیروی کار جامعه شهری ایران)) طی سه مبحث جداگانه مسائلی مانند جمعیت فعال و اشتغال و بیکاری مشروحاً از لحاظ کمی و کیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. باید دانست که از ۸۲۵۰۲۷۹ نفر جمعیت مناطق شهری کشور در سال ۱۳۴۳ فقط در حدود ۲۵ درصد و یا ۲۰۶۷۲۰۹ نفر جزو جمعیت فعال برآورد شده است که از این عدد ۱۸۸۰۹۰۵ نفر آن شاغل و ۱۹۰۹۰۳ نفر بیکاران در جستجوی کار بود مانند ۱۰ از طرفی از ۳۴۴۴۸۲ نفر جمعیت غیر فعال مناطق شهری در حدود ۲۱۲۰۲۸۶ نفر زنان خانه دار و ۱۳۲۴۱۹۶ نفر محصلین و غیره بودند. در طی همین فصل مسئله اشتغال و نرخ آن به تفکیک مرد و زن در گروههای مختلف سنی داده شده و تغییرات آن در فاصله سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌های نیروی انسانی سال ۴۳ با ذکر علل وجهات آن بررسی گردیده است که میتواند در برنامه ریزیهای توسعه اقتصادی منطقه ای بمنظور تحقق اشتغال تام و کاهش نسبت بیکاری مورد استفاده قرار گیرد. توزیع شاغلین مناطق شهری کشور در گروههای اصلی فعالیت ها و مشاغل عمدتاً و همچنین وضع در شغل و وضع اشتغال در فصول مختلف و روابطی که بین انواع مشاغل موجود و تخصصهای جاری با میزان سواد و تحصیلات متصدیان آن مشاغل حکمفرماست مجموعاً میتواند به اتخاذ یک برنامه ریزی نیروی انسانی که در آن برنامه‌های آموزشی در جهت تأمین احتیاجات بازار کار بسه نیروی انسانی ماهر و متخیر ریزی شده باشد منتهی گردد.

x x x

بررسی بیکاران و مشخص شدن وضع عمومی آنان از لحاظ سن و جنس و طول و مدت بیکاری و میزان سواد و مهارت که در قسمت آخر فصل سوم مشروحاً بیان گردیده است، از مسائلی است که آگاهی از آنها در برنامه توسعه مشاغل جدید و ایجاد اشتغال تام و رفع و تقلیل نرخ بیکاری ضرورت دارد. داشتن آمار کافی از تعداد بیکاران و وضع آنان از لحاظ سواد و تخصص به کمک میکند که بتوان یک برنامه آموزشی برای بیکارانی که اطلاعات در کار و سواد و تخصص کافی ندارند ترتیب داد و از طرفی برای آن‌ها ای که سواد و مهارت کافی برای کار کردن ندارند پست ها و مشاغل متناسبی ضمن سرمایه‌گذاری به منظور توسعه سطح اشتغال و افزایش قدرت تولید، در نظر گرفت.

x x x

فصل اول

بررسی جمعیت و منابع نیروی انسانی

ساختمان جمعیت
توزیع جمعیت بر حسب جنس

طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی
بهار سال ۱۳۴۳ جمعیت جامعه شهری ایران (نقاط
بیض از پنجهزار نفر) ۸۲۵۵۲۷۹ نفر برآورد گردیده که
از این عده ۴۱۸۲۵۴۵ نفر (۷۰ / ۵۰ درصد) مرد
و ۴۰۷۲۷۳۴ نفر (۳۰ / ۴۹ درصد) زن بودند.
جدول زیر توزیع جمعیت جامعه شهری ایران
را به تفکیک جنس در سالهای ۱۳۴۳ و ۱۳۴۲ نشان
میدهد.

جدول شماره ۱-۱ توزیع جمعیت جامعه شهری ایران به تفکیک جنس در سالهای ۱۳۴۳ و ۱۳۴۲

سال	جمعیت کل	مرد		زن	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱۳۳۵	۵۹۵۳۵۶۳	۳۰۷۰۱۴۹	۵۱ / ۶	۲۸۸۳۴۱۴	۴۸ / ۴
۱۳۴۳	۸۲۵۵۲۷۹	۴۱۸۲۵۴۵	۵۰ / ۷	۴۰۷۲۷۳۴	۴۹ / ۳

منابع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی بهار سال ۱۳۴۳

بررسی جدول بالا نشان می‌دهد که در فاصله دو آمارگیری در حدود ۱۷۱۶ تا ۲۳۰ نفر بجمعیت مناطق شهری در کل کشور افزوده شده است. نرخ افزایش جمعیت در جامعه شهری ایران بنا بر ارقام فوق در فاصله دو آمارگیری (سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳) در حدود ۴۴/۵ در هزار و بیشتر از نرخ طبیعی افزایش جمعیت کل کشور بوده است. افزایش طبیعی جمعیت کشور ۲۴ تا ۲۵ در هزار برآورد شده است از این رو تفاوت بین دو نسبت در حدود ۲۰ در هزار میشود که بطور عمده بعلمت مهاجرت از روستاها به شهر و احتمالاً کاهش میزان مرگ و میر باید باشد. زیرا توسعه امکانات بهداشتی و جلوگیری از امراض عفونی و واگیردار نرخ مرگ و میر در مراکز شهری بخصوص در بین نوزادان و اطفال پائین آورده و درازد یاد جمعیت مؤثر بوده است ولی قسمت اعظم این افزایش فقط مربوط به مهاجرت از روستاها به شهر میباشد.

در جدول مقایسه‌ای فوق در ترکیب جمعیت بر حسب مرد و زن تغییراتی مشاهده میشود. بطوریکه نسبت مردان از ۵۱/۶ درصد در سال ۳۵ به ۵۰/۷ درصد در سال ۴۳ کاهش یافته و نسبت زنان برعکس از ۴۸/۴ درصد به ۴۹/۳ درصد افزایش یافته است. توجیه تغییرات نسبت‌های فوق به چگونگی تعاریف دو آمارگیری بستگی دارد زیرا در سرشماری سال ۱۳۳۵ کلیه افراد جامعه را در مراکز جمعیتی که در آن

بوده‌اند بحساب آورده‌اند. در نتیجه تعداد کارگران مرد که برای پیدا کردن کار از دهات به شهرها آمده بودند جزو جمعیت شهری محاسبه شده و نسبت مردان را بالا برده است. در صورتیکه در آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی اینگونه افراد در جامعه روستائی بعنوان غائبین از خانوار به حساب آمده‌اند. از این رو نسبت جمعیت مرد در مناطق شهری پائین آمده است.

۴۴/۵ در هزار نرخ افزایش جمعیت در جامعه شهری کاملاً قابل ملاحظه میباشد و باید انتظار داشت که نیروی کار این جامعه در آینده با نسبت بیشتری افزایش یابد.

بطوریکه ارقام و آمارهای صنعتی نشان میدهند در ایران توسعه صنعتی همراه با ازدیاد جمعیت است. و خوشبختانه نه کشور ما از جمله مناطق نیست که از انبوهی جمعیت رنج ببرد. وسعت خاک تنوع آب و هوای مناطق مختلف این سرزمین و وجود منابع سرشار طبیعی به ایران امکان میدهد که با اصول برنامه ریزیهای دقیق علمی تنظیم توسعه اقتصادی را با افزایش جمعیت هم آهنگ ساخته و برای کلیه افراد جامعه رفاه نسبی فراهم شود. بنا براین در صورتیکه طرحهای توسعه اقتصادی مدبرانه منظم و دقیق اجرا شود و مجریان آن نیز معتقد به لزوم پیشرفتهای مربوط به تحول صنعتی در ایران باشند.

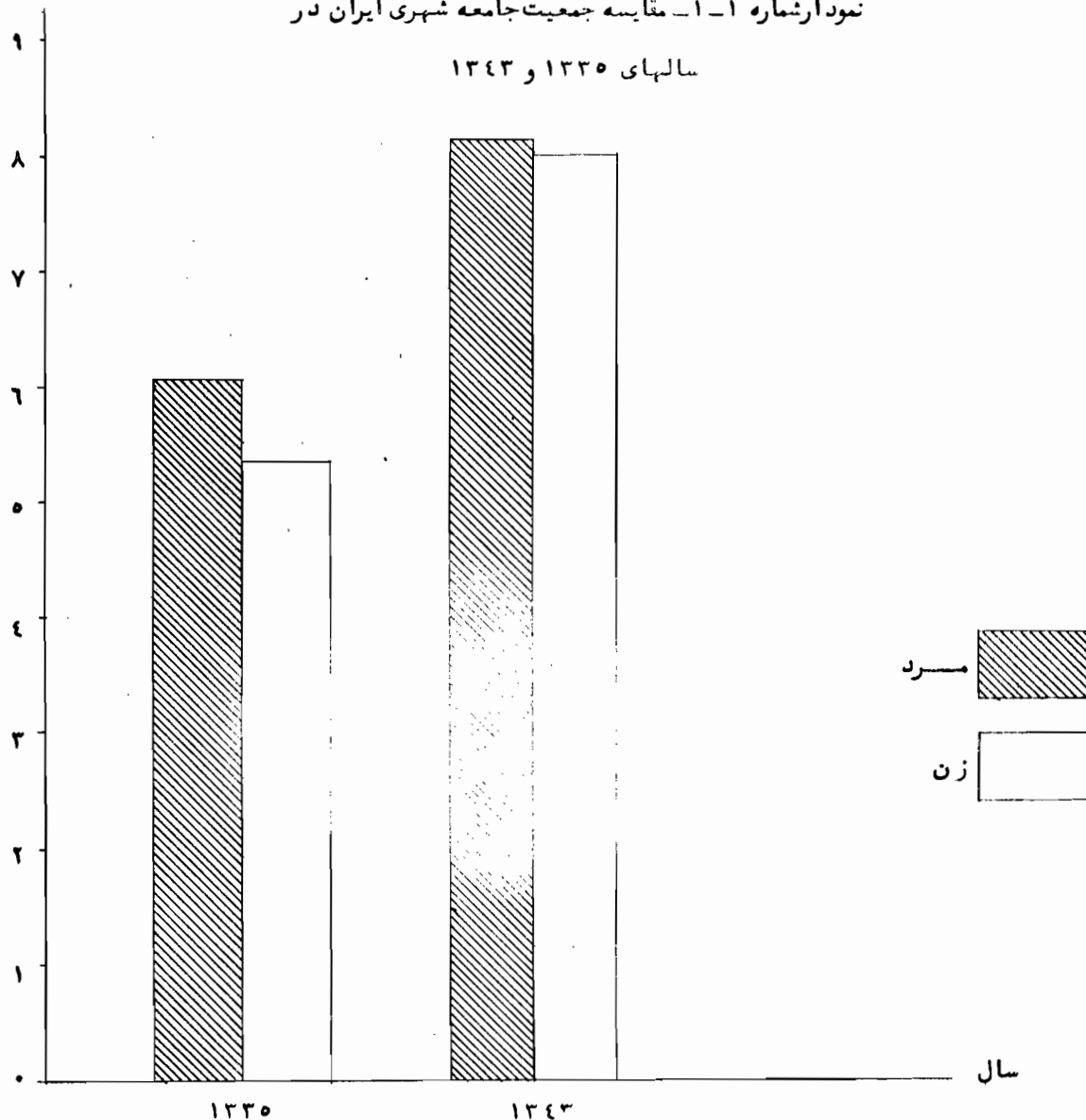
مشکل افزایش جمعیت نه تنها مضره حساس ملکت نیست بلکه بعلمت تأمین نیرو و فعال بارور تر بخش نیز میتواند باشد

واگر مسئله تأمین مشاغل با توسعه فعالیت‌های تولیدی
 کار تازه نفس باشد • میتوان انتظار داشت که مملکت آینده
 درجهتی سیر کند که جوابگوی متقاضیان روزافزون نیروی
 نوید بخش روشنی در پیش دارد •

واحد بر حسب ۵۰۰ هزار نفر

نمودار شماره ۱-۱- مقایسه جمعیت جامعه شهری ایران در

سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳

توانیدی و ارزش اقتصادی نیروی کار جامعه است •

جداول شماره ۲-۱ و ۳-۱ جهت بررسی وضع

جمعیت از نظر گروههای سنی و همچنین تغییراتی که در-

یکی از موارد مهمی که نمودار وضع مثبت یا منفی

جمعیت است وضع ترکیب سنی آن میباشد ترکیب سنی

فنان دهند جوانی یا پیری جمعیت در نتیجه استعداد-

فاعله دوآمارگیری سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ حاصل گردیده بدست داده شده است :

جدول شماره ۱-۲ توزیع جمعیت به تفکیک گروههای سنی و جنس در جامعه شهری ایـــــران

(بهار سال ۱۳۴۳)

جنس / گروههای سنی	مجموع مرد و زن	درصد نسبت بکل جمعیت		مرد		زن	
		جمعیت		تعداد	درصد نسبت به مجموع مردان	تعداد	درصد نسبت به مجموع زنان
کلیه سنین	۸۲۵۵۲۷۹	۱۰۰		۴۱۸۲۵۴۵	۱۰۰	۴۰۷۲۷۳۴	۱۰۰
کمتر از پنج ساله	۱۴۲۲۸۱۵	۱۷/۲		۷۲۰۸۷۰	۱۷/۲	۷۰۱۹۴۵	۱۷/۲
۵-۹ ساله	۱۳۱۶۱۷۴	۱۵/۹		۶۷۴۰۸۹	۱۶/۱	۶۴۲۰۸۵	۱۵/۸
۱۰-۱۴ ساله	۱۰۴۵۲۹۰	۱۲/۷		۵۴۶۲۰۴	۱۳/۱	۴۹۹۰۸۶	۱۲/۳
۱۵-۱۹ ساله	۷۲۶۸۰۰	۸/۸		۳۶۴۸۴۲	۸/۷	۳۶۱۹۵۸	۸/۹
۲۰-۲۴ ساله	۵۵۷۹۲۱	۶/۸		۲۵۳۷۹۹	۶/۱	۳۰۴۱۲۲	۷/۵
۲۵-۲۹ ساله	۱۱۰۷۱۹۷	۱۳/۴		۵۳۲۶۶۱	۱۲/۷	۵۷۴۵۳۶	۱۴/۱
۳۰-۳۴ ساله	۹۱۲۳۸۱	۱۱/۱		۵۰۵۲۵۱	۱۲/۱	۴۰۷۱۳۰	۱۰
۳۵-۳۹ ساله	۵۰۲۹۳۱	۶/۱		۲۴۸۵۰۵	۵/۹	۲۵۴۴۲۶	۶/۲
۴۰-۴۴ ساله	۴۰۱۹۵۲	۴/۹		۱۹۸۸۲۳	۴/۸	۲۰۳۱۲۹	۵
۴۵-۴۹ ساله	۲۵۹۳۵۰	۳/۱		۱۳۶۷۱۴	۳/۳	۱۲۲۶۳۶	۳
سنین اظهار نشده	۲۴۶۸	■		۷۸۷	■	۱۶۸۱	■

■ در مواردیکه نسبت از ۱/۰ درصد کمتر بوده از درج آن خود داری شده است.

منبع : آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۱-۳ توزیع جمعیت به تفکیک گروههای سنی و جنس در جامعه شهری ایران

(آبانماه ۱۳۳۵)

جنس	مجموع مرد و زن	درصد نسبت بکل جمعیت	مرد		زن	
			تعداد	درصد نسبت به مجموع مردان	تعداد	درصد نسبت به مجموع زنان
کلیه سنین	۵۹۵۳۵۶۳	۱۰۰	۳۰۷۰۱۴۹	۱۰۰	۲۸۸۳۴۱۴	۱۰۰
کمتر از پنج ساله	۹۲۵۵۹۷	۱۵/۶	۴۷۱۳۱۰	۱۵/۳	۴۵۴۲۸۷	۱۵/۷
۹-۵ ساله	۸۴۱۰۸۵	۱۴/۱	۴۲۶۳۶۶	۱۳/۹	۴۱۴۷۱۹	۱۴/۴
۱۴-۱۰ ساله	۶۲۸۶۹۶	۱۰/۶	۳۳۱۵۴۰	۱۰/۸	۲۹۷۱۵۶	۱۰/۳
۱۹-۱۵ ساله	۵۲۲۵۷۴	۸/۸	۲۶۷۰۸۵	۸/۷	۲۵۵۴۸۹	۸/۹
۲۴-۲۰ ساله	۵۵۵۸۲۷	۹/۳	۲۸۸۶۶۷	۹/۴	۲۶۷۱۶۰	۹/۳
۲۹-۲۵ ساله	۸۹۴۵۵۹	۱۵/—	۴۵۹۹۳۳	۱۵/—	۴۳۴۶۲۶	۱۵/۱
۳۴-۳۰ ساله	۶۰۵۰۵۸	۱۰/۲	۳۲۸۷۹۰	۱۰/۷	۲۷۶۲۶۸	۹/۶
۳۹-۳۵ ساله	۴۶۷۱۶۸	۷/۸	۲۳۳۲۱۰	۷/۶	۲۳۳۹۵۸	۸/۱
۴۴-۴۰ ساله	۳۰۱۷۷۱	۵/۱	۱۵۸۱۱۹	۵/۲	۱۴۳۶۵۲	۵/—
۴۹-۴۵ ساله	۲۰۸۳۲۴	۳/۵	۱۰۳۸۹۷	۳/۴	۱۰۴۴۲۷	۳/۶
۵۴-۵۰ ساله	۲۹۰۴	*	۱۲۳۲	*	۱۶۷۲	*

* — در مواردیکه نسبت از ۱/۰ درصد کمتر بوده از درج آن خود داری شده است.

منبع: سرشماری عمومی آبانماه سال ۱۳۳۵

درصد رسیده است و نسبت افراد در گروه سنی ۹-۵ سال

نیز از ۱۴/۱ درصد به ۱۵/۹ درصد بالغ گردیده

است. نسبت افراد در گروه سنی ۱۴-۱۰ ساله نیز از

۱۰/۶ درصد در سال ۳۵ به ۱۲/۷ درصد در سال

بررسی جداول فوق نشان میدهد که نسبت افراد

کمتر از ۱۴ سال افزایش یافته است بدینمعنی که نسبت

افراد در گروه سنی کمتر از ۵ سال که در سال

۱۳۳۵ — ۱۵/۶ درصد بود تا سال ۱۳۴۳ به ۱۷/۲

۱۳۴۳ افزایش یافته است.

بطور کلی افزایش نسبی گروههای سنی یائین نشان
دهنده پیشرفت اقدامات بهداشتی در شهرها و جلوگیری
از مرگ و میر اطفال بوده است و این موضوع در اکثر کشورهای
در حال توسعه مشاهده میشود در گروه سنی ۱۵-۱۹ سال
تغییری مشاهده نمیشود در حالی که در سنین ۲۰-۲۴ سال
سال و ۲۵-۳۴ سال بترتیب نسبت جمعیت از ۹/۳ درصد
و ۱۵ درصد به ۶/۸ درصد و ۱۳/۴ درصد کاهش
یافته است.

سر میبرد که این تنزل در دوره اول ناشی از آن
باشد که در سرشماری سال ۳۵ عموم روستائیان جوانی که
برای خدمت نظام و یا احیاناً تحصیلات
شهرها بودند جز جمعیت جامعه شهری
محسوب گردیده اند. در حالیکه در آمارگیری

سال ۱۳۴۳ اینگونه افراد بعنوان غائبین از خانوار

جزو جمعیت روستائی بحساب آمده اند. در گروههای
سنی ۴۵ سال به بالا تراختلافی دیده میشود که چندان
قابل ملاحظه نیست و بطور کلی میتوان نتیجه گرفت که
تعداد جمعیت جوان و کم سن در مناطق شهری قابل
توجه است.

بهر حال از یاد نسبی گروههای سنی کمتر از ۱۰-
ساله که طبعاً نقش در کارهای تولیدی ندارند و صرفاً
بصورت مصرف کننده سرمایه نیروی فعال ملکت هستند موضوعی
است که نه تنها از نظر سرمایه گذارهای اقتصادی جهت
تغذیه آنان اهمیت دارد بلکه موضوع فراهم ساختن وسائل
تعلیم و تربیت و بهداشت آنان نیز یکی از وظایف مهمی
است که بر دوش جامعه گذاشته شده است.
در زیر از جدول شماره ۴-۱ برای تقسیم بندی -
خاصی جهت ترسیم هرم سنی جمعیت استفاده بعمل
آمده است.

جدول شماره ۱-۴ توزیع جمعیت بر حسب گروههای سنی دهساله و به تفکیک جنس در جامعه شهری

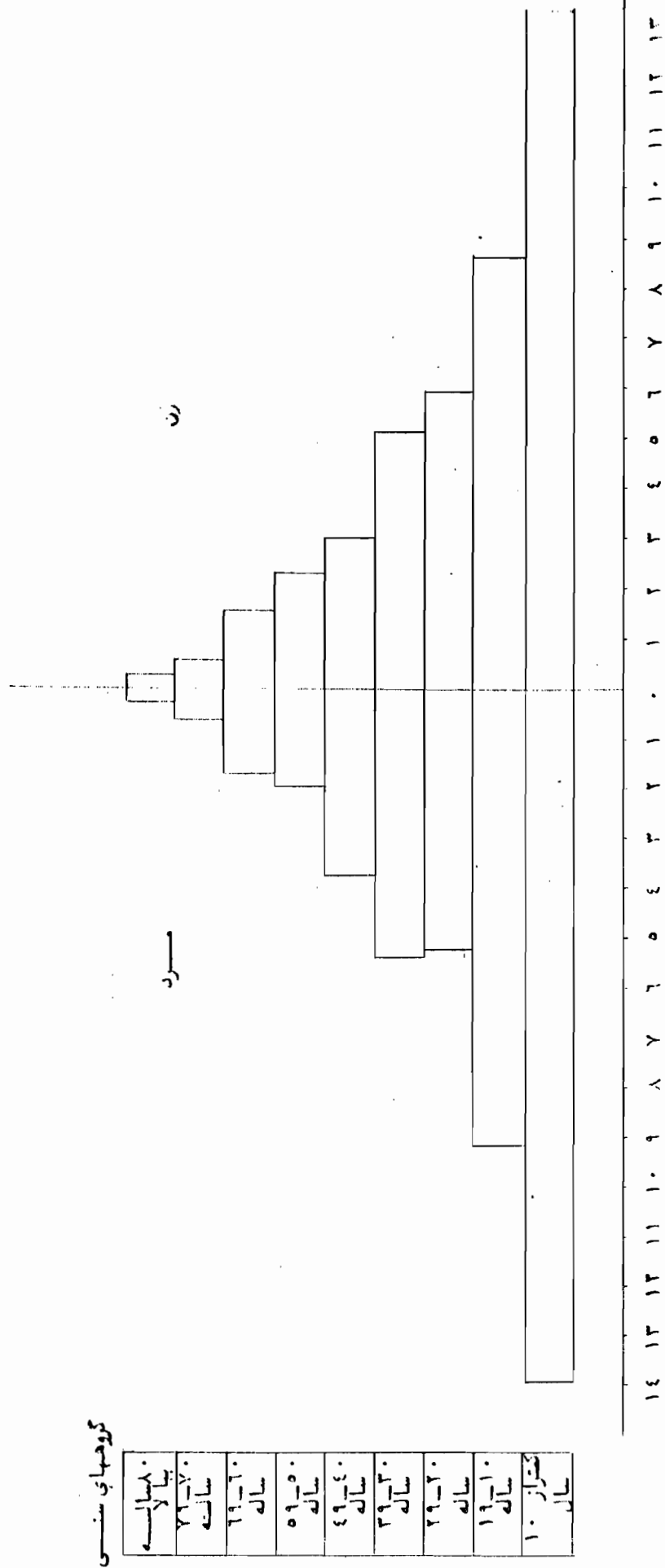
ایران (بهار سال ۱۳۴۳)

گروههای سنی		مجموع		درصد نسبت		جنس	
		مرد وزن		به کل جمعیت		زن	
		تعداد	درصد نسبت به مجموع مردان	تعداد	درصد نسبت به مجموع زنان		
کلیه سنین		۸۲۵۵۲۷۹	۱۰۰	۴۱۸۲۵۴۵	۱۰۰	۴۰۷۲۷۳۴	۱۰۰
کثر از ده سال		۲۷۳۸۹۸۹	۳۳ / ۲	۱۳۹۴۹۵۹	۳۳ / ۴	۱۳۴۴۰۳۰	۳۳ / —
۱۰-۱۹ ساله		۱۷۷۲۰۹۰	۲۱ / ۵	۹۱۱۰۴۶	۲۱ / ۸	۸۶۱۰۴۴	۲۱ / ۱
۲۰-۲۹ ساله		۱۱۱۴۷۴۰	۱۳ / ۵	۵۲۰۰۳۸	۱۲ / ۴	۵۹۴۷۰۲	۱۴ / ۶
۳۰-۳۹ ساله		۱۰۵۰۴۶۷	۱۲ / ۷	۵۳۶۶۷۰	۱۲ / ۸	۵۱۳۷۹۷	۱۲ / ۶
۴۰-۴۹ ساله		۶۷۵۴۴۵	۸ / ۲	۳۷۷۶۵۷	۹ / —	۲۹۷۷۸۸	۷ / ۳
۵۰-۵۹ ساله		۴۲۱۷۹۴	۵ / ۱	۱۹۴۸۳۱	۴ / ۷	۲۲۶۹۶۳	۵ / ۶
۶۰-۶۹ ساله		۳۲۱۶۸۰	۳ / ۹	۱۶۹۰۱۷	۴ / —	۱۵۲۶۶۳	۳ / ۸
۷۰-۷۹ ساله		۱۱۳۵۷۵	۱ / ۴	۵۷۵۲۷	۱ / ۴	۵۶۰۴۸	۱ / ۴
۸۰ ساله و بالاتر		۴۴۰۳۱	۰ / ۵	۲۰۰۱۳	۰ / ۵	۲۴۰۱۸	۰ / ۶
اظهار نشده		۲۴۶۸	—	۷۸۷	—	۱۶۸۱	—

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

نمودار شماره ۲-۱- هرم سنی جمعیت جامعه شهری ایران طبق نتایج آمارگیری

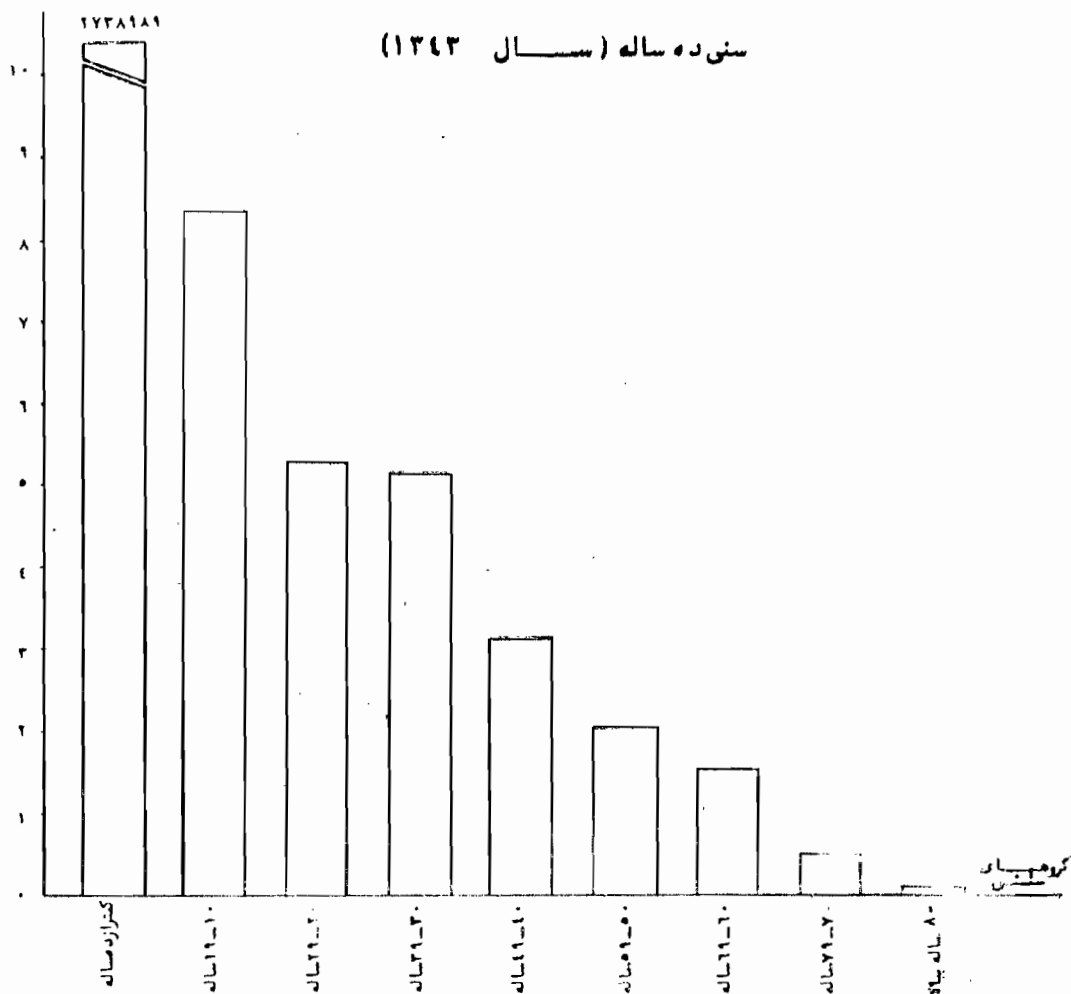
نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

واحد بر حسب ۲۰۰ هزار نفر

نمودار شماره ۱-۳ توزیع جمعیت جامعه شهری ایران بر حسب گروههای

سنی ده ساله (سال ۱۳۶۳)

افزایش جمعیت

تراکم جمعیت

طبق نتایج سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری

نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۶۳ نرخ افزایش سالانه

جمعیت نقاط پنجهزار نفر و بیشتر برترتیب زیر محاسبه

میکردد:

$$\text{در معادله } J = A(1 + \alpha)^x \text{ که در آن } \alpha \text{ نرخ}$$

افزایش جمعیت است چنانچه بجای A عدد ۵۱۵۳۵۶۳

بر خلاف بررسیهای گذشته در مورد شهرهای دارای

جمعیت بهتر از پنجهزار نفر (جامعه شهری) تراکم

جمعیت را نمیتوان محاسبه کرد زیرا هنوز مساحت

شهرهای مورد بحث توسط سازمانهای مسئول تعیین

نشده است امید است در بررسیهای آینده با تحصیل این

اطلاعات اینکار هم امکان پذیر گردد.

تعداد جمعیت در سال مأخذ (۱۳۳۵) و بجای عدد ۸۲۵۵۲۷۱ جمعیت برآورد شده سال ۱۳۴۳، ابگذاریم و ۷/۵ مساوی ۷/۵ (فاصله زمانی دو آمارگیری) بگیریم برای به عددی در حدود ۴۴/۵ در هزار بدست میآید.

بر اساس نرخ فوق برآورد جمعیت هر يك از سالهای بین ۱۳۳۵ و ۱۳۴۲ بقرار جدول زیر است.

جدول شماره ۵-۱ جمعیت جامعه شهری ایران به تفکیک سالهای ۳۵-۱۳۴۲ بر اساس نرخ افزایش

۴۴/۵ در هزار

سال	جمعیت
۱۳۳۵	* ۵۹۵۳۵۶۳
۱۳۳۶	۶۲۱۸۴۹۷
۱۳۳۷	۶۴۹۵۲۲۰
۱۳۳۸	۶۷۸۴۲۵۷
۱۳۳۹	۷۰۸۶۱۵۶
۱۳۴۰	۷۴۰۱۴۹۰
۱۳۴۱	۷۷۳۰۸۵۶
۱۳۴۲	۸۰۷۴۸۷۹

* مأخذ - نتایج سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵

پیش بینی جمعیت

اگر افزایش جمعیت جامعه شهری ایران آهنگ سالهای بین دو آمارگیری ۳۵-۱۳۴۳ را داشته باشد

میتوان جمعیت جامعه شهری را بانرخ افزایش ۴۴/۵ در هزار تا سال ۱۳۵۰ بقرار جدول زیر محاسبه و پیش بینی نمود.

جدول شماره ۶-۱ پیش بینی افزایش جمعیت جامعه

شهری ایران در سالهای ۴۳-۱۳۵۰ بر اساس نرخ

۴۴/۵ در هزار

سال	جمعیت
۱۳۴۳	* ۸۲۵۵۲۷۱
۱۳۴۴	۸۶۲۲۶۳۹
۱۳۴۵	۹۰۰۶۳۴۶
۱۳۴۶	۹۴۰۷۱۲۸
۱۳۴۷	۹۸۲۵۷۴۵
۱۳۴۸	۱۰۲۶۲۹۹۱
۱۳۴۹	۱۰۷۱۹۶۹۴
۱۳۵۰	۱۱۱۹۶۷۲۰

* مأخذ - نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

لیکن اگر افزایش جمعیت جامعه شهر

را بدون توجه به مسئله مهاجرت و بانرخ افزایش

کلی جمعیت در کشور (نرخ افزایش ۲۵ در هزار) محاسبه

نمائیم پیش بینی جمعیت تا سال ۱۳۵۰ بشود

جدول ذیل خواهد بود.

جدول شماره ۷-۱ پیش‌بینی افزایش جمعیت

جامعه شهری ایران در سال ۱۳۴۳-۱۳۵۰

بر اساس نرخ ۲۵ در هزار

سال	جمعیت
۱۳۴۳	۸۲۵۵۲۷۹ *
۱۳۴۴	۸۴۶۱۶۶۱
۱۳۴۵	۸۶۷۳۲۰۳
۱۳۴۶	۸۸۹۰۰۳۳
۱۳۴۷	۹۱۱۲۲۸۴
۱۳۴۸	۹۳۴۰۰۹۱
۱۳۴۹	۹۵۷۳۵۹۳
۱۳۵۰	۹۸۱۲۹۲۳

* مأخذ - نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

گرچه هیچ دلیل مسلمی برای قطعیت پیش‌بینی‌ها

جدول شماره ۶-۱ و ۷-۱ وجود ندارد ولی با توجه به واقعیتی

که عبارت از نرخ افزایش جمعیت در گذشته است و باید

نظر گرفت - اینکه نرخ افزایش جمعیت عمومی ایران -

نیز در حدود ۲۵ در هزار بود لذا برای پیش‌بینی

جمعیت ملاکی جز این دورقم وجود ندارد و نتیجه

پیش‌بینی بر اساس نرخهای مذکور صورت گرفته است.

بهر حال در صورتیکه جمعیت آینده شهرهای مورد

بررسی با سرعت گذشته افزایش پیدا نکند معذالک اگر

اجرای برنامه‌های توسعه صنعتی و اثرات اجرای توسعه

اقتصادی با موفقیت توأم باشد باید تقریباً قبول کرد که

افزایش جمعیت در هر منطقه بیش از افزایش عمومی

جمعیت کشور خواهد بود و اگر قرار است در این زمینه

اقداماتی بعمل آید باید با بررسی مجدد و دقیق موردی

زمینه را برای مقابله با اثرات حاصله از افزایش جمعیت

در آینده و اتخاذ تدابیر مفید و موثر فراهم ساخت.

مرکات جمعیت

ولادت و مرگ و میر

نظریات که هدف اساسی آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی در درجه اول برآورد جمعیت و جمعیت فعال و غیره میزان مهارت و گسار آبی این جمعیت بوده است لذا میزان نمونه‌ها برای صفات درجه دوم از قبیل مرگ و میر مسائل مشابه دیگر باندازه کافی در طرح آمارگیری پیش‌بینی نشده است.

بنابراین برای تحقیق در موارد فوق میبایستی این گونه آمارگیریهای نمونه‌ای متوالیا و بطور فعلی یا سالانه تکرار شود تا نتایجی که بدست میآید کاملاً اطمینان بخش و به صحت نزدیک باشد.

آمارگیریهای نمونه‌ای سال ۱۳۴۴ این اداره کل که در سه نوبت متوالیا از جامعه شهری کل کشور بعمل آمده است با ضریب اطمینان بیشتری جوابگوی احتیاجات آماری مربوط به صفات و مشخصات اجتماعی چون مرگ و میر و حوادث ناشی از کار و بیمه و غیره خواهد بود. بدین ترتیب چون مطالعه بررسی نرخ ولادت و فوت در بررسی حاضر

مستلزم داشتن آمار دقیق ولادت و مرگ و میر است و این آمار نیز طبق نامه شماره ۱۵۸۴۳/ن/آ مورخه ۱۷/۱۱/۴۴ اداره نفوس و آمار سجلی اداره کل ثبت احوال بطور مجزا و مشخص وجود ندارد لذا بررسی در این زمینه بعلمت نبودن ارقام مورد نیاز مقدور نیست.

ازدواج

گرچه در بررسیهای مسائل نیروی انسانی مسئله ازدواج نقش مستقیم عمده‌ای ندارد ولی از تهیه و تنظیم آمار و اطلاعات کلی مربوط به این موضوع نیز نمیتوان غفلت کرد زیرا این واقعه نیز یکی از وقایع مؤثر دوران زندگی افراد - مملکت است و چگونگی آن تأثیر عمده‌ای در وضع نیروی انسانی کشور دارد. تأثیر اجتماعی و اقتصادی ازدواج آنقدر کم است و کوچک نیست که بتوانیم بطور کلی در بررسیها از آن صرف نظر کنیم. بنابراین در این تحقیق سعی شده است که حتی المقدور اطلاعات مربوط به ازدواج و طلاق بصورتی کلی مورد استفاده و مطالعه قرار گیرد.

برای مطالعه وضع ازدواج و طلاق جداول شماره ۸-۱ و ۹-۱ پیلا بدست داده شده است.

جدول شماره ۸-۱ توزیع وضع ازدواج بر حسب جنس و سن در جمعیت از ۱۵ سال بیالای جامعه شهری
ایران (بهار سال ۱۳۴۳)

وضع ازدواج جنس و سن	جمع	دارای همسر		بدون همسر		ازدواج نکرده	اظهار نشده
		تعداد	درصد	در اثر طلاق	در اثر فوت		
مرد و زن	۴۴۷۱۰۰۰	۳۰۳۶۷۷۹	۶۷/۱	۵۲۰۲۷	۳۶۲۹۱۴	۱۰۱۵۱۵۳	۴۱۲۷
۱۵-۱۹ ساله	۷۲۶۸۰۰	۱۳۲۳۷۱	۱۸/۲	۲۴۹۹	۳۰۴	۵۹۱۵۷۴	۵۲
۲۰-۲۴ ساله	۵۵۷۹۲۱	۲۹۶۶۰۵	۵۳/۲	۴۹۵۷	۵۰۷	۲۵۵۷۲۰	۱۳۲
۲۵-۳۴ ساله	۱۱۰۷۱۹۷	۹۵۰۶۱۲	۸۵/۱	۱۱۷۳۹	۱۲۷۳۶	۱۳۱۶۸۶	۴۲۴
۳۵-۴۴ ساله	۹۱۲۳۸۱	۸۳۹۰۳۶	۹۲/-	۱۲۵۶۵	۳۶۹۰۱	۲۳۶۶۸	۲۱۱
۴۵-۵۴ ساله	۵۰۲۹۳۱	۴۰۷۰۳۶	۸۰/۱	۹۴۴۵	۷۹۵۹۴	۵۵۴۲	۱۳۱۴
۵۵-۶۴ ساله	۴۰۱۹۵۲	۲۶۸۰۴۰	۶۶/۷	۶۵۰۲	۱۲۱۱۸۹	۴۶۷۶	۱۵۴۵
۶۵ ساله و بیالا	۲۵۹۳۵۰	۱۴۱۷۸۶	۵۴/۷	۳۶۲۹	۱۱۱۶۶۲	۱۸۷۶	۳۹۷
ستین اظهار نشد	۲۴۶۸	۱۲۹۳	۵۲/۴	۶۹۱	۲۱	۴۱۱	۵۲
مرد	۲۲۴۱۳۸۲	۱۵۰۸۶۷۲	۶۷/۳	۱۱۲۴۵	۳۰۵۷۱	۶۸۹۷۳۰	۱۱۶۴
۱۵-۱۹ ساله	۳۶۴۸۴۲	۴۵۶۸	۱/۳	-	-	۳۶۰۲۷۴	-
۲۰-۲۴ ساله	۲۵۳۷۹۹	۵۴۹۶۷	۲۱/۷	۳۹۴	۷۸	۱۹۸۳۴۵	۱۵
۲۵-۳۴ ساله	۵۳۲۶۶۱	۴۲۰۹۶۹	۷۹/-	۲۹۸۵	۱۱۹۹	۱۰۷۱۸۲	۳۲۶
۳۵-۴۴ ساله	۵۰۵۲۵۱	۴۸۲۰۹۸	۹۵/۴	۳۱۳۵	۳۱۳۵	۱۶۷۱۳	۱۷۰
۴۵-۵۴ ساله	۲۴۸۵۰۰	۲۳۸۴۷۴	۹۶/-	۲۴۱۵	۴۴۷۵	۲۸۸۵	۲۵۶
۵۵-۶۴ ساله	۱۹۸۸۲۳	۱۸۶۹۴۶	۹۴/-	۱۲۳۰	۷۵۹۵	۲۸۲۶	۲۲۶
۶۵ ساله و بیالا	۱۳۶۷۱۴	۱۲۰۲۴۸	۸۸/-	۶۸۱	۱۴۰۸۹	۱۲۲۴	۱۷۱
ستین اظهار نشد	۷۸۷	۴۰۲	۵۱/۱	۱۰۴	-	۲۸۱	-
زن	۲۲۲۹۶۱۸	۱۵۲۸۱۰۷	۶۸/۵	۴۰۷۸۲	۳۳۲۳۴۳	۳۲۵۴۲۳	۲۹۶۳
۱۵-۱۹ ساله	۳۶۱۹۵۸	۱۰۷۸۰۳	۳۵/۳	۲۴۹۹	۳۰۴	۲۳۱۳۰۰	۵۲
۲۰-۲۴ ساله	۳۰۴۱۲۲	۲۴۱۶۳۸	۷۹/۵	۴۵۶۳	۴۲۹	۵۷۳۷۵	۱۱۷
۲۵-۳۴ ساله	۵۷۴۵۳۶	۵۲۹۶۴۳	۹۲/۲	۸۷۵۴	۱۱۵۳۷	۲۴۵۰۴	۹۸
۳۵-۴۴ ساله	۴۰۷۱۳۰	۳۵۶۹۳۸	۸۷/۷	۹۴۳۰	۳۳۷۶۶	۶۹۵۵	۴۱
۴۵-۵۴ ساله	۲۵۴۴۲۶	۱۶۸۵۶۲	۶۶/۳	۷۰۳۰	۷۵۱۱۹	۲۶۵۷	۱۰۵۸
۵۵-۶۴ ساله	۲۰۳۱۲۹	۸۱۰۹۴	۳۹/۱	۵۲۷۲	۱۱۳۵۹۴	۱۸۵۰	۱۳۱۹
۶۵ ساله و بیالا	۱۲۲۶۳۶	۲۱۵۳۸	۱۷/۶	۲۶۴۷	۹۷۵۷۳	۶۵۲	۲۲۶
ستین اظهار نشد	۱۶۸۱	۸۹۱	۵۳/-	۵۸۷	۲۱	۱۳۰	۵۲

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۹-۱ توزیع وضع ازدواج بر حسب جنس و سن در جمعیت از ۱۵ ساله بیالای جامعه شهری
ایران (آبانماه سال ۱۳۳۵)

ازدواج نکرده	بدون همسر		دارای همسر		جمع	وضع ازدواج
	در اثر طلاق	در اثر فوت	درصد	تعداد		جنس و سن
۸۴۱۸۴۷	۶۳۹۸۹	۳۳۷۴۳۶	۶۵ / ۳	۲۳۲۴۹۱۳	۳۵۵۸۱۸۵	مردوزن
۴۰۱۶۳۲	۲۹۶۵	۵۰۵	۹۲ / ۵	۱۱۷۴۷۲	۵۲۲۵۷۴	۱۹-۱۵ ساله
۲۵۸۰۱۴	۷۹۵۵	۲۳۱۴	۵۱ / ۷	۲۸۷۵۸۴	۵۵۵۸۲۷	۲۰-۲۴ ساله
۱۲۹۹۵۹	۱۸۲۷۲	۱۳۷۸۶	۸۱ / ۹	۷۳۲۵۴۲	۸۹۴۵۵۹	۲۵-۳۴ ساله
۲۳۸۰۴	۱۴۵۶۵	۳۷۳۷۳	۸۷ / ۵	۵۲۹۳۱۶	۶۰۵۰۵۸	۳۵-۴۴ ساله
۹۸۰۲	۱۱۵۸۱	۹۰۶۵۰	۷۶ / —	۳۵۵۱۳۵	۴۶۷۴۶۸	۴۵-۵۴ ساله
۴۶۴۱	۵۸۶۶	۹۵۲۸۴	۶۴ / ۹	۱۹۶۰۰۰	۳۰۱۷۷۱	۵۵-۶۴ ساله
۲۷۸۲	۲۷۶۹	۹۷۲۳۷	۵۰ / ۷	۱۰۵۵۳۶	۹۰۸۳۴۴	۶۵ ساله بیالا
۱۲۳۳	۵۶	۲۸۷	۴۵ / ۷	۱۳۲۸	۲۹۰۴	سنین اظهار نشده
۶۲۳۲۰۱	۱۷۸۶۲	۳۰۳۱۴	۶۳ / ۵	۱۱۶۹۵۵۶	۱۸۴۰۹۳۳	مرد
۲۶۱۹۳۲	۹۳	۳۰	۱ / ۹	۵۰۳۰	۲۶۷۰۸۵	۱۹-۱۵ ساله
۲۲۰۵۰۲	۱۰۱۵	۳۰۴	۲۳ / ۲	۶۶۸۴۶	۲۸۸۶۶۷	۲۰-۲۴ ساله
۱۱۰۹۲۷	۴۸۰۶	۱۷۷۲	۷۴ / ۵	۳۴۲۴۲۸	۴۵۹۹۳۳	۲۵-۳۴ ساله
۱۸۲۵۷	۴۵۴۶	۳۲۴۱	۹۲ / ۱	۳۰۲۷۴۶	۳۲۸۷۹۰	۳۵-۴۴ ساله
۶۷۳۷	۳۷۱۶	۵۵۴۱	۹۳ / ۱	۲۱۷۲۱۶	۲۳۳۲۱۰	۴۵-۵۴ ساله
۲۷۸۰	۲۲۶۷	۷۴۷۴	۹۲ / ۱	۱۴۵۵۹۸	۱۵۸۱۱۹	۵۵-۶۴ ساله
۱۳۶۷	۱۴۱۰	۱۱۹۳۶	۸۵ / ۸	۸۹۱۸۴	۱۰۳۸۹۷	۶۵ ساله بیالا
۶۹۹	۹	۱۶	۴۱ / ۲	۵۰۸	۱۲۳۲	سنین اظهار نشده
۲۰۸۶۴۶	۴۶۱۲۷	۳۰۷۱۲۲	۶۷ / ۳	۱۱۵۵۳۵۷	۱۷۱۷۲۵۲	زن
۱۴۹۷۰۰	۲۸۷۲	۴۷۵	۴۴ / —	۱۱۲۴۴۲	۲۵۵۴۸۹	۱۹-۱۵ ساله
۳۷۵۱۲	۶۹۰۰	۲۰۱۰	۸۲ / ۶	۲۲۰۷۳۸	۲۶۷۱۶۰	۲۰-۲۴ ساله
۱۹۰۳۲	۱۳۴۶۶	۱۲۰۱۴	۸۹ / ۸	۳۹۰۱۱۴	۴۳۴۶۲۶	۲۵-۳۴ ساله
۵۵۴۷	۱۰۰۱۹	۳۴۱۳۲	۸۲ / —	۲۲۶۵۷۰	۲۷۶۲۶۸	۳۵-۴۴ ساله
۳۰۶۵	۷۸۶۵	۸۵۱۰۹	۵۹ / —	۱۳۷۹۱۹	۲۳۳۹۵۸	۴۵-۵۴ ساله
۱۸۴۱	۳۵۹۹	۸۷۸۱۰	۳۵ / ۱	۵۰۴۰۲	۱۴۳۶۵۲	۵۵-۶۴ ساله
۱۴۱۵	۱۳۵۹	۸۵۳۰۱	۱۵ / ۷	۱۶۳۵۲	۱۰۴۴۴۷	۶۵ ساله بیالا
۵۳۴	۴۷	۲۷۱	۴۹ / —	۸۲۰	۱۶۷۲	سنین اظهار نشده

منبع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵

طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۱ در نقاط پیش از پنج‌هزار نفر اکثریت افراد در سنین ۲۵ سال بی‌الا دارای همسر بودند. نسبت افراد دارای همسر در سال ۳۵ در سنین ۱۵-۱۱ سال ۲۲/۵ درصد بوده که در سال ۱۳۴۳ به ۱۸/۲ درصد رسیده است؛ گرچه نسبت جوانانی که در سنین پائین ازدواج می‌کنند قابل توجه است معذالک طی فاصله دو آمارگیری به نسبت قابل توجهی از تعداد آنها کاسته شده است.

نسبت مردان دارای همسر در گروه‌های سنی ۲۵ سال بی‌الا بطور کلی افزایش یافته است در صورتیکه اطلاعات حاصله موثق باشد ممکن است این امر تا حدودی مربوط به بهبود شرایط و امکانات زندگی و بیداری سهولت بیشتر در امر معاش و اداره خانواده باشد.

در مورد نسبت زنان همسر دار در سنین ۲۰-۲۴ سالگی از تعدادشان سال بسال کاسته میشود بطوریکه نسبت آنها از ۸۲/۶ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۷۱/۵- درصد در سال ۱۳۴۳ رسیده است و همچنین در گروه سنی ۱۵-۱۹ ساله نیز از ۴۴ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۳۵/۳ درصد در سال ۱۳۴۳ رسیده است این کاهش در همین سنین در مورد مردان نیز صادق است. این امر یعنی کم شدن نسبت ازدواج در سنین پائین عمر

معلول علل فراوانی از جمله میل بادامه تحصیل و تمایل به کسب سواد و عدم اصرار والدین بترك تحصیل میباشد که باعث شده جوانان تحصیل را باز دواج و انتخاب همسر ترجیح دهند.

نسبت افراد بدون همسر در اثر طلاق نیز طی فاصله دو آمارگیری بطور کلی کاهش یافته است.

طلاق

بامقایسه آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ و سرشماری سال ۱۳۳۵ چنین بنظر میرسد که امر طلاق در فاصله دو آمارگیری بطور نسبی کمتر شده است. طبق ارقام جدول شماره ۱۰-۱ نسبت مردانی که بعلت طلاق از همسران خود جدا شده اند طی فاصله دو آمارگیری از ۱ درصد به ۵/۰ درصد و نسبت زنان مطلقه از ۷/۲ درصد به ۱/۹ درصد کاهش یافته است. هر چند این کاهش میزان قابل توجه نیست ولی بطور کلی نشان میدهد که در جامعه تحرك و تحولی ایجاد شده و بهبود وضع زندگی و پیشرفت افکار عمومی باعث گردیده که از میزان طلاق کاسته شود و امید میرود در آینده به نسبت بیشتری از تعداد این نوع افراد کاسته گردد.

برای ترسیم وضع کلی از دواج و طلاق و مجرد و ترسیم نمودارهای مربوط به آن از جدول شماره ۱۰-۱ استفاده بعمل آمده است این جدول وضع نسبی از دواج را در دو آمارگیری

سالهای ۳۵ و ۱۳۴۳ نشان میدهد .

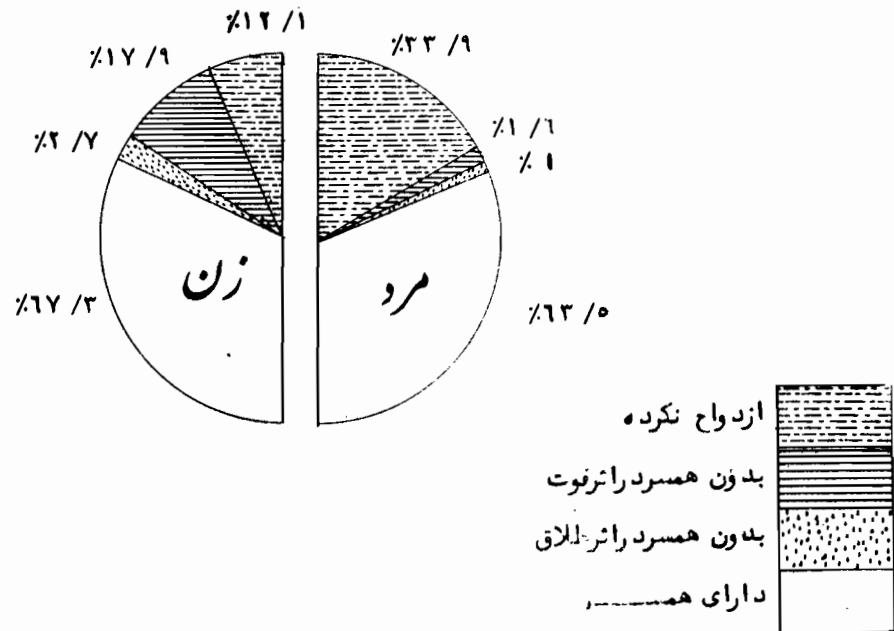
جدول شماره ۱۰- توزیع درصد وضع ازدواج در جامعه شهری ایران طبق سرشماری عمومی سال ۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

سال آمارگیری	مرد					زن				
	جمع درصد	دارای همسر	بدون همسر		ازدواج نکرده	ازدواج نکرده	جمع درصد	دارای همسر	بدون همسر	
			در اثر طلاق	در اثر فوت					در اثر طلاق	در اثر فوت
۱۳۳۵	۱۰۰	۶۳/۵	۱/-	۱/۶	۳۳/۹	-	۱۰۰	۶۷/۳	۲/۷	۱۷/۹
۱۳۴۳	۱۰۰	۶۷/۳	۰/۵	۱/۴	۳۰/۸	-	۱۰۰	۶۸/۵	۱/۹	۱۴/۹

منابع : سرشماری عمومی آبانماه ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی بهار سال ۱۳۴۳

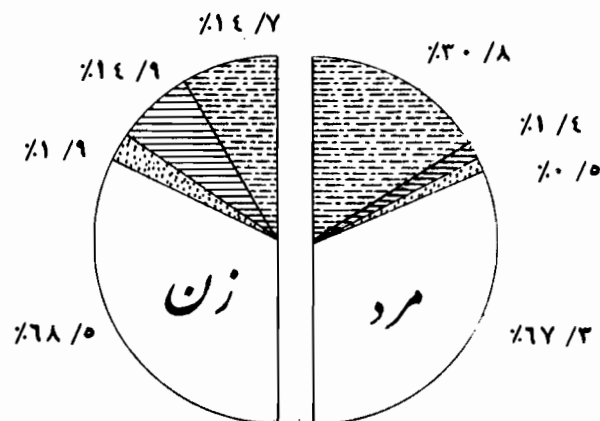
نمودار شماره ۱-۴- توزیع درصد وضع ازدواج در جمعیت بالاتراز ۱۵ ساله جامعه

شهری ایران (طبق نتایج سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵)

ن. ا. شماره ۱-۵- توزیع درصد وضع ازدواج در جمعیت بالاتراز ۱۵ ساله جامعه

شهری ایران (طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳)

مهاجرت

یکی از مسائل مهمی که در کشورهای رویتوسعه مطرح است موضوع انتقال نیروی کار کشاورزی به بخشهای دیگر فعالیتهای اقتصادی است. در چنین ممالکی که ایران را نیز در ردیف آنها باید دانست، نیروی کار کشاورزی با سرعتی بیشتر از استعداد قبول شهرها، از روستا بسوی شهر کوچ میکنند. این کوچیدن ام از اینکه حساب شده و با بطور خود بخود باشد علامتی است از شروع تحول ام از اینکه مملکت بتواند پایای آن جلو برود یا نتواند. بهر حال از علائم شروع تحول یکی مسئله مهاجرت از روستا به شهر و روی آوردن نیروی کار به بخشهای اقتصادی پردرآمد تری غیر از کار در مزرعه است. اگر کشوری به پیشواز تحول برود البته مهاجرت و شدت وضعف آنرا تا حدیودی مهار میکند و سفع

طرحها و پروژهای توسعه اقتصادی تربیت و تنظیم میکند ولی اگر مملکت به پیشواز چنین وضعی نرود در آن صورت جیسو فشار انتقال نیروی کار از روستا به شهر و مشکلات حاصله از آن جامعه و مملکت را وادارند که دست به تدابیری برای مقابله با جریان و استفاده از آن بزنند.

بنابراین با توجه به اینکه هر سال تعداد قابل ملاحظه ای از روستائیان کار در مزرعه را رها میکنند و از روستا به شهر و یا از شهرهای عقب افتاده به شهرهای توسعه یافته کوچ میکنند، در نتیجه تعداد زیادی از جمعیت فعال آن جامعه کم و بتعداد جمعیت شهرها افزوده میگردد و با الطبع مسائل جدیدی را در مقابل مسئولین امر قرار میدهد. بررسی مسئله مهاجرت از نظر حرکات جمعیت و وضع اشتغال با اهمیت خاصی تلقی میشود و در این بررسی مختصر بنوع مهاجرین و خصوصیات مهاجرت از جنبه های مختلف بطور اجمال توجه گردیده است. جدول شماره ۱-۱۱ وضع کلی مهاجرت جامعه شهری ایران را طبق آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ مشخص

مینماید.

جدول شماره ۱-۱۱ توزیع جمعیت و مهاجرین جامعه شهری ایران بتفکیک جنس در سال ۱۳۴۳

سال	جمعیت کل	تعداد مهاجرین	درصد کل جمعیت	مرد		زن	
				تعداد	درصد به کل جمعیت	تعداد	درصد به کل جمعیت
۱۳۴۳	۸۲۵۵۲۷۹	۲۲۳۰۵۵۳	۲۷	۱۱۱۷۶۸۱	۱۳/۵	۱۱۱۲۸۷۲	۱۳/۵

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی بهار سال ۱۳۴۳

برای بررسی دقیق تر وضع مهاجرین و خصوصیات
 این جدول و نمودار زیر وضع مهاجرین را بر حسب جنس
 گروههاییکه اقدام به مهاجرت کرده اند از جدول شماره
 و گروههای مختلف سنی نشان میدهد .
 ۱۲-۱ استفاده بعمل آمده است .

جدول شماره ۱۲-۱ توزیع مهاجرین جامعه شهری ایران بر حسب گروههای سنی و جنس (بهزار

سال ۱۳۴۳)

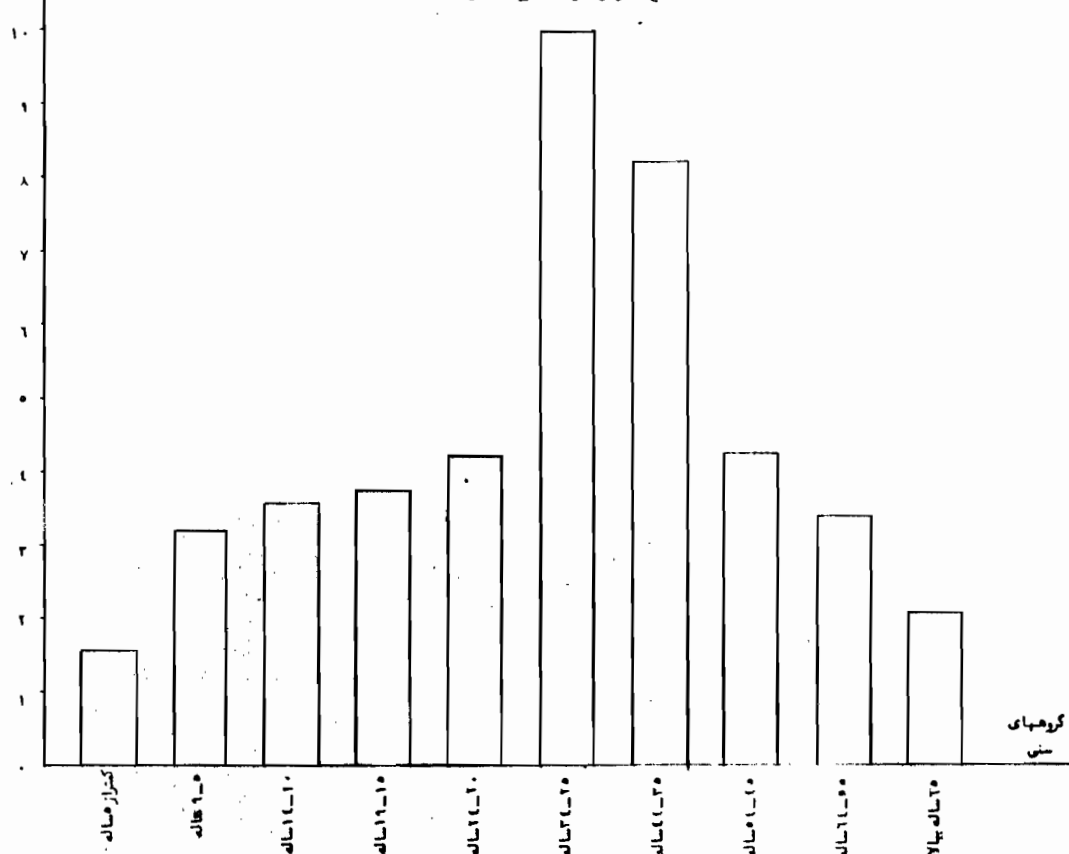
جنس	کل مهاجرین		مرد		زن	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
گروههای سنی						
جمع	۲۲۳۰۵۵۳	۱۰۰	۱۱۱۷۶۸۱	۱۰۰	۱۱۱۲۸۷۲	۱۰۰
کثراتر از سال	۷۹۶۸۱	۳/۶	۴۰۴۸۳	۳/۶	۳۹۱۹۸	۳/۵
۹-۱۰ ساله	۱۵۹۳۰۶	۷/۱	۸۰۴۱۱	۷/۲	۷۸۸۹۵	۷/۱
۱۰-۱۱ ساله	۱۷۹۲۵۵	۸/۱	۹۰۸۵۸	۸/۱	۸۸۸۹۷	۸/۱
۱۵-۱۹ ساله	۱۹۳۸۵۶	۸/۷	۹۲۴۱۰	۸/۳	۱۰۱۴۴۶	۹/۱
۲۰-۲۴ ساله	۲۱۲۹۴۸	۹/۵	۸۸۷۰۴	۷/۹	۱۲۴۲۴۴	۱۱/۲
۲۵-۳۴ ساله	۴۹۸۶۰۴	۲۲/۴	۲۴۱۱۵۵	۲۱/۶	۲۵۷۴۴۹	۲۳/۲
۳۵-۴۴ ساله	۴۱۰۹۴۶	۱۸/۴	۲۴۰۴۱۲	۲۱/۵	۱۷۰۵۱۴	۱۵/۳
۴۵-۵۴ ساله	۲۱۴۴۴۶	۹/۶	۱۰۹۴۵۶	۹/۸	۱۰۴۹۹۰	۹/۴
۵۵-۶۴ ساله	۱۷۲۴۰۲	۷/۷	۷۹۷۰۴	۷/۲	۹۲۶۹۸	۸/۳
۶۵ ساله و بالاتر	۱۰۷۴۸۰	۴/۸	۵۴۰۶۱	۴/۸	۵۳۴۱۹	۴/۸
سنین اظهار نشده	۱۱۴۹	۰/۱	۲۷	—	۱۱۲۲	۰/۱

منبع : آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

واحد بر حسب ۵۰ هزار نفر

نمودار شماره ۱-۱-۱: تعداد مهاجرین جامعه شهری ایران بر حسب گروههای سنی

(طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳)

میباشد، وضع مهاجرین و حدود سنی آنان نشان میدهد که علت مهاجرت احتمالا مسائلی که از قبیل یافتن کار جستجوی محل مناسبتری برای زندگی، نبودن مدرسه و محل تحصیل در زادگاه اولیه و بارهای دلائل از این قبیل بوده است. اگر ترتیبی داده شود که هر محل و منطقه بتواند اکثریت ساکنین خود را از هر لحاظ اداره کند بدینمعنی که مدرسه کافی متناسب با احتیاجات ساکنین محل داشته باشد، و پس از اینکه وارد نیروی کار شدند کار مناسب برای آنان فراهم کند، باالطبع قدرت تولیدی آن محل افزایش مییابد و از اتلاف وقت و یراکدگی نیروهای

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد در حدود ۴۰/۸ درصد از کل مهاجرین در گروههای سنی ۲۵-۴۴ ساله بودند. نسبت افراد کمتر از ۲۵ سال و بالاتر از ۴۵ سال بالنسبه کمتر است. بدینمعنی که در گروههای سنی کمتر از ۵ سال ۳/۶ درصد ۵-۹ ساله ۷/۱ درصد ۱۰-۱۴ ساله ۸/۱ درصد ۱۵-۱۹ ساله ۸/۷ درصد و ۲۰-۲۴ ساله ۹/۵ درصد مهاجر میباشند. بتدریج که به گروههای سنی بالاتر برسیم نسبت مهاجرین کمتر میشود نسبت مهاجرین گروه سنی ۲۵-۴۴ ساله ۷/۷ درصد و از ۲۵ ساله به بالا ۴/۸ درصد

فعال جلوگیری میشود .

جز در دانشگاههای بزرگ امکان پذیر نیست از جمله

مسائلی هستند که نقل و انتقال را مسلم و اجتناب ناپذیر

میسازند .

البته این رانیز باید گفت که مسائلی از قبیل تمرکز

کارخانجات بزرگ در شهرهای عمده و بعضی موارد از قبیل

مسائل سوق الجیش و تدابیر نظامی و همچنین احتیاج

تعداد معینی از ساکنین هر محل به تحصیلات غالبه که

جدول زیر توزیع مهاجرین را بر حسب جنس و از

محل که آمد دارند در کل مناطق شهری ایران نشان میدهد .

جدول شماره ۱۳-۱ توزیع درصد مهاجرین بر حسب جنس و از محل که آمد دارند در جامعه شهری ایران

سال ۱۳۴۳

از محل که مهاجرت کردند		نس مهاجرین		مهاجرینی که از دهات مختلف به شهر آمد دارند		مهاجرینی که از شهری بشهر دیگر آمد دارند		مهاجرینی که از خارج از کشور آمد دارند		اظهاری نشده	
جنس	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد
مرد و زن	۳۲۳۰۵۵۳	۱۰۰	۹۸۵۳۵۹	۱۰۰	۱۲۰۴۷۲۰	۱۰۰	۲۷۵۶۶	۱۰۰	۱۲۹۰۸	۱۰۰	
مرد	۱۱۱۷۶۸۱	۵۰/۱	۵۱۰۱۰۸	۵۱/۸	۵۸۸۵۹۶	۴۸/۹	۱۲۸۱۴	۴۶/۵	۶۱۶۳	۴۷/۷	
زن	۱۱۱۲۸۷۲	۴۹/۹	۴۷۵۲۵۱	۴۸/۲	۶۱۶۱۲۴	۵۱/۱	۱۴۷۵۲	۵۳/۵	۶۷۴۵	۵۲/۳	

منبع : آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی بهار سال ۱۳۴۳

بطوریکه ملاحظه میشود در حدود ۵۰/۱ درصد از کل

مهاجرین مرد ۴۹/۱ درصد زن بودند که بدون شک زنان

اکثراً مهاجرین تبعی میباشند از مهاجرینی که از دهات

بشهرهای مختلف رفته‌اند نیز ۵۱/۸ درصد مرد و ۴۸/۲ درصد

زن بودند . در حالیکه از مهاجرینی که از شهرستانهای

مختلف بشهرهای دیگر مهاجرت کرده‌اند ۴۸/۱ درصد

مرد و ۵۱/۱ درصد زن میباشند . نسبت زنان مهاجرینی

که از خارج کشور یا ایران آمد دارند در حدود ۷ درصد بیشتر

از مردان است . احتمالاً افزایش نسبت زنان را در مهاجرت

از شهر بشهر یا از خارج کشور میتوان چنین توجیه کرد که

تعداد زیادی از آنان مهاجرین تبعی میباشند که به تبعیت

از فامیل مهاجرت کرده‌اند .

شغل و فعالیت مهاجرین

مهم‌ترین موضوع شغل و فعالیت اقتصادی مهاجرین قبل و بعد از مهاجرت است. جدول زیر برای این منظور

موضوع دیگری که در امر مهاجرت مورد بررسی قرار بدست داده شده است.

جدول شماره ۱۴-۱ توزیع درصد مهاجرین بر حسب فعالیت‌های اقتصادی قبل و بعد از مهاجرت در جامعه

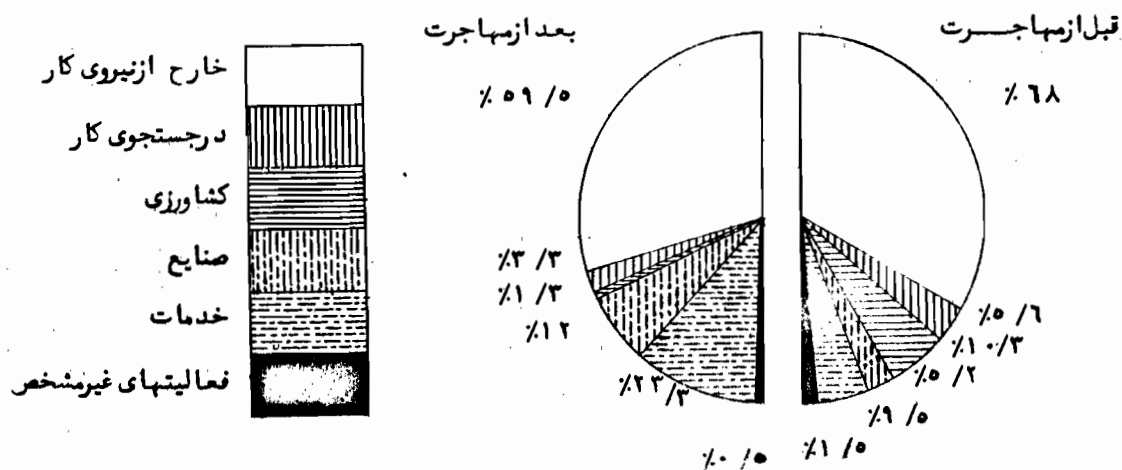
شهری ایران (به سال ۱۳۴۳)

شهری فعالیت‌ها	قبل از مهاجرت	بعد از مهاجرت
کلیه فعالیت‌ها	۱۰۰	۱۰۰
خارج از نیروی کار	۶۸ / -	۵۹ / ۵
در جستجوی کار	۵ / ۱	۳ / ۳
کشاورزی - جنگل‌بانی - شکار و صید ماهی	۱۰ / ۳	۱ / ۳
استخراج معادن و کارگاه‌های وابسته بآن	-	۰ / ۱
صنایع	۳ / ۲	۷ / ۱
ساختمان	۱ / ۴	۴ / -
برق - گاز - آب - خدمات بهداشتی - آتشنشانی	۰ / ۱	۰ / ۳
تجارت - بانک - بیمه و مستغلات	۲ / ۱	۷ / -
حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات	۱ / ۲	۳ / ۳
خدمات	۵ / ۷	۱۳ / ۱
فعالیت‌های متفرقه که بدقت مشخص نشد مانند	۱ / ۵	۰ / ۴
اظهار نشده	-	۰ / ۱

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

نمودار شماره ۷-۱- توزیع نسبی مهاجرین جامعه شهری ایران بر حسب فعالیتهای

اقتصادی قبل و بعد از مهاجرت (به ————— ارسال ۱۳۴۳)

۳- موضوع قابل توجه کاهش نسبت افراد در فعالیتهای

کشاورزی و غیره میباشد که در حدود ۹ درصد تقلیل یافته

و اینطور استنباط میشود که این ۹ درصد فعالیتهای

دیگری جذب شده اند.

۴- در مورد فعالیتهای صنعتی نیز نسبت قابل

ملاحظه ای بعد از مهاجرت بآن روی آورده اند بطوریکه

از ۳/۷ درصد افرادی که قبل از مهاجرت در فعالیتهای

صنعتی مشغول کار بوده اند بعد از مهاجرت نسبتشان

به ۷/۶ درصد افزایش یافته است.

طبق نتایجی که از جدول و نمودار فوق بدست

آمده معلوم میشود که:

۱- نسبت مهاجرینی که قبل از مهاجرت خارج

از نیروی کار بوده اند ۶۸ درصد کل مهاجرین بوده و پس

بعد از مهاجرت این نسبت به ۵۹/۵ درصد کاهش یافته

است. یعنی ۸/۵ درصد وارد نیروی کار شده اند.

۲- نسبت افراد در جستجوی کار نیز ۲/۳ درصد

تقلیل یافته است. اینطور بنظر میرسد که این نسبت

از افراد (۲/۳ درصد) بکارهای اشتغال پیدا کرده اند.

۵- فعالیتهای تجاری هم به نسبت زیادی افراد را بعد از مهاجرت بخود جذب کرده است بدینمعنی که از ۱/۲ درصد به ۷ درصد رسیده است.

۶- بخش خدمات از جمله فعالیتهائی بوده است که تعداد قابل ملاحظه ای از مهاجرین بدان وارد شده اند نسبت افرادی را که قبل از مهاجرت در این بخش فعالیت میکردند ۷/۵ درصد بوده که بعد از مهاجرت به ۱۳/۱ درصد افزایش یافته است.

این موضوع در اکثر کشورهای در حال رشد اتفاق می افتد که چون افراد از نقطه ای بنقطه دیگر مهاجرت میکنند اکثر اوقات عدم تخصص و مهارت در رشته ای بالاجبار ببخش خدمات روی می آورند در نتیجه تعداد افراد در این بخش افزایش می یابد

شاید بتوان گفت که یکی از مشکلات جدی مملکت در مورد مهاجرت علاوه برنداشتن محل کافی در فعالیتهای غیر کشاورزی برای جذب کارگران کشاورزی موضوع مهم دیگر مسئله تخصص و مهارت افراد است. درست است که نیروی انسانی یکی از عوامل اصلی قدرت مملکت بحساب می آید ولی این عامل در صورتی موجب افزایش قدرت است که علاوه

بر رشد سنی از لحاظ سواد و مهارت نیز دارای معلوماتی باشد و بتواند نقش مؤثری در تولید بعهده بگیرد صرف داشتن نیروی فعال نمیتواند کاملاً برای کشور مفید باشد. کشور هندوستان وانیوه جمعیت فعال آن میتواند مثال خوبی براین مدعا باشد. این کشور با وجود تعداد زیاد روستائیان جوان هم اکنون بامشکلات فراوان اقتصادی روبروست. و برای رهایی از این مشکلات برنامه های وسیع تعلیماتی برای تربیت نیروی کار و قابل استفاده کردن آنها ضروری و لازم است بنابراین کشورهای در حال توسعه و مناطقی که با این تحول دست بگریبان هستند یا خود به استقبال آن میروند وظایف سنگینی بر دوش خویش دارند.

از آنچه که بطور مختصر و بعنوان اشاره تذکر داده شده این نتیجه را میتوان گرفت که توجه دقیق به وضع آموزش و ایجاد تخصص تامین بهداشت و ایجاد شغل مناسب برای نیروی انسانی دائم التزاید کشور ههای در حال توسعه قسمت عمده اقدامات مربوط به توسعه اقتصادی و صنعتی کردن کشور را تشکیل میدهد. قسمتی که بصورت يك امر اجتناب ناپذیر که معمولاً گریبان مسئولین امر را میگیرد و راه هرگونه سهل انگاری را مسدود میکند. از جدول شماره ۱۵-۱ برای بررسی وضع شغلی مهاجرین استفاده بعمل آمده است.

جدول شماره ۱۵- توزیع مهاجرین برحسب مشاغل قبل و بعد از مهاجرت در جامعه شهری ایران

(بهار سال ۱۳۴۳)

کد مشاغل	گروههای عمده مشاغل	قبل از مهاجرت		بعد از مهاجرت	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد
	جمع	۲۲۳۰۵۵۳	۱۰۰	۲۲۳۰۵۵۳	۱۰۰
-	خارج از نیروی کار	۱۵۱۶۳۸۵	۶۸ /-	۱۳۲۷۲۹۸	۵۹ /۵
-	در جستجوی کار	۱۲۵۶۹۲	۵ /۶	۷۳۲۳۱	۳ /۳
۰	مشاغل تخصصی و فنی	۳۲۸۷۲	۱ /۵	۵۱۵۶۸	۲ /۳
۱	مدیریت و مشاغل اداری	۱۰۹۱۵	۰ /۵	۲۷۰۹۶	۱ /۲
۲	مشاغل دفتری	۳۵۹۷۱	۱ /۶	۷۳۱۴۷	۳ /۳
۳	فروش و مشاغل مربوطه	۴۹۶۳۴	۲ /۲	۱۳۳۰۵۱	۶
۴	مشاغل کشاورزی	۲۲۷۱۰۶	۱۰ /۲	۲۸۷۶۷	۱ /۳
۵	حفاری و استخراج معدن	۸۶	-	۶۴۱۰	-
۶	حمل و نقل و ارتباطات	۱۹۶۸۷	۰ /۹	۶۳۵۳۸	۲ /۸
۷-۸	حرفه‌های صنعتی و تولیدی	۱۱۴۲۰۵	۵ /۱	۲۶۲۲۰۸	۱۱ /۸
۹	مشاغل مربوط به خدمات	۴۱۶۲۳	۱ /۹	۱۵۷۸۷۵	۷ /۱
x	مشاغل غیر قابل تشخیص و اظهار نشده	۳۲۰۸۲	۱ /۴	۵۴۳۳	۰ /۲
-	مشاغل مربوط به ارتش	۲۴۲۹۵	۱ /۱	۳۶۷۰۰	۱ /۲

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بر اساس نتایج آماری نمونه‌ای نیروی انسانی در سال ۱۳۹۳ که از نقاط بیشتر از پنج هزار نفر بعمل آمد در مورد مشاغل افراد در قبل از مهاجرت و بعد از آن این نتایج بدست آمد:

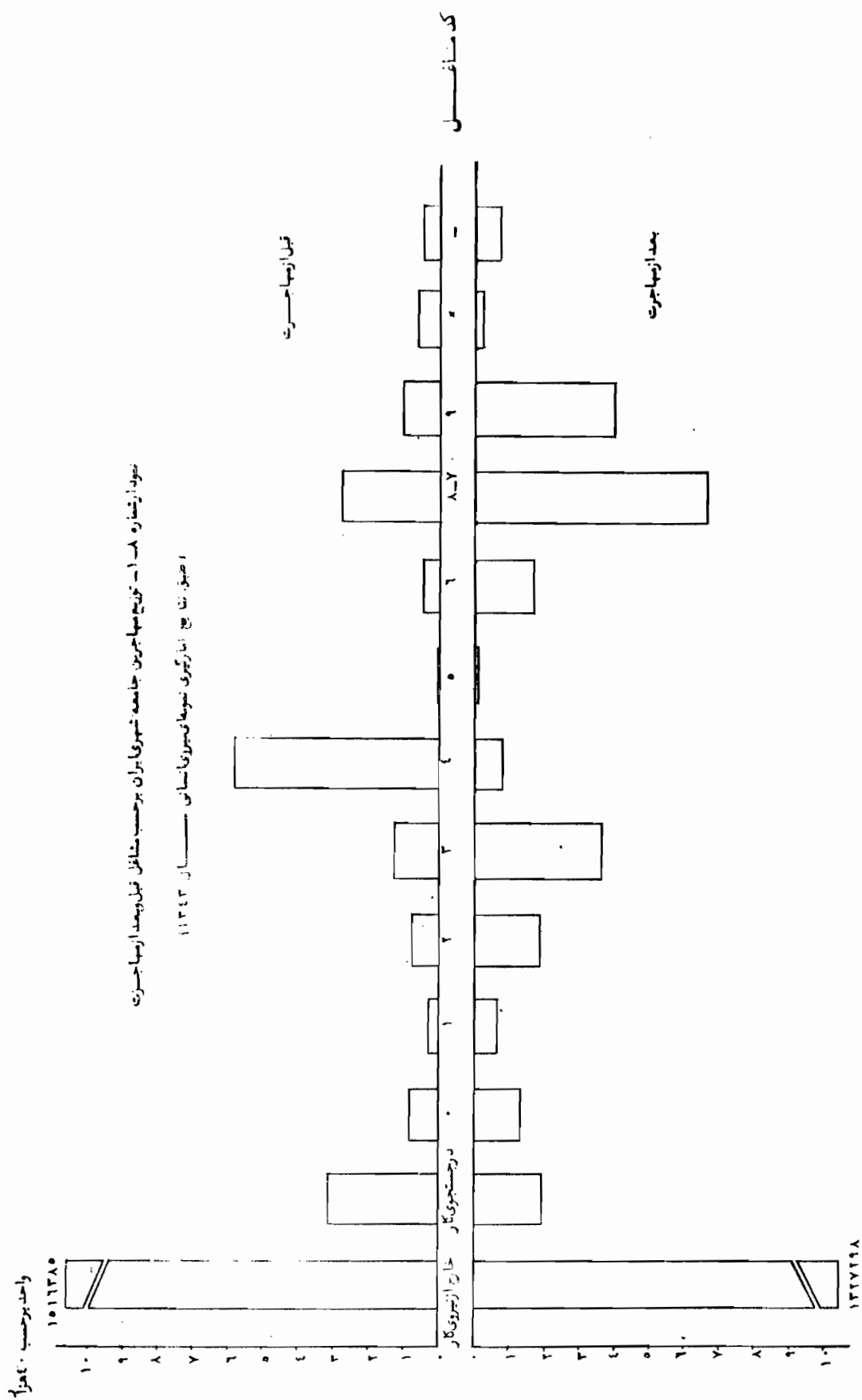
۱- در حدود ۸/۵ درصد از افرادی که خارج از نیروی کار بودند بعد از مهاجرت جزو نیروی کار در آمده‌اند بدین معنی که نسبت افراد خارج از نیروی کار قبل از مهاجرت ۶۸ درصد بوده که بعد از مهاجرت به ۵۹/۵ درصد کاهش یافته است.

۲- در مورد افرادی که در جستجوی کار بوده‌اند اینطور بنظر می‌رسد که بعد از مهاجرت موفق به یافتن شغلی شده و این نتیجه وارد بازار کار گردیده‌اند. زیرا نسبتشان از ۵/۶ درصد به ۳/۳ درصد تقلیل یافته است.

در رشته‌های تخصصی نیز بعد از مهاجرت افزایشی در حدود ۸/۰ درصد مشاهده می‌شود. تغییر قابل

ملاحظه در مورد مشاغل کشاورزی است که از ۲/۱۰ درصد قبل از مهاجرت به ۳/۱ درصد بعد از مهاجرت رسیده است و این کاهش قابل ملاحظه نشان می‌دهد که روستائیان به علل گوناگون محل اقامت خود را ترک نموده و پس از آمدن بشهر در مشاغل مختلف از جمله بخش خدمات وارد می‌شوند زیرا نداشتن مهارت و تخصص در رشته‌های صنعتی آنان را واردار می‌سازد که بخدمات روی بیاورند.

تغییر قابل توجه دیگر در مشاغل صنعتی و حرفه‌ای است که در حدود ۶/۷ درصد افزایش یافته است. در بخش خدمات نیز تغییرات زیادی دیده می‌شود. بطوریکه ۹/۱ درصد افرادی که قبل از مهاجرت در این بخش فعالیت می‌کردند بعد از مهاجرت نسبت شان به ۱/۷ درصد رسیده است. در سایر رشته‌ها نیز تغییراتی ملاحظه می‌شود که چندان قابل توجه نیست.

علل مهاجرت

طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی در سال

۱۳۴۳ مهاجرین علل عمده مهاجرت خود را بترتیب

جستجوی کار بهتر، ازدواج، تبعیت از فامیل، انتقال

تحصیل و علل دیگر ذکر کرده‌اند و تعدادی هم علل ترک

محل اقامت خود را اظهار نکرده‌اند.

در جدول شماره ۱۶-۱ و ۱۷-۱ توزیع مهاجرین بر حسب

علل مهاجرت آورده شده است.

بطوریکه جدول شماره ۱۶-۱ نشان می‌دهد اکثریت

مهاجرین را مردان تشکیل می‌دهند. بطور کلی ۸۷۲۹۳۹

نفر یا ۳۹/۱ درصد از مهاجرین برای یافتن کار بهتر

محل کار و یا محل اقامت خود را ترک گفته‌اند که از این

عده ۵۳۲۸۴۴ نفر یا ۴۷/۷ درصد مرد و ۳۴۰۰۹۵ نفر

یا ۳۰/۶ درصد زن می‌باشند. یافتن کاری دیگر

از علل مهاجرت بوده است که در این مورد

نیز اکثریت با مردان می‌باشد بدین معنی که ۸/۱۷ درصد

کل مهاجرین مرد را تشکیل می‌دهد.

۴/۱۴ درصد از کسانی که علت مهاجرت خود

را ازدواج ذکر کرده‌اند زن می‌باشند. در حالیکه باین

علت فقط ۴/۰ درصد از مردان مهاجرت کرده‌اند.

تبعیت از فامیل علت دیگر مهاجرت بوده است که ۸/۴-

درصد که باین علت مهاجرت کرده‌اند مرد و ۲/۸ درصد

زن می‌باشند.

انتقال نیز باعث شده که تعدادی از افراد از شهر

محل اقامت خود مهاجرت نمایند که بترتیب ۶/۱۶ درصد

مرد و ۱۶ درصد زن بوده‌اند. عامل تحصیل نیز سبب شده

که ۲/۳ درصد از مردان و ۸/۱ درصد از زنان مهاجرت

نمایند. بطور کلی علل دیگری نیز وجود دارد که باعث می‌شود

افراد از شهر پاره خود مهاجرت نمایند که نسبت آنان در-

مردان ۵ درصد و در زنان ۳/۵ درصد بوده است.

جدول شماره ۱۶-۱ توزیع مهاجرین برحسب علت مهاجرت و به تفکیک جنس در جامعه شهری ایران

(سال ۱۳۴۳)

جنس	جمع مهاجرین	درصد	مرد	درصد	زن	درصد
علل مهاجرت						
جمع مرد و زن	۲۲۳۰۵۵۳	۱۰۰	۱۱۱۷۶۸۱	۱۰۰	۱۱۱۲۸۷۲	۱۰۰
جستجوی کار بهتر	۸۷۲۹۳۹	۳۹/۱	۵۳۲۸۴۴	۴۷/۷	۳۴۰۰۹۵	۳۰/۶
جستجوی کار	۳۷۲۰۱۱	۱۶/۷	۱۹۸۹۸۶	۱۷/۸	۱۷۳۰۲۵	۱۵/۵
ازدواج	۱۶۴۷۳۹	۷/۴	۴۲۱۲	۰/۴	۱۶۰۵۲۷	۱۴/۴
تبعیت از فامیل	۱۴۴۹۶۵	۶/۵	۵۳۶۵۴	۴/۸	۹۱۳۱۱	۸/۲
انتقال	۳۶۴۰۶۰	۱۶/۳	۱۸۵۷۶۸	۱۶/۶	۱۷۸۲۹۲	۱۶
تحصیل	۵۵۰۱۰	۲/۵	۳۵۳۷۳	۳/۲	۱۹۶۳۷	۱/۸
علل دیگر	۱۱۵۱۶۹	۵/۲	۵۶۰۳۹	۵	۵۹۱۳۰	۵/۳
اظهار نشده	۱۴۱۶۶۰	۶/۳	۵۰۸۰۵	۴/۵	۹۰۸۵۵۰	۸/۲

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۲

در جدول شماره ۱۶-۱ توزیع مهاجرین برحسب

علل و نوع مهاجرت آورده شده است این جدول نشان می‌دهد که اکثر مهاجرین اصلی که برای یافتن کار مهاجرت کرده‌اند مرد می‌باشند. البته این امر کاملاً واضح و روشن است. زیرا اکثر مردان برای یافتن کار یا کار بهتر زادگاه یا محل اقامت خود را ترک می‌کنند.

در مورد جستجوی کار بهتر نیز اکثریت با مردان است

که ۹۷/۵ درصد زنان و ۲/۵ درصد می‌باشد. در حالیکه در مورد مهاجرین تبعی که به علت جستجوی کار بهتر

مهاجرت کرده‌اند نسبت زنان بیشتر از مردان بوده است.

اکثر افرادی که به علت ازدواج مهاجرت کرده‌اند زن

بوده‌اند زیرا کمتر اتفاق می‌افتد که مردی بخاطر ازدواج

محل کار و یا شهر محل اقامت خود را ترک گوید. ۸۵/۴

درصد از افرادی که بخاطر تحصیل مهاجرت کرده‌اند

مرد می‌باشند که احتمالاً به علت عدم دسترسی به مدرسه

یا دانشگاه اقدام به مهاجرت کرده‌اند.

در مورد تبعیت از فامیل نسبت زنان بیشتر از مردان

در نتیجه همانطور که در جدول ۱۲-۱ ملاحظه

بوده است چه هنوز مرد محوز اصلی و رئیس خانواده

میشود در حدود ۷۰ / ۱ درصد از مهاجرین اصلی زن-

است و زمانی که تصمیم بترك شهر یا محل اقامت خود

کسانی هستند که به تبعیت از فامیل مهاجرت کرده اند .

گرفت ناچار همسر و فرزندان را همراهی میکنند .

جدول شماره ۱۲-۱ توزیع درصد مهاجرین بر حسب علت و تفکیک جنس و نوع مهاجرت در جامعه

شهری ایران (سال ۱۳۴۳)

مهاجرت تبعی			مهاجرت اصلی			نوع مهاجرت و جنس	علل عمده مهاجرت
زن	مرد	جمع درصد	زن	مرد	جمع درصد		
۶۸	۳۲	۱۰۰	۱۷	۸۳	۱۰۰		جستجوی کار
۶۶ / ۳	۳۲ / ۷	۱۰۰	۲ / ۵	۹۷ / ۵	۱۰۰		جستجوی کار بهتر
۶۴ / ۲	۳۵ / ۸	۱۰۰	۹۹ / ۲	۰ / ۸	۱۰۰		ازدواج
۶۴	۳۶	۱۰۰	۲ / ۸	۹۷ / ۲	۱۰۰		انتقال
۵۹ / ۵	۴۰ / ۵	۱۰۰	۱۴ / ۶	۸۵ / ۴	۱۰۰		تحصیل
۴۸ / ۶	۵۱ / ۶	۱۰۰	۷۰ / ۱	۲۹ / ۱	۱۰۰		تبعیت از فامیل
۶۱ / ۱	۳۸ / ۱	۱۰۰	۳۵ / ۸	۶۴ / ۲	۱۰۰		سایر علل
۶۶ / ۱	۳۳ / ۱	۱۰۰	۳۳ / ۱	۶۶ / ۱	۱۰۰		اظهار نشده

منبع : آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جنس در جامعه شهری ایران نشان داده شده است .

روند مهاجرت

در جدول زیر توزیع مهاجرین بر حسب مدت مهاجرت و به تفکیک

جدول شماره ۱۸-۱ توزیع مهاجرین بر حسب مدت مهاجرت و به تفکیک جنس در جامعه شهری ایران
(سال ۱۳۴۳)

مدت مهاجرت جنس	جمع درصد	کمتراز یکسال	۱ سال	۲ سال	۳ سال	۴ سال	۵-۹ سال	۱۰ سال و بیشتر	اظهار نشده
مرد و زن	۱۰۰	۷/۷	۳/۴	۷/۶	۹/۵	۳/۵	۴/۲۰	۹/۴۸	۸/۰
مرد	۱۰۰	۷/۶	۱/۳	۲/۶	۸/۵	۳/۵	۶/۱۹	۷/۵۱	۸/۰
زن	۱۰۰	۶/۸	۶/۴	۱/۷	۱/۶	۴/۵	۲/۲۱	۶/۴۶	۱

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نسیسروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول فوق توزیع مهاجرین را بر حسب مدت

اقامت در جامعه شهری ایران نشان می‌دهد.

درصد افراد که کمتراز یکسال مهاجرت کرده‌اند.

۷/۷ درصد میباشد از نظر نسبت بین مرد و زن اختلاف

چندانی مشاهده نمیشود نسبت مردان ۶/۷ درصد

و نسبت زنان ۸/۶ درصد میباشد. در مورد کل مهاجرین

۴/۳ درصد مدت ۱ سال ۶/۷ درصد ۲ سال و ۹/۵-

درصد ۳ سال و ۳/۵ درصد ۴ سال و ۴/۲۰ درصد

مدت ۵-۹ سال و ۹/۴۸ درصد مدت ۱۰ سال و بیشتر

است که مهاجرت کرده‌اند.

در مورد مهاجرینی که ۱۰ سال و بیشتر است که

مهاجرت کرده‌اند نسبت مردان بیشتر از زنان میباشد

بطوریکه ۷/۵۱ درصد مرد و ۶/۴۶ درصد زن بوده‌اند.

بنابراین ملاحظه میشود که اکثر مهاجرین پسران

مهاجرت و یافتن شغل مناسب در شهر یا محل مورد نظر

خود رخل اقامت افکنده و برای همیشه در آنجا مقیم

شده‌اند.

بررسی غائبین از خانوار

جدول شماره ۱۹-۱۱-۱ توزیع درصد غائبین

از خانوار را بر حسب سن و مدت غیبت و محلی که رفته‌اند

نشان می‌دهد.

در حدود ۱۸۹۵۱ نفر زمان آمارگیری از خانوار

غیبت داشتند. اکثریت افراد غائب در سنین ۲۰-۲۴

سال می‌باشند بدین معنی که ۵/۳۱ درصد کمتراز یکسال

غیبت و ۵۱ درصد مدت ۱ سال و ۸/۵۰ درصد مدت

۲ سال و ۳۳ درصد مدت ۳ سال و بیشتر از غائبین در-

سنین مذکور بوده‌اند.

تغییرات آنطور که در سنین ۲۰-۲۴ سال مشاهده شده در سایر سنین چندان قابل ملاحظه نیست بطوریکه در سنین کمتر از ۱۵ سال ۵/۲ درصد کمتر از یکسال و ۳/۸ درصد مدت ۱ سال و ۲/۹ درصد مدت ۲ سال و ۱/۸- درصد مدت ۳ سال و بیشتر است که از خانوار غیبت داشته اند در سنین بالاتر بطور مثال در گروه سنی ۳۵-۴۴ سال ارقام قابل توجهی دیده نمیشود و حتی در گروه سنی ۶۵ سال بیلا در بعضی از سالها مدت ۱ سال و یا ۲ سال ارقامی وجود ندارد.

علل غیبت این افراد کاملاً مختلف است بطور مثال در سنین کمتر از ۱۵ سال ۳/۵ درصد بعلت تحصیل و ۴/۳ درصد بعلت کار غیبت داشته اند در حالیکه در سنین ۱۵-۱۹ سال و ۲۰-۲۴ سال ارقام قابل توجه در مورد خدمت نظام وظیفه است که بترتیب ۵/۲۰ درصد

و ۱/۲۲ درصد میباشد هرگاه به سنین بالاتر نظر بيفکیم نسبت افراد کمتر میشود تا حائی که در سن ۶۵ سال و بیشتر تنها ۴/۰ درصد بعلت کار غائب بودند.

در مورد محلی که رفته اند ۳/۲ درصد از غائبین که بتهران آمده اند در گروه سنی کمتر از ۱۵ سال قرار دارند و ۳/۳۰ درصد از غائبین که به تهران آمده اند ۴/۱۶ درصد که بسایر نقاط و ۱/۸ درصد که بخارج از کشور رفته اند، در گروه سنی ۱۵-۱۹ ساله هستند بالاترین نسبت مهاجرینی که تهران آمده در سنین ۲۰-۲۴ ساله بوده است. در مورد مهاجرینی به خارج از کشور اکثریت نسبی با گروه سنی ۲۵-۳۴ ساله بوده است. معمولاً غائبین از خانوار که در گروه سنی ۱۹-۲۴ ساله هستند برای جستجوی کار یا تحصیل و یا خدمت زیر پرچم و امثال اینها خانواده را ترک کرده اند.

جدول شماره ۱-۱۹ توزیع غائبین از خانوار برحسب مدت فیت در گروههای مختلف سنی در جامعه شهری ایران (سال ۱۳۴۳)

درصد	اظهار نشد	درصد	۳ سال و بیشتر	درصد	۲ سال	درصد	۱ سال	درصد	یکسال کتر	درصد	جمع	مدت فیت گروههای سنی
۱۰۰	۱۲۹۳	۱۰۰	۱۶۰۹۹	۱۰۰	۸۹۲۷	۱۰۰	۲۵۰۵۵	۱۰۰	۴۷۵۷۷	۱۰۰	۹۸۹۵۱	جمع غائبین از خانوار
-	-	۱/۸	۲۸۲	۲/۹	۲۶۴	۳/۸	۹۵۲	۵/۲	۲۴۸۸	۴/-	۳۹۸۷	کتر از ۱۵ ساله
۴/۵	۵۸	۱۰/۳	۱۶۵۹	۱۴/۹	۱۳۳۴	۲۶/۴	۶۶۰۵	۱۶/۸	۷۹۸۲	۱۷/۸	۱۷۶۳۸	۱۵-۱۹ ساله
۲/۹	۳۸	۳۲/-	۵۳۲۰	۵۰/۸	۴۵۳۳	۵۱/-	۱۲۷۸۰	۳۱/۵	۱۴۹۸۰	۳۸/۱	۳۷۶۵۱	۲۰-۲۴ ساله
۴۵/۷	۵۹۱	۳۹/۴	۶۳۴۸	۲۲/۵	۲۰۰۷	۹/۵	۲۳۷۴	۱۷/۴	۸۲۸۰	۱۹/۸	۱۹۶۰۰	۲۵-۳۴ ساله
۲۳/-	۲۹۷	۵/۲	۸۳۹	۴/۹	۴۳۴	۵/۵	۱۳۸۹	۱۷/۶	۸۳۵۳	۱۱/۴	۱۱۳۱۲	۳۵-۴۴ ساله
۳/۶	۴۶	۴/-	۶۴۰	۴/-	۳۵۵	۱/۱	۲۸۵	۶/-	۲۸۳۷	۴/۲	۴۱۶۳	۴۵-۵۴ ساله
-	-	۵/۹	۹۴۸	-	-	۲/۷	۶۶۹	۳/۹	۱۸۲۷	۳/۵	۳۴۴۴	۵۵-۶۴ ساله
-	-	۰/۱	۱۵	-	-	-	-	۱/۵	۷۷۲	۰/۸	۷۸۷	۶۵ ساله و بالا
۲۰/۳	۲۶۳	۰/۳	۴۸	-	-	-	-	۰/۱	۵۸	۰/۴	۳۶۹	اظهار نشده

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۱۰۰ توزیع فائین از خانوار برحسب علل غیبت و گروههای مختلف سنی در جامعه شهری ایران (سال ۱۳۴۳)

درصد	اظهار زننده	درصد	مأموریت	درصد	علل دیگر	درصد	نظام وظیفه	درصد	کار	درصد	تحصیل	درصد	جمع	علل غیبت گروههای سنی
۱۰۰	۴۲۵	۱۰۰	۶۴۲۹	۱۰۰	۱۴۱۶۵	۱۰۰	۲۴۹۲۲	۱۰۰	۲۵۹۳۰	۱۰۰	۲۷۰۸۰	۲۰۰	۹۸۹۵۱	فائین از خانوار
۱۳/۶	۵۸	—	—	۱۳/۲	۱۸۷۰	—	—	۴/۳	۱۱۲۰	۳/۵	۹۳۹	۴/—	۳۹۸۷	کتر از ۱۵ ساله
—	—	۲/۸	۱۸۱	۱۲/۴	۱۷۶۱	۲۰/۵	۵۱۰۳	۱۶/۶	۴۲۹۹	۲۳/۲	۶۲۹۴	۱۷/۸	۱۷۶۳۸	۱۵-۱۹ ساله
۷/۱	۳۰	۱۹/۴	۱۲۴۷	۴/۵	۶۳۸	۷۷/۱	۱۹۲۱۹	۲۲/۱	۵۷۴۰	۳۹/۸	۱۰۷۷۷	۳۸/۱	۳۷۶۵۱	۲۰-۲۴ ساله
۱۰/۶	۴۵	۲۹/۸	۱۹۱۷	۲۲/۴	۳۱۸۰	۲/۴	۶۰۰	۲۸/۲	۷۳۰۶	۲۴/۲	۶۵۵۲	۱۹/۸	۱۹۶۰	۲۵-۳۴ ساله
۶/۸	۲۹	۳۳/۳	۲۱۴۱	۲۲/—	۳۱۱۴	—	—	۱۶/۹	۴۳۹۵	۶/—	۱۶۳۳	۱۱/۴	۱۱۳۱۲	۳۵-۴۴ ساله
—	—	۸/۴	۵۳۶	۱۱/۷	۱۶۵۵	—	—	۷/۶	۱۹۷۲	—	—	۴/۲	۴۱۶۳	۴۵-۵۴ ساله
—	—	۶/۳	۴۰۷	۸/۵	۱۲۰۳	—	—	۳/۷	۹۴۹	۳/۳	۸۸۵	۳/۵	۳۴۴۴	۵۵-۶۴ ساله
—	—	—	—	۴/۹	۶۸۶	—	—	۰/۴	۱۰۱	—	—	۰/۸	۷۸۷	۶۵ ساله به بالا
۶۱/۹	۲۶۳	—	—	۰/۴	۵۸	—	—	۰/۲	۴۸	—	—	۰/۴	۳۶۹	سنین اظهار زننده

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۱-۲۱ توزیع غائبین از خانوار بر حسب محلی که رفتانند و در گروههای مختلف سنی

در جامعه شهری ایران (سال ۱۳۴۳)

گروههای سنی	محل که رفتانند	جمع درصد	تهران درصد	بقیه نقاط درصد	خارج از کشور درصد	اظهار نشده درصد	درصد
غائبین از خانوار	۹۸۹۵۱	۱۰۰	۲۲۵۱۴	۱۰۰	۵۰۲۶۴	۱۰۰	۴۱۸۵
کمتر از ۱۵ سال	۳۹۸۷	۴/	۵۲۹	۲/۳	۳۴۵۸	۶/۹	-
۱۵-۱۹ ساله	۱۷۶۳۸	۱۷/۸	۶۸۱۵	۳۰/۳	۸۲۳۱	۱۶/۴	۱۹/۴
۲۰-۲۴ ساله	۳۷۶۵۱	۳۸/۱	۹۲۵۴	۴۱/۱	۲۱۱۱۲	۴۲/	۲۶/۷
۲۵-۲۹ ساله	۱۹۶۰۰	۱۹/۸	۲۸۴۵	۱۲/۶	۷۱۲۳	۱۴/۲	۳۸/۵
۳۰-۳۴ ساله	۱۱۳۱۲	۱۱/۴	۹۱۰	۴/	۶۳۲۱	۱۲/۶	۱/۲
۳۵-۳۹ ساله	۴۱۶۳	۴/۲	۱۰۵۳	۴/۷	۱۷۳۵	۳/۴	۱۳/۸
۴۰-۴۹ ساله	۳۴۴۴	۳/۵	۴۶۶	۲/۱	۱۸۴۵	۳/۷	-
۵۰-۵۹ ساله	۷۸۷	۰/۸	۳۷۹	۱/۷	۳۴۱	۰/۷	۰/۴
۶۰ ساله و بالاتر	۳۶۹	۰/۴	۲۶۳	۱/۲	۵۸	۰/۱	-

منبع : آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

فصل دوم

وضع سواد در جامعه شهری ایران

بر اساس نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی که در فروردین و اردیبهشت ماه سال ۱۳۴۳ از مناطق شهری کل کشور عمل آمد (مراکز بیش از ۵۰۰۰ نفر — داده شده است.

جمعیت) توزیع جمعیت ۶ ساله بیالای مناطق شهری بر حسب سواد و به تفکیک مرد و زن بقرار جدول زیر نشان داده شده است.

جدول شماره ۱-۲ توزیع جمعیت ۶ ساله به بالای جامعه شهری ایران بر حسب وضع سواد و جنس

(به سال ۱۳۴۳)

وضع سواد / جنس	جمع از ۶ ساله بیالا		باسواد		بیسواد		اظهار نشده	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
مرد و زن	۶۵۴۰۴۶۸	۱۰۰	۳۲۲۹۱۹۸	۴۹/۴	۳۳۰۵۳۵۵	۵۰/۵	۵۹۱۵	۰/۱
مرد	۳۳۰۶۵۸۰	۱۰۰	۲۰۲۷۴۹۸	۶۱/۳	۱۲۷۶۴۵۴	۳۸/۶	۲۶۲۸	۰/۱
زن	۳۲۳۳۸۸۸	۱۰۰	۱۲۰۱۷۰۰	۳۷/۲	۲۰۲۸۹۰۱	۶۲/۷	۳۲۸۷	۰/۱

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه جدول فوق نشان می‌دهد از ۶۵۴۰۴۶۸ نفر جمعیت ۶ ساله بیالای جامعه شهری ایران در حدود ۴۹/۴ درصد آن با سواد بوده است. برای اینکه تغییرات وضع سواد در سالهای اخیر معلوم شود نتایج سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ بایکدیگر مقایسه میشود. نظر باینکه در سرشماری سال ۱۳۳۵ وضع سواد در گروههای سنی بالاتر از ۱۰ سال معلوم شده است، در این مقایسه و مقایسه‌های دیگر نیز وضع سواد جمعیت جامعه شهری — طبق جدول زیر در گروههای سنی بالاتر از ده سال در نظر گرفته شده است.

جدول شماره ۲-۲ توزیع جمعیت ۱۰ ساله به بالا جامعه شهری ایران بر حسب سواد و تفکیک جنس طبق نتایج سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

وضع سواد اظهار نشده	بی سواد		با سواد						جمعیت از ۱۰ ساله به بالا	سواد جنس و سالیان آمارگیری		
	تعداد	درصد	با سواد کلاس ندیده		با سواد کلاس دیده		جمع با سواد					
			تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد				
۰/۵	۱۹۱۸۸	۶۶/۲	۲۷۷۱۵	۴۳	۵/۳	۲۲۵۲۸۱	۲۸/-	۱۱۷۰۸۶۹	۳۷۳	۱۳۹۶۱۵۰	۴۱۸۱۸۸۱	سرشماری سال ۱۳۳۵
۰/۴	۷۷۶۵	۵۴/۴	۱۱۸۲۸۲۱	۸	۸/۳	۱۸۱۱۹۹	۳۶/۹	۸۰۰۶۸۸	۴۵/۲	۹۸۱۸۸۷	۲۱۷۲۴۷۳	مرد و زن
۰/۵	۱۱۴۲۳	۷۸/۹	۱۵۸۸۷۲۲	۲	۲/۲	۴۴۰۸۲	۱۸/۴	۳۷۰۱۸۱	۲۰/۶	۴۹۴۲۶۳	۲۰۱۴۴۰۸	زن
												آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳
۰/۱	۵۹۱۵	۵۲/۱	۲۸۷۱۰۲۰	۴	۴/۸	۲۶۵۶۶۲	۴۳/-	۲۳۷۳۶۹۳	۴۷/۸	۲۶۳۹۳۵۵	۵۵۱۶۲۹۰	مرد و زن
۰/۱	۲۶۲۸	۳۸/۶	۱۰۷۶۱۵۸	۷	۷/۱	۱۹۷۲۵۸	۵۴/۲	۱۵۱۱۵۴۲	۶۱/۳	۱۷۰۸۸۰۰	۲۷۸۷۵۸۶	مرد
۰/۱	۳۲۸۷	۶۵/۸	۱۷۹۴۸۶۲	۲	۲/۵	۶۸۴۰۴	۳۱/۶	۸۶۲۱۵۱۳	۴/۱	۹۳۰۵۵۵	۲۰۷۲۸۷۰۴	زن

منابع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳
درصد ها نسبت به جمعیت از ده ساله به بالا محاسبه شده است.

به ۵۲/۱ درصد در سال ۱۳۴۳ تنزل نموده است و نرخ تحصیلات کلاسیک از ۲۸ درصد به ۴۳ درصد افزایش یافته است. نسبت افزایش سواد کلاسیک در زنان ۱۳/۲ درصد و در مردان ۱۷/۳ درصد بوده است. بطوریکه ملاحظه میشود توسعه سواد کلاسیک در جامعه مردان

آنچه از مقایسه نتایج دو آمارگیری درباره وضع سواد از جدول فوق برمیآید بدین ترتیب است که نسبت سواد و بخصوص تحصیلات کلاسیک در فاصله بین دو آمارگیری تغییر قابل ملاحظه‌ای کرده است. نرخ بیسوادی در جمعیت ده ساله به بالا از ۶۶/۲ درصد در سال ۱۳۳۵

بیش از زنان بوده است.

بطور کلی نرخ تحصیلات غیر کلاسیک در حدود

۵۰٪ در صد تنزل یافته است ولی این کاهش فقط مربوط

به جامعه مردان بوده و در زنان بعکس در حدود ۳۰٪ در صد

افزایش یافته است. توسعه سواد کلاسیک در مردان و زنان

و بخصوص توجه کمتر مردان به سواد غیر رسمی و غیر

کلاسیک میسراند که میل به کسب مهارت و تخصص از طرق

تحصیلات برای بدست آوردن مشاغل بهتر رو به افزایش

است.

بررسی وضع تحصیلات کلاسیک

مقایسه تعداد افراد با سواد کلاس دیده بر

حسب پایه های مختلف تحصیلی، در فاصله دو یا چند آمارگیری

بخوبی میتواند تغییرات حاصله در توسعه آموزش را نشان

بدهد. نظر باینکه بجز سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری

نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ آمارگیری از

وضع سواد بخصوص سواد کلاسیک جمعیت ایران در دست

نیست در اینجا فقط نتایج حاصله از دو آمارگیری

مزبور مقایسه میگردد.

در جدول زیر توزیع افراد با سواد کلاس دیده بر

حسب پایه های مختلف تحصیلی در گروه های سنی بالاتر

از ۱۰ سال برای سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ نشان داده شده

است. با مقایسه دو ستون جدول زیر میتوان وضع تغییرات

تحصیلات کلاسیک را در فاصله این دو آمارگیری بدست

آورد.

جدول شماره ۲-۳ توزیع افراد باسواد کلاس دیده جامعه شهری ایران در پایه های مختلف تحصیلی

در جمعیت از ۱۰ ساله بیبالا و مقایسه آن در سالهای ۱۳۳۵-۱۳۴۳

سال آمارگیری پایه های تحصیلی	سرشماری سال ۱۳۳۵		آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد
کل جمعیت از ۱۰ سال بیبالا	۴۱۸۶۸۸۱	۱۰۰	۵۵۱۶۲۹۰	۱۰۰
جمع باسواد کلاس دیده	* ۱۱۶۷۷۸۱	۲۷/۱	۲۳۷۳۶۹۳	۴۳/-
اول تا پنجم ابتدائی	۴۶۰۶۹۵	۱۱/-	۹۷۴۹۷۴	۱۷/۷
ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه	۴۵۱۴۰۲	۱۰/۸	۸۱۲۷۷۴	۱۴/۷
سوم و چهارم متوسطه	۱۲۱۸۵۱	۲/۱	۱۹۳۹۰۰	۳/۵
پنجم متوسطه	۵۹۹۵۸	۱/۵	۱۱۵۰۳۶	۲/۱
ششم متوسطه	۴۲۷۰۷	۱۰/-	۱۶۸۹۳۴	۳/۱
تحصیلات عالی	۳۱۱۶۸	۰/۷	۹۴۵۷۹	۱/۷
درجه تحصیلات اظهار نشده	-	-	۱۳۴۹۶	۰/۲

منابع : سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه مشاهده میشود نسبت افراد باسواد کلاس دیده در فاصله دو آمارگیری از ۲۷/۱ درصد به ۴۳ درصد در مناطق بیش از ۵۰۰۰ نفر در کل کشور افزایش یافته است .

نسبت افزایش در دوره تحصیلات ابتدائی بیش از دوره متوسطه بوده است . و با توجهی که در سالهای اخیر به طوریکه مشاهده میشود نسبت افراد باسواد کلاس دیده در فاصله دو آمارگیری از ۲۷/۱ درصد به ۴۳ درصد در مناطق بیش از ۵۰۰۰ نفر در کل کشور افزایش یافته است .

به تعلیمات ابتدائی و توسعه آموزش و پرورش شده است باید انتظار داشت که در سالهای آینده در آموزش متوسطه افزایش قابل توجهی صورت پذیرد . افرادی که دارای پایه تحصیلی ششم متوسطه هستند نسبت به سال ۱۳۳۵ بیش از ۳ برابر یعنی از یک درصد به ۳/۱ درصد رسیده است و تحصیلات عالی از ۰/۷ درصد به ۱/۷ درصد بالا رفته است .

۴ - در جلد دوم نتایج سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ در جدول ۹ و تفاوتی در حدود ۳۰۸۸ نفر بین افراد باسواد کلاس

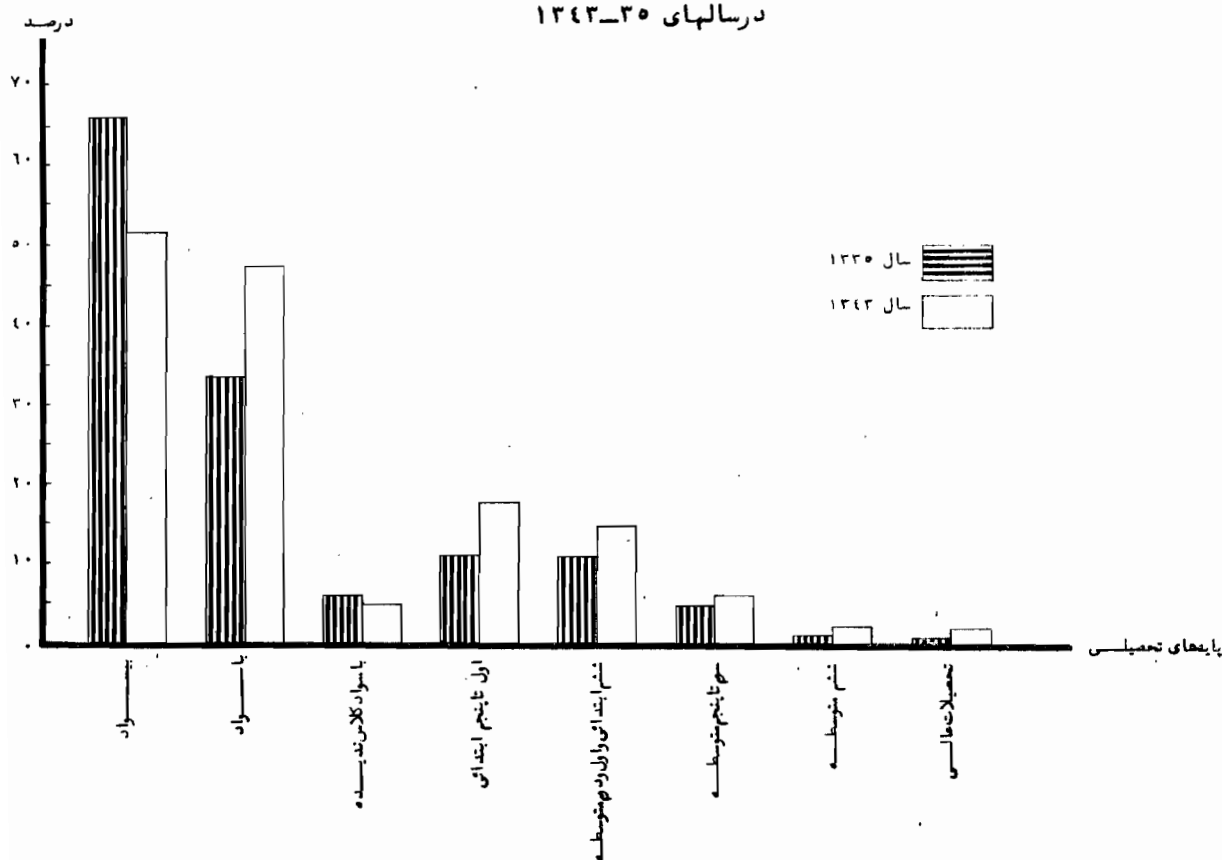
دیده و دارندگان آخرین مدرک تحصیلی وجود دارد .

از تغییرات نرخ سواد و بیسوادی و وضع سواد در پایه‌های مختلف تحصیلی نمودار وضع نسبی سواد در جمعیت از ۱۰ ساله ببالای جامعه شهری ایران (نطاق بیشتر از پنجاه هزار نفر) در سرشماری سال ۱۳۳۵ و - آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ داده شده است.

تعداد نسبت افراد یک‌دارای تحصیلات ششم متوسطه هستند در فاصله بین د و آمارگیری بیشتر از سایر مقاطع تحصیلی افزایش یافته است. و در مورد کثرت افراد پس از بدست آوردن دیپلم متوسطه به سبب پیوستن به بازار کار می‌تواند و عدای هم به دانشکده و دانشگاه و برای ادامه تحصیلات و کمسب تحصیل را می‌تواند.

برای مقایسه بهتر و بدست دادن شاخصی

نمودار شماره ۲-۱ مقایسه وضع نسبی سواد در جمعیت از ۱۰ ساله ببالای جامعه شهری ایران در سالهای ۳۵-۱۳۴۳

وضع سواد و گروه‌های سنی

شهری ایران بر حسب جنس و سن از نتایج آمارگیری
نمونه‌ای نیروی انسانی بهار سال ۱۳۴۳ نشان

درصد دل زیر چگونگی توزیع افراد با سواد جامعه داده شده است.

جدول شماره ۲-۴ توزیع جمعیت کل و جمعیت با سواد ۶ ساله بی‌الا بر حسب جنس و سن در جامعه شهری ایران
(بهار سال ۱۳۴۳)

وضع سواد گروه‌های جنس سن	مرد و زن			مرد			زن		
	کل جمعیت	با سواد	درصد	کل جمعیت	با سواد	درصد	کل جمعیت	با سواد	درصد
جمع از ۱۶ ساله بی‌الا	۱۵۴۰۴۶۸	۳۲۲۹۱۹۸	۴۹/۴	۳۳۰۶۵۸۰	۲۰۲۷۴۹۸	۶۱/۳	۳۲۳۳۸۸۸	۱۲۰۱۷۰۰	۳۷/۲
۱-۶ ساله	۱۰۲۴۱۷۸	۵۸۹۸۴۳	۵۷/۱	۵۱۸۹۹۴	۳۱۸۶۹۸	۶۱/۴	۵۰۵۱۸۴	۲۷۱۱۴۵	۵۳/۷
۱-۱۰ ساله	۱۰۴۵۲۹۰	۸۰۹۹۳۴	۷۷/۵	۵۴۶۲۰۴	۴۶۵۲۱۷	۸۵/۲	۴۹۹۰۸۶	۳۴۴۷۱۷	۶۹/۱
۱۱-۱۵ ساله	۷۲۶۸۰۰	۴۹۵۸۴۸	۶۸/۲	۳۶۴۸۴۲	۲۹۶۹۶۵	۸۱/۴	۳۶۱۹۵۸	۱۹۸۸۸۳	۵۴/۹
۱۶-۲۰ ساله	۵۵۷۹۲۱	۲۹۱۵۸۶	۵۲/۳	۲۵۳۷۹۹	۱۸۰۳۵۷	۷۱/۱	۳۰۴۱۲۲	۱۱۱۲۲۹	۳۶/۶
۲۱-۲۵ ساله	۱۱۰۷۱۹۷	۴۲۹۴۱۹	۳۸/۸	۵۳۲۶۶۱	۲۹۰۸۰۴	۵۴/۶	۵۷۴۵۳۶	۱۳۸۶۱۵	۲۴/۱
۲۶-۳۰ ساله	۹۱۲۳۸۱	۳۴۰۹۲۳	۳۷/۴	۵۰۵۲۵۱	۲۵۸۰۹۸	۵۱/۱	۴۰۷۱۳۰	۸۲۸۲۵	۲۰/۳
۳۱-۴۰ ساله	۵۰۲۹۳۱	۱۴۶۵۲۱	۲۹/۱	۲۴۸۵۰۵	۱۱۲۷۸۶	۴۵/۴	۲۵۴۴۲۶	۳۳۷۳۴	۱۳/۳
۴۱-۵۰ ساله	۴۰۱۹۵۲	۸۲۰۲۳	۲۰/۴	۱۹۸۸۲۳	۶۷۴۰۶	۳۳/۹	۲۰۳۱۲۹	۱۴۶۱۷	۷/۲
۵۱-۶۰ ساله	۲۵۹۳۵۰	۴۱۸۶۸	۱۶/۵	۱۳۶۷۱۴	۳۷۰۳۵	۲۷/۱	۱۲۲۶۳۶	۵۸۳۳	۴/۸
سنین اظهار نشده	۲۴۶۸	۲۳۳	۹/۴	۷۸۷	۱۳۱	۱۶/۶	۱۶۸۱	۱۰۲	۶/۱

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

در جدول فوق مشاهده میشود که نسبت افراد باسواد بطور کلی در مردان بالاتر از زنان میباشد و این اختلاف نسبت به درگروههای سنی بالا که معمولاً سطح سواد برای مردان و زنان پائین بوده است بیشتر به چشم میخورد درگروههای سنی جوانتر نسبت افراد باسواد افزایش قابل ملاحظه‌ای را نشان میدهد بالاترین نسبت سواد در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله ۷۷/۵ درصد میباشد این نسبت برای جامعه مردان ۸۵/۲ درصد و در جامعه زنان ۶۶/۱ درصد است. تفاوت نسبت افراد باسواد در جامعه مردان و زنان درگروههای سنی ۶-۹ ساله کمتر از ۱۰-۱۴ ساله میباشد. نزدیک شدن نسبت هایش یکدیگر توجه روزافزون مردم را به امر آموزش و پرورش برای پسران و دختران میرساند.

در جدول زیر توزیع درصد جمعیت از ۶ ساله بیالای جامعه شهری ایران بر حسب پایه‌های تحصیلی نشان داده شده است.

جدول شماره ۵- توزیع درصد جمعیت از ۶ ساله بیالا بر حسب جنس و میزان تحصیلات در جامعه شهری ایران (بهار سال ۱۳۴۳).

وضع سواد جنس	جمعیت کل ۶ ساله بیالا		تحصیلات عمومی							تحصیلات عالی	بیسواد	باسواد کلاس اظہار ندیدہ	سواد اظہار نشده
	تعداد	درصد	اول تا پنجم ابتدائی متوسطه	ششم و پنجم ابتدائی متوسطه	ششم متوسطه	ششم متوسطه	اظہار نشده						
مرد وزن	۱۵۴۰۴۶۸	۱۰۰	۲۳/۹	۱۲/۴	۳/—	۱/۸	۲/۶	۰/۲	۱/۴	۵۰/۵	۴/۱	۰/۱	
مرد	۳۳۰۶۵۸۰	۱۰۰	۲۲/۳	۱۵/۷	۳/۷	۲/۲	۳/۵	۰/۳	۲/۶	۳۸/۶	۶/—	۰/۱	
زن	۳۲۳۳۸۸۸	۱۰۰	۲۰/۴	۹/۱	۲/۲	۱/۳	۱/۶	۰/۱	۰/۳	۶۲/۷	۲/۲	۰/۱	

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی بهار سال ۱۳۴۳

باتوجه به جدول فوق مشاهده میشود که از کل جمعیت ۶ ساله بیالا ۵۰/۵ درصد بیسواد بوده‌اند. در حالیکه این نسبت برای مردان ۳۸/۶ درصد و برای زنان به نسبت قابل ملاحظه‌ای بیشتر از مردان و در حدود ۶۲/۷ درصد است. نسبت افرادی که دارای تحصیلات عالی و فوق دیپلم هستند در کل جمعیت ۶ ساله بیالا ۱/۴ درصد است این نسبت در جامعه مردان ۲/۶ درصد و برای زنان ۰/۳ درصد بوده است. بطوریکه ملاحظه میشود در سطح تحصیلات عالی تفاوت نسبتها برای مردان و زنان بیشتر از دوره تحصیلات عمومی است. در دوره ابتدائی بالاترین نسبت باسواد از اول تا پنجم ابتدائی ۲۳/۱- درصد بوده است. از لحاظ مقایسه این نسبت برای مردان ۱۲/۳ درصد و برای زنان ۱۰/۴ درصد است. لیکن در دوره دوم متوسطه نسبت مردان بیشتر از دو برابر زنان میباشد.

نسبتهای فوق نشان میدهد که در سطوح مختلف تحصیل میزان ترك تحصیل زنان بیشتر از مردان بوده است.

بررسی ترك تحصیل و علل آن:

هر سال ثروه کثیری از افراد تحت تعلیم به علل گوناگون و بدون اینکه به هدفهای خود در کسب سواد و تخصص رسیده باشند محیط مدرسه را در بهترین دوران عمر ترك کرده و بطور زودرسی وارد بازار کار میشوند. تردیدی نیست که منظور از ایجاد مدارس و مؤسسات آموزشی آنستکه

افراد را در ضمن اینکه متناسب ذوق و استعدادشان برای زندگی اجتماعی آماده مینمایند آنها را برای رفع نیازمندیهای اقتصادی و اجتماعی تجهیز میگردانند. هنگامیکه این دوره‌های تحصیلی نیمه تمام گذاشته شوند باید علت را در بین عوامل اقتصادی و اجتماعی و همچنین نارسائی‌های دستگاههای آموزشی و تربیتی جستجو نمود که نتوانسته‌اند باندازه کافی انتظارات جامعه را از نظر ایجاد تخصص‌های لازم و کمک به اشتغال عمومی افراد برآورند. باتوجه به مطالب فوق میتوان گفت که بررسی ترك تحصیل و عوامل آن از مسائل مهمی است که میتواند در برنامه ریزیهای آموزشی بسیار مفید واقع شود.

در کشور ما درباره علت ترك تحصیل تاکنون تحقیقات علمی بر مبنای اطلاعات و داده‌های آماری کمتر صورت گرفته است. در آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی از شهرها و روستاهای کل کشور کوشش شده است که برای بالا بردن سطح تحصیلات و جلوگیری از ترك تحصیل در نتیجه تماس با افراد جامعه علت ترك تحصیل تا حدی روشن شود.

تحقیقات مربوط به ترك تحصیل را از دوره میتوان تکمیل کرد، یکی از طریق سؤال از خود افراد و دریافتن تمایل و سلیقه اشخاص در ادامه تحصیلات و دیگری از راه - بررسی برنامه‌های جاری و آمارهای فرهنگی مقایسه تعداد نوآموزان دبستانی و دانش‌آموزان دبیرستانی و بالاخره هنرجویان و دانشجویان در پایه‌های مختلف تحصیلی یا - یکدیگر میتواند تا حدی ملاحظه و بررسی از ترك تحصیل

درآمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی که در بهار سال ۱۳۴۳ درصد و هشتاد و شش شهر بعمل آمده است در زمینه بررسی علل ترك تحصیل ضابطه عمل نظر شخص سوال شوند و هدف او از ادامه تحصیلات بوده است.

درآمارگیری دیگر از سطح تحصیلات بدست دهد. از آنجا که رسیدن به تحصیلات عالی برای همه افراد نه مقدور و نه لازم است دوره‌های تحصیلی کوتاه مدت برای کسب تخصص‌های پائین تری برای افراد تجویز شده است. بطور کلی نسبت افرادیکه در پایه‌های مختلف تحصیلی

مدرسه را ترك میکنند باید پایکدیگر متناسب باشند.

در جدول زیر توزیع افراد یکه ترك تحصیل داشتند بر حسب علل ترك تحصیل و جنس نشان داده شده است.

جدول شماره ۶-۲ توزیع افراد با سواد کلاس دیده در جمعیت از ۶ ساله به بالا بر حسب علل ترك تحصیل و به

تفکیک جنس در جامعه شهری ایران (بهار سال ۱۳۴۳)

جنس	مرد و زن		مرد		زن	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
جمع	۹۰۹۱۵۳	۱۰۰	۵۸۶۲۳۹	۱۰۰	۳۲۲۹۱۴	۱۰۰
فقر مالی	۳۴۹۶۶۸	۳۸/۵	۲۹۱۳۲۴	۴۹/۷	۵۸۳۴۴	۱۸/۱
اشتغال بکار	۱۵۲۱۷۹	۱۶/۷	۱۴۸۵۹۵	۲۵/۳	۳۵۸۴	۱/۱
عدم علاقه	۱۱۴۵۵۲	۱۲/۶	۷۳۷۷۱	۱۲/۶	۴۰۷۸۱	۱۲/۶
ازدواج	۸۷۵۶۰	۹/۶	۴۶	—	۸۷۵۱۴	۲۷/۱
مخالفت والدین	۲۰۱۸۶	۲/۲	۱۴۷۷	۰/۳	۱۸۷۰۹	۵/۸
علل دیگر	۱۷۰۰۰۱	۱۸/۷	۶۳۴۳۴	۱۰/۸	۱۰۶۷۶۷	۳۳/۱
اظهار نشده	۱۵۰۰۷	۱/۷	۷۷۹۲	۱/۳	۷۲۱۵	۲/۲

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی (بهار سال ۱۳۴۳)

بطوریکه در جدول فوق مشاهده میشود از ۹۰۹۱۵۳ نفر افرادیکه بغلل گوناگون ترك تحصیل کردند و در حدود ۳۸/۵ درصد بعلت فقر مالی بوده است. پس از فقر مالی به ترتیب اشتغال بکار عدم علاقه، ازدواج و مخالفت والدین عوامل مهم و مؤثر ترك تحصیل راه در مراکز شهری کل کشور بوده است. در حدود ۱۶/۷ درصد از افراد تحت

تعلیم برای کسب معیشت و مخارج روزانه خود دست از تحصیل کشیده و به کارگاه‌های آردماند ۰ تقریباً ۱۲/۶ درصد از کل افرادی که ترك تحصیل کرده‌اند به علت عدم علاقه شخصی بوده است ۰ باید دانست که در این مورد بخصوص وضع مدارس برنامه‌های درسی، رفتار آموزگاران و اولیای مدارس کمبودهای جسمی که موجب عقده‌های روانی میگردند مؤثر بوده و ایجاد بی‌علاقگی و عدم تمایل به ادامه درس و کسب مهارت و تخصص مورد نظر افراد میگردد ۰ در حدود ۹/۶ درصد از افرادی که ترك تحصیل کرده‌اند علت ازدواج را برای اینکار ذکر کرده‌اند و از بین کلیه این افراد فقط ۴۶ نفر مرد و بقیه زن بوده‌اند ۰ باین ترتیب بزرگترین عامل ترك تحصیل برای زنان ازدواج بوده است و در حدود ۲۲/۱ درصد کل زنان که به علل گوناگون

ترك تحصیل کرده‌اند، به علت ازدواج بوده است ۰ عامل دیگری که برای ترك تحصیل ذکر شده مخالفت والدین میباشد ۰ در حدود ۲/۲ درصد از کلیه افرادی که موفق به ادامه تحصیل نشدند به علت مخالفت پدر و مادرها بوده است ۰ این نسبت برای جامعه مردان ۰/۳ درصد و در جامعه زنان ۵/۸ درصد بوده و نشان میدهد که اینگونه مخالفت‌ها اکثراً برای دخترها وجود داشته است ۰ البته توسعه و تکامل وضع اجتماعی و اقتصادی و اشاعه سیستم‌های جدید آموزشی بتدریج عوامل فوق را ضعیف کرده و آنها را از بین خواهد برد و در آن صورت والدین بهترین شوق ادامه تحصیلات فرزندان خود خواهند بود ۰ در جدول زیر توزیع افراد با سواد کلاس دیده که ترك تحصیل کرده‌اند بر حسب علل ترك تحصیل در گروه‌ها مختلف سنی نشان داده شده است ۰

جدول شماره ۲- توزیع افراد باسواد کلاردیده در جامعه شهری ایران برحسب علت ترك تحصیل در گروههای مختلف سنی (بهار سال ۱۳۴۳)

علت ترك تحصیل	جمع			فرمالین		اشتغال بكار		عدم علاقه		ازدواج		مخالفت والدین		علل دیگر		اظهار نشده
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
جمع از ۶ ساله بالا	۹۰۶۱۵۳	۱۰۰	۳۴۱۶۶۸	۱۰۰	۱۵۲۱۷۹	۱۰۰	۱۱۴۵۵۲	۱۰۰	۸۷۵۶۰	۱۰۰	۲۰۴۸۶	۱۰۰	۱۷۰۰۱	۱۰۰	۱۵۰۰۷	
۶-۹ ساله	۱۱۲۱	۲/۲۷۷	۰/۱	—	—	—	۱۲۴۳	۱/۱	—	—	—	—	—	۰/۲	—	
۱۰-۱۴ ساله	۶۲۹۰۴	۶/۹۲۲	۲۵۲۲۸	۷/۲	۲۷۱۳	۱/۸	۱۹۴۶۸	۱۷/۷	۲۷۰	۰/۳	۲۴۵۲	۱۲/۲	۱۲۲۱۵	۷/۲	۴۷۸	
۱۵-۱۹ ساله	۱۵۲۱۲۰	۱۶/۷	۶۷۲۰۴	۱۹/۲	۱۱۶۴۴	۷/۷	۲۲۷۵۴	۱۹/۱	۱۶۰۹۶	۱۸/۴	۵۷۸۱	۲۸/۶	۲۶۸۴۱	۱۵/۸	۱۸۰۰	
۲۰-۲۴ ساله	۱۵۵۵۹۵	۱۷/۱	۵۵۷۳۰	۱۵/۹	۱۸۱۱۹	۱۱/۹	۲۱۱۸۳	۱۸/۵	۲۰۸۱۹	۲۳/۱	۳۲۹۵	۱۶/۳	۲۳۳۴۴	۱۳/۶	۳۰۲۵	
۲۵-۳۴ ساله	۲۵۶۷۱۵	۲۸/۲	۱۷۹۱۴	۲۸/۷	۵۱۷۹۹	۳۴/۷	۲۷۰۱۸	۲۳/۳	۲۷۱۹۱	۳۱/۶	۴۵۶۴	۲۲/۱	۴۴۴۰۳	۲۶/۱	۳۲۲۶	
۳۵-۴۴ ساله	۱۸۳۴۸۵	۲۰/۲	۷۱۴۸۳	۲۰/۵	۴۱۲۲۶	۲۷/۱	۱۵۲۵۸	۱۳/۳	۱۵۳۹۹	۱۷/۶	۳۳۵۱	۱۶/۱	۲۳۴۵۷	۱۳/۷	۳۳۱۱	
۴۵-۵۴ ساله	۶۶۰۹۶	۷/۳	۲۳۱۳۸	۶/۶	۱۶۶۷۹	۱۱/۷	۴۶۷۵	۴/۱	۵۳۴۷	۶/۱	۵۸۵	۲/۱	۱۴۲۰۱	۸/۴	۱۴۷۱	
۵۵-۶۴ ساله	۲۳۹۳۰	۲/۷	۶۹۶۴	۲/۷	۷۸۲۲	۵/۱	۲۳۵۹	۲/۱	۱۳۲۶	۱/۵	۱۱۲	۰/۱	۴۵۹۳	۲/۷	۷۵۴	
۶۵ ساله و بالاتر	۶۲۳۶	۰/۷	۱۵۰۶	۰/۵	۲۱۷۷	۱/۴	۵۶۷	۰/۴	۵۳۲	۰/۶	۴۶	۰/۲	۵۶۶	۰/۳	۸۴۲	
سین اظهار نشده	۱۵۱	—	۱۲۴	—	—	—	۲۷	—	—	—	—	—	—	—	—	

منبع: آمارگیری عمومی نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

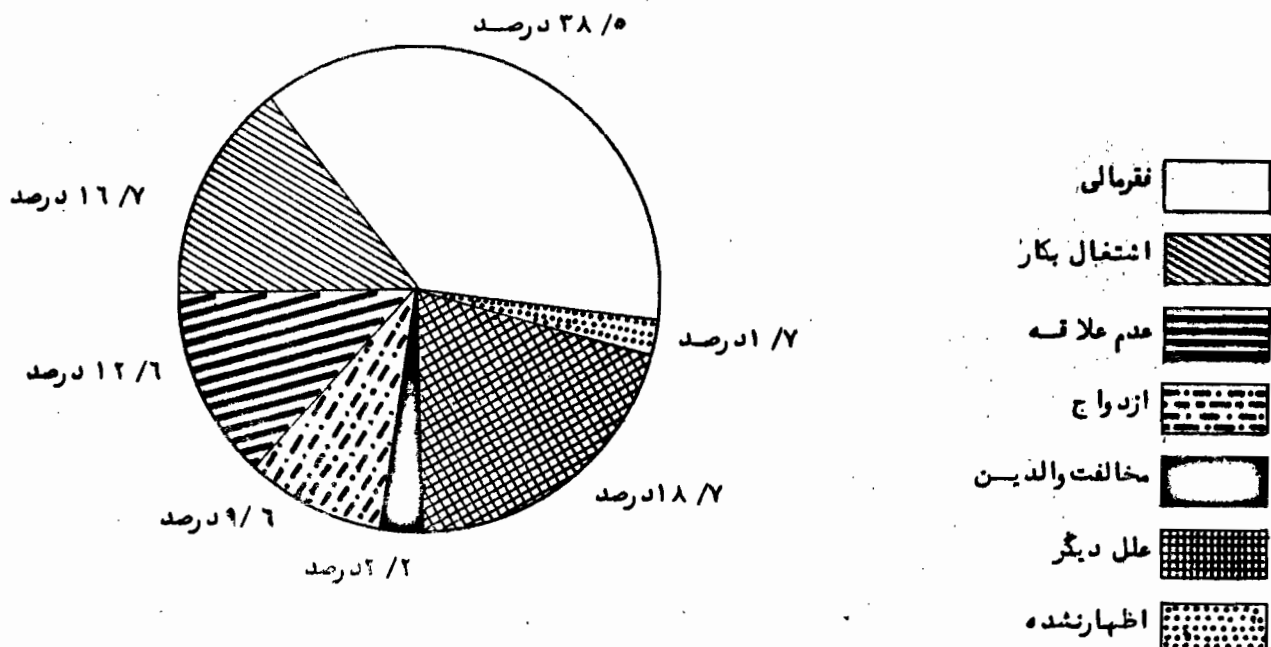
بنابه ارقام جدول فوق اکثریت افراد یک بعـلـت فرمالی ترك تحصیل کرده‌اند در گروههای سنی ۱۵-۴۴ ساله بودند و نسبت افراد یک باین علت نتوانست‌اند به تحصیلات خود ادامه دهند از سین ۴۴ ساله بیالاتر و کمتر از ۱۵ ساله بطور قابل ملاحظه‌ای کاهش مییابد بطوریکه در گروه سنی ۶-۹ ساله این نسبت به حداقل خود

۱/۰ درصد تقلیل مییابد. بالاترین نسبت افرادی که بعـلـت اشتغال بكار ترك تحصیل کرده‌اند، در گروههای سنی ۲۵-۳۴ ساله و ۴۴-۳۵ ساله مشاهده میشود در گروههای سنی کمتر از ۱۵ ساله این افراد بسیار کم و نسبت آنها ناچیز است. افرادی که بعـلـت عدم علاقه تحصیل را رها کرده‌اند از سین ۱۰ ساله بیالاترند

وبالاترین نسبت آن در سنین ۱۵ تا ۲۴ سال میباشد
 و در سنین ۶-۹ ساله این نسبت ۱/۱ درصد است و با توجه
 بیشتری که به آموزش ابتدائی می‌گردد انتظار میرود
 که در آینده این عامل ضعیفتر گردد.
 افرادی که به علت ازدواج نتوانستند تحصیلات خود را—
 ادامه دهند بیشتر در گروههای سنی ۲۰-۲۴ ساله
 هستند و در حدود ۴/۵۵ درصد کل این عده را تشکیل
 میدهند. در سنین ۱۰-۱۴ ساله این نسبت بسیار کم

و در حدود ۳/۰ درصد است لیکن از این لحاظ
 قابل اهمیت میباشد که چگونه ازدواجهای بی موقــع
 و زودرس کودکان را از امر آموزش و پرورش باز میدارد.
 بالاترین نسبت کسانی که به علت مخالفت والدین
 ترك تحصیل کرده اند در گروه سنی ۱۵-۱۹ ساله ۶/۲۸-
 درصد بوده است و بنا به توزیع جدول ۶-۲ اکثریت این افراد
 از جامعه زنان میباشد.
 در سنین ۱۰-۱۴ ساله این نسبت ۲/۱۲ درصد و در گروه
 سنی ۶-۹ ساله افرادی که به علت فوق ترك تحصیل کرده باشند
 مشاهده نشده است.

نمودار شماره ۲-۲- توزیع درصد افراد با سواد کلاس دیده در جمعیت از ۶ ساله پیادگی جامعه شهری ایران
 بر حسب علل ترك تحصیل (طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی بهار سال ۱۳۴۳)

افراد با سواد کلاس نهم و دهم تحصیلات کلاسیک

بر اساس نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال

۱۳۴۳ کلیه افراد با سواد کلاس نهم و دهم در جامعه شهری

ایران در حدود ۲۶۷۷۷۸ نفر برآورد شده است و از آنجا

که تعداد با سوادان برابر ۳۲۲۹۱۹۸ نفر بوده است

ملاحظه میشود که تعداد و نسبت با سوادان کلاس نهم و دهم

رقم قابل توجهی میباشد . بنابراین بررسی علل فرا گرفتن

سواد غیر کلاسیک در حالیکه از هر طرف کوشش میشود با سواد

رسمی توسعه بیشتری پیدا کند تا حدود امکان ضروری به

نظر میرسد . از این لحاظ در آمارگیری نیروی انسانی به

این موضوع توجه شده و علل مربوط به آموختن سواد غیر

کلاسیک از افراد سؤال شده است .

در جدول زیر توزیع افراد با سواد کلاس نهم و دهم بر حسب علل

نداشتن تحصیلات کلاسیک نشان داده شده است .

جدول شماره ۳: توزیع افراد با سواد کلاس نهم و دهم بر حسب علل نداشتن تحصیلات کلاسیک در گروههای مختلف سن در جامعه شهری ایران (به هزار سال ۱۳۴۳)

ظرفیت تحصیلات کلاسیک	جمع از ۱ ساله به بالا		نبودن مدرسه در محل		تفراتالیس		تخلف والدین		عدم علاقه		ظرف دیگر		اظهار شده
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
مرد و زن	۱۰۰	۲۶۷۷۷۸	۱۰۰	۱۰۲۴۸۹	۱۰۰	۸۶۸۱۰	۱۰۰	۳۷۶۵۰	۱۰۰	۱۷۸۹۹	۱۰۰	۲۰۸۳۵	۲۰۹۵
۱-۹ ساله	۰/۸	۲۱۱۶	-	-	۵۵۲	۰/۸	۲۱۳	۱/۸	۴۴۱	۲/۵	۷۵۸	-	-
۱۰-۱۹ ساله	۲/۳	۶۰۶۷	-	-	۲۱۷۲	۲/۵	۱۷۲۴	۴/۸	۱۰۵۱	۵/۶	۷۸۵	۳۳۴	۳۳۴
۲۰-۲۹ ساله	۳/۳	۸۹۰۸	۸۷۲	۰/۶	۲۸۶۵	۴/۵	۳۰۳۳	۸/۱	۵۷۴	۳/۶	۴۴۱	۱۱۲	۱۱۲
۳۰-۳۹ ساله	۴/۸	۱۲۴۰۷	۱۱۱۲	۱/۱	۵۴۴۸	۶/۳	۲۹۲۹	۷/۸	۱۷۲۰	۹/۸	۱۰۲۱	۱۷۷	۱۷۷
۴۰-۴۹ ساله	۱۷/۹	۴۷۱۰۸	۱۱۲۴۲	۱۱/۸	۱۶۲۹۰	۱۸/۸	۱۰۱۳۰	۱۶/۹	۹۹۵۵	۲۷/۷	۵۱۶۰	۱۳۱	۱۳۱
۵۰-۵۹ ساله	۲۴/۵	۶۵۴۸۹	۱۸۷۹۰	۱۸/۳	۲۸۱۴۳	۲۲/۴	۸۲۹۸	۱۱/۸	۵۶۸۲	۳۱/۷	۳۱۵۰	۷۰۶	۷۰۶
۶۰-۶۹ ساله	۱۷/۷	۴۷۴۸۲	۲۲۰۹۵	۲۱/۵	۱۴۰۰۲	۱۶/۱	۶۳۶۳	۱۶/۹	۲۰۱۵	۱۱/۳	۲۹۶۱	۴۶	۴۶
۷۰-۷۹ ساله	۱۷/۵	۴۶۲۵۸	۲۷۵۹۷	۲۶/۹	۱۰۳۲۹	۱۱/۹	۳۵۸۶	۹/۴	۱۱۱۴	۶/۶	۲۸۳۹	۲۹۳	۲۹۳
۸۰ سال و بیشتر	۱۱/۸	۳۰۶۴۴	۲۰۷۸۰	۲۰/۳	۶۰۰۷	۶/۹	۱۳۰۴	۳/۵	۳۴۶	۱/۶	۱۹۲۰	۲۸۶	۲۸۶

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه در جدول فوق مشاهده میشود مهمترین عامل نداشتن تحصیلات کلاسیک نبودن مدرسه در محل اظهار شده است از این گروه ۲ درصد در گروههای سنی کمتر از ۲۵ ساله بوده و ۹۸ درصد بقیه در سنین بالاتر از ۲۵ ساله قرار داشتهاند. بنابراین عامل نبودن مدرسه در محل با توسعه آموزشگاهها روز بروز هیفتر میشود و امروز کسانی که در قالب سواد هستند نبودن مدرسه بخصوص در مراکز شهری مانع راه آنها نخواهد شد.

دومین عامل پس از نبودن مدرسه در محل فقر مالی بوده است این عامل بنا به توزیع گروههای سنی بطور کلی در سنین بالاتر از ۲۵ ساله میباشد. البته آشنائیی بیشتر مردم با فرهنگ جدید و احساس احتیاج به کسب دانش موانع ناشی از فقر مالی را فاحش و دامنان بی اثر میسازد. و از طرف دیگر ایجاد مدارس دولتی و انتشار کتب ارزان قیمت وسیله بسیار مؤثری است که افراد را در فرا گرفتن دانش و سواد رسمی تشویق مینماید.

مخالفت والدین سومین عامل نداشتن تحصیلات کلاسیک ذکر شده است و بهتر از ۸۶ درصد از افراد یکسره

عامل فوق را دلیل نداشتن سواد کلاسیک ذکر کرده اند در سنین بالاتر از ۲۰ سال میباشد. تأثیر این عامل با روشن شدن افکار و عقاید مردم و درک اهمیت و ارزش فرهنگ و دانش جدید در گروههای سنی پائین ناچیز بوده است.

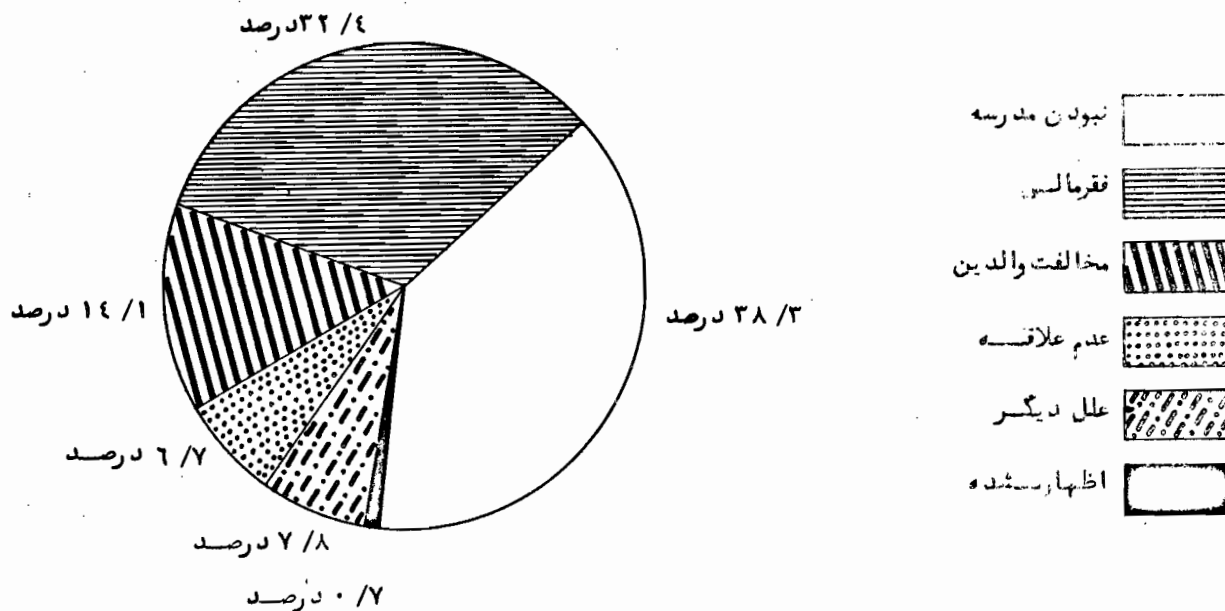
از عللی که برای نداشتن تحصیلات قدیمه و غیر رسمی ذکر شده عدم علاقه بوده است در حدود ۷۹ درصد این افراد در گروههای سنی بالاتر از ۲۵ ساله هستند. در گروههای سنی کمتر از ۲۵ ساله نسبت این افراد به تدریج پائین میآید.

بطور کلی باید توجه داشت که با فراهم ساختن امکانات و تسهیلات بیشتر در زمینه توسعه مدارس و تربیت کادر آموزشی و تغییر و تکامل برنامه های جاری آموزشی در آینده میتوان با عوامل عمده ترك تحصیل و نداشتن سواد کلاسیک و از این قبیل موانع مبارزه کرد.

نمودار شماره ۳-۲- توزیع درصد افراد با سواد کلاس ندیده در جمعیت از ۶ ساله‌های جامعه شهری ایران

بر حسب علل نداشتن تحصیلات کلاسیک طبق نتایج آمارگیری نمونه‌های نیروی انسانی

بهار سال ۱۳۴۳

بررسی سبب بیسوادی و علل آن:

بر اساس نتایج آمارگیری نمونه‌های نیروی انسانی که در بهار سال ۱۳۴۳ در جامعه شهری ایران بعمل آمد از کل جمعیت ۶ ساله بیالا ۳۳۰۵۳۵۵ نفر بیسواد بوده‌اند. بدین ترتیب ۵۰ / ۵ درصد جمعیت بالاتر از ۶ سال بیسواد میباشند. چنانچه وضع

بیسوادی و تغییرات آن در طی سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ مقایسه گردد میزان کاهش بیسوادی در فاصله بین دو آمارگیری معلوم و مشخص خواهد شد. در جدول شماره ۱-۲ توزیع جمعیت ده ساله بیالای مناطق شهری کل کشور بر حسب بیسوادی و تفکیک مرد و زن در گروههای مختلف سنی که از نتایج سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌های نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ بدست آمده نشان داده شده است.

جدول شماره ۹-۲ توزیع افراد بیسواد در جمعیت ازده ساله بیالای جامعه شهری ایران در
گروههای مختلف سنی و بتفکیک زن و مرد و سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای
نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

گروههای سنی و جنس	سرشماری سال ۱۳۳۵			آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳		
	کل جمعیت	تعداد افراد بیسواد	درصد	کل جمعیت	تعداد افراد بیسواد	درصد
<u>مردون</u>						
جمع ازده ساله بیالا	۴۱۸۱۸۸۱	۲۷۷۱۵۴۳	۶۶/۲	۵۵۱۶۲۹۰	۲۸۷۱۰۲۰	۵۲/۱
۱۰-۱۴ ساله	۶۲۸۶۹۶	۲۵۷۷۵۳	۴۱/-	۱۰۴۵۲۹۰	۲۳۴۹۶۱	۲۲/۵
۱۵-۱۹ ساله	۵۲۲۵۷۴	۲۸۲۵۹۵	۵۴/۱	۷۲۶۸۰۰	۲۳۰۶۰۳	۳۱/۷
۲۰-۲۴ ساله	۵۵۵۸۱۷	۳۶۸۰۷۶	۶۶/۲	۵۵۷۹۲۱	۲۶۵۹۰۳	۴۷/۷
۲۵-۳۴ ساله	۸۹۴۵۵۹	۶۱۰۴۳۲	۶۸/۲	۱۱۰۷۱۹۷	۶۷۶۷۹۶	۶۱/۱
۳۵-۴۴ ساله	۶۰۵۰۵۸	۴۴۱۹۷۷	۷۳/-	۹۱۲۳۸۱	۵۷۰۲۴۸	۶۲/۵
۴۵-۵۴ ساله	۴۶۷۱۶۸	۳۷۷۰۸۹	۸۰/۷	۵۰۲۹۳۱	۳۵۴۷۸۵	۷۰/۵
۵۵-۶۴ ساله	۳۰۱۷۷۱	۲۵۰۴۱۹	۸۳/-	۴۰۱۹۵۲	۳۱۹۳۵۵	۷۹/۵
۶۵ ساله بیالا	۲۰۸۳۴۴	۱۸۱۱۳۰	۸۶/۱	۲۵۹۳۵۰	۲۱۶۴۸۲	۸۳/۵
سنین اظهار نشده	۲۹۰۴	۲۰۷۲	۷۱/۳	۲۴۶۸	۱۸۸۷	۷۶/۵
<u>مرد</u>						
جمع ازده ساله بیالا	۲۱۷۲۴۷۳	۱۱۸۲۸۲۱	۵۴/۴	۲۷۸۷۵۸۶	۱۰۷۶۱۵۸	۳۸/۶
۱۰-۱۴ ساله	۳۴۱۵۴۰	۱۰۲۹۶۶	۳۱/۱	۵۴۶۲۰۴	۸۰۹۸۷	۱۴/۸
۱۵-۱۹ ساله	۲۶۷۰۸۵	۱۱۱۰۶۰	۴۱/۶	۳۶۴۸۴۲	۶۷۸۵۸	۱۸/۶
۲۰-۲۴ ساله	۲۸۸۶۶۷	۱۵۷۰۵۸	۵۴/۴	۲۵۳۷۹۹	۷۳۲۹۷	۲۸/۱
۲۵-۳۴ ساله	۴۵۹۹۳۳	۲۵۶۳۶۱	۵۵/۷	۵۳۲۶۶۱	۲۴۱۳۹۹	۴۵/۳
۳۵-۴۴ ساله	۳۲۸۷۹۰	۲۰۰۰۷۴	۶۰/۱	۵۰۵۲۵۱	۲۴۶۷۹۶	۴۸/۸
۴۵-۵۴ ساله	۲۳۳۴۱۰	۱۵۸۲۶۱	۶۷/۱	۲۴۸۵۰۵	۱۳۴۶۴۲	۵۴/۲
۵۵-۶۴ ساله	۱۵۸۱۶۹	۱۱۴۶۸۵	۷۲/۵	۱۹۸۸۲۳	۱۳۱۱۹۲	۶۶/-
۶۵ ساله بیالا	۱۰۳۸۹۷	۸۱۵۷۳	۷۸/۵	۱۳۶۷۱۴	۹۹۶۷۹	۷۲/۱
سنین اظهار نشده	۱۲۳۲	۷۸۰	۶۳/۳	۷۸۷	۳۰۸	۳۹/۱
<u>زن</u>						
جمع ازده ساله بیالا	۲۰۱۴۴۰۸	۱۵۸۸۷۲۲	۷۸/۱	۲۷۲۸۷۰۴	۱۷۹۴۸۶۲	۶۵/۸
۱۰-۱۴ ساله	۲۱۷۱۵۶	۱۵۴۷۸۴	۵۲/۱	۴۹۹۰۸۶	۱۵۳۱۷۴	۳۰/۱
۱۵-۱۹ ساله	۲۵۵۴۸۹	۱۷۱۵۳۵	۶۷/۱	۳۶۱۹۵۸	۱۶۲۷۴۵	۴۵/-
۲۰-۲۴ ساله	۲۶۷۱۶۰	۲۱۱۰۱۸	۷۹/-	۳۰۴۱۲۲	۱۱۲۶۰۶	۶۳/۳
۲۵-۳۴ ساله	۴۳۴۶۲۶	۳۵۴۰۷۱	۸۱/۵	۵۷۴۵۳۶	۴۳۵۳۹۷	۷۵/۸
۳۵-۴۴ ساله	۲۷۱۲۶۸	۲۴۱۹۰۳	۸۷/۶	۴۰۷۱۳۰	۳۱۳۴۵۲	۷۹/۴
۴۵-۵۴ ساله	۲۳۳۹۵۸	۲۱۸۸۲۸	۹۳/۵	۲۵۴۴۲۶	۲۲۰۱۴۳	۸۶/۵
۵۵-۶۴ ساله	۱۴۳۶۵۲	۱۳۵۷۳۴	۹۴/۵	۲۰۳۱۲۹	۱۸۸۱۶۳	۹۲/۱
۶۵ ساله بیالا	۱۰۴۴۲۷	۹۱۵۵۷	۹۵/۲	۱۲۲۶۳۶	۱۱۶۸۰۳	۹۵/۲
سنین اظهار نشده	۱۶۷۲	۱۲۹۲	۷۷/۳	۱۶۸۱	۱۵۷۹	۹۳/۱

منابع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

همچنانکه در جدول فوق مشاهده میشود در سال ۱۳۳۵ نسبت افراد بیسواد به جمعیت ده ساله بیالای جامعه شهری ایران ۶۶/۲ درصد بوده و حال آنکه این نسبت در سال ۱۳۴۳ تا حدود ۵۲/۱ درصد تقلیل یافته است. بنابراین ملاحظه میشود در طی تقریباً ۸ سال فاصله بین دو آمارگیری در حدود ۱۴/۱ درصد از بیسوادان جمعیت ده ساله بیالای جامعه شهری ایران کسر بر تعداد باسوادان اضافه شده است. بموجب همین جدول نسبت بیسوادی در جامعه مردان از ۵۴/۴ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۳۸/۶ درصد در سال ۱۳۴۳ تنزل پیدا کرده و همین نسبت در جامعه زنان از ۷۸/۱ درصد به ۶۵/۸ درصد کاهش یافته است.

بطور کلی ملاحظه میشود که کاهش نسبت بیسوادان در گروههای سنی جوانتر کاملاً محسوس و به مراتب بیشتر از گروههای سنی بالا است. همانطور که جدول فوق نشان میدهد نسبت بیسوادان در گروه سنی ۱۵-۱۹ ساله در سال ۱۳۳۵ - در حدود ۵۴/۱ درصد بوده در حالیکه در سال ۱۳۴۳ به ۳۱/۷ درصد تنزل پیدا کرده است. بدین معنی که ۲۲/۴ درصد از تعداد بیسوادان در این گروه سنی پائین آمده است و در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله این نسبت تقریباً تا نصف آن تقلیل یافته است. کاهش نسبت بیسوادی در گروههای سنی جوان میزان توسعه فعالیتهای آموزشی را در سالهای اخیر منعکس نمیزد. کاهش نسبت بیسوادی در گروههای سنی پائین برای مردان و زنان تقریباً یک

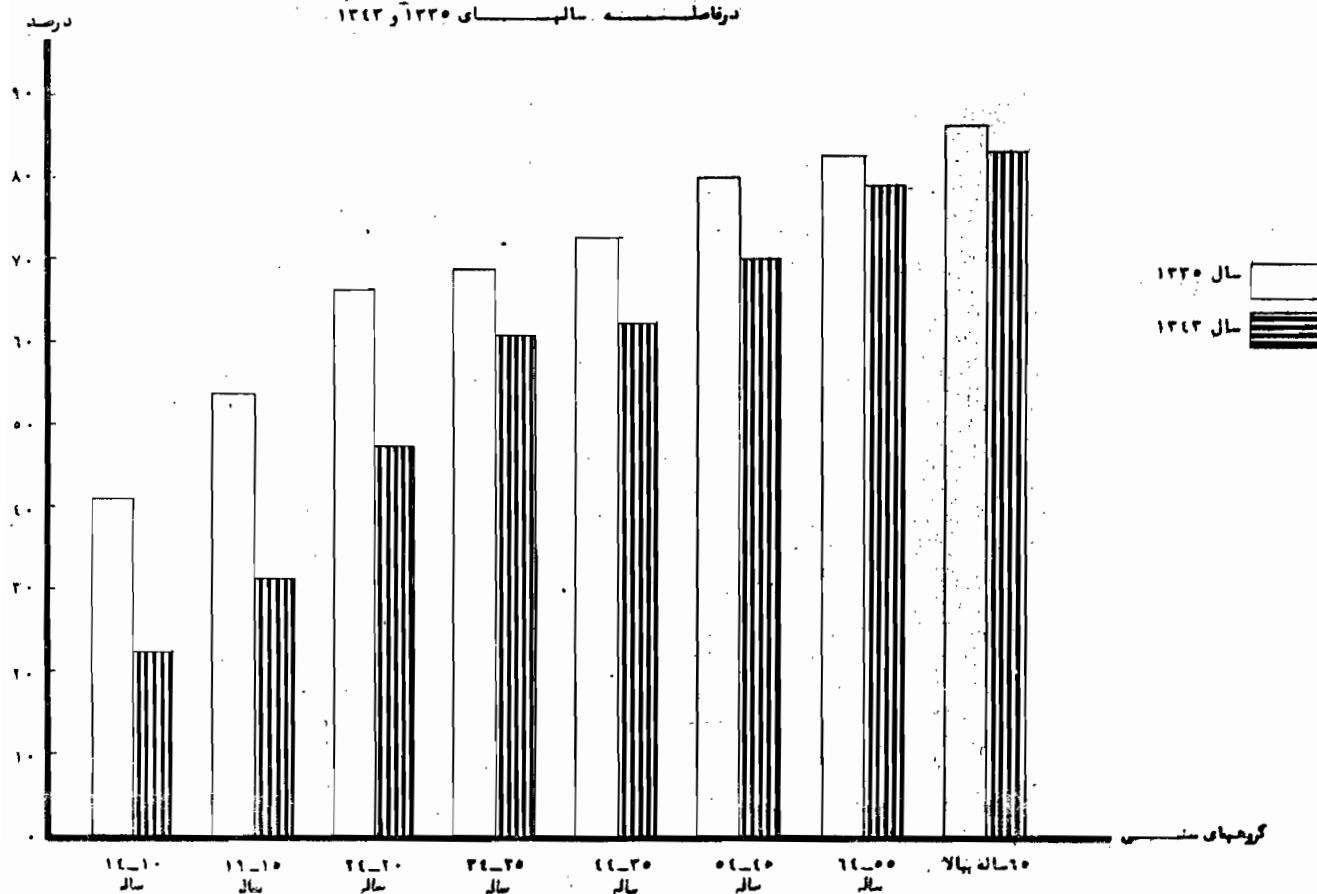
اندازه است بطوریکه در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله این نسبت برای مردان از ۳۱/۱ درصد به ۱۴/۸ درصد و در زنان از ۵۲/۱ درصد به ۳۰/۱ درصد پائین آمده است. در گروههای سنی بالاتر بنا به ارقام جدول فوق کاهش نسبت بیسوادی در جامعه مردان بیشتر از زنان به چشم میخورد مثلاً در گروه سنی ۳۵-۴۴ ساله نسبت بیسوادی در مردان از ۶۰/۱ درصد به ۴۸/۸ درصد و در زنان از ۸۷/۶ درصد به ۷۱/۴ درصد تنزل کرده است. هرگاه برنامه آموزش سالمندان به همین نسبت که اکنون در دست اجراست ادامه پیدا کند باید انتظار داشت که در آینده نسبت بیسوادی در گروههای سنی بالاتر نیز کاهش محسوس بیابد.

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد نسبت بیسوادی در زنان و مردان متفاوت است و برای مبارزه با بیسوادی لازم است که فرصت ها و شرایط مساوی بتدریج برای هر دو گروه فراهم گردد و با کشف علل عوامل بیسوادی برای از بین بردن آن کوششهای لازم بعمل آید.

بمنظور تجسم بهتر تغییرات نرخ بیسوادی در فاصله دو آمارگیری سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نمودار توزیع درصد بیسوادان در گروههای مختلف سنی از ده ساله بیالای جامعه شهری ایران نشان داده شده است.

نمودار شماره ۲-۴- توزیع درصد بیسوادان در گروه‌های مختلف سنی از ۱۰ ساله به بالا در جامعه شهری ایران

در فاصله سالهای ۱۳۲۳ و ۱۳۲۴

علل بیسوادی

بکارشناخته شده است باید دانست که چرا گروه کثیری از افراد از کسب سواد و تحصیلات محروم ماندند. بنابراین اگر عوامل و یا حداقل علتهای اصلی بیسوادی را بدانیم در مبارزه و از بین بردن آن به نتیجه مطلوب نخواهیم رسید. در ضمن آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی علل بیسوادی افراد نیز سؤال شده است و مهمترین علل و عواملی که افراد برای بیسوادی خود ذکر کرده‌اند به نسبت و درجه اهمیت

برای از بین بردن بیسوادی و مبارزه با آن در مرحله نخست لازمست که علل و موجباتی که باعث بیسوادی و عدم توسعه و گسترش سواد میشوند مورد بررسی و مطالعه قرار داده شوند. بطور کلی در دوره‌ای که سواد و تحصیلات مهمترین وسیله کسب مهارت و تخصص‌های لازم برای اشتغال

آن در جدول زیر آمده است.

جدول شماره ۱۰- توزیع درصد افراد بیسواد بر حسب علت بیسوادی و جنس در جمعیت ۶ ساله بیالای

جامعه شهری ایران (بهار سال ۱۳۴۳)

جنس	جمع از ۶ ساله بیالا		فقر مالی	نبودن مدرسه	مخالفت والدین	عدم علاقه	علل دیگر	اظهار نشده
	تعداد	درصد						
مرد و زن	۳۳۰۵۳۵۵	۱۰۰	۳۶ / ۵	۲۶ / ۷	۱۸ / ۴	۵ / ۷	۱۲ / ۵	۰ / ۲
مرد	۱۲۷۶۴۵۴	۱۰۰	۴۵ / ۶	۲۴ / ۲	۵ / ۸	۷ / ۳	۱۷ / -	۰ / ۱
زن	۲۰۲۸۹۰۱	۱۰۰	۳۰ / ۸	۲۸ / ۳	۲۶ / ۳	۴ / ۸	۹ / ۶	۰ / ۲

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

در جدول فوق مشاهده میشود که ۳۶ / ۵ درصد از افراد بیسواد علت بیسوادی خود را فقر مالی اظهار داشته‌اند پس از آن به ترتیب نبودن مدرسه در محل مخالفت والدین و عدم علاقه بعنوان عوامل و موجبات اصلی بیسوادی بیان شده است. بنابه ارقام جدول فوق پس از فقر مالی عدم کفایت مراکز آموزشی عامل مهم بیسوادی بوده است. بطوریکه در حدود ۲۶ / ۷ درصد از افراد بیسواد به همین علت از داشتن سواد محروم مانده‌اند. البته لازم است یادآور شود که احتمالاً قسمت عمده این افراد از مهاجرین روستائی و یا از جامعه گروههای سنی بالا میباشند. و چون این افراد در دوره‌های نسبتاً دورتری از سنین شرکت در دبستان بودند در گذشته توسعه فرهنگ و مراکز آموزشی بصورت کنونی نبوده است لذا به محیط آموزشی نتوانسته‌اند دسترسی بیابند. نسبت افراد بیسواد به علت فقر مالی در مردان

۴۵ / ۶ درصد و در زنان ۳۰ / ۸ درصد بوده و بعلافت نبودن مدرسه در محل بترتیب ۲۴ / ۲ درصد و ۲۸ / ۳- درصد است. بنابه نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی بطوریکه اشاره شد عامل نبود مدرسه و مراکز آموزشی در گروههای سنی پائین در مراکز شهری کل کشور بسیار ضعیف میباشد.

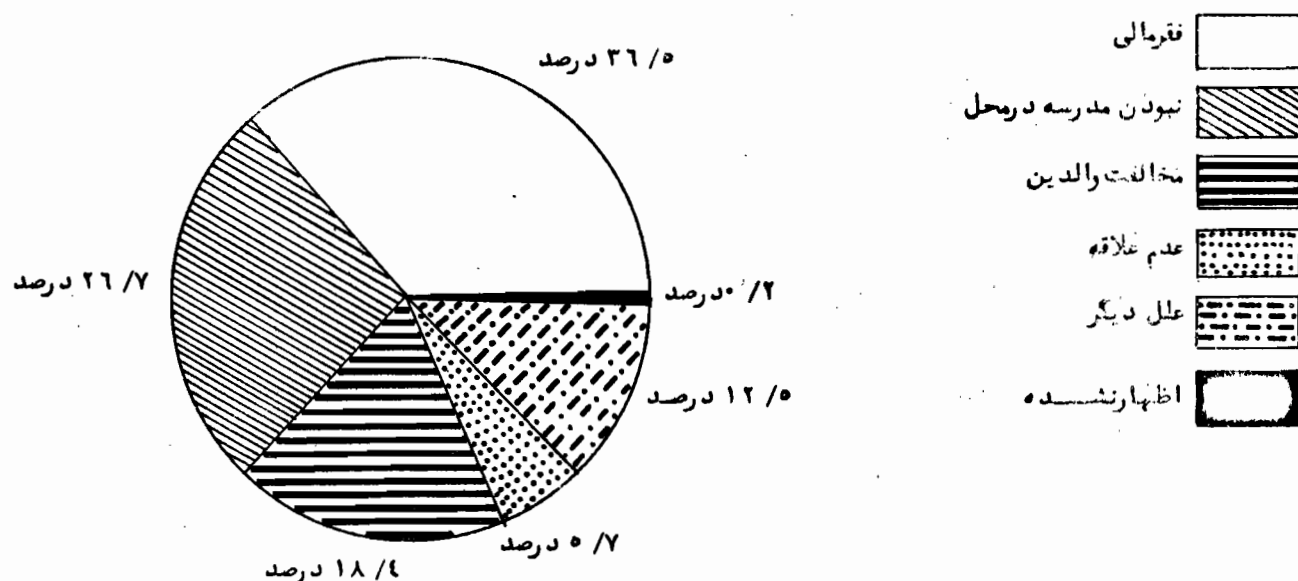
در حدود ۱۸ / ۴ درصد از افراد بیسواد جمعیت بالاتر از ۶ ساله در مناطق بیش از ۵۰۰۰ نفر کل کشور علت بیسوادی خود را مخالفت والدین ذکر کرده‌اند. نسبت بیسوادان به علت فوق در جامعه مردان ۵ / ۸ درصد و در جامعه زنان ۲۶ / ۳ درصد میباشد البته این امر ناشی از عقب افتادگی گروهی از مردم است که با آموزش و کسب سواد فرزندان خود بخصوص دختران موافق نبوده و آینده فرزندان خود را فدای جهالت و کهنه پرستی موهومی

جامعه افراد را تشویق میکند که بجای مخالفت
 با تحصیل فرزندان خود تعایل و رغبت بیشتری
 به باسواد شدن آنان پیدا کنند .

مینازند برای مبارزه و از میان بردن این عامل تنهـا
 خاطر نشان ساختن ضرورت تحصیلات به والدین کافی
 نیست بلکه شناختن ارزشها از لحاظ کسب تخصص و مهارت
 از طریق سواد و احراز مشاغل و مقام بالاتر و مفید بودن بحال

نمودار شماره ۵-۲ توزیع درصد بیسوادان در جمعیت ۶ ساله بیالای جامعه شهری ایـران

بر حسب علل بیسوادی طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی بهار سال ۱۳۴۳

بررسی افراد تحت تعلیم

کل کشور مشغول تحصیل بوده‌اند در جمعیت بالاتر از
 ۶ ساله ۱۶۹۴۹۳۰ نفر برآورد شده است . در جدول زیر
 توزیع افراد تحت تعلیم بر حسب گروههای سنی نشان داده
 شده است .

بر اساس نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی
 سال ۱۳۴۳ کل افراد یکده در زمان آمارگیری در مراکز شهری

جدول شماره ۱۱-۲ توزیع افراد تحت تعلیم در گروههای مختلف سنی در جمعیت از ۶ ساله

بیلا در جامعه شهری ایران (بهار سال ۱۳۴۳)

گروههای سنی	تجمعیت	افراد تحت تعلیم	
		جمع	درصد
جمع از ۶ ساله بیلا	۶۵۴۰۴۶۸	۱۶۹۴۹۳۰	۲۵ / ۱
۶-۹ ساله	۱۰۲۴۱۷۸	۵۸۵۸۰۵	۵۷ / ۲
۱۰-۱۴ ساله	۱۰۴۵۲۹۰	۷۳۵۶۴۵	۷۰ / ۴
۱۵-۱۹ ساله	۷۲۶۸۰۰	۲۹۱۱۹۵	۴۰ / ۱
۲۰-۲۴ ساله	۵۵۷۹۲۱	۵۸۹۲۸	۱۰ / ۶
۲۵ ساله بیلا	۳۱۸۳۸۱۱	۲۳۲۸۴	۰ / ۷
سنین اظهار نشده	۲۴۶۸	۷۳	۳ / -

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

همانطور که در جدول فوق مشاهده میشود از کل جمعیت ۶ ساله بیلای جامعه شهری ایران در حدود ۲۵ / ۱ - درصد آن مشغول تحصیل بوده است. نسبت افراد تحت تعلیم در گروه سنی ۶-۹ ساله ۵۷ / ۲ درصد بوده است. پائین بودن نسبت افراد تحت تعلیم در این گروه مربوط به آنست که عدای از آنها که سن کمتری داشته‌اند هنوز شروع به تحصیل نکرده و ثبت نام ننموده‌اند. بزرگترین نسبت افراد تحت تعلیم در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله در حدود ۷۰ / ۴ درصد بوده است. بطوریکه در این جدول ملاحظه میشود نسبت افراد تحت تعلیم در گروه ۱۵-۱۹ ساله ۴۰ / ۱ درصد میباشد ولی از گروههای

سنی ۲۰ ساله بیلا این نسبت به سرعت کاهش یافته است زیرا همانطور که قبلاً در بخش ترك تحصیل اشاره شد ترك تحصیل در سنین فوق (پایان دوره دوم متوسطه) افزایش مییابد. بر اساس آمار وزارت آموزش و پرورش کلیه افراد تحت تعلیم جامعه شهری ایران در سال تحصیلی ۱۳۴۲-۱۳۴۳ برابر با ۱۴۸۷۷۵۱ نفر بوده است که با رقم برآورد شده در آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی در حدود ۲۰۷۱۷۹ نفر تفاوت دارد زیرا رقم مربوط به آمار وزارت آموزش و پرورش فقط افراد تحت تعلیم در دبستانها و دبیرستانها

وزارت آموزش و پرورش ۲۲/۷ درصد در سال تحصیلی
۱۳۴۲-۱۳۴۳ بوده است.

برای بررسی افراد تحت تعلیم در سطوح و پایه‌های
مختلف تحصیلی در جدول زیر توزیع افراد تحت تعلیم در
سال تحصیلی ۱۳۴۲-۱۳۴۳ طبق آمارگیری نمونه‌ای
نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نشان داده شده است.

و مدارس فنی و حرفه‌ای و دانشجویان دوره عالی بوده
است. در صورتیکه ارقام آماری نیروی انسانی علاوه بر کلیه
افراد * - فوق شامل سالندان تحت تعلیم و دانشجویان
و دانش‌آموزان خارج از کشور نیز می‌باشد. بنابراین نسبت
افراد تحت تعلیم به کل جمعیت ۶ ساله بی‌الا طبق ارقام
آمار نیروی انسانی ۲۵/۱ درصد و مطابق ارقام آماری

* - طبق آمار وزارت آموزش و پرورش در سال تحصیلی ۱۳۴۲-۴۳ جمعا ۳۸۶۷۰۹ نفر در کل کشور (جامعه شه‌ری
و روستائی) در کلاسهای سالندان مشغول تحصیل بوده‌اند که به تفکیک شهری و روستائی گزارش نشده است.

جدول شماره ۱۲-۲ توزیع افراد تحت تعلیم جامعه شهری ایران بر حسب جنس و پایه های مختلف تحصیلی

و نوع تعلیمات و نسبت آن بکل افراد تحت تعلیم در سال تحصیلی ۱۳۴۳-۴۲

جنس / پایه های تحصیلی	جمع		تعداد دختر	تعداد پسر
	درصد	تعداد		
کل افراد تحت تعلیم	۱۰۰	۱۶۹۴۹۳۰	۶۸۷۰۹۵	۱۰۰۷۸۳۵
نوامذنان دبستانها	۷۳ / ۲	۱۲۴۰۷۱۳	۵۴۴۱۹۷	۶۹۶۵۱۶
اول ابتدائی	۱۶ / ۷	۲۰۷۱۶۲	۹۷۷۶۳	۱۰۹۳۹۹
دوم ابتدائی	۲۱ / ۵	۲۶۶۷۴۹	۱۱۸۶۷۰	۱۴۸۰۷۹
سوم ابتدائی	۱۹ / ۴	۲۴۰۳۷۹	۱۰۵۰۰۴	۱۳۵۳۷۵
چهارم ابتدائی	۱۵ / ۴	۱۹۱۱۱۷	۷۷۵۱۱	۱۱۳۶۰۶
پنجم ابتدائی	۱۳ / ۵	۱۶۸۰۵۷	۷۴۳۹۲	۹۳۶۶۵
ششم ابتدائی	۱۳ / ۵	۱۶۷۲۴۹	۷۰۸۵۷	۹۶۳۹۲
دانش آموزان دوره اول متوسطه	۱۵ / ۷	۲۶۶۷۴۶	۹۲۳۱۷	۱۷۴۴۲۹
اول متوسطه	۴۵ / ۱	۱۲۰۳۸۲	۳۹۴۶۶	۸۰۹۱۶
دوم متوسطه	۲۹ / ۵	۷۸۵۴۱	۲۷۶۴۳	۵۰۸۹۸
سوم متوسطه	۲۵ / ۴	۶۷۸۲۳	۲۵۲۰۸	۴۲۶۱۵
دانش آموزان دوره دوم متوسطه	۸ / ۸	۱۴۸۵۴۹	۴۳۵۵۲	۱۰۴۹۹۷
چهارم متوسطه	۴۲ / ۵	۶۳۰۷۲	۱۸۲۸۸	۴۴۷۸۴
پنجم متوسطه	۲۹ / —	۴۳۰۱۷	۱۳۹۰۲	۲۹۱۱۵
ششم متوسطه	۲۸ / ۵	۴۲۴۶۰	۱۱۳۶۲	۳۱۰۹۸
تحصیلات عالی	۲ / ۲	۳۶۸۹۴	۵۹۶۴	۳۰۹۳۰
اظهار نشده	۰ / ۱	۲۰۲۸	۱۰۶۵	۹۶۳

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

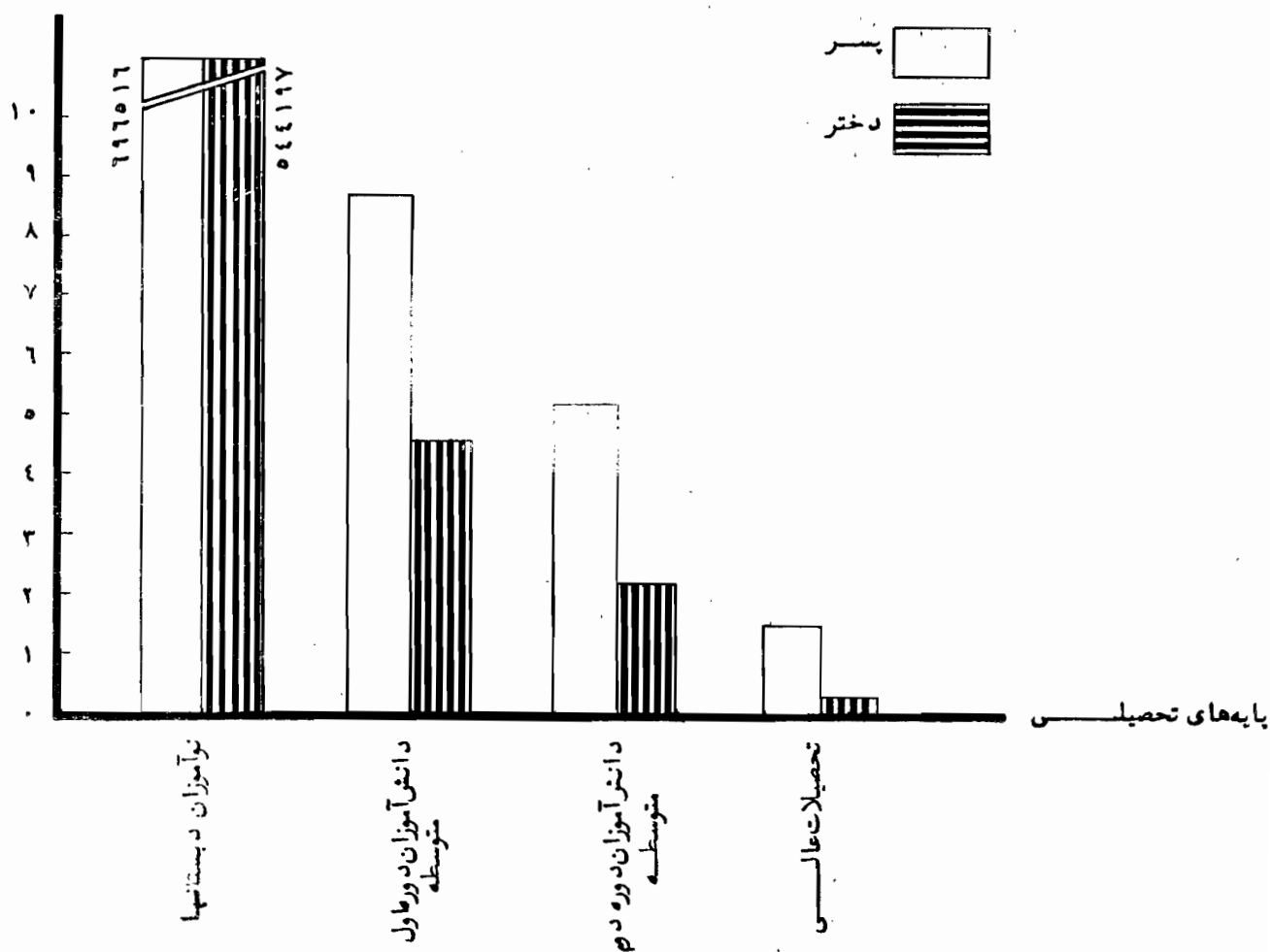
در جدول فوق مشاهده میشود که از کل افراد تحت تعلیم در جامعه شهری ایران در حدود ۷۳/۳ درصد در دوره ابتدائی مشغول تحصیل بوده‌اند. این نسبت بزرگترین رقم افراد تحت تعلیم را در مناطق شهری نشان میدهد پس از این رقم دانش‌آموزان دوره اول متوسطه ۱۵/۷ درصد دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه ۸/۸ - درصد کل افراد تحت تعلیم را تشکیل داده‌اند.

بطوریکه ملاحظه میشود در دوره آموزش ابتدائی نسبت و تعداد دختران و پسران تفاوت فاحشی ندارد و تقریباً نزدیک به یکدیگرند. در صورتیکه تعداد دانش‌آموزان پسر در دوره اول متوسطه نزدیک دو برابر دختران و در دوره دوم بیش از دو برابر آنان مشاهده میشود. در تعلیمات عالی تعداد مردان نسبت به زنان بیش از ۵ برابر فزونی دارد.

نمودار شماره ۶-۲ توزیع افراد تحت تعلیم در جامعه شهری ایران در پایه‌های مختلف تحصیلی و نوع تعلیمات

در سال تحصیلی ۱۳۴۲-۴۳ (طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی بهار سال ۱۳۴۳)

واحد بر حسب ۲۰ هزار

برآورد افراد لازم‌التعلیم

هر سال عده‌ای از اطفالی که بسن تحصیلی می‌رسند بعلل گوناگون نمیتوانند بمدرسه‌ها می‌آیند. برای برآورد - اطفال لازم‌التعلیم که تاکنون در مناطق شهری کل کشور بمدرسه راه نیافتاده‌اند کافی است نوآموزان تحت تعلیم در دبستانها را از کل افراد لازم‌التعلیم که در سنین شرکت در دبستان بوده ولی فعلا در خارج از محیط مدرسه بسر می‌برند کسر نمائیم. از آنجا که مدت تعلیمات اجباری و همگانی در ایران ۶ سال است بنابراین کلیه افراد گروه سنی ۱۱-۶ ساله که ۱۷/۴ درصد کل جمعیت جامعه شهری را تشکیل میدهند لازم‌التعلیم بحساب می‌آیند. از طرفی بواسطه عقب ماندگی‌های تحصیلی و طی یک کلاس دومی بیش از یکسال و نظایران معمولا عده‌ای از افراد تحت تعلیم در دبستانها خارج از گروه سنی ۱۱-۶ ساله می‌باشند.

بر اساس بررسیهای وزارت آموزش و پرورش افراد فوق در حدود ۱۵ درصد کل نوآموزان دبستانها را تشکیل داده‌اند و این افراد در مناطق شهری کل کشور ۱۸۶۱۰۷ نفر بوده‌اند. بنابراین افراد تحت تعلیم واقع در گروه سنی ۱۱-۶ ساله از تفاضل نوآموزان دبستانها رقم فوق بدست می‌آید که برابر ۱۰۵۴۶۰۶ نفر میشود.

بر اساس نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی

کل افراد واقع در گروه سنی ۱۱-۶ ساله جامعه شهری ایران در حدود ۱۴۳۸۲۹۴ نفر بوده است و از اینجمله میتوان با کسر افراد تحت تعلیم واقع در گروه سنی ۱۱-۶ ساله از این رقم اطفال لازم‌التعلیم که بعلل گوناگون هنوز به مدرسه راه نیافتاده‌اند بدست آورد که برابر ۳۸۳۶۸۸ نفر و در حدود ۲۶/۷ درصد کل افراد لازم‌التعلیم میگردد. چنانچه برای هر ۳۰ نفر شاگرد یک معلم و یک کلاس منظور داریم در اینصورت در حدود ۱۲۷۸۹ نفر آموزگار جدید و تقریبا ۱۰۶۵ مدرسه ۱۲ کلاسه مورد احتیاج - خواهد بود. البته این در صورتی است که نخواهند طی یک برنامه تمام افراد لازم‌التعلیم را که هنوز بدبستان راه نیافتاده‌اند یکباره تحت تعلیم درآورند. از آنجا که اجرای چنین برنامه‌ای بدون رعایت فاصله زمانی کافی میسر نخواهد بود لذا لازم است که برای تحت تعلیم درآوردن این عده طی یک دوره برنامه ریزی بتدریج اقدام شود.

باتوجه به نرخ افزایش جمعیت در جامعه شهری ایران میتوان افراد لازم‌التعلیم را در ۵ سال آینده برآورد نمود چنانچه نرخ فوق را بر اساس افزایش جمعیت جامعه شهری در نظر بگیریم (۴۴/۵ درصد) جمعیت برآورد شده با این نرخ و نیز با نرخ افزایش جمعیت در کل کشور (۲۵ درصد) برای سالهای آینده ارقام جدول زیر بدست می‌آید.

جدول شماره ۱۳-۲ برآورد جمعیت جامعه شهری ایران برای سالهای ۱۳۴۴-۱۳۴۸ بانرخ

افزایش ۴۴/۵ و ۲۵ درصد هزار

سال	۱۳۴۳	۱۳۴۴	۱۳۴۵	۱۳۴۶	۱۳۴۷	۱۳۴۸
برآورد جمعیت بانرخ افزایش ۴۴/۵ هزار	۸۲۵۵۲۷۱	۸۶۲۲۶۳۱	۹۰۰۶۳۴۶	۹۴۰۷۱۲۸	۹۸۲۵۷۴۵	۱۰۲۶۲۱۹۱
برآورد جمعیت تانرخ افزایش ۲۵ درصد هزار	۸۲۵۵۲۷۱	۸۴۶۱۶۶۱	۸۶۷۳۲۰۳	۸۸۹۰۰۳۳	۹۱۱۲۲۸۴	۹۳۴۰۰۹۱

باتوجه به جدول فوق ملاحظه میشود که جمعیت مناطق شهری در سالهای ۱۳۴۴ بین دو رقم بدست آمده خواهد بود. با در نظر گرفتن آنکه افراد گروه سنی ۶-۱۱ ساله جامعه شهری ۴/۱۷ درصد کل جمعیت میباشد. میتوان افراد لازم التعلیم را برای سالهای

۱۳۴۴-۱۳۴۸ از ارقام جدول فوق برآورد نمود. در جدول زیر برآورد حداکثر و حداقل افراد لازم التعلیم جامعه شهری ایران برای سالهای ۱۳۴۴-۱۳۴۸ نشان داده شده است.

جدول شماره ۱۴-۲ برآورد افراد لازم التعلیم در جامعه شهری ایران برای سالهای ۴۴-۱۳۴۸ بانرخ

افزایش ۴۴/۵ و ۲۵ درصد هزار

سال	۱۳۴۳	۱۳۴۴	۱۳۴۵	۱۳۴۶	۱۳۴۷	۱۳۴۸
برآورد افراد لازم التعلیم بانرخ افزایش ۴۴/۵ درصد هزار	۱۴۳۸۲۹۴	۱۵۰۲۲۹۸	۱۵۶۹۱۵۰	۱۶۳۸۹۷۷	۱۷۱۱۹۱۱	۱۷۸۸۰۹۱
برآورد افراد لازم التعلیم بانرخ افزایش ۲۵ درصد هزار	۱۴۳۸۲۹۴	۱۴۷۴۲۵۱	۱۵۱۱۱۰۷	۱۵۴۸۸۸۵	۱۵۸۷۶۰۷	۱۶۲۷۲۹۷

بنابه جدول فوق همه ساله عده ای به سن آموزش میرسنند که تعداد آنها در هر سال بین دو رقم برآورد شده است. بنابراین مؤسسات آموزشی و تربیتی باید چنان توسعه پیدا کنند که علاوه بر کسانی که همه ساله پایه سن آموزش میگذارند عده ای از افرادی را نیز که تاکنون نتوانستند به مدرسه راه یابند تحت تعلیم و آموزش قرار دهند.

بررسی مهارت و نقش و رابطه آن با سواد

برای سنجش نتایج برنامه های آموزشی در مورد تربیت و پرورش نیروی کار ماهر و متخصص لازم است مهارت و تخصص نیروی کار مورد ارزشیابی قرار گیرد. آهنگ توسعه اقتصادی، کشور با کیفیت و عمق آموزش و پرورش بخصوص چگونگی تعدد مات حرفه ای و فنی آن کشور بستگی تمام دارد. کلیه پیشرسانی که در کشور مختلف اقتصادی در تربیت افراد جامعه بوسه نیروی کار ماهر و متخصص بعمل می آید، بنابراین یکی از هدف های عمده برنامه ریزی های آموزشی ضمن توسعه تعلیمات اجباری راهنمایی جوانان به کسب فنون و حرفه های صنعتی و ایجاد وسایل و امکانات تحصیلات فنی و حرفه ای مورد نیاز میباشد. از اینگونه برنامه ریزی های آموزشی فنی و حرفه ای

لازم است معلوم شود که در يك جامعه ذخیره موجود از افراد کارآمخته در سطوح مختلف مهارت اعم از نیروی کار و یا خارج از نیروی کار به چه اندازه میباشد. بدین جهت تشخیص وضع و کیفیت مهارت افراد جامعه و میزان سطح تخصص آنها در مشاغل مختلف یکی از مراحل اولیه برنامه ریزی های نیروی انسانی است. در آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی در مناطق شهری کل کشور یکی از هدف های آن بوده است که تعداد و نسبت افراد کارآمخته بر حسب میزان اطلاعات آنها در کار و حرفه ای که آموخته و درجاء تخصص و مهارت در مشاغل و میزان سواد شان معلوم و مشخص گردد.

اطلاعات مزبور کمک میکنند که در پیش بینی احتیاجات به نیروی انسانی ماهر و متخصص در برنامه های توسعه اقتصادی و صنعتی و ذخایر و منابع موجود استفاده لازم بعمل آید. جدول زیر کلیه افراد کارآمخته جامعه شهری ایران را بر حسب درجه مهارت و تخصص و سواد نشان میدهد.

جدول شماره ۱-۱۰ توزیع افراد کارآمخته جامعه شهری ایران بر حسب نوع تخصص و وضع سواد (بهار سال ۱۳۱۳)

وضع سواد	مهارت	جمع کل		پیسواد		باسواد		اول تا پنجم ابتدائی		ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه		سوم و چهارم متوسطه		پنجم متوسطه		ششم متوسطه		اعظمی نشده	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
جمع افراد ماهنگار		۱۱۶۱۹۰۹	۱۰۰	۶۷۶۱۰۶	۵۸/۱	۱۰۶۵۸۹	۹/۱	۱۱۵۸۰۸	۱۰/۱	۱۸۶۲۷۸	۱۶/۱	۴۰۳۱۱	۳/۵	۸۵۵۳	۰/۷	۲۷۰۱۲	۲/۳	۴۴۱۷	۰/۴
تخصصی و استادکار		۱۰۶۱۹۱۸	۱۰۰	۶۷۶۱۱۶	۵۹/۱	۱۰۶۱۸۹	۸/۱	۱۰۱۸۸۹	۹/۱	۱۶۶۳۹۴	۱۶/۱	۳۵۸۱۰	۳/۵	۷۴۱۷	۰/۷	۲۲۴۷۹	۱/۱	۴۳۱۸	۰/۴
ماهنگار		۱۲۳۵۲۶	۱۰۰	۶۶۱۱۲	۵۳/۵	۱۱۵۱۶	۹/۵	۱۳۱۱۱۱/۸	۱۰/۵	۲۱۸۸۹	۱۶/۵	۴۴۱۱	۳/۵	۱۱۳۶	۰/۹	۴۵۳۸	۳/۴	۱۱۹	۰/۱

منبع: آمارگیری عمومی شهری ایران سال ۱۳۱۱

• ۶/۵ درصد کل افراد ماهر و کارآمخته را تشکیل میدهند.

• در توزیع فوق نسبت افراد کارآمخته بر حسب سواد و -

• درجه مهارت تغییر میکند، بطوریکه قسمت اعظم افراد کسار

آمخته پیسواد درجه مهارتشان در حدود سطح پائین

(۵۹ درصد) و در سطح تخصصی و استاد کاری (در حدود

۵۰ درصد) میباشد.

• بطور کلی میزان سواد افراد کارآمخته تخصصی و استاد

کار نسبتاً بالاتر از سطح سواد در نزد افراد ماهر است.

• پس از عامل سواد سن افراد کارآمخته نیز بر حسب درجه

مهارت و تخصص عامل مؤثری است.

توزیع جدول فوق نشان میدهد که از کل جمعیت

کارآمخته جامعه شهری ایران ۱۰۶۱۹۱۸ نفر افراد ماهر

و ۱۲۳۵۲۶ نفر در سطح بالا مهارت یعنی تخصصی و -

استاد کار میباشد هرگاه وضع مهارت و تخصص را در رابطه

با سواد بررسی کنیم از کل جمعیت کارآمخته جامعه شهری

ایران در حدود ۵۸/۱ درصد پیسواد بود و در حدود

۲۶ درصد دارای سواد ابتدائی (از کلاس اول ابتدائی

تا دوم متوسطه) میباشد. در حدود ۹ درصد افراد

کارآمخته نیز سواد قدیمه و غیر کلاسیک دارند و کسانی که

دارای سواد متوسطه هستند (از سوم تا ششم متوسطه) -

جدول زیر کلیه افراد کارآمخته جامعه شهری ایران را برحسب گروههای سنی و مهارت نشان میدهد.

جدول شماره ۱۶-۲ توزیع درصد افراد کارآمخته برحسب مهارت و سن در جامعه شهری ایران

(بهار سال ۱۳۴۳)

سن / مهارت	جمع		کمتر از ۱۵ ساله	۱۵-۱۹ ساله	۲۰-۲۴ ساله	۲۵-۳۴ ساله	۳۵-۴۴ ساله	۴۵-۵۴ ساله	۵۵-۶۴ ساله	۶۵ ساله و بالاتر	نظرات
	تعداد	درصد									
جمع افراد ماهر	۱۱۶۱۹۵۴	۱۰۰	۳/۴	۹/۱	۱۰/۳	۲۸/۱	۲۵/۱	۱۱/۳	۸/۱	۴/۵	۰/۱
متخصص و استادکار	۱۰۲۹۴۱۸	۱۰۰	۴/-	۱۰/۳	۱۱/۲	۲۸/۸	۲۳/۷	۱۰/۱	۷/۵	۴/۳	۰/۱
ماهر	۱۳۲۵۳۶	۱۰۰	-	۰/۳	۲/۵	۲۲/۱	۳۶/-	۲۰/۶	۱۲/۲	۵/۵	-
متخصص و استادکار											

منبع: آمارگیری نیروهای انسانی سال ۱۳۴۳

هراندازه تجربه و مهارت بیشتری اندوخته‌اند بدینجه
تخصص و استادکاری نزدیکتر شده‌اند بطوریکه بالاترین
نسبت افراد متخصص و استادکار بطوریکه در بالا اشاره شد
در سنین بالاتر از ۳۵ ساله قرار دارند و کمترین آن در
گروههای سنی ۱۵-۱۹ ساله ۰/۳ درصد و ۲۰-۲۴-
ساله ۲/۵ درصد مشاهده میشود.

توزیع بالا نشان میدهد که نسبت افراد کارآمخته تا سن
۲۴ ساله بیشتر در سطح پایین مهارت هستند از سن ۲۵
سالگی نسبت افراد متخصص افزایش میابد و در سنین
۲۵-۴۴ ساله به حد اکثر ۳۶ درصد میرسد. ز-راعه
زیادی از افراد طی مدتی طولانی ضمن کار موفق به کسب
مهارت در بارهای از مشاغل شده‌اند و در این راه

فصل سوم

بررسی نیروی کار جامعه شهری ایران

مقدمه

طرح آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی فروردینماه سال ۱۳۴۳ براساس جمع‌آوری اطلاعات از طریق خانوار تنظیم گردیده است. بدین معنی که میبایستی پس از تعیین یلوکهای نمونه از خانوارهای نمونه واقع در آن یلوکها سرشماری بعمل آمده و اطلاعات مورد نظر تحصیل گردد.

اصولاً روش آمارگیری از خانوار، با اینکه دارای محاسن بسیار است و خانوار منطقی‌ترین واحد بویژه برای آمارگیریهای نیروی انسانی بشمار میرود دارای معایبی است که گریز از آن اگر غیر ممکن نباشد اندکی مشکل است.

از جمله اینکه در موقع آمارگیری از خانوار مفروضی ممکن است کلیه افراد وابسته به خانوار حضور نداشته باشند در اینصورت اینگونه افراد که "غایب از خانوار" نامیده میشوند و بنا بر تعریف افرادی خواهند بود که بقصد بازگشت به خانواده موطن خود را ترک کرده‌اند. هم از نظر نفوس و هم از نظر نیروی کار جزء آن خانوار آمارگیری خواهند شد. بدیهی است چنانچه مطالعه در چهارچوب کشور فارغ از جامعه شهری و روستائی انجام پذیرد، این روش هیچگونه اشکالی در عمل بوجود نخواهد آورد ولی چنانچه مطالعات موردی شهر و روستائی بطور مستقل مورد نظر باشد بویژه از نظر نیروی کار و محاسبه نرخهای فعالیت و انتقال و یکبارگی ابهام و اختلاطی پیش می‌آید. بدین معنی که افراد غایب از خانوار روستائی که اکثراً جوانان در سن فعالیت هستند و برای یافتن کار شهرها را روی آورده‌اند و بایستی منطقاً جزء نیروی کار شهری بحساب آیند (زیرا رشد اقتصادی شهرها موجب جذب این گروه در نیروی کار گشته است) براساس این آمارگیری جزء نیروی کار روستائی بحساب خواهند آمد. و این اختلاط نه فقط نرخ فعالیت را در شهرها کاهش داده و آنرا در روستاها بنحوی غیر واقعی بالا خواهد برد بلکه ترکیب نیروی کار و ساختمان آن را خصوصاً در روستاها دیگرگونه جلوه میدهد و مؤید این مطلب جد اول مربوط به توزیع شاغلین در گروههای مشاغل و وضع در شغل نیروی کار شهری و روستائی ایران است.

بدلیل اینگونه " درهمی " شاید حق این بود که بویژه بررسیهای مربوط به نیروی کار ایران، بر اساس آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی تنها در چهارچوب کل کشور مورد مطالعه قرار میگرفت ولی بجهت‌های دیگر تصمیم گرفته شد که بررسیهای موردی شهری و روستائی ایران - هرچند دارای ابهاماتی است - مستقلاً بعمل آمده و نرخهای مربوطه محاسبه گردد ولی بوجه افتراق آنها نیز اشاره گردد تا اشتباهی در مطالعات بعدی - برای محققین - بوجود نیاید .

بدیهی است که محاسبه نرخهای کل کشور - که در مراحل بعدی مطالعه خواهد گردید - اشکالات موجود را مرتفع ساخته و دقت نرخها را بویژه در مقام مقایسه با نتایج سرشماری سال ۱۳۲۵ بیش از پیش افزایش خواهد داد .

مبحث اول - جمعیت فعال

الف - تعریف جمعیت فعال

همانطوریکه در مقدمه بررسی نیروی کار شهر تهران ذکر کرده ایم، بهترین تعریفی که از جمعیت فعال بعمل آمده بشرح زیر است:

ساکنین یک کشور بعد و گروه تقسیم میشوند: گروه اول - شامل کلیه افرادی است که قادر بکار بود و از آنها میتوان در فعالیتهای اقتصادی کشور استفاد نمود. این گروه اصطلاحاً

"ظرفیت انسانی" یا Potentiel Humain

نامیده میشود. گروه دوم شامل افرادی هستند که قادر بکار کردن نیستند نظیر معلولین، اطفال کمتر از ۱۵ سال و پیر مردان بیش از ۶۵ سال. چنانچه از ظرفیت انسانی اشخاص را که قادر بکار کردن هستند ولى عملاً کار نمیکند و یا درصد انجام کاری نیز نمیباشند، خواه بدلیل آنکه هزینه زندگی آنها بعهده دیگری است و یا اینکه شخصاً مایل بکار کردن نیستند و یا به این دلیل که ورود آنها بی بازار کار امکان ندارد مانند نیروهای مسلح، دانشجویان زنان خانه دار، مستمری گیران، زندانیان، بیماران و دیگر

افراد نظیر آنها کسر نمائیم نیروی انسانی آماده بکار را خواهیم داشت. با توجه بمطالب بالا جمعیت فعال که نیروی محرکه جامعه میباشد، مطالعه آن از نظر اقتصاد و اجتماعی حائز اهمیت بسیار است. بررسی در ساختمان و ترکیب جمعیت فعال و مطالعه مسائل مربوط به آن در زمینه اشتغال و بیکاری امروزه از اهم مسائل مربوط به برنامه ریزیهای اقتصاد و اجتماعی بوده و بدون توجه به این مسائل اقدامات بعمل آمده نیم بخش نخواهد بود. مشکلات عمده کشورهای در راه رشد پیش از هر عاملی ام از سرمایه و سایر عوامل مربوط به کمبود افراد متخصص و کار دانا است. سرمایه های و اجتماعی قادر به برطرف ساختن نیازمندیهای اقتصادی و اجتماعی نخواهند بود.

در این قسمت از بررسی نیروی انسانی، جمعیت فعال جامعه شهری ایران بر اساس آمارهای بدست آمده (از نقاط پیش از پنجهزار نفر جمعیت) مورد بررسی قرار گرفته

وسائل مربوط به آن در سه قسمت: جمعیت فعال، اشتغال و بیکاری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته. بطور کلی ترکیب ساختمان جمعیت فعال و توزیع آن بر حسب جنس و گروههای سنی و مقایسه نرخهای بدست آمده با نتایج سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و همچنین نرخهای اشتغال و بیکاری بر حسب گروههای سنی و توزیع نیروی کار در رشته های عمده فعالیت اقتصادی، گروههای اصلی مشاغل، بخش های سه گانه فعالیت اقتصادی (کشاورزی، صنعت، خدمات) و وضع

در شغل و نیز سطح سواد و مهارت و میزان حقوق و دستمزد و ساعات کار شاغلین، وضع اشتغال در فصول مختلف سال و کیفیت کارایی و رضایت از کار و سایر مطالب مربوط به اشتغال و بیکاری، بطور تفصیل مورد بررسی و تحقیق قرار گرفته است. در جدول زیر که بر اساس آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی بهار سال ۱۳۴۳ تهیه گردیده، جمعیت فعال به تفکیک جنس و بر حسب گروههای شاغل و بیکار و جمعیت غیر فعال بر حسب جنس و عناصر متشکله نشان داده شده است:

جدول شماره ۱-۲ توزیع جمعیت فعال و غیر فعال اقتصادی بر حسب جنس در جامعه شهری ایران (بهار سال ۱۳۴۳)

وضع جمعیت جنس	جمعیت بالاتر از ده سال	جمعیت فعال			جمعیت غیر فعال		
		شاغل *	بیکار	جمع	زنان خانهدار	محصنین و متفرقه	جمع
مرد و زن	۵۵۱۶۲۹۰	۱۸۸۰۹۰۵	۱۹۰۹۰۳	۲۰۷۱۸۰۸	۲۱۲۰۲۸۶	۱۳۲۴۱۹۶	۳۴۴۴۴۸۲
مرد	۲۷۸۷۵۸۶	۱۷۲۲۸۸۳	۱۷۳۹۵۵	۱۸۹۶۸۳۸	—	۸۹۰۷۴۸	۸۹۰۷۴۸
زن	۲۷۲۸۷۰۴	۱۵۸۰۲۲	۱۶۹۴۸	۱۷۴۹۷۰	۲۱۲۰۲۸۶	۴۳۳۴۴۸	۲۵۵۳۷۳۴

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

* توضیح اینکه از مجموع شاغلین فوق الذکر تعداد ۴۵۹۹ نفر (۲۱۳ نفر مرد و ۲۸۶ نفر زن) بوده اند که

در جامعه آمارگیری بوده ولی به نمونه نیفتاده اند و در نتیجه صفات مختلف مربوط به آنها در جدول اشتغال توضیح

نگشته است.

مطابق جدول فوق نسبت جمعیت ازده ساله

بیالایه کل جمعیت جامعه شهری (نقاط بیش از پنجاه هزار نفر)

۸/۶۶ درصد، نسبت جمعیت فعال به کل جمعیت شهر

نشین ۱/۱۵ درصد، و نسبت این جمعیت به جمعیت

ازده ساله بیالایه ۶/۳۷ درصد برآورد گردیده از کل

جمعیت فعال در حدود ۹۱ درصد شاغل و ۹ درصد بقیه

بیکاران در جستجوی کار بود مانند نسبت شاغلین مرد بکل

شاغلین شهری در حدود ۹۲ درصد و برای زنان ۸۸ درصد

محاسبه شده است. در مورد بیکاران در حدود ۹۱ درصد

مجموع را مردان و ۹ درصد بقیه را زنان تشکیل میداد مانند

جمعیت غیر فعال که از زنان خانه دارد و محصلین و افراد

متفرقه تشکیل یافته؛ نسبت به جمعیت ازده ساله بیالایه

۵/۶۲ درصد بود ماست از این جمعیت در حدود ۷۴ درصد

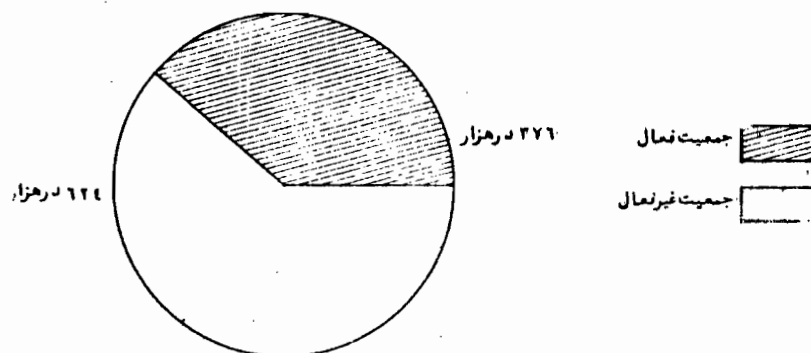
زنان و ۲۶ درصد مرد محاسبه شد ماست نسبت زنان خانهدار

به جمعیت غیر فعال ۶/۶۱ درصد و برای محصلین و افراد

متفرقه ۴/۳۸ درصد برآورد گردید ماست

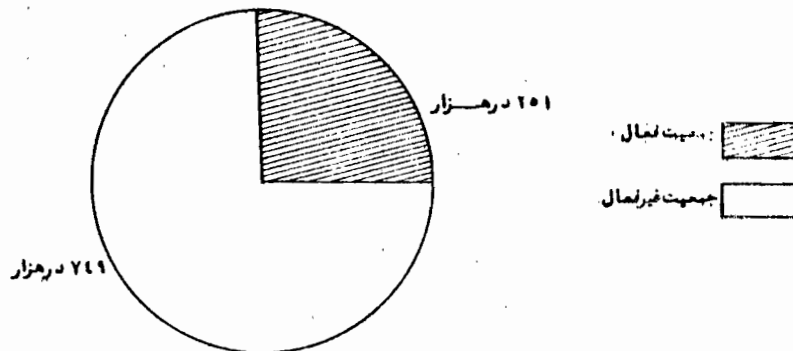
شماره ۱-۲- نسبت جمعیت فعال به جمعیت از ۱۰ ساله بیالایه در جامعه شهری ایران

(سال ۱۳۴۳)

شماره ۲-۳- نسبت جمعیت فعال به کل جمعیت (نرخ فعالیت) در جامعه شهری ایران

(سال ۱۳۴۳)

ب- نرخ فعالیت

نرخها طبق سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ به ترتیب ۳۱۸ در-

هزار و ۴۵۲ در هزار بود و مستند بنقرار نرخهای فعالیت

در فاصله سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ به ترتیب در حدود ۶۸ ر

هزار و ۷۷۲ در هزار کاهش یافته است.

جدول شماره ۲-۳ و ۳-۴ و ۳-۵ و ۳-۶ نرخهای

فعالیت را بر حسب جنس در کل جمعیت و جمعیت ازد ساله

ببالا در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ و در جامعه شهری ایران

نشان میدهد.

نرخ فعالیت عبارتست از نسبت نیروی کار به کل

جمعیت بر حسب هزار نفر. طبق این تعریف بنا بر آمارگیری

نمونه ای نیروی انسانی سال ۴۳ نرخ فعالیت در جامعه

شهری ایران ۲۵۱ در هزار و نسبت به جمعیت ازد ساله ببالا

در حدود ۳۷۴ در هزار محاسبه گردیده است. میزان این

جدول شماره ۲-۳ توزیع جمعیت و جمعیت فعال و نرخ فعالیت بر حسب جنس در جامعه شهری ایران
(بهار سال ۱۳۴۳)

زن و مرد			مرد			زن		
جمعیت کل	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)
۸۲۹۵۲۷۹	۲۰۶۷۶۹	۲۵۱	۱۸۲۵۴۵	۱۸۹۲۶۲۵	۴۵۳	۴۰۷۲۷۳۴	۱۷۴۵۸۴	۴۳

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۳-۴ توزیع جمعیت و جمعیت فعال و نرخ فعالیت بر حسب جنس در جامعه شهری ایران
(سال ۱۳۳۵)

زن و مرد			مرد			زن		
جمعیت کل	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)
۵۹۵۳۵۶۳	۱۸۹۳۱۴۹	۳۱۸	۳۰۷۰۱۴۹	۷۰۵۶۸۳	۵۵۶	۲۸۸۴۴۱۴	۱۸۷۴۶۶	۶۵

منبع: سرشماری عمومی آبانماه سال ۱۳۳۵

جدول شماره ۳-۴ توزیع جمعیت ازده ساله بیالاجمعیت فعال و نرخ فعالیت بر حسب جنس در جامعه شهری ایران
(سال ۱۳۴۳)

زن و مرد			مرد			زن		
جمعیت ازده ساله بیالا	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت ازده ساله بیالا	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت ازده ساله بیالا	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)
۵۵۱۶۲۹۰	۲۰۶۷۲۰۹	۳۷۴	۲۷۸۷۵۸۶	۱۸۹۲۶۲۵	۶۷۹	۲۷۲۸۷۰۴	۱۷۴۵۸۴	۶۴

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۳-۵ توزیع جمعیت ازده ساله بیالاجمعیت فعال و نرخ فعالیت بر حسب جنس در جامعه شهری ایران
(سال ۱۳۳۵)

زن و مرد			مرد			زن		
جمعیت ازده ساله بیالا	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت ازده ساله بیالا	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت ازده ساله بیالا	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)
۴۱۸۶۸۸۱	۱۸۹۳۱۴۹	۴۵۲	۲۱۷۲۴۷۳	۱۷۰۵۶۸۳	۷۸۵	۲۰۱۴۴۰۸	۱۸۷۴۶۶	۹۳

منبع: سرشماری عمومی آبانماه سال ۱۳۳۵

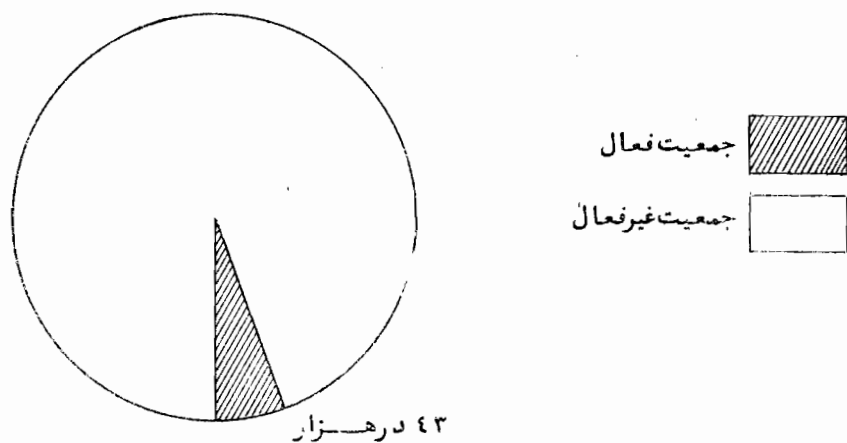
و مردان در فاصله سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ چنین پرمیآید
این نرخ در حدود ۱۰۴ در هزار برای مردان و ۲۲ در هزار
برای زنان کاهش یافته است. بطوریکه جدا اول ۳-۵ و ۳-۴
نشان میدهد و این کاهش طی سالها در جمعیت ازده سال
بیالانیزه ترتیب ۱۰۶ در هزار و ۲۹ در هزار بوده
است.

بطوریکه جدول ۳-۲ نشان میدهد نرخ فعالیت
مردان در سال ۱۳۴۳ (۴۵۳ در هزار) در حدود ۱۰ برابر
نرخ فعالیت زنان (۹۳ در هزار) در آن سال بود و در حالیکه
این نسبت در سال ۱۳۳۵ مطابق جدول ۳-۳ برابر
برآورد گردیده است. تقلیل نرخ فعالیت طی سالهای
مورد بحث شاید در اثر افزایش نرخ تحصیل در سالهای
اخیر بوده است. از تقایم نرخ های فعالیت زنان

ردار شماره ۳-۳- نسبت جمعیت فعال مرد به کل جمعیت
مردان (نرخ فعالیت مردان) در جامعه شهری ایران

ردار شماره ۳-۴- نسبت جمعیت فعال زن به کل جمعیت
زنان (نرخ فعالیت زنان) در جامعه شهری ایران

جدول شماره ۳-۶ نرخ فعالیت را در گروههای سنی
بالاتر از ده سال طبق نتایج آمارگیری نمونه ان نیروی انسانی

در سال شماره ۳-۶ توزیع جمعیت از ده ساله به بالا و جمعیت فعال و نرخ فعالیت در گروههای سنی بالاتر از ده سال - جامعه شهری ایران (بهار سال ۱۳۴۳)

گروههای سنی	جمعیت از ده سال به بالا	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)
جمع	۵۵۱۶۲۱۰	۲۰۶۷۲۰۹	۳۷۵
۱۰-۱۴ ساله	۱۰۴۵۲۱۰	۱۴۲۵۹۵	۱۳۶
۱۵-۱۹ ساله	۷۲۶۸۰۰	۱۷۲۷۹۶	۲۳۸
۲۰-۲۴ ساله	۵۵۷۹۲۱	۱۸۹۱۷۲	۳۳۹
۲۵-۳۴ ساله	۱۱۰۷۱۹۷	۵۵۰۴۳۸	۴۹۷
۳۵-۴۴ ساله	۹۱۲۳۸۱	۵۱۴۹۵۵	۵۶۴
۴۵-۶۴ ساله	۹۰۴۸۸۳	۴۲۲۷۱۸	۴۶۷
۶۵ ساله به بالا	۲۵۹۳۵۰	۷۴۰۱۵	۲۸۵
اظهار نشده	۲۴۶۸	۵۲۰	-

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

و ۱۵-۱۹ ساله ۲۳۸ در هزار، بطور کلی نرخ فعالیت در جمعیت از ده سال به بالای جامعه شهری ایران در حدود ۳۷۵ در هزار برآورد گردیده که با مقایسه با نرخ ۴۵۲ در هزار مربوط به نتایج سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ - برابر ۷۷ در هزار کاهش نشان میدهد.

در جدول شماره ۳-۷ نرخهای فعالیت در گروههای سنی بالاتر از ده سال طبق نتایج سرشماری

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد بالاترین نرخ فعالیت در گروه سنی ۴۴-۳۵ ساله (۵۶۴ در هزار) و پایینترین آن در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله (۱۳۶ در هزار) مشاهده میگردد. در سایر گروههای سنی نرخ فعالیت به ترتیب بفرارزیر بوده است:

۲۵-۳۴ ساله ۴۹۷ در هزار، ۴۵-۶۴ ساله ۴۶۷ در هزار، ۶۵ ساله به بالا ۲۸۵ در هزار

سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ - با هم مقایسه و اختلاف آنها نشان داده شده است .

جدول شماره ۲-۳ مقایسه نرخ فعالیت گروههای سنی بالاتر از ده سال جامعه شهری ایران طبق سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

گروههای سنی	سال ۱۳۳۵	سال ۱۳۴۳	تفاوت
	نرخ فعالیت (در هزار)	نرخ فعالیت (در هزار)	
جمع از ده سال به بالا	۴۵۲	۳۷۵	- ۷۷
۱۰-۱۴ ساله	۱۴۵	۱۳۶	- ۹
۱۵-۱۹ ساله	۳۶۵	۲۳۸	- ۱۲۷
۲۰-۲۴ ساله	۵۰۲	۳۳۹	- ۱۶۳
۲۵-۲۹ ساله	۵۴۱	۴۹۷	- ۴۴
۳۰-۳۴ ساله	۵۸۲	۵۶۴	- ۱۸
۳۵-۳۹ ساله	۵۳۸	۴۶۷	- ۷۱
۴۰-۴۴ ساله	۳۸۸	۲۸۵	- ۱۰۳

منابع : سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جوانتر (۱۵ الی ۲۴ ساله) توسعه شبکه آموزش و پرورش و ایجاد دانشگاهها در جوامع شهری بوده که تعداد قابل ملاحظه از جوانان شهر نشین را جذب کرده اند و کاهش نرخ فعالیت در گروه سنی سالخورده ناشی از اجرای قوانین کار و بازنشستگی و بیمه های اجتماعی کارگران بوده است در رتبه گروههای سنی یعنی از ۲۵ الی ۶۴ ساله که اکثریت نیروی کار در این گروههای سنی متمرکز است اختلاف کمتری مشاهده می گردد .

بطوریکه جدول شماره ۲-۳ نشان میدهد نرخهای فعالیت جامعه شهری در کلیه گروههای سنی در سال ۱۳۴۳ نسبت به نرخهای فعالیت گروههای سنی مشابه در سال ۱۳۳۵ کاهش یافته بنحوی که کمترین اختلاف در فاصله سالهای مذکور به ۷۷ در هزار بالغ گردیده است . قسمت اعظم این کمبود در گروههای سنی ۱۰-۱۴ ساله و ۲۰-۲۴ ساله و ۶۵ ساله به بالا مشاهده میگردد . علت تقلیل نرخ فعالیت در دو گروه سنی

نمونه ای نیروی انسانی بهار سال ۱۳۴۳ بدست آمده است
این مطلب را بخوبی نشان میدهد :

اختلاف نرخ های فعالیت از يك شهر شهر دیگر
نیز متفاوت است و جدول شماره ۳-۸ که از نتایج آمارگیری

جدول شماره ۳-۸ نرخ فعالیت در یازده شهر بزرگ ایران (بهار سال ۱۳۴۳)

نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت فعال	جمعیت کل	نام شهر
۲۷۳	۶۲۳۰۵۱	۲۲۸۳۲۳۲	تهران
۲۸۲	۱۱۲۲۴۰	۳۹۷۶۰۲	تبریز
۲۱۵	۷۳۸۴۵	۳۴۲۷۲۱	آبادان
۲۴۳	۸۳۱۷۲	۳۴۲۱۶۲	مشهد
۲۰۹	۶۱۹۹۰	۲۹۶۷۸۷	اصفهان
۲۴۰	۵۴۵۴۵	۲۲۷۵۱۶	شیراز
۲۲۱	۳۶۴۳۲	۱۶۴۴۸۱	اصول
۲۴۸	۳۶۶۱۱	۱۴۷۸۲۹	کرمانشاه
۲۴۴	۳۲۱۱۵	۱۳۱۷۷۷	قم
۳۰۲	۳۷۸۲۳	۱۲۵۲۴۰	رشت
۲۵۶	۲۸۷۱۰	۱۱۲۱۴۹	همدان

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

ج- نسبت فعالیت

نشان میدهد . در جدول شماره ۳-۹ نسبت فعالیت

گروه های سنی جامعه شهری ایران طبق نتایج آمارگیری
نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نشان داده شده
است .

منظور از نسبت فعالیت ، نسبت جمعیت فعال

هر گروه سنی است به کل جمعیت فعال . این نسبتها
وزن خاص هر گروه سنی را در فعالیتهای اقتصادی بخوبی

جدول شماره ۳-۱ توزیع جمعیت از ۱۰ ساله بیالاجمعیت
فعال ونسبت فعالیت بر حسب گروههای سنی در جامعه

شهری ایران (سال ۱۳۴۳)

گروههای سنی	جمعیت فعال	نسبت فعالیت
جمع	۲۰۶۷۲۰۹	۱۰۰
۱-۱۴ ساله	۱۴۴۵۹۵	۶/۹
۱۵-۱۹ ساله	۱۷۲۷۹۶	۸/۴
۲۰-۲۴ ساله	۱۸۹۱۷۲	۹/۲
۲۵-۳۴ ساله	۵۵۰۴۳۸	۲۶/۶
۳۵-۴۴ ساله	۵۱۴۹۵۵	۲۴/۹
۴۵-۶۴ ساله	۴۲۲۷۱۸	۲۰/۴
۶۵ ساله بیالا	۷۴۰۱۵	۳/۶
اظهار نشده	۵۲۰	—

بطوریکه جدول شماره ۳-۱ نشان میدهد
نسبتهای فوق رابه سه گروه میتوان تقسیم کرد :

اول گروه ۱۰الی ۲۴ ساله ؛ دوم ۲۵الی ۶۴ ساله ؛

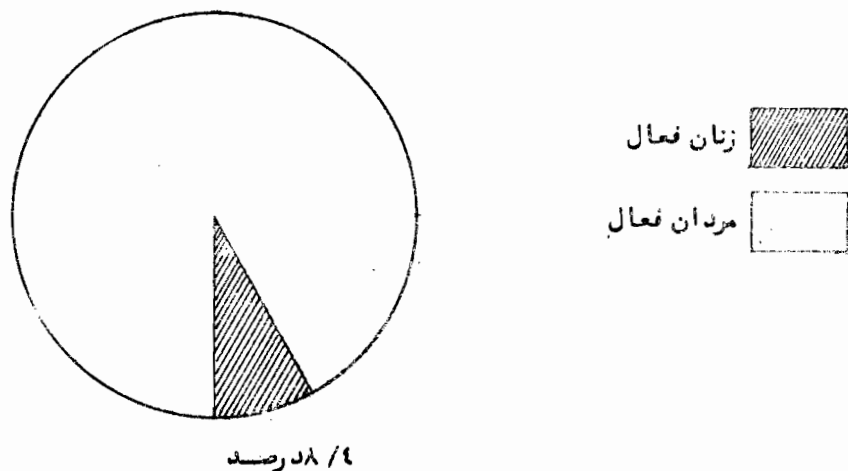
سوم ۶۵ ساله بیالا . بدینقرار نیروی کار جامعه
شهری به جوان سن ومیان سن وسالمنند تقسیم میگردد
گروه جوان سن بانسبت ۲۴/۵ درصد وگروه سالمنند
بانسبت ۳۶ درصد در حقیقت سهم کوچکی از فعالیت های
اقتصادی رابعده دارند ولی گروه میانه سن بانسبت
۷۱/۹ درصد عملا نقش فعال وقابل توجهی در تأمین
حوائج اقتصادی جامعه شهری کشور عهده داشته
است .

از نظر نسبت فعالیت بر حسب زن ومرد
۶/۹۱ درصد کل جمعیت فعال جامعه شهری
(۱۲۵۶۹۲ مرد و ۸/۸ درصد) (۷۴۵۸۴ نفر)
زن بوده است .

منبع : آمارگیری نمونه اثنی نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

نمودار شماره ۳-۵- مقایسه جمعیت فعال زن ومرد (نسبت جمعیت فعال زن

به کل جمعیت جامعه شهری ایران)

مبحث دوم - اشتغال

۱- نرخ اشتغال

اشتغال جامعه شهری نسبت به کل جمعیت ۳۰۴ در هزار
نسبت به جمعیت ازده سال بیلا ۴۳۲ در هزار بوده
که در فاصله سالهای مذکور به ترتیب ۷۷ در هزار و ۹۲ در هزار
کاهش یافته است.

نرخ اشتغال عبارت است از نسبت شاغلین به کل
جمعیت بر حسب هزار نفر. طبق این تعریف و بنا بر نتایج
آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نرخ اشتغال
در جامعه شهری ایران در حدود ۲۲۷ در هزار و این نرخ
برای جمعیت بالای ازده سال در حدود ۳۴۰ در هزار
برآورد شده است. طبق سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ نرخ

جدول شماره ۳-۱۰ و ۳-۱۱ و ۳-۱۲ و ۳-۱۳
نرخهای اشتغال را بر حسب جنس در کل جمعیت و جمعیت
ازده ساله بیلا در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ در جامعه
شهری ایران نشان میدهد.

جدول شماره ۳-۱۰ نرخ اشتغال و توزیع جمعیت و شاغلین بر حسب جنس در جامعه شهری ایران (بهار سال ۱۳۴۳)

زن و مرد			مرد			زن		
جمعیت کل	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)
۸۲۵۵۲۷۹	۱۸۷۶۳۰۶	۲۲۷	۴۱۸۲۵۴۵	۱۷۱۸۶۷۰	۴۱۱	۴۰۷۲۷۳۴	۱۰۷۶۳۶	۳۹

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۳-۱۱ نرخ اشتغال و توزیع جمعیت و شاغلین بر حسب جنس در جامعه شهری ایران (آبانماه سال ۱۳۳۵)

زن و مرد			مرد			زن		
جمعیت کل	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)
۵۹۵۳۵۶۳	۱۸۰۷۳۲۵	۳۰۴	۳۰۷۰۱۴۹	۱۶۲۱۲۶۷	۵۲۸	۲۸۸۳۴۱۴	۱۸۶۰۵۸	۶۵

منبع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵

جدول شماره ۱۲-۳ نرخ اشتغال و توزیع شاغلین بر حسب جنس در جمعیت ازده ساله بیالای جامعه شهری ایستگاه
(سال ۱۳۴۳)

زن و مسرد			مرد			زن		
جمعیت ازده ساله بیالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت ازده ساله بیالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت ازده ساله بیالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)
۵۵۱۶۲۹۰	۸۷۶۳۰۶	۳۴۰	۲۷۸۷۵۸۶	۱۷۱۸۶۷۰	۶۱۷	۲۷۲۸۷۰۴	۱۵۷۶۳۶	۵۸

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۱۳-۳ توزیع جمعیت از ۱۰ ساله بیالا و شاغلین بر حسب جنس و نرخ اشتغال در جامعه شهری ایستگاه
(سال ۱۳۳۵)

زن و مسرد			مرد			زن		
جمعیت ازده ساله بیالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت ازده ساله بیالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت ازده ساله بیالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)
۴۱۸۶۸۸۱	۱۸۰۷۳۲۵	۴۳۲	۲۱۷۲۴۷۳	۱۶۲۱۲۶۷	۷۴۶	۲۰۱۴۴۰۸	۱۸۶۰۵۸	۹۲

منبع: سرشماری عمومی آبانماه سال ۱۳۳۵

مردان در سال ۱۳۴۳ در حدود ۱۷ در هزار نرخ اشتغال
زنان در حدود ۲۶ در هزار نسبت به سال ۱۳۳۵ کاهش یافته
است. این کاهش نسبت به جمعیت ازده ساله بیالا نیز
برابر ۱۲۹ در هزار برای مردان و ۳۴ در هزار برای زنان بوده
است. کم شدن نرخهای اشتغال زنان و مردان مربوط به همان
دلایلی است که در مورد نرخهای فعالیت ذکر گردید.

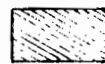
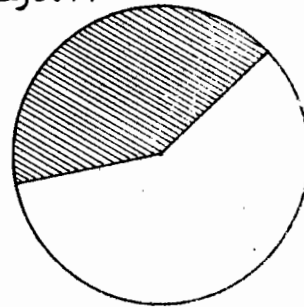
بطوریکه جد اول فوق نشان میدهد نرخ اشتغال
مردان (۴۱۱ در هزار) در سال ۱۳۴۳ در حدود ۱۰ برابر
نرخ اشتغال زنان (۳۹ در هزار) بوده و این نسبت در سال
۱۳۳۵ به میزان ۸ برابر برآورد گردیده بود.
مقایسه نرخ اشتغال مردان و زنان در فاصله
سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ نشان میدهد که نرخ اشتغال

نمودار شماره ۳-۷- نسبت شاغلین مرد به کل

جمعیت مردان (نرخ اشتغال مردان) در جامعه

شهری ایران

۴۱۱ هزار

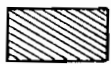
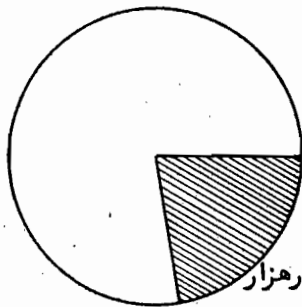
شاغل

غیرشاغل

نمودار شماره ۳-۶- نسبت شاغلین به کل

جمعیت (نرخ اشتغال) در جامعه شهری

ایران

شاغل

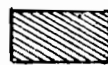
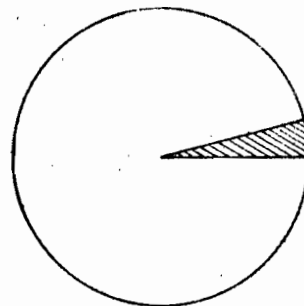
غیرشاغل

۲۲۷ هزار

نمودار شماره ۳-۸- نسبت شاغلین زن به کل

جمعیت زنان (نرخ اشتغال زنان) در جامعه

شهری ایران

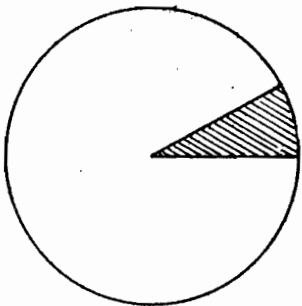
شاغل

غیرشاغل

۳۹ هزار

نمودار شماره ۳-۹- نسبت شاغلین زن به کل

شاغلین جامعه شهری ایران

شاغلین زن

شاغلین مرد

۸/۴ درصد

۲- توزیع شاغلین و نرخ اشتغال بر حسب گروه سنی

سال ۱۳۴۳ بدست آمده است توزیع شاغلین و نرخ اشتغال بر حسب گروههای سنی نشان داده شد.

در جدول زیر که از نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی است.

جدول شماره ۱۴-۳ توزیع جمعیت از ۱۰ ساله بیالا و شاغلین و نرخ اشتغال بر حسب گروههای سنی در جامعه شهری ایران (بهار سال ۱۳۴۳)

گروههای سنی	جمعیت	تعداد شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)
جمع از ده ساله بیالا	۵۵۱۶۲۹۰	۱۸۷۶۳۰۶	۳۴۰
۱۰-۱۴ ساله	۱۰۴۵۲۹۰	۱۰۵۳۷۱	۱۰۱
۱۵-۱۹ ساله	۷۲۶۸۰۰	۱۲۶۹۳۵	۱۷۵
۲۰-۲۴ ساله	۵۵۷۹۲۱	۱۵۶۳۷۳	۲۸۰
۲۵-۳۴ ساله	۱۱۰۷۱۹۷	۵۱۹۲۹۲	۴۶۹
۳۵-۴۴ ساله	۹۱۲۳۸۱	۴۹۹۰۵۴	۵۴۷
۴۵-۶۴ ساله	۹۰۴۸۸۳	۳۹۴۷۴۶	۴۳۶
۶۵ ساله بیالا	۲۵۹۳۵۰	۷۴۰۱۵	۲۸۵
اعطای نشده	۲۴۶۸	۵۲۰	—

جمع آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

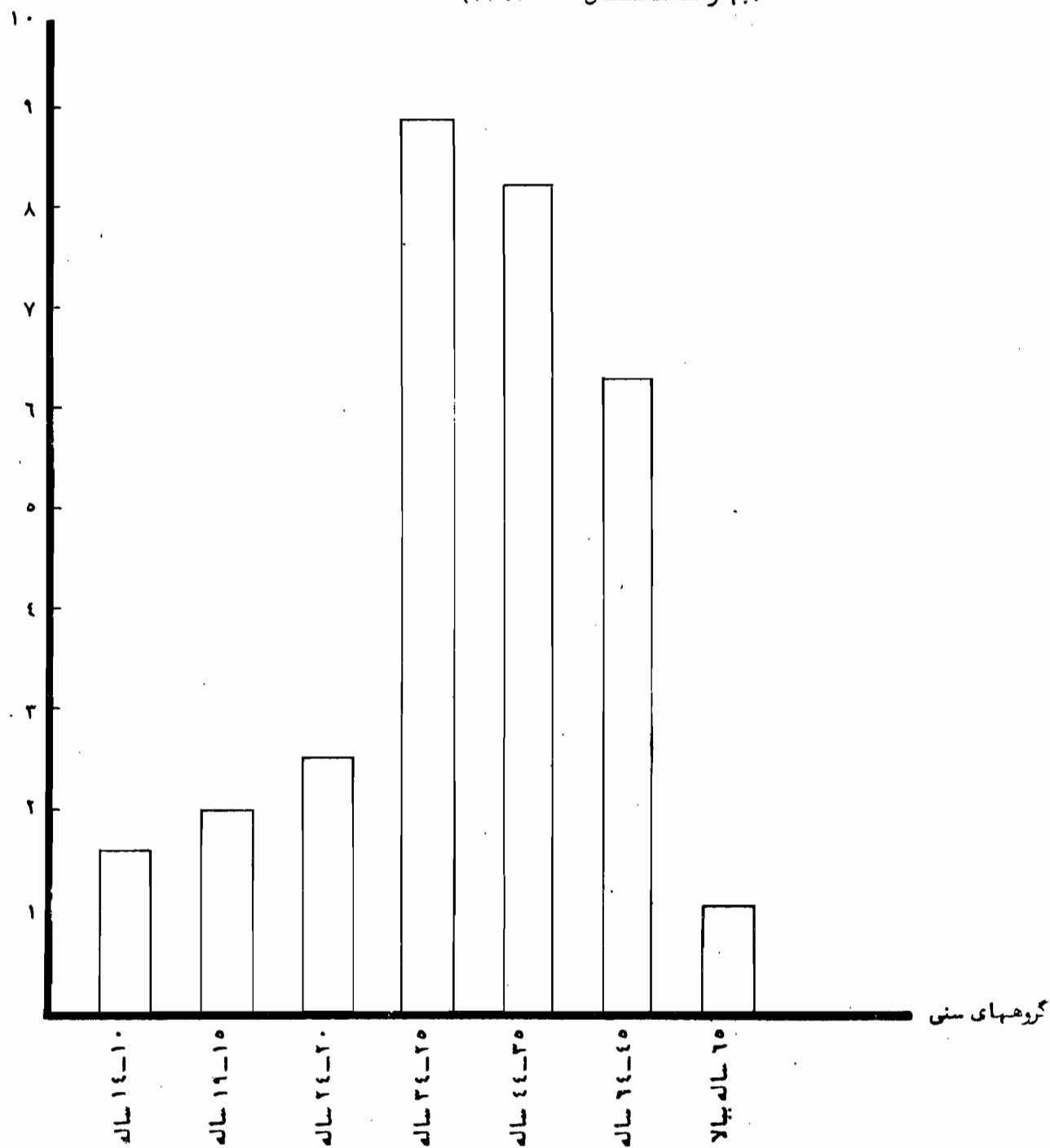
در هزار حد متوسط و گروههای سنی ۱۵-۱۹ ساله و ۱۰-۱۴ ساله به ترتیب بانرخهای اشتغال ۱۷۵ و ۱۰۱ در هزار کمترین نرخ اشتغال را داشته اند.

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد گروههای سنی ۲۵-۳۴ ساله بانرخ ۴۶۹ در هزار و ۳۵-۴۴ ساله بانرخ ۵۴۷ در هزار و ۴۵-۶۴ ساله بانرخ ۴۳۶ در هزار بالاترین نرخ اشتغال را دارا بوده و در گروه دیگر ۶۵ ساله بها لبانرخ ۲۸۵ در هزار و ۲۴-۲۰ ساله بانرخ ۲۸۰.

نمودار شماره ۱۰-۳- توزیع شاغلین بر حسب گروههای سنی در جامعه شهری ایستگاه تهران

واحد بر حسب ۶۰ هزار نفر

(بهار سال ۱۳۴۳)

در جدول شماره ۱۵-۳ نرخهای اشتغال بر یکدیگر مقایسه شده اند :

حسب گروههای سنی در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳

جدول شماره ۱۵-۳ مقایسه نرخهای اشتغال در گروههای سنی بالاتر از ده سال در سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ در جامعه شهر ایران

تفاوت	سال ۱۳۴۳	سال ۱۳۳۵	سال آمارگیری
	نرخ اشتغال در هزار	نرخ اشتغال در هزار	گروههای سنی
۹۲ -	۳۴۰	۴۳۲	جمع از ۱۰ ساله ببالا
۳۶ -	۱۰۱	۱۳۷	۱۰-۱۴ ساله
۱۵۲ -	۱۷۵	۳۲۷	۱۵-۱۹ ساله
۱۹۴ -	۲۸۰	۴۷۴	۲۰-۲۴ ساله
۵۵ -	۴۶۹	۵۲۴	۲۵-۳۴ ساله
۲۲ -	۵۴۷	۵۶۹	۳۵-۴۴ ساله
۸۲ -	۴۳۶	۵۱۸	۴۵-۶۴ ساله
۷۸ -	۲۸۵	۳۶۳	۶۵ ساله ببالا

منابع : سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد نرخ اشتغال جامعه شهری ایران در سال ۱۳۴۳ نسبت به سال ۱۳۳۵ در حدود ۹۲ درصد و در هزار کاهن یافته است. مطابق جدول بالا قسمت اعظم این کاهن مربوط بگروه سنی ۱۵-۱۹ ساله (۱۵۲ هزار) و ۲۰-۲۴ ساله (۱۹۴ هزار) بوده است. بطوریکه استنباط میگردد کاهن اشتغال در این گروههای سنی بیشتر مربوط به افزایش تعداد دانش آموزان و دانشجویان در سالهای اخیر بوده است و در سایر گروههای سنی تغییرات قابل ملاحظه مشاهده نمیکرد.

افزایش تعداد محصلین در کشور بخصوص در جامعه شهری، نرخ اشتغال را در سالهای اخیر کاهش داده و در نتیجه بار معیشت بالا رفته است. بررسی در میزان بار معیشت از جمله مسائل مهمی است که باید مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد. بار معیشت عبارتست از نسبت جمعیت یک جامعه به تعداد شاغلین آن. این نسبت نشان میدهد آنست که بکفر شاغل تأمین معیشت چند نفر را بعهده دارد.

مطابق آمارهای بدست آمده بار معیشت در جامعه شهری ایران در سال ۱۳۳۵ برابر با ۳/۳ نفر در سال ۱۳۴۳ برابر با ۴/۴ نفر بوده است. بدینقرار در فاصله ۸ سال در حدود ۱/۱ نفر بار معیشت افراد شاغل جامعه شهری ایران افزوده شده است. چنانچه این وضع توأم با افزایش دستمزدها برخورداری از تأمینهای اجتماعی بوده باشد تا حدودی بی تأثیر خواهد بود و گرنه نشاندهنده پائین آمدن سطح زندگی است.

در جدول شماره ۱۶-۳ که براساس نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی بدست آمده است نرخهای اشتغال در ۱۱ شهر بزرگ کشور که هر کدام بیش از یکصد هزار نفر جمعیت دارند نشان داده شده است.

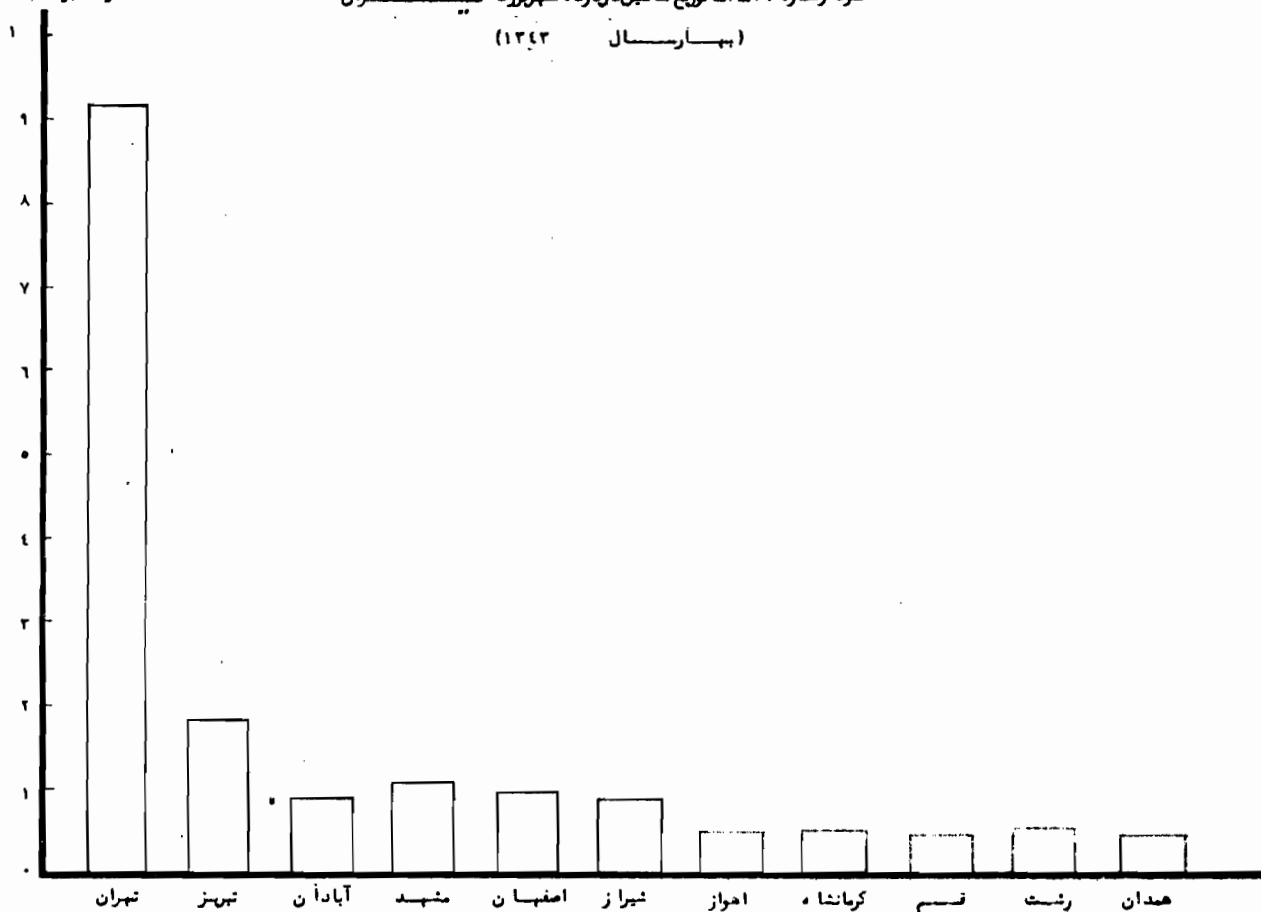
جدول شماره ۱۶-۳ نرخ اشتغال در یازده شهر بزرگ ایران (سال ۱۳۴۳)

نام شهر	جمعیت کل	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)
تهران	۲۲۸۲۴۳۱	۵۵۸۶۰۷	۲۴۵
تبریز	۱۰۶۹۴۳	۱۰۶۹۴۳	۲۶۹
ایسپادان	۳۹۳۷۲۹	۵۵۴۰۲	۱۶۲
مشهد	۳۴۳۱۵۲	۷۸۷۶۷	۲۳۰
اصفهان	۲۹۶۷۸۷	۵۹۰۵۸	۱۹۹
شیراز	۲۲۷۵۱۶	۵۰۷۵۹	۲۲۳
اهواز	۱۶۴۴۸۱	۳۰۱۳۱	۱۸۳
کرمانشاه	۱۴۷۸۲۱	۳۲۲۳۱	۲۱۸
قم	۱۳۱۷۷۷	۲۹۵۱۲	۲۲۴
رشت	۱۲۵۲۴۰	۳۳۹۹۸	۲۷۱
همدان	۱۱۳۱۵۹	۲۵۹۷۳	۲۳۲

منبع: آمارگیری نمونه نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

واحد بر حسب ۱۰ هزار

نمودار شماره ۱۱-۳ توزیع شاغلین در یازده شهر بزرگ ایران
(بهار سال ۱۳۴۳)

امکان پذیر میسازد *

در جدول شماره ۱۲-۳ نسبت شاغلین گروههای

سنی جامعه شهری ایران طبق نتایج آمارگیری

نمونه ای نیروی انسانی در سال ۱۳۴۳ آورده شده

است *

۳- نسبت اشتغال

نسبت اشتغال بهارست از نسبت شاغلین هر گروه

سنی به کل شاغلین * این نسبتها وزن خاص اشتغال

رادر هر گروه سنی نشان داده و سنجش آنها را نسبت بیکدیگر

جدول شماره ۱۷-۳ توزیع شاغلین و نسبت اشتغال

در گروههای سنی جامعه شهری ایران (سال ۱۳۴۳)

گروههای سنی	تعداد شاغلین	نسبت اشتغال
جمع از ۱۰ ساله به بالا	۱۸۷۶۳۰۶	۱۰۰
۱۰-۱۴ ساله	۱۰۵۳۷۱	۵/۶
۱۵-۱۹ ساله	۱۲۶۹۳۵	۶/۸
۲۰-۲۴ ساله	۱۵۶۳۷۳	۸/۳
۲۵-۳۴ ساله	۵۱۹۲۹۲	۲۷/۷
۳۵-۴۴ ساله	۴۹۹۰۵۴	۲۶/۶
۴۵-۶۴ ساله	۳۹۴۷۴۶	۲۱/-
۶۵ ساله به بالا	۷۴۰۱۵	۴/-
اظهار نشده	۵۲۰	-

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه جدولهای نسبت فعالیت و نسبت اشتغال

نشان میدهند این نسبتها در گروههای سنی مشابه چندانی

اختلافی ندارند. نسبت شاغلین در گروههای سنی ۱۰ الی ۲۴

ساله در حدود ۷/۲۰ درصد و در گروه سنی ۶۵ ساله به بالا

۴ درصد است. بیشترین تعداد شاغلین با نرخ ۳/۷۵ در

صد در گروههای سنی ۲۵ الی ۶۴ ساله قرار گرفته‌اند.

۴- توزیع شاغلین در گروههای اصلی مشاغل

نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

در جامعه شهری ایران نسبت توزیع شاغلین را در گروههای

اصلی مشاغل باین ترتیب برآورد نموده است: مشاغل

تخصصی و فنی ۷/۵ درصد، مشاغل مدیریت و اموراتاری -

۸/۲ درصد با مشاغل دفتری ۷/۷ درصد، فروش ۸/۱۷ -

درصد، کشاورزی ۸/۷ درصد، حفاری و استخراج معدن

۱/۰ درصد، حمل و نقل و ارتباطات ۹/۷ درصد، حرفه‌های

صنعتی و عملیات تولیدی ۴/۳۶ درصد، خدمات ۴/۱۰ -

درصد، مشاغل ارتشی ۲/۳ درصد و مشاغل متفرقه ۲/۵۰ درصد

جدول شماره ۱۸-۲ توزیع شاغلین را بر حسب

گروههای اصلی مشاغل و نسبت اشتغال را در آن رشته‌ها

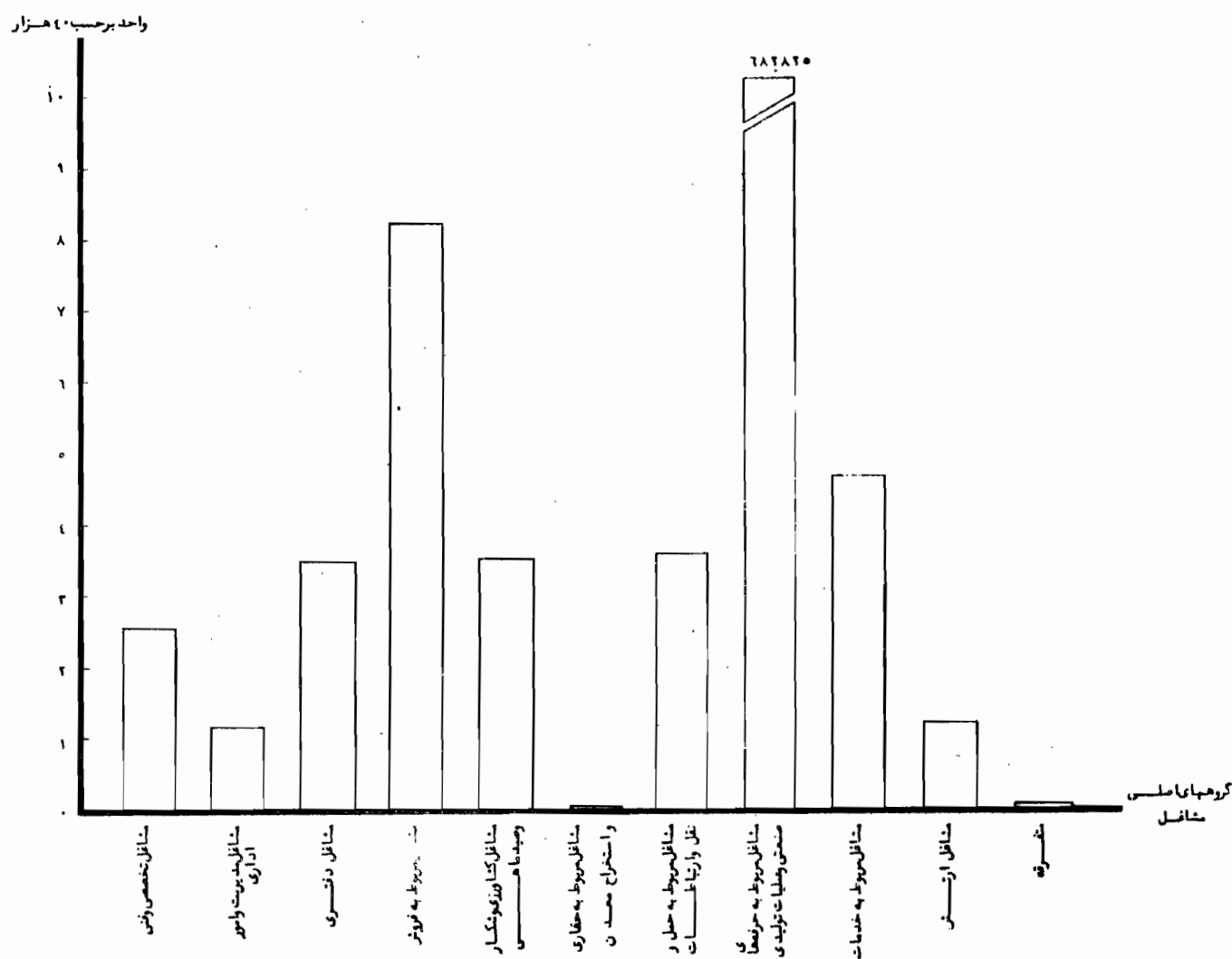
نشان میدهد:

جدول شماره ۱۸-۳ توزیع شاغلین برحسب گروههای اصلی مشاغل و نسبت اشتغال در جامعه شهری ایران (سال ۱۳۴۳)

گروههای اصلی مشاغل	تعداد شاغلین	درصد
جمع	۱۸۷۶۳۰۶	۱۰۰
مشاغل تخصصی و فنی	۱۰۷۵۳۷	۵/۷
مشاغل مدیریت و امور اداری	۵۳۱۱۸	۲/۸
مشاغل دفتری	۱۴۴۸۳۷	۷/۷
مشاغل مربوط به فروش	۳۳۳۳۳۹	۱۷/۸
مشاغل کشاورزی و شکار و صید ماهی	۱۴۶۵۳۰	۷/۸
مشاغل مربوط به حفاری و استخراج معدن	۱۳۵۵	۰/۱
مشاغل مربوط به حمل و نقل و ارتباطات	۱۴۸۲۵۵	۷/۹
مشاغل مربوط به حرفه های صنعتی و عملیات تولیدی	۶۸۲۸۲۵	۳۶/۴
مشاغل مربوط به خدمات	۱۹۵۳۷۴	۱۰/۴
مشاغل ارتشی	۵۹۵۹۴	۳/۲
متفرقه	۳۵۴۲	۰/۲

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

نمودار شماره ۱۲-۳- توزیع شاغلین برحسب گروه‌های اصلی مشاغل در جامعه شهری ایران (بهار سال ۱۳۴۳)

نسبت توزیع شاغلین در گروههای اصلی مشاغل در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ نیز تغییراتی نموده است که جدول شماره ۱۹-۳ آنرا نشان میدهد:

جدول شماره ۱۹-۳ توزیع شاغلین در گروههای اصلی مشاغل و مقایسه آنها در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ در جامعه شهری ایران

گروههای اصلی مشاغل	سال آمارگیری	سال ۱۳۳۵		سال ۱۳۴۳		تفاوت درصد
		تعداد شاغلین	درصد	تعداد شاغلین	درصد	
جمع		۱۸۰۷۳۲۵	۱۰۰	۱۸۷۶۳۰۶	۱۰۰	-
مشاغل تخصصی و فنی و حرفه ای		۶۷۵۸۶	۳/۷	۱۰۷۵۳۷	۵/۷	- ۱/۱
مشاغل مدیریت و امور اداری		۱۳۴۲۱۹	۷/۴	۱۹۷۹۵۵	۱۰/۵	+ ۳/۱
مشاغل مربوط به فروش		۲۵۵۷۶۷	۱۴/۲	۳۳۳۳۳۹	۱۷/۸	+ ۳/۶
مشاغل کشاورزی و شکار و صید ماهی		۲۳۶۵۵۶	۱۳/۱	۱۴۶۵۳۰	۷/۸	- ۵/۳
مشاغل مربوط به حفاری و استخراج معدن		۲۰۵۰۹	۱/۱	۱۳۵۵	۰/۱	- ۱/۱
مشاغل مربوط به حمل و نقل و ارتباطات		۸۷۰۲۲	۴/۸	۱۴۸۲۵۵	۷/۹	+ ۳/۱
مشاغل مربوط به حرفه های صنعتی و تولیدی		۶۳۷۷۷۴	۳۵/۳	۶۸۲۸۲۵	۳۶/۴	+ ۱/۱
مشاغل مربوط به خدمات		۲۵۱۲۲۶	۱۳/۹	۱۹۵۳۷۴	۱۰/۴	- ۳/۵
مشاغل ارتشی و متفرقه		۱۱۶۶۶۶	۶/۵	۶۳۱۳۶	۳/۴	- ۳/۱

منابع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول بالا نشان میدهد که در جامعه شهری ایران در سال ۱۳۴۳ تعداد افراد شاغل در مشاغل تخصصی و فنی، مدیریت و امور اداری، فروش، حمل و نقل و ارتباطات و حرفه های صنعتی و عملیات تولیدی نسبت به سال ۱۳۳۵ افزایش یافته. در حالیکه از تعداد شاغلین در مشاغل کشاورزی و حفاری و استخراج معادن و خدمات کاسته شده است. این افزایش و کاهش در گروههای اصلی مشاغل تقریباً یکسواخت بوده، و حدود تغییرات آنها نسبت به یکدیگر از ۳/۵ درصد تجاوز نمی نماید.

جدول بالا نشان میدهد که در جامعه شهری ایران در سال ۱۳۴۳ تعداد افراد شاغل در مشاغل تخصصی و فنی، مدیریت و امور اداری، فروش، حمل و نقل و ارتباطات و حرفه های صنعتی و عملیات تولیدی نسبت به سال ۱۳۳۵ افزایش یافته. در حالیکه از تعداد شاغلین در مشاغل کشاورزی و حفاری و استخراج معادن و خدمات کاسته شده است. این افزایش و کاهش در گروههای اصلی مشاغل تقریباً یکسواخت بوده، و حدود تغییرات آنها نسبت به یکدیگر از ۳/۵ درصد تجاوز نمی نماید.

۵- توزیع شاغلین بر حسب وضع و شغل

مزد و حقوق بگیر، ۲۲/۸ درصد را کارمندان دولت
۲/۸ درصد را کارکنان خانوادگی، ۳/۶ درصد را خدمه
منزل و ۰/۸ درصد را کارآموزان تشکیل میداده اند که
توزیع و نسبت آنها را جدول شماره ۲۰-۳ نشان میدهد.

طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال
۱۳۴۳ در حدود ۳۴/۲ درصد شاغلین جامعه شهری ایران
را کارفرمایان و کارکنان مستقل، ۳۰/۸ درصد را کارکنان

جدول شماره ۲۰-۳ توزیع شاغلین بر حسب وضع در شغل در جامعه شهری ایران و مقایسه آن در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳

تفاوت درصد	سال ۱۳۴۳		سال ۱۳۳۵		وضع در شغل
	درصد	تعداد شاغلین	درصد	تعداد شاغلین	
-	۱۰۰	۱۸۷۶۳۰۶	۱۰۰	۱۸۰۷۳۲۵	جمع
+ ۶/-	۳۴/۲	۶۴۱۶۸۲	۲۸/۲	۵۰۹۰۷۸	کارفرمایان و کارکنان مستقل
- ۱۱/۷	۳۰/۸	۶۷۱۹۸۹	۴۷/۵	۸۵۸۳۷۰	کارکنان مزد و حقوق بگیر
+ ۴/۶	۲۲/۸	۴۲۶۹۸۳	۱۸/۲	۳۲۸۴۴۷	کارمندان دولت
+ ۰/۴	۲/۸	۵۱۸۴۰	۲/۴	۴۲۷۹۰	کارکنان خانوادگی
+ ۳/۶	۳/۶	۶۶۸۷۷	-	-	خدمه منزل
+ ۰/۸	۰/۸	۱۶۵۱۹	-	-	کارآموزان
- ۳/۷	-	۴۱۶	۳/۷	۶۸۶۴۰	اظهار نشده

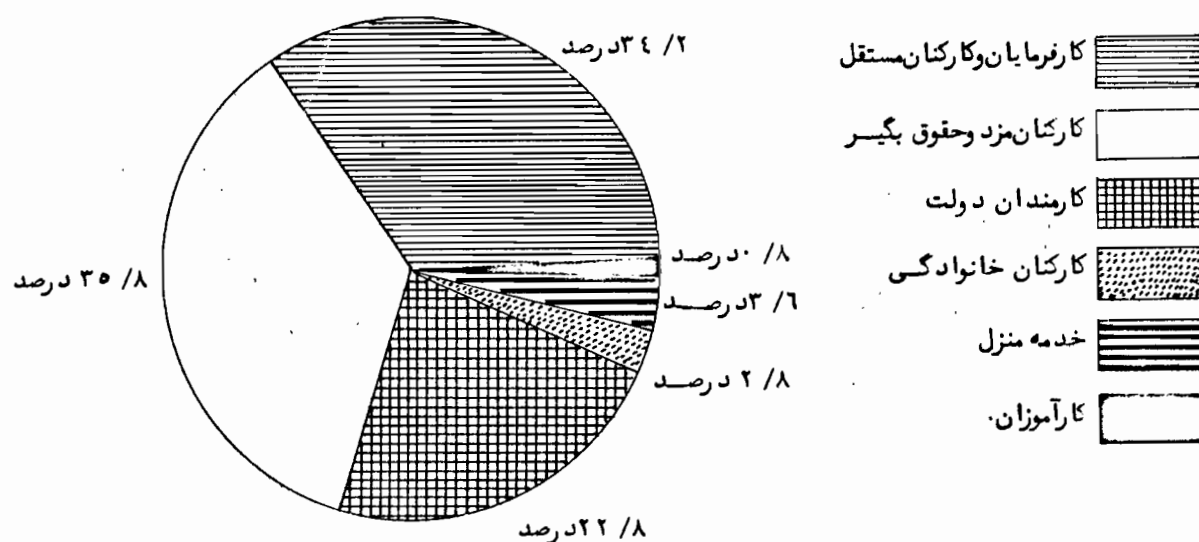
منابع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

در حدود ۴/۶ درصد افزایش یافته در حالیکه نسبت
کارکنان مزد و حقوق بگیر برابر ۱۱/۷ درصد کاهش
شده است.

ترکیب وضع در شغل جامعه شهری ایران در فاصله
سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ چنین نشان میدهد که کارفرمایان
و کارکنان مستقل در حدود ۶ درصد و کارمندان دولت

نمودار شماره ۱۳-۲- توزیع درصد کارکنان بر حسب وضع در شعب در جامعه شهری ایران

(بهار سال ۱۳۴۳)

۱۳۴۳ توزیع شاغلین در جامعه شهری ایران در

رشته های عمده فعالیت اقتصادی بشرح جدول

ع- توزیع شاغلین در رشته های عمده فعالیت اقتصادی

زیر بوده است.

طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال

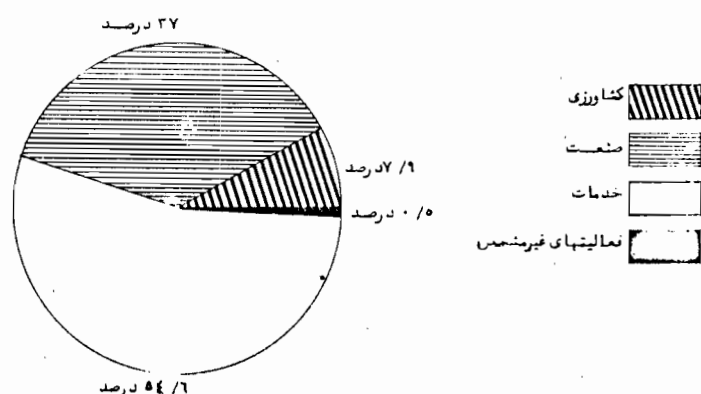
جدول شماره ۲۱-۳ توزیع شاغلین جامعه شهری ایران در رشته های عمده فعالیت اقتصادی (بهار سال ۱۳۴۳)

رشته های عمده فعالیت اقتصادی	تعداد شاغلین	درصد	توزیع در سه بخش عمده فعالیت اقتصادی	درصد
جمع	۱۸۷۶۳۰۶	۱۰۰	۱۸۷۶۳۰۶	۱۰۰
کشاورزی و شکار	۱۴۷۴۲۴	۷ / ۱	۱۴۷۴۲۴ (کشاورزی)	۷ / ۱
استخراج معدن	۳۱۷۰	۰ / ۲	۶۹۴۳۴۳ (صنعت)	۳۷ / ۸
صنایع	۴۸۳۶۲۳	۲۵ / ۸		
ساختمان	۱۹۱۸۴۸	۱۰ / ۲		
برق-آب و گاز و خدمات بهداشتی	۱۵۷۰۲	۰ / ۸		
تجارت و بانک و بیمه و مستغلات	۳۷۱۵۸۹	۱۹ / ۸	۱۰۲۴۰۳۳ (خدمات)	۵۴ / ۶
حمل و نقل و ارتباطات	۱۶۸۴۲۵	۹ / ۸		
خدمات	۴۸۴۰۱۹	۲۵ / ۸		
فعالیت های غیر مشخص	۱۰۵۰۶	۰ / ۵	۱۰۵۰۶ (غیر مشخص)	۰ / ۵

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد در حدود ۷/۹ درصد در صد جامعه شهری ایران در سال ۱۳۴۳ در بخش کشاورزی، ۲۷ درصد در بخش صنعت (استخراج معادن - صنایع ساختمان - برق - آب - گاز - خدمات بهداشتی) و در حدود ۵۵/۶ درصد در بخش خدمات (تجارت بانک، بیمه، مستغلات، حمل و نقل و ارتباطات خدمات) بکار اشتغال داشته اند.

نمودار شماره ۲-۳. توزیع درصد شاغلین جامعه شهری ایران در بخشهای سه گانه فعالیت اقتصادی (بهار - سال ۱۳۴۳)

توزیع شاغلین جامعه شهری ایران در رشته های عمده فعالیت اقتصادی و نیز در سه بخش اصلی آن طبقه بندی شده است.

جدول شماره ۲-۳. توزیع شاغلین جامعه شهری ایران در رشته های عمده فعالیت اقتصادی (سال ۱۳۳۵)

درصد	توزیع در سه بخش عمده فعالیت اقتصادی	درصد	تعداد شاغلین	رشته های عمده فعالیت اقتصادی
۱۰۰	۱۸۰۷۳۲۵	۱۰۰	۱۸۰۷۳۲۵	جمع
۱۲ / ۱	۲۱۷۹۲۷ (کشاورزی)	۱۲ / ۱	۲۱۷۹۲۷	کشاورزی و شکار...
۳۷ / ۱	۶۷۰۳۸۳ (صنعت)	۰ / ۵	۹۶۹۸	استخراج معدن
		۲۶ / ۲	۴۷۳۵۷۲	صنایع
		۹ / ۱	۱۷۸۲۶۶	ساختمان
		۰ / ۵	۸۸۴۷	برق گاز آب خدمات بهداشتی
		۱۴ / ۵	۲۶۲۶۶۹	تجارت، بانک، بیمه، مستغلات
۴۶ / ۴	۸۳۸۵۱۱ (خدمات)	۸ / ۱	۱۴۶۴۱۳	حمل و نقل و ارتباطات
		۲۳ / ۸	۴۲۹۴۲۹	خدمات
۴ / ۴	۸۰۵۰۴ (غیر مشخص)	۴ / ۴	۸۰۵۰۴	فعالیت های غیر مشخص

منبع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵

۷- وضع در شغل در بخشهای سه گانه فعالیت اقتصادی

در جدول شماره ۲۳-۳ وضع در شغل در بخشهای

سه گانه فعالیت اقتصادی بر اساس نتایج آمارگیری نمونه‌ای

نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ آورده شده است.

از مقایسه دو جدول شماره ۲۱-۳ و ۲۲-۳ در سه

بخش عمده فعالیت اقتصادی چنین برمیآید که نسبت

شاغلین بخش کشاورزی در جامعه شهری ایران طی سالهای

۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ برابر ۲/۴ درصد کاهش یافته و این نسبت

در بخش خدمات ۲/۸ درصد افزایش داشته و در بخش

صنعت تقریباً تغییری بوجود نیامده است.

جدول شماره ۲۳-۳ توزیع نسبت شاغلین جامعه شهری ایران در بخشهای سه گانه فعالیت اقتصادی بر حسب وضع در شغل (سال ۱۳۴۳)

بخشهای سه گانه فعالیت اقتصادی	شاغلین	درصد	کارفرمایان و کارکنان مستقل	درصد	مزد و حقوق بگیران	درصد	کارمندان دولت	درصد	کارکنان خانوادگی	درصد	خدمه منزل	درصد	کارآموزان	درصد	اختیار نشده
جمع	۱۸۷۶۳۰۶	۱۰۰	۶۴۱۶۸۲	۳۴/۲	۷۱۹۸۱	۳۵/۸	۴۲۶۹۸۳	۲۲/۸	۵۱۸۴۰	۲/۸	۶۶۸۷۷	۳/۶	۱۶۵۱۹	۸/۸	۴۱۶
کشاورزی	۱۴۷۴۲۴	۱۰۰	۷۴۲۴۸	۵۰/۴	۵۵۳۶۹	۳۷/۶	۲۴۱۷	۱/۶	۱۵۳۳۸	۱۰/۴	-	-	۵۲	-	-
صنعت	۶۹۴۴۳	۱۰۰	۱۷۱۷۰۹	۲۴/۷	۳۵۹۷۷	۵۱/۸	۵۲۲۶۵	۷/۵	۱۹۸۱۶	۲/۹	-	-	۱۴۵۷۶	۲/۱	-
خدمات	۱۰۲۴۰۳۲	۱۰۰	۳۹۴۳۷۹	۳۸/۶	۱۷۲۲۶۵	۱۶/۱	۳۷۱۹۱۱	۳۶/۳	۱۶۶۸۶	۱/۶	۶۶۸۷۷	۶/۵	۷۷۴	۰/۱	۴۱۶
فعالیتهای غیر مشخص	۱۰۰۰۶	۱۰۰	۱۳۵۱	۱۲/۹	۷۶۷۸	۷۳/۱	۳۶۰	۳/۴	-	-	-	-	۱۱۱۷	۱۰/۱	-

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه ملاحظه میشود:

مزد و حقوق بگیر ۷/۲۴ درصد کارفرمایان و کارکنان مستقل

۵/۷ درصد کارمندان دولت، ۹/۲ درصد کارکنان

خانوادگی و ۱/۲ درصد کارآموز میباشند.

۳- در بخش خدمات ۶/۳۸ درصد کارفرمایان

و کارکنان مستقل، ۳/۳۶ درصد کارمندان دولت، ۶/۱۶ در

صد مزد و حقوق بگیران، ۵/۶۱ درصد خدمه منزل، ۱/۶ درصد

۱- در بخش کشاورزی ۴/۵۰ درصد شاغلین

کارفرمایان و کارکنان مستقل، ۶/۳۷ درصد مزد و حقوق بگیران

۴/۱۰ درصد کارکنان خانوادگی و ۶/۱ درصد کارمندان

دولت بوده اند.

۲- در بخش صنعت ۸/۶۲ درصد کارکنان

کارکنان خانوادگی و ۱/۰ درصد کارآموزان بوده اند .

سال ۱۳۴۳ جدول زیر توزیع شاغلین را در مؤسسات

عمومی و خصوصی نشان میدهد :

۸۱- توزیع شاغلین در مؤسسات عمومی و خصوصی

طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی

جدول شماره ۲۴-۳ توزیع افراد شاغل برحسب فعالیتهای عمده اقتصادی و محل کار در جامعه شهری ایران (سال ۱۳۴۳)

محل کار	جمع شاغلین	مؤسسه فردی (غیر رسمی)			در شرکتها (رسمی)	مؤسسات		مؤسسات اظهار	شرح فعالیت
		در کارگاه	غیر ثابت	در خانه		دولتی	غیر دولتی		
مجموع فعالیتهای	۱۸۷۶۳۰۶	۹۲۷۳۴۵	۳۸۳۵۴۲	۸۱۹۴۹	۵۶۴۰۰	۲۹۱۱۰۹	۱۳۳۸۳۱	۳۷۹	۱۷۵۱
کشاورزی و شکار	۱۴۷۴۲۴	۱۲۰۰۳۷	۲۳۶۳۷	۹۹۰	۳۴۴	۲۱۸۲	۲۳۴	—	—
استخراج معدن	۳۱۷۰	۱۴۸۰	۸	—	۹۹	—	۱۵۸۳	—	—
صنایع	۴۸۳۶۲۳	۴۱۰۳۷۵	۷۸۰۳	۹۳۲۵	۲۵۰۷۴	۱۰۴۲۹	۲۰۵۹۰	—	۲۷
ساختمان	۱۹۱۸۴۸	۲۵۳۸۸	۱۵۲۵۲۱	—	۳۷۰۶	۴۰۹۲	۵۰۰۷	—	۱۱۳۴
برق گاز- آب و خدمات بهداشتی	۱۵۷۰۲	۸۹۸	—	—	۳۲۲۱	۵۰۸۵	۶۴۹۸	—	—
تجارت و بانک و بیمه و مستغلات	۳۷۱۵۸۹	۲۴۸۹۹۴	۷۹۴۷۲	۹۲	۱۵۹۲۹	۱۰۸۳۶	۱۶۲۶۶	—	—
حمل و نقل و ارتباطات	۱۶۸۴۴۵	۲۱۳۷۷	۹۷۹۲۲	—	۴۰۱۸	۱۰۹۲۲	۳۴۱۴۱	—	۴۵
خدمات	۴۸۴۰۱۹	۹۲۳۹۲	۲۱۷۲۷	۷۱۵۰۴	۸۸۹	۲۴۷۲۶۱	۴۹۵۱۲۲	۳۷۹	۳۵۵
فعالیتهای غیر مشخص	۱۰۵۰۶	۶۴۰۴	۴۵۲	۳۸	۳۱۲۰	۳۰۲	—	—	۱۹۰

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

کلیه افراد جامعه شهری که در مؤسسات اعم

از عمومی و خصوصی کار میکنند طبق این آمارگیری به چهار

گروه تقسیم میشوند :

۱- افرادی که در مؤسسات فردی یا شرکتها

غیر رسمی کار میکنند و تعداد آنها بالغ بر ۱۳۹۲۸۳۶ نفر

برآورد گردیده که این تعداد در حدود ۷۴/۲ درصد کل

شاغلین است باین معنی که ۴۹/۴ درصد در کارگاههای

فردی ، ۲۰/۴ درصد در مشاغل غیر ثابت و ۴/۴ درصد

۴- افرادی که در مشاغل عام المنفعه مشغول فعالیت بوده اند مجموعاً ۳۷۹ نفر بوده که همه آنها در بخش خدمات بکار اشتغال داشته اند .

۹- کار یابی و رضایت از کار

بر اساس آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی بهار سال ۴۳ طی دوازده ماه قبل از آمارگیری (در جامعه شهری) مجموعاً ۸۴۹۶۴ نفر از بیکاران، کم کاران و افراد یکه اولین بار وارد بازار کاری شده اند بکار جدید پرداخته اند که از این تعداد در حدود ۳۵ درصد توسط دوستان و نزدیکان ۳۱ درصد با مراجعه مستقیم و بقیه نیز بطرق دیگر برای خود کار پیدا نموده اند .

جدول شماره ۲۵-۳ توزیع افرادی را که طی یکسال قبل از آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی بهار سال ۱۳۴۳ کار پیدا کرده اند در رشته های اصلی مشاغل و بر حسب نحوه کار یابی نشان داده شده است .

کارکنان خانگی در رشته های عمده فعالیت بیشترین نسبت این عمده در صنایع (۴۴ درصد) و سپس در فروش ۲۷ درصد بوده است در مشاغل غیر ثابت بالاترین نسبت در کارهای ساختمانی (۴۰ درصد) و حمل و نقل و ارتباطات (۲۶ درصد) وجود داشته است . بیشترین عمده کارکنان خانگی در بخش خدمات بکار اشتغال داشته اند .

۲- افرادی که در شرکتها مشغول کار بوده اند در حدود ۳ درصد کل شاغلین را تشکیل میداده اند که حد اکثر آنها (۴۴ / ۵ درصد) در صنایع و ۲۸ / ۲ درصد در تجارت و بانک بوده است .

۳- افرادی که در مؤسسات دولتی و عمومی کار میکرده اند نسبت آنها به ترتیب ۱۵ / ۵ درصد و ۷ / ۱ درصد کل شاغلین بوده است و قسمت عمده این افراد در خدمات متمرکز بوده اند که نسبت آنها در مؤسسات دولتی در حدود ۸۵ درصد و در مؤسسات عمومی ۳۷ درصد محاسبه شده است

نحوه کاربایی	رشته‌های معدنی مشاعل	جمع	توسط دوستان	مراجعه مستقیم	طرق دیگر	اظهاری نشده
جمع	۸۴۹۶۴	۲۹۶۰۰	۲۶۵۶۸	۱۱۳۸۲	۱۷۴۱۴	
مشاعل تخصصی و فنی	۳۴۵۰	۳۸۱	۱۱۵۵	۱۲۵۸	۶۵۶	
مشاعل مدیریت و امور اداری	۱۳۱۵	۷۶۹	۱۶۴	۱۸۱	۲۰۱	
مشاعل امور دفتری	۴۰۳۴	۱۳۲۸	۱۴۰۲	۹۲۲	۳۸۲	
مشاعل مربوط به فروش	۱۳۹۵۶	۴۰۶۰	۳۲۶۸	۳۷۵۱	۲۸۷۷	
مشاعل کشاورزی و شکار	۱۷۸۶	۴۷۴	۲۶۴	۵۸	۹۹۰	
مشاعل مربوط به حفاری و استخراج معدن	۵۸	—	۵۸	—	—	
مشاعل مربوط به حمل و نقل و ارتباطات	۳۹۴۱	۸۷۰	۱۰۸۵	۱۱۱۸	۸۶۸	
مشاعل مربوط به حرفه‌های صنعتی و تولیدی	۳۷۷۵۱	۱۴۸۲۰	۱۳۱۸۰	۲۸۰۸	۶۹۴۳	
مشاعل مربوط به خدمات	۱۸۴۳۲	۶۸۹۸	۵۹۳۲	۱۲۸۶	۴۳۱۶	
مشاعل متفرقه	۱۹	—	۱۹	—	—	
مشاعل ارزشی	۲۲۲	—	۴۱	—	۱۸۱	

در آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۳۴۳۰ رضایت از کار نیز مورد پرسش قرار گرفته است براساس این رضایت از کارگیری ۸۵/۶ درصد شاغلین از شغل خود اظهار رضایت نموده اند، ۵/۵ درصد با شرایطی از قبیل ترمیم دستمزد و غیره حاضر به ادامه شغل خود هستند ۸/۲ درصد

خواستار تغییر شغل بوده اند و ۷/۰ درصد از کارکنان نیز کار اضافی میخواستند.

جدول زیر نسبت رضایت از کار افراد را بر حسب رشته های اصلی مشاغل، فعالیتهای عمده اقتصادی و وضع در شغل نشان میدهد.

جدول شماره ۲۶-۳ نسبت رضایت از کار بر حسب رشته های اصلی مشاغل - فعالیتهای اقتصادی - وضع در شغل در جامعه شهری ایران سال ۱۳۴۳

کد رشته‌های اصلی مشاغل	جمع شاغلین	میل به ادامه کار		وضع در شغل	جمع شاغلین	میل به ادامه کار		کد رشته‌های عمده فعالیت‌های اقتصادی	جمع شاغلین	میل به ادامه کار		مجموع فعالیتهای اقتصادی
		تعداد	درصد			تعداد	درصد			تعداد	درصد	
مجموع مشاغل	۱۸۷۱۳۰۶	۱۶۰۵۵۳۴	۸۵/۶	جمع	۱۸۷۱۳۰۶	۱۶۰۵۵۳۴	۸۵/۶	مجموع فعالیتهای اقتصادی	۱۸۷۱۳۰۶	۱۶۰۵۵۳۴	۸۵/۶	مجموع مشاغل
۰	۱۰۷۵۳۷	۱۰۱۷۸۴	۹۴/۷	کارفرمایان و کارکنان مستقل	۱۴۷۴۲۴	۱۴۸۳۱۲	۸۷	۰	۱۴۷۴۲۴	۱۴۸۳۱۲	۸۷	۰
۱	۵۳۱۱۸	۴۹۹۱۶	۹۴	کارکنان مزد و حقوق‌بگیر	۳۱۷۰	۳۱۲۵	۹۸/۶	۱	۳۱۷۰	۳۱۲۵	۹۸/۶	۱
۲	۱۴۴۸۳۷	۱۳۱۰۶۱	۹۰/۵	کارمندان دولت	۴۸۳۶۲۳	۴۱۵۷۰۲	۸۶	۳-۲	۴۸۳۶۲۳	۴۱۵۷۰۲	۸۶	۳
۳	۲۳۳۳۳۱	۲۸۴۳۲۹	۸۵/۳	کارکنان فابلی	۱۹۱۸۴۸	۱۳۱۹۱۰	۶۸/۸	۴	۱۹۱۸۴۸	۱۳۱۹۱۰	۶۸/۸	۴
۴	۱۴۶۵۳۰	۱۲۸۴۸۰	۸۷/۷	خدمه منزل	۱۵۷۰۲	۱۴۵۹۲	۹۲/۱	۵	۱۵۷۰۲	۱۴۵۹۲	۹۲/۱	۵
۵	۱۳۵۵	۱۲۳۷	۹۱/۳	کارآموزان	۳۷۱۵۸۹	۳۲۱۱۹۳	۸۶/۴	۶	۳۷۱۵۸۹	۳۲۱۱۹۳	۸۶/۴	۶
۶	۱۴۸۲۵۵	۱۱۹۲۱۸	۸۰/۴	اظهار نشده	۱۶۸۴۲۵	۱۳۸۹۶۵	۸۲/۵	۷	۱۶۸۴۲۵	۱۳۸۹۶۵	۸۲/۵	۷
۸-۷	۶۸۲۸۲۵	۵۵۴۶۳۳	۸۱/۲		۴۸۴۰۱۱	۴۴۲۲۸۴	۹۱/۴	۸	۴۸۴۰۱۱	۴۴۲۲۸۴	۹۱/۴	۸
۹	۱۹۵۳۷۴	۱۷۲۱۷۴	۸۸/۱		۱۰۵۰۱	۹۴۵۱	۹۰	۹	۱۰۵۰۱	۹۴۵۱	۹۰	۹
x	۳۵۴۲	۳۴۸۵	۹۸/۴									
مشاغل ارتشی	۵۱۵۹۴	۵۹۲۱۷	۹۹/۴									

منبع: آمارگیری نمونه اینبروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه جدول فوق نشان می‌دهد در رشته های اصلی مشاغل:

کارکنان مشاغل تخصصی و فنی با نسبت ۹۴/۷ در صد و سپس مدیران و کارکنان امور اداری با نسبت ۹۴ درصد بیش از سایر شاغلین از شغل خود رضایت داشته‌اند در حالیکه افراد شاغل در مشاغل حمل و نقل و ارتباطات و حرفه های

صنعتی و عملیات تولیدی به ترتیب به ۸۰/۴ درصد و ۸۱/۲ درصد کمتر از دیگران از شغل خود اظهار رضایت نمود ه‌اند. در فعالیتهای اقتصادی ۰ کارکنان فعالیت استخراج معادن با نسبت ۹۸/۶ درصد بیش از سایرین و کارکنان فعالیتهای مربوط به حمل و نقل و ارتباطات با نسبت ۸۲/۵ درصد کمتر از سایرین از کارهای مربوط به خود رضایت

۱۰- تغییرات شغلی طی یکسال پیش از آمارگیری

داشته اند .

برحسب وضع در شغل : کارمندان دولت با نسبت

۹۴ / ۲ درصد بالاترین و کارکنان مزد و حقوق بگیر با نسبت

۷۷ / ۷ درصد پائین ترین افراد از نظر رضایت از کار محسوب

میشوند .

جدول شماره ۵ ۲۷-۳ توزیع درصد افرادی که

پیش از آمارگیری از مشاغل قبلی به مشاغل فعلی تغییر شغل

داده اند نشان می دهد :

جدول شماره ۲۷-۳ توزیع درصد افرادی که طی یکسال قبل از آمارگیری تغییر شغل داده اند برحسب گروههای اصلی مشاغل

در جامعه شهری ایران (بهار سال ۱۳۴۳)

تفاوت	مشاغل فعلی		مشاغل قبلی		شرح مشاغل
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
	۱۰۰	۳۹۸۹۴	۱۰۰	۳۹۸۹۴	جمع
- ۰ / ۱	۰ / ۷	۲۷۸	۱ / ۳	۵۱۸	مشاغل تخصصی و فنی
+ ۲ / ۱	۲ / ۱	۱۰۴۴	۰ / ۵	۱۹۶	مشاغل مدیریت و امور اداری
+ ۱ / ۱	۳ / ۱	۱۲۵۰	۲ / -	۸۱۱	مشاغل امور دفتری
+ ۱۳ / ۸	۲۱ / ۹	۸۷۵۶	۸ / ۱	۳۲۳۰	مشاغل فروش
- ۱۲ / ۴	۳ / ۱	۱۴۴۷	۱۶ / -	۶۳۶۵	مشاغل کشاورزی
- ۰ / ۱	-	-	۰ / ۱	۵۲	مشاغل حفاری و استخراج معادن
+ ۳ / ۱	۷ / ۵	۳۰۰۷	۳ / ۹	۱۵۶۹	مشاغل حمل و نقل و ارتباطات
+ ۷ / ۶	۳۸ / ۸	۱۵۴۶۵	۳۱ / ۲	۱۲۴۴۱	مشاغل حرفه های صنعتی و تولیدی
+ ۱۵ / ۴	۲۰ / ۹	۸۳۴۵	۵ / ۵	۲۱۸۰	مشاغل خدمات
- ۳۰ / ۶	۰ / ۸	۲۸۲	۳۱ / ۴	۱۲۵۳۲	مشاغل متفرقه
+ ۰ / ۱	۰ / ۱	۲۰	-	-	مشاغل ارتشی

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۳-۲۸ توزیع درصد افرادی که قبلی به فعالیتهای فعلی تغییر فعالیت داده اند
در طی یکسال پیش از آمارگیری از فعالیتهای اقتصادی نشان میدهد

جدول شماره ۳-۲۸ توزیع درصد افرادی که طی یکسال قبل از آمارگیری تغییر فعالیت داده اند در گروههای اصلی فعالیتهای اقتصادی در جامعه شهری ایران (بهار سال ۱۳۴۳)

تفاوت	فعالیت فعلی		فعالیت قبلی		نرخ فعالیتهای اقتصادی
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
	۱۰۰	۳۹۸۹۴	۱۰۰	۳۹۸۹۴	
۱۲/۱ -	۳/۶	۱۴۲۶	۱۵/۷	۶۲۶۱	کشاورزی و شکار و صید ماهی
۰/۴ +	۰/۵	۲۰۸	۰/۱	۵۲	استخراج معدن
۴/۷ +	۲۳/۱	۹۵۲۱	۱۹/۲	۷۶۴۵	صنایع
۰/۴ +	۱۳/۲	۵۲۷۸	۱۲/۸	۵۱۱۰	ساختمان
۰/۷ +	۱/۲	۴۵۹	۰/۵	۱۸۱	برق آب - گاز و خدمات بهداشتی
۱۵/- +	۲۴/۲	۹۶۴۴	۹/۲	۳۶۹۰	تجارت و بانک و بیمه و مستغلات
۳/۱ +	۸/۲	۳۲۶۷	۵/۱	۲۰۵۱	حمل و نقل و ارتباطات
۱۷/- +	۲۲/۱	۹۱۶۷	۵/۱	۲۳۴۲	خدمات
۲۹/۲ -	۲/۳	۹۲۴	۳۱/۵	۱۲۵۶۲	فعالتهای غیر مشخص

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

۱۱- اشتغال در فصول مختلف سال

از فعالیت اقتصادی و درجه فصولی حجم اشتغال تغییر میکند و میزان این تغییرات درجه حد و است ثابت است از اتلاف نیروی کار در فصول مختلف سال جلوگیری نمود جدول شماره ۳-۲۹ تغییرات نیروی کار جامعه شهری ایران را بر حسب فصول سال نشان می دهد:

یکی از مسائل مهمی که در زمینه نیروی کار باید مورد بررسی قرار گیرد تغییرات حجم اشتغال طی فصول سال است بر اساس این بررسی معلوم خواهد شد که درجه رشته هائی

جدول شماره ۲۹- توزیع افراد شاغل جامعه شهری ایران برحسب کار در فصول مختلف سال ۱۳۴۳- در رشته های عمده فعالیت اقتصادی

شرح فصول فعالیت سال	مجموع فعاليتها	کشاورزی و شکار و صید ماهی	استخراج معادن	صنایع	ساختمان	برق- آب- گاز خدمات بهداشتی	تجارت و بانک و بیمه و مستغلات و ارتباطات	حمل و نقل خدمات	فعالیت های غیر مشخص
بهار	۱۷۹۲۰۰۱	۱۴۰۲۸۷	۲۹۸۳	۴۰۳۷۱۲	۱۷۷۵۰۲	۱۵۳۹۵	۳۶۲۲۰۷	۱۶۴۳۹۵	۴۶۱۶۳۷
تابستان	۱۷۳۵۴۲۷	۱۴۰۳۴۷	۳۰۰۲	۴۰۵۷۵۰	۱۷۸۰۱۷	۱۵۰۸۳	۳۵۹۸۰۷	۱۶۲۸۳۵	۴۰۶۰۷۵
پائیز	۱۷۶۷۴۵۷	۱۳۵۵۷۲	۳۰۰۲	۴۰۸۶۶۵	۱۵۱۶۱۹	۱۵۳۴۴	۳۶۳۱۰۴	۱۶۳۵۲۵	۴۶۷۱۹۳
زمستان	۱۷۳۶۱۷۶	۱۲۰۴۱۴	۳۰۰۲	۴۶۲۵۲۲	۱۳۱۷۱۰	۱۵۵۰۲	۳۶۲۵۳۴	۱۶۲۴۸۷	۴۶۸۱۳۸

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

کلاس ندیده ۸۴/۹ درصد سواد اول تا پنجم ابتدائی ۱/۳ درصد ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه ۱۴/۳ درصد سوم و چهارم متوسطه ۸۴/۰ درصد پنجم متوسطه ۱۴/۹ درصد دیپلمه و بالاتر ۴/۰ درصد نیز میزان تحصیلات خود را اظهارنداشته اند. جدول شماره ۳۰-۳ توزیع افراد شاغل را برحسب میزان سواد طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی نشان می دهد.

بطوریکه جدول فوق نشان می دهد تعداد افراد شاغل در فصل بهار و در فصل پائیز بیش از سایر فصول بود و در تابستان و زمستان نسبتاً کم ترند.

۱۲- اشغال و میزان سواد

آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی وضع سواد شاغلین را در جامعه شهری ایران بشرح زیر آورده نمود، است: در حدود ۵۱ درصد شاغلین به سواد ۷/۸ درصد با سواد

جدول شماره ۳۰-۳ توزیع شاغلین جامعه شهری ایران بر حسب میزان سواد (بهار سال ۱۳۴۳)

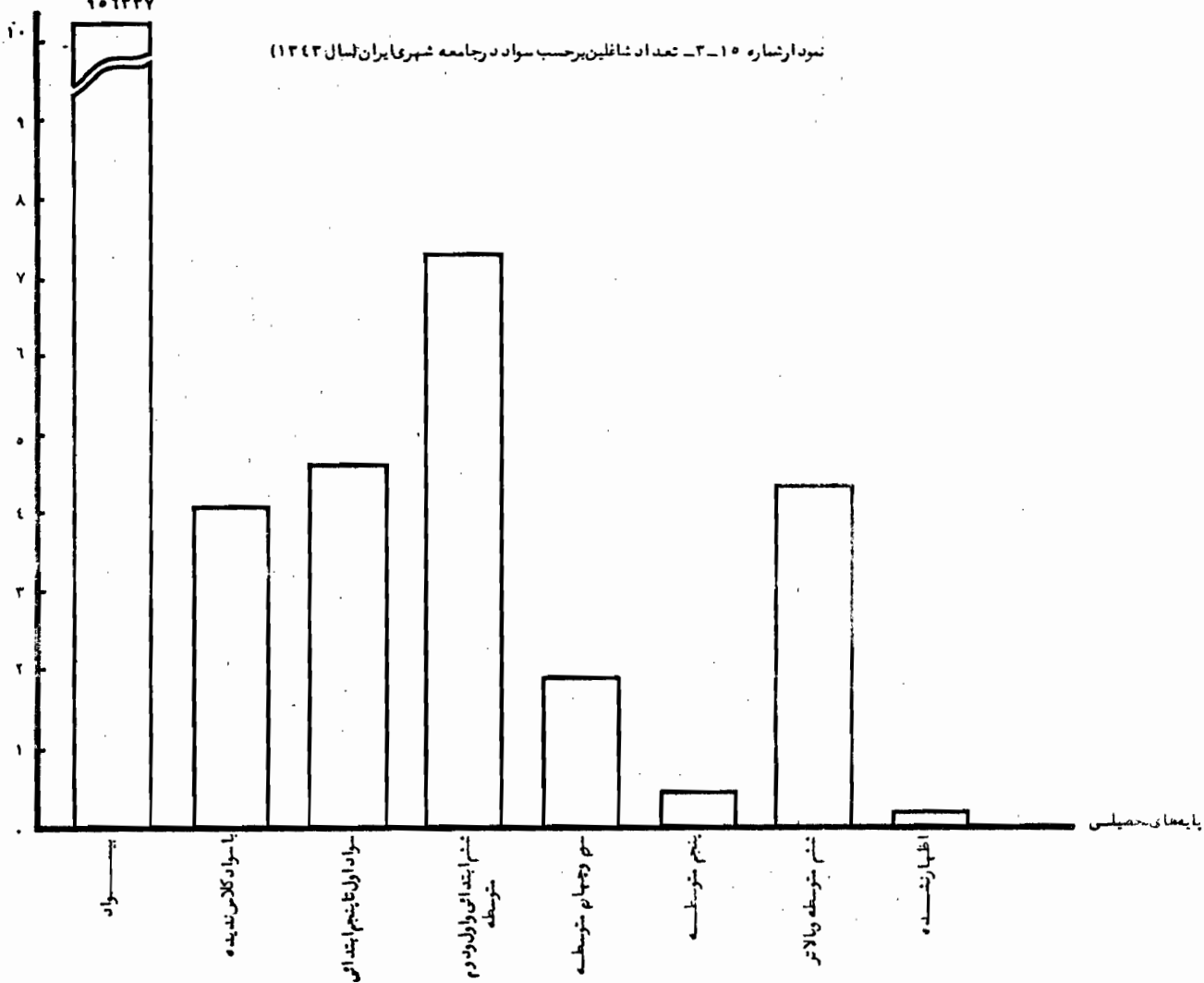
میزان سواد	شاغلین	درصد
جمع	۱۸۷۶۳۰۶	۱۰۰
بی سواد	۹۵۶۳۳۷	۵۱ / -
با سواد کلاس ندیده	۱۶۲۳۲۷	۸ / ۷
سواد اول تا پنجم ابتدائی	۱۸۳۴۲۴	۹ / ۸
ششم ابتدائی - اول و دوم متوسطه	۳۰۵۴۱۱	۱۶ / ۳
سوم و چهارم متوسطه	۷۴۲۰۲	۳ / ۹
پنجم متوسطه	۱۶۱۲۵	۰ / ۸
ششم متوسطه و بالاتر	۱۷۱۰۱۸	۹ / ۱
اظهار نشده	۷۴۶۲	۰ / ۴

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

واحد بر حسب ۴۰ هزار

۱۰۱۳۳۷

نمودار شماره ۱۵-۳- تعداد شاغلین بر حسب سواد در جامعه شهری ایران (سال ۱۳۴۳)

ذیلا میزان سواد کارکنان در رشته های عمده
فعالیت اقتصادی و برحسب گروههای مشاغل و وضع در مشغل
در سه جدول شماره های ۳۱-۳ تا ۳۳ آورده می شود
توزیع درصد شاغلین جامعه شهری ایران برحسب
رشته های عمده فعالیت اقتصادی و میزان سواد طبق
نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی در سال ۱۳۴۳ بقرار
زیر بوده است.

جدول شماره ۳۱-۳ توزیع درصد شاغلین برحسب رشته های عمده فعالیت اقتصادی و میزان سواد در جامعه شهری ایران (سال ۱۳۴۳)

میزان سواد شرح فعالیت	درصد	یسواد	با سواد کلاس ندیده	اول تا پنجم ابتدائی	ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه	سوم و چهارم متوسطه	پنجم متوسطه	ششم متوسطه	تحصیلات عالی	اظهار نشده
کشاورزی	۱۰۰	۸۲/۱	۸/۲	۳/۶	۴/۷	۰/۱	-	۰/۴	۰/۱	-
استخراج معدن	۱۰۰	۶۱/۱	۱/۴	۲۴/۷	۱/۴	۰/۸	-	۰/۳	۰/۳	-
صنایع	۱۰۰	۵۷/۱	۸/۳	۱۴/۲	۱۶/۳	۲/۱	۰/۳	۱/۱	۰/۵	۰/۲
ساختمان	۱۰۰	۷۵/۱	۵/۱	۷/۱	۷/۸	۰/۷	۰/۲	۱/۶	۰/۶	۰/۲
آب و برق و گاز	۱۰۰	۳۳/۷	۱۱/۱	۸/۳	۲۲/۴	۵/۲	-	۴/۷	۱۲/۲	۲/۴
تجارت و بانک و بیمه	۱۰۰	۴۳/۴	۱۳/۳	۱۰/۵	۱۱/۸	۴/۷	۰/۵	۵/۵	۱/۵	۰/۸
حمل و نقل و ارتباطات	۱۰۰	۵۱/۸	۷/۶	۱۰/۶	۱۸/۴	۵/۵	۰/۶	۴/۴	۱/۱	۰/۱
خدمات	۱۰۰	۳۱/۸	۷/۱	۷/۴	۱۱/۵	۶/۸	۲/۳	۱۴/۵	۱۰/۲	۰/۵
فعالتهای غیر مشخص	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول فوق نشان میدهد که در حدود ۸۲/۱ درصد
شاغلین کشاورزی ۶۱/۱ درصد شاغلین رشته استخراج
معدن ۵۷/۱ درصد کارکنان رشته صنایع ۷/۱ درصد
کارکنان رشته ساختمان ۳۳/۷ درصد شاغلین رشته آب و برق
۴۳/۴ درصد کارکنان رشته تجارت و بانک و بیمه و مستغلات
۵۱/۸ درصد شاغلین رشته حمل و نقل و ارتباطات و ۳۱/۸
درصد شاغلین بخش خدمات یی سواد بوده اند. درصد
میزان سواد سایر کارکنان بشرح جدول مربوطه است.
جدول زیر توزیع درصد شاغلین جامعه شهری ایران را برحسب
گروههای اصلی مشاغل و میزان سواد نشان میدهد:

جدول شماره ۳۲- توزیع درصد شاغلین برحسب رشته‌های اصلی مشاغل و میزان سواد در جامعه شهری ایران (سال ۱۳۴۳)

شرح میزان سواد مشاغل	درصد	بیسواد	باسواد کلاس ندیده	اول تا پنجم ابتدائی	ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه	سوم و چهارم متوسطه	پنجم متوسطه	ششم متوسطه	تحصیلات عالی	اظهار نشده
مشاغل تخصصی و فنی	۱۰۰	۱/۷	۷/۲	۱/۳	۹/۵	۷/۶	۴/۵	۳۶/۳	۳۰/۹	۱/—
مشاغل مدیریت و امورات اری	۱۰۰	۳۲/۱	۸/۴	۲/۶	۹/۱	۷/۳	۱/۷	۲۰/—	۱۸/۵	۰/۳
مشاغل امور دفتری	۱۰۰	۲/۴	۶/—	۳/۲	۳۱/۹	۲۰/۲	۴/—	۲۶/۳	۵/۲	۰/۸
مشاغل فروش	۱۰۰	۴۸/۶	۱۳/۵	۱۱/—	۱۹/۳	۳/۶	۰/۴	۲/۶	۰/۴	۰/۶
مشاغل کشاورزی	۱۰۰	۸۲/۳	۸/۶	۳/۲	۴/۷	۰/۹	—	۰/۳	—	—
مشاغل حفاری و استخراج معدن	۱۰۰	۹۲/۳	۱/۲	۰/۵	۳/۲	—	—	۲/۷	—	—
مشاغل حمل و نقل و ارتباطات	۱۰۰	۵۵/۶	۷/۹	۱۱/۸	۲۰/۴	۲/۵	۰/۳	۱/۱	۰/۲	۰/۲
مشاغل حرفه‌های صنعتی و تولیدی	۱۰۰	۶۳/۲	۷/۹	۱۲/۴	۱۴/۱	۱/۳	۰/۳	۰/۶	—	۰/۲
مشاغل خدمات	۱۰۰	۶۸/۲	۷/۴	۱۱/۳	۱۱/۱	۱/—	۰/۱	۰/۳	۰/۳	۰/۳
مشاغل متفرقه و ارتشی	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

منبع: آمارگیری نمونه انجمن نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

توزیع افراد شاغل بر حسب وضع در شغل و میزان سواد بشرح : جدول زیر است :

جدول شماره ۳۳- توزیع درصد شاغلین بر حسب وضع در شغل و میزان سواد در جامعه شهری ایران (سال ۱۳۴۳)

وضع در شغل	میزان سواد	درصد	بیسواد	باسواد کلاس ندیده	اول تا پنجم ابتدائی	ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه	سوم و چهارم متوسطه	پنجم متوسطه	ششم متوسطه	تحصیلات عالی نشده	اظهار
کارفرمایان و کارکنان مستقل	۱۰۰	۵۷/۵	۱۳/۷	۸/۵	۱۴/۴	۲/۳	۰/۴	۱/۹	۰/۹	۰/۴	
کارکنان مزد و حقوق بگیر	۱۰۰	۶۳/۲	۶/۳	۱۱/۴	۱۳/۹	۲/۷	۰/۳	۲/۱	۰/۶	۰/۲	
کارکنان دولت	۱۰۰	۱۵/۸	۶/۵	۸/۷	۲۴/۶	۱۰/۴	۲/۷	۱۸/۸	۱۲/۵	۰/۷	
کارکنان فامیلی	۱۰۰	۵۲/۶	۵/۲	۱۷/۳	۲۰/۵	۲/۲	۰/۱	۱/۳	—	۰/۸	
خدمت منزل	۱۰۰	۹۰/۱	۲/۳	۶/۱	۱/۵	—	—	—	—	—	
کارآموزان	۱۰۰	۴۷/۲	۲/۲	۳۱/۸	۱۶/۷	۱/۷	—	۱/۸	—	—	

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

خلاصه جدول فوق بشرح زیر است :

جدول فوق نشان میدهد که ۵۷/۵ درصد کارفرمایان و کارکنان مستقل بیسواد بوده و در حدود ۳۶/۶ درصد آنها تاحدود کلاس ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه سواد دارند از کارکنان مزد و حقوق بگیر ۶۳/۲ درصد بیسواد و تقریباً ۳۱/۶ درصد آنها تاحدود ششم ابتدائی درس خوانده اند. ۱۵/۸ درصد کارمندان دولت بیسواد، در حدود ۳۹/۱- درصد تا ششم ابتدائی و ۳۱/۳ درصد آنها دارای دیپلم متوسطه و بالاتر هستند. کارکنان فامیلی و خدمت منازل و کارآموزان اکثر بیسواد بوده و عده کمتری از آنها دارای تحصیلات

ابتدائی یا بالاتر بوده اند.

۱۳- مزد و حقوق بگیران (عالمین و غیرعالمین)

نظریات که مزد و حقوق بگیران رکن اساسی نیروی کار را تشکیل داده و قسمت عمده فعالیت های اقتصادی جامعه را بعهده دارند، از اینرو آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی از بعضی صفات مربوط به این طبقه، آمارگیریهای انجام داده و جدا اول مخصوصی را از قبیل مهارت و ساعات کار و دستمزدها و حقوق و غیره به این دسته از کارکنان اختصاص داده است. در این آمارگیری تمام کارکنان مزد و حقوق بگیر به دو گروه

عامل و غیرعامل تقسیم شده اند. عاملین آن دسته از کارکنانی هستند که مستقیماً در تولید کالا دخالت دارند غیرعاملین کسانی هستند که در امر تولید مستقیماً شرکت ندارند ولی خدمات مربوط به تولید بوسیله این دو گروه انجام میگردد. تفکیک عاملین و غیرعاملین در مطالعات مربوط به تولید حائز اهمیت بسیار است زیرا این دو عنصر همواره بایستی نسبت منطقی وجود داشته باشد ولی درباره از کشورها که سازمان تولید به شکلی منطقی استقرار نیافته است اکثراً

فزونی نامعقول غیرعاملین بر عاملین مشاهده می شود. مجموع مزد و حقوق بگیران در جامعه شهری ایران طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی ۱۱۶۵۸۴۹ نفر برآورد گردیده است که از این عده ۴۴ درصد را (۵۱۲۴۷۴ نفر) عاملین بخش خصوصی و دولتی و ۵۶ درصد را (۶۵۳۳۷۵ نفر) غیرعاملین و بخش مذکور تشکیل میداده اند. در جدول ذیل که براساس آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی تنظیم گردیده است عاملین و غیرعاملین در جامعه شهری و نیز در یازده شهر بزرگ نشان داده شده است.

جدول شماره ۳۴-۲ توزیع عاملین و غیرعاملین در جامعه شهری ایران و تفکیک در یازده شهر بزرگ کشور (سال ۱۳۴۳)

نام شهر	مزد و حقوق بگیران	مجموع عاملین و غیرعاملین		عاملین		غیرعاملین	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
جامعه شهری		۱۱۶۵۸۴۹	۱۰۰	۵۱۲۴۷۴	۴۴	۶۵۳۳۷۵	۵۶
تهران		۴۰۳۴۱۴	۱۰۰	۱۳۴۵۶۵	۳۳	۲۶۸۸۴۹	۶۷
تبریز		۷۳۰۵۴	۱۰۰	۴۳۴۷۵	۶۰	۲۹۵۷۹	۴۰
آبادان		۴۲۰۹۲	۱۰۰	۱۸۹۵۱	۴۵	۲۳۱۴۱	۵۵
مشهد		۵۰۵۰۸	۱۰۰	۲۵۶۳۱	۵۱	۲۴۸۷۷	۴۹
اصفهان		۳۰۱۸۹	۱۰۰	۱۵۰۰۳	۵۰	۱۵۱۸۶	۵۰
شیراز		۳۳۹۹۱	۱۰۰	۱۴۲۷۴	۴۲	۱۹۷۱۷	۵۸
اهواز		۱۹۶۲۶	۱۰۰	۳۸۶۰	۲۰	۱۵۷۶۶	۸۰
کرمانشاه		۱۹۰۸۱	۱۰۰	۶۹۳۲	۳۶	۱۲۱۴۹	۶۴
قم		۱۶۲۹۱	۱۰۰	۹۸۴۳	۶۰	۶۴۴۸	۴۰
رشت		۲۰۴۲۰	۱۰۰	۸۲۰۰۸	۴۰	۱۲۲۱۲	۶۰
همدان		۱۳۴۶۰	۱۰۰	۶۳۱۵	۴۷	۷۱۴۵	۵۳

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول بالا فعالیت ۱۱ شهر مهم ایران را تا حدودی در امور تولیدی نشان می‌دهد و نسبت‌های بالامین این است که شاغلین این شهرها به چه نسبتی در کارهای تولیدی شرکت داشته و چه نسبتی از آنها در فعالیت‌های غیرتولیدی اشتغال دارند. • ضمانت نسبت این فعالیت‌ها در شهرهای مختلف تا چه حد و دی است. • این جدول نشان می‌دهد که در شهر تبریز ۶۰ درصد مزد و حقوق بگیران جزء کارکنان عامل بوده و مستقیماً در کارهای تولیدی این شهرها شرکت دارند در حالیکه: • اغلبین مزد و حقوق بگیر در شهرها و از تهران به ترتیب با نسبت‌های ۲۰ درصد و ۳۳ درصد جزء عاملین بود و و باینترین نسبت را در بین این شهرها دارا هستند.

۱۴- مهارت ساعات کار و ستمزد و حقوق

آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی مهارت هـ را در گروه کارکنان عامل بشرح زیر طبقه بندی نموده است:

- ۱- کارکنان کشاورزی ۲- کارکنان ساده
 - ۳- کارکنان ماهر ۴- کارکنان متخصص ۵- کارکنان متخصص عالی
- میانگین ساعات کار هفتگی عاملین بر حسب سطوح

مهم مهارت بشرح زیر بوده است:

کارکنان کشاورزی ۶۷/۲ ساعت کارکنان ساده ۶۲/۳- ساعت کارکنان ماهر ۵۱/۴ ساعت کارکنان متخصص ۶۱/۴ ساعت و کارکنان متخصص عالی ۴۲/۱ ساعت در هفته کار می‌کرده اند. • میانگین دستمزد و حقوق هفتگی عاملین مذکور بر حسب سطوح مختلف مهارت نیز از این قرار بوده است:

کارکنان کشاورزی ۵/۰۶۰ ریال کارکنان ساده ۳/۳۴۳ ریال کارکنان ماهر ۶/۱۶۳۲ ریال کارکنان متخصص ۶/۱۱۵۲ ریال و کارکنان متخصص عالی ۱/۱۷۸۵ ریال در هفته دستمزد و حقوق دریافت داشته اند. • طبق جدول شماره ۳۶-۳ میانگین ساعات کار هفتگی کارکنان غیرعامل بخش دولتی ۱/۴۴ ساعت و میانگین ساعات کار غیرعاملین بخش خصوصی ۱۸ ساعت در هفته بود. • کارکنان غیرعامل بخش دولتی ۱/۸۰۴ ریال و کارکنان غیرعامل بخش خصوصی ۵/۶۱۰ ریال در هفته دستمزد و حقوق دریافت داشته اند. • جدول شماره ۳۵-۳ میانگین ساعات کار و دستمزد هفتگی عاملین را بر حسب سطوح مختلف مهارت در جامعه شهری ایران نشان می‌دهد:

جدول شماره ۳۰-۳ میانگین ساعات کارود ستزد و حقوق هفتگی کارکنان عامل بر حسب سطوح مختلف مهارت در مجموع فعالیتها

اقتصادی جامعه شهری (سال ۱۳۴۳)

درجات مهارت	تعداد شاغلین عامل	میانگین ساعات کار در هفته	میانگین د ستزد و حقوق هفتگی به ریال	میانگین د ستزد و حقوق بر حسب یک ساعت کار
کارکنان کشاورزی	۵۷۰۶۸	۶۷/۷	۴۰۶/۵	۶/—
کارکنان ساده	۱۶۸۸۵۴	۶۲/۳	۳۴۳/۳	۵/۵
کارکنان ماهر	۲۶۴۹۷۶	۵۹/۴	۶۳۲/۶	۱۰/۶
کارکنان متخصص	۱۸۲۲۰	۶۱/۴	۱۴۵۲/۶	۲۳/۷
کارکنان متخصص عالی	۳۳۵۶	۴۲/۹	۶۷۸۵/۹	۱۵۸/۲

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

در مورد د ستزد ها با توجه به هزینه زندگی در جامعه شهری ایران بهزد ستزد کارکنان متخصص عالی که نسبتا رطایب بخش است سطح د ستزد بقیه کارکنان پائین است ۱۰ از این گذشته اختلافی فاحش بین د ستزد سایر کارکنان و د ستزد متخصص عالی مشاهده میگردد .

بنحویکه د ستزد ساعت کار یک متخصص عالی تقریباً در حدود ۲۸ برابر یک کارکن ساده و ۷ برابر یک کارکن متخصص است و این نسبت نشاندهنده عدم تناسب در توزیع د ستزد نیروی کار و یکی از علل پائین بودن درآمد مکان تولید در برخی از کشورهای شمار می رود .

جدول شماره ۳۱-۳ میانگین ساعات کارود ستزد و حقوق هفتگی غیر عاملین بخش دولتی و خصوصی در جامعه شهری ایران (سال ۱۳۴۳)

بخش دولتی				بخش خصوصی			
شاغلین	میانگین ساعات کار در هفته	میانگین د ستزد و حقوق هفتگی به ریال	میانگین ساعات کار در هفته	میانگین ساعات کار در هفته	میانگین د ستزد و حقوق هفتگی به ریال	د ستزد و حقوق برای یک ساعت کار	شاغلین
۳۸۹۶۷۷	۴۴/۹	۱۸۰۴/۱	۴۰/۱	۲۶۳۶۹۸	۶۸	۶۹۰/۵	۱۰/۱

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

کارکارکنان اخیر تقریباً ۴ برابر دستمزد کارکنان بخش

خصوصی است.

جدول فوق نشان می‌دهد که ساعات کار کارکنان

بخش خصوصی در حد و یک برابر نیم ساعات کار کارکنان

بخش دولتی بوده در حالیکه دستمزد و حقوق یک ساعت

جدول شماره ۲۷-۲ توزیع مزد و حقوق بگیران عامل بر حسب وضع مهارت و ساعات کار و دستمزد هفتگی برپایه در گروه‌های اصلی مشاغل در جامعه شهری ایران سال ۱۳۴۳

درجات مهارت نوع مشاغل	جمع مزد و حقوق بگیران عامل	کارکنان کشاورزی			کارکنان ساده			کارکنان ماهر			کارکنان تخصص			کارکنان متخصص عالنی		
		تعداد	میانگین ساعات کار در هفته در هفتگی برپایه	میانگین دستمزد در هفته برپایه	تعداد	میانگین ساعات کار در هفته در هفتگی برپایه	میانگین دستمزد در هفته برپایه	تعداد	میانگین ساعات کار در هفته در هفتگی برپایه	میانگین دستمزد در هفته برپایه	تعداد	میانگین ساعات کار در هفته در هفتگی برپایه	میانگین دستمزد در هفته برپایه	تعداد	میانگین ساعات کار در هفته در هفتگی برپایه	میانگین دستمزد در هفته برپایه
جمع مشاغل	۵۱۲۴۷۴	۵۷۰۶۸	۱۷/۷	۱۰۱/۵	۱۶۸۸۰۴	۱۶/۳	۲۴۲/۳	۲۶۴۹۷۶	۵۹/۱	۱۶۳۲/۱	۱۸۲۲۰	۱۱/۴	۱۴۰۲/۱	۳۳۰۶	۴۲/۱	۱۷۸۰/۱
مشاغل تخصصی و فنی	۳۱۵۹	-	-	-	-	-	-	۴۳۱	۴۹/۵	۱۲۲/۸	۳۳	۵۵/۱	۳۱۸۷	۳۱۷۷/۱	۴۳/۱	۱۸۱۵/۷
مشاغل مدیریت و اسامه اداری	۲۰۱	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۳۳	-	۱۴۰۰	۱۱۱	۴۰	۱۳۰۰
مشاغل آموزش و تفریح	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
مشاغل فروش	۲۴۸	-	-	-	۷۰	۲۴/۱	۵۹۱/۱	۱۷۸	۱۸۰	۲۳۲۲	-	-	-	-	-	-
مشاغل کشاورزی	۵۳۸۰۱	۵۳۸۰۱	۱۷/۴	۳۹۴	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
مشاغل حفاری و استخراج معادن	۱۲۷۳	-	-	-	۱۴۹	۵۹/۴	۴۵۸	۱۲۴	۱۸/۲	۴۳۱/۸	-	-	-	-	-	-
مشاغل حمل و نقل و ارتباطات	۱۶۱۲	۱۶۱۲	۲۱/۳	۱۳۶/۷	۱۱	۱۱	۳۱۱	۷۷۴	۵۵	۱۱۷۳/۸	۱۵۰	۵۸/۲	۱۲۰۸/۸	-	-	-
مشاغل حرفه‌های صنعتی و تولیدی	۴۸۸۷۲	۲۲۱۸	۱۱/۲	۴۲۱/۳	۱۶۶۲۵۳	۱۶/۳	۳۴۴/۱	۲۶۲۴۱۲	۵۹/۴	۱۶۲۸/۱	۱۷۱۱۰	۱۱/۴	۱۴۰۵/۱	-	-	-
مشاغل خدمات	۲۰۱۱	-	-	-	۱۵۴۱	۲۳/۵	۱۸۹/۷	۵۰۰	۱۱/۳	۸۱۰/۱	-	-	-	-	-	-
مشاغل متنوعه	۳۳۶	-	-	-	۲۴۲	۶۰	۸۵	-	-	-	۹۴	-	-	-	-	-

منبع: آمارگیری نمونه شهری و روستایی سال ۱۳۴۳

بر اساس جدول فوق کارکنان کشاورزی در هفته ۶۷/۷ ساعت کار میکردند و به ازای هر ساعت کار مبلغ ۶ ریال دستمزد و حقوق دریافت داشتند. کارکنان ساده که ۹۸ درصد آنها در حرفه های صنعتی و عملیات تولیدی بکار اشتغال داشته اند در برابر هر ساعت کار ۵/۵ ریال دستمزد و حقوق دریافت کرده اند. کارکنان ماهر که اکثر ادراکهای صنعتی و عملیات تولیدی مشغول کار بوده اند دستمزد آنها را بازار هر ساعت کار ۱۰/۶ ریال بوده است. دستمزد و حقوق سایر کارکنان بشرح جدول مربوطه است.

جدول شماره ۲۸- توزیع مزد و حقوق بکاران عامل بر حسب وضع مهارت و ساعات کار و دستمزد هفتگی برآورد شده در هفته اول فعالیت در جامعه شهری ایران (سال ۱۳۴۳)

درجات مهارت	مزد و حقوق بکاران عامل	کارکنان کشاورزی			کارکنان ساده			کارکنان ماهر			کارکنان متهخص			کارکنان متهخص عالی		
نسبت فعالیت		تعداد	میانگین ساعات کار در هفته	میانگین دستمزد و حقوق هفتگی بر سال	تعداد	میانگین ساعات کار در هفته	میانگین دستمزد و حقوق هفتگی بر سال	تعداد	میانگین ساعات کار در هفته	میانگین دستمزد و حقوق هفتگی بر سال	تعداد	میانگین ساعات کار در هفته	میانگین دستمزد و حقوق هفتگی بر سال	تعداد	میانگین ساعات کار در هفته	میانگین دستمزد و حقوق هفتگی بر سال
مجموع فعالیتها	۵۱۱۴۷۹	۵۷۰۶۸	۶۷/۷	۴۰۶/۵	۱۶۸۸۵۴	۱۲/۳	۳۴۴/۳	۲۱۱۹۷۶	۵۹/۱	۱۲۲/۱	۱۸۲۲۰	۶۱/۱	۱۴۵۲/۱	۲۳۵۶	۴۲/۱	۱۷۸۵/۱
کشاورزی	۵۱۱۳۲	۵۶۱۳۲	۶۸/۱	۴۰۳/۴	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
استخراج معادن	۱۱۱۱	-	-	-	۵۷۶	۵۷/۵	۴۹۱/۳	۶۱۸	۴۸/۲	۱۲۷/۳	-	-	-	-	-	-
صنایع	۲۸۰۹۸۲	۲۸۱	۵۶/۲	۱۷۱/۱	۵۰۴۱۵	۶۳/۲	۲۲۵/۱	۲۱۱۴۳۴	۵۹/۱	۵۶۳/۵	۱۴۶۱۷	۶۲/۸	۱۲۷۲/۷	۱۴۳۴	۴۱/۱	۸۲۱۱/۱
ساحتمان	۱۶۱۱۵۷	-	-	-	-	-	-	۴۸۸	۱۱/۸	۱۱۶۲۱۹	۱۱۶/۷	۵۶/۱	۱۱۷۱/۱	۷۱۵	۴۱/۷	۵۹۱۷/۸
رق- آب- گاز- خدمات بهداشتی	۹۷۱۷	۶۵۲	۴۸	۵۹۵	۱۴۰۲	۶۶/۱	۱۶۱/۷	۵۲۱۰	۵۳/۱	۱۱۱۵/۱	۱۲۷۱	۵۴/۵	۲۴۵۳/۸	۱۱۷۷	۴۱/۱	۵۵۶۳/۷
تجارت - بانک - بیمه	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
مستغلات	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
حمل و نقل و ارتباطات	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
خدمات	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
فعالتهای غیر متهخص	۲۴۹	-	-	-	۲۴۲	۶۰	۸۵	-	-	-	-	-	-	-	-	-

منبع: آمارگیری نمونه آماری و اقتصادی سال ۱۳۴۳

بر اساس جدول فوق کارکنان ساده که اکثریت آنها در رشته ساختمان کار میکنند به ازای ۸/۶۱ ساعت کار در هفته ۳۸۸ ریال کارکنان ماهر که اکثریت آنها در صنایع فعالیت دارند در برابر ۱/۵۹ ساعت کار هفتگی ۵/۶۳ ریال و کارکنان متخصص یا از ۸/۶۲ ساعت کار ۷/۲۷۲ ریال در هفته دستمزد و حقوق دریافت داشته اند. کارکنان متخصص عالی که در حدود ۴۳ درصد آنها در صنایع و ۳۵ درصد شان در آب و برق و گاز و خدمات بهداشتی بکار اشتغال داشته اند. بطور متوسط در مقابل یک ساعت کار

در صنایع ۴/۱۷۷ ریال و در آب و برق و خدمات بهداشتی

۲/۴۰ ریال دستمزد و حقوق دریافت کرده اند.

۱۵- دستمزد هفتگی و ساعات کار مزد و حقوق بگیران غیر فعال

جدول زیر میانگین ساعات کار و دستمزد هفتگی

کارکنان غیر فعال بخش دولتی و خصوصی را در گروه های

اصلی مشاغل نشان میدهد.

جدول شماره ۳۱-۲: توزیع مزد و حقوق بگیران غیر فعال بر حسب ساعات کار و دستمزد هفتگی برپایه در گروه های اصلی مشاغل در جامعه شهری ایران (سال ۱۳۴۳)

گروه های اصلی مشاغل	بخش دولتی			بخش خصوصی		
	تعداد	کار هفتگی	میانگین ساعات کار و حقوق هفتگی بر حسب سال	تعداد	میانگین ساعات کار و حقوق هفتگی	میانگین دستمزد
همه چیز	۳۸۹۶۷۷	۶۶/۱	۱۸۰۴/۱	۴۰/۲	۲۶۳۱۹۸	۶۸/۱
مشاغل تخصصی و فنی	۸۰۲۶۴	۲۱/۶	۲۲۸۳/۸	۷۷/۳	۴۳۲۳	۴۳/۱
مشاغل مدیریت و امور اداری	۲۰۴۴۸	۳۹	۳۹۲۲/۷	۱۰۰/۶	۲۹۰۲	۴۷/۵
مشاغل متری	۱۱۲۶۲۱	۴۲/۷	۱۸۶۷/۲	۴۳/۷	۲۶۱۰۳	۵۳/۴
مشاغل فروش	۵۷۱۷	۴۹/۱	۱۲۳۸/۳	۲۵/۲	۴۷۷۴۷	۵۷/۳
مشاغل خدماتی و روزی	۲۲۸۱	۵۰/۷	۹۹۹	۱۹/۷	۷۰۰	۷۱/۱
مشاغل حفاری و استخراج معدن	۳۷	۷۲	۱۳۵۱	۱۸/۷	-	-
مشاغل حمل و نقل و ارتباطات	۲۴۰۱۶	۵۱/۶	۱۲۸۳	۲۴/۷	۵۳۲۵۷	۷۱/۶
مشاغل سرافه های صنعتی و تولیدی	۱۷۸۴۲	۵۰/۶	۱۰۶۷/۴	۲۱/۳	۹۳۰۶	۶۲/۱
مشاغل خدمات	۵۶۶۶۵	۵۵/۵	۹۸۶/۲	۱۷/۷	۱۱۵۲۳۳	۷۴/۱
مشاغل ارتشی	۵۶۵۹۴	۵۴/۵	۱۶۰۹/۲	۳۰/۷	-	-
مشاغل تفریح و اسباب بازی	۲۴۴	۴۷	۲۸۳/۴	۵۹/۶	۱۰۶۷	۴۵/۵

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

طبق جدول شماره ۳۹-۳ درصد و ۶۰ درصد کارکنان غیرعامل جامعه شهری ایران در بخش دولتی و ۴۰ درصد آن در بخش خصوصی کار میکردند.

در بخش دولتی بیشترین تعداد کارکنان غیرعامل (۱۱۲۶۲۱ نفر) در مورد فتری اشتغال داشته و در هفته بطور متوسط ۴۲/۷ ساعت کار میکردند و به ازای هر ساعت کار مبلغ ۴۳/۷ ریال دستمزد و حقوق دریافت داشته اند. در مشاغل تخصصی و فنی کارکنان غیرعامل بازار ۳۱/۶ ساعت کار در هفته ۱۲۸۳/۸ ریال دستمزد و حقوق دریافت کرده اند. توضیح اینکه این دو گروه از کارکنان غیرعامل مجموعاً در حدود ۴۲ درصد کل کارکنان بخش دولتی را تشکیل میدادند.

بالاترین ساعات کار هفتگی غیرعاملین بخش دولتی بجز کارکنان حفاری و استخراج معادن که تعداد آنها بسیار ناچیز است، در خدمات (۵۵/۵ ساعت در هفته) مشاهده میگردد و پایینترین دستمزد و حقوق نیز مربوط باین دسته از کارکنان بود که در مقابل یک ساعت کار ۱۷/۷ ریال دستمزد دریافت می داشتند. بالاترین دستمزد و حقوق غیرعاملین در مشاغل مدیریت و اموراتاری ۱۰۰/۶ ریال در ساعت و سپس در مشاغل تخصصی و فنی ۷۲/۳ ریال در ساعت بوده است. در عین حال کمترین ساعات کاری نیز مربوط به این دو گروه از کارکنان میباشد به ترتیب ۳۹ ساعت و ۳۱/۶ ساعت در هفته.

در بخش خصوصی بیشترین تعداد کارکنان غیرعامل

بخش خصوصی در خدمات (۱۵۲۳۳ نفر) و سپس در حمل و نقل و ارتباطات (۵۳۲۵۷ نفر) مشاهده می شود. این کارکنان که در حدود ۶۴ درصد کل کارکنان غیرعامل بخش خصوصی را تشکیل میدادند دارای بالاترین ساعات کاری هفتگی بوده و به ترتیب ۷۴/۱ ساعت و ۷۱/۱ ساعت در هفته کاری کرده اند.

بیشترین دستمزد و حقوق برای غیرعاملین بخش خصوصی در مشاغل مدیریت و اموراتاری ۸۸/۲ ریال و در مشاغل تخصصی و فنی ۳۶/۲ ریال در ساعت بوده است. کمترین ساعات کار در هفته نیز مربوط به این دو گروه از کارکنان بوده است که به ترتیب ۴۷/۵ ساعت و ۴۳ ساعت در هفته کاری کرده اند. کمترین دستمزد و حقوق در مشاغل مربوط به خدمات ۵/۹ ریال و در مشاغل کشاورزی ۷/۹ ریال در ساعت بوده است.

مبحث سوم - بیکاری

۱- تعریف بیکاری

بیکار کسی است که در زمان معین و مشخص کار درآمد داری نداشته و ضمناً آماده و مایل بداشتن کار و در جستجوی آن بوده باشد. زمان بیکاری از نظر کوتاهی و بلند مدت بستگی به وضع جامعه مورد بحث دارد، هر قدر زمان کوتاه تر باشد تعداد بیکاران بیشتر خواهد بود. در آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ از تعداد بیکاران یازده شهر بزرگ کشور و در مجموع نقاطی که بیش از پنجاه هزار نفر

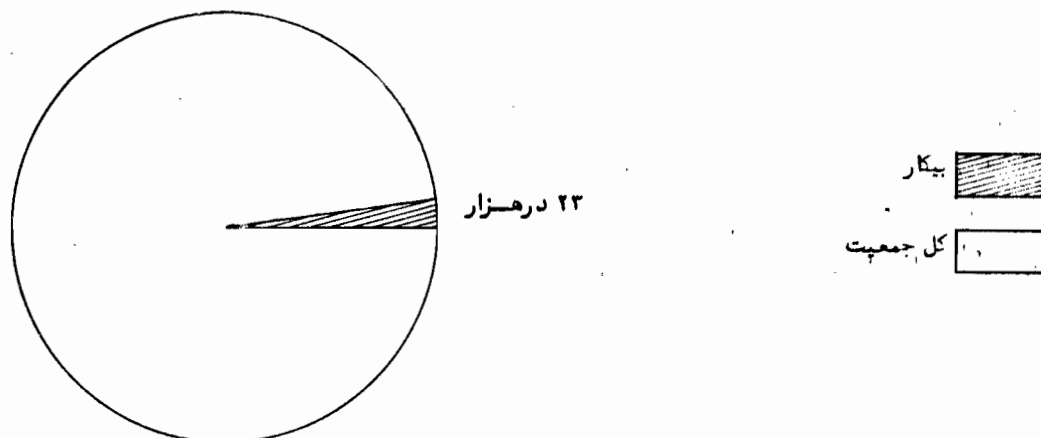
جمعیت دارند آمارگیری شده و براساس آمارهای بدست آمده بیکاری جامعه شهری مورد بررسی قرار گرفته است. در این بررسی مسئله بیکاری با مختصات جامعه ایرانی و حتی الامکان با خصوصیات افراد آن تطبیق داده شده است. در نتیجه فقط افرادی که در جستجوی کار بوده و نظریه احتیاج و علاقه که برای بدست آوردن کار داشته و در این راه کوشش نموده اند جزء بیکاران محسوب گردیده اند و اشخاصی که مایل بداشتن کار بوده ولی هرگز اقدامی برای بدست آوردن آن ننموده اند بیکار محسوب نشده بلکه از این عده تحت عنوان اشخاص مایل بکار در جمعیت غیر فعال در باره آنها بحث گردیده است.

در این مبحث بیکاران از نظر سن، جنس، سواد، و مهارت و همچنین نوع اقدامی که برای پیدا کردن کار بعمل

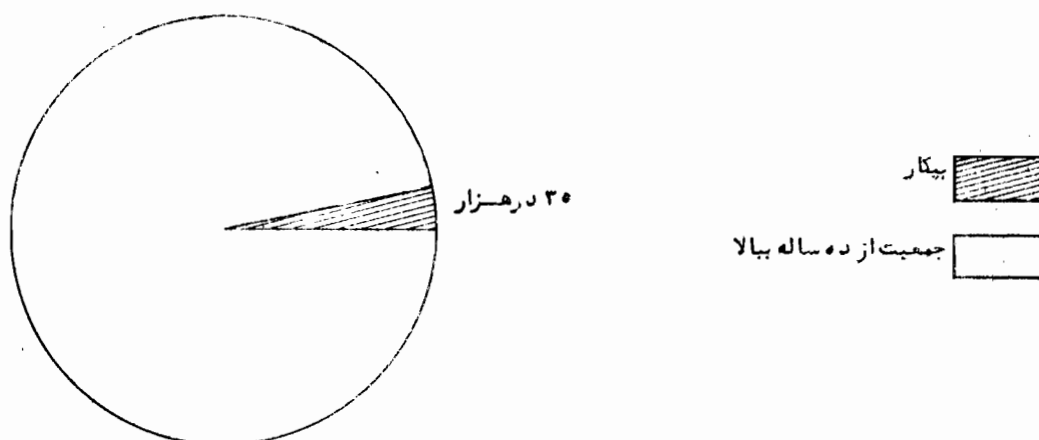
آوردند و منظور هدف اصلی آنها از تقاضای کار و نوع شغلی که میخواستند و نیز وضع بیکارانی که قبلاً شاغل بوده و در مدت یکسال پیش از آمارگیری بیکار شده اند با توجه به بشل قبلی و علل بیکار شدن آنها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی بهار سال ۱۳۴۳ - تعداد بیکاران در جستجوی کار در جامعه شهری ایران ۱۱۰۹۰۳ نفر برآورد نموده است که این تعداد برابر ۹ درصد جمعیت فعال جامعه شهری است. نرخ بیکاری در جامعه شهری نسبت بکل جمعیت ۲۳ در هزار و نسبت به جمعیت ازده ساله ببالا ۳۵ در هزار است از مجموع بیکاران ۹۱ درصد (۱۷۳۹۵۵ نفر) مرد و ۹ درصد بقیه (۱۶۹۴۸ نفر) زن میباشد. در جامعه شهری جمعاً ۲۵۵۷۸۰ نفر نیز افراد مایل بکار وجود داشته که در حدود $\frac{1}{4}$ آنرا (۶۰۶۰۱۹ نفر) زنان خانهدار تشکیل میداده اند.

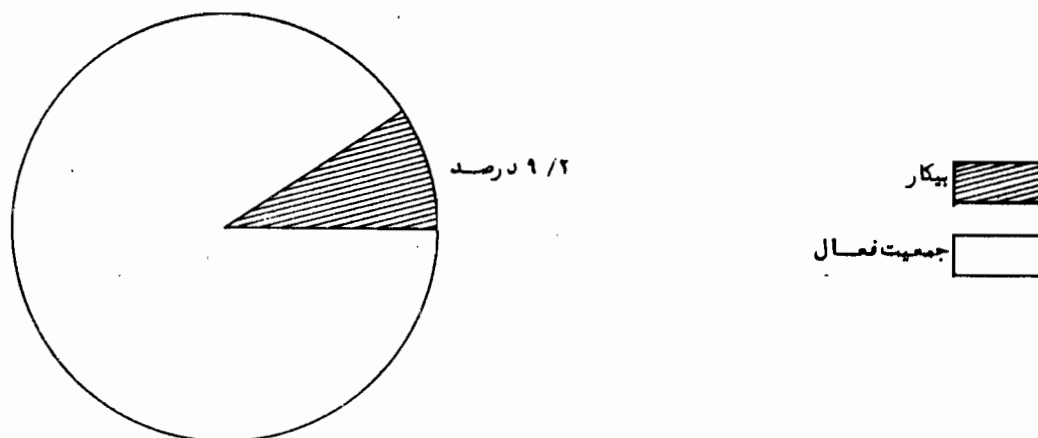
نمودار شماره ۱۶-۳- نسبت بیکاران به کل جمعیت (نرخ بیکاری)
در جامعه شهری ایران (بهار سال ۱۳۴۳)

نمودار شماره ۱۷-۳- نسبت بیکاران به جمعیت از ده ساله بیای جامعه
شهری ایران (بهار سال ۱۳۴۳)

نمودار شماره ۱۸-۳- نسبت بیکاران به جمعیت فعال جامعه شهری ایران
(بهار سال ۱۳۴۳)

۲- نرخ بیکاری و توزیع افراد بیکار بر حسب سن

سنی بالاتر از ده سال در جدول نشان داده شده است.

توزیع بیکاران و نرخ بیکاری در گروه‌های

جدول شماره ۲-۴۰ توزیع بیکاران و نرخ بیکاری برای جمعیت از ده ساله به بالای جامعه شهری بر حسب گروه‌های سنی (سال ۱۳۴۳)

نرخ بیکاری (درصد)	تعداد بیکاران	جمعیت از ده ساله به بالا	گروه‌های سنی
۳/۵	۱۹۰۹۰۳	۵۵۱۶۲۹۰	جمع
۳/۶	۳۷۲۲۴	۱۰۴۵۲۹۰	۱۴-۱۰ ساله
۶/۳	۴۵۸۶۱	۷۲۶۸۰۰	۱۹-۱۵ ساله
۵/۹	۳۲۷۹۹	۵۵۷۹۲۱	۲۴-۲۰ ساله
۲/۸	۳۱۱۴۶	۱۱۰۷۱۹۷	۳۴-۲۵ ساله
۱/۷	۱۵۹۰۱	۹۱۲۳۸۱	۴۴-۳۵ ساله
۳/۱	۲۷۹۷۲	۹۰۴۸۸۳	۶۴-۴۵ ساله
-	-	۲۵۹۳۵۰	۶۵ ساله به بالا
-	-	۲۴۶۸	اظهار نشده

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

است.

بطوریکه جدول فوق نشان می‌دهد در گروه‌های

در جدول شماره ۲-۴۱ نرخ‌های بیکاری در گروه‌های

سنی ۱۵-۲۴ ساله به علت آغاز فعالیت شغلی چون تعداد

سنی بالاتر از ده سال طبق نتایج سرشماری عمومی سال

بیشتری از جوانان در حال بیکاری و در جستجوی کار هستند

۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ برای

نرخ بیکاری در این سنین نسبت به سایر گروه‌های سنی

مقایسه نشان داده شده است.

بالاتر بوده در حالیکه در گروه‌های سنی بالاتر (باستثنای

گروه سنی ۴۵-۶۴ ساله) نرخ‌های بیکاری نسبتاً پائین

جدول شماره ۳-۴۱ مقایسه نرخهای بیکاری گروههای سنی بالاتر از ده سال جامعه شهری ایران در سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

گروههای سنی	سال آمارگیری	سال ۱۳۳۵		سال ۱۳۴۳	
		تعداد	نرخ (درصد)	تعداد	نرخ (درصد)
جمع از ده ساله به بالا		۸۵۸۲۴	۲/۰	۱۹۰۹۰۳	۳/۵
۱۰-۱۴ ساله		۵۳۳۹	۰/۸	۳۷۲۲۴	۳/۶
۱۵-۱۹ ساله		۲۰۱۱۲	۳/۸	۴۵۸۶۱	۶/۳
۲۰-۲۴ ساله		۱۵۸۴۱	۲/۸	۳۲۷۹۹	۵/۹
۲۵-۲۹ ساله		۱۵۱۰۱	۱/۷	۳۱۱۴۶	۲/۸
۳۰-۳۴ ساله		۸۲۲۲	۱/۴	۱۵۹۰۱	۱/۷
۳۵-۳۹ ساله		۱۵۹۱۵	۲/۱	۲۷۱۷۲	۳/۱

منابع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جمعیت شهری (سالانه در حدود ۴/۲ درصد) و عمدتاً جذب کامل آنها در فعالیت‌های اقتصادی است. در سایر گروههای سنی افزایش نرخ بیکاری نسبتاً کم‌تر بود.

۳- مدت بیکاری

در جدول زیر توزیع بیکاران بر حسب سن و مدت بیکاری نشان داده شده است.

بازدید از جدول فوق نشان می‌دهد نرخ بیکاری در جامعه شهری ایران در سال ۱۳۴۳ نسبت به سال ۱۳۳۵ در حدود ۱/۵ درصد افزایش یافته است. بر اساس جدول فوق قسمت اعظم این افزایش مربوط به گروههای سنی ۱۵-۱۹ ساله (۲/۵ درصد) و ۲۰-۲۴ ساله (۳/۱ درصد) بوده است. بالا رفتن نرخ بیکاری در گروههای سنی جوان‌تر طی ۸ سال گذشته بطوریکه استنباط میشود بعلمت افزایش

جدول شماره ۴۲-۳ توزیع بیکاران بر حسب سن و مدت بیکاری در جامعه شهری ایران (بهار سال ۱۳۴۳)

گروه سنی	مدت بیکاری	تعداد بیکاران	کمتر از یکسال	یکسال و بیشتر	اظهار نشده
جمع از ۱۰ ساله بالا		۱۹۰۹۰۳	۳۳۴۴۱	۵۴۳۴۹	۱-۴۱۲۲
۱۰-۱۴ ساله		۳۷۲۲۴	۲۸۷۹	۷۸۶۶	۲۶۴۷۹
۱۵-۱۹ ساله		۴۵۸۶۱	۵۷۸۸	۱۴۳۱۴	۲۵۷۵۹
۲۰-۲۴ ساله		۳۲۷۹۹	۵۴۹۴	۱۱۳۰۸	۱۵۹۹۷
۲۵-۳۴ ساله		۳۱۱۴۶	۹۳۸۸	۸۲۸۰	۱۳۴۷۸
۳۵-۴۴ ساله		۱۵۹۰۱	۵۱۹۲	۳۵۹۶	۷۱۱۳
۴۵ ساله و بالاتر		۲۷۹۷۲	۴۶۹۰	۸۹۸۵	۱۴۲۹۷

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

۴- کار یابی و منظور از تقاضای کار

بطوریکه از جدول فوق استنباط میگردد از مجموع

در آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی بهار سال ۱۳۴۳

۱۹۰۹۰۳ نفر بیکاران در جستجوی کار جامعه شهری ایران

از اقداماتی که بیکاران برای پیدا کردن کار بعمل آورد نمود

در حدود ۱۸ درصد (۳۳۴۴۱ نفر) تا روز آمارگیری کمتر

را که صرف این اقدامات نمود مانند همچنین منظور آنها از

از یکسال و ۲۸ درصد آنها (۵۴۳۴۹ نفر) بیش از یکسال

تقاضای کار نیز پرسش بعمل آمده است که نتایج آن بشرح زیر

بیکار بوده اند و بقیه نیز مدت بیکاری خود را اظهار نکرد مانند

میباشد.

جدول شماره ۴۲-۳ توزیع درصد بیکارانیکه برای پیدا کردن کار اقدام نموده اند بر حسب نوع اقدام و مدت آن در جامعه شهری ایران (سال ۱۳۴۳)

نوع اقدام مدت اقدام	تعداد بیکاران	درصد	مراجعه به مراجمه به کارگاهها	درصد	سفارش بمسدوستان	درصد	اقدام مؤثر نکرده	درصد	اظهار نشده	درصد
جمع	۱۹۰۹۰۳	۱۰۰	۲۰۰۴۸	۱۰/۵	۴۸۸۰۶	۲۵/۶	۲۱۱۵۴	۱۱/۱	۸۰۷۹۸	۴۲/۳
کثر از یکسال	۳۳۴۲۱	۱۷/۵	۷۳۲۰	-	۱۷۷۳۰	-	۴۹۷۸	-	۲۷۹۹	-
۱ تا ۲ سال	۲۸۳۲۹	۱۵/۱	۷۶۴۸	-	۱۷۴۷۴	-	۱۰۷۵۰	-	۱۸۳۳	-
۳ سال و بیشتر	۱۱۰۲۰	۵/۸	۳۵۹۴	-	۹۹۱۲	-	۱۵۶۷	-	۹۴۷	-
اظهار نشده	۱۰۳۱۲۱	۵۴/۷	۱۴۸۶	-	۳۶۹۰	-	۳۸۵۸	-	۱۴۵۱۹	-

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

تا روز آمارگیری کمتر از یکسال ۱/۲۰ درصد آنها ۱ الی ۲ سال و ۴/۸ درصد شان در حدود ۳ سال و بیشتر برای یافتن کار وقت صرف نموده اند. بر اساس آمارگیری مورد بحث توزیع افراد بیکار بر حسب سن و هدف آنها از تقاضای شغل به شرح جدول زیر بوده است:

بر اساس جدول فوق ۱۰/۵ درصد بیکاران از طریق ادارات ۶/۲۵ درصد از طریق مراجعه به کارگاهها، ۱۱/۱ درصد بوسیله دوستان برای یافتن کار اقدام نموده و بقیه نیز با اقدامات دیگری متوسل گردیده اند. آمارها نشان می دهد که ۵/۱۷ درصد بیکاران

جدول شماره ۴۴-۳ توزیع بیکاران بر حسب سن و منظور از تقاضای کار در جامعه شهری ایران (بهار سال ۱۳۴۳)

گروههای سنی	منظور از تقاضای کار	تعداد بیکاران	تأمین معیشت	تأمین مخارج تحصیل	رفع بیکاری	علل دیگر	اظهار نشده
جمع از ده ساله به بالا		۱۹۰۹۰۳	۱۸۳۰۳۱	۴۸۴	۴۲۴	۶۲۳۰	۷۳۴
۱۰-۱۴ ساله		۳۷۲۲۴	۳۵۸۹۱	۶۱	۱۶۶	۱۱۰۶	—
۱۵-۱۹ ساله		۴۵۸۶۱	۴۳۷۵۸	۷۳	۹۱	۱۸۵۸	۸۱
۲۰-۲۴ ساله		۳۲۷۹۹	۳۰۴۲۳	۳۵۰	۷۶	۱۸۳۲	۱۱۸
۲۵-۳۴ ساله		۳۱۱۴۶	۳۰۵۸۰	—	۹۱	۳۶۸	۱۰۷
۳۵-۴۴ ساله		۱۵۹۰۱	۱۵۴۹۷	—	—	۴۰۴	—
۴۵ ساله به بالا		۲۷۹۷۲	۲۶۸۸۲	—	—	۶۶۲	۴۲۸

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

قصد خود را از تقاضای کار امرار معیشت و بقیه منظور خود را —

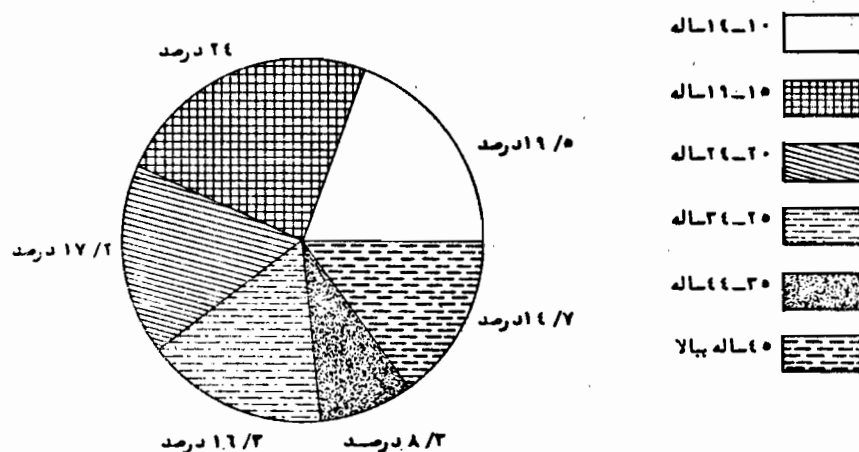
جدول بالا حاکی است که از مجموع ۱۹۰۹۰۳ —

تأمین مخارج تحصیل و رفع بیکاری و علل دیگر ذکر نمود مانند •

نفر بیکاران جامعه شهری، ۹۶ درصد آنها (۱۸۳۰۳۱ نفر)

نمودار شماره ۱۹-۳- توزیع درصد بیکاران جامعه شهری ایران به تفکیک

گروههای مختلف سنی (بهار سال ۱۳۴۳)

۵- بیکاری و وضع سواد و مهارت

در جدول شماره ۴۵-۳ درصد بیکاران بر حسب وضع سواد

جدول شماره ۴۵-۳ توزیع بیکاران در جامعه شهری ایران
بر حسب وضع سواد (بهار سال ۱۳۴۳)

وضع سواد	تعداد بیکاران	درصد
جمع	۱۹۰۹۰۳	۱۰۰
بی سواد	۹۱۹۵۳	۴۸/۲
با سواد کلاس نهم و ده	۸۶۹۶	۴/۶
اول تا پنجم ابتدائی	۲۶۳۰۵	۱۳/۸
ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه	۳۶۳۰۴	۱۹/۰
سوم تا پنجم متوسطه	۱۰۶۸۱	۵/۶
دیپلمه و بالاتر	۱۵۹۳۷	۸/۳
اظهار نشده	۱۰۲۷	۰/۵

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه جدول فوق نشان می‌دهد - در سطوح
برابر سواد، نرخ بیکاری افراد ماهر مراتب کمتر از نرخ بیکاری
افراد غیر ماهر است. بعنوان مثال آمارگیری نمونه‌ای -
بحث بیکاران دیپلمه و بالاتر در جامعه شهری ایران
۱۵۹۳۷ نفر برآورد نمود ماست که از این تعداد ۱۲۹۲۲
نفر بدون مهارت و فقط ۳۰۱۵ نفر دارای مهارت بودند

و میزان مهارت در جامعه شهری ایران نشان داده شده است

جدول شماره ۴۶-۳ توزیع بیکاران بر حسب وضع سواد و میزان
مهارت در جامعه شهری ایران (سال ۱۳۴۳)

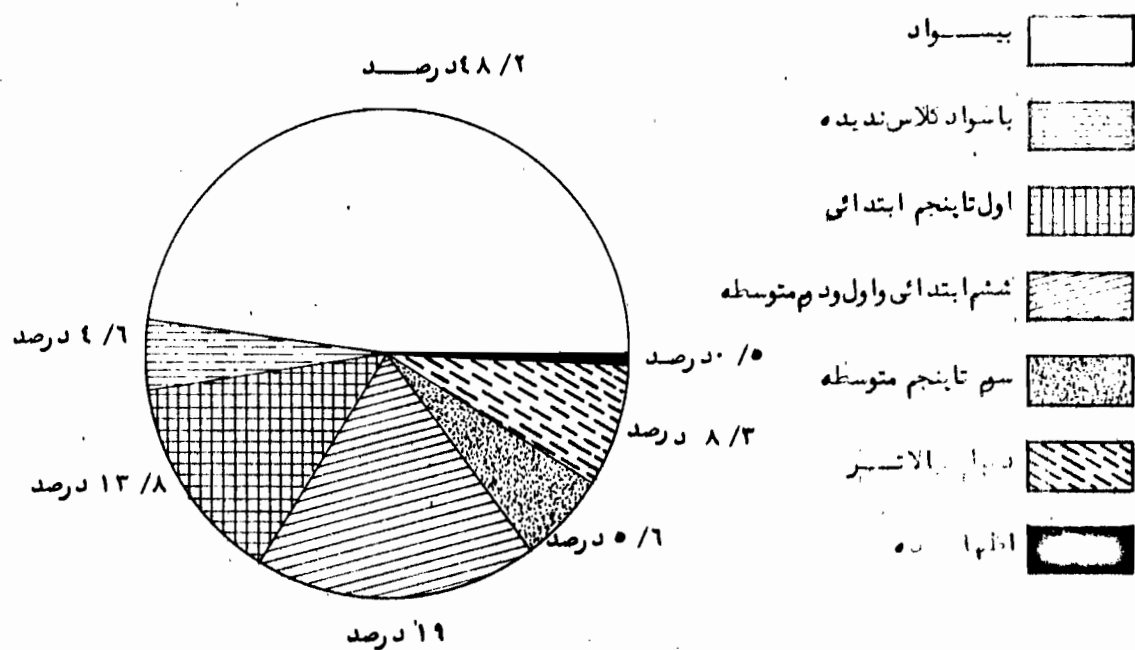
وضع سواد	درصد بیکاران	بدون مهارت	دارای مهارت
جمع	۱۰۰	۷۱	۲۹
بی سواد	۴۸/۲	۳۲/۴	۱۵/۷
با سواد کلاس نهم و ده	۴/۶	۲/۱	۲/۵
اول تا پنجم ابتدائی	۱۳/۸	۱۰/۸	۳/۰
ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه	۱۹/۰	۱۴/۳	۴/۷
سوم تا پنجم ابتدائی	۵/۶	۴/۳	۱/۳
دیپلمه و بالاتر	۸/۳	۶/۸	۱/۶
اظهار نشده	۰/۵	۰/۳	۰/۲

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه دیده می‌شود نسبت دیپلمه‌های بیکار - بدون
مهارت یا نسبت دیپلمه‌های بیکار دارای مهارت به هیچ وجه
قابل مقایسه نیست و این امر علت آنست که عامل اساسی
در جذب نیروی کار میزان مهارت و تخصص آنهاست نه
سطح سواد و همین دلیل در بازار عرضه و تقاضای کار - نرخ
جذب افراد متخصص بسیار بالاست و میزان جذب سواد
(فارغ از تخصص) نقش چندانی در خصوص در بخش صاحبان
در جذب نیروی کار ندارد

نمودار شماره ۲۰-۳ توزیع درصد افراد بیکار بر حسب میزان سواد در جامعه شهری ایران

(بهار سال ۱۳۴۳)

۶- نرخ بیکاری بر حسب سواد

رأد جمعیت از ده ساله به بالا بر حسب وضع سواد

جدول زیر توزیع بیکاران و نرخ بیکاری نشان میدهد

جدول شماره ۴۷-۳ توزیع بیکاران و نرخ بیکاری برای جمعیت از ده ساله به بالا بر حسب وضع سواد در جامعه شهری ایران (سال ۱۳۴۳)

میزان سواد	جمعیت از ده ساله به بالا	تعداد بیکاران	نرخ بیکاری (درصد)
جمع	۵۵۱۶۲۹۰	۱۹۰۹۰۳	۳/۵
بی سواد	۲۸۷۱۰۲۰	۹۱۹۵۳	۳/۲
با سواد کلاس ندیده	۲۶۵۶۶۲	۸۶۹۶	۳/۳
اول تا پنجم ابتدائی	۹۷۴۹۷۴	۲۶۳۰۵	۲/۷
ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه	۸۱۲۷۷۴	۳۶۳۰۴	۴/۵
سوم تا پنجم متوسطه	۳۰۸۹۳۶	۱۰۶۸۱	۳/۵
دیپلم و بالاتر	۲۶۳۵۱۳	۱۵۹۳۷	۶/۱
اغبار نشسته	۱۹۴۱۱	۱۰۲۷	۵/۳

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

به قبول هر نوع شغل محوله را با شرایط مختلف بوده اند
در حالیکه افراد در سطح بالاتر سواد با اثنا* به معلومات
و تحصیلاتی که دارند آمادگی کمتری به قبول آن نوع مشاغل
داشته و در پی شغلی با شرایط بهتر بوده اند *

۷- علت بیکاری

جدول زیر درصد بیکارا نه را که قبلاً مشاغل پیدا کرده
و در ۱۲ ماهه قبل از آمارگیری بیکار شده اند بر حسب سن و علل
بیکاری نشان می دهد *

جدول فوق نشان می دهد که با افزایش میزان سواد
نرخ بیکاری نیز بالا رفته است * بطوریکه این نرخ در بین افراد
بیسواد ۲/۳ درصد است و در بین افراد دیپلمه و بالاتر
به ۶ درصد افزایش یافته است و متأسفانه این واقعیت
خلاف ادعاهای است مبنی بر اینکه بیکاری در بین افراد با سواد
کمتر از بیسوادان است * افزایش نرخ بیکاری در سطح بالای
سواد و کاهش آن در سطح پایین با احتمال زیاد باین دلیل است
که افراد بیسواد یا کم سواد دارای سواد کمتری هستند حاضر

جدول شماره ۴۸-۲ توزیع بیکارانیکه در ۱۲ ماهه قبل از آمارگیری بیکار شده اند بر حسب سن و علل بیکاری در جامعه شهری (سال ۱۳۴۳)

علل بیکاری دروه های سنی	تعداد	درصد	درآمد کم درصد	تفلیل کارگر درصد	علل دیگر درصد	اظهار نشده درصد	جمع
۱۰-۱۴ ساله	۲۹۹۷	۷/۱	—	۲۰	—	۹۷۵	۲۱
۱۵-۱۹ ساله	۴۹۷۱	۸/۱۱	۶۳۶	۶۳۰	—	۱۱۸۰	۲۱
۲۰-۲۴ ساله	۵۴۹۸	۳/۱۳	۱۷۳۵	۳۲۱	—	۶۷۹	۲۱
۲۵-۲۹ ساله	۱۱۴۲۷	۲۷/۲۷	۱۵۰۰	۲۷۲	—	۲۰۸۳	۲۱
۳۰ ساله و بالاتر	۱۷۳۰۴	۴۱/۴۱	۱۵۹۹	۱۵۶۱	—	۳۹۴۵	۲۱

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

از کار بیکار شده اند و ۲۱ درصد بقیه نیز علت بیکاری خود را اظهار نداشته اند .

جدول زیر توزیع بیکاران را که طی یکسال پیش از آمارگیری از کار بیکار شده اند که بر حسب فعالیت های عمده اقتصادی و علت بیکار شدن نشان می دهد :

بر اساس آمار فوق از مجموع ۴۲۱۹۷ نفر بیکار

که طی یکسال پیش از آمارگیری از کار بیکار شده اند ۷/۱۰ درصد

حد آنها در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله ۸/۱۱ درصد

۱۵-۱۹ ساله ۱۳ درصد ۲۰-۲۴ ساله ۱۶/۲۷ درصد

۲۵-۳۴ ساله ۱۰ درصد آنها از ۳۵ ساله به بالا بودند .

علل بیکاری : ۱۳ درصد آنها به علت کمی درآمد،

۶/۱ درصد به علت تقلیل کارکرد، ۹/۵۱ درصد به علت دیگر

جدول شماره ۳-۴۱ توزیع بیکاران به در ۱۲ ماه قبل از آمارگیری بیکار شده اند بر حسب فعالیت های عمده اقتصادی و علت بیکاری در جامعه شهری ایران (بهار سال ۱۳۴۳)

شرح فعالیتها	علل بیکاری	تعداد بیکاران	درصد	درآمد کم	درصد	تقلیل کارکرد	درصد	علل دیگر	درصد	اظهار نشده	درصد
جمع		۴۲۱۹۷	۱۰۰	۵۴۷۰	۱۳/	۲۸۰۴	۶/۱	۲۵۰۶۱	۵۹/۴	۸۸۶۲	۲۱/
کشاورزی		۳۲۱۴	۷/۱	۲۶۰	—	—	—	۲۱۲۷	—	۸۲۷	—
استخراج معدن		۲۱۰	۰/۵	—	—	۲۹	—	۱۸۱	—	—	—
صنایع		۱۴۵۸۸	۳۴/۶	۲۱۴۴	—	۱۶۳۲	—	۸۲۲۲	—	۲۵۹۰	—
ساختمان		۸۵۹۳	۲۰/۴	۶۹۱	—	۴۶	—	۶۸۵۷	—	۹۹۹	—
برق-آب-گاز-خدمات بهداشتی		۴۴۰	۱/	—	—	۲۲۹	—	۲۱۱	—	—	—
تجارت-بانک-بیمه-مستغلات		۳۲۷۶	۷/۸	۱۵۲۶	—	۲۵۴	—	۹۵۳	—	۵۴۳	—
حمل و نقل و ارتباطات		۵۶۴۳	۱۳/۴	۴۵۵	—	۵۹۴	—	۴۲۰۴	—	۳۹۰	—
خدمات		۲۹۶۴	۷/	۳۴۲	—	۲۰	—	۲۰۵۹	—	۵۴۳	—
فعالیت های غیر مشخص		۳۲۶۹	۷/۷	۵۲	—	—	—	۲۴۷	—	۲۹۷۰	—

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بر اساس جدول بالا بیشترین نسبتی از افراد که علی یکسال پیش از آمارگیری در فعالیتهای عمده اقتصادی از کار برکنار شده اند ۶/۳۴ درصد (۴۵۸۸ نفر) در صنایع ۴/۲۰ درصد (۸۵۹۳ نفر) در ساختمان بوده اند. کمترین نسبت بیکارشدگان طی همان مدت در استخراج معدن و آب - برق و خدمات بهداشتی بوده است.

بیشترین افراد که به علت کمی درآمد از کار بیکار شده اند در صنایع (۲۱۴۴ نفر)، در تجارت و بانک و بیمه ۵۰-۳ تنوع بیکارانیکه در ۱۲ ماهه قبل از آمارگیری بیکار شده اند بر حسب گروههای اصلی مشاغل و علل بیکاری (سال ۱۳۴۳)

علل بیکاری شرح مشاغل	تعداد بیکاران	درصد	درآمد کم	درصد	تقلیل کارگر	درصد	علل دیگر	درصد	اظهار نشده	درصد
جمع	۶۱۹۷	۱۰۰	۵۴۷۰	۱۳/۱	۲۸۰۴	۶/۱	۲۵۰۶۱	۵۹/۴	۸۸۶۲	۲۱/۱
مشاغل تخصصی و فنی	۲۶۲	۰/۶	—	—	—	—	۲۶۲	—	—	—
مشاغل مدیریت و امور اداری	۵۷۳	۱/۹	—	—	—	—	۳۹۲	—	۱۸۱	—
مشاغل امور دفتری	۱۲۹۴	۳/۱	۵۵۱	—	۱۰۶	—	۶۳۷	—	—	—
مشاغل فروش	۲۸۱۰	۶/۷	۱۲۰۳	—	۳۷۷	—	۸۶۸	—	۳۶۲	—
مشاغل کشاورزی	۳۱۹۴	۷/۱	۲۳۹	—	—	—	۲۱۲۸	—	۸۲۷	—
مشاغل حفاری و استخراج معدن	۲۴۰	۰/۶	—	—	۲۹	—	۲۱۱	—	—	—
مشاغل حمل و نقل و ارتباطات	۵۶۲۴	۱۳/۳	۳۷۸	—	۵۲۷	—	۴۳۰۹	—	۴۱۰	—
مشاغل حرفه‌های صنعتی و تولیدی	۲۳۵۶۱	۵۵/۸	۲۹۰۹	—	۱۴۸۱	—	۱۵۲۲۰	—	۳۹۵۱	—
مشاغل خدمات	۱۷۷۹	۴/۲	۱۳۸	—	۲۸۴	—	۸۵۳	—	۵۰۴	—
مشاغل متفرقه	۲۸۶۰	۶/۷	۵۲	—	—	—	۱۸۱	—	۲۶۲۷	—

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

طی یکسال پیش از آمارگیری، حرفه های صنعتی
در دوجدول زیرنرخهای مربوط به بیکارانیکه قبلا
و عملیات تولیدی با نسبت ۵۰/۸ درصد (۲۳۰۶۱ نفر)
شغل داشته و طی یکسال قبل از آمارگیری بیکار شده اند
وسپس، حمل و نقل و ارتباطات با نسبت ۱۳/۳ درصد
برحسب شاغلین در گروههای اصلی مشاغل ورشته های
(۵۶۲۴ نفر) پیش از سایر مشاغل بیکار داشته است.
فعالیت اقتصادی نشان داده میشود.

جدول شماره ۱-۳ توزیع بیکاران و نرخهای بیکاری در رشتههای عمده فعالیت اقتصادی در جامعه شهری ایران
(بهار سال ۱۳۴۳)

رشته های عمده فعالیت اقتصادی	تعداد شاغلین در یکسال قبل از آمارگیری	بیکارشدگان طی یکسال	نرخ بیکاری (درصد)
جمع	۱۹۱۸۵۰۳	۴۲۱۹۷	۲/۲
کشاورزی	۱۵۰۶۳۸	۳۲۱۴	۲/۱
استخراج معدن	۳۳۸۰	۲۱۰	۶/۲
صنایع	۴۹۸۲۱۱	۱۴۵۸۸	۲/۹
ساختمان	۲۰۰۴۴۱	۸۵۹۳	۴/۳
برق-آب-خدمات بهداشتی	۱۶۱۴۲	۴۴۰	۲/۷
تجارت و بانک و بیمه و مستغلات	۳۷۴۸۶۵	۳۲۷۶	۰/۹
حمل و نقل و ارتباطات	۱۷۴۰۶۸	۵۶۴۳	۳/۲
خدمات	۴۸۶۹۸۳	۲۹۶۴	۰/۶
فعالتهای غیر مشخص	۱۳۷۷۵	۳۲۶۹	-

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۳-۵۲ توزیع بیکاران و نرخهای بیکاری در گروههای اصلی مشاغل در جامعه شهری ایران (بهار سال ۱۳۴۳)

نرخ بیکاری (درصد)	بیکارشدگان طبق یکسال	تعداد شاغلین در یکسال قبل از آمارگیری	گروههای اصلی مشاغل
۲/۲	۴۲۱۹۷۰	۱۹۱۸۵۰۳	جمع
۰/۲	۲۶۲	۱۰۷۷۹۹	مشاغل تخصصی و فنی
۱/۱	۵۷۳	۵۳۶۹۱	مشاغل مدیریت و امراداری
۰/۱	۱۲۹۴	۱۴۶۱۳۱	مشاغل امور دفتری
۰/۸	۲۸۱۰	۳۳۶۱۴۹	مشاغل فروش
۲/۱	۳۱۹۴	۱۴۹۷۲۴	مشاغل کشاورزی
۱۵/—	۲۴۰	۱۵۹۵	مشاغل حفاری و استخراج معدن
۳/۷	۵۶۲۴	۱۵۳۸۷۹	مشاغل حمل و نقل و ارتباطات
۳/۳	۲۳۵۶۱	۷۰۶۳۸۶	مشاغل حرفه های صنعتی و تولیدی
۰/۱	۱۷۷۹	۱۹۷۱۵۳	مشاغل خدمات
—	۲۸۶۰	۶۵۹۹۶	مشاغل متفرقه

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

نرخهای مندرج در جدول فوق بخوبی نشان
میدهد که در گروههای اصلی مشاغل ورشته های عمده
فعالیت اقتصادی بیکاری بجه میزان بوده و چه
نسبتی بین آنها برقرار است. در گروههای اصلی مشاغل
افراد شاغل در مشاغل حفاری و استخراج معدن بانرخ
۱۵ درصد بیش از سایرین و شاغلین مشاغل تخصصی و فنی
بانرخ ۰/۳ درصد کمتر از گروههای دیگر طبق یکسال

بیکاری داشته اند.

در رشته های عمده فعالیت اقتصادی، فعالیت مربوط به
استخراج معدن بانرخ ۶/۲ درصد و فعالیت مربوط به
خدمات بانرخ ۰/۱ درصد به ترتیب بیشترین و کمترین
نرخ بیکاری را در فعالیتهای اقتصادی دارا بوده اند.

۸- مشاغل مورد تقاضا

توزیع بیکاران برحسب مشاغل مورد

جدول شماره ۳-۵۲ توزیع بیکاران برحسب نوع کار مورد تقاضا و مدت آن در جامعه شهری ایران (سال ۱۳۴۳)

مدت شغل مورد تقاضا	تعداد بیکاران	درصد	مدت شغل های مورد تقاضا برحسب ماه				اظهار شده
			۱-۱۲ ماه	درصد	۱۳-۱۲ ماه	درصد	
جمع	۱۹۰۹۰۳	۱۰۰	۵۵۵۴	۱۰۰	۱۸۴۷۶۰	۱۰۰	۵۸۹
مشاغل تخصصی و فنی	۶۵۲۸	۳/۴	۱۳۹۵	۲۵/۱	۵۱۳۳	۲/۸	-
مشاغل مدیریت و امور اداری	۱۸۱	۰/۱	-	-	۱۸۱	۰/۱	-
مشاغل امور دفتری	۲۱۸۹۷	۱۱/۵	۵۸۴	۱۰/۵	۲۱۳۱۳	۱۱/۵	-
مشاغل فروش	۷۳۹۷	۳/۹	۱۹۶	۳/۵	۷۲۰۱	۳/۹	-
مشاغل کشاورزی	۷۹۷۸	۴/۲	۷۹۵	۱۴/۳	۷۱۸۳	۳/۹	-
مشاغل حمل و نقل و استخراج معدن	۵۹	-	-	-	۵۹	-	-
مشاغل حمل و نقل و ارتباطات	۱۳۲۶۴	۶/۹	۲۶۴	۴/۸	۱۳۰۰۰	۷/۷	-
مشاغل حرفه های صنعتی و تولیدی	۸۵۵۴۴	۴۴/۸	۲۰۴۴	۳۶/۸	۸۳۴۹۶	۴۵/۲	۷۴
مشاغل خدمات	۳۱۳۶۳	۱۶/۴	۲۷۶	۵/۷	۳۰۷۴۸	۱۶/۶	۲۳۹
مشاغل ارتشی	۳۵۴	۰/۲	-	-	۳۵۴	۰/۲	-
مشاغل متفرقه	۱۶۴۳۸	۸/۶	-	-	۱۶۱۶۲	۸/۸	۲۷۶

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی حاکی است که

شده اند که تعداد و درصد آنها برحسب گروه های اصلی

در مقابل پرسش که از بیکاران نسبت به مشاغل مورد علاقه آنها

مشاغل در جدول فوق نشان داده شده است. نسبت های بالا

بعمل آمده هر کدام ما این قبیل وقایع علاقه خود شغلی را خواستار

که نمودار میل علاقه افراد بیکار نسبت به مشاغل مورد

۹- مقایسه نرخهای بیکاری در ۱۱ شهر بزرگ کشور

درخواست است بنحویث نشان مسودهد که مشاغل فنی و حرفه ای طرفداران بیشتری داشته است. در مورد پرسش دیگری که مدت کار را در سال جویا شده است اکثریت بیکاران خواستار ۱۰ الی ۱۲ ماه کار در سال بوده اند.

در جدول ۳-۵۴ که براساس نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی تدلیف شده است نرخ بیکاری در گروهی از شهرهای درجه یک ایران نشان داده شده است بطوریکه ملاحظه می شود نرخ بیکاری در آبادان بیشتر و در اصفهان و تبریز کمتر از سایر شهرها است.

جدول شماره ۳-۵۴ مقایسه نرخهای بیکاری ۱۱ شهر بزرگ کشور در سال ۱۳۴۳

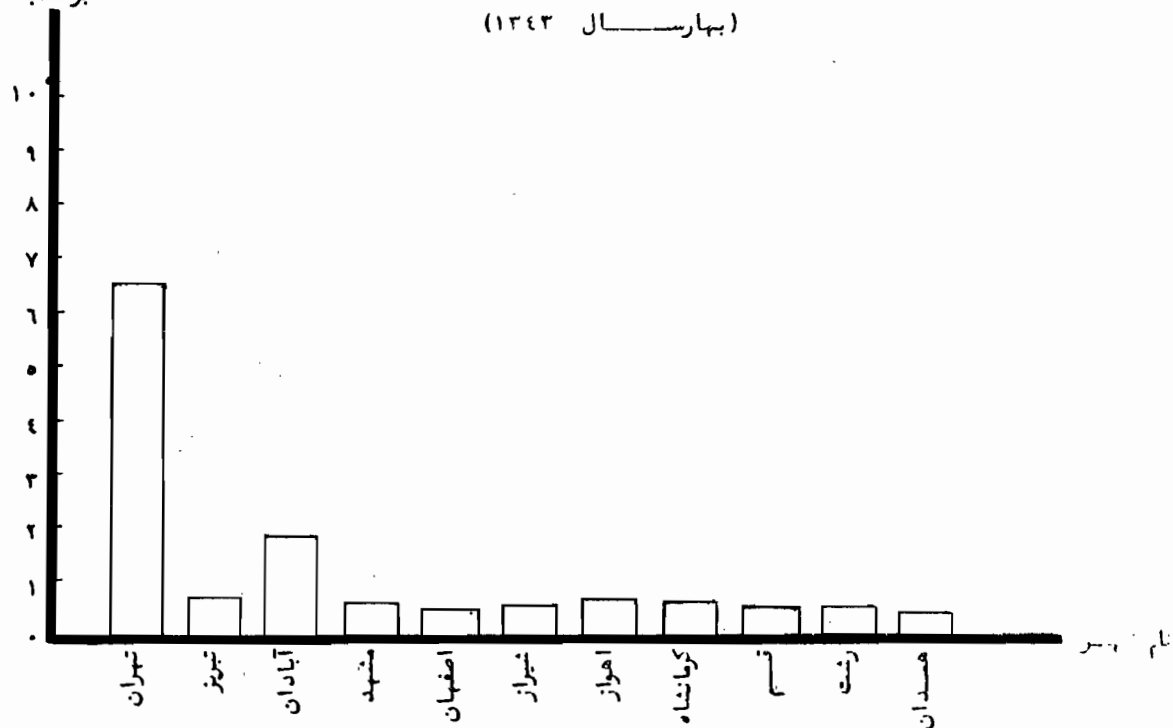
نام شهر	جمعیت کل	تعداد بیکاران	نرخ بیکاری (درصد)
تهران	۲۱۸۳۲۳۲	۶۴۴۴۴	۲۸
تبریز	۳۹۶۶۰۲	۵۳۱۷	۱۳
آبادان	۳۴۲۷۲۱	۱۸۴۴۳	۵۳
مشهد	۳۴۲۱۶۲	۴۴۰۵	۱۳
اصفهان	۲۹۶۷۸۷	۲۹۳۲	۱۰
شیراز	۲۲۷۵۱۶	۳۷۸۶	۱۷
اهواز	۱۶۴۴۸۱	۶۳۰۱	۳۸
کرمانشاه	۱۴۷۸۲۹	۴۳۸۰	۳۰
قم	۱۳۱۷۷۷	۲۶۰۳	۲۰
رشت	۱۲۵۲۴۰	۳۸۲۵	۳۱
همدان	۱۱۲۱۴۹	۲۷۳۷	۲۵

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

نمودار شماره ۲۱-۳- مقایسه تعداد بیکاران در ۱۱ شهر بزرگ کشور

تعداد بر حسب ده هزار نفر

(بهار سال ۱۳۴۳)

ترجیح داده شده که تحت عنوان افراد مایل بکار مورد بررسی قرار گیرند.

۱۰- افراد مایل بکار

در جدول زیر که بر اساس آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی تدوین شده، افراد مایل بکار در جمعیت غیرفعال اقتصاد بود و گروه‌های زنان خانه دار و محصلین و افراد متفرقه نشان داده شده است.

علاوه بر بیکاران در جستجوی کار که شرح آن در مبحث گذشته بررسی گردید، عده‌ای نیز تمایل خود را بکار کردن ابراز نکرده‌اند، که از نظر تعریف بین المللی بیکاری میبایستی جزء بیکاران محسوب گردند، ولی در این بررسی

جدول شماره ۳۰۵۵ افراد مایل بکار در نیروی زنان خانه دار و محصلین و سایرین در جامعه شهری ایران (سال ۱۳۴۳)

زن و مرد	جمعیت غیر فعال اقتصادی	افراد مایل بکار در جمعیت غیر فعال اقتصادی		
		جمع	زن خانه دار	محصل
جمع	۳۴۴۴۴۸۲	۲۵۵۷۸۰	۲۰۶۰۱۹	۳۸۰۰۵
مرد	۸۹۰۷۴۸	۴۰۰۸۸	—	۲۸۳۵۱
زن	۲۵۵۳۷۳۴	۲۱۵۶۹۲	۲۰۶۰۱۹	۹۶۵۴
				۱۹

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

این افراد که شامل زنان خانه دار و محصلین و افراد متفرقه میباشند ۶ درصد و ۸۴ درصد آنها از زنان و ۱۶ درصد بقیه را مردان تشکیل میدهند.

آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی حاکی است که از مجموع جمعیت غیر فعال اقتصادی جامعه شهری ایران در سال ۴۳ درصد و ۷/۴ درصد (۲۵۵۷۸۰ نفر) آنها تمایل خود را در صورت وجود کار برای کار کردن ابراز داشتند.

کتابخانه آستان قدس رضوی

تاریخچه

کتابخانه آستان قدس رضوی

فهرست مندرجات

شماره صفحه

مقدمه فصل اول

۲۳۴۳
۲۳۴۸	بررسی جمعیت و منابع نیروی انسانی - ساختمان جمعیت - توزیع جمعیت بر حسب جنس
۲۳۴۹ - ۲۳۵۵ ترکیب سنی - تراکم جمعیت - افزایش جمعیت - پیش بینی جمعیت
۲۳۵۷ - ۲۳۶۱ حرکات - معیت : ولادت و مرگ و میر - ازدواج - طلاق
۲۳۶۱ - ۲۳۶۶ مهاجرت - شغل و فعالیت مهاجرین - علل مهاجرت - روند مهاجرت
۲۳۷۰ بررسی غائبین از خانوار

فصل دوم

۲۳۷۵ وضع سواد در جامعه روستائی ایران
۲۳۸۲ وضع سواد در گروه های سنی
۲۳۸۳ - ۲۳۸۸ بررسی بیسوادی و علل آن
۲۳۸۸ بررسی ترك تحصیل و علل آن
۲۳۹۱ بررسی افراد با سواد کلاس ندیده و علل نداشتن تحصیلات کلاسیک
۲۳۹۴ - ۲۳۹۸ بررسی افراد تحت تعلیم - برآورد افراد لازم التعلیم
۲۳۹۹ بررسی مهارت و تخصص و رابطه آن با سواد

فصل سوم

۲۴۰۲ بررسی نیروی کار جامعه روستائی ایران
۲۴۰۴ مبحث اول جمعیت فعال : تعریف جمعیت فعال
۲۴۰۶ - ۲۴۱۱ نرخ فعالیت - نسبت فعالیت
۲۴۱۲ مبحث دوم اشتغال : نرخ اشتغال
۲۴۱۵ توزیع شاغلین و نرخ اشتغال بر حسب گروه های سنی
۲۴۱۷ توزیع شاغلین در گروه های اصلی مشاغل
۲۴۱۹ توزیع شاغلین بر حسب وضع در شغل
۲۴۲۰ توزیع شاغلین در رشته های عمده فعالیت اقتصادی
۲۴۲۳ وضع در شغل در بخش های سه گانه فعالیت اقتصادی
۲۴۲۴ اشتغال و میزان سواد
۲۴۲۸ - ۲۴۳۰ اشتغال و مهارت - شاغلینی که علاوه بر شغل اصلی کار دیگری دارند
۲۴۳۲ مبحث سوم بیکاری : تعریف بیکاری - بیکاران در جستجوی کار
۲۴۳۴ وضع سواد و مهارت بیکاران
۲۴۳۵ - ۲۴۳۶ کم کاری در جامعه روستائی - نسبت کم کاری
۲۴۳۷ مشاغل مورد تقاضا

مقدمه

جامعه روستائی ایران باد را اختيار داشتن تقريباً دوسوم جمعيت كل كشور، درآينده نزديك، نقش بسيار بيشترى در پيش برد برنامه هاى رشد و توسعه اقتصادى بعهده خواهد داشت. تجهيز اين نيروى عظيم انساني كه ساليانى دراز با ابتدائى ترين ابزار توليد سروكار داشت و دائماً در تهديد بىكارى هاى فصلى و كم كارى و بىكارى پنهان بود، ميتواند سرآغاز يك تحول بزرگ در جامعه روستا و همچنين جامعه وابسته به معنسى اجتماع شهر نشينان باشد. ميزان عمق و غناى تحول جامعه روستا در گرو نحوه اجراء برنامه هاى مبارزه با بى سوادى، توسعه تعليمات روستائى، تربيت نيروى كارماهر و متخصص روستائى، سرمايه گذارى هاى جديد توليدى در بخش كشاورزى، توسعه شركت هاى تعاونى توليد و توزيع، تصحيح سيستم آبيارى، استفاده از آبهاى سطحى و تحت الارضى، توسعه كود شيميايى، اصلاح بذر، وضع آفات، مكانيزه كردن كشاورزى، گسترش شبكه راهسازى در روستاها، توسعه دام دارى و مرغ دارى، پرورش زنبور عسل و نظاير آنست.

x x x

در نتيجه حاضريكى از مهمترين مسائل بنيادى روستاها كه مسائل نيروى انساني آن باشد مورد بررسى قرار گرفته است. بطورينه در مقدمه بررسى مسائل نيروى انساني جامعه شهرى ذكر گرديد پس از سرشمارى سال ۱۳۳۵ از جمعيت و نفوس كل كشور و آمار گيرى اجتماعى و نفوس سال ۱۳۴۲ اداره كل آمار عمومى، اين سومين آمار گيرى (و دومين آمار گيرى به شيوه نمونه گيرى) است كه در سطح كشور ايران درباره نيروى انساني و خانوارها، تاكنون صورت گرفته است. تحولات سريع جهان و رشد دائمى التزايد جمعيت و توسعه روز افزون نيازمنديهاى عمومى و بالا رفتن دائمى سطح توقعات و انتظارات جامعه و نظاير آن، ضرورت و فوريت برنامه ريزى هاى توسعه اقتصادى را پيش از هر وقت الزام آورى نمايد. در برنامه ريزى هاى وسيع توسعه اقتصادى، وجود مباني و منابع مطمئن آمارى بمنزله سنگ بناى هرگونه برنامه ريزى است. معمولاً به جهات بالا بودن هزينه و صرف وقت همانطور كه در غالب كشور هاى پيشرفته معمول است، سرشمارى عمومى از خانوار و نفوس در هر دهه يك بار بيشتر تكرر نميشود و تغييرات حاصله در اين فاصله را آمار گيرى هاى نمونه اى بياصرف كمترين هزينه و در کوتاه ترين فرصت جواب ميدهند.

x x x

در آمار گيرى نمونه اى نيروى انساني سال ۱۳۴۳ از خانوارها، صنايع نيروى انساني شهر و روستا (با در نظر گرفتن

ماخذ کمتر و یا بیشتر از ۵۰۰ نفر جمعیت برای تمیز شهر از روستا) بطور نسبتاً مشروح بررسی گردیده و در هر قسمت طی سه فصل جداگانه تحت عناوین: ((جمعیت و منابع نیروی انسانی، مسائل آموزشی، و مسائل نیروی کار)) تقریباً مهمترین و زیدترین مسائلی که در خوریک برنامه ریزی وسیع نیروی انسانی و توسعه اقتصادی و اجتماعی می باشد، آورده شده است. که میتواند در برنامه ریزیهای مانند: مبارزه بای سواد بی، بالا بردن سطح تحصیلات، حل مشکل بیکاری، برنامه های توسعه اشتغال، افزایش دادن بازده نیروی کار، بالا بردن سطح تولیدات کشاورزی و صنعتی و نظایر آن مفید و موثر باشد

x x x

در فصل اول این بررسی مسائل مربوط به جمعیت و منابع نیروی انسانی مناطق روستائی ایران مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. واضح است که داشتن اطلاعات آماری از تعداد جمعیت و چگونگی آن از لحاظ سن و جنس و میزان تراکم آن و وضع ازدواج و طلاق و نرخ باروری و آگاهی از میزان ولادت و فوت و مسئله مهاجرت و نظایر آن، مصالح اولیه یک برنامه ریزی نیروی انسانی است. اطلاعات جامع آماری از وضع کلی منابع نیروی انسانی و پیش بینی تغییرات کمی و کیفی آن در یک آینده مقابل پیش بینی به مسئولان برنامه ریزی نیروی انسانی امکان میدهد که قبلاً کلیه پیش بینی های لازم را در برنامه های عمران و آبادانی جامعه روستائی بعمل آورند.

x x x

جمعیت مناطق روستائی ایران همانطور که در فصل اول این نشریه آمده است از ۱۳۰۰۱۱۴۱ نفر در سال ۱۳۳۵ به ۱۴۷۱۵۹۶۰ نفر در سال ۱۳۴۳ بالغ گردیده است. بدین معنی که طی مدت تقریباً ۸ سال فقط ۱۷۱۴۸۱۹ نفر به جمعیت مناطق روستائی ایران افزوده شده است. پائین بودن نسبت این افزایش با در نظر گرفتن نرخ نسبتاً بالای افزایش جمعیت شهرنشین، یگسای مربوط به ازدیاد مهاجرت از روستاها به شهرها و دیگری بالا بودن نسبی نرخ مرگ و میر در دهات است. اجرای برنامه های توسعه اقتصادی در روستاها در آینده در عین حال که از ازدیاد نرخ مهاجرت روستاها به شهرها بصورت کنونی تا اندازه ای میکاهد، به سهم خود نرخ مرگ و میر را نیز کاهش خواهد داد. ضمن اجرای برنامه های وسیع توسعه اقتصادی نیروی کار عظیمی که امروز بصورت کم کار و بیکار (به د صورت بیکاری آشکار و بیکاری پنهان) بردوش اقتصاد روستائی سنگینی میکند، آزاد خواهد شد و با کار گرفتن و تجهیز تمام منابع نیروی انسانی جامعه روستائی و شهری، سطح تولید اعم از تولیدات کشاورزی و یا صنعتی در هر دو بخش از اقتصاد، هم از لحاظ کمی و هم از نظر کیفی تقویت خواهد گردید.

و متناسب با آن درآمد ملی و سرانه بالا خواهد رفت و بازار بهتری برای فرآورده ها و تولیدات اضافی هر دو جامعه بوجود خواهد آمد. جامعه توسعه یافته روستائی با تأمین نیازمندیهای جامعه شهری به تولیدات کشاورزی و استفاده بیشتر از دست آورد های صنعتی و نیروی فکری و انسانی جامعه شهری هم به توسعه رفاه جامعه خود و هم به رونق و شکفتن جامعه صنعتی شهری کمک خواهد کرد.

x x x

در بررسی مسائل نیروی انسانی جامعه روستائی ایران، مسائل آموزشی و پرورشی جای خاصی دارد. توسعه صحیح و همه جانبه آموزش و پرورش در هر جامعه، سرآغاز رشد و تعالی اقتصادی است. در فصل دوم این بررسی نتایجی که امکان داشته کوشش شده است که مسائل آموزشی مناطق روستائی ایران با در نظر گرفتن هدف های توسعه اقتصادی و برنامه های سپاه دانش روشن گردد. تردیدی نیست که تربیت نیروی کار ماهر و متخصص از طریق اتخاذ یک سیستم نوین آموزشی که بر اساس احتیاجات پیش بینی شده حال و آینده جامعه پی ریزی شده باشد، اولین گام در جهت پیشرفت منطقی رشد اقتصادی است. بالا رفتن مداوم سطح مهارت ها و تخصص ها در خلال یک برنامه ریزی وسیع تعلیماتی و توسعه ای آموزش حرفه ای امکان افزایش کمی و کیفی بازدهی کار و بالاخره از دیاد درآمد سرانه ملی و در نتیجه رفاه عمومی را فراهم می سازد.

x x x

بر اساس آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی در سال ۴۲ از جمعیت ۱۰ ساله به بالای جامعه روستائی ایران پیش از ۱۵ درصد باسواد بوده اند. در حالیکه این نسبت در سال ۱۳۳۵ فقط ۶ درصد بوده است. آمارهای اخیر نشان میدهند که توسعه سواد در جامعه روستائی بیشتر در گروه های سنی پایین اجرا شده است، بطوری که مطابق آمارهای موجود از جمعیت ۱۰ ساله به بالای جامعه روستائی ایران در سال ۱۳۴۲ در حدود ۸/۱۶ درصد باسواد بوده اند (۳/۲۸ درصد مردان و ۵/۸ درصد زنان) در فصل دوم این بررسی (در قسمت آموزشی) وضع عمومی سواد و تخصص جمعیت شهرنشین ایران در تمام گروه های سنی و جنس و ریا به های مختلف تحصیلی به تفکیک تحصیلات رسمی و غیر رسمی و همچنین مسائل مانی و ترک تحصیل و علل آن بطور نسبتاً مشروح آورده شده است. مطالعه و مقایسه وضع عمومی سواد جامعه روستائی ایران در سال ۱۳۳۵ و سال ۱۳۴۲ که طی این فصل آورده شده، به ما امکان میدهد که کلیه اقدامات آموزشی که در این فاصله در کادر روستاهای کل کشور صورت گرفته مورد ارزیابی و سنجش قرار گیرد و کلیه نقاط ضعف و یا قوت آن بمنظور تصحیح و همگام

ساختن برنامه های جاری آموزشی با هدف های توسعه اقتصادی مشخص گردد . موضوع ترك تحصیل و علل آن و همچنین طرق مبارزه با آن ، از جمله مسائل تازه ایست که در این بررسی عنوان گردیده و میتواند بنوبه خود به یکی از مسائل مهم و مبتلا به جامعه طالبین علم و هنر پاسخ گو باشد .

x x x

بر اساس نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی در سال ۱۳۴۳ در حدود ۲۹۹۵۳۵ نفر با سواد کلاس ندیده در جامعه ۶ ساله بیالای مناطق روستائی ایران وجود داشته که فاقد هرگونه مدارك رسمی تحصیلی بوده اند . بررسی این گروه از با سوادان و علل نداشتن تحصیلات رسمی که در این فصل آمده میتواند در اتخاذ روش هایی بمنظور کاهش نسبت های این گروه و سوق دادن ویا گرایش این دسته به کسب تحصیلات رسمی کلاسیک و توفیق بیشتر برنامه ریزی های نوین آموزشی مؤثر باشد . گذشته از این در ضمن فصل دوم این بررسی مسئله بی سواد ی و تغییرات آن در گروه های مختلف سنی با ذکر علل بی سواد ی و مقایسه آن در طی سالهای ۳۵-۴۳ مورد مطالعه قرار گرفته که نتایج آن میتواند در برنامه های مبارزه با بی سواد ی که هم اکنون در سطح روستا بطور جدی در جریان است مورد استفاده واقع گردد .

x x x

در فصل سوم این بررسی تحت عنوان ((بررسی نیروی کار جامعه روستائی ایران)) طی سه مبحث جداگانه مسائلی مانند جمعیت فعال ، اشتغال و بیکاری ، مشروحات از نظر کمی و کیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است . باید دانست که از ۱۴۷۱۵۹۶۰ نفر جمعیت مناطق روستائی ایران در سال ۱۳۴۳ در حدود ۳۰ درصد و یا ۴۳۵۳۹۶۰ نفر آن جزو جمعیت فعال بود ماست . که از این عده ۴۱۱۶۹۹۵ نفر شاغل و ۱۷۴۶۶۴ نفر بقیه بیکاران در جستجوی کار بوده اند . از طرفی از ۵۰۵۱۹۰۰ نفر جمعیت غیر فعال مناطق روستائی در حدود ۳۷۸۲۹۰۹ نفر زنان خانه دار و ۱۲۶۸۹۹۱ نفر آن محصلین و غیره بوده اند . در خلال همین فصل مسئله اشتغال در جامعه روستائی و وضع آن در گروه های مختلف سنی بر حسب زن و مرد داده شد و تغییرات آن در فاصله سرشماری ۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۴۳ و مسائل دیگری از کر علل و اسباب آن بررسی گردید ماست که مجموعاً میتواند در برنامه ریزی های نیروی انسانی بمنظور تحقق اشتغال تام و کاهش نسبت های بیکاری مورد استفاده قرار گیرد .

بررسی بیکاران و مشخص شدن وضع عمومی آنان از لحاظ سن و جنس و طول مدت بیکاری و میزان سواد و مهارت کسبه در قسمت آخر فصل سوم مشروحاً بیان گردیده است، از جمله مسائلی است که آگاهی از آنها در برنامه توسعه مشاغل جدید و ایجاد اشتغال تأمیر و رفع و تقلیل نرخ بیکاری و جلوگیری از بیکاری‌های مزمن فصلی و کم‌کاری ادواری - و بیکاری پنهان ضرورت دارد. داشتن آمار کافی از تعداد بیکاران و وضع آنان از لحاظ سواد و تخصص به ماکمک میکند که بتوان یک برنامه آموزشی برای بیکارانی که اطلاعات در کار و سواد و تخصص کافی ندارند ترتیب داد و از طرفی برای آن‌ها دوره‌ای که سواد و مهارت کافی برای کار کردن دارند، پست‌ها و مشاغل متناسبی ضمیمه سرمایه‌گذارانهائی به منظور توسعه سطح اشتغال و افزایش قدرت تولید، در نظر گرفت.

فصل اول

بررسی جمعیت و منابع نیروی انسانی

ساکنان جمعیت توزیع جمعیت بر حسب جنس

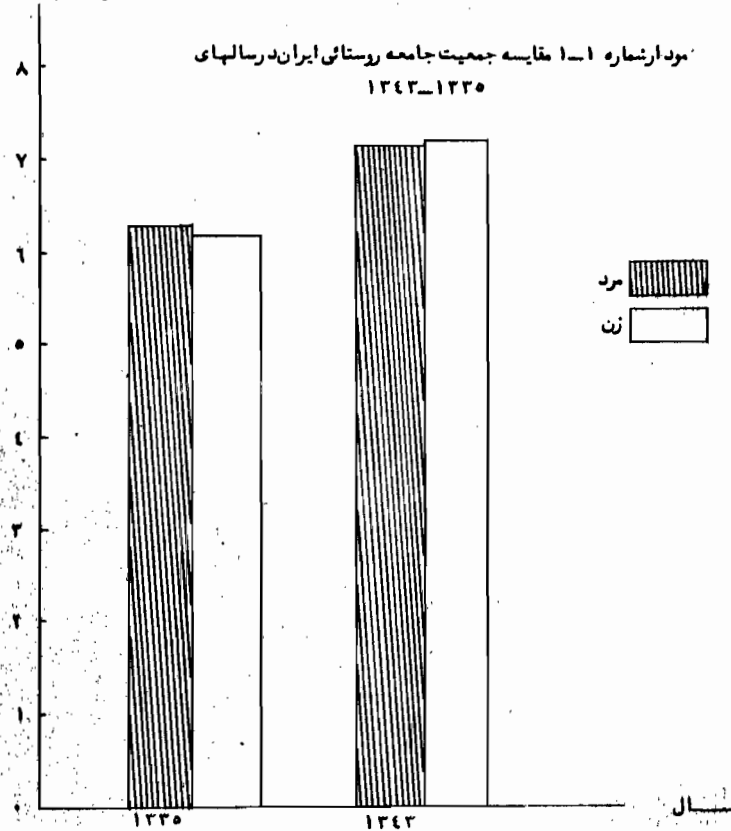
طبقه آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی در سال ۱۳۴۳
کل جمعیت نقاط کمتر از پنجاه هزار نفر (جامعه روستائی) ایران ۱۴۷۱۵۹۶۰ نفر برآورد شده که از این عدد ۷۳۰۱۰۵۴ نفر یا ۴۹/۶ درصد مرد و ۷۴۱۴۹۰۶ نفر یا ۵۰/۴ درصد زن بوده اند. از مقایسه ارقام جدول زیر باین نتیجه می‌رسیم که در طی دو آمارگیری سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ در حدود ۱۷۱۴۸۱۹ نفر به جمعیت جامعه روستائی ایران افزوده شده است که از این عدد ۷۲۶۲۵۹ نفر مرد و ۹۸۸۵۶۰ نفر زن بوده‌اند. ارقام مذکور نشان می‌دهد که افزایش نسبی زنان کمی بیش از مردان بوده است.

جدول شماره ۱-۱ توزیع جمعیت جامعه روستائی ایران به تفکیک جنس در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳

سال	جمعیت کل	مرد		زن	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱۳۳۵	۱۳۰۰۱۱۴۱	۶۵۷۴۷۹۵	۵۰/۶	۶۴۲۶۳۴۶	۴۹/۴
۱۳۴۳	۱۴۷۱۵۹۶۰	۷۳۰۱۰۵۴	۴۹/۶	۷۴۱۴۹۰۶	۵۰/۴

منابع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

واحد بر حسب یک میلیون نفر

ترکیب سنی جمعیت

برای شناسائی نیروی کار از لحاظ کمی و کیفی و چگونگی

رشد آن لازم است که ترکیب سنی جمعیت را داشته باشیم
رشد جمعیت در جامعه روستائی ایران سریعتر از رشد
اقتصاد می باشد و چون فعالیت های تولیدی کشاورزی و صنعتی
نمی تواند برای کلیه نیروی فعال کار و شغل ایجاد نماید
و در نتیجه همه ساله عده کثیری از نیروی کار روستاها برای
پیدا کردن کار و یا کار بهتر به شهرها روی آورده می شوند این
مهاجرت ها در ترکیب سنی جمعیت روستائی ایجاد اختلال
می کند و نسبت جمعیت فعال را برابر جامعه خارج از نیروی
کار کمتر می شود.

از طرفی دیگر امکانات بهداشتی و آشنائی روستائیان

با متد و روش های جدید زندگی بخصوص وضع مسکن، سرخ
مرگ و میر و اد ر میان اطفال و نوزادان به این آورد ما ست طبق
نتایج آمارگیری نمونه های نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نسبت جمعیت
کمتر از ۱۵ ساله به کل جمعیت در جامعه روستائی ایران
در حدود ۴۶/۱ درصد بوده و در همین سال جمعیت بالاتر
از ۱۴ ساله در حدود ۵/۴ درصد و جمعیت واقع در سنین
فعالیت (۱۵-۶۴ ساله) در حدود ۹/۴۸ درصد کل جمعیت
برآورد شده است.

بدین ترتیب بنظر می رسد که جمعیت خارج از سن کار
پیش از ۱۴-۱۵ سالگی کل جمعیت جامعه روستائی ایران را تشکیل می دهند
و عبارت دیگر بار معیشت نیروی کار روستائی بسیار زیاد است

الیه این مطلب در صورتی است که کلیه افراد واقع در سنین
کمتراز ۵ ساله خارج از نیروی کار به حساب آوریم؛ در حالیکه
در جامعه روستائی ایران وضع چنین نیست و اکثر افراد واقع
در گروههای سنی ۶-۹ ساله و ۱۰-۱۴ ساله علاوه بر اینکه
سرمایه برای جمعیت فعال نیستند بلکه خود نیز در کلیه
فعالتهای تولیدی شریک و سهمین میباشند.

بهر حال نسبتهای فوق نشان میدهد که

جامعه روستائی ایران جوان میشود و امکانات آموزشی
که برای جوانان به نسبت بیشتر از بزرگسالان در روستاها
وجود دارد، میتواند انتظار داشت که قطب جوان نیروی
کار از لحاظ مهارت و کسار آیی از قطب دیگر با ارزش تر
خواهد بود.

جدولهای ۱-۲ و ۱-۳ ترکیب سنی جامعه

روستائی کشور را نشان میدهد.

جدول شماره ۱-۲ توزیع جمعیت بر حسب گروههای سنی و جنس در جامعه روستائی ایران (سال ۱۳۴۳)

جنس / گروههای سنی	جمع	درصد نسبت به کل جمعیت	مرد		زن	
			تعداد	درصد	تعداد	درصد
کلیه سنین	۱۴۷۱۵۹۶۰	۱۰۰	۷۳۰۱۰۵۴	۱۰۰	۷۴۱۴۹۰۶	۱۰۰
کمتراز ۵ ساله	۲۸۳۵۸۹۲	۱۱/۳	۱۴۶۳۶۱۲	۲۰/۱	۱۳۷۲۲۸۰	۱۸/۵
۵-۹ ساله	۲۴۷۴۲۰۸	۱۶/۸	۱۲۱۸۷۵۳	۱۶/۷	۱۲۵۵۴۵۵	۱۶/۹
۱۰-۱۴ ساله	۱۵۴۷۴۲۵	۱۰/۵	۸۰۹۶۲۰	۱۱/۱	۷۳۷۸۰۵	۱۰
۱۵-۱۹ ساله	۱۰۲۹۴۸۸	۷	۴۱۴۳۸۶	۶/۴	۵۶۵۱۰۲	۷/۶
۲۰-۲۴ ساله	۹۴۲۰۱۶	۶/۴	۳۸۹۰۲۹	۵/۳	۵۵۲۶۸۷	۷/۵
۲۵-۳۴ ساله	۲۰۳۱۸۲۱	۱۳/۸	۹۵۸۳۷۱	۱۳/۱	۱۰۷۳۴۴۲	۱۴/۵
۳۵-۴۴ ساله	۱۵۴۸۳۲۹	۱۰/۶	۸۴۱۵۱۶	۱۱/۵	۷۰۶۸۱۳	۹/۶
۴۵-۵۴ ساله	۹۱۵۰۶۳	۶/۲	۴۷۱۷۸۵	۶/۵	۴۴۳۲۷۸	۶
۵۵-۶۴ ساله	۷۱۰۷۳۹	۴/۹	۳۵۳۲۷۲	۴/۹	۳۵۷۴۶۷	۴/۸
۶۵ ساله و بالاتر	۶۶۶۱۴۵	۴/۵	۳۲۲۸۹۷	۴/۴	۳۴۳۲۴۸	۴/۶
سنین اظهار نشد	۱۴۸۳۴	*	۷۸۰۵	*	۷۰۲۹	*

منبع: آمارگیری نمونهای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

* - در مواردیکه درصد کمتراز ۰/۱ باشد از درج آن صرفنظر میشود.

جدول شماره ۱-۳ توزیع جمعیت برحسب سن و جنس در جامعه روستائی ایران (آبانماه ۱۳۳۵)

جنس		جمع	درصد بکل جمعیت	مرد		زن	
				تعداد	درصد	تعداد	درصد
کلیه سنین		۱۳۰۰۱۱۴۱	۱۰۰	۶۵۷۴۷۹۵	۱۰۰	۶۴۲۶۳۴۶	۱۰۰
کمتر از ۵ ساله		۲۴۲۲۱۰۱	۱۸/۶	۱۲۱۲۴۰۳	۱۸/۴	۱۲۰۹۶۹۸	۱۸/۸
۵ - ۹ ساله		۱۹۸۱۸۹۰	۱۵/۲	۹۹۲۶۸۴	۱۵/۱	۹۸۹۲۰۶	۱۵/۴
۱۰ - ۱۴ ساله		۱۱۹۳۷۸۷	۹/۲	۶۴۳۲۴۶	۹/۸	۵۵۰۵۴۱	۸/۶
۱۵ - ۱۹ ساله		۸۱۷۹۵۰	۶/۱	۴۴۲۹۴۴	۶/۷	۴۵۵۰۰۶	۷/۱
۲۰ - ۲۴ ساله		۹۴۱۳۵۱	۷/۲	۴۱۰۷۰۲	۶/۲	۵۳۰۶۴۹	۸/۳
۲۵ - ۳۴ ساله		۲۰۰۹۶۱۶	۱۵/۵	۹۸۰۹۹۶	۱۴/۹	۱۰۲۸۶۲۰	۱۶
۳۵ - ۴۴ ساله		۱۳۴۲۳۸۳	۱۰/۳	۷۲۷۹۲۰	۱۱/۱	۶۱۴۴۶۳	۹/۶
۴۵ - ۵۴ ساله		۹۷۹۲۶۵	۷/۵	۵۰۸۹۸۱	۷/۷	۴۷۰۲۸۴	۷/۳
۵۵ - ۶۴ ساله		۶۸۵۳۵۶	۵/۳	۳۶۵۱۸۴	۵/۶	۳۲۰۱۷۲	۵
۶۵ ساله و بالا		۵۱۳۲۸۳	۴/۳	۲۸۸۱۸۱	۴/۵	۲۵۵۱۰۲	۳/۹
سنین اظهارنشده		۴۱۵۹	-	۱۵۵۴	-	۲۶۰۵	-

منبع : سرشماری عمومی نفوس سال ۱۳۳۵

از ارقام جدول شماره ۲-۱ و ۲-۱ چنین نتیجه گرفته می شود که
اولاً: نسبت افراد کمتر از ۲۰ ساله افزایش یافته است بدین
معنی که نسبت افراد در سنین کمتر از ۵ سال در سال ۱۳۳۵ -
۱۸ / ۱ درصد کل جمعیت بوده و در سال ۴۳ به ۱۹ / ۳ درصد
رسیده نسبت افراد در گروه سنی ۵-۱۹ ساله طی فاصله
دو آمارگیری از ۱۵ / ۲ درصد در سال ۳۵ به ۱۶ / ۸ درصد
در سال ۴۳ بالغ شده و نسبت افراد در گروه های سنی
۱۰-۱۴ ساله و ۱۵-۱۹ ساله به ترتیب از ۹ / ۲ درصد به
۱۰ / ۵ درصد و از ۹ / ۱ درصد به ۷ درصد در سال ۱۳۴۳ -
افزایش یافته است.

افزایش جمعیت کمتر از ۲۰ ساله نشان می دهد که
توسعه و پیشرفت بهداشت در نقاط روستائی و ایجاد راهها
از روستا به شهر و سهولت وسایل نقلیه و آشنائی با تمدن شهری
در کاهش میزان مرگ و میر اطفال مؤثر بوده و باعث
افزایش جمعیت در سنین پایین و جوان شدن جمعیت جامعه
روستائی گردیده است.

ثانیاً: نسبت افراد در گروه سنی ۲۰-۲۴ ساله که
در سرشماری سال ۳۵-۲ / ۷ درصد بوده در سال ۱۳۴۳ به
۶ / ۴ درصد کاهش یافته است. علت این تقلیل احتمالاً
مهاجرت عده ای از روستائیان برای یافتن کار به مناطق
شهری یا عدم توجه پاسخ دهندگان به اظهارات صحیح
به خصوص بعلمت نظام وظیفه عمومی درباره مردان بود باشد البته
این وضع تا حدودی کمتر در مورد افراد گروه سنی ۲۵-۳۴ ساله
نیز صادق است.

در سنین ۳۵ ساله بیابان نیز تغییراتی دیده میشود
ولی بطور کلی افزایش جمعیت در گروه های سنی جوان بسیار
بیشتر میباشد و اکثریت با جوانان است.

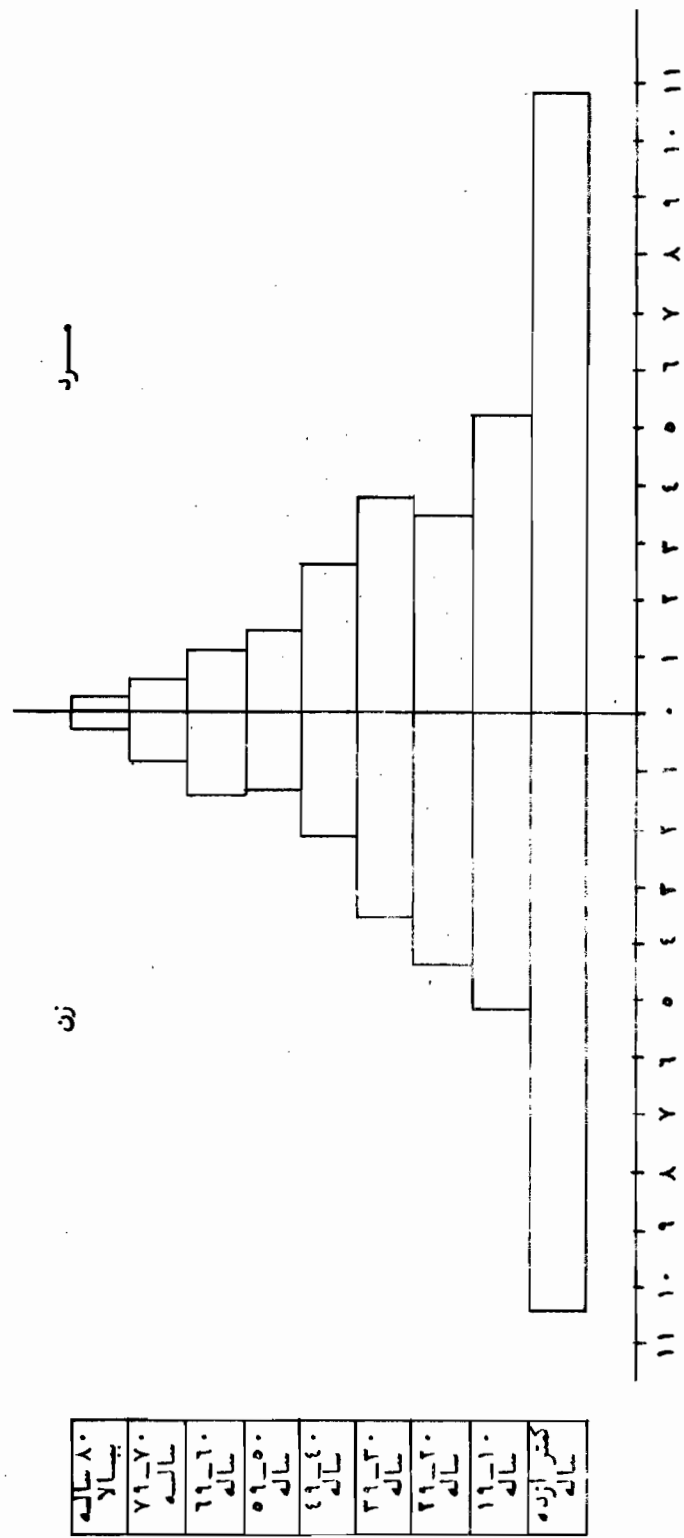
در زیر جدول شماره ۴-۱ توزیع جمعیت جامعه
روستائی ایران را بر حسب گروه های سنی ۱۰ ساله به بالا
و تفکیک جنس نشان میدهد:

جدول شماره ۴-۱ توزیع جمعیت برحسب گروههای سنی ۱۰ ساله و ستفیک جنس در جامعه روستائی ایران (سال ۱۳۴۳)

جنس	جمع	درصد بکل جمعیت	مرد		زن	
			تعداد	درصد	تعداد	درصد
کلیه سنین	۱۴۷۱۵۹۶۰	۱۰۰	۷۳۰۱۰۵۴	۱۰۰	۷۴۱۴۹۰۶	۱۰۰
عتر از ۱۰ ساله	۵۳۱۰۱۰۰	۳۶/۱	۲۶۸۲۳۶۵	۳۶/۷	۲۶۲۷۷۳۵	۳۵/۴
۱۰-۱۹ ساله	۲۵۷۶۹۱۳	۱۷/۵	۱۲۷۴۰۰۶	۱۷/۵	۱۳۰۲۹۰۷	۱۷/۶
۲۰-۲۹ ساله	۱۹۷۷۲۰۳	۱۳/۴	۸۶۲۲۸۰	۱۱/۸	۱۱۱۴۹۲۳	۱۵
۳۰-۳۹ ساله	۱۸۳۶۸۱۶	۱۲/۵	۹۴۳۵۵۳	۱۲/۹	۸۹۳۲۶۳	۱۲
۴۰-۴۹ ساله	۱۱۸۳۵۴۶	۸/۱	۶۴۳۸۵۴	۸/۸	۵۳۹۶۹۲	۷/۳
۵۰-۵۹ ساله	۷۰۷۰۲۲	۴/۸	۳۶۹۴۴۵	۵/۱	۳۳۷۵۷۷	۴/۶
۶۰-۶۹ ساله	۶۳۹۱۱۷	۴/۳	۲۸۵۱۲۲	۳/۹	۳۵۳۹۹۵	۴/۸
۷۰-۷۹ ساله	۳۳۶۱۰۵	۲/۳	۱۵۷۵۶۸	۲/۲	۱۷۸۵۳۷	۲/۴
۸۰ ساله و بیالا	۹۴۶۳۰۴	۰/۹	۷۵۰۵۶	۱	۵۹۲۴۸	۰/۸
اظهار نشده	۱۴۸۳۴	۰/۱	۷۸۰۵	۰/۱	۷۰۲۹	۰/۱

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

شود از شماره ۱-۲- هر م سنی جمعیت جامعه روستائی ایران طبق نتایج آمارگیری
نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

واحد بر حسب ۲۵۰ هزار نفر

تراکم جمعیت

تراکم یا اینکه مساحت مناطق شهری و روستائی کشور به
بیشتر یا کمتر و مساحت و مراکز مسکونی دهات در دست
نیست در این بررسی برآورد جمعیت نسبی روستائی بر حسب
مناطق مسکونی معدوم نیست امید است که در بررسیهای
آینده در مورد تهیه نقشه های لازم محاسبه
جمعیت نسبی کشور در استانها و شهرستانها و روستاها
ممکن گردد.

افزایش جمعیت

طبق نتایج سرشماری عمومی سال ۱۳۳۰ و آمارگیری
نوعی نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نرخ افزایش سالانه
جمعیت جامعه روستائی ایران بترتیب زیر محاسبه میگردد
در معادله $\eta = A(1 + \alpha)^x$ که در آن α نرخ
افزایش جمعیت است چنانچه بجای A عدد ۱۳۰۰۱۱۴۱
تعداد جمعیت در سال مآخذ (۱۳۳۰) و بجای η عدد
۱۴۷۱۵۱۶۰ برآورد جمعیت در سال ۱۳۴۳ و α مساوی
۷/۵ (فاصله زمانی و آمارگیری) بگیریم برای α عددی
در حدود ۱۶/۶۰ در هزار بدست میآید.

بر اساس نرخ فوق برآورد جمعیت هر يك از سالهای
بین ۱۳۴۳ و ۱۳۵۰ به قرار جد اول زیر است.

جدول شماره ۱-۵ جمعیت جامعه روستائی ایران به تفکیک
سالهای ۱۳۴۲-۳۰ بر اساس نرخ افزایش ۱۶/۶۰ در هزار

سال	جمعیت
۱۳۳۰	۱۳۰۰۱۱۴۱ *
۱۳۳۱	۱۳۲۱۷۶۱۰
۱۳۳۲	۱۳۴۳۷۶۸۳
۱۳۳۳	۱۳۶۶۱۴۲۰
۱۳۳۴	۱۳۸۸۸۸۸۳
۱۳۳۵	۱۴۱۲۰۱۳۳
۱۳۳۶	۱۴۳۵۰۲۳۳
۱۳۳۷	۱۴۵۹۴۲۴۸

* - مآخذ: نتایج سرشماری عمومی سال ۱۳۳۰

پیش بینی جمعیت

برای پیش بینی جمعیت، با توجه به اکثر تحولات
مربوط به اصلاحات ارضی، گمان نمیرود بتوان روای گذشته
را ملاک معتبر و مسلم دانست و احتمالاً در آینده از یک طرف
به علت تغییر شدت جریان مهاجرت، از طرف دیگر موجب
اقتضائات خاص روستاهای از تقسیم اراضی ویدایش
مالکین جدید وضع دیگری پیدا کرده اند، و همچنین اجرای
برنامه های سپاه بهداشت و سپاه دانش، باید انتظار داشت
که نرخ افزایش جمعیت در دهات نسبت بگذشته تغییر نکند
برای رعایت این احتمال در این بررسی پیش بینی جمعیت را نه
تنها با نرخ افزایش ۱۶/۶۰ در هزار سال های بین و آمارگیری
بلکه با نرخ ۲۰ در هزار افزایش عمومی مملکت نیز محاسبه میکنیم.

جدول شماره ۱-۶ پیش‌بینی افزایش جمعیت جامعه روستائی ایران در سالهای ۱۳۴۳-۱۳۵۰ براساس نرخ ۱۶/۱۰ در هزار

سال	جمعیت
۱۳۴۲	۱۴۷۱۵۹۶۰ *
۱۳۴۴	۱۴۹۶۰۹۸۰
۱۳۴۵	۱۵۲۱۰۰۸۰
۱۳۴۶	۱۵۴۶۳۳۲۸
۱۳۴۷	۱۵۷۲۰۷۹۲
۱۳۴۸	۱۵۹۸۲۵۴۳
۱۳۴۹	۱۶۲۴۸۶۵۲
۱۳۵۰	۱۶۵۱۹۱۹۲

* مأخذ: نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۱-۷ پیش‌بینی افزایش جمعیت جامعه روستائی ایران در سال ۱۳۴۳-۱۳۵۰ براساس نرخ ۲۵ در هزار

سال	جمعیت
۱۳۴۳	۱۴۷۱۵۹۶۰ *
۱۳۴۴	۱۵۰۸۳۸۵۹
۱۳۴۵	۱۵۴۶۰۹۵۵
۱۳۴۶	۱۵۸۴۷۴۷۹
۱۳۴۷	۱۶۲۴۳۶۶۶
۱۳۴۸	۱۶۶۴۹۷۵۸
۱۳۴۹	۱۷۰۶۶۰۰۲
۱۳۵۰	۱۷۴۹۲۶۵۲

* مأخذ: نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۴۳

بنابه برآورد های جدول ۱-۶ و ۱-۷ جمعیت روستاها بهر تقدیر افزایش مییابد. با توجه به تقاضای تحولات مربوط به توسعه صنعتی و مکانیزه کردن کشاورزی و روز بروز احتیاج روستاها به تعداد کارگران کشاورزی کمتر و برعکس نیاز از شهرها و مناطق صنعتی به نیروی کار بیشتر میشود. بنابراین پیش‌بینی میشود که جریان حرکت جمعیت از روستا به شهر کماکان و شاید هم باشد تا بیشتر ادامه خواهد یافت در صورتیکه شرکت های تعاونی تولید و توزیع روستائی با سرمایه کافی و با تشکیلات منظم در روستاها توسعه یابند، و با حفر چاه های عمیق و ایجاد از نود های شیبائی حجم تولید و درآمد سرانه افزایش یابد؛ از شدت مهاجرت روستائیان به شهر کاسته میشود. از طرف دیگر این امکان میدهد که در شهرها با سرمایه گذارهای بخش عمومی و خصوصی فعالیت های صنعتی و به تبعیت از آن فعالیت های مربوط به خدمات توسعه یابد و با این تدبیر باید ایش مشاغل جدید سطح اشتغال بالا رود. از طرف دیگر اگر در نحوه و ترتیب استفاده بیشتر از زمین های قابل کشت طوری عمل شود که هم سطح کشت بالا رود و هم میزان برداشت از واحد سطح افزایش یابد. تحولات مربوط به مکانیزه کردن کشاورزی بیشتر تر میخشد خواهد شد و در ضمن بیکاری هم در روستاها تقلیل خواهد یافت.

حرکات جمعیت ولادت و مرگ و میر

همانطوریکه در بررسی جامعه شهری ایران تذکر داده شد، چون هدف اساسی آمارگیری نمونه‌های نیروی انسانی در درجه تحت برآورد جمعیت و جمعیت فعال و بررسی وضع اشتغال نیروی کار و میزان مهارت و کارآیی و سواد جمعیت بود، ما مستعد و با توجه به هزینه آمارگیری، میزان نمونه‌ها را برای محاسبه صفات درجه دوم مانند مرگ و میر و مسائل مشابه دیگر، اندازه‌گانی نبود، ما مستعد، لذا، در بررسی حرکات جمعیت در مورد شهرهای بزرگ کشور، از آمارهای اداره کل ثبت احوال استفاده نکردیم.

ولی چون متأسفانه در مورد جوامع شهری و روستائی

بموجب اطلاعیه آن اداره کل، آمارهای مرگ و میر بطور مجزا و مشخص وجود ندارد، لذا بررسی در این زمینه بعمل نبود، نواقص مورد نیاز مقدمه نیست.

ازدواج

در اکثر کشورهای در حال رشد از جمله ایران و بخصوص در نقاط روستائین سن ازدواج پایین است. در حالیکه در تهران و با شهرهای با اهمیت مردان و زنان بعمل علاقه با ادامه تحصیل و یافتن شغل و کسب موقعیت مناسب اجتماعی در سنین پایین ازدواج نمیکنند. در این بررسی وضع زناشویی در نقاط روستائی مورد مطالعه قرار میگیرد.

جدول شماره ۸-۹-۱۰ وضع ازدواج را در کل مناطق روستائی ایران نشان میدهد:

جدول شماره ۸-۱ توزیع وضع زناشویی بر حسب جنس و سن در جمعیت ۱۵ ساله بالای روستائی ایران (سال ۱۳۴۳)

وضع ازدواج جنس و سن	جمع	دارای همسر		بدون همسر		ازدواج نکرده	اظهار نشده
		تعداد	درصد	در اثر طلاق	در اثر فوت		
مرد	۷۸۵۸۲۳۵	۵۷۲۰۶۹۹	۷۲/۸	۹۰۹۷۷	۸۳۵۷۶۱	۱۲۱۰۰۰۸	۹۹۰
۱۵-۱۹ ساله	۱۰۲۹۴۸۸	۳۰۱۷۷۳	۲۹/۳	۶۶۶۰	۱۳۲۰	۷۱۹۷۳۵	-
۲۰-۲۴ ساله	۹۴۲۰۱۶	۶۰۷۴۸۴	۶۴/۵	۱۵۴۹۹	۶۵۰۶	۳۱۲۵۲۳	۴
۲۵-۳۴ ساله	۲۰۳۱۸۲۱	۱۸۳۶۵۵۳	۹۰/۴	۲۳۱۷۶	۳۶۹۹۱	۱۳۵۱۰۱	-
۳۵-۴۴ ساله	۱۵۴۸۱۲۹	۱۴۳۵۵۵۶	۹۲/۷	۱۱۹۳۰	۷۹۶۰۷	۲۰۹۴۸	۲۸۸
۴۵-۵۴ ساله	۹۱۵۰۶۳	۷۵۶۹۸۴	۸۲/۷	۱۶۳۳۵	۱۳۴۷۸۱	۶۶۶۳	-
۵۵-۶۴ ساله	۷۱۰۷۳۹	۴۶۰۴۹۸	۶۴/۸	۹۶۸۱	۲۳۶۳۲۹	۳۹۴۳	۲۸۸
۶۵ ساله و بالا	۶۶۶۱۴۵	۳۱۵۰۹۳	۴۷/۳	۷۶۹۶	۳۳۸۵۶۹	۴۷۸۷	-
ستین اظهار نشده	۱۴۸۳۴	۶۷۵۸	۴۵/۶	-	۱۶۵۸	۶۰۰۸	۴۱۰
جمع مرد	۳۸۰۹۰۶۹	۲۸۲۵۵۸۴	۷۴/۲	۳۱۶۹۴	۱۱۹۸۹۵	۸۳۱۱۹۸	۶۹۸
۱۵-۱۹ ساله	۴۶۴۳۸۶	۱۸۹۴۰	۴/۱	-	-	۴۴۵۴۴۶	-
۲۰-۲۴ ساله	۳۸۹۰۲۹	۱۳۴۸۱۳	۳۴/۷	۳۲۰۴	-	۲۵۱۰۱۲	-
۲۵-۳۴ ساله	۹۵۸۳۷۹	۸۲۶۴۴۷	۸۶/۲	۱۵۳۵۹	۴۶۱۳	۱۱۱۹۶۸	-
۳۵-۴۴ ساله	۸۴۱۵۱۶	۸۱۶۶۷۲	۹۷	۳۴۳۴	۹۹۳۵	۱۱۴۷۵	-
۴۵-۵۴ ساله	۴۷۱۷۸۵	۴۴۶۲۵۸	۹۴/۶	۳۶۱۳	۱۵۶۸۹	۶۶۲۲۵	-
۵۵-۶۴ ساله	۳۵۳۲۷۲	۳۲۸۷۲۶	۹۳/۱	۲۹۹۶	۱۹۹۴۹	۱۳۱۳	۲۸۸
۶۵ ساله و بالا	۳۲۲۸۹۷	۱۴۶۳۸۱	۷۷/۲	۳۰۹۶	۶۸۴۰۳	۲۰۱۷	-
ستین اظهار نشده	۷۸۰۴	۴۳۴۷	۵۵/۷	-	۱۳۰۶	۱۷۴۲	۴۱۰
جمع زن	۷۸۵۸۲۳۵	۲۸۹۵۱۱۵	۷۱/۵	۵۹۲۸۳	۷۱۵۸۶۶	۳۷۸۸۱۰	۲۹۲
۱۵-۱۹ ساله	۵۶۵۱۰۲	۲۸۲۸۳۳	۵۰	۶۶۶۰	۱۳۲۰	۲۷۴۲۸۹	-
۲۰-۲۴ ساله	۵۵۲۹۸۷	۴۷۲۶۷۱	۸۵/۵	۱۲۲۹۵	۶۵۰۶	۶۱۵۱۱	۴
۲۵-۳۴ ساله	۱۰۷۳۴۴۲	۱۰۱۰۱۰۶	۹۴/۱	۷۸۲۵	۳۲۳۷۸	۲۳۱۳۳	-
۳۵-۴۴ ساله	۷۰۶۸۱۳	۶۱۸۸۸۴	۸۷/۶	۸۴۹۶	۶۹۶۷۲	۹۴۷۳	۲۸۸
۴۵-۵۴ ساله	۴۴۳۲۷۸	۳۱۰۷۲۶	۷۰/۱	۱۲۷۱۲	۱۱۹۰۹۲	۷۳۸	-
۵۵-۶۴ ساله	۳۵۷۴۶۷	۱۳۱۷۷۲	۳۶/۹	۶۶۸۵	۲۱۶۳۸۰	۲۶۳۰	-
۶۵ ساله و بالا	۳۴۳۲۴۸	۶۵۷۱۲	۱۹/۱	۴۶۰۰	۲۷۰۱۶۶	۲۷۷۰	-
ستین اظهار نشده	۷۰۲۹	۲۴۱۱	۳۴/۳	-	۳۵۲	۴۲۶۶	-

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۱-۶ توزیع وسیع زناشویی برحسب جنس و سن در جمعیت ۱۵ ساله بیالای جامعه روستائی ایران (در سال ۱۳۳۵)

وضع ازدواج	جنس و سن	جمع	دارای همسر		بدون همسر		ازدواج نکرده
			تعداد	درصد	در اثر طلاق	در اثر فوت	
مرد و زن		۷۴۰۳۳۶۲	۵۳۳۷۷۶۹	۷۲/۱	۶۶۷۷۱	۶۶۵۳۶۸	۱۳۳۳۴۵۵
۱۹-۱۵ ساله		۸۹۷۹۵۰	۲۱۰۲۴۹	۲۳/۴	۳۱۵۹	۱۱۰۵	۶۸۳۴۳۷
۲۰-۲۵ ساله		۹۴۱۳۵۱	۵۸۶۶۳۵	۶۲/۳	۷۰۶۲۳	۸۷۷۸	۳۴۸۳۱۵
۲۵-۳۰ ساله		۲۰۰۹۶۱۶	۱۷۰۴۰۲۰	۸۴/۸	۲۲۸۷۸	۳۲۸۱۸	۲۴۹۹۰۰
۳۰-۳۵ ساله		۱۳۴۲۳۸۳	۱۲۲۱۴۲۸	۹۱	۱۵۱۶۵	۶۶۳۳۶	۳۹۴۵۴
۳۵-۴۰ ساله		۹۷۹۲۶۵	۸۱۵۸۸۴	۸۳/۳	۸۶۲۰	۱۴۲۰۶۸	۱۲۶۹۳
۴۰-۴۵ ساله		۶۸۵۳۵۶	۴۹۱۵۵۲	۷۱/۷	۵۵۷۱	۱۸۳۹۹۱	۴۲۴۲
۴۵-۵۰ ساله		۵۴۳۲۸۳	۳۰۵۸۵۳	۵۶/۳	۳۷۱۴	۲۲۹۹۲۷	۳۷۸۹
۵۰-۵۵ ساله		۴۱۵۹	۲۱۴۸	۵۱/۶	۴۱	۳۴۵	۱۶۲۵
۵۵-۶۰ ساله		۳۷۲۶۴۶۲	۲۶۴۱۳۴۵	۷۰/۱	۳۱۹۴۲	۱۶۲۸۶۱	۸۹۰۳۱۴
۶۰-۶۵ ساله		۴۴۲۹۴۴	۳۸۷۲۴	۸/۷	۳۹۸	۲۲۱	۴۰۳۶۰۱
۶۵-۷۰ ساله		۴۱۰۷۰۲	۱۵۲۷۱۶	۳۷/۲	۲۰۳۳	۵۴۲۰	۲۵۰۵۳۳
۷۰-۷۵ ساله		۹۸۰۹۹۶	۷۶۳۰۲۲	۷۷/۸	۱۲۷۰۸	۱۴۴۴۱	۱۹۰۸۲۵
۷۵-۸۰ ساله		۷۲۷۹۲۰	۶۶۷۲۲۶	۹۱/۷	۹۰۰۴	۲۰۲۰۳	۳۱۵۸۷
۸۰-۸۵ ساله		۵۰۸۹۸۱	۴۶۶۳۵۸	۹۱/۶	۳۷۲۷	۲۹۹۵۲	۸۹۴۴
۸۵-۹۰ ساله		۳۶۵۱۸۴	۳۲۴۵۵۶	۸۸/۹	۲۲۵۲	۳۶۱۲۹	۲۲۴۷
۹۰-۹۵ ساله		۲۸۸۱۸۱	۲۲۸۱۰۹	۷۹/۲	۱۸۰۵	۵۶۵۴۴	۱۷۲۳
۹۵-۱۰۰ ساله		۱۵۵۴	۶۳۴	۴۰/۸	۱۵	۵۱	۸۵۴
جمع زن		۳۶۷۶۹۰۱	۲۶۹۶۴۲۴	۷۳/۳	۳۴۸۲۹	۵۰۲۵۰۷	۴۴۳۱۴۱
۱۹-۱۵ ساله		۴۵۵۰۰۶	۱۷۱۵۲۵	۳۷/۷	۲۷۶۱	۸۸۴	۲۷۹۸۳۶
۲۰-۲۵ ساله		۵۳۰۶۴۹	۴۳۳۹۱۹	۸۱/۸	۵۵۹۰	۳۳۵۸	۸۷۷۸۲
۲۵-۳۰ ساله		۱۰۲۸۶۲۰	۹۴۰۹۹۸	۹۱/۵	۱۰۱۷۰	۱۸۳۷۷	۵۹۰۷۵
۳۰-۳۵ ساله		۶۱۴۴۶۳	۵۵۴۲۰۲	۹۰/۲	۶۱۶۱	۴۶۲۳۳	۷۸۶۷
۳۵-۴۰ ساله		۴۷۰۲۸۴	۳۴۹۵۲۶	۷۴/۳	۴۸۹۳	۱۱۲۱۱۶	۳۷۴۹
۴۰-۴۵ ساله		۳۲۰۱۷۲	۱۶۶۹۹۶	۵۲/۲	۳۳۱۹	۱۴۷۸۶۲	۱۹۹۵
۴۵-۵۰ ساله		۲۵۵۱۰۲	۷۷۷۴۴	۳۰/۵	۱۹۰۹	۱۷۳۳۸۳	۲۰۶۶
۵۰-۵۵ ساله		۲۶۰۵	۱۵۱۴	۵۸/۱	۲۶	۲۹۴	۷۷۱

منبع: سرشماری عمومی نفوس سال ۱۳۳۵

از مقایسه جدا اول فوق نتایج زیر بدست میآید :

۱- در گروه سنی ۱۵-۱۹ ساله در سال ۱۳۳۵ نسبت افراد دارای همسر $23/4$ درصد بود در حالی که در سال ۴۳ به $29/3$ درصد رسید ماست. نسبت زنان دارای همسر نیز در سال $27/7$ درصد بوده در سال ۴۳ به 50 درصد برآورد شد ماست. نسبت مردان دارای همسر در سنین ۱۵-۱۹ ساله طی فاصله دو آمار قبلی سری در حدود $1/6$ درصد تقلیل یافته در حالی که نسبت زنان دارای همسر در گروه سنی مذکور در حدود $16/3$ درصد افزایش یافته است. به نظر میرسد که سنین ۱۵-۱۹ سالگی برای مردان سن مناسبی برای ازدواج نباشد در حالی که برای زنان این سنین مناسب تر است. البته علت افزایش قابل ملاحظه زنان همسر دار در سنین ۱۵-۱۹ سالگی اینست که در مناطق روستائی ایران دختران زود از دواج می کنند. مانده گفته شد طبق ارقام جدول شماره ۸-۱ در حدود 50 درصد مردان روستائی ۱۵-۱۹ ساله ازدواج کرده اند و این نسبت در سنین ۲۰-۲۴ سالگی به $80/5$ درصد و در سنین ۲۵-۳۴ سالگی به حداکثر $96/1$ درصد رسید ماست. نسبت مردان ازدواج کرده در گروههای سنی ۱۵-۱۹ ساله و ۲۰-۲۴ ساله این آمد. است ولی در گروههای سنی ۲۵ ساله به بالا این نسبت بطور محسوسی افزایش یافته است. بطور کلی امکان ازدواج مجدد در نزد زنان در صورت ازدست دادن همسر بسیار کم است در حالیکه برای مردان این امکان زیاد تر است و این خود دلایلی

برای کاهش نسبت زنان دارای همسر در گروههای سنی بالاتر می باشد. نسبت افراد بدون همسر در اثر طلاق نسبت به سال ۱۳۳۵ در جامعه مردان بطور کلی کاهش یافته است ولی این نسبت برای زنان از $9/1$ درصد به $50/1$ درصد افزایش نشان میدهد.

طی فاصله دو آمارگیری نسبت افراد بدون همسر در اثر فوت افزایش یافته است. این نسبت بخصوص در جامعه زنان از $12/7$ درصد به $17/7$ درصد رسیده است. در جامعه روستائی این امر کاملاً جالب توجه است زیرا اغلب مردان سن یا زنان جوان ازدواج میکنند و علت تفاوت سنی پیش از حد، وضع فوق پیش میآید و میزان زنان بدون همسر در اثر فوت افزایش می یابد.

نسبت افراد ازدواج نکرده در جامعه روستائی بطور قابل ملاحظه ای کاهش یافته است این نسبت از 18 درصد به $10/4$ درصد در کل جمعیت و از $23/9$ درصد به $21/8$ درصد در جامعه مردان و از $12/1$ درصد به $9/4$ درصد در جامعه زنان باین آمد ماست. این تغییرات دلیل آنست که در اثر بهبود نسبی وضع معیشت مردم روستا تمایل بیشتری به ازدواج از خود نشان داد ماست.

با تحولاتی که در سالهای آینده در جامعه روستائی انتظار میرود، وضع سواد و بهداشت در این جامعه توسعه بیشتری خواهد یافت و با اجرای قانون اصلاحات ارضی و ایجاد شرکتهای تعاونی تولید و توزیع و مصرف میزان درآمد سرانه در این جامعه افزایش خواهد یافت و این امر سبب میشود

طلاق

که نرخ ازدواج در روستاها بالا رود و تغییراتی در سنین

ازدواج بخصوص ازدواج مردان در سنین بالا و زنان

جوان پیدا می شود.

جدول زیر وضع زناشویی را در دو آمارگیری سالهای ۱۳۴۳-۳۵

نشان می دهد:

جدول شماره ۱۰-۱ توزیع درصد وضع زناشویی در جمعیت ۱۵ ساله بیالای روستائی ایران طبق نتایج سرشماری عمومی سال ۳۵

و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

زن						مرد						سال آمارگیری
اظهار نشده	ازدواج نکرده	بدون همسر		دارای همسر	جمع درصد	اظهار نشده	ازدواج نکرده	بدون همسر		دارای همسر	جمع درصد	
		در اثر فوت	طلاق					در اثر فوت	طلاق			
-	۱۴/۱	۱۳/۷	۰/۸	۷۳/۳	۱۰۰	-	۲۳/۹	۴/۴	۰/۸	۷۰/۹	۱۰۰	۱۳۳۵
-	۹/۳	۱۷/۷	۱/۵	۷۱/۵	۱۰۰	-	۲۱/۸	۳/۲	۰/۸	۷۴/۲	۱۰۰	۱۳۴۳

منابع : سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

میرسد که این تفاوت ها در مورد زنان ناشی از آن باشد که زن ها

بعد از طلاق و یا فوت همسر به نسبت کمتری مجدداً ازدواج

میکنند. در حالیکه وضع برای مرد های روستائی غیر از این

است. از طرف دیگر نسبت زنان مجرد ازدواج نکرد در جامعه

از ۱۵ سال به بالای روستائی ایران بسیار کم و در حدود ۹/۳ در

صد است در حالیکه این نسبت برای مردان ۸/۲۱ درصد

میباشد. از اینجانب نیز استنباط می شود که در جامعه روستائی

ایران زن ها در سنین پائین تر از مردان ازدواج می کنند.

مهاجرت

در اثر تحولات مربوط به اصلاحات ارضی در روستاها

با مقایسه نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی

سال ۱۳۴۳ با نتایج سرشماری عمومی نفوس سال ۱۳۳۵ ملاحظه

میشود که نسبت طلاق طی فاصله دو آمارگیری در مورد

مردان تغییری نیافته است ولی نسبت مردان متأهل ۳/۳ درصد

افزایش گردیده و نسبت مردان مجرد در حدود ۲/۱ درصد

کاهش یافته است. از نسبت مردان مجرد در اثر فوت همسر

نیز ۱/۲ درصد کم شده است. لیکن در مورد زنان بطوریکه

مشاهده میگردد نسبت زنان مطلقه در حدود ۶/۱ درصد

و نسبت زنان مجرد در اثر فوت همسر ۴ درصد افزایش یافته

و نسبت زنان دارای همسر ۸/۱ درصد کاسته شده است. بنظر

و اجرای طرحهای توسعه صنعتی در شهرها هر سال تعداد زیاد از جمعیت روستاها بسوی شهرها میآیند تا شاید با یافتن مشاغل بهتر یا درآمد بیشتر و استفاده از امکانات تحصیلی برای فرزندانشان خود به زندگی و آینده خانوادشان سامانی ببخشند یکی از علل عمده مهاجرت روستائیان به شهر وجود بیکاری پنهان و زمین دردهات میباشد که روستائیان را با فقر و پریشانی

روبرو میسازد و برای گریز از این موقعیت به شهرها روی میآورند . بررسی مهاجرت از روستاها بشهر از جمله مطالب بسیار با اهمیتی است که به علت در برداشتن اثرات سیاسی و اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی باید مورد توجه دقیق قرار گیرد . جدول زیر وضع کل مهاجرت را در (جامعه روستائی ایران) طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ مشخص مینماید .

جدول شماره ۱-۱ توزیع جمعیت و مهاجرین جامعه روستائی ایران بتفکیک جنس در سال ۱۳۴۳

کل جمعیت	کل مهاجرین	درصد بکل جمعیت	مرد		زن	
			تعداد	درصد بکل جمعیت	تعداد	درصد بکل جمعیت
۱۴۷۱۵۹۶۰	۲۰۵۸۴۸۸	۱۴	۹۷۲۸۴۹	۴۷/۳	۱۰۸۵۶۳۹	۵۲/۷

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد از ۱۴۷۱۵۹۶۰ نفر کل جمعیت مناطق روستائی در حدود ۱۴ درصد مهاجر بوده اند که از این عدد ۴۷/۳ درصد

مرد و ۵۲/۷ درصد زن بوده است . جدول زیر وضع مهاجرین را بر حسب جنس و گروههای مختلف سنی نشان میدهد .

جدول شماره ۱۲-۱ توزیع مهاجرین جامعه روستائی ایران برحسب گروههای سنی و جنس در سال ۱۳۴۳

گروههای سنی	جنس		مرد و زن		مرد		زن	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
جمع	۲۰۵۸۴۸۸	۱۰۰	۹۷۲۸۴۹	۱۰۰	۱۰۸۵۶۳۹	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
کمتر از ۵ ساله	۱۱۷۰۹۵	۵/۷	۶۸۰۶۳	۷	۴۹۰۳۲	۴/۵		
۵-۹ ساله	۱۸۲۸۲۲	۸/۹	۹۴۵۷۷	۹/۷	۸۸۲۴۵	۸/۱		
۱۰-۱۴ ساله	۱۶۷۰۳۳	۸/۱	۸۴۲۲۰	۸/۶	۸۲۸۱۳	۷/۶		
۱۵-۱۹ ساله	۱۳۹۷۷۴	۶/۸	۵۵۸۱۱	۵/۷	۸۳۹۶۳	۷/۸		
۲۰-۲۴ ساله	۱۸۴۸۲۶	۹	۶۰۰۱۹	۶/۲	۱۲۴۸۰۷	۱۱/۵		
۲۵-۲۹ ساله	۴۴۷۹۹۹	۲۱/۷	۱۹۹۰۳۹	۲۰/۵	۲۴۸۹۶۰	۲۲/۹		
۳۰-۳۴ ساله	۳۶۳۴۱۰	۱۷/۶	۱۷۱۸۶۳	۱۷/۷	۱۹۱۵۴۷	۱۷/۷		
۳۵-۳۹ ساله	۱۸۴۸۰۲	۹	۱۰۰۰۴۵	۱۰/۳	۸۴۷۵۷	۷/۸		
۴۰-۴۴ ساله	۱۳۵۹۵۶	۶/۶	۷۴۷۵۶	۷/۷	۶۱۲۰۰	۵/۶		
۴۵-۴۹ ساله	۱۳۲۰۳۴	۶/۵	۶۴۴۴۵	۶/۶	۶۸۵۸۹	۶/۳		
۵۰ ساله و بالاتر	۱۷۳۷	۰/۱	۱۱	-	۱۷۲۶	۰/۲		

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بنا به ارقام جدول ۱۲-۱ نرخ مهاجرت در جامعه روستائی بیشتر در گروههای سنی بالاتر از ۲۰ ساله اتفاق افتاده است. بطوریکه در حدود ۳/۸ درصد کل مهاجرین در سنین ۲۰ تا ۴۴ ساله بوده است در گروههای سنی کمتر از ۱۵ ساله نسبت مردان بیشتر از زنان میباشد و سرانجام تعداد زیادی از جوانان واقع در این گروه سنی برای پیدا کردن مشاغل از قبیل چوبانی و کارهای سنگ کشاورزی از ده خود جدا شده و به دیگر میرودند.

از سنین ۱۵ ساله به بالا نسبت زنان مهاجر تا گروه سنی ۲۵-۳۴ ساله بیشتر از مردان میباشد علت اصلی این مهاجرت از ده و جوامع روستائی کمابیسرهای دهات و دوری از

از ده و جوامع روستائی به تبعیت از شوهر از خانوادۀ پدری و ده خود جدا شده به دهی که خانوادۀ شوهر در آن واقع است مهاجرت میکنند از سنین ۴۵ ساله به بالا نسبت مهاجرین تقلیل یافته و مردان بیشتر از زنان در دهات مهاجرت کردند.

شغل و فعالیت مهاجرین

جدول زیر وضع فعالیت اقتصادی مهاجرین را قبل و بعد از مهاجرت نشان میدهد:

جدول شماره ۱۲-۱ توزیع درصد مهاجرین بر حسب فعالیتهای اقتصادی قبل و بعد از مهاجرت در جامعه روستائی ایران (سال ۱۳۴۳)

شرح فعالیتها	قبل از مهاجرت	بعد از مهاجرت
کلیه فعالیتها	۱۰۰	۱۰۰
خارج از نیروی کار	۶۴/۲	۵۹/۲
در جستجوی کار	۱/۹	۰/۷
کشاورزی - جنگلبانی - شکار و صید ماهی	۲۲/۷	۲۵/۲
استخراج معادن - کارگاههای وابسته بآن	-	-
صنایع	۲/۷	۳/۵
ساختن	۰/۹	۱/۳
برق - گاز - آب - خدمات بهداشتی و آتش نشانی	-	۰/۱
تجارت و بانک و بیمه و مستغلات	۱/۳	۲/۴
حمل و نقل - انبارداری و ارتباطات	۰/۵	۰/۹
خدمات	۴/۴	۶/۵
فعالیتهایکه بدقت مشخص نشد مانند	۰/۵	۰/۱
اظهار نشده	۰/۹	۰/۱

منبع: آمارگیری نمونههای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

طبق نتایجی که از جدول شماره ۱۳-۱ بدست آمد ماست معلوم میگردد:

۱- نسبت افراد ی که قبل از مهاجرت خارج از نیروی کار بوده اند ۶۴ / ۲ درصد کل مهاجرین بوده و ولسی بعد از مهاجرت این نسبت به ۵۹ / ۲ درصد کاهش یافته است

۲- نسبت افراد در جستجوی کار نیز از ۹ / ۱ درصد به ۷ / ۰ درصد تقلیل یافته است. بنظر میرسد که این نسبت وارد بازار کار شده اند.

۳- موضوع قابل توجه افزایش نسبت افراد در فعالیتهای کشاورزی است که قبل از مهاجرت ۷ / ۲۲ درصد بود و بعد از مهاجرت به ۲ / ۳۵ درصد افزایش یافته و بنظر میرسد که عده ای از روستائیان بدو هات دیگر مهاجرت کرده و در نتیجه فعالیت کشاورزی مشغول شده اند.

۴- نسبت افراد در فعالیتهای صنعتی ساختمان

نیز بعد از مهاجرت افزایش یافته است و فعالیتهای تجاری بخصوص خرده فروش هم به نسبت زیاد ی افراد را بخود جذب کرد مانند.

۵- بخش خدمات از جمله فعالیتهائی است

که در حدود ۱ / ۲ درصد از مهاجرین بدان وارد شده مانند علت عمده آنست که مؤسسات صنعتی مملکت آنقدر نیرومند نشده اند که افزایش جمعیت را در خود جذب کنند در نتیجه افراد ی که از یک بخش اقتصادی مثل کشاورزی به بخش صنعت روی می آورند مواجه با عدم قدرت جذب بازار کار می شوند و در نتیجه فعالیتهای غیر تولیدی می پردازند.

جدول شماره ۱۴- توزیع درصد مهاجرین برحسب مشاغل قبل وبعد از مهاجرت در جامعه روستائی ایران (سال ۱۳۴۳)

تکروه های عمده مشاغل	قبل از مهاجرت	بعد از مهاجرت
کلیه مشاغل	۱۰۰	۱۰۰
خارج از نیروی کار	۶۴/۲	۵۹/۲
در جستجوی کار	۱/۹	۰/۷
مشاغل تخصصی رفتی و مشاغل وابسته بآن	۱	۱/۳
مدیریت و مشاغل اداری	۰/۲	۱/۳
مشاغل دفتری	۰/۴	۰/۶
فروش و مشاغل مربوطه	۱/۳	۲/۴
مشاغل کشاورزی	۲۲/۶	۲۴/۷
حفاری و استخراج معدن	—	—
حمل و نقل و ارتباطات	۰/۵	۱
حرفه های صنعتی و عملیات تولیدی	۳/۶	۵
مشاغل مربوط به خدمات	۱/۸	۲/۹
مشاغل غیر قابل تشخیص	۰/۶	۰/۱
مشاغل مربوط به ارتش	۱	۰/۸
اظهار نشده	۰/۹	—

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

از نیروی کار پس از مهاجرت کاسته شده است. ۰ بطوریکه نسبت این افراد که قبل از مهاجرت ۶۴/۲ درصد بوده به ۵۹/۲ درصد بعد از مهاجرت رسیده است.

۲- در مورد افرادی که در جستجوی کار بودند

طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی که در سال

۱۳۴۳ از مناطق روستائی بعمل آمده در مورد مشاغل قبل وبعد از مهاجرت افراد نتایج زیر بدست آمده است.

۱- در حدود ۵ درصد از نسبت افراد خارج

همانطور که در مورد فعالیت مهاجرین گفته شد این نسبت از ۱/۱ درصد قبل از مهاجرت به ۰/۷ درصد بعد از مهاجرت رسیده است و در نتیجه ده ای از این افراد بران خود کار پیدا کرده اند.

۳- در مشاغل تخصصی افزایش چندانی قابل توجه نیست و فقط در حدود ۰/۳ درصد اختلاف بچشم می خورد.

۴- در مورد مشاغل کشاورزی نیز تغییر قابل ملاحظه ای دیده میشود. بدین معنی که قبل از مهاجرت ۶/۱ درصد در این رشته مشغول به کار بودند و این نسبت به ۷/۲۴ درصد بعد از مهاجرت رسیده است.

و در سایر رشته ها تغییرات چندانی قابل توجه نیست.

عمل مهاجرت

در آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ از مهاجرین روستائی که از روستا به روستا یا از شهرها به روستا مهاجرت کرده اند درباره علت مهاجرت سؤال شده است این افراد علت مهاجرت خود را علل متعدد دی اظهار داشته اند که به ترتیب اهمیت، جستجوی کار بهتر، جستجوی کار ازدواج، انتقال، تبعیت از فامیل و علل دیگر بوده است.

در بخش خدمات و مشاغل صنعتی و تولیدی نیز تغییرات قابل توجهی از جهت افزایش مشاهده می شود.

در جدول زیر توزیع مهاجرین را بتفکیک اصلی و تبعی و برحسب جنس و علت مهاجرت نشان میدهد:

جدول شماره ۱۵-۱ توزیع درصد مهاجرین به تفکیک اصلی و تبعی و برحسب جنس و علت مهاجرت در جامعه روستائی ایران

(سال ۱۳۴۳)

نوع مهاجرت و جنس			مهاجرین اصلی			مهاجرین تبعی		
علل عمده			جمع درصد	مرد	زن	جمع درصد	مرد	زن
جستجوی کار بهتر			۱۰۰	۹۸	۲	۱۰۰	۳۵/۱	۶۴/۴
جستجوی کار			۱۰۰	۹۲/۴	۷/۶	۱۰۰	۲۵/۳	۷۴/۷
ازدواج			۱۰۰	۱/۶	۹۸/۴	۱۰۰	۴۲/۱	۵۷/۴
تبعیت از فامیل			۱۰۰	۳۹/۵	۶۰/۵	۱۰۰	-	-
انتقال			۱۰۰	۹۹/۱	۰/۱	۱۰۰	۲۶/۱	۷۳/۱
علل دیگر			۱۰۰	۸۲/۲	۱۷/۸	۱۰۰	۴۰/۱	۵۹/۴
اظهار نشده			۱۰۰	۵۶/۶	۴۳/۴	۱۰۰	۳۷/۳	۶۲/۷

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۱۶-۱ توزیع مهاجرین برحسب علت مهاجرت و به تفکیک جنس و مهاجرین اصلی و تبعی در جامعه روستایی ایران (سال ۱۳۴۳)

مهاجرین تبعی یا تعیین علت اصلی				مهاجرین اصلی				جمع	جنس
زن		مرد		زن		مرد			
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۱۰۰	۷۶۵۴۲۱	۱۰۰	۴۲۶۲۴۳	۱۰۰	۳۲۰۲۱۸	۱۰۰	۵۴۶۶۰۶	۲۰۵۸۴۸۸	مهاجرین
۶۸/۸	۵۲۶۳۲۲	۶۸/۳	۲۹۱۰۵۹	۶۸/۶	۸۱۷۳۸۱	۷۵/۲	۴۱۱۱۴۵	۱۲۳۶۹۵۹	جستجوی کار بهتر
۶/۸	۵۲۱۹۷	۴/۱	۱۷۶۸۴	۵/۱	۶۹۸۸۱	۶/۲	۳۳۹۰۶	۹۰۶۵۷۷	جستجوی کار
۰/۷	۵۲۴۹	۰/۹	۳۸۱۷	۰/۸	۹۱۴۶	۰/۱	۴۶۴۹	۳۰۳۱۶۰	ازدواج
۱۱/۳	۸۶۴۷۲	۱۱/۹	۵۰۶۶۳	۱۱/۵	۱۳۷۱۳۵	۸/۵	۴۶۶۸۵	۱۸۴۴۴۵	انتقال
-	-	-	-	۲/۵	۷۹۹۴	۱	۵۴۳۰	۱۳۲۲۴	تبعیت از نامسل
۹/۱	۷۰۱۰۶	۱۱/۳	۴۷۹۹۶	۲/۸	۱۱۸۱۰۲	۷/۷	۴۲۶۶۳	۱۶۹۴۸۸	علل دیگر
۳/۳	۲۵۰۷۵	۳/۵	۱۴۹۴۴	۳/۳	۴۰۰۱۹	۰/۵	۲۷۲۸	۴۴۸۳۵	اظهار نشده

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بـیـر ویکـه از د و جـد و ل شـماره ۱۵-۱۶ و ۱۷-۱۸ ابرمی آید
 بیـس از ۴۲ درصد کل مهاجرین روستائی را مهاجرین اصلی
 و در حدود ۵۸ درصد آنان را مهاجرین تبعی تشکیل
 داده اند. از نظر بررسی علت مهاجرت، بیـس از ۵۰ درصد
 مهاجرین، جستجوی کار بهتر از علت اصلی مهاجرت خود
 ذکر کرده اند و این نشان میدهد که اغلب آنها در موطن قبلی
 خود شغلی داشته اند، ولی به عللی که بهر حال حاکی
 از نارضایتی آنها نسبت بکار قبلی است، موطن خود را ترک
 کرده اند اینـعـده غالباً مرد بوده اند و بـخصوص نسبت
 مرد هائی که مستقلاً در جستجوی کار بهتر مهاجرت کرده اند
 قریب به ۹۸ درصد کل مهاجرین به علت فوق استاصـولاً
 در جامعه روستائی ایران، زندگی مستقل برای زنان بسیار کم
 وجود دارد و غالباً زنان با خانواده و یا با شوهران خود در کنار
 و فعالیت هستند و بهمین دلیل تعداد زنانی که برای پیدا کردن
 کار و یا جستجوی کار بهتر از دیـهـی به دیـهـی و یا حتی به شهر
 مهاجرت کرده اند بسیار کم میباشد.

بزرگترین رقی که برای علت اصلی مهاجرت در مورد
 زنان ذکر شده است، ازدواج میباشد، و این امر در کلیه
 روستاهای ایران رواج دارد که دختران دهه باسران دهه دیگر
 ازدواج می کنند و به تبعیت از شوهر جلای وطن مینمایند

و بهمین جهت بیـس از ۹۰ درصد زنان مهاجر جامعه روستائی
 علت اصلی مهاجرت خود را ازدواج ذکر کرده اند.
 مهاجرت روستائیان از دیـهـی بعد دیگری و یا به شهرها - برای
 فرار از جو روستا مالک و یا اخراج توسط ارباب نیز مطلقاً است
 که باید در اینجا ذکر کرد، ولی با اجرای قانون اصلاحات
 ارضی و لغو رژیم ارباب و رعیتی، انتظار میرود که این علت پسرای
 همیشه منتفی بشود و هفتاد و هشتاد درصد از خانه خود آورده شد
 و بیابان سازد، و در نتیجه دلسردی هفتاد و هشتاد درصد
 روستاها را موجب نگردد.

روند مهاجرت

برای بررسی روند مهاجرت از روستاها به روستاهای
 دیگر و یا احیاناً از شهرها به روستاها جدول زیر که تعداد
 مهاجرین جامعه روستائی را در ده ساله گذشته نشان
 میدهد بدست داده شده است.

جدول شماره ۱۷-۱ وضع نسبی مهاجرت جامعه روستائی ایران طی سالهای قبل از سال ۱۳۴۳

مدت مهاجرت مرد و زن	جمع	تبل از سال ۱۳۳۴	سالهای ۱۳۳۵ تا ۱۳۳۸	سال ۱۳۳۸	سال ۱۳۳۹	سال ۱۳۴۰	سال ۱۳۴۱	سال ۱۳۴۲	اظهار نشده
جمع	۲۰۵۸۴۸۸	۷۱۳۱۳۸	۴۱۶۰۰۸	۱۲۳۸۶۴	۱۳۸۳۶۴	۲۴۸۱۵۳	۱۳۱۷۹۲	۲۷۵۱۱۴	۱۱۵۵۵
درصد	۱۰۰	۳۴/۷	۲۰/۲	۶	۶/۷	۱۲/۱	۶/۴	۱۳/۴	۰/۵

منبع - نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

دیگر محققان مریوط به پاسخ شوندگان است زیرا سالهای نزدیک را بهتر از سالهای دورتر بخاطر دارند و بیشتر سالهای نزدیک اشاره میکنند *

بررسی غائبین از خانوار

جدول ۱۸-۱ تا ۲۰-۱ توزیع غائبین از خانوار در جامعه روستائی از نظر علل غیبت مدت غیبت و محلی که رفته اند بر حسب گروههای سنی نشان میدهد *

بطوریکه از ارقام جدول شماره ۱۷-۱ برمیآید قسمت عمده مهاجرت روستائی مریوط به سالهای بعد از ۱۳۳۴ بوده است. در این سالها جریان مهاجرت سال بسال رویه افزایش بوده و فقط در سال ۱۳۴۱ رکودی از این نظر دید میشود. نسبت مهاجرین در سالهای ۱۳۴۰ و ۱۳۴۲ بطور قابل ملاحظه ای بیش از سالهای قبل میباشد و این امر احتمال دارد تا حدی مریوط به اجرای قانون اصلاحات ارضی باشد که در جامعه دهقانان با نقل و انتقالاتی همراه بود و مواز سویی

جدول شماره ۱۸-۱- توزیع غائبین از خانوار در معاینات طبیست در گروههای مختلف سنی جامعه روستائی ایران (سال ۱۳۴۳)

غلل غیبت گروههای سنی		جمع		تحصیل		کسار		نظام وظیفه		غلل دیگر		اظهار نشده	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
غائبین از خانوار		۳۱۸۲۴۷	۱۰۰	۲۴۴۳۵	۱۰۰	۲۰۴۰۵۱	۱۰۰	۵۴۱۶۱	۱۰۰	۳۳۴۵۴	۱۰۰	۲۱۴۶	۱۰۰
کمتر از ۱۵ ساله		۲۱۴۹۵	۶/۸	۹۵۵۸	۳۹/۱	۶۴۵۶	۳/۲	—	—	۵۴۸۱	۱۶/۴	—	—
۱۵-۱۹ ساله		۴۹۵۷۰	۱۵/۶	۱۰۳۶۰	۴۲/۴	۳۱۷۷۱	۱۵/۶	۴۴۶۱	۸/۲	۱۵۳۴	۴/۶	۱۴۴۴	۶۷/۳
۲۰-۲۴ ساله		۹۰۸۸۳	۲۸/۵	۳۳۰۶	۱۳/۵	۳۵۵۳۷	۱۷/۴	۴۸۳۳۱	۸۹/۳	۳۷۰۵	۱۱/۱	۴	۰/۲
۲۵-۳۴ ساله		۵۵۴۴۵	۱۷/۴	۱۲۰۴	۴/۹	۴۵۱۶۰	۲۲/۱	۱۳۶۹	۲/۵	۷۷۱۲	۲۳	—	—
۳۵-۴۴ ساله		۵۹۷۴۷	۱۸/۸	۷	۰/۱	۵۳۵۰۷	۲۶/۲	—	—	۵۹۴۵	۱۷/۸	۲۸۸	۱۳/۴
۴۵-۵۴ ساله		۱۹۴۹۷	۶/۱	—	—	۱۵۸۶۸	۷/۸	—	—	۳۶۲۹	۱۰/۸	—	—
۵۵-۶۴ ساله		۱۵۰۴۸	۴/۷	—	—	۱۴۷۶۰	۷/۲	—	—	۲۸۸	۰/۹	—	—
۶۵ ساله و بالاتر		۶۵۶۲	۲/۱	—	—	۹۹۲	۰/۵	—	—	۵۱۶۰	۱۵/۴	۴۱۰	۱۹/۱

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

در آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی افرادی که بععلت مسافرت و یا برای تحصیل و کار و یا نظام وظیفه از شهریه شهری و یا از روستائی به شهر و یا از روستائی به روستائی دیگر برای مدت محدودی بطور موقت از خانواده خود غیبت کردند و چنانچه خانوادۀ خود بحساب آمدند تا در برآورد جمعیت کل اینگونه افراد از قلم نیفتند و یا اینکه در یک حادثه و یا به حساب نیایند.

طبق ارقام جدول فوق سبزرگترین رقم که در حدود افراد غایب از خانوار را تشکیل میدهد کسانی هستند که برای کار یا به شهرها و یا به دهات دیگر رفته‌اند اینگونه حرکات در روستاها فصلی است و اغلب افراد در مواقع بیکاری در فصول مختلف سال برای انجام کارهای موقت در راه می‌روند و ساختمان و یا در مزارع خانوادۀ خود را ترک میکنند.

پس از مسئله کار نظام وظیفه عمومی است که جوانان در سنین ۱۹ تا ۲۴ ساله برای مدت در سال مجبورند ترک خانوادۀ میبایستند.

در روستاها جوانان و نوجوانان بععلت کافی نبودن مدارس متوسطه و یا ناقص بودن دوره ابتدائی در دهات مجبور میشوند تحصیلات خود را در شهرها و یا در دهات بزرگتر ادامه دهند و در مواقع تعطیلات مجدداً به نزد خانوادۀ خود مراجعت کنند بدین ترتیب یکی دیگر از علل غیبت از خانوار ادامه تحصیل ذکر شد است.

جدول شماره ۱۹-۱ توزیع فائین از خانوار بر حسب مدت غیبت در گروههای مختلف سنی جامعه شهری ایران (سال ۱۳۴۳)

مدت غیبت	جمع		تکرار سال		۱ سال		۲ سال		۳ سال و بیشتر		اظهار نشده	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
جمع فائین از خانوار	۳۱۸۲۴۷	۱۰۰	۱۵۰۵۲۷	۱۰۰	۸۲۱۹۱	۱۰۰	۳۵۴۴۹	۱۰۰	۴۱۳۴۱	۱۰۰	۱۷۵۹	۱۰۰
کمتر از ۱۰ ساله	۱۱۴۹۵	۶/۸	۱۰۳۸۲	۶/۷	۷۰۳۷	۸/۶	۱۳۰۶	۳/۷	۲۷۶۱	۶/۷	-	-
۱۰-۱۹ ساله	۴۹۵۷۰	۱۵/۶	۲۰۸۱۷	۱۳/۵	۱۲۴۷۲	۱۵/۲	۵۸۳۱	۱۶/۴	۸۷۲۱	۲۱/۱	۱۷۱۹	۳۶/۱
۲۰-۲۹ ساله	۹۰۸۸۳	۲۸/۵	۳۴۶۳۲	۲۲/۴	۳۲۹۸۶	۴۰/۱	۱۰۸۰۹	۳۰/۵	۱۰۴۱۲	۲۵/۲	۲۰۴۴	۴۳
۳۰-۳۹ ساله	۵۵۴۴۵	۱۷/۴	۲۹۵۴۴	۱۹/۱	۱۲۰۵۶	۱۴/۷	۵۷۶۱	۱۶/۳	۷۳۸۳	۱۷/۱	۷۰۱	۱۴/۷
۴۰-۴۹ ساله	۵۹۷۴۷	۱۸/۸	۳۳۸۱۳	۲۱/۱	۷۴۱۹	۹	۸۷۵۹	۲۴/۷	۹۴۶۱	۲۲/۹	۲۹۵	۶/۲
۵۰-۵۹ ساله	۱۹۴۹۷	۶/۱	۱۱۰۸۲	۷/۲	۵۲۸۲	۶/۴	۲۲۶۲	۶/۴	۸۷۰	۲/۱	-	-
۶۰-۶۹ ساله	۱۵۰۴۸	۴/۷	۸۱۰۶	۵/۲	۴۹۳۹	۶	۲۸۸	۰/۸	۱۷۱۵	۴/۱	-	-
۷۰-۷۹ ساله	۶۵۶۱	۲/۱	۶۱۴۹	۴	-	-	۴۱۳	۱/۲	-	-	-	-

منبع : آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول فوق توزیع غائبین از خانوار را بر حسب سن

نمودت غیبت از خانوار نشان میدهد *

بطوریکه ملاحظه میشود در حدود نیمی از افراد غایب از خانوار برای مدت کمتر از یک سال محل سکونت خود را ترک کرده اند در حدود ۳۰ درصد از افراد در سنین ۲۰ تا ۴۴ ساله بوده و بقیه در سنین کمتر از ۲۰ ساله و بالاتر از ۴۵ ساله میباشد بنابراین قسمت عمده این افراد را کارگرانی تشکیل میدهند که بطور فصلی و موقت برای کار به اطراف رفته اند و عدد افراد یکی که برای مدت یک سال و دو سال

از خانواده خود غیبت کرد مانند اکثر اد در سنین کمتر از ۲۴ سال بوده است و این افراد اغلب برای ادامه تحصیل و اخذ دست نظام و غلیقه و احتمالا برای کار از خانواده خود غیبت کرده اند افراد یکی که برای مدت سه سال و بیشتر از خانواده خود غیبت کرده اند غالباً محصلین و کارآموزان مدارس حرفه ای و کشاورزی و کارگران راه و معادن هستند و اکثر این افراد در سنین ۱۵ تا ۴۴ ساله واقع میباشند *

جدول شماره ۱۰-۱- توزیع غائبین از خانوار بر حسب محلی که رفتند در گروههای مختلف سنی جامعه روستائی ایران (سال ۱۳۴۳)

محل که رفتند گروههای سنی		جمع		تهران		بقیه نقاط کشور		اظهار نشده	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
غائبین از سوار		۳۱۸۲۴۷	۱۰۰	۷۶۷۳۱	۱۰۰	۲۳۷۸۶۷	۱۰۰	۳۶۴۹	۱۰۰
کمتر از ۱۵ ساله		۲۱۴۰۰	۶/۸	۵۵۰۷	۷/۲	۱۵۹۸۸	۶/۷	-	-
۱۹-۱۸ ساله		۴۹۵۷۰	۱۵/۶	۱۳۳۳۰	۱۷/۴	۳۴۷۸۵	۱۴/۶	۱۴۵۵	۳۹/۹
۲۰-۲۴ ساله		۹۰۸۸۱	۲۸/۵	۲۳۲۶۵	۳۰/۳	۶۶۰۰۳	۲۷/۷	۱۶۱۵	۴۴/۲
۲۵-۳۴ ساله		۵۵۴۴۵	۱۷/۴	۱۲۲۲۳	۱۵/۹	۴۲۹۳۵	۱۸/۱	۲۸۷	۷/۹
۳۵-۴۴ ساله		۵۹۷۴۷	۱۸/۸	۱۳۰۸۸	۱۷	۴۶۳۶۷	۱۹/۵	۲۹۲	۸
۴۵-۵۴ ساله		۱۹۴۱۷	۶/۱	۳۰۷۸	۴	۱۶۴۱۹	۶/۹	-	-
۵۵-۶۴ ساله		۱۵۰۴۸	۴/۷	۴۳۴۴	۵/۷	۱۰۷۰۴	۴/۵	-	-
۶۵ ساله به بالا		۶۵۶۲	۲/۱	۱۸۹۶	۲/۵	۴۶۶۶	۲	-	-

منبع : آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بنابه ارقام جد ول فوق در حدود $\frac{1}{4}$ افراد
غایب از خانوار جامع روستائی به تهران آمد و بقیه نیز
به سایر نقاط کشور و در مناطق مسرزی به خارج از کشور
مسافرت کرد و مانند *

توزیع جد ول بالا نشان میدهد که در حدود
 $\frac{2}{7}$ درصد از افرادی که به تهران آمد و اند در سنین کمتر
از ۱۵ ساله میباشد و این افراد بیشتر برای تحصیل و کارآموزی
در موسسات خصوصی و دولتی از خانوادۀ خود جدا شده و مانند *
لیکن قسمت عمدۀ افرادی که در سنین بالاتر از ۱۵ سال
میباشند برای کار و خدمات و تعدادی هم برای ادامه تحصیلات
تهران را به سایر نقاط کشور ترجیح داد و مانند *

از نظر گروههای سنی غائبین از خانوار در سنین
پائین یعنی کمتر از ۱۵ ساله در حدود $\frac{8}{16}$ درصد کل
افراد غایب میباشد و تعداد این افراد در حدود ۲۱۴۹۵ نفر
میشود که غالباً برای ادامه تحصیل از خانوادۀ خود جدا شده و مانند
با وجود اینکه این تعداد اندک به نظر میرسد لیکن توجه
مردم روستائی را به کسب سواد و دانش نشان میدهد و این
امر توسعه هرچه بیشتر مدارس متوسطه و ابتدائی را در مناطق
روستائی ایجاب مینماید *

فصل دوم

بررسی وضع سواد در جامعه روستائی ایران

بر اساس آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی —
در مرداد ماه سال ۱۳۴۳ از کل جامعه روستائی ایران
(مراکز کمتر از ۵۰۰ نفر جمعیت) بدست آمده توزیع
وضع سواد در جمعیت روستائی از ۶ ساله ببالای کل کشور
بقرار جدول زیر بوده است:

جدول شماره ۱-۱ توزیع جمعیت از ۶ ساله ببالای جامعه روستائی ایران بر حسب وضع سواد و جنس (سال ۱۳۴۳)

وضع سواد جنس	جمع از ۶ ساله ببالا	باسواد		بیسواد		اظهار نشده	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
مرد و زن	۱۱۲۹۶۴۹۰	۱۹۰۱۶۳۳	۱۶ / ۸	۹۳۹۴۵۳۶	۸۳ / ۲	۳۲۱	—
مرد	۵۵۳۸۳۷۷	۱۵۶۵۴۴۷	۲۸ / ۳	۳۹۷۲۶۲۷	۷۱ / ۷	۳۰۳	—
زن	۵۷۵۸۱۱۳	۳۳۶۱۸۶	۵ / ۸	۵۴۲۱۹۰۹	۹۴ / ۲	۱۸	—

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

در حالی که در جامعه زنان از ۵۷۵۸۱۱۳ نفر جمعیت
از ۶ ساله ببالا فقط ۵ / ۸ درصد آن سواد داشته اند
توزیع بالا بنحو بسیار روشنی ضرورت يك مبارزه بیکر —
بیسواد را در جامعه روستا همانطور که در سالهای اخیر
بطور جدی تری مطرح شده است نشان میدهد باید
یاد آور گردید که برنامه های وسیع سپاه دانش کمتر تا سر
روستاراد بر میگیرد در مراحل اولیه يك زیر بنای آموزشی

مطابق با توزیع بالا از کل ۱۱۲۹۶۴۹۰ نفر جمعیت
روستائی از ۶ ساله ببالای ایران در حدود ۱۶ / ۸ درصد
آن با سواد و ۸۳ / ۲ درصد بقیه نیز بیسواد بوده اند
وضع سواد همانطور که در جدول بالای آن نشان داده شده
در جامعه مردان و زنان دارای تفاوت فاحشی بوده است
بطوری که در جامعه مردان از ۵۳۸۳۷۷ نفر جمعیت
از ۶ ساله ببالا ۲۸ / ۳ درصد آن با سواد بوده اند

در جامعه روستا وجود بی‌آورد که در مراحل بعدی لازم است توسط يك سلسله برنامه ریزیهای حرفه ای و تخصصی از طرف مسئولان برنامه ریزی وزارت آموزش و پرورش تعقیب و دنبال گردد. چون هدف از هرگونه سواد خواندن و نوشتن کسب تخصص ها و فنون و غیره است که از برنامه های محدود و بجای خود مفید سپاه دانش نمیتوان انتظار داشت به همین جهت متعاقب با اجرای این برنامه های اولیه از طرف دستگاه های مسئول آموزش و پرورش باید بلافاصله در تمام جوامع روستائی با کمک و معاضدت شرکت های تعاونی مراکز آموزش های حرفه ای و تخصصی مربوط به جامعه روستائی ریزی گردد که بتواند تمام اصول کشاورزی نوین را اعـم

از رانندگی و تعمیرات مقدماتی تراکتور و طرق صحیح آبیاری و کشت دام داری و مرغ داری و زنبورداری و غیره را بیاموزد و در عین حال برخی از تولیدات صنعتی و دستی محلی را نیز توسعه دهد.

به منظور شناخت تغییراتی که در وضع سواد جامعه روستائی ایران طی سالهای اخیر حاصل گردیده در جدول زیر مقایسه ای از وضع سواد جامعه روستائی در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ بعمل آمده است. ضمناً چون وضع سواد جامعه روستائی از نتایج سرشماری سال ۱۳۳۵ در گروه های سنی از ۱۰ ساله بالا مشخص گردیده بود برای مقایسه نسبتها در جدول زیر وضع سواد جامعه روستائی در سال ۱۳۴۳ اکهاز نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی بدست آمد. نیز در همین گروه سنی محاسبه شد.

جدول شماره ۲-۲- توزیع افراد ۱۰ ساله به بالای جامعه روستائی ایران بر حسب وضع سواد به تفکیک مرد و زن در سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی

انسانی سال ۱۳۴۳

وضع سواد	جمعیت از ۱۰ ساله به بالا	باسواد				بی سواد		وضع سواد اظهار نشده	
		جمع باسواد		باسواد کلاس دیده		باسواد کلاس ندیده		تعداد	درصد
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد		
سال آمارگیری و جنس	سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن
آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳	۸۵۹۷۱۵۰	۴۳۶۹۷۰۸	۴۲۲۷۴۴۲	۱۱۲۴۵۹۹	۲۹۳۰۱۲	۷۹۸۷۹۲۸	۴۰۷۶۱۷۰	۱۱۲۴۵۹۹	۲۹۳۰۱۲
مرد	۸۵۹۷۱۵۰	۴۳۶۹۷۰۸	۴۲۲۷۴۴۲	۱۱۲۴۵۹۹	۲۹۳۰۱۲	۷۹۸۷۹۲۸	۴۰۷۶۱۷۰	۱۱۲۴۵۹۹	۲۹۳۰۱۲
زن	۸۵۹۷۱۵۰	۴۳۶۹۷۰۸	۴۲۲۷۴۴۲	۱۱۲۴۵۹۹	۲۹۳۰۱۲	۷۹۸۷۹۲۸	۴۰۷۶۱۷۰	۱۱۲۴۵۹۹	۲۹۳۰۱۲
مرد	۸۵۹۷۱۵۰	۴۳۶۹۷۰۸	۴۲۲۷۴۴۲	۱۱۲۴۵۹۹	۲۹۳۰۱۲	۷۹۸۷۹۲۸	۴۰۷۶۱۷۰	۱۱۲۴۵۹۹	۲۹۳۰۱۲
زن	۸۵۹۷۱۵۰	۴۳۶۹۷۰۸	۴۲۲۷۴۴۲	۱۱۲۴۵۹۹	۲۹۳۰۱۲	۷۹۸۷۹۲۸	۴۰۷۶۱۷۰	۱۱۲۴۵۹۹	۲۹۳۰۱۲

منابع : سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

۵- درصد هائیکه به جمعیت از ده سال به بالا محاسبه شده است

همانطور که جدول بالا نشان میدهد بر طبق

سرشماری سال ۱۳۳۵ از کل جمعیت ۸۵۹۷۱۵۰ نفری

۱۰ ساله به بالای جامعه روستائی ایران فقط ۳۳۴۲۵۱ نفر

یا ۳/۱ درصد آن باسواد کلاس دیده و ۱۸۰۲۲۹ نفر

یا ۲/۱ درصد آن باسواد کلاس ندیده بوده و ۸۵۳۳۹ نفر

یا ۳/۷ درصد بقیه نیز بیسواد بودند و بر اساس همین

جدول بر طبق آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ از کل

جمعیت ۹۴۰۵۸۶۰ نفری ۱۰ ساله به بالای جامعه روستائی

ایران در حدود ۱۱۲۴۵۹۹ نفر یا ۱۲ درصد آن باسواد

کلاس دیده و ۲۹۳۰۱۲ نفر یا ۳/۱ درصد آن باسواد

کلاس ندیده و ۷۹۸۷۹۲۸ نفر یا ۸۶/۱ درصد بقیه

بیسواد بوده اند

توزیع بالا نشان میدهد که ظرف مدت تقریباً

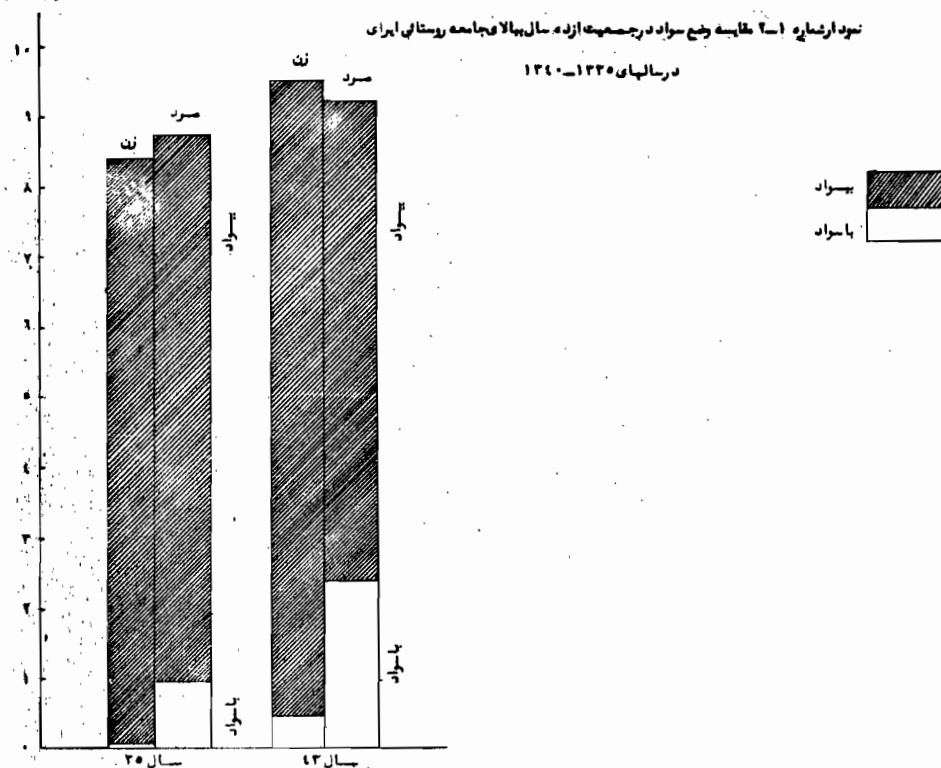
۸ سال فاصله این دو آمارگیری تعداد باسوادان جامعه

روستائی ایران از ۶ درصد کل جمعیت از ۱۰ ساله بیالادرت
 سال ۱۳۳۵ به حدود ۱۵/۱ درصد کل جمعیت ۱۰ ساله
 بیالادرت سال ۱۳۴۳ بالغ گردیده است. بدین معنی که
 در حدود ۹/۱ درصد به نسبت با سوادان در جامعه
 ۱۰ ساله بیالافزوده شده است.

وضع سواد در جامعه مردان و زنان نیز قابل توجه
 است. براساس همین جدول در سال ۱۳۳۵ از کل جمعیت
 ۴۳۶۹۷۰۸ نفری از ۱۰ ساله بیالای مردان جامعه روستائی
 ایران فقط ۸/۱۰ درصد (۸/۶ درصد با سواد کلاس دیده و ۴
 درصد با سواد کلاس ندیده) آن با سواد بود مانند و این نسبت در سال
 ۱۳۴۳ در همین گروه سنی به ۱/۲۶ درصد رسیده است
 وضع سواد در جامعه زنان با مقایسه با مردان در این فاصله
 تغییرات کمتری یافته. با این وجود بدون تغییر هم نبوده است
 بطوری که بر طبق همین جدول تعداد با سواد آن از ۱۰ درصد
 کل جمعیت ۱۰ ساله بیالای زنان در سال ۱۳۳۵ به حدود
 ۴/۴ درصد (۱/۳ درصد با سواد کلاس دیده و ۵/۰ درصد
 با سواد کلاس ندیده) در سال ۱۳۴۳ بالغ گردیده است.

از طرفی همانطور که در جدول ۲-۲ مشاهده
 میگردد نسبت با سوادان کلاس ندیده شهرتمی ———— را
 از ۱/۲ درصد کل جمعیت ۱۰ ساله بیالای مرد و زن جامعه
 روستائی در سال ۱۳۳۵ به ۱/۳ درصد کل جمعیت همین
 گروه سنی در سال ۱۳۴۳ افزایش یافته است و این موضوع
 برخلاف روندی است که در مراکز شهری دیده شده است.
 و خود نشان دهنده آنست که هنوز در جامعه روستائی
 ایران به کسب سواد از راههای غیر کلاسیک و رسمی تمایل
 نسبتاً زیادی نشان داده میشود. برای غلبه بر این امر
 ضمن ادامه برنامه های فعلی، پناه دانش برنامه های
 آموزش حرفه ای و تخصصی را باید در سطح روستا بسط و توسعه
 داد و به روستائیان عملاً نشان داد که آموزش های رسمی
 و کلاسیک میتواند مبنای آموزش های حرفه ای و تخصصی
 باشد و نتایج آن از خلال بالا رفتن سطح کارائی و مهارت
 و قدرت تولید نیروی کار و به نتیجه افزایش تولیدات کشاورزی
 و درآمد عمومی روستا عاید افراد روستا نشین خواهد شد.

واحد بر حسب ۱۰۰ هزار

مرحله اول مورد توجه جدی قرار گیرد .

برای بررسی وضع موجود سطح تحصیلات در جامعه روستائی ایران و مقایسه تغییرات آن نسبت به گذشته در جدول شماره ۲-۳ توزیع افراد تحصیل کرده ۱۰ ساله به بالای جامعه روستائی ایران در پایه های مختلف تحصیلات رسمی آورده شده است .

بطور کلی باید ر نظر گرفتن نرخ بالای بیسوادی

وضع سواد طی سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ میتوان نتیجه گرفت که جامعه روستاد را ایران مهمترین و اساسی ترین هدف مبارزه با بیسوادی باید باشد . پس از اجرای این مرحله و بارشکن کردن بی سوادی مسئله بالا بردن سطح تحصیلات در جامعه روستا و توسعه و تعمیم آموزش های حرفه ای و تخصصی از مهمترین مسائلی است که از هم اکنون یعنی پیش از انقضای

جدول شماره ۲-۳ توزیع افراد با سواد کلاس دیده در پایه های مختلف تحصیلی در جمعیت از ۱۰ ساله بیالای جامعه روستائی ایران در سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

سال آمارگیری پایه های تحصیلی	سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵		آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد
کل جمعیت از ۱۰ بیالا	۸۵۹۷۱۵۰	۱۰۰	۹۴۰۵۸۶۰	۱۰۰
جمع افراد کلاس دیده	۳۳۲۴۲۷	۳/۹	۱۱۲۴۵۹۹	۱۲/—
اول تا پنجم ابتدائی	۲۲۲۳۹۴	۲/۶	۷۲۲۵۷۶	۷/۷
ششم ابتدائی	۷۴۲۷۱	۰/۹	۲۶۲۱۴۷	۲/۸
اول و دوم متوسطه	۱۴۴۰۹	۰/۲	۵۲۴۷۲	۰/۶
سوم متوسطه	۹۸۵۳	۰/۱	۳۲۷۳۵	۰/۳
چهارم و پنجم متوسطه	۸۰۰۶	۰/۱	۱۹۵۵۱	۰/۲
ششم متوسطه	۲۱۹۱	*	۲۰۲۵۸	۰/۲
تحصیلات عالی	۱۳۰۳	*	۵۶۹۲	۰/۱
تحصیلات رسمی اظهار نشده	—	—	۹۱۶۸	۰/۱

منابع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

* — در مواردیکه درصد از ۱/۰ کمتر بوده از درج آن صرف نظر شده است.

روستائی حکم میکند که علاوه بر برنامه های جاری آمـوزش
ابتدائی سواد خواندن و نوشتن که هم اکنون در سطح روستا
اجرا میگردد يك برنامه جامع آموزش عمومی و حرفه ای براساس
نیازمندیهای مراحل بعدی و پیشرفته اقتصادی برای
کلیه جامعه روستائی طرح و تدوین گردد.

گذشته از این توزیع جدول شماره ۲-۳ مطلبی رانیز

توزیع جدول بالا نشان میدهد که بطور کلی
در فاصله ایند و آمارگیری نسبت با سواد ان در همپایه های
مختلف تحصیلات کلاسیک تا حدودی افزایش یافته است
ولی البته این افزایش بطئی و کند بوده است. ضرورت
توسعه همه جانبه اقتصادی در سرتاسر کشور در همسـ
رشته های اقتصادی و اجتماعی اعم از جامعه شهری و

ثابت میکند و آن کاهش سریع با سواد آن کلاس دیده
در پایه های بالاتر تحصیلی است. بطوری که مطابق این
جدول در سال ۱۳۴۳ درصد ۲/۷ درصد کل جمعیت
از ۱۰ ساله بیالا مناطق روستائی در پایه های تحصیلی
اول تا پنجم ابتدائی و ۲/۸ درصد آن دارای تحصیلات
ششم ابتدائی و ۶/۰ درصد آن دارای تحصیلات اول و دوم
متوسطه و ۳/۰ درصد آن دارای تحصیلات سوم متوسطه

و ۲/۰ درصد دارای تحصیلات ششم متوسطه بوده و فقط
۱/۰ درصد دارای تحصیلات عالی بوده اند. بطور کلی
توزیع مزبور نشان میدهد که سطح تحصیلات در جامعه
روستائی پائین است و تحصیلات در مراحل اولیه و ابتدائی
قطع میگردد. این موضوع را در جدول زیر بهتر میتوان
مشاهده نمود:

جدول شماره ۴-۲ توزیع افراد با سواد کلاس دیده جامعه روستائی ایران در جمعیت از ۱۰ ساله بیالا در سطح تحصیلات ابتدائی
و متوسطه و به تفکیک مرد و زن (سال ۱۳۴۳)

سواد جنس	جمع از ۱۰ ساله بیالا		تحصیلات ابتدائی		تحصیلات متوسطه بیالا		اظهار نشده
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
مرد و زن	۱۶۰۲۰۹۸	۱۰۰	۱۴۶۲۲۲۲	۹۱/۳	۱۳۰۷۰۸	۸/۲	۹۱۶۸
مرد	۱۲۹۱۲۳۲	۱۰۰	۱۱۷۰۶۸۸	۹۰/۷	۱۱۲۷۶۵	۸/۷	۷۷۷۹
زن	۳۱۰۸۶۶	۱۰۰	۲۹۱۵۳۴	۹۳/۸	۱۷۹۴۳	۵/۸	۱۳۸۹

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول بالا پائین بودن سطح تحصیلات را در جامعه
روستائی بوضوح مدلل میسازد. مطابق این جدول در سال
۱۳۴۳ از ۱۶۰۲۰۹۸ نفر مردان و زنان ۱۰ ساله بیالا
با سواد کلاس دیده جامعه روستائی ایران در حدود
۹۱/۳ درصد آن دارای سواد در سطح ابتدائی بود مانند
از طرفی این نسبت برای مردان ۹۰/۷ و برای زنان
۹۳/۸ درصد بوده است. هنگامی که در نظر گرفته شود

از تمام جمعیت ۵۷۵۸۱۱۳ نفری ۱۰ ساله بیالا زنان
در جامعه روستائی کل کشور فقط ۳۱۰۸۶۶ نفر دارای
سواد کلاسیک و پارسی می باشند و از این عدد قلیل نیز در حدود
۹۳/۸ درصد تحصیلاتشان در سطح ابتدائی یعنی پیش از یک
تا ۱۰ کلاس است به اهمیت این نسبت ها و ضرورت توسعه
فرهنگ و افزایش سطح تحصیلات در جامعه مردان و زنان
روستائی و بخصوص در جامعه زنان بیشتری خواهیم پرسد.

وضع سواد در گروه‌های سنی

به امر آموزش و پرورش است. بطوری که در گروه‌های سنی

۹-۶ ساله در حدود ۶/۲۵ درصد و ۱۰-۱۴ ساله

۵/۳۶ درصد آن با سواد بوده اند و از این گروه سنی هر چه

بالا تر می‌رود از نسبت با سواد آن کاسته می‌شود بطوری که

در گروه سنی ۳۵-۴۴ ساله مردان و زنان ۱۰ درصد

و ۶۵ ساله بی‌الا فقط ۳ درصد آن با سواد بوده اند.

در جدول زیر توزیع جمعیت از ۶ ساله بی‌الای جامعه

روستائی ایران بر حسب سواد در گروه‌های مختلف سنی

داده شده است. همانطور که در جدول زیر مشاهده می‌گردد

نسبت با سواد آن در گروه‌های جوان تر سنی خیلی بیشتر

از گروه‌های بالاتر سنی است و این امر نشان دهنده توسعه

نسبی سواد در دورانهای اخیر و گرایش بیشتر نسل جوان

به جدول شماره ۲۵۰ توزیع جمعیت و جمعیت با سواد از ۶ ساله بی‌الای جامعه روستائی ایران در گروه‌های مختلف سنی و به تفکیک مرد و زن (سال ۱۳۴۳)

گروه‌های سنی	مرد و زن			مرد			زن		
	کل جمعیت	با سواد	درصد	کل جمعیت	با سواد	درصد	کل جمعیت	با سواد	درصد
جمع از ۶ ساله بی‌الا	۱۱۲۹۱۴۹۰	۱۹۰۱۶۳۳	۱۶/۸	۵۵۳۸۳۷۷	۱۵۶۵۴۴۷	۲۸/۳	۵۷۵۸۱۱۳	۳۳۶۱۸۶	۵/۸
۹-۶ ساله	۱۸۹۰۶۳۰	۴۸۴۰۲۲	۲۵/۶	۹۱۹۱۸۸	۳۵۸۸۱۹	۳۹	۹۷۰۹۴۲	۱۲۵۲۰۳	۱۲/۹
۱۰-۱۴ ساله	۱۵۴۷۴۲۵	۵۶۴۷۰۲	۳۶/۵	۸۰۹۶۲۰	۴۴۵۳۰۷	۵۵/۵	۷۳۷۸۰۵	۱۱۹۳۹۵	۱۶/۲
۱۵-۱۹ ساله	۱۰۲۹۴۸۸	۲۰۸۴۲۰	۲۰/۲	۴۶۴۳۸۶	۱۷۴۳۴۴	۳۷/۵	۵۶۵۱۰۲	۳۴۰۷۶	۶
۲۰-۲۴ ساله	۹۴۲۰۱۶	۱۳۱۳۵۴	۱۳/۹	۳۸۹۰۲۹	۱۱۱۴۹۳	۲۸/۶	۵۵۲۹۸۷	۱۹۸۶۱	۳/۶
۲۵-۳۴ ساله	۲۰۳۱۸۲۱	۲۲۷۲۹۰	۱۱/۲	۹۵۸۳۷۹	۲۰۶۴۷۴	۲۱/۵	۱۰۷۳۴۴۲	۲۰۸۱۶	۱/۹
۳۵-۴۴ ساله	۱۵۴۸۳۲۹	۱۵۶۱۷۸	۱۰/۱	۸۴۱۵۱۶	۱۴۷۲۰۵	۱۷/۵	۷۰۶۸۱۳	۸۹۷۳	۱/۳
۴۵-۵۴ ساله	۹۱۵۰۶۳	۶۸۴۳۸	۷/۵	۴۷۱۷۸۵	۶۴۸۴۹	۱۳/۷	۴۴۳۲۷۸	۳۵۸۹	۰/۸
۵۵-۶۴ ساله	۷۱۰۷۳۹	۳۹۶۳۴	۵/۶	۳۵۳۲۷۲	۳۵۴۵۱	۱۰	۳۵۷۴۶۷	۴۱۸۳	۱/۲
۶۵ ساله بی‌الا	۶۶۶۱۴۵	۲۰۲۴۶	۳	۳۲۲۸۹۷	۲۰۱۷۴	۶/۲	۳۴۳۲۴۸	۷۲	*
اظهار نشده	۱۴۸۳۴	۱۳۴۹	۹/۱	۷۸۰۵	۱۳۳۱	۱۷/۱	۷۰۲۹	۱۸	۰/۳

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

* در مواردی که درصد از ۱/۰ کمتر بوده از درج آن صرف نظر شده است.

بررسی سواد بی‌سواد و سواد آلود

در جدول شماره ۲-۶ وضع بی‌سوادی در جامعه

روستائی ایران در گروه‌های مختلف سنی از ۱۰ ساله بی‌سواد و به تفکیک مرد و زن که از نتایج سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ بدست آمده آورده شده است. براساس این جدول در سال ۱۳۳۵ از ۸۵۹۷۱۵۰ نفر جمعیت مرد و زن روستائی از ۱۰ ساله به بالای ایران ۸۰۵۳۶۲۹ نفر یا ۹۳/۷ درصد آن سواد نداشته اند و این نسبت در سال ۱۳۴۳ یعنی در فاصله ۸ سال به ۸۴/۹ درصد تقلیل پیدا کرده است.

همانطور که در جدول شماره ۲-۶ ملاحظه می‌گردد در درصد بی‌سوادی در گروه‌های بالاتر سنی تا حدودی بیشتر از گروه‌های جوان‌تر سنی است و این موضوع کم‌وبیش همین آنست که طی سالهای جاری گرایشی نسل جوان به کسب سواد در مناطق روستائی ایران بیشتر از گذشته است. بطور مثال در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله

مردان و زنان در سال ۱۳۴۳ در حدود ۶۳/۵ درصد آن بی‌سواد بوده اند و همین نرخ در گروه سنی ۲۰-۲۴ ساله ۸۶/۱ و در گروه سنی ۳۵-۴۴ ساله ۸۹/۹ و در گروه سنی ۵۵-۶۴ ساله ۹۴/۴ درصد بوده است.

براساس همین جدول از ۴۳۶۹۷۰۸ نفر مردان از ۱۰ ساله به بالای جامعه روستائی در سال ۱۳۳۵ در حدود ۳۸۸۵۶۲۴ نفر یا ۸۸/۹ درصد آن بی‌سواد بوده اند که در سال ۱۳۴۳ یعنی در فاصله ۸ سال این نسبت به ۷۳/۹ در صد کاهش یافته و تنزل نرخ بی‌سوادی در فاصله این دو آمارگیری با آنکه تقریباً در تمام گروه‌های سنی چشم می‌خورد مع الوصف در گروه‌های جوان‌تر سنی بیشتر مشهود است بطوری که مثلاً در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله مردان که در سال ۱۳۳۵ در حدود ۸۰ درصد آن بی‌سواد بوده اند این نسبت در سال ۱۳۴۳ به ۴۵ درصد رسیده است و در حالی که در وضع بی‌سوادی گروه‌های بالاتر سنی این وضع کمتر حکم فرماست و این موضوع مؤید آنست که برنامه‌های آموزشی و مبارزه بای بی‌سوادی در سطح گروه‌های جوان‌تر سنی جریان بیشتری داشته است.

جدول شماره ۶-۲. توزیع جمعیت ده ساله بیالای جامعه روستائی ایران بر حسب نرخ بیسوادی در گروههای مختلف

سنی و به تفکیک مرد و زن در سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیمه-سوی انسانی سال ۱۳۴۳

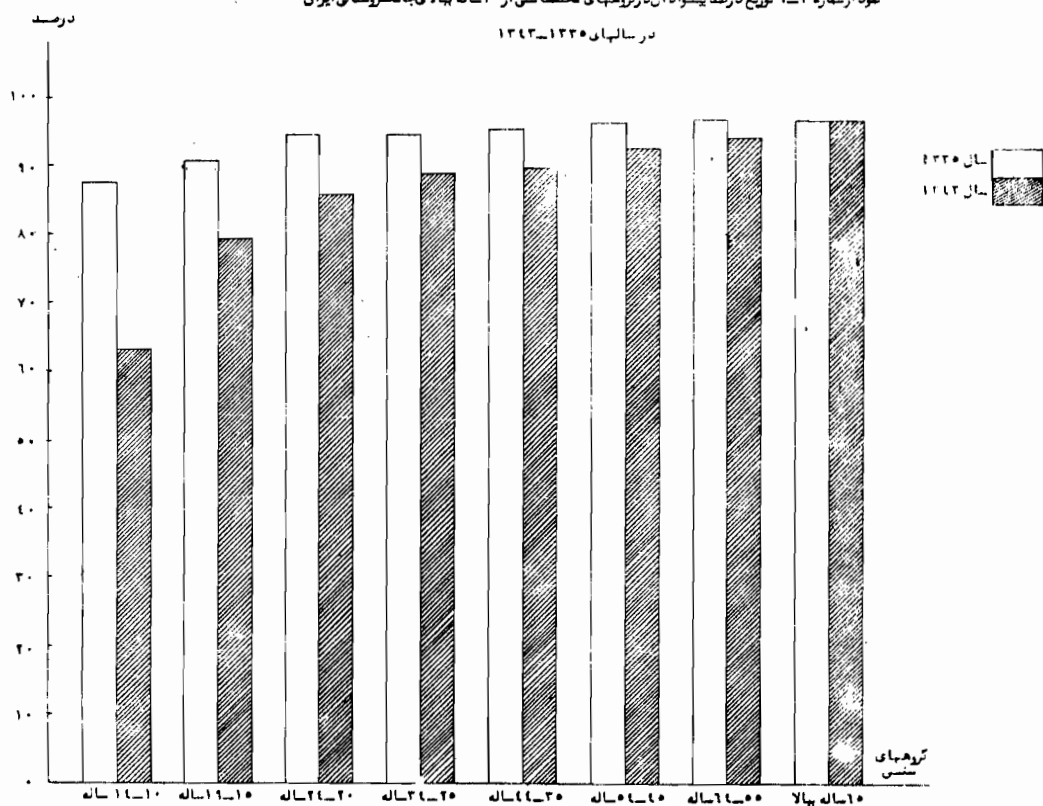
گروههای سنی		سرشماری سال ۱۳۳۵			آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳	
		کل جمعیت	تعداد بیسوادان	درصد	کل جمعیت	تعداد بیسوادان
مرد و زن	جمع از ۱۰ ساله بیالا	۸۵۹۷۱۵۰	۸۰۵۳۶۲۹	۹۳/۷	۹۴۰۵۸۶۰	۷۹۸۷۹۲۸
۱۰-۱۴ ساله	۱۱۹۳۷۸۷	۱۰۴۴۴۷۰	۸۷/۵	۱۵۴۷۴۲۵	۹۸۲۷۲۳	۶۳/۵
۱۵-۱۹ ساله	۱۹۷۰۵۰	۸۱۶۶۵۰	۹۰/۹	۱۰۲۹۴۸۸	۸۲۱۰۶۸	۷۹/۸
۲۰-۲۴ ساله	۹۴۱۳۵۱	۸۸۵۵۹۰	۹۴/۱	۹۴۲۰۱۶	۸۱۰۶۶۲	۸۶/۱
۲۵-۳۴ ساله	۲۰۰۹۶۱۶	۱۹۰۰۶۱۵	۹۴/۶	۲۰۳۱۸۲۱	۱۸۰۴۲۲۹	۸۸/۸
۳۵-۴۴ ساله	۱۳۴۲۳۸۳	۱۲۷۵۴۰۷	۹۵	۱۵۴۸۳۲۹	۱۳۹۲۱۴۴	۸۹/۹
۴۵-۵۴ ساله	۹۷۹۲۶۵	۹۴۰۵۱۵	۹۶	۹۱۵۰۶۳	۸۴۶۶۱۷	۹۲/۵
۵۵-۶۴ ساله	۶۸۵۳۵۶	۶۵۹۲۷۹	۹۶/۲	۷۱۰۷۳۹	۶۷۱۱۰۵	۹۴/۴
۶۵ ساله بیالا	۵۴۳۲۸۳	۵۲۷۱۷۳	۹۷	۶۶۶۱۴۵	۶۴۵۸۹۵	۹۷
سنین اظهارنشده	۴۱۵۹	۳۹۳۰	۹۴/۵	۱۴۸۳۴	۱۳۴۸۵	۹۰/۹
مرد	جمع از ۱۰ ساله بیالا	۴۳۶۹۷۰۸	۳۸۸۵۶۲۴	۸۸/۹	۴۶۱۸۶۸۹	۳۴۱۱۷۵۸
۱۰-۱۴ ساله	۶۴۳۲۴۶	۵۱۴۴۱۵	۸۰	۸۰۹۶۲۰	۳۶۴۳۱۳	۴۵
۱۵-۱۹ ساله	۴۴۲۹۴۴	۳۷۱۹۸۹	۸۴	۴۶۴۳۸۶	۲۹۰۰۴۲	۶۲/۵
۲۰-۲۴ ساله	۴۱۰۷۰۲	۳۶۱۸۹۶	۸۸/۱	۳۸۱۰۲۹	۲۷۷۵۳۱	۷۱/۳
۲۵-۳۴ ساله	۹۸۰۹۹۶	۸۸۲۷۹۴	۹۰	۹۵۸۳۷۹	۷۵۱۶۲۰	۷۸/۴
۳۵-۴۴ ساله	۷۲۷۹۲۰	۶۶۵۷۲۴	۹۱/۵	۸۴۱۵۱۶	۶۹۴۳۱۱	۸۲/۵
۴۵-۵۴ ساله	۵۰۸۹۸۱	۴۷۳۱۱۴	۹۳	۴۷۱۷۸۵	۴۰۶۹۳۲	۸۶/۳
۵۵-۶۴ ساله	۳۶۵۱۸۴	۳۴۰۸۹۷	۹۳/۳	۳۵۳۲۷۲	۳۱۷۸۲۱	۹۰
۶۵ ساله بیالا	۲۸۸۱۸۱	۲۷۳۴۳۴	۹۴/۹	۳۲۲۸۹۷	۳۰۲۷۱۹	۹۳/۸
سنین اظهارنشده	۱۵۵۴	۱۳۶۱	۸۷/۶	۷۸۰۵	۶۴۷۴	۸۲/۹
زن	جمع از ۱۰ ساله بیالا	۴۲۲۷۴۴۲	۴۱۶۸۰۰۵	۹۸/۶	۴۷۸۷۱۷۱	۴۵۷۶۱۷۰
۱۰-۱۴ ساله	۵۵۰۵۴۱	۵۳۰۰۵۵	۹۶/۳	۷۳۷۸۰۵	۶۱۸۴۱۰	۸۳/۸
۱۵-۱۹ ساله	۴۵۵۰۰۶	۴۴۴۶۶۱	۹۷/۷	۵۶۵۱۰۲	۵۳۱۰۲۶	۹۴
۲۰-۲۴ ساله	۵۳۰۶۴۹	۵۲۳۶۹۴	۹۸/۷	۵۵۲۹۸۷	۵۳۳۱۲۶	۹۶/۴
۲۵-۳۴ ساله	۱۰۲۸۶۲۰	۱۰۱۷۸۲۱	۹۹	۱۰۷۳۴۴۲	۱۰۵۲۶۱۹	۹۸/۱
۳۵-۴۴ ساله	۶۱۴۴۶۳	۶۰۹۶۸۳	۹۹/۲	۷۰۶۸۱۳	۶۱۷۸۳۳	۹۸/۷
۴۵-۵۴ ساله	۴۷۰۲۸۴	۴۶۷۴۰۱	۹۹/۴	۴۴۳۲۷۸	۴۳۹۶۸۵	۹۹/۲
۵۵-۶۴ ساله	۳۲۰۱۷۲	۳۱۸۳۸۲	۹۹/۴	۳۵۷۴۶۷	۳۵۳۲۸۴	۹۸/۸
۶۵ ساله بیالا	۲۵۵۱۰۲	۲۵۳۷۳۹	۹۹/۵	۳۴۳۲۴۸	۳۴۳۱۷۶	۱۰۰
سنین اظهارنشده	۲۶۰۵	۲۵۶۹	۹۸/۶	۷۰۲۹	۷۰۱۱	۹۹/۷

منابع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

چنانچه ملاحظه می شود زنان همچنان در جامعه روستائی بزرگترین نرخ بی سواد را می باشند. با در نظر گرفتن اینکه نزدیک به جمعیت ایران روستا نشینند در حدود نیمی از این جمعیت نیز زنان باشند. به اهمیت نرخ بی سواد در این قسمت عمده از جمعیت ایران بیشتر پی می بریم. بر طبق جدول بالا در سال ۱۳۳۵ از ۴۳۷۴۴ نفر جمعیت از ده ساله بیالای زنان جامعه روستائی ایران ۴۱۶۸۰۰۵ نفر و یا ۹۸/۶ درصد آن بی سواد بوده اند که این نرخ تقریباً را اکثر گروههای سنی به نسبتی نزدیک بهم باقی مانده است. با در مثال در سال ۱۳۳۵ در جمعیت

از ۱۰ ساله بیالای زنان در گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله ۹۷/۷ درصد آن بی سواد بوده اند این نسبت در همین سال در گروه سنی ۵-۴ ساله ۹۹/۴ درصد و در گروه سنی ۶۵ ساله بیالا ۹۹/۵ درصد بوده است. و این نسبت ها در سال ۴۳ نیز کم و بیش ثابت مانده است میتوان نتیجه گرفت که نسل جوان زنان در جامعه روستا از لحاظ سواد متناسب با مردان پیشرفتی نداشته است و این مسئله بار دیگر لزوم توسعه آموزش و سروروش را در جامعه روستا روشن می سازد.

نمودار شماره ۲-۲ توزیع درصد بی سوادان در گروههای مختلف سنی از ۱۰ ساله بیالای جامعه روستائی ایران در سالهای ۱۳۳۵-۱۳۴۳

علل بیسوادی

باید دانست که چرا گروه‌های وسیعی از مردم از کسب سواد محروم مانده اند؟ اگر ما این عوامل و یا حداقل عوامل مؤثر اصلی آنرا بدانیم درازمیان برداشتن آن به نتیجه کاملاً مطلوب نیرسیم.

در جدول زیر توزیع کلیه بیسوادی جامعه روستائی ایران در جمعیت از ۶ ساله به بالا بر حسب علل بیسوادی نشان داده شده است.

برای مبارزه با بیسوادی و از میان برداشتن آن لازم است ابتدا علل و موجبات پیدایش آن را مورد بررسی قرار داد. بطور کلی در زمانی که داشتن سواد و بخصوص تحصیلات کلاسیک مهمترین وسیله کسب مهارت و تخصص‌های لازم برای اشتغال بکار و تحصیل درآمد جاری شناخته شده است

جدول شماره ۲-۷: توزیع انفرادی بیسوادی ۶ ساله به بالای جامعه روستائی ایران بر حسب علل بیسوادی به تفکیک مرد و زن (سال ۱۳۴۳)

جنس	علل بیسوادی	جمع از ۶ ساله به بالا		نبودن مدرسه در محل		فقر مالی		مخالفت والدین		عدم علاقه		علل دیگر		اظهار نشده	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
مرد و زن		۹۳۹۱۵۳۶	۱۰۰	۷۲۳۵۹۴۰	۷۷	۸۷۵۰۹۷	۹/۳	۳۸۱۰۷۶	۴/۱	۳۵۹۹۸	۰/۴	۸۶۵۱۰۱	۹/۲	۱۳۲۴	-
مرد		۳۹۷۲۶۲۷	۱۰۰	۳۰۰۷۸۰۵	۷۵/۷	۴۳۲۹۰۴	۱۰/۹	۶۴۸۲۸	۱/۶	۲۵۹۵۲	۰/۷	۴۳۹۸۱۴	۱۱/۱	۱۳۲۴	-
زن		۵۴۲۱۹۰۹	۱۰۰	۴۲۲۸۱۳۵	۷۸	۴۴۲۱۹۳	۸/۲	۳۱۶۲۴۸	۵/۸	۱۰۰۴۶	۰/۲	۴۲۵۲۸۷	۷/۸	-	-

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه از توزیع بالا ملاحظه میشود مهمترین عامل
 بی سواد ی در جامعه روستائی سرتاسری ایران در درجه
 اول نبودن مدرسه در محل بوده است. توسعه نسبی
 آموزش ابتدائی سالهای اخیر در سطح روستا و استقبالی
 روستائیان از تحصیل سواد بخوبی نشان داد که فقدان امکانات
 و تسهیلات آموزشی در نقاط روستا نشین ایران یکی از عوامل
 عمده نرخ بالای بی سواد ی در جامعه روستائی
 ایران بوده است

بر اساس جدول شماره ۲-۷ از کلیه ۳۹۴۵۳۶ نفر مرد وزن از ۱۶ ساله بالای بی سواد جامعه روستائی
 ایران در سال ۱۳۴۳ در حدود ۷۷ درصد آن ندانستن
 سواد خود را بعلت نبودن مدرسه در محل ذکر کرده اند.
 بعد از آن فقر مالی و مخالفت والدین و عدم علاقه و غیره ذکر
 گردیده است. باین نگاه اجمالی به جدول فوق روشن
 میگردد که علت العلل بالا بردن نرخ بالای بی سواد ی
 در جامعه روستائی ایران که قریب $\frac{2}{3}$ کل جمعیت کشور
 را تشکیل میدهد عامل کمبودها و نقصانهای مادی است. باید
 پیش بینی کرد که در صورت توسعه کشاورزی و افزایش تولیدات
 روستائی و در نتیجه بهبود وضع معاشی جمعیت روستائی

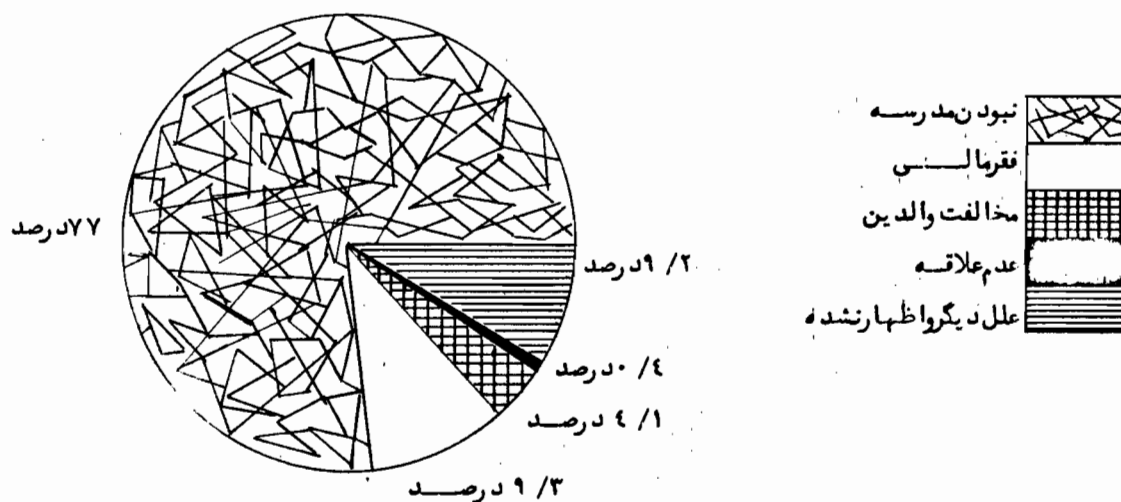
ایران میتوان با گامهای سریعی به وضع بی سواد ی در جامعه
 روستائی خاتمه داد و به کلیه عوامل بازدارنده این جامعه
 از رشد و تعالی تفوق حاصل نمود.

مخالفت والدین عدم علاقه و عوامل دیگر که در جدول
 شماره ۲-۷ تحت عنوان "علل دیگر" قید گردیده و جمعا
 ۱۳/۷ درصد عامل بی سواد ی در جامعه روستائی بوده است
 همه مظاهری از فقر مالی و قلت درآمد های جاری این جامعه
 است که طی یک برنامه ریزی وسیع و همه جانبه توسعه
 اقتصاد ی در سطح روستا قابل رفع شدن می باشد.

مسئله قابل توجهی که در جدول شماره ۲-۷ به چشم
 میخورد تشابه نسبی نسبت های علل بی سواد ی در مرد وزن
 روستائی است که در جامعه شهری از یکدیگر فاصله بیشتری
 دارند. و این مسئله نمودار آنست که مردان و زنان روستاها
 : نزدیکی و تجانس بیشتری بایکدیگر دارند. بطوری که عامل
 نبودن مدرسه در محل فقر مالی مخالفت والدین
 عدم علاقه و علل دیگر در جامعه مردان تقریبا همان
 نسبت ها را دارد که در جامعه زنان دارا می باشد.

نمودار شماره ۲-۳- توزیع درصد بیسوادان در جمعیت ۱۶ ساله بیالای جامعه روستائی ایران

بر حسب علل بیسوادی طبق نتایج - آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بررسی ترك تحصیل و علل آن

هر سال هزاران نفر از دانش‌پژوهان به علل مختلف تحصیلات کلاسیک خود را نیمه تمام گذاشته و غالباً بدون اینکه به هدفهای مورد نظر خود در کسب آموزش و تخصص رسیده باشند محیط مدرسه را در بهترین سنین عمر خود و در آن شکستگی روحی و جسمی ترك گفته و بیشتر احتیاج به ادامه زندگی و امرامعاش آنها را بطور زودرس وارد بازار میکند.

بررسی این موضوع و کشف علل و آثار عمده آن در جامعه مسائل مهمی را از نظر برنامه ریزی نیروی انسانی مطرح می‌سازد. پرواضح که غرض از ایجاد هرگونه مؤسسه آموزش و پرورش صرفاً بوجود آوردن نوعی لیاقت و مهارت

و تخصص است. و هنگامی که این دوره‌های تحصیلی نیمه تمام گذاشته شوند باید علت رادربین عوامل اقتصادی و اجتماعی از جمله عامل فقر مالی و نارسائی دستگاههای اجرایی آموزش و پرورش جستجو نمود که نتوانسته اند آنطور که باید و شاید انتظارات و توقعات جامعه را از نظر ایجاد تخصص‌های لازم و معرفی صحیح نقش آموزش و پرورش و کمک به اشتغال افراد از طریق بالا بردن سطح تحصیلات آنها برآورند و اهمیت داشتن سواد و تخصص را به همگان تفهیم نمایند.

در ایران آمار دقیق درباره علت ترك تحصیل آنها در کادر کل کشور تاکنون انتشار نیافته است. در آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی که در سال ۱۳۴۳ از جامعه روستائی ایران بدست آمده کوشش شده است که ضمن تهیه

پرسشنامه‌های لازم علاوه بر احتساب تعداد و نسبت افراد باسواد ترك تحصیل کرده در جامعه شهری روستائی به علل عمد و بروز این مسئله نیز دسترس پیدا شود (مضافاً باید یادآوری گردد که در این نوع آمارگیری علاك و مأخذ ما از وقوع ترك تحصیل پائین سؤال شوند است بدین معنی که مثلاً اگر در موردی شخصی در نظر داشته تا دیپلم کامل متوسطه تحصیل نماید و بعد ها به عللی که خود اظهار مینماید نتوانسته است بدین غایت آمال خود در ادامه

تحصیلات برسد • بنابراین تعریف آماری در اینجا ترك تحصیل واقع شده است •

در جدول شماره ۸-۲ توزیع افراد باسواد کلاس دیده مناطق روستائی ایران در جمعیت از ۱۶ ساله به بالا که ترك تحصیل داشته و بایه عبارتی دیگر به هدف های مورد نظر خود در طی مدارج عالیه تحصیلی و کسب تحصیلات بیشتر نرسیده اند آورده شده است •

جدول شماره ۸-۲ توزیع افراد باسواد کلاس دیده از ۱۶ ساله بیالای جامعه روستائی ایران که ترك تحصیل داشته اند بر حسب علل ترك تحصیل و به تفکیک مرد و زن (سال ۱۳۴۳)

جنس علل ترك تحصیل		مرد وزن		مرد		زن	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
جمع از ۱۶ ساله به بالا		۴۸۴۷۸۱	۱۰۰	۴۲۴۹۸۹	۱۰۰	۵۹۷۹۲	۱۰۰
فقر مالی		۲۳۱۸۲۳	۴۷/۸	۲۲۱۸۸۲	۵۲/۲	۹۹۴۲	۱۶/۶
نبودن مدرسه در محل		۱۱۱۶۳۹	۲۳	۹۵۱۷۷	۲۲/۴	۱۶۴۶۲	۲۷/۵
اشتغال به کار		۴۰۲۰۳	۸/۳	۳۹۷۴۲	۹/۳	۴۶۱	۰/۸
عدم علاقه		۲۹۹۸۹	۶/۲	۲۲۹۴۱	۵/۴	۷۰۴۸	۱۱/۸
مخالفت والدین		۲۶۷۲۲	۵/۵	۱۴۸۷۵	۳/۵	۱۱۸۴۷	۱۹/۸
علل دیگر		۴۲۶۰۱	۸/۸	۲۸۸۵۶	۶/۸	۱۳۷۴۵	۲۳
اظهار نشده		۱۸۰۴	۰/۴	۱۵۱۶	۰/۴	۲۸۸	۰/۵

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بر اساس جدول شماره ۸-۲ رویم رفته در مناطق روستائی ایران از کلیه ۱۶۰۲۰۹۸ نفر افراد با سواد کلاس دیده در حدود ۴۸۴۷۸۱ نفر آن ترك تحصیل داشته اند. که از این عدد ۴۴۹۸۹ نفر یا ۸۷/۷ درصد آن مرد و ۵۹۷۹۲ نفر یا ۱۲/۳ درصد بقیه زن بودند. پائین بودن نسبت زنان با سواد ترك تحصیل کرده بدین علت است که اصولاً تعداد زنان با سواد کلاس دیده در مناطق روستائی ایران نسبت به مردان همین جامعه کم است.

مطابق همین جدول از کلیه ۴۸۴۷۸۱ نفر مردان و زنان با سواد کلاس دیده که ترك تحصیل داشته اند در حدود ۴۷/۸ درصد آن بعلت فقر مالی ۲۳ درصد بدلیل نبودن مدرسه در محل ۷۸/۳ درصد در نتیجه اشتغال بکار ۶/۲ درصد آن بواسطه عدم علاقه ۵/۵ درصد آن در اثر مخالفت والدین و ۸/۸ درصد بقیه نیز به علل وجهائی دیگری بود ما است.

همانطور که در این جدول مشاهده میگردد علل ترك تحصیل در مردان و زنان جامعه روستائی دارای نسبتهاى نسبتاً متفاوت است. بطوری که از ۴۴۹۸۹ نفر مردانی که ترك تحصیل داشته اند بیش از همه یعنی ۵۲/۲ درصد آن بعلت فقر مالی بوده است. پس از آن عامل نبودن

مدرسه در محل و اشتغال بکار با نسبت های ۴/۲۲ درصد و ۳/۹ درصد نبودن عوامل عمدۀ ترك تحصیل در مردان ذکر شده است. در صورتی که در زنان از کلاس ۵۹۷۹۲ نفر زنان با سواد کلاس دیده که ترك تحصیل داشته اند. بیش از همه یعنی ۵/۲۷ درصد آن بعلت نبودن مدرسه در محل و ۸/۱۹ درصد بعلت مخالفت والدین و ۶/۱۶ درصد بعلت فقر مالی و ۸/۱۱ درصد بواسطه عدم علاقه و ۸/۰ درصد بجهت اشتغال بکار و ۳/۲۳ درصد بقیه علل دیگری را برای ترك تحصیل ذکر نمود ما ند صرف نظر از عامل فقر عامل مخالفت والدین همچنانکه در جامعه شهری نیز کم و بیش صدق میکرد یکى از عوامل نسبتاً عمده در جلوگیری از ادامه تحصیل جامعه دختران و پسران است. و این يك مسئله مهم و قابل توجه اجتماعى است که لازم است درباره آن مطالعات و تحقیقات جداگانه اى صورت گیرد و بطریق منطقی و اصولی با آن مقابله شود.

به منظور بررسی بیشترین وضع در گروههای مختلف سنی در جدول شماره ۹-۲ توزیع همین افراد با سواد کلاس دیده اى که ترك تحصیل داشته اند بر حسب علل ترك تحصیل و در گروههای مختلف سنی آورده شده ما است.

جدول شماره ۲-۱ توزیع افراد با سواد کلاس دیده از ۶ ساله بیالای جامع و ستائسی ایران که ترك تحصیل داشته اند

بر حسب علل ترك تحصیل و در گروههای مختلف سنی (سال ۱۳۴۳)

علل ترك تحصیل گروههای سنی	جمع از ۶ ساله بیالا	نبودن مدرسه در محل	عدم علاقه	فقر مالی	اشتغال بکار	مخالفت والدین	علل دیگر	اظهار نشده
مرد وزن جمع از ۶ ساله بیالا	۴۸۴۷۸۱	۱۱۱۶۳۹	۲۹۹۸۹	۲۳۱۸۲۳	۴۰۲۰۳	۲۶۷۲۲	۴۲۶۰۱	۱۸۰۴
۶-۱ ساله	۱۷۴۰	—	۳	۹۱۳	—	۸۲۰	۴	—
۱۰-۱۴ ساله	۵۴۱۰۹	۱۴۷۲۴	۵۱۲۰	۲۷۹۴۰	۶۶۷	۳۷۷۰	۱۸۸۱	۷
۱۵-۱۹ ساله	۱۱۷۲۹۰	۳۱۲۴۱	۱۰۳۸۰	۵۷۶۲۷	۴۳۷۶	۴۳۳۰	۸۹۲۲	۴۱۴
۲۰-۲۴ ساله	۸۷۸۵۵	۱۹۴۱۰	۳۳۵۴	۳۹۰۱۵	۸۹۴۹	۴۵۶۶	۱۲۲۷۳	۲۸۸
۲۵-۳۰ ساله	۱۳۰۸۷۱	۲۴۷۶۲	۵۶۷۹	۷۰۴۶۵	۱۰۹۸۶	۵۸۱۰	۱۲۴۸۷	۶۸۲
۳۵-۴۴ ساله	۶۷۹۸۲	۱۶۰۴۵	۳۱۲۳	۲۵۸۶۷	۸۷۵۷	۷۱۱۳	۶۶۶۷	۴۱۰
۴۵-۵۴ ساله	۱۷۸۸۴	۳۴۱۶	۱۳۲۸	۷۳۸۲	۵۳۹۹	۳۰۵	۵۱	۳
۵۵-۶۴ ساله	۵۷۶۲	۱۷۳۶	۹۹۴	۱۹۷۸	۱۰۲۸	۸	۱۸	—
۶۵ سال بیالا	۱۲۵۹	۲۹۸	۴	۶۲۹	۳۳	—	۲۹۵	—
سنین اظهار نشده	۲۹	۷	۴	۷	۸	—	۳	—

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بررسی افراد با سواد کلاس ندیده و عمل نداشتن تحصیلات کلاسیک

در کشور ایران در آن زمان که مدارس رسمی
با برنامه های یکتا و اخت بصورت کنونی متداول نبود بطور کلی
سواد و بخصوص سواد مقدماتی خواندن و نوشتن در مکتب
خانه ها و اما مراکز خصوصی تعلیماتی و یا در تأییدیه خصوصی
صورت میگرفت معیاب این نوع تعلیمات آن بود که به علت

توزیع جدول بالا بخوبی نشان میدهد که با سواد ان
کلاس دیده ای که ترك تحصیل داشته اند اغلب در گروههای
بالا تر سنی قرار داشته اند تا در گروههای پائین و پایین
موضوع مؤید آنست که بتدریج از نسبت ترك تحصیل
در دوره های اخیر کاسته شده و افراد پیش از گذشتن
به اهمیت تحصیلات پی برده و به نقش عمده آن در سرنوشت
خویش و توقف حاصل نموده اند.

نداشتن امکانات کافی نمیتوانست جوابگوی همه احتیاجات باشد. از طرفی نبودن يك سازمان مرکزی و هدایت کننده، دانشموجبات تشتت و پراکندگی در برنامه دروس و تیره بدید می آورد. ثالثاً از يك طرف بعلمت عدم توانائی صلاحیت علمی تعلیم دهندگان و از طرف دیگر بواسطه عدم رغبت و حوصله تعلیم دیدگان به ادامه تحصیل تعلیمات غیر کلاسیک بندرت از چند کلاس آنهم بصورت سواد خواندن و نوشتن مقدّماتی تجاوز میکرد.

همانطور که آمارهای اخیر بوضوح نشان میدهد، بعلمت توسعه مدارس جدید و تسهیلات و امکانات تازه ای که در این زمینه بوجود آمده است، تعداد افراد باسواد کلاس ندیده، روز بروز هم در جامعه شهری و هم در جامعه روستائی روبه کاهش است.

طبق نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳، تعداد افراد باسواد کلاس ندیده، مناطق روستائی کل کشور در جمعیت از ۶ ساله بیلا جمعاً ۲۷۴۲۱۰ نفر بوده اند که از این عدد در حدود ۲۷۴۲۱۰ نفر و ۵/۹۱ درصد آن مرد و ۲۵۳۲۰ نفر و ۵/۸۸ درصد بقیه زن میباشد.

در جدول شماره ۱۰-۲ توزیع کلیه افراد باسواد کلاس دیده، فوق الذکر بحسب علمت داشتن تحصیلات غیر رسمی در گروههای مختلف سنی آورده شده است. بر اساس این جدول از کل ۲۹۹۵۳۵ نفر باسواد این کیلاس ندیده، منبسط فقط ۱۹/۳ درصد آن در گروههای سنی

از ۱ تا ۲۴ ساله قرار دارند و بقیه در گروههای سنی ۲۵ ساله بیلا واقع شده اند. با در نظر گرفتن کثرت جمعیت گروه سنی ۲۴-۱۶ ساله و قلت تعداد باسوادان کلاس ندیده در این گروه سنی میتوان بدین نتیجه رسید که طبقه جوان مناطق روستائی همانطور که روند جامعه شهری نیز نشان میدهد، بتدریج به سواد رسمی و یا کلاسیک تمایل بیشتری نشان میدهد. از طرفی همانطور که توزیع جدول زیر نشان میدهد از کلیه ۲۹۹۵۳۵ نفر افراد باسواد کلاس ندیده، مناطق روستائی کل کشور در حدود ۲۶۵۲۲۸ نفر و ۵/۸۸ درصد بعلمت نبودن مدرسه ۱۷۷۹۳ نفر و ۱/۵ درصد بعلمت فقر مالی ۷۷۶۵ نفر و ۶/۲ درصد بعلمت مخالفت والدین و ۵۱۳۸ نفر و ۷/۱ درصد آن نیز بواسطه عدم علاقه نمیتوانسته و یا نخواسته اند در مدارس رسمی و جاری فرهنگی کسب آموزش نمایند و بهمان تحصیلات غیر کلاسیک اکتفا کرده اند. توزیع ستون نبودن مدرسه بخوبی نشان میدهد که این عامل بیشتر در سنین بالاتر که دوره های گذشته را اغلب مشخص میکند یافت میشود و در گروههای سنی پایین عامل نبودن مدرسه بعنوان داشتن تحصیلات کلاسیک کمتر دیده میشود. عامل فقر مالی همانطور که در ستون مربوطه دیده میشود در دوره های اخیر نیز کم و بیش صادق است بطوری که در حدود ۳/۲۷ درصد از کلیه افراد باسواد کلاس ندیده ای که فقر مالی را علت نداشتن تحصیلات رسمی در مورد خود ذکر نموده اند در گروههای سنی کمتر از ۲۵ ساله قرار داشته اند. و تأثیر عامل مخالفت والدین در دوره های

اخیراً از اینهمه بیشتر است. بطوری که ۳۶/۹ درصد افراد

کلاس یادآور شده اند.

گروههای سنی کمتر از ۲۵ ساله این علت را در مورد ندیدند

جدول شماره ۱۰-۲ توزیع افراد با سواد کلاس ندیده از ۶ ساله بیالای جامعه روستائی ایران بر حسب علل نداشتن تحصیلات

کلاسیک در گروههای مختلف سنی (سال ۱۳۴۳)

علل نداشتن تحصیلات کلاسیک	جمع از ۶ ساله بیالا		نبودن مدرسه		فرمالی		مخالفت والدین		عدم علاقه		علل دیگر		اظهار نشده
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
مرد وزن	۲۹۹۵۳۵	۱۰۰	۲۶۵۲۲۸	۱۰۰	۱۷۷۹۳	۱۰۰	۷۷۶۵	۱۰۰	۵۱۳۸	۱۰۰	۲۹۵۱	۱۰۰	۶۶۰
۶-۹ ساله	۶۵۲۳	۲/۲	۴۵۱۸	۱/۷	۳۰۵	۱/۷	۱۰۳۶	۱۳/۳	۴	۰/۱	۶۶۰	۲۲/۴	-
۱۰-۱۴ ساله	۱۹۷۲۲	۶/۶	۱۶۳۱۰	۶/۱	۲۴۰۱	۱۳/۵	۶۰۱	۷/۷	-	-	۴۱۰	۱۳/۹	-
۱۵-۱۹ ساله	۹۵۵۷	۳/۲	۷۷۶۷	۲/۹	۵۸۸	۳/۳	۳۲۴	۴/۲	۸۷۱	۱۷	۷	۰/۲	-
۲۰-۲۴ ساله	۲۱۸۷۹	۷/۳	۱۶۰۷۳	۶/۱	۱۵۷۰	۸/۸	۹۰۹	۱۱/۷	۳۳۲۷	۶۴/۷	-	-	-
۲۵-۳۴ ساله	۶۹۴۱۱	۲۳/۲	۵۹۱۰۳	۲۲/۳	۸۰۳۷	۴۵/۲	۱۲۹۷	۱۶/۷	۳۰۳	۵/۹	۱۱	۰/۴	۶۶۰
۳۵-۴۴ ساله	۷۶۰۶۵	۲۵/۴	۶۸۵۷۳	۲۵/۹	۳۳۷۸	۱۹	۱۶۳۶	۲۱/۱	۶۱۸	۱۲	۱۸۶۰	۶۳	-
۴۵-۵۴ ساله	۴۵۸۲۱	۱۵/۳	۴۲۳۶۷	۱۶	۱۴۸۵	۸/۳	۱۹۶۲	۲۵/۳	۴	۰/۱	۳	۰/۱	-
۵۵-۶۴ ساله	۳۱۰۴۰	۱۰/۳	۳۱۰۱۵	۱۱/۷	۱۴	۰/۱	-	-	۱۱	۰/۲	-	-	-
۶۵ ساله بیالا	۱۸۲۰۷	۶/۱	۱۸۱۹۲	۶/۸	۱۵	۰/۱	-	-	-	-	-	-	-
سنین اظهار نشده	۱۳۱۰	۰/۴	۱۳۱۰	۰/۵	-	-	-	-	-	-	-	-	-

منبع : آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بررسی افراد تحت تعلیم

روستائی کل کشور مشغول تحصیل بوده اند ۱۰۴۰۸۵۱ نفر
برآورد شده است در جدول زیر توزیع افراد تحت تعلیم
مناطق روستائی در گروههای سنی بالاتر از ۶ سال
نشان داده شده است.

بر اساس نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی
سال ۱۳۴۳ کل افراد که در زمان آمارگیری در مناطق

جدول شماره ۲-۱۱ توزیع افراد تحت تعلیم در گروههای مختلف سنی جمعیت ۶ ساله بیالای مناطق روستائی ایران (سال ۱۳۴۳)

گروههای سنی	کل جمعیت	افراد تحت تعلیم		اظهار نشده
		تعداد	درصد	
جمع از ۶ ساله بیالا	۱۱۲۹۶۴۹۰	۱۰۴۰۸۵۱	۹ / ۲	۲۰۴۲
۶-۹ ساله	۱۸۹۰۶۳۰	۴۷۵۷۶۰	۲۵ / ۲	—
۱۰-۱۴ ساله	۱۵۴۷۴۲۵	۴۸۷۱۶۶	۳۱ / ۵	۱۳۲۱
۱۵-۱۹ ساله	۱۰۲۹۴۸۸	۶۹۵۹۸	۶ / ۸	۶۸۸
۲۰-۲۴ ساله	۹۴۲۰۱۶	۷۰۷۲	۰ / ۸	۲۹
۲۵ ساله بیالا	۵۸۸۶۹۳۱	۱۲۵۵	—	۴

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

نسبت افراد تحت تعلیم در گروه سنی ۶-۹ ساله این است
که هنوز عده ای از افراد که به سن آموزش رسیده اند کلاً
ناتوانسته اند ثبت نام نمایند و از اینروست که این نسبت در گروه
سنی مزبور پائین میباشد بطوریکه در جدول فوق مشاهده
میشود نسبت افراد تحت تعلیم در گروههای سنی ۱۰-۱۴ ساله
به بالا به سرعت پائین میآید و در گروه سنی ۲۰-۲۴ ساله
این نسبت به ۸ / ۰ درصد میرسد.

همانطور که در جدول فوق مشاهده میشود از کل
جمعیت ۶ ساله بیالای مناطق روستائی ایران در حدود
۹ / ۲ درصد آن تحت تعلیم بوده اند. نسبت افراد تحت
تعلیم در گروههای سنی پائین قابل ملاحظه است. بالاترین
نسبت افرادی که درس میخوانند در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله
۳۱ / ۵ درصد و پس از آن در گروه سنی ۶-۹ ساله ۲۵ / ۲ در
صد ملاحظه میشود. باید متذکر شد که علت پائین بودن

باتوجه به این موضوع که اغلب دبستانهای مراکز

روستائی ۲ تا چهار کلاسه هستند و دبستانهای ۶ کلاسه و دبیرستان در این مراکز بسیار کم است باید انتظار داشت که قسمت عمده افرادی که در این مدارس تحصیل میکنند در گروههای سنی پایین باشند چنانچه آموزش سالمندها بطوریکه در برنامه های مبارزه با بیسوادی در روستاها توسط سپاهیان دانش و وزارت آموزش و پرورش با وسعت بیشتری انجام گیرد نسبت افراد تحت تعلیم در گروههای سنی بالاتر از ۱۵ سال نیز افزایش قابل ملاحظه ای خواهد یافت.

بر اساس آمار وزارت آموزش و پرورش کلیه افراد تحت تعلیم در مناطق روستائی ایران ۸۶۷۴۵۷ نفر بوده است. از این گروه تعداد ۷۶۱۴۶۲ نفر بطور کلی در دبستانها و دبیرستانها و یاره ای از مراکز آموزش حرفه ای و تربیت معلم مشغول تحصیل بوده اند و بقیه ۱۰۵۹۹۵ نفر دانش آموزان کلاسهای سپاه دانش بوده در سال تحصیلی ۴۲-۴۳ ۱۳ توسط ۳۰۱۶ نفر معلمین سپاه دانش تحت آموزش

قرار داشته اند. کلیه این افراد طبق گزارش وزارت آموزش

و پرورش در سنین بین ۶-۱۵ ساله میباشند.

بطوریکه ملاحظه میشود بین ارقام آماری وزارت -

آموزش و پرورش و ارقام حاصله از نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی در حدود ۱۷۳۳۹۴ نفر اختلاف مشاهده میشود. احتمالات اساسی این تفاوت مربوط به آمار آموزش سالمندها است که در نشریه آماری وزارت آموزش و پرورش برای مناطق شهری و روستائی بطور جداگانه گزارش شده و علاوه گروهی از روستا زادگان که برای ادامه تحصیلات خود به شهرهای دور و نزدیک رفته اند در آمار وزارت آموزش و پرورش بحساب افراد تحت تعلیم مراکز روستائی منظور نشده اند.

در جدول زیر توزیع افراد تحت تعلیم در سال

تحصیلی ۴۲-۴۳ طبق آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی نشان داده شده است.

جدول شماره ۱۲-۲. توزیع افراد تحت تعلیم در مراکز و ستانی ایران بر حسب جنس و پایه های مختلف تحصیلی و درصد آن به کل افراد تحت تعلیم در سالهای تحصیلی ۱۳۴۳-۱۳۴۴

جنس پایه های تحصیلی	جمع		بسر	دختر
	تعداد	درصد		
کل افراد تحت تعلیم	۱۰۴۰۸۵۱	۱۰۰	۸۰۱۷۰۶	۲۳۹۱۴۵
نوامیزان دبستانها	۹۳۲۱۱۹	۸۹/۶	۷۰۸۹۰۹	۲۲۳۲۱۰
نوامیزان دبایه اول	۱۲۹۷۲۶	۱۲/۵	۸۸۶۷۱	۴۱۰۵۵
نوامیزان دبایه دوم	۲۴۴۵۳۹	۲۳/۵	۱۸۹۴۸۸	۵۵۰۵۱
نوامیزان دبایه سوم	۲۲۱۲۳۶	۲۱/۳	۱۷۰۰۰۱	۵۱۲۳۵
نوامیزان دبایه چهارم	۱۴۷۴۸۸	۱۴/۲	۱۱۴۲۰۶	۳۳۲۸۲
نوامیزان دبایه پنجم	۱۰۳۴۳۷	۹/۱	۷۷۵۳۰	۲۵۹۰۷
نوامیزان دبایه ششم	۸۵۶۹۳	۸/۲	۶۹۰۱۳	۱۶۶۸۰
دانش آموزان دوره اول متوسطه	۷۶۵۳۲	۷/۳	۶۶۴۲۵	۱۰۱۰۷
سال اول متوسطه	۳۸۹۶۴	۳/۷	۳۳۷۸۸	۵۱۷۶
سال دوم متوسطه	۲۳۶۰۸	۲/۳	۲۰۰۰۸	۳۶۰۰
سال سوم متوسطه	۱۳۹۶۰	۱/۳	۱۲۶۲۹	۱۳۳۱
دانش آموزان دوره دوم متوسطه	۲۷۴۲۲	۲/۶	۲۲۹۷۴	۴۴۴۸
سال چهارم متوسطه	۱۶۱۷۵	۱/۶	۱۳۷۱۰	۲۴۶۵
سال پنجم متوسطه	۵۹۰۴	۰/۶	۵۲۱۳	۶۹۱
سال ششم متوسطه	۵۳۴۳	۰/۵	۴۰۵۱	۱۲۹۲
تحصیلات عالی	۲۷۳۶	۰/۳	۲۳۶۸	۳۶۸
تحصیلات دانشگاهی	۲۷۳۶	۰/۳	۲۳۶۸	۳۶۸
وضع تحمیل اظهار نشده	۲۰۴۲	۰/۲	۱۰۳۰	۱۰۱۲

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه در جدول فوق ملاحظه میشود از کل افراد تحت تعلیم جامعه روستائی ایران در حدود ۸۱/۶ درصد در مدارس ابتدائی به تحصیل اشتغال داشته‌اند این نسبت بزرگترین رقم افراد تحت تعلیم را در جامعه روستائی نشان میدهد. پس از این رقم دانش آموزان دوره اول متوسطه ۷/۳ درصد میباشد. نسبت دانش آموزان دوره دوم متوسطه و تحصیلات عالی چندان قابل ملاحظه نمیباشند. ارقام و نسبتهای جدول فوق نشان میدهد که سواد و تحصیلات در مناطق روستائی تابع امکانات و تسهیلات آموزشی میباشد. تقریباً کلیه مراکز آموزشی روستاها مدارس ابتدائی هستند و از این روست که تقریباً ۸۱/۶ درصد افراد تحت تعلیم در دوره ابتدائی در اینگونه مدارس تحصیل میکنند.

چون در روستاها امکانات تعلیمات متوسطه محدود است ناچاراً شاخصیکه میخواهند فرزندانشان به تحصیلات خود ادامه دهند بایستی آنها را به شهرهای نزدیک گسیل بدارند و این امر هزینه فوق العاده ای را ایجاد مینماید که برای جمعیت روستائین قابل تحمل نیست و فقط اقلیت محدودی میتوانند آنرا تحمل کنند. بنابه همین لحاظ است که از حدود ۱۵ میلیون نفر جمعیت روستائی کشور عددی خیلی میتوانند خود را به سطح تحصیلات عالی برسانند. مورد دیگری که در افراد تحت تعلیم جامعه روستائی جلب توجه مینماید توزیع این افراد بر حسب جنس میباشد. جدول زیر نسبت افراد تحت تعلیم جمعیت روستائی ایران را بر حسب جنس در سطوح مختلف تحصیلی نشان میدهد.

جدول شماره ۱۳-۲: توزیع افراد تحت تعلیم جامعه روستائی ایران بر حسب جنس و سطوح مختلف سواد در سال تحصیلی ۱۳۴۲-۴۳

نظائر نشده	دوره عالی		دوره دوم متوسطه		دوره اول متوسطه		آموزش ابتدائی		جمع افراد تحت تعلیم		بنایه های تحصیلی جنس
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۲۰۴۲	۱۰۰	۲۷۳۶	۱۰۰	۱۷۴۲۲	۱۰۰	۷۶۵۳۲	۱۰۰	۹۳۲۱۱۹	۱۰۰	۱۰۴۰۸۵۱	جمع مرد و زن
۱۰۳۰	۸۶/۵	۲۳۶۸	۸۳/۸	۲۲۱۷۴	۸۶/۸	۶۶۴۲۵	۷۱/۱	۷۰۸۹۰۹	۷۷	۸۰۱۷۰۶	مرد
۱۰۱۲	۱۳/۵	۳۶۸	۱۶/۲	۴۴۴۸	۱۳/۲	۱۰۱۰۷	۲۹/۹	۲۲۳۲۱۰	۲۳	۲۳۹۱۴۵	زن

منبع: گزارشنامه انجمن آمارگیری سال ۱۳۴۳

جدول فوق نشان میدهد که نسبت افراد تحت تعلیم جامعه زنان به مردان بسیار کم است. این تفاوت در تحصیلات متوسط و عالی بیش از درجه ابتدائی میباشد. البته در درجه آموزش ابتدائی که اغلب مؤسسات آموزشی در روستاها متمرکز است باید انتظار داشت که نسبت نوآموزان دختر و سر تفاوت چندانی بایکدیگر نداشته باشند. ولی در درجه تعلیمات متوسطه و عالی آن عده از روستائیان که میتوانند فرزندان خود را برای ادامه تحصیل روانه شهرها کنند تاکیل وامكانات كمتری برای فرستادن دختران دارند. نظریه لزوم شرکت هرچه بیشتر زنان و دختران روستائی در مدارس متوسطه و آموزشگاههای حرفه ای روستائی توجه بیشتری به وضع آموزش آنان بایستی مبذول گردد. چون ایجاد دبیرستانها و آموزشگاههای حرفه ای بطور وسیع در روستاها امکان پذیر نیست. لازم است در شهرها وسایل وامكاناتی از قبیل بانسپرس و استراحاتگاههای ارزان قیمت بوسیله وزارت آبادانی و مسکن و هناری وزارت آموزش و پرورش و شرکت های تعاونی روستائی تأمین و اداره شود. تعداد دختران روستائی آنچنانکه امروز از نعمت سواد و آموزش متوسطه حرفه ای بی بهره هستند در آینده میتوانند بهره مند گردند.

برآورد افراد لازم التعلیم

طبق نشریه آماری وزارت آموزش و پرورش کل نوآموزان تحت تعلیم در جامعه روستائی ایران در سال تحصیلی

۴۲-۱۳۴۳ برابر با ۷۶۱۴۶۲ نفر و تعداد نوآموزان تحت تعلیم سپاه دانش در همان سال ۱۰۵۹۹۵ نفر بود. است. این عده بعلمت عقب ماندگی و طی بیشتر از یک سال کلاس معمولاً در گروه سنی ۱۵-۶ ساله قرار دارند. بنابه نتایج آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی جمعیت واقع در گروه سنی ۱۵-۶ ساله در جامعه روستائی ایران ۳۷۱۶۷۶۳ نفر برآورد شده است. بنا بر این اگر مجموع نوآموزان دبستانها و سپاهیان دانش ۸۶۷۴۵۷ نفر باشد تعداد افراد واقع در این گروه سنی که نتوانسته اند به مدرسه راه بیابند ۲۸۴۹۳۰۶ نفر میشود. یا به عبارت دیگر از کل جمعیت واقع در گروه سنی ۱۵-۶ ساله فقط در حدود ۲۳/۳ درصد تحت تعلیم قرار داشته و بقیه بعلمت نداشتن امکان نبودن مدرسه و معلم درده از محیط تعلیم و تربیت دور مانده اند. البته وضع روستاها بعلمت بزرگی و کوچکی آنها، پراکندگی، نبودن راهها و وسایل ارتباطات، نبودن سازمانها و کوراتیوهای روستائی تاکنون ایجاب نمیکرده است که قسمت عده فرزندان روستائیان ایران از نعمت سواد محروم بمانند. لیکن در آینده توسعه سپاه دانش، همکاری شوراهای ده و شرکتهای تعاونی روستائی امکان میدهد که بابنای مدارس جدید و استخدام آموزگاران بیشتر و تسهیل سواد و آموزش را در روستاها وسعت بخشند.

بررسی مهارت و تخصص و رابطه آن با سواد

تشخیص وضع و کیفیت مهارت افراد کارآمخته در جامعه و میزان سطح تخصص آنها در مشاغل و فعالیت‌های مختلف یکی از مراحل اولیه برنامه ریزی‌های نیروی انسانی است. در آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی از جامعه شهری و روستایی ایران یکی از هدف‌های عمده این بود که ما سواد معلوم شود چه نسبت از افراد کل جمعیت که در سطح فعالیت هستند اعم از شاغل یا غیر شاغل دارای اطلاعات در کار بود و می‌توان

آگاهی آنها در کارهایی که آموخته اند در چه سطحی از مهارت و تخصص می‌باشد. اطلاعات مزبور ماکم می‌کند که ریش‌بینی احتیاجات به نیروی انسانی ما هر و متخصص در برنامه‌های توسعه اقتصادی و صنعتی قسمتی از افراد کارآمخته که به نیروی کار تعلق دارند بحساب آورده شده و در فعالیت‌های اقتصادی مورد استفاده قرار گیرند.

در جدول زیر کلیه افرادی که در جامعه روستایی ایران در تاریخ آمارگیری مهارت و تخصص خود را اظهار داشته‌اند بر حسب میزان سواد آورده شده است.

جدول شماره ۱-۴: توزیع افراد کارآمخته جامعه روستایی ایران بر حسب تخصص و وضع سواد (سال ۱۳۴۳)*

وضع سواد / مهارت	جمع		بی‌سواد		با سواد کلاس نهم و بالاتر		اول تا پنجم ابتدایی		ششم ابتدایی و بالاتر		سوم و چهارم متوسطه		پنجم متوسطه		ششم متوسطه		اظهار نشده	
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد
جمع افراد با هر وضعیت و اشتغال	۱۰۰	۱۲۰۷۲۲۰	۱۱۱۰۷۲۹	۸۸/۷	۴۰۰۰۰	۳/۱	۴۲۷۷۱	۳/۱	۴۴۹۰۰	۳/۶	۲۲۳۸	۰/۲	۱۸۱۳	۰/۱	۳۴۲۴	۰/۳	۱۳۳۸	۰/۱
انفرادی با هر وضعیت و اشتغال	۱۰۰	۱۲۳۴۹۰۲	۱۱۰۰۴۹۸	۸۸/۸	۴۱۱۷۴	۳/۱	۴۰۶۶۳	۳/۲	۴۴۸۸۳	۳/۶	۲۲۳۸	۰/۲	۱۸۰۹	۰/۱	۳۴۱۹	۰/۳	۱۳۳۸	۰/۱
افراد متخصص و اشتغال	۱۰۰	۱۷۴۱۸	۱۰۵۲۳۱	۸۷/۱	۲۶	۰/۲	۲۱۳۶	۱۲/۳	۱۷	۰/۱	-	-	-	-	۴	-	-	-

منبع: آمارگیری نمونه اعطای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

* توضیح: اینکه تعداد کسانی که اطلاعات در کارهای کشاورزی دارند در این جدول منظور نشده است و اطلاعات تجربی منوط به شرکت در زمینه فاسد بانی و سایر مشاغل دستی و غیره است.

توزیع جدول بالا نشان می‌دهد که از کل جمعیت

۶ ساله به بالای جامعه روستائی ایران در سال ۱۳۴۳ جمعاً ۲۵۷۳۲۰ نفر دارای مهارت و اطلاعات در کار بود ه‌اند و بابه عبارت دیگر علاوه بر آشنائی مقدماتی به کارهای جاری کشاورزی به یک یا چند شغل دیگر وارد بون ه‌اند از این عدد ۱۶۳۹۹۰۲ نفر افرادی هستند که در کاری که فرا گرفته‌اند مهارت دارند و ۱۷۴۱۸ نفر بقیه کسانی می‌باشند که در سطح بالاتر از مهارت بوده و بنام استاد کار و متخصص ذکر شد ه‌اند در برنامه ریزیهای نیروی انسانی منالورتبیت کادر ماهر و متخصص مورد نیاز در بخشهای کشاورزی و صنعت و خدمت لازم است بمنابع موجود نیروی انسانی تار آموخته توجه کرد و هرگونه پیش‌بینی و عرضه و تقاضای به نیروی انسانی ماهر و متخصص و میزان توسعه تعالیمات حرفه‌ای و فنی و تخصصی را بر این اساس متکی ساخت .

تعلیمات فنی و حرفه‌ای خارج از محیط کار و همچنین دوره های آموزشی ضمن کار می‌تواند در این مورد نقش مؤثری داشته باشد و در این مورد ظرفیت موجود مؤسسات تعلیمات حرفه‌ای نه تنها باید از لحاظ کمیت توسعه داده شود بلکه لازم است که هم اکنون برای رشته های متعدد حرف و مشاغل جدید پیش‌بینی های لازم در برنامه های آموزش حرفه‌ای بعمل آید .

در توزیع جدول بالا وضع سواد کلیه افراد کار آموخته

ماهر و متخصص مشخص گردیده است . مطابق این جدول از کل ۱۲۵۷۳۲۰ نفر افراد کار آموخته ماهر و متخصص ۸۸ / ۷ درصد آن بیسواد و بقیه دارای سواد ابتدائی و غیر رسمی می‌باشند و فقط عدد کمی دارای تحصیلات متوسطه بود ه‌اند . با احتیاج مبرمی که برنامه های توسعه اقتصادی و صنعتی به نیروی کار ماهر و متخصص در سطوح مختلف مهارت دارد دستگامهای مسئول آموزش و پرورش لازم است که در جهت تربیت و تأمین کادرهای فنی مورد نیاز در جامعه روستائی ایران با ترتیب کلاسهای کوتاه مدت برای افراد با سواد کلاسهای شبانه و زمستانی برای بزرگسالان کیفیت نیروی کار را در جمعیت روستائی بالا ببرد . در جدول زیر کلیه افراد کار آموخته جامعه روستائی ایران در گروههای مختلف سنی نشان داده شده است .

جدول شماره ۱۰-۹: توزیع افراد کارآمخته برحسب مهارت و سن در جامعه روستایی ایران (سال ۱۳۴۳)

گروه‌های سنی	جمع		تا ۱۴ ساله		۱۵-۱۹ ساله		۲۰-۲۴ ساله		۲۵-۲۹ ساله		۳۰-۳۴ ساله		۳۵ ساله به بالا		اظهار نشده	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد		
جمع افراد ماهر و متخصصین و استادکار	۱۲۰۷۳۲۰	۱۰۰	۸۷۲۷۳	۱/۱	۱۲۱۵۴۰	۱۰/۳	۱۳۱۰۳۸	۱۱/۱	۳۷۳۳۵۵	۲۹/۷	۲۵۴۹۷۱	۲۰/۳	۲۷۲۱۱۰	۲۱/۱	۱۰۲۸	۰/۱
افراد ماهر	۱۲۳۹۱۰۲	۱۰۰	۸۷۲۷۳	۷/۱	۱۲۸۲۱۱	۱۰/۳	۱۳۱۳۹۱	۱۱/۱	۳۶۸۲۷۱	۲۹/۷	۲۴۹۲۶۵	۲۰/۱	۲۶۹۱۴۵	۲۱/۷	۱۰۲۸	۰/۱
افراد مبتدی و استادکار	۱۷۶۱۸	۱۰۰	-	-	-	-	۱۳۱۱	۷/۱	۲۶۱۱	۱۵/۱	۵۰۶۱	۲۹/۱	۲۱۶۵	۱۵/۳	-	-

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

در گروه‌های سنی بالاتر از ۲۵ ساله توزیع شده اند زیرا برای کسب مهارت در سطح بالاتر تجربه بیشتر و زمان طولانی‌تری را ایجاب مینماید.

توزیع سنی جدول بالا نشان میدهد که افراد ماهر و متخصصین بیشتر در گروه‌های سنی ۲۰-۳۴ ساله و ۳۵-۴۴ ساله توزیع شده اند از طرفی دیگر در همین جدول افراد ماهر که در سطح پائین تر از مهارت قرار دارند در گروه‌های سنی پائین و متخصصین و استادکاران بیشتر

فصل سوم

بررسی نیروی کار جامعه روستائی ایران

مقدمه

بطوریکه در مقدمه فصل سوم جامعه شهری ایران اشاره شد طرح آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی فروردین ماه سال ۱۳۴۲ براساس جمع‌آوری اطلاعات از طریق خانوار تنظیم گردیده است. بدین معنی که میبایستی پس از تعیین بلوکهای نمونه از خانوارهای نمونه واقع در آن بلوکها سرشماری بعمل آمده و اطلاعات مورد نظر تحصیل گردد.

اسولا روش آمارگیری از خانوار، باینکه دارای محاسن بسیار است و خانوار منطقی‌ترین واحد بویژه برای آمارگیری‌های نیروی انسانی بشمار میرود دارای معایبی است که گریز از آن اگر غیرممکن نباشد افدکی مشکل است. از جمله اینکه در موقع آمارگیری از خانوار مفروضی ممکن است کلیه افراد وابسته به خانوار حضور نداشته باشند و این امر به رنگه افراد که "غایب از خانوار" نامیده میشوند و بنا بر تعریف افرادی خواهند بود که بقصد بازگشت از بیرون به داخل ایران آمده اند. هم از نظر نفوس و هم از نظر نیروی کار جز آن خانوار آمارگیری خواهند شد. پس این است چنانچه مطالعه در چهارچوب کشور فارغ از جامعه شهری و روستائی انجام پذیرد، این امر به چگونگی اشکالی در روش بوجه خواهد آورد ولی چنانچه مطالعات موردی شهری و روستائی بصورت مستقل مورد نظر باشد بویژه از نظر نیروی کار و محاسبه نرخهای فعالیت و انتقال و بیکاری ابهام و اختلاطی پیش نمیآید. بدین معنی که افراد غایب از خانوار روستائی که اکثرا جوانان در سن فعالیت هستند و برای ارتقاء کارش بهرهاروی آورده اند و بایستی منطقی جز نیروی کار شهری بحساب آیند (نظرا بر اینست که آنها در شهرها مرجع جذب این گروه در نیروی کار گشته است) براساس این آمارگیری جز نیروی کار روستائی بحساب خواهند آمد و این اختلاط نه فقط نرخ فعالیت را در شهرها کاهش داده و آنرا در روستاها را جوهر واقعی بالا خواهد برد بلکه ترکیب نیروی کار و ساختمان آن را خصوصا در روستاها را در گونه جلوه میدهند و موید این مطلب جداول مربوط به توزیع شاغلین در گروههای مشاغل و وضع در شغل

نیروی کار شهری و روستائی ایران است.

بدلیل اینگونه "درهمی" شاید حق این بود که بویژه بررسیهای مربوط به نیروی کار ایران، بر اساس آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی تنها در چهارچوب کل کشور مورد مطالعه قرار میگرفت و لسی بجهانی دیگر تصمیم گرفته شد که بررسیهای موردی شهری و روستائی ایران - هرچند دارای ابهاماتسی است - مستقلاً بعمل آمده و نرخهای مربوطه محاسبه گردد ولی بوجه افتسراق آنها نیز اشاره گردد تا اشتباهی در مطالعات بعدی - برای محققین - بوجود نیآید.

بدیهی است که محاسبه نرخها در کل کشور - که در مراحل بعدی مطالعه خواهد گردید - اشکالات موجود را مرتفع ساخته و دقت نرخها را بویژه در مقام مقایسه با نتایج سرشماری سال ۱۳۳۵ بیش از پیش افزایش خواهد داد.

مبحث اول - جمعیت فعال

الف - تعریف جمعیت فعال

جمعیت هر جامعه به سه گروه تقسیم میشوند : گروه اول جمعیت فعال : به آن دسته از جمعیت اطلاق میشود که قادر بر کار کردن بوده و عملاً در فعالیتهای اقتصادی جامعه شرکت دارند . گروه دوم جمعیت غیر فعال : افرادی هستند که قادر بر کار کردن بوده ولی عملاً کاری انجام نمیدهند و درصد انجام کاری نیز نمیباشند . خواه بدلیل آنکه هزینه زندگی آنها بعهده دیگری است و یا اینکه آنها مایل بر کار کردن نیستند . و به این دلیل که ورود آنها ب بازار کار امکان ندارد . مانند نیروهای مسلح . دانشجویان . زنان خانه دار . پستچی . گران . زندانیان . بیماران . و دیگر افراد نظیر : گروه سوم افرادی هستند که نه جزء جمعیت محاسبه شده غیر فعال . این گروه عبارتند از اطفال کمتر از ۱۵ سال و سال مردگان بیش از ۶۵ سال بدین ترتیب افراد دو گروه فعال و غیر فعال در سنجش ۱۵-۶۵ سال قرار گرفته اند . ولی چون در کشور ما تعداد زیادی از افراد کمتر از ۱۵ سال و بالاتر از ۶۵ سال عملاً در فعالیتهای اقتصادی شرکت دارند ناگزیر در بررسی

حاضر از جمعیت فعال گروه سنی ده ساله ببالا نیگزیده حساب آمده است .
باتعریفی که برای جمعیت فعال ذکر گردید اهمیت آن از نظر اقتصادی و اجتماعی کاملاً روشن بوده و مطالعات مربوط بجمعیت فعال در بررسیهای نیروی انسانی مقام مهمی را حائز است .
در بررسی نیروی کار جامعه روستائی مانند جامعه شهری مسائل مربوط به اشتغال ، بیکاری و ترکیب و ساختمان جمعیت فعال ، بررسی نرخهای مربوط به رشته های فعالیت اقتصادی گروههای اصلی مشاغل بخش های سه گانه فعالیت اقتصادی (کشاورزی - صنعت خدمات) سواد و مهارت شاغلین و سایر مشخصات مربوط به نیروی کار جامعه روستائی مورد بحث قرار گرفته است . ولی چون جریان مهاجرت افراد روستائی به سوی شهرها - مرتباً ادامه دارد . بنابراین حدود دقت را در آمارگیریها مربوط به این مناطق تا اندازه پائین آورده است .
و آنطوریکه باید از وضع اشتغال و بیکاری در جوامع

روستائی اطلاعات کاملی بدست نمیدهد، و نرخهای بدست آمده از نیروی کار و اشتغال و بیکاری براساس آمارها حاصله را با در نظر گرفتن تعداد افراد غایب از خانوار که در خارج از روستاها مشغول کار بودند و به حساب نیروی کار روستائی آمدند، دچار نوساناتی ساخته و از طرفی کارهای فصلی افراد روستائی قطعیت ارقام مربوط به نیروی کار را در این مناطق دیگرگونه ساخته است و تصویر حقیقی نیروی کار را در این جوامع آنطوریکه باید و شاید

تعیین و تبیین نمیکند. با اینحال با مطالعه نرخهای بدست آمده تا حدودی میتوان بوضع کلی جامعه روستائی پی برده و با توجه به تغییرات مربوطه در زمینه نیروی کار نسبت به اوضاع کلی این مناطق قضاوت نمود.

جدول زیر که براساس آمارگیری نمونه‌ای نیمسروزی در سال ۱۳۴۳ تهیه گردیده جمعیت فعال به تفکیک گروههای مشاغل و بیکار و جمعیت غیرفعال برحسب جنس و عناصر متشکله نشان داده شده است.

جدول شماره ۳ توزیع جمعیت فعال و غیرفعال اقتصادی برحسب جنس در جامعه روستائی ایران (سال ۱۳۴۳)

وضع جمعیت	جمعیت بالای ۱۵ سال	جمعیت فعال						جمعیت غیرفعال	
		شاغلین	بیکاران	اظهار نشده	جمع	زنان خانه دار	محصنین و متفرقه	جمع	جنس
مرد و زن	۱۴۰۵۸۶۰	۴۱۱۶۹۹۵	۱۱۷۴۶۴	۳۱۵۰۱	۴۳۰۳۹۶۰	۳۷۸۱۹۰۱	۱۲۶۸۹۱۱	۵۰۵۱۹۰۰	
مرد	۶۶۱۸۱۸۹	۳۶۵۶۰۹۲	۱۶۲۱۷۵	۳۹۴۹۰	۳۸۰۷۷۰۷	—	۷۶۰۹۳۲	۷۶۰۹۳۲	
زن	۷۴۳۷۶۷۱	۴۶۰۹۰۳	۳۰۲۴۸۹	۱۱	۴۹۶۲۰۳	۳۷۸۲۱۰۱	۵۰۸۰۵۹	۴۹۹۰۹۶۸	

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیمسروزی روستائی سال ۱۳۴۳

مطابق جدول بالا نسبت جمعیت ازده ساله ببالا به کل جمعیت جامعه روستائی (نقاط کمتر از پنجاه هزار نفر) ۶۳/۹ درصد نسبت جمعیت فعال بکل جمعیت روستائی ۲۹/۶ درصد و نسبت این جمعیت به جمعیت ازده ساله ببالا ۴۶/۳ درصد برآورد گردیده است. از کل جمعیت فعال در حدود ۹۴/۶ درصد شاغلین

و ۴/۵ درصد بیکار و در حدود ۸۱ درصد اظهار نشده بودند. نسبت شاغلین مرد بکل شاغلین روستائی در حدود ۸۸/۸ درصد و برای زنان ۱۱/۲ درصد محاسبه شده است. در مورد بیکاران در حدود ۸۲ درصد مجموع را مردان و ۱۸ درصد بقیه را زنان تشکیل میدادند. جمعیت غیرفعال که در زنان خانه دار و محصلین

و افراد متفرقه تشکیل یافته نسبت به جمعیت ازده ساله
 بیلا ۵۳ / ۷ درصد بوده است. از این جمعیت در حدود
 ۸۵ درصد زن و ۱۵ درصد مرد محاسبه شده است. نسبت
 زنان خانه دار به جمعیت غیر فعال ۷۴ / ۹ درصد و برای
 محصلین و افراد متفرقه ۲۵ / ۱ درصد برآورد گردیده
 است.

ب- نرخ فعالیت

نرخ فعالیت عبارتست از نسبت نیروی کار به کل
 جمعیت بر حسب هزار نفر. طبق این تعریف و بنا بر

آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نرخ فعالیت
 در جامعه روستائی ایران ۲۹۶ در هزار و نسبت به جمعیت
 ازده ساله بیلا در حدود ۴۶۳ در هزار محاسبه گردیده
 است. میزان این نرخها طبق سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵
 به ترتیب ۳۲۱ در هزار و ۴۸۵ در هزار بوده است. بدین
 قرار نرخهای فعالیت در فاصله سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ به
 ترتیب در حدود ۲۵ در هزار و ۲۲ در هزار کاهش نشان
 میدهد.

جدول شماره ۲-۳ و ۳-۴ و ۳-۵ نرخهای
 فعالیت را بر حسب جنس و رکن جمعیت و جمعیت ازده ساله
 بیلا در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ در جامعه روستائی ایران

نشان میدهد.

جدول شماره ۲-۳ توزیع جمعیت و جمعیت فعال و نرخ فعالیت بر حسب جنس در جامعه روستائی ایران

(سال ۱۳۴۳)

زن و مرد			مرد			زن		
جمعیت کل	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت کل	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)	جمعیت کل	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)
۱۴۷۱۵۹۶۰	۴۳۵۳۹۶۰	۲۹۶	۷۳۰۱۰۵۴	۳۸۵۷۷۵۷	۵۲۸	۷۴۱۴۹۰۶	۴۹۶۲۰۳	۶۷

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۳-۲ توزیع جمعیت و جمعیت فعال و نرخ فعالیت بر حسب جنس در جامعه روستائی ایران

(سال ۱۳۳۵)

زن و مرد			مرد			زن		
جمعیت	جمعیت	نرخ فعالیت	جمعیت	جمعیت	نرخ فعالیت	جمعیت	جمعیت	نرخ فعالیت
کل	فعال	(در هزار)	کل	فعال	(در هزار)	کل	فعال	(در هزار)
۱۳۰۰۱۱۴۱	۴۱۷۳۴۹۴	۳۲۱	۶۵۷۴۷۹۵	۳۷۸۵۳۲۹	۵۷۶	۶۴۲۶۳۴۶	۳۸۸۱۶۵	۶۰

منبع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵

جدول شماره ۳-۴ توزیع جمعیت ازده ساله بیالا و جمعیت فعال و نرخ فعالیت بر حسب جنس در جامعه روستائی

ایران (سال ۱۳۴۳)

زن و مرد			مرد			زن		
جمعیت ازده	جمعیت	نرخ فعالیت	جمعیت ازده	جمعیت	نرخ فعالیت	جمعیت ازده	جمعیت	نرخ فعالیت
ساله بیالا	فعال	(در هزار)	ساله بیالا	فعال	(در هزار)	ساله بیالا	فعال	(در هزار)
۹۴۰۵۸۶۰	۴۳۵۳۹۵۰	۴۶۳	۴۶۱۸۶۸۹	۳۸۵۷۷۵۷	۸۳۵	۴۷۸۷۱۷۱	۴۹۶۲۰۳	۱۰۴

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۳-۵ توزیع جمعیت ازده ساله بیالا و جمعیت فعال و نرخ فعالیت بر حسب جنس در جامعه روستائی

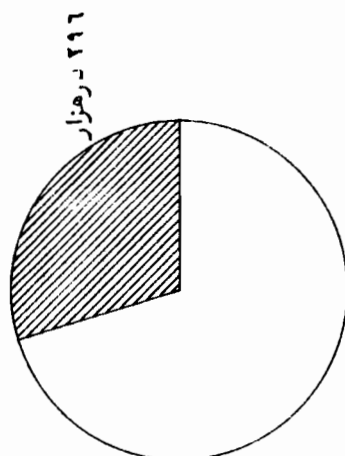
ایران (سال ۱۳۳۵)

زن و مرد			مرد			زن		
جمعیت ازده	جمعیت	نرخ فعالیت	جمعیت ازده	جمعیت	نرخ فعالیت	جمعیت ازده	جمعیت	نرخ فعالیت
ساله بیالا	فعال	(در هزار)	ساله بیالا	فعال	(در هزار)	ساله بیالا	فعال	(در هزار)
۸۵۹۷۱۵۰	۴۱۷۳۴۹۴	۴۸۵	۴۳۶۹۷۰۸	۳۷۸۵۳۲۹	۸۶۶	۴۲۲۷۴۴۲	۳۸۸۱۶۵	۹۲

منبع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵

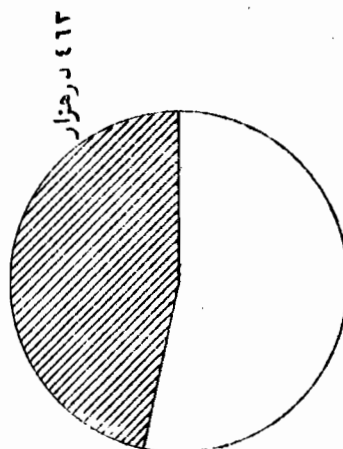
نمودار شماره ۳-۱- نسبت جمعیت فعال به کل جمعیت (نرخ فعالیت)

در جامعه روستائی ایران

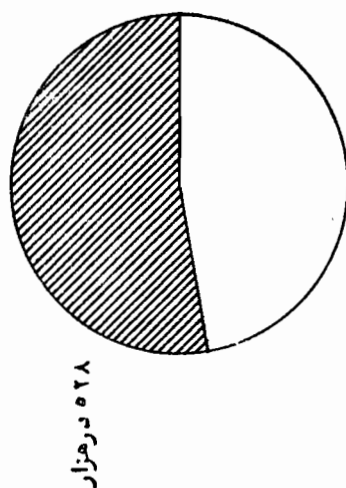
نمودار شماره ۳-۲- نسبت جمعیت فعال به جمعیت ازده سال بالای

جامعه روستائی ایران

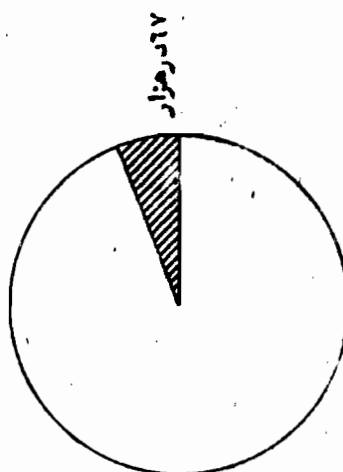
نمودار شماره ۳-۳- نسبت جمعیت فعال مرد بکل جامعه مردان (نرخ فعالیت)

مردان در جامعه روستائی ایران

نمودار شماره ۳-۴- نسبت جمعیت فعال زن به کل جامعه زنان (نرخ فعالیت)

زنان در جامعه روستائی ایران

بطوریکه جدول شماره ۳-۳ نشان می‌دهد نرخ فعالیت مردان در سال ۱۳۳۵ (۵۷۶ درهزار) در حدود ۱۰- برابر نرخ فعالیت زنان (۶۰ درهزار) بوده در حالیکه این نسبت در سال ۱۳۴۳ مطابق جدول ۲-۳ به ۸ برابر تقلیل یافته است. این نسبت‌ها نشان می‌دهد که میزان فعالیت زنان روستائی نسبت به مردان در سال‌های اخیر رویه افزایش بوده است. از مقایسه نرخهای فعالیت زنان و مردان در فاصله سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ چنین

برمی‌آید که نرخ فعالیت مردان طی ۸ سال گذشته ۴۸ در هزار کاهش یافته در حالیکه نرخ فعالیت زنان طی همان مدت ۷ در هزار افزایش یافته است. و این ترتیب طی همان سالها در جمعیت از ده ساله ببالا نیز دیده میشود (کاهش نرخ فعالیت مردان و افزایش نرخ فعالیت زنان) جدول شماره ۶-۳ نرخ فعالیت را در گروههای سنی بالاتر از ده سال طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نشان می‌دهد:

جدول شماره ۶-۳ توزیع جمعیت از ده ساله ببالا و جمعیت فعال و نرخ فعالیت در گروههای سنی بالاتر از

ده سال در جامعه روستائی ایران (سال ۱۳۴۳)

گروههای سنی	جمعیت از ده ساله ببالا	جمعیت فعال	نرخ فعالیت (در هزار)
جمع	۹۴۰۵۸۶۰	۴۳۵۳۹۶۰	۴۶۳
۱۰-۱۴ ساله	۱۵۴۷۴۲۵	۴۹۸۹۱۳	۳۲۲
۱۵-۱۹ ساله	۱۰۲۹۴۸۸	۴۶۱۹۵۱	۴۴۹
۲۰-۲۴ ساله	۹۴۲۰۱۶	۳۶۹۳۲۷	۳۹۲
۲۵-۲۹ ساله	۲۰۳۱۸۲۱	۱۰۴۹۴۴۴	۵۱۷
۳۰-۳۴ ساله	۱۵۴۸۳۲۹	۹۱۱۳۱۸	۵۸۹
۳۵-۳۹ ساله	۱۶۲۵۸۰۲	۸۵۳۰۵۱	۵۲۵
۴۰-۴۴ ساله	۶۶۶۱۴۵	۲۰۶۲۸۹	۳۱۰
۴۵-۴۹ ساله	۱۴۸۳۴۰	۳۶۶۷	۲۴۷

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

و پائین ترین آن در گروه سنی ۶۵ ساله ببالا (۳۱۰ در هزار) مشاهده میگردد. در سایر گروههای سنی نرخ فعالیت

بطوریکه جدول فوق نشان می‌دهد بالاترین نرخ فعالیت در گروه سنی ۳۵-۴۴ ساله (۵۸۹ در هزار)

به ترتیب بقرار زیر بوده است.

۶۴-۴۵ ساله ۵۲۵ در هزار ۲۵-۳۴ ساله ۵۱۷ در هزار ۱۵-۱۹ ساله ۴۴۹ در هزار ۲۰-۲۴ ساله ۳۹۲ در هزار ۱۰-۱۴ ساله ۳۲۲ در هزار و ۶۵ ساله بیلا ۳۱۰ در هزار.

بطور کلی نرخ فعالیت در جمعیت از ده ساله بیلا ی جامعه روستائی ایران در حدود ۴۶۳ در هزار برآورد گردیده که با مقایسه با نرخ ۴۸۵ در هزار مربوط به نتایج سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ برابر ۲۲ در هزار کاهش نشان میدهد.

در جدول شماره ۲-۳ نرخهای فعالیت در گروههای سنی بالاتر از ده سال طبق نتایج سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ در جامعه روستائی با هم مقایسه و اختلاف آنها نشان داده شده است.

جدول شماره ۲-۳ مقایسه نرخ فعالیت گروههای سنی بالاتر از ده سال در جامعه روستائی ایران طبق سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای - نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

تفاوت	نرخ فعالیت (در هزار)		گروههای سنی
	سال ۱۳۴۳	سال ۱۳۳۵	
جمع	۴۶۳	۴۸۵	-۲۲
۱۰-۱۴ ساله	۳۲۲	۲۲۴	+۹۸
۱۵-۱۹ ساله	۴۴۹	۵۲۱	-۷۲
۲۰-۲۴ ساله	۳۹۲	۴۸۲	-۹۰
۲۵-۳۴ ساله	۵۱۷	۵۲۷	-۱۰
۳۵-۴۴ ساله	۵۸۹	۵۸۰	+۹
۴۵-۶۴ ساله	۵۲۵	۵۴۹	-۲۴
۶۵ ساله بیلا	۳۱۰	۴۲۴	-۱۱۴

منابع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه ای نیروی

انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه جدول شماره ۲-۳ نشان میدهد نرخهای

فعالیت جامعه روستائی بجز در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله

و ۳۵-۴۴ ساله در سایر گروههای سنی در سال ۱۳۴۳ -

نسبت به نرخهای فعالیت گروههای سنی مشابه در سال

۱۳۳۵ کاهش یافته که رو به مرته میزان این اختلاف در -

فاصله سالهای مذکور ۲۲ در هزار بوده است. قسمت

اعظم این کمبود که در گروههای سنی ۱۵-۱۹ ساله و ۲۰-۲۴ ساله مشاهده میگردد بعلمت مهاجرت افراد جوان تر روستائی بطرف شهرها برای پیدا کردن کار در سالهای اخیر بوده است.

ج. نسبت فعالیت

منظور از نسبت فعالیت جمعیت فعال هر گروه سنی است به کل جمعیت فعال. این نسبتها وزن خاص هر گروه سنی را در فعالیتهای اقتصادی بخوبی نشان میدهد. در جدول شماره ۳-۸ نسبت فعالیت گروههای سنی جامعه روستائی ایران طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نشان داده شده است.

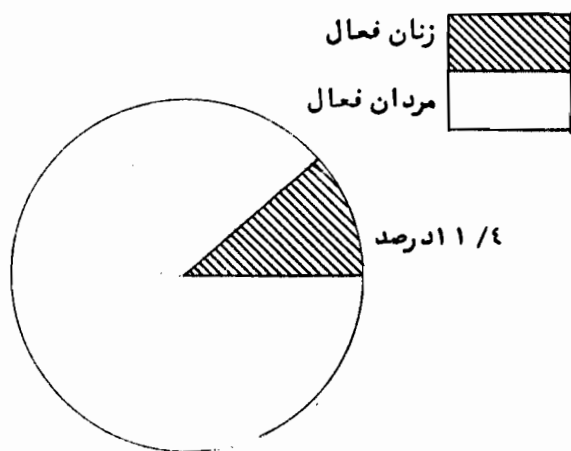
جدول شماره ۳-۸ توزیع جمعیت فعال و نسبت فعالیت بر حسب گروههای سنی در جامعه روستائی ایران در-

(سال ۱۳۴۳)

گروههای سنی	جمعیت فعال	نسبت فعالیت
جمع	۴۳۵۳۹۶۰	۱۰۰
۱۰-۱۴ ساله	۴۹۸۹۱۳	۱۱/۵
۱۵-۱۹ ساله	۴۶۱۹۵۱	۱۰/۶
۲۰-۲۴ ساله	۳۶۹۲۲۷	۸/۵
۲۵-۳۴ ساله	۱۰۴۹۴۴۴	۲۴/۱
۳۵-۴۴ ساله	۹۱۱۳۱۸	۲۰/۹
۴۵-۶۴ ساله	۸۵۳۰۵۱	۱۹/۶
۶۵ ساله و بالاتر	۲۰۶۲۸۹	۴/۷
اظهار نشده	۳۶۶۷	۰/۱

آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نسبت فعالیت نیروی کار جامعه روستائی را بر حسب گروههای سنی بدین شرح برآورد نموده است. گروه جوان سن (۱۰-۲۴ ساله) ۳۰/۶ درصد گروه میانه سن (۲۵-۴۴ ساله) ۴۵ درصد و گروه سالمند ۳/۲۴ درصد در گروه سنی جوانتر بطوریکه جدول فوق نشان میدهد نسبتها به ترتیب کاهش یافته است. علت تقلیل نسبت فعالیت در دو گروه سنی ۱۵-۱۹ ساله و ۲۰-۲۴ ساله احتمالاً در اثر مهاجرت بشهرها و خدمت نظام وظیفه بوده است. از نظر نسبت فعالیت بر حسب زن و مرد ۸۸/۶ درصد کل جمعیت فعال جامعه روستائی (۳۸۵۷۷۵۷ نفر) مرد و ۱۱/۴ درصد (۹۶۳۰۳ نفر) زن بوده است.

نمودار شماره ۳-۵ - نسبت جمعیت فعال زن به کل جمعیت فعال جامعه روستائی ایران

مبحث دوم - اشتغال

۱- نرخ اشتغال

نرخ اشتغال عبارت است از نسبت شاغلین به کل جمعیت بر حسب هزار نفر. طبق این تعریف و بنا بر نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ نرخ اشتغال در جامعه روستائی ایران در حدود ۲۸۰ در هزار و این نرخ برای جمعیت بالاتر از ده ساله در حدود ۴۳۸ در هزار برآورد شده است. طبق سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ نرخ اشتغال جامعه روستائی ایران نسبت به کل جمعیت ۳۱۵ در جدول شماره ۹-۳ نرخ اشتغال و توزیع جمعیت و شاغلین بر حسب جنس در جامعه روستائی ایران (سال ۱۳۴۳)

هزار و نسبت به جمعیت از ده ساله بی‌الا ۴۲۷ در هزار بوده که در فاصله سالهای مذکور به ترتیب ۳۹۳ و ۳۹۵ در هزار کاهش یافته است.

جدول شماره ۹-۱ و ۱۰ و ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ - نرخهای اشتغال را بر حسب جنس در کل جمعیت و جمعیت از ده - ساله بی‌الا در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ در جامعه روستائی ایران نشان میدهد.

زن و مرد			مرد			زن		
جمعیت	شاغلین	نرخ اشتغال	جمعیت	شاغلین	نرخ اشتغال	جمعیت	شاغلین	نرخ اشتغال
کل		(در هزار)	کل		(در هزار)	کل		(در هزار)
۱۷۱۵۹۶۰	۴۱۶۹۹۵	۲۸۰	۷۳۰۱۰۵۴	۳۶۵۶۰۹۲	۵۰۱	۷۴۱۴۹۰۶	۴۶۰۹۰۳	۶۲

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول شماره ۱۰-۳ نرخ اشتغال و توزیع جمعیت و شاغلین بر حسب جنس در جامعه روستائی ایران (سال ۱۳۳۵)

زن و مرد			مرد			زن		
جمعیت کل	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت کل	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت کل	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)
۱۳۰۰۱۱۴۱	۴۱۰۰۳۴۱	۳۱۵	۶۵۷۴۷۹۵	۳۷۱۳۰۶۴	۵۶۵	۶۴۲۶۳۴۶	۳۸۷۲۷۷	۶۰

منبع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵

جدول شماره ۱۱-۳ توزیع جمعیت از ده ساله ببالا و شاغلین بر حسب جنس و نرخ اشتغال در جامعه روستائی

ایران (سال ۱۳۴۳)

زن و مرد			مرد			زن		
جمعیت از ده ساله ببالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت از ده ساله ببالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت از ده ساله ببالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)
۹۴۰۵۸۶۰	۴۱۱۶۶۹۵	۴۳۸	۴۶۱۸۶۸۹	۳۶۵۶۰۹۲	۷۹۲	۴۷۸۷۱۷۱	۴۶۰۹۰۳	۹۶

منبع: آمارگیری سونمای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

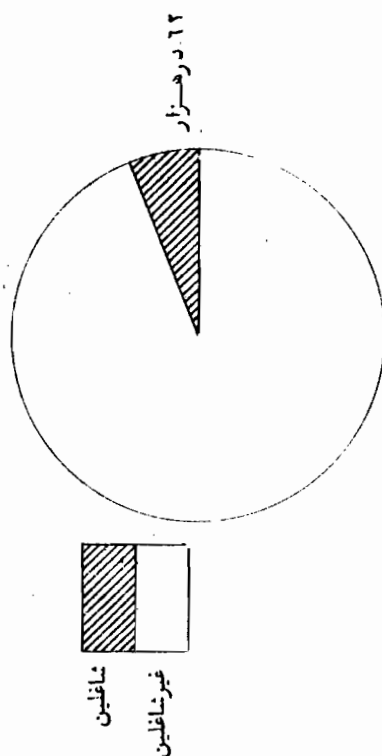
جدول شماره ۱۲-۳ توزیع جمعیت از ده ساله ببالا و شاغلین بر حسب جنس و نرخ اشتغال در جامعه روستائی

ایران (سال ۱۳۳۵)

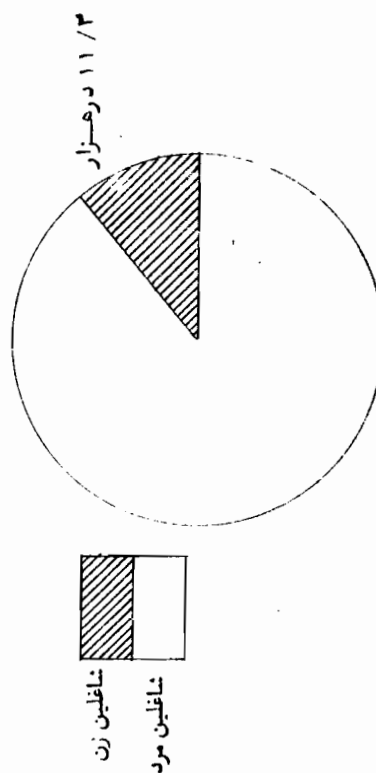
زن و مرد			مرد			زن		
جمعیت از ده ساله ببالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت از ده ساله ببالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)	جمعیت از ده ساله ببالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)
۸۵۹۷۱۵۰	۴۱۰۰۳۴۱	۴۷۷	۴۳۶۹۷۰۸	۳۷۱۳۰۶۴	۸۵۰	۴۲۲۷۴۴۲	۳۸۷۲۲۷	۹۲

منبع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵

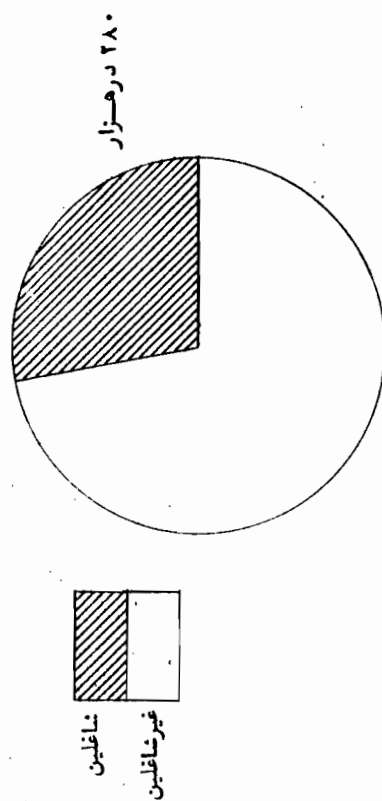
نمودار شماره ۳-۱ نسبت شاغلین زن به کل جمعیت زنان (نرخ اشتغال زنان) در جامعه روستائی ایران

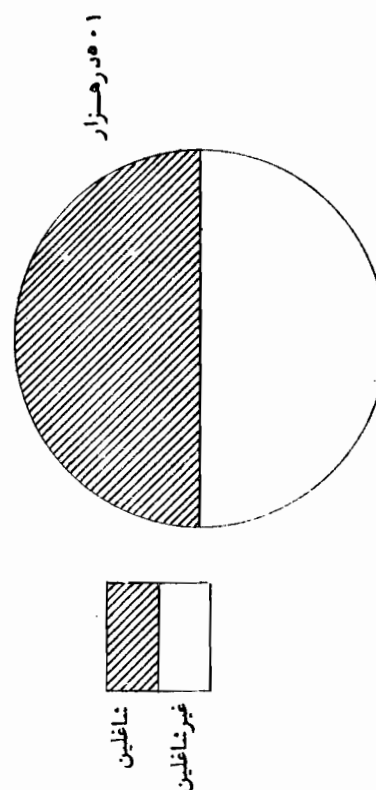
نمودار شماره ۳-۱ نسبت شاغلین زن به کل شاغلین جامعه روستائی ایران

نمودار شماره ۳-۲ نسبت شاغلین به کل جمعیت (نرخ اشتغال) در جامعه روستائی ایران

نمودار شماره ۳-۲ نسبت شاغلین مرد به کل جمعیت مردان (نرخ اشتغال مردان) در جامعه روستائی ایران

و افزایش معادل ۴ در هزار برای زنان دیده میشود. کم شدن نرخ اشتغال مردان در جامعه روستائی احتمالاً در اثر مهاجرت و خروج تعداد بیشتری از جوانان روستائی برای پیدا کردن کار بطرف شهرها در سالهای اخیر بوده است.

۲- توزیع شاغلین و نرخ اشتغال بر حسب گروههای سنی

در جدول زیر که از نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی - انسانی سال ۱۳۴۳ بدست آمده است توزیع شاغلین و نرخ اشتغال بر حسب گروههای سنی نشان داده شده است.

بطوریکه جدول اول و نمودارهای فوق نشان میدهد نرخ اشتغال مردان در سال ۱۳۳۵ (۵۶۵ در هزار) در حدود ۹/۵ برابر نرخ اشتغال زنان (۶۰ در هزار) در آن سال بوده در حالیکه این نسبت در سال ۱۳۴۳ تقریباً ۸ برابر برآورد گردیده است. این نسبتها فعالیت بیشتر زنان روستائی را در سالها اخیر نشان میدهد. مقایسه نرخهای اشتغال مردان به زنان در فاصله سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ نشان میدهد که نرخ اشتغال مردان روستائی در سال ۱۳۴۳ در حدود ۶۴ در هزار کاهش یافته ولی نرخ اشتغال زنان در همان سال در حدود ۲ در هزار افزایش یافته است. نسبت به جمعیت از ده ساله بیالا نیز کاهش برابر ۵۸ در هزار برای مردان

جدول شماره ۱۳-۳ توزیع جمعیت و تعداد شاغلین بر حسب گروههای سنی و نرخهای اشتغال در جامعه

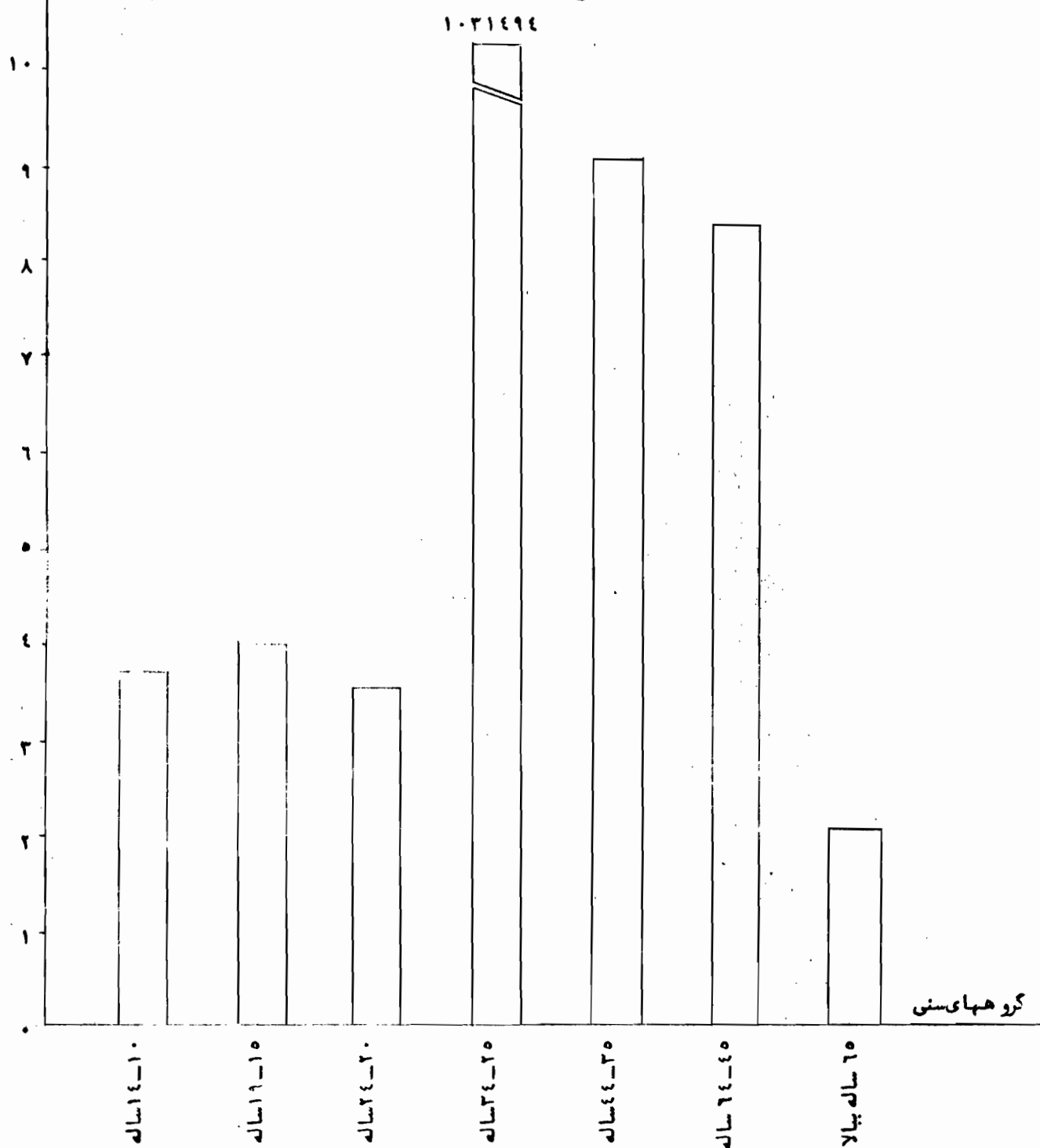
روستائی ایران (سال ۱۳۴۳)

گروههای سنی	جمعیت از ده ساله بیالا	شاغلین	نرخ اشتغال (در هزار)
جمع	۹۴۰۵۸۶۰	۴۱۱۶۹۹۵	۴۳۸
۱۰-۱۴ ساله	۱۵۴۷۴۲۵	۳۷۳۹۶۶	۲۴۲
۱۵-۱۹ ساله	۱۰۲۹۴۸۸	۴۰۴۴۰۰	۳۹۳
۲۰-۲۴ ساله	۹۴۲۰۱۶	۳۵۳۱۳۷	۳۷۵
۲۵-۲۹ ساله	۲۰۳۱۸۲۱	۱۰۳۱۴۹۴	۵۰۸
۳۰-۳۴ ساله	۱۵۴۸۳۲۹	۹۰۵۲۱۸	۵۸۵
۳۵-۳۹ ساله	۱۶۲۵۸۰۲	۸۳۹۵۷۶	۵۱۶
۴۰-۴۴ ساله	۶۶۶۱۴۵	۲۰۶۲۸۲	۳۱۰
۴۵-۴۹ ساله	۱۴۸۳۴	۲۹۲۲	-

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

واحد بر حسب ۱۰۰ هزار نفر

نمودار شماره ۱۰-۳ توزیع شاغلین جامعه روستائی ایران بر حسب گروههای سنی (سال ۱۳۴۳)

بطوریکه جدول ونمودار فوق نشان میدهد گروههای سنی

۳۵-۴۴ ساله بانرخ ۵۸۵ در هزار و ۴۵-۶۴ ساله با
نرخ ۵۱۶ در هزار و ۲۵-۳۴ ساله بانرخ ۵۰۸ در هزار
بالاترین نرخ اشتغال را دارا بوده و در گروه ۱۵-۱۹ ساله
بانرخ ۳۹۳ در هزار و ۲۰-۲۴ ساله بانرخ ۳۷۵ در هزار
حد متوسط و گروههای سنی ۶۵ ساله بیالا و ۱۰-۱۴ ساله
به ترتیب بانرخهای ۳۱۰ در هزار و ۲۴۲ در هزار کمترین
نرخ اشتغال را داشتهاند.

در جدول شماره ۱۴-۳ نرخهای اشتغال بر حسب

گروههای سنی در سالهای ۱۳۴۳ و ۱۳۳۵ بایکدیگر
مقایسه شدهاند.

جدول شماره ۱۴-۳ مقایسه نرخهای اشتغال در گروههای

سنی بالاتر از ۱۵ سال در جامعه روستائی ایران در سالهای

۱۳۴۳-۱۳۳۵

تفاوت	نرخ اشتغال (در هزار)		گروههای سنی آمارگیری سالهای
	سال ۱۳۴۳	سال ۱۳۳۵	
۳۹-	۴۳۸	۴۷۷	جمع
۲۶+	۲۴۲	۲۱۶	۱۰-۱۴ ساله
۱۰۰-	۳۹۳	۴۹۳	۱۵-۱۹ ساله
۹۶-	۳۷۵	۴۷۱	۲۰-۲۴ ساله
۱۳-	۵۰۸	۵۲۱	۲۵-۳۴ ساله
۹+	۵۸۵	۵۷۶	۳۵-۴۴ ساله
۲۹-	۵۱۶	۵۴۵	۴۵-۶۴ ساله
۱۱۰-	۳۱۰	۴۲۰	۶۵ ساله بیالا

منابع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی

انسانی سال ۱۳۴۳

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد نرخ اشتغال

جامعه روستائی ایران در سال ۱۳۴۳ نسبت به سال
۱۳۳۵ در حدود ۳۹ در هزار کاهش یافته است. قسمت
اعظم این کمبود مربوط به گروههای سنی ۱۵-۱۹ ساله
و ۲۰-۲۴ ساله بوده. بطوریکه در مورد نرخ فعالیت ذکر
گردید این کاهش بعلت مهاجرت تعداد بیشتری از جوانان
روستائی بسوی شهرها میباشد.

در مورد بار معیشت افراد روستائی ایران در سال

۱۳۴۳ و مقایسه آن با سال ۱۳۳۵ تفاوت مهمی مشاهده

نمیکرد. بار معیشت جامعه روستائی در سال ۱۳۳۵ -

در حدود ۲/۳ در هزار بوده و در سال ۱۳۴۳ طبق

آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی ۳/۶ در هزار برآورد -

گردیده که بطور کلی ۴/۰ درصد نسبت به سال ۱۳۳۵

افزایش داشته است.

۳- توزیع شاغلین در گروههای اصلی مشاغل

طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی

سال ۱۳۴۳ در حدود ۶۲ درصد شاغلین روستائی

ایران بکارهای کشاورزی اشتغال داشته و در حدود ۱/۱۵

درصد بکارهای صنعتی و عملیات تولیدی و ۴/۷ درصد

نیز به خدمات مشغول بودند و بقیه افراد که مجموعاً

در حدود ۴/۱۵ درصد برآورد گردیده به سایر مشاغل

اشتغال داشتهاند. جدول شماره ۱۵-۳ توزیع شاغلین

را بر حسب گروههای اصلی مشاغل و نسبت اشتغال را در

آن رشته‌ها نشان میدهد.

جدول شماره ۱۵-۳ توزیع شاغلین برحسب گروههای اصلی مشاغل و نسبت اشتغال در جامعه

روستائی ایران (سال ۱۳۴۳)

کد مشاغل	گروههای اصلی مشاغل	تعداد شاغلین	درصد
	جمع	۴۱۱۶۹۹۵	۱۰۰
۰	مشاغل تخصصی و فنی	۷۹۶۷۱	۱/۹
۱	مشاغل مدیریت و امور اداری	۶۶۸۲۴	۱/۶
۲	مشاغل دفتری	۲۵۷۴۷	۰/۶
۳	مشاغل فروش	۳۲۸۰۳۲	۸/-
۴	مشاغل کشاورزی	۲۵۵۹۲۱۳	۶۲/۲
۵	مشاغل حفاری و استخراج معدن	۸۵۱۳	۰/۲
۶	مشاغل حمل و نقل و ارتباطات	۹۴۷۶۷	۲/۳
۷-۸	مشاغل حرفه‌های صنعتی و تولیدی	۶۲۱۴۸۲	۱۵/۱
۹	مشاغل خدمات	۳۰۶۲۴۴	۷/۴
x	مشاغل متفرقه	۷۰۳۱	۰/۲
-	مشاغل ارتشی	۱۹۴۷۱	۰/۵

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

نسبت توزیع شاغلین در گروههای اصلی مشاغل

در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ تغییراتی نموده است که

جدول شماره ۱۶-۳ آنرا نشان میدهد. طبق ارقام این

جدول در جامعه روستائی ایران طی ۸ سال گذشته

نسبت اشتغال در مشاغل مربوط به کشاورزی در حدود

۱۲ درصد (۸۵۳۵۶ نفر) تقلیل یافته و در مقابل

به تعداد شاغلین سایر مشاغل نیز اضافه

شده است.

جدول شماره ۱۶-۳ مقایسه توزیع شاغلین در گروههای اصلی مشاغل در جامعه روستائی ایران

(سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳)

تفاوت درصد	سال ۱۳۴۳		سال ۱۳۳۵		سالهای آمارگیری گروههای اصلی مشاغل
	درصد	تعداد شاغلین	درصد	تعداد شاغلین	جمع
	۱۰۰	۴۱۱۶۹۹۵	۱۰۰	۴۱۰۰۳۴۱	
+ ۱/۳	۱/۱	۷۹۶۷۱	۰/۶	۲۶۶۷۶	مشاغل تخصصی و فنی
+ ۱/-	۲/۳	۹۲۵۷۱	۱/۲	۴۸۴۵۹	مشاغل مدیریت و امور اداری و دفتری
+ ۵/۸	۸/-	۳۲۸۰۳۲	۲/۲	۸۹۵۹۴	مشاغل فروش
- ۱۲/-	۶۲/۲	۲۵۵۹۲۱۳	۷۴/۲	۳۰۴۴۵۶۹	مشاغل کشاورزی
- ۰/۶	۰/۲	۸۵۹۳	۰/۸	۳۳۷۸۴	مشاغل حفاری و استخراج معدن
+ ۱/-	۲/۳	۹۴۷۶۷	۱/۳	۵۱۹۱۲	مشاغل حمل و نقل و ارتباطات
+ ۲/۸	۱۵/۱	۶۲۱۴۸۲	۱۲/۳	۵۰۴۲۰۴	مشاغل حرفه‌های صنعتی و تولیدی
+ ۲/۴	۷/۴	۳۰۶۲۴۴	۵/-	۲۰۳۴۰۸	مشاغل خدمات
- ۱/۷	۰/۷	۲۶۵۰۲	۲/۴	۹۷۷۳۵	مشاغل ارتشی و متفرقه

منابع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

شاغلین را کارکنان مستقل و کارفرمایان، ۳۸/۴ -

درصد را کارکنان مزد و حقوق بگیر ۱۶/۶ درصد

را کارکنان خانوادگی، ۴ درصد را کارمندان دولت

۲/۲ درصد را خدمه منزل و ۱۰ درصد را کارآموزان تشکیل

میداد مانند که توزیع و نسبت اشتغال آنها در جدول ۱۷-۳ -

نشان میدهد.

۴- توزیع شاغلین بر حسب وضع و شغل

طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی

سال ۱۳۴۳ وضع شغلی شاغلین جامعه روستائی

ایران بدین شرح است: ۳۸/۷ درصد

جدول شماره ۱۷-۲ توزیع و مقایسه شاغلین بر حسب وضع در شغل در جامعه روستائی ایران

در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳

تفاوت درصد	سال ۱۳۴۳		سال ۱۳۳۵		وضع در شغل
	درصد	تعداد شاغلین	درصد	تعداد شاغلین	
	۱۰۰	۴۱۱۶۹۹۵	۱۰۰	۴۱۰۰۳۴۱	جمع
-۱۰ / -	۳۸ / ۷	۱۵۹۲۹۷۵	۴۸ / ۷	۱۹۹۵۰۴۴	کارفرمایان و کارکنان مستقل
+۴ / ۶	۳۸ / ۴	۱۵۸۱۹۱۳	۳۳ / ۸	۱۳۸۷۴۰۹	کارکنان مزد و حقوق بگیر
+۱ / -	۴ / -	۱۶۵۱۶۸	۳ / -	۱۲۲۳۴۰	کارمندان دولت
+۳ / ۶	۱۶ / ۶	۶۸۲۰۱۰	۱۳ / ۴	۵۵۱۴۴۲	کارکنان خانوادگی
+۲ / ۲	۲ / ۲	۸۹۹۳۱	-	-	خدمه منزل
+۰ / ۱	۰ / ۱	۴۶۷۴	-	-	کارآموزان
-۱ / ۱	-	۳۳۴	۱ / ۱	۴۴۱۰۶	اظهار نشده

منابع : سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

اصلاحی از قبیل اصلاحات ارضی و تشکیل شرکتهای تعاونی
و غیره که در سالهای اخیر در جوامع روستائی انجام گرفته
تحولاتی را در زمینه نیروی کار و وضع شغلی شاغلین بوجود
آورده که بالنتیجه بتدریج از تعداد مشاغل انفرادی کاسته
و کارهای دسته جمعی و تمرکز فعالیتها و ادارات روستا رونق
داده است.

۵- توزیع شاغلین در رشته های عمده فعالیت اقتصادی

طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی

مقایسه توزیع شاغلین جامعه روستائی ایران بر حسب وضع
در شغل در فاصله سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۳ نشان میدهد
که در حدود ۱۰ درصد از تعداد کارفرمایان و کارکنان
مستقل کاهش یافته و در مقابل ۴ / ۶ درصد بر تعداد کارکنان
مزد و حقوق بگیر و ۲ / ۲ درصد بر تعداد کارکنان
خانوادگی و ۱ درصد هم به کارمندان دولت افزوده شده
است. کاهش کارفرمایان و کارکنان مستقل و افزایش مزد و
حقوق بگیران و کارمندان و سایر شاغلین ، نشانه پیشرفت
وضع اجتماعی و اقتصادی جوامع روستائی است. اقدامات

سال ۱۳۴۳ توزیع شاغلین جامعه روستائی در رشته‌های عمده فعالیت اقتصادی بشرح جدول زیر بوده است.

جدول شماره ۱۸-۳ توزیع شاغلین جامعه روستائی ایران در رشته‌های عمده فعالیت اقتصادی و در سه

بخش عمده فعالیت (سال ۱۳۴۳)

کد فعالیت	رشته‌های عمده فعالیت اقتصادی	تعداد شاغلین	درصد	توزیع در سه بخش فعالیت اقتصادی	درصد
	جمع	۴۱۱۶۹۵	۱۰۰	۴۱۱۶۹۵	۱۰۰
۰	کشاورزی	۲۵۸۵۱۳۹	۶۲/۸	۲۵۸۵۱۳۹ (کشاورزی)	۶۲/۸
۱	استخراج معادن	۱۰۱۰۷	۰/۲	۶۱۶۲۸۶ (صنعت)	۱۴/۱
۲-۳	صنایع	۳۵۴۹۹۱	۸/۶		
۴	ساختمان	۲۴۳۰۳۳	۵/۹		
۵	آب و برق و گاز و خدمات بهداشتی	۸۱۵۵	۰/۲		
۶	تجارت و بانک و بیمه و مستغلات	۳۳۵۸۰۱	۸/۲	۹۰۴۹۷۳ (خدمات)	۲۲/-
۷	حمل و نقل، ارتباطات	۹۱۰۰۹	۲/۲		
۸	خدمات	۴۷۸۱۶۳	۱۱/۶		
۹	فعالیت‌های غیر مشخص	۱۰۵۹۷	۰/۳	۱۰۵۹۷ (غیر مشخص)	۰/۳

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

تغییرات وضع اشتغال جامعه روستائی در رشته‌های عمده فعالیت اقتصادی و همچنین در سه بخش مهم فعالیت‌های اقتصادی نتایج سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ ذیلًا نقل میگردد تا امکان مقایسه و مطالعه میسر گردد.

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد از تعداد کل شاغلین جامعه روستائی ۶۲/۸ درصد صرفاً بکارهای کشاورزی و از بقیه ۲۲ درصد در خدمات و ۱۴/۱ درصد در صنایع فعالیت داشته‌اند. به منظور مطالعه

جدول شماره ۱۹-۳ توزیع شاغلین جامعه روستائی ایران در رشته‌های عمده فعالیت و در سه بخش

مهم فعالیت‌های اقتصادی (سال ۱۳۳۵)

کد فعالیت	رشته‌های عمده فعالیت اقتصادی	تعداد شاغلین	درصد	توزیع در سه بخش عمده فعالیت اقتصادی	درصد
	جمع	۴۱۰۰۳۴۱	۱۰۰	۴۱۰۰۳۴۱	۱۰۰
۰	کشاورزی	۳۱۰۷۷۹۴	۷۵ / ۸	۳۱۰۷۷۹۴ (کشاورزی)	۷۵ / ۸
۱	استخراج معادن	۱۴۹۵۶	۰ / ۴		
۲-۳	صنایع	۳۴۲۱۲۷	۸ / ۳	۵۱۷۴۶۰ (صنعت)	۱۲ / ۶
۴	ساختمان	۱۵۷۴۸۸	۳ / ۸		
۵	برق - آب - گاز - خدمات بهداشتی	۲۸۸۹	۰ / ۱		
۶	تجارت و بانک و بیمه و مستغلات	۹۲۳۳۶	۲ / ۳		
۷	حمل و نقل و ارتباطات	۶۱۶۳۹	۱ / ۵	۳۷۹۹۸۰ (خدمات)	۹ / ۳
۸	خدمات	۲۲۶۰۰۵	۵ / ۵		
۹	فعالیت‌های غیر مشخص	۹۵۱۰۷	۲ / ۳	۹۵۱۰۷ (غیر مشخص)	۲ / ۳

منبع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵

و صنایع حاکی از پیشرفت وضع اقتصادی روستاها در سالهای اخیر بوده است.

جدول زیر توزیع نسبت‌های شاغلین گروه‌های مشاغل را در رشته‌های عمده فعالیت اقتصادی در جامعه روستائی نشان می‌دهد.

بطوریکه نسبت‌های توزیع شاغلین در سه بخش فعالیت اقتصادی نشان می‌دهد در طی هشت سال گذشته در حدود ۱۳ درصد (۵۲۲۶۵۰ نفر) از شاغلین بخش کشاورزی در روستاها کاسته شده و در مقابل ۱۲ / ۷ درصد به بخش خدمات و ۲ / ۳ درصد بخش صنایع افزوده شده است. کاهش شاغلین کشاورزی و افزایش آنها در خدمات

جدول شماره ۲۰-۳ توزیع شاغلین بر حسب نوع شغل در رشته‌های عمده فعالیت اقتصادی در

جامعه روستائی ایران (سال ۱۳۴۳)

رشته‌های اصلی رشته‌های عمده فعالیت اقتصادی	درصد	شاغل تخصصی وفنی	شاغل مدیریت و امور اداری	شاغل دفتری	فروش	کشاورزی	حفری استخراج معدن	حمل و نقل و ارتباطات	حرفه‌ها صنعتی و عملیات تولیدی	خدمات	ارتش و متفرقه
کشاورزی	۱۰۰	-	-	-	-	۹۸/۹	-	۰/۴	۰/۷	-	-
استخراج معدن	۱۰۰	-	-	-	-	۲/۸	۸۴/۴	-	-	۱۲/۹	-
صنایع	۱۰۰	-	۰/۸	۰/۲	-	-	-	۰/۴	۹۸/۱	۰/۵	-
ساختمان	۱۰۰	-	۰/۱	۰/۱	-	-	-	۰/۹	۹۸/۹	-	-
آب - برق - گاز	۱۰۰	-	۱۸/۲	۲۸/۵	-	-	-	۲/۵	۳۵/۲	۱۰/۶	-
تجارت و بانک و بیمه	۱۰۰	-	۰/۱	۱/-	۹۷/۷	-	-	-	-	۱/۱	۰/۱
حمل و نقل و ارتباطات	۱۰۰	-	۱/-	۰/۴	-	۱/-	-	۸۶/۷	۶/۹	۴/-	-
خدمات	۱۰۰	۱۶/۶	۱۲/۷	۳/۲	-	-	-	۰/۳	۱/۴	۶۱/۷	۴/۱
فعالیت‌های غیر مشخص	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول بالاتعداد شاغلین گروه‌های اصلی

مشاغل رادرهنگام از فعالیت‌هایشان می‌دهد. درواقع

تعداد ونسبت گروه‌ها در هر فعالیتش نسبت به

تخصص و مهارت شاغلین مختلف آن فعالیت است. مثلاً

در فعالیت کشاورزی که شغل اصلی ساکنین روستائی بشمار

می‌رود طبق جدول بالا نزدیک به ۹۹ درصد افراد آن

در مشاغل کشاورزی اشتغال داشته و تنها ۰/۷ درصد

آنها در حرفه‌های صنعتی و عملیات تولیدی و ۰/۴ درصد

دیگر در حمل و نقل و ارتباطات مربوط به کشاورزی مشغول

کار بوده‌اند.

۶- وضع در شغل در بخش‌های سه گانه فعالیت اقتصادی

آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ در

جامعه روستائی ایران حاکی است که:

۱- در بخش کشاورزی در حدود ۴۲/۸ درصد شاغلین

مزد و حقوق بگیر ۳۵/۲ درصد کارفرما، کارکن مستقل و ۲۲

درصد کارکنان خانوادگی بوده‌اند.

۲- در بخش صنعت ۵۰/۹ درصد مزد و حقوق بگیر

کارفرما و کارکن مستقل ۱۶/۸ درصد مزد و حقوق بگیر

و ۳۷/۳ درصد کارفرما و کارکن مستقل برآورد شده

و ۱۷/۱ درصد کارمند دولت بوده اند.

است.

۳- در بخش خدمات ۵۰/۱ درصد شاغلین

جدول شماره ۲۱-۳ توزیع نسبت شاغلین بر حسب وضع در بخش های سه گانه فعالیت اقتصادی در جامعه روستائی ایران (سال ۱۳۴۳)

بخش های سه گانه فعالیت اقتصادی	شاغلین	درصد	کارفرمایان و کارکنان مستقل	درصد	مزد و حقوق بگیران	درصد	کارمندان دولت	درصد	کارکنان خانوادگی	درصد	خدمه منزل	درصد	آمار آموزان	درصد	اظهار نشده
جمع	۴۱۱۶۹۱۵	۱۰۰	۱۵۹۲۹۷۵	۳۸/۷	۱۵۸۱۹۱۳	۳۸/۴	۱۶۵۱۶۸	۴۰/۴	۶۸۲۰۱۰	۱۶/۶	۸۹۹۳۱	۲/۲	۴۶۷۴	۰/۱	۳۲۴
کشاورزی	۲۵۸۵۱۳۹	۱۰۰	۶۰۸۴۴۳	۲۵/۲	۱۱۰۷۵۶۸	۴۲/۸	۱۵۱	۴۲/۸	۵۶۸۱۷۷	۲۲/۷	-	-	-	-	-
صنعت	۶۱۶۲۸۶	۱۰۰	۲۲۹۹۷۹	۳۷/۳	۳۱۳۹۵۷	۵۰/۱	۸۸۸۱	۱۴/۴	۵۹۳۷۰	۹/۷	-	-	۴۰۸۸	۰/۷	۱۱
خدمات	۹۰۴۹۷۳	۱۰۰	۴۵۳۱۷۲	۵۰/۱	۱۵۱۶۷۰	۱۶/۸	۱۵۵۱۱۵	۱۷/۱	۵۴۴۲۷	۶/۷	۸۹۹۳۱	۱/۱	۵۷۵	۰/۱	۳
فعالیت های غیر مشخص	۱۰۵۹۷	۱۰۰	۱۳۸۱	۱۳/۱	۸۷۱۸	۸۲/۳	۱۴۱	۱/۳	۳۶	۰/۳	-	-	۱۱	۰/۱	۳۱۰

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

۷- اشغال و میزان سواد

با سواد کلاس نهم و ده، درصد شاغلین تا حدود پنجم ابتدائی،

۳/۸ درصد شاغلین ششم ابتدائی، ۸/۰ درصد اول تا

پنجم متوسطه، ۳/۰ درصد ششم متوسطه و ۱/۰ درصد

از شاغلین نیز دارای تحصیلات عالی بوده اند.

جدول شماره ۲۲-۳ توزیع افراد شاغل و میزان سواد را

آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی وضع سواد شاغلین

جامعه روستائی را بشرح زیر برآورد نموده است.

در حدود ۸/۸۳ درصد شاغلین بی سواد ۱/۶ درصد

طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی نشان

میدهد .

جدول شماره ۲۲-۳ توزیع شاغلین برحسب سواد

در جامعه روستائی ایران (سال ۱۳۴۳)

میزان سواد	تعداد شاغلین	درصد
جمع	۴۱۱۶۹۹۵	۱۰۰
بیسواد	۳۴۴۸۴۷۱	۸۳ / ۸
باسواد کلاس ندیده	۲۴۹۵۹۵	۶ / ۱
سواد اول تا پنجم ابتدائی	۲۰۷۴۰۶	۵ / -
ششم ابتدائی	۱۵۸۳۲۶	۳ / ۸
اول تا پنجم متوسطه	۳۱۳۶۸	۰ / ۸
ششم متوسطه	۱۳۹۲۱	۰ / ۳
تحصیلات عالی	۲۵۱۳	۰ / ۱
اظهار نشد متوسطه و ابتدائی	۴۱۵۷	۰ / ۱
اظهار نشده کل	۱۲۳۸	-

منبع : آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

وضع سواد شاغلین جامعه روستائی ایران برحسب

گروههای اصلی مشاغل بدین قرار است :

در حدود ۱۲ درصد شاغلین مشاغل تخصصی و فنی ۵۹ / ۶

درصد شاغلین مدیریت و امور اداری ۳ / ۵۶ درصد کارکنان

دفتری ۶۴ / ۱۴ درصد فروشندگان ۹۱ / ۲ درصد کشاورزان ،

۷۴ / ۹ درصد شاغلین استخراج معادن ۶۹ / ۲۶ درصد

شاغلین حمل و نقل و ارتباطات ۸۱ / ۵ درصد شاغلین

حرفه‌های صنعتی و تولیدی و ۸۷ / ۵ درصد کارکنان

مربوط به خدمات بیسواد بوده‌اند . بیشترین تعداد

شاغلین باسواد کلاس ندیده (۳۶ / ۷ درصد) در مشاغل

تخصصی و فنی فعالیت دارند اکثریت کارکنانیکه دارای -

گواهینامه ششم ابتدائی هستند (۵۸ / ۴ درصد) در مشاغل

دفتری کار میکنند و کارکنانیکه دارای مدرک ششم متوسطه

و تحصیلات عالی هستند در مشاغل تخصصی و فنی مشغول کارند

جدول ۲۳-۳ توزیع درصد شاغلین جامعه روستائی ایران

برحسب گروههای اصلی مشاغل و میزان سواد را ذیلا

نشان میدهد .

جدول شماره ۲۳-۳ توزیع درصد شاغلین برحسب گروههای اصلی مشاغل و میزان سواد در

جامعه روستائی ایران (سال ۱۳۴۳)

میزان سواد	درصد	بیسواد	با سواد کلاس	اول تا پنجم	ششم	اول تا پنجم	ششم	تحصیلات عالی	نشانده ابتدائی و متوسطه	نشانده کل	شرح مشاغل
جمع	۱۰۰	۸۳/۸	۶/۱	۵/—	۳/۸	۰/۸	۰/۳	۰/۱	۰/۱	—	
مشاغل تخصصی و فنی	۱۰۰	۱۲/—	۳۶/۷	۲/—	۲۱/۲	۱۶/۷	۸/۸	۲/۶	—	—	
مشاغل مدیریت و امور اداری	۱۰۰	۵۹/۶	۱۹/۹	۲/۸	۱۲/۵	۲/۵	۲/۱	۰/۲	—	۰/۴	
مشاغل دفتری	۱۰۰	۳/۵	۱۲/۵	۳/۶	۵۸/۴	۱۶/۲	۴/۲	۰/۵	—	۱/۱	
مشاغل فروش	۱۰۰	۶۴/۱	۱۵/۳	۱۱/۵	۸/۳	۰/۶	—	—	۰/۲	—	
مشاغل کشاورزی	۱۰۰	۹۱/۲	۳/۶	۳/۴	۱/۳	۰/۲	۰/۲	—	۰/۱	—	
مشاغل حفاری و استخراج معدن	۱۰۰	۷۴/۹	—	۲۰/۳	۴/۸	—	—	—	—	—	
مشاغل حمل و نقل و ارتباطات	۱۰۰	۶۹/۲	۹/۷	۱۰/۴	۹/۹	۰/۸	—	—	—	—	
مشاغل حرفه‌های صنعتی و تولیدی	۱۰۰	۸۱/۵	۶/۱	۶/۹	۴/۷	۰/۴	۰/۱	—	۰/۲	۰/۱	
مشاغل خدمات	۱۰۰	۸۷/۵	۳/۶	۴/۲	۴/۲	۰/۲	—	—	۰/۳	—	

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

سواد طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی

توزیع درصد شاغلین جامعه روستائی ایران برحسب

در سال ۱۳۴۳ بقرار زیر بوده است .

رشته‌های عمده فعالیت اقتصادی و میزان

جدول شماره ۲۴-۳ توزیع درصد شاغلین برحسب رشته‌های عمده فعالیت اقتصادی و میزان سواد

در جامعه روستائی ایران (سال ۱۳۴۳)

شرح فعالیت	میزان سواد	درصد	بی‌سواد	با سواد	اول تا پنجم ابتدائی	ششم تا نهم ابتدائی	اول تا پنجم متوسطه	ششم تا نهم متوسطه	تحصیلاً عالی	اظہار ابتدائی و متوسطه	اظہار نشده کل
جمع		۱۰۰	۸۳/۸	۶/۱	۵/—	۳/۸	۰/۸	۰/۳	۰/۱	۰/۱	—
کشاورزی		۱۰۰	۹۱/۱	۳/۷	۳/۴	۱/۴	۰/۲	۰/۱	—	۰/۱	—
استخراج معدن		۱۰۰	۷۸/۸	—	۱۷/۲	۴/—	—	—	—	—	—
صنایع		۱۰۰	۷۹/۴	۷/۴	۶/۱	۶/۴	۰/۲	—	—	۰/۳	۰/۲
ساختمان		۱۰۰	۸۵/۳	۴/—	۷/۷	۲/۱	۰/۷	۰/۲	—	—	—
برق - آب - گاز		۱۰۰	۱۹/۵	۱۸/۴	۲۲/۳	۳۹/۷	۰/۱	—	—	—	—
تجارت و بانک و بیمه و مستغلات		۱۰۰	۶۳/۴	۱۵/۱	۱۱/۲	۸/۸	۰/۸	۰/۳	—	۰/۴	—
حمل و نقل و ارتباطات		۱۰۰	۶۷/۸	۸/۳	۱۲/۳	۱۰/۸	۰/۸	—	—	—	—
خدمات		۱۰۰	۶۵/۱	۱۲/—	۵/۳	۱۰/۵	۳/۸	۱/۸	۰/۵	۰/۱	۰/۱

منبع: ۲۰ مارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

توزیع افراد شاغل برحسب وضع در شغل و میزان

سواد در جامعه روستائی ایران بشرح زیر بود ماست:

۸۱/۱ درصد کارفرمایان و کارکنان مستقل بی‌سواد،

و ۱۰/۴ درصد آنها با سواد کلاس ندیده، ۹۰/۱ درصد

کارکنان مزد و حقوق بگیر بی‌سواد و از مجموع کارمندان

دولت، مستخدمین جزء نیز در حدود ۲۲/۶

درصد بی‌سواد بوده و ۲۵/۸ درصد آنها تا کلاس

ششم ابتدائی و ۱۲/۳ درصد شان اول تا پنجم

ابتدائی درس خوانده‌اند، ۸۶/۸ درصد کارکنان فامیلی

و ۹۳/۷ درصد خدمه منزل و ۱۷/۲ درصد کارآموزان

بی‌سواد برآورد شده است.

جدول شماره ۲۵-۳ توزیع درصد شاغلین بر حسب سواد و وضع در شغل در جامعه روستائی

ایران (سال ۱۳۴۳)

میزان سواد	درصد	بی سواد	با سواد کلاس ندیده	اول تا پنجم ابتدائی	ششم ابتدائی	اول تا پنجم متوسطه	ششم متوسطه	تحصیلات عالی	اظهار نشده ابتدائی و متوسطه	اظهار نشده کل
کارفرمایان و کارکنان مستقل	۱۰۰	۸۱/۱	۱۰/۴	۴/۶	۳/۲	۰/۳	۰/۲	—	۰/۲	—
کارکنان مزد و حقوق بگیر	۱۰۰	۶۰/۱	۳/۱	۴/۴	۲/—	۰/۳	—	—	۰/۱	—
کارمندان دولت	۱۰۰	۳۲/۶	۱۰/۹	۱۲/۳	۲۵/۸	۱۱/۱	۵/۵	۱/۴	۰/۲	۰/۲
کارکنان خانوادگی	۱۰۰	۸۶/۸	۲/۴	۶/۳	۴/۱	۰/۴	—	—	—	—
خدمه منزل	۱۰۰	۹۳/۷	۲/—	۱/۳	۳/—	—	—	—	—	—
کارآموزان	۱۰۰	۱۷/۷	—	۶/۷	۷۵/۶	—	—	—	—	—

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

۸- اشغال و مهارت

روستائی در حدود ۵۵۳۲۵۲ نفر ماهر و متخصص تشخیص

داده شده که از این عده در حدود ۹۷/۲ درصد ماهر و بقیه

۲/۸ درصد متخصص بودند مانند جدول شماره ۲۶-۳ توزیع

افراد ماهر و متخصص را بر حسب گروه‌های اصلی مشاغل ذیلا

نشان می‌دهد.

آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی مهارت‌ها را در جامعه

روستائی بجز کسانی که اطلاعاتی در زمینه کشاورزی دارند به

دو طبقه ماهر و متخصص تقسیم نمود ما ست. از کلیه شاغلین

جدول شماره ۲۶-۳ توزیع افراد ماهر و متخصص در گروه‌های اصلی مشاغل در جامعه روستائی ایران

(سال ۱۳۴۳)

شرح مشاغل	تخصص و مهارت سازگار	شاغلین ماهر و متخصص	افراد ماهر	افراد متخصص
جمع		۵۵۳۲۵۲	۵۳۷۸۱۴	۱۵۴۳۸
مشاغل تخصصی و فنی		۱۴۸۵۱	۱۴۸۵۱	—
مشاغل مدیریت و اموراتاری		۲۵۵۶	۲۵۵۶	—
مشاغل دفتری		۵۴۹۹	۵۴۹۹	—
مشاغل فروش		۵۰۹۰	۵۰۹۰	—
مشاغل کشاورزی		۵۰۰۱۵	۴۸۶۹۵	۱۳۲۰
مشاغل حفاری و استخراج معدن		—	—	—
مشاغل حمل و نقل و ارتباطات		۳۱۱۳۵	۲۷۶۳۸	۳۴۹۷
مشاغل حرفه‌های صنعتی و تولیدی		۳۷۶۰۳۷	۳۶۵۴۲۰	۱۰۶۱۷
مشاغل خدمات		۶۸۰۵۴	۶۸۰۵۴	—
مشاغل متفرقه		۱۵	۱۱	۴

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

و ۲/۲۲ درصد از شاغلین مربوط به خدمات ۰ بطور کلی
 و ۴/۱۳ درصد کلیه شاغلین جامعه روستائی ایران ماهر
 و متخصص تشخیص داده شده است. جدول شماره ۲۶-۳
 که درصد شاغلین ماهر و متخصص را بر حسب گروه‌های
 اصلی مشاغل نسبت به کلیه شاغلین برآورد نموده است
 نشان می‌دهد ۰

آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی درصد شاغلین ماهر
 و متخصص را در جامعه روستائی بدین شرح برآورد نموده
 است. ۱۸/۶ درصد از شاغلین تخصص و فنی ۸/۳ درصد
 از مشاغل مدیریت و اموراتاری ۴/۲۱ درصد از مشاغل
 دفتری ۶/۱ درصد از مشاغل مربوط به فروش ۲ درصد از
 کشاورزان ۹/۳۲ درصد از کارکنان مشاغل حمل و نقل
 و ارتباطات ۵/۶۰ درصد از حرفه‌های صنعتی و عملیات تولیدی

جدول شماره ۲۷-۳ توزیع درصد شاغلین ماهر و متخصص بر حسب گروههای اصلی مشاغل

در جامعه روستائی (سال ۱۳۴۳)

گروههای اصلی مشاغل	کل شاغلین	شاغلین ماهر و متخصص	درصد
جمع	۴۱۱۶۹۹۵	۵۵۳۲۵۲	۱۳/۴
مشاغل تخصصی و فنی	۷۹۶۷۱	۱۴۸۵۱	۱۸/۶
مشاغل مدیریت امور اداری	۶۶۸۲۴	۲۵۵۶	۳/۸
مشاغل دفتری	۲۵۷۴۷	۵۴۹۹	۲۱/۴
مشاغل فروش	۳۲۸۰۳۲	۵۰۹۰	۱/۶
مشاغل کشاورزی	۲۵۵۹۲۱۳	۵۰۰۱۵	۲/-
مشاغل حفاری و استخراج معدن	۸۵۱۳	-	-
مشاغل حمل و نقل و ارتباطات	۹۴۷۶۷	۳۱۱۳۵	۳۲/۹
مشاغل حرفه‌های صنعتی و تولیدی	۶۲۱۴۸۲	۳۷۶۰۳۷	۶۰/۵
مشاغل خدمات	۳۰۶۲۴۴	۶۸۰۵۴	۲۲/۲
مشاغل متفرقه	۷۰۳۱	۱۵	-
مشاغل ارتشی	۱۹۴۷۱	-	-

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

۹- شاغلینی که علاوه بر شغل اصلی کار دیگری دارند

طبق آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی در جامعه

روستائی ایران از کلیه شاغلین ۳ درصد (۲۲۸۷۳ نفر)

علاوه بر شغل اصلی خود کار اضافی دارند

که نسبت آنها بر حسب وضع در شغل بشرح زیر است:

در حدود ۳/۲ درصد کارفرمایان و کارکنان مستقل ۴/۱ -

درصد شاغلین مزد و حقوق بگیر ۷/۲ درصد کارمندان دولت

و ۶/۰ درصد کارکنان خانوادگی، جدول شماره ۲۸-۳ درصد

نسبتهای مذکور را نشان میدهد:

جدول شماره ۲۸-۳ توزیع شاغلی که کار اضافی دارند بر حسب وضع در شغل در جامعه

روستائی ایران (سال ۱۳۴۳)

وضع در شغل	کل شاغلین	کسانیکه کار اضافی دارند	درصد
جمع	۴۱۱۶۹۵	۱۲۲۸۷۳	۳ / -
کارفرمایان و کارکنان مستقل	۱۵۹۲۹۷۵	۵۱۷۲۹	۳ / ۲
کارکنان مزد و حقوق بگیر	۱۵۸۱۹۱۳	۶۴۲۹۱	۴ / ۱
کارمندان دولت	۱۶۵۱۶۸	۲۸۹۰	۱ / ۷
کارکنان خانوادگی	۶۸۲۰۱۰	۳۹۶۳	۰ / ۶
خدمه منزل	۸۹۹۳۱	-	-
کارآموزان	۴۶۷۴	-	-
اظهار نشده	۳۲۴	-	-

منبع : آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

جدول زیر درصد کسانیکه علاوه بر شغل اصلی کار دیگری هم داشتند بر حسب بخشهای سه گانه فعالیت اقتصادی نشان میدهد .

جدول شماره ۲۹-۳ توزیع درصد کسانیکه کار اضافی دارند بر حسب بخشهای سه گانه فعالیت اقتصادی در

جامعه روستائی ایران (سال ۱۳۴۳)

فعالیت اضافی	جمع	درصد	کشاورزی	صنعت	خدمات
فعالیت اصلی					
جمع	۱۲۲۸۷۳	۱۰۰	۵۸ / ۵	۲۳ / ۹	۱۷ / ۶
کشاورزی	۸۴۱۲۵	۱۰۰	۵۰ / ۳	۲۸ / ۱	۲۱ / ۶
صنعت	۱۶۴۱۴	۱۰۰	۸۳ / ۷	۷ / ۸	۸ / ۵
خدمات	۲۲۳۳۴	۱۰۰	۷۰ / ۹	۱۹ / ۸	۹ / ۳

منبع : آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

طبق جدول بالا از ۲۲۲۸۷۳ نفر در مناطق روستائی که علاوه بر مشغل اصلی کار دیگری هم داشته‌اند ۵۸/۵ درصد آنها در کشاورزی ۲۳/۹۲ درصد در صنعت و ۱۷/۶۱ درصد^{شان} نیز در خدمات فعالیت داشته‌اند.

مبحث سوم - بیکاری تقریف

همچنانکه جامعه شهری و روستائی در کلیه مسائل مربوط به نیروی کار اختلاف دارند. در مسئله بیکاری نیز که یکی از آنهاست اختلاف مهمی بین دو جامعه وجود دارد. اقتصاد شهرها که اصولاً بر پایه صنعت و خدمات قرار دارد با اقتصاد روستاها که بر اساس کشاورزی است کاملاً متفاوت است. فعالیت‌های مربوط به صنعت و خدمات در حوزه شهرها علاوه بر مسائل پیچیده اقتصادی یک سلسله مسائل مهم اجتماعی را در زمینه نیروی کار بوجود آورده که اهم آنها مسئله بیکاری است. علاوه بر اینکه مسئله بیکاران - شهرنشین در حوزه شهرها حل می‌شود بیکاری روستائین‌ها نیز غالباً باید در شهرها حل شود. زیرا افرادی که در روستاها بیکار می‌شوند، شهر را ملجأ خود دانسته و با هجوم دسته جمعی مشکلات این جامعه اضافه می‌نمایند. بنابراین عنوان بیکاری مطلق در شهرها مفهوم پیدا می‌کند و این مسئله در روستاها هرگز مانند شهرها بصورت حاد وجود ندارد. بلکه بیکاری در روستاها اغلب

بصورت کم کاری و بیکاری پنهان دیده می‌شود که ناشی از طبیعت کشاورزی است و چون زمین باندازه کافی در اختیار کشاورزان قرار ندارد و در زمینهای محدود - تعداد بیشتری از افراد روستائی مشغول زراعت هستند کم کاری و بیکاری پنهان بروز میکند.

آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی در سال ۱۳۴۳ از بیکاران در جستجوی کار و از کم کاران روستائی آمارگیری نموده است. در بررسی نیروی کار جامعه روستائی ارقام مربوط به بیکاران در جستجوی کار مبنای محاسبه قرار داده شده و اینک در مبحث بیکاری، بیکاران روستائی در دو قسمت مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است: قسمت اول بیکاران در جستجوی کار و قسمت دوم کم کاری در جامعه روستائی.

اول - بیکاران در جستجوی کار

بر اساس آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ بیکارانی که در مناطق روستائی ایران آماده بکار بوده و برای بدست آوردن کار نیز اقداماتی نموده‌اند در حدود ۱۹۷۶۶۴ نفر برآورد شده است. طبق نتایج این آمارگیری نرخ بیکاران در جستجوی کار در روستاها نسبت به کل جمعیت ۱۳ در هزار و نسبت به جمعیت ازده سال به بالا ۲۱ در هزار بوده است. نسبت این بیکاران به جمعیت فعال در حدود ۴/۵ درصد بوده و از مجموع بیکاران در جستجوی کار در حدود ۸۲ درصد مرد و ۱۸ درصد

زن محاسبه شده است.

سنی بالاتر از ده سال در جدول زیر نشان

توزیع بیکاران و نرخ بیکاری در گروه های داده شده است.

جدول شماره ۳۰-۳ توزیع بیکاران و نرخ بیکاری برای جمعیت از ده ساله به بالا بر حسب گروه های سنی

در جامعه روستائی (سال ۱۳۴۳)

گروه های سنی	جمعیت از ده ساله به بالا	بیکاران	نرخ بیکاری (در هزار)
جمع	۹۴۰۵۸۶	۱۹۷۴۶۴	۲۱
۱۰-۱۴ ساله	۱۵۴۷۴۲۵	۱۲۱۲۵۴	۷۸
۱۵-۱۹ ساله	۱۰۲۹۴۸۸	۴۲۵۴۷	۴۱
۲۰-۲۴ ساله	۹۴۲۰۱۶	۷۰۷۷	۸
۲۵-۳۴ ساله	۲۰۳۱۸۲۱	۱۱۶۶۱	۶
۳۵-۴۴ ساله	۱۵۴۸۳۲۹	۳۱۶۰	۲
۴۵-۶۴ ساله	۱۶۲۵۸۰۲	۱۱۴۳۴	۷
۶۵ ساله به بالا	۶۶۶۱۴۵	-	-
اظهار نشده	۱۴۸۳۴	۳۳۱	-

منبع: آمارگیری نمونه ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

طبق جدول فوق نرخ بیکاری در گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله

نسبت به سایر گروه های سنی بالا بوده و نتیجتاً نرخ

بیکاری را در جامعه روستائی افزایش داده است. علت

بالا رفتن نرخ بیکاری در گروه های سنی کم سال عدم اشتغال

اکثریت آنها به امر تعلیم و تربیت بوده است. ولی به

اقداماتی از قبیل تشکیل سپاه دانش و غیره که در سالهای

اخیر جهت گسترش شبکه آموزش و پرورش در روستاها

بعمل آمده مسلماً از تعداد افراد بیکار در این

مناطق کاسته شده و در نتیجه نرخ بیکاری نسبت به سالهای

گذشته پائین خواهد آمد. در سایر گروه های سنی نرخ

بیکاری پائین است. نرخ بیکاری در سال ۱۳۴۳ نسبت

به سال ۱۳۳۵ تغییراتی نموده که جدول شماره ۳۱-۳ آنرا

نشان میدهد.

جدول شماره ۳-۲ مقایسه نرخهای بیکاری گروههای سنی بالاتر از ده سال جامعه روستائی

ایران در سرشماری سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

گروههای سنی	سالهای آمارگیری	سال ۱۳۳۵		سال ۱۳۴۳		تفاوت
		تعداد	نرخ (در هزار)	تعداد	نرخ (در هزار)	
جمع		۷۳۱۵۳	۹	۱۹۷۴۶۴	۲۱	+۱۲
۱۰-۱۴ ساله		۹۸۲۸	۸	۱۲۱۲۵۴	۷۸	+۷۰
۱۵-۱۹ ساله		۲۵۸۴۰	۲۹	۴۲۵۴۷	۴۱	+۱۲
۲۰-۲۴ ساله		۹۵۴۹	۱۰	۷۰۷۷	۸	-۲
۲۵-۳۴ ساله		۱۱۵۱۳	۶	۱۱۶۶۱	۶	-
۳۵-۴۴ ساله		۶۰۲۴	۴	۳۱۶۰	۲	-۲
۴۵ ساله و بالا		۱۰۳۸۱	۵	۱۱۴۳۴	۷	+۲
سنین اظهار نشده		۱۸	-	۳۳۱	-	-

منابع: سرشماری عمومی سال ۱۳۳۵ و آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

وضع سواد و مهارت بیکاران

آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی وضع سواد بیکاران در جستجوی کار جامعه روستائی ایران را بدین شرح برآورد کرده است: ۱۰/۷۸ درصد بیسواد، ۱/۴۴ درصد باسواد، کلاس نهم ۲/۷ درصد دارای اول تا پنجم ابتدائی، ۱۱/۲ درصد ششم ابتدائی و اول و دوم متوسطه، ۵/۰ درصد سوم و چهارم و پنجم متوسطه و ۹/۰ درصد دیپلم و بالاتر که جدول شماره ۳-۲ نسبتهای فوق را نشان میدهد.

بطوریکه جدول فوق نشان میدهد نرخ بیکاری در سال ۱۳۴۳ در حدود ۱۲ در هزار نسبت به سال ۱۳۳۵ افزایش داشته است و این اختلاف بیشتر مربوط به گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله بوده است. نرخ بیکاری این گروه در سال ۱۳۳۵ در حدود ۸ در هزار در سال ۱۳۴۳-۷۸ در هزار برآورد گردیده است. با توجه باینکه در سال ۱۳۳۵ هنوز اقدامات مربوط به توسعه آموزش در روستاها به میزان سال ۱۳۴۳ نبوده است نرخ بیکاری ۸ در هزار با واقعیت تطبیق نمیکند.

جدول شماره ۳۲-۳ توزیع بیکاران بر حسب وضع

سواد در جامعه روستائی ایران در-

(سال ۱۳۴۳)

وضع سواد	بیکاران	درصد
جمع	۹۷۴۶۴	۱۰۰
بیسواد	۱۵۴۲۲۲	۷۸/۱
با سواد کلاس ندیده	۲۸۳۲	۱/۴
اول تا پنجم ابتدائی	۱۴۱۵۴	۲/۲
ششم ابتدائی - او متوسطه	۲۲۰۴۴	۱۱/۲
سوم و چهارم و پنجم متوسطه	۹۲۱	۰/۵
دیپلمه و بالاتر	۱۸۳۳	۰/۱
اظهار نشده	۱۴۴۸	۰/۷

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

در جامعه روستائی بین نرخ بیکاری افرادی که از-

نظر سواد در یک سطح قرار گرفتند ولی مهارت آنها

در کار متفاوت است اختلاف فاحش وجود دارد. طبق

جدول ۳۲-۳ که ذیلا نشان داده شده است از کلیه

بیکاران در جستجوی کار در حدود ۹۴/۵ درصد بدون مهارت

در کار بودند و فقط ۵/۵ درصدشان در کار مهارت داشتند.

و در مقابل ۷۲/۸ درصد از افراد بدون مهارت بیکار و بیسواد

روستائی تنها ۴/۳ درصد دارای مهارت در کار بودند.

جدول شماره ۳۳-۳ توزیع بیکاران بر حسب وضع

سواد و میزان مهارت در جامعه روستائی ایران

(سال ۱۳۴۳)

وضع سواد	درصد بیکاران	بدون مهارت در کار	دارای مهارت در کار
جمع	۱۰۰	۹۴/۵	۵/۵
بیسواد	۷۸/۱	۷۲/۸	۴/۳
با سواد کلاس ندیده	۱/۴	۱/۳	۰/۱
اول تا پنجم ابتدائی	۲/۲	۲/۲	-
ششم ابتدائی - او متوسطه	۱۱/۲	۱۰/۱	۱/۱
سوم تا پنجم متوسطه	۰/۵	۰/۵	-
دیپلمه و بالاتر	۰/۱	۰/۱	-
اظهار نشده	۰/۷	۰/۷	-

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

دوم- کم کاری در جامعه روستائی

بطوریکه قبلا ذکر گردید مفهوم بیکاری را در جامعه

روستائی میتوان به کم کاری در این نواحی تعبیر نمود.

بنابراین کم کاران روستائی عبارت خواهند بود از بیکاران

در جستجوی کار به اضافه کم کاران که طبق آمارگیری

نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳ در حدود ۴۲۶۵۸۳

نفر برآورد شده است. از مجموع کم کاران روستائی در-

حدود ۵۴/۷ درصد (۲۲۹۱۱۹ نفر) کم کار و ۴۶/۳-

درصد بقیه (۱۹۷۴۶۴ نفر) بیکاران در جستجوی کار
بوده‌اند. طبق نتایج این آمارگیری نرخ کم کاران روستائی
به کل جمعیت ۲/۹ درصد و نسبت به جمعیت ازده ساله
بیالا ۵/۰ درصد محاسبه شده است.

جدول زیر توزیع کم کاران روستائی و نرخ کم کاری را
بر حسب گروههای سنی در روستائی نشان میدهد.
جدول شماره ۳-۲۴ توزیع کم کاران روستائی و نرخ
کم کاری بر حسب گروههای سنی جمعیت ازده ساله

بیالا در جامعه روستائی (سال ۱۳۴۳)

گروههای سنی	جمعیت ازده ساله بیالا	کم کاران روستائی	نرخ کم کاری (در هزار)
جمع	۹۴۰۵۸۶۰	۴۲۶۵۸۳	۴۵
۱۰-۱۴ ساله	۱۵۴۷۴۲۵	۱۲۸۱۰۶	۸۳
۱۵-۱۹ ساله	۱۰۲۹۴۸۸	۶۱۰۴۵	۵۹
۲۰-۲۴ ساله	۹۵۲۰۱۶	۲۴۸۴۲	۲۶
۲۵-۳۴ ساله	۲۰۳۱۸۲۱	۹۰۳۰۳	۴۴
۳۵-۴۴ ساله	۱۵۴۸۳۲۹	۴۹۴۹۸	۳۲
۴۵-۶۴ ساله	۱۶۲۵۸۰۲	۷۲۴۵۸	۴۵
۶۵ ساله بیالا	۶۶۶۱۴۵	-	-
اظهار نشده	۱۴۸۳۴	۳۳۱	-

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

در جدول بالانیز بالاترین نرخ کم کاری نظیر نرخ

بیکاران در جستجوی کار در گروه سنی کم کاران مشاهده
میکرد.

نسبت کم کاری

نسبت کم کاری عبارتست از نسبت کم کاران هر گروه
سنی بکل کم کاران. این نسبتها وزن خاص هر گروه سنی
را در کم کاری روستائی نشان میدهد. جدول شماره
۳-۲۵ نسبت کم کاری روستائی بر حسب گروههای سنی
جامعه روستائی طبق نتایج آمارگیری نمونه‌ای نیروی
انسانی نشان داده شده است.

جدول شماره ۳-۲۵ توزیع کم کاران روستائی و نسبت

کم کاری بر حسب گروههای سنی در جامعه روستائی ایران

(سال ۱۳۴۳)

گروههای سنی	کم کاران روستائی	نرخ کم کاری (در هزار)
جمع	۴۲۶۵۸۳	۱۰۰
۱۰-۱۴ ساله	۱۲۸۱۰۶	۳۰ /-
۱۵-۱۹ ساله	۶۱۰۴۵	۱۴ /۳
۲۰-۲۴ ساله	۲۴۸۴۲	۵ /۸
۲۵-۳۴ ساله	۹۰۳۰۳	۲۱ /۲
۳۵-۴۴ ساله	۴۹۴۹۸	۱۱ /۶
۴۵ ساله بیالا	۷۲۴۵۸	۱۷ /-
اظهار نشده	۳۳۱	۰ /۱

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

طبق جدول بالا نسبت کم کاری در جامعه روستائی
در گروه سنی کم سالان (۱۰-۱۹ ساله) ۴۴/۳ درصد
و در گروه سنی جوانان (۲۰-۳۴ ساله) ۲۷ درصد و در گروه
میان سنی ۶/۲۸ درصد بوده است.

مشاغل مورد تقاضا

در آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی کم کاران روستائی
از نظر مشاغل مورد علاقه و مدت کار درخواستی نیز
مورد پرسش قرار گرفته‌اند. بنا بر جدول شماره ۳۶-۳ که
ذیل نشان داده شده است اکثریت کم کاران (۵۷/۴ -
درصد) به شغل کشاورزی و سپس ۱۳/۳ درصد آنها
به حرفه‌های صنعتی و تولیدی ابراز علاقه نمودند.

جدول شماره ۳۶-۳ توزیع درصد کم کاران روستائی
در گروه‌های اصلی مشاغل و نسبت آنها بر حسب
مشاغل مورد تقاضا در جامعه روستائی

(سال ۱۳۴۳)

گروه‌های اصلی مشاغل	کم کاران روستائی	درصد
جمع	۴۲۶۵۸۳	۱۰۰
مشاغل تخصص و فنی	۵۹۶۸	۱/۴
مشاغل امور اداری و مدیریت	-	-
مشاغل دفتری	۴۲۱۸	۱/-
مشاغل فروش	۱۱۵۵۸	۲/۷
مشاغل کشاورزی	۲۴۴۸۰۵	۵۷/۴
مشاغل حفاری و استخراج معدن	-	-
مشاغل حمل و نقل و ارتباطات	۵۱۰۶	۱/۲
مشاغل حرفه‌های صنعتی و تولیدی	۵۶۸۶۶	۱۳/۳
مشاغل خدمات	۳۴۳۸۰	۸/۱
مشاغل متفرقه و ارتشی	۶۳۶۸۲	۱۴/۱

منبع: آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

کم کاران روستائی مشاغل مورد تقاضای خود را به
مدتهای ذیل خواستار شده‌اند:

۱۳ درصد آنها از ۱ تا ۳ ماه در سال ۶/۵ درصد ۴ تا ۶ ماه
در سال ۲/۴۹ درصد ۷ تا ۱۲ ماه در سال و بقیه مدت کار
مورد تقاضا را اظهار نکردند. جدول زیر توزیع کم کاران

روستائی را بر حسب گروههای اصلی مشاغل و مدت کار مورد تقاضا را نشان میدهد .

جدول شماره ۳۷-۳ توزیع کم کاران روستائی بر حسب گروههای اصلی مشاغل و مدت کار مورد تقاضا

در جامعه روستائی ایران (سال ۱۳۴۳)

گروههای اصلی مشاغل	کم کاران روستائی	۱ تا ۳ ماه	۶ تا ۱۲ ماه	۱۲ تا ۲۴ ماه	اظهار نشده
جمع	۴۲۶۵۸۳	۵۵۵۲۰	۲۷۵۲۷	۲۰۹۷۶۸	۱۳۳۷۶۸
مشاغل تخصصی و فنی	۵۹۶۸	۸۶۳	۲۸۸	۲۱۴۱	۲۶۷۶
مشاغل مدیریت و امور اداری	—	—	—	—	—
مشاغل دفتری	۴۲۱۸	۳۲۷	—	۳۶۰۳	۲۸۸
مشاغل فروش	۱۱۵۵۸	۳۳۱	۱۶۰۸	۸۶۷۲	۹۴۷
مشاغل کشاورزی	۲۴۴۸۰۵	۴۵۷۸۸	۲۲۶۹۹	۶۸۳۰۸	۱۰۸۰۱۰
مشاغل حفاری و استخراج معدن	—	—	—	—	—
مشاغل حمل و نقل و ارتباطات	۵۱۰۶	—	—	۵۱۰۶	—
مشاغل حرفه‌های صنعتی و تولیدی	۵۶۸۶۶	۵۶۷۱	۲۹۲۱	۳۶۹۲۳	۱۱۳۵۱
مشاغل خدمات	۳۴۳۸۰	—	۴	۲۰۹۵۰	۴۰۲۶
مشاغل متفرقه و ارتشی	۶۳۶۸۲	۲۵۴۰	۷	۵۴۶۶۵	۶۴۷۰

منبع : ۳۰، آمارگیری نمونه‌ای نیروی انسانی سال ۱۳۴۳

